สรุปรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)
สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ Baker McKenzie Thai CCA
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)
24 เมษายน 2568

รายชื่อผู้จัดทำรายงาน

1. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
2. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
3. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
4. ฐิติภูมิ วีระเจริญ	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

ที่ปรึกษา

1. ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย

วิทยากรและเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานในภูมิภาคต่าง ๆ

การประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) วันที่ 24 กันยายน 2567

ผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์
2. โสมนัส เจือศรีกุล
3. พันโทปณต แสงทับทิม
4. ปิยวดี คุ้มเดช
5. อุกฤษฏ์ ศรพรหม
6. สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา
7. ธนพร เตชฤทธิพิทักษ์
8. ณิชาภา ลิมศิริธง
9. กฤตยา อาชากุล
10. ชมพูนุท ทองสุโชติ
11. นฤทธิ์ น่วมศิริ
12. ชนกานต์ เพชรพลอย
13. ชุติญา ทิพย์บุญ
14. อริสรา ลิมปชยาพร
15. สุธาวี ไทยวานิช
16. สิดาพร ภิรมย์รื่น
17. มนัสนันท์ ชูบรรจง
18. ศุภาพิชญ์ มณีนาค
19. อรรุจี อ่อนหวาน
20. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน
21. ปรัชญา รนขาว
22. กวิสรา ทศพะรินทร์

ผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจาก Baker McKenzie

1. วินท์ ภักดีจิตต์
2. ปะราลี เตชะจงจินตนา
3. ชัยพร ทรัพย์วรณิช
4. ญาดา ยุวเทพากร

5. กฤษฎิภัทร ศรีหนองโคตร
6. ดวงกมล อ่ำแก้ว
7. ปพน คะนึงวนิชกุล
8. เด่นภูมิ พิพัฒน์เจริญกิจ
9. ภูริวัฒน์ ชัยสิริโรจน์
10. โกสิทธิ์ ประสิทธิ์เวโรจน์
11. สิทธิเดช จุฑากาญจน์
12. กุลลภา สถาวร
13. กานต์สุดา เอื้ออมรรัตน์
14. ปานชญา ปานพรหม
15. อำนาจ พิทักษ์กรณ์
16. ภุมมะ ดวงรัตน์
17. จเร สิทธิวงศ์
18. สรวิศ วงศ์บุญสิน
19. วศิน เลิศวไลพงศ์
20. ธีระนิตย์ พงศ์พนรัตน์
21. พลอย จงเจริญธนาวัฒน์
22. วรุตม์ หอสิมะสถาพร
23. สิรภพ เหมกรณ์

การประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคเหนือ วันที่ 13 ธันวาคม 2567

วิทยากรเสวนา

1. พรศักดิ์ สังข์สังวาล
2. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช
3. ผศ.ดร.ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย
4. ผศ.กฤษฎา แก้วใจทิ
5. ไพสิฐ พาณิชย์กุล
6. รศ.ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์

วิทยากรกลุ่ม

1. ธนวรรณ ไชยวงศ์
2. นภัทรธมณฑ์ ไก่แก้ว
3. รศ.บุญชู ณ ป้อมเพ็ชร
4. รศ.ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์
5. วัชรพล ศิริ
6. ผศ.ศักดิ์ชาย จินะวงค์
7. ผศ.สุธาสินี สุภา
8. ดร.สุธินีถ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
9. ผศ.อัษฎายุทธ ผลภาค
10. รศ.ดร.อุษณีย์ เอมศิรานันท์

เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

1. วราลักษณ์ นาคเสน
2. วรรณธิดา สุขอร่าม
3. สิริยาภรณ์ วงจักร
4. อารียา หวายสันเทียะ

การประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคใต้ วันที่ 18 มกราคม 2568

วิทยากรเสวนา

1. มณีรัตน์ มหาชัยเจริญ
2. สุรินทร์ มากชูชิต
3. ผศ.เพชร ขวัญใจสกุล
4. ผศ.กฤษฎา อภินวถาวรกุล
5. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช
6. กนกพล นิกรเพสย์

วิทยากรกลุ่ม

1. ธนวรรณ ไชยวงศ์
2. ติณณ์ลภัส ชูพันธ์ ใจวัน
3. ทวีพร คงแก้ว
4. พีระพัฒน์ ปลื้มใจ
5. Muhammad Yaseen
6. ณัฐจิรา ไกรทอง
7. นิตยา ลิ่มเรืองกุล
8. ประดิภา สุวรรณรัตน์
9. ผศ.ดร.วชิราภรณ์ พวงจินดา
10. ดร.กรฐิมา พัฒนศิลป์
11. ขวัญมณี มณีโชติ
12. ติณณ์ลภัส ชูพันธ์ ใจวัน
13. ผศ.ศิวรุฒ ลายคราม

เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

1. พุทธพร ชุมแก้ว ธราพรสกุลวงศ์
2. พีรยา ห้องโสภา
3. อารียา กลับเฒ่า
4. โยษิตา ซ้ายขวัญ

การประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2568

วิทยากรเสวนา

1. รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์
2. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช
3. แทนรัฐ คุณเงิน
4. นรากร วรรณพงษ์

วิทยากรกลุ่ม

1. กัญญารัตน์ โคตรภูเขียว
2. ธนวรรณ ไชยวงศ์
3. พิทักษ์ ไทยเจริญ
4. ดร.สุชาติวัฒน์ ณัฏประเสริฐ
5. ดร.รวดี สุทธิศาสตร์
6. ดร.สกุนา ทิพย์รัตน์

เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน

1. พชร โนนทิง
2. จุฑารัตน์ มูลเทพ
3. สุนันทา มัครมย์
4. จีราวรรณ ประดับการ
5. อดิศักดิ์ หารสุโพธิ์
6. ปรียาภัสสร์ วิศาลธรรมกร

การประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568

วิทยากรเสวนา

1. พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์
3. ดร.วิเชียร ชุบไธสง
4. Professor Masami Okino
5. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช
6. เพียงพนอ บุญกล่ำ
7. สงคราม สกุลพราหมณ์
8. สุเมธ ออศิริวิกรณ์
9. รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์
10. รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน

วิทยากรกลุ่ม

1. ดวงกมล อ่ำแก้ว
2. สรวิศ วงศ์บุญสิน
3. กฤษฎิภัทร ศรีหนองโคตร
4. กนกพรรณ ภูวรัตนกุล
5. วศิน เลิศวไลพงศ์
6. ณวรุตม์ หอสิมะสถาพร
7. สิทธิเดช จุฑากาญจน์

ผู้ประสานงาน

1. ปรียาภัสสร์ วิศาลธรรมกร
2. นิภา บุญจันทร์

รายชื่อผู้ถอดเสียง

1. ขวัญชนก สงฆ์มีสุข
2. นริศรา โคตรโนนกอก
3. ธิติสุดา กองจันทร์

คำนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Civil and Commercial Code of Thailand) ถือเป็นเสาหลักสำคัญของระบบกฎหมายไทยที่มีบทบาทมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2468 โดยมีวัตถุประสงค์ในการวางกรอบกฎเกณฑ์ด้านนิติกรรม สัญญา และความสัมพันธ์ทางแพ่งและพาณิชย์ที่ครอบคลุมหลากหลายมิติ อาทิ การซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ประกันภัย ครอบครัว มรดก ฯลฯ ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนและการดำเนินธุรกิจในทุกระดับ

อย่างไรก็ดี ตลอดระยะเวลากว่าหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ผ่านความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี จากสังคมเกษตรกรรม สู่สังคมอุตสาหกรรม และก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ปรากฏการณ์ใหม่ ๆ เช่น ธุรกรรมออนไลน์ การค้าระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพ (Startup) เศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) และรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้คนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้สะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายที่ตราไว้ในอดีต อาจไม่สามารถรองรับความซับซ้อนของปัจจุบันได้อย่างเพียงพอ ในขณะเดียวกัน ประชาชนมีความคาดหวังต่อระบบกฎหมายมากขึ้น ทั้งในแง่ของความชัดเจน ความเป็นธรรม และความสามารถในการเข้าถึงและใช้สิทธิของตนเองได้อย่างแท้จริง การมีกฎหมายที่ล้าสมัยหรือไม่เท่าทันสภาพการณ์ จึงอาจนำไปสู่ความไม่เป็นธรรม หรือสร้างภาระเกินสมควรต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ด้วยเหตุนี้ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ Baker McKenzie และสมาคมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย (Thai CCA) จึงได้ร่วมกันดำเนินโครงการรวบรวมความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ทั้งนักวิชาการ นิติกร ทนายความ ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวม สังเคราะห์ และนำเสนอประเด็นปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางปรับปรุงกฎหมายตามที่ได้รับฟังจากเวทีดังกล่าว เพื่อเป็นพื้นฐานในการพิจารณาทบทวนบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีความทันสมัย เท่าทันความเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับหลักการยุติธรรมที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง อันจะเป็นรากฐานสำคัญของระบบกฎหมายไทยในศตวรรษถัดไป

ในโอกาสนี้ คณะผู้จัดทำ ขอขอบคุณหน่วยงานภาคีเครือข่าย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และสนับสนุนกระบวนการจัดทำเอกสารฉบับนี้จนแล้วเสร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา วิทยากร ผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนทั่วประเทศ การมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายของทุกภาคส่วน ถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้การปรับปรุงกฎหมายครั้งนี้เป็นไปอย่างรอบด้าน และตอบโจทย์ความเป็นธรรมในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

สารบัญ

บทนำ..... 1

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการลดความเหลื่อมล้ำ..... 1

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการเข้าถึงความเป็นธรรมของทุกคน.....3

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับโลกดิจิทัล.....,.....4

สรุปข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม.....13

สรุปประเด็นปัญหาสำคัญจากผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 16

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์..... 16

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการซื้อขาย 16

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์.....19

2. จ้างทำของ..... 22

3. จ้างแรงงาน..... 25

4. หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ..... 29

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน.....29

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ.....32

5. ประกันภัย 35

6. หุ้นส่วนบริษัท..... 40

7. ครอบครัวและมรดก 44

8. ภาคผนวก 50

บทนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายแม่บทที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งได้ประกาศใช้มาเป็นระยะเวลากว่าหนึ่งศตวรรษ นับแต่ปี พ.ศ. 2468 มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ทางแพ่งและพาณิชย์ ในหลายหมวดหมู่ อาทิ นิติกรรม สัญญา หนี้ ทรัพย์ ครอบครัว มรดก ตลอดจนหมวดสัญญาเฉพาะประเภท เช่น การซื้อขาย เช่าซื้อ จ้างทำของ กู้ยืม ค้ำประกัน และประกันภัย กฎหมายดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางนิติสัมพันธ์ทั้งในระดับปัจเจกชนและกิจการพาณิชย์

อย่างไรก็ในพระบรมราชูปถัมภ์ คณะนิติศาสตร์ จากสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ตลอดจนสมาคมวิชาชีพและองค์กรภาคประชาชน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการส่งเสริมการพัฒนาระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา และเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ในการสะท้อนปัญหาเชิงประสบการณ์ เสนอข้อคิดเห็น และร่วมจัดทำข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการส่งเสริมความรับผิดชอบของภาคเอกชน ผ่านการจัดเวทีเสวนาและเวทีรับฟังความคิดเห็น ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ จากกระบวนการดังกล่าว ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาหลายด้าน ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ได้เป็นประเด็นใหญ่ 7 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
2. จ้างทำของ
3. จ้างแรงงาน
4. หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง
5. ประกันภัย
6. หุ้นส่วน บริษัท
7. ครอบครัวและมรดก

อนึ่ง จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในภาพรวม พบว่า แม้แต่ละประเด็นจะมีลักษณะเฉพาะตามหมวดหมู่ของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่จากการสำรวจพบว่า มีสาระหรือประเด็นร่วมบางประการ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงกฎหมายในระดับโครงสร้าง ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านหลัก ดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการลดความเหลื่อมล้ำ

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ ในประเด็นต่าง ๆ ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พบว่า ความเหลื่อมล้ำมิได้ปรากฏเฉพาะใน หมวดใด หมวดหนึ่ง แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดซ้ำในความสัมพันธ์ทางกฎหมายหลายรูปแบบ โดยมีลักษณะร่วมสำคัญคือ ความไม่สมดุลของอำนาจ

ต่อรองระหว่างคู่กรณี การขาดกลไกถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ และการออกแบบบทบัญญัติ ที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานความเสมอภาคเชิงนิติรูป มากกว่าความเป็นจริงทางเศรษฐกิจและสังคม

ในความสัมพันธ์ทางสัญญา โดยเฉพาะในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งอยู่ในฐานะเสียเปรียบเชิงอำนาจต่อรอง เช่น สัญญาเช่าซื้อและสัญญาขายฝาก พบว่า เงื่อนไขของสัญญา มักเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่า แม้ข้อกำหนดบางประการจะชอบด้วยบทบัญญัติกฎหมายในทางรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติ กลับก่อให้เกิดภาระที่เกินสมควรแก่คู่สัญญาฝ่ายอ่อนแอ เช่น การบอกเลิกสัญญาและการริบทรัพย์หรือเงินที่ได้ชำระมาแล้วทั้งหมด โดยปราศจากกลไกชดเชยตามส่วนที่เหมาะสม สถานการณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของกลไกคุ้มครอง ในกรณีที่คู่สัญญา เข้าสู่สัญญาภายใต้ภาวะจำยอมหรือความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

ความเหลื่อมล้ำในลักษณะเดียวกัน ยังปรากฏในความสัมพันธ์ด้านแรงงานและการจ้างทำของ โดยกรอบนิยาม ตามกฎหมายปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมแรงงานบางกลุ่ม ที่มีรูปแบบการทำงานเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เช่น แรงงานแพลตฟอร์ม แรงงานอิสระ หรือผู้รับเหมาช่วงรายย่อย ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและความคุ้มครองขั้นพื้นฐานได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกัน ช่องว่างในเรื่องสถานะการจ้างงาน เช่น การทดลองงานโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ยังคงเปิดโอกาสให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิดและสิทธิประโยชน์ตามที่กฎหมายพึงคุ้มครอง

ในมิติของธุรกรรมสินเชื่อและการประกันภัย ความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการกับผู้กู้ ผู้ค้ำประกันและผู้เอาประกันภัย เป็นปัจจัยสำคัญที่ซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำทางกฎหมาย สถาบันการเงินและบริษัทประกันภัย เป็นฝ่ายครอบครองข้อมูลเชิงเทคนิคและความเสี่ยงในระยะยาว ขณะที่คู่สัญญาฝ่ายประชาชนมีข้อจำกัดในการเข้าถึงและทำความเข้าใจข้อมูลดังกล่าว ส่งผลให้ไม่สามารถประเมินภาระผูกพันตามสัญญาได้อย่างรอบด้าน ทั้งยังจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิหรือโต้แย้งเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมในภายหลัง

ในระดับนิติบุคคล โครงสร้างการบริหารจัดการของบริษัทจำนวนมาก ยังไม่เอื้อต่อการคุ้มครองผู้ถือหุ้นส่วนน้อยและผู้ประกอบการรายย่อยอย่างเพียงพอ กลไกการกำกับดูแลภายในบริษัท รวมถึงมาตรการตรวจสอบการถือหุ้นแทนบุคคลอื่น (nominee) ยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้ผู้มีอำนาจควบคุมบริษัท สามารถใช้ประโยชน์จากช่องว่างทางกฎหมายในการเอารัดเอาเปรียบผู้ร่วมลงทุนที่อยู่ในฐานะอ่อนแอกว่า

นอกจากนี้ ในกฎหมายครอบครัวและมรดก การผูกสิทธิไว้กับสถานะทางกฎหมายและลำดับญาติเป็นหลัก ยังไม่สามารถสะท้อนภาระการอุปการะเลี้ยงดูที่เกิดขึ้นจริง ในชีวิตประจำวันได้อย่างครบถ้วน ผู้ที่แบกรับภาระดูแลบุคคลในครอบครัว โดยปราศจากสถานะทางกฎหมาย หรือบุตรที่มิได้รับการจดทะเบียนรับรอง ยังคงประสบข้อจำกัด ในการใช้สิทธิและการเข้าถึงความคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งที่มีความสัมพันธ์และภาระผูกพันในทางข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง

จากภาพรวมดังกล่าว ความเหลื่อมล้ำที่ปรากฏภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นผลจากการออกแบบกฎหมายและกลไกคุ้มครองในระดับโครงสร้าง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการทบทวนอย่างเป็น

ระบบ ทั้งในด้านความสมดุลของอำนาจต่อรอง ความเหมาะสมของมาตรการบังคับ และการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในสภาพความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการเข้าถึงความเป็นธรรมของทุกคน

จากการสำรวจความคิดเห็นและการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ พบว่า ปัญหาการเข้าถึงความเป็นธรรมภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกิดจากข้อจำกัดของตัวบทกฎหมาย โดยเชื่อมโยงกับรูปแบบและกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม ความซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางกฎหมาย และความสามารถในการใช้สิทธิของประชาชนในทางปฏิบัติ ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นช่องว่างระหว่าง “การมีสิทธิในทางกฎหมาย” กับ “การใช้สิทธิได้จริง” ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเข้าถึงความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

ในหลายกรณี บทบัญญัติที่กำหนดเงื่อนไขหรือระยะเวลา ในการใช้สิทธิอย่างเข้มงวดเกินสมควร เช่น การกำหนดอายุความในระยะเวลาสั้น อาจไม่สอดคล้องกับพฤติการณ์จริงของผู้ใช้สิทธิ ส่งผลให้บุคคลจำนวนมาก ไม่สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้ทันเวลา ขณะเดียวกัน การตีความและการบังคับใช้สิทธิของคู่สัญญาบางฝ่าย โดยเฉพาะเจ้าของทรัพย์หรือผู้มีอำนาจเหนือทรัพย์ ยังคงมีแนวโน้มโน้มเอียงไปในทางเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายที่มีฐานะเหนือกว่า ซึ่งกระทบต่อความสมดุลและความคาดหมายได้ของผลทางกฎหมาย นอกจากนี้ ข้อจำกัดบางประการ เช่น การกำหนดระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่รองรับการลงทุนระยะยาว และการทับซ้อนกับกฎหมายเฉพาะหลายฉบับ ยังก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายและความสับสนในการปฏิบัติ

ในความสัมพันธ์ทางสัญญา โดยเฉพาะสัญญาจ้างทำของ และสัญญาที่มีความซับซ้อนสูง ยังขาดกลไกบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพและคาดการณ์ได้ เมื่อเกิดการผิดสัญญา การใช้ดุลพินิจของศาล ในการลดค่าปรับหรือผ่อนคลายสภาพบังคับ แม้จะมีเจตนาบรรเทาความไม่เป็นธรรมในบางกรณี แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับทำให้คู่สัญญาไม่สามารถประเมินความเสี่ยงและผลลัพธ์ทางกฎหมายได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่ ที่ยังขาดแบบสัญญามาตรฐานและกรอบคุณภาพงานที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ในภาคแรงงาน การขาดมาตรฐานขั้นต่ำของเนื้อหาสัญญาจ้างแรงงาน และการที่มีกฎหมายหลายฉบับ กำกับดูแลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนและความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้ สถานะทางกฎหมายของแรงงานบางกลุ่ม เช่น นักศึกษาฝึกงาน ยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความคุ้มครองได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน ในสถานการณ์วิกฤต เช่น ภาวะโรคระบาด ก็ยังขาดกรอบกฎหมายที่กำหนดสิทธิ หลักประกัน และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับลูกจ้างและนายจ้างอย่างเป็นระบบ

ในด้านหนี้และการบังคับชำระหนี้ กระบวนการตามกฎหมายยังมีความซับซ้อนและขาดความยืดหยุ่น อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และการคิดดอกเบี้ยทบต้น ในบางกรณีสร้างภาระหนี้ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่กระบวนการบังคับจำนองและการขายทรัพย์ยังไม่สอดคล้องกับมูลค่าทางเศรษฐกิจที่แท้จริง ผู้ค้ำประกันอาจถูกเรียกรับผิด โดยไม่มีระยะเวลาเตรียมการที่เหมาะสม อีกทั้งการใช้ถ้อยคำทางกฎหมายที่เปิด

กว้างต่อดุลพินิจโดยขาดเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ยิ่งเพิ่มความไม่แน่นอนในการคาดหมายสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณี

ในธุรกรรมประกันภัย ขั้นตอนการพิจารณาและชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมักมีความล่าช้าและซับซ้อน โดยขาดกรอบเวลาที่ชัดเจน ผู้เอาประกันภัยยังขาดกลไกเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ ในกรณีที่บริษัทประกันภัยประสบปัญหาทางการเงินหรือเลิกกิจการ ขณะเดียวกัน บทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยที่กระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ยิ่งเพิ่มอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจ และการใช้สิทธิของประชาชน

ในระดับนิติบุคคล ความคลุมเครือของความรับผิดของกรรมการและผู้บริหาร รวมถึงขั้นตอนที่ซับซ้อนในการควบรวมกิจการและการเปลี่ยนแปลงทุน ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิและการกำกับดูแลของผู้ถือหุ้น ในทางปฏิบัติยังพบกรณี การดำเนินการที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้น โดยขาดกระบวนการแจ้งข้อมูลที่โปร่งใสและทั่วถึงอย่างเพียงพอ

สำหรับกฎหมายครอบครัวและมรดก ข้อจำกัดด้านอายุความ และขั้นตอนทางศาลในบางกรณีอาจทำให้บุคคลไม่สามารถใช้สิทธิได้ แม้จะมีข้อเท็จจริงหรือหลักฐานที่ชัดเจนในภายหลัง ระบบการจัดการมรดกและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้อำนาจปกครองบุตรยังขาดความชัดเจนและความยืดหยุ่น ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนและความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงความคุ้มครองทางกฎหมายของผู้เกี่ยวข้อง

โดยสรุป ปัญหาการเข้าถึงความเป็นธรรมภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงสะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงกระบวนการและการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการทบทวนและปรับปรุง ให้เอื้อต่อการใช้สิทธิได้จริง มีความชัดเจน คาดการณ์ได้ และสอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย อันเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับโลกดิจิทัล

จากการสำรวจความคิดเห็นและการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางแพ่งและพาณิชย์ในแทบทุกมิติ ตั้งแต่การทำสัญญา การชำระหนี้ การโอนสิทธิในทรัพย์สิน ไปจนถึงการจ้างงานและการดำเนินกิจการของนิติบุคคล อย่างไรก็ดี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหลายส่วนยังคงผูกพันอยู่กับสมมติฐานของโลกอนาล็อก ทั้งในด้านรูปแบบเอกสาร ขั้นตอนทางกฎหมาย และวิธีการพิสูจน์สิทธิ ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างการดำเนินธุรกรรมที่เกิดขึ้นจริงกับกรอบกฎหมายที่ใช้บังคับ

ในทางปฏิบัติ สถานะทางกฎหมายของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ในหลายขั้นตอนยังมีความคลุมเครือ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงเจตนา การส่งมอบทรัพย์ การแจ้งเตือน การเปิดเผยข้อมูล หรือการใช้พยานหลักฐาน หากกฎหมายยังยึดติดกับรูปแบบเอกสารกระดาษ การประกาศผ่านหนังสือพิมพ์ หรือการติดต่อทางไปรษณีย์เพียงอย่างเดียว ย่อมก่อให้เกิดต้นทุนธุรกรรมที่ไม่จำเป็น ลดทอนความคล่องตัว และไม่สอดคล้องกับสภาพการประกอบธุรกิจจริง ตัวอย่างเช่น กระบวนการของนิติบุคคลบางประการยังต้องอาศัยการประกาศในสื่อสิ่งพิมพ์ก่อนการจดทะเบียน ทั้งที่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีประสิทธิภาพและการเข้าถึงที่กว้างขวางกว่า

ในด้านสัญญาและการค้าขายออนไลน์ แม้การซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลจะเป็นกิจกรรมปกติในชีวิตประจำวัน แต่ยังขาดกรอบกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญอย่างชัดเจน เช่น การแสดงราคา เงื่อนไขการส่งมอบ ภาระการพิสูจน์เมื่อเกิดความเสียหาย หรือความรับผิดในกรณีสินค้าสูญหาย หรือชำรุดระหว่างการขนส่ง ช่องว่างดังกล่าวทำให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย และมักส่งผลให้ผู้บริโภคเป็นฝ่ายเสียเปรียบในทางปฏิบัติ

ในมิติของทรัพย์สินและสิทธิในรูปแบบใหม่ การถือครองและการโอนสิทธิในสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น โทเคนดิจิทัลหรือสิทธิในลักษณะใหม่ทางเศรษฐกิจ ยังขาดกรอบกฎหมายที่ระบุสถานะและผลผูกพันอย่างชัดเจน สัญญาเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ หรือจ้างทำของที่ดำเนินการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ แม้จะใช้งานกันอย่างแพร่หลาย แต่ยังขาดกลไกทางกฎหมายที่รองรับอย่างเป็นระบบ เช่น การรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือระบบบันทึกธุรกรรมที่ตรวจสอบย้อนหลังได้อย่างน่าเชื่อถือ

ในด้านแรงงาน การจ้างงานผ่านแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มออนไลน์ได้กลายเป็นรูปแบบการทำงานปกติ แต่ความสัมพันธ์แรงงาน ในลักษณะดังกล่าวจำนวนมากยังอยู่นอกนิยามลูกจ้างตามกฎหมาย ส่งผลให้แรงงานแพลตฟอร์ม และแรงงานอิสระ ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ และหลักประกันตามสภาพการทำงานจริงได้อย่างเพียงพอ ช่องว่างระหว่างรูปแบบการจ้างงานดิจิทัลกับกรอบกฎหมายแรงงานแบบเดิม จึงยิ่งตอกย้ำความไม่สมดุลของอำนาจ และความเปราะบางของแรงงานกลุ่มนี้

ในธุรกรรมด้านหนี้และหลักประกัน ขั้นตอนสำคัญหลายประการ ยังไม่ยอมรับช่องทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นวิธีการที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การส่งหนังสือบอกกล่าวในกระบวนการบังคับจำนอง ซึ่งยังต้องอาศัยเอกสารกระดาษและการส่งทางไปรษณีย์เป็นหลัก ส่งผลให้กระบวนการล่าช้าและมีต้นทุนสูง ขณะเดียวกัน การใช้สินทรัพย์ดิจิทัลหรือทรัพย์สินทางปัญญาเป็นหลักประกันยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน แม้ทรัพย์บางประเภทจะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจจริงในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล

ภาคประกันภัยและการกำกับดูแลนิติบุคคลก็เผชิญกับความท้าทายในลักษณะเดียวกัน ผลิตภัณฑ์ประกันภัยรูปแบบใหม่ เช่น ประกันภัยไซเบอร์ หรือความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ ยังขาดกรอบกฎหมายที่ชัดเจนรองรับ ขณะที่การเปิดเผยข้อมูล การประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการใช้มติในรูปแบบดิจิทัลยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเต็มที่ ส่งผลให้การกำกับดูแลกิจการไม่ทันต่อรูปแบบการดำเนินธุรกิจยุคใหม่

ในด้านครอบครัวและมรดก ข้อจำกัดของกฎหมายที่ยังไม่รองรับกระบวนการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การทำพินัยกรรมดิจิทัล หรือการดำเนินการด้านทะเบียนครอบครัว ผ่านช่องทางออนไลน์ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิและความสะดวกของประชาชน แม้เทคโนโลยีปัจจุบันจะสามารถยืนยันตัวบุคคลและข้อมูลสำคัญได้อย่างน่าเชื่อถือแล้วก็ตาม

โดยสรุป ความท้าทายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบริบทโลกดิจิทัลสะท้อนถึงช่องว่างเชิงระบบ ระหว่างกรอบกฎหมายแบบเดิมกับรูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ช่องว่างดังกล่าวเชื่อมโยงโดยตรงกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ และการเข้าถึงความ

เป็นธรรม กล่าวคือ เมื่อกฎหมายไม่ทันต่อเทคโนโลยี ย่อมเปิดช่องให้ผู้มีอำนาจมากกว่าสามารถกำหนดเงื่อนไขที่เอาเปรียบได้ง่ายขึ้น และเมื่อเกิดข้อพิพาท ประชาชนย่อมต้องเผชิญกับกระบวนการที่ซับซ้อน ล่าช้า และมีต้นทุนสูง วิกฤตของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบริบทดังกล่าวจึงเป็นวิกฤตเชิงระบบที่จำเป็นต้องได้รับการทบทวนอย่างรอบด้าน เพื่อให้กฎหมายสามารถทำหน้าที่รองรับชีวิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสังคมไทยร่วมสมัยได้อย่างแท้จริง

ปัญหาทั้งสามประการ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงความเป็นธรรม และความท้าทายในบริบทโลกดิจิทัลมิได้ดำรงอยู่โดยแยกขาดจากกัน แต่เชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่เดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ความล้าสมัยของกรอบกฎหมายเมื่อเทียบกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีและรูปแบบธุรกิจใหม่ได้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการจ้างงานที่กฎหมายไม่สามารถรองรับได้อย่างเพียงพอ เปิดช่องให้ฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองสูงกว่า สามารถกำหนดเงื่อนไขสัญญาที่เอาเปรียบฝ่ายที่อ่อนแอกว่าได้โดยง่าย และเมื่อฝ่ายที่เสียเปรียบพยายามแสวงหาความเป็นธรรม ก็ต้องเผชิญกับกระบวนการทางกฎหมายที่ซับซ้อน ล่าช้า และมีต้นทุนสูง ดังนั้น วิกฤตของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงมิใช่เพียงปัญหาของบทบัญญัติบางมาตราหรือบางหมวดเท่านั้น แต่เป็นวิกฤตเชิงระบบที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนโดยรวม ทั้งในฐานะผู้บริโภค ผู้ประกอบการ และแรงงานในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับโลกดิจิทัล	**ซื้อขาย เช่าซื้อ และเช่าทรัพย์** - การซื้อขายออนไลน์ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะรองรับ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการแสดงราคา การส่งมอบสินค้า และการพิสูจน์พยานหลักฐาน - ยังไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการซื้อขายทรัพย์สินดิจิทัล เช่น NFT หรือ Carbon Credit อย่างชัดเจน - การเช่าทรัพย์และเช่าซื้อยังไม่รองรับวิธีการทำสัญญาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบดิจิทัลที่กำลังแพร่หลาย **จ้างทำของ** - ไม่มีระบบติดตามการทำสัญญาหรือบันทึกการส่งมอบงานในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล **จ้างแรงงาน** - แรงงานบนแพลตฟอร์ม (Platform Worker) และฟรีแลนซ์ยังไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองตามนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน

	หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง - กระบวนการส่งหนังสือบอกกล่าวเพื่อบังคับจำนองตาม**มาตรา 728** และ **764** ยังไม่สามารถทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ เช่น E-mail - ไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น คาร์บอนเครดิต ทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ - ข้อจำกัด ในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท เช่น เครื่องจักรในธุรกิจบริการที่ไม่ได้อยู่ในโรงงาน **ประกันภัย** - การควบคุมผลิตภัณฑ์ประกันใหม่ เช่น Cyber Insurance และ AI ยังไม่มีกฎหมายรองรับ **หุ้นส่วน บริษัท** - การประกาศโฆษณาผ่านหนังสือพิมพ์ยังคงเป็นข้อบังคับทางกฎหมาย แม้ปัจจุบันมีช่องทางสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสมมากกว่า - ไม่มีการยอมรับการประชุมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือการใช้มติเวียนในระดับผู้ถือหุ้น - ข้อจำกัดในการเผยแพร่ข้อมูลสำคัญของบริษัทผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น งบการเงินหรือการแจ้งเตือนการลดทุน **ครอบครัวและมรดก** - กฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติรองรับการจัดทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ แม้เทคโนโลยีในปัจจุบันจะสามารถรับรองความแท้จริงของเอกสารและลายมือชื่อผ่านระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ - การรับรองบุตรหรือการปฏิเสธความเป็นบุตร ยังต้องดำเนินการผ่านกระบวนการศาล แม้จะมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ เช่น การตรวจ DNA หรือข้อมูลชีวภาพ (Biometrics) ที่สามารถพิสูจน์สายเลือดได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว - แม้จะมีพินัยกรรมระบุผู้จัดการมรดกไว้แล้ว แต่การจัดการมรดกยังคงต้องดำเนินการผ่านกระบวนการศาล ซึ่งก่อให้เกิดความล่าช้า ไม่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

	- การฟ้องหย่าหรือการดำเนินการทางทะเบียนครอบครัว ยังไม่เปิดให้สามารถดำเนินการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเต็มรูปแบบ
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการลดความเหลื่อมล้ำ	**ซื้อขาย เช่าซื้อ และเช่าทรัพย์** - ผู้บริโภค ผู้เช่าซื้อ และผู้เช่าอสังหาริมทรัพย์ตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบเนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่เพียงพอในการคุ้มครองสิทธิ - การกำหนดสิทธิของเจ้าของทรัพย์ในสัญญาเช่าซื้อ ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ เช่น การริบเงินหรือยึดทรัพย์โดยไม่สมเหตุสมผล - ไม่มีบทบัญญัติรองรับกรณีที่สัญญามีเงื่อนไขไม่เป็นธรรม (เช่น การเช่าซื้อเครื่องจักรทางการเกษตร) - ปัญหาข้อพิพาทเรื่องการขายฝากซึ่งมีลักษณะเอาเปรียบผู้ขายฝาก และการตีความว่าสัญญาขายฝากนั้นมีเจตนาแฝงที่ต้องการจะกู้ยืม ยังไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นธรรม **จ้างทำของ** - การกำหนดนิยามของสัญญาจ้างทำของไม่ครอบคลุมสัญญากลุ่มอาชีพขนาดเล็กหรือภาคประชาชน เช่น หมอลำ หรืองานรับจ้างขนาดเล็ก - ผู้รับเหมาช่วงหรือประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบนิติบุคคล มักไม่ได้รับความคุ้มครองในคดีผู้บริโภค - ไม่มีมาตรการชดเชยที่เป็นธรรมในกรณีผู้รับจ้างเสียชีวิตหรือไม่สามารถทำงานต่อได้ **จ้างแรงงาน** - ลูกจ้างชั่วคราวไม่ได้รับสิทธิเสมือนลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อน หรือค่าชดเชยเมื่อเลิกจ้าง - การใช้สถานะ “ลูกจ้างทดลองงาน” โดยไม่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลาอย่างชัดเจน ถูกนำไปใช้เป็นช่องทางในการหลีกเลี่ยง การจ่ายค่าชดเชยหรือสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายแรงงาน - การกำหนดอัตราค่าจ้างและโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่ การงานที่แตกต่างกันตามเพศของลูกจ้าง ยังคงเป็นปัญหาในหลายองค์กร - ในทางปฏิบัติแรงงานสตรีบางส่วนยังไม่ได้รับสิทธิหรือความปลอดภัยในการทำงาน

	- แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายแรงงานเทียบเท่าคนไทย เช่น ค่าแรงขั้นต่ำหรือประกันสุขภาพ **หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง** - ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับข้อมูลความเสี่ยงและสิทธิอย่างครบถ้วน - การเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันเกินความจำเป็น - การบังคับใช้กฎหมายในบางกรณีไม่คุ้มครองผู้รับจ้างรายย่อยหรือประชาชนทั่วไป เช่น กรณีผู้ค้ำประกันถูกเรียกเกินสมควร กรณีดอกเบี้ย หรือเบี้ยปรับสูงเกินควร และกรณีขายทอดตลาดหลักประกันต่ำกว่ามูลค่าจริง **ประกันภัย** - ถ้อยคำในสัญญาประกันมีความซับซ้อน เข้าใจยาก ไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกัน - บริษัทประกันบางแห่งปฏิเสธการเคลม หรือปรับเบี้ยประกันภัยโดยไม่แจ้งล่วงหน้า - มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เยาว์และผู้ที่ดูแลผู้เยาว์แต่ไม่ได้เป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์ยังไม่รัดกุมเพียงพอ **หุ้นส่วน บริษัท** - ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยไม่มีอำนาจต่อรองหรือกลไกปกป้องสิทธิอย่างเพียงพอในระบบบริษัท - โครงสร้างบริษัทไม่เอื้อต่อเจ้าของธุรกิจรายย่อยหรือผู้ประกอบการรายย่อย (เช่น สตาร์ทอัพ) - การใช้ชื่อบุคคลอื่นในการถือหุ้นแทน อาจเปิดช่องให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบจากผู้ถือหุ้นรายใ**ครอบครัวและมรดก** - ทายาทโดยธรรมที่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก ยังคงมีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมาย ทั้งที่อาจไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดหรือบทบาทในชีวิตของเจ้ามรดกเลย ในขณะที่ผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูจริงอาจไม่มีสิทธิตามกฎหมาย - ผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์โดยไม่มีสถานะทางกฎหมายเป็นบิดามารดา ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เยาว์ได้ หากผู้เยาว์ประสบอันตรายหรือถึงแก่ความตาย

	- การกำหนดหลักเกณฑ์การพิสูจน์ความเป็นชู้หรือเหตุแห่งการหย่าไม่ให้ความสำคัญต่อมิติด้านความรู้สึก ศักดิ์ศรี และผลกระทบต่อคู่สมรสที่เป็นฝ่ายเสียหายมากเพียงพอ - บุตรนอกกฎหมายหรือบุตรที่ไม่ได้จดทะเบียนรับรอง แม้จะมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตจริง แต่กลับไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าชดเชยหรือสิทธิในมรดก
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับการเข้าถึงความเป็นธรรมของทุกคน	**ซื้อขาย เช่าซื้อ และเช่าทรัพย์** - การกำหนดอายุความเพียง 1 ปี ในเรื่องความชำรุดบกพร่อง ทำให้ผู้บริโภค ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการฟ้องคดีได้ทันเวลา - การตีความสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าหรือผู้ให้เช่าซื้อเมื่อเกิดการผิดนัดชำระของอีกฝ่าย (เช่น การบอกเลิกสัญญา การริบเงินที่ชำระแล้ว การคืนทรัพย์ และค่าเสียหาย) ซึ่งอาจกระทบความเป็นธรรมของคู่สัญญา - กฎหมายการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่จำกัดระยะเวลาไว้ 30 ปี ไม่เอื้อต่อการลงทุนระยะยาว และสร้างภาระความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ - การบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับในเรื่องการเช่า (เช่น พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 และ พ.ร.บ.การเช่าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542) สร้างความสับสนในการตีความและปฏิบัติ **จ้างทำของ** - ขาดกลไกบังคับใช้ที่ชัดเจนเมื่อผู้รับจ้างทิ้งงาน ทำให้ผู้ว่าจ้างเสียเปรียบ - ศาลมีดุลพินิจในการลดค่าปรับจากการส่งมอบล่าช้า ส่งผลให้ การบังคับใช้ข้อตกลงเรื่องค่าปรับตามสัญญาขาดความแน่นอน - ยังไม่มีรูปแบบสัญญามาตรฐานสำหรับงานจ้างก่อสร้างขนาดใหญ่ที่ซับซ้อน ส่งผลต่อการพิสูจน์ความรับผิด - บทบัญญัติเรื่องคุณภาพของงานยังไม่ครอบคลุม สร้างความไม่ชัดเจนในการเรียกร้องความเสียหาย **จ้างแรงงาน** - ขาดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้างแรงงาน ทำให้เกิดข้อพิพาทเรื่องสิทธิและหน้าที่ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง - การมีกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ร.บ.ประกันสังคม ฯลฯ ทำให้เกิดความสับสนในการบังคับใช้

	- ความไม่ชัดเจนเรื่องการจ้างนักศึกษาฝึกงาน ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับความคุ้มครองตามสิทธิแรงงาน - ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองลูกจ้างที่ชัดเจนในสถานการณ์วิกฤติ (เช่น โควิด-19) เช่น การเลิกจ้าง ลดค่าจ้าง **หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง** - อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในสัญญากู้ยืมอยู่ในระดับสูงเกินสมควร รวมถึงการกำหนดให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้น - กระบวนการบังคับจำนองล่าช้าและไม่สอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริงของทรัพย์ - ผู้ค้ำประกันอาจต้องรับผิดทันทีโดยไม่มีเวลาเตรียมตัว กรณีลูกหนี้ผิดนัด - การขายทรัพย์จำนำในราคาต่ำกว่าความเป็นจริง และการเรียกเก็บดอกเบี้ยอย่างไม่เป็นธรรม - ปัญหาการตีความเวลาอันควรใน**มาตรา 764** ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย **ประกันภัย** - กระบวนการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนล่าช้า ซับซ้อน ไม่มีกรอบเวลาชัดเจน - ผู้เอาประกันได้รับผลกระทบเมื่อบริษัทประกันล้มละลาย ไม่มีกลไกเยียวยา - การรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันมีปัญหาเรื่องอายุความที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง - กฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ส่งผลให้ผู้เอาประกันไม่สามารถใช้สิทธิของตนได้โดยสะดวก **หุ้นส่วน บริษัท** - บทบัญญัติเรื่องสัดส่วนความรับผิดกรรมการและผู้บริหารไม่ชัดเจน ทำให้การเรียกร้องความรับผิดทางแพ่งและอาญาอาจเกิดความไม่เป็นธรรม - ขั้นตอนการควบรวมกิจการมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจรายย่อย - ในทางปฏิบัติการลดทุนหรือออกหุ้นใหม่ อาจเกิดขึ้นโดยไม่แจ้งผู้ถือหุ้นล่วงหน้าอย่างโปร่งใส

	ครอบครัวและมรดก - ข้อจำกัดของอายุความ ในการเพิกถอนการรับรองบุตรตามมาตรา 1544 ส่งผลให้บางกรณีผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถดำเนินการได้ แม้จะมีหลักฐานทางสายเลือดปรากฏภายหลัง - ระบบการจัดการมรดกที่จำเป็นต้องได้รับคำสั่งศาล แม้จะมีพินัยกรรมที่สมบูรณ์แล้ว เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิของผู้รับพินัยกรรม และก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายและเวลา - บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวและมรดกภายใต้การบังคับใช้กฎหมายอิสลาม อาจส่งผลต่อความไม่เท่าเทียม โดยเฉพาะสิทธิของผู้หญิง และยังไม่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน - กระบวนการหย่าโดยความยินยอมฝ่ายเดียวในกรณีที่คู่สมรสแยกกันอยู่เกิน 3 ปี ยังต้องผ่านการฟ้องศาล ไม่สามารถยื่นต่อนายทะเบียนได้โดยตรง ซึ่งเป็นภาระต่อประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ - การใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียว ตามคำพิพากษาศาลยังขาดความชัดเจนในแนวปฏิบัติ และไม่เอื้อต่อการรักษาผลประโยชน์สูงสุดของผู้เยาว์ - ประเด็นเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมโดยไม่คำนึงถึงผู้ที่อยู่ภายใต้การอุปการะเลี้ยงดู อาจขัดกับหลักความเป็นธรรมในมิติทางจริยธรรมและสังคม แม้จะชอบด้วยกฎหมายในแง่กรรมสิทธิ์

สรุปข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ครั้งที่	วันที่ / สถานที่จัดประชุม	หัวข้อสำคัญที่อภิปราย	ประเด็นหลักที่มีข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอปรับปรุง
1	24 ก.ย. 2567 / TIJ กรุงเทพฯ	(1) ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์	การคุ้มครองคู่สัญญาในสัญญาออนไลน์	เพิ่มบทบัญญัติเรื่องการซื้อขายออนไลน์ หน้าที่และความรับผิด
		(2) จ้างทำของ	ความไม่ชัดเจนของมาตรา 603 และ 604	กำหนดความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง-ผู้รับจ้างให้ชัดเจน
		(3) จ้างแรงงาน	ปัญหาความคลุมเครือของกฎหมายแรงงานชั่วคราว	ปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมแรงงานสัญญาจ้างชั่วคราว
		(4) หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง	ข้อจำกัดการใช้ Smart Contracts	ปรับปรุงบทบัญญัติให้รองรับสัญญาอัจฉริยะ
		(5) ประกันภัย	กระบวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนยุ่งยาก	กำหนดกรอบเวลาการพิจารณาสินไหมให้แน่นอน
		(6) หุ้นส่วน บริษัท	ความไม่ชัดเจนของการบริหารหุ้นส่วน	ปรับปรุงหลักเกณฑ์การจัดตั้งและบริหารบริษัท
		(7) ครอบครัวและมรดก	ปัญหาสิทธิของทายาทที่ไม่ได้อุปการะเจ้ามรดก	แก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน
2	13 ธ.ค. 2567 / เชียงใหม่	(1) ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์	ปัญหาสัญญาเช่าทรัพย์ระยะยาว	ปรับปรุงมาตรา 540 ขยายระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์
		(2) จ้างทำของ	ปัญหาผู้รับเหมาทิ้งงาน	กำหนดหลักเกณฑ์การค้ำประกันและค่าปรับในสัญญา
		(3) จ้างแรงงาน	ปัญหาค่าจ้างและสวัสดิการแรงงาน	ปรับปรุงการกำหนดค่าจ้างที่เป็นธรรม สวัสดิการที่ครอบคลุม
		(4) หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง	อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ไม่เป็นธรรม	กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยใหม่ให้เหมาะสม
		(5) ประกันภัย	ปัญหาความไม่ชัดเจนของกรมธรรม์	กำหนดให้มีมาตรฐานกรมธรรม์ที่เข้าใจง่าย

ครั้งที่	วันที่ / สถานที่จัดประชุม	หัวข้อสำคัญที่อภิปราย	ประเด็นหลักที่มีข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอปรับปรุง
		(6) หุ้นส่วน บริษัท	การกำกับดูแลธุรกิจสตาร์ทอัพ	เพิ่มความยืดหยุ่นของกฎหมายสำหรับธุรกิจใหม่
		(7) ครอบครัวและมรดก	สิทธิของบิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส	ปรับปรุงกฎหมายให้บิดาสามารถรับมรดกของบุตร
3	18 ม.ค. 2568 / นครศรีธรรมราช	(1) ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์	ปัญหาการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ	กำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนในการบอกเลิกสัญญา
		(2) จ้างทำของ	คุณภาพงานก่อสร้างและข้อพิพาทสัญญา	เพิ่มมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพงานก่อนส่งมอบ
		(3) จ้างแรงงาน	ปัญหาความไม่แน่นอนของสิทธิแรงงานแพลตฟอร์ม	ปรับปรุงให้ครอบคลุมแรงงานแพลตฟอร์มและฟรีแลนซ์
		(4) หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง	ข้อจำกัดเรื่องหลักฐานกู้ยืมเงิน	ปรับปรุงมาตรา 653 ให้รองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์
		(5) ประกันภัย	ความซับซ้อนของเงื่อนไขกรมธรรม์	ให้ผู้เอาประกันได้รับข้อมูลที่เข้าใจง่ายและครบถ้วน
		(6) หุ้นส่วน บริษัท	การกำกับดูแลกรรมการบริษัท	เพิ่มหลักเกณฑ์ควบคุมความรับผิดชอบของกรรมการ
		(7) ครอบครัวและมรดก	การทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์	ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับพินัยกรรมดิจิทัล
4	15 ก.พ. 2568 / ขอนแก่น	(1) ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์	ปัญหาสินค้าออนไลน์ไม่ตรงตามโฆษณา	กำหนดแนวทางการคืนสินค้าและคุ้มครองผู้บริโภค
		(2) จ้างทำของ	ปัญหาการรับเหมาช่วงและข้อพิพาททางสัญญา	กำหนดมาตรฐานการควบคุมการรับเหมาช่วงให้ชัดเจน
		(3) จ้างแรงงาน	การคุ้มครองแรงงานชั่วคราวและไรเดอร์	ขยายขอบเขตความคุ้มครองไปถึงแรงงานแพลตฟอร์ม
		(4) หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง	ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันหลายราย	กำหนดให้ผู้ค้ำประกันมีขีดจำกัดความรับผิด
		(5) ประกันภัย	ปัญหาความล่าช้าในการจ่ายค่าสินไหม	กำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนในการพิจารณาสินไหม

ครั้งที่	วันที่ / สถานที่จัดประชุม	หัวข้อสำคัญที่อภิปราย	ประเด็นหลักที่มีข้อเสนอแนะ	ข้อเสนอปรับปรุง
		(6) หุ้นส่วน บริษัท	ปัญหาความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ	กำหนดให้เปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างชัดเจน
		(7) ครอบครัวและมรดก	ปัญหาสิทธิของบุตรนอกสมรส	ให้บุตรนอกสมรสสามารถได้รับมรดกอย่างชัดเจน
5	26 ก.พ. 2568 / TIJ	(1) ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์	ความไม่แน่นอนของกฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัล	กำหนดนิยามและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน
		(2) จ้างทำของ	ปัญหาการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม	กำหนดแนวทางคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างให้รัดกุม
		(3) จ้างแรงงาน	ปัญหาการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม	กำหนดแนวทางคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างให้รัดกุม
		(4) หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง	ความยุ่งยากในการส่งหนังสือบังคับจำนอง	อนุญาตให้แจ้งผ่านอีเมลหรือช่องทางดิจิทัล
		(5) ประกันภัย	ปัญหาผู้เอาประกันไม่ได้รับความเป็นธรรม	เพิ่มบทบัญญัติการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกัน
		(6) หุ้นส่วน บริษัท	ปัญหาความไม่ชัดเจนของการประชุมผู้ถือหุ้น	กำหนดให้สามารถประชุมออนไลน์ได้อย่างเป็นทางการ
		(7) ครอบครัวและมรดก	ปัญหาค่าเลี้ยงดูและสิทธิของเด็ก	ปรับปรุงกฎหมายให้คุ้มครองเด็กที่ถูกทอดทิ้ง

หมายเหตุ: ประเด็นที่ระบุเป็นเพียงข้อสรุปเบื้องต้นจากประเด็นจำนวนมากที่มีการอภิปราย โปรดดูรายละเอียดจากรายงานการประชุมแต่ละภูมิภาค

สรุปประเด็นปัญหาสำคัญ จากผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการซื้อขาย

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับการซื้อขาย พบว่ามีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นการแสดงราคาและติดป้ายราคา ประเด็นการส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง ประเด็นการคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม ประเด็นข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน และประเด็นสัญญาขายฝาก

1.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับการแสดงราคาและติดป้ายราคา พบว่ามีปัญหาจากกรณีที่ผู้ขายจำนวนมากไม่แสดงราคาชัดเจน โดยเฉพาะการขายสินค้าทางออนไลน์ ซึ่งลักษณะการทำสัญญาอาจส่งผลให้การแสดงเจตนาเสนอและสนองไม่สมบูรณ์ และก่อให้เกิด ภาระแก่ผู้ซื้อ อีกทั้งการติดป้ายราคากำกับต้องอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 453** ว่าด้วยลักษณะของสัญญาซื้อขาย **มาตรา 487** เกี่ยวกับการกำหนดราคาทรัพย์สินที่ขาย

จึงมีข้อเสนอแนะให้ ควรระบุให้มีบทเฉพาะเกี่ยวกับการแสดงราคาสินค้าออนไลน์ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องติดป้ายราคาชัดเจนและทั่วถึง[1] รวมทั้งควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น[2] และควรบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องการแสดงราคาที่ชัดเจน ให้เป็นหน้าที่ของผู้ขาย[3]

1.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง พบว่ามีปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนของการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายและผู้รับขน เมื่อเกิดความเสียหายกับสินค้าในระหว่างการขนส่ง รวมทั้งการกำหนดอายุความฟ้องคดีในความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องไว้เพียง 1 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ขณะที่กฎหมายต่างประเทศบางประเทศไม่ได้กำหนดให้มีระยะเวลาฟ้องคดี[4]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 463** เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งถือว่าสำเร็จ แต่ความเสี่ยงยังอยู่กับผู้ขาย

---

[1] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 16

[2] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 16

[3] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 15

[4] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 16

จนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อ **มาตรา 472** เรื่องความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องของสินค้า และ**มาตรา 474** เรื่องอายุความฟ้องคดีในความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง

จึงมีข้อเสนอแนะให้ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าและความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้รับขนของ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในความเสียหรือความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง และแก้ไข**มาตรา 474** ให้ไม่จำเป็นต้องกำหนดอายุความฟ้องคดีในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง[5]

1.1.3 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม พบว่า เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในสัญญาซื้อขายอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการใช้สิทธิของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ไม่คุ้มครองผู้บริโภคมากเท่าที่ควร กล่าวคือ สคบ. ไม่ได้มีอำนาจลงโทษผู้ประกอบการโดยตรง ทำให้ประชาชนต้องเสียค่าใช้จ่าย เรื่องว่าจ้างทนายความและเสียเวลาเพื่อฟ้องคดีต่อศาล[6]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4** ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อาจถูกตีความให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควร **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**

จึงมีข้อเสนอแนะให้ตรากฎหมายเฉพาะ สำหรับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้รองรับและตีความข้อความ ในการซื้อขายออนไลน์อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการแสดงเงื่อนไขที่ชัดเจน[7]

1.1.4 ประเด็นเกี่ยวกับข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน พบว่ามีหลายกรณีที่เงื่อนไขการซื้อขายไม่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย รวมทั้งมีปัญหาที่เป็นที่ถกเถียงกัน เรื่องแบบของสัญญาซื้อขาย กรณีที่การซื้อขายสินค้าต่างประเทศ ซึ่งเกิดความแตกต่างระหว่างแบบของสัญญาซื้อขายที่จะใช้ในการจดทะเบียน เนื่องจากตามหลักกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ มักจะใช้หลักเสรีภาพของแบบ (freedom of form) เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: CISG)

---

[5] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 15

[6] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 16

[7] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 16

ที่กำหนดให้แบบของสัญญาจะอยู่ในรูปแบบใดก็ได้[8] และปัญหาเรื่องไม่มีการกำหนดเรื่องการซื้อขายทรัพย์สินดิจิทัลที่ชัดเจน[9]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 137, 138** ว่าด้วยนิยามคำว่า ทรัพย์และทรัพย์สิน **มาตรา 456** ซึ่งกำหนดแบบของการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ และ**มาตรา 458** การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย

จึงมีข้อเสนอแนะให้ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น[10] รวมทั้งมีข้อเสนอแนะให้แก้ไข**มาตรา 456** ให้เป็นสากลมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ[11] ขณะเดียวกันก็มีผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งเห็นว่าไม่ควรแก้ไขมาตราดังกล่าว เพราะครบถ้วนสมบูรณ์อยู่แล้ว[12] และเพิ่มมาตราเกี่ยวกับการซื้อขาย การติดตาม บังคับชำระหนี้ทรัพย์สินดิจิทัล เช่น การซื้อขาย NFT[13]

1.1.5 ประเด็นเกี่ยวกับสัญญาขายฝาก พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การขายฝากเป็นนิติกรรมอำพรางสัญญากู้ยืมเงิน เนื่องจากเจตนาของคู่สัญญาประสงค์กู้ยืมเงิน และมีทรัพย์เป็นหลักประกันเท่านั้น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนของการทำสัญญา และหากการขายฝากถูกนำไปใช้โดยผิดวัตถุประสงค์เป็นสัญญากู้ยืมเงินโดยมีหลักประกันทั้งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดเอกเทศสัญญาเฉพาะ เรื่อง “จำนำ” และ “จำนอง” ไว้โดยเฉพาะแล้ว สัญญาขายฝากจึงเป็นสัญญาที่เอาเปรียบผู้ขายฝาก[14] อีกทั้งสัญญาขายฝาก กำหนดให้ผู้ขายฝากมีสิทธิไถ่ทรัพย์ที่ขายฝาก ภายในกำหนดระยะเวลาตามที่ตกลงและ/หรือตามที่กฎหมายกำหนด แต่กลับกำหนดเงื่อนไขว่าหากไม่มีข้อตกลง “ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝาก” ผู้ซื้อฝากย่อมดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝากได้ ตาม**มาตรา 493** อันขัดแย้งกับเจตนารมณ์ที่จะให้ผู้ขายฝากมีสิทธิไถ่ทรัพย์คืน[15]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่า ในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 491** ลักษณะของสัญญาขายฝาก **มาตรา 493** ข้อตกลงที่มิให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินภายในเวลาที่กำหนด

---

[8] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 15

[9] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 16

[10] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 12

[11] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 13

[12] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 14

[13] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 13

[14] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 18

[15] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 16

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้ยกเลิกบทบัญญัติเอกเทศสัญญา เรื่องสัญญาขายฝากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[16] หรือหากยังคงบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ สิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อฝากในการจำหน่ายทรัพย์สิน ควรจะถูกจำกัดตามระยะเวลาที่ผู้ขายฝากมีสิทธิไถ่ทรัพย์คืน[17]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 5 ประเด็น ดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสะท้อนมาดังนี้ เรื่องไม่มีบทบัญญัติกำหนด เรื่องบรรจุภัณฑ์ของสินค้า (Packaging) ไว้โดยเฉพาะ จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มบทบัญญัติ เรื่องหลักเกณฑ์ของบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ลงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัญหาสถานะทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) ว่าคาร์บอนเครดิต ควรมีสถานะทางกฎหมายอย่างไร เป็น “การขาย” หรือเป็นการ “โอนสิทธิเรียกร้อง” และถือเป็นทรัพยสิทธิหรือบุคคลสิทธิ และปัญหาเรื่องการพิสูจน์พยานหลักฐานที่เกิดจากการซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่พิสูจน์พยานหลักฐานในทางปฏิบัติได้ยาก

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์

จากผลของการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวการซื้อขาย พบว่ามีประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นการตีความสัญญาเช่าซื้อ ประเด็นเรื่องสิทธิในการยึดทรัพย์คืนในสัญญาเช่าซื้อ ประเด็นการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ และประเด็นสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์

1.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับการตีความสัญญาเช่าซื้อ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าการทำสัญญาเช่าซื้ออาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากเจตนาของคู่สัญญา เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าทรัพย์ เช่น การตีความสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ความเข้าใจเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์ที่เช่าซื้อ การแก้ไขอาจรวมถึงการกำหนดรูปแบบสัญญาที่ชัดเจน มีมาตรฐาน รวมทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติเรื่องสัญญาเช่าซื้อเพียง 3 มาตรา ก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนในการทำสัญญาเช่าซื้อ และไม่สอดคล้องกับลักษณะการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน เช่น สัญญาเช่าแบบลีสซิ่งที่ไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน[18]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่า ในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 572** ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ

จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาลีสซิ่ง ให้มีความชัดเจน กำหนดรูปแบบมาตรฐานของสัญญาเช่าซื้อที่ชัดเจน เช่น แบบฟอร์มที่กำหนดเงื่อนไขสำคัญ เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่

---

[16] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 17

[17] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 16

[18] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 19

ของทั้งสองฝ่าย รวมทั้งเพิ่มข้อความที่ชัดเจนเกี่ยวกับระยะเวลาและเงื่อนไขสำคัญ ที่นำไปสู่การโอนกรรมสิทธิ์[19]

1.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการยึดทรัพย์คืนในสัญญาเช่าซื้อ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่ากระบวนการยึดทรัพย์คืน เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระอาจไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากเจ้าของทรัพย์ได้รับประโยชน์ทั้งจากค่าเช่าซื้อที่ชำระมาแล้วและจากการยึดทรัพย์คืน ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ และมีบางคำพิพากษาที่มีคำสั่งให้ผู้ให้เช่าซื้อคืนค่าเช่าซื้อทั้งหมด ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบ แม้ทรัพย์มีการเสื่อมมูลค่าระหว่างสัญญา[20]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 573** วิธีการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ **มาตรา 574** ระบุสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญาและยึดทรัพย์คืนเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ โดยเจ้าของมีสิทธิริบเงินที่ชำระไปแล้ว

จึงมีข้อเสนอแนะให้สิทธิในการยึดทรัพย์คืนควรมีเงื่อนไขชัดเจนและมีความสมดุลในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ เพิ่มข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดในกรณีที่ทรัพย์ที่เช่าซื้อเสียหาย เช่น ความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในฐานะผู้ครอบครอง[21]

1.2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าผู้เช่าซื้อตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบหากผู้ให้เช่าซื้อกำหนดเงื่อนไขไม่เป็นธรรม เช่น การยึดทรัพย์คืนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า ระยะเวลาการผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อที่ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากรถที่ใช้ประกอบเกษตรกรรม เช่น รถเครื่องจักร รถแทรกเตอร์[22] ไม่ได้อยู่ในความคุ้มครองของประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565[23]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 573** ระบุว่าผู้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาได้ แต่ต้องคืนทรัพย์สินและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง **มาตรา 574** สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ และประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565

---

[19] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 20

[20] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 20

[21] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 20

[22] ณ วันที่ 20 มกราคม 2569 คณะทำงานได้ตรวจทานข้อมูลแล้ว พบว่าสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ได้ดำเนินการร่างและออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เพิ่มเติมให้ครอบคลุมธุรกิจให้เช่าซื้อรถแทรกเตอร์ที่ใช้ในการเกษตรและเครื่องจักรกลการเกษตร เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา โดยประกาศดังกล่าว มีกำหนดมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม 2569 ทั้งนี้ ขอบเขตความคุ้มครองและรายละเอียดเงื่อนไขให้เป็นไปตามประกาศฉบับดังกล่าว

[23] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 18

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อในกรณีคืนทรัพย์ให้ชัดเจนและเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย กำหนดกระบวนการบอกเลิกสัญญาให้ชัดเจน เช่น การแจ้งเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร และระยะเวลาผ่อนผัน และกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายหรือค่าขาดประโยชน์ในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดให้ชัดเจน[24]

1.2.4 ประเด็นเกี่ยวกับสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้สามารถทำได้ไม่เกิน 30 ปี แม้จะมีการต่อสัญญาได้ แต่ก็ไม่สามารถเกินครั้งละ 30 ปี ทำให้เกิดข้อจำกัดในเชิงพาณิชย์และการลงทุน เนื่องจากผู้ลงทุนต้องการระยะเวลาเช่าที่ยาวนานกว่า เพื่อให้สามารถคืนทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ[25] การตีความสัญญาต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ที่ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าว แต่ถูกตีความตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการปรับใช้ รวมทั้งบทบัญญัติเรื่องหน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่า ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน[26]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 537** ลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สิน **มาตรา 538** กำหนดให้การเช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 3 ปี จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญ **มาตรา 540** กำหนดให้การเช่าอสังหาริมทรัพย์สามารถทำได้ไม่เกิน 30 ปี

จึงมีข้อเสนอแนะให้ขยายระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์จาก 30 ปี เป็น 50 - 99 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางธุรกิจ และการลงทุนของนักลงทุน รวมทั้งกำหนดกลไก และกระบวนการที่ชัดเจนในการต่อสัญญาเช่า เช่น การกำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนที่เป็นธรรมต่อทั้งสองฝ่าย เพื่อป้องกันข้อพิพาท กรณีที่เจ้าของที่ดินเปลี่ยนใจหรือขายทรัพย์สิน โดยอาจรวมถึงการรับรองคำมั่นว่า จะให้เช่าในสัญญาเช่าหลัก[27] เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่า มากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[28] และเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาเช่า ที่มีลักษณะต่างตอบแทนเป็นพิเศษจากสัญญาเช่าธรรมดา

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 4 ประเด็น ดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสะท้อนมาดังนี้ การมีกฎหมายเฉพาะ เช่น พ.ร.บ.เช่าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม และ พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ทำให้เกิดความซับซ้อนและความสับสนในการบังคับใช้ เนื่องจากผู้ให้เช่าและผู้เช่า ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับ ที่อาจมีข้อกำหนดที่แตกต่างกัน

---

[24] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 21

[25] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 22

[26] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 20

[27] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 22

[28] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 21

เพื่อลดความซับซ้อนและความสับสนในการบังคับใช้ จึงมีข้อเสนอให้ควรรวบรวมกฎหมายเฉพาะ ที่เกี่ยวข้องกับการเช่าอสังหาริมทรัพย์ไว้ในประมวลกฎหมายหลัก หรือจัดทำคู่มือชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น

2. จ้างทำของ

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับสัญญาจ้างทำของ พบว่า มีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นการบังคับตามสัญญา ประเด็นความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์ ประเด็นการแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่ ประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน และประเด็นนิยามของสัญญาจ้างทำของ

2.1 ประเด็นเกี่ยวกับการบังคับตามสัญญา พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ในหลายกรณี ผู้ว่าจ้าง อาจไม่สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา โดยเฉพาะในสัญญาจ้างก่อสร้าง พบปัญหาผู้รับจ้างทิ้งงานเป็นจำนวนมาก แม้จะมีข้อกำหนด เรื่องค่าปรับการส่งมอบงานก่อสร้างล่าช้าไว้ แต่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการปรับลดดอกเบี้ยได้ ซึ่งทำให้ข้อตกลงเรื่องนี้ มีความไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล[29]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 593** สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง กรณีผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการ หรือทำการที่จ้างชักช้า **มาตรา 605** กำหนดสิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขให้ **มาตรา 593** เป็นมาตราที่กำหนดให้บังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการขยายเวลากำหนดส่งมอบงานจะต้องมีแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีการกำหนดเรื่องการประกันสัญญาเอาไว้ให้ชัดเจนว่า สามารถปรับค่าปรับจากประกันสัญญาได้ และเพิ่มกลไกการบังคับใช้สัญญา เช่น การกำหนดค่าปรับในกรณีที่ผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้า หรือการกำหนดให้ต้องมีหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา (Performance Bond)[30]

2.2 ประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าการกำหนดความรับผิดชอบในกรณีที่งานไม่สมบูรณ์หรือมีข้อบกพร่องยังไม่ชัดเจน และกรณีที่ผู้รับเหมาในฐานะผู้รับจ้างทิ้งงานก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ว่าจ้าง[31]

---

[29] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 21

[30] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 25

[31] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 20

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 600** กำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบหากงานที่ส่งมอบชำรุดบกพร่อง

จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการทำการงานที่ว่าจ้างให้สมบูรณ์ และเพิ่มกลไกทางกฎหมายให้เกิดความรับผิดของผู้รับจ้างที่ชัดเจน เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับให้ชำระค่าเสียหายกรณีที่ผู้รับจ้างทิ้งงาน โดยไม่ต้องให้ผู้ว่าจ้างพิสูจน์ความเสียหายทั้งหมดในทันที และกำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบ ในการแก้ไขข้อบกพร่องโดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือชดใช้ค่าเสียหายในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขได้[32]

2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า สัญญาจ้างก่อสร้างเป็นสัญญาจ้างทำของที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ รายละเอียดของการก่อสร้าง เป็นรายละเอียดทางวิศวกรรมและทางวิทยาศาสตร์ และมีความซับซ้อนมากกว่าจ้างทำของทั่วไป การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ว่าจ้างก่อสร้างและผู้รับจ้างก่อสร้างจำเป็นต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ[33] แต่มีผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นกฎหมายอีกฉบับ เนื่องจากเห็นว่าสามารถปรับใช้บทบัญญัติเรื่องจ้างทำของ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้อย่างครอบคลุมแล้ว[34]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 587** ระบุเงื่อนไขเกี่ยวกับการจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุม กรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง และไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะของสัญญาก่อสร้าง

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้กำหนดการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาโดยใช้กลไกเฉพาะ เช่น ลักษณะและประเภทของค่าจ้าง การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร การตรวจสอบผลงานระหว่างกาล การรับผิดในความชำรุดบกพร่อง การทำประกันภัยงานก่อสร้าง เพิ่มกลไกระงับข้อพิพาท ทั้งในรูปแบบอนุญาโตตุลาการและทางศาล หรือร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาก่อสร้างโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[35]

2.4 ประเด็นเกี่ยวกับข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า สัญญาจ้างทำของ มักเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน หรือวัสดุที่ใช้ในการทำงาน บทบัญญัติที่เกี่ยวกับ

---

[32] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 22

[33] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 22

[34] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 25

[35] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 23

คุณภาพของงานยังไม่ชัดเจนแน่นอนในทางปฏิบัติ กรณีผู้รับจ้างส่งมอบงานที่ไม่ต้องตามประสงค์ของผู้ว่าจ้าง แต่ผู้ว่าจ้างรับมอบงานโดยไม่อิดเอื้อน เพราะไว้ใจในผู้รับจ้าง ทำให้ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิด เพื่อการที่ส่งมอบนั้น[36]

จากการทบทวน ในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 587** ระบุว่าผู้รับจ้างต้องทำงานให้สำเร็จตามสัญญา และให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คู่สัญญาตกลงกัน **มาตรา 589** กำหนดหน้าที่ ในการจัดหาสัมภาระชนิดดีของผู้รับจ้าง กรณีผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ **มาตรา 592** ระบุอำนาจของผู้ว่าจ้าง ในการตรวจตราการงานได้ตลอดระยะเวลาที่จ้าง และ **มาตรา 600** ความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ

จึงมีข้อเสนอแนะให้ เพิ่มมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพงาน ระหว่างดำเนินการและก่อนการส่งมอบ กำหนดให้มีเกณฑ์คุณภาพงานที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อน กำหนดกลไกการรับรองคุณภาพที่โปร่งใส และควรพัฒนาระบบการประมูลงานให้มีความโปร่งใสและป้องกันการส่งต่องาน[37]

2.5 ประเด็นเกี่ยวกับนิยามของสัญญาจ้างทำของ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาท ในทางปฏิบัติว่าสัญญาจ้างทำของมีลักษณะความหมายที่กว้าง ซึ่งทำให้ตีความรวมถึงหลายอาชีพ เช่น สัญญาจ้างหมอลำ สัญญาจ้างก่อสร้างเล็กน้อย แต่การที่ไม่กำหนดเนื้อหาการจ้างทำของที่ชัดเจนนั้น ทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะให้ความคุ้มครองได้ไม่ครอบคลุมสัญญาจ้างทำของที่สำคัญทุกสัญญา ปัญหาการตีความสัญญาจ้างทำของที่เกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภค กรณีผู้รับเหมาถูกจ้างโดยบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ผู้รับเหมาและบริษัทรับเหมาก่อสร้างจะถูกตีความว่า เป็นผู้ประกอบธุรกิจตามความหมายของคดีผู้บริโภคทั้งคู่ ทำให้ไม่เข้าลักษณะของคดีผู้บริโภค เป็นเหตุให้ผู้รับเหมาที่เป็นประชาชนธรรมดา ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค [38]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 587** ระบุลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับลักษณะของสัญญาในปัจจุบัน

---

[36] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 21

[37] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 26

[38] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 24

จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไข**มาตรา 587** เรื่องลักษณะของสัญญาจ้างทำของให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวกับประเภทของสัญญาจ้างทำของลักษณะอื่น ๆ เช่น สัญญาจ้างทำของเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพนักดนตรี[39]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 5 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการสะท้อนมาดังนี้ เช่น คุณสมบัติพิเศษของผู้รับจ้าง แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 606** จะกำหนดให้สัญญาจ้างทำของสิ้นสุดลง หากผู้รับจ้างตายหรือไม่สามารถทำงานได้ แต่ไม่ชัดเจนว่าผู้ว่าจ้างสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้หรือไม่ รวมทั้งการสิ้นสุดสัญญาจ้างทำของโดยปริยาย จากความตายของผู้รับจ้าง อาจสร้างความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้าง เช่น สูญเสียโอกาสหรือเกิดความล่าช้า และขาดกลไกการระงับข้อพิพาทและเงื่อนไขการเรียกร้องค่าเสียหาย จึงมีข้อเสนอแนะ ให้เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้ว่าจ้างได้รับการชดเชยหากผู้รับจ้างตกเป็นผู้ไม่สามารถทำการที่รับจ้างนั้นต่อไปได้ หากไม่ใช่เพราะความผิดของตน และสร้างกลไกการระงับข้อพิพาทและเงื่อนไขที่ชัดเจน ในกรณีสิ้นสุดสัญญา

3. จ้างแรงงาน

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงาน พบว่ามีประเด็นสำคัญ 7 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน ประเด็นสัญญาจ้างงานชั่วคราว ประเด็นการคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี ประเด็นการมีกฎหมายหลายฉบับ ประเด็นการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว ประเด็นการคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ ประเด็นเกี่ยวกับการตีความกฎหมายแรงงาน และการจ้างงานยุคใหม่

3.1 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า สัญญาจ้างแรงงานบางฉบับขาดความชัดเจน เช่น สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง เวลาทำงาน การลางาน การเลิกจ้าง และการชดเชย ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ปัญหานิยามของ “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ยังไม่ครอบคลุม เช่น การตัดสินโดยใช้เกณฑ์อำนาจบังคับบัญชา ส่งผลให้การจ้างงานบางประเภทไม่อยู่ในนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น การจ้างงานชนิดไม่เต็มเวลา (Part-time) ปัญหาเรื่อง ผู้ประกอบอาชีพไรเดอร์ (Rider) ที่ไม่ได้ถูกตีความให้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน[40]

จากการทบทวนในรายงาน ผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 5** กำหนดนิยามของ “ลูกจ้าง” และ “นายจ้าง” รวมถึงสัญญาจ้างแรงงาน

---

[39] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 24

[40] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 39

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม แก้ไขนิยาม “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ให้ครอบคลุมมากขึ้น รวมทั้งแก้ไขบทบัญญัติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างให้ครอบคลุมมากขึ้น และมีการรับผิดชอบในการเลิกจ้างที่เท่าเทียมและมีค่าชดเชย และควรมีการกำหนดโทษของนายจ้างให้ชัดเจนเมื่อไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน[41]

3.2 ประเด็นเกี่ยวกับสัญญาจ้างงานชั่วคราว พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ลูกจ้างชั่วคราวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่าลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อนหรือการชดเชย อีกทั้งนายจ้างบางรายใช้สัญญาชั่วคราวหรือช่วงทดลองงาน เช่น เลิกจ้างเมื่อทดลองงานครบ 119 วัน เพื่อลดต้นทุนและเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยตามสิทธิเมื่อครบ 120 วัน ปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างลูกจ้างรายวันทำให้ไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการลางาน[42]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 17** ระบุเรื่องการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมและสิทธิของลูกจ้าง ในการได้รับค่าชดเชย **มาตรา 30** และ **มาตรา 57** ระบุเรื่องการลาพักร้อนและการลาป่วย **มาตรา 118** กำหนดการจ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้กำหนดสิทธิให้ลูกจ้างชั่วคราวได้รับสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำในบางกรณี เช่น การลาพักร้อนหรือค่าชดเชย ในกรณีเลิกจ้างรวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้การกำหนดและการใช้ช่วงทดลองงานเป็นไปอย่างเป็นธรรมแก่คู่สัญญา และห้ามกำหนดระยะเวลา เพื่อเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชย และกำหนดให้ลูกจ้างชั่วคราวที่ถูกเลิกจ้างโดยไม่มีเหตุผลสมควร มีสิทธิได้รับค่าชดเชยเช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ[43]

3.3 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า แรงงานเด็กและสตรี ประสบประเด็นปัญหาทำงานในสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย หรือไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น การลาคลอดประเด็นปัญหาช่องว่างค่าจ้างระหว่างเพศ (Gender Pay Gap) และความไม่เท่าเทียมทางเพศในองค์กร และกรณีการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work Integrated Education: CWIE) ซึ่งปัจจุบันบริษัทที่รับนักศึกษาเข้าทำงาน ไม่ถือว่าเป็นการจ้างแรงงาน ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับสวัสดิการในฐานะลูกจ้าง[44]

---

[41]รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 38

[42] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 40

[43] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 40

[44] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 40

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 มาตรา 39, 44** ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และกำหนดสิทธิการลาคลอด

จึงมีข้อเสนอแนะให้ บังคับใช้กฎหมายให้แรงงานเด็กและสตรี ทำงานในสภาพแวดล้อมปลอดภัย และได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน และเพิ่มข้อกำหนดให้บริษัทแสดงตารางค่าจ้างและสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศในองค์กร[45]

3.4 ประเด็นเกี่ยวกับการมีกฎหมายหลายฉบับ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า กฎหมายแรงงานกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและขัดแย้งในการปฏิบัติ นอกจากนี้ ปัจจุบันสิทธิหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานถูกกำหนดให้อยู่ในกฎหมายอื่น สัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะไม่มีความสำคัญแล้ว แต่มีผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่ายังจำเป็นต้องมีสัญญาจ้างแรงงานเพื่อคงหลักการสำคัญของเรื่องสัญญาจ้างแรงงานไว้ และหากมีการยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยให้บังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานแทน ซึ่งให้อำนาจรัฐมนตรีในการออกกฎหมายลำดับรอง อาจส่งผลให้เกิดกรณีที่กิจการบางประเภทไม่สามารถปรับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานได้ และทำให้ไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับแก่กรณีนั้นโดยตรง[46]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 14** กำหนดให้ใช้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ในกรณีที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 จึงมีข้อเสนอแนะให้ ลดความซ้ำซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ โดยรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียว ยกเลิกมาตราที่ยังขัดแย้งหรือซ้ำซ้อนและปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล หรือยกเลิกหมวดที่เกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียวกัน[47]

3.5 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า แรงงานต่างด้าว ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับแรงงานไทย เช่น การไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม แม้จะเป็นแรงงานต่างด้าวที่ดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายครบถ้วนก็ตาม

---

[45] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 46

[46] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 40

[47] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 42

นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ผู้เข้าร่วมเป็นนายจ้างซึ่งต้องจัดหาสวัสดิการให้แรงงานต่างด้าวเป็นการเฉพาะ ทั้งที่สวัสดิการดังกล่าวเป็นสวัสดิการที่ควรจะต้องได้รับการคุ้มครองตามประกันสังคม เช่น ประกันสุขภาพ[48]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 มาตรา 13 - 15, 41 - 55** กำหนดหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนของแรงงานต่างด้าว และรายละเอียดของคณะกรรมการพิจารณาการทำงานของคนต่างด้าว

จึงมีข้อเสนอแนะให้บังคับใช้กฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เท่าเทียมกับแรงงานไทย และเพิ่มมาตรการตรวจสอบ เพื่อลดการละเมิดสิทธิ รวมทั้งเพิ่มความชัดเจนในการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เช่น การปฏิรูปกฎหมายแรงงานให้คุ้มครองแรงงานต่างด้าวอย่างครบถ้วน โดยไม่จำกัดเฉพาะแรงงานไทย และจัดทำระบบการขึ้นทะเบียนของแรงงานชาวต่างชาติทั่วประเทศไทย และเปิดให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและโปร่งใส[49]

3.6 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติในสถานการณ์พิเศษ เช่น การระบาดของ COVID-19 ลูกจ้างถูกเลิกจ้าง หรือถูกลดค่าจ้าง โดยไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ รวมทั้งมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้าง อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจและโควิด-19[50]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาตรา 118** กำหนดเงื่อนไขการเลิกจ้างและการจ่ายค่าชดเชย

จึงมีข้อเสนอแนะให้ร่างกฎกระทรวงเพิ่มเติมในช่วงวิกฤติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรมและเพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองลูกจ้าง ในสถานการณ์ฉุกเฉิน[51]

3.7 ประเด็นเกี่ยวกับการตีความกฎหมายแรงงานและการจ้างงานยุคใหม่ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาท ในทางปฏิบัติว่าแรงงานบนแพลตฟอร์ม (Platform Worker) และกลุ่มรับจ้างอิสระ (Freelance) อาจไม่เข้าข่ายได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายแรงงานปัจจุบัน นอกจากนี้การตีความระหว่างสัญญาจ้างทำของและสัญญาจ้างแรงงานยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ การตีความระหว่างสัญญาจ้างทำของและสัญญาจ้างแรงงานยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายขาดความสม่ำเสมอ ขณะเดียวกัน การตีความว่าสัญญา

---

[48] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 39

[49] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 39

[50] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 42

[51] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 41

จ้างเหมาบริการ เป็นสัญญาจ้างแรงงานหรือไม่ก็ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งทำให้สัญญาจ้างเหมาบริการ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน[52]

จากการทบทวน ในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน

จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงนิยามและบทบัญญัติใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมแรงงานยุคใหม่ เช่น ฟรีแลนซ์ และแรงงานแพลตฟอร์ม และกำหนดให้การทำงานทุกแบบที่ไม่เข้านิยาม “จ้างแรงงาน” ถือเป็น “จ้างทำของ” เพื่อป้องกันการตีความที่ไม่ชัดเจน[53]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 7 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการสะท้อนมา ดังนี้ เรื่องการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ในบทบัญญัติที่ใช้ไม่เหมือนกัน เช่น ในสัญญาแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นายจ้างจะต้องจ่าย “สินจ้าง” ให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งสินจ้าง สามารถจ่ายในรูปแบบใดก็ได้ แต่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน กำหนดให้นายจ้างจะต้องจ่าย “ค่าจ้าง” ให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งจะต้องเป็นเงินเท่านั้น และการที่ประเทศไทยเป็นภาคีขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ทำให้ต้องปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสากล จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎหมาย ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) เพื่อให้ครอบคลุมทุกสถานการณ์

4. หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

4.1 ประเด็นเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน

จากผลของการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมและค้ำประกัน พบว่ามีประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นเงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม ประเด็นความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน ประเด็นการคุ้มครองผู้ค้ำประกันในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ และประเด็นการค้ำประกันที่เกินความจำเป็น

4.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ผู้กู้ ถูกกำหนดเงื่อนไขดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม การกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และก่อให้เกิดปัญหาในการประกอบธุรกิจ กรณีคู่สัญญาเซ็นสัญญากู้ยืมนอกระบบ โดยจำนวนเงินที่ระบุในสัญญา ก่อนเซ็นกับภายหลังจากที่เซ็นสัญญา ไม่ตรงกัน บางกรณี เจ้าหนี้ได้กำหนดจำนวนดอกเบี้ยรวมเข้าไปกับจำนวนเงินต้น ก่อให้เกิดปัญหาในการพิสูจน์พยานหลักฐานในชั้นศาล ปัญหาเรื่อง

---

[52] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 41

[53] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 48

การคิดดอกเบี้ยทบต้นของเจ้าหนี้ ทั้งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน และเจ้าหนี้ตามสัญญากู้ยืมนอกระบบ ทำให้ผู้กู้ ไม่สามารถชำระหนี้ได้เสร็จสิ้น[54]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 653** กำหนดการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ยืมเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ **มาตรา 654** และ **655** กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมสูงสุดไม่เกิน 15% ต่อปี และพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560

จึงมีข้อเสนอแนะให้ กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในทุกกรณี เพื่อป้องกันภาระเกินควร กำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญในสัญญา เช่น อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยชัดเจน ในรูปแบบที่ผู้กู้สามารถเข้าใจได้ง่าย กำหนดอัตราดอกเบี้ยตามลักษณะของการประกอบธุรกิจ เช่น เพดานดอกเบี้ยของกู้ยืมเงินใช้ในครัวเรือน หรือการกู้ยืมเงิน เพื่อประกอบธุรกิจขนาดย่อม รับรองการทำสัญญากู้ยืมเงิน และการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะระบุลักษณะของสัญญากู้ยืมเงิน[55]

4.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าผู้ค้ำประกัน ไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอ เกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องรับผิด ทำให้ไม่สามารถประเมินภาระความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกันได้อย่างถูกต้อง หากผู้กู้ผิดนัดชำระ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดเต็มจำนวนทันที[56]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 680** ระบุเงื่อนไขและลักษณะเกี่ยวกับการค้ำประกัน แต่ขาดกลไกการแจ้งเตือนและข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับผู้ค้ำประกัน ทำให้ผู้ค้ำประกันไม่สามารถทราบถึงสถานะหนี้สินของผู้กู้ได้อย่างชัดเจน **มาตรา 681/1** เป็นมาตราที่เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูลและการแจ้งเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ค้ำประกัน **มาตรา 689** กำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน **มาตรา 690** กำหนดสิทธิเกี่ยงของผู้ค้ำประกัน ให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ซึ่งเป็นประกันก่อน

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้กำหนดบทบัญญัติให้ผู้ค้ำประกันได้รับข้อมูลความเสี่ยงอย่างครบถ้วนและโปร่งใสก่อนลงนาม และกำหนดให้เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน มีหน้าที่ต้องแจ้งผู้ค้ำประกันถึงสิทธิและ

---

[54] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 25

[55] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 26

[56] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 25

ข้อมูลความเสี่ยงของหนี้ที่ผู้ค้ำประกันจะเข้าค้ำประกัน ลูกหนี้ควรใช้สิทธิเกี่ยงได้ตลอดเวลา แม้เป็นช่วงเวลาบังคับคดี และควรคุ้มครองผู้ค้ำประกันมากขึ้น[57]

4.1.3 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ค้ำประกัน ในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าผู้ค้ำประกัน อาจถูกเรียกเก็บหนี้ทันที โดยไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้ต้องรับภาระโดยไม่คาดหมาย กรณีผู้ค้ำประกันหลายราย กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกัน ในฐานะลูกหนี้ร่วม ทำให้มีปัญหากรณีมีผู้ค้ำประกันรายเดียว ที่มีทรัพย์สินเพียงพอให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ และแม้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้ค้ำประกันรายอื่น ผู้ค้ำประกันรายอื่นก็ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอให้ชำระหนี้ ระยะเวลา 60 วัน ของการส่งหนังสือบอกกล่าวสั้นเกินไป ทำให้ในทางปฏิบัติหากลูกหนี้มีแนวโน้มที่จะผิดนัด เจ้าหนี้จะต้องรีบแจ้งผู้ค้ำประกันทันที ทำให้ผู้ค้ำประกันเสียประโยชน์[58]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 686** กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด มิฉะนั้นผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดภายหลังพ้นกำหนดเวลา 60 วัน

จึงมีข้อเสนอแนะให้หากไม่มีการบอกกล่าวภายในระยะเวลา 60 วัน ควรให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดนับแต่วันที่ตกลงทำสัญญา ให้รับผิดเฉพาะหนี้ของลูกหนี้ ปรับปรุงกลไก เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ค้ำประกันในทางปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น กรณีมีผู้ค้ำประกันหลายราย ความรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกันด้วยกัน ไม่ควรกำหนดให้รับผิดในลักษณะเดียวกับลูกหนี้ร่วม และควรพิจารณาเพิ่มบทบัญญัติในลักษณะเดียวกับ**มาตรา 681/1** เพื่อห้ามมิให้กำหนดข้อตกลงให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดเสมือนลูกหนี้ร่วม[59]

4.1.4 ประเด็นเกี่ยวกับการค้ำประกันที่เกินความจำเป็น พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า บางกรณีมีการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันในปริมาณสูงเกินควร ทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระเกินความจำเป็น และขาดข้อจำกัดในการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม[60]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 680 และ มาตรา 701** ระบุเกี่ยวกับการค้ำประกัน และการขอชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดเพดานสำหรับการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกัน ให้สอดคล้องกับความเสี่ยงที่แท้จริง และปรับปรุงกฎหมายให้การค้ำประกันเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่เกินความจำเป็น [61]

---

[57] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 27

[58] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 26

[59] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 28

[60] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 27

[61] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 26

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 4 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสะท้อนมา ดังนี้ สัญญากู้ยืมเงินภาคธุรกิจมีความซับซ้อน และเงื่อนไขของสัญญามากกว่าการกู้ยืมเงินตามปกติ การกำหนดให้การกระจายความเสี่ยงหนี้เสีย NPL (Non-performing Loan) จะส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมากกว่าปัจจุบัน แต่ยังไม่มีการนำหลักกฎหมายเรื่องเงินกู้ร่วม (syndicated loan) มาพัฒนาในประเทศไทย จึงมีข้อเสนอแนะ ให้เพิ่มหลักกฎหมายเรื่องเงินกู้ร่วม (syndicated loan) ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4.2 ประเด็นเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับการจำนอง จำนำพบว่ามีประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นการคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ในสัญญาจำนอง ประเด็นการบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ประเด็นการเก็บรักษาทรัพย์จำนำ ประเด็นข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท และประเด็นเรื่องการคุ้มครองผู้จำนำ

4.2.1 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ในสัญญาจำนอง พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าบางกรณีลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น การขายทรัพย์จำนองในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง อีกทั้งหลักการประเมินราคาทรัพย์จำนอง ไม่สอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้[62]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 732** ซึ่งกำหนดหลักเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์จำนอง เมื่อผู้จำนองไม่ชำระหนี้ **มาตรา 733** ซึ่งกำหนดหลักเกี่ยวกับความรับผิด ในกรณีราคาทรัพย์จำนองไม่เพียงพอชำระหนี้ และ **มาตรา 727/1** ซึ่งมีเจตนารมณ์คุ้มครองผู้จำนอง ที่นำทรัพย์จำนองไปประกันหนี้ของบุคคลอื่น โดยวางหลักว่าผู้จำนองไม่ต้องรับผิดเกินราคาทรัพย์ที่จำนอง และหากมีข้อตกลงใด กำหนดให้ผู้จำนองต้องรับผิดเกินกว่านั้น หรือมีผลเทียบเท่าการรับผิดอย่างผู้ค้ำประกัน ให้ ข้อตกลงดังกล่าวเป็นโมฆะ

จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม และการขายทอดตลาดทรัพย์จำนอง ควรมีราคาขั้นต่ำที่ใกล้เคียงมูลค่าตลาด โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและมีมาตรฐาน รวมทั้งเพิ่มมาตรการป้องกันการขายทรัพย์สิน ในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้และลดความเสียหาย ที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการบังคับจำนอง

นอกจากนี้ มีผู้เสนอว่าในทางปฏิบัติ มักมีการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาจำนอง ในลักษณะ “ยกเว้น” หรือทำให้หลักตาม **มาตรา 733** ไม่เกิดผล เพื่อกำหนดให้ผู้จำนองต้องรับผิดเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่จำนอง อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาร่วมกับ **มาตรา 727/1** ซึ่งกำหนดชัดเจนถึงข้อห้ามดังกล่าว และให้ข้อตกลง

---

[62] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 33

ที่ขัดหรือแย้งเป็นโมฆะ จึงเห็นควรให้ความสำคัญกับการกำกับดูแล รูปแบบสัญญาและการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ควบคู่กับการทบทวนบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้เข้าร่วมอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า หากยกเลิกหรือแก้ไข**มาตรา 733** อาจทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับบทบัญญัติเรื่องการชำระหนี้หรือความรับผิดตามหลักกฎหมายทั่วไป (เช่น **มาตรา 214**) และเห็นว่า **มาตรา 733** ยังเป็นกลไกคุ้มครองลูกหนี้ที่สำคัญ จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว[63]

4.2.2 ประเด็นเกี่ยวกับการบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่ากระบวนการบังคับจำนอง ใช้เวลานานและซับซ้อน ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้ทันท่วงที ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินลดลง อีกทั้งการส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนอง ตาม**มาตรา 728** ยังไม่สามารถส่งทางอีเมล (E-mail) ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน[64]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 728 - 735** ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการบังคับจำนอง รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง

จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรลดขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถบังคับจำนองได้โดยตรง หากมีข้อตกลงไว้ในสัญญา และเพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการบังคับจำนองเพื่อลดความล่าช้าและความเสียหายที่อาจเกิดจากการลดลงของมูลค่าทรัพย์สิน[65]

4.2.3 ประเด็นเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์จำนำ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าทรัพย์จำนำ อาจเกิดความเสียหายหรือสูญหายได้ เนื่องจากผู้รับจำนำไม่จัดการดูแลทรัพย์จำนำ รวมทั้งขาดการกำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจนของผู้รับจำนำในกรณีที่ทรัพย์เกิดความเสียหาย และมีความไม่ชัดเจนของการคืนทรัพย์ที่จำนำที่เป็นเหตุทำให้จำนำระงับ[66]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 744** ที่กำหนดเหตุที่ทำให้สัญญาจำนำระงับ **มาตรา 747** ที่กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้ผู้รับจำนำ และ**มาตรา 749** ซึ่งกำหนดให้สามารถมอบหมายให้บุคคลภายนอก เป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ได้

---

[63] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 30

[64] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 28

[65] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 30

[66] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 31

จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สำหรับผู้รับจำนำและผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำ หากเกิดความเสียหายหรือสูญหาย และจัดให้มีมาตรการชดเชยความเสียหายแก่ผู้จำนำในกรณีที่ทรัพย์จำนำเสียหาย[67]

4.2.4 ประเด็นเกี่ยวกับข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า กฎหมายปัจจุบันมีข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีเอกสารแสดงสิทธิ ทรัพย์อิงสิทธิ สินทรัพย์ดิจิทัล คาร์บอนเครดิต ฯลฯ รวมทั้งมีปัญหาเรื่อง การตีความทรัพย์ที่สามารถจำนองได้ ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตีความว่าเครื่องจักรที่สามารถจำนองได้ ต้องเป็นเครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น ซึ่งสถานประกอบการปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องอยู่ที่โรงงานอย่างเดียว ช่น เครื่องฉายเอกซเรย์ หรือในธุรกิจบริการเครื่องออกกำลังกาย ควรจะเป็นทรัพย์สินที่จะสามารถไปเป็นหลักประกันของการกู้ยืมได้ [68] หรือการจำนองทะเบียนรถยนต์ ที่ไม่สามารถบังคับจำนองได้ในทางปฏิบัติ

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 703** ซึ่งกำหนดทรัพย์สินที่สามารถใช้ในการจำนอง พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีกลไกการจำนำแบบไม่ส่งมอบทรัพย์ (Non-possessory Pledge) สำหรับสังหาริมทรัพย์ มูลค่าสูง ที่เปิดโอกาสให้เจ้าของทรัพย์ ใช้ทรัพย์ได้ระหว่างเป็นหลักประกัน รวมทั้งพัฒนากฎหมาย ให้รองรับสินทรัพย์สมัยใหม่ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา สินทรัพย์ดิจิทัล เครื่องบิน บ้านสำเร็จรูป รถบ้าน ฯลฯ และจัดทำแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับการนำทรัพย์สินเหล่านี้ มาใช้เป็นหลักประกัน[69]

4.2.5 ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้จำนำ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ผู้จำนำมักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม และบางครั้งถูกบังคับให้ขายทรัพย์ในราคาที่ต่ำเกินไป เพราะขาดเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้จำนำ จากการเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม[70]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 747** ระบุถึงลักษณะและเงื่อนไขการจำนำ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้ให้กู้

---

[67] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 34

[68] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 29

[69] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 35

[70] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 30

อย่างไรก็ตาม มาตรานี้ขาดการกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจน เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้จำนำ จากการเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม **มาตรา 748** กำหนดลักษณะของการจำนำและวิธีการโอนหลักประกัน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองผู้จำนำ ในกรณีที่ผู้ให้กู้ละเมิดสิทธิ์หรือกระทำการที่ไม่เป็นธรรม

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองผู้จำนำ กำหนดให้การขายทรัพย์จำนำ ต้องสอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเพิ่มกลไกให้ผู้จำนำ สามารถร้องขอการตรวจสอบความเหมาะสมของราคาทรัพย์ที่ถูกขาย[71]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 5 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสะท้อนมา ดังนี้ เรื่องการตีความ**มาตรา 764** ว่าด้วยหน้าที่การส่งหนังสือบอกกล่าวเพื่อที่จะบังคับจำนำของผู้รับจำนำ “ภายในเวลาอันควร” มีปัญหาต้องตีความว่าเวลาอันควร คือเวลาใด เนื่องจากศาลมักวินิจฉัยเวลาไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย จึงมีข้อเสนอแนะให้แก้ไข **มาตรา 764** โดยระบุระยะเวลาการส่งหนังสือบอกกล่าวให้ชัดเจน

5. ประกันภัย

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย พบว่ามีประเด็นสำคัญ 7 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น ประเด็นความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ประเด็นกระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า ประเด็นความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ ประเด็นการมีกฎหมายหลายฉบับ ประเด็นการบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย และประเด็นการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน

5.1 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น พบว่ามีปัญหาข้อพิพาท ในทางปฏิบัติว่า สัญญาประกันภัยมักมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจเงื่อนไข และถูกปฏิเสธการคุ้มครองโดยไม่รู้ล่วงหน้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย การกำหนดให้ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้แถลงข้อมูลทุกอย่าง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเผชิญกับปัญหา เมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือไม่ถูกต้อง เพราะในทางปฏิบัติผู้เอาประกันภัย ไม่ทราบว่าจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงแค่ไหนเพียงใด และบางกรณีผู้เอาประกันภัย อาจถูกขู่จากผู้รับประกันภัยให้บังคับซื้อประกันภัย[72]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 865 วรรคแรก** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น

จึงมีข้อเสนอแนะให้บริษัทประกันภัย ควรทำให้ข้อยกเว้นและเงื่อนไขในสัญญา มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน และต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันเข้าใจก่อนลงนาม เพื่อลดความเสี่ย ง

---

[71] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 30

[72] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 34

ของความเข้าใจผิด ควรมีการควบคุมผู้ประกอบการประกันภัย ให้ระบุเงื่อนไขที่ชัดเจนลงในสัญญาประกันภัย และมิใช่การกระทำดังกล่าว เอาเปรียบผู้บริโภค ปรับปรุง**มาตรา 865** ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการบอกข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้มีความชัดเจน หากผู้เอาประกันไม่มีเจตนาปกปิดข้อมูลอันเป็นเท็จ ควรจะต้องได้รับการคุ้มครอง[73]

5.2 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าผู้เอาประกันถูกปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน อย่างไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีการเพิ่มเบี้ยประกันโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดแก่บริษัทประกันภัย กรณีจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า และกรณีที่ผู้ปกครองของผู้เยาว์เรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัย แต่ว่าเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือกรณีที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่กับญาติ ซึ่งไม่ใช่ผู้ปกครองของผู้เยาว์ ซึ่งทำให้กระบวนการที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายเหล่านี้ล่าช้า[74]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 861** ซึ่งระบุนิยามของสัญญาประกันภัย และ**มาตรา 862** ซึ่งกำหนดความหมายของคำว่า “ผู้รับประกันภัย” “ผู้เอาประกันภัย” และ “ผู้รับประโยชน์”

จึงมีข้อเสนอ ให้เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและบทลงโทษต่อบริษัทที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม เพิ่มบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดเ กี่ยวกับเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า หรือปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับกรณีประกันภัย เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก และผู้ปกครองตามข้อเท็จจริงของเด็ก ในกรณีที่ต้องได้รับเยียวยา[75]

5.3 ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การชดใช้สินไหมทดแทน มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ผู้เอาประกันไม่ได้รับค่าสินไหมตามเวลาที่ต้องการ กรณีบริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนจากประกันอุบัติเหตุ เพราะไม่เชื่อว่าผู้เอาประกันเป็นผู้ขับรถยนต์ ทำให้ผู้เอาประกันต้องไปดำเนินการแก้ไข ที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน สำหรับการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหมทดแทน[76]

---

[73] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 34

[74] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 34

[75] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 34

[76] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 35

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 877** ระบุเรื่องความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย **มาตรา 881** กำหนดหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ในการบอกกล่าวแก่ผู้รับประกันภัย

จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรกำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและกำหนดระยะเวลา ในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม เช่น ต้องดำเนินการภายใน 30 วัน หลังได้รับเอกสารครบถ้วน กำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องแจ้งสถานะการดำเนินการเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เอาประกันทราบความคืบหน้า ปรับปรุงระบบการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ให้มีประสิทธิภาพและลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และในกรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายค่าประกัน ควรจะมีมาตรการทางกฎหมายแก่บริษัทประกัน เพื่อควบคุมบริษัทประกันภัย[77]

5.4 ประเด็นเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการพิจารณาการเคลมประกัน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน สัญญาประกันภัยทางทะเล ตาม**มาตรา 868** ที่กำหนดให้มีปรับใช้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ที่ผ่านมาในทางปฏิบัติต้องตีความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือให้ใช้กฎหมายระหว่างประเทศ คือ กฎหมายประกันภัยทางทะเล ฉบับประเทศอังกฤษ ทำให้ผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ไม่ทราบถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายตัวเองอย่างแน่นอน[78]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 861 - 867** กำหนดเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทั่วไป และ **มาตรา 868** กำหนดเรื่องสัญญาประกันภัยทางทะเล

จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ และประกันชีวิตที่เชื่อมโยงกับการลงทุน และสร้างกลไกกำกับดูแลเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ[79]

5.5 ประเด็นเกี่ยวกับการมีกฎหมายหลายฉบับ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า กฎหมายประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติ นอกจากนี้ถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัติ เรื่องสัญญาประกันภัย มีความล้าสมัย ทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ยาก และผู้เข้าร่วมเห็น

---

[77] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 33

[78] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 37

[79] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 39

ว่าบทบัญญัติเรื่องประกันภัย ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บางเรื่องก็ขาดเนื้อหาที่สำคัญหลายประการ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ[80]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 861 - มาตรา 942** ซึ่งกำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ครอบคลุมทั้งการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันภัยทางทะเลและขนส่ง กฎหมายและระเบียบที่ออกโดย สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฯลฯ

จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรพิจารณาจัดระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัย ให้มีความเป็นเอกภาพ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติและแก้ไขปัญหาการกระจายตัวของหลักเกณฑ์ในหลายฉบับ อันเป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากในการค้นหา ตีความ และบังคับใช้ ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามของประชาชนและผู้ประกอบธุรกิจประกันภัย

ทั้งนี้ ควรรวบรวมและจัดหมวดหมู่ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) ให้เป็นระบบเดียวกันในลักษณะฐานข้อมูลกลางที่ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากในทางปฏิบัติ หลักเกณฑ์สำคัญจำนวนมากอยู่ในรูปของประกาศ ซึ่งมีการออกเพิ่มเติมและแก้ไขเป็นระยะ และกระจายอยู่หลายฉบับ ส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องอาจตีความและปฏิบัติแตกต่างกัน การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความชัดเจนของกติกา ลดความคลาดเคลื่อนในการบังคับใช้ และยกระดับประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนโดยรวม

5.6 ประเด็นเกี่ยวกับการบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ผู้เอาประกันประสบปัญหาในการเรียกร้องสินไหมทดแทน เมื่อบริษัทประกันล้มละลาย รวมทั้งมีกรณีที่โรงงานถูกศาลพิพากษาให้แพ้คดีเรื่องสิ่งแวดล้อม และศาลมีคำสั่งให้ชำระค่าสินไหมทดแทน แต่โรงงานไม่มีทรัพย์สินเพียงพอชำระหนี้ และตกเป็นบุคคลล้มละลาย ทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน[81]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 876** ระบุกรณีผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลาย

---

[80] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 35

[81] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 37

จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้เอาประกันในกรณีที่บริษัทล้มละลาย เช่น กองทุนเยียวยาผู้เอาประกัน และกำหนดให้มีการประกันความเสี่ยงของบริษัทประกัน เพื่อปกป้องสิทธิของผู้เอาประกัน[82]

5.7 ประเด็นเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าอายุความในการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัย ควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่ชำระค่าสินไหมทดแทน แต่ปัจจุบัน **มาตรา 882** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันวินาศภัยเท่านั้น การบังคับใช้ในกรณีดังกล่าว ทำให้เกิดความสับสน และต้องอาศัย**มาตรา 448** เกี่ยวกับอายุความ การเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดแทน ซึ่งอาจไม่เหมาะสม สำหรับบริบทของการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน[83]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 448** กำหนดอายุความการเรียกร้องค่าเสียหาย อันเกิดแต่มูลละเมิด ห้ามมิให้ฟ้องคดี เมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ขณะที่ **มาตรา 882** กำหนดให้การเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน มีอายุความฟ้องคดี 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดให้อายุความ สำหรับการฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีที่มีการรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัย ควรเริ่มนับจากวันที่ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทน และกำหนดอายุความให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง โดยเริ่มนับหลังจากคำนวณความเสียหายเสร็จสิ้น หรือภายหลัง 1 ปี นับจากวันเกิดเหตุ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีเวลาเพียงพอ ในการพิจารณาค่าเสียหาย[84]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 7 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสะท้อนมา ดังนี้ ประเด็นเรื่องข้อกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาขยายคุณภาพการรับประกัน (Extended Warranty) ซึ่งคือ โปรแกรมขยายคุณภาพการรับประกันรถยนต์ คุ้มครองค่าใช้จ่าย อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางกลไกและไฟฟ้า หลังจากสิ้นสุดการรับประกันจากผู้ผลิตรถยนต์ ซึ่งปัจจุบันไม่มีการกำกับดูแลที่ชัดเจน ทั้งจากกฎหมายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การให้บริการ Extended Warranty อาจไม่ได้มาตรฐานและไม่คุ้มครองผู้บริโภคอย่างเพียงพอ จึงมีข้อเสนอแนะให้การกำหนดให้บริการ Extended Warranty ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทประกันภัยที่มีใบอนุญาต เพื่อให้การคุ้มครองเป็นไปตามมาตรฐานและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายประกันภัย และพัฒนากฎหมายหรือระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับ Extended Warranty เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค และสร้างมาตรฐานในการให้บริการ

---

[82] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 37

[83] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 42

[84] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 38

6. หุ้นส่วนบริษัท

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับหุ้นส่วนบริษัท พบว่ามีประเด็นสำคัญ 7 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร ประเด็นความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ประเด็นการขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ประเด็นข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ ประเด็นการออกหุ้นใหม่และการลดทุน ประเด็นขั้นตอนการควบรวมกิจการ และประเด็นบทบัญญัติที่ล้าหลังและการตีความบทบัญญัติ

6.1 ประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษและการเชื่อมโยงความรับผิด ระหว่างนิติบุคคลกับกรรมการที่กระทำผิด ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิด รวมทั้ง ความซับซ้อนในการแยกความรับผิดชอบระหว่างผู้ถือหุ้นและกรรมการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ แม้ว่า **มาตรา 1101** จะกำหนดให้กรรมการสามารถร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากกำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ แต่ในความเป็นจริง คือ ไม่มีบริษัทใดที่กำหนดให้กรรมการร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิด ในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ยังไม่ครอบคลุมกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ[85]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1144-1195** ว่าด้วยการจัดการ การดำเนินงาน และความรับผิดของบริษัทและกรรมการ **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น **มาตรา 1101** ว่าด้วยความรับผิดของกรรมการบริษัทที่ต้องรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากมีการจดความรับผิดนั้นในหนังสือบริคณห์สนธิ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิด ในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560

จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและกำหนดบทลงโทษเข้มงวด สำหรับกรรมการที่ละเมิดหน้าที่ รวมทั้งเสริมสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ กำหนดกลไกเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างกรรมการและนิติบุคคล เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล และควรทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อแยกความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นและกรรมการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น[86]

6.2 ประเด็นเกี่ยวกับความโปร่งใสในการบริหารจัดการ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากผู้ถือหุ้น ในทางปฏิบัติมีกรณีที่คนไทยถูกชักชวนให้เป็นผู้ถือหุ้นโดยไม่ต้องจ่ายค่าหุ้น เพื่อให้ชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเสียงข้างมากเข้ามาถือครองที่ดินในประเทศไทย การแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น สามารถทำได้ง่าย โดยที่ไม่ต้องได้รับ

---

[85] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 44

[86] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 43

การลงนามยินยอมจากผู้ถือหุ้น หรือมิต้องแสดงหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการจดทะเบียนแก้ไขรายชื่อผู้ถือหุ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือหุ้นได้โดยง่าย และผู้ถือหุ้นมักไม่รู้ว่าตนถูกถอดรายชื่อ บริษัทที่ประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย หรือธุรกิจสีเทา มักจะจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท โดยมีวัตถุประสงค์ของบริษัทที่จะจัดตั้งไม่ชัดเจน [87]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 – 1195** ระบุเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น **พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542** กำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงินขององค์กร เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดให้บริษัท ต้องจัดทำรายงานทางการเงินที่โปร่งใสและเปิดเผยต่อผู้ถือหุ้นทุกคน บังคับให้บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญทางการเงินและการดำเนินงานอย่างโปร่งใส โดยเฉพาะข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อราคาหุ้น หรือการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน เช่น งบการเงิน รายงานผลการดำเนินงาน และข้อมูลอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อสถานะการเงินหรือธุรกิจของบริษัท นอกจากนี้ควรกำหนดให้มีหลักฐานที่ชัดเจน ในการแสดงงบดุลมากกว่าการเสนอเพียงตัวเลข และรายการทางบัญชี ซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าบริษัทมีความน่าเชื่อถือ และทำให้การบังคับชำระหนี้เป็นไปโดยถูกต้องและจริงจังมากกว่าปัจจุบัน[88]

6.3 ประเด็นเกี่ยวกับการขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยถูกจำกัดสิทธิและขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนได้[89]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1108 (1)** ว่าด้วยการทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ **มาตรา 1176** ว่าด้วยสิทธิของผู้ถือหุ้นในการเข้าประชุมใหญ่

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูลและการคัดค้านการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม เพิ่มบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อย และเสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่ม[90]

---

[87] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 43

[88] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 43

[89] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 51

[90] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 45

6.4 ประเด็นเกี่ยวกับข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ทำให้เกิดประเด็นปัญหาสำหรับธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว ประเด็นปัญหาที่ผู้ก่อการต้องเป็นบุคคลธรรมดา ทำให้ต้องใช้บุคคลอื่นถือหุ้นในนาม ซึ่งอาจเกิดความซับซ้อนและความไม่เป็นธรรม รวมทั้งรูปแบบองค์กรธุรกิจปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับสภาพของกิจการที่มีพลวัตสูง เช่น ธุรกิจสตาร์ทอัพ และองค์กรธุรกิจที่ไม่มีการจดทะเบียน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ไม่สามารถตรวจสอบได้[91]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1096** ว่าด้วยลักษณะของบริษัทจำกัด และ**มาตรา 1097** ที่กำหนดให้บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้

จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อธุรกิจสตาร์ทอัพ และการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว และลดความซับซ้อนในการจัดตั้งบริษัทและการดำเนินธุรกิจ[92]

6.5 ประเด็นเกี่ยวกับการออกหุ้นใหม่และการลดทุน พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุน อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น เช่น การลดสัดส่วนหุ้นโดยไม่แจ้งล่วงหน้า และการกำหนดให้โฆษณาการลดทุนลงในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่เป็นหลักเกณฑ์ที่ล้าสมัย เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยไม่นิยมการอ่านหนังสือพิมพ์ และมีสำนักข่าวออนไลน์เพิ่มมากขึ้น[93]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1226** ซึ่งระบุเรื่องการดำเนินการลดทุน

จึงมีข้อเสนอแนะให้บังคับให้มีการแจ้งและขออนุมัติจากผู้ถือหุ้น ก่อนการเปลี่ยนแปลงทุน วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจของกรรมการในการจัดการเรื่องหุ้น และแก้ไขการประกาศโฆษณาให้สามารถประกาศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้[94]

6.6 ประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนการควบรวมกิจการ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าขั้นตอนการควบรวมกิจการในปัจจุบัน มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อการขยายธุรกิจ[95]

---

[91] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 44

[92] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 51

[93] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 45

[94] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 44

[95] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT) หน้า 52

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1238, 1239** การตัดสินใจควบรวมต้องใช้มติพิเศษ จากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้าร่วม **มาตรา 1240** ให้บริษัทต้องแจ้ง และเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นคำคัดค้านภายใน 60 วัน เพื่อป้องกันปัญหาทางหนี้สิน และ**มาตรา 1241 - 1243** ระบุว่าเมื่อการควบรวมเสร็จสิ้น บริษัทใหม่ต้องไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน

จึงมีข้อเสนอแนะให้กำหนดแนวทางที่ชัดเจน สำหรับธุรกิจที่ต้องการควบรวมกิจการ และลดความซับซ้อนของกระบวนการควบรวมกิจการให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น การลดระยะเวลาในการจดทะเบียน[96]

6.7 ประเด็นเกี่ยวกับบทบัญญัติที่ล้าหลังและการตีความบทบัญญัติ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะห้างหุ้นส่วนบริษัท มีความล้าหลังและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น การกำหนดให้ต้องประกาศในหนังสือพิมพ์ ในหลายกรณี อีกทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นยังมีความไม่ชัดเจน โดยเฉพาะ **มาตรา 1172** ซึ่งเคยมีการตีความว่า “กรรมการเพียงคนเดียว” สามารถเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นได้โดยไม่ผ่านมติคณะกรรมการ อย่างไรก็ดี แนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้วางหลักเป็นบรรทัดฐานว่า “กรรมการ” ตาม**มาตรา 1172** หมายถึง “คณะกรรมการ” (Board of Directors) และการเรียกประชุม ต้องอาศัยมติที่ประชุมคณะกรรมการ มิใช่อำนาจของกรรมการรายบุคคล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1040/2561 และ 6555/2567) นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดการวาระบางเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องเรียกประชุม ซึ่งยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างยืดหยุ่นตามหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง[97]

จากการทบทวนพบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1074** เรื่องการควบห้างหุ้นส่วน ที่ต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 2 ครั้ง **มาตรา 1172** เรื่องการเรียกประชุมวิสามัญ และ**มาตรา 1204** เรื่องการบอกกล่าว การจ่ายเงินปันผลที่ต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 1 ครั้ง รวมทั้งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและสอดคล้องกับบรรทัดฐาน การตีความดังกล่าว โดยกำหนดหลักเกณฑ์การเรียกประชุมวิสามัญ ให้เป็นมาตรฐานเดียว ปรับรูปแบบการประกาศ หรือโฆษณาให้ทันสมัยและตรวจสอบได้ และกำหนดแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่น สำหรับการจัดการเรื่องเล็กน้อย โดยไม่ต้องเรียกประชุมโดยไม่จำเป็น ตลอดจนควรรวบรวมหลักเกณฑ์ที่กระจัดกระจาย ในกฎหมายลำดับรองหรือประกาศ

---

[96] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 45

[97] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 46

ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ หรือประมวลไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน เพื่อลดความสับสนในการบังคับใช้ [98]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 7 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการสะท้อนมา ดังนี้ กรณีที่บริษัทที่มีจำนวนหนี้มากกว่าทุนจดทะเบียนบริษัท ทำให้เมื่อมีการฟ้องร้องบังคับคดี เจ้าหนี้บริษัทไม่สามารถได้รับชำระหนี้ได้ เพราะไม่มีหลักประกันในการชำระหนี้ เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้บริษัท จึงมีข้อเสนอแนะให้มีการชำระค่าหุ้นไม่น้อยกว่า 50% หรือมีการวางหลักประกัน เพื่อก่อตั้งบริษัทด้วย เพื่อเป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัท ประเด็นการแปลงหุ้นบุริมสิทธิในการทำธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) เนื่องจากการแปลงหุ้นจากหุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock) เป็นหุ้นสามัญ (Common Stock) มีความซับซ้อนและไม่สามารถแปลงกลับได้ในหลายกรณี และธุรกิจสตาร์ทอัพที่มีพลวัตสูง มักต้องปรับโครงสร้างทุนบ่อย แต่ติดข้อจำกัดในการแปลงหุ้น ส่งผลกระทบต่อความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้รองรับการแปลงหุ้นในธุรกิจสมัยใหม่ เช่น การอนุญาตให้แปลงกลับไปมา ระหว่างหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ

7. ครอบครัวและมรดก

จากผลการสำรวจทุกภูมิภาคในประเด็นเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก พบว่ามีประเด็นสำคัญ 7 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย ประเด็นเหตุฟ้องหย่า ประเด็นการทำพินัยกรรม ประเด็นการตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง ประเด็นการจัดการสินสมรส ประเด็นการแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร และประเด็นสิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดู ตามความเป็นจริงของผู้เยาว์

7.1 ประเด็นเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าแม้จะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม) แก่บุคคลที่มีเพศเดียวกันแล้ว แต่ในกฎหมายหลายฉบับ ยังไม่มีการแก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีประเด็นที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการและทางปฏิบัติ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การปกครองบุตร และการรับมรดก ปัญหากรณีบุตรที่เกิดจากบุคคลที่สมรสกันโดยเป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ คู่สมรสระหว่างผู้หญิงและผู้หญิง หากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งท้องมีข้อสงสัยว่าใครที่จะเป็นบิดาของเด็ก และการหมั้นของคู่หมั้นที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ กรณีที่ทั้งสองฝ่ายให้ของหมั้นระหว่างกัน เพราะปัจจุบันคู่หมั้นทั้งสองฝ่าย มักจะแลกของหมั้นกัน จึงมีประเด็นว่าแล้วใครเป็นผู้หมั้น ใครเป็นผู้รับหมั้น[99]

---

[98] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 48

[99] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 48

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 **มาตรา 1437** กำหนดให้การหมั้นจะสมบูรณ์เมื่อฝ่ายผู้หมั้นได้ส่งมอบหรือโอนทรัพย์สิน อันเป็นของหมั้นให้แก่ผู้รับหมั้น เพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับผู้รับหมั้นนั้นพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 **มาตรา 9** และ **มาตรา 11** กำหนดหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยของคู่สมรสต่างด้าว

จึงมีข้อเสนอแนะให้บัญญัติสิทธิที่เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินและสิทธิ ในการดูแลบุตรให้เท่าเทียม แก้ไขคำว่า “บิดามารดา” เป็น “บุพการี” เพื่อความเป็นกลางทางเพศสภาพ[100] เพราะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 แล้ว แก้ไขถ้อยคำในพระราชบัญญัติเฉพาะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเพิ่มข้อสันนิษฐานของความเป็นบิดามารดาของคู่สมรส จากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ[101]

7.2 ประเด็นเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่า พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่าไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เช่น การที่คู่รักอยู่ร่วมกันโดยไม่แสดงความผูกพัน หรือใช้ชีวิตแยกกันแม้จะยังไม่หย่า กรณีคู่สมรสซึ่งสมัครใจแยกกันอยู่เกินกว่า 3 ปี โดยอาศัยอยู่คนละจังหวัด แต่ไม่มีเงินเพียงพอที่จะดำเนินการเรื่องฟ้องหย่า ทำให้เมื่อทำนิติกรรมใด ทรัพย์สินที่ได้มา ก็ยังคงเป็นสินสมรสอยู่หรือไม่สามารถจดทะเบียนสมรสใหม่ได้[102]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1516** ระบุเหตุฟ้องหย่าหลายประการ เช่น **มาตรา 1516 (1)** ระบุเหตุฟ้องหย่ากรณีที่คู่สมรสเป็นชู้หรือมีชู้**มาตรา 1516 (4/2)** ระบุว่าคู่สมรสสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรส ได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

จึงมีข้อเสนอแนะให้ขยายขอบเขตเหตุฟ้องหย่า ให้ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลายและบริบทต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน เช่น การไม่ปฏิบัติต่อกันในฐานะสามีภริยา หรือความรุนแรงทางจิตใจ **แก้ไขมาตรา 1516 (4/2)** ให้สมรสสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรสได้

---

[100] ณ วันที่ 20 มกราคม 2569 คณะทำงานได้ตรวจทานข้อมูลแล้ว พบว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ได้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว โดยมีการปรับถ้อยคำให้เป็นกลางทางเพศในหลายมาตรา อาทิ แก้ไขคำว่า “สามี/ภริยา” เป็น “คู่สมรส” และ “ชาย/หญิง” เป็น “บุคคล” ทั้งนี้ บทบัญญัติและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวเนื่องควรตรวจทานให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว

[101] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 47

[102] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 49

โดยปกติสุขตลอดมาเกิน 1 ปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกิน 1 ปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ เพิ่มการสมรสจากการฉ้อฉลเป็นเหตุฟ้องหย่า และแก้ไข**มาตรา 1516** (1) โดยกำหนดว่าแม้สามีมีความสัมพันธ์กับชู้แบบลับ แต่หากสามารถนำสืบถึงความสัมพันธ์นั้นได้ ก็ควรที่จะเป็นเหตุฟ้องหย่าได้[103]

7.3 ประเด็นเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่าการทำพินัยกรรมในปัจจุบันยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้บล็อกเชนในการยืนยันพินัยกรรม ทำให้การแสดงเจตนาล่วงหน้าไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ ทั้งที่เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถยืนยันเจตนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันไม่สามารถทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ และปัญหาในทางปฏิบัติ กรณีที่ทายาทมีการซื้อตัวพยานให้เบิกความว่าพินัยกรรมไม่ได้เซ็นต่อหน้าพยาน เพราะหากไม่เซ็นพินัยกรรมต่อหน้าพยาน พินัยกรรมก็ตกไปเป็นโมฆะ ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ทำพินัยกรรม[104]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1656** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมทั่วไป โดยกำหนดรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์ ที่ยกเว้นไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ.2549

จึงมีข้อเสนอแนะ ให้แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้รองรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล เช่น การใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือวิดีโอ รวมถึงเทคโนโลยีบล็อกเชน ในการยืนยันความถูกต้องและความปลอดภัยของพินัยกรรม ควรให้สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล การทำพินัยกรรมในรูปแบบดิจิทัลอาจจะกำหนดวิธีการยืนยันตัวตนของบัญชีดิจิทัล เช่น ที่อยู่อีเมลกับหน่วยงานสำคัญ เป็นต้น หรือ การอนุญาตให้ใช้วิดีโอประกอบกับหลักฐานอื่น ในการยืนยันเจตนาของเจ้ามรดก และควรมีการเพิ่มมาตราหรือเพิ่มหลักเกณฑ์การพิจารณาให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อทำให้พินัยกรรมสามารถมีผลใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ[105]

7.4 ประเด็นเกี่ยวกับการตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง พบว่ามีปัญหาข้อพิพาท ในทางปฏิบัติว่าเกิดข้อพิพาท เมื่อทายาทไม่สามารถตกลงการแบ่งมรดกได้ เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ทายาทตามลำดับญาติ ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว และในทางปฏิบัติเจ้ามรดกไม่มีการทำพินัยกรรมไว้ก่อนตาย นอกจากนี้การร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดก มีเงื่อนไขว่าต้องมีเหตุขัดข้อง

---

[103] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 49

[104] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 49

[105] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 48

ในการจัดการมรดก แต่ไม่ได้ระบุลักษณะของเหตุขัดข้องให้ชัดเจน สิทธิในการได้รับมรดกของคู่สมรส ในกรณีที่ทรัพย์มรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม ลำดับชั้นที่ห่าง หรือไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้ามรดก ซึ่งผู้เข้าร่วมเห็นว่าไม่เป็นธรรมแก่คู่สมรสของเจ้ามรดก โดยเฉพาะการที่คู่สมรสต้องแบ่งสินสมรส ซึ่งเป็นทรัพย์สินซึ่งทำมาหาได้ร่วมกันระหว่างสมรส และกรณีที่บุตรบุญธรรมที่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูผู้รับบุตรธรรม มีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม และทำให้หลานของผู้รับบุตรบุญธรรม ซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิได้รับมรดก[106]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1629 และ 1633** ระบุให้ทายาทในลำดับเดียวกัน มีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกัน **มาตรา 1635** ระบุสิทธิในการรับมรดกของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ **มาตรา 1713** ระบุเรื่องการตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมาย เพื่อให้ทายาทสามารถแต่งตั้งผู้จัดการมรดกได้อย่างชัดเจน เพิ่มกลไกการไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันข้อพิพาทในกระบวนการแบ่งมรดก รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก และแก้ไข**มาตรา 1713** ให้ระบุเหตุขัดข้องในการจัดการมรดกให้ชัดเจน ไม่ควรกำหนดนิยามที่ไม่ชัดเจน ซึ่งทำให้ตีความได้หลายแนวทาง[107]

7.5 ประเด็นเกี่ยวกับการจัดการสินสมรส พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า คู่สมรสบางคู่ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาหลังสมรสเป็นสินสมรส แต่กฎหมายปัจจุบันไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ ทำให้เกิดข้อพิพาทในภายหลัง อีกทั้งปัจจุบันการทำสัญญาก่อนสมรส มีข้อจำกัดในการกำหนดข้อตกลงล่วงหน้าที่ครอบคลุมเรื่องทรัพย์สิน และไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่าได้ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภริยาหลังการหย่า แม้ว่าจะมีการทำสัญญาระหว่างสมรส แต่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สามารถบอกล้างในเวลาใด ในขณะที่เป็นคู่สมรสกันอยู่ก็ได้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่คู่สมรสฝ่ายที่ไม่ได้ใช้สิทธิบอกล้าง แต่ผู้เข้าร่วมงานอีกจำนวนหนึ่งเห็นว่า เป็นเรื่องที่เป็นธรรมแล้ว เพราะเป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สินของคู่สมรส และไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดการสินสมรสภายหลังการหย่า ทำให้ในทางปฏิบัติมีกรณีที่ ณ ขณะหย่า คู่สมรสอาจไม่มีปัญหาเรื่องการจัดการสินสมรส แต่ภายหลังการหย่ามีข้อพิพาทเกี่ยวกับสินสมรส และมีประเด็นว่าสินสมรสได้ถูกโอนให้บุคคลภายนอกแล้ว[108]

---

[106] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 48

[107] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 51

[108] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 50

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1465 วรรคสอง** ระบุข้อจำกัดการทำสัญญาก่อนสมรส **มาตรา 1469** ระบุให้สามารถทำสัญญาระหว่างสมรสได้ โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเมื่อไหร่ก็ได้ **มาตรา 1474** ระบุว่าทรัพย์สินที่ได้มาหลังสมรสถือเป็นสินสมรส และ**มาตรา 1533** ระบุเรื่องการแบ่งสินสมรสภายหลังการหย่า

จึงมีข้อเสนอแนะให้ ปรับกฎหมายให้คู่สมรสสามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งสินสมรสได้ตามความประสงค์ กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตของการตกลงในสัญญาก่อนสมรส และกำหนดให้ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังการสมรส หากเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู ให้ทรัพย์สินนั้นเป็นสินส่วนตัว[109]

7.6 ประเด็นเกี่ยวกับการแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า กรณีที่บิดามารดาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่กลับได้รับมรดกของบุตร ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรม หรือกรณีญาติซึ่งอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์แทนบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิได้รับมรดกจากผู้เยาว์[110]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1629** ระบุว่าทายาทลำดับแรกคือบิดามารดาและผู้สืบสันดาน **มาตรา 1606** ระบุเหตุในการจำกัดมิให้ได้รับมรดก

จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มข้อยกเว้นในกฎหมาย โดยกำหนดให้บิดามารดา ที่มิได้เลี้ยงดูบุตรไม่มีสิทธิได้รับมรดก และพิจารณาให้สิทธิได้รับมรดกแก่ญาติที่เลี้ยงดูบุตรแทน รวมทั้งเพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับสิทธิในการรับมรดกของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก หรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เลี้ยงดูบุตรมาถึงเวลาที่บุตรตาย และแก้ไข**มาตรา 1606** โดยเพิ่มเหตุเรื่องศีลธรรมอันดี จากการไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดก หากพิสูจน์ได้ว่ามีเจตนาทอดทิ้งเจ้ามรดก ไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดกเลย เป็นเหตุในการจำกัด มิให้ได้รับมรดกได้ตาม**มาตรา 1606**[111]

7.7 ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ พบว่ามีปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่ในความเป็นจริงบิดาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรแต่เพียงผู้เดียว หรือกรณีที่ผู้เยาว์ถูกทอดทิ้งจากบิดามารดา และอยู่ในความดูแลของญาติ ซึ่งในทางกฎหมาย

---

[109] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 3 เขตพื้นที่ภาคใต้ หน้า 50

[110] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 5 เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก หน้า 50

[111] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 52

ญาติหรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่ได้มีสิทธิใด ๆ ต่อผู้เยาว์ผู้นั้นเลย เช่น กรณีที่ผู้เยาว์ถูกทำละเมิด ญาติหรือบิดาที่ไม่ได้ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก[112]

จากการทบทวนในรายงานผลการสำรวจความคิดเห็น ประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าในประเด็นดังกล่าวมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1566** ระบุเงื่อนไขการใช้อำนาจปกครองบุตร

จึงมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้รองรับการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงให้ผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ มีสิทธิหรืออำนาจปกครองในผู้เยาว์มากขึ้น[113]

นอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงทั้ง 7 ประเด็นดังนี้แล้ว ก็ยังมีประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับการสะท้อนมา ดังนี้ ประเด็นอายุความการฟ้องคดีมรดกและการจัดการมรดก เนื่องจากอายุความในการฟ้องคดีมรดกตาม **มาตรา 1754** กำหนดไว้เพียง 1 ปี ขณะที่การฟ้องผู้จัดการมรดกเกี่ยวกับการจัดการมรดกตาม **มาตรา 1733** กำหนดระยะเวลา 5 ปี หลังจากการจัดการมรดกเสร็จสิ้น ทำให้เกิดความซับซ้อนและสับสนในทางปฏิบัติ เนื่องจากไม่มีความชัดเจนว่า การจัดการมรดกจะถือว่าเสร็จสิ้นเมื่อใด และอายุความของหน้าที่ผู้จัดการมรดกจะสิ้นสุดเมื่อใด จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรปรับปรุงระยะเวลาอายุความ ให้สอดคล้องกันระหว่างการฟ้องคดีมรดกและการฟ้องผู้จัดการมรดก เพื่อป้องกันความสับสน หรือกรณีข้อสันนิษฐานการเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานว่าบุตรที่เกิดจากหญิงที่หย่าร้างภายใน 310 วัน ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรของชายที่เพิ่งหย่าร้าง ตาม**มาตรา 1536** ซึ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยี ที่สามารถยืนยันตัวได้ จึงมีข้อเสนอแนะให้ยกเลิก**มาตรา 1536** เนื่องจากมีเทคโนโลยีที่สามารถพิสูจน์การเป็นบิดา ตามสายโลหิต ได้ง่ายและสะดวกขึ้น

---

[112] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 2 เขตพื้นที่ภาคเหนือ หน้า 48

[113] รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 4 เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน้า 53

ภาคผนวก

รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งที่ 1 (PILOT)

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)
Baker McKenzie และ Thai CCA

วันที่ 24 กันยายน 2567
ณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

รายชื่อผู้จัดทำรายงาน

1. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา
2. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
3. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

รายชื่อผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น

ผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1. ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
3. โสมนัส เจือศรีกุล	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาบุคลากรเพื่อการยุติธรรม
4. พันโทปณต แสงทับทิม	ผู้อำนวยการสำนักบริหาร
5. ปิยวดี คุ้มเดช	ผู้จัดการโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กร
6. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา
7. สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา	หัวหน้าฝ่ายสื่อสารและดูแลภาพลักษณ์องค์กร
8. ธนพร เตชฤทธิพิทักษ์	เจ้าหน้าที่พัฒนาหลักสูตรอาวุโส
9. ณิชาภา ลิมศิริธง	เจ้าหน้าที่ประสานนโยบายอาวุโส
10. กฤตยา อาชากุล	นักเขียนอาวุโส
11. ชมพูนุท ทองสุโชติ	เจ้าหน้าที่สื่อสารและบริหารองค์ความรู้
12. ชนกานต์ เพชรพลอย	เจ้าหน้าที่สื่อสารและบริหารองค์ความรู้
13. นฤทธิ์ น่วมศิริ	เจ้าหน้าที่สร้างสรรค์และควบคุมการผลิต
14. ชุติญา ทิพย์บุญ	เจ้าหน้าที่กฎหมายประจำองค์กร
15. อริสรา ลิมปชยาพร	นักนโยบายและวิจัย
16. สุธาวี ไทยวานิช	เจ้าหน้าที่ประสานนโยบาย
17. สิดาพร ภิรมย์รื่น	เจ้าหน้าที่ประสานนโยบาย
18. มนัสนันท์ ชูบรรจง	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
19. ศุภาพิชญ์ มณีนาค	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
20. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
21. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

22. ปรัชญา รนขาว เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
23. กวิสรา ทศพะรินทร์ เจ้าหน้าที่พัฒนาหลักสูตร

ผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจาก Baker McKenzie

1. วินท์ ภักดีจิตต์
2. ปะราลี เตชะจงจินตนา
3. ชัยพร ทรัพย์วรณิช
4. ญาดา ยุวเทพากร
5. กฤษฎิภัทร ศรีหนองโคตร
6. ดวงกมล อ่ำแก้ว
7. ปพน คะนึงวนิชกุล
8. เด่นภูมิ พิพัฒน์เจริญกิจ
9. ภูริวัฒน์ ชัยสิริโรจน์
10. โกสิทธิ์ ประสิทธิ์เวโรจน์
11. สิทธิเดช จุฑากาญจน์
12. กุลลภา สถาวร
13. กานต์สุดา เอื้ออมรรัตน์
14. ปานชญา ปานพรหม
15. อำนาจ พิทักษ์กรณ์
16. ภุมมะ ดวงรัตน์
17. จเร สิทธิวงศ์
18. สรวิศ วงศ์บุญสิน
19. วศิน เลิศวไลพงศ์
20. ธีระนิตย์ พงศ์พนรัตน์
21. พลอย จงเจริญธนาวัฒน์
22. วรุตม์ หอสิมะสถาพร
23. สิรภพ เหมกรณ์

รายชื่อผู้ถอดเสียงและตรวจทาน

1. ฐิติภูมิ วีระเจริญ
2. ขวัญชนก สงฆ์มีสุข
3. วริศรา โคตรโนนกอก
4. ธิติสุดา กองจันทร์

กำหนดการเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.1 ตอนกฎหมายพาณิชย์ธุรกิจ

ณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

วันที่ 24 กันยายน 2567

16.30 - 17.00 น. ลงทะเบียน

17.00 - 17.05 น. Welcome speech - ดร.พิเศษ สอาดเย็น ผู้อำนวยการ TIJ

17.05 - 17.10 น. Welcome speech - คุณวินท์ ภักดีจิตต์ กรรมการผู้จัดการ Baker McKenzie

17.10 - 17.15 น. Welcome speech - คุณภัทธานิษฐ์ มังกรพานิชย์ Founding member of Thai CCA Head of Legal, BNP Paribas, Bangkok Branch

17.15 - 18.05 น. Panel Discussion + Q&A

- รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายการคลัง และอาจารย์ประจำศูนย์กฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- คุณปะราลี เตชะจงจินตนา ทนายความหุ้นส่วน Baker McKenzie (15 นาที)
- นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Moderator)

18.05 - 18.35 น. Keynote speech - ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประธานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ปรึกษาคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- Mention: AI, digital disruption, มุมมองเชิงปฏิรูปกฎหมาย, timeline, approach, end goals and products

18.35 - 19.20 น. World Café

- แบ่งกลุ่มตามความสนใจ ชวนวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข
  1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
  2. จ้างทำของ
  3. ครอบครัวและมรดก
  4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ
  5. ประกันภัย
  6. จ้างแรงงาน
  7. หุ้นส่วน บริษัท

19.20 - 19.30 น. Conclusion

19.30 - 21.00 น. รับประทานอาหารเย็น

รับฟัง รับชม และร่วมอุดหนุน Restart Market

- Restart Academy
- ผลงานผู้ต้องขัง

.....

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร 1

บทที่ 1 6

บทนำ 6

1.1 หลักการและเหตุผล 6

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น 7

1.3 กระบวนการดำเนินงาน 7

บทที่ 2 9

ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 9

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น 9

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 18

2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ 18

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย 18

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์ 23

2.2.2 จ้างทำของ 27

2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ 33

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน 33

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ 36

2.2.4 ประกันภัย 41

2.2.5 จ้างแรงงาน 48

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท 52

2.2.7 ครอบครัวและมรดก 58

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 63

บทที่ 3 65

บทสรุป 65
Appendix 66
กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech 66
กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A 72
กิจกรรมที่ 3 Keynote speech 94
กิจกรรมที่ 4 World Café 99
กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café 128
ภาพประกอบภายในงาน 134

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยได้อย่างตรงจุด และการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินโครงการนี้ เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นโอกาสสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice)

ในการดำเนินโครงการนี้ มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากนักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคกลางเป็นแห่งแรก ในงานเสวนาชื่อ “เวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ? ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.1 ตอนกฎหมายพาณิชย์ธุรกิจ” จึงมุ่งเน้นไปในโอกาสครบรอบ 100 ปี ของการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การปรับปรุงกฎหมายครั้งนี้ไม่ได้จำกัดเพียงการแก้ไขบทบัญญัติเฉพาะจุด แต่เป็นการทบทวนทั้งระบบ เพื่อให้กฎหมายสามารถรองรับบริบทใหม่ของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยหัวใจสำคัญของกระบวนการนี้คือแนวคิด “ยุติธรรมที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (People - Centered Justice) ซึ่งมุ่งให้ประชาชน สามารถเข้าถึง เข้าใจ และใช้กฎหมายได้จริง พร้อมเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการออกแบบระบบกฎหมาย โดยเชื่อว่า “ความยุติธรรมเป็นเรื่องของทุกคน” (Justice is Everyone’s Matter) การสำรวจความคิดเห็นจากภาคประชาชนและภาคปฏิบัติ จึงเป็นกลไกสำคัญ ในการระดมข้อเสนอเพื่อการแก้ไขกฎหมายอย่างมีทิศทาง และสร้างแรงสนับสนุนในวงกว้าง เนื่องจากการขับเคลื่อนจากภาครัฐหรือคณะกรรมการเพียงลำพัง อาจไม่เพียงพอ

ในด้านเนื้อหา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีภาษาที่เข้าใจยาก การจัดโครงสร้างซับซ้อน และบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นธรรม เช่น อายุความที่สั้นเกินไป หรือกรณีสัญญาเช่าซื้อและขายฝาก ที่เปิดช่องให้เกิดการเอาเปรียบ การทบทวนและปรับปรุงเนื้อหาให้เข้าใจง่าย เป็นธรรม และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จึงเป็นสิ่งจำเป็น

ในยุคดิจิทัล กฎหมายจำนวนมากยังคงใช้กระบวนการแบบเดิม เช่น การแจ้งเตือนทางไปรษณีย์ การลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ หรือการลงลายมือชื่อแบบกระดาษ ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน จึงควรปรับปรุงให้รองรับช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น สัญญาอัตโนมัติ (Smart Contract) สินทรัพย์ดิจิทัล และสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล

ขณะเดียวกัน ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ โครงสร้างแรงงานจึงเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน แรงงานรุ่นใหม่ประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น และแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง กฎหมายจึงต้องรองรับสิทธิสวัสดิการ และการทำงานข้ามพรมแดน ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน

ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบธุรกิจ โดยเฉพาะในระบบนิเวศสตาร์ทอัพ (Startup) ก่อให้เกิดสัญญาประเภทใหม่ เช่น SAFE (Simple Agreement for Future Equity) และKISS (Keep It Simple Security) ซึ่งยังไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายไทยรองรับโดยตรง มีผู้ประกอบการจำนวนมากยังตั้งคำถามว่าสัญญาเหล่านี้สามารถใช้บังคับได้ตามกฎหมายหรือไม่ เพราะไม่ชัดเจนว่าสัญญาดังกล่าวควรถูกตีความว่าเป็นสัญญาอะไร และในเชิงกฎหมายไทยจะมีผลบังคับเพียงใด

ในอีกด้านหนึ่ง แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้กรอบ ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมาภิบาล) กำลังได้รับความสำคัญในระดับนโยบาย ภาครัฐควรส่งเสริมให้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบาทรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเศรษฐกิจสีเขียวและยั่งยืน

ท้ายที่สุด การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งนี้ ควรเป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นนักกฎหมาย ภาคธุรกิจ หรือประชาชนทั่วไป เพื่อร่วมกันออกแบบระบบกฎหมายที่ทันสมัย เป็นธรรม และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การจัดเวทีเสวนาเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ และการเช่าทรัพย์คงมีข้อจำกัดที่สำคัญ เช่น อายุความที่สั้นเกินไป และขาดความชัดเจนในรายละเอียด ทำให้ต้องพิจารณากฎหมายเฉพาะเพิ่มเติม เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค เวทีเสวนาจึงเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อกำหนดหน้าที่ของผู้ซื้อและผู้ขาย ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งเสนอให้มีกฎหมายเฉพาะ สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกรรมออนไลน์

นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลว่าระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ **มาตรา 540** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ไม่เกิน 30 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน (ASEAN) ปัญหานี้ส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในการเจรจาสัญญาระยะยาว และกระบวนการคืนทรัพย์ที่เช่าหลังจากสัญญาหมดอายุ

เวทีเสวนายังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) ที่ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความชัดเจน แน่นอนการทำธุรกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล รวมถึงปัญหาเรื่องคำนิยามของสินทรัพย์ดิจิทัล ที่ยังไม่สามารถตีความได้อย่างแน่ชัด ว่าเป็นทรัพย์หรือ

ทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ นอกจากนี้มีประเด็นเรื่องของทรัพย์อิงสิทธิ ที่ปัจจุบันมีการกำหนดทรัพย์อิงสิทธิ ตามพระราชบัญญัติทรัพย์อิงสิทธิ พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายใหม่ที่มีปัญหาเรื่องการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

2. จ้างทำของ

กฎหมายจ้างทำของยังขาดความชัดเจน เช่น **มาตรา 603** และ **604** มีปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดในกรณีเกิดความเสียหาย ว่าผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายค่าสินจ้างหรือไม่ หากเกิดความเสียหายจากเหตุการณ์ที่ไม่ใช่ความผิดของผู้รับจ้าง และการระบุความรับผิด ในกรณีที่มีการทำงานเสร็จบางส่วนแต่ไม่สมบูรณ์ ก็ยังไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจน กฎหมายจ้างทำของในปัจจุบันไม่ครอบคลุมแก่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับใช้กฎหมายเฉพาะ เช่น การจ้างช่วงที่แม้จะได้รับอนุญาตตาม**มาตรา 607** แต่มีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ ทำให้เกิดข้อเสนอให้แยกกฎหมายเฉพาะออกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง เห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่สามารถที่จะช่วยสร้างระบบของการระงับข้อพิพาทที่ดีได้ จึงได้มีการยกร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการระงับข้อพิพาท อันเกี่ยวกับการชำระเงินตามสัญญาก่อสร้าง เพื่อสร้างระบบการระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัจจุบันยังไม่ทันสมัยเพียงพอและขาดความชัดเจน ในการรับรองการพัฒนาเทคโนโลยีและการเกิดสินทรัพย์ใหม่ เช่น สินเชื่อดิจิทัล และ คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) โดยเฉพาะการใช้สัญญาอัจฉริยะ (Smart Contracts) และการบังคับใช้หลักประกันดิจิทัล ซึ่งยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมาย เช่น การส่งมอบทรัพย์สินหรือการใช้กลไกการบังคับจำนำโดยไม่ผ่านศาล (Power of Sale) ที่ต้องการ การปรับปรุงเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและความแน่นอนทางกฎหมาย

4. ประกันภัย

สัญญาประกันภัยยังคงเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในข้อยกเว้นของกรมธรรม์ ที่ทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่เข้าใจสิทธิและความคุ้มครองที่ได้รับ ปัญหานี้รวมถึงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ที่มีขั้นตอนยุ่งยากและล่าช้า เวทีเสวนาจึงได้เสนอให้ปรับปรุงกฎหมายประกันภัย เพื่อให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีความเป็นธรรมมากขึ้น เช่น การนับอายุความตั้งแต่วันที่จ่ายค่าสินไหมทดแทน และควรมีมาตรการรองรับ ในกรณีที่บริษัทประกันไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกรณีบริษัทประกันภัยล้มละลาย เป็นต้น

นอกจากนี้ เวทีเสวนาเสนอให้มีการเพิ่มหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น สัญญาประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน

5. จ้างแรงงาน

มีข้อเสนอให้รวมกฎหมายแรงงานทั้งหมด ไว้ในกฎหมายฉบับเดียว แทนการใช้ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจ้างแรงงานเพียง 12 มาตรา ซึ่งบางส่วนซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกับ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เวทีเสวนาเสนอให้ยกเลิกมาตรา ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ซ้ำซ้อนและขัดแย้ง พร้อมทั้งบัญญัติเพิ่มเติมใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพื่อให้กฎหมายมีความครอบคลุมมากขึ้น เช่น การออกใบสำคัญการทำงานและค่าเดินทางขากลับให้ลูกจ้าง ที่ยังไม่มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎหมาย

6. หุ้นส่วน บริษัท

การบริหารหุ้นส่วนและบริษัทมีความไม่ชัดเจนในหลายประเด็น โดยเฉพาะการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งกฎหมายยังไม่ระบุชัดว่ากรรมการคนเดียวสามารถเรียกประชุมได้หรือไม่ การตีความที่ไม่สอดคล้องกันของศาลทำให้เกิดความสับสนและข้อพิพาทได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการเปิดบัญชีบริษัทที่ยุ่งยาก และข้อจำกัดในการระดมทุนของธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ที่ยังขาดความยืดหยุ่น กฎหมายปัจจุบันยังต้องการการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ

7. ครอบครัวและมรดก

กฎหมายครอบครัวและมรดก มีความจำเป็นที่จะปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อสะท้อนถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เหตุฟ้องหย่าตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำชู้ หรือการกระทำผิดอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดในบทบัญญัติปัจจุบัน เช่น **มาตรา 1523** ที่มุ่งเน้นเพียงการชดใช้ค่าทดแทน ตามที่กฎหมายบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่ไม่มีกระบวนการเยียวยา ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับความเป็นชู้ ซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึกและชื่อเสียงของผู้เสียหาย นอกจากนี้ การทำพินัยกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายยังไม่มีการรับรองแต่อย่างใด การปรับปรุงให้กฎหมายสามารถรองรับการทำพินัยกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการจัดการทรัพย์สินของตน ในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาการจัดการทรัพย์สิน อำนาจปกครองบุตร ในกฎหมายครอบครัวและมรดกที่มีข้อจำกัดและความท้าทายในการปฏิบัติจริง เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาก่อนสมรส เพื่อจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภริยานั้น ขอบเขตการทำสัญญาถูกจำกัดให้อยู่เฉพาะเรื่องทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง

ระหว่างกันเท่านั้น ไม่สามารถรวมถึงการแบ่งทรัพย์สินหลังการหย่าได้ เนื่องจากถูกตีความว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยตาม **มาตรา 1465** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้ขาดความชัดเจนในการแบ่งทรัพย์สิน อีกทั้งประเด็นในการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียว ซึ่งโดยปกติแล้วศาลจะไม่สั่งเพิกถอนอำนาจปกครองบุตร แต่ผลสุดท้ายศาลจะตัดสินมาในแนวทางว่าให้อำนาจปกครองตกอยู่กับบิดา หรือมารดาฝ่ายเดียว ตาม**มาตรา 1566** จึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และทำให้เกิดความท้าทายในการปฏิบัติจริง

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับมรดกของทายาทโดยธรรม ที่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกผู้ตาย เช่น กรณีที่บิดาหรือมารดาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่มีสิทธิรับทรัพย์มรดกของบุตร ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่บุตร ทำมาหาได้ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ เวทีเสวนาจึงเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมาย ในประเด็นดังกล่าวเพื่อตัดสิทธิในการรับมรดกของทายาทโดยธรรม ที่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก เมื่อบุตรถึงแก่ความตายก่อนตน

นอกจากนี้ การจัดการมรดกเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญ แม้ว่าผู้จัดการมรดกจะได้รับการระบุในพินัยกรรมแล้ว แต่มักจะต้องดำเนินการผ่านกระบวนการของศาล ซึ่งส่งผลทำให้การจัดการมรดกไม่เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คือ ภายใน 1 ปี ตาม**มาตรา 1732** ส่งผลให้เกิดความล่าช้า และอาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งในกรณีที่ทายาทสละมรดก การสืบหาผู้สืบสันดานของผู้สละมรดกก็ยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ เกิดปัญหาการสืบหาผู้สืบสันดานของผู้สละมรดก และถ้าหากติดต่อผู้สืบสันดานของผู้สละมรดกไม่ได้ ทรัพย์มรดกในส่วนของผู้สืบสันดานของผู้สละมรดกจะจัดการอย่างไร เพราะถ้าใช้ทรัพย์มรดกส่วนนั้น ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาเรื่องการยักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก ตาม**มาตรา 1605**

ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากโครงการนี้ประกอบไปด้วย การปรับปรุงกฎหมายให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม การรองรับสินทรัพย์ดิจิทัลและสัญญาอัจฉริยะ การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างแรงงานให้เป็นกฎหมายฉบับเดียว เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ การสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจที่ยั่งยืน (Ecosystem) ที่เอื้อให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในเวทีระดับโลกได้ และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของครอบครัวและมรดกให้มีความชัดเจนขึ้น เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและรองรับธุรกิจสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งจากภาควิชาการและภาคปฏิบัติในการทบทวนและปรับปรุงกฎหมาย จะช่วยวางรากฐานที่มั่นคง ในการพัฒนากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อไปในอนาคต

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย (Civil and Commercial Code) เป็นหนึ่งในเสาหลักของระบบกฎหมายไทย ที่ถูกบังคับใช้มายาวนานกว่า 100 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 กฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางแพ่งและพาณิชย์ ที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย การเช่าซื้อ กู้ยืม การค้ำประกัน ประกันภัย ครอบครัว มรดก และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชนและการดำเนินธุรกิจในประเทศ

ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและธุรกิจ มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การทำธุรกรรมออนไลน์ การค้าระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพและเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กฎหมายเดิม อาจไม่สามารถรองรับได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ง่ายขึ้น ประชาชนมีความรู้และความคาดหวังต่อระบบยุติธรรมมากขึ้น พวกเขาต้องการกฎหมายที่เป็นธรรม ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ การปรับปรุงกฎหมาย ไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติให้ทันสมัย แต่ยังเป็นการเสริมสร้างระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาระบบกฎหมายที่เป็นธรรมและยั่งยืน

โครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ทนายความ นักกฎหมายภาครัฐและเอกชน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทาง ในการปรับปรุงกฎหมาย การมีส่วนร่วมนี้จะช่วยให้กฎหมายที่ปรับปรุงใหม่มีความครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และสะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โครงการนี้จัดขึ้นโดย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับ Baker McKenzie และ Thai CCA (Thai Corporate Counsel Alliance)

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น

การดำเนินโครงการนี้ มีหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากหลากหลายภาคส่วน เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายเป็นไปอย่างครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participatory Approach) ที่เน้นการรวมเสียงและมุมมอง จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย เพื่อให้กระบวนการปรับปรุงกฎหมายมีความเป็นธรรมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการนี้ คือเพื่อให้มั่นใจว่าการปรับปรุงกฎหมายจะมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการรวบรวมความคิดเห็น จากทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมงานทั่วไป จะช่วยให้สามารถระบุประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายปัจจุบันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การใช้วิธีการหลายรูปแบบในการรวบรวมข้อมูล ยังช่วยเพิ่มความหลากหลายและความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงกฎหมาย ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการรวบรวมความคิดเห็น ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ถูกแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์และในวันงาน

โครงการได้จัดทำการสำรวจความคิดเห็นผ่าน Google Forms ก่อนวันงานและเปิดให้ทำแบบสอบถามในวันงานด้วย การสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพ ประเด็นปัญหาที่ผู้ใช้งานกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เผชิญอยู่ การสำรวจล่วงหน้าช่วยให้โครงการ สามารถระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญล่วงหน้าได้ ขณะที่การสำรวจในวันงานช่วยตรวจสอบความสนใจและประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าร่วมมีในขณะนั้น สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.2 การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การจัดเวทีเสวนา เพื่อในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ในด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ประกอบด้วยนักวิชาการ ทนายความ และ นักกฎหมาย ที่มีประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในระดับนโยบายและวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการปรับปรุงกฎหมาย ให้สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.3 กิจกรรม World Café เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงาน

นอกจากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โครงการยังได้ใช้กิจกรรม World Café เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานทั่วไปได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กิจกรรมนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลจากผู้ที่ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดกลุ่มย่อย เพื่อพูดคุยลงรายละเอียดในหัวข้อเฉพาะ โดยมี

ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น ๆ ประจำกลุ่ม เพื่อช่วยแนะนำแนวทางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วม นำไปสู่การเห็นมุมมองทางการปฏิบัติ ที่หลากหลายและครอบคลุม

1.3.4 การบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล

ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการ ถูกบันทึกทั้งในรูปแบบภาพ เสียง และวิดีโอ เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างละเอียด โดยข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมผ่านกิจกรรม World Café จะถูกถอดความและจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

1.3.5 การสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะ

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ข้อมูลที่ได้จะถูกสังเคราะห์ เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย ประเด็นปัญหาที่ระบุต่าง ๆ จะถูกจัดทำเป็นบทที่เน้นหัวข้อสำคัญ เช่น การซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ จ้างทำของ ครอบครัวและมรดก กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ประกันภัย จ้างแรงงาน และหุ้นส่วนบริษัท

1.3.6 การเผยแพร่และนำเสนอผลการศึกษา

สถาบันฯ จะนำรายงานผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ให้แก่หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่ร่วมเป็นเจ้าภาพ ในเขตภูมิภาคต่าง ๆ ในการพิจารณาตรวจทานข้อมูล และจะนำรายงานที่ผ่านการพิจารณาตรวจทานจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำเสนอให้กับคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดประชุมและการเผยแพร่รายงานสรุป (Public Forum) ในเดือนกรกฎาคม 2568 เพื่อนำส่งข้อมูลที่ได้รับแก่คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นำไปพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายในวาระต่อไป

บทที่ 2
ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน

รายชื่อผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน

1.	Apiwan Aksornsuwan	Legal & Compliance Expert Office of Corporate Affairs IRPC Public Company Limited
2.	Chiravat Chearathivat	Student
3.	John A Cordova	GC HSBC
4.	Morakod Kladpetch	Nissan Motor (Thailand) Co., Ltd.
5.	Sunattha Yanyongleelangkoon	Strategic Partnership Management Samsung Thailand
6.	Sutthirat Ngamkerdsiri	Legal Consultant Zico Insource (Thailand) Co., Ltd.
7.	Yada Yuwataepakorn	Partner Baker McKenzie
8.	กนกพร ขจรศิลป์	นิติกรอาวุโส บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน)
9.	กนกพล นิกรเพสย์	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศและ อาจารย์ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
10.	กนกรัชต์ เพิงมาก	General Counsel Thailand & Philippines Kimberly- Clark Thailand & Philippines
11.	กานต์สุดา เอื้ออมรรัตน์	ทนายความ บริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็นซี่ จำกัด
12.	ชัยพร ทรัพย์วรณิช	ทนายความหุ้นส่วน บริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็นซี่ จำกัด
13.	คมสัน มัศโอดี	ผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บมจ. อารียา พรอพเพอร์ตี้
14.	จริยาพร ด่านศิริ	ผู้อำนวยการ บริษัท ราชกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
15.	เจษฎา ปิยะสุวรรณวานิช	กรรมการผู้จัดการ สำนักกฎหมายนวเนติ
16.	ชนม์เจริญ ว่องศรีอุดมพร	ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย บริษัท อารียา พรอพเพอร์ตี้ จำกัด (มหาชน)

17. ชลพฤกษ จันทร์จรัสแสง	ผู้ช่วยผู้จัดการ บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด
18. ชัชนี ภควัตสุนทร	ผู้ก่อตั้งและกรรมการผู้จัดการ บริษัท ชุตินธราพร จำกัด
19. เชี่ยวชาญ ลิ้มนพคุณ	Division Manager - Business Law and Litigation Global Power Synergy PCL.
20. ญาณาธร สระแก้ว	ผู้จัดการฝ่ายสมาชิกสัมพันธ์ หอการค้าอเมริกันในประเทศไทย
21. ฐิติพล มาเห็ม	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
22. ณภัทร ศิริอามาตย์	Head of Legal Thailand Essilor Luxottica
23. ณัฐธินี เสรีเชษฐพงศ์	นิติกร กรมการปกครอง
24. ณัฐพงศ์ จันทรศัพท์	GM Compliance Management & Legal Mercedes-Benz (Thailand) Limited
25. ณัฐพงษ์ สันตโยภาส	เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาธุรกิจ บริษัท อาร์โก้ เอ็นจิเนียริ่ง จำกัด
26. ณัฐพัชร ทวีวรรณบูลย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ สภาผู้แทนราษฎร สำนักงานสภาผู้แทนราษฎร
27. ณัฐมน รัตนนาคินทร์	Head of Legal and Corporate Affairs Legal and Corporate Affairs
28. ดนยา โรจนานนท์	Legal Manager บจ. เอก-ชัย ดีสทริบิวชั่น ซิสเทม
29. ดวงฤทัย สว่าง	เจ้าหน้าที่กฎหมาย
30. ดารณี พลมั่น	ที่ปรึกษากฎหมาย บริษัท ฐิติกัญญ์ ลอว์ เฟิร์ม จำกัด
31. ทวีรัชต์ เลิศวรายุทธ์	ทนายความ CMG
32. ธนพล พุฒสกุล	นิติกร กรมการปกครอง
33. ธนวรรณ ไชยวงศ์	กรรมการสำนักงานกิจการระหว่างประเทศ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
34. ธนวินท์ วงศ์ศรีสุชน	Associate Baker McKenzie
35. ธันยนันท์ จันทศรจรัสแสง	Senior Legal & Compliance Legal

36. ธิดารัตน์ ผิวขม	Vice President of Legal Legal Department of Origin Property PLC.
37. ธิติวัจน์ วิสารัตน์	ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมาย บริษัท กัลฟ์ ไบแนนซ์ จำกัด
38. ธีรศักดิ์ วงษ์หาแก้ว	Senior Legal Officer Legal Division
39. นรากร วรรณพงษ์	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยขอนแก่น
40. นลินรัตน์ เครือเสน่ห์	Senior Legal Manager Coffee Concepts (Thailand) Company Limited
41. นันทิชา เกิดวิบูลย์เวช	LG Specialist บมจ.ไทยคม
42. นันทิวรรณ สุนทรพิมล	Assistant Manager Toyota
43. นาจนา ผู้พัฒนพงศ์	Head, Legal Matter &Litigation Legal Department
44. นิพิฐพนธ์ เกษมพันธุ์	Legal Section Manager Nutrix PCL
45. นีระมาศ จิรังวงศ์	AVP, Legal and Company Secretary Super Turtle Plc.
46. ปรีชา พิริยะปัญญาพร	VP / Legal & Compliance Major Development Public Company Limited
47. ปุณยนุช เกิดศิริ	นักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
48. พงศ์วิชญ์ อมรวรสิน	นักศึกษา Durham University
49. พชร โนนทิง	นักจัดการงานทั่วไป คณะนิติศาสตร์ ม.ขอนแก่น
50. พรทิพย์ บุณยสนธิกุล	Legal Manager Hitachi Channel Solutions ((Thailand)
51. พรภัค บุญก่อสร้าง	นิติกรบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)
52. พรรษพร วงศ์วาร	ผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บริษัท บีทีเอส กรุ๊ป โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)
53. พัชยา ว่องวิชชุเวทย์	ทนายความ พีแอนด์เอ็น สำนักงานกฎหมายและทนายความ
54. พิชชา ใจสมคม	อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
55. พิชญ์สินี คล้ายขยาย	ผู้ช่วยนิติกร กรมการปกครอง

56. แพรรี ปุญโสนี	Senior Director – Legal Office of Legal and Compliance
57. ภราดร โรจนภิทักษ์	ผู้จัดการบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)
58. ภัคนภา บุญประสพ	Director Country Taxation & Treasury Finance
59. ภัคพล สุรพรพิชัยสกุล	Legal Counsel (Senior Manager Level) Sea (Thailand)
60. ภาลาภ วัลยะเพ็ชร์	Senior Associate Baker & McKenzie Limited
61. ภุมมะ ดวงรัตน์	Partner Baker & McKenzie Limited
62. ยุทธชัย บุญสุข	ทนายความ CMG
63. รุจิโรจน์ จิตรพนา	Senior Lawyer PTTGC
64. วรกมล เผ่าโยธิน	นักศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
65. วิชชุพงศ์ จิตต์แจ้ง	Senior Associate Tilleke&Gibbins International
66. วิภานันท์ ประสมปลื้ม	Vice President - General Counsel Thaicom Public Company Limited
67. ศรัณย์ พิมพ์งาม	อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
68. ศราวดี ทองพุ่ม	Head of Legal Hitachi Energy (Thailand) Limited
69. ศิระ ขวัญสุวรรณ	Telecom Litigation Manager Thaicom PCL
70. ศุภฤกษ์ เรืองหิรัญวนิช	นักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
71. สวนีย เสตเสถียร	Partner Baker & McKenzie Limited
72. สาโรช สระทอง	Head of Legal, SEA and Japan CNH Industrial
73. สุขสวัสดิ์ เวทไว	Partner Baker & McKenzie Limited
74. สุเจตน์ สิมธรรมนิมิต	Partner Baker & McKenzie Limited
75. สุธาสินี สีวะรา	Junior associate Baker & McKenzie Limited
76. Suteera Wattanapitakul	Senior associate TWLS
77. สุริษฎา เจริญศิริ	Legal assistant องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน ประจำประเทศไทย (GIZ)
78. โสมิกา คาภาสน์วิวัฒน์	Partner Baker & McKenzie Limited
79. อนงค์วรรณ ประดิษฐวัฒนะกุล	Legal Counsel BNP Paribas
80. อมรรัตน์ วงศ์วิริยะ	Head of Legal DHL
81. อรชา พิฆาตปรปักษ์	นิติกร บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

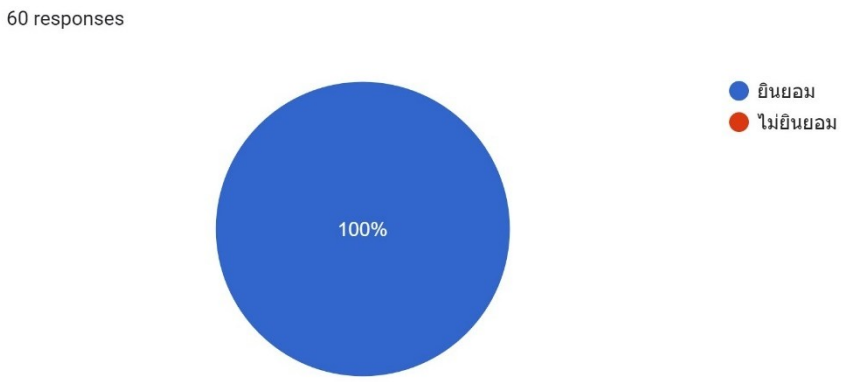
82. อรภัทร เทพอารีย์	ผู้จัดการ กรมการปกครอง
83. อัญชสา ตุลานันท์	AVP- Satellitefa and Core Business Contract บมจ. ไทยคม
84. อัญวีณ์ อัศววัฒนาพร	Associate Baker & McKenzie Limited
85. อานนท์ กองนาวี	นิติกร กรมการปกครอง
86. อานนท์ ศักดิ์มังกร	ทนายความ Baker & McKenzie Limited

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms

1) การขอความยินยอมในการให้ข้อมูล

คำถาม

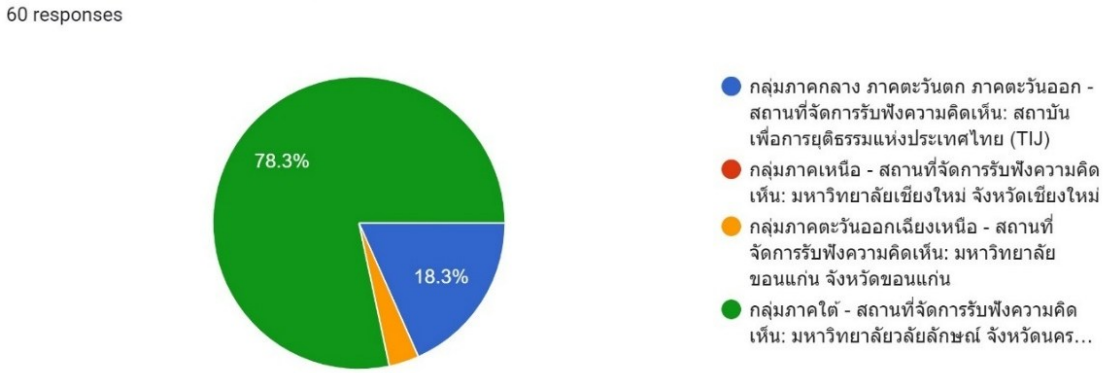
คณะทำงานจำเป็นต้องขอความยินยอม จากท่านให้การให้ข้อมูลและความคิดเห็น ประกอบการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเท่านั้น

จำนวนผู้เข้าร่วมที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 60 คน ได้รับความยินยอมเต็ม 100% จากผู้เข้าร่วมในการใช้ข้อมูล สำหรับการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงความพร้อมและการเปิดใจ ให้ความเห็นของผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วม ในกระบวนการทางกฎหมาย

2.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรด้านภูมิศาสตร์ของผู้เข้าร่วม

คำถาม ข้อมูลประชากรด้านภูมิศาสตร์ : ท่านเข้าร่วมให้ความเห็นในกลุ่มภูมิภาคใด กรณีออนไลน์ สามารถระบุตามภูมิลำเนาปัจจุบันได้

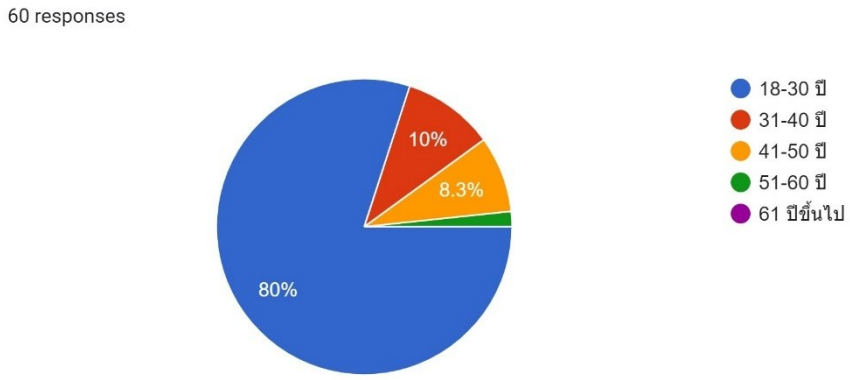

- ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจากภาคใต้ คิดเป็น **78.3%** ของจำนวนทั้งหมด
- รองลงมาคือกลุ่มภาคกลาง ตะวันออก และตะวันตก ที่ **18.3%** และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่ต่ำสุด

2.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรด้านอายุ

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านอายุ: ท่านอยู่ในช่วงอายุใด

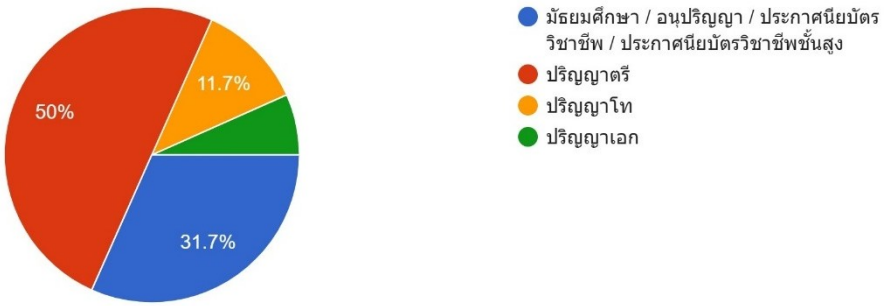
- กลุ่มอายุที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุดคือ **18 - 30 ปี** คิดเป็น **80%**
- กลุ่มอายุ 31-40 ปี อยู่ที่ **10%** และกลุ่มอายุ 41 - 50 ปี มีสัดส่วน **8.3%**

2.1.5 การวิเคราะห์ระดับการศึกษา

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านการศึกษา: ท่านสำเร็จการศึกษาในระดับใด

60 responses

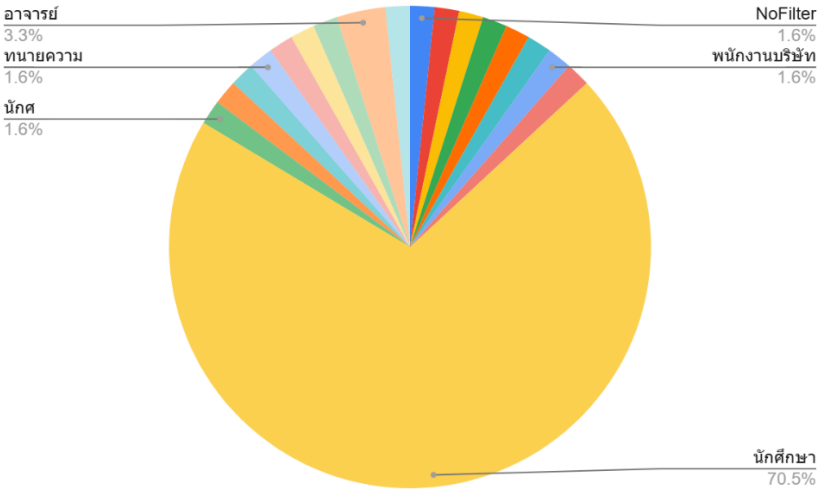

- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวนสูงสุด **50%**
- รองลงมาคือกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/วิชาชีพ **31.7%** และระดับปริญญาโท **11.7%**

2.1.6 การวิเคราะห์ตำแหน่ง หรือ อาชีพ

คำถาม

โปรดระบุตำแหน่ง/อาชีพของท่าน

ผู้เข้าร่วมมีจำนวนตำแหน่ง/อาชีพทั้งหมด **5 รายการ** ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

1. **นักศึกษา** 47 คน (75.81%)
2. **บุคลากรทางการศึกษา** (อาจารย์, คณบดี, นักวิชาการ) 5 คน (8.06%)
3. **ผู้บริหาร/ผู้จัดการ** 5 คน (8.06%)
4. **นักกฎหมาย** (นิติกร, ทนายความ) 2 คน (3.23%)
5. **อื่น ๆ**: 3 คน (4.84%)

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

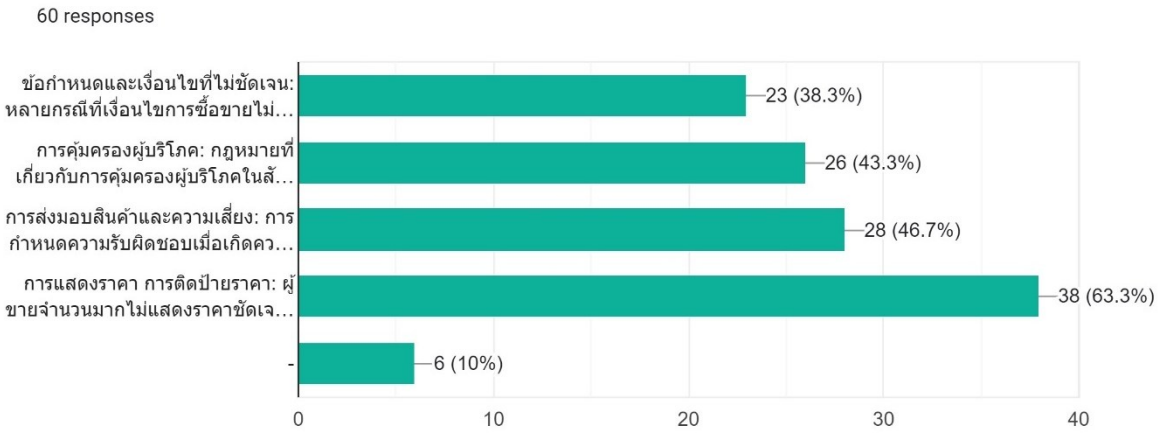
2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การแสดงราคาและการติดป้ายราคาไม่ชัดเจน

- ผู้ขายจำนวนมากไม่แสดงราคาชัดเจน โดยเฉพาะการขายทางออนไลน์ มีผลต่อการทำคำเสนอและคำสนอง ไม่สมบูรณ์ เป็นภาระของผู้ซื้อ การติดป้ายราคากำกับต้องอาศัยกฎหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542**
  - **มาตรา 28, 29, 40, 41** กำหนดให้ผู้ขายต้องแสดงราคาสินค้าและบริการอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการฉวยโอกาสตั้งราคาเกินจริงและป้องกันความเข้าใจผิดของผู้บริโภค
- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 453** เกี่ยวกับการตกลงราคาทรัพย์สินให้ชัดเจน ในขณะที่ผู้ซื้อและผู้ขายทำคำเสนอและคำสนอง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการระบุรายละเอียดของสินค้า ที่ซื้อขายชัดเจนขึ้น
- ควรระบุให้มีบทเฉพาะเกี่ยวกับการแสดงราคาสินค้าออนไลน์ ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องติดป้ายราคาชัดเจนและทั่วถึง
- กำหนดความรับผิดชอบเพิ่มเติมให้กับผู้ขายที่ไม่แสดงราคาอย่างโปร่งใส ให้ถือเป็นการกระทำโดยเจตนาที่ไม่สุจริต
- ควรเพิ่มบทลงโทษที่เข้มงวดขึ้น เพื่อให้ผู้ขายเคารพกฎหมายมากขึ้น

ประเด็นปัญหา 2. การส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง

- การกำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายและผู้รับขน เมื่อเกิดความเสียหายกับสินค้า ในระหว่างการขนส่งอาจยังไม่ชัดเจน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 463** การส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งถือว่าสำเร็จ แต่ความเสี่ยงยังอยู่กับผู้ขายจนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อ
    - **มาตรา 472** ความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องของสินค้า
    - **มาตรา 609 610** การรับขนของ และการรับขนของทางทะเล

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าและความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง
- กำหนดให้การส่งมอบสินค้าไม่ถือว่าสำเร็จ จนกว่าจะถึงมือผู้ซื้อ แม้ว่าจะผ่านบุคคลที่สามหรือผู้ขนส่ง
- ควรมีแนวทางชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการความเสียหายระหว่างการขนส่ง เพื่อป้องกันข้อพิพาทระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- เพิ่มบทลงโทษให้เข้มงวดขึ้นกับผู้ขายที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหาย
- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้รับขนของ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในความเสียหายหรือความชำรุดบกพร่อง ที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม

- กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในสัญญาซื้อขาย อาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม

- การซื้อขายออนไลน์ยังขาดความชัดเจน ในเงื่อนไขการซื้อขายและการคืนสินค้า เช่น การไลฟ์สดขายสินค้า
- ประเด็นปัญหาการตีความสัญญาจากข้อความ เช่น การคอมเมนต์ “F” หรือ “F No cc” ทำให้เกิดความสับสนในความหมายของการยอมรับข้อเสนอ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - **มาตรา 4** ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อาจถูกศาลตีความให้มีผลบังคับได้เท่าที่เป็นธรรม หรือไม่มีผลบังคับได้
- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 356** กำหนดให้การทำคำเสนอต่อผู้อยู่เฉพาะหน้า โดยมิได้บ่งระยะเวลาให้ทำคำสนองนั้น เสนอ ณ ที่ใดเวลาใดก็ย่อมจะสนองรับได้แต่ ณ ที่นั้นเวลานั้น
    - **มาตรา 474** กำหนดอายุความฟ้องคดี กรณีชำรุดบกพร่อง
- **พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**
- **พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรรวมกฎหมายพิเศษเข้ากับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติใน **มาตรา 474** เพื่อกำหนดให้ครอบคลุม กรณีสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค
- เสนอให้มีกฎหมายเฉพาะ สำหรับการคุ้มครองผู้บริโภคในธุรกรรมออนไลน์ เช่น การรับคืนสินค้าที่ไม่ตรงตามรายละเอียดหรือไม่ได้รับตามที่สั่ง
- เพิ่มมาตรฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เพื่อให้การเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคล สอดคล้องกับหลักคุ้มครองข้อมูลสากล
- ออกกฎหมายเฉพาะสำหรับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- ส่งเสริมให้ผู้ขายมีความโปร่งใสและระบุเงื่อนไขการคืนสินค้าให้ชัดเจน
- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับและตีความข้อความในการซื้อขายออนไลน์อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการแสดงเงื่อนไขที่ชัดเจน
- เพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรับคืนสินค้าและการชดเชย กรณีสินค้ามีข้อบกพร่อง
- พัฒนากลไกการตรวจสอบและยืนยันตัวตนของผู้ขายและผู้ซื้อ เพื่อลดประเด็นปัญหาการโกงและสร้างความโปร่งใสในการทำธุรกรรมออนไลน์

ประเด็นปัญหา 4 ข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน

หลายกรณีที่เงื่อนไขการซื้อขายไม่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 461, 463** เรื่องการส่งมอบทรัพย์สิน ระบุว่า ความเสี่ยงจะตกอยู่กับผู้ซื้อ เมื่อสินค้าถูกส่งให้กับผู้ขนส่ง อย่างไรก็ตาม การตีความยังไม่ชัดเจนในกรณีที่มีความเสียหายระหว่างขนส่งโดยบุคคลที่สาม
    - **มาตรา 609, 610** การรับขนของ และการรับขนของทางทะเล

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ส่งเสริมให้มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ในกรณีที่มีมูลค่าการซื้อขายสูง หรือธุรกรรมที่ซับซ้อน เพื่อป้องกันข้อพิพาท
- เพิ่มบทบัญญัติให้รองรับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น บล็อกเชน (Blockchain) ในการบันทึกและยืนยันสัญญา เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 5 สถานะทางกฎหมายของสัญญาซื้อขายคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit)

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- คาร์บอนเครดิตควรมีสถานะทางกฎหมายอย่างไร
    - เป็น “การขาย” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ และถือเป็นทรัพย์สิทธิหรือไม่หรือเป็นการ “โอนสิทธิเรียกร้อง” และถือเป็นบุคคลสิทธิ
    - ควรกำหนดขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายอย่างไร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 137, 138** ว่าด้วยนิยามคำว่า ทรัพย์และทรัพย์สิน
    - **มาตรา 458** ว่าด้วยการโอนกรรมสิทธิ์
    - **มาตรา 306** ว่าด้วยสิทธิเรียกร้องและการโอนสิทธิ

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดนิยามและสถานะของคาร์บอนเครดิต ในกฎหมายไทยให้ชัดเจน
- ปรับปรุงบทบัญญัติเรื่องทรัพย์และทรัพย์สิน ให้ครอบคลุมถึงสิ่งที่อาจมีคุณสมบัติคล้ายทรัพย์หรือทรัพย์สินประเภทใหม่ๆ เช่น คาร์บอนเครดิต
- ศึกษาและเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางสากล

ประเด็นปัญหา 6 การกำหนดอายุความและความรับผิดในสัญญาซื้อขาย

ประเด็นปัญหา

- อายุความในสัญญาซื้อขายกำหนดไว้เพียง 1 ปี ทำให้ไม่เพียงพอสำหรับการจัดการข้อพิพาทโดยเฉพาะในกรณีที่ซับซ้อน
- ผู้ผลิตและผู้บริโภคอาจต้องเร่งฟ้องร้องในคดีที่ยังอยู่ระหว่างเจรจา เพื่อป้องกันการหมดอายุความ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 472** ความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง
    - **มาตรา 474** กำหนดอายุความฟ้องร้องเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่อง

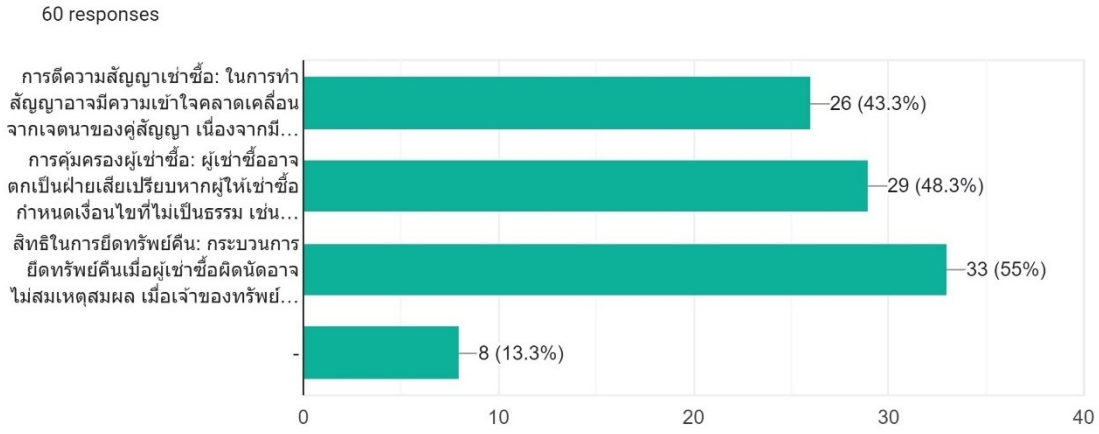
ข้อเสนอแนะ

- ขยายอายุความในกรณีสัญญาที่มีความซับซ้อนให้เหมาะสมกับบริบทธุรกิจปัจจุบัน
- พัฒนาระบบการหยุดอายุความ ในระหว่างการเจรจาต่อรอง
- ออกกฎหมาย **Lemon Law** หรือ กฎหมายสินค้าขัดข้อง เป็นกฎหมายที่ออกแบบมา เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าที่มีข้อบกพร่องหรือปัญหาซ้ำๆ ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้หลังจากการซ่อมแซมหลายครั้ง กฎหมายนี้มักจะมุ่งเน้นไปที่สินค้าที่มีมูลค่าสูง เช่น รถยนต์ โดยให้สิทธิแก่ผู้ซื้อในการขอคืนเงิน เปลี่ยนสินค้า หรือรับการซ่อมแซมอย่างถาวร หากสินค้านั้นไม่สามารถทำงานได้ตามที่คาดหวังหลังจากการพยายามซ่อมแซมหลายครั้ง เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่มีประเด็นปัญหา

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 สิทธิในการยึดทรัพย์คืน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กระบวนการยึดทรัพย์คืน เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระอาจไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากเจ้าของทรัพย์ได้รับประโยชน์ ทั้งจากค่าเช่าซื้อที่ชำระมาแล้วและจากการยึดทรัพย์คืน ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ
- บางกรณีศาลมีคำสั่งให้คืนค่าเช่าซื้อทั้งหมด ทำให้ผู้เช่าซื้อได้เปรียบ แม้ทรัพย์มีการเสื่อมมูลค่าระหว่างสัญญา

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 574** ระบุสิทธิของเจ้าของทรัพย์ ในการบอกเลิกสัญญาและยึดทรัพย์คืน เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระ โดยเจ้าของมีสิทธิริบเงินที่ชำระไปแล้ว

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีการแจ้งเตือนล่วงหน้าก่อนการยึดทรัพย์
- เพิ่มเงื่อนไขการคืนเงินบางส่วนให้กับผู้เช่าซื้อ หากมีการชำระมาแล้วบางส่วน
- ปรับปรุงกระบวนการยึดทรัพย์ ให้มีความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้เช่าซื้อและเจ้าของทรัพย์

- กำหนดให้สัญญาที่มีมูลค่าสูงต้องมีการตรวจสอบหรือจดทะเบียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดข้อพิพาท

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เช่าซื้อตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ หากผู้ให้เช่าซื้อกำหนดเงื่อนไขไม่เป็นธรรม เช่น การยึดทรัพย์คืนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า
- บางกรณีมีการยึดรถและนำไปขายทอดตลาด ทำให้ผู้เช่าซื้อขาดโอกาสแก้ไขประเด็นปัญหาทางการเงิน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 573** ระบุว่าผู้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาได้ แต่ต้องคืนทรัพย์สินและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนการยึดทรัพย์
- เพิ่มระยะเวลาผ่อนผันการชำระหนี้ เพื่อให้ผู้เช่าซื้อมีโอกาสแก้ไขประเด็นปัญหาก่อนการยึดทรัพย์
- เสริมกฎหมายให้ครอบคลุมการเช่าซื้อออนไลน์ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียม

ประเด็นปัญหา 3 การตีความสัญญาเช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การทำสัญญาเช่าซื้ออาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน เนื่องจากลักษณะของสัญญาเช่าซื้อคล้ายกับสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าทรัพย์
- เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความสิทธิและหน้าที่ เช่น ช่วงเวลาที่กรรมสิทธิ์ถูกโอนจากเจ้าของไปยังผู้เช่าซื้อ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 572** ระบุเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หลังการชำระครบถ้วน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงให้สัญญาเช่าซื้อมีรูปแบบมาตรฐานที่ชัดเจน ระบุถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา
- กำหนดเงื่อนไขการโอนกรรมสิทธิ์ให้ชัดเจน เพื่อลดข้อพิพาท

- บัญญัติให้มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เช่น การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการบันทึกข้อมูลสัญญา

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 4 การเช่าอสังหาริมทรัพย์และประเด็นปัญหาทางกฎหมายอื่น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 540** กำหนดให้การเช่าอสังหาริมทรัพย์ สามารถทำได้ไม่เกิน 30 ปี แม้จะมีการต่อสัญญาได้ แต่ไม่สามารถเกินครั้งละ 30 ปี ทำให้เกิดข้อจำกัดในเชิงพาณิชย์และการลงทุน ผู้ลงทุนต้องการระยะเวลาเช่าที่ยาวนานกว่า เพื่อให้สามารถคืนทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- นักลงทุนหลายราย มีความต้องการให้ระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ขยายขึ้น เป็นระยะเวลา 50 - 99 ปี เพื่อให้สามารถวางแผนการลงทุนและคืนทุนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะในธุรกิจที่ต้องลงทุนสูง เช่น คาสิโนออนไลน์ที่ต้องมีศูนย์รวมความบันเทิง เช่น โรงแรม และสวนสนุก ซึ่งต้องการระยะเวลาเช่าที่ยาวนานกว่า 30 ปี
- การมีกฎหมายเฉพาะ เช่น พ.ร.บ.เช่าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม และ พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ทำให้เกิดความซับซ้อนและความสับสนในการบังคับใช้ เนื่องจากผู้ให้เช่าและผู้เช่า ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหลายฉบับ ที่อาจมีข้อกำหนดที่แตกต่างกัน
- คำมั่นว่าจะให้เช่าในมุมมองของนักกฎหมายถือเป็นคำเสนอที่ไม่จำเป็นต้องตกลงกันใหม่ เพื่อการต่อสัญญาเช่า อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติพบปัญหาว่า เมื่อเจ้าของที่ดินเปลี่ยนมือขายให้บุคคลภายนอก สัญญาเช่าตกติดไปกับที่ดิน แต่คำมั่นที่จะให้เช่าไม่สามารถถูกนำมาใช้ยันกับบุคคลภายนอกได้ ทำให้ผู้เช่าไม่ได้รับการคุ้มครองตามคำมั่นที่ตกลงกันไว้
- ปัจจุบันแม้จะมีคำมั่นว่าจะให้เช่า แต่การเจรจาต่อรองในการต่อสัญญาเช่า ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นการผิดคำมั่นหรือไม่ ซึ่งในทางกฎหมายการตกลงกันในการต่อสัญญาเช่าไม่ถือเป็นคำมั่นในทางกฎหมาย ทำให้ผู้เช่าไม่มั่นใจในการดำเนินธุรกิจในระยะยาว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 540** ว่าด้วยกำหนดเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์
- **พ.ร.บ.ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520**
- **พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561**

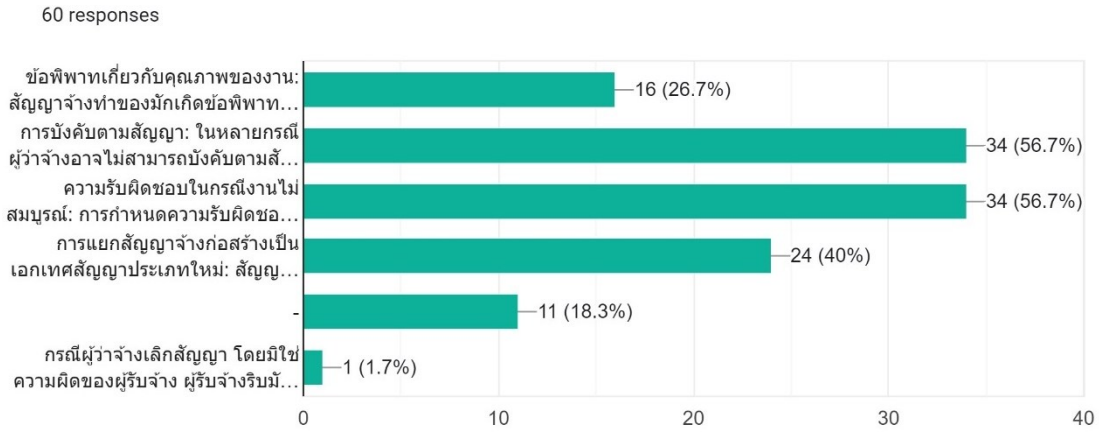
ข้อเสนอแนะ

- แนะนำให้ขยายระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์จาก 30 ปีเป็น 50 - 99 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการทางธุรกิจและการลงทุนของนักลงทุน ซึ่งจะช่วยให้สามารถวางแผนและคืนทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ควรกำหนดกลไกและกระบวนการที่ชัดเจนในการต่อสัญญาเช่า เช่น การกำหนดเงื่อนไขและขั้นตอนที่เป็นธรรมต่อทั้งสองฝ่าย เพื่อป้องกันข้อพิพาท กรณีที่เจ้าของที่ดินเปลี่ยนใจหรือขายทรัพย์สิน โดยอาจรวมถึงการรับรองคำมั่นว่าจะให้เช่าในสัญญาเช่าหลัก
- ควรมีการกำหนดให้คำมั่นว่าจะให้เช่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาเช่าอย่างเป็นทางการ และมีการบังคับใช้ทางกฎหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เช่ามีความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจระยะยาว และลดความสับสนจากการเจรจาต่อรองในภายหลัง
- เพื่อลดความซับซ้อนและความสับสนในการบังคับใช้ ควรรวบรวมกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเช่าอสังหาริมทรัพย์ไว้ในประมวลกฎหมายหลัก หรือจัดทำคู่มือชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่ายขึ้น
- ควรมีกฎหมายหรือข้อกำหนดที่ชัดเจน ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เช่า เมื่อเจ้าของที่ดินมีการเปลี่ยนแปลง เช่น การรับรองว่าคำมั่นว่าจะให้เช่าจะยังคงมีผลผูกพันกับเจ้าของใหม่ หรือมีการกำหนดสิทธิพิเศษ สำหรับผู้เช่าในกรณีดังกล่าว

2.2.2 จ้างทำของ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การบังคับตามสัญญา

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ว่าจ้างไม่สามารถบังคับให้ผู้รับจ้างปฏิบัติตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในสัญญาก่อสร้าง ซึ่งผู้รับจ้างมักละทิ้งงาน ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทบ่อยครั้ง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 605** ระบุว่าผู้ว่าจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหากผู้รับจ้างทำงานล่าช้า หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดกลไกการติดตามความคืบหน้า ระหว่างงานและแจ้งเตือนผู้รับจ้างล่วงหน้า
- เพิ่มบทลงโทษ เช่น ริบเงินประกัน หากผู้รับจ้างละทิ้งงาน
- เสริมกลไกระงับข้อพิพาททางเลือกที่รวดเร็ว เช่น การไกล่เกลี่ยหรืออนุญาโตตุลาการ

ประเด็นปัญหา 2 ความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง ในกรณีที่งานมีข้อบกพร่องไม่ชัดเจน ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** กำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบ หากงานที่ส่งมอบชำรุดบกพร่อง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อกำหนดระยะเวลาการรับประกันคุณภาพงาน
- เพิ่มกลไกตรวจสอบคุณภาพงานก่อนการส่งมอบ
- กำหนดวิธีการแก้ไขข้อพิพาทที่เกิดจากข้อบกพร่องของงาน

ประเด็นปัญหา 3 การแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างก่อสร้างมีความซับซ้อนกว่าสัญญาจ้างทำของทั่วไป จำเป็นต้องมีกลไกเฉพาะ สำหรับการบังคับใช้และควบคุมคุณภาพ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุเงื่อนไขเกี่ยวกับการจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุม กรณีของผู้บริโภครายย่อยที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง และไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะของสัญญาก่อสร้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้สัญญาก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่ พร้อมกลไกที่ชัดเจน เช่น การประกันภัยและการตรวจสอบระหว่างกาล ฯลฯ หรือเพิ่ม**มาตรา 587/1** เพื่อกำหนดให้สัญญาจ้างทำของกรณีเป็นสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นสัญญาที่มีแบบ หรือต้องทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือให้ตกเป็นโมฆะ เช่นเดียวกับสัญญาเช่าซื้อตาม**มาตรา 572**
- เสริมกลไกระงับข้อพิพาท ทั้งในรูปแบบอนุญาโตตุลาการและทางศาล
- ควรพัฒนาระบบการประมูล ให้มีความโปร่งใสและป้องกันการส่งต่องานหลายชั้น

ประเด็นปัญหา 4 ข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- มักเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงานที่ส่งมอบ ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ว่าจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** ระบุถึงความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง ในกรณีที่งานชำรุดบกพร่อง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มมาตรฐานการตรวจสอบคุณภาพงาน ระหว่างดำเนินการและก่อนการส่งมอบ
- เสริมกฎหมายให้มีเกณฑ์คุณภาพที่ชัดเจน เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อน
- กำหนดกลไกการรับรองคุณภาพที่โปร่งใส
- ให้ตกเป็นโมฆะเช่นเดียวกับสัญญาเช่าซื้อ ตาม**มาตรา 572**
- เสริมกลไกระงับข้อพิพาท ทั้งในรูปแบบอนุญาโตตุลาการและทางศาล
- ควรพัฒนาระบบการประมูลให้มีความโปร่งใสและป้องกันการส่งต่องานหลายชั้น

ประเด็นปัญหา 5 กรณีผู้ว่าจ้างเลิกสัญญาโดยมีประเด็นปัญหาความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ว่าจ้างพบความยุ่งยากในการเรียกร้องค่าชดเชย เมื่อผู้รับจ้างไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 593** ให้สิทธิ์แก่ผู้ว่าจ้างในการยกเลิกสัญญาได้ทันที ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเวลาในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการชักช้าหรือการฝ่าฝืนสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดของผู้รับจ้าง เมื่อมีการเลิกสัญญา
- สร้างกลไกเยียวยาและการชดเชยที่เหมาะสม เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ว่าจ้าง

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 การจ้างช่วงในสัญญาก่อสร้างตามมาตรา 607

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 607** กำหนดให้ผู้รับจ้างสามารถจ้างช่วงได้ แต่ในกรณีของสัญญาก่อสร้าง การจ้างช่วงอาจทำให้เกิดข้อพิพาทและความไม่โปร่งใส เนื่องจากผู้รับจ้างหลักอาจไม่ได้ปฏิบัติงานเอง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 607** ระบุว่าในกรณีที่สาระสำคัญของสัญญาขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ผู้รับจ้างไม่สามารถจ้างช่วงได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพของการจ้างช่วง และการบริหารสัญญาจ้างช่วงในสัญญาจ้างก่อสร้าง โดยอาจกำหนดสัดส่วนงานที่จะจ้างช่วงได้
- กำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ว่าจ้างก่อนการจ้างช่วง
- พัฒนามาตรฐานการจ้างช่วงที่ชัดเจน เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ว่าจ้าง

ประเด็นปัญหา 7 ระบบระงับข้อพิพาทสำหรับสัญญาก่อสร้าง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ระบบระงับข้อพิพาทปัจจุบัน ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคก่อสร้าง ซึ่งต้องการการแก้ไขประเด็นปัญหาอย่างรวดเร็ว

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ออกกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท การชำระเงินในสัญญาก่อสร้าง หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาและหลักประกันการชำระเงินค่าจ้างก่อสร้าง โดยดูตัวอย่างจากร่าง พ.ร.บ.หลักประกันการชำระค่าก่อสร้าง (Security of Payment Act)
- เสริมขั้นตอนระงับข้อพิพาทเบื้องต้น (Default mode) ที่สามารถดำเนินการภายในระยะเวลาอันสั้น
- ประยุกต์ใช้แนวทางจากระบบกฎหมายต่างประเทศ เช่น มาเลเซียและสิงคโปร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขข้อพิพาท

ประเด็นปัญหา 8 ความรับผิดในกรณีการจัดหาสัมภาระในการจ้างทำของ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- **มาตรา 603** และ **604** ขาดความชัดเจนเรื่องความรับผิด เมื่อเกิดความเสียหายระหว่างงาน
- หากงานเสร็จบางส่วนก่อนเสียหาย กฎหมายไม่ชัดเจนว่าผู้ว่าจ้างต้องรับมอบงานและจ่ายสินจ้างอย่างไร
- กรณีใช้วัสดุเฉพาะจากผู้ว่าจ้างไม่มีข้อกำหนด เรื่องการแบ่งความรับผิดอย่างชัดเจน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 603** ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ หากเกิดความเสียหายที่เกิดจากผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดและไม่จำเป็นต้องส่งมอบงาน
    - **มาตรา 604** ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ หากเกิดความเสียหาย โดยไม่ได้เป็นความผิดของผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายทั้งหมด

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ระบุให้ชัดเจนว่า ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่รับงานบางส่วนและชำระสินจ้างตามสัดส่วนหรือไม่ หากงานเสร็จบางส่วนก่อนเกิดความเสียหาย
- ในกรณีที่งานต้องใช้วัสดุหรือเครื่องมือเฉพาะจากผู้ว่าจ้าง ควรมีกลไกชัดเจน ในการแบ่งความรับผิดหากเกิดความเสียหาย และมาตรการทางกฎหมาย ในการบริหารความเสี่ยงระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง
- ในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากผู้ว่าจ้าง **มาตรา 603** ควรระบุชัดเจนว่าผู้ว่าจ้างยังคงต้องจ่ายสินจ้างหรือไม่ เพื่อป้องกันข้อพิพาท
- กำหนดกระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือกลไกระงับข้อพิพาทที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว เพื่อช่วยลดข้อพิพาทที่อาจเกิดจากการจัดหาสัมภาระ

ประเด็นปัญหา 9 คุณสมบัติพิเศษของผู้รับจ้าง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- **มาตรา 606** กำหนดให้สัญญาจ้างทำของสิ้นสุดลง หากผู้รับจ้างตายหรือไม่สามารถทำงานได้ แต่ไม่ชัดเจนว่าผู้ว่าจ้างสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้หรือไม่
- การสิ้นสุดสัญญาอัตโนมัติอาจสร้างความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้าง เช่น สูญเสียโอกาสหรือเกิดความล่าช้า
- ขาดกลไกการระงับข้อพิพาทและเงื่อนไขการเรียกร้องค่าเสียหาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 606** ว่าด้วยการสิ้นสุดสัญญา เมื่อตัวผู้รับจ้างตายหรือไม่สามารถทำการงานได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้ว่าจ้างได้รับการชดเชย หากผู้รับจ้างตกเป็นผู้ไม่สามารถทำการที่รับจ้างนั้นต่อไปได้ หากไม่ใช่เพราะความผิดของตน
- สร้างกลไกการระงับข้อพิพาทและเงื่อนไขที่ชัดเจน ในกรณีสิ้นสุดสัญญา
- แยกสัญญาก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญา เพื่อลดประเด็นปัญหาข้อพิพาท

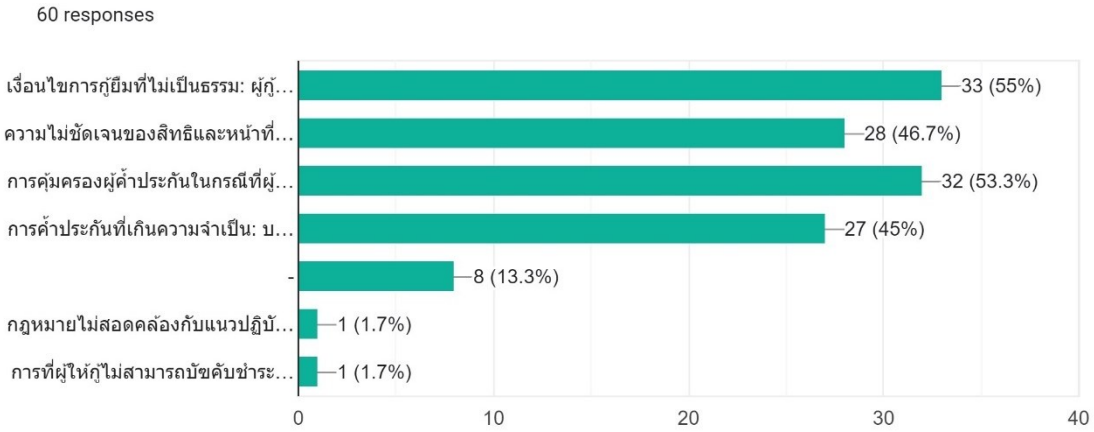
2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกัน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ส่วนประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 เงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้กู้ถูกกำหนดเงื่อนไขดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม
- มีกรณีการกู้ยืมเงินที่ซ่อนเงื่อนไขไม่ชัดเจน เช่น ดอกเบี้ยแฝงเกินอัตราหรือค่าธรรมเนียมซ้ำซ้อน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 654 - 655** กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมสูงสุด 15% ต่อปี

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในทุกกรณี เพื่อป้องกันภาระเกินควร
- พัฒนาให้การกู้ยืมผ่าน **เทคโนโลยีใหม่** เช่น Cryptocurrency เป็นไปตามกฎหมายไทย

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องรับผิด ทำให้ไม่สามารถประเมินภาระได้อย่างถูกต้อง
- หากผู้กู้ผิดนัดชำระ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดเต็มจำนวนทันที

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** ระบุเงื่อนไขและลักษณะเกี่ยวกับการค้ำประกัน แต่ขาดกลไกการแจ้งเตือนและข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับผู้ค้ำประกัน ทำให้ผู้ค้ำประกันไม่สามารถทราบถึงสถานะหนี้สินของผู้กู้ได้อย่างชัดเจน
    - **มาตรา 681/1** เป็นมาตราที่เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูลและการแจ้งเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ค้ำประกัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ให้ผู้ค้ำประกันได้รับข้อมูลความเสี่ยง อย่างครบถ้วนและโปร่งใสก่อนลงนาม
- เพิ่ม **กลไกแจ้งเตือนล่วงหน้า** ให้ผู้ค้ำประกันได้รับทราบก่อนการเรียกเก็บหนี้

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้ค้ำประกันในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ค้ำประกันอาจถูกเรียกเก็บหนี้ทันทีโดยไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้ต้องรับภาระโดยไม่คาดหมาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 686** กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด มิฉะนั้น ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดภายหลังพ้นกำหนดเวลา 60 วัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- หากไม่มีการบอกกล่าวภายในระยะเวลา 60 วัน ควรให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดนับแต่วันที่ตกลงทำสัญญา ให้รับผิดเฉพาะหนี้ของลูกหนี้
- ปรับปรุงกลไก เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ค้ำประกันในทางปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหา 4 การค้ำประกันที่เกินความจำเป็น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บางกรณีมีการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันในปริมาณสูงเกินควร ทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระเกินความจำเป็น และขาดข้อจำกัดในการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม

<u>หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** และ **701** ระบุเกี่ยวกับการค้ำประกันและการขอชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานสำหรับการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกัน ให้สอดคล้องกับความเสี่ยงที่แท้จริง
- ปรับปรุงกฎหมายให้การค้ำประกันเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่เกินความจำเป็น

ประเด็นปัญหา 5 การที่ผู้ให้กู้ไม่สามารถบังคับชำระหนี้ได้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในบางกรณี ผู้ให้กู้พบอุปสรรคในการบังคับชำระหนี้ตามสัญญา เช่น การไม่สามารถขายทอดตลาดหลักประกันได้ทันเวลา ส่งผลให้มูลค่าหลักประกันลดลง หรือตลาดหุ้นมีความผันผวนตลอดเวลา หากมีการบังคับหลักประกันในทรัพย์สินที่เป็นหุ้น อาจเกิดประเด็นปัญหาเนื่องจากกระบวนการบังคับใช้ เช่น การบังคับให้เจ้าหนี้ต้องแจ้งลูกหนี้ล่วงหน้า ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (เช่น 10 วัน) ระหว่างรอให้ครบกำหนดระยะเวลาบอกกล่าว ราคาหุ้นอาจปรับตัวลดลง ทำให้เกิดความเสียหายกับทุกฝ่าย และส่งผลกระทบทั้งกับเจ้าหนี้และลูกหนี้
- การบังคับจำนองและจำนำใช้เวลาและขั้นตอนมากเกินไป ทำให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างประเทศ หลีกเลี่ยงการใช้กฎหมายไทยในการบังคับหลักประกัน
- **มาตรา 764** กำหนดให้ผู้รับจำนำต้องส่งหนังสือบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังลูกหนี้ และให้เวลาชำระหนี้ “ภายในเวลาอันควร” ซึ่งยังขาดความชัดเจน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535**
    - **มาตรา 228/1** จะมีขั้นตอนที่มาช่วยในการจำนำหุ้น
- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 764** กำหนดวิธีการบังคับจำนำ

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงระยะเวลาและขั้นตอนการบังคับหลักประกัน ให้มีความรวดเร็วและชัดเจน
- เพิ่มทรัพย์สินหลากหลาย เช่น สินทรัพย์ดิจิทัล เป็นหลักประกันที่สามารถบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับทรัพย์สินที่มีความผันผวน เช่น หุ้นและหลักทรัพย์ เพื่อให้การบังคับหลักประกัน สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว
- เสนอให้พิจารณา การบังคับหลักประกันตามแบบ Power of Sale เพื่อให้เจ้าหนี้สามารถขายหลักประกันได้ทันทีเมื่อผู้กู้ผิดนัด

ประเด็นปัญหา 6 กฎหมายไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายไทยขัดกับหลักปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ เช่น การรับหลักประกันในรูปแบบทรัพย์สินที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว (หุ้น) ซึ่งธนาคารต่างประเทศมักใช้กฎหมายต่างประเทศ เพื่อลดความเสี่ยง

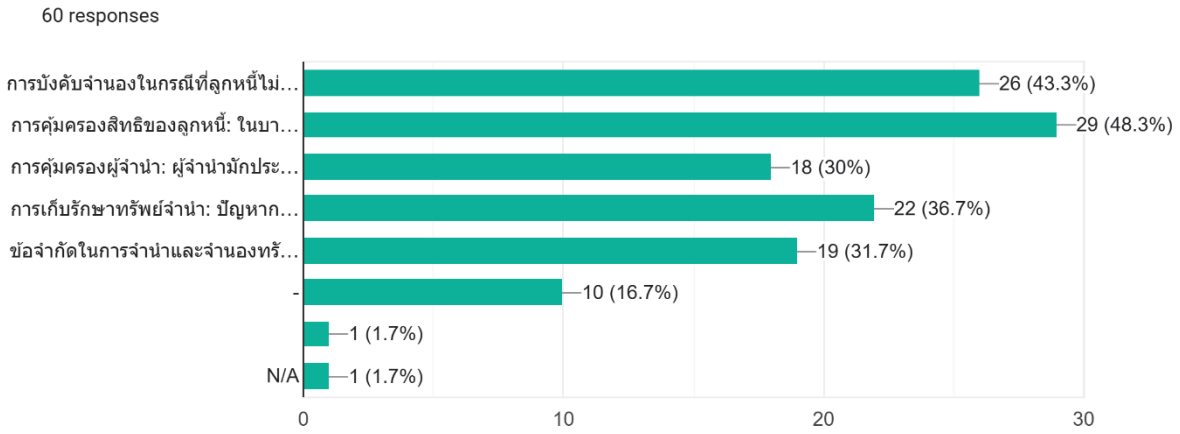
ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ เช่น การใช้ทรัพย์สินดิจิทัลและสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเป็นหลักประกัน
- กำหนดกระบวนการบังคับจำนองหรือจำนำ ให้มีความยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจำนองและสัญญาจำนำ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ส่วนประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ในสัญญาจำนอง

ประเด็นปัญหา

- ในบางกรณี ลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น ทรัพย์สินจำนองถูกขายในราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าตลาด ทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระมากเกินควร
- หลักการประเมินราคาทรัพย์จำนองไม่สอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 732** กำหนดให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์จำนอง เมื่อผู้จำนองไม่ชำระหนี้

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและได้รับการรับรอง
- ให้ลูกหนี้มีสิทธิรับรู้และเข้าร่วมในกระบวนการขายทอดตลาด เพื่อสร้างความโปร่งใส
- เพิ่มมาตรการป้องกันการขายทรัพย์สินในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อปกป้องสิทธิของลูกหนี้

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

ประเด็นปัญหา

- กระบวนการบังคับจำนองใช้เวลานานและซับซ้อน ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้ทันท่วงที ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินลดลง
- กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้มีการบังคับจำนองโดยตรง หากมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างคู่สัญญา

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 728 - 735** กำหนดวิธีการบังคับจำนอง

ข้อเสนอแนะ

- ลดขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถบังคับจำนองได้โดยตรง หากมีข้อตกลงไว้ในสัญญา
- เพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการบังคับจำนอง เพื่อลดความล่าช้าและความเสียหายที่อาจเกิดจากการลดลงของมูลค่าทรัพย์สิน

ประเด็นปัญหา 3 การเก็บรักษาทรัพย์จำนำ

ประเด็นปัญหา

- ทรัพย์จำนำอาจเกิดความเสียหายหรือสูญหายได้ เนื่องจากผู้รับจำนำไม่จัดการดูแลทรัพย์จำนำ
- ขาดการกำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจนของผู้รับจำนำ ในกรณีที่ทรัพย์เกิดความเสียหาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 747** กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้ผู้รับจำนำ
    - **มาตรา 749** กำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจนสำหรับผู้รับจำนำและผู้เก็บรักษาทรัพย์สินที่จำนำ หากเกิดความเสียหายหรือสูญหาย
- จัดให้มีมาตรการชดเชยความเสียหายแก่ผู้จำนำ ในกรณีที่ทรัพย์จำนำเสียหาย

ประเด็นปัญหา 4. ข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายปัจจุบันไม่รองรับการจำนองหรือจำนำทรัพย์สินสมัยใหม่ เช่น สินทรัพย์ดิจิทัล ทรัพย์สินทางปัญญา คาร์บอนเครดิต ฯลฯ
- ปัจจุบัน กฎหมายจำนำกำหนดให้ผู้จำนำต้องส่งมอบสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ ซึ่งทำให้เจ้าของทรัพย์ไม่สามารถใช้ทรัพย์สินนั้นได้ในระหว่างที่ยังมีภาระจำนำ ทรัพย์สินหลายประเภท เช่น **สินค้าฟุ่มเฟือย (Luxury Goods)** อย่างนาฬิกาหรือกระเป๋ามีมูลค่าสูง แต่ผู้เป็นเจ้าของไม่สามารถนำไปจำนำได้ หากต้องการใช้ทรัพย์นั้นระหว่างเป็นหลักประกัน
- ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้ไม่สามารถใช้ทรัพย์สินรูปแบบใหม่ เป็นหลักประกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 703** กำหนดทรัพย์สินที่สามารถใช้ในการจำนอง ได้แก่ เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นใด ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- พิจารณาปรับใช้แนวทางตามกฎหมายขายฝาก เพื่อให้ผู้เป็นเจ้าของยังสามารถครอบครองทรัพย์สินนั้นได้แม้อยู่ในระยะเวลาประกันหนี้
- เสนอให้มีกลไกจำนำแบบไม่ส่งมอบทรัพย์ (Non-possessory Pledge) สำหรับสังหาริมทรัพย์มูลค่าสูง ที่เปิดให้เจ้าของทรัพย์ใช้ทรัพย์ได้ระหว่างเป็นหลักประกัน
- พัฒนากฎหมายให้รองรับสินทรัพย์สมัยใหม่ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา สินทรัพย์ดิจิทัล เครื่องบิน บ้าน knockdown รถบ้าน ฯลฯ
- จัดทำแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการนำทรัพย์สินเหล่านี้ มาใช้เป็นหลักประกัน

ประเด็นปัญหา 5. การคุ้มครองผู้จำนำ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้จำนำมักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม และบางครั้งถูกบังคับให้ขายทรัพย์ในราคาที่ต่ำเกินไป
- กฎหมายไม่มีกลไกคุ้มครองผู้จำนำอย่างเพียงพอ จากการถูกเอาเปรียบในกระบวนการนี้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**

- **มาตรา 747** ระบุถึงลักษณะและเงื่อนไขการจำนำ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้ให้กู้ อย่างไรก็ตาม มาตรานี้ขาดการกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้จำนำจากการเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม
- **มาตรา 748** กำหนดลักษณะของการจำนำและวิธีการโอนหลักประกัน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองผู้จำนำ ในกรณีที่ผู้ให้กู้ละเมิดสิทธิ์หรือกระทำการที่ไม่เป็นธรรม

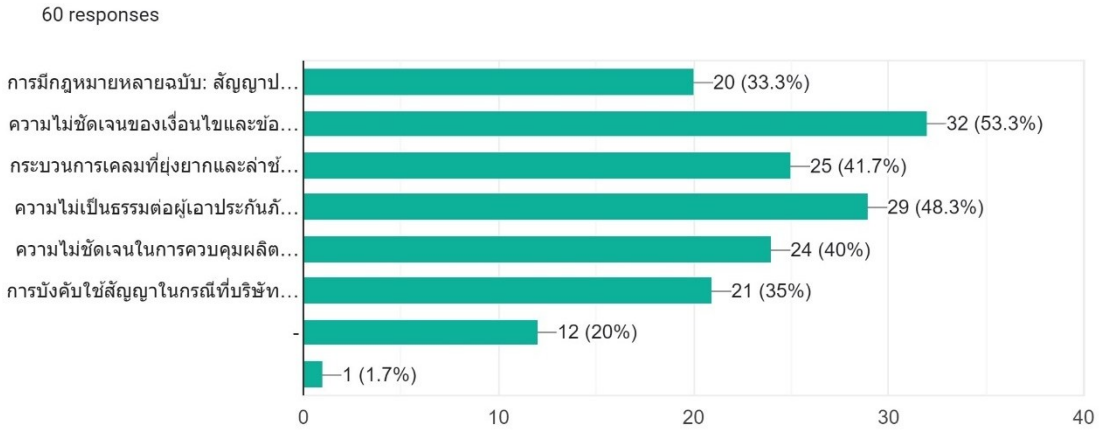
ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้จำนำจากการถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม
- กำหนดให้การขายทรัพย์จำนำต้องสอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

2.2.4 ประกันภัย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ส่วนประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น (32 คน หรือ 53.3%)

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาประกันภัยมักมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจเงื่อนไข และถูกปฏิเสธการคุ้มครองโดยไม่รู้ล่วงหน้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิ์และประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
- ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้แถลงข้อมูลทุกอย่าง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเผชิญกับปัญหา เมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง การตีความ**มาตรา 865** ที่ระบุว่าผู้เอาประกันต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สำคัญ อาจนำไปสู่การยกเลิกสัญญาหรือการปฏิเสธการคุ้มครอง หากพบว่ามีการปกปิดหรือแถลงข้อมูลผิดพลาด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 865** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562**
  - กำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างโปร่งใสและคุ้มครองสิทธิ์ของเจ้าของข้อมูล

ข้อเสนอแนะ

- บริษัทประกันภัยควรทำให้ข้อยกเว้นและเงื่อนไขในสัญญา มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน และต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันเข้าใจก่อนลงนาม เพื่อลดความเสี่ยงของความเข้าใจผิด
- กำหนดให้บริษัทประกันภัยมีหน้าที่แจ้งข้อมูลที่สำคัญทั้งหมด รวมถึงเงื่อนไข ข้อยกเว้น และสิทธิ์หน้าที่ของผู้เอาประกัน ให้ลูกค้าทราบก่อนการทำสัญญา เพื่อให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลครบถ้วน
- การตรวจสอบข้อมูลของผู้เอาประกันควรเป็นไปอย่างโปร่งใส ภายใต้หลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อคุ้มครองสิทธิ์ของผู้เอาประกันและสร้างความเชื่อมั่นในการให้ข้อมูล
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรม สัมมนา หรือเผยแพร่ข้อมูล เพื่อเพิ่มความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไข ข้อยกเว้น และสิทธิ์หน้าที่ ในการทำสัญญาประกันภัยแก่ประชาชน
- ปรับปรุง**มาตรา 865** ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค โดยกำหนดแนวทางการตีความที่ไม่เอื้อให้เกิดการยกเลิกสัญญาอย่างไม่เป็นธรรมเมื่อมีความผิดพลาดในการแถลงข้อมูลที่ไม่สำคัญ
- สร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างบริษัทประกันภัยและผู้เอาประกัน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือความเข้าใจผิดได้อย่างรวดเร็วและเป็นกันเอง

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย

ประเด็นปัญหา

- ผู้เอาประกันถูกปฏิเสธการเคลมอย่างไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีการเพิ่มเบี้ยประกันโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861** อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ ในกรณีวินาศภัย หากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงิน ซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัย
    - **มาตรา 862** กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย “ผู้รับประโยชน์” ท่านหมายความ

ว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้ ซึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้

- **มาตรา 865** เป็นกำหนดสิทธิของบริษัท ในการบอกล้างโมฆียกรรมของสัญญาประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยไม่แจ้งข้อความจริง อันเป็นสาระสำคัญข้อความจริง ซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัย ให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปัดไม่ยอมทำสัญญา

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและบทลงโทษต่อบริษัทที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม
- ให้บริษัทต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงเบี้ยประกันหรือเงื่อนไขล่วงหน้า

ประเด็นปัญหา 3 กระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า

ประเด็นปัญหา

- การชดใช้สินไหมทดแทนมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ผู้เอาประกันไม่ได้รับค่าสินไหมตามเวลาที่ต้องการ
- **มาตรา 877** ระบุหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน สำหรับการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหมทดแทน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 877** ระบุเรื่องความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและกำหนดระยะเวลา ในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม
- ปรับปรุงระบบการเคลม ให้มีประสิทธิภาพและลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น

ประเด็นปัญหา 4 ความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่

ประเด็นปัญหา

- ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการพิจารณาการเคลมประกัน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 861 - 868** กำหนดเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ และประกันชีวิต ที่เชื่อมโยงกับการลงทุน
- สร้างกลไกกำกับดูแลเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

ประเด็นปัญหา 5 การมีกฎหมายหลายฉบับ

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 861 - มาตรา 942:** กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ครอบคลุมทั้งการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย
- **พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
  - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงการออกใบอนุญาต การดำเนินงาน การควบคุมทางการเงิน และการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย
- **พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
  - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันภัยทางทะเลและขนส่ง
- **กฎหมายและระเบียบที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)**
  - ประกาศ คำสั่ง และแนวปฏิบัติ ที่ออกโดย คปภ. เพื่อกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจประกันภัย
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
  - กำหนดให้เจ้าของรถทุกคันต้องทำประกันภัยภาคบังคับ เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุทางรถยนต์
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
  - คุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
  - ใช้ในการพิจารณาความเป็นธรรมของข้อสัญญาประกันภัย ที่อาจมีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย
- **กฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องกับประกันภัย**
  - **ประมวลรัษฎากร** ซึ่งกำหนดภาระภาษีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยและเบี้ยประกันภัย

ข้อเสนอแนะ

- ควรรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประกันภัยไว้ในฉบับเดียว เพื่อให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้ง่าย

ประเด็นปัญหา 6. การบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย

ประเด็นปัญหา

- ผู้เอาประกันประสบปัญหาในการเรียกร้องสินไหมทดแทน เมื่อบริษัทประกันล้มละลาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 876** ระบุกรณีผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลาย

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้เอาประกันในกรณีที่บริษัทล้มละลาย เช่น กองทุนเยียวยาผู้เอาประกัน
- กำหนดให้มีการประกันความเสี่ยงของบริษัทประกัน เพื่อปกป้องสิทธิของผู้เอาประกัน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 การถือครองกรมธรรม์ที่ซ้ำซ้อน

ประเด็นปัญหา

- การทำประกันรถยนต์จำเป็นต้องซื้อประกันเพิ่มเติมเพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอก ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535**

ข้อเสนอแนะ

- แก้ไขกฎหมายให้กรมธรรม์รถยนต์สามารถคุ้มครองบุคคลภายนอกในฉบับเดียว

ประเด็นปัญหา 8 ข้อกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาขยายคุณภาพการรับประกัน (Extended Warranty)

ประเด็นปัญหา

- **Extended Warranty** คือโปรแกรมขยายคุณภาพการรับประกันรถยนต์ คุ้มครองค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจาก ความบกพร่องทางกลไกและไฟฟ้า หลังจากสิ้นสุดการรับประกันจากผู้ผลิตรถยนต์
    - บางโปรแกรมของ Extended Warranty จะคุ้มครองถึงค่าแรงในการเปลี่ยนอะไหล่ แต่ไม่รวมถึงอุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้รถยนต์ หรือการบำรุงรักษาตามระยะทาง

- ความคุ้มครองของ Extended Warranty แตกต่างกันไปในแต่ละแบรนด์ผู้ผลิตรถยนต์ ทำให้ผู้บริโภคต้องศึกษารายละเอียดความคุ้มครองที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนและไม่เข้าใจ เงื่อนไขที่แท้จริง

- การรับประกันจากบุคคลที่สามอาจไม่ครอบคลุมตามกฎหมายประกันภัย ดังนั้น การไม่มีการกำกับดูแลที่ชัดเจน จากกฎหมายหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การให้บริการ Extended Warranty อาจไม่ได้มาตรฐานและไม่คุ้มครองผู้บริโภคอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

- **กำหนดให้การให้บริการ Extended Warranty ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทประกันภัยที่มีใบอนุญาต** เพื่อให้การคุ้มครองเป็นไปตามมาตรฐานและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายประกันภัย
- **พัฒนากฎหมายหรือระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับ Extended Warranty** เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคและสร้างมาตรฐานในการให้บริการ
- **ส่งเสริมการให้ข้อมูลและความรู้แก่ผู้บริโภค** เกี่ยวกับรายละเอียดและข้อจำกัดของ Extended Warranty จากผู้จำหน่ายรถยนต์แต่ละราย เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ประเด็นปัญหา 9 การจัดการข้อมูลสุขภาพในกระบวนการทำประกัน

ประเด็นปัญหา

- ลูกค้าสามารถสั่งโรงพยาบาลไม่ให้เปิดเผยข้อมูลกับบริษัทประกัน ทำให้เกิดความยากลำบากในการตรวจสอบ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 865** กำหนดเรื่องการแถลงข้อมูล
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562**

ข้อเสนอแนะ

- จัดให้มีระบบขอความยินยอมในการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพจากลูกค้าอย่างโปร่งใส
- สร้างกลไกให้บริษัทประกันสามารถตรวจสอบข้อมูลสำคัญได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ประเด็นปัญหา 10 การรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- อายุความในการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัย ควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่ชำระค่าสินไหมทดแทน แต่ปัจจุบัน **มาตรา 882** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้อายุความเริ่มนับตั้งแต่วันวินาศภัยเท่านั้น
- การบังคับใช้ในกรณีดังกล่าวทำให้เกิดความสับสน และต้องอาศัย **มาตรา 448** เกี่ยวกับอายุความการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดแทน ซึ่งอาจไม่เหมาะสมสำหรับบริบทของการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน
- สำหรับ **ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก** (Business Interruption Insurance) ที่ต้องใช้เวลาคำนวณความเสียหาย 1 ปี การหมดอายุความก่อนการคำนวณความเสียหายจะสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประกัน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 448** ระบุเรื่องอายุความเรียกร้องค่าเสียหายมูลละเมิด
    - **มาตรา 882** ระบุเรื่องอายุความค่าสินไหมทดแทน

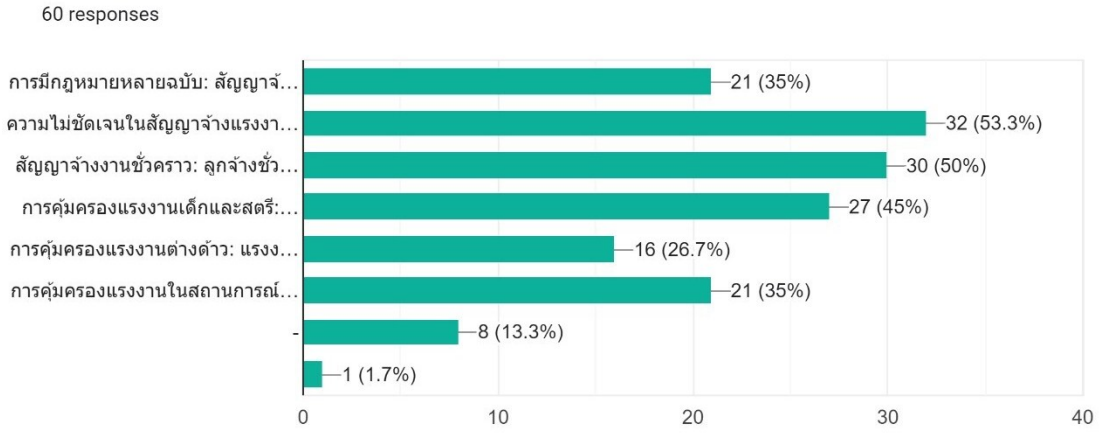
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้อายุความสำหรับการฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีที่มีการรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัย ควรเริ่มนับจากวันที่ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทน
- กำหนดอายุความให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง โดยเริ่มนับหลังจากคำนวณความเสียหายเสร็จสิ้นหรือภายหลัง 1 ปี นับจากวันเกิดเหตุ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีเวลาเพียงพอในการพิจารณาค่าเสียหาย
- เพิ่มบทบัญญัติเพื่อรองรับการรับช่วงสิทธิในกรณีละเมิดอย่างชัดเจน แทนการใช้ **มาตรา 448** ในบริบทการประกันภัย
- พิจารณากำหนดระยะเวลาการรับช่วงสิทธิให้ครอบคลุมทุกกรณี เช่น การโอนสิทธิ เพื่อฟ้องร้องจากผู้รับประกันสู่บุคคลภายนอก

2.2.5 จ้างแรงงาน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างแรงงานบางฉบับขาดความชัดเจน เช่น สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง เวลาทำงาน การลางาน การเลิกจ้าง และการชดเชย ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
- ประเด็นปัญหานิยามของ “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ยังไม่ครอบคลุม เช่น การตัดสินโดยใช้เกณฑ์อำนาจบังคับบัญชา ส่งผลให้การจ้างงานบางประเภทไม่อยู่ในนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น การจ้างงานชนิดไม่เต็มเวลา (Part-time)
- ประเด็นปัญหาการห้ามทำงานในบริษัทคู่แข่งหลังพ้นสภาพ 2 ปี โดยไม่มีการชดเชย ทำให้เกิดข้อขัดแย้ง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

- ปรับนิยาม “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ให้ครอบคลุมทุกกรณี และกำหนดเงื่อนไขข้อห้ามแข่งขันให้มีการชดเชยอย่างเหมาะสม
- รับช่วงสิทธิให้ครอบคลุมทุกกรณี เช่น การโอนสิทธิเพื่อฟ้องร้องจากผู้รับประกันสู่บุคคลภายนอก
- แก้ไขกฎหมายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการเลิกจ้างและค่าชดเชย รวมถึงห้ามเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยผ่านการกำหนดช่วงทดลองงาน

ประเด็นปัญหา 2 สัญญาจ้างงานชั่วคราว

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ลูกจ้างชั่วคราวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่าลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อนหรือการชดเชย
- นายจ้างบางรายใช้สัญญาชั่วคราวหรือช่วงทดลองงาน (119 วัน) เพื่อลดต้นทุนและเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยตามสิทธิเมื่อครบ 120 วัน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดการจ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดสิทธิให้ลูกจ้างชั่วคราวได้รับสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำในบางกรณี เช่น การรับค่าชดเชย
- ปรับปรุงกฎหมายให้การใช้ช่วงทดลองงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และห้ามกำหนดระยะเวลา เพื่อเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชย

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานเด็กและสตรีประสบประเด็นปัญหาทำงานในสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย หรือไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น การลาคลอด
- ประเด็นปัญหาช่องว่างค่าจ้างระหว่างเพศ (Gender Pay Gap) และความไม่เท่าเทียมทางเพศในองค์กร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 39, 44** ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และกำหนดสิทธิการลาคลอด

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้กฎหมายให้แรงงานเด็กและสตรีทำงานในสภาพแวดล้อมปลอดภัย และได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน
- เพิ่มข้อกำหนดให้บริษัทแสดงตารางค่าจ้างและสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศในองค์กร

ประเด็นปัญหา 4 การมีกฎหมายหลายฉบับ

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายแรงงานกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและขัดแย้งในการปฏิบัติ
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** ระบุว่า หากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** กำหนดให้ปรับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

- ลดความซ้ำซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ โดยรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียว
- ยกเลิกมาตราที่ยังขัดแย้งหรือซ้ำซ้อน และปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ประเด็นปัญหา 5 การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

ประเด็นปัญหา

- แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับแรงงานไทย เช่น การไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551**
    - **มาตรา 13 - 15 , 41 - 55**

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้กฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เท่าเทียมกับแรงงานไทย และเพิ่มมาตรการตรวจสอบ เพื่อลดการละเมิดสิทธิ

ประเด็นปัญหา 6 การคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ (8 คน หรือ 13.3%)

ประเด็นปัญหา

- ในสถานการณ์พิเศษ เช่น การระบาดของ COVID-19 ลูกจ้างถูกเลิกจ้างหรือถูกลดค่าจ้าง โดยไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ
- การเป็นภาคีขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ทำให้ต้องปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสากล

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดเงื่อนไขการเลิกจ้างและการจ่ายค่าชดเชย

ข้อเสนอแนะ

- ร่างกฎกระทรวงเพิ่มเติมในช่วงวิกฤติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม
- ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) เพื่อให้ครอบคลุมทุกสถานการณ์

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 การตีความกฎหมายแรงงานและการจ้างงานยุคใหม่

ประเด็นปัญหา

- แรงงานบนแพลตฟอร์ม (Platform Worker) และฟรีแลนซ์ อาจไม่เข้าข่ายได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานปัจจุบัน
- การตีความระหว่างสัญญาจ้างทำของและสัญญาจ้างแรงงานยังไม่ชัดเจน ทำให้มีการใช้กฎหมายไม่สม่ำเสมอ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน**
    - **มาตรา 11/1** กำหนดให้มีการคุ้มครองแรงงานในกรณีที่มีการโอนกิจการ เพื่อให้สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้างคงเดิม แม้ว่ากิจการจะถูกควบรวมหรือโอนให้กับผู้ประกอบการใหม่

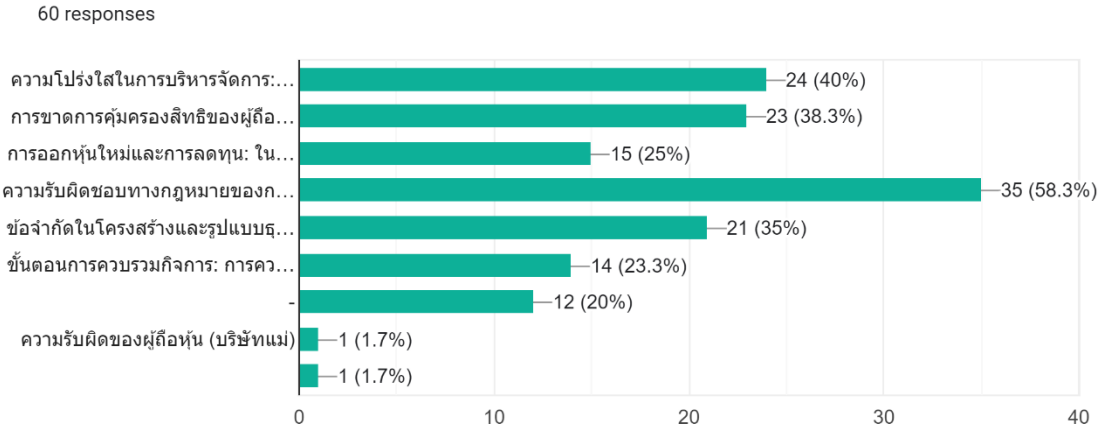
ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงนิยามและบทบัญญัติใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมแรงงานยุคใหม่ เช่น ฟรีแลนซ์ และแรงงานแพลตฟอร์ม
- กำหนดให้การทำงานทุกแบบที่ไม่เข้านิยาม “จ้างแรงงาน” ถือเป็น “จ้างทำของ” เพื่อป้องกันการตีความที่ไม่ชัดเจน

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ถือหุ้นและกรรมการมักถูกเข้าใจว่ามีบทบาทเดียวกัน ซึ่งสร้างความสับสนในทางปฏิบัติ เนื่องจาก **มาตรา 1144** ระบุว่าผู้ถือหุ้น มีสิทธิร่วมประชุมและลงคะแนน แต่กรรมการมีอำนาจบริหารบริษัท
- ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษและการเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างนิติบุคคลกับกรรมการที่กระทำผิด ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- มีประเด็นปัญหาจากการตีความบทบาทของกรรมการ เช่น การเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นที่ขัดแย้งกันในศาลฎีกา ทำให้เกิดข้อถกเถียงว่าต้องใช้มติคณะกรรมการหรือไม่
- ข้อซับซ้อนในการแยกความรับผิดชอบระหว่างผู้ถือหุ้นและกรรมการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1144 - 1195** ว่าด้วยการจัดการ การดำเนินงาน และความรับผิดของบริษัทและกรรมการ
  - **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและกำหนดบทลงโทษเข้มงวดสำหรับกรรมการที่ละเมิดหน้าที่
- เสริมสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ
- กำหนดกลไกเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างกรรมการและนิติบุคคล เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล
- ทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อแยกความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นและกรรมการ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- สร้างแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเข้าใจง่าย เพื่อลดความสับสน

ประเด็นปัญหา 2 ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

ประเด็นปัญหา

- การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใสและความเชื่อมั่น จากผู้ถือหุ้น
- มีความสับสนในการแยกบทบาทของกรรมการและผู้ถือหุ้น ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการปฏิบัติหน้าที่

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1171 – 1195** ระบุเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
- **พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542**
    - กำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงินขององค์กร เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน
- **พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561**
    - กำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติในการตรวจสอบและดำเนินการกับกรณีทุจริตในองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์และความโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้มาตรการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่ชัดเจนและตรวจสอบได้
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับความโปร่งใสในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเด็นปัญหา 3 การขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยถูกจำกัดสิทธิและขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1108 (1)** ว่าด้วยการทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ
    - **มาตรา 1176** ว่าด้วยสิทธิของผู้ถือหุ้นในการเข้าประชุมใหญ่

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูลและการคัดค้านการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม
- เสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่ม

ประเด็นปัญหา 4 ข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการจัดตั้งธุรกิจที่มีพลวัตสูง เช่น ธุรกิจสตาร์ทอัพ
- การกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ทำให้เกิดประเด็นปัญหา สำหรับธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว
- มีประเด็นปัญหาที่ผู้ก่อการต้องเป็นบุคคลธรรมดา ทำให้ต้องใช้บุคคลอื่นถือหุ้นในนาม ซึ่งอาจเกิดความซับซ้อนและความไม่เป็นธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
    - **มาตรา 1096** ว่าด้วยลักษณะของบริษัทจำกัด
    - **มาตรา 1097** บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อธุรกิจสตาร์ทอัพ และการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว
- ลดความซับซ้อนในการจัดตั้งบริษัทและการดำเนินธุรกิจ

ประเด็นปัญหา 5 การออกหุ้นใหม่และการลดทุน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุนอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น เช่น การลดสัดส่วนหุ้นโดยไม่แจ้งล่วงหน้า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1226** ระบุเรื่องการดำเนินการลดทุน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บังคับให้มีการแจ้งและขออนุมัติจากผู้ถือหุ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงทุน
- วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจของกรรมการในการจัดการเรื่องหุ้น

ประเด็นปัญหา 6 ขั้นตอนการควบรวมกิจการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ขั้นตอนการควบรวมกิจการในปัจจุบันมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อการขยายธุรกิจ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1238, 1239** การตัดสินใจควบรวมต้องใช้มติพิเศษ จากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้าร่วม
    - **มาตรา 1240** บริษัทต้องแจ้งและเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นคำคัดค้านภายใน 60 วัน เพื่อป้องกันปัญหาทางหนี้สิน
    - **มาตรา 1241-1243** เมื่อการควบรวมเสร็จสิ้น บริษัทใหม่ต้องนำไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงขั้นตอนการควบรวมกิจการให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
- กำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับธุรกิจที่ต้องการควบรวมกิจการ
- “โฆษณามตินั้นทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลาย” ตาม**มาตรา 1240** อาจไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7. การตีความบทบาทกรรมการและผู้ถือหุ้น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บทบาทของกรรมการและผู้ถือหุ้นในบางกรณีเกิดความสับสน โดยเฉพาะการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในทางปฏิบัติ
- การตีความในกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นยังไม่ชัดเจน เช่น ตาม**มาตรา 1172** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการตีความว่า กรรมการเพียงคนเดียวสามารถเรียกประชุมวิสามัญได้โดยไม่ผ่านมติคณะกรรมการ ซึ่งขัดแย้งกับหลักปฏิบัติในบางบริษัท

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของกรรมการ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและกำหนดขั้นตอนที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ชัดเจนว่าการเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นต้องใช้มติของคณะกรรมการหรือกรรมการคนเดียว สามารถดำเนินการได้
- สร้างแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่นขึ้นสำหรับการจัดการเรื่องเล็กน้อย โดยไม่ต้องเรียกประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง
- พัฒนากลไกเพื่อป้องกันข้อพิพาท และส่งเสริมความชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการ

ประเด็นปัญหา 8 การแปลงหุ้นบุริมสิทธิในการทำธุรกิจใหม่ (Startup)

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ธุรกิจสตาร์ทอัพมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการระดมทุนและเสนอขายหุ้น ทำให้การขยายธุรกิจเป็นไปได้ยาก
- การแปลงหุ้นจากหุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock) เป็นหุ้นสามัญ (Common Stock) มีความซับซ้อนและไม่สามารถแปลงกลับได้ในหลายกรณี
- ธุรกิจสตาร์ทอัพที่มีพลวัตสูง มักต้องปรับโครงสร้างทุนบ่อย แต่ติดข้อจำกัดในการแปลงหุ้นส่งผลกระทบต่อความยืดหยุ่น ในการดำเนินธุรกิจ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1142** ว่าด้วยหุ้นบุริมสิทธิ

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้รองรับการแปลงหุ้นในธุรกิจสมัยใหม่ เช่น การอนุญาตให้แปลงกลับไปมาระหว่างหุ้นบุริมสิทธิและหุ้นสามัญ
- สนับสนุนให้มีระบบกำกับดูแลที่ง่ายและยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจสตาร์ทอัพ

ประเด็นปัญหา 9 การใช้บุคคลไทยถือหุ้นแทนบุคคลต่างชาติ (นอมินี)

ประเด็นปัญหา

- การใช้บุคคลไทยถือหุ้นแทนบุคคลต่างชาติ (นอมินี) เป็นประเด็นปัญหาที่พบได้บ่อย ในกระบวนการจดทะเบียนบริษัท
- การใช้ช่องโหว่ในกฎหมาย ทำให้เกิดการควบคุมกิจการโดยต่างชาติ ซึ่งอาจขัดต่อหลักเกณฑ์การถือหุ้นตามกฎหมายไทย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542**
- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์** ว่าด้วยการถือหุ้นและการจดทะเบียนบริษัท

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนและเข้มงวดขึ้น ในการป้องกันการใช้บุคคลแทนถือหุ้น
- เสริมสร้างมาตรการตรวจสอบการถือหุ้นและการจดทะเบียน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของกฎหมายและป้องกันการใช้ช่องโหว่

ประเด็นปัญหา 10 การเปิดบัญชีบริษัท

ประเด็นปัญหา

- กระบวนการเปิดบัญชีบริษัทมีความซับซ้อน เนื่องจากต้องหาผู้ถือหุ้นที่มีสัดส่วนหุ้นสูงสุดตามกฎหมายเพื่ออนุมัติการเปิดบัญชี ทำให้เกิดความล่าช้าและยุ่งยาก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1098** ระบุว่าผู้ก่อการต้องลงชื่อในเอกสาร เพื่อขอจดทะเบียนบริษัท
    - **มาตรา 1144** ระบุเรื่องการจัดการบริษัท

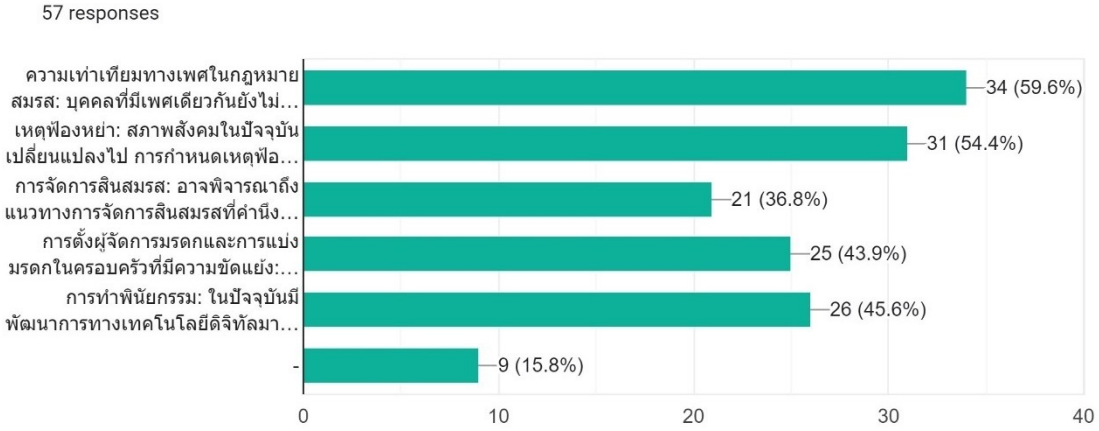
ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงขั้นตอนให้กรรมการที่มีอำนาจสามารถเปิดบัญชีได้โดยไม่ต้องขออนุมัติจากผู้ถือหุ้น
- ส่งเสริมความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ ลดภาระขั้นตอนที่ไม่จำเป็น

2.2.7 ครอบครัวและมรดก

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวและมรดก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันบุคคลที่มีเพศเดียวกันยังไม่สามารถจดทะเบียนสมรสได้ ทำให้พวกเขาไม่ได้รับสิทธิทางกฎหมายเท่าเทียมกับคู่รักต่างเพศ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การปกครองบุตร และการรับมรดก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **บรรพ 5 และ บรรพ 6**
  - **มาตรา 1448** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้การสมรสต้องเกิดระหว่างชายและหญิง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เร่งรัดกระบวนการบังคับใช้ **พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม** (ปัจจุบัน พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมผ่านแล้ว)
- บัญญัติสิทธิที่เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินและสิทธิ ในการดูแลบุตรให้เท่าเทียม

ประเด็นปัญหา 2 เหตุฟ้องหย่า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่าไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เช่น การที่คู่รักอยู่ร่วมกันโดยไม่แสดงความผูกพัน หรือใช้ชีวิตแยกกันแม้จะยังไม่หย่า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1516** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุเหตุฟ้องหย่าหลายประการ เช่น การไม่อุปการะเลี้ยงดู การประพฤติชั่ว

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ขยายขอบเขตเหตุฟ้องหย่าให้ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และบริบทต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน
- ส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประเด็นปัญหา 3 การทำพินัยกรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การทำพินัยกรรมในปัจจุบันยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้บล็อกเชน ในการยืนยันพินัยกรรม ทำให้การแสดงเจตนาล่วงหน้าไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ เช่น พินัยกรรมด้วยวาจา (**มาตรา 1663**) ไม่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ทำให้การแสดงเจตนาเผื่อตายในสถานการณ์ฉุกเฉินมีข้อจำกัด ทั้งที่เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถยืนยันเจตนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1656** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมทั่วไป โดยกำหนดรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม
    - **มาตรา 1663** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมด้วยวาจา ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ยังไม่รองรับการใช้เทคโนโลยีในการแสดงเจตนา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้รองรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล เช่น การใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือวิดีโอ รวมถึงเทคโนโลยีบล็อกเชน ในการยืนยันความถูกต้องและความปลอดภัยของพินัยกรรม
- ปรับปรุง**มาตรา 1663** เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำพินัยกรรมในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การบันทึกวิดีโอหรือเสียงที่ยืนยันตัวตนและเจตนาของผู้ทำพินัยกรรม

- พัฒนาระบบที่ใช้เทคโนโลยีไบโอเมทริกซ์ (Biometrics) ในการยืนยันตัวตนของผู้ทำพินัยกรรม และใช้การเข้ารหัสข้อมูลเพื่อป้องกันการปลอมแปลงหรือการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต

ประเด็นปัญหา 4 การตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง

ประเด็นปัญหา

- เกิดข้อพิพาทเมื่อทายาทไม่สามารถตกลงการแบ่งมรดกได้ เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ทายาทตามลำดับญาติ ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** และ **1633** ระบุให้ทายาทในลำดับเดียวกันมีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมาย เพื่อให้ทายาทสามารถแต่งตั้งผู้จัดการมรดกได้อย่างชัดเจน
- เพิ่มกลไกการไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันข้อพิพาทในกระบวนการแบ่งมรดก

ประเด็นปัญหา 5 การจัดการสินสมรส

ประเด็นปัญหา

- คู่สมรสบางคู่ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาหลังสมรสเป็นสินสมรส แต่กฎหมายปัจจุบันไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ ทำให้เกิดข้อพิพาทในภายหลัง
- ปัจจุบันการทำ **สัญญาก่อนสมรส** มีข้อจำกัดในการกำหนดข้อตกลงล่วงหน้าที่ครอบคลุมเรื่องทรัพย์สิน และไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่าได้ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภริยาหลังการหย่า

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1465 วรรคสอง** ระบุข้อจำกัดการทำสัญญาก่อนสมรส
    - **มาตรา 1474** ระบุว่าทรัพย์สินที่ได้มาหลังสมรส ถือเป็นสินสมรส
    - **มาตรา 1533** ระบุเรื่องการแบ่งสินสมรสภายหลังการหย่า

ข้อเสนอแนะ

- ปรับกฎหมายให้คู่สมรสสามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งสินสมรส ได้ตามความประสงค์
- ส่งเสริมการทำข้อตกลงก่อนสมรส (Prenuptial Agreement) เพื่อลดข้อพิพาทในอนาคต
- ขยายขอบเขตของสัญญาก่อนสมรสให้ครอบคลุมถึงการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่า
- กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตของการตกลง ในสัญญาก่อนสมรส

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 การแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร

ประเด็นปัญหา

- มีกรณีที่บิดามารดาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่กลับได้รับมรดกของบุตร ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** ระบุว่าทายาทลำดับแรกคือบิดามารดาและผู้สืบสันดาน

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มข้อยกเว้นในกฎหมาย ให้กรณีบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตรไม่มีสิทธิได้รับมรดก
- พิจารณาให้สิทธิแก่ญาติที่เลี้ยงดูบุตรแทน

ประเด็นปัญหา 7 การจัดการมรดกและภาระการพิสูจน์ในการหาผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมที่สละมรดก

ประเด็นปัญหา

- การจัดการมรดกมักมีข้อขัดแย้ง โดยเฉพาะในกรณีที่ทายาทโดยธรรมสละมรดก แต่ต้องหาผู้สืบสันดานแทน ทำให้เกิดภาระในการพิสูจน์และเกิดความล่าช้าในการจัดการมรดก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1615** การสละมรดกและการรับช่วงมรดกโดยผู้สืบสันดาน

ข้อเสนอแนะ

- พัฒนากลไกช่วยเหลือในการหาผู้สืบสันดาน
- กำหนดกรอบเวลาในการจัดการมรดกให้ชัดเจน เช่น ต้องดำเนินการภายใน 1 - 5 ปี

ประเด็นปัญหา 8 การใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียว

ประเด็นปัญหา

- การใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวมักมีประเด็นปัญหา แม้ศาลจะตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจปกครอง แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ปฏิบัติตาม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1566** ระบุเงื่อนไขการใช้อำนาจปกครองบุตร

ข้อเสนอแนะ

- บูรณาการกลไกการคุ้มครองเด็กให้สอดคล้องระหว่างหน่วยงาน
- ปรับปรุงกฎหมายให้ศาลสามารถเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรในกรณีที่มีเหตุอันควร
- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นปัญหา 9 อายุความการฟ้องคดีมรดกและการจัดการมรดก

ประเด็นปัญหา

- อายุความในการฟ้องคดีมรดกตาม **มาตรา 1754** กำหนดไว้เพียง 1 ปี ขณะที่การฟ้องผู้จัดการมรดกเกี่ยวกับการจัดการมรดกตาม **มาตรา 1733** กำหนดระยะเวลา 5 ปี หลังจากการจัดการมรดกเสร็จสิ้น
- เกิดความซับซ้อนและลักลั่นในทางปฏิบัติ เนื่องจากไม่มีความชัดเจนว่า **การจัดการมรดกจะถือว่าเสร็จสิ้นเมื่อใด** และอายุความของหน้าที่ผู้จัดการมรดกจะสิ้นสุดตรงไหน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1754** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดอายุความฟ้องคดีมรดก 1 ปี
    - **มาตรา 1733** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดอายุความฟ้องผู้จัดการมรดก 5 ปี หลังการจัดการมรดกเสร็จสิ้น

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดนิยามที่ชัดเจนว่า **การจัดการมรดกจะถือว่าเสร็จสิ้นเมื่อใด** เพื่อป้องกันประเด็นปัญหาข้อพิพาทและความคลุมเครือในทางปฏิบัติ
- ปรับปรุงระยะเวลาอายุความ ให้สอดคล้องกันระหว่างการฟ้องคดีมรดกและการฟ้องผู้จัดการมรดก เพื่อป้องกันความสับสนและลักลั่น
- พิจารณาแก้ไขให้มี **ระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับสิ้นสุดหน้าที่ของผู้จัดการมรดก** เพื่อสร้างความชัดเจนในการดำเนินการและลดความขัดแย้ง

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนของข้อกำหนดทางกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- หลายมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีข้อกำหนดที่คลุมเครือ ทำให้เกิดการตีความที่หลากหลายและสร้างความขัดแย้งระหว่างคู่สัญญา
- ตัวอย่างประเด็นปัญหาคือการคุ้มครองผู้บริโภคและการแสดงราคาสินค้า ที่กฎหมายไม่ชัดเจนพอ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดและข้อพิพาท

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนขึ้น โดยเพิ่มรายละเอียดและตัวอย่างที่ชัดเจน สำหรับการตีความเพื่อช่วยลดข้อขัดแย้ง
- บังคับใช้มาตรการตรวจสอบเกี่ยวกับการแสดงราคาสินค้าอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับใช้กฎหมายที่ล่าช้า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กระบวนการบังคับใช้กฎหมายมักใช้เวลานาน ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องสิทธิได้อย่างทันท่วงที โดยเฉพาะในกรณีข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกระบวนการพิจารณาคดีให้มีความรวดเร็วและโปร่งใส เพื่อลดความล่าช้าในการบังคับใช้กฎหมาย
- ส่งเสริมการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือการเจรจาไกล่เกลี่ย ในกรณีที่เป็นข้อพิพาททางธุรกิจ

ประเด็นปัญหา 3. การขาดความทันสมัยในกฎหมายเกี่ยวกับการค้าออนไลน์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายปัจจุบันไม่เพียงพอต่อการรับมือกับข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการค้าออนไลน์ เช่น ความรับผิดชอบของผู้ขายในอีคอมเมิร์ซ (e-commerce) และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544**
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562**

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายการค้าออนไลน์ให้ครอบคลุมประเด็นใหม่ ๆ เช่น การคืนสินค้าออนไลน์ และการระงับข้อพิพาทผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล
- เพิ่มมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และมาตรฐานสากล

ประเด็นปัญหา 4 การฟ้องร้องและความซับซ้อนในกระบวนการบังคับคดี

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายปัจจุบันไม่มีความสอดคล้องระหว่างข้อพิพาทในทางแพ่งและทางพาณิชย์ ทำให้เกิดความซับซ้อนและความล่าช้าในการระงับข้อพิพาท

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกระบวนการบังคับคดีให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อข้อพิพาททางพาณิชย์ได้รวดเร็วขึ้น
- ส่งเสริมการใช้กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก เช่น การไกล่เกลี่ย หรือการอนุญาโตตุลาการ

บทที่ 3
บทสรุป

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเด็นปัญหาที่เคยถูกมองข้ามในอดีต กลายเป็นประเด็นสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน เช่น การรวมกฎหมายแรงงานทั้งหมดไว้ในกฎหมายฉบับเดียว แทนการใช้ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ เป็นต้น การระบุประเด็นปัญหาอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในระดับนโยบายและผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้งานจริง เช่น ผู้ประกอบการและผู้บริโภค จะช่วยให้มุมมองที่ได้ มีความครอบคลุมและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมผ่านรูปแบบ World Café และการสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามระบบออนไลน์ ยังอำนวยความสะดวกให้โครงการสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน เช่น การเสนอเรื่องข้อจำกัดในการระดมทุนของธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ที่ยังขาดความยืดหยุ่น กฎหมายปัจจุบันยังต้องการการปรับปรุง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น นอกจากจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ล้าสมัยแล้ว ยังถือเป็นการวางรากฐานสำหรับระบบยุติธรรมบนหลักนิติธรรมและยั่งยืน ระบบกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาปรับปรุงให้ทันสมัย จะส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการทำธุรกรรม สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และลดช่องว่างที่เปลี่ยนไประหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายที่ทันสมัยยังมีส่วนช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และผู้บริโภค ในการทำธุรกรรมให้เป็นไปอย่างราบรื่นและลดความขัดแย้ง

ดังนั้น การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องได้รับการดำเนินการอย่างรอบคอบและครอบคลุม การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขกฎหมายนี้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม การปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นการวางรากฐานในการสร้างสังคมที่มีความโปร่งใส เท่าเทียม และเป็นธรรมในทุกมิติ

Appendix

กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech

ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
คุณวินท์ ภักดีจิตต์	กรรมการผู้จัดการ Baker McKenzie
คุณภัทธานิษฐ์ มังกรพานิชย์	Founding member of THAI CCA, Head of Legal, BNP Paribas

พิธีกร : สวัสดีท่านแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน ขอยินดีต้อนรับเข้าสู่งาน LOOKING BACK – LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ? EP.1 ตอนกฎหมายพาณิชย์ธุรกิจ ซึ่งครั้งนี้ถือเป็นการขับเคลื่อนครั้งสำคัญ ในการปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี ในประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในประเทศไทยของสถาบัน เพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย Baker McKenzie และ THAI CCA จะชวนทุกท่านมาคิดแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงหนึ่งในกฎหมายหลักของประเทศเรากัน ซึ่งงานในวันนี้จัดขึ้นที่ห้องประชุมชั้น 2 TIJ Common Ground ก่อนเริ่มกิจกรรม เราจะมีการบันทึกภาพและวิดีโอภายในงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารและเผยแพร่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของสถาบัน ขออนุญาตท่านบันทึกภาพ เสียง และวิดีโอไว้ ณ ที่นี้ค่ะ ซึ่งหากท่านใดต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถสแกน QR Code เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการคุ้มครองส่วนบุคคลได้

สถาบันเพื่อการยุติธรรม หรือ TIJ ของเรามีอายุกว่า 13 ปีแล้ว นับตั้งแต่การก่อตั้ง แขกท่านผู้มีเกียรติของเราในวันนี้เป็นคนคุ้นเคยกันดี หลายท่านเป็นเครือข่ายสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจสำคัญกันมาอย่างยาวนาน และหลายท่านเองอาจจะเพิ่งมีโอกาสได้มารู้จักกัน และร่วมสร้างสรรค์สิ่งใหม่กันกับ TIJ เพื่อให้แขกผู้มีเกียรติทุกท่านได้รู้จักกัน ขออนุญาตชวนทุกท่านรู้จักเราผ่านวิดีโอนี้ไปด้วยกันค่ะ

เป็นเวลากว่า 13 ปีแล้วนะคะที่ TIJ ได้ทำหน้าที่ตรงนี้ และยังคงมุ่งหวังว่าภารกิจของเราจะมีการขับเคลื่อนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป และช่วงเวลาต่อจากนี้ เป็นก้าวสำคัญของการขับเคลื่อนการปรับปรุงกฎหมายหลักของประเทศไทย นั่นคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คิดว่าทุกท่านคงรอคอยเวลานี้กันแล้ว ดิฉันขอเรียนเชิญ ดร.พิเศษ สอาดเย็น ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย TIJ กล่าวต้อนรับและเปิดงานในวันนี้ ขอเรียนเชิญค่ะ

ดร.พิเศษ สอาดเย็น ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย TIJ

เรียนท่านศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิศิษฎ์ วิศิษฎ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม คุณวินท์ ภักดีจิตต์ กรรมการผู้จัดการบริษัท เบเคอร์ แอนด์ แม็คเค็นซี่ คุณภัทธานิษฐ์ มังกรพานิชย์ Founding member of THAI CCA อาจารย์มุนินทร์ พงศาปาน อาจารย์นิลุบล เลิศนุวัฒน์

คุณปะราลี เตชะจงจินตนา ทนายหุ้นส่วน Baker McKenzie และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน วันนี้เป็นนิมิตหมายที่สำคัญมาก สำหรับ TIJ ของเรา ที่ได้มีโอกาสเปิดพื้นที่ TIJ Common Ground เพื่อเชิญบุคลากรซึ่งทำงานอยู่ในแวดวงยุติธรรม ที่จะมาช่วยพวกเราทำงานที่มีความสำคัญ คือการแลกเปลี่ยนความเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่จะใช้มาครบ 100 ปี ในอีกไม่กี่ปี จะมีโอกาสทำให้มีความทันสมัยเพื่อปรับให้เหมาะสมกับบริบท และความต้องการของสังคมในปัจจุบันได้อย่างไร ผมคิดว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีส่วนที่น่าสนใจ ที่จะยังคงเป็นประโยชน์ในการปรับใช้กฎหมาย ซึ่งหลายภาคส่วนในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องปรับการบังคับใช้ เพื่อให้ตรงความต้องการของประชาชน แต่ก็มีหลายบทบัญญัติที่เราสามารถแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายนั้น เพื่อจะช่วยทำให้เกิดความเป็นธรรมได้ดียิ่งขึ้น กระทรวงยุติธรรมจึงได้มีดำริที่จะศึกษาทบทวนกฎหมายที่สำคัญฉบับนี้ โดยได้ความกรุณาจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีอาจารย์มุนินทร์ พงศาปาน เป็นกำลังสำคัญที่จะมาช่วยการศึกษาทบทวนในครั้งนี้

สำหรับกระบวนการศึกษาและทบทวน เรามีต้นทุนอยู่หลายส่วน ก็คือ องค์ความรู้ในแง่ของตัวบทกฎหมาย ผมคิดว่าโจทย์ของสังคมไทยในวันนี้ เมื่อสักครู่เรียนว่ากฎหมายต้องพัฒนาให้ทันกับความต้องการของสังคม ขณะเดียวกัน ตัวบทกฎหมายก็มีอีกข้อเท็จจริงหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การทำให้การเข้าถึงความยุติธรรมเป็นไปได้จริง ซึ่งในมุมนี้เราต้องยอมรับเหมือนกันว่า ในกระบวนการยุติธรรมมีช่องว่างอยู่พอสมควร ผมคิดว่างานในวันนี้เป็นโอกาสที่เราจะได้ฟังมุมมองจากผู้ที่ได้รับบริการ แม้อาจจะไม่ใช่มุมมองของประชาชนโดยตรงสักทีเดียว แต่เป็นมุมมองที่สะท้อนผ่านหลาย ๆ ท่านที่มีบทบาทในการให้คำปรึกษาหรือใช้กฎหมายในการช่วยเหลือประชาชน ให้เข้าถึงความยุติธรรม และเป็นโอกาสที่ดี ที่ได้ศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ยิ่งใหญ่ของประเทศเราในครั้งนี้ ซึ่งทำโดยมีมุมมองจากบุคคลที่ได้ใช้ประโยชน์จากประมวลกฎหมายนี้โดยตรง ก็จะสามารถช่วยส่งเสริมมุมมองที่จะมีการวิเคราะห์ที่เป็นระบบจากนักวิชาการ

ผมคิดว่าที่ TIJ เราเชื่อว่าการร่วมออกแบบระบบยุติธรรมใหม่ จำเป็นต้องเอาคนเป็นศูนย์กลาง ความต้องการของคนในขณะที่เขาประสบปัญหา ไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาท การเข้าไม่ถึงความยุติธรรม ความเท่าทัน ที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย มันมีมิติที่หลากหลายและซับซ้อน แล้วก็ยังมีช่องว่างอีกมหาศาล เราอยากจะใช้มุมมองเรื่อง people - centered justice ซึ่งคือระบบยุติธรรมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง เป็นเครื่องมือหนึ่ง ในการร่วมออกแบบระบบยุติธรรมใหม่ ผมจึงคิดว่าวันนี้เป็นโอกาสที่ดีมากที่สุด และขอให้ทุกท่าน นอกจากได้มาร่วมกิจกรรมที่เป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networking) กันแล้ว ช่วยกันแลกเปลี่ยนมุมมองในการทำงาน ให้เราได้ข้อมูลที่จะขับเคลื่อนการปรับปรุงกฎหมายหลักของประเทศต่อไป ผมขอเรียนว่านอกจากเวทีนี้ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นกระบวนการเพิ่มเติม ในการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ทาง TIJ ของเราจะได้ร่วมกับสภาทนายความ ในการจัดทำกระบวนการคล้ายกับที่เราดำเนินการในวันนี้ โดยการจัดกิจกรรมทั่วประเทศ เพื่อให้ทนายความผู้ให้คำปรึกษาทั่วประเทศที่เป็นสมาชิกของสภาทนายความ ช่วยให้มุมมองความคิดเห็นด้วยเช่นกัน เราเชื่อว่ากระบวนการนี้

จะเป็นการส่งเสริมและเติมเต็ม ทำให้การศึกษาทบทวนคราวนี้มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ผมขอเรียนว่า การดำเนินการครั้งนี้เป็นความพยายามที่ทางกระทรวงยุติธรรม โดยท่านทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต้องการเห็นความสำเร็จ และเชื่อแน่ว่า การแก้ไขกฎหมายที่เป็นบรรทัดฐานมายาวนาน นอกจากมุมมองที่รอบด้านแล้วนั้น ยังต้องอาศัยการขับเคลื่อนอีกพอสมควร

ความต้องการที่จะตอบได้ว่าควรเสนอแก้ไขบทบัญญัติใด มีฐานมาจากการสำรวจความต้องการที่ชัดเจน เป็นความปรารถนาที่จะแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย เพื่อปิดช่องว่างของกระบวนการยุติธรรม การจัดทำการสำรวจความคิดเห็น จึงเป็นฐานสำคัญที่จะทำให้การสื่อสาร และการระดมสาระสำคัญร่วมกัน สามารถสร้างแรงสนับสนุนทำให้เกิดการแก้ไขประมวลกฎหมายนี้ เพราะลำพังการขับเคลื่อนในรัฐสภาของคณะกรรมาธิการ หรือโดยการทำงานของคณะกรรมการกฤษฎีกา อาจไม่เพียงพอที่จะสร้างแรงขับเคลื่อนได้ ผมคิดว่า แรงขับเคลื่อน สร้างได้จากการทำงานเล็ก ๆ ด้วยความเชื่อว่าเสียงของทุกท่าน สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ เลยเป็นที่มาของของการจัดกิจกรรมวันนี้ ผมต้องขอขอบพระคุณหุ้นส่วนที่ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมครั้งนี้ Baker McKenzie และ Thai CCA ผมขอเรียนว่า TIJ เราเป็นสื่อกลาง สร้างพื้นที่ที่เปิดให้มีกระบวนการทำงานและเชื่อมโยง เราต้องการที่จะพัฒนากระบวนการยุติธรรม ให้ระบบกฎหมายเป็นระบบกฎหมายที่เป็นธรรม ทำให้มีความอำนวยความยุติธรรมที่เท่าเทียม ผมเชื่อว่าการจะทำให้สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ ทุกคนมีบทบาทมาก โดยเฉพาะบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพในแวดวงกฎหมาย นอกจากนี้ผมขออธิบายว่าพื้นที่ TIJ Common Ground ไม่ใช่พื้นที่ของ TIJ เพียงอย่างเดียว เราตั้งใจจะให้เป็นพื้นที่ที่เป็นมิตร เปิดกว้างและสร้างสรรค์ สำหรับรองรับการจัดกิจกรรม รับฟังมุมมองความเห็นจากประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยมีความเชื่อร่วมกันว่า “ความยุติธรรมเป็นเรื่องของทุกคน” (Justice is Everyone’s Matter) ผ่านการให้ประชาชนทุกคน มีส่วนร่วมในการออกแบบสังคมแห่งความยุติธรรม และทำกติกาให้สังคมเราเองสามารถอยู่ร่วมกันได้ดี สุดท้ายนี้ ผมก็ขอให้การต้อนรับทุกท่าน และหวังว่าการเสวนาปัญหาของท่านอาจารย์วิศิษฏ์ และมุมมองจากกิจกรรม World Café จะนำมาซึ่งการเริ่มต้นกระบวนการศึกษา และทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์บ้านเรา ผมขอต้อนรับทุกท่าน และขอให้การเสวนากิจกรรมในวันนี้เป็นไปด้วยดีครับ ขอบคุณครับ

พิธีกร : ขอบคุณท่านศาสตราจารย์พิเศษเป็นอย่างสูงค่ะ ถือเป็นการต้อนรับในฐานะเจ้าบ้าน และอย่างที่ทุกท่านทราบดีว่า การร่วมมือของภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเลย ในการประมวลกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันค่ะ ดังนั้นแล้วในวันนี้จะขาดบุคคลท่านนี้ไปไม่ได้เลย ดิฉันขอเรียนคุณวินท์ ภักดีจิตต์ กรรมการผู้จัดการ Baker McKenzie องค์กรร่วมจัดกล่าวต้อนรับและบอกความสำคัญของวันนี้

คุณวินท์ ภักดีจิตต์ กรรมการผู้จัดการ Baker McKenzie

ก่อนอื่นขอขอบคุณท่าน ดร.พิเศษ สอาดเย็น ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย สำหรับคำกล่าวเปิดงานในวันนี้ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย วันนี้ผมเชื่อว่าหลาย ๆ ท่านได้มาที่นี่เป็นครั้งแรก แต่กับหลาย ๆ ท่าน เมื่อสักครู่เจอกันก็บอกว่าหลงไปที่ฝั่งตรงข้าม ส่วนตัวผมไม่ได้หลงนะครับ เพราะผ่านอาคารนี้มาหลายครั้งแล้ว ก็เห็นว่าพอเข้ามาด้านในก็ใช้งานพอสมควรในการเดินชมกิจกรรมต่าง ๆ แล้วก็รูปแบบของอาคารคิดว่าภารกิจที่ทาง TIJ มีความตั้งใจมากที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างยิ่ง ตามที่ทางท่านดร.พิเศษ ได้กล่าวไว้เบื้องต้นก่อนหน้านี้ สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นับมาจนถึงวันนี้ก็มีการบังคับใช้มาเกือบจะครบ 100 ปี Baker McKenzie เอง และพวกเราที่นี่ทุกท่านเป็นผู้ที่พึ่งพาอาศัยประมวลกฎหมายฉบับนี้ในการทำงานมาโดยตลอด กว่า 47 ปีที่ Baker McKenzie ประกอบวิชาชีพในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายในประเทศไทย 47 ปีนี้ประมวลกฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายหลักที่พวกเราใช้ ในการให้บริการกับลูกความของเรา เพราะเป็นเรื่องของทางแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกลไกที่ขาดไปไม่ได้เลย เพราะฉะนั้น ผมจึงเห็นว่า การประชุมในวันนี้จะเป็นส่วนสำคัญที่จะให้ข้อมูลกับทางท่านคณะกรรมการ พิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีทางอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ที่ทนายความ และทนายความหุ้นส่วนของ Baker McKenzie มีส่วนร่วมอยู่ด้วย ถือว่าเป็นโอกาสที่ดีที่พวกเราจะได้ให้มุมมองในฐานะภาคเอกชน และได้รับความเห็นจากหน่วยงานของรัฐด้วย เพื่อเสนอให้คณะกรรมการฯได้นำไปใช้พิจารณาแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายฉบับหลักฉบับหนึ่งของเราที่ใช้กันเป็นระยะเวลายาวนาน ในวันนี้นอกจากกิจกรรม Panel Discussion แล้ว ก็ยังจะมีกิจกรรม World Café โดยมีบูธที่เราได้จัดเตรียมขึ้นมา ซึ่งแต่ละบูธจะมีทนายความของ Baker McKenzie และเจ้าหน้าที่ของ TIJ ร่วมกันประจำอยู่ตามบูธต่าง ๆ ทำหน้าที่รับฟังฟีดแบค และความเห็นจากปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานภาคปฏิบัติ รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ผมหวังว่าผู้เข้าร่วมงานในวันนี้จะเข้าร่วมบูธต่าง ๆ ของเรา เพื่อแสดงความเห็นต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลที่เราจะนำส่งให้กับทางคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขต่อไป สุดท้ายนี้ผมคงต้องขอขอบคุณเจ้าภาพคือ TIJ ที่อนุญาตให้ใช้สถานที่แห่งนี้ และขอขอบคุณ THAI CCA ที่เป็นผู้จัดร่วมกันในวันนี้ ลำดับต่อไปผมขออนุญาตแนะนำเจ้าภาพร่วม คุณภัทธานิษฐ์ มังกรพานิชย์ Head of Legal, BNP Paribas

คุณภัทธานิษฐ์ มังกรพานิชย์ Founding member of THAI CCA, Head of Legal, BNP Paribas

สวัสดีค่ะในฐานะ Founding member of THAI CCA ก็ขอกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมงานสัมมนาทุกท่าน ที่สละเวลามาในวันนี้ นอกจากนั้นยังต้องขอบคุณเจ้าบ้านทาง TIJ และ Baker McKenzie ที่ร่วมกันจัดงานวันนี้ ในส่วนจุดประสงค์ของงานในวันนี้ สำหรับกิจกรรมในวันนี้ เราตั้งใจที่จะทำให้มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ แล้วก็รวมถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในหลายแง่มุม เพื่อจะนำความรู้ ประสบการณ์ นำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นไปใช้ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับถัดไป งานในวันนี้จัดขึ้นโดยความร่วมมือของทั้ง 3 ฝ่าย

คือ Baker McKenzie TIJ และ THAI CCA โดยที่ลักษณะการจัดงาน ในวันนี้รูปแบบการจัดการอยากที่จะให้แตกต่างจากครั้งอื่น โดยที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนามากขึ้น นอกจากที่เรามีกิจกรรม Panel Discussion ลำดับถัดไป เราจะยังมี กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าสัมมนาทุกคนสามารถพูดคุยถึงปัญหากฎหมายเฉพาะ ที่ตนเองอยากยกประเด็นปัญหา ก็สามารถเสนอแนวทางแก้ไขร่วมกันให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปปรับใช้ในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถัดไปได้ ซึ่งกฎหมายที่เราพูดถึงกันในวันนี้ก็จะมีทั้งหุ้นส่วนบริษัท ประกันภัย กู้ยืม คำประกัน จำนำ จำนอง ครอบครัว มรดก จ้างทำของ ในวันนี้นอกจากที่ผู้เข้าร่วมจะมาจากหลากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ฝ่ายการศึกษา นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง ถือว่าวันนี้เป็นโอกาสที่ดี ที่เราทั้งหมดจะได้เข้ามาร่วมพูดคุยกับถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ สามารถแก้ปัญหาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปรับปรุงให้ทันสมัยตรงประเด็นกับปัญหาที่เกิดขึ้น และให้สอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ในส่วนของ THAI CCA เรามีชื่อเต็มว่า Thai Corporate Counsel Alliance THAI CCA จัดตั้งขึ้นเป็น Communities เพื่อรวบรวมสมาชิกที่เป็นนักกฎหมายประจำบริษัท (In-house lawyer) ของบริษัทเอกชน โดยที่บริษัทเอกชนไม่ได้จำกัด กลุ่มงานที่รับผิดชอบ สามารถเป็นฝ่ายกฎหมายหรือที่ปรึกษากฎหมายทั่วไป ก็สามารถเข้ามาเป็นสมาชิกของ THAI CCA ได้ ซึ่งปัจจุบันเรามีสมาชิกที่มาจากบริษัทเอกชนหลากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคการเงินการธนาคาร บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทประกัน Tech Company หรือว่า Logistics หรือว่า Social Media online platform, Medical Sector เรามีเกือบทุกภาคส่วน จุดประสงค์ของ THAI CCA ที่ก่อตั้งขึ้น เราต้องการให้เป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networking) เพื่อที่ทางนักกฎหมายประจำบริษัท (In-house lawyer) จะเข้ามาร่วมพูดคุยแชร์ปัญหา อัพเดตเทรนด์ใหม่ๆ เกี่ยวกับกฎหมาย แล้วก็แลกเปลี่ยนปัญหาที่เกิดขึ้น ในการทำงานของนักกฎหมายประจำบริษัท (In-house lawyer) ด้วยกัน นอกจากนั้นในส่วนของ THAI CCA เอง ในระดับสากล เราก็ได้มีภารกิจที่จะทำให้เป็นสากลมากขึ้น THAI CCA ได้เข้าเป็นสมาชิกของ AP CCA หรือ Asia Pacific Corporate Counsel Alliance ซึ่งเป็น Corporate Counsel Alliance ในระดับเอเชียก็คือมี Corporate Counsel Alliance ของทั้งสิงคโปร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา เข้ามาร่วมเป็นสมาชิก ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของเราก็จะใหญ่ขึ้น เราจึงสามารถที่จะสร้างความรู้จักและสร้างความร่วมมือกัน ในระดับภูมิภาคได้ค่ะ ขอบคุณมากค่ะ

พิธีกร : ขอขอบคุณคุณภัทธานิษฐ์ มังกรพานิชย์ Founding member of THAI CCA, Head of Legal, BNP Paribas, Bangkok Branch องค์กรร่วมจัดของเราเป็นอย่างสูงเลย เชื่อว่าทุกท่านตอนนี้ฝากทั้ง 3 ท่านแล้ว น่าจะมีแรงกายแรงใจพลุ่งพล่านกันแล้ว ทุกคนในที่นี้คงคุ้นชินกับคำว่า ประมวลกฎหมายเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นคำที่ยิ่งใหญ่มาก ๆ เลย ตัวบทกฎหมายใหม่ของไทยเอง ก็ใช้มาประมาณ 100 ปี แล้วจะมีแก้ไขปรับปรุงกฎหมายใหม่อยู่เรื่อยมา ก็จะดูเป็นแก้ปัญหาแบบใหม่ พอใช้การได้เท่านั้นเอง แต่ทั้งหมด

ทั้งมวลนี้ อาจจะเป็นเพียงมายาคติก็ได้ วันนี้เราจะมาเปิดมุมมองร่วมพูดคุยไปกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนร่วมในการผลักดันเรื่องนี้กัน ซึ่งผู้ที่จะมาร่วมเสวนากับเราในวันนี้ค่ะ

ท่านแรก เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายแพ่ง ผู้สนใจศึกษาทางสังคม ประวัติศาสตร์ ปรัชญา และยังได้รับเลือกให้เป็นภาคีสมาชิกของ International Academy of Comparative Law สมาชิกของสมาคมนักกฎหมายเปรียบเทียบที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขอเสียงปรบมือให้ท่านด้วยค่ะ

ท่านที่สอง เป็นผู้เชี่ยวชาญกฎหมาย ว่าด้วยองค์ธุรกิจและกฎหมายหลักทรัพย์ มีประสบการณ์และผลงานอย่างมากมาย ในแวดวงกฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายการคลัง อาจารย์ประจำศูนย์กฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ท่านที่สาม ท่านมีประสบการณ์การทำงานด้านการให้คำปรึกษากฎหมายและดูแลคดีความด้านธุรกิจมากกว่า 20 ปี โดยให้บริการที่ครอบคลุมในหลายด้าน นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในคดีสำคัญหลายคดีของประเทศ ทำให้มีเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่หลากหลายและสามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ไปใช้ในโลกธุรกิจได้เป็นอย่างดี คุณปะราลี เตชะจงจินตนา ทนายความหุ้นส่วน Baker McKenzie

และท่านที่เป็นผู้ทำงานยุติธรรมเกี่ยวกับฟื้นฟูเยียวยาด้านอาชญากรรม เป็นหนึ่งในกระบวนการสำคัญ ในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในประเทศไทย ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายและสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเป็นอย่างมาก และท่านยังเป็นอนุญาโตตุลาการ คุณอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา TIJ

และขอเชิญทุกท่านรับฟังเสวนาหัวข้อ ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ขอมอบการดำเนินวันนี้ให้กับคุณอุกฤษฏ์

กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A

รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน	อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายการคลัง อาจารย์ประจำศูนย์กฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
คุณปะราลี เตชะจงจินตนา	ทนายความหุ้นส่วน Baker McKenzie
นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (Moderator)

คุณอุกฤษฏ์ : ขอบคุณคุณพิธีกรนะครับ สวัสดีท่านผู้มีเกียรติทุกท่านที่อยู่ในห้องส่งแห่งนี้ และสวัสดีท่านวิทยากรทุกท่านด้วยนะครับ วันนี้เราได้รับเกียรติจากวิทยากรทั้ง 3 ท่าน ซึ่งคุณพิธีกรได้แนะนำในช่วงต้นแล้วนะครับ ในเวทีเสวนาในวันนี้ เราจะมุ่งพิจารณาที่ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ในภาคปฏิบัติของการทำงาน ทั้งมุมมองจากภาควิชาการ ซึ่งเราได้นักวิชาการที่เรียกได้ว่าเป็นมือฉมังของวงการกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยทั้งสองท่าน แล้วก็อีกหนึ่งท่านคือ คุณปะราลี ซึ่งมีประสบการณ์อย่างยาวนาน ในการทำเรื่องของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายธุรกิจ เพราะฉะนั้นในวันนี้จึงต้องการเรียนเชิญทุกท่านได้ร่วมรับฟังการเสวนาในวันนี้ แล้วก็จะเรียนเชิญท่าน รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน ซึ่งท่านเป็นกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ฉายภาพให้เราเห็นก่อนนะครับ ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีการปรับปรุงมาอย่างไรบ้าง มีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พัฒนาการเป็นอย่างไรบ้าง แล้วท่านมองเห็นปัญหาอย่างไรในกฎหมายฉบับปัจจุบัน แล้วอยากจะแก้ไขตรงไหน เรียนเชิญท่านแรก ท่าน รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน ครับ

รศ.ดร.มุนินทร์ : สวัสดีทุกท่านนะครับ นับว่าเป็นเกียรติเป็นอย่างยิ่งนะครับที่ได้มีโอกาสได้พูดต่อหน้า ผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) ซึ่งตั้งแต่ผมเป็นอาจารย์มา ก็ไปร่วมมาหลายเวที ไม่เคยเจอนะครับงานที่ผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) มารวมตัวกันมากที่สุดขนาดนี้มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาจาก Law firm ที่อาจจะเรียกได้ว่า เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ซึ่งอย่างที่คุณวินท์ได้บอกว่า Baker McKenzie ก็เป็นหนึ่งในผู้ใช้ประมวลหมายแพ่งและพาณิชย์มากที่สุด วันนี้ก็ถือว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้มาแลกเปลี่ยนมุมมองกันนะครับ

ผมขออนุญาตเกริ่นนำเกี่ยวกับเรื่องในทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เห็นภาพที่ตรงกัน ซึ่งหลายท่านที่มาร่วมกันในวันนี้ก็อาจจะทราบอยู่บ้างแล้ว อาจจะเรียกว่าสอนหนังสือให้สังฆราชนะครับ เรากำลังศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผมได้คุยกันกับคณะกรรมการฯ ว่าในฐานะที่เป็นนักประวัติศาสตร์กฎหมาย ต้องบอกว่าโครงการนี้คือความพยายามครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่มีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีการประกาศใช้มาเกือบร้อยปี ที่มีการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งฉบับทั้งหมดเลย ซึ่งเรารู้ว่ามันอาจจะไม่ได้นำไปสู่การร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับใหม่ แต่ว่าเพียงแค่ได้มีเวทีในการที่จะมาพูดคุยกันถึงปัญหาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างเป็นระบบ ก็ถือว่าเป็นคุณูปการแล้ว และการที่มีคนในทุกภาคส่วนมามีส่วนร่วมกันนะครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีผู้เชี่ยวชาญในภาคปฏิบัติจาก Baker McKenzie หรือจากสำนักงานทนายความ หรือจากสภานายความ หรือจากหน่วยงานอื่น ๆ ก็จะเป็นการนำเสนอมุมมองที่รอบด้านนะครับ ไม่ได้เป็นเรื่องของวิชาการอย่างเดียว

1. โครงสร้าง ป.พ.พ.

บรรพ 1 หลักทั่วไป (1 มกราคม 2468, แก้ไขครั้งใหญ่ 2535)
บรรพ 2 หนี้ (1 มกราคม 2468, ไม่เคยมีการแก้ไขใหญ่)
บรรพ 3 เอกเทศสัญญา (1 มกราคม 2471, แก้ไขต่อเนื่องโดยเฉพาะส่วนของหุ้นส่วนบริษัทและประกันหนี้)
บรรพ 4 ทรัพย์สิน (1 เมษายน 2473)
บรรพ 5 ครอบครัว (1 ตุลาคม 2478, แก้ไขครั้งใหญ่ 2519)
บรรพ 6 มรดก (1 ตุลาคม 2478 , แก้ไขครั้งใหญ่ 2519)

ผมขออนุญาตพาทุกท่านไปดูบางเรื่องที่สำคัญ ๆ นะครับ ขออนุญาตไปเร็ว ๆ นะครับ เพื่อไม่ให้เสียเวลามาก เรื่องที่อยากจะชวนคุยกัน ก็อาจจะดูเรื่องโครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วก็เรื่องประวัติศาสตร์ แล้วก็ปัญหาในปัจจุบัน พิจารณาในแง่ของกฎหมายเปรียบเทียบ และโครงการที่กระทรวงยุติธรรมกำลังทำอยู่ในตอนนี้ ผมขออนุญาตพูดถึงโครงสร้างก่อนนะครับ ทุกท่านทราบดีว่า โครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรา เป็นโครงสร้างที่แบ่งออกเป็นหกบรรพด้วยกัน หลายท่านอาจจะทราบดีอยู่แล้วว่าโครงสร้างการแบ่งบรรพของเรา ถ้าเทียบกับกฎหมายเยอรมันกับญี่ปุ่น ก็จะมีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นระบบกฎหมายที่มีโครงสร้างแบบ Pandectist คือโครงสร้างแบบเยอรมัน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีหกบรรพไม่เหมือนประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันกับญี่ปุ่น ซึ่งมีห้าบรรพ เพราะว่าเราใส่บรรพที่สาม ที่เป็นกฎหมายพาณิชย์ลงไปด้วย เพราะไม่มีเวลาที่จะแยกประมวลกฎหมายพาณิชย์ออกมา

2. ป.พ.พ. ในอดีต

- ป.พ.พ. บรรพ 1 และ 2 ประกาศใช้ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 (2469 ในปัจจุบัน)
- จัดทำด้วยความเร่งรีบเพื่อให้มีกฎหมายสมัยใหม่และขอเจรจายกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขต
- ใช้วิธีการลอกคำแปลภาษาอังกฤษของบทบัญญัติต่างประเทศ, มีการบัญญัติศัพท์ใหม่ขึ้นจำนวนมาก
- แบ่งเป็น 6 บรรพ โดยใช้โครงสร้างแบบประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Pandectist structure) ที่เน้นบทบัญญัติทั่วไป
- บทบัญญัติส่วนใหญ่จึงเป็นผลผลิตของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ค.ศ. 1900 และประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ค.ศ. 1898 และบางส่วนมาจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ค.ศ. 1804
- มีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2519 (บรรพ 5) พ.ศ. 2535 (บรรพ 1)
- บรรพที่มีการแก้ไขเป็นระยะๆ คือ บรรพ 3 ว่าด้วย กฎหมายหุ้นส่วนบริษัท และกฎหมายว่าด้วยประกันหนี้ สำหรับบรรพ 1 และบรรพ 2 มีแก้ไขล่าสุดเกี่ยวเมื่อ พ.ศ.2564 (อัตราดอกเบี้ยผิดนัด)

สิ่งที่น่าสนใจกว่าการแบ่งบรรพ ก็คือว่าโครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของไทยเป็นโครงสร้างแบบฉบับนิติศาสตร์ของเยอรมัน ซึ่งหลายท่านทราบดีว่าระบบกฎหมายของไทยเป็นระบบกฎหมาย Civil Law ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองนิกายสองแขนง คือ ระบบกฎหมาย Civil Law แบบฝรั่งเศส กับระบบกฎหมาย Civil Law แบบเยอรมัน ระบบกฎหมาย Civil Law แบบเยอรมัน มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพยายามสร้างระบบกฎหมายหรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทต่าง ๆ มีการจัดให้เป็นหมวดหมู่ โดยมีการเชื่อมโยงถึงกันอย่างเป็นระบบและเป็นเหตุเป็นผล ท่านจะเห็นได้ว่า แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะถูกสร้างขึ้นมาเพื่อปรับใช้กับกฎหมายอื่น ในฐานะบทกฎหมายทั่วไปแล้ว เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างการจัดลำดับบรรพ บรรพหนึ่งจะมีลักษณะเป็นหลักทั่วไป และสามารถปรับใช้ร่วมกับบรรพอื่น ในฐานะกฎหมายทั่วไป และเมื่อพิจารณาบรรพสอง จะเห็นว่ามีการแบ่งออกเป็นหลายลักษณะ หลายหมวด ซึ่งบางหมวดยังมีบทเบ็ดเสร็จทั่วไปอีกเช่นกัน ลักษณะดังกล่าว แสดงว่านิติวิธีแบบกฎหมายทั่วไปกับกฎหมายเฉพาะ ซึ่งแทรกซึมอยู่ในหลากหลายมิติภายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะดังกล่าว คือวิธีคิดของวิชานิติศาสตร์แบบเยอรมัน ที่มีความสลับซับซ้อนมาก

นอกจากนี้วิชานิติศาสตร์ของเยอรมันอย่างที่หลายท่านทราบ เป็นนิติศาสตร์ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้นักกฎหมายเป็นผู้ใช้ ไม่ใช่ให้ประชาชนทั่วไปเป็นคนใช้ เพราะฉะนั้นแล้วถ้าเกิดคุณไม่ได้เรียนกฎหมาย คุณจะเข้าใจประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างถ่องแท้ไม่ได้ คุณต้องเรียนกฎหมายและจะต้องเรียนแบบนิติศาสตร์เยอรมันด้วย ก็คือเรียนแบบที่เราเรียนอยู่แหละ คือ นิติศาสตร์เยอรมัน

เมื่อกล่าวถึงในภาพรวมต้องบอกว่าวิชานิติศาสตร์ของไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มันเป็นนิติศาสตร์ที่ได้รับจากกฎหมายเยอรมันอิทธิพลอย่างมาก ผ่านทั้งตัวโครงสร้างกฎหมาย ทั้งตัวโครงสร้างของการศึกษากฎหมาย ก็คือหลักสูตรนิติศาสตร์ หลายท่านที่เรียนที่ธรรมศาสตร์ก็คงคุ้นชื่อของศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ซึ่งเป็นคนปฏิรูปหลักสูตรนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัย ซึ่งท่านได้นำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบใหม่เข้ามาในการศึกษาวิชานิติศาสตร์ โดยมีต้นแบบจากหลักสูตรแบบประเทศเยอรมัน

ที่เริ่มเรียนจากวิชากฎหมายแพ่งทั่วไปก่อนเป็นวิชาแรก แล้วจึงเริ่มเรียนวิชาอื่น มีการจัดวางโครงสร้างการสอนต่าง ๆ สอนความสัมพันธ์กันระหว่างกฎหมายทั่วไปและกฎหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นนิติศาสตร์เยอรมัน แล้วในที่สุดแล้ว หลากหลายมหาวิทยาลัย ก็เอาหลักสูตรนี้ไปใช้ ก็เลยทำให้ต้องบอกว่าในภาพรวม ทั้งตัวบทบัญญัติของเรา โครงสร้างตัวบทบัญญัติ แล้วก็วิชานิติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแพ่งและพาณิชย์นั้นเป็นแบบเดียวกัน

ลำดับต่อมา หากท่านพิจารณาการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเห็นว่าแม้จะมีการแก้ไขอยู่หลายครั้ง แต่ว่าส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขเล็กน้อย เป็นครั้งคราวตามความจำเป็น โดยเฉพาะบรรพ 3 ที่ถูกแก้ไขเยอะและบ่อยมาก แต่ก็เป็นเพียงการแก้ไขเล็กน้อยในแต่ละมาตรา การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดที่เคยเกิดขึ้นกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกิดขึ้นทั้งหมดสองครั้ง ครั้งแรกคือ เมื่อ พ.ศ. 2519 มีการแก้ไขกฎหมายลักษณะครอบครัว ให้อายุขั้นต่ำในการหมั้นและการสมรสของชายและหญิงอยู่ที่ 17 ปี ซึ่งทำให้ชายและหญิงมีความเสมอภาคกัน และอีกครั้งหนึ่งก็คือ เมื่อ พ.ศ. 2535 ที่เป็นการแก้ไขบรรพ 1 ซึ่งมีการปรับปรุงและแก้ไขในหลายส่วนด้วยกัน แต่ยังไม่ได้มีการแก้ไขหลักการสำคัญมากนัก

ลำดับต่อมา ผมขอกล่าวถึงหัวข้อถัดไปคือเรื่องประวัติศาสตร์ หลายท่านคงทราบแล้วว่าประวัติศาสตร์การร่างประมวลกฎหมายของเราเป็นอย่างไร แต่ผมอยากจะเน้นข้อเท็จจริงสองเรื่องด้วยกัน เรื่องแรกคือ เราใช้เวลาร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มายาวนานมาก มีความพยายามร่างด้วยวิชานิติศาสตร์แบบฝรั่งเศส โดยนักกฎหมายชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการพยายามร่างประมวลกฎหมายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นการพยายามสร้างระบบกฎหมายไทยที่เป็นเอกลักษณ์ โดยที่ไม่ได้คัดลอกมาจากที่อื่น ซึ่งใช้เวลายาวนานเป็นสิบปี ท้ายที่สุดแล้วก็ไม่สำเร็จ

ผู้ที่ทำให้สำเร็จ คือ พระยามานวราชเสวี ที่เป็นผู้มีส่วนทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกิดขึ้นสำเร็จด้วยการคัดลอก กล่าวคือเนื่องจากใช้เวลาร่างกฎหมายสิบกว่าปี ทำให้ท่านใช้วิธีการคัดลอก วิธีการคัดลอกนี้ ไม่เหมือนหลักการที่ใช้ร่างกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการค้นคว้ากฎหมายประเทศต่าง ๆ แล้ว

นำหลักการจากกฎหมายต่าง ๆ มาผสมผสานแล้วร่างเป็นกฎหมายไทย แต่วิธีการคัดลอกนี้ คือ การคัดลอกบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ที่มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ แล้วสุดท้ายนำบทบัญญัติภาษาอังกฤษมาแปลเป็นภาษาไทย แบบคำต่อคำ จากนั้นจึงนำมาจัดเรียงตามโครงสร้าง ซึ่งผู้ที่ทำให้การคัดลอกนี้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และสามารถร่างประมวลกฎหมายเสร็จภายในเวลาเพียงแค่ 7 - 8 เดือน ก็คือ พระยามานวราชเสวี โดยมีการเริ่มประกาศใช้บรรพหนึ่ง และบรรพสอง และบรรพอื่น ๆ ในเวลาต่อมา แม้ว่าบรรพสาม จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกหลายครั้ง แต่ก็ต้องกล่าวว่าเป็นผลผลิตจากการคัดลอกคำแปลภาษาอังกฤษตามตัวอักษร

3. ป.พ.พ. ในปัจจุบัน

ปัญหาของกฎหมายเอกชนไทยในปัจจุบัน

- ป.พ.พ. ไม่ได้รับการทบทวนอย่างจริงจังและเป็นระบบ
  - บทบัญญัติมีปัญหาในการตีความและบังคับใช้
  - บางส่วนไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ขาดหลักกฎหมายบางเรื่อง หรือบทบัญญัติบางเรื่องล้าสมัย
- กฎหมายเฉพาะไม่สอดคล้องกับ ป.พ.พ. ในเชิงระบบ อันเกิดมาจากการรับหลักการของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น พ.ร.บ.ทรัพย์อิงสิทธิ พ.ศ. 2562 หรือ “มาตรการลงโทษทางแพ่ง” ใน พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

คำถามต่อมาคือผลของการคัดลอกเป็นอย่างไร แน่นอนว่าเป็นการคัดลอกตามตัวอักษร ทั้งหลักการและตัวอักษรของกฎหมายต่างประเทศ แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ เรื่องของภาษา ในช่วงเวลาที่เราคัดลอกเป็นช่วงเวลาที่ท้าทายมากในแง่มุมประวัติศาสตร์ เพราะว่าเป็นการเปลี่ยนผ่านจากกฎหมายไทยเดิม ซึ่งเป็นกฎหมายเก่า ไม่มีการกล่าวถึงเรื่องของความยินยอม (Consent) เรื่องของการเกิดสัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีเสรีภาพในการแสดงเจตนา เรื่องความยินยอมในการเข้าทำสัญญา กฎหมายไทยไม่รู้จักบ่อเกิดแห่งหนี้ ที่มีการแบ่งเป็นบ่อเกิดสัญญาประเภทต่าง ๆ แม้ว่าหลายคนอาจจะบอกว่ากฎหมายไทยเดิมก็มีเรื่องหนี้ด้วยเช่นกัน แต่ว่ากฎหมายหนี้ของเราไม่ได้ซับซ้อนมากนัก สัญญาต่าง ๆ ของเราก็ไม่ได้ซับซ้อนแบบนั้น เพราะฉะนั้นจึงเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านจากกฎหมายเก่า เป็นกฎหมายใหม่

นอกจากนี้ต่างชาติหรือผู้ที่สนใจประวัติศาสตร์จะทราบว่า กฎหมายไทยเดิมของเรา คือ Buddhist Laws เหมือนกฎหมายของบางชาติในภูมิภาคเดียวกัน คือกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากศาสนาพุทธ คำศัพท์ที่เรารู้จักในกฎหมายไทยเดิม คือคำศัพท์ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ เมื่อมีการร่างหรือจัดทำประมวลกฎหมายสมัยใหม่ขึ้นมา แล้วมีการคัดลอกคำภาษาอังกฤษมามากมาย เราจึงต้องพยายามหาคำศัพท์ที่สามารถใช้กับคำแปลภาษาอังกฤษ เพื่อใช้กับหลักการใหม่ ๆ และมีการบัญญัติศัพท์ใหม่ขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ในช่วงเวลานั้น

ต้องยอมรับว่า ในภาพรวมการแปลมาเป็นภาษาไทยสำเร็จได้ด้วยดี แต่ก็มีข้อจำกัดในเชิงภาษา คำ จำนวนมาก ถ้าเรานำมาแปลใหม่ในเวลานี้ เราอาจจะไม่ได้มีคำภาษาไทยเหล่านั้น อย่างที่ปรากฏอยู่ในตัวบทที่เราเห็นอยู่ตอนนี้ เราอาจจะใช้คำใหม่ให้มีความชัดเจนกว่านี้ แต่ต้องยอมรับว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เราใช้จนถึงวันนี้ เช่น บรรพสอง แทบจะไม่มีการแก้ไขแม้แต่น้อยตลอดเกือบร้อยปีที่ผ่านมา เพราะฉะนั้นแล้ว สิ่งที่ผมต้องการจะสื่อก็คือ ปัญหาของการใช้การตีความกฎหมายที่เราเจอตอนนี้ หรือในช่วงที่ผ่านมา หลายเรื่องหลายส่วนเกิดจากภาษาที่ใช้ ซึ่งเกิดจากการแปล

ผมในฐานะที่เป็นนักประวัติศาสตร์ ถ้าหากเราย้อนกลับไปดูต้นรากภาษาอังกฤษ จะพบว่าต้นรากภาษาอังกฤษกลับให้ความหมายที่ชัดเจนกว่า คือ เมื่อเราอ่านต้นรากภาษาอังกฤษ เราสามารถเข้าใจทันทีเลยว่ามาตรานี้ต้องการจะสื่ออะไร ปัญหาที่เราถกเถียงกันอยู่ก็จะไม่เกิดขึ้น แต่เมื่ออ่านภาษาไทย กลับเกิดความสับสนว่าจะต้องตีความอย่างไร เพราะฉะนั้นแล้ว สมมติฐานของผมก็คือว่า ปัญหาของการใช้การตีความกฎหมายที่เป็นอยู่ตอนนี้ เกิดจากเรื่องของภาษาเป็นสำคัญ ผมจึงอยากชวนทุกท่านคิดว่า ถ้าเรามีโอกาสในการศึกษาและทบทวนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เราอาจจะจำเป็นต้องย้อนกลับไปดูต้นฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งมีความสำคัญมาก ในการใช้การตีความ และเปรียบเทียบกับคำแปลปัจจุบัน ว่าควรจะมีการปรับปรุง ควรจะมีการแปลที่ดีกว่านี้หรือไม่

ผมเล่าให้หลายท่านฟังว่า บางครั้งผมเคยไปทำหน้าที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญนะครับ แล้วผมก็ต้องโน้มน้าว (Convince) ศาล โดยบอกว่า ถ้าท่านอ่านภาษาอังกฤษ ภาษาไทยฉบับทางการ แล้วท่านแปลเป็นภาษาอังกฤษเอง ท่านอาจจะไม่เข้าใจ แต่ถ้าเกิดท่านพิจารณาต้นราก ท่านจะเข้าใจว่ามันหมายถึงอะไร ต้นรากนั่นแหละ คือสิ่งที่ดำรงเจตจำนงของกฎหมาย เพราะว่ากฎหมายถูกคัดลอกมา โดยการเป็นต้นรากภาษาอังกฤษก่อนที่จะแปลเป็นภาษาไทย เพราะฉะนั้นก็อยากจะชวนเพื่อน ๆ ที่เป็นผู้ร่วมวิชาชีพ ลองย้อนกลับไปดูต้นราก แล้วผมก็บอกใบ้นิดนึงว่าหนังสือภาษาอังกฤษที่บรรจุต้นรากไว้เกือบครบทั้งหมด คือหนังสือภาษาอังกฤษของศาสตราจารย์กมล สนธิเกษตริน ซึ่งท่านเคยเป็นกรรมการกฤษฎีกา ท่านก็คงมีโอกาสได้เห็นต้นรากภาษาอังกฤษ แต่จริง ๆ ต้นรากภาษาอังกฤษอยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ก็สามารถเข้าถึงได้ แต่ว่ามันมีความสำคัญมากนะครับ ผมคิดว่ายังมีความสำคัญอยู่ในการใช้การตีความ เพราะมันคือส่วนที่เก็บรักษาเจตนารมณ์ด้านหนึ่งของกฎหมายไว้ แล้วอาจจะทำให้เราแก้ปัญหาในการใช้การตีความในหลายจุดได้นะครับ

ปัญหาของ ป.พ.พ.

- ความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะความสัมพันธ์แบบบททั่วไปกับบทเฉพาะซึ่งเป็นผลผลิตของนิติศาสตร์เยอรมัน (Pandectist science)
- ปัญหาการแปลจากต้นร่างภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย
- ไม่มีหลักความรับผิดก่อนสัญญา (pre-contractual liability)
- ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสุจริต (ม.5) และมาตราอื่นๆ
- การเข้าทำสัญญาเพราะนับถือยำเกรง, การใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ (exploitation, undue influence)
- สัญญาตกเป็นโมฆะและโมฆียะเรียกค่าเสียหายไม่ได้
- การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อรากฐานของสัญญา (change of circumstance, frustration of contract)
- ความสับสนระหว่างการลาภมิควรได้กับการกลับคืนสู่ฐานะเดิม
- ดอกเบี้ยผิดนัด
- การเลิกสัญญา
- การสมรสเพศเดียวกัน
- ทรัพย์สินของสามีภรรยา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน ปัญหาหลายเรื่องสืบเนื่องมาจากสิ่งที่ผมพูดไปเมื่อสักครู่แน่นอน นอกจากปัญหาเรื่องภาษา เรื่องการแปลแล้ว ยังรวมถึงปัญหาของการที่เราไม่เคยได้มีการศึกษาและทบทวนอย่างเต็มระบบ ผมต้องเรียนว่า เยอรมนี ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สามประเทศ ซึ่งเราใช้เป็นต้นแบบหลักในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเกือบร้อยปีที่แล้ว สามประเทศนี้ได้มีการศึกษาทบทวนและมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งครั้งใหญ่ ในวาระที่ครบหนึ่งร้อยปี เยอรมนีใช้เวลาสิบปีในการปรับปรุงในการศึกษาและทบทวน ญี่ปุ่นใช้เวลาสิบกว่าปีในการศึกษาทบทวนและปรับปรุง ฝรั่งเศส พอเห็นเยอรมนีปรับปรุง ก็มีการศึกษาทบทวนบ้าง แต่ทั้งสามประเทศ ซึ่งก็คือ ต้นแบบของกฎหมายเรา ได้ศึกษาทบทวนและปรับปรุงครั้งใหญ่แล้ว

แม้ว่าเราจะใช้ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นเป็นต้นแบบ แต่ต้องยอมรับว่าญี่ปุ่นทำได้ดีกว่ามากขนาดญี่ปุ่น ซึ่งมีความเข้าใจกฎหมายเปรียบเทียบเป็นอย่างดี ก็ยังต้องมีการปรับปรุงประมวลกฎหมาย เพราะตอนที่ทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อร้อยกว่าปีที่แล้ว เป็นการจัดทำในช่วงที่ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากการล่าอาณานิคม และมีข้อจำกัดในเรื่องภาษา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องสถานการณ์ของสังคมสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นเขาจึงถือโอกาสในการศึกษาทบทวนใหม่ทั้งหมด ผมเลยคิดว่ามันจึงเป็นโอกาสดีของเราที่จะได้มาศึกษาทบทวนกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งระบบ จากที่ผ่านมานะครับเราดูเป็นเฉพาะเรื่อง เราอาจจะต้องดูทั้งระบบ เพราะว่าตามที่ผมได้เรียนไปว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรานั้นเชื่อมโยงกัน จัดเป็นระบบเหมือนใยแมงมุม เพราะว่าเราเดินตามแนวนิติศาสตร์เยอรมัน

ภาพในสไลด์ คือ ปัญหาในปัจจุบันของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผมพยายามรวบรวมซึ่งมีเยอะกว่านี้ ซึ่งอาจจะต้องฟังท่านวิทยากรอีกสองท่านนะว่ามีปัญหาอะไรบ้าง โดยเป็นปัญหาที่เกิดจากการที่ กฎหมายเราไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม ยกตัวอย่างเช่น หลักเรื่อง ความรับผิดในกระบวนการก่อนเข้าสู่การทำสัญญา (Pre-contractual liability) ตอนที่เราคัดลอกบทบัญญัติเยอรมันมา ในบทบัญญัติของเยอรมันไม่มีหลักเรื่องนี้ แต่ว่าศาลฎีกาเยอรมันได้วางหลักไว้ จนเป็นที่ยอมรับกันในหมู่ของ

นักกฎหมายเยอรมันว่า ถ้ามีเรื่องความรับผิดในกระบวนการ ก่อนเข้าสู่การทำสัญญา (Pre - contractual liability) ศาลรู้ว่าจะต้องเอาหลักสุจริต หรือหลักอะไรมาใช้อย่างไร แต่ตอนที่เราคัดลอกตัวอักษร เนื่องจากไม่ปรากฏในบทบัญญัติเยอรมัน เราไม่รู้จะคัดลอกมันยังไง เราจึงไม่ได้คัดลอก เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าว จึงมีปัญหาว่าจะปรับใช้อย่างไร โชคดีในช่วงหลังศาลปกครองสูงสุดก็มีแนวทางในการแก้ปัญหาเรียบร้อย แต่ว่าที่ผ่านมาในช่วงสัก 40 - 50 ปี ที่เกิดคดีพวกนี้ขึ้นในศาลยุติธรรม ศาลฎีกาก็น่าจะนำหลักสุจริตมาใช้กับเรื่องความรับผิดในกระบวนการก่อนเข้าสู่การทำสัญญา (Pre - contractual liability) หลักสุจริต ด้วยความที่เราไปคัดลอกมามีพลังอำนาจมหาศาลมากที่อยู่เบื้องหลัง และวิธีการใช้หลักการดังกล่าว ปรากฏในคำพิพากษาของศาล อยู่ในความเข้าใจตามกฎหมาย เนื่องจากเราคัดลอกมาแค่บทบัญญัติ เวลาศาลปรับใช้ ศาลจึงมีแนวโน้มที่จะมีความสับสนในการปรับใช้ เพราะว่ามันเป็นหลักการที่เป็นนามธรรมสูงมาก

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เราไม่มีเรื่องการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (Exploitation) เรามีแต่เรื่องข่มขู่ (Duress) แล้วยังมีมาตราที่ห้ามเรียกว่า การเข้าทำสัญญา เพราะนับถือยำเกรง หลักการดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีแนวคิดมาจากลักษณะสังคมเอเชียโดยแท้ เป็นค่านิยมแบบเอเชีย (Asia Value) โดยแท้เลย ไม่ปรากฏในค่านิยมแบบตะวันตก แต่ว่าเมื่อเวลาผ่านไป สังคมก็เปลี่ยนแปลง เรื่องการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (Exploitation) ก็กลายเป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับกันในทางสากล เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของปัญหาที่กฎหมายของเรา อาจจะไม่ตอบรับ ไม่ตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมนะครับ

5. โครงการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าภาพ “โครงการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมาย”
2. โครงการศึกษา
   1) จัดตั้ง คณะกรรมการอำนวยการโครงการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี
   2) จัดตั้ง คณะอนุกรรมการ
      a) คณะอนุกรรมการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 และ บรรพ 2
      b) คณะอนุกรรมการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศสัญญา
      c) คณะอนุกรรมการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยองค์กรธุรกิจและประกันหนี้
      d) คณะอนุกรรมการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4
      e) คณะอนุกรรมการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และ 6
      f) คณะอนุกรรมการศึกษาทบทวนกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
      g) คณะอนุกรรมการดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์

ผมขออนุญาตกล่าวถึงโครงการทบทวนปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามที่ท่านผอ. TIJ ได้กรุณาเกริ่นนำเกี่ยวกับงานของคณะกรรมการชุดนี้ การทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กระทรวงยุติธรรม ท่านรัฐมนตรี แล้วก็หลายภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมกันในการผลักดัน นี่คือความพยายามครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของการศึกษาทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งระบบ ซึ่งมันเป็นงานที่ใหญ่มาก

ผมได้มีโอกาสพูดคุยกับท่านรัฐมนตรี ว่ามีคนตั้งคำถามว่าทำไม ปัญหาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ค่อยพูดกันมากนัก ไม่เหมือนปัญหากฎหมายอาญา เพราะกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีข่าวอยู่ตลอดเวลา แต่แท้จริงแล้ว มีคดีที่เข้าสู่ศาลยุติธรรมที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมาณสองล้านคดีต่อปี ขึ้นสู่ทั้งสามชั้นศาลครับ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กระทบต่อชีวิตประจำวันของคนมากที่สุด แต่ที่ไม่ค่อยถูกพูดถึงเพราะเป็นเรื่องส่วนตัวค่อนข้างมาก เป็นข้อพิพาทระหว่างบุคคล และเป็นเรื่องผลประโยชน์ของเอกชน จึงเป็นเรื่องที่เหมือนกับเราก็บ่นกันในครอบครัวเรา หรือคนรู้จัก คนใกล้ชิด แต่เราจะไม่สามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องได้ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง น่าเสียดายที่เราไม่ได้เอา AI มาใช้ ถ้าเราเอา AI มาใช้จัดการกับคดีในศาล เราอาจจะทราบว่าคดีที่พิพาทกันในทางแพ่งและพาณิชย์ที่อยู่ในศาลมันมีเรื่องไหนที่ซ้ำกันมากที่สุด หรือประเด็นข้อพิพาทใดที่เป็นปัญหาซึ่งถูกตีความในกฎหมายมาตราไหนมากที่สุด เรื่องนี้ก็ยังเป็นเรื่องซึ่งยังเป็นเรื่องที่ดำมืดอยู่ที่เราไม่รู้ว่า แท้จริงแล้วมันเป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะว่ามีข้อพิพาทอยู่ตลอดในเรื่องนี้ แต่ต้องยืนยันว่าข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมากที่สุดก็คือเรื่องทางแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่เราไม่ทราบเพราะเป็นเรื่องส่วนตัว

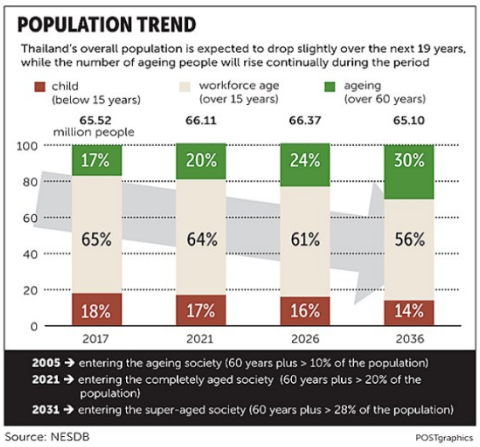
เพราะฉะนั้นการปรับปรุงครั้งนี้ ก็คงจะมีประโยชน์กับสิทธิและหน้าที่ของคนในชีวิตประจำวันตามที่ท่านรัฐมนตรีตั้งขึ้น ซึ่งท่านกรุณารับเป็นประธานเอง มีคณะกรรมการชุดใหญ่ แล้วก็ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิฝ่ายวิชาการ แล้วก็ตัวแทนจากองค์กรวิชาชีพ จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนกำกับให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น โดยภายใต้คณะกรรมการชุดใหญ่ ก็จะมีคณะกรรมการชุดย่อยที่เรียกว่าอนุกรรมการ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการไปศึกษาทบทวนในแต่ละบรรพ บางชุดอนุกรรมการก็จะดูสองบรรพ คู่กัน เพราะเป็นเรื่องที่ต้องไปด้วยกัน อย่างเช่น บรรพหนึ่ง บรรพสอง ไปคู่กัน บางบรรพก็เป็นบรรพที่ใหญ่มาก ต้องแยกความเชี่ยวชาญ อย่างเช่น บรรพเอกเทศสัญญา ที่แบ่งเป็นเรื่องขององค์กรธุรกิจ เอกเทศสัญญาพื้นฐาน สัญญาซื้อขาย สัญญาให้ต่าง ๆ บรรพ 5 ครอบครัว และบรรพ 6 มรดก แล้วก็ยังมีส่วนอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ศึกษาทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และทาง TIJ ก็เป็นแม่งานสำคัญมาก ผมได้คุยกับท่าน ผอ.พิเศษ ท่านบอกว่าโครงการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นครั้งแรกที่ TIJ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะที่ผ่านมา TIJ จะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายอาญา ด้านกระบวนการความยุติธรรมทางอาญา ด้วยความเชี่ยวชาญของ TIJ และด้วยความสามารถในระดับนานาชาติ TIJ ก็จะทำให้งานที่เรากำลังทำอยู่เป็นไปด้วยความราบรื่น ในช่วงนี้ก็ขออนุญาตและนำเสนอเบื้องต้นเท่านี้ก่อนครับ ขอบคุณครับ

คุณอุกฤษฏ์ : อาจารย์มุนินทร์ได้ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญเลย คือ เรื่องของภาษา ตามที่อาจารย์ได้ใช้ทฤษฎี “การปลูกถ่ายกฎหมาย (Legal transplant)” ศัพท์ที่เราใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน เราไม่ได้ศึกษาบริบทสังคมเศรษฐกิจ ที่จะนำมาใช้ในบริบทของประเทศไทย เพราะฉะนั้นจึงเป็นโอกาสที่ดีที่เราจะพิจารณาว่าบริบทสังคม ณ ปัจจุบัน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ เชิงประชาชน มีประเด็นใดบ้าง

ที่เป็นประเด็นปัญหาในการใช้ประมวลกฎหมาย โดยเก็บข้อมูลเหล่านี้ แล้วรวบรวมประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงประมวลกฎหมายให้สามารถใช้ได้กับบริบทของสังคม แล้วประชาชนสามารถเข้าใจได้ด้วย ไม่ใช่แค่นักกฎหมายเข้าใจ ต่อมา ก็จะมาลงลึกในเนื้อหาส่วนสำคัญที่เราจำเป็นต้องแยกคณะอนุกรรมการ ออกมาเป็นสองคณะ เพื่อศึกษาทบทวนเรื่องบรรพสามโดยเฉพาะ ก็คือ เอกเทศสัญญา

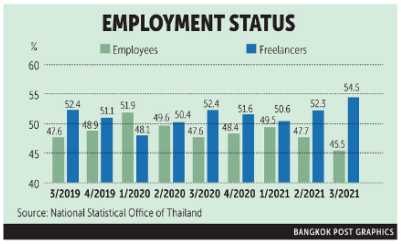
อาจารย์นิลุบล มีประสบการณ์อย่างมากเลยในเรื่องของบรรพสาม ทั้งกฎหมายองค์กรธุรกิจ เรื่องของหุ้นส่วนบริษัท กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจ การขับเคลื่อนประเทศกำลังพัฒนาแบบประเทศไทย กฎหมายเกี่ยวกับพาณิชย์ธุรกิจสำคัญมาก เรียนเชิญอาจารย์นิลุบลได้ชี้ประเด็นปัญหา ทั้งในมุมมองภาควิชาการและมุมมอง ในฐานะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายครับ เรียนเชิญครับ

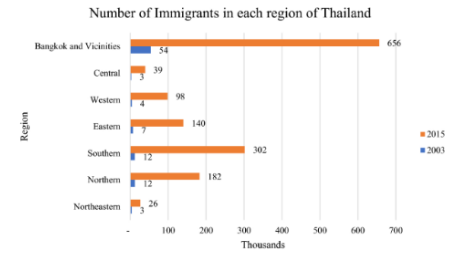
รศ.ดร.นิลุบล : สวัสดีนะคะ ก็มีความตื่นเต้นไม่แพ้ทุกท่านในที่นี้เหมือนกัน แล้วก็นอกเหนือจากการนั่งต่อหน้าผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) มากมายขนาดนี้นะคะ แล้วก็ตื่นเต้นอีกขั้นหนึ่ง ก็คือว่าได้มีโอกาสได้นั่งต่อหน้าท่านอาจารย์วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ เพราะว่าเป็นลูกศิษย์อาจารย์ตอนที่กำลังศึกษาปริญญาโท แล้วก็ตื่นเต้นเข้าไปอีกขั้นหนึ่งนะคะ ในหัวข้อที่ได้รับมอบหมายมาในวันนี้นะคะ ด้วยว่ามันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน แล้วก็มีเรื่องที่เกี่ยวข้องเยอะมาก จะขออนุญาตแบ่งเรื่องที่พูดออกเป็น 3 ประเด็น และเชิญทุกท่าน ช่วยคิดด้วยนะคะ

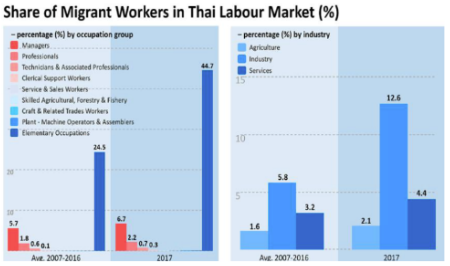

เรื่องที่หนึ่ง คือประเด็นเรื่องสังคมผู้สูงวัย ท่านอาจจะมีความคิดว่าสังคมไทยกำลังใกล้เข้าสู่สังคมผู้สูงวัย แต่แท้จริงแล้ว สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 และมีความน่ากลัวว่าใน ปี ค.ศ. 2036 จากการประมาณการจะมีผู้สูงวัย กล่าวคือบุคคลตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป มากถึง 30 เปอร์เซ็นต์ของประชากรไทยทั้งหมด หมายความว่า คนทำงาน 56 เปอร์เซ็นต์ จะต้องดูแลผู้สูงวัยอีก 46 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือ ซึ่งเป็นตัวเลขที่น่ากลัวมาก

เมื่อประมาณ พ.ศ. 2520 ประเทศไทยเริ่มก่อตั้ง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) มีบริษัทญี่ปุ่นเข้ามาตั้งโรงงานจำนวนมาก ในช่วงเวลานั้นประเทศไทยรับความรู้และประสบการณ์จากชาวต่างชาติที่เข้ามา แล้วมีการพัฒนาแรงงานชาวไทย ให้มีความรู้ความสามารถ แต่ว่าในปัจจุบัน เราไม่มีแรงงานมากเพียงพอที่จะทำงานในโรงงานอีกต่อไป และประเด็นดังกล่าวก็จะเป็นเทรนด์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งหมายความว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่วันนี้จนถึงในอนาคตจะต้องพิจารณาด้วยว่ากฎหมายจะต้องปรับใช้กับเทรนด์ของสังคมไทยที่เปลี่ยนไปจากบริบทสังคมเดิม ซึ่งแตกต่างจากเมื่อสมัยที่เริ่มมีการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และต่างจากสมัยที่มีการเริ่มเปิดรับให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทย บริบทของสังคมไทยจะเปลี่ยนไปและจะเปลี่ยนไปตลอดกาล

ตามแผนภาพด้านขวาบน ที่เปรียบเทียบตัวเลขโดยประมาณของจำนวนชาวต่างด้าว เมื่อปี ค.ศ. 2003 เทียบกับปี ค.ศ. 2015 จะพบว่ามีจำนวนตัวเลขของคนต่างชาติ ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นสูงมาก อันหมายความว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลประชากร (Demographic) ชาวไทย จำนวนประชากรไทยได้เปลี่ยนไปอีกรูปแบบหนึ่งแล้ว จากการที่ได้สนทนากับกลุ่มคนรุ่นใหม่จะพบว่า คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยนิยมทำงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นระยะเวลานาน การเปลี่ยนงานเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากขึ้น นอกจากนี้แนวความคิดของการทำงานแบบ Work - Life Balance ก็เพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ลักษณะของการอดทนต่อการทำงาน ผู้พูดเห็นว่าคนรุ่นใหม่ทำงานหนักไม่เท่าคนรุ่นเก่า และกลุ่มคนรุ่นต่อไป ก็จะทำงานหนักลดน้อยลง

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสภาพของสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงไป ความคาดหวังของแรงงานก็จะเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของการจ้างงานก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงตาม จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นย่อมเกี่ยวกับเรื่องของแรงงาน ปัจจุบันแรงงานระยะสั้นมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ผู้มีอาชีพรับจ้างอิสระ (Freelance) ก็มีจำนวนมากขึ้น เช่นเดียวกัน ลักษณะของการจ้างงานจะกลายเป็นการจ้างทำของ ที่มีระยะเวลาสั้นมากกว่า

การจ้างแรงงานระยะยาว ประเด็นดังกล่าวจึงเชื่อมโยงกับเรื่องสวัสดิการของกลุ่มอาชีพอิสระ ว่าควรมีลักษณะสวัสดิการแบบใด สิทธิหน้าที่ระหว่างผู้จ้างกับผู้ว่าจ้างจะอยู่ในรูปแบบใด ประเด็นที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่ผู้พูดเห็นว่าจะมีความเปลี่ยนแปลง

ในประเด็นชาวต่างด้าว ผู้พูดทราบว่า TIJ มีแนวความคิดว่าเรื่อง กระบวนการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) อันเป็นการสะท้อนแนวความคิดเรื่องการนับรวมทุกกลุ่มคน (Inclusiveness) ของคนที่มาจากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งจะมีจำนวนมากยิ่งขึ้นในประเทศไทย ประเด็นดังกล่าวย่อมเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสมรส กฎหมายครอบครัว หรือเรื่องมรดก ที่จะมีลักษณะของกิจกรรมข้ามพรมแดน (Cross-border activities) มากยิ่งขึ้น ลักษณะของการร่างกฎหมายฉบับต่อไป การคำนึงเฉพาะบุคคลสัญชาติไทยโดยแท้อาจจะไม่เพียงพอ คงจะต้องคำนึงถึงบริบทอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน

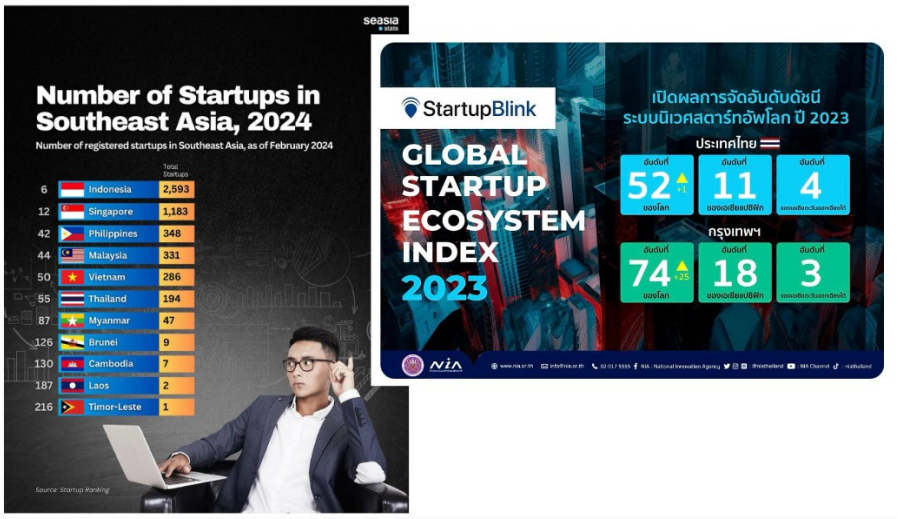
ประเด็นต่อมา คือ เรื่องของความต่างระหว่างวัย (Generation Gap) ปัจจุบันมีช่องว่างระหว่างวัยที่เยอะมากขึ้น คนรุ่นใหม่มีการเก็บรวบรวมทรัพย์สิน (Asset Collection) ในจำนวนที่ไม่ค่อยสูงมาก เมื่อเทียบกับคนรุ่นก่อน คนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะเช่าบ้านมากกว่าที่จะซื้อบ้าน เมื่อเปลี่ยนที่ทำงานก็จะมีการเปลี่ยนที่เช่าใหม่ ประเด็นดังกล่าว จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องการเงิน (Finance) การหาหลักประกันว่าควรจะต้องเปลี่ยนมุมจากอดีตหรือไม่ เมื่อคนรุ่นใหม่ไม่ได้มีทรัพย์สิน (Asset) มากเท่าแต่ก่อน แต่มีสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ (Know How) มีกำลังความคิดที่แปลกใหม่ ผู้พูดได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้บริหารหลายท่าน หลายท่านเห็นว่าการทำงานกับคนรุ่นใหม่ ไม่ได้เป็นการบอกพวกเขาว่าให้ทำอะไร เพียงแค่บอกพวกเขาว่าอยากได้อะไร พวกเขาก็สามารถสร้างสรรค์ผลงานมาให้ได้ว่า สิ่งที่เขาคิดว่าควรจะมีลักษณะแบบใด และพวกเขาก็สามารถนำเสนอผลงานขึ้นมาได้ แต่ว่าก็อาจไม่มีอำนาจในการเข้าไปควบคุมผลการดำเนินงาน ผู้พูดจึงเห็นว่าประเด็นดังกล่าว เป็นประเด็นของสังคมผู้สูงวัย (Aging Society) ที่ส่งผลต่อเรื่องของความต่างระหว่างวัย (Generation Gap) ที่เป็นมุมมองหนึ่ง ที่อาจจะส่งผลต่อมุมมองทางกฎหมายในอนาคต

4

เรื่องที่สอง คือ แนวโน้มของธุรกิจในอนาคต ภาพข้างต้นเป็นภาพของสิบอันดับบริษัทที่มีมูลค่ามากที่สุดในโลก (The world's top ten most valuable brands) ในปีที่แล้ว ตารางด้านบน เป็นภาพของธุรกิจทั่วโลก และตารางด้านล่าง เป็นภาพของธุรกิจในประเทศไทย ถ้าหากว่าท่านพิจารณาอันดับของบริษัททั่วโลกที่มีมูลค่ามากที่สุดจะพบว่ามี บริษัทเทคโนโลยี (Tech firm) จำนวนมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันโลกกำลังขับเคลื่อนไปด้วยเทคโนโลยี แต่ในขณะที่ประเทศไทย เมื่อพิจารณาสิบอันดับของบริษัทที่มีมูลค่ามากที่สุดจะพบว่ายังเป็นธุรกิจที่เรียกว่าเป็นธุรกิจที่เสี่ยงเข้าสู่ภาวะถดถอย (Sunset business) เป็นส่วนใหญ่ และหากเชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเป็นสังคมผู้สูงวัย อันหมายความว่าในอนาคตอีก 5 ปี หรือ 10 ปี ข้างหน้าอาจจะเริ่มเห็นแล้วว่า ประเทศไทยอาจจะไม่ได้มีแรงงานมากเพียงพอที่จะทำงานออฟฟิศหรือทำงานที่ใช้แรงงานเยอะได้อีกต่อไป เราต้องการงานที่ใช้แรงน้อย แต่ว่าใช้อุปกรณ์ ใช้สมอง ใช้เทคโนโลยีมากขึ้นเรื่อย ๆ

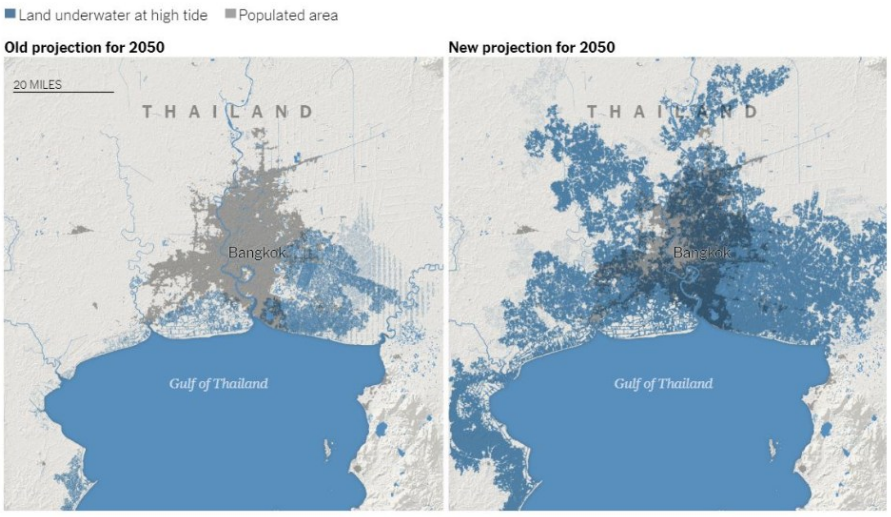

ในเชิงของกฎหมายองค์กรธุรกิจ ปัจจุบันเราหลีกหนีไม่พ้น คำว่า ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) อย่างแน่นอน คำถามที่เกิดขึ้นคือว่า ประเทศไทยพร้อมสำหรับกับการมีธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) มากน้อยเพียงใด ในอดีต สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางทางการเงิน (Financial Hub) และปัจจุบันเป็นศูนย์กลางของธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup Hub) ไปแล้ว แล้วนอกจากสิงคโปร์ ประเทศที่มีพัฒนาการเรื่องนี้คือ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งก็มีอีกหลายประเทศที่น่ากลัว ทั้งประเทศมาเลเซีย และเวียดนาม ประเทศเวียดนาม มีดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรม (Manufacturing Production Index: MPI) เพิ่มขึ้นมหาศาล เพราะเวียดนาม มีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าไทยมากมหาศาล และยังมีแรงงานในการทำงานอีกมากมาย

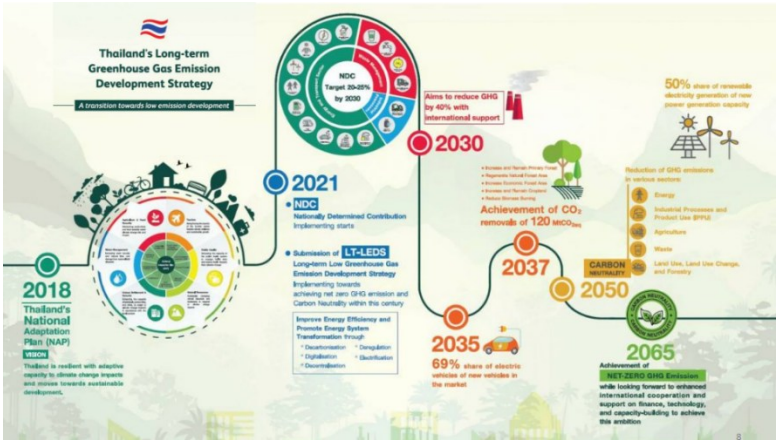
ขณะที่ตอนนี้เศรษฐกิจประเทศไทยกำลังเติบโตด้วยความเร็วที่ช้าลง จากสาเหตุของสังคมผู้สูงอายุ จึงมีคำถามว่า รูปแบบองค์กรธุรกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน สอดรับให้คนไทยนำมาซึ่งการคิดค้นนวัตกรรมใหม่แล้วหรือยัง นอกจากนี้ ระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystems) ของประเทศไทยพร้อมหรือยัง ถ้าพิจารณา

จากดัชนีระบบนิเวศทางธุรกิจสตาร์ทอัพระดับโลก (Global Startup Ecosystem Index) ปีที่แล้ว ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 4 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นอันดับที่ไม่เป็นที่น่าพอใจเลยด้วยซ้ำ เพราะว่าเรามีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ทุกอย่างแล้ว แต่ทำไมเชิงระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystems) เราถึงไม่ได้สูงขนาดนั้น แน่นอนว่าเราแข่งกับสิงคโปร์ไม่ได้ แต่ว่าแม้กระทั่งอย่างมาเลเซีย ประเทศไทยยังไม่สามารถจะแข่งกับมาเลเซียได้ ในแง่ของการสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystems)

เมื่อประมาณสองสามปีที่แล้ว มีผู้มาปรึกษาว่าถ้าจะนำเอาสัญญา SAFE & KISS Contracts มาทำสัญญาในประเทศไทย จะสามารถใช้บังคับตามกฎหมายประเทศไทยได้หรือไม่ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้กระทั่งแนวความคิดเรื่อง SAFE & KISS ยังเกิดข้อสงสัยว่าตกลงแล้วสัญญานี้ คือสัญญาอะไร สัญญาไม่มีชื่อ สัญญากู้ หรือว่าเป็นสัญญาประเภทอะไร และในแง่ของการบังคับใช้ มันสามารถใช้บังคับได้เพียงใด นอกจากนี้เรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย ก็ยังต้องมีการทำความเข้าใจที่ตรงกันในหลายเรื่อง ทั้งในแง่ของผู้ประกอบการหรือแม้กระทั่งตัวหน่วยงานราชการเอง นอกจากนี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าหลักการของกฎหมายบริษัทบางเรื่อง ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังควรมีอยู่หรือไม่ เช่น หลักการลดทุนของบริษัทจำกัด หลักห้ามหักลบกลบหนี้ และหลักการอื่นๆ ถึงเวลาที่ต้องศึกษาทบทวนหลักการเหล่านี้แล้วหรือยัง

ประเด็นที่สามคือเรื่อง แนวคิดดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน คำนึง “สิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาล” (Environmental, social, and governance: ESG) ภาพข้างบนเป็นข้อมูลที่จัดทำขึ้น ตั้งแต่ ค.ศ. 2019 เป็นการคาดการณ์ระดับน้ำทะเลที่จะท่วมประเทศไทยใน ค.ศ. 2050 ภาพดังกล่าวมีความน่ากลัวตรงที่ว่า ตอนที่มีการคาดการณ์เมื่อก่อนหน้านี้ พื้นที่ที่จะถูกน้ำท่วมไม่ได้มีปริมาณมาก แต่เมื่อทำการคาดการณ์ใหม่ใน ค.ศ. 2050 จะมีพื้นที่ที่ถูกน้ำทะเลหนุนมากยิ่งขึ้น

แนวคิดดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน คำนึง “สิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาล” (Environmental, social, and governance: ESG) เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการ เพราะปัจจุบันประเทศไทยอยู่ภายใต้ “ความตกลงปารีส (Paris Agreement)” รัฐบาลมีการวางแผนในประเด็นนี้เป็นลำดับขั้นตอน ประเด็นที่แต่ก่อนเป็นเพียงแนวทางปฏิบัติ (Guideline) จนกลายเป็นนโยบาย (Policy) เป็นสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) มันจะไม่ใช่แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) อีกต่อไป แต่มันจะเป็นเรื่องของการบังคับให้ปฏิบัติตาม ในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะมีการกำหนดภาษีคาร์บอน (Carbon Tax) จะมีการกำหนดเกณฑ์การปล่อยแก๊สเรือนกระจก (Greenhouse Gas Emissions) และคำถามที่จะเกิดขึ้นคือ โรงงานประเภทใดที่จะถูกจัดเก็บภาษี ซึ่งในกรณีนี้ ภาคเอกชนโดยส่วนมากได้เริ่มมีการศึกษาและเตรียมความพร้อมมาสักระยะหนึ่งแล้ว

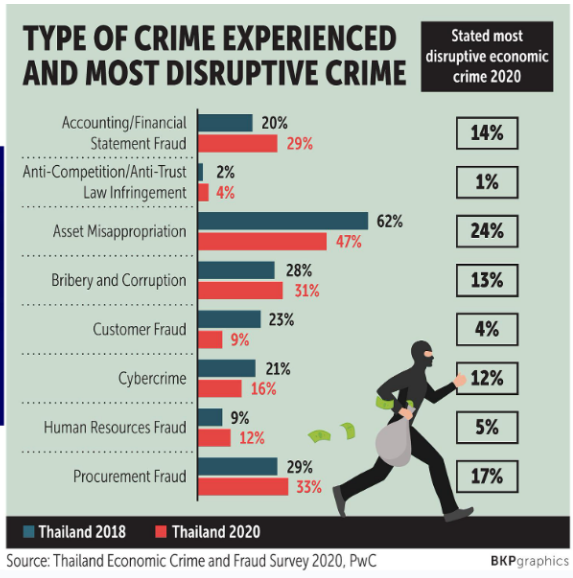
นอกจากนี้มีนักศึกษาท่านหนึ่งเข้ามาปรึกษาเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ เขาตั้งประเด็นศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการใช้แนวคิดดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน คำนึง “สิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาล” (Environmental, social, and governance: ESG) กับบริษัทจำกัด เพราะด้วยความที่บริษัทจำกัดเป็นองค์กรธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ ถ้าหากว่าจะมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ เหมือนบริษัทจดทะเบียน (Listed Company) ก็จะมีความยากมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน แนวคิดดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน คำนึง “สิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาล” (Environmental, social, and governance: ESG) เริ่มมีจำนวนมากขึ้น อีกทั้งยังมีงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกัน

ประเทศไทยกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง ซึ่งการกำหนดเป้าหมายดังกล่าวจะกระทบต่อทุกภาคส่วน ในส่วนที่เป็นกฎหมายธุรกิจเอง ยกตัวอย่างเช่น แนวคิดดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน คำนึง”สิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาล”(Environmental, social, and governance: ESG) ตัว”S” ย่อมาจาก “Social” หมายถึง สังคม ซึ่งเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรอย่างเท่าเทียม แนวคิดดังกล่าวเป็นเรื่องที่เข้ามาในกิจการบริษัทเรียบร้อยแล้ว และมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าแนวคิดการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน คำนึง”สิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาล”(Environmental, social, and governance: ESG) จะเข้ามา

มีบทบาทมากน้อยเพียงใดกับการร่างกฎหมายฉบับต่าง ๆ รวมทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นับแต่ปัจจุบันถึงอนาคต

https://www.nationthailand.com/pr-news/business/40003323 (2021)

สุดท้ายนี้ นับตั้งแต่ ค.ศ. 2021 ทาง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ประกาศว่าพร้อมสำหรับการแลกเปลี่ยนคาร์บอนเครดิต จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาในทางกฎหมายถึงสถานะทางกฎหมายของคาร์บอนเครดิต(Carbon credit) ว่าควรมีนิยามว่าอย่างไรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การแลกเปลี่ยน (Trading) คือการขายหรือไม่ สามารถปรับใช้บทบัญญัติเรื่องซื้อขายได้หรือไม่ หรือว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้อง และถ้าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้อง จะสามารถใช้บังคับได้มากน้อยเพียงใด ประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทรัพย์สินต่าง ๆ จะมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นในอนาคต แล้วถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะคำว่าทรัพย์และคำว่าทรัพย์สิน จะยังสามารถใช้กับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้มากน้อยเพียงใด เพราะคำว่าทรัพย์หรือทรัพย์สิน หากพิจารณาโดยผิวเผินอาจจะไม่ได้มีความซับซ้อน แต่หากไปพิจารณาเนื้อความข้างใน เมื่อเทียบกับคำในกฎหมายต่างประเทศด้วย คำดังกล่าวจะมีความซับซ้อนอยู่มาก

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นเทรนด์ในช่วงนี้ก็คือคำว่า ธรรมาภิบาล (Governance) ซึ่งมีคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มากขึ้นในทุกวัน จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก แล้วก็จะมีคำถามต่อไปว่า ในแง่ขององค์กรธุรกิจหรือบริษัท การกำหนดหลักเกณฑ์ ในการทำให้กรรมการหรือผู้บริหารต้องบริหารจัดการอย่างถูกต้องเป็นธรรม เรามีเกณฑ์พวกนี้ แล้วครบถ้วนมากน้อยเพียงใด

คุณอุกฤษฏ์ : ขอบคุณอาจารย์นิลุบลมากครับ เราได้เห็นภาพทั้งมุมมองบริบทสังคมในอดีต และพัฒนาการจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงอนาคตด้วยที่พูดถึงเรื่อง ข้อมูลประชากร (Demographic) ที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป การสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystems) และภูมิทัศน์ (Landscape) ในภาคธุรกิจ

และสิ่งเหล่านี้เชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบรรยายของอาจารย์ทำให้ผมนึกถึงการประชุมสุดยอดแห่งอนาคต (Summit of the Future) ซึ่งจัดประชุมที่นิวยอร์ก การประชุมดังกล่าวย่อมกระทบ ทั้งภาคกฎหมายอาญา ภาคกฎหมายธุรกิจ การประชุมดังกล่าวเชื่อมโยงกับเรื่องของกฎหมายหลายฉบับด้วย ไม่เพียงแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ว่าเป็นรากฐานสำคัญของบ้านเราแล้วก็ในทางปฏิบัติแล้วจะมีปัญหาหลากหลายมาก ตามที่ทุกท่านกล่าวถึงมา

ต่อมาเราจะคุยกันกับคุณปะราลีนะครับ คุณปะราลีมีประสบการณ์โดยตรงจากการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การทำคดีความต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกความที่เราต้องให้ความช่วยเหลือเขา ซึ่งประสบปัญหา ที่เป็นเรื่องปัญหาจากอุปสรรค ในบทบัญญัติกฎหมายที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ เพราะบางมาตราเราอ่านตอนนี้ นักกฎหมายยังต้องมีความหมายหลายนัยที่เราจะต้องตีความ มีประเด็นปัญหาอะไรบ้างจากมุมมองภาคปฏิบัติ เดี๋ยวจะเรียนเชิญคุณปะราลีได้เล่าให้พวกเราฟังครับ เชิญครับ

คุณปะราลี : ขอบคุณนะคะ รู้สึกเป็นเกียรติอย่างมาก อันดับแรก ไม่สามารถพูดว่าดิฉันมาแชร์ประสบการณ์ เพราะทุกท่านที่นั่งอยู่กับทุกคนในที่นี้ ดิฉันเชื่อว่าน่าจะมีประสบการณ์ค่อนข้างที่อาจจะมากกว่าดิฉันด้วยซ้ำไป จึงขออนุญาตว่ากล่าวถึงเป็นแต่ละประเด็นปัญหา แล้วก็ต้องขออนุญาตที่ อันนี้ไม่ได้มีสไลด์ให้ เพราะในวันนี้อยากจะมาชวนทุกท่านคุย เพราะไม่ใช่ดิฉันคนเดียวที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพนักกฎหมาย ดิฉันเชื่อว่าทุกคนเจอปัญหา สิ่งที่อยากจะพูดคุยต่อ ถ้าจะหาสไลด์หรือประเด็นที่ฉันอยากจะกล่าวถึง ทุกท่านสามารถมองไปด้านหลังห้องได้เลย เพราะสิ่งนี้คือประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งเรื่องของหุ้นส่วนบริษัทจ้างแรงงาน ประกันภัย กู้ยืม ค้ำประกันจำนำ จำนอง รวมถึงเรื่องของจ้างทำของ ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ก่อนอื่นต้องเรียนว่าโครงการนี้ เป็นนิมิตหมายอันดีตามที่ท่านอาจารย์มุนินทร์ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่จะมีการกลับมาศึกษาทบทวนตัวบทกฎหมายที่เราใช้เป็นกฎหมายหลักมาเป็นระยะเวลาเกือบ 100 ปี เมื่อได้ฟังประวัติศาสตร์ที่ท่านอาจารย์กล่าวถึง ทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้องในยุคสมัยนั้นที่เรามีกฎหมายครั้งแรก แล้วเราก็ใช้ระบบของเยอรมันเป็นหลัก ด้วยสาเหตุตามที่อาจารย์กล่าวมา จึงกลายเป็นระบบกฎหมายที่นักกฎหมายเท่านั้นที่จะเข้าใจที่ ตามที่ท่านอาจารย์กล่าว แล้วไม่เพียงแต่นักกฎหมายจะเข้าใจได้ง่าย แต่ต้องเรียนกฎหมายอย่างเป็นระบบเท่านั้นถึงจะเข้าใจ

อยากจะฝากท่านคณะกรรมการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องของการแก้ไขกฎหมายครั้งนี้ว่าเป็นไปได้หรือไม่ ที่เราจะทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายที่ประชาชนคนธรรมดาสามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย เพราะเมื่อมองจากมุมมองของประชาชน ทำไมกฎหมายต้องอ่านยากขนาดนั้น ทำไมกฎหมายถึงต้องสลับซับซ้อน ทำไมเราไม่แก้ไขกฎหมาย โดยใช้มุมมองเรื่อง People-Centered Justice ที่คำนึงถึงประชาชนเป็นหลัก โดยปรับปรุงกฎหมายใหม่ให้อย่างน้อยที่สุด ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ หรืออย่างน้อยที่สุดในเบื้องต้น ต้องสามารถอ่านกฎหมายแล้วเข้าใจได้ เพราะต้องยอมรับว่าบทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบัน ในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพนักกฎหมายก็อ่านแล้วไม่เข้าใจ ประชาชนทั่วไปก็คงอ่านไม่เข้าใจ

เช่นเดียวกัน ทั้งที่แท้จริงแล้วประชาชนเป็นผู้ที่กฎหมายต้องการคุ้มครอง และให้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนด แต่ในความเป็นจริงหากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงทนายความ หรือไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะขอคำปรึกษากฎหมาย ประชาชนก็จะไม่ได้รับความยุติธรรมหรือได้รับการปกป้องสิทธิอย่างที่ควรเป็น ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุผลเบื้องหลัง ที่จะขออนุญาตฝากทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องตรงนี้ แล้วก็สะท้อนกันว่า คิดว่ามันถึงเวลาแล้วค่ะ มันผ่านมาร้อยปีแล้ว กฎหมายเราคงต้องเป็นกฎหมายที่ประชาชนต้องอ่านแล้วเข้าใจได้โดยง่าย ฉะนั้นเราคงต้องเปลี่ยนวิธีการ ตามที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นประเด็นแรกที่ดิฉันต้องการกล่าวถึง

ประเด็นถัดไป ขอกล่าวถึง จุดเจ็บปวด (Pain point) ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมา ดิฉันสามารถกล่าวถึงได้หลายประเด็น แต่ประเด็นที่กล่าวถึงโดยสภาพอย่างแรกคือเรื่องของอายุความ ในอดีตเรากำหนดอายุความขึ้นมาด้วยเหตุผลจากความกังวลในเรื่องของการเก็บพยานหลักฐาน หากปล่อยให้เหตุการณ์ผ่านนานเกินไป ไม่มีการฟ้องร้อง พยานหลักฐานอาจจะหายไป และไม่สามารถพิสูจน์ได้ ฉะนั้นในอดีตจึงต้องกำหนดอายุความให้สั้นเข้ากระชับเข้า เพื่อให้พยานหลักฐานยังคงอยู่ ขณะที่ในปัจจุบันที่ผ่านมาร้อยปี เอกสารทุกประเภท สามารถจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ โดยมีวิธีจัดเก็บที่เป็นระบบระเบียบ

การที่เรากำหนดอายุความที่สั้นเกินไป ทำให้คดีความที่อยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก จากประสบการณ์ทำงาน ในหลายคดีที่ไม่ได้ต้องการฟ้องร้อง ยังอยู่ในกระบวนการเจรจาต่อรองกัน แต่ว่าคดีนั้นจะขาดอายุความไปแล้ว จึงจำเป็นต้องยื่นฟ้องร้อง แม้ว่าอายุความจะสามารถสะดุดหยุดลงได้ หากมีการรับสภาพหนี้ แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงเกิดขึ้นได้ยาก ยกตัวอย่างเช่น อายุความในความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องจากสัญญาซื้อขาย หรือจากสัญญาจ้างทำของ ที่กฎหมายกำหนดอายุความไว้เพียงหนึ่งปี ซึ่งระยะเวลาหนึ่งปี เป็นระยะเวลาที่สั้นมาก เมื่อเทียบกับในโลกปัจจุบันที่ผ่านไปอย่างเร็ว โดยเฉพาะสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาจ้างทำของ บางสัญญาที่มีรายละเอียดมากและมีความสลับซับซ้อน แต่กลับกำหนดอายุความฟ้องร้องในความรับผิด เพื่อชำรุดบกพร่องไว้เพียงปีเดียว เช่น ในสัญญาก่อสร้างตึก ถ้าความชำรุดบกพร่องเกิดจากระบบปฏิบัติการใดภายในอาคาร กว่าจะทราบถึงสาเหตุของความชำรุดบกพร่อง ก็อาจพ้นระยะเวลาปีหนึ่งที่อาจฟ้องร้องได้ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่าควรมีการขยายระยะเวลาอายุความหรือไม่ หรือจะมีวิธีการอื่นใดที่จะทำให้อายุความสามารถสะดุดหยุดลง แล้วเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีทั้งสองฝั่ง ยกตัวอย่างอย่างเช่น ถ้าหากในกรณีของสัญญากู้ยืมเงิน มีการกำหนดว่าถ้ายังมีการเจรจากันต่อรองกัน จะเป็นเหตุทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ประเด็นนี้น่าพิจารณาว่าควรจะเอากลับเข้ามาใช้ไหมเพื่อลดข้อพิพาทในศาลที่ไม่จำเป็นด้วย

นอกจากนี้สำหรับประเด็นเรื่องอายุความในเรื่องของกฎหมายประกันภัย ซึ่งถ้าไม่ใช่ผู้ประกอบวิชาชีพอาจจะไม่ทราบถึงปัญหาดังกล่าว เพราะอายุความประกันภัย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 882** กำหนดให้ผู้เอาประกันสามารถฟ้องเรียกให้ผู้รับประกันชำระค่าสินไหมได้ภายในสองปี ซึ่งโดยหลักแล้ว เมื่อผู้รับประกันชำระค่าสินไหมทดแทนไปแล้ว จึงจะเกิดสิทธิไล่เบี้ยเอากับผู้ที่กระทำละเมิด ปัญหาที่

เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเป็นประจำคือ ผู้เอาประกันภัยบางรายจะใช้สิทธิฟ้องเรียกให้ผู้รับประกันชำระค่าสินไหม เมื่อระยะเวลาผ่านไปใกล้จะถึงกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันวินาศภัย แต่สิทธิที่ผู้รับประกันภัยจะรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัยไปเรียกกับผู้กระทำละเมิด ขาดอายุความ เพราะอายุความเรียกร้องค่าเสียหายจากมูลละเมิด คือ หนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้ที่ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 448** กรณีเช่นนี้จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และจำเป็นต้องมีการศึกษาและทบทวน อีกประเด็นหนึ่ง

ประเด็นต่อมาที่ต้องการตั้งคำถามคือเรื่องของกฎหมายขายฝาก ในปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้ผู้จำนำต้องส่งมอบสังหาทรัพย์ไปไว้กับผู้รับจำนำ เพื่อเป็นการประกันว่าตนจะชำระหนี้ ขณะที่จำนองเป็นเรื่องของการนำอสังหาริมทรัพย์เป็นประกันในการชำระหนี้ ปัจจุบันทรัพย์สินหลากหลายอย่างเป็นทรัพย์สินที่มีคุณค่า เช่น สินค้าฟุ่มเฟือย (Luxury Goods) จำพวก นาฬิกา กระเป๋า ถ้าหากเจ้าของทรัพย์ต้องการใช้ทรัพย์นั้น จะนำทรัพย์นั้นไปจำนำไม่ได้ เพราะทรัพย์นั้นจะตกอยู่ในการครอบครองของผู้รับจำนำ จึงมีความน่าสนใจที่จะนำมาปรับใช้กับกฎหมายขายฝาก กรณีที่ต้องการนำสังหาริมทรัพย์เป็นประกันชำระหนี้ โดยที่ตนยังสามารถครอบครองทรัพย์นั้นได้

แต่อย่างไรก็ดีสัญญาขายฝาก ขาดลักษณะที่ควรจะเป็นในบางประการ เช่น ปัญหาเรื่องข้อกำหนดเรื่องของการห้ามโอนไปซึ่งกรรมสิทธิ์ ในระหว่างที่อยู่ในระยะเวลาขายฝาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดต่อลักษณะที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาขายฝากเป็นอย่างมาก เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 493** กำหนดว่าต้องมีการตกลงไม่ให้ผู้ซื้อจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งขายฝาก จึงจะห้ามโอนกรรมสิทธิ์ในระหว่างที่อยู่ในระยะเวลาขายฝาก ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ สามารถโอนกรรมสิทธิ์ในระหว่างที่อยู่ในระยะเวลาขายฝากได้ ซึ่งนำมาซึ่งปัญหาในทางปฏิบัติอย่างมาก เพราะประชาชนทั่วไปย่อมไม่ทราบถึงข้อกำหนดดังกล่าว เพราะตามความเข้าใจของวิญญูชนทั่วไป เมื่อยังไม่ครบกำหนดเวลาไถ่ ทรัพย์ของเขาควรจะต้องอยู่ในความครอบครองของผู้ซื้อฝาก เพื่อให้ผู้ขายฝากสามารถไถ่ทรัพย์นั้นคืนได้ แต่กลับกลายเป็นว่ากฎหมายบัญญัติไปในทางตรงกันข้ามว่า ถ้าไม่ตกลงว่าห้ามจำหน่ายทรัพย์ ก็สามารถจำหน่ายทรัพย์นั้น

ซึ่งถ้าเขามาปรึกษา Baker McKenzie เขาจะไม่เดือดร้อน เพราะเราเป็นผู้ประกอบวิชาชีพนักกฎหมาย ย่อมรู้ถึงกฎหมายข้อนี้ แต่อย่างไรก็ดี ประชาชนควรจะได้ใช้กฎหมายตามลักษณะและสาระสำคัญที่ควรจะเป็น เมื่อขายฝากและยังไม่ครบกำหนดเวลาไถ่ ก็ไม่ควรที่จะมีการนำทรัพย์นั้นไปใช้ หรือปล่อยให้เช่าได้ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ยังมีการคำนึงเรื่องของการนำทรัพย์ให้บุคคลภายนอกเช่าให้สามารถกระทำได้ และกำหนดว่า ถ้าสมมติครบเวลาไถ่แล้วยังมีภาระผูกพัน ตามสัญญาเช่าที่มีกำหนดเวลาไม่เกินกว่า 1 ปี และการเช่านี้หากไม่ได้ทำขึ้นเพื่อจะให้เสียหายแก่ผู้ขาย ให้การเช่ายังคงสมบูรณ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 502** ซึ่งขัดต่อ ลักษณะและสาระสำคัญของสัญญาขายฝาก

อย่างไรก็ดีก็มีเรื่องน่าชื่นชมเกี่ยวกับสัญญาขายฝาก โดยเฉพาะในการพยายามแก้ไขสัญญาขายฝากของกระทรวงยุติธรรม เพราะในอดีตสัญญาขายฝากกำหนดไว้ว่าห้ามขยายเวลาไถ่โดยเด็ดขาด ทำให้

ประชาชนทั่วไปไม่รู้ถึงข้อกำหนดดังกล่าว และเกิดปัญหามากมายในทางปฏิบัติ ประชาชนต้องเสียที่ดิน เสียทรัพย์สินของตน จากกรณีที่ผู้ขายตกลงกับผู้ซื้อว่าสามารถขยายเวลาไถ่ได้ แต่ความเป็นจริงกลับถูกกฎหมายห้ามไว้ ศาลฎีกาก็ต้องตัดสินไปตามที่กฎหมายเดิมกำหนด จนกระทั่ง พ.ศ. 2541 ที่มีการแก้ไขกฎหมายให้สามารถขยายกำหนดเวลาไถ่ได้

นอกจากนี้ใน พ.ศ. 2541 ก็ได้มีการแก้ไขอีกปัญหาหนึ่ง คือปัญหาเรื่องการกำหนดราคาสินไถ่ แต่เดิมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์กำหนดราคาสินไถ่ ทำให้เกิดการที่ใช้สัญญาขายฝากในลักษณะของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา จึงมีการแก้ไขกฎหมาย**มาตรา 499** โดยกำหนดว่าราคาสินไถ่จะกำหนดไว้สูงกว่าราคาขายฝากที่แท้จริงเกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ไม่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดี แต่ดิฉัน มีข้อสังเกตต่อผู้ร่างกฎหมาย ในทางปฏิบัติมาตราดังกล่าว กำหนดผลของการฝ่าฝืนบทบัญญัติ ไม่เหมือนกับกรณีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่า กรณีเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ผลคือเป็นโมฆะ ซึ่งจะทำให้ผู้ที่จะฝ่าฝืนบทบัญญัติ ไม่กล้าฝ่าฝืนบทบัญญัติ เพราะถ้าฝ่าฝืนการกระทำนั้น ย่อมเป็นโมฆะ แต่ในขณะที่มาตราดังกล่าวของสัญญาขายฝากกลับกำหนดว่า ถ้าเรียกเกินร้อยละ 15 ต่อปี ให้คิดได้ในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี สิ่งที่เกิดขึ้นในความเป็นจริงก็คือ การที่ยังมีกรณีที่กำหนดราคาสินไถ่เกินกว่าอัตราร้อยละ 15 ต่อปี เพราะถ้าหากคู่สัญญาไม่ทราบถึงมาตราดังกล่าว ก็จะชำระราคาสินไถ่ในอัตราซึ่งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด แต่ถ้าเขาทราบถึงมาตราดังกล่าว ผู้ซื้อฝากก็ยังคงได้ราคาสินไถ่ในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีอยู่ดี มันทำให้มันเกิดการฝ่าฝืนของกฎหมาย ฉะนั้นจึงขอกล่าวถึงกฎหมายขายฝากเอาไว้ด้วยเพราะว่าเป็นกฎหมายที่ค่อนข้างถูกละเลย

ประเด็นต่อไปคือเรื่องของสัญญาเช่าซื้อ ด้วยความเคารพต่อตามแนวทางการตัดสินของศาลฎีกา ส่วนตัวเห็นว่ากฎหมายไม่เคยมีปัญหามาก่อน การบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ ตาม**มาตรา 573** ก็สามารถบังคับใช้ได้ในทางปฏิบัติ ถึงแม้**มาตรา 573** จะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อจะเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ด้วยการส่งมอบทรัพย์ที่เช่าซื้อมาคืน แล้วก็ไม่ต้องรับผิดในส่วนต่างใดอีก ถือว่าเป็นการเลิกสัญญาเช่าซื้อ กฎหมายกำหนดแบบนั้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือภายหลังแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาที่ดำเนินมาโดยตลอด คือการวินิจฉัยว่าหากสัญญาสิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยกรณีใด เมื่อผู้เช่าซื้อเลิกสัญญาแล้ว คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม กล่าวคือ คำพิพากษาของศาลฎีกาหลายฉบับวินิจฉัยว่า เมื่อผู้เช่าซื้อนำทรัพย์มาส่งมอบให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อด้วยตนเอง ไม่ว่าสัญญาจะกำหนดอย่างไร ถือว่าผู้เช่าซื้อได้ส่งมอบทรัพย์คืน ตาม**มาตรา 573** เป็นการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ จนเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น ในอินเทอร์เน็ตจะมีเทรนด์คืนรถจบหนี้ เช่าซื้อมาแค่สองเดือน จะคืนรถเลยโดยไม่ต้องใช้หนี้ การกระทำดังกล่าวย่อมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้รับความเป็นธรรม ฉะนั้นจึงฝากประเด็นนี้ด้วยว่าจะทำอย่างไรที่จะแก้กฎหมาย ด้วยความเคารพต่อศาลฎีกา แต่เพื่อไม่ให้ในฝั่งของตุลาการมาทำแล้ว ขัดแย้ง ในสิ่งที่นิติบัญญัติก็เคยเขียนไว้อย่างชัดเจน แต่ตอนนี้มันกลับกลายมาเป็น

ปัญหา จริง ๆ เวลาน้อยมากก็ฝากเบื้องต้น แต่ว่าข้างหลังยังมีบูธที่หากมีใครสนใจมีเรื่องที่จะวิจารณ์ได้อีกมากมาย เดี๋ยวไปฟังกันได้ข้างหลังนะคะ ขอบคุณค่ะ

คุณอุกฤษฏ์ : ขอบคุณครับผม ก็ได้ประเด็นเยอะมากนะครับ และเชื่อว่าหลาย ๆ ท่านที่อยู่ในที่แห่งนี้ ก็มีประสบการณ์ร่วมกับประเด็นเหล่านี้ด้วย อันนี้เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่เรายังยกกันมาเพื่อพูดคุย แล้วก็เชื่อว่าอาจจะได้ถกแถลงกันต่อในแบบบูธต่าง ๆ ทั้งเจ็ดบูธที่เราเตรียมไว้ในวันนี้นะครับ คิดว่าเวลาน่าจะล่วงเลยมาพอสมควร แล้วก็เรามีเนื้อหาสำคัญจากท่านวิศิษฏ์นะครับ ช่วงนี้ก็จะเรียนเชิญนะครับทั้งสามท่านได้ทิ้งท้ายนะครับสั้น ๆ อาจจะมีเวลาสักท่านละหนึ่งถึงสองนาทีนะครับ ในประเด็นที่อยากจะให้ผู้เข้าร่วมในวันนี้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงประมวลกฎหมายอย่างไรกับคณะกรรมการด้วย หรือว่าชี้ประเด็นให้เห็นว่าทางภาคเอกชนภาคธุรกิจ จะมีบทบาทได้อย่างไรบ้าง เรียนเชิญครับ

รศ.ดร.มุนินทร์ : ขออนุญาตเสริมจากที่คุณปะราลีที่เป็นคนพูดนะครับ เรื่องแรกก็คือ เรื่องของการใช้ภาษา ผมคิดว่าปรัชญาในการร่างกฎหมายสมัยใหม่ชัดเจนมากว่าต้องเป็นกฎหมายที่ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ประเด็นซึ่งผมต้องการจะเสริมว่าเป็นปัญหาคือเรื่อง การตีความกฎหมายที่เกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากสมัยก่อน ประเทศไทยร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยคัดลอกมาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ทำให้ไม่มีเวลาศึกษาทบทวนมากเพียงพอ ถ้าหากเป็นมาตราที่มีผลเป็นโมฆะหรือโมฆียะ หรือมาตราที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเห็นตรงกันว่าเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับเรื่องความสงบเรียบร้อยฯ ก็ไม่มีปัญหาในการตีความ แต่หากเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับหุ้นส่วนบริษัท หรือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญาต่าง ๆ เริ่มมีปัญหาในการตีความ ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังมีข้อถกเถียงกันในหลายกรณี ซึ่งต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเบิกความในศาลว่า กรณีตามข้อเท็จจริงควรจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยฯหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผมเห็นว่า มีความจำเป็นต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน หากในอนาคตมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อมีการแก้ไขกฎหมายมาตราใดที่รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนว่าเป็นเรื่องสำคัญ มักจะเริ่มบัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่า ถ้าฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวจะมีผลเป็นโมฆะ ยกตัวอย่างเช่น **มาตรา 224/1** ที่เพิ่งแก้ไปเมื่อ 3 - 4 ปีที่ผ่านมา ก็มีการบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ถ้าฝ่าฝืนเป็นโมฆะ เพราะฉะนั้นผมจึงเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ

เรื่องที่สองก็คือว่า ผมคิดว่าสิ่งที่จะทุกคนพูด ที่คุณปะราลีพูดเป็นเรื่องสำคัญมาก อย่างกฎหมายเก่า ซึ่งไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัจจุบันเทรนด์ของสัญญาจ้างทำของมีเพิ่มขึ้นสูงขึ้น แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สัญญาจ้างทำของ มีมาตราเพียงไม่กี่มาตราขณะที่ตั๋วเงิน ที่ไม่ค่อยมีการนิยมใช้แล้วกลับมีมาตราจำนวนมาก หลายท่านก็ยังรู้สึกว่าตั๋วเงินมันไม่น่าจะมีความจำเป็นแล้ว เพราะว่าเทรนด์ของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อายุความก็เป็นเรื่องอีกเรื่องที่สำคัญมาก ถ้าเกิดดู ญี่ปุ่น เยอรมัน เรื่องใหญ่เรื่องหนึ่งที่แก้คือเรื่องอายุความ ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าอายุความที่ให้มาสั้น ทำให้ศาลฎีกาต้องมานั่งแก้ปัญหา

ในการตีความ กล่าวคือ สงสารเจ้าหนี้ แล้วก็ตีความหาเหตุที่ทำให้อายุความขยาย โดยมีคำอธิบาย แต่สิ่งที่มีปัญหาคือในคดีบางคดีศาลฎีกากลับใช้การตีความตามบทบัญญัติ คือตัดสินให้คดีขาดอายุความขาด ขณะที่อีกหลายคดีศาลก็พยายามหาเหตุให้เกิดความลักลั่นกันนะครับ จึงเกิดเป็นคำถามว่าทำไมไม่ทำให้เกิดความชัดเจนและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ก็ฝากไว้ประมาณนี้ก่อนครับ

คุณอุกฤษฏ์ : ขอบคุณมากครับอาจารย์ครับ เชิญอาจารย์นิลุบลครับ

รศ.ดร.นิลุบล : ส่วนตัวเชื่อว่าการพัฒนาของสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ต้องการสองอย่างคือ การมีระบบที่ดี และคนที่มีความสามารถ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับแรกของไทย ได้รับการประกาศใช้มาร้อยปี แต่ก็น่าประหลาดใจแล้วก็น่ายินดีว่า ในปัจจุบันก็ยังสามารถใช้ได้อยู่ ก็ต้องชื่นชมผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) ทุกท่านว่าเราสามารถทำให้หลักกฎหมายที่อาจเรียกว่าตกยุค (Out Date) หลักกฎหมายที่มีมานานแล้ว ให้สามารถปรับใช้กับโลกสมัยใหม่ (Modern World) ได้ ตอนนี้เรากำลังทำให้ระบบกฎหมายที่ใช้อยู่ มีความสมบูรณ์ ทำให้มันดีขึ้น และถ้าสองสิ่งรวมกันได้ เราก็คงสามารถก้าวไปข้างหน้าได้

คุณอุกฤษฏ์ : ขอบคุณครับ เรียนเชิญคุณปะราลีครับ

คุณปะราลี : ดิฉันเชื่อว่าความพยายามของเราในการแก้ไขกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นอย่างไรก็ตามต้องเรียนคณะกรรมการให้เกี่ยวข้องกับทุกท่านด้วยว่า จริง ๆ สิ่งที่เราต้องพัฒนาไปพร้อมกัน คือ ผู้ตีความ กล่าวคือ ศาลยุติธรรมด้วย ระบบหลายอย่างกฎหมายดีแค่ไหนก็สามารถเกิดเป็นคดีเยอะมากที่อยู่ในกระบวนการของศาล ซึ่งใช้เวลานานมากในการดำเนินคดี ที่จริงแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ใช่แค่เรื่องของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เราอาจจะต้องมองในเรื่องของวิธีพิจารณาความ ซึ่งต้องมีความทันสมัยและมีความชัดเจนให้มากยิ่งขึ้น ประมาณนี้ค่ะ

คุณอุกฤษฏ์ : ครับ ขอบคุณครับ ก็ขอบคุณวิทยากรทั้ง 3 ท่านมาก ๆ เลยนะครับ ขอเสียงปรบมือให้กับวิทยากรของเราทั้ง 3 ท่านเลยนะครับ ขออนุญาตส่งเวทีกลับไปให้กับพิธีกรนะครับใน Session ถัดไปครับ

พิธีกร : ขอบพระคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเลยนะคะ

กิจกรรมที่ 3 Keynote speech

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วิศิษฎ์ วิศิษฎ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมประธานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ปรึกษาคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดร.วิศิษฎ์ วิศิษฎ์สรอรรถ : ผมได้มีโอกาสนั่งฟังอาจารย์หลายท่านก็เป็นจุดหนึ่งที่ฟังแล้วมีความหวัง นักกฎหมายบ้านเรามักจะกระตือรือร้นมากถ้าเป็นเรื่องการเมือง แต่พอพูดถึงเรื่องแพ่งและพาณิชย์จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แค่ประเด็นที่พูดก่อนหน้านี้สามเดือนก็ไม่จบ เพราะว่าเมื่อพูดถึงเรื่องการปรับปรุงกฎหมายประเด็นที่เป็นปัจจัยในลักษณะของการมองกฎหมายในบ้านเรามันมีจุดอ่อนอยู่หลายด้าน และถ้านำสิ่งที่นำเสนอทั้งหมดที่อยู่ในห้องนี้มา ผมว่าเราต้องใช้เวลานานมาก เพราะแค่ประเด็นที่คุณปะราลีพูดเพียงเล็กน้อย ขั้นตอนการปรับปรุงกฎหมายต้องมีขั้นตอนที่รวบรวมความคิดเห็น แล้วก็นำมาแก้ไข ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยนะครับ กฎหมายหลายฉบับขนาดเราต้องการแค่จะเอาโทษอาญาออกไปเช็คยังทำไม่ได้เลย ทำมาตั้งแต่ผมยังเด็กอยู่เลย จนตอนนี้ผมก็น่าจะเป็นผู้อาวุโสเข้าไปทุกทีแล้ว ก็เกือบจะได้แต่ก็ยังไม่ได้

แต่ผมต้องการนำเสนอในมุมมองของผม การแก้ไขกฎหมาย เรามองจากความรู้สึกที่มันไม่เป็นธรรมไม่ได้ มันกระตุ้นทำให้เราเกิดความรู้สึกว่าเราอยากแก้ได้นะครับ แต่ผมกลับมองว่า มันมีอะไรหลายอย่างที่มันไกลกว่านั้นนะครับ ความจริงที่อาจารย์นิลุบลนำเสนอ ผมว่าเป็นประเด็นที่มีความหลักแหลมมาก ในการที่วางเป้าหมายหลักว่า เราควรมองเรื่องการแข่งขันกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน เรื่องแนวความคิด เรื่องการนับรวมทุกกลุ่มคน (Inclusiveness) และเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะความจริงแล้ว กฎหมาย คือ ปัจจัยหนึ่งในการทำให้ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น สามารถเกิดขึ้นจริง ดังนั้น เวลาเรามองกฎหมายอะไรก็ตาม ผมอยากให้กลับมามองว่า ถ้ากลไกในเรื่องทางแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัญญา เรื่องบุคคล หรืออะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เราจะพบว่า ถ้าเรามองที่เป้าหมายอันนั้นเราต้องการจะสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศเรา เราต้องตั้งคำถามกับประเด็นดังกล่าวว่า แล้วประเทศเราควรจะเป็นยังไง การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ควรจะต้องทำในรูปแบบอะไร อาจจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เราเริ่มมองเห็นว่า เรามีเป้าหมายที่ทำให้กฎหมายของเราไปถึงในจุดที่เราต้องการ

การที่เรามีเป้าหมายที่อยากจะให้กฎหมายเราเขียนไปตรงนั้น เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะฉะนั้นผมต้องการให้ทางคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ ได้พยายามมองประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ เพราะว่าในเวทีระหว่างประเทศ ไม่ว่าเราพูดถึงประเด็นใด สุดท้ายก็จะมีการพูดถึง วัตถุประสงค์หลัก (Key objective) ของกฎหมายที่ถูกเขียนขึ้นมา ตอนที่ผมได้มีโอกาสไปยกร่างกฎหมายล้มละลาย ไม่มีใครพูดเรื่องความเป็นธรรม (fairness) เลย เพราะการพูดเรื่องความเป็นธรรม (fairness) ว่า ลูกหนี้ควรจะได้อะไร

เจ้าหนี้ควรจะได้อะไร เป็นสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผล (absurd) มาก เพราะว่า สุดท้ายจุดประสงค์หลักของกฎหมายต้องการให้ลูกหนี้กับเจ้าหนี้อยู่ร่วมกันได้ และคุณจะสามารถแบ่งปันในเรื่องการจัดการ เรื่องเงินทุน ที่ต่อมากลายเป็นหนี้ แล้วก็จัดการส่งกลับเข้าไปในระบบเศรษฐกิจได้อย่างไร มันจึงไม่ใช่การมองเรื่องความเป็นธรรม (fairness) เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการมองว่าทำอย่างไรจะสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystem)

เพราะฉะนั้น ผมอยากจะฝากท่านว่า ไม่ว่าในปัญหาเรื่องใดในขณะนี้ ผมพบว่า กฎหมายอาจจะเป็นแค่กลไกในการตรวจสอบ (Verification) การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดเป้าหมายหลัก ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องการนับรวมทุกกลุ่มคน (Inclusiveness) หรือหากพิจารณาเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำ จะพบว่ากฎหมายก็อาจจะมีประเด็นที่เข้าไปเกี่ยวข้อง หรือประเด็นเรื่องธุรกิจสีเขียว (Green Business) ก็มีกฎหมายเข้าไปเกี่ยวข้องตามที่อาจารย์นิลุบลพูดถึง เรื่องของคาร์บอนเครดิต (Carbon credit) ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ในเชิงกฎหมาย ที่คุณสร้างมา เพื่อจะนำไปสู่ความตั้งใจที่เราต้องการให้เป็น อันนี้คือประเด็นที่หนึ่ง

ประเด็นที่สองก็คือ กฎหมายเป็นสิ่งที่เป็นพลวัต ต่อให้ไม่แก้ไขกฎหมาย กฎหมายก็จะมีความเปลี่ยนแปลง เพราะในการพิจารณากฎหมาย ไม่ได้พิจารณาเพียงแค่บทบัญญัติ หากแต่ต้องคำนึงถึง หลักกฎหมาย (Jurisprudence) ที่อยู่เบื้องหลังกฎหมายด้วย เมื่อกล่าวถึงเรื่องการแปลความ จะพบว่าการแปลความของผู้ใช้กฎหมายเป็นปัจจัยสำคัญ ในหลายครั้ง การตีความกฎหมาย สามารถเปลี่ยนทิศทางของกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น ศาลเคยตีความกฎหมายล้มละลายในแนวทางความเห็นหนึ่ง แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป เมื่อศาลไม่เห็นด้วยกับแนวความเห็นเดิม ศาลก็ได้วินิจฉัยในอีกแนวทางความเห็น การตีความดังกล่าว เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจองคาพยพทั้งผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) ทั้งคนที่ตัดสินเรื่องกฎหมายเกี่ยวข้อง และมีความสำคัญในการที่จะทำให้กฎหมายสามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้า แม้ว่าตัวกฎหมายเองอาจจะยังไม่ปรับตัวไปตามบริบทของสังคม

ประเด็นต่อมาที่ผมต้องการนำเสนอ คือเรื่องความยุ่งยากของการแก้ไขกฎหมาย ผมเห็นว่าการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเราก็ทยอยแก้ไปเรื่อย ๆ บางเรื่องผมก็เห็นด้วย และบางเรื่องผมก็ไม่เห็นด้วย แต่ถ้าท่านพิจารณาลึกลงไป ท่านจะพบปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ถึงแม้จะมีความเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังดำรงคงอยู่ และก็ยังน่าชื่นชมเหมือนกันที่ใช้มาได้ร้อยปี ท่านเชื่อไหมครับว่า ถ้าท่านเริ่มคิดจะแก้กฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะมีคนอีกกลุ่มหนึ่งมาบอกว่า บรรพบุรุษเขาสร้างมาดีแล้วคุณจะมาเปลี่ยนทำไม ถ้ามันยังไม่มีเรื่องมันก็ไม่ต้องเปลี่ยนผมว่าอันนั้นก็ถูก ถ้าระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystem) ไม่เปลี่ยน ผมคิดว่าก็อาจจะไม่มีความจำเป็นต้องมีการเปลี่ยน เว้นแต่จะมีประเด็นสำคัญบางประการที่ต้องทำ แล้วผมอยากเรียนกับท่านว่า ระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystem) ที่เราดำรงอยู่นั้น ไม่เคยหยุดนิ่ง และเปลี่ยนแปลงไปเร็วมากกว่าที่เราจะรู้สึก

เมื่อกล่าวถึงกฎหมายไทย อาจจะมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของคนไทยโดยเฉพาะ ในพื้นที่ของประเทศไทยจะต้องบังคับใช้ตามกฎหมายไทยเท่านั้น แต่ผมไม่เห็นด้วย ยกตัวอย่างเช่นในเรื่องพาณิชยกรรม

หรือเรื่องอื่นๆ สัญญาทั้งหลายที่คู่สัญญาตกลงกัน ไม่ได้บังคับใช้ตามระบบกฎหมายไทย บางสัญญาไม่ได้ใช้แม้แต่ภาษาไทยด้วย ผมคิดว่าถ้าเราตั้งเป้าในการที่จะสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystem) จะต้องเริ่มมองประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ แล้วพิจารณาว่าสิ่งที่เราต้องการให้เป็นมันคืออะไร และสิ่งนี้คือประเด็นที่ผมพยายามจะสื่อสารกับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อตอนที่เขากำลังพิจารณาจัดตั้งนิติศาสตร์ หลักสูตรนานาชาติ ผมให้ความเห็นว่า หลักสูตรนี้มีเนื้อหา (Content) ที่ดีที่สุด ถ้าเราไม่มีนักกฎหมายที่มีความสามารถในเชิงประสานและเข้าใจองค์ความรู้อื่น ๆ ทักษะดังกล่าวต้องเริ่มตั้งแต่ปริญญาตรี เพราะว่าบางคนมาเรียนปริญญาโทเวลาทำงาน บางทีเราต้องเข้าใจ ถ้าเราเรียนปริญญาตรี แนวคิด (Concept) ของนักเรียนปริญญาตรี จะแตกต่างจากนักเรียนปริญญาโท หรือปริญญาเอก เพราะผมมีโอกาสได้ศึกษาปริญญาตรีซ้ำอีกครั้งที่ต่างประเทศ จึงพอจะเข้าใจว่าถ้าเราสามารถสร้างระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecosystem) ของเราได้ ก็จะเป็นเรื่องที่ดี และจากการที่มีการเปิดหลักสูตรนานาชาติได้สักระยะจะเห็นว่าความสำเร็จของคณะนิติศาสตร์ในเรื่องโครงสร้างภาษาอังกฤษเป็นเรื่องสำคัญ

จากการที่ผมได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น เราได้พบว่าจุดอ่อนกฎหมายไทยมีหลายจุด โดยเฉพาะเรื่องทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และโดยเฉพาะเรื่องกฎหมายขัดกัน กฎหมายขัดกันกลายเป็นจุดเจ็บปวด (Pain point) ของระบบกฎหมายไทย ถ้าท่านไม่ใช่ ผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) ที่มีประสบการณ์แล้ว ท่านจะรู้ว่าประเด็นปัญหาควรบังคับใช้ตามกฎหมายไทยหรือไม่อย่างไร เพราะคนที่เรียนนิติศาสตร์มาจะคิดว่าทุกเรื่องต้องใช้กฎหมายไทย แต่ในหลายเรื่องไม่สามารถบังคับใช้ตามกฎหมายไทยได้ ประเด็นนี้คือสิ่งหนึ่งที่ผมคิดว่าเป็นองค์ประกอบของกฎหมายระหว่างประเทศ (element of international law) ที่เข้ามามีบทบาทในระบบกฎหมายไทย ทำให้พื้นที่การบังคับใช้ของกฎหมายไทยเล็กลง และจะเป็นประเด็นที่ทำให้ต้องพิจารณาว่าจะทำอย่างไรให้กฎหมายไทยเป็นส่วนหนึ่งของโลก เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นในการสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ (Ecosystems) ที่จะดำรงคงอยู่ เพื่อให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น คุณอาจจะต้องศึกษาทบทวนเรื่องที่มีความสำคัญในการจัดการกับปัญหาเรื่องนี้

กลับมาประเด็นที่ผมเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้อง คือ ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลกระทบจากความก้าวหน้าทางนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Digital Disruption) ผมคิดว่าท่านที่ทำงานอยู่ในปัจจุบันนี้เริ่มจะพบว่าสิ่งที่เป็นความเข้าใจที่คุณเคยมีอยู่แต่เดิมมันอาจจะไม่เหมือนเดิมแล้ว บางสิ่งอาจจะเปลี่ยนไปมากจนบางครั้งคุณรู้สึกว่า คุณปรับตัวไม่ทัน คุณลองมาดูว่าปัจจุบันนี้สัญญาถูกทำด้วย AI หลายคนในห้องนี้ยังไม่สามารถบอกได้เลยว่าทำไม AI มันคิดเหมือนคนได้ AI เหมือนคนขึ้นมาทุกทีนะครับ เพราะว่ามันสามารถที่จะเข้าใจและเปรียบเทียบภาษาได้ ผมไปคุยกับนัก AI ระดับโลกหลายคนเขาบอกผมว่าคอมพิวเตอร์ในระยะหลังเปลี่ยนไปเพราะคอมพิวเตอร์สามารถเริ่มทำความเข้าใจในเรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การเปรียบเทียบได้ว่าคำว่า “เหลือง” อาจจะหมายถึงพระอาทิตย์ หรืออาจจะหมายถึง เสื้อสีเหลือง หรืออาจจะหมายถึง

คนชื่อเหลืองก็ได้ ถ้ามันมีข้อมูลเพียงพอ แล้วข้อมูลเหล่านี้เป็นเรื่องดิจิทัล ซึ่งกระบวนการประมวลผลของ AI สามารถทำได้รวดเร็วกว่าสมองมนุษย์ เพราะฉะนั้น AI จะเริ่มคิดเหมือนคนมากขึ้นเรื่อย ๆ

การเข้ามาของ AI จะทำให้หลักกฎหมายเดิมเปลี่ยนไป เช่นเรื่องสัญญา ปัจจุบันมีแนวคิดเรื่องสัญญาอัตโนมัติ (Automated contract) ซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างจากหลักกฎหมายในปัจจุบัน เพราะถ้าพิจารณาตามหลักกฎหมายในปัจจุบันคือ ถ้าคุณเป็นผู้ใช้ AI ความรับผิดก็จะผูกพันกับคนที่ทำ AI คำถามก็คือ ถ้ามีสัญญาที่เป็นสัญญาอัตโนมัติ (Automated contract) เกิดความบกพร่องในการแสดงเจตนาจากการใช้ AI ตัวนั้น การค้นหาเจตนาที่แท้จริง จะมีความซับซ้อนกว่าสัญญาในรูปแบบปกติ ซึ่งตอนนี้ก็ไม่อาจวิเคราะห์ได้ว่าจะมีกฎหมายรูปแบบใดที่ จะเข้ามาควบคุมการใช้ AI แต่ว่าในหลายประเทศมีความเห็นว่าหลักกฎหมายเดิมจะไม่สามารถใช้บังคับกับ AI ได้

ประเด็นดังกล่าวคือสิ่งที่ผมต้องการจะนำเรียนท่านว่า กฎหมายในโลกหลายครั้ง ไม่ได้สร้างจากความคิดของนักกฎหมายภายในประเทศนั้นเพียงอย่างเดียว แต่ถูกสร้างจากเวทีการประชุมระหว่างประเทศที่ตัวแทนนักกฎหมายของประเทศนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนั้น ผมจึงต้องการจะนำเรียนท่านว่า สิ่งนี้คือความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องส่งตัวแทนนักกฎหมายเข้าไปรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ เหล่านั้น ในห้วงเวลาที่เกิดขึ้น ตอนนี้ทั่วโลกมีแนวคิดต่าง ๆ มากมาย รวมไปถึงเรื่องของทรัพย์สินดิจิทัล (Digital assets) ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่แปลกแต่ว่าตามที่ผมได้กล่าวไปข้างต้นว่า ความเปลี่ยนแปลงในโลกนี้ อาจจะเกิดขึ้นได้จากการเข้าร่วมประชุมในเวทีต่างประเทศ เพราะฉะนั้นถ้าเราต้องการปรับปรุงกฎหมายฉบับใด ประเทศไทยควรที่จะลงทุนในเรื่องนี้เช่นกัน โดยการส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไปประชุมในเวทีระหว่างประเทศ แต่การส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไปในหลายครั้ง เจ้าหน้าที่รัฐมองการไปประชุมต่างประเทศเป็นโอกาสในการท่องเที่ยว ขณะที่ประเทศที่เป็นมหาอำนาจ สมาชิกที่เข้าร่วมการประชุมจะไม่ได้ประกอบไปด้วยข้าราชการเพียงอย่างเดียว มีข้าราชการอยู่เพียงเล็กน้อย และสมาชิกที่เหลือจะมีนักวิชาการกับผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) ไปเข้าร่วม เป้าหมายของการเข้าร่วมประชุมในต่างประเทศ คือ การส่งเสริมทำให้คนไทยได้เข้าไปมีบทบาทอยู่ในเวทีต่าง ๆ ซึ่งการประชุมเหล่านี้เป็นจุดสำคัญในการสร้างความต่อเนื่องเพื่อจะทำให้เราสามารถเก็บองค์ความรู้ที่ได้จากการประชุม การที่ผมมีความรู้กฎหมายล้มละลายมากขึ้น เป็นเพราะผมศึกษากฎหมายล้มละลายและอยู่ในเวทีกฎหมายล้มละลายเป็นเวลา 20 ปี เพราะฉะนั้น ประเด็นที่เกิดในกระบวนการล้มละลายผมก็พอทราบและพอที่จะอธิบายได้

ซึ่งประเด็นดังกล่าวผมเห็นว่าเป็นประเด็นที่สำคัญมาก เพราะถ้าหากว่าเราสามารถคงสถานะให้เรามีบทบาทในการประชุมระดับนานาชาติ เราจะสามารถนำองค์ความรู้เหล่านั้น มาปรับใช้ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ เพราะถ้าเราปรับกฎหมายตามที่ความคิดเห็นของเรา โดยขาดการรับฟังความคิดเห็นรอบข้าง สิ่งนี้คือนัยยะที่เราอาจจะศึกษาทบทวนไม่ครบถ้วน และประเด็นที่สองคือการแก้ไขกฎหมายเวลาไม่ได้เข้าข้างท่าน เพราะการที่เรามีโอกาสจะดำเนินการใด ๆ มีข้อจำกัดของเวลา โดยเฉพาะถ้าท่านถูกแต่งตั้งโดยฝ่ายการเมือง ท่านอาจจะถูกถอดถอนเมื่อเวลาใดก็ได้ บางทีพรุ่งนี้อาจจะเปลี่ยนรัฐบาลแล้ว

เพราะฉะนั้นผมอยากจะให้ท่านมองไกล มองกว้าง แล้วเริ่มสร้างสิ่งที่มันสามารถจะต่อยอดได้ กล่าวคือ ถ้าท่านอยู่ในระบบและมีความคิดว่าจะต้องทำให้มันสมบูรณ์แบบ มันจะไม่สำเร็จ เพราะต้องอาศัยกระบวนการในการต่อยอด แล้วถ้าท่านสามารถสร้างบางสิ่งบางอย่างที่เป็นเป้าหมายในอนาคต (Agenda) ที่สามารถทำได้ในเรื่องการสร้างระบบนิเวศของสิ่งนั้น (Ecosystem) และทำให้สิ่งนั้นดำเนินการต่อไปได้ เพราะว่าระบบราชการจะขวางท่านตลอดเวลา ประเด็นพวกนี้ยังรวมไปถึงการที่จะต้องไปอภิปรายในรัฐสภา ท่านจะต้องไปอธิบายว่า ทำไมเรื่องนี้มันเป็นอย่างนี้ ซึ่งการอธิบายเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย แล้วผมจะบอกท่านได้ว่า ถ้าท่านมีประสบการณ์ในการต้องฝ่าฟันเอากฎหมายที่มันมีความจำเป็นต้องออก แล้วไปออก ถ้าท่านทำได้ครั้งหนึ่งแล้วท่านไปทำครั้งที่สอง ท่านต้องมีปัญหาแน่ เพราะว่ามันลำบากมาก แต่ผมทำมาหลายรอบแล้ว ผมก็มีความรู้สึกว่าเราน่าจะเป็นคนที่ชอบความลำบาก

แต่ผมอยากจะนำเรียนท่านว่า ตอนนี้ผมไม่ได้อยู่ในสถานะนั้นแล้ว ถ้าท่านทำได้ เวลาไม่ได้อยู่ข้างท่านต้องรีบทำ อย่าคิดว่าพรุ่งนี้จะขึ้นมาทำ เพราะฉะนั้นเราต้องสร้างอะไรบางสิ่งบางอย่าง แล้วการสร้างพวกนี้จะไปได้ ก็ต่อเมื่อ ท่านสามารถจะมีพลังของกลุ่มคนที่มีความคิดเหมือนกับท่านมากขึ้น เท่าที่ดูก็มีท่านอาจารย์หลายท่านมาจากต่างจังหวัด ผมคิดว่าเราค่อนข้างจะมีโอกาส รวมตัวกันให้ได้นะครับ เราก็จะมีโอกาส แล้วถ้ามีโอกาส เมื่อปัจจัยที่ท่านสร้างขึ้นมามันได้รับแสงได้รับน้ำเพียงพอ มันก็จะเปลี่ยนไปนะครับ

การเดินทางนี้เป็นการเดินทางที่ท้าทายและยาวไกล แต่เชื่อว่า ถ้าท่านตั้งใจท่านจะสามารถไปถึงจุดหมายได้ ผมเชื่ออย่างนั้นนะครับ และจากที่ได้ฟังวันนี้ก็น่าจะเป็นปัจจัยที่ดีที่ TIJ ไม่ได้ทำแต่เฉพาะเรื่องอาญา และผมเป็นนักกฎหมาย สายแพ่งและพาณิชย์ ผมทำงานเรื่องเกี่ยวกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะฉะนั้นผมก็มีความรู้สึกว่าถ้าเราปิดจุดอ่อนของประเทศ ความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ของเราก็จะเพิ่มขึ้น ก็ฝากท่านอาจารย์ทั้งหลายด้วยนะครับ ฝากผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) ด้วยนะครับ ถ้ามีอะไรก็พร้อมที่จะให้การสนับสนุนเท่าที่ทำได้ครับ ขอบคุณครับ

กิจกรรมที่ 4 World Café

• แบ่งกลุ่มตามความสนใจ ชวนวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
2. จ้างทำของ
3. ครอบครัวและมรดก
4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ
5. ประกันภัย
6. จ้างแรงงาน
7. หุ้นส่วน บริษัท

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาคือ การกำหนดเงื่อนไขไม่ชัดเจนในสัญญาซื้อขาย ทำให้สัญญาซื้อขายมีเนื้อหาไม่ครบถ้วน ถ้าเป็นชาวบ้านเราก็ไม่รู้ว่าต้องปรับใช้กฎหมายอะไร ต้องดูกฎหมายใดเพิ่มเติม เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค ไม่ได้ใช้แต่เพียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างเดียว แนวทางการแก้ไข คือ กำหนดเงื่อนไขให้ชัดเจนในสัญญา และรวมเงื่อนไขทั้งหมดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้เข้าร่วม : การซื้อขายออนไลน์มีเงื่อนไข (Condition) อะไรบ้าง กฎหมายใดที่ใช้บังคับบ้าง จะสามารถเรียกให้ผู้ใดต้องรับผิด คนขายหรือคนขนส่ง เพราะผู้บริโภคกดคลิก (Click) หนึ่งครั้ง เพื่อซื้อสินค้า นอกจากนี้ยังมีเรื่องการจัดส่งสินค้า ทำให้มีปัญหาว่าไม่ทราบว่าผู้ใดคือคู่สัญญา เป็นปัญหาที่กฎหมายอาจจะไปไม่ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ตาม**มาตรา 540** ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือสามารถเช่าอสังหาริมทรัพย์เกิน 30 ปี ได้หรือไม่ เพราะ**มาตรา 540** กำหนดไว้ว่าห้ามเช่าอสังหาริมทรัพย์เกิน 30 ปี ถ้าครบกำหนดเช่า 30 ปี แล้วสามารถต่อสัญญาได้อีกไม่เกินครั้งละ 30 ปี ปัญหาที่พบคือ การค้าพาณิชย์ (Commercialization) บางครั้งอาจมีอายุประมาณ 30 ปีกว่า ๆ เพื่อให้สามารถคืนทุนเป็นไปได้หรือไม่ที่จะแก้ไขกำหนดเวลาเช่าให้เป็นประมาณ 50 ปี หรือมากกว่านั้น เพราะในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การทำสัญญาเช่าที่กำหนดให้ระยะเวลาเช่า 30 ปี และตกลงทำสัญญาเช่าโดยให้ต่ออีก 30 ปี รวมเป็น 60 ปี ในสัญญาฉบับเดียว ศาลพิพากษาว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม : ขอเสริมประเด็นดังกล่าวว่า ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment: BOI) ได้ออกระเบียบใหม่ที่กำหนดให้ ถ้ามีบริษัทต่างชาติมาลงทุนในนิคมอุตสาหกรรม จำนวนตามที่กำหนดก็จะได้ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ให้มีสิทธิถือครองกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับอนุญาต บริษัทดังกล่าวก็ต้องเปลี่ยนมาทำสัญญาเช่า และในทางกฎหมายสามารถกำหนดระยะเวลาการเช่าได้เพียงแค่ครั้งละ 30 ปี ทำให้นักลงทุนเกิดข้อสงสัยว่าควรจะลงทุนหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : การกำหนดเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ 30 ปีตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 540** ส่วนตัวคิดว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขได้ จะเปลี่ยนเป็นกำหนดเวลาเช่า 50 หรือ 60 ปี ก็ยังได้ เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่า ทำไมถึงมีการออกกฎหมายเฉพาะกำหนดระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่มากกว่า 30 ปี เช่น การประกาศใช้ พ.ร.บ.การเช่าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ที่กำหนดระยะเวลาเช่า 50 ปี ซึ่งมีความยุ่งยากในการจดทะเบียน หรือการกำหนดให้มีทรัพย์อิงสิทธิ ที่เป็นหลักกฎหมายใหม่ นอกจากนี้ยังมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 มาบังคับใช้ แทนที่จะแก้ไขเนื้อหาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ซึ่งการออกกฎหมายเฉพาะจำนวนมาก ทำให้ไม่มีความเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักลงทุนเกิดความสับสนว่าควรจะปรับใช้กฎหมายใดเพื่อให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ถ้านักลงทุนต้องการซื้อโรงแรม แบรนด์ดัง ในลักษณะของการถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของตามกำหนดระยะเวลา (Leasehold) โดยลงทุนซื้อ 30 ล้านบาท จะสามารถมีกำหนดระยะเวลาเช่าได้เพียงแค่ 30 ปี ซึ่งในปัจจุบันระยะเวลา 30 ปี เป็นระยะเวลาที่สั้นมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น เช่น เวียดนาม ที่แม้จะไม่มีการกำหนดให้ถือกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์นั้นตลอดไป (Freehold) แต่ก็กำหนดระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ 50 ปี หรือฮ่องกงก็มีกำหนดระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ 99 ปี จะเห็นได้ว่าหลายประเทศมีระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ยาวกว่าประเทศไทยมากแล้ว เพราะฉะนั้น ถ้าประเทศไทยยังไม่มีการขยายระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ในแง่ของการลงทุน หรือเศรษฐกิจ ก็จะไม่มีการพัฒนา และจะเป็นประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงทางกฎหมาย จึงควรมีการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน โดยปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นคือ อะไรที่เป็นฐานคิดของผู้ร่างในการกำหนดว่าต้องกำหนดระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ 30 ปี ตอนนี้ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ถ้าเป็นเรื่องทางแพ่ง ทำไมไม่ให้คู่กรณีสามารถตกลงเองไม่จำเป็นต้องกำหนดเท่านี้ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า กฎหมายที่เราคัดลอกมามีเหตุผลเบื้องหลังว่าอย่างไร

หรือถ้าหากจะใช้ระยะเวลา 30 ปีตามเดิม ก็ควรจะมีกลไก (Mechanism) ในการที่จะใช้ในการต่อระยะเวลาการเช่าที่แน่นอนกว่านี้ เพราะในปัจจุบันแม้ว่าจะมีคำมั่นจะให้เช่า ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น ถ้าเจ้าของที่ดินให้เช่าที่ดิน 30 ปี แล้วให้คำมั่นจะให้เช่า ต่อมาเจ้าของที่ดินเปลี่ยนใจขายที่ดินให้บุคคลภายนอก

สัญญาเช่าตกติดไปกับที่ดิน แต่คำมั่นมันไม่ตกติดไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไม่ได้คุ้มครอง ผู้เช่า แล้วคำมั่นที่เคยตกลงกันเอาไว้ก็ไม่สามารถใช้ยันกับบุคคลภายนอกได้ เพราะบุคคลภายนอกก็สามารถอ้างได้ว่าไม่ต้องมายินยอมรับทราบก็ได้ จึงเกิดปัญหาตรงนี้เหมือนกัน

ผู้เข้าร่วม : ในประเด็นคำมั่นจะให้เช่า ในมุมมองนักกฎหมายย่อมเข้าใจว่า คำมั่นจะให้เช่าต้องเป็นคำเสนอ ไม่ต้องมีการตกลงกันใหม่ ก็สามารถต่อสัญญาเช่าได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ตอนตกลงทำสัญญามีการตกลงกันว่าจะต่อสัญญา แต่ต่อมามีการเจรจาต่อรองกัน ทำให้คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นการผิดคำมั่นหรือไม่ ซึ่งในทางกฎหมายการตกลงดังกล่าว ไม่เป็นคำมั่นในทางกฎหมาย แต่คนทั่วไปก็ไม่เข้าใจ ซึ่งมีในคำพิพากษาฎีกาหลายฉบับแล้ว ที่อธิบายเรื่องนี้ แต่ยังไม่ได้มีการสังคายนาให้เป็นระบบที่เข้าใจชัดเจน อาจจะเป็นโอกาสที่ดี ถ้ากลับมาทบทวนประมวลกฎหมายแล้วนำหลักที่มัน แน่นอนชัดเจนแล้วมาบัญญัติให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผู้เข้าร่วม : ยกตัวอย่างเช่น โดยเฉพาะธุรกิจคาสิโน ที่ต้องทำในรูปแบบของศูนย์รวมความบันเทิง (Entertainment Complex) ต้องมีโรงแรม สวนสนุก เพราะฉะนั้นจำนวนเงินที่ลงทุนจึงมีจำนวนมาก ไม่ว่าการลงทุนคาสิโนจะคืนทุนเร็วหรือไม่ ระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ต้องตอบสนองความต้องการของนักลงทุนว่าระยะเวลา 30 ปี เพียงพอหรือเปล่า เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่เขาลงทุน แม้จะมีทางแก้หลายรูปแบบเช่น การกำหนดระยะเวลาการเช่า 99 ปี หรือการใช้หลักทรัพย์อิงสิทธิ หรือการใช้กฎหมาย พ.ร.บ.ส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 เป็นเครื่องมือในการขยายระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ แต่ก็ไม่มีความชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งตามที่เข้าใจว่ามีการผลักดันแก้ไขระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ 30 ปี ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มานานแล้วแต่ก็ยังไม่เกิดการแก้ไขใดๆ

ผู้เข้าร่วม : ในเมื่อเราไม่เข้าใจหลักการ (Concept) เบื้องหลังของการกำหนดระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ว่าทำไมต้องกำหนดไว้ที่ 30 ปี เราก็ไม่สามารถแนวทางแก้ไขระยะเวลาที่เหมาะสมได้ เราจึงอาจจะต้องหาเหตุผลเบื้องหลังในการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวด้วย

ผู้เข้าร่วม : การกำหนดให้ติดป้ายราคาสินค้า ถูกกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 แต่ว่า ตามที่ได้มีการพูดคุยก่อนหน้านี้ ว่ามีปัญหาในการที่จะต้องปรับใช้กฎหมายหลายฉบับพร้อมกัน เพื่อที่จะเป็นคำตอบว่าผู้บริโภคจะได้สิทธิอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นในเรื่องการซื้อขายทองออนไลน์ ที่ตกลงว่า ถ้าซื้อทองไปและขายไม่ได้ ผู้ซื้อสามารถนำทองมาขายคืนผู้ขายได้ แต่ผู้ขายไม่ได้ตกลงว่าจะซื้อคืนในราคากี่บาท การซื้อขายออนไลน์โดยเฉพาะการซื้อขายจากการไลฟ์สด ไม่ได้มีความชัดเจนว่า

คู่สัญญาตกลงซื้อขายกันในราคาเท่าไหร่ นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องของเงื่อนไขการคืนสินค้า รายละเอียดของการซื้อขาย

ประเด็นที่น่าสนใจคือการคอมเม้นท์ “F” ตัวเดียวหมายความว่าอย่างไร หรือการคอมเม้นท์ “ F No cc” หมายความว่าอย่างไร โลกของการซื้อขายพัฒนาไปไกลกว่าหลักการเดิม จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่า หลักเสนอสนองต้องตรงกัน จะปรับใช้เมื่อเวลาใด

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องการซื้อขายคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) เพราะคำนิยามซื้อขายต้องเป็นทรัพย์สินที่มีกรรมสิทธิ์ เพราะฉะนั้นคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) อาจจะไม่ได้เข้าหลักซื้อขายหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นปัญหาเรื่องใบจองบ้าน ปัจจุบันไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ปรากฏใน พ.ร.บ.เฉพาะประเด็นที่น่าพิจารณา คือ ใบจองเป็นสัญญาไม่มีชื่อหรือไม่ เพราะโดยสภาพของใบจองยังไม่ถึงขั้นซื้อขาย เพราะเป็นกรอบที่มาจัดทำสัญญาจะซื้อจะขาย

นอกจากนี้ประเด็นร่าง พ.ร.บ.ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้า (Lemon Law) ก็เป็นเรื่องที่ควรมีการแลกเปลี่ยนความเห็น เพราะในปัจจุบันความรับผิดเรื่องชำรุดบกพร่องมีบทบัญญัติที่น้อยมาก และมีการบัญญัติไว้สั้นและมีปัญหาในการปรับใช้ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องอายุความ ที่กำหนดให้มีระยะเวลาฟ้องร้องเพียง 1 ปีนับแต่เวลาที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง ตาม**มาตรา 474** ซึ่งจากประสบการณ์ทำงานเคยเจอกรณีบริษัทรถยนต์สั่งซื้อชิ้นส่วนอะไหล่แล้วพบว่าสินค้าชำรุดบกพร่อง ซึ่งบริษัทสามารถเคลมชิ้นส่วนอะไหล่ได้ แต่มีปัญหาเรื่องบริษัทอะไหล่ ก็ยกอายุความ 1 ปี ของความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องขึ้นต่อสู้ทำให้จะต้องมีการเร่งดำเนินการให้ทันภายในกำหนดอายุความ

ผู้เข้าร่วม : จากประสบการณ์ทำงานของผม ระยะเวลา 1 ปี ถ้าเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ต้องใช้เวลารวบรวมข้อเท็จจริง ปรึกษาทนาย เตรียมคดีก็แทบจะหมดเวลาแล้ว

ผู้เข้าร่วม : จากประสบการณ์ทำงานมีกรณีผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ส่งมอบชิ้นส่วนรถยนต์ (Component) ที่เสียหายแต่ก็ไม่ได้แจ้งอะไรแก่บริษัท เมื่อมีการแจ้งไปบริษัทผู้ผลิตได้แจ้งว่าตนไม่ทราบถึงความชำรุดบกพร่อง โดยหลักคือต้องเคลมสินค้า และกำลังอยู่ในขั้นตอนเจรจาต่อรอง แต่เมื่อไปปรึกษาทนายทนายบอกว่าหมดอายุความความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องแล้ว แม้ว่าจะเจรจาต่อรองใกล้เสร็จสิ้นแล้ว

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นปัญหาเรื่องการแสดงป้ายราคา ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ชัดเจน ปัจจุบันมีกฎหมายเฉพาะ คือ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แต่ พ.ร.บ.ดังกล่าว

มักปรับใช้กับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ถ้าเป็นข้อพิพาทระหว่างประชาชนด้วยกันมักจะไม่มีประเด็นอะไร นอกจากนี้ยังมี พ.ร.บ.ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องเช่าซื้อ เห็นด้วยกับคุณปะราลี เพราะการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ และทำให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ทำให้เงินที่ผู้ให้เช่าซื้อลงทุนเสียเปล่า แม้จะได้ทรัพย์คืนแต่ก็เป็นทรัพย์ที่เสื่อมราคา บางกรณีผู้เช่าซื้ออ้างว่าไม่สามารถใช้เงินค่าเช่าซื้อและรถที่เช่าซื้อก็ชำรุดบกพร่อง จึงนำรถที่เช่าซื้อมาส่งมอบ และบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาซื้อขายด้วย ทำให้ต้องคืนรถกลับไปให้ผู้ผลิตด้วย ทางแก้ คือ ถ้าผู้เช่าซื้ออ้างถึงเรื่องชำรุดบกพร่อง สัญญาอื่นก็เป็นเพียงสัญญาเกี่ยวเนื่อง จึงต้องมาพิจารณาความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องกับผู้ผลิต ส่วนการที่ผู้เช่าซื้อ ไม่ส่งค่าเช่าซื้อก็อาจยึดรถเพื่อนำไปขายทอดตลาดก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่รถเสียจริงหรือเปล่า แก้ไขได้หรือไม่

บางกรณีผู้เช่าซื้อก็ยังคงชำระค่าเช่าซื้อ เพื่อที่จะอ้างว่าตนไม่ได้ผิดสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจึงไม่สามารถบอกเลิกสัญญาได้ ต่อมาศาลชั้นต้นพิพากษาว่าผู้ผลิต แพ้คดี ผู้เช่าซื้อ หยุดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อ จึงได้อุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น ทำให้คำพิพากษายังไม่ได้ถึงที่สุด และบริษัทลีสซิ่ง ได้ส่งจดหมายไปเตือนว่าผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าซื้อไม่จ่ายไป จึงต้องไปยึดรถเพื่อขายทอดตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่วุ่นวายเพราะมีหลายคนเข้ามาเกี่ยว

นอกจากนี้บางกรณีศาลตัดสินให้คืนค่าเช่าซื้อทั้งหมด ทำให้ผู้เช่าซื้อได้เปรียบ เพราะรถที่เช่าซื้อไปแล้วรถมูลค่าลดลง และในระหว่างสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อก็สามารถใช้รถได้ แต่บางกรณียึดทรัพย์แล้วขายทอดตลาดก็ได้ราคาสูงกว่า

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องสัญญาเช่า เรื่องการไล่ผู้เช่าออกจากทรัพย์สินที่เช่า เนื่องจากไม่ชำระค่าเช่า แม้ว่าจะเขียนในสัญญาเช่าว่า ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่าจะยินยอมให้ผู้ให้เช่าเข้ามาตัดน้ำตัดไฟฟ้า แต่พอเกิดกรณีผู้เช่า ไม่ชำระค่าเช่า ผู้เช่าก็ฟ้องผู้ให้เช่า ในความรับผิดฐานบุกรุก และคำพิพากษาก็ย้อนแย้ง ในอดีตศาลฎีกาพิพากษาว่า ถ้าตกลงในสัญญาว่าผู้เช่ายิมยอมให้ผู้ให้เช่าเข้าไปปิดไฟ ล็อกประตู กรณีผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า ไม่ถือเป็นบุกรุก แต่เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้ ก็มีคำพิพากษาที่มีความเห็นในทางตรงกันข้าม โดยตัดสินว่าแม้ว่าจะตกลงไว้ในสัญญาแล้ว แต่ถ้าผู้เช่ายังอยู่ในพื้นที่ทรัพย์สินที่เช่า ผู้ให้เช่าจะบังคับให้ผู้เช่าออกไปจากทรัพย์สินที่เช่าไม่ได้ ต้องไปฟ้องขับไล่ เพราะว่าถ้าเข้าพื้นที่จะมีความรับผิดฐานบุกรุก ปัญหาดังกล่าวเป็นประเด็นเรื่องของการคืนพื้นที่สิทธิที่ไม่สอดคล้องกับปัญหาในปัจจุบัน

.....

2. จ้างทำของ

ผู้เข้าร่วม : ส่วนตัวเคยมีประสบการณ์การทำสัญญาจ้างก่อสร้างมาก่อน ถ้าไม่ได้มีเงื่อนไขอะไร ก็สามารถปรับใช้กับสัญญาจ้างทำของได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ สัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาพิเศษ เพราะมีพลวัต (Dynamic) มีโครงสร้างที่พิเศษกว่าสัญญาจ้างทำของ ยกตัวอย่างเช่น การจ้างช่วง ซึ่งมีอยู่เพียงแค่มาตราเดียวคือ **มาตรา 607** ที่กำหนดให้ผู้รับจ้างสามารถจ้างช่วงได้ เว้นแต่สาระสำคัญแห่งสัญญาจ้างนั้นจะเป็นเรื่องเฉพาะตัวผู้รับจ้าง ต้องใช้คุณสมบัติพิเศษของผู้รับจ้าง แต่เมื่อเป็นอุตสาหกรรมก่อสร้างมันมีการพัฒนาแบบสัญญามาตรฐาน จึงเกิดคำถามว่าการรับจ้างช่วงสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด อันเป็นคำถามที่กฎหมายยังไม่สามารถให้คำตอบได้ชัดเจน

ยกตัวอย่างเช่น การเปิดประมูลสัญญาก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งผู้เข้าประมูลอาจไม่ได้ประกอบอาชีพในการทำกิจการก่อสร้าง ผู้ประมูลก็จะจ้างช่วงผู้อื่นเข้ามาทำงานต่อ ปัญหาคือว่า กรณีดังกล่าว สามารถปรับใช้กับจ้างช่วงมากน้อยเพียงใด เพราะจะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติว่าสรุปแล้วผู้ที่ประมูลงาน เป็นผู้รับจ้าง หรือเป็นเพียงนายหน้าในการรับงานแล้วส่งต่องานให้บุคคลอื่น และการกระทำเช่นว่านี้จะสมเจตนารมณ์ของผู้ว่าจ้างหรือไม่ เพราะผู้ว่าจ้างก็ต้องการจ้างผู้รับจ้างที่ตนเลือกมา ทั้งนี้การตีความ **มาตรา 607** เรื่องบางเรื่องสามารถตีความว่าผู้ว่าจ้างต้องการคุณสมบัติเฉพาะของผู้รับจ้าง แต่ต้องเป็นกรณีที่เฉพาะเจาะจงมาก เช่นต้องเป็นเรื่องว่าจ้าง คนนี้เป็นทนายเพราะเราเชื่อมั่นทนายคนนี้ แต่ประเด็นเรื่องสัญญารับจ้างก่อสร้างเป็นเรื่องที่ยังต้องมีการตีความ ว่าสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นสัญญาที่มีสาระสำคัญแห่งสัญญาอยู่ที่ความรู้ความสามารถของผู้รับจ้างหรือไม่

ซึ่งในทางปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเยอรมนี มีการตราสัญญามาตรฐาน ข้อแนะนำที่สมาคมอุตสาหกรรมกำหนดว่า การจ้างช่วง ต้องพิจารณาข้อสำคัญว่า ผู้รับจ้างมีเครื่องไม้เครื่องมือที่จะทำการงานที่ได้รับการว่าจ้างหรือไม่ ถ้าผู้รับจ้างมีเครื่องไม้เครื่องมือที่จะทำการงานที่ได้รับการว่าจ้าง ไม่สามารถจ้างช่วงได้ เพราะถือว่าเป็นการตอบสนองต่อเจตนาผู้ว่าจ้างแล้ว แต่ถ้าผู้รับจ้างจำเป็นต้องทำการงานสิ่งใด แต่ไม่มีเครื่องมือ ก็สามารถว่าจ้างช่วงได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีผู้รับจ้างมีเครื่องมืออยู่แล้ว แต่ต้องการจะจ้างช่วงต่อ กฎหมายเยอรมันกำหนดว่า ผู้รับจ้างต้องได้รับความยินยอมจากผู้ว่าจ้างก่อน ถ้าหากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ว่าจ้าง แล้วไปจ้างช่วงบุคคลอื่น มาทำการในสิ่งที่ทำได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว หากผู้ว่าจ้างทราบ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิในการยื่นหนังสือบอกกล่าว (Notice) ให้ผู้รับจ้างกลับมาทำการที่จ้างด้วยตนเอง และถ้าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ว่าจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ตัวอย่างนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงในการจ้างช่วงของผู้ว่าจ้าง

หรือในกรณีของประเทศอังกฤษ มีการกำหนดไว้ว่าสัดส่วนของงานที่จะจ้างช่วงต้องไม่เกิน 50 - 60% จากตัวอย่างข้างต้นคือ ประเด็นที่กำลังชี้ให้เห็นว่า เมื่อพิจารณา**มาตรา 607** เรื่องจ้างช่วงกับสัญญาการก่อสร้างสามารถแตกแขนงมากมาย จึงอาจเป็นปัญหาที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องดังกล่าว หรือว่าเรื่องคุณภาพของงาน หรือการบังคับตามสัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายจ้างทำของ ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวไว้

แล้ว แต่อาจจะต้องการมีการพัฒนาเนื้อหาของกฎหมาย (Body of law) เป็นพิเศษในเรื่องนั้นขึ้นมา อย่างเช่น เรื่องข้อพิพาทเกี่ยวเนื่องคุณภาพของงานก่อสร้าง

ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่ทำให้น่าจะต้องมาคิดต่อว่า ปัจจุบันประมวลแพ่งและพาณิชย์ ด้วยความที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ แม้จะไม่ได้กล่าวถึงการระงับข้อพิพาท เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ความรับผิด แต่ว่าการที่ทางภาคอุตสาหกรรม เสนอความเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยัง ไม่สามารถที่จะช่วยสร้าง ระบบของการระงับข้อพิพาทที่ดี ซึ่งในเรื่องนี้ในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างได้มีการยกร่างกฎหมายอยู่ตัวหนึ่งแยกต่างหากออกมา ที่กำลังอยู่ในขั้นรับฟังความคิดเห็น ก็คือร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการระงับข้อพิพาทอันเกี่ยวกับการชำระเงินตามสัญญาก่อสร้าง ซึ่งเกี่ยวกับการชำระค่าก่อสร้าง (construction payment)

เนื่องจากเท่าที่มีการสำรวจความคิดเห็น การระงับข้อพิพาทปัจจุบันยังไม่เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ การระงับข้อพิพาทยังต้องใช้เวลา และมีประเด็นที่ซับซ้อน ซึ่งอุตสาหกรรมก่อสร้างในทางปฏิบัติ เวลาเกิดข้อพิพาทขึ้น โดยเฉพาะข้อพิพาทเกี่ยวกับการฟ้องเรียกเงิน ไม่สามารถรอได้ แม้กระทั่งการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ ในปัจจุบันก็ไม่ตอบสนองต่อลักษณะของข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เพราะว่าหากมีโครงการก่อสร้างโครงการหนึ่งแล้ว บางกรณีผู้รับงานก่อสร้างได้นำทรัพยากรทุกอย่างเพื่อไปทำการงานตามที่ว่าจ้าง แล้วก็ตกลงชำระเงินตามกำหนดการที่สำคัญ (Milestone) ถ้าเราไม่ได้รับเงินตามกำหนดการที่สำคัญ (Milestone) อย่างครบถ้วน บางทีอาจกระทบต่อกระแสเงินสด (Cash Flow) และอาจกระทบต่อความสามารถของผู้รับจ้างก่อสร้างที่ไม่สามารถดำเนินต่อได้

นอกจากนั้นการเกิดข้อพิพาทระหว่างก่อสร้างอาจจะไม่ได้กระทบต่อโครงการเดียวแต่อาจส่งผลกระทบต่อโครงการอื่น เพราะอุตสาหกรรมก่อสร้างมันเปรียบเสมือนโดมิโน ที่ถ้ามีตัวหนึ่งล้มลงก็อาจล้มได้ทั้งหมด จึงมีความพยายามของภาคอุตสาหกรรมที่จะเชื่อมโยงเข้าไปสู่เรื่องร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการระงับข้อพิพาท อันเกี่ยวกับการชำระเงินตามสัญญาก่อสร้าง ที่สร้างระบบข้อพิพาททางเลือกเข้ามา ในกรณีที่เกิดประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาจ้างก่อสร้าง สามารถใช้ขั้นตอนระงับข้อพิพาทพื้นฐาน (Default mode) ได้เลย ซึ่งจะรับรอบระยะเวลาการระงับข้อพิพาทนี้เป็นหลักเดือน และมีค่าบังคับเกือบจะเทียบเท่าคำตัดสินชี้ขาด (awards) เลย ซึ่งตัวร่างกฎหมายตัวนี้เราเลียนแบบมาจาก จากระบบกฎหมาย Common Law เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ แต่ว่าปัจจุบันร่างกฎหมายตัวนี้ก็อยู่ในชั้นพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

ประเด็นปัญหาของ**มาตรา 603** และ **604** ที่อาจถูกมองว่าเป็นมาตราที่ไม่ถูกปรับใช้บ่อยนัก แต่ความเป็นจริงก็เกิดเรื่องขึ้นเยอะเหมือนกัน เป็นมาตราที่มีปัญหาว่าตัวบทบัญญัติเขียนไม่ชัดเจน **มาตรา 603, 604** เป็นเรื่องของจ้างทำของ คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีส่วนกับการทำการงานนั้น ผ่านการจัดหาสัมภาระ**มาตรา 603** เป็นกรณีที่การจ้างทำของผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ **มาตรา 604** เป็นกรณีที่ผู้ว่าจ้างเป็นคนที่จัดหาสัมภาระ

ทั้ง 2 มาตรานี้เหมือนกันในแง่ของโครงสร้างของบทบัญญัติ โดยวรรค 1 ของทั้ง 2 มาตรานี้จะกล่าวถึงกรณีความรับผิด ในกรณีเกิดปัญหาจากเรื่องการบุบสลายหรือเสียหายของสิ่งที่เป็นวัตถุของการจ้าง

ทำของ ในช่วงระหว่างที่จะมีการส่งมอบงาน แต่มีการตกลงเรื่องผู้จัดหาสัมภาระนั้น ความรับผิดจะอยู่ที่ผู้ใด อยากให้ลองพิจารณา**มาตรา 604** ก่อน **มาตรา 604** เป็นกรณีที่ผู้ว่าจ้างเป็นคนจัดหาสัมภาระ ยกตัวอย่างเช่น ก จ้าง ข สร้างตึก ก เป็นผู้จัดหาปูน หาหิน อิฐ ในการก่อสร้าง ก ผู้ว่าจ้างมีฐานะเป็นผู้จัดหาสัมภาระ หากในระหว่างการจ้างก่อสร้าง เกิดเหตุที่ทำให้การก่อสร้างพังทลาย หรือบุบสลาย **มาตรา 604** กำหนดให้ ก เป็นผู้รับความวินาศ ก ต้องยอมรับผลแห่งความเสียหายนั้น หากความวินาศภัยนั้นไม่ได้เป็นการกระทำของผู้รับจ้าง ขณะที่**มาตรา 604** วรรค 2 พูดถึงความรับผิด (Liability) เกี่ยวกับสินจ้าง กำหนดให้ผู้ว่าจ้างไม่ต้องจ่ายสินจ้าง เว้นแต่ความวินาศภัยนั้นเกิดจากตัวผู้ว่าจ้าง

เมื่อพิจารณากรณีที่ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ ตาม**มาตรา 603** เนื้อความในวรรค 1 เหมือนกับ **มาตรา 604** วรรค 1 แต่เมื่อพิจารณา**มาตรา 603** วรรค 2 ที่กำหนดให้ไม่ต้องใช้สินจ้าง ปัญหาคือ ถ้าเป็นกรณีการกระทำของผู้ว่าจ้างที่ทำให้เกิดความวินาศ **มาตรา 604** กำหนดให้แม้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหา ผู้ว่าจ้างยังต้องจ่ายสินจ้างให้ผู้รับจ้าง แต่ในกรณี**มาตรา 603** กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าผู้ว่าจ้างต้องจ่ายสินจ้างหรือไม่ เป็นกรณีที่กฎหมายเขียนไปไม่ถึง

นอกจากนี้ **มาตรา 603** และ **604** พูดถึงกรณีที่มีการจัดหาสัมภาระแล้วการที่จ้างทำนั้นบุบสลายหรือเสียหายไปทั้งหมด ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือหากการที่ว่าจ้างนั้น สามารถทำได้บางส่วน ผู้รับจ้างต้องส่งมอบการที่ทำให้ผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่ต้องรับการที่ทำนั้นหรือไม่ และต้องจ่ายสินจ้างเป็นจำนวนเท่าไหร่ ประเด็นนี้ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ อันนี้คือตัวอย่างของปัญหาของมาตราจ้างทำของ

ปัญหา**มาตรา 606** ที่เกี่ยวกับกรณีที่มีสัญญาจ้างทำของที่สาระสำคัญของสัญญาอยู่ที่คุณสมบัติพิเศษของผู้รับจ้าง เช่น การจ้างทนายความว่าความ กรณีที่ผู้รับจ้างตายหรือไม่สามารถทำการงานที่ว่าจ้างได้ กฎหมายกำหนดให้สัญญาจ้างทำของนั้นเป็นอันสิ้นสุดลง แต่มาตรานี้ไม่ได้พูดถึงกรณี ถ้าหากผู้ว่าจ้างจะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้รับจ้างได้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้ที่ทำให้ตนไม่สามารถทำการงานที่ว่าจ้างได้ เป็นเรื่องของกฎหมายที่ไม่ได้มีปัญหา แต่เป็นเรื่องของการเขียนไม่ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ผู้เข้าร่วม : เห็นด้วยกับการแยกสัญญาก่อสร้างกับสัญญาจ้างทำของ

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาใหญ่จะเป็นเรื่องสัญญาก่อสร้าง (construction contract) โดยเฉพาะการมีอายุความที่สั้นมาก เช่น 6 เดือน 1 ปี ตาม**มาตรา 601** แต่ชีวิตจริงคือไม่ใช่แค่สร้างบ้านขนาดเล็กกันแล้ว แต่เป็นการก่อสร้างตึกขนาดใหญ่ แนะนำให้แยกสัญญาจ้างก่อสร้างให้แยกออกมาจากสัญญาจ้างทำของ

ผู้เข้าร่วม : สัญญาจ้างก่อสร้าง ปัญหาใหญ่คือเรื่องความไม่ชัดเจนของสัญญา เช่นคำว่า “รับมอบโดยไม่อิดเอื้อน” หมายความว่าอะไร ควรจะให้คำนิยามให้ชัดเจน

ผู้เข้าร่วม : ในคณะมหาลัย มีการทำสัญญาเกี่ยวกับเรื่อง อาชีพอิสระ (Freelance) หรือสัญญาเกี่ยวกับบริษัทเอกชนที่มารับเหมาก่อสร้าง สัญญาเป็นจ้างทำของ หรือว่าจ้างแรงงาน ต้องตีความว่ายังไงกันแน่

ผู้เข้าร่วม : ผมเห็นว่าสัญญาจ้างทำของ เป็นเรื่องที่แก้ไขน้อยที่สุด เพราะมีบทบัญญัติไม่เยอะมาก เป็นเรื่องของอุตสาหกรรมเฉพาะ (Specific Industry) แต่มีปัญหาการตีความคำว่า “รับมอบโดยไม่อิดเอื้อน” เพราะสามารถทำให้เกิดการตีความที่หลากหลาย ศาลมักตีความเฉพาะกรณีไม่จ่ายสินจ้าง เมื่อรับมอบงาน แต่ถ้าเป็นกรณีต้องจ่ายสินจ้างไปบางส่วนเพื่อทำการงาน กรณีดังกล่าวผู้ว่าจ้างก็ต้องจ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง เพื่อให้สามารถทำการงานนั้นได้ แต่ต่อมาเมื่อถึงกำหนดเวลาส่งมอบ ผู้รับจ้างกลับส่งมอบงานเนิ่นช้า ศาลตีความว่าการที่ผู้ว่าจ้างชำระเงินไปบางส่วน เป็นการรับมอบการที่ทำการนั้นโดยไม่อิดเอื้อน ผู้รับจ้างก็หลุดพ้นจากความรับผิดเพื่อการที่ส่งมอบเนิ่นช้า ตาม**มาตรา 597**

ผู้เข้าร่วม : ในประเด็นดังกล่าว สัญญาจ้างก่อสร้างมีการแยก การแล้วเสร็จทางกายภาพ (Practical Completion) กับ การแล้วเสร็จสมบูรณ์ของงาน (Final Completion) ในกรณีของ การแล้วเสร็จทางกายภาพ (Practical Completion) ผู้รับจ้างสามารถส่งมอบได้เลย ผู้ว่าจ้างก็ตรวจรับงาน ถ้าเกิดว่าการที่ทำชำรุดบกพร่อง (Defect) ก็สามารถอ้างความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องได้ แต่ถ้าเกิดมีการส่งมอบงานในช่วงการแล้วเสร็จสมบูรณ์ของงาน (Final Completion) และต่อมาพ้นระยะเวลาความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง (Defect Liability Period) ถือว่าผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิด แต่สัญญาจ้างทำของทั่วไปไม่ได้มีการแยกประเภทของการแล้วเสร็จของงานที่ทำ

.....

3. ครอบครัวและมรดก

ผู้เข้าร่วม 1 : ประเด็นเรื่องเท่าเทียมทางเพศ ปัจจุบันอาจจะไม่ค่อยมีจุดเจ็บปวด (Pain point) สักเท่าไหร่ เพราะว่าตอนนี้เริ่มมีร่าง พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม ที่ได้รับการเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว รอแค่บังคับใช้เป็นกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม 1 : ประเด็นที่สองเรื่องเหตุฟ้องหย่า อาจจะต้องพิจารณาตามรูปแบบสังคมปัจจุบัน เพราะว่าเรื่องเหตุฟ้องหย่าเป็นเรื่องของสถาบันครอบครัว และจะเกี่ยวกับเรื่องการแบ่งทรัพย์สิน หรือการใช้อำนาจปกครองบุตร อาจจะต้องมีการชั่งประโยชน์ระหว่างการคงสถานะครอบครัวกับการที่บุคคลแต่ละคนจะใช้สิทธิในการเลือกความสัมพันธ์

ผู้เข้าร่วม 1 : ปัญหาเรื่องจัดการมรดก จุดเจ็บปวด (Pain point) ของปัญหานี้คือ การจัดการมรดกมักเกิดปัญหากับทายาทที่ไม่สามารถตกลงแบ่งทรัพย์มรดกกันได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ กฎหมายกำหนดให้ปันทรัพย์มรดกแก่ทายาทโดยธรรม ตามลำดับชั้นของทายาทโดยธรรม ตาม**มาตรา 1629** ในทางปฏิบัติ เกิดปัญหาการตั้งผู้จัดการมรดก และการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้งกัน

ผู้เข้าร่วม 1 : ถ้ามีประเด็นเรื่องของการแบ่งมรดกของบุตร ในกรณีที่บิดาหรือมารดายังมีชีวิตแต่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นประเด็นที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ตาม**มาตรา 1546** กำหนดให้บุตรที่เกิดจากหญิงใด เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น ปัญหาคือในบางกรณีที่มารดาทิ้งบุตรไว้ตั้งแต่เล็ก ไม่มีการอุปการะเลี้ยงดู หรือว่าบิดาที่อาจจะเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วก็ทิ้งบุตรไปแต่เด็ก แต่กลับกลายเป็นว่าเมื่อบุตรเสียชีวิตแล้ว บุตรมีทรัพย์มรดกที่จำนวนมากจากงานที่ทำในระหว่างที่มีชีวิต กลายเป็นว่าบิดาหรือมารดาซึ่งไม่ใช่ผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร กลับเป็นผู้ที่ได้มรดกส่วนนั้นไป ทั้งที่ในความเป็นจริงเขาคือผู้สร้างปัญหาให้กับสังคมในการไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตรให้ญาติคนอื่นหรือให้รัฐต้องมาดูแล จึงเกิดคำถามว่าบิดาหรือมารดายังมีชีวิต แต่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตร ควรได้รับส่วนแบ่งจากทรัพย์มรดกของบุตรหรือไม่

ผู้เข้าร่วม 1 : เรื่องการทำพินัยกรรม ก็เป็นปัญหาที่น่าสนใจ มีการกำหนดแบบพินัยกรรมไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในปัจจุบัน ที่สังคมมีการพัฒนามากขึ้นด้วยกระแสของโลกาภิวัตน์ วิธีการแสดงเจตนาเผื่อตายในยุคปัจจุบันควรจะมีวิธีการที่ทำได้มากขึ้นกว่าที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ซึ่งก็อาจจะเป็นสิ่งที่ต้องชั่งประโยชน์ ระหว่างเจตนาของผู้ตายกับเรื่องความน่าเชื่อถือในแบบของพินัยกรรม

ผู้เข้าร่วม 1 : พินัยกรรมแบบธรรมดา ตาม**มาตรา 1656** ส่วนตัวเห็นว่าน่าจะยังมีประโยชน์ แต่ว่าเรื่องพินัยกรรมที่เห็นว่าน่าจะล้าสมัย และควรจะปรับปรุงให้ดีขึ้นคือ พินัยกรรมทำด้วยวาจา ตาม**มาตรา 1663** ที่กำหนดให้สามารถทำได้เมื่อตกอยู่ในเวลาอันตรายใกล้ความตาย หรือสงคราม และกำหนดให้ถ้าพ้นเหตุภัยอันตรายนั้นไปแล้ว ให้พินัยกรรมสิ้นผลไปนั้น ในความเป็นจริงปัจจุบัน น่าจะมีเทคโนโลยีอย่างอื่น ที่สามารถยืนยันเจตนารมณ์ของผู้ทำพินัยกรรมได้ดีกว่าแบบที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กระบวนกร : เทคโนโลยีในปัจจุบันน่าจะมีสิ่งที่สามารถเข้ามาช่วยในการทำพินัยกรรมได้ และเกิดคำถามว่าอะไรคือสิ่งที่กฎหมายควรจะกำหนดแบบ เพื่อให้การทำพินัยกรรมสามารถพัฒนา ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ผู้เข้าร่วม 1 : เทคโนโลยีที่น่าจะสามารถช่วยในการทำพินัยกรรมได้ ยกตัวอย่างเช่น เครื่องบันทึกเสียงหรือโทรศัพท์มือถือ เพราะขณะที่มีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อ 100 ปี ก่อน ณ ตอนนั้นคงไม่มีเทคโนโลยีที่บุคคลทั่วไป สามารถเข้าถึงอุปกรณ์ที่สามารถบันทึกเสียง บันทึกภาพได้เฉกเช่นปัจจุบันนี้ ซึ่งทุกคนแทบจะมีไว้ครอบครอง และพกติดตัวแทบตลอดเวลา อาจจะนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการทำพินัยกรรมหรือเป็นแบบพินัยกรรม หรือใช้เป็นแบบเฉพาะการทำพินัยกรรมด้วยวาจาเมื่อมีเหตุภัยอันตราย ตาม**มาตรา 1663** หรือจะไปถึงขนาดเป็นส่วนหนึ่งของแบบของพินัยกรรมธรรมดาตาม**มาตรา 1656**

ผู้เข้าร่วม 1 : ประเด็นเรื่องการจัดการทรัพย์สินของสามีภรรยาหรือคู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส เพราะว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้มีการรับรองการจัดการทรัพย์สินเหล่านี้ แต่มีการพัฒนาอย่างมากจาก การตีความของคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ให้คู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียน อาจมีสิทธิในทรัพย์สินที่ทำมาหาได้หรือทำมาหากินร่วมกัน ในระหว่างที่อยู่กินฉันสามีภรรยาโดยไม่จดทะเบียนกันได้ ปัญหาคือ เมื่อไม่มีการบัญญัติไว้ชัดแจ้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนแน่นอน ว่าทรัพย์สินใดสามารถแบ่งได้ และนำมาซึ่งข้อพิพาทหลังจากที่การสมรสมันสิ้นสุดลง หรือปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างการจัดการทรัพย์สินของคู่สมรสที่จดทะเบียนตามกฎหมาย กับไม่จดทะเบียนตามกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม 2 : ผมมีความเห็นที่อยากเสนอแก้คือ เรื่องเกี่ยวกับการทำสัญญาก่อนสมรส ในเรื่องขอบเขตของการทำสัญญาก่อนสมรส ควรจะมีขอบเขตที่กำหนดชัดเจนว่าทำได้กว้างหรือแคบมากน้อยเพียงใด เพราะว่าในปัจจุบัน ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตกลงให้แยกสินส่วนตัวและสินสมรส ตั้งแต่ก่อนสมรสโดยหลักแล้วอาจจะทำไม่ได้ เพราะว่าเป็นข้อจำกัดในการทำสัญญาก่อนสมรส ซึ่งมีขอบเขตจำกัด สามารถตกลงกันได้เฉพาะเรื่องที่เป็นทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาเท่านั้น ไม่สามารถตกลงไปถึงเรื่องการแบ่งทรัพย์สินหลัง

การหย่าได้ เพราะศาลก็ตีความว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยฯ ตาม**มาตรา 1465** จึงเห็นว่า ถ้ากำหนดข้อจำกัดให้ชัดเจนว่า กรณีใดที่สามารถทำได้ หรือสามารถแบ่งแยกทรัพย์สินได้มากน้อยเพียงใด ก็จะทำให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผู้เข้าร่วม 1 : ปัญหาเรื่องการจัดการมรดกที่คิดว่าน่าสนใจแล้วก็ควรจะแก้ไขในทางปฏิบัติ คือ อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดก หากพินัยกรรมมีการตั้งผู้จัดการมรดกไว้ บุคคลตามพินัยกรรมมีสถานะเป็นผู้จัดการมรดกได้ สามารถจัดการมรดกได้เลย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้รับรองเรื่องนั้นไว้ด้วย แต่ในทางปฏิบัติจริงแทบทุกคนต้องมาจัดการมรดกที่ศาล ทั้งที่ความจริงควรจะสามารถจัดการได้โดยที่ไม่ต้องไปศาลก็ได้

อีกประเด็นคือ หน้าที่ของผู้จัดการมรดกจะไปสิ้นสุดเมื่อไหร่หรือสิ้นสุดตรงไหน ในทางปฏิบัติเกิดปัญหาที่ว่า แม้ผู้ตายจะตายไปแล้ว แต่ว่าการจัดการมรดกไม่เสร็จสิ้นสักที ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตามแต่ เช่น ทายาทพิพาทกันเรื่องการแบ่งทรัพย์มรดก หรือ ทายาทตั้งใจจะไม่จัดการมรดกให้เสร็จสิ้น และสุดท้ายทรัพย์มรดกซึ่งควรจะจัดการให้เสร็จ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในระบบเศรษฐกิจ ก็กลายเป็นถูกทิ้งไว้อยู่ในกองมรดก ซึ่งส่วนตัวเห็นว่าไม่ได้เป็นผลดีกับเศรษฐกิจโดยรวมด้วย

กระบวนกร : ต้องจัดการมรดกให้เสร็จภายใน 5 ปี หรือ 1 ปี

ผู้เข้าร่วม 1 : แม้ว่า**มาตรา 1732** จะกำหนดไว้ว่าต้องจัดการมรดกเสร็จภายใน 1 ปี แต่ว่าในทางปฏิบัติมีหลายกรณี ที่สิบปีก็ยังจัดการไม่เสร็จสิ้น จนผู้จัดการมรดกคนแรกตายไปแล้วก็ยังคาอยู่ ผมเห็นว่าปัญหานี้ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ในเรื่องกระบวนการ ซึ่งควรจะต้องหาประเด็นที่อาจจะต้องแก้จุดเจ็บปวด (Pain point) ตรงนี้

ผู้เข้าร่วม 3 : เรื่องการทำพินัยกรรมโดยทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันมีช่องทางทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอำนวยความสะดวกในเรื่องนี้ได้หลากหลาย และมีระบบที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพินัยกรรมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ได้แล้ว เพราะฉะนั้น เหตุผลที่เราเคยใช้สมัยก่อน มันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน ซึ่งก็คงจะมีเรื่องของการพยายามที่จะป้องกันในเรื่องของการปลอมแปลง หรือว่าการทำโดยไม่ใช่เจตนาที่แท้จริงของเจ้ามรดก แต่ในปัจจุบัน มันสามารถตรวจสอบได้ทั้งหมดแล้ว เพราะฉะนั้นผมคิดว่า ถ้าแก้ไขให้สามารถทำพินัยกรรมโดยทางอิเล็กทรอนิกส์ น่าจะสามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้ได้ ขนาดกรณีที่เป็นการทำพินัยกรรมในพฤติการณ์พิเศษ ตาม**มาตรา 1663** ซึ่งเหมือนจะไม่มีหลักประกันใด ระบบกฎหมายยังรองรับให้สามารถทำได้ เรื่องนี้ในปัจจุบันก็ควรจะได้รับการรับรอง

ผู้เข้าร่วม 4 : เรื่องการจัดการทรัพย์สินของคู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดชัดเจน แต่ว่ามีคำพิพากษาของศาลฎีกา ที่มันกลายเป็นบรรทัดฐานไปว่าคู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียนคือหุ้นส่วนชีวิต ต้องแบ่งคนละครึ่ง จึงทำให้กรณีที่เป็นคู่สมรสไม่ได้จดทะเบียน สิทธิหน้าที่ระหว่างกันไม่ชัดเจน แต่ว่าเมื่อคำพิพากษาศาลฎีกาที่พัฒนาไปไกลและชัดเจนแล้ว ก็ควรจะนำมาระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ก็มีบางกรณี เช่น กรณีสามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียน และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งออกค่าใช้จ่ายแทบทุกอย่าง แต่ในที่สุด ถ้ามีการหย่าร้างกันแล้ว ตามคำพิพากษาศาลฎีกาสามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียน ต้องเป็นหุ้นส่วนชีวิต คือการจัดการทรัพย์สินคือต้องเฉลี่ยกันคนละครึ่ง ก็จะไม่เป็นธรรมทั้ง ๆ ที่ทั้งคู่เลือกที่จะไม่จดทะเบียน

ผู้เข้าร่วม 5 : ประเด็นเรื่องการแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ญาติที่อุปการะเลี้ยงดู แทนบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายที่ไม่ได้อุปการะเลี้ยงดู ยกตัวอย่างเช่นกรณีที่เป็นประเด็นในประเทศเกาหลีใต้ ที่มีนักร้องคนหนึ่งที่ฆ่าตัวตาย แล้วสุดท้ายมรดกตกทอดแก่บิดามารดาที่ไม่ได้อุปการะเลี้ยงดู ผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูคือป้า จึงเกิดเป็นประเด็นว่า บิดามารดาที่ไม่เคยเลี้ยงดูบุตรเลยตลอดชีวิตที่ผ่านมา กลับได้รับมรดกของบุตร ในขณะที่ป้าที่เป็นคนดูแล มรดกกลับไม่ตกทอดแก่ป้า จึงเกิดคำถามว่าสามารถมีข้อยกเว้นหลักการดังกล่าวได้หรือไม่

ผู้เข้าร่วม 1 : ขอเสริมประเด็นข้างต้น ผมเห็นว่าควรพิจารณาแก้ไขเรื่องการพิจารณาลำดับชั้นทายาทโดยธรรม หรือทายาทที่กฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นผู้สนิทที่ควรได้รับมรดก ตามหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง ตาม**มาตรา 1629** ว่าควรจะยึดตามหลักการเดิม คือ พิจารณาตามลำดับหนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก หรือว่าควรจะพิจารณาให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากขึ้น หรือกำหนดข้อยกเว้นเพิ่มเติม

ผู้เข้าร่วม 6 : ควรมีข้อยกเว้นหรือว่ามีการพิสูจน์ที่ต่างไป จากบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นครอบครัวของผู้ตาย ยกตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมที่กำลังจะเกิดขึ้น จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่มันกระทบกฎหมายครอบครัวและมรดกเยอะมาก

ผู้เข้าร่วม 1 : แต่ผมว่าด้วยความหลากหลายที่มันเกิดขึ้นในสังคม ผมว่าเรื่องหลักญาติสนิท เป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าถ้าหากผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ปัจจุบันกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนเลยผู้ที่สนิทกับผู้ตายมากที่สุดคือบิดามารดา และผู้สืบสันดาน บิดามารดาและผู้สืบสันดานมีสิทธิได้รับมรดกก่อนทายาทลำดับชั้นอื่น ตาม**มาตรา 1629** ประกอบ**มาตรา 1630** แต่ว่าในความเป็นจริง ครอบครัวมีความซับซ้อนมากกว่านั้น

ผู้เข้าร่วม 6 : ปัญหาของประเด็นดังกล่าวคือ**มาตรา 1629** และ**มาตรา 1630** ไม่ใช่บทสันนิษฐาน แต่เป็นบทบัญญัติที่บังคับไว้เลยว่าลำดับคืออะไร ไม่สามารถหักล้างไม่ได้ ถ้าเขียนในลักษณะของบทสันนิษฐานก็ยังมีข้อยกเว้น เพื่อหักล้างได้ว่าใครควรมีสิทธิดีกว่า

ผู้เข้าร่วม 5 : เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว เพราะคนทั่วไปที่ไม่ใช่นักกฎหมายคงไม่ทราบหลักการเรื่องนี้ จากประสบการณ์เคยมีกรณีที่สามีภริยาจดทะเบียนสมรสกันแล้ว ไม่มีบุตรร่วมกัน โดยอยู่กินมาสามสิบปี เมื่อสามีใกล้จะตายก็จดทะเบียนสมรสกัน สามีก็คิดว่ามรดกตกแก่ภรรยาตัวเอง จึงไม่ได้ทำพินัยกรรม แต่ในทางกฎหมายจะต้องพิจารณาลำดับชั้นของทายาทโดยธรรม และเกิดกรณีที่หลานของสามีได้รับมรดกทั้งที่ในความเป็นจริง ไม่เคยได้คุยกันหรือมีความสนิทชิดเชื้อกัน แต่ว่าต้องมาแบ่งให้กับหลานที่ไม่เคยใส่ใจดูแลมาก่อน จึงเป็นประเด็นในทางความรู้สึกของคน ว่าทำไมฉันต้องแบ่งทรัพย์มรดกให้กับคนที่ไม่เคยเกี่ยวข้องกันเลย แม้ว่าจะมีสัมพันธ์ทางสายโลหิตก็ตาม

ผู้เข้าร่วม 5 : อีกประเด็นก็คือ เรื่องสละมรดก เมื่อทายาทโดยธรรมสละมรดก ผู้สืบสันดานของทายาทคนนั้น ก็จะต้องมาสืบมรดกด้วย ตาม**มาตรา 1615** คำถามคือ เราจะหาผู้สืบสันดานของผู้สละมรดกได้อย่างไร เกิดเป็นภาระการพิสูจน์ และถ้าติดต่อผู้สืบสันดานของผู้สละมรดกไม่ได้ ทรัพย์มรดกในส่วนของผู้สืบสันดานของผู้สละมรดกจะจัดการอย่างไร เพราะถ้าใช้ทรัพย์มรดกส่วนนั้น ก็อาจเข้ากรณียักย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก ตาม**มาตรา 1605** คำถามคือถ้าไม่สามารถติดต่อผู้สืบสันดานของผู้สละมรดก จะแก้ปัญหาอย่างไร

ผู้เข้าร่วม 5 : เรื่องใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียว ค่อนข้างทับซ้อนกับเรื่องเพิกถอนอำนาจปกครองบุตร ในความเป็นจริงศาลไม่สั่งเรื่องเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรเลย หากจะเพิกถอนได้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องเลวร้ายมาก เช่น ทุบตี ทำร้าย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วมันไม่สามารถใช้อำนาจปกครองบุตรร่วมกันได้ เพราะว่าพ่อแม่เขาคุยกันไม่ได้ แต่พฤติการณ์ของศาลไทยคือ ไม่พร้อมที่จะตัดอำนาจปกครอง ของคนใดคนหนึ่ง ศาลต้องการให้ใช้ร่วม ซึ่งสุดท้ายก็เลยให้มาออกมาในแนวทางว่าให้อำนาจปกครองตกอยู่กับบิดาหรือมารดาฝ่ายเดียว ตาม**มาตรา 1566** จึงเกิดข้อสงสัยว่าแตกต่างกันอย่างไร เพราะศาลไม่เพิกถอนอำนาจปกครองแต่ว่าสั่งให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจปกครองฝ่ายเดียวได้

จากประสบการณ์ที่เคยมี กรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นคนต่างชาติ ฝ่ายชายเป็นคนไทย มีบุตรร่วมกัน โดยบุตรถือสัญชาติไทยตามบิดา จึงมีประเด็นว่า ศาลไม่เพิกถอนอำนาจปกครองบุตรจากบิดา อาจเพราะฝ่ายชายก็เป็นคนไทยด้วย ลูกความเราที่เป็นคนต่างชาติ ก็ตั้งข้อสงสัยว่า หรือเป็นเพราะว่าตนไม่ใช่คนไทย จึงถูกกีดกันสิทธิขนาดนี้ แต่ในความเป็นจริงศาลไม่สั่งเพิกถอนอำนาจปกครอง แม้กระทั่ง กรณีที่บิดาเสพยาเสพติด ศาลสั่งเพียงให้อำนาจปกครองตกอยู่กับมารดาฝ่ายเดียว

ผู้เข้าร่วม 6 : เคยเจอประเด็นเรื่องการทำงานของศาล แม้ว่าจะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความโดยตกลงว่า ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้อีกฝ่ายหนึ่งมีอำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียว แม้ว่าจะไม่ได้ตกลงว่าจะยินยอมให้เพิกถอนอำนาจปกครองเพียงแค่ตกลงให้สามารถใช้อำนาจปกครองฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายผิดสัญญาประนีประนอมยอมความมาแปดครั้งแล้ว ศาลไทยกลับไม่พิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยให้เหตุผลว่ายังให้โอกาสอีกฝ่าย ทำให้สัญญาประนีประนอมยอมความบังคับไม่ได้ในความเป็นจริง

ผู้เข้าร่วม 1 : ที่จริงปัญหาเรื่องอำนาจปกครองบุตร ผมว่าไม่ได้มีปัญหาแต่กับศาล เพราะว่าพบปัญหานี้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกหลายหน่วยงาน เช่นหน่วยงานทางทะเบียน สำนักงานเขต หรือ อบต. อำเภอ เพราะว่าแม้จะมีคำพิพากษาแล้ว สุดท้ายก็ต้องไปจดทะเบียนทางเขตกับทางอำเภอ และก็มักจะเกิดปัญหาเช่นว่านี้อีก กว่าจะจดทะเบียนได้ หรือการจะไปบังคับตามคำพิพากษาตามยอม ก็เกิดปัญหาในหลายกระบวนการ

ผู้เข้าร่วม 6 : ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดนอกเนื้อหาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เป็นปัญหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติขององค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ต้องจดทะเบียนตามที่ศาลกำหนด

ผู้เข้าร่วม 5 : เห็นด้วยกับ **ผู้เข้าร่วม 6** เรื่องการประนีประนอมยอมความ เรื่องอำนาจปกครองบุตร เมื่อศาลอนุญาตให้เขียนบันทึกว่าให้เป็นฝ่ายเดียวแล้ว สัญญาชอบด้วยกฎหมายแล้ว ศาลรับรองแล้ว แต่ทำไมถึงไม่สามารถบังคับใช้ได้ตามสัญญา เป็นเรื่องที่แปลก แต่ในความเป็นจริงรูปแบบของความสัมพันธ์ทางครอบครัวไม่อาจรอให้ศาลสั่งได้ ถ้ามีการประนีประนอมแล้ว ก็ควรจะต้องเป็นไปตามที่ตกลง

ผู้เข้าร่วม 1 : นอกจากนี้แล้ว การใช้เวลากับกระบวนการศาล ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เยาว์ด้วย เพราะว่ากว่ากระบวนการจะเสร็จจากศาล ก็ใช้เวลาดำเนินการหลายปี กระทบต่อพัฒนาการของผู้เยาว์

ผู้เข้าร่วม 1 : ประเด็นเรื่องอำนาจปกครองบุตร อีกประการหนึ่งที่ผมเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัจจุบันค่อนข้างจะล้าสมัยก็คือเรื่องของกลไก(Mechanism) เรื่องการคุ้มครองสิทธิเด็กในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะถูกกำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หรือว่า พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งถ้ามีโอกาสที่จะประมวลให้อยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกันและทำให้เป็นระบบเดียวกัน น่าจะทำได้ เพราะว่าเข้าใจว่าตอนที่ร่าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะยังไม่ได้มีหลักการ (Concept) ในเรื่องดังกล่าว

และอีกประเด็นที่น่าจะเป็นประโยชน์คือกลไก (Mechanism) ที่เกี่ยวกับกระบวนการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ควรจะต้องทำให้เป็นระบบมากกว่านี้ เพราะว่าบางทีกฎหมายอาจจะบัญญัติไว้ครอบคลุมชัดเจน แต่ว่าสุดท้ายไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้เพราะขาดกลไก (Mechanism) ที่เป็นระบบ

ผู้เข้าร่วม 5: ประเด็นเรื่องกระบวนการเยียวยา ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับความเป็นชู้ จากประสบการณ์ เคยมีกรณีชู้ที่เป็นผู้หญิงแบบเปิดเผยตัวตน มีการโพสต์ลงโซเชียลมีเดียเป็นสาธารณะ แต่ปัญหาเกิดขึ้น เมื่อยื่นฟ้องตาม**มาตรา 1523** เพื่อเรียกเงินด้วยค่าทดแทนตาม**มาตรา 1523** และขอให้ฝ่ายหญิงที่เป็นชู้ลบโพสต์ที่ลงให้หมด แต่ศาลไม่พิพากษาตามคำขอ โดยให้เหตุผลว่า**มาตรา 1523** เป็นกฎหมายเฉพาะ จึงตัดสิทธิเรื่องที่เป็นการละเมิดทั่วไปที่จะห้ามไม่ให้ลบข้อความตรงนี้ และสั่งให้ชดใช้ค่าทดแทนเพียงอย่างเดียว ซึ่งปัญหาคือ ในบริบทสังคมปัจจุบัน การโพสต์ลงโซเชียลมีเดียก็ทำให้เกิดความเสียหายหนัก และบางเรื่องเป็นความเท็จด้วย คำถามคือ การที่ศาลไม่สั่งให้ลบโพสต์ เพราะว่าไม่มีข้อใดเขียนไว้ให้หยุดกระทำการใด ๆ เพราะ**มาตรา 1523** บัญญัติไว้เพียงแค่เรื่องค่าทดแทน ศาลจึงสั่งเฉพาะเรื่องค่าทดแทน

.....

4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ผู้เข้าร่วม : การควบคุมของหลักประกันในปัจจุบัน กฎหมายจำนองอาจจะยังไม่ได้กำหนดไว้ครอบคลุมมากเพียงพอ

ผู้เข้าร่วม : การกู้ยืมโดยใช้เทคโนโลยีรูปแบบใหม่ เช่น การกู้ยืมเงินโดยใช้คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) เพราะปัจจุบันการกู้ยืมเงินโดยใช้คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) ยังไม่สามารถปรับใช้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องหลักการคิดดอกเบี้ยผิดนัดตาม**มาตรา 224** โดยกำหนด ให้คิดอัตราดอกเบี้ยในระยะเวลาผิดในอัตราที่กำหนดตามมาตรา 7 บวกด้วยอัตราเพิ่มร้อยละ 2 ต่อปี หรือเท่ากับอัตราร้อยละ 5 ต่อปี หลักการดังกล่าวมีผลอย่างไรในทางปฏิบัติ และประชาชนยังไม่รู้ว่ามีการเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นการกำหนดให้เจ้าหนี้ส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ตาม**มาตรา 686** หากเจ้าหนี้ไม่ได้มีหนังสือบอกกล่าวเมื่อพ้นระยะเวลาเกิน 60 วัน **มาตรา 686** วรรคสอง กำหนดให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลา ผมเห็นว่าควรให้มีมาตรการคุ้มครองตัวผู้ค้ำประกันมากกว่านี้ โดยหากเจ้าหนี้ไม่ส่งหนังสือบอกกล่าวภายใน 60 วัน ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ย นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด เพราะในทางปฏิบัติ สุดท้ายเจ้าหนี้ก็ต้องบอกกล่าวผู้ค้ำประกันอยู่ดี ถ้าหากมีการฟ้องร้องคดี

ผู้เข้าร่วม : กรณีที่ผู้ค้ำประกันเป็นเจ้าของบริษัทเงินกู้ โดยลักษณะของบริษัทควรที่จะต้องรู้อยู่แล้วว่าบริษัทคู่ค้าผิดนัด ควรที่จะปรับใช้**มาตรา 686** ในเรื่องการกำหนดให้เจ้าหนี้ส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดกับกรณีดังกล่าวด้วยหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : ส่วนตัวทำงานกับพวกธนาคารต่างประเทศค่อนข้างเยอะ ซึ่งอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ และรับทรัพย์สินประเทศไทยเป็นหลักประกันเป็นส่วนใหญ่ ตามหลักกฎหมายขัดกันจะต้องใช้กฎหมายไทย ในการรับหลักประกัน แต่สิ่งที่พบเจอคือมีข้อจำกัดค่อนข้างเยอะ เช่น สถาบันการเงินส่วนใหญ่มักจะรับทรัพย์สิน ที่ไม่คงที่เป็นหลักประกัน ซึ่งหนึ่งในทรัพย์สินที่ค่อนข้างใช้บ่อยก็คือหุ้น แต่ว่ามันมีข้อจำกัดคือ การจำนำหุ้น ถ้ามันเป็นหุ้นแบบร้อยหุ้น จะต้องมีการส่งมอบ และเมื่อบังคับจำนำก็ต้องไปขายทอดตลาด ซึ่งมันไม่มีประสิทธิภาพ (Efficiency) ในทางปฏิบัติ เพราะถ้าเป็นหุ้นของบริษัทจดทะเบียน (listed company) ราคาหุ้นเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กว่าที่จะบังคับจำนำได้ **มาตรา764** กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ และให้

เวลาชำระหนี้ “ภายในเวลาอันควร” ซึ่งไม่สามารถตีความคำว่า เวลาอันควร คือควรกำหนดเวลากี่วัน เพราะราคาหุ้นมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถ้าให้เวลาชำระหนี้เยอะ มูลค่าหลักประกันก็จะลดลง

นอกจากนี้กรณีหุ้นที่ไม่มีใบหุ้น จะต้องไปอยู่ภายใต้ พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งตาม พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ **มาตรา 228/1** กำหนดให้ใช้วิธีการบังคับจำนำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งก็จะกลับมาที่ปัญหาเดิม ก็คือหุ้นของบริษัทจดทะเบียน (listed company) แม้ว่าจะสามารถซื้อขายได้เร็ว แต่ก็ติดเรื่องการบังคับการบอกกล่าวที่ต้องให้ระยะเวลาลูกหนี้ชำระหนี้

เพราะฉะนั้น หลายครั้งเมื่อบอกข้อจำกัดดังกล่าวกับธนาคารต่างประเทศ ทำให้ธนาคารต่างประเทศไม่กล้าเสี่ยง เพราะว่ามูลค่าหุ้นที่เขารับประกันมีมูลค่าประมาณหมื่นล้านบาท ถ้ารอระยะเวลาบอกกล่าว 14 วัน อาจจะทำให้หุ้นที่เป็นหลักประกันนั้นมีมูลค่าเหลือศูนย์เลย ธนาคารต่างประเทศจึงเลือกที่จะใช้หลักประกันตามกฎหมายต่างประเทศแทน แม้ว่าจะไม่มีสถานะเป็นเจ้าหนี้ตามกฎหมายไทยก็ตาม แต่ธนาคารต่างประเทศสามารถบังคับใช้ได้ ผ่านกลไกการบังคับจำนำโดยไม่ผ่านกระบวนการทางศาล (Power of Sale) ซึ่งตกลงในลักษณะของสัญญา (Contractual Agreement) แม้ไม่ได้มีสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน แต่สัญญากำหนดว่าถ้าลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้สามารถขายหุ้นที่เป็นหลักประกันได้ทันที จึงทำให้ธนาคารต่างประเทศพอใจกับหลักกฎหมายต่างประเทศมากกว่า และเป็นทางปฏิบัติที่สถาบันการเงินต่างประเทศมักจะใช้ เป็นเหตุให้กฎหมายหลักประกันของประเทศไทยไม่ถูกนำมาปรับใช้ กรณีดังกล่าวจึงเป็นปัญหาว่าอยากให้พัฒนากฎหมายตรงนี้ให้ดีขึ้น ให้ทุกคนกลับมาอยากใช้การบังคับหลักประกันตามกฎหมายไทย

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องกระบวนการบังคับจำนองที่ค่อนข้างเยอะ และบางกระบวนการก็ยังไม่ค่อยชัดเจน เช่นกรณีการบังคับจำนอง เจ้าหนี้กับลูกหนี้สามารถตกลงกันได้ตั้งแต่ต้นได้หรือไม่ ควรมีกระบวนการที่เร็วขึ้น และมีทางเลือกมากขึ้น

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องการกู้ยืมระหว่างบุคคลกับบุคคลผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีแพลตฟอร์มเป็นตัวกลางในการจัดการระหว่างผู้ขอกู้และผู้ให้กู้ (Peer – to - Peer Lending) หรือว่าสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (Intangible Asset) จะบังคับใช้อย่างไร ผมว่าประเด็นนี้มันเป็นประเด็นที่ในอนาคตที่จะเกิดขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น การนำโฉนดที่ดินเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินกับบริษัท A แล้วบริษัท A มอบเงินเป็นเหรียญคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) ต่อมานำเหรียญคริปโทเคอร์เรนซี(Cryptocurrency) ไปเทรด ปรากฏว่าเหรียญนั้นมีมูลค่ามากกว่าโฉนดที่ดินซึ่งเป็นหลักประกัน ถ้าการทำธุรกรรมถูกกฎหมาย ผมมองว่าจะเหมือนเป็นการเชื่อมสองโลก ทั้งโลกความเป็นจริง กับโลกดิจิทัลเข้าด้วยกัน ซึ่งผมว่าตอนนี้กฎหมายยังตามไปไม่ทันโลกดิจิทัล

ผู้เข้าร่วม : การนำสินทรัพย์ไม่มีตัวตน (Intangible asset) เป็นหลักประกัน เช่นการจำนำได้หรือไม่ ยกตัวอย่างเช่นการนำรูปภาพที่อยู่ใน Cloud ของตนเอง ที่เป็นสินทรัพย์ไม่มีตัวตนที่มีลิขสิทธิ์ จะนำไปจำนำได้หรือไม่ เพราะปัจจุบันกฎหมายจำนำ กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้แก่ผู้รับจำนำ ตาม**มาตรา 747** แต่ผมมองว่าโลกมันกำลังจะเปลี่ยนไป ถ้ากฎหมายตามไม่ทันก็จะเกิดปัญหา

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องภาษาที่ใช้ในกฎหมาย จำนำ จำนอง เป็นภาษาโบราณเข้าใจยาก

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องการกำหนดทรัพย์ที่สามารถเป็นหลักประกันในการจำนอง ปัจจุบันทรัพย์ที่สามารถจำนองได้มีเพียงแค่อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายกำหนด ตาม**มาตรา 703** อยากให้ลองพิจารณาให้สังหาริมทรัพย์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เครื่องบินเจ็ตส่วนตัว ที่ไม่ได้ใช้ในการประกอบธุรกิจ

.....

5. ประกันภัย

กระบวนกร : สำหรับสัญญาประกันภัยอันนี้ จะเป็นประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าไปตอบเห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่เยอะมากที่สุดที่พบคือ ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้นของสัญญาประกันภัย เช่น สัญญามีความซับซ้อนหรือว่ามีข้อยกเว้น ที่ทำให้ผู้ที่เอาประกันไม่เข้าใจ และทำให้ถูกปฏิเสธการคุ้มครองเมื่อเกิดเหตุในบางกรณี ปัญหาที่สองคือ ความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยบางรายไม่ได้รับความเป็นธรรมจากบริษัทประกัน เช่น การปฏิเสธความคุ้มครองโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือการเพิ่มเบี้ยประกันโดยที่ไม่แจ้งล่วงหน้า ปัญหาต่อมาคือ เรื่องความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ ในปัจจุบันที่มีผลิตภัณฑ์ประกันภัยใหม่ ๆ ยังไม่ครอบคลุมอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น พวกประกันภัยทางไซเบอร์ ต่อมาก็จะเป็นประเด็นกระบวนการเคลมที่มีความยุ่งยากและล่าช้า การเรียกร้องสินไหมทดแทนที่มีกระบวนการค่อนข้างยุ่งยากและล่าช้าค่ะ อันต่อมาก็คือ การบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย ผู้เอาประกันภัยอาจประสบปัญหาในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบริษัท หากบริษัทล้มละลาย การปรับปรุงกฎหมายควรกำหนดกลไกในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่บริษัทประกันภัยไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้

ผู้เข้าร่วม 1 : เป็นปัญหาส่วนตัวที่พบ คืออยากทราบว่าทำไมเมื่อซื้อประกันรถยนต์ชั้น 1 แต่กฎหมายให้ไปซื้อประกันที่คุ้มครองบุคคลภายนอกอีกชั้นหนึ่ง ทำให้ต้องจ่ายเบี้ยประกันที่ซ้ำซ้อน

กระบวนกร : เห็นด้วยนะครับ แต่ปัญหานี้ถ้าจะแก้ไขกฎหมาย อาจจะต้องแก้ไข พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ที่บอกว่าถ้ากรมธรรม์ครอบคลุมอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องซื้อแยกอีกฉบับหนึ่งแยกต่างหาก

ผู้เข้าร่วม 3 : ประเด็นเรื่องการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน อายุความการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัย ควรจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ชำระค่าสินไหมทดแทน

กระบวนกร : เห็นด้วยกับปัญหาดังกล่าว ควรจะมีการแก้ไขในเนื้อหาของ**มาตรา 882** เพราะมาตราดังกล่าวกำหนดให้ อายุความที่จะฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน 2 ปี เริ่มนับแต่วันวินาศภัย แต่ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีอื่น ทำให้กรณีที่จะต้องมีการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัย จึงต้องนำหลักอายุความละเมิด ตาม**มาตรา 448** มาปรับใช้เพราะว่า ผู้รับประกันภัยได้รับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยฟ้องผู้ทำละเมิด แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ อาจจะมีการแก้ไขบทบัญญัติ**มาตรา 882** โดยกำหนดให้ กรณีที่มีการรับช่วงสิทธิสามารถไปเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอกผู้ทำละเมิดได้ ภายในกี่ปี นับตั้งแต่วันที่เท่าไหร่

ผู้เข้าร่วม 3 : ประเด็นเรื่องอายุความประกันภัยความรับผิดควรเริ่มนับเมื่อใด ผมเห็นว่าควรจะเริ่ม ณ วันที่ผู้รับประกันจ่ายเงินความรับผิดให้กับผู้รับประกันก่อน

ผู้เข้าร่วม 4 : รวมถึงกรณีอายุความของการประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก (Business Interruption Insurance: BI) เพราะจะคำนวณความเสียหายได้ ต้องผ่านไป 1 ปีก่อน เพื่อจะรู้ถึงความเสียหายของธุรกิจ ยังคำนวณไม่เสร็จเลย จะหมดอายุความแล้ว

ผู้เข้าร่วม 5 : นอกจากนี้ สัญญาขยายคุณภาพการรับประกัน (Extended Warranty) เป็นประเด็นหรือไม่ สัญญาดังกล่าวเข้านิยามของสัญญาประกันภัยหรือไม่

กระบวนกร : สัญญาขยายคุณภาพการรับประกัน (Extended Warranty) หากพิจารณาได้ว่าเป็นสัญญาประกันภัย ผู้ให้บริการจะต้องเป็นผู้รับประกันภัยที่ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายเท่านั้น คือมันมีบางประเทศกำหนดว่า ถ้ามันเป็นกรณีที่รับสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรง ถือว่าเป็นสัญญาประกันภัย สามารถทำได้ แต่ถ้าสินค้ามาจากบุคคลที่สาม อาจจะไม่เข้านิยามสัญญาประกันภัย

นอกจากนี้มีประเด็นเรื่อง ซื้อประกันเสร็จ และไปสั่งโรงพยาบาลทุกโรงพยาบาลว่า ห้ามเปิดเผยข้อมูลสุขภาพของตนให้กับบริษัทประกันภัย อาจตีความว่ายังไม่ถึงขนาดฉ้อฉลได้ เพราะยังไม่มีการหลอกลวงและทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ แต่ทำให้เกิดเป็นสถานการณ์ที่หาข้อยุติไม่ได้ (deadlock) ว่าบริษัทประกันภัยจะต้องดำเนินการอย่างไร

ผู้เข้าร่วม 6 : ภาษาที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับกฎหมายประกันภัย เป็นภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจยาก

กระบวนกร : ประเด็นส่วนใหญ่เรื่องที่ผู้บริโภคให้ความเห็นมา จะเป็นประเด็นที่อยู่ใน พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ.ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 เช่นปัญหาเคลมช้า กรมธรรม์ไม่หลากหลาย ภาษาอ่านยาก อะไรอย่างนี้ สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเจ็บปวด (pain point) ของกฎหมายประกันภัยหมดเลย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ต้องแก้ไข แต่อาจจะต้องแก้ในชั้นพระราชบัญญัติ แต่เป็นเป้าหมายในอนาคต (agenda) หนึ่งที่อนาคตก็คงมีอิทธิพลแล้ว ยิ่งเราพยายามจะขายประกันภัยออนไลน์มากเท่าไหร่ เราต้องทำให้เข้าใจง่าย

ผู้เข้าร่วม 7: เห็นด้วยนะครับประเด็นนี้ ในฐานะที่เราก็เป็นผู้เอาประกันภัยด้วย ขนาดเราเป็นนักกฎหมาย อ่านกรมธรรม์ยังอ่านไม่รู้เรื่องเลย จะคุ้มครองอะไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นประกันภัยทรัพย์สิน ต้องตีความ

ให้มันครอบคลุมอะไรบ้าง หรือว่าถ้ามันเป็นเรื่องของการประกันสุขภาพต่าง ๆ มันก็จะมีโรคที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ เราอ่านบางทีก็ไม่เข้าใจว่าอยู่ในความคุ้มครองรึเปล่า

ผู้เข้าร่วม 8 : ประกันภัยหนึ่งประเภทอาจจะเข้าหลายเงื่อนไข แล้วอย่างนี้หมายความว่ายังไง รวมทั้งเรื่องข้อยกเว้นของกรมธรรม์ นักกฎหมายอ่านยังไม่เข้าใจ ถ้าเป็นผู้บริโภคทั่วไปก็คงไม่รอด

ผู้เข้าร่วม 9 : ปัญหาดังกล่าวทำให้คนที่อยู่ต่างจังหวัด เข้าใจว่าประกันเป็นกลลวงอย่างหนึ่ง เลยเป็นสาเหตุว่าทำไมธนาคารบางแห่งซึ่งเป็นธนาคารรัฐ ได้รับอำนาจตามกฎหมายในการขายประกัน เพราะว่าผู้บริโภคเชื่อมั่นในธนาคารของรัฐ ถ้าซื้อประกันภัยกับธนาคารที่เราไปทำธุรกรรมประจำน่าจะปลอดภัย การที่เขาจะมาซื้อประกันกับบริษัทประกันพาณิชย์จึงเกิดขึ้นยากมาก เพราะประชาชนไม่กล้าซื้อ จึงเป็นปัญหาว่าอัตราการถือครองกรมธรรม์ของคนไทยน้อยมาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่น แต่ในทางกลับกัน ก็เป็นข้อดีที่ทำให้มีโอกาสที่ธุรกิจประกันภัยเติบโต

กระบวนกร : ประเด็นเรื่องประกันสุขภาพผู้บริโภคควรจะต้องตรวจสุขภาพก่อนแถลงข้อความหรือไม่ เพราะ**มาตรา 865** กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องแถลงข้อความในเวลาทำสัญญาประกันภัย แต่มี**มาตรา 866** กำหนดว่าถ้าผู้เอาประกันภัยแถลงแล้วผู้รับประกันภัยเชื่อโดยขาดความระมัดระวัง กฎหมายกำหนดให้สัญญามีผลสมบูรณ์

ผู้เข้าร่วม 8: ผมเห็นด้วยกับอันนี้นะครับ เพราะผมเห็นว่า**มาตรา 865** มันเขียนได้กว้างมาก ถ้าสมมุติไม่แจ้งอะไรนี่ มันก็มีโอกาสที่จะเกิดปัญหา เมื่อประมาณสัก 10 ปีที่แล้ว มีเรื่องของประกันรูปแบบไม่ต้องตรวจสุขภาพ ไม่ต้องตอบคำถามสุขภาพ สุดท้ายก็มาติดปัญหาตรง**มาตรา 865** นี้ว่า ต่อให้ไม่ตรวจไม่ตอบ คุณก็ต้องแถลงข้อมูลตั้งแต่ในวันทำสัญญาประกันภัย ในหนังสือที่เป็นคำอธิบายเขาก็จะกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ตลอด

กระบวนกร : อันนี้เป็นประเด็นงานช้าง เพราะจะเป็นการกลับหลักการที่สำคัญของสัญญาประกันภัย ที่ผ่านมาเราบอกตลอดว่าสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องการความสุจริตอย่างยิ่ง ซึ่งหมายความว่า เราในฐานะลูกค้า มีหน้าที่ต้องแถลงข้อมูล แต่ในความเป็นจริง ทางฝั่งผู้บริโภคก็ไม่อาจรู้ได้ ว่าข้อมูลใดเป็นสาระสำคัญ เช่นเคยผ่าตัดผ่านไป 10 ปีแล้ว มะเร็งเคยหายไปแล้ว ก็รู้สึกว่าแข็งแรง จึงคิดว่าไม่สำคัญ ก็เป็นข้อเสนอหนึ่งว่าให้กลับหลักการดังกล่าว ให้บริษัทประกันภัยต้องเสนอข้อมูลให้ลูกค้า แต่มันจะส่งผลกระทบมหาศาล คือบริษัทก็ต้องไปตรวจสอบฐานข้อมูลของลูกค้ากับโรงพยาบาลไหม แต่ก็จะเกี่ยวโยงกับกฎหมาย PDPA ที่ ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง หรือไม่ก็ต้องไปหาฐานทางกฎหมายอื่น ซึ่งใช้ได้ยาก

ผู้เข้าร่วม 6 : มันจะเป็นไปได้ไหม ถ้าเราลองเปลี่ยนวิธีเป็นการให้ผู้ที่สนใจทำประกันภัย ให้ความยินยอมกับบริษัทประกันด้วยตนเอง ในการตรวจสอบข้อมูลว่า บุคคลคนนี้ที่จะทำประกันสุขภาพเคยมีประวัติการรักษาในโรคร้ายแรงที่ต้องห้ามหรือว่ามีข้อมูลที่อาจจะไม่เข้าเงื่อนไขประกันภัยหรือไม่

กระบวนกร : เป็นไปได้ แต่มันมีประเด็นที่ซ้อนอยู่ ถ้าอาศัยฐานความยินยอม ลูกค้าสามารถถอนความยินยอมได้ทุกเมื่อ ก่อนที่บริษัทจะเข้าไปใช้ฐานข้อมูลของลูกค้า ลูกค้าก็ไปสั่งโรงพยาบาลว่าห้ามไม่ให้เปิดเผยข้อมูลสุขภาพ บริษัทก็จะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้

.....

6. จ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วม : ปัญหากรณีมีผู้จัดการทั่วไป (General Manager) ซึ่งเขาไม่มีสิทธิรับได้ค่าล่วงเวลา เพราะมีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินว่าผู้จัดการทั่วไปไม่มีสิทธิได้รับค่าจ้างล่วงเวลา โดยตีความตามนัย **มาตรา 65 (1)** พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาข้างต้นที่ยกมาเป็นประเด็น พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 สะท้อนออกมาเป็นปัญหาอย่างหนึ่งว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่สามารถตอบปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานแทบจะไม่ได้เลย บทบัญญัติบางอย่างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แทบจะไม่นำมาปรับใช้ เพราะมีกฎหมายเฉพาะที่กำหนดเฉพาะเจาะจงมากกว่า

ผู้เข้าร่วม : เราอาจจะไม่ได้มองกฎหมายที่มันเป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน แต่ว่าเราคิดว่าถ้าในอนาคตเราควรจะมีบทบัญญัติอะไร เช่น ความไม่เท่าเทียม (Inequality) หรือการเลือกปฏิบัติ (discrimination) เราคิดว่ามันควรจะมีบทบัญญัติอะไรพวกนี้ไหมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้เข้าร่วม : ยกตัวอย่างต่างประเทศจะมีกำหนดอัตราส่วนระหว่างลูกจ้างชายและผู้หญิง ภายในองค์กรว่ามีสัดส่วนเท่าไหร่ หรือว่าจะเป็นเรื่องของช่องว่างค่าจ้างระหว่างเพศ (Gender Pay Gap) ที่มีแนวคิดว่า ผู้หญิงผู้ชายในตำแหน่งเดียวกันควรได้รับค่าจ้าง การเลื่อนตำแหน่งต่าง ๆ ในระดับเดียวกัน นอกจากนี้จะมีพันธกรณี (obligation) ว่าต้องแสดงตารางค่าจ้างขององค์กรว่าเป็นอย่างไร ตัวอย่างตามกรณีดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) ด้วยหรือไม่ ผมว่ามันมีหลายประเด็นมากที่เป็นเทรนด์อยู่

ผู้เข้าร่วม : ปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ดังนั้นแล้วการแก้ไขกฎหมายแรงงาน จะต้องไม่พิจารณาเพียงแค่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่จะต้องคำนึงถึงอนุสัญญาต่าง ๆ ที่เราเป็นภาคีด้วยเช่นกัน

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาการกำหนดข้อสัญญาระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ห้ามมิให้ลูกจ้าง ไปทำงานในบริษัทที่เฉพาะทางอื่นภายในกรุงเทพมหานคร ภายใน 2 ปี นับจากพ้นสภาพการเป็นพนักงาน เป็นข้อสังเกตว่าการเขียนข้อห้ามดังกล่าวในลักษณะนี้ควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจนหรือไม่ โดยเฉพาะถ้าทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่ข้อสัญญาห้ามให้ทำงานในบริษัทที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ข้อตกลงเช่นว่านี้ ควรทำได้หรือไม่ มีความเห็นว่าควรจะทำได้แต่บริษัทต้องจ่ายชดเชยให้แก่ลูกจ้างที่พ้นสภาพนั้นด้วยหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : มองอีกมุมบริษัทเองก็ต้องการ รักษาข้อมูลความลับของบริษัท เช่นข้อมูลการเงิน หรือแผนการตลาด แต่จุดตรงกลางของปัญหาดังกล่าว ถ้าไม่อยากให้ลูกจ้างไปทำงานในบริษัทคู่แข่ง ก็ควรจ่ายค่าชดเชย (Compensation) ให้แก่ลูกจ้าง ส่วนนี้ก็น่าจะเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นสินจ้างแทนคำบอกกล่าวล่วงหน้า ค่าชดเชยคิดว่ามีประเด็นอะไรไหม

ผู้เข้าร่วม : ค่าชดเชยเพิ่งมีการแก้ไขเมื่อประมาณ 5 - 6 ปีที่ผ่านมา ยกตัวอย่างของฝรั่งเศสที่เพิ่งแก้เรื่อง ลูกจ้างในช่วงทดลองงาน (Probation) ปัญหาของเมืองไทยคือ ช่วงทดลองงาน (Probation) ขึ้นอยู่กับค่าชดเชย กล่าวคือ บริษัทบางบริษัทกำหนดระยะเวลา 119 วัน เพราะว่าลูกจ้างจะมีสิทธิได้รับค่าชดเชย ต้องมีการทดลองงานครบ 120 วัน ตามความเป็นจริง

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องนิยาม “นายจ้าง” “ลูกจ้าง” เพราะว่าปัจจุบันนิยามนายจ้างลูกจ้างค่อนข้างยังไม่ครอบคลุมมาก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะคำพิพากษาของศาลที่บทบาทมากในการกำหนดนิยาม เช่น ศาลส่วนใหญ่มักจะตีความโดยใช้เรื่องของการมีอำนาจบังคับบัญชา เพื่อตัดสินว่ามีสภาพเป็นลูกจ้างนายจ้างหรือไม่ คำถามคือศาลตัดสินแต่คดีไม่เหมือนกัน คำว่าผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างไร ทำให้บางกรณีไม่ผูกพันตามสัญญาจ้างแรงงาน ทั้ง ๆ ที่เข้านิยามตาม**มาตรา 575** เช่น กรณีนักศึกษารับจ้างทำงานนอกเวลา (Part-time) ศาลตัดสินว่า นายจ้างไม่มีอำนาจบังคับบัญชา นักศึกษาจึงไม่เป็นลูกจ้าง การตีความเช่นนี้จะทำให้มีคนบางกลุ่มที่หลุดออกจากนิยามความเป็นลูกจ้างนายจ้าง และกระทบต่อสิทธิหน้าที่และขาดความไม่แน่นอน

ผู้เข้าร่วม : ขอเสริมประเด็นดังกล่าวว่าจะต้องแก้ไขนิยามของสัญญาจ้างทำของเช่นกัน เพราะเป็นประเด็นเดียวกันคือ เรื่องแพลตฟอร์มสำหรับคนทำงาน (Platform Worker) ในอนาคตแรงงานยุคใหม่ (Modern workforce) จะเปลี่ยนแปลงจากลูกจ้างดั้งเดิมกลายไปเป็นพวกการรับจ้างอิสระ (Freelancer) แม้ว่าจะมี**มาตรา 11/1** ในพ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน แต่ก็อาจจะไม่เพียงพอ

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องความทับซ้อนและขัดแย้งของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพราะจากปัญหาที่พูดคุยกันวันนี้จะเกี่ยวข้องกับ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เป็นหลัก อันหมายความว่าปัญหาอาจจะไม่ได้อยู่แค่เพียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงปัญหาเดียว นอกจากนี้การที่มีบทบัญญัติที่ซับซ้อนหรือขัดแย้งระหว่าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กับ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เช่นนั้นแล้วประมวลแพ่งและพาณิชย์จะไม่มีผลบังคับใช้

ผู้เข้าร่วม : นอกจากนี้ตามประเด็นดังกล่าว **มาตรา 14** พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน กำหนดว่า ถ้าเกิดกรณี พ.ร.บ.ดังกล่าว ขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้บังคับใช้ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ขอถามว่าในอดีตประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เคยเอาลักษณะใดออกทั้งหมดหรือไม่ เพราะปัจจุบันมีเพียงไม่กี่มาตราที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ส่วนที่ไม่ซ้ำซ้อนกับ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มีอยู่ประมาณ 3 เรื่อง คือ สิทธิของนายจ้าง ในการเลิกจ้างโดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า และไม่ต้องจ่ายสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า **มาตรา 583** การออกใบสำคัญการทำงาน และการออกค่าเดินทางขากลับให้ลูกจ้าง

ผู้เข้าร่วม : เสริมประเด็นเรื่อง ประเทศที่เป็นต้นแบบในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ฝรั่งเศสหรือเยอรมัน ก็มีการออกพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่องในกรณีของการจ้างแรงงาน แต่ก็ยังคงเรื่องจ้างแรงงานไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแก้ที่บทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญ (substantive) ในหลายมาตรา คำถามคือเราจะคัดลอกฎหมายฝรั่งเศสหรือเยอรมันอีกรอบหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : ถ้าหากไม่ยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปเลย สิ่งที่ต้องพิจารณาว่ามีมาตราใดที่ซับซ้อนและขัดแย้งกัน แต่จะมีปัญหาเรื่องการที่จะต้องปรับใช้กฎหมายหลายฉบับในเรื่องเดียวนอกนอกจากนี้กฎหมายแรงงานมีความเป็นเอกลักษณ์ (Unique) ตรงที่ไม่ใช่กฎหมายแพ่ง แต่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยฯ และมีความคาบเกี่ยวกับความเป็นกฎหมายมหาชน

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเสนอนิยามใหม่ของสัญญาจ้างแรงงาน เสนอให้บัญญัติว่า การงานทุกอย่างที่ไม่เข้านิยามจ้างแรงงาน ก็คือเป็นสัญญาจ้างทำของ เพราะในทางปฏิบัติมีปัญหา เรื่องการตีความทั้งสองสัญญาบางกรณีเข้านิยามสัญญาจ้างแรงงาน แต่ก็ตีความเพื่อให้เข้านิยามของสัญญาจ้างทำของ

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเสนอให้นิยามใหม่ของทั้งสัญญาจ้างแรงงานและสัญญาจ้างทำของ ผมคิดว่าสัญญาจ้างทำของ โดยหลักการของการที่จ้างควรเป็นสัญญาจ้างทำของหรือไม่ เช่น การจ้างทำการงาน 3 เดือน 6 เดือน ควรอยู่ในสัญญาจ้างทำของหรือสัญญาจ้างแรงงาน

.....

7. หุ้นส่วนบริษัท

ผู้เข้าร่วม 1 : ที่บริษัทก็จะใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นครั้งคราว ใช้เมื่อต้องจัดประชุม สักอย่าง ในทางปฏิบัติก็จะเกิดความมึนงงว่า ถ้าเราจะทำการใดการหนึ่ง กรรมการสามารถทำได้หรือไม่ หรือ การกระทำเรื่องนี้อยู่ในอำนาจของใคร ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการผู้ถือหุ้น

ผู้เข้าร่วม 2 : ประเด็นการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ตาม**มาตรา 1172** จากประสบการณ์ เคยเจอกรณี กรรมการคนหนึ่ง มีสิทธิเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นได้ไหม เป็นอำนาจของหนึ่งในกรรมการนั้นหรือว่าเรียกได้ แค่ประชุมสามัญ ตามที่เข้าใจหลักการควรต้องเรียกในประชุมคณะกรรมการก่อน แล้วจึงลงมติ เพื่อเรียก ประชุม แต่ปัญหา เพราะว่าด้วย**มาตรา 1172** เขียนโดยใช้คำว่ากรรมการ ไม่ได้ใช้คำว่าคณะกรรมการ ทำให้มี คำพิพากษาศาลฎีกาสองฉบับที่ขัดแย้งกัน ในคำพิพากษาศาลฎีกา ตีความว่า ไม่ต้องเป็นคณะกรรมการ กรรมการคนใดคนหนึ่ง ก็สามารถเรียกประชุมวิสามัญได้ ขณะที่คำพิพากษาศาลฎีกาอีกฉบับ ตีความว่าต้อง เป็นมติของคณะกรรมการจึงจะเรียกประชุมวิสามัญได้ ซึ่งในความเห็นส่วนตัวมองว่าการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ต้องผ่านมติของคณะกรรมการก่อน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบไหน

กระบวนกร : สรุปก็คือเป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ตาม**มาตรา 1172** คือกฎหมายกำหนดให้กรรมการเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นเมื่อไหร่ก็ได้ ซึ่งทางผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) มีความเห็นว่าจะต้องเป็นมติของคณะกรรมการก่อน เพราะว่าเรื่องที่เข้าประชุมผู้ถือหุ้นจะต้อง ผ่านคณะกรรมการมา แต่ทว่ามีบางคำพิพากษาศาลฎีกาที่บอกว่า กรรมการคนเดียวสามารถเรียกประชุมผู้ถือ หุ้นได้เลย ไม่ต้องประชุมก่อน ซึ่งตรงนี้เป็นความไม่ชัดเจนของกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม 2 : ประเด็นดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่นถ้ามีคณะกรรมการ 5 คน กรรมการ 4 คน มีมติไม่เรียกประชุมผู้ถือหุ้น แต่กรรมการอีกคนหนึ่ง มีความเห็นว่าต้องมีการจัดประชุม ผู้ถือหุ้น และก็ข้ามขั้นตอนโดยไม่ผ่านมติคณะกรรมการ โดยเรียกประชุมวิสามัญตาม**มาตรา 1172** ทำให้ เกิดผลที่ประหลาด ว่าทำไมถึงสามารถทำได้ ในเมื่อคณะกรรมการ 4 คนไม่เห็นด้วย และมีช่องทางการประชุม สามัญผู้ถือหุ้นอยู่แล้ว

ผู้เข้าร่วม 3 : ประเด็นเรื่องความยุ่งยากและซับซ้อนของขั้นตอนการบริหารองค์กร ต้องกลับมา พิจารณาว่าในประเทศไทย คนทั่วไปไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้ถือหุ้นกับกรรมการ โดยมักเรียกทั้งสอง ตำแหน่งรวมกันเป็นสิ่งเดียว ทั้งที่ความจริง ผู้ถือหุ้นอาจมี 2 บทบาทก็ได้ คือทั้งในฐานะกรรมการและผู้ถือหุ้น ทำให้ผู้ถือหุ้นเกิดความสับสนว่า ทำไมต้องทำหน้าที่กรรมการตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด ทั้ง ๆ ที่ตนก็เป็นผู้ถือหุ้นอยู่ แนวทางการแก้ไขปัญหาอาจจะต้องมีการทบทวนบทบาทหรือว่ากระบวนการใด

ที่มันสามารถเป็นทางลัด (shortcut) สำหรับการแสดงเจตนาของบริษัท โดยที่อาจจะไม่ได้ลงไปในมาตราใดมาตราหนึ่ง แต่ว่าเป็นประเด็นในภาพรวมมากกว่า ว่าควรที่จะตัดขั้นตอนบางประการที่ไม่จำเป็นต้องทำเพื่อให้วัตถุประสงค์ของบริษัทเดินหน้าไปตามความประสงค์ได้

กระบวนกร : ผมขอสรุปประเด็นดังกล่าวว่าคือ ผู้เข้าร่วมเสนอว่า ควรจะมีกระบวนการบางอย่างที่ให้ทำให้เกิดความยืดหยุ่นเกี่ยวกับวิธีจัดการบริษัท เพื่อทำให้สามารถจัดการบริษัทได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องคอยพะวงเรื่องการเรียกประชุมบอร์ด ต้องเรียกประชุมก่อนว่าล่วงหน้ากี่วัน โดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องเล็ก ๆ ก็อาจให้อำนาจคนใดคนหนึ่งจัดการได้โดยไม่ต้องเรียกประชุม

ผู้เข้าร่วม 4 : มี 3 ประเด็นที่เจอมา ประเด็นแรก คือ ตอนเปิดบัญชีธนาคารเขาจะต้องไปหาผู้ถือหุ้นคนสุดท้าย ที่ถือหุ้นเกินกี่เปอร์เซ็นต์ บริษัทผม ถือหุ้นในบริษัท ก แสดงว่าต้องขึ้นไปถึง คุณ บ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นคนสุดท้าย เพื่อให้คุณ บ ส่งหนังสือมา เพื่อจะเปิดบัญชีธนาคารของธนาคาร ข และถ้าหากเราเป็นคุณ บ จะออกหนังสือ เพื่อให้บริษัทไปเปิดบัญชีธนาคาร ข หรือไม่ ผมว่าแบบนี้มันควรจะหาวิธีการจัดการได้โดยง่าย ซึ่งปัจจุบัน ผมก็ยังเปิดบัญชีธนาคารไม่ได้ หรือว่าประเด็นของกฎของการออกหุ้นที่เป็นหุ้นบุริมสิทธิ (Preferred Stock) ที่พอเวลามันแปลงเป็นหุ้นสามัญ (Common Stock) แล้วไม่สามารถแปลงกลับไปเป็นหุ้นบุริมสิทธิได้ ซึ่งมีปัญหากับบริษัทที่เป็นบริษัทสตาร์ทอัพ (Startup)

กระบวนกร : ก็คือเป็นประเด็นกฎหมายจะไม่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ที่มีพลวัต (dynamic) ค่อนข้างเยอะ ขายออกหุ้นตลอดเวลา เพราะมันมีความเสี่ยงสูง ก็เลยต้องใส่เงื่อนไขในหุ้น เป็นประเด็นเยอะที่สุด เพราะว่าพนักงานหลาย ๆ คนมักจะถูกกระตุ้น (trigger) ว่าถ้าเป็นการเสนอขายหุ้นต้องไปขอ กลต. ซึ่งมันไม่ใช่สิ่งที่ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) จะทำ

ผู้เข้าร่วม 5 : มีประเด็นเรื่องการไม่มีส่วนร่วมรับผิดในการประกอบธุรกิจของบริษัทจำกัด ด้วยการที่มีการแยกความรับผิดผู้ถือหุ้นกับกรรมการออกจากตัวบริษัท แล้วบริษัทไปทำธุรกรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องหนี้อะไรธรรมดาทั่วไป ทั้งนี้ในกรณีนี้ไม่ได้พูดเรื่องของการทำอะไรนอกเหนือจากขอบวัตถุประสงค์ แต่ปัญหาคือเมื่อบริษัทเป็นหนี้ ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการก็ไม่ต้องรับผิด เพราะมีการแยกความรับผิดไว้ตั้งแต่ต้น

ผู้เข้าร่วม 6 : บริษัทเป็นองค์กรธุรกิจรูปแบบหนึ่ง ปัจจุบันกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน แต่ในความเป็นจริง เกิดกรณีที่บริษัทมีเจ้าของคนเดียว ซึ่งถือหุ้น 99.99% และแบ่งหุ้นมา 1 หุ้น ที่เหลือให้อีกคนหนึ่ง คำถามคือประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลธรรมดาสามารถประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัทได้ไหม เพราะโครงสร้างภาษีของประเทศไทยนั้นเอื้อกับการให้บริษัทถือหุ้นมากกว่าบุคคลธรรมดา แล้วในความ

เป็นจริง ถ้าหากกำหนดให้เจ้าของคนเดียวสามารถตั้งบริษัทจะทำได้หรือไม่ เพื่อที่จะไม่ต้องมีการจัดประชุมให้วุ่นวาย

กระบวนกร : ในมุมของผู้ประกอบวิชาชีพ (Practitioner) เห็นด้วย กรณีดังกล่าวถูกกำหนดให้มีคู่สัญญาอย่างน้อย 2 คน การแบ่งหนึ่งหุ้นให้ผู้ถือหุ้นอีกคนหนึ่ง จึงมีมาเพื่อให้ครบเงื่อนไขทางกฎหมาย มีข้อสังเกตว่า ประเทศสากลส่วนใหญ่มีเพียงคนเดียว ก็สามารถตั้งบริษัทได้เลย อันนี้อาจจะต้องช่วยกันผลักดันกับทางกฤษฎีกา

ผู้เข้าร่วม 7 : ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันมีอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ขึ้นมาเป็นคนเดียว เต็มไปหมดเลย ถ้ารายได้เขาเริ่มเยอะขึ้น จึงคิดจะเปิดบริษัท เพื่อทำเป็นโครงสร้างที่ดี แต่ว่ามีทีมงาน คอยถ่ายทำงานต่าง ๆ เพราะถ้าไม่มีการตั้งบริษัท แต่เป็นการประกอบธุรกิจแบบบุคคลธรรมดา ถ้าเรารับเงินที่ทำงานมา เราจะไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายทีมงานที่จ้างไปได้ แต่หากตั้งเป็นบริษัท เราสามารถหักค่าใช้จ่ายที่ว่าจ้างทีมงานได้แล้วคิดเป็นกำไร ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดให้มีบุคคล 2 คน ในการจัดตั้งบริษัท จึงทำให้เขาไม่สามารถก่อตั้งบริษัทได้

ผู้เข้าร่วม 8 : ปัญหาเรื่องการถือหนึ่งหุ้นมีปัญหาเยอะมาก ยกตัวอย่างเช่น การจดทะเบียนธุรกิจที่ใช้บุคคลสัญชาติไทยถือหุ้นแทนคนต่างชาติ หรือนอมินี ที่เป็นปัญหามาก

ผู้เข้าร่วม 9 : ปัญหาเรื่องผู้เริ่มก่อการกับผู้ถือหุ้น ปัญหาก็คือว่า ถ้าเป็นบริษัทจะเป็นผู้ถือหุ้นจะเป็นผู้ก่อการไม่ได้ เพราะผู้เริ่มก่อการจะเป็นนิติบุคคลไม่ได้ จึงต้องหาบุคคลธรรมดามาอย่างน้อย 2 คน เพื่อที่จะตั้งบริษัท ซึ่งทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในกระบวนการ

กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café

ซื้อขาย

ประเด็นเรื่องสัญญาซื้อขาย มีความเห็นเรื่องระยะเวลาอายุความสั้นเกินไป และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างเดียว กำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์ไม่เพียงพอ ทำให้ต้องพิจารณากฎหมายเฉพาะประกอบ เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องการเช่าทรัพย์ ระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ 30 ปี น้อยเกินไปหรือไม่ มีการตั้งคำถามว่า 30 ปี มีฐานคิดจากอะไร ตอนนี้ประเทศในภูมิภาคอาเซียนหลายประเทศ ก็กำหนดระยะเวลาเช่าอสังหาริมทรัพย์ไม่เกิน 50 หรือ 99 ปี การที่สัญญาเช่ามีระยะเวลาที่สั้นเกินไปทำให้เกิดความยุ่งยากในการทำงาน เช่น คำมั่นจะให้เช่า แล้วถ้าผู้เช่าอยากจะเช่ามากกว่า 30 ปี ปัจจุบันสามารถทำได้หรือไม่

นอกจากนี้มีประเด็นเรื่องสัญญาเช่าซื้อที่มีปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น เมื่อผู้เช่าซื้อคืนทรัพย์แล้ว ผู้ให้เช่าซื้อได้ทรัพย์ที่เสื่อมราคาคืน และในบางกรณี ศาลตัดสินให้คืนค่าเช่าซื้อทั้งหมด ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบ

ประเด็นสุดท้ายคือ การเอาพื้นที่คืนในเรื่องของการเช่า เช่น ถ้าผู้เช่าไม่ยอมออกจากทรัพย์สินที่เช่าภายหลังสัญญาเช่าสิ้นสุด แม้สัญญากำหนดไว้ว่า กรณีผู้เช่าผิดสัญญา ให้ผู้ให้เช่าสามารถเข้าไปในทรัพย์สินที่เช่าได้ แต่ว่าผู้เช่าไม่ออก ก็ต้องไปฟ้องคดีเป็นคดีขับไล่ นอกจากนี้แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าแม้กำหนดในสัญญาให้ผู้ให้เช่าเข้าไปในทรัพย์สินที่เช่า ผู้ให้เช่าจะมีความผิดฐานบุกรุกในคดีอาญาหรือไม่ เพราะฉะนั้นก็ต้องกลับมาตั้งคำถามว่า ข้อตกลงในสัญญาสามารถปรับใช้ได้จริงหรือไม่

จ้างทำของ

เรื่องจ้างทำของมีตัวบทบัญญัติที่น้อยมาก ความจริงมีประเด็นที่ได้รับการตัดสินที่พิสดารค่อนข้างน้อย ปัจจุบันแบ่งได้ว่า ประเด็นแรกคือ ความตีความตัวบทโดยศาล เช่นการรับมอบโดยไม่อิดเอื้อนเรื่องระยะเวลา อายุความ

ประเด็นที่หารือกันเป็นพิเศษจะเป็นเรื่องของสัญญาจ้างก่อสร้าง ที่ใช้กฎหมายเรื่องจ้างทำของ ซึ่งผู้เข้าร่วมทุกคนมีความเห็นเหมือนกันว่า ณ ปัจจุบัน อุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นเรื่องที่น่าจะต้องมีกฎหมายพิเศษออกมา เพราะแม้โดยลักษณะของสัญญาจ้างก่อสร้างจะเป็นลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ด้วยพลวัตและลักษณะพิเศษของสัญญา ทำให้ไม่สามารถปรับใช้กับกฎหมายจ้างทำของในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ เช่น เรื่องจ้างช่วง ตาม**มาตรา 607** ซึ่งกำหนดให้ผู้รับจ้างจ้างช่วงได้ เว้นแต่ผู้รับจ้าง มีคุณสมบัติเฉพาะตัวพิเศษ แต่ว่าในสัญญาก่อสร้าง ผู้รับจ้างไม่สามารถรับจ้างช่วงได้ทุกกรณี

ยกตัวอย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ก็มีการกำหนดห้ามผู้รับจ้างจ้างช่วงเกิน 50 - 60% ของการที่ทำ นอกจากนี้ เยอรมัน มีแบบสัญญามาตรฐานว่า ถ้าเป็นกรณีที่ผู้รับจ้างช่วงต้องเป็นกรณีที่เขาไม่มีเครื่องไม้เครื่องมือเท่านั้น ถ้ามีเครื่องไม้เครื่องมืออยู่แล้ว จ้างช่วงไม่ได้ ในสัญญาจะมีเงื่อนไขให้ผู้ว่าจ้าง มีสิทธิไปบังคับให้ผู้รับจ้างนำงานกลับมาทำได้ ถ้าไม่ปฏิบัติตามผู้ว่าจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

กล่าวโดยสรุปประเด็นนี้ สัญญาจ้างก่อสร้างเป็นประเด็นพิเศษ ที่อาจจะต้องมีการทำกฎหมายเฉพาะแยกออกมาต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<u>ครอบครัวและมรดก</u>

ในหัวข้อนี้อาจจะแบ่งได้เป็น 2 เรื่อง คือเรื่องครอบครัวและเรื่องมรดก ประเด็นที่มีการหารือกันในเรื่องกฎหมายครอบครัว จะแบ่งได้ 2 ประเด็นย่อย ประเด็นแรกคือ เรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

ประเด็นหนึ่งที่มีการยกขึ้นมาเป็นเรื่องการการฟ้องชู้ หรือว่าเหตุการหย่า ว่าเหตุแห่งการหย่าในปัจจุบัน มันควรจะมีการพิจารณาปรับปรุงอะไรหรือไม่ เพราะว่าสภาพสังคมในปัจจุบันก็เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ก็เหตุในการฟ้องหย่าในปัจจุบัน ความยากง่ายในการหย่า ระหว่างการสร้างประโยชน์ของการรักษาสถาบันครอบครัว กับการที่สถาบันครอบครัวไม่สามารถเดินหน้าต่อไปได้แล้ว การแยกกันอาจจะเป็นวิถีทางที่ดีกว่า เป็นมุมมองที่ควรจะมีการพิจารณาแก้ไขหรือไม่ เรื่องเหตุฟ้องหย่าตาม**มาตรา 1516**

ประเด็นถัดมาที่ต่อเนื่องกัน ก็คือ การเรียกค่าเสียหายจากคนที่กระทำผิดในทางครอบครัว เช่น เป็นชู้ หรือมือที่ 3 ว่ากรณีปัจจุบันอย่างการฟ้องเรียกค่าเสียหาย มันค่อนข้างจำกัดอยู่เฉพาะแค่เรื่องตัวเงิน ควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงในการเยียวยาในมิติอื่น ๆ

ลำดับต่อมา ในเรื่องอำนาจปกครอง เท่าที่มีการหารือกัน ปัญหาหนึ่งที่ผู้เข้าร่วมถกเถียงกันและก็สะท้อนปัญหามา ก็คือกลไกในการคุ้มครองบุตร ในปัจจุบันยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กฎหมายเกี่ยวกับผู้เยาว์กระจัดกระจายอยู่ในหลากหลายที่ ทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในกฎหมายเฉพาะต่าง ๆ ดังนั้นถ้ามีโอกาสในการแก้ไขควรที่จะประมวลทุกอย่างให้อยู่ในกฎหมายฉบับเดียวน่าจะเป็นประโยชน์กว่า

เรื่องทรัพย์สินของสามีภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ซึ่งที่จริงกฎหมายไทย ไม่ได้มีบทบัญญัติใดกำหนดหลักเกณฑ์ใดในเรื่องนี้ แต่ว่าเกิดจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ที่นำหลักการเรื่องหุ้นส่วนมาปรับใช้กับกรณีของคู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติคือ เกิดข้อพิพาทขึ้นเป็นจำนวนมากหลังจากที่สถานะการสมรสมันสิ้นสุดลง แล้วเกิดข้อโต้เถียงกันว่า จะต้องแบ่งทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสที่ไม่จดทะเบียนสมรสหรือไม่ หากมีโอกาสก็น่าจะเป็นการพิจารณาต่อไปได้ว่าความแตกต่างระหว่างทรัพย์สินของคู่สมรสในทะเบียนกับคู่สมรสที่ไม่ได้จดทะเบียน มีความแตกต่างกันอย่างไร

มีเรื่องอายุความการฟ้องคดีมรดก กับการจัดการมรดก ซึ่งค่อนข้างจะซับซ้อนและลักลั่นในเรื่องว่า ในการฟ้องคดีมรดก มีอายุความหนึ่งปี ตาม**มาตรา 1754** แต่การฟ้องผู้จัดการมรดกในการจัดการมรดก กลับมีกำหนดห้าปี หลังจากการจัดการมรดกเสร็จสิ้น ตาม**มาตรา 1733** ซึ่งประการต่อไปที่เกิดในทางปฏิบัติ ก็คือ การจัดการมรดกจะถือว่าเสร็จสิ้นเมื่อไหร่ อายุความการจัดการมรดก หรือหน้าที่ของผู้จัดการมรดกจะเป็นที่สิ้นสุดตรงไหน

ประเด็นสุดท้ายที่น่าสนใจคือ เรื่องระยะเวลาในการจัดการมรดก เนื่องจากเมื่อการจัดการมรดกไม่มีการบังคับเรื่องของระยะเวลาที่แน่นอน จะทำให้ทรัพย์สินหลายส่วนยังคงค้างอยู่ในกองมรดก ซึ่งส่วนหนึ่งกระทบกับระบบเศรษฐกิจเองด้วย ทั้งที่ทรัพย์สินมรดกควรที่จะนำไปใช้ในระบบเศรษฐกิจได้

<u>กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ</u>

ประเด็นส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้น จะอยู่ที่การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินใหม่เกิดขึ้นเยอะมาก หรือมีหลักประกันการชำระหนี้รูปแบบใหม่ เช่น การให้กู้ยืมบนแพลตฟอร์มดิจิทัล แต่ในขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่มีการพัฒนาให้เท่าทันเรื่องดังกล่าว ในฐานะผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย เราพยายามปรับใช้กฎหมายจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบางเรื่องก็อาจจะยังมีคำถามว่า จะสามารถมีผลบังคับใช้ทางกฎหมายได้หรือไม่ ยกตัวอย่าง Peer – to - Peer Lending ซึ่งเป็นการกู้ยืมเงินบนแพลตฟอร์มดิจิทัล กล่าวคือ จะมีฝ่ายหนึ่งที่เป็นผู้กู้กับอีกฝ่ายที่เป็นผู้ให้กู้ โดยจะมีการส่งคำสั่งเข้าไปในแพลตฟอร์ม แพลตฟอร์มจับคู่ให้ก็มีการกู้เกิดขึ้นใช่ไหม แต่ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ สัญญาเกิดขึ้นเมื่อไหร่ สัญญาอัจฉริยะ (Smart Contract) สามารถใช้ได้หรือไม่ **มาตรา 653** กำหนดให้ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือ กรณีนี้จะถือว่าอะไรคือหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสือ ในปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงอาจยังไม่ได้รองรับสิ่งเหล่านี้

อีกประเด็นหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือในเรื่องของหลักประกันต่าง ๆ ตอนนี้มีคริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) มีทรัพย์สินดิจิทัล (Digital Asset) รูปแบบต่าง ๆ จึงเกิดคำถามว่า จะสามารถปรับใช้หลักจำนอง จำนำ กับทรัพย์สินดังกล่าวอย่างไร เช่น หลักจำนำ **มาตรา 747** กำหนดให้ผู้จำนำ ต้องส่งมอบสังหาริมทรัพย์ที่จะจำนำ และในกรณีของทรัพย์สินดิจิทัล (Digital Asset) จะสามารถส่งมอบได้หรือไม่ กรณีดังกล่าวก็จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ มีประเด็นเรื่องการบังคับหลักประกันเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นจำนองหรือจำนำ จะมีขั้นตอนวิธีการต่าง ๆ ที่ค่อนข้างเยอะ มีการกำหนดว่าจะต้องบอกกล่าวก่อนเรียกให้ชำระหนี้ ในระยะเวลาอันสมควร ดังเช่นที่ปรากฏใน**มาตรา 764** ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ระยะเวลาอันสมควร คือ ระยะเวลาเท่าไหร่ เพราะกฎหมายไม่ได้ระบุไว้ ให้ศาลตัดสินเป็นรายกรณี บางกรณีบอก 15 วัน บางกรณีบอก 30 วัน ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าตกลงแล้วระยะเวลาอันสมควรคือระยะเวลาเท่าใด

อีกประเด็นคือการบังคับหลักประกัน กรณีที่เป็นการจำนำหุ้นที่ไม่มีใบหุ้นของ บริษัทจดทะเบียน (listed company) แม้ว่าตาม**มาตรา 228/1** พ.ร.บ.หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 จะมีขั้นตอนที่มาช่วยในการจำนำหุ้นให้ง่ายมากขึ้น แต่ว่าในขณะเดียวกันตลาดหุ้นก็มีการเคลื่อนไหวตลอด ถ้าจะบังคับหลักประกันในทรัพย์สินเหล่านั้น หากใช้เวลาเยอะเกินไป เช่น การบังคับให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวลูกหนี้ ในเวลาสมควร ถ้าใช้เวลาเป็นสิบวัน ราคาหุ้นก็จะตก แล้วจะขายได้อย่างไร ทำให้ส่งผลเสียกับทุกฝ่าย

ประเด็นสุดท้าย คือ การก่อหลักประกัน ตามที่กล่าวข้างต้นว่า ถ้าเป็นจำนำ ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนำ แต่ในความเป็นจริง อาจจะไม่ได้ง่ายขนาดนั้นในการที่จะส่งมอบได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นธนาคารต่างประเทศ ซึ่งให้กู้ยืมแล้วนำทรัพย์สินเหล่านี้เป็นหลักประกัน บางทีบริษัทต่างประเทศ หลีกเลี่ยงไม่ใช้การก่อหลักประกันตามกฎหมายไทย แล้วไปใช้เรื่องกลไกการบังคับจำนำ โดยไม่ผ่านกระบวนการทางศาล (Power of Sale) แทน กล่าวคือ เป็นการตกลงกันเอง ว่าในกรณีที่เกิดเหตุผิดนัดขึ้น เจ้าหนี้มีสิทธิยึดหุ้นคืน เพื่อนำไปขายและนำมาชำระหนี้ ซึ่งการตกลงรูปแบบดังกล่าว เจ้าหนี้ก็ต้องรับความเสี่ยงว่า อาจจะไม่ได้มีสภาพเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายไทย

<u>ประกันภัย</u>

ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นตรงกันว่า สัญญาประกันภัยมีความซับซ้อนและไม่ชัดเจน โดยเฉพาะข้อยกเว้นในกรมธรรม์ ที่ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจ มีการพูดถึงปัญหาที่ผู้บริโภคต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันซ้ำซ้อน ทั้งประกันชั้นหนึ่ง และประกันคุ้มครองบุคคลภายนอก และเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด ผู้เอาประกันอาจถูกปฏิเสธความคุ้มครองได้ ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ได้รับการเน้นย้ำมากที่สุด และมีกรณีที่ผู้เอาประกันได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากบริษัท เช่น การปฏิเสธความคุ้มครองโดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือการเพิ่มเบี้ยประกันภัยโดยไม่แจ้งล่วงหน้า และยังมีผลิตภัณฑ์ประกันภัยใหม่ ๆ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ ที่ยังไม่มีการควบคุมชัดเจนในกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาตามมาในการบังคับใช้ นอกจากนั้นคำในบทบัญญัติ ใช้ภาษาที่มีความเข้าใจยาก เนื่องจากเป็นภาษาแต่เดิมที่ถูกแปลมา อาจจะต้องมีแก้ไขให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สองคือ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน มีกระบวนการที่ซับซ้อนและล่าช้า โดยผู้เข้าร่วมได้ให้ข้อเสนอในการปรับปรุงการคุ้มครอง เกี่ยวกับอายุความในสัญญาประกันภัย โดยควรนับอายุความ ตั้งแต่วันที่จ่ายค่าสินไหมทดแทน ไม่ใช่วันที่เกิดวินาศภัย เพื่อให้การเคลมมีความเป็นธรรมมากขึ้น และมีข้อเสนอให้ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้มีการคุ้มครองผู้เอาประกันในกรณีที่บริษัทประกันไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ โดยเฉพาะในกรณีที่บริษัทล้มละลาย

อีกประเด็นหนึ่งคือ การเข้าถึงประกันภัยในชนบท มีการพูดถึงคนในพื้นที่ต่างจังหวัด ซึ่งอาจมองว่าประกันภัยเป็นกลลวง และเลือกที่จะซื้อประกันกับธนาคารรัฐ มากกว่าบริษัทประกันภัยพาณิชย์ เนื่องจากความไว้วางใจที่มีต่อธนาคารมากกว่า

นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอเกี่ยวกับการตรวจสุขภาพโดยมีข้อเสนอให้บริษัทประกันสามารถตรวจสอบข้อมูลสุขภาพของผู้เอาประกันได้โดยอัตโนมัติ แต่อาจเจอปัญหาเกี่ยวกับ PDPA (พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562) ซึ่งยังเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติม

<u>จ้างแรงงาน</u>

เรื่องจ้างแรงงานภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากที่ผู้เข้าร่วมทุกคนให้ความเห็นคือ ต้องการให้มีการบัญญัติกฎหมายแรงงานไว้ที่กฎหมายเพียงแค่ฉบับเดียว เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติ ประมาณ 12 มาตรา และปัจจุบันมี พ.ร.บ.เฉพาะของเรื่องจ้างแรงงานอยู่ คือ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน จึงมีความเห็นว่า ควรที่จะให้กฎหมายแรงงานถูกบัญญัติในกฎหมายฉบับเดียวกัน ไม่ต้องการให้มีมาตราที่กระจัดกระจาย เพราะในทางปฏิบัติ เมื่อทำสัญญาจ้างแรงงานต้องปรับใช้ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน จึงเป็นที่มาของแนวคิดที่จะรวมกฎหมายไว้ในกฎหมายฉบับเดียว

ซึ่งถ้าหากจะต้องมีการรวมกฎหมายฉบับเดียว เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีเพียงแค่ 12 มาตรา จึงมีความเห็นคือยกเลิกทั้ง 12 มาตรา ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และนำไปบัญญัติใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เมื่อพิจารณา 12 มาตราดังกล่าว จะสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก กลุ่มแรก คือ มาตราที่ซ้ำซ้อนกันกับ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ซึ่งแทบจะเหมือน หรือกำหนดไม่ละเอียด เท่ากับที่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพราะฉะนั้นกลุ่มนี้ไม่น่ามีปัญหา ถ้าหากยกเลิกก็สามารถปรับใช้ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน กลุ่มที่สองคือ กลุ่มที่ขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ เช่น กำหนดเวลาจ่ายสินจ้างหรือค่าจ้าง ตาม**มาตรา 580** นายจ้างต้องจ่ายสินจ้างให้ลูกจ้างตามกำหนดในสัญญา หรือตามจารีตประเพณี ถ้าไม่มีกำหนดไว้ให้จ่ายเมื่องานเสร็จ หรือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่กำหนดจ่ายสินจ้างทุกคราวไป ซึ่งมาตราดังกล่าว ใช้บังคับไม่ได้เพราะ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน กำหนดว่าต้องจ่ายสินจ้างอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง สุดท้ายคือ กลุ่มที่มีในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ไม่มีใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ถ้าหากยกเลิกในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไป ก็ต้องบัญญัติ 3 - 4 มาตราดังกล่าวเพิ่มเติมด้วย เช่น การออกใบสำคัญการทำงาน การออกค่าเดินทางขากลับให้ลูกจ้าง

<u>หุ้นส่วนบริษัท</u>

ประเด็นแรก คือการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น มีการพูดคุยเกี่ยวกับการเรียกประชุม โดยมีข้อถกเถียงเรื่องกรรมการคนเดียวสามารถเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นได้หรือไม่ ซึ่งตาม**มาตรา 1016** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรรมการมีสิทธิเรียกประชุม แต่ไม่ชัดเจนว่าต้องเป็นกรรมการคนเดียว หรือคณะกรรมการทั้งหมด ซึ่งตาม**มาตรา 1016** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรรมการสามารถเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ แต่ในกรณีที่กรรมการคนเดียวเรียกประชุม อาจจะต้องมีความเห็นร่วมจากคณะกรรมการ

ตาม**มาตรา 1020** ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมสะท้อนว่า ต้องตรวจสอบระดับความสามารถในการเรียกประชุมของกรรมการ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการที่ชัดเจน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในกระบวนการ นอกจากนั้นยังมีประเด็นเรื่องการตีความที่ไม่เหมือนกันของศาลฎีกาที่ตีความแตกต่างกันว่า “กรรมการ” สามารถหมายถึงกรรมการคนเดียวหรือ “คณะกรรมการ” ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ ซึ่งสร้างความไม่แน่นอนและอาจนำไปสู่ข้อพิพาทได้

ประเด็นต่อมาคือ ความไม่เข้าใจบทบาทของผู้ถือหุ้นและกรรมการบทบาทของผู้ถือหุ้น ตาม**มาตรา 1171** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียง แต่บทบาทของกรรมการ ในการบริหารจัดการบริษัทอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด แต่ในทางปฏิบัติ การจัดการบริษัท มักทำให้ผู้ถือหุ้นและกรรมการถูกเข้าใจว่ามีบทบาทเดียวกัน เพื่อให้กระบวนการทำงานมีความชัดเจน ควรมีการทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อระบุความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่ายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเด็นต่อมา การเปิดบัญชีบริษัท กระบวนการเปิดบัญชี โดยการที่ต้องไปหาผู้ถือหุ้นที่มีสัดส่วนหุ้นสูงตามกฎหมายเพื่ออนุมัติการเปิดบัญชี อาจทำให้เกิดความยุ่งยากและปัญหาในการเปิดบัญชี ซึ่งควรมีการปรับปรุงขั้นตอนให้สะดวกยิ่งขึ้น โดยให้กรรมการที่มีอำนาจสามารถเปิดบัญชีได้

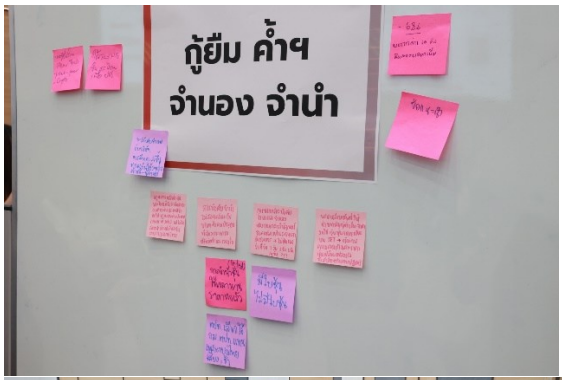
ประเด็นเรื่อง ความท้าทายในการทำธุรกิจใหม่ (Startup) ธุรกิจสตาร์ทอัพ มักพบปัญหาข้อจำกัดทางกฎหมายในการระดมทุนและเสนอขายหุ้น อาจทำให้เกิดความยุ่งยากมากขึ้นสำหรับธุรกิจใหม่ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่าการระดมทุนตามขั้นตอนเดิมที่มีอยู่ อาจทำให้ธุรกิจสตาร์ทอัพ ไม่สามารถเติบโตได้ตามต้องการ

ประเด็นสุดท้ายการก่อตั้งบริษัท ตาม**มาตรา 1041** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดว่า การก่อตั้งบริษัทต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ซึ่งอาจสร้างความยุ่งยากสำหรับเจ้าของธุรกิจที่ต้องการเปิดบริษัทในลักษณะของเจ้าของคนเดียว โดยมีการเสนอให้พิจารณาการปรับปรุงกฎหมายให้บุคคลธรรมดา สามารถตั้งบริษัทได้โดยไม่ต้องมีผู้ถือหุ้นหลายคน เพื่อสนับสนุนการประกอบธุรกิจ และการที่ผู้ก่อการต้องเป็นบุคคลธรรมดา ทำให้มีความซับซ้อนในการก่อตั้งบริษัท และอาจทำให้ผู้ก่อการต้องนำบุคคลธรรมดามาเป็นผู้ถือหุ้นในนาม และมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบของกรรมการและผู้ถือหุ้น ในกรณีที่บริษัทเป็นหนี้ กฎหมายอาจไม่ชัดเจนเพียงพอ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม

ภาพประกอบภายในงาน

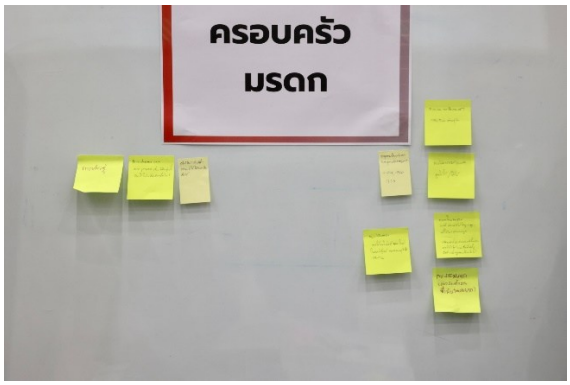

รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคเหนือ

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ 13 ธันวาคม 2567

ณ ห้องอินทนิล สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

รายชื่อผู้จัดทำรายงาน

1. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
2. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
3. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
4. ฐิติภูมิ วีระเจริญ	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

รายชื่อผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1. ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
3. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
4. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
5. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

วิทยากรเสวนา

1. พรศักดิ์ สังข์สังวาล	กรรมการบริหารสภาทนายความ ภาค 5
2. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความฯ
3. ผศ.ดร.ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. ผศ.กฤษฎา แก้วใจทิ	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
5. ไพสิฐ พาณิชย์กุล	อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิทยากรกลุ่ม

1. ธนวรรณ ไชยวงศ์	กรรมการสำนักกิจการระหว่างประเทศ สภาทนายความแห่งประเทศไทย
2. นภัทรธมณฑ์ ไก่แก้ว	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รศ.บุญชู ณ ป้อมเพ็ชร	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. รศ.ดร.พรชัย วิสุทธิศักดิ์	ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. วัชรพล ศิริ	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

6. ผศ.ศักดิ์ชาย จินะวงค์ รองคณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. ผศ.สุธาสินี สุภา หัวหน้าศูนย์ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. ดร.สุธินีณ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. ผศ.อัษฎายุทธ ผลภาค รองคณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
10. รศ.ดร.อุษณีย์ เอมศิรานันท์ รองคณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. วราลักษณ์ นาคเสน นักบริหารงานทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. วรรณธิดา สุขอร่าม นักจัดการงานทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. สิริยาภรณ์ วงจักร นักจัดการงานทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. อารียา หวายสันเทียะ นักจัดการงานทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายชื่อผู้ถอดเสียง

1. ขวัญชนก สงฆ์มีสุข
2. นริศรา โคตรโนนกอก
3. ธิติสุดา กองจันทร์

กำหนดการเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.2 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เขตพื้นที่ภาคเหนือ ณ ห้องอินทนิล สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วันที่ 13 ธันวาคม 2567

12.30 - 13.00 น. ลงทะเบียน ณ บริเวณด้านหน้าห้องอินทนิล สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

13.00 - 13.10 น. กล่าวเปิดงาน โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

13.10 - 13.20 น. กล่าวปาฐกถาต้อนรับ โดย คุณพรศักดิ์ สังข์สังวาล กรรมการบริหารสภาทนายความ ภาค 5

13.20 - 13.30 น. กล่าวบรรยาย “การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในวาระครบ 100 ปี : ที่มาและความสำคัญกับความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” โดย นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

13.30 - 14.45 น. เวทีเสวนา “Looking back - Looking ahead ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ?” ตอนกฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ โดย

- คุณพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ กรรมการบริหารสภาทนายความ ภาค 5
- คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความฯ
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุดม งามเมืองสกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
- อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

14.45 - 15.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง

15.00 - 16.30 น. กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

16.30 - 17.00 น. สรุปกิจกรรม

17.00 น. ปิดการสัมมนา

.....

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร 1

บทที่ 1 5

บทนำ 5

1.1 หลักการและเหตุผล 5

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น 6

1.3 กระบวนการดำเนินงาน 6

บทที่ 2 8

ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 8

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น 8

2.1.1 ผู้เข้าร่วมในวันงาน 8

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) 10

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 14

2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ 14

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย 14

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์ 18

2.2.2 จ้างทำของ 22

2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ 26

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน 26

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ 30

2.2.4 ประกันภัย 34

2.2.5 จ้างแรงงาน 40

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท 45

2.2.7 ครอบครัวและมรดก 51

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 56

บทที่ 3 57
บทสรุป 57
Appendix 58
กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech 58
กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A 60
กิจกรรมที่ 3 Keynote Speech 76
กิจกรรมที่ 4 World Café 85
กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café 106
ภาพประกอบภายในงาน 111

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยได้อย่างตรงจุด และการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินโครงการนี้ เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นโอกาสสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice)

ในการดำเนินโครงการนี้ มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากนักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคกลางเป็นแห่งแรก ตามด้วยมีกำหนดจัดกิจกรรมตามภูมิภาคต่าง ๆ เริ่มที่เขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยในงานเสวนาชื่อ “เวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ? ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.2 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคเหนือ” จึงมุ่งเน้นไปที่ การเสวนาเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของระบบกฎหมายไทย ครอบคลุมความสัมพันธ์พื้นฐานของประชาชน ในมิติต่าง ๆ ทั้งครอบครัว ทรัพย์สิน นิติกรรม และธุรกรรมทางการค้า อย่างไรก็ตาม หลายบทบัญญัติกลับไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

ปัญหาสำคัญ คือ ถ้อยคำในกฎหมายยังคงซับซ้อน อันเนื่องมาจาก การแปลจากภาษาต่างประเทศเมื่อหนึ่งร้อยปีก่อน ทำให้ยากต่อความเข้าใจของประชาชนทั่วไป อีกทั้ง คำบางคำ ยังใช้ไม่เป็นระบบ เช่น “ทรัพย์” กับ “ทรัพย์สิน” หรือการกำหนด “ค่าชดเชย” กับ “ค่าสินไหมทดแทน” ที่ไม่มีหลักเกณฑ์ชัดเจน การปฏิรูป จึงต้องไม่จำกัดเพียงการแก้ไขรายมาตรา หากแต่ควรครอบคลุมการปรับโครงสร้างกฎหมายทั้งระบบ โดยเน้นการใช้ภาษาที่กระชับ ชัดเจน และประชาชนเข้าถึงได้ง่าย โดยยึดหลัก “ประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (People - Centered Justice) เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมสะท้อนปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขจากประสบการณ์จริง

ข้อเสนอสำคัญที่ได้รับจากเวทีเสวนา ได้แก่ การแยกกฎหมายแพ่งออกจากกฎหมายพาณิชย์ เพื่อความชัดเจนของระบบกฎหมาย และการจัดระเบียบกฎหมายให้ลดความซ้ำซ้อน เช่น การรวมกฎหมายเฉพาะเรื่องไว้ด้วยกัน และกำหนดหลักเกณฑ์ การคำนวณค่าเสียหายให้แน่นอน เพื่อให้ประชาชนทราบสิทธิของตนได้ชัดเจน นอกจากนี้ หลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา อาจนำไปสู่ความไม่เสมอภาค โดยเฉพาะ ในกรณีที่ประชาชนต้องทำสัญญากับองค์กรขนาดใหญ่ หรือผู้มีอำนาจต่อรองสูง เช่น สัญญาเช่าซื้อ สัญญาบัตรเครดิต

หรือกรณีการจดทะเบียนครอบครัว การตั้งผู้จัดการมรดก ผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัท จึงควรมีการควบคุมแบบสัญญา หรือกำหนดแบบมาตรฐานที่รัฐจัดให้ เพื่อป้องกันการเอาเปรียบ

ในด้านเทคโนโลยี ควรกำหนดบทบัญญัติรองรับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การยื่นเอกสารออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และการประยุกต์ใช้ Blockchain ในการจดทะเบียนทรัพย์สิน เพื่อให้ระบบกฎหมายทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และควรมีมาตรการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ที่เข้าไม่ถึงเทคโนโลยี โดยจัดให้มีกลไกสนับสนุนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม การปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นโอกาสสำคัญในการออกแบบระบบกฎหมายที่ตอบโจทย์สังคมปัจจุบัน โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง กฎหมายที่ดีต้องเข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และสร้างความไว้วางใจในกระบวนการยุติธรรม

นอกจากนี้ การจัดเวทีเสวนาเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ และการเช่าทรัพย์ คงมีข้อจำกัดที่สำคัญ เช่น การคุ้มครองผู้ซื้อที่น้อยเกินไป ไม่ครอบคลุม และขาดความชัดเจนในรายละเอียด ทำให้ต้องพิจารณากฎหมายเฉพาะเพิ่มเติม เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลเรื่องของนิยามและการจัดการสินทรัพย์ดิจิทัล ที่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ดิจิทัล รวมถึงการปรับปรุงสัญญาเช่าซื้อที่ไม่เป็นธรรม และยังคงมีปัญหาหลายประการในบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง

2. จ้างทำของ

กฎหมายจ้างทำของ ประเด็นหลักที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ แนวทางการแก้ไขปัญหากรณีผู้รับเหมาก่อสร้างที่ทิ้งงาน เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในทางปฏิบัติ โดยเวทีเสวนาเสนอความคิดเห็นว่า ควรจะมีการกำหนด เรื่องการประกันสัญญาการรับเหมาก่อสร้างที่ชัดเจน เพื่อเรียกค่าปรับจากสัญญา หรือเสนอเป็นบทลงโทษให้กับผู้รับเหมา โดยกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ในสัญญาจ้างก่อสร้าง และเสนอให้มีการกำหนดใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสำหรับผู้รับเหมาก่อสร้าง

นอกจากนี้ เวทีเสวนามีการเสนอให้มีการร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาจ้างก่อสร้าง แยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากรายละเอียดของการก่อสร้าง เป็นรายละเอียดทางวิศวกรรม และที่มีความซับซ้อนมากกว่าจ้างทำของทั่วไป การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้ว่าจ้างก่อสร้างและผู้รับจ้างก่อสร้าง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ เช่น การระงับข้อพิพาทด้วยทางเลือกอื่นในสัญญาจ้างก่อสร้าง และเสนอให้มีการพิจารณานิยามของ

สัญญาจ้างทำของ และสัญญาจ้างแรงงานที่มีการตีความในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน อันก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

3. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

จากที่มีการอภิปรายในเวทีเสวนา ประเด็นที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ประเด็นเรื่องของการกู้ยืมเงินทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) โดยมีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่หลากหลาย เช่น การตีความเรื่องหลักฐานแห่งการกู้ยืมให้เคร่งครัดน้อยลง หรือไม่ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเงิน เป็นองค์ประกอบสำหรับสัญญากู้ยืมเงิน นอกจากนี้เรื่องสัญญาค้ำประกัน แม้ว่าจะมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ทำให้ผู้ค้ำประกันจะได้รับการคุ้มครองสิทธิและความเป็นธรรมมากขึ้น แต่เวทีเสวนาเห็นว่าสัญญาค้ำประกัน เป็นสัญญาที่ให้โทษกับผู้ค้ำประกันอย่างมาก จากที่มีการอภิปรายในเวทีเสวนา จึงเสนอว่าควรกำหนดเพดานการค้ำประกันของผู้ค้ำประกัน ให้สอดคล้องกับรายได้ หรือฐานะของผู้ค้ำประกัน เพื่อจำกัดความรับผิดของผู้ค้ำประกัน โดยที่ผู้ค้ำประกันจะไม่ต้องรับภาระจนเกินไป

4. ประกันภัย

สัญญาประกันภัย ยังคงเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของการกำหนดหน้าที่ในการต้องเปิดเผยข้อความจริง หรือการแถลงข้อความอันเป็นเท็จของผู้เอาประกันภัย ที่ทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่เข้าใจสิทธิและความคุ้มครองที่ได้รับ ปัญหานี้ รวมถึงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่มีขั้นตอนยุ่งยากและล่าช้า ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอให้ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีความเป็นธรรมมากขึ้น เช่น การกำหนดหน้าที่ผู้รับประกันภัย ในการถามรายละเอียดที่ต้องมีการเปิดเผยของผู้เอาประกันภัย และควรมีมาตรการรองรับในกรณีที่บริษัทประกันภัยไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะกรณีบริษัทประกันภัยล้มละลาย เป็นต้น

นอกจากนี้ เวทีเสวนายังมีการเสนอให้มีการรวบรวม หรือประมวลกฎหมายลำดับรอง ประกาศและข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ให้อยู่ในสัญญาประกันภัย หรือตรา เป็นกฎหมายเฉพาะแยกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อง่ายต่อการค้นหากฎหมายในทางปฏิบัติ และแก้ปัญหาการซ้ำซ้อนของกฎหมาย

5. จ้างแรงงาน

มีข้อเสนอให้รวมกฎหมายแรงงานทั้งหมดไว้ในกฎหมายฉบับเดียว แทนการใช้ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ผู้เข้าร่วมเสนอให้ยกเลิกมาตราและแก้ไขถ้อยคำ ในบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ซ้ำซ้อนและขัดแย้ง พร้อมทั้งบัญญัติเพิ่มเติมใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพื่อกฎหมายมีความครอบคลุมมากที่สุด รวมทั้งผู้เข้าร่วมประชุมได้

เสนอแนวทางในการให้ความคุ้มครองแก่ ไรเดอร์ (Riders) และกลุ่มอาชีพอิสระ (Freelance) ที่ปัจจุบันไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน

6. หุ้นส่วน บริษัท

การบริหารหุ้นส่วนและบริษัท มีความไม่ชัดเจนในหลายประเด็น โดยเฉพาะการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งกฎหมายยังไม่ระบุชัดเจนว่า กรรมการคนเดียวสามารถเรียกประชุมได้หรือไม่ การตีความที่ไม่สอดคล้องกันของศาล ทำให้เกิดความสับสนและข้อพิพาทได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องความรับผิดของกรรมการ โดยเวทีเสวนาเสนอว่าควรจะให้กรรมการอย่างน้อย 1 คน ร่วมรับผิดกับบริษัท ไม่จำกัดจำนวน รวมถึงปัญหาเรื่องการปิดบังบัญชี และทุนจดทะเบียนของบริษัท ที่ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เวทีเสวนาจึงเสนอให้มีการเพิ่มมาตรการที่ควบคุมและตรวจสอบให้เข้มงวดมากขึ้น

7. ครอบครัวและมรดก

กฎหมายครอบครัวและมรดก มีความจำเป็นที่จะปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อสะท้อนถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การแก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม) ที่กำลังจะประกาศใช้ นอกจากนี้ การทำพินัยกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายยังไม่มีการรับรองแต่อย่างใด การปรับปรุงให้กฎหมายสามารถรองรับการทำพินัยกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการจัดการทรัพย์สินของตน ในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาการจัดการทรัพย์สิน และอำนาจปกครองบุตร ในกฎหมายครอบครัวและมรดกที่มีข้อจำกัดและความท้าทายในการปฏิบัติจริง เช่น กรณีสิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ตามความเป็นจริง ที่ปัจจุบันไม่มีสิทธิใด ๆ ต่อผู้เยาว์ ทำให้ไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เยาว์ได้ นอกจากนี้ วงเสวนามีการอภิปรายเรื่อง การแบ่งมรดก โดยคำนึงถึงผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริง นอกเหนือจากพิจารณาตามลำดับทายาทสายโลหิต อีกทั้งกรณีการจัดการมรดก แม้ว่าเจ้ามรดกจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ผู้รับพินัยกรรม แต่ในทางปฏิบัติมักจะถูกปฏิเสธ โดยเจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดิน ให้ต้องดำเนินการผ่านกระบวนการศาล โดยมีคำสั่งของศาลสั่งผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้จัดการมรดก ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความล่าช้า และอาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

นอกจากนี้วงเสวนายังเสนอให้มีการแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจปกครองบุตร และเหตุในการฟ้องหย่า ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เนื่องจากบทบัญญัติที่กำหนดประเด็นดังกล่าวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย (Civil and Commercial Code) เป็นหนึ่งในเสาหลักของระบบกฎหมายไทยที่ถูกบังคับใช้มายาวนานกว่า 100 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 กฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางแพ่งและพาณิชย์ที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย การเช่าซื้อ กู้ยืม การค้ำประกัน ประกันภัย ครอบครัว มรดก และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชนและการดำเนินธุรกิจในประเทศ

ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและธุรกิจมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การทำธุรกรรมออนไลน์ การค้าระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพและเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กฎหมายเดิมไม่อาจสามารถรองรับได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ง่ายขึ้น ประชาชนมีความรู้และความคาดหวังต่อระบบยุติธรรมมากขึ้น มีความต้องการสังคมที่บังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ การปรับปรุงกฎหมายไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติให้ทันสมัย แต่ยังเป็นการเสริมสร้างระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาระบบกฎหมายที่เป็นธรรมและยั่งยืน

โครงการรวบรวมความคิดเห็น ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาส ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ทนายความ นักกฎหมาย ภาครัฐและเอกชน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย การมีส่วนร่วมนี้จะช่วยให้กฎหมายที่ปรับปรุงใหม่มีความครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และสะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โครงการนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น

การดำเนินโครงการนี้มีหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายเป็นไปอย่างครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participatory Approach) ที่เน้นการรวมเสียงและมุมมอง จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย เพื่อให้กระบวนการปรับปรุงกฎหมาย มีความเป็นธรรมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการนี้ คือ เพื่อให้มั่นใจว่าการปรับปรุงกฎหมายจะมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมงานทั่วไป จะช่วยให้สามารถระบุประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายปัจจุบันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การใช้วิธีการหลายรูปแบบในการรวบรวมข้อมูล ยังช่วยเพิ่มความหลากหลายและความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ถูกแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์และในวันงาน

โครงการได้จัดทำการสำรวจความคิดเห็นผ่าน Google Forms ก่อนวันงานและเปิดให้ทำแบบสอบถามในวันงานด้วย การสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพประเด็นปัญหาที่ผู้ใช้งานกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เผชิญอยู่ การสำรวจล่วงหน้าช่วยให้โครงการสามารถระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญล่วงหน้าได้ ขณะที่การสำรวจในวันงานช่วยตรวจสอบความสนใจและประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าร่วมมีในขณะนั้น สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.2 การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การจัดเวทีเสวนา เพื่อในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ประกอบด้วย นักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ที่มีประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในระดับนโยบายและวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.3 กิจกรรม World Café เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงาน

นอกจากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โครงการยังได้ใช้กิจกรรม World Café เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กิจกรรมนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลจากผู้ที่ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดกลุ่มย่อย เพื่อพูดคุยลงรายละเอียดในหัวข้อเฉพาะ โดยมี

ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น ๆ ประจำกลุ่ม เพื่อช่วยแนะแนวทางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วม นำไปสู่การเห็นมุมมองทางการปฏิบัติที่หลากหลายและครอบคลุม

1.3.4 การบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล

ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการ ถูกบันทึกทั้งในรูปแบบ ภาพ เสียง และวิดีโอ เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างละเอียด โดยข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมผ่านกิจกรรม World Café จะถูกถอดความและจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

1.3.5 การสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะ

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ข้อมูลที่ได้จะถูกสังเคราะห์ เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย ประเด็นปัญหาที่ระบุต่าง ๆ จะถูกจัดทำเป็นบทที่เน้นหัวข้อสำคัญ เช่น การซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ จ้างทำของ ครอบครัว และมรดก กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ประกันภัย จ้างแรงงาน และหุ้นส่วนบริษัท

1.3.6 การเผยแพร่และนำเสนอผลการศึกษา

สถาบันฯ จะนำรายงาน ผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่หน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพในเขตภูมิภาคต่าง ๆ ในการพิจารณาตรวจทานข้อมูล และจะนำรายงานที่ผ่านการพิจารณาตรวจทานจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำเสนอให้กับคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำส่งข้อมูลที่ได้รับแก่คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นำไปพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายในวาระต่อไป

บทที่ 2
ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

2.1.1 ผู้เข้าร่วมในวันงาน

รายชื่อผู้เข้าร่วมในวันงาน

1.	อ.กฤษฎา เอี่ยมละมัย	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงใหม่
2.	รศ.ดร.เขตไท ลังการ์พินธุ์	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงใหม่
3.	อ.เขมชาติ ตนบุญ	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงใหม่
4.	ณัฐพล กลิ่นมาลา	กรรมการสภาทนายความจังหวัดลำปาง สภาทนายความจังหวัดลำปาง
5.	ตรีเรก ศรีวิชัย	ประธานสภาทนายความจังหวัดพะเยา สภาทนายความจังหวัดพะเยา
6.	ผศ.ดร.ธัชพงษ์ วงเหรียญทอง	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
7.	ธันว์ วิสิทธิ์พานิช	ผู้อำนวยการกองกฎหมาย สำนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8.	นพคุณ วรสา	นิติกร กองกฎหมาย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9.	นพพร โปตะวนิช	ทนายความ ทนายความอิสระ
10.	อ.นิฐิณี ทองแท้	ผู้ช่วยคณบดี คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงราย
11.	ผศ.พชรวรรณ ขำตุ้ม	รองคณบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงราย
12.	ผศ.พินิจนันท์ พรหมารัตน์	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงใหม่
13.	พัฒนพงษ์ พงษ์แก้ว	ทนายความ สำนักงานกฎหมายพัฒนพงษ์ พงษ์แก้ว
14.	เพลินใจ พลกุล	ทนายความ สภาทนายความ
15.	ภูบดี ศรีจันทร์ดร	นิติกร กองกฎหมาย สำนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
16.	รัชพล ชูประดิษฐ์	ทนายความอิสระ สำนักงานกฎหมายทนายรัชพล
17.	วรัชยา ไชยวุฒิ	ทนายความอิสระ สำนักงานกฎหมายวรัชยา
18.	วรินธ์ธร สุชานันทาภิวัฒน์	ทนายความ สำนักงานกฎหมายสยามไทยลีเกิล
19.	วิชชากร เรือนหลวง	อัยการจังหวัดผู้ช่วย สำนักงานอัยการจังหวัดเชียงใหม่
20.	วีระพงศ์ ศรีวงค์สงวน	ประธานสภาทนายความจังหวัดฮอด สภาทนายความจัวหวัดฮอด

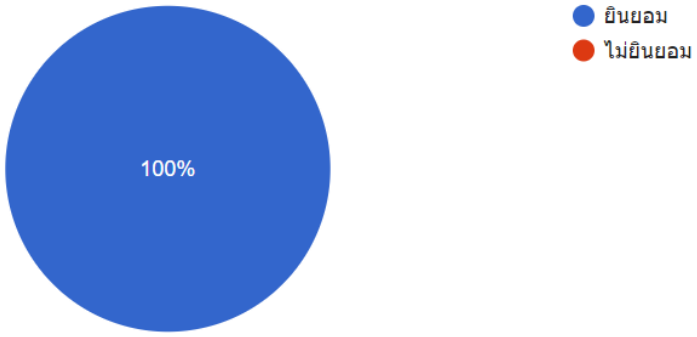
21. ศิริมงคล ทนันชัย	รองประธานสภาทนายความ สภาทนายความจังหวัดแพร่
22. สมหวัง ก๋าอิ่นแก้ว	รองประธานทนายความจังหวัดลำปาง สภาทนายความจังหวัดลำปาง
23. อ.สรชา สุเมธวานิชย์	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงใหม่
24. สิทธิพล รัตนวรโชติ	ทนายความ สภาทนายความ
25. สาคร นิลสุวรรณ	รองประธานสภาทนายความจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
26. ผศ.สุรชัย อุฬารวงศ์ สังคม	รองคณบดีฝ่ายนโยบายและแผนวิจัย และบริการวิชาการแก่ คณะนิติศาสตร์ มรภ.เชียงราย
27. ผศ.อุดม งามเมืองสกุล	คณบดี คณะนิติศาสตร์ ม.พะเยา
28. อุเทน สุขทั่วญาติ	ประธานสภาทนายความจังหวัดแพร่ สภาทนายความ
29. มนทิรา พงศ์อินทร์	ทนายความ สภาทนายความ
30. พรชนิตว์ อินทรวิเชียร	ทนายความ สภาทนายความ

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms)

1) การขอความยินยอมในการให้ข้อมูล

คำถาม

คณะทำงานจำเป็นต้องขอความยินยอมจากท่านในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นประกอบการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเท่านั้น

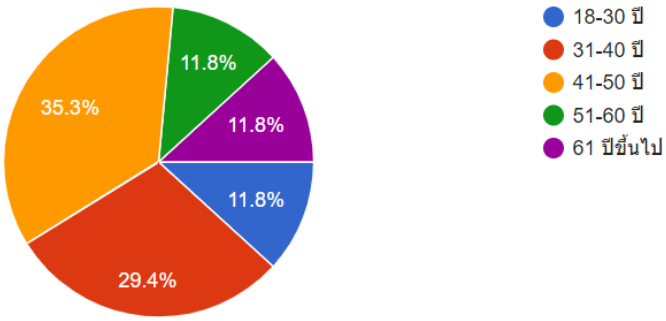

จำนวนผู้เข้าร่วมที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 14 คน ได้รับความยินยอมเต็ม 100% จากผู้เข้าร่วมในการใช้ข้อมูลสำหรับการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงความพร้อมและการเปิดใจให้ความเห็นของผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมาย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรด้านอายุ

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านอายุ : ท่านอยู่ในช่วงอายุใด

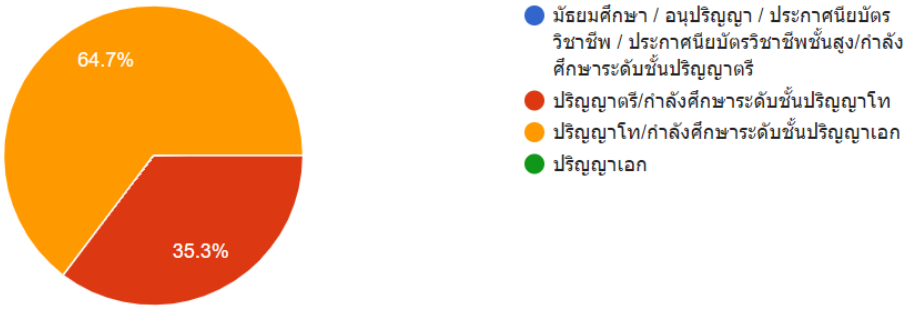

- กลุ่มอายุที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุดคือ 41 - 50 ปี คิดเป็น 35.3%
- กลุ่มอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็น 29.4%
- กลุ่มอายุ 18 - 30 ปี คิดเป็น 11.8%
- กลุ่มอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็น 11.8%
- กลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็น 11.8%

3) การวิเคราะห์ระดับการศึกษา

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านการศึกษา : ท่านสำเร็จการศึกษาในระดับใด

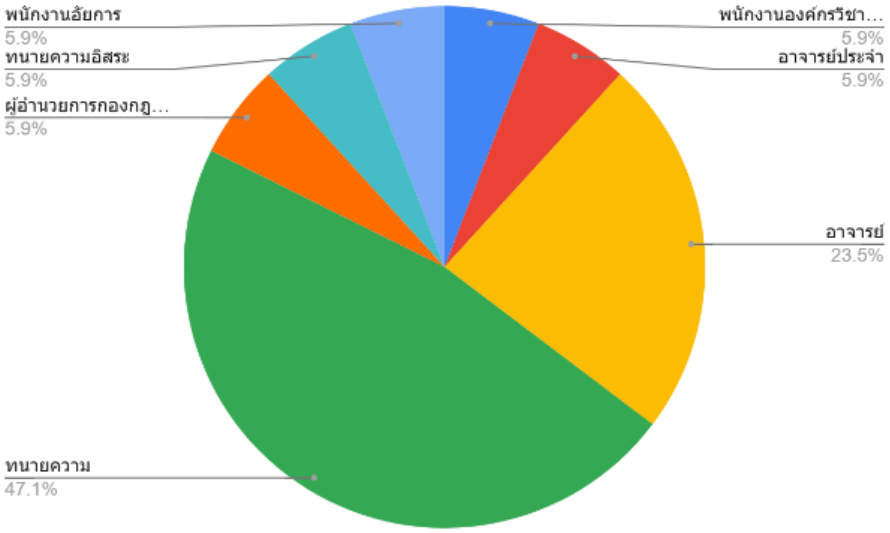

- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาโท คิดเป็น 64.7%
- กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็น 35.3%

4) การวิเคราะห์ตำแหน่ง หรือ อาชีพ

คำถาม

โปรดระบุตำแหน่ง/อาชีพของท่าน

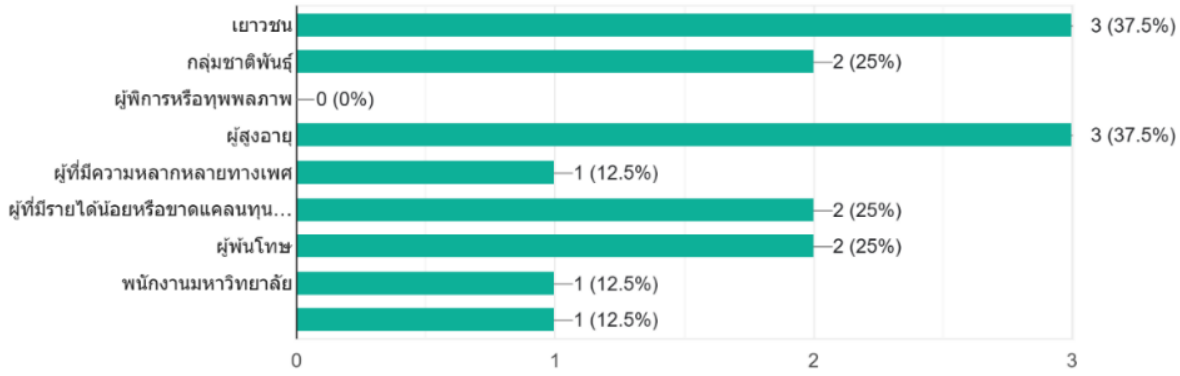
ผู้เข้าร่วมมีจำนวนตำแหน่ง/อาชีพทั้งหมด 7 รายการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

1. **ทนายความ** 8 คน (47.1%)
2. **อาจารย์** 4 คน (23.5%)
3. **ทนายความอิสระ** 1 คน (5.9%)
4. **ผู้อำนวยการกองกฎหมาย ข้าราชการ** 1 คน (5.9%)
5. **พนักงานองค์กรวิชาชีพ** 1 คน (5.9%)
6. **พนักงานอัยการ** 1 คน (5.9%)
7. **อาจารย์ประจำ** 1 คน (5.9%)

5) การวิเคราะห์กลุ่มผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

คำถาม

(ไม่บังคับตอบ) สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทยมุ่งส่งเสริมความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) และการมีส่วนร่วมของทุกคน (Inclusivity) โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็น จากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายเชิงสังคมและวัฒนธรรม เช่น เยาวชน กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ที่มีรายได้น้อย ผู้พ้นโทษ ฯลฯ

ผู้เข้าร่วมแบบสำรวจสามารถแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. **เยาวชน** 3 คน (37.5%)
2. **กลุ่มชาติพันธุ์** 2 คน (25%)
3. **ผู้สูงอายุ** 3 คน (37.5%)
4. **ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ** 1 คน (12.5%)
5. **ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือขาดแคลนทุนทรัพย์** 2 คน (25%)
6. **ผู้พ้นโทษ** 2 คน (25%)
7. **พนักงานมหาวิทยาลัย** 1 คน (12.5%)

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

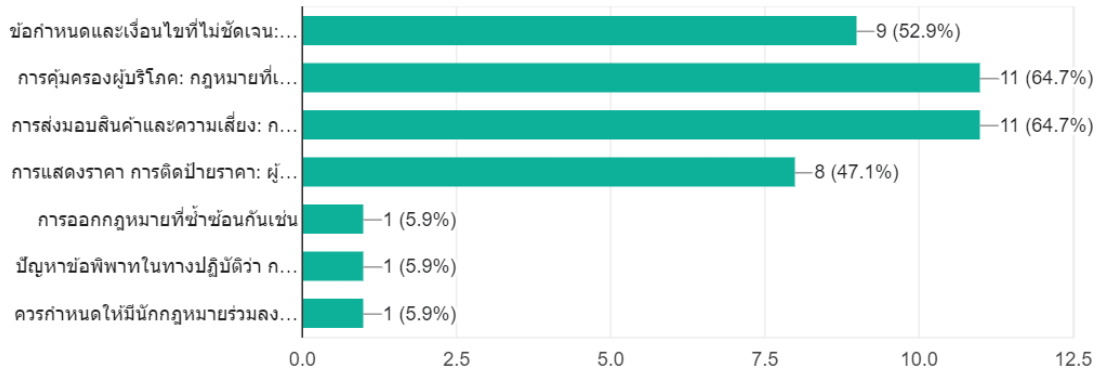
2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม

- กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในเรื่องสัญญาซื้อขายอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ต้องอาศัยกฎหมายพิเศษ ควรรวบรวมไว้ในกฎหมายหลักฉบับเดียว
- การคุ้มครองการทำสัญญาเข้าใช้บริการในรูปแบบต่าง ๆ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
  - **มาตรา 4** ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อาจถูกตีความให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรม และพอสมควร
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544**
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**

ข้อเสนอแนะ

- ตรากฎหมายเฉพาะสำหรับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- ควรรวม พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ไว้ในประมวลแพ่งและพาณิชย์
- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับและตีความข้อความในการซื้อขายออนไลน์อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการแสดงเงื่อนไขที่ชัดเจน
- พัฒนากลไกการตรวจสอบและยืนยันตัวตนของผู้ขายและผู้ซื้อ เพื่อลดประเด็นปัญหาการโกงและสร้างความโปร่งใสในการทำธุรกรรมออนไลน์

ประเด็นปัญหา 2

การส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง

- การกำหนดความรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายกับสินค้าในระหว่างการขนส่งอาจยังไม่ชัดเจน ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าและความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 463** การส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งถือว่าสำเร็จ แต่ความเสี่ยงยังอยู่กับผู้ขายจนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อ
    - **มาตรา 473** ความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องของสินค้า กรณีที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิด

ข้อเสนอแนะ

- นำหลักกฎหมายเลมอน ลอว์ (Lemon Law) ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการธุรกิจในความชำรุดบกพร่องของสินค้า มาใช้ในการแก้ปัญหา เรื่องสัญญาซื้อขาย โดยการแก้ไข**มาตรา 473 (1)** หลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” โดยนำหลักการ ตามกฎหมายเลมอน ลอว์ (Lemon Law) มาใช้
- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้า และความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง
- ควรมีแนวทางชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการความเสียหายระหว่างการขนส่ง เพื่อป้องกันข้อพิพาทระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- เพิ่มบทลงโทษให้เข้มงวดขึ้นกับผู้ขายที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหาย
- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้รับขนของซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในความเสีย หรือความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง

ประเด็นปัญหา 3 ข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน

- หลายกรณีที่เงื่อนไขการซื้อขายไม่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- ปัญหาเรื่อง การโอนลอยทรัพย์ที่มีทะเบียน
- ปัญหาเรื่อง ประเภทของสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ
- การซื้อขาย โอนกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สินสมัยใหม่ ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset)
- ในกรณีที่เป็นการซื้อขายสินค้าต่างประเทศ เกิดความแตกต่างระหว่างแบบของสัญญาซื้อขายที่จะใช้ในการจดทะเบียน เนื่องจากตามหลักกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ มักจะใช้หลักเสรีภาพของแบบ (Freedom of Form) เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: CISG) ที่กำหนดให้แบบของสัญญาจะอยู่ในรูปแบบใดก็ได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 137, 138** ว่าด้วยนิยามคำว่า ทรัพย์และทรัพย์สิน
  - **มาตรา 456** กำหนดแบบของการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ
  - **มาตรา 458** การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไข **มาตรา 456** ให้เป็นสากลมากขึ้น เนื่องจากในการค้าระหว่างประเทศ ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญา CISG ทำให้ต้องใช้ **มาตรา 456** ในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาในการซื้อขายระหว่างประเทศ
- แก้ปัญหาเรื่อง “โอนลอย” ทรัพย์สินที่มีทะเบียน
- เพิ่มมาตราเกี่ยวกับการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล การติดตาม บังคับชำระหนี้ เช่นการซื้อขาย NFT
- ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ทบทวนว่าสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ควรจะต้องมีทรัพย์สินประเภทใดบ้าง

ประเด็นปัญหา 4 การแสดงราคา การติดป้ายราคา

- ผู้ขายจำนวนมากไม่แสดงราคาชัดเจน โดยเฉพาะการขายทางออนไลน์ มีผลต่อการทำคำเสนอและคำสนองไม่สมบูรณ์ เป็นภาระของผู้ซื้อ การติดป้ายราคากำกับต้องอาศัยกฎหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ขายในประมวลกฎหมาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
    - **มาตรา 487** การกำหนดราคาทรัพย์สินที่ขาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- การขอแก้ไขหลักกฎหมายซื้อขาย จากเดิมที่ผู้ซื้อต้องพึงระวัง ปรับเป็นหลักที่ผู้ขายต้องแสดงราคาชัดเจน
- ควรเพิ่มหน้าที่และความหมายใน**มาตรา 453** ให้ชัดเจน โดยเฉพาะคำว่า “ผู้ขาย” เช่น อันว่าสัญญาซื้อขายนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ขายมีหน้าที่แสดงราคา รายละเอียดทรัพย์สินที่จะขายไว้อย่างแจ้งชัด และโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อ..
- แก้ไข **มาตรา 487** ราคาทรัพย์สินที่ขาย ที่ต้องกำหนดไว้ในสัญญา

ประเด็นปัญหา 5 สัญญาขายฝาก

- ปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การขายฝากเป็นนิติกรรมอำพรางสัญญากู้ยืมเงิน เนื่องจากเจตนาของคู่สัญญาประสงค์กู้ยืมเงิน และมีทรัพย์เป็นหลักประกันเท่านั้น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนของการทำสัญญา และหากการขายฝากถูกนำไปใช้โดยผิดวัตถุประสงค์เป็นสัญญากู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกัน ทั้งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดเอกเทศสัญญาเฉพาะ เรื่อง “จำนำ” และ “จำนอง” ไว้โดยเฉพาะแล้ว
- สัญญาขายฝาก กำหนดให้ผู้ขายฝากมีสิทธิไถ่ทรัพย์ที่ขายฝากภายในกำหนดระยะเวลาตามที่ตกลงและหรือตามที่กฎหมายกำหนด แต่กลับกำหนดเงื่อนไขว่า หากไม่มีข้อตกลง “ห้ามไม่ให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝาก” ผู้ซื้อฝากย่อมดำเนินการจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝากได้ ตาม **มาตรา 493** อันขัดแย้งกับเจตนารมณ์ที่จะให้ผู้ขายฝากมีสิทธิไถ่ทรัพย์คืน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 491** ลักษณะของสัญญาขายฝาก
    - **มาตรา 493** ข้อตกลงที่มิให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินภายในเวลาที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

- ยกเลิกเอกเทศสัญญาประเภทขายฝาก
- สิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ของผู้ซื้อฝากในการจำหน่ายทรัพย์สิน ควรจะถูกจำกัดตามระยะเวลาที่ผู้ขายฝากมีสิทธิไถ่ทรัพย์คืน

ประเด็นปัญหา 6 การออกกฎหมายที่ซ้ำซ้อนกัน

- ปัญหาเรื่องการมีกฎหมายหลายฉบับที่มีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องจำนวนกฎหมายเฉพาะที่มีจำนวนมาก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544**

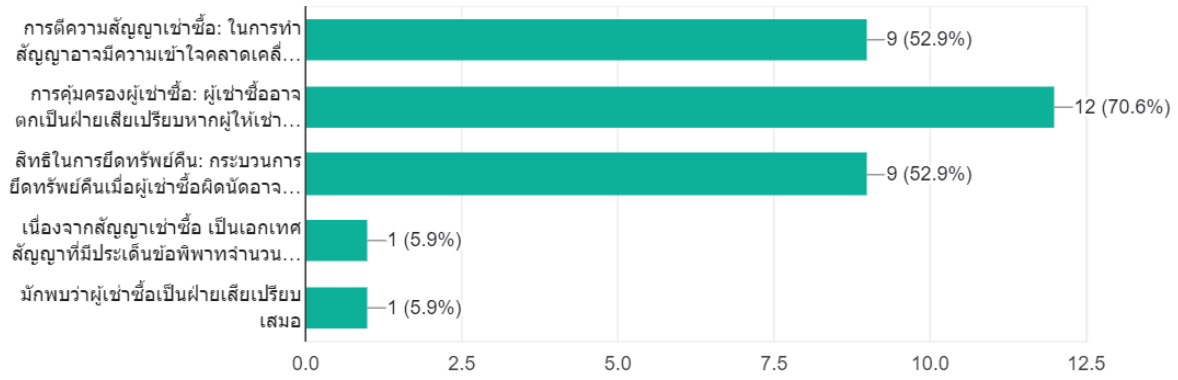
ข้อเสนอแนะ

- ควรรวม พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ไว้ในประมวลแพ่งและพาณิชย์
- ถ้ากฎหมายใดที่ให้ผลบังคับทางแพ่งหรือทางพาณิชย์ ก็ควรพิจารณาก่อนว่าสามารถรวมหรือแยกบังคับกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้หรือไม่

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เช่าซื้ออาจตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ หากผู้ให้เช่าซื้อกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม เช่น การยึดทรัพย์คืนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า การปรับปรุงกฎหมายควรคำนึงถึงการคุ้มครองผู้เช่าซื้ออย่างเป็นธรรม
- ระยะเวลาการผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อ

<u>หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 574** กรณีผิดนัดไม่ชำระเงินหรือผิดสัญญาส่วนสำคัญของสัญญาเช่าซื้อ
- **ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรกำหนดสิทธิ และหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีคืนทรัพย์ให้ชัดเจน และเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย
- แก้ไขเรื่องของการผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อ เช่น การเช่าซื้อรถยนต์ จาก 2 งวดเป็น 3 งวด ซึ่งสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัด 3 งวดติดกัน ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะยึดรถยนต์ได้ และต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อภายใน 30 วัน

ประเด็นปัญหา 2 การตีความสัญญาเช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในการทำสัญญา อาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากเจตนาของคู่สัญญา เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าทรัพย์ เช่น การตีความสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ความเข้าใจเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เช่าซื้อ การแก้ไข อาจรวมถึง การกำหนดรูปแบบสัญญาที่ชัดเจนมีมาตรฐาน
- เรื่องดอกเบี้ยสัญญาเช่าซื้อ
- สัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง (Leasing Contract)
- สัญญาเช่าซื้อ ระบุข้อกำหนดของสัญญาเพียง 3 มาตรา คือ (1) นิยามของสัญญาเช่าซื้อ แบบสัญญาเช่าซื้อ (2) สิทธิบอกเลิกสัญญาโดยผู้เช่าซื้อ (3) สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่า ของเจ้าของทรัพย์สินผู้ให้เช่าซื้อ และการรับเงินที่ชำระมาก่อนหน้า กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงิน ย่อมก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนในการทำสัญญาเช่าซื้อ และไม่สอดคล้องกับลักษณะการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน

- ในสัญญาเช่าซื้อและรูปแบบการฟ้องคดี มักจะให้ผู้เช่าซื้อรับผิดในราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อ ส่วนที่ขาดหายไปจากการขายทอดตลาด โดยมีเจตนาให้ผู้เช่าซื้อ รับผิดเต็มตามจำนวนวงเงินที่ขอสินเชื่อเช่าซื้อ อันขัดกับความประสงค์แท้จริงของเอกเทศสัญญาประเภทเช่าซื้อ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 572** ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควบคุมเรื่องดอกเบี้ยสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง (Leasing Contract)
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาลีสซิ่ง ให้มีความชัดเจน
- สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ควรจะต้องมีกำหนดหน้าที่และความรับผิดที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างและเสรีภาพ ในการทำสัญญาที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบมากเกินไป

ประเด็นปัญหา 3 สิทธิในการยึดทรัพย์คืน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กระบวนการยึดทรัพย์คืน เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดอาจไม่สมเหตุสมผล เมื่อเจ้าของทรัพย์ได้ค่าเช่าซื้อระหว่างสัญญา และยึดทรัพย์คืนด้วยในภายหลัง จึงได้เปรียบมากกว่า
- การเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อเกินสมควร ไม่เป็นธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 573** วิธีการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- สิทธิในการยึดทรัพย์คืน จึงควรมีเงื่อนไขชัดเจนและมีความสมดุล ในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อและเจ้าของทรัพย์
- แก้ไขเรื่องการเรียกค่าขาดประโยชน์ จากทรัพย์ที่เช่าซื้อ

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 4 การเช่าอสังหาริมทรัพย์และประเด็นปัญหาทางกฎหมายอื่น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การตีความสัญญา ต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ที่ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าว แต่ถูกตีความตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการปรับใช้
- หน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 537** ลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สิน

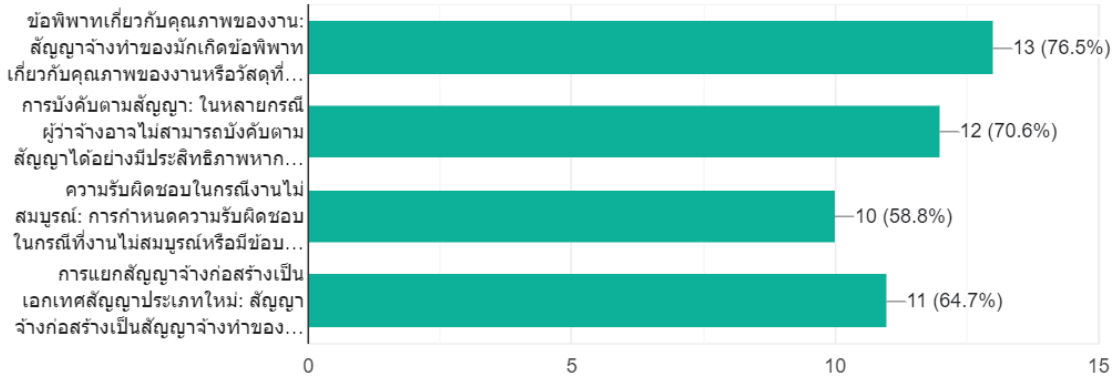
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรจะมีบทบัญญัติที่ชัดเจนมากขึ้น เกี่ยวกับสัญญาเช่า ต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของผู้เช่า กับผู้ให้เช่า มากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2.2 จ้างทำของ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างทำของ มักเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน หรือวัสดุที่ใช้ในการทำงาน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** ความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดหน้าที่ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง เกี่ยวกับมาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพของงานและวัสดุ
- ควรจะมีการกำหนดค่าจ้างแบบรายละเอียด เช่น ระบุสเปกวัสดุก่อสร้างอย่างละเอียดในสัญญา

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับตามสัญญา

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในหลายกรณี ผู้ว่าจ้างอาจไม่สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา โดยเฉพาะในสัญญาจ้างก่อสร้าง พบปัญหาผู้รับจ้างทิ้งงานเป็นจำนวนมาก
- ในทางปฏิบัติ ศาลมักจะวินิจฉัยโดยไม่บังคับตาม**มาตรา 593** เนื่องจากศาลจะพิจารณาว่า ผู้ว่าจ้างถือเอาระยะเวลาเป็นสำคัญหรือไม่เป็นลำดับแรก และวินิจฉัยกำหนดเงื่อนไขที่จะถือว่า ผู้ว่าจ้างถือเอาระยะเวลาเป็นสำคัญ เช่น ผู้ว่าจ้างต้องมีหนังสือทวงถาม หรือในขณะรับมอบงานผู้ว่าจ้างต้องมีการอิดเอื้อน เช่น สงวนสิทธิ์จะเรียกค่าเสียหาย เป็นต้น และหากผู้รับจ้างส่งหนังสือขอขยายเวลากำหนดส่งมอบงาน เช่น ขอขยายกำหนดเวลาส่งมอบบ้าน ถ้าผู้ว่าจ้างไม่ตอบปฏิเสธ ถือว่าผู้ว่าจ้างยอมรับให้มีการขยายกำหนดเวลาส่งมอบงาน ทั้งที่สัญญาจ้างทำของ ระยะเวลาการกำหนดส่งมอบงาน ย่อมเป็นสาระสำคัญของสัญญา
- แม้จะมีข้อกำหนด เรื่องค่าปรับการส่งมอบงานก่อสร้างล่าช้าไว้ แต่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจ ในการปรับลดดอกเบี้ยได้ ทำให้ข้อตกลงเรื่องนี้ มีความไม่แน่นอน เนื่องจากขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล
- ในคดีพิพาทส่วนมาก ผู้รับจ้างมักจะกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องชำระในงวดแรก จำนวนสูงมาก และภายหลังมีการทิ้งงาน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 593** กรณีผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการหรือทำการที่จ้างชักช้า
  - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อกำหนดระยะเวลาการรับประกันคุณภาพงาน
- แก้ไขให้**มาตรา 593** เป็นมาตราที่กำหนดให้บังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการขยายเวลากำหนดส่งมอบงาน โดยจะต้องมีแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน
- ควรจะมีการกำหนด เรื่องการประกันสัญญาเอาไว้ให้มีความชัดเจนว่า ผู้รับเหมาเป็นพนักงานสามารถปรับค่าปรับจากประกันสัญญาได้
- กำหนดบทลงโทษให้กับผู้รับเหมาในฐานะผู้รับจ้าง โดยเฉพาะ กรณีที่ผู้รับเหมาเป็นกลุ่มวิศวกร หรือกลุ่มที่เป็นสถาปนิกที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ผู้รับเหมาที่ทิ้งงาน ควรจะมีผลต่อใบประกอบวิชาชีพ เช่น สามารถพักใช้ หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
- ควรที่จะเพิ่มค่าปรับการส่งมอบงานก่อสร้างล่าช้า โดยกำหนดอัตราค่าปรับเหมือนอัตราดอกเบี้ย เพื่อเป็นบทลงโทษที่ชัดเจน ทำนองเดียวกับกรณีสัญญาจะซื้อจะขายอาคารชุด เพื่อคุ้มครองผู้ว่าจ้าง
- กำหนดอัตราส่วนที่เหมาะสมของจำนวนเงินที่ต้องชำระ ในการรับจ้างสัญญาก่อสร้าง ในแต่ละงวด

ประเด็นปัญหา 3 การแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างก่อสร้าง เป็นสัญญาจ้างทำของที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ รายละเอียดของการก่อสร้าง เป็นรายละเอียดทางวิศวกรรมและทางวิทยาศาสตร์ และมีความซับซ้อนมากกว่าจ้างทำของทั่วไป
- การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ว่าจ้างก่อสร้างและผู้รับจ้างก่อสร้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุมกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง และไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะของสัญญาก่อสร้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดการบังคับให้เป็นไปตามสัญญา โดยใช้กลไกเฉพาะ เช่น ลักษณะและประเภทของค่าจ้าง การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร การตรวจสอบผลงานระหว่างกาล การรับผิดในความชำรุดบกพร่อง การทำประกันภัยงานก่อสร้าง
- เพิ่มกลไกระงับข้อพิพาท ทั้งในรูปแบบอนุญาโตตุลาการ และทางศาล
- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาก่อสร้างโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 4 ความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การกำหนดความรับผิดชอบ ในกรณีที่งานไม่สมบูรณ์หรือมีข้อบกพร่องยังไม่ชัดเจนพอ
- กรณีที่ผู้รับเหมาในฐานะผู้รับจ้างทิ้งงาน ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ว่าจ้าง
- การทิ้งงานตามสัญญาก่อสร้างเกิดได้จากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล แต่โดยสภาพปกติของการประกอบกิจการ นิติบุคคลมักจะได้รับงานที่มูลค่าสูงกว่า และหากนิติบุคคลผู้ทิ้งงาน ไม่มีทรัพย์สินให้ดำเนินการบังคับคดี จะเกิดความเสียหายอย่างมาก ไม่ว่ากรณีหน่วยงานรัฐหรือเอกชนเป็นผู้ว่าจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** ระบุถึงความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในกรณีที่งานชำรุดบกพร่อง

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการทำการงานที่ว่าจ้างให้สมบูรณ์ และกลไกทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้เกิดความรับผิดของผู้รับจ้างที่ชัดเจน
- เพิ่มมาตรการที่เกี่ยวกับการป้องกันการทิ้งงานที่ไม่สมบูรณ์
- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับการประกันผลงานของผู้รับจ้าง
- กำหนดบทลงโทษ สำหรับกรณีนิติบุคคลเป็นผู้รับจ้างทำของกรณีสัญญาก่อสร้างโดยเฉพาะ

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 5 กรณีการตีความสัญญาจ้างทำของกับสัญญาจ้างแรงงาน

ประเด็นปัญหา

- สัญญาจ้างทำของ ถูกทำให้เป็นข้อยกเว้นของสัญญาจ้างแรงงาน โดยการตีความสัญญา ให้เป็นสัญญาจ้างทำของ เนื่องจากหลายสัญญา สามารถตีความให้มีลักษณะเป็นสัญญาจ้างทำของ หรือสัญญาจ้างแรงงาน ทำให้ผู้ว่าจ้าง ไม่ต้องให้ความสนใจเรื่องกฎหมายแรงงาน เรื่องการดูแลสวัสดิการทั้งหลายของผู้รับจ้าง ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียเปรียบได้ เช่น สัญญาจ้างไรเดอร์ หรือ สัญญาจ้างฟรีแลนซ์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ไม่ครอบคลุม และสอดคล้องกับลักษณะของสัญญาในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

- แก้ไข **มาตรา 587** เรื่องลักษณะของสัญญาจ้างทำของ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน
- เพิ่มมาตรา ที่เกี่ยวกับประเภทของสัญญาจ้างทำของลักษณะอื่น ๆ เช่น สัญญาจ้างทำของเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพนักดนตรี สัญญาจ้างทำของเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพเชิงไสยศาสตร์
- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาจ้างไรเดอร์ ฟรีแลนซ์ เป็นกฎหมายเฉพาะ แยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

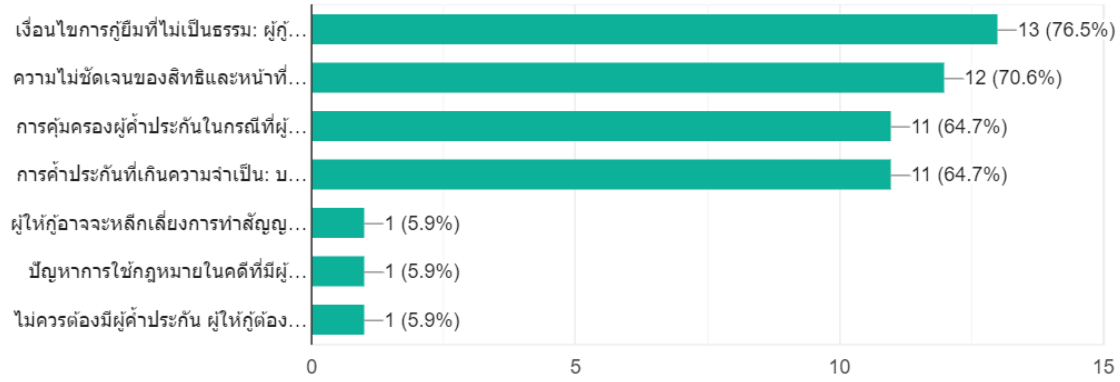
2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

จากการสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมาย เกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกัน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 เงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้กู้ ถูกกำหนดเงื่อนไข เรื่องอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้เกิดภาระเกินสมควร
- การสืบพยาน กรณีการกู้ยืมเงินทางโซเชียล เช่น ผ่านข้อความในแอปพลิเคชัน Line หรือ Messenger ทำได้ยาก เนื่องจากไม่เข้าลักษณะของการเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา
- จำนวนเงิน 2,000 บาท ที่ต้องมีหลักฐานการกู้เงินเป็นหนังสือ เพื่อใช้ในการฟ้องร้องคดี เป็นจำนวนที่น้อยเกินไป
- หลักเกณฑ์ในการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดเล็ก หรือขนาดย่อย ที่ทำได้ยาก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 653** กำหนดการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ยืม จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้
    - **มาตรา 654 - 655** กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมสูงสุด 15% ต่อปี

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในทุกกรณีเ พื่อป้องกันภาระเกินควร
- ปรับจำนวนเงินที่บังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ จากเกินกว่า 2,000 บาท เป็น 10,000 บาท
- ควรตีความเรื่องหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างไม่เคร่งครัด หรือว่าไม่ต้องกำหนดหลักฐานการกู้ยืมเงิน เป็นเงื่อนไขในการเป็นองค์ประกอบการกู้ยืม ในกรณีกู้ยืมเงินผ่านโซเชียล
- กรณีที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ให้เงื่อนไขที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นโมฆะ
- แก้ไขอัตราดอกเบี้ยสัญญากู้ยืมเงิน ไม่ให้เป็นอัตราดอกเบี้ยคงที่ แต่เป็นอัตราดอกเบี้ยแบบลอยตัวที่ปรับได้ตามสถานการณ์ธุรกิจสภาพเศรษฐกิจ
- รัฐบาลให้สินเชื่อปลอดดอกเบี้ย แก่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และลดหลักเกณฑ์การขอสินเชื่อ

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องรับผิด ทำให้ไม่สามารถประเมินภาระความเสี่ยง ที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกันได้อย่างถูกต้อง
- หากผู้กู้ผิดนัดชำระ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดเต็มจำนวนทันที

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** ระบุเงื่อนไขและลักษณะเกี่ยวกับการค้ำประกัน แต่ขาดกลไกการแจ้งเตือนและข้อมูลที่ครบถ้วน สำหรับผู้ค้ำประกัน ทำให้ผู้ค้ำประกันไม่สามารถทราบถึงสถานะหนี้สินของผู้กู้ได้อย่างชัดเจน
    - **มาตรา 681/1** เป็นมาตราที่เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูลและการแจ้งเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ค้ำประกัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ให้ผู้ค้ำประกัน ได้รับข้อมูลความเสี่ยงอย่างครบถ้วน และโปร่งใสก่อนลงนาม
- ควรมีหลักเกณฑ์การขอยกเลิกการเป็นผู้ค้ำประกัน
- ไม่ควรให้ทายาทต้องรับมรดกความ แทนผู้ค้ำประกัน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้ค้ำประกันในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

ประเด็นปัญหา

- ผู้ค้ำประกันอาจถูกเรียกเก็บหนี้ทันที โดยไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้ต้องรับภาระโดยไม่คาดหมาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 686** กำหนดให้เจ้าหนี้ ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด มิฉะนั้น ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดภายหลังพ้นกำหนดเวลา 60 วัน

ข้อเสนอแนะ

- หากไม่มีการบอกกล่าวภายในระยะเวลา 60 วัน ควรให้ผู้ค้ำประกัน หลุดพ้นจากความรับผิดนับแต่วันที่ตกลงทำสัญญา ให้รับผิดเฉพาะหนี้ของลูกหนี้
- ปรับปรุงกลไกเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ค้ำประกันในทางปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหา 4 การค้ำประกันที่เกินความจำเป็น

ประเด็นปัญหา

- บางกรณีมีการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันในปริมาณสูงเกินควร ทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระเกินความจำเป็น และขาดข้อจำกัดในการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** และ **701** ระบุเกี่ยวกับการค้ำประกัน และการขอชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดเพดานการค้ำประกันของผู้ค้ำประกัน ว่าต้องสอดคล้องกับรายได้ หรือว่าฐานะของผู้ค้ำประกัน ปรับปรุงกฎหมายให้การค้ำประกันเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่เกินความจำเป็น

ประเด็นปัญหา 5 ผู้ให้กู้ หลีกเลี่ยงการทำสัญญากู้ยืม สัญญาค้ำประกัน และสัญญาจำนอง โดยการทำเป็นสัญญาขายฝากอสังหาริมทรัพย์

ประเด็นปัญหา

- บางกรณี ผู้ให้กู้อาจจะหลีกเลี่ยงการทำสัญญากู้ยืม สัญญาค้ำประกัน และสัญญาจำนอง โดยการทำเป็นสัญญาขายฝากอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากหากลูกหนี้ผิดสัญญา เจ้าหนี้ไม่ต้องไปกระทำการอันใดเพื่อให้ได้ทรัพย์สินของลูกหนี้อีก และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีต่อศาล รวมทั้งการบังคับคดีและการชำระค่าธรรมเนียม ในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 653** กำหนดลักษณะของสัญญา การกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ที่ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืม
    - **มาตรา 680** กำหนดลักษณะของสัญญาค้ำประกัน
    - **มาตรา 702** กำหนดลักษณะของสัญญาจำนอง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรมีการกำหนดหลักประกันของผู้กู้ยืมเงิน และลดค่าใช้จ่ายให้ผู้ให้กู้ กรณีบังคับชำระหนี้ จากสัญญาจำนอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้กู้ทำสัญญาจำนองกับลูกหนี้ เพื่อลดการทำสัญญาขายฝาก

ประเด็นปัญหา 6 การใช้กฎหมายในคดีที่มีผู้ค้ำประกันเมื่อเป็นคดีความ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- เนื่องจากผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ร่วม ผลสุดท้าย คดีผู้ที่กลายเป็นผู้ชำระหนี้มักจะเป็นผู้ค้ำประกัน ทั้งที่การผิดนัดชำระหนี้ การคิดดอกเบี้ย มักจะเกิดจากการปฏิบัติการชำระหนี้ของลูกหนี้ อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม แก่ผู้ค้ำประกันที่ไม่สามารถควบคุมได้
- ในทางปฏิบัติ **มาตรา 681/1** ที่ห้ามกำหนดข้อตกลงที่ให้ผู้ค้ำประกันรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ใช้บังคับไม่ได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **มาตรา 681/1** ระบุว่าข้อตกลง ที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ
- **มาตรา 683** กำหนดกรณีการค้ำประกันอย่างไม่มีจำกัด ต้องรับผิดในดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนที่ลูกหนี้ค้างชำระ

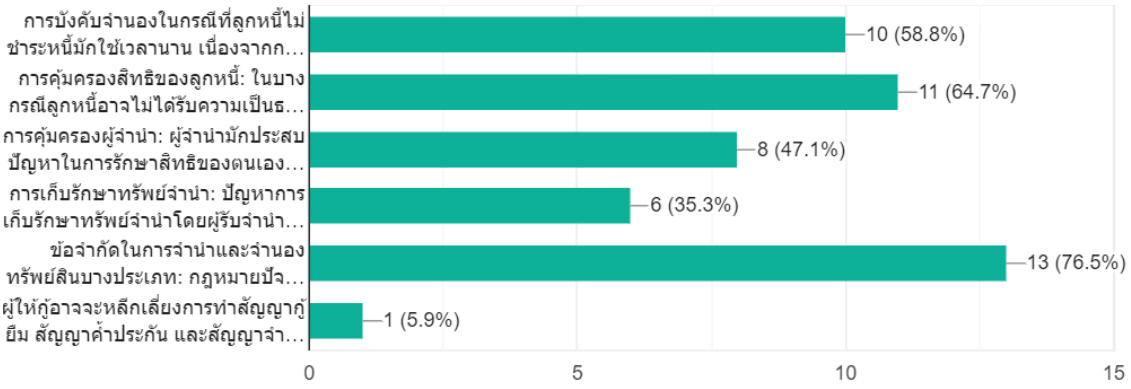
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงการใช้บังคับกฎหมาย ให้สามารถใช้บังคับตาม**มาตรา 681/1** ได้จริง
- การค้ำประกันโดยบุคคล ไม่ควรต้องรับผิดในส่วนดอกเบี้ย ค่าสินไหมทดแทนตาม**มาตรา 683** เนื่องจากเกินขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกันมากเกินไป

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจำนองและสัญญาจำนำ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายปัจจุบัน มีข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีเอกสารแสดงสิทธิ ทรัพย์อิงสิทธิ สินทรัพย์ดิจิทัล
- ปัญหาเรื่องการตีความของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ตีความว่าเครื่องจักร ต้องเป็นเครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น ซึ่งสถานประกอบการปัจจุบันไม่จำเป็นต้องอยู่ที่โรงงานอย่างเดียว อย่างเช่น เครื่องฉายเอกซเรย์ หรือในธุรกิจบริการ เครื่องออกกำลังกาย ควรจะเป็นทรัพย์สินที่จะสามารถไปเป็นหลักประกันของการกู้ยืมได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 703** กำหนดทรัพย์สินที่สามารถใช้ในการจำนอง ได้แก่ เรือ มีระวาง ตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นใด ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ
- **พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514**
- **กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนโอนสิทธิรับจำนองเครื่องจักร พ.ศ. 2544**

ข้อเสนอแนะ

- ควรกำหนดนิยามทรัพย์สินในการจำนำ และจำนองใหม่ ให้ชัดเจน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจแบ่งแยกประเภททรัพย์สินแต่ละชนิด เพื่อให้การบังคับทรัพย์สินแต่ละชนิดสอดคล้องกับรูปแบบ และการใช้ทรัพย์สิน เป็นต้น
- ให้ลูกหนี้ มีสิทธิรับรู้และเข้าร่วม ในกระบวนการขายทอดตลาดเพื่อสร้างความโปร่งใส
- แก้ไขกฎกระทรวงอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการจำนองเครื่องจักร ให้ไม่จำกัดเฉพาะเครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

ประเด็นปัญหา

- กระบวนการบังคับจำนองใช้เวลานานและซับซ้อน ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้ทันท่วงที ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินลดลง

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 728 - 735** กำหนดวิธีการบังคับจำนอง

ข้อเสนอแนะ

- ลดขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ สามารถบังคับจำนองได้โดยตรง หากมีข้อตกลงไว้ในสัญญา
- เพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการบังคับจำนอง เพื่อลดความล่าช้าและความเสียหายที่อาจเกิดจากการลดลงของมูลค่าทรัพย์สิน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้

ประเด็นปัญหา

- บางกรณีลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น การขายทรัพย์จำนองในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 732** กำหนดให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์จำนองเมื่อผู้จำนองไม่ชำระหนี้

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและได้รับการรับรอง
- เพิ่มมาตรการป้องกัน การขายทรัพย์สินในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อปกป้องสิทธิของลูกหนี้

ประเด็นปัญหา 4 การคุ้มครองผู้จำนำ

ประเด็นปัญหา

- ผู้จำนำ มักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม และบางครั้ง ถูกบังคับให้ขายทรัพย์ในราคาที่ต่ำเกินไป เพราะขาดเงื่อนไขที่ชัดเจน เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้จำนำ จากการเรียกเก็บดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม
- กฎหมายไม่มีกลไกคุ้มครองผู้จำนำอย่างเพียงพอ จากการถูกเอาเปรียบ เช่น ไม่มีการคุ้มครองผู้จำนำในกรณีที่ผู้ให้กู้ละเมิดสิทธิ หรือกระทำการที่ไม่เป็นธรรม

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 747** ระบุถึงลักษณะและเงื่อนไขการจำนำ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้ให้กู้
    - **มาตรา 748** กำหนดลักษณะของการจำนำ และวิธีการโอนหลักประกัน

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้จำนำ จากการถูกเรียกเก็บดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม
- กำหนดให้การขายทรัพย์จำนำ ต้องสอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

ประเด็นปัญหา 5 การเก็บรักษาทรัพย์จำนำ

ประเด็นปัญหา

- ทรัพย์จำนำ อาจเกิดความเสียหายหรือสูญหายได้ เนื่องจากผู้รับจำนำไม่จัดการดูแลทรัพย์จำนำ
- ขาดการกำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจนของผู้รับจำนำ ในกรณีที่ทรัพย์เกิดความเสียหาย
- ความไม่ชัดเจนของการคืนทรัพย์ที่จำนำ ที่ทำให้จำนำระงับ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 744** กำหนดเหตุที่ทำให้สัญญาจำนำระงับ
    - **มาตรา 747** กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้ผู้รับจำนำ
    - **มาตรา 749** กำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สำหรับผู้รับจำนำและผู้เก็บรักษาทรัพย์สินที่จำนำ หากเกิดความเสียหายหรือสูญหาย
- จัดให้มีมาตรการชดเชยความเสียหายแก่ผู้จำนำ ในกรณีที่ทรัพย์จำนำเสียหาย

ประเด็นปัญหา 6 ผู้ให้กู้หลีกเลี่ยงการทำสัญญากู้ยืม สัญญาค้ำประกัน และสัญญาจำนอง โดยการทำเป็นสัญญาขายฝากอสังหาริมทรัพย์

ประเด็นปัญหา

- บางกรณี ผู้ให้กู้อาจจะหลีกเลี่ยงการทำสัญญากู้ยืม สัญญาค้ำประกัน และสัญญาจำนอง โดยการทำเป็นสัญญาขายฝากอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจาก หากลูกหนี้ผิดสัญญา เจ้าหนี้ไม่ต้องไปกระทำการอันใด เพื่อให้ได้ทรัพย์สินของลูกหนี้อีก และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีต่อศาล รวมทั้งการบังคับคดี และการชำระค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 702** กำหนดลักษณะของสัญญาจำนอง

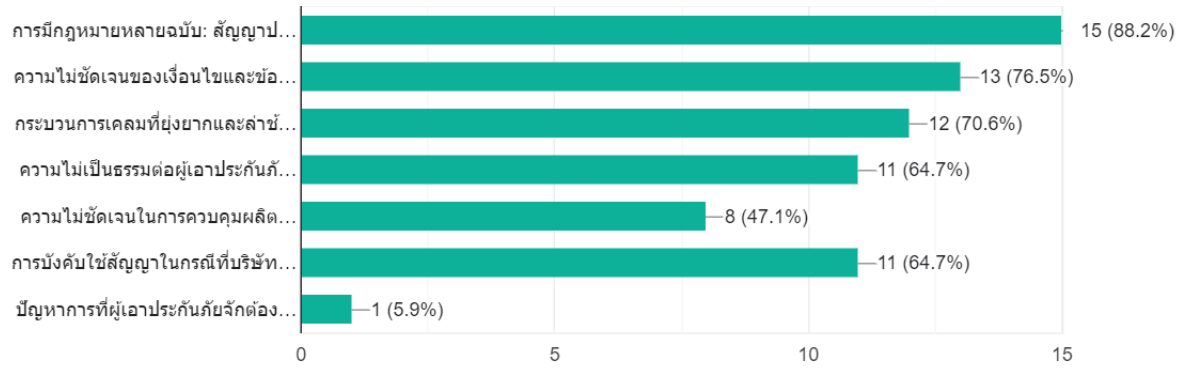
ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการกำหนดหลักประกันของผู้กู้ยืมเงิน และลดค่าใช้จ่ายให้ผู้ให้กู้ กรณีบังคับชำระหนี้จากสัญญาจำนอง เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้กู้ทำสัญญาจำนองกับลูกหนี้ เพื่อลดการทำสัญญาขายฝาก

2.2.4 ประกันภัย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การมีกฎหมายหลายฉบับ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 861 - มาตรา 942 :** กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ครอบคลุมทั้งการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย
- **พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
  - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงการออกใบอนุญาต การดำเนินงาน การควบคุมทางการเงิน และการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย
- **พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
  - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันภัยทางทะเล และขนส่ง

- **กฎหมายและระเบียบที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)**
    - ประกาศ คำสั่ง และแนวปฏิบัติ ที่ออกโดย คปภ. เพื่อกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจประกันภัย
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - กำหนดให้เจ้าของรถทุกคันต้องทำประกันภัยภาคบังคับ เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุทางรถยนต์
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - คุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - ใช้ในการพิจารณาความเป็นธรรมของข้อสัญญาประกันภัยที่อาจมีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย
- **กฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องกับประกันภัย**
    - **เช่น ประมวลรัษฎากร** ซึ่งกำหนดภาระภาษีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยและเบี้ยประกันภัย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประกันภัยไว้ในฉบับเดียวเพื่อให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้ง่าย
- ควรรวบรวมประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาประกันภัย มักมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจเงื่อนไข และถูกปฏิเสธการคุ้มครอง โดยไม่รู้ล่วงหน้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิ และประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
- ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้แถลงข้อมูลทุกอย่าง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเผชิญกับปัญหา เมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง เพราะในทางปฏิบัติ ผู้เอาประกันภัยเป็นประชาชนธรรมดาที่ไม่รู้กฎหมาย ไม่แน่ใจว่าจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงแค่ไหนเพียงใด การตีความ**มาตรา 865** ที่ระบุว่าผู้เอาประกันต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สำคัญ อาจนำไปสู่การยกเลิกสัญญา หรือการปฏิเสธการคุ้มครอง หากพบว่ามีการปกปิดหรือแถลงข้อมูลผิดพลาด
- ปัจจุบันมีคำสั่งของนายทะเบียน กำหนดให้ผู้รับประกันภัย สามารถใช้สิทธิบอกล้างภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูล อันจะบอกล้าง หรือ 2 ปี นับแต่วันทำสัญญา ซึ่งต่างจากที่ **มาตรา 865 วรรคสอง** กำหนด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865 วรรคแรก** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 865 วรรคสอง** ระบุระยะเวลาในการใช้สิทธิบอกล้างโมฆียกรรมของผู้รับประกันภัย โดยกำหนดให้ใช้สิทธิบอกล้างภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้าง หรือภายใน 5 ปีนับแต่วันทำสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บริษัทประกันภัย ควรทำให้ข้อยกเว้นและเงื่อนไขในสัญญามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน และต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันเข้าใจก่อนลงนาม เพื่อลดความเสี่ยงของความเข้าใจผิด
- แก้ไข**มาตรา 865** กำหนดให้เป็นหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายคือ ทั้งผู้รับประกันและผู้เอาประกันภัย ในเรื่องของแจ้งเงื่อนไข ข้อยกเว้น ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ในการต้องสอบถามผู้เอาประกัน ถึงข้อมูลที่จะมีการเปิดเผย เนื่องจากบริษัทผู้รับประกันภัย ย่อมต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการรับประกันภัยดีกว่าประชาชน
- ปรับปรุง**มาตรา 865** ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค โดยกำหนดแนวทางการตีความที่ไม่เอื้อให้เกิดการยกเลิกสัญญาอย่างไม่เป็นธรรม เมื่อมีความผิดพลาดในการแถลงข้อมูลที่ไม่สำคัญ
- การตัดหรือแก้ไข **มาตรา 865** วรรคสอง ในเรื่องระยะเวลาในการใช้สิทธิบอกล้างโมฆียกรรม

ประเด็นปัญหา 3 กระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การชดใช้สินไหมทดแทนมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ผู้เอาประกันไม่ได้รับค่าสินไหมตามเวลาที่ต้องการ
- ผู้เข้าร่วมเคยเจอปัญหาเกิดอุบัติเหตุโดยทำประกันวินาศภัย แต่บริษัทประกันภัย ไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทน เพราะไม่เชื่อว่าผู้เอาประกันเป็นคนขับ ทำให้ต้องไปดำเนินการแก้ไขที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)
- **มาตรา 877** ระบุหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหมทดแทน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 877** ระบุเรื่องความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและกำหนดระยะเวลา ในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม
- ปรับปรุงระบบการเคลม ให้มีประสิทธิภาพและลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น
- ในกรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายค่าประกัน ควรจะมีมาตรการทางกฎหมายแก่บริษัทประกัน เพื่อควบคุมบริษัทประกันภัย

ประเด็นปัญหา 4 ความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันถูกปฏิเสธการเคลมอย่างไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีการเพิ่มเบี้ยประกันโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีมาตราที่กำหนดความรับผิดแก่บริษัทประกันภัย กรณีจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า

<u>หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861** อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย
    - **มาตรา 862** กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้รับประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ “ผู้เอาประกันภัย” ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย “ผู้รับประโยชน์” ท่านหมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้ ซึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค และบทลงโทษต่อบริษัทที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม
- ให้บริษัทต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงเบี้ยประกัน หรือเงื่อนไขล่วงหน้า
- เพิ่มมาตราที่กำหนดความรับผิดเกี่ยวกับเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า หรือปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย

ประเด็นปัญหา 5 การบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันประสบปัญหาในการเรียกร้องสินไหมทดแทน เมื่อบริษัทประกันล้มละลาย
- ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนถึงกรณีในทางปฏิบัติที่เคยพบว่า โรงงานแห่งหนึ่งถูกฟ้องร้องในคดีความรับผิดทางสิ่งแวดล้อม และศาลมีคำพิพากษา ให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินกว่า 10 ล้านบาท อย่างไรก็ดี ภายหลังคำพิพากษา โรงงานดังกล่าวได้ยื่นคำขอล้มละลาย ส่งผลให้เจ้าหนี้ซึ่งเป็นชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษา

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 876** ระบุกรณีผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้เอาประกันในกรณีที่บริษัทล้มละลาย เช่น กองทุนเยียวยาผู้เอาประกัน
- กำหนดให้มีการประกันความเสี่ยงของบริษัทประกันเพื่อปกป้องสิทธิของผู้เอาประกัน

ประเด็นปัญหา 6 ความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการพิจารณาการเคลมประกัน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน
- ประกันภัยทางทะเล ตาม**มาตรา 868** ที่กำหนดให้มีปรับใช้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ที่ผ่านมาต้องตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือให้ปรับใช้ตามกฎหมายระหว่างประเทศแทน คือ กฎหมายประกันภัยทางทะเลฉบับประเทศอังกฤษ ทำให้ผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ไม่ทราบถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายอย่างแน่นอน เช่น การชำระค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยทางทะเล

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - 868** กำหนดเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทั่วไป
    - **มาตรา 868** กำหนดเรื่องสัญญาประกันภัยทางทะเล

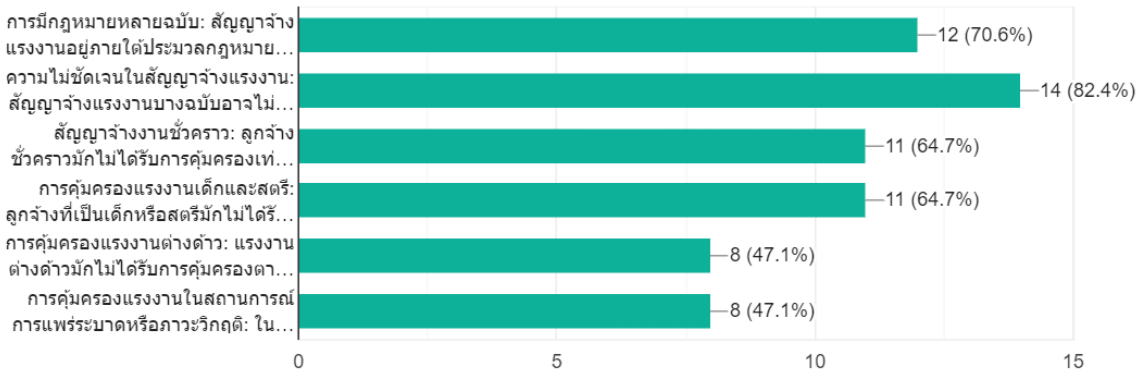
ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ และประกันชีวิตที่เชื่อมโยงกับการลงทุน
- สร้างกลไกกำกับดูแล เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ
- เพิ่มมาตราเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทะเล หรือผลักดันให้มีการร่าง พ.ร.บ.ประกันภัยทะเลแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2.5 จ้างแรงงาน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างแรงงานบางฉบับขาดความชัดเจน เช่น สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง เวลาทำงาน การลางาน การเลิกจ้าง และการชดเชย ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
- ประเด็นปัญหานิยามของ “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ยังไม่ครอบคลุม เช่น การตัดสินโดยใช้เกณฑ์อำนาจบังคับบัญชา ส่งผลให้การจ้างงานบางประเภทไม่อยู่ในนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น การจ้างงานชนิดไม่เต็มเวลา (Part-time)
- ปัญหาเรื่องไรเดอร์ (Rider) ที่ไม่ได้ถูกตีความ ให้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน จึงไม่มีความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน
- ลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุแต่เรื่องลักษณะแรงงานทั่วไป แต่ไม่ได้ระบุถึงแรงงานเฉพาะกลุ่ม เช่น แรงงานภาคเกษตร แรงงานภาคบริการ
- ในทางปฏิบัติ กฎหมายแรงงานไม่ได้ถูกบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม
- ปรับนิยาม “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ให้ครอบคลุมทุกกรณี และกำหนดเงื่อนไขข้อห้ามแข่งขันให้มีการชดเชยอย่างเหมาะสม
- แก้ไขกฎหมายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการเลิกจ้างและค่าชดเชย รวมถึงห้ามเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยผ่านการกำหนดช่วงทดลองงาน

ประเด็นปัญหา 2 การมีกฎหมายหลายฉบับ

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายแรงงานกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและขัดแย้งในการปฏิบัติ
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** ระบุว่า หากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** กำหนดให้ปรับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานกำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

- ลดความซ้ำซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ โดยรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียว
- ยกเลิกมาตราที่ยังขัดแย้งหรือซ้ำซ้อน และปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล
- ยกเลิกหมวดที่เกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียวกัน

ประเด็นปัญหา 3 สัญญาจ้างงานชั่วคราว

ประเด็นปัญหา

- ลูกจ้างชั่วคราวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่าลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อน หรือการชดเชย
- นายจ้างบางรายใช้สัญญาชั่วคราวหรือช่วงทดลองงาน (119 วัน) เพื่อลดต้นทุนและเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยตามสิทธิเมื่อครบ 120 วัน
- ปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างลูกจ้างรายวัน ทำให้ไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการลางาน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดการจ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดสิทธิให้ลูกจ้างชั่วคราวได้รับสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำในบางกรณี เช่น การรับค่าชดเชย
- ปรับปรุงกฎหมายให้การใช้ช่วงทดลองงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และห้ามกำหนดระยะเวลาเพื่อเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชย

ประเด็นปัญหา 4 การคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานเด็กและสตรี ประสบประเด็นปัญหาทำงานในสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย หรือไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น การลาคลอด
- ประเด็นปัญหาช่องว่างค่าจ้างระหว่างเพศ (Gender Pay Gap) และความไม่เท่าเทียมทางเพศในองค์กร
- กรณีการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work Integrated Education : CWIE) ซึ่งปัจจุบันบริษัทที่รับนักศึกษาเข้าทำงาน ไม่ถือว่าเป็นการจ้างแรงงาน ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับสวัสดิการในฐานะลูกจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 39, 44** ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และกำหนดสิทธิการลาคลอด

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บังคับใช้กฎหมายให้แรงงานเด็กและสตรีทำงานในสภาพแวดล้อมปลอดภัย และได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน
- เพิ่มข้อกำหนดให้บริษัทแสดงตารางค่าจ้างและสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศในองค์กร

ประเด็นปัญหา 5 การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับแรงงานไทย เช่น การไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551**
    - **มาตรา 13 - 15, 41 - 55**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บังคับใช้กฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เท่าเทียมกับแรงงานไทย และเพิ่มมาตรการตรวจสอบเพื่อลดการละเมิดสิทธิ

ประเด็นปัญหา 6 การคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในสถานการณ์พิเศษ เช่น การระบาดของ COVID-19 ลูกจ้างถูกเลิกจ้าง หรือถูกลดค่าจ้างโดยไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดเงื่อนไขการเลิกจ้างและการจ่ายค่าชดเชย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ร่างกฎกระทรวงเพิ่มเติมในช่วงวิกฤติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 การตีความกฎหมายแรงงานและการจ้างงานยุคใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานบนแพลตฟอร์ม (Platform Worker) และฟรีแลนซ์ อาจไม่เข้าข่ายได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานปัจจุบัน
- การตีความระหว่างสัญญาจ้างทำของ และสัญญาจ้างแรงงานยังไม่ชัดเจน ทำให้มีการใช้กฎหมายไม่สม่ำเสมอ
- การตีความสัญญาจ้างเหมาบริการ คือสัญญาจ้างแรงงานหรือไม่ ยังไม่มีความชัดเจน และทำให้สัญญาจ้างเหมาบริการไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน
- การใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ในบทบัญญัติ ที่ใช้ไม่เหมือนกัน เช่น ในสัญญาแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุว่านายจ้างจะต้องจ่าย “สินจ้าง” ให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งสินจ้าง สามารถจ่ายในรูปแบบใดก็ได้ แต่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน กำหนดให้นายจ้างจะต้องจ่าย “ค่าจ้าง” ให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งจะต้องเป็นเงินเท่านั้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน**
    - **มาตรา 11/1** กำหนดให้มีการคุ้มครองแรงงานในกรณีที่มีการโอนกิจการ เพื่อให้สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้างคงเดิม แม้ว่ากิจการจะถูกควบรวมหรือโอนให้กับผู้ประกอบการใหม่

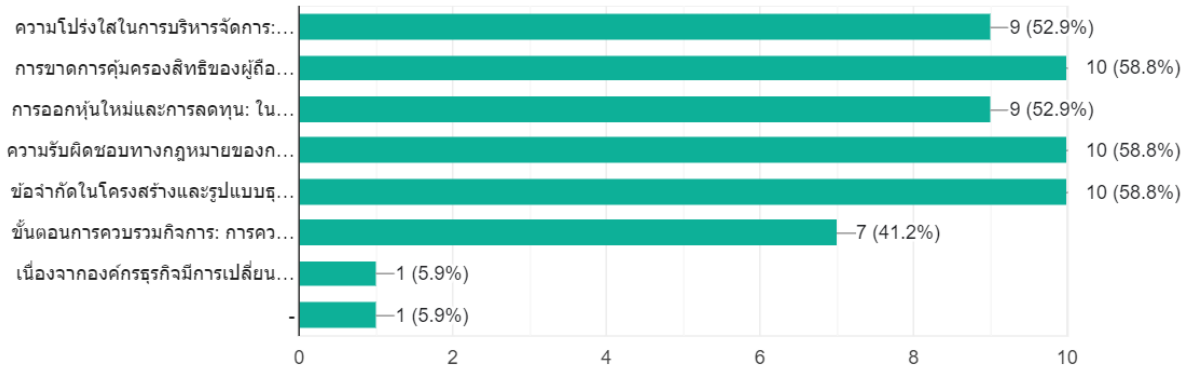
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงนิยามและบทบัญญัติใหม่ เพื่อให้ครอบคลุมแรงงานยุคใหม่ เช่น ฟรีแลนซ์และแรงงานแพลตฟอร์ม
- กำหนดให้การทำงานทุกแบบที่ไม่เข้านิยาม “จ้างแรงงาน” ถือเป็น “จ้างทำของ” เพื่อป้องกันการตีความที่ไม่ชัดเจน

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษ และการเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างนิติบุคคลกับกรรมการที่กระทำผิด ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- มีประเด็นปัญหาจากการตีความบทบาทของกรรมการ เช่น การเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นที่ขัดแย้งกันในศาลฎีกา ทำให้เกิดข้อถกเถียงว่าต้องใช้มติคณะกรรมการหรือไม่
- ข้อซับซ้อนในการแยกความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ถือหุ้นและกรรมการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ
- **มาตรา 1101** กำหนดให้กรรมการสามารถร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากกำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ แต่ในความเป็นจริง คือไม่มีบริษัทใดที่กำหนดให้กรรมการร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1144-1195** ว่าด้วยการจัดการ การดำเนินงาน และความรับผิดของบริษัท และกรรมการ

- **มาตรา 1172** ว่าด้วย การเรียกประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น
- **มาตรา 1101** ว่าด้วย ความรับผิดของกรรมการบริษัทที่ต้องรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากมีการจดความรับผิดนั้น ในหนังสือบริคณห์สนธิ

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดบทลงโทษเข้มงวด สำหรับกรรมการที่ละเมิดหน้าที่
- เสริมสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ
- กำหนดกลไกเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างกรรมการและนิติบุคคล เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล
- ทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อแยกความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น และกรรมการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- สร้างแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเข้าใจง่ายเพื่อลดความสับสน
- กำหนดให้กรรมการอย่างน้อย 1 คน รับผิดไม่จำกัดความรับผิดร่วมด้วยกับบริษัท

ประเด็นปัญหา 2 การขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย

ประเด็นปัญหา

- ผู้ถือหุ้น ส่วนน้อยถูกจำกัดสิทธิ และขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1108 (1)** ว่าด้วย การทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ
  - **มาตรา 1176** ว่าด้วย สิทธิของผู้ถือหุ้นในการเข้าประชุมใหญ่

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูล และการคัดค้านการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม
- เสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่ม

ประเด็นปัญหา 3 ข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ

ประเด็นปัญหา

- การกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ทำให้เกิดประเด็นปัญหาสำหรับธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว

- ประเด็นปัญหาที่ผู้ก่อการต้องเป็นบุคคลธรรมดา ทำให้ต้องใช้บุคคลอื่นถือหุ้นในนาม ซึ่งอาจเกิดความซับซ้อนและความไม่เป็นธรรม
- รูปแบบองค์กรธุรกิจปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับสภาพของกิจการ
- องค์กรธุรกิจที่ไม่มีการจดทะเบียน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ไม่สามารถตรวจสอบได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
    - **มาตรา 1096** ว่าด้วย ลักษณะของบริษัทจำกัด
    - **มาตรา 1097** บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป จะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย ให้เอื้อต่อธุรกิจสตาร์ทอัพ และการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว
- ลดความซับซ้อนในการจัดตั้งบริษัท และการดำเนินธุรกิจ
- ควรให้ทุกรูปแบบขององค์กรธุรกิจ มีการจดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

ประเด็นปัญหา 4 ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากผู้ถือหุ้น
- มีความสับสนในการแยกบทบาทของกรรมการและผู้ถือหุ้น ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการปฏิบัติหน้าที่
- บริษัทอาจส่งชำระค่าหุ้นไม่เท่ากับทุนทะเบียน เพราะ**มาตรา 1105** ระบุว่าเงินส่งชำระค่าหุ้นขั้นต่ำในการจดทะเบียนคือ 25% แต่ในทางปฏิบัติ บริษัทก็ประกาศว่ามีทุนจดทะเบียนครบถ้วน และแสดงต่อทะเบียนพาณิชย์ว่าเป็นองค์กรที่ชำระเงินแล้ว
- ในทางปฏิบัติ บริษัทที่จดทะเบียนเลิกบริษัท มีการปิดบังบัญชีบริษัทเกี่ยวกับหนี้สินของบริษัท

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1105** ระบุเกี่ยวกับการออกหุ้นและการส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรก ต้องไม่น้อยกว่า 25% ของมูลค่าหุ้นที่ตั้งไว้
    - **มาตรา 1171 – 1195** ระบุเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
- **พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542**
    - กำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงินขององค์กร เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน

- **พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561**
    - กำหนดหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการตรวจสอบและดำเนินการกับกรณีทุจริตในองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์และความโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้มาตรการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินที่ชัดเจน และตรวจสอบได้
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับความโปร่งใสในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- เพิ่มมาตราที่กำหนดหน้าที่เรื่องการแสดงหลักฐานทุนจดทะเบียน ให้ชัดเจนว่าต้องเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญในการจัดตั้งบริษัทจำกัด

ประเด็นปัญหา 5 การออกหุ้นใหม่และการลดทุน

ประเด็นปัญหา

- การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุนอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น เช่น การลดสัดส่วนหุ้นโดยไม่แจ้งล่วงหน้า

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1226** ระบุเรื่องการดำเนินการลดทุน

ข้อเสนอแนะ

- บังคับให้มีการแจ้งและขออนุมัติ จากผู้ถือหุ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงทุน
- วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจของกรรมการ ในการจัดการเรื่องหุ้น

ประเด็นปัญหา 6 ขั้นตอนการควบรวมกิจการ

ประเด็นปัญหา

- ขั้นตอนการควบรวมกิจการในปัจจุบันมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อการขยายธุรกิจ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1238, 1239** การตัดสินใจควบรวม ต้องใช้มติพิเศษจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้าร่วม
    - **มาตรา 1240** บริษัทต้องแจ้งและเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นคำคัดค้านภายใน 60 วัน เพื่อป้องกันปัญหาทางหนี้สิน
    - **มาตรา 1241 - 1243** เมื่อการควบรวมเสร็จสิ้น บริษัทใหม่ต้องนำไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงขั้นตอนการควบรวมกิจการให้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- กำหนดแนวทางที่ชัดเจน สำหรับธุรกิจที่ต้องการควบรวมกิจการ
- “โฆษณามตินั้นทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลาย” ตาม**มาตรา 1240** อาจไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 บทบัญญัติที่ล้าหลังและการตีความบทบัญญัติ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะห้างหุ้นส่วนบริษัทมีความล้าหลัง เช่น การให้ประกาศลงในหนังสือพิมพ์ ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
- การตีความในกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นยังไม่ชัดเจน เช่น ตาม**มาตรา 1172** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการตีความว่า กรรมการเพียงคนเดียวสามารถเรียกประชุมวิสามัญได้ โดยไม่ผ่านมติคณะกรรมการ ซึ่งขัดแย้งกับหลักปฏิบัติในบางบริษัท
- การใช้มติเวียนในวาระการประชุมที่ไม่จำเป็นต้องมีการประชุมของผู้ถือหุ้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1074** ระบุหลักเกณฑ์ และวิธีการควบห้างหุ้นส่วน จะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 2 ครั้ง
    - **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของกรรมการ
    - **มาตรา 1204** ระบุวิธีบอกกล่าวการจ่ายเงินปันผล จะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 1 ครั้ง

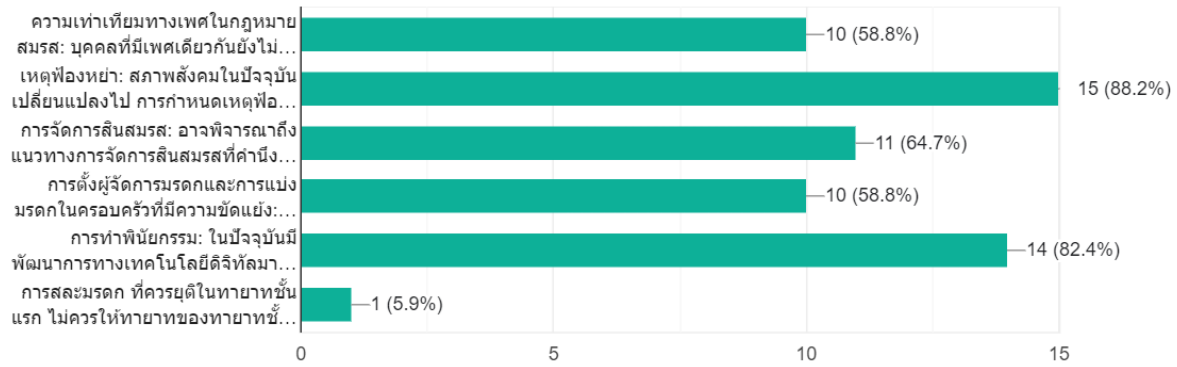
ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและกำหนดขั้นตอนที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ชัดเจนว่าการเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นต้องใช้มติของคณะกรรมการหรือกรรมการคนเดียวสามารถดำเนินการได้
- สร้างแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่นขึ้นสำหรับการจัดการเรื่องเล็กน้อย โดยไม่ต้องเรียกประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง
- การให้ใช้มติเวียนโดยให้มีการลงนามโดยกรรมการ และ/หรือผู้ถือหุ้นทุกคน ในวาระการประชุมที่ไม่จำเป็นต้องใช้การประชุมต่อหน้า เช่น การเปิดบัญชีธนาคาร เป็นต้น

2.2.7 ครอบครัวและมรดก

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวและมรดก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Form เท่านั้น ส่วนประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 เหตุฟ้องหย่า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่า ไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เช่น การที่คู่รักอยู่ร่วมกัน โดยไม่แสดงความผูกพัน หรือใช้ชีวิตแยกกันแม้จะยังไม่หย่า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1516** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุเหตุฟ้องหย่าหลายประการ เช่น การไม่อุปการะเลี้ยงดู การประพฤติชั่ว

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ขยายขอบเขตเหตุฟ้องหย่า ให้ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และบริบทต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน
- ควรกำหนดให้ฝ่ายที่ต้องการหย่า สามารถยื่นคำขอหย่าฝ่ายเดียว เพื่อยุติสิทธิทางครอบครัว

ประเด็นปัญหา 2 การทำพินัยกรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การทำพินัยกรรมในปัจจุบันยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้บล็อกเชน (Blockchain) ในการยืนยันพินัยกรรม ทำให้การแสดงเจตนาล่วงหน้าไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ ทั้งที่เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถยืนยันเจตนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- พินัยกรรมไม่สามารถบังคับใช้ได้ในทางปฏิบัติ เช่น ผู้เข้าร่วมเคยพบกรณีได้รับที่ดินเป็นทรัพย์มรดกทางพินัยกรรม แต่เจ้าพนักงานที่ดินไม่ยอมจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อในโฉนด โดยแจ้งว่า ต้องได้รับคำสั่งศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1656** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมทั่วไป โดยกำหนดรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมาย ให้รองรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล เช่น การใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือวิดีโอ รวมถึงเทคโนโลยีบล็อกเชน ในการยืนยันความถูกต้อง และความปลอดภัยของพินัยกรรม
- ควรให้สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล
- ควรให้มีการทำพินัยกรรมในรูปแบบดิจิทัลได้ เพียงแต่จำเป็นต้องกำหนดวิธีการยืนยันตัวตนของบัญชีดิจิทัล เช่น การระบุที่อยู่อีเมลกับหน่วยงานสำคัญ เป็นต้น หรือ การอนุญาตให้ใช้วิดีโอ ประกอบกับหลักฐานอื่นในการยืนยันเจตนาของเจ้ามรดก
- ควรมีการเพิ่มมาตราหรือเพิ่มหลักเกณฑ์การพิจารณาให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อทำให้พินัยกรรมสามารถมีผลใช้บังคับได้จริง ในทางปฏิบัติ

ประเด็นปัญหา 3 การจัดการสินสมรส

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- คู่สมรสบางคู่ ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาหลังสมรส เป็นสินสมรส แต่กฎหมายปัจจุบันไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ ทำให้เกิดข้อพิพาทในภายหลัง
- ปัจจุบันการทำ **สัญญาก่อนสมรส** มีข้อจำกัดในการกำหนดข้อตกลงล่วงหน้า ที่ครอบคลุมเรื่องทรัพย์สิน และไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่าได้ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภริยาหลังการหย่า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1465** วรรคสอง ระบุข้อจำกัดการทำสัญญาก่อนสมรส
    - **มาตรา 1474** ระบุว่า ทรัพย์สินที่ได้มาหลังสมรสถือเป็นสินสมรส
    - **มาตรา 1533** ระบุเรื่อง การแบ่งสินสมรสภายหลังการหย่า

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับกฎหมายให้คู่สมรส สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งสินสมรสได้ตามความประสงค์
- กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจน เกี่ยวกับขอบเขตของการตกลงในสัญญาก่อนสมรส

ประเด็นปัญหา 4 การตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- เกิดข้อพิพาท เมื่อทายาทไม่สามารถตกลงการแบ่งมรดกได้ เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ทายาทตามลำดับญาติ ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** และ **1633** ระบุให้ทายาทในลำดับเดียวกัน มีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมาย เพื่อให้ทายาทสามารถแต่งตั้งผู้จัดการมรดกได้อย่างชัดเจน
- เพิ่มกลไกการไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันข้อพิพาทในกระบวนการแบ่งมรดก
- การแบ่งมรดก ควรคำนึงถึงการอุปการะตามความเป็นจริงของทายาท

ประเด็นปัญหา 5 ความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันแม้กำลังจะมีการประกาศใช้ **พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567** หรือ **พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม** แก่บุคคลที่มีเพศเดียวกันแล้ว แต่มีประเด็นที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการและทางปฏิบัติ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การปกครองบุตร และการรับมรดก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - บรรพ 5 และ บรรพ 6
    - **มาตรา 1448** กำหนดให้การสมรสต้องเกิดระหว่างชายและหญิง

- **พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567**

ข้อเสนอแนะ

- บัญญัติสิทธิที่เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินและสิทธิในการดูแลบุตรให้เท่าเทียม
- แก้คำว่า “บิดามารดา” เป็น “บุพการี” เพื่อความเป็นกลางทางเพศสภาพ เพราะมีการประกาศใช้ **พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567** แล้ว และเพื่อทำให้สามารถมีบุตรได้ถูกต้องตามกฎหมาย เช่นใน พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก ที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558

ประเด็นปัญหา 6 การสละมรดก

ประเด็นปัญหา

- ปัจจุบัน สิทธิในการสืบมรดกต่อจากทายาทที่สละมรดก ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะสภาพสังคม มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มากขึ้น ความสนิทของญาติพี่น้องที่น้อยลง อา กับหลาน ก็อาจไม่สนิทกัน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1615** กำหนดให้ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรม สามารถสืบมรดกต่อจากทายาทที่สละมรดกได้

ข้อเสนอแนะ

- การสละมรดก ที่ควรยุติในทายาทชั้นแรก ไม่ควรให้ทายาทของทายาทชั้นแรก มีสิทธิที่จะพิจารณาว่าจะสละมรดกหรือไม่

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 การแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร

ประเด็นปัญหา

- มีกรณีที่บิดามารดาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่กลับได้รับมรดกของบุตร ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรม

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** ระบุว่าทายาทลำดับแรก คือ บิดา มารดา และผู้สืบสันดาน

ข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

- เพิ่มข้อยกเว้นในกฎหมาย ให้กรณีบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตร ไม่มีสิทธิได้รับมรดก
- พิจารณาให้สิทธิการได้รับมรดกแก่ญาติ หรือบุคคลอื่นที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์แทน

ประเด็นปัญหา 8 สิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่ในความเป็นจริง บิดาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร หรือกรณีที่เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กก็จะอยู่ในความดูแลของญาติ ซึ่งในทางกฎหมายญาติ หรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่ได้มีสิทธิใด ๆ ต่อเด็กคนนั้นเลย เช่น กรณีที่เด็กถูกทำละเมิด ญาติหรือบิดาที่ไม่ได้ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1566** ระบุเงื่อนไข การใช้อำนาจปกครองบุตร

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย ให้รองรับการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวอย่างมีประสิทธิภาพ
- ปรับปรุงกฎหมาย ให้ผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ มีสิทธิหรืออำนาจปกครองในผู้เยาว์มากขึ้น

ประเด็นปัญหา 9 การจัดการทรัพย์มรดกที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัล

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กรณีที่เจ้ามรดกมีสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) เช่น ที่ดินในเว็บแซนด์บ็อกซ์ (Sandbox) หรือบัญชี Facebook ในกรณีที่เจ้ามรดกเสียชีวิต จะมีการแบ่งหรือว่าจะจัดสรรกองมรดกไว้อย่างไร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1599** กำหนดให้มรดกตกทอดแก่ทายาทเมื่อเจ้ามรดกตาย
    - **มาตรา 1600** กำหนดลักษณะกองมรดกของผู้ตาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดนิยามที่ชัดเจนของสินทรัพย์ดิจิทัล
- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับการจัดการสินทรัพย์ดิจิทัลของผู้ตาย

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 1 ประเภทของอสังหาริมทรัพย์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- อสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ดินมีหลายประเภท และมีหน่วยงานดูแลเป็นจำนวนมาก ถึง 8 กระทรวง 19 กรม 3 รัฐวิสาหกิจ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องระดับพระราชบัญญัติ 16 ฉบับ ส่งผลให้ยากต่อการบังคับใช้และยากต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งสร้างขั้นตอนต่อการปฏิบัติราชการ เช่น การสอบถามและติดต่อหน่วยงานเป็นจำนวนมาก

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรรวบรวมกฎหมายไว้ในที่เดียวกัน เพื่อง่ายต่อการค้นหากฎหมายและการปรับใช้

บทที่ 3
บทสรุป

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเด็นปัญหาที่เคยถูกมองข้ามในอดีตกลายเป็นประเด็นสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน เช่น สิทธิในการได้รับมรดกของบิดามารดา ซึ่งไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น การระบุประเด็นปัญหาอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในระดับนโยบาย และผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้งานจริง เช่น ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จะช่วยให้มุมมองที่ได้มีความครอบคลุมและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมผ่านรูปแบบ World Café และการสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามระบบออนไลน์ ยังอำนวยความสะดวกให้โครงการ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จาก การเสนอเรื่องการทำพินัยกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายยังไม่มีการรับรองแต่อย่างใด การปรับปรุงให้กฎหมายสามารถรองรับการทำพินัยกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการจัดการทรัพย์สินของตน ในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น นอกจากจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ล้าสมัยแล้ว ยังถือเป็นการวางรากฐาน สำหรับระบบยุติธรรมบนหลักนิติธรรมและยั่งยืน ระบบกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาปรับปรุงให้ทันสมัย จะส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการทำธุรกรรม สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และลดช่องว่างที่เปลี่ยนไป ระหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายที่ทันสมัยยังมีส่วนช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และผู้บริโภค ในการทำธุรกรรม ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและลดความขัดแย้ง

ดังนั้น การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับเป็นภารกิจสำคัญ ที่ต้องได้รับการดำเนินการอย่างรอบคอบและครอบคลุม การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขกฎหมายนี้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และลดความเหลื่อมล้ำ ในกระบวนการยุติธรรม การปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นการวางรากฐานในการสร้างสังคม ที่มีความโปร่งใส เท่าเทียม และเป็นธรรมในทุกมิติ

Appendix

กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
คุณพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ กรรมการบริหารสภาทนายความ ภาค 5
สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

เริ่มกิจกรรมเวลา 13.30 น.

ดร.ชัยณรงค์: ในการประชุมในวันนี้ มีจุดประสงค์ให้ทุกท่าน ได้ชวนกันทบทวนถึงประสิทธิภาพของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในปัจจุบัน ระบุถึงปัญหาอุปสรรค โดยเฉพาะในการบังคับใช้ในกฎหมาย และเรื่องของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ที่เกี่ยวกับเรื่องความเป็นธรรม ความยุติธรรม แล้วก็ที่สำคัญก็คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน มากน้อยแค่ไหน ต้องขอขอบคุณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย แล้วก็ทางสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ที่ให้การสนับสนุนในการจัดการครั้งนี้นะครับ จนกระทั่งได้มีทุกท่านมาร่วมกันในวันนี้ แล้วก็ขอขอบคุณวิทยากร ที่ได้ขึ้นมาบนเวทีล่วงหน้า รวมถึงทุกท่านที่จะได้แลกเปลี่ยนกันในแต่ละกลุ่มย่อย ผมเชื่อมั่นว่าวันนี้น่าจะได้ผลลัพธ์ของการประชุมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างที่เราตั้งใจเอาไว้ เพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผลของการบังคับใช้ และก็สำหรับประชาชนอย่างแท้จริง ขออนุญาตเปิดงานนะครับ ขอบคุณครับ

พิธีกร : ในโอกาสต่อไปนี้ ขออนุญาตเรียนเชิญ คุณพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ กรรมการบริหารสภาทนายความ ภาค 5 เพื่อกล่าวรายงานเกี่ยวกับการจัดงาน เรียนเชิญครับ

คุณพรศักดิ์ : เรียนท่านคณบดี ท่านผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรม ท่านอาจารย์ พี่น้องทนายความ รวมถึงทุกท่านที่เข้ามาร่วมสัมมนาในวันนี้ มันเป็นมิติที่กฎหมายทุกเรื่องทุกแห่งถึงเวลาก็ต้องเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่เราเรียนกันมา ผมว่าทุกคนก็ต้องผ่าน เพราะเป็นกฎหมายหลัก เขาเรียก “กฎหมายสี่มุมเมือง” เป็นหนึ่งในกฎหมายที่เด็กนิติศาสตร์ก็ต้องเรียนทุกคน ฉะนั้นระยะเวลาที่ผ่านมาร้อยปีกับยุคปัจจุบันท่านจะเห็นว่าเราไปข้างหน้า เป็นยุค IT ยุค AI ซึ่งเราก็ต้องตามให้ทัน กฎหมายก็เช่นกัน กฎหมายก็ต้องตามให้ทันในโลกสังคมในปัจจุบัน ทั้งเรื่องที่เปลี่ยนแปลงในเชิงของระบบ เรื่องของสังคมความเป็นอยู่ โดยเฉพาะปัญหาหลากหลายอย่างที่เรา ถ้าเราไปพิจารณากฎหมายแพ่งก็เป็นกฎหมายหนึ่งที่เขียนไว้ล่วงหน้าในหลาย ๆ เรื่องนะครับ เหตุการณ์ที่เราเกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคอลเซ็นเตอร์

กฎหมายแพ่งก็เขียนไว้ ในเรื่องของการฝากเงินฝากสินค้า แม้มีบทบัญญัติรับผิด แต่เหมือนจะมีน้อยนิดมาก ในเรื่องของเหล่านี้ แต่ปัญหาปัจจุบันกลับเยอะมาก โดยเฉพาะปัญหาคอลเซ็นเตอร์ จึงถึงเวลาที่เราต้องมาปรับปรุงดูแลแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยการปรับเปลี่ยนกฎหมายตัวนี้ ถือว่าเป็นอีกมิติหนึ่ง ที่ทุกสายอาชีพในสาขานิติศาสตร์ ได้มีโอกาสรวมตัวกันในครั้งหนึ่ง เพื่อมาแลกเปลี่ยนความคิด ก็ต้องขอบคุณทางมหาวิทยาลัยที่เป็นเจ้าของสถานที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขอบคุณกองทุนพัฒนาของกระทรวงยุติธรรม แล้วก็ขอบคุณแขกทุกท่าน ผู้เข้าร่วมงานทุกท่านที่เข้ามาร่วมในวันนี้ ก็ขอให้ทุกท่านได้ใช้เวลาและประโยชน์ ที่มาร่วมกันสัมมนานี้ ใช้แนวความคิด วิธีการต่าง ๆ ทั้ง ๆ เราที่เราเป็นผู้ปฏิบัติจริง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เป็นประโยชน์กับประชาชนและสังคม ขอบคุณครับ

พิธีกร : ขอบคุณท่านพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ ที่ให้ปาฐกถาในวันนี้นะครับ

.....

กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A

คุณพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์	กรรมการบริหารสภาทนายความภาค 5 สภาทนายความฯ
คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความฯ
ผศ. ดร.ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. กฤษฎา ใจแก้วทิ	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
อาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล	อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

<u>ช่วงเสวนา</u>

(คำถามที่ 1 มีมุมมองอย่างไรเกี่ยวประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ว่าควรปรับปรุงหรือไม่)

พิธีกร : ในช่วงถัดไปนี้ จะเป็นเรื่องการเสวนาเรื่อง LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ? เรื่องเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งแรก ผมจะมีคำถามเริ่มต้นแล้วก็ขอให้ทุกท่านให้ความเห็นประมาณ 5 นาที แล้วก็จะมีคำถามที่ 2 ซึ่งจะเป็นคำถามที่เกี่ยวกับแนวคิดที่จะต้องแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง คนละ 5 นาที คำถามแรกที่จะขอถามวิทยากรทุกท่าน คือในวาระที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จะประกาศใช้ครบ 100 ปี ใน พ.ศ. 2568 นี้ ในมุมมองของทุกท่านที่เป็นวิทยากรในวันนี้ มองว่ากฎหมายแพ่งเราไร้ที่ติ หรือว่ามันต้องมีปัญหาในการแก้ไข อันดับแรกขออนุญาตเรียนเชิญตัวแทนสภาทนายความ ท่านพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ ว่ามีมุมมองเกี่ยวกับตัวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างไร เรียนเชิญครับ

คุณพรศักดิ์ : ฟังดูแล้วแนวคิดคงไม่ต่างกัน จริง ๆ แล้วที่บอกว่าเราเรียนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มา เหมือนที่ท่านวิทยากรที่ได้บรรยายไว้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรา เกิดจากการคัดลอกประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศต่าง ๆ เมื่อร้อยปีที่แล้ว เพราะฉะนั้นจะสังเกตว่าในแต่ละบรรพ ภาษาจะต่างกัน เพราะคนที่แปล คณะกรรมการเป็นคนละชุดกัน ในมุมมองของคนที่ศึกษานิติศาสตร์ อ่านกฎหมายแล้วเราก็ไม่เข้าใจ ทั้ง ๆ ที่เป็นภาษาไทย เราเรียนกฎหมายแล้วยังไม่เข้าใจ แล้วคิดว่าชาวบ้านจะเข้าใจหรือเปล่า ผมว่ามันก็เป็นไปไม่ได้ ฉะนั้นสิ่งหนึ่งที่มองในเรื่องของกฎหมายแพ่งเราก็คือ ถ้อยคำ ภาษาที่ใช้ เรากลับไปอ่านแม้จะจบแล้ว เรากลับไปอ่านดูก็ยังสับสน ปัญหาเรื่องภาษาของบทบัญญัติ ผมว่าเป็นเป็นเรื่องแรกที่ ถ้าคณะกรรมการที่จะไปทบทวนเรื่องนี้ ต้องปรับภาษาของบทบัญญัติเป็นคำที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย ชาวบ้านอ่านก็เข้าใจ เพราะบางทีตอนนี้เราอ่านแล้วเราก็ไม่เข้าใจในหลาย ๆ เรื่อง ผมเคยคุยกับนักศึกษาที่

สอน บอกว่ามีใครรู้ไหมว่าถ้าเราไปทำสัญญากู้ยืมเงินหนึ่งฉบับ และเขียนไว้ในสัญญาว่าให้นำโฉนดที่ดินเป็นหลักประกัน เมื่อถึงเวลาผิดนัดชำระหนี้ สามารถโอนที่ดินนั้นทันทีเลยได้ไหม ทุกคนตอบได้ เพราะเป็นเรื่องของสัญญา แต่จริง ๆ ในกฎหมายเขียนไว้ว่าไม่ได้ เพราะว่าทั้งสองฝ่ายจะต้องตีราคาทรัพย์สินที่ผู้กู้ใช้ชำระหนี้ตามราคาท้องตลาด ณ เวลา และสถานที่ ที่ทำการส่งมอบทรัพย์สิน ก็คือสรุปเป็นภาษาไทยว่าต้องตีราคาทรัพย์สินโดยคำนึงเวลา ณ ปัจจุบันเป็นหลัก มีอยู่ในมาตราไหนใครรู้บ้าง เราเรียนกฎหมายยังไม่รู้เลย แล้วชาวบ้านเขาจะรู้เหรอ อย่างนี้ผมว่ามันถึงเวลาแล้ว หลังจากที่มีประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครบรอบ 100 ปี แล้วก็สิ่งที่สำคัญที่สุดผมก็เป็นเรื่องที่ดี ผมพูดอยู่เสมอว่า คนแก้กฎหมายเนี่ยเป็นคนที่คิดแล้วแก้ แต่คนที่ทำ หรือคนที่ใช้ ไม่เคยคิด ไม่เคยได้มีโอกาสได้คิดแล้วมาแก้ วันนี้ถือว่าเป็นเป็นเรื่องหนึ่งที่ว่าในนิมิตหมายที่ดีว่าเราเห็นว่า เราได้มีโอกาสได้มาพูดคุยในมุมมองของผู้ใช้กฎหมายจริงๆ แล้วเรามาแลกเปลี่ยนความคิดกันว่า ถึงเวลาหรือยัง ที่เราต้องมาปรับปรุง ที่ผมขอใช้คำว่า “ศัลยกรรมกฎหมายไทย” โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีการประกาศใช้ครบรอบ 100 ปี ก็ควรจะมีการปรับ ซึ่งมันควรจะปรับมานานแล้ว เราก็มีหลายเรื่องหลายบรรพที่ต้องปรับ ล่าสุดที่เราปรับในเรื่องของสมรสเท่าเทียม ซึ่งเป็นการปรับปรุงกฎหมายตามยุคตามสมัย ในส่วนผมคิดว่า สิ่งที่ควรต้องปรับคือ ถ้อยคำภาษาที่ใช้ของบทบัญญัติให้อ่านแล้วเป็นภาษาไทย ที่ไม่ต้องแปลไทยอีกรอบหนึ่ง ภาษาไทยที่อ่านแล้วคนเข้าใจ โดยไม่ต้องไปนั่งนึกว่ามันคืออะไร ไม่ต้องรอให้ศาลมาตัดสินว่าอย่างนี้ต้องใช้ไหม มันคือปัญหาที่เราเกิดขึ้นในปัจจุบันนะครับ ขอบคุณครับ

พิธีกร : ขอบคุณท่านพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ นะครับ ที่ให้ความคิดเกี่ยวกับตัวคำภาษาไทยที่ใช้ในบทบัญญัตินะครับ ภาษาไทยกับภาษากฎหมาย ทำความเข้าใจได้ยากมาก ขนาดนักกฎหมายยังตีความสู้กันอยู่เลย ก็อาจจะต้องเป็นประเด็นที่ต้องคิดเห็นกันต่อไป ที่นี้ขอเรียนเชิญวิทยากรอีกท่านหนึ่งนะครับ ขอเรียนเชิญคุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช

คุณศรินทร : วันนี้ในฐานะที่มาเป็นอุปนายกต่างประเทศของสภาทนายความฯ ความคิดเห็นจึงจะออกไปทางต่างประเทศ นอกจากนี้ ทาง TIJ ได้พยายามที่จะเป็นส่วนหนึ่งสมาชิกโลก โดยการที่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การสหประชาชาติ เพราะฉะนั้นจึงมีการพัฒนากฎหมายเฉพาะออกมาหลายเรื่อง อย่างเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ซึ่งเกิดมาจากประเทศไทยเข้าไปร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาต่าง ๆ กับต่างประเทศ จึงต้องพัฒนาให้ประเทศไทยมีกฎหมายในประเทศตามประชาคมโลกด้วย ที่นี้ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เอง ก็มีการกำหนดหลักการต่าง ๆ ทั้งการกระทำสัญญา บ่อเกิดแห่งสัญญา คำมั่น คำเสนอ คำสนอง รูปแบบความสัมพันธ์จะเกิดขึ้นอย่างไร แต่ว่าปัจจุบันที่มีกฎหมายลำดับรอง พระราชบัญญัติออกมาอีกหลายฉบับมาก ๆ ซึ่งการศึกษาระดับปริญญาตรี ยังมุ่งเน้นเฉพาะการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ในทางปฏิบัติ

แล้ว การใช้งานทุกวันโลกเปลี่ยนไปแล้ว สัญญาหลาย ๆ ครั้งไม่จำเป็นต้องเซ็นสัญญาต่อหน้า แทบจะไม่มีโอกาสได้เซ็นต่อหน้าแล้ว ส่งกันไปส่งกันมาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ประมาณ 80% โอกาสที่จะส่งผ่านจดหมายทางไปรษณีย์ยังแทบจะไม่ทำกันเลย แม้กระทั่งสัญญาว่าจ้าง จ้างว่าความกันเอง ส่งไฟล์เอกสารให้ดู ลูกความตอบกลับมา โอเคจบ เพราะฉะนั้น การที่เรามีกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติอยู่หลายฉบับที่มันเกี่ยวข้องกับหลักการแพ่งและพาณิชย์ ควรมาสังคายนารวบรวมให้อยู่ที่เดียวกัน นอกจากนี้ปัจจุบันกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีการพัฒนาการร่างกฎหมายอีกหนึ่งฉบับเป็นเกี่ยวกับการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการทำสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกิดบ่อเกิดของสัญญาทั้งนั้น แต่ว่าด้วยความที่ว่าประมวลแพ่งและพาณิชย์แก้ไขยาก เพื่อความสะดวกรวดเร็วจึงร่าง พ.ร.บ.ขึ้นมาอีก 1 ฉบับที่นี้มันจะเกิดปัญหาที่จะไม่สามารถใช้เนื้อหาที่ตรงกับหลักกฎหมายแพ่งได้ มันเกิดความขัดแย้งกันของเนื้อหาเมื่อถึงเวลาที่มีการบังคับใช้ เป็นเรื่องขึ้นสู่ศาลจะเป็นประเด็นว่าหลักการพื้นฐานกับหลักการตามพระราชบัญญัติที่กำหนดทางระบบอิเล็กทรอนิกส์มันมีความขัดแย้งกัน เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่เราต้องมาสังคายนากันว่า มีพระราชบัญญัติอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องประมวลแพ่ง และควรจะให้มีความทันสมัยอย่างไร

อีกเรื่องหนึ่งที่อยากจะพูดถึงคือ เรื่องหุ้นส่วนบริษัท ปัจจุบันนี้เราประกาศหนังสือพิมพ์ เพื่ออะไรคะ เพื่อทำไปตามกฎหมาย ถูกต้องไหมคะ แต่วัตถุประสงค์ของกฎหมายบอกว่าการที่บริษัทจะมีการเปลี่ยนแก้ไขอะไร ต้องมีการประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน แต่ประกาศในหนังสือพิมพ์ไม่มีใครอ่านแล้ว แต่ต้องทำตามกฎหมาย เพราะฉะนั้นต้องมาทบทวนบริบทปัจจุบันว่าเราดำเนินการยังไง ถ้าอยากจะประกาศยังคงไว้ซึ่งประกาศให้ทราบโดยทั่วกันการใช้เว็บไซต์ อาจจะเป็นประโยชน์และมีโอกาสเข้าถึงได้ง่ายกว่า การประกาศในหนังสือพิมพ์ที่ไม่มีคนอ่านก็ได้ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่เราจะต้องมาพิจารณา เรื่องของวิธีการปฏิบัติในปัจจุบันกับข้อกฎหมายที่มีความล้าสมัย เพราะว่ามันไม่ได้ใช้เรื่องของระบบหนังสือพิมพ์อีกแล้ว

พิธีกร : ขอบคุณ คุณศรินทรครับ ได้ทั้งประเด็นเกี่ยวกับตัวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.หลายฉบับ ซึ่งอาจจะมีความขัดแย้งกัน มีประเด็นว่าถ้ามันขัดกันจะเลือกใช้กฎหมายอันไหน ส่วนหนึ่งก็คือแนวปฏิบัติ เรื่องการปฏิบัติจริงในโลกความจริงมันเปลี่ยนไปเยอะแล้ว ขนาดสอนลูกศิษย์ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ สอนตัวบท พอไปทำจริงไม่เหมือนที่บอกไว้

ผศ.ดร.ชัยณรงค์ : ในมุมมองของผม ประชาชนที่เป็นผู้สัมผัสประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มากสุด คือนักศึกษา วันที่เขามาเริ่มเรียนไม่ว่าจะเป็นปี 1 หรือปี 2 เริ่มวิชาใหม่ ๆ เขาก็มาจากความไม่รู้ เขาก็มาเจอข้อมูลใหม่ ๆ จะเกิดอารมณ์เดียวกับเหมือนประชาชนเลย เพียงแต่เขาจะเริ่มมีภูมิมากขึ้น เข้าใจมากขึ้น แต่การเรียนหน้าลืมหลังก็ไม่ต่างจากประชาชนกลับไปเริ่มต้นใหม่ เพราะฉะนั้นนักศึกษาเองจะเป็นตัวบอกว่ากฎหมายทำให้เขาสับสนขนาดไหน ฉะนั้นจึงมีปัญหา 2 อย่าง ลำดับแรกก็คือ ถ้อยคำภาษาที่ใช้ ภาษาใน

บทบัญญัติมีความเท่ในความเก่า แล้วมันมีความเป็นลิเกในความเห็นของบางคน เพราะมันมีคำว่า “ท่านว่า” “และ” “หรือ” “ซึ่ง” “ไชร้” “หาได้ไม่” สิ่งเหล่านี้กระจายอยู่หมดเลย แล้วเวลาสอน เมื่อกำลังจะเข้าสู่เนื้อหา คำว่า “ท่านว่า” มันก็ดึงความสนใจของนักศึกษาออกไปแล้วด้วยคำเชื่อมพวกนี้ นักศึกษามักจะถามว่า “หาได้ไม่” แปลว่าอะไรครับ บางทีเราไปเจอประโยคที่เป็นปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ อย่างกฎหมายล้มละลาย พูดถึงเรื่องต้องเป็นผู้ไม่ต้องห้ามบังคับชำระหนี้เกินกว่าราคาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน จึงเกิดปัญหาว่าคุณพูดตรง ๆ ไม่ได้เหรอ ฉะนั้นภาษาเป็นตัวขัดขวางการเข้าใจที่ต่อเนื่องในตัวกฎหมาย ตรรกะของกฎหมายที่เรียบเรียงบางที ก็ไม่เอาเหตุไปสู่ผล แล้วก็ไปเฉลยผล ในวรรคท้ายสุด ทั้งนี้ไม่รวมถึง บางบัญญัติที่กำหนดเหตุอย่างหนึ่งมาตลอด และเพิ่มเหตุอีกอย่างหนึ่ง แทนที่บอกว่า เรื่องนี้ยกเว้นเรื่องนี้ก็จบในประโยค แต่ต้องนำข้อยกเว้นไว้ในวรรคท้าย ปัญหาดังกล่าวจึงรบกวนเวลาการเรียนของนักศึกษา ถ้าเรานึกถึงนักศึกษาที่มีความเพียรมากกว่าประชาชน เขายังไม่ไหว เขากำลังเข้าใจทั้งหมดแล้ว ต้องมาเปลี่ยนความเข้าใจข้างบนใหม่อีกทีหนึ่งด้วยประโยคสุดท้าย มันต้องใช้รอยหยักประมาณหนึ่งเลยนะครับ แล้วถ้าเรื่องนี้เกิดขึ้นในตอนท้าย ๆ ชั่วโมงซึ่งกายหยาบอยู่ในห้อง แต่ถอดจิตไปไว้ข้างนอกแล้ว ยิ่งแย่เลย แล้วถ้าเรามองว่าเป็นประชาชน น่าจะไปตั้งแต่วินาทีแรก ๆ แล้วว่า พูดภาษาอะไรกัน เพราะฉะนั้น ผมเห็นว่าถ้าจะพูดเรื่องของการปรับปรุงในเชิงของรูปแบบรูปลักษณ์ ก็คงเป็นเรื่องของภาษาของบทบัญญัติ อย่างที่บอกและในตัวของภาษากฎหมาย มันมีคำที่เป็นคำสร้อย ที่รบกวนการเข้าใจกฎหมายไปหลายอย่าง การเรียงลำดับประโยคเหล่านี้ จากเหตุไปสู่ผลที่มนุษย์จะเข้าใจง่าย ๆ เพราะเวลาชาวบ้านเขาก็ยังมองว่า ทำไมอย่างนี้ แล้วไม่เป็นอย่างงั้น ไม่เป็นอย่างนี้ มันต้องเป็นอีกแบบหนึ่งยังไง ทั้งนี้ในบางเรื่องอาจมีความจำเป็น ในเรื่องของเหตุผลทางกฎหมาย ที่ประชาชนอาจจะไม่เข้าใจ แต่มันมีความจำเป็นที่จะต้องเป็นอย่างนั้นจริง ๆ อาจจะต้องเรียงลำดับประโยคกันใหม่ แต่การที่ทำให้ทุกคนเข้าใจทั้งหมด คงน่าจะยาก ยังคงต้องคงหลักการตีความไว้ เพราะว่าถ้าทำให้ประชาชนไม่ต้องตีความทั้งหมด เราต้องเจอปัญหาแบบนโปเลียนที่พยายามจะเขียนกฎหมายแล้วไม่ให้ต้องมีการตีความ ผู้ใดรับทรัพย์ ทรัพย์มีอะไรบ้างเขียนไปให้หมดในโลกนี้ โต๊ะ เก้าอี้ จาน ชาม ไม่น่าจะหมดนะครับ อันนี้ยังคงต้องมีอยู่บ้างมันเป็นความสั้น กระชับ รัดกุม ซึ่งเป็นคาแรกเตอร์ของกฎหมาย

พิธีกร : ขอบคุณมากครับก็น่าจะเป็นประเด็นคล้ายๆ กันเป็นเรื่องของภาษา เรื่องปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ แล้วก็ที่ผมเคยเจอคือ คำว่า “บุคคล” “ผู้ใด” เป็นคนเดียวกันไหม อาจจะต้องมาทบทวนกันอีกสักหน่อย ในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ก็สะท้อนความคิดจากนักศึกษาเช่นเดียวกัน ที่นี้ผมขอขยับไปอีกท่านหนึ่ง ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา ใจแก้วทิ รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ผศ.กฤษฎา : ผมก็ขออนุญาตกลับเข้าสู่ประเด็นนิดนึงนะครับ ก็คือถามว่าล้าสมัยหรือไร้ที่ติหรือเปล่า ในประมวลกฎหมายแพ่งของไทยเรา หลังจากประกาศใช้มา 100 ปีมาแล้ว ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งจะมีอยู่ 2 ส่วน ส่วนที่เป็นหลักการทั่วไป ก็คือเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ตรงนี้มันก็ใช้ได้ตลอด แต่ส่วนที่

ถามว่าล้าสมัยมีไหม ก็แน่นอนครับ ในตอนที่เราร่างกฎหมาย คนที่ร่างกฎหมายไม่ใช่คนไทย คนที่ร่างเป็นชาวต่างชาติ ที่ร่างกฎหมายมา แล้วตัวร่างกฎหมายฉบับแรกเป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้น แน่นอนว่าในตอนช่วงที่ร่างออกมาตอนแรก การแปลคำต่าง ๆ บางครั้งอาจจะยังไม่ตรง อย่างเช่น ในเรื่องของกฎหมายทรัพย์สิน คำว่า “มีราคา” ตัวร่างใช้คำว่า Value แต่พอมาอ่านเป็นภาษาไทยปุ๊บ เกิดข้อสงสัยว่า ต้องเป็นตัวเงินหรือเปล่าอย่างนี้ เป็นต้น ดังนั้นแน่นอนว่าส่วนที่อาจจะต้องมีการปรับปรุงก็คือ ในเรื่องของการตีความกฎหมายให้มันเหมาะสมกับบริบทที่แท้จริงกับภาษาไทยของเรา

อีกเรื่องหนึ่งก็คือในตอนที่เราร่างกฎหมาย เราก็หยิบหลักกฎหมายของต่างประเทศ มาใช้เต็มไปหมดเลย ดังนั้นก็ต้องมาดูแล้วว่า หลักกฎหมายที่เอามาใช้ในตอนนั้นกับบริบท ณ ปัจจุบัน มันยังคงใช้ได้อยู่หรือเปล่า กฎหมายเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างจะเยอะ บริบทเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างจะเยอะ เหมือนที่ทางท่านอุปนายกสภาทนายความ ได้บอกไปว่าปัจจุบัน มีการนำเรื่องของ AI เข้ามาใช้ เรื่องของ Robot เข้ามา เศรษฐกิจดิจิทัลต่าง ๆ เข้ามา กฎหมายของเราปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทันยุคหรือไม่

อย่างที่บอกครับ กฎหมายคนเขียนขึ้นในยุคหนึ่ง กฎหมายไม่ได้คงอยู่ตลอดไป มันต้องปรับเปลี่ยนเคลื่อนไหวตามบริบทของโลกด้วย ดังนั้น ถ้าถามเข้าสู่คำถามก็คือ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไหม ก็คงต้องจำเป็นแล้ว 100 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะบรรพ 4 อาจจะไม่ได้แตะอะไรเลย เจอคำว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” ก็เกิดข้อสงสัยว่า ภายในบังคับคืออะไรเหรอ เหมือนที่ทางท่านคณบดีกล่าวไป เด็กก็อึ้งไปแล้วเรียบร้อย “กฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” ก็เกิดข้อสงสัยว่าจะต้องตามไปดูอีกกี่ฉบับเหรอ ถึงจะใช้ตัวกฎหมายฉบับนี้ได้ อย่างนี้ครับ

ดังนั้น สรุปคำตอบของผมก็คือ ไม่ได้ล้าสมัยในบางส่วน บางส่วนยังใช้ได้อยู่ แต่บางส่วนอาจจะต้องปรับปรุงหรือตัดออกไปในอันที่ไม่ได้ใช้แล้ว เนื่องจากว่ามีกฎหมายเป็นการเฉพาะแล้ว เช่นในเรื่องของประกันภัย ก็มีข้อกำหนดประกันภัยอยู่แล้ว จ้างแรงงานอย่างนี้ ก็มีกฎหมายจ้างแรงงานไว้เฉพาะ ตัดออกไปดีไหม จะได้ไปใช้กฎหมายเฉพาะเลย อย่างนี้เป็นต้นครับผม

พิธีกร : ขอบคุณท่านอาจารย์กฤษฎามากครับ ก็ได้ให้แนวคิดนะครับเรื่องการร่างของกฎหมาย ก็ในช่วงร่างครั้งแรกนี่ก็เหมือนที่เราศึกษากันมานะครับ ว่าไม่ใช่คนไทยร่าง แล้วก็ก๊อปมาเปลี่ยนจากคำว่า “Value” มาแปลว่ามันเป็น “ตัวเงิน” ใช่ไหมครับ แต่ที่จริงมันคือ “มูลค่า” เพราะฉะนั้นคำอาจจะมีความแตกต่างกัน รวมถึงแนวคิดที่ว่าบางอันก็ยังใช้ได้อยู่ แต่ว่าอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนตามยุคที่เปลี่ยนไปนะครับ

ที่นี้ถัดมานะครับ ก็จะเป็น ท่านอาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล ท่านเป็นอดีตผู้ช่วยอธิการบดีด้านกฎหมาย และก็ตอนนี้เป็นอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อาจารย์ไพสิฐ : ผมคิดว่ามี 3 - 4 ประเด็นที่อยากจะชวนมอง ประเด็นแรก เมื่อเราพูดถึงร้อยปีของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จริง ๆ ก็เป็นร้อยปีที่เป็นส่วนหนึ่งของตัวระบบของกระบวนการยุติธรรม เราต้องการระบบ ตัวเนื้อหากฎหมายคือส่วนหนึ่งของระบบ ศาลเองก็ก่อตั้งขึ้นมา 142 ปี ซึ่งเกิดก่อนประมวลกฎหมายแพ่งฯ ด้วยซ้ำไป และตัวกระทรวงยุติธรรมเองก็ก่อตั้งขึ้นมา 133 ปี องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าเกิดโยงกับที่คุณอุกฤษฏ์พูดถึง มันเป็นตัวระบบพื้นฐานที่จะนำไปสู่การสร้างการกำหนดความยุติธรรม ซึ่งผมเข้าใจว่า ถ้าเราพูดถึงตัวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ต้องการจะปรับปรุงอย่างเดียว อาจจะไม่พอ ครั้งล่าสุดก็คือประกาศประมวลแพ่งของเรา ปรับปรุงเมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา เป็นครั้งที่ 24 ซึ่งจะปรับปรุงในส่วนที่เป็นบรรพว่าด้วยเรื่องของครอบครัว เรื่องสมรสเท่าเทียม

อย่างที่หลายท่านได้พูดไปเมื่อสักครู่นี้ เรื่องของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ผมคิดว่า เป็นเรื่องที่เราไม่จำเป็นต้องไปยึดติดอยู่กับตัววัฒนธรรมที่เป็นมรดก ว่าตัวประมวล ก็คือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม กฎหมายที่ล้ำค่า เพราะฉะนั้นแตะไม่ได้ ซึ่งผมว่าเป็นความคิดตรงนี้คือสิ่งที่มันครอบงำเราอยู่ เพราะฉะนั้นนอกจากพูดถึงเรื่องของการปรับปรุงตัวเนื้อหากฎหมายในประมวลกฎหมายแล้ว อาจจะต้องปรับปรุงกระบวนการ ในการปรับปรุงกฎหมายด้วย แล้วด่านสำคัญที่คุณอุกฤษฏ์พูดถึงตอนที่ว่า สิ่งที่เรารวบรวมกันเวทีนี้ เป็นเวทีที่หนึ่งแล้วก็จัดทำอีกสองถึงสามครั้ง แล้วไปสู่อนุกรรมการชุดต่าง ๆ ควรจะต้องปรับปรุงคณะกรรมการกฤษฎีกาด้วย เพราะว่าประวัติการณ์ใหญ่มันอยู่ตรงนั้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นธรรมที่ชาวบ้านได้รับอยู่ ณ ปัจจุบัน จากงานวิจัยยืนยันได้เลยว่าใส่กฎหมายเข้าไปอย่างหนึ่งอย่างดี ผ่านกฤษฎีกามา เป็นอีกอย่างหนึ่งซึ่งคนละเรื่องเลย ซึ่งตรงนี้มันโยงกับสิ่งที่อาจารย์ชัยณรงค์พูดถึง ก็คือ ตัวองค์ความรู้ที่ครอบงำนักกฎหมายอยู่

เพราะฉะนั้นประเด็นของผมอยู่ตรงที่ว่า ถ้าเกิดต้องการจะทำให้เกิดระบบแปลจริง ๆ ขึ้นมา ในปัจจุบันตัวประมวลกฎหมายได้มีการปรับตลอดเวลา ปรับมา 24 ครั้งแล้ว และก็ปรับแล้วติดขัดอยู่ในเชิงของโครงสร้างของประมวลไปต่อไม่ได้ ก็ต้องแยกออกมาเป็นกฎหมายเฉพาะ แล้วในกฎหมายเฉพาะที่แยกออกไปแล้ว มันก็เท่ากับเป็นการไปขยายเนื้อหาของของตัวประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ เพราะฉะนั้นเดี๋ยวอาจจะต้องไปลงต่อว่า แล้วในกฎหมายเฉพาะนั้นต้องเป็นยังไงนะครับ

อีกส่วนหนึ่งที่เป็นการปรับปรุงกฎหมาย แล้วก็อาจจะไม่สอดคล้อง หรือตัวกฎหมายเองมันไม่เอาไปใช้แล้ว ยกตัวอย่างเช่น หลายเรื่องที่อยู่ในประมวลกฎหมายแทบจะไม่มีการเอาไปใช้เลย พวกนี้ควรจะเอาออกหรือเปล่า แล้วไปปรับมาให้สอดคล้อง หรือบางส่วนที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความไม่เป็นธรรม ยกตัวอย่างเช่นเรื่องขายฝาก เจอเทคนิคของนักกฎหมายหลอกล่อเข้าไปชาวบ้านนี่ไปไม่เป็น หรือแม้กระทั่งเรื่องของตัวขายตรงที่เป็นอยู่ ณ เวลานี้ มีแง่มุมที่ผมคิดว่ามันมีการต้องปรับปรุงอยู่ส่วนหนึ่งนะครับ

ทีนี้อีกอันหนึ่งที่ผมคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญและเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อ ถ้าครั้งนี้จะเป็นจุดประวัติศาสตร์ก็คือ การปรับปรุงตัวประมวลแพ่ง ต้องแยกระหว่างเรื่องแพ่งกับเรื่องพาณิชย์ ออกจากกัน ซึ่งอันนี้พูดกันมานานแล้ว และมีการตั้งคณะกรรมการในระดับรัฐบาลขึ้นมา ผมเองก็มีส่วนเข้าไปอยู่ในกรรมการชุดนั้น อยู่เพื่อเป็นกรรมการปรับปรุงกฎหมาย แต่ว่าก็ผลักดันไม่สำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากว่าติดอยู่กับที่ศาล ต้องติดอยู่กับที่

กฤษฎีกาบ้าง เพราะฉะนั้นประเด็นของการที่ต้องปรับปรุง ต้องปรับปรุงแน่ ๆ แต่ปัญหาคือปรับปรุงยังไงที่จะทำให้เกิดระบบที่เกิดความเป็นธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่อยากจะขออนุญาตในรอบแรกเพียงเท่านี้ก่อนนะครับ

พิธีกร : ขอบพระคุณท่านอาจารย์ไพสิฐมากครับ อาจารย์ไพสิฐก็ฝากแนวคิดอันหนึ่งในประเด็นนี้ คือ ปรับปรุงกระบวนการปรับปรุงกฎหมายก่อน ผมก็เคยเจอแบบนี้ คือส่งกฎหมายไปเสนอไปงี้ กลายเป็นหัวมังกุฎท้ายมังกร เหมือนไม่ตามที่เราต้องการเท่าไหร่ อันนี้ก็อาจจะเป็นประเด็นปัญหานิดนึง อีกส่วนหนึ่งคือกฎหมายสี่มุมเมือง อย่างกฎหมายแพ่งนะครับที่เมื่อกี้ ท่านอาจารย์ไพสิฐเสนอ มันเป็นกฎหมายที่ในวงการเราคิดว่ามันมีความศักดิ์สิทธิ์มาก การที่จะไปยกแยกกฎหมายแพ่งกับพาณิชย์ออกไป ก็คุยกันมาสิบกว่าปีแล้วนะครับ แต่ก็ยังไม่มีโอกาส ก็หวังว่าน่าจะเป็นไปได้ให้เป็นการนำเสนอ

อาจารย์ไพสิฐ : ขออนุญาตเพิ่มเติมนิดหนึ่งครับ ก็คือว่าหลายประเทศที่มีการปรับปรุงกฎหมายตลอดเวลา เขาจะเชื่อมโยงระหว่างผู้ใช้กฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมายกับผู้ตรวจตรากฎหมายนะครับ อย่างเช่นในการพิจารณาของศาล ผลจากคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มันจะมีคณะกรรมการอยู่ชุดนึง ที่ทำหน้าที่ในการวิเคราะห์แล้วรายงานว่ากฎหมายที่ออกมาแล้วเป็นปัญหาทางคดีนั้น มันจะถูกส่งกลับไปยังคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายยังไง แล้วคณะกรรมการชุดนี้จะทบทวนกฎหมาย ให้อัพเดตตลอดเวลา เพราะฉะนั้นถ้าหากว่าตัวการปรับปรุงครั้งนี้ สร้างกลไกในการทำให้กลไกในการบังคับใช้กฎหมาย แล้วนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายมันไม่ต้องมาพูดร้อยปีมาทำครั้งหนึ่ง แต่ว่าสามารถทำได้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งตรงนี้ก็จะเป็นการออกแบบกลไกในทางกฎหมายที่ทำให้สามารถอัพเดตกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ภายใต้แนวคิด VUCA World กับ BANI World ที่เป็นอยู่ ณ เวลานี้ ผมคิดว่าตรงนี้คือจุดกลไกที่สำคัญนะครับ

(คำถามที่ 2 ถ้าวันนี้ท่านเป็นผู้นำของประเทศ หรือผู้ที่สามารถเปลี่ยนแปลงกฎหมายได้ ท่านจะเลือกประเด็นใดในการแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

พิธีกร : คำถามที่ 2 นะครับ ท่านวิทยากรครับ ถ้าวันนี้ท่านเป็นผู้นำของประเทศ หรือคนที่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงกฎหมายได้ แล้วท่านจะต้องเลือกประเด็นหลักที่จะต้องแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ท่านคิดว่าท่านอยากจะแก้ปัญหาตรงไหน เป็นลำดับแรกก่อน อาจจะเป็น 2 - 3 มาตรา หรือจะเป็นบรรพเลยก็ได้นะครับ แล้วแต่ท่านจะให้ความคิดเห็นนะครับ ขออนุญาตเรียงลำดับเหมือนเดิมนะครับ ขอเป็นท่านพรศักดิ์ สังข์สังวาลย์ ครับ เรียนเชิญครับ

คุณพรศักดิ์ : ผมพูดมุมกว้างก่อนนะครับ ว่าในแต่ละบรรพมันก็มีสาระ มีเนื้อหาที่ก็ยังคงค่าคุณค่าอยู่ แต่ปัจจุบันโลกเปลี่ยนไปมาก ยกตัวอย่างเช่น การกู้ยืมเงินตั้งแต่ 2,000 บาท ต้องมีลายมือชื่อ แล้วก็มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาออกมาจนเราก็งงว่าตกลงมันเป็นยังไง ครั้งแรกบอกว่า ถ้าเกิดไปปลดหนี้ คุยในเฟซบุ๊ก

ถือว่าเป็นธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์แล้ว แต่อีกคำพิพากษาศาลฎีกาอีกฉบับหนึ่ง วินิจฉัยว่า กู้ยืมกันส่งทางไลน์ ไม่มีลายมือชื่อ ไม่ถือว่ามีหลักฐานเป็นหนังสือ มีสองแนวฎีกาเลยนะ ก็เกิดความสับสน ผมว่าในการปรับเปลี่ยนกฎหมาย สิ่งหนึ่งที่เราไม่เคยพูดถึงคือ การวินิจฉัยของศาล เราสังเกตนะเราเรียนกฎหมายมา เอาเฉพาะว่า “กัณฑ์” ก่อนจะแก้ไม่เป็นลูกหนี้ร่วม ห้ามผ่อนเวลาชำระหนี้ กฎหมายเขียนไว้ชัดเจน แต่มันถูกแก้ไขโดยคำว่า “บรรพ” ที่บอกว่ายกเว้นได้ กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้มีการนำมาใช้จริง ๆ จนกระทั่งผ่านมาเป็นกี่ปีก็ไม่รู้ เพิ่งมาแก้โดยแก้ว่าถ้าคุณเขียนแบบนั้นเป็นโมฆะ

งั้นสิ่งที่พี่อยากจะนำเสนอคือ การแก้ไขถ้อยคำของบทบัญญัติ ซึ่งกฎหมายแพ่ง หลักในเรื่องของสัญญาเป็นเรื่องที่ใหญ่มาก เป็นหลักการที่สามารถจะแก้ไขให้แตกต่างจากกฎหมายได้ด้วย หรือยกเว้นกฎหมายได้ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องกู้ยืมเงิน ควรที่จะบัญญัติให้ชัดเจนว่าสามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ใส่ไว้เลย ไม่ต้องมานั่งตีความ แม้ว่าจะมีกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มี ตอนนี้ยังงงอยู่ ว่าจะต้องใช้แนวคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับไหนดี หรือเวลาปลดหนี้บอกว่าปลดได้ อันนี้เป็นธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แต่ถ้าเป็นเรื่องกู้ยืมเงินไม่สามารถทำได้ เอาแค่เรื่องลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มันชัดเจน อย่างเรื่องสัญญาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสัญญาอะไรก็ตาม ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์มันก็มีผล ปัจจุบัน พ.ร.บ.ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ฯ ถูกนำมาตีความโดยศาล ถ้าแก้ก็มองว่าแก้ในเรื่องของการทำสัญญาต่าง ๆ ให้มันชัดเจนเลย เขียนให้มันครอบคลุมในลักษณะที่ชัดเจน สรุปคือ ในมุมมองของผม เรื่องที่ถ้าจะเจาะจงลงไปก็เป็นเรื่องของ การลงลายมือชื่อในสัญญาต่าง ๆ ถึงเวลาที่เราต้องใช้วิธีทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเกี่ยวข้อง

พิธีกร : ขอบพระคุณท่านมากครับ ก็ประเด็นนี่ก็เยอะอยู่เหมือนกันนะครับ ที่ต้องเร่งทำคือสัญญาเกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน แล้วก็เรื่องการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแม้จะมี พ.ร.บ.ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ฯ แล้ว ก็ยังอาจจะมีความคาบเกี่ยวกันในการตีความอยู่ ถัดไปครับ คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิชครับ

คุณศรินทร : อยากเริ่มต้นด้วยคำถามก่อนเลยค่ะ พวกเรานักกฎหมายด้วยกันเอง ประมวลแพ่งและพาณิชย์ กับพระราชบัญญัติ มีลำดับศักดิ์กฎหมายที่เท่ากันไหม ในมุมมองนักกฎหมาย มีใครตอบไหมคะ ควรจะเท่ากันไหมคะ เพราะประมวลกฎหมายแพ่ง คือการรวบรวมกฎหมายแต่ละเรื่องมารวมอยู่ในเล่ม กลายเป็นประมวล ในอดีตเขาแยกกันทุกเรื่องอยู่แล้วแต่ละบรรพ แต่ละบรรพ แล้วก็เอามารวมกัน เพราะฉะนั้น สิ่งแรกคิดว่าจะทำอาจจะไม่ได้พูดลงไปถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่อาจจะพูดถึงเรื่องของสังคายนากฎหมาย เพราะว่ามีพระราชบัญญัติเยอะมาก แล้วก็เป็นเรื่องที่ทับซ้อนกัน อย่างเช่น เรื่องสัญญาคำเสนอคำสนองใน พ.ร.บ.ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ ก็พูดถึงเรื่องของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ทำอย่างไรที่จะนำ พ.ร.บ.ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงในทางแพ่งและในทางพาณิชย์ เอามาขมวดรวบให้มันเกิด

หลักการให้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ใช่ว่าเรื่องทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องไปดูแยกอีกฉบับหนึ่ง แล้วกลับมาดูหลักการหลักในกฎหมายแพ่งมันมีความขัดแย้งกันเล็กน้อย ไม่แน่ใจว่าจะปรับใช้กฎหมายฉบับใด

เริ่มแรกคือเราต้องระบุให้เจอก่อนว่า พระราชบัญญัติใดเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บ้าง และจับ พ.ร.บ.ดังกล่าว มาสังคายนารวบรวมกันทั้งหมดเลย ว่าจะสามารถเอามาถูกใส่ระบุรวมเข้าไป ขยายความเข้าไปให้มันใช้งานร่วมกันได้ แล้วยกเลิก พ.ร.บ.ทั้งหลายที่มีร้อย ๆ ฉบับ ซึ่งมีความทับซ้อนกัน ให้เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน การแก้ไขดังกล่าวน่าจะทำให้ทั้งนักศึกษา แล้วก็ผู้ใช้งาน น่าจะใช้ประโยชน์กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ดีขึ้น ได้ครบถ้วนมากขึ้น ในทุกวันนี้ ถามว่าทนายความที่ออกสื่อพูดถึงกฎหมาย รู้บ้างไม่รู้บ้าง เพราะอ่านประมวลแพ่งและพาณิชย์อย่างเดียว ไม่อ่านกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด เพราะมันมีกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างละเอียด เช่น เรื่องของการจัดประชุมบริษัท เราบอกว่าบริษัทต้องมีการจัดประชุม แต่ถึงเวลาเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด ทำให้ใช้วิธีการจัดประชุมแบบที่กำหนดในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ ก็ต้องออกพระราชกำหนดการประชุมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้มันเกิดการขับเคลื่อน เพื่อที่จะทำตามกฎหมายได้ด้วย จึงเกิดการแยกไปเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง ใครไม่ทราบไม่รู้ ก็บอกว่าทำไม่ได้เพราะประมวลกฎหมายแพ่งไม่ได้เขียนไว้ สิ่งแรกที่น่าจะพูดถึงก็คือเรื่องของการสังคายนา ตัดไปรวบรวมให้มันเกิดหลักการร่วมกัน

ขอเสริมนิดหนึ่งมีอีกเรื่อง เรื่องของคำว่า “ค่าเสียหาย” “ค่าสินไหมทดแทน” “ค่าชดเชย” มีหลายคำมากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วพอเป็นกฎหมายระดับพ.ร.บ.ฉบับอื่น “ค่าชดเชย” ที่เราเข้าใจใน พ.ร.บ.ฉบับนี้ ก็มีความหมายที่แตกต่างจาก “ค่าชดเชย” ตาม พ.ร.บ.อีกฉบับหนึ่ง ซึ่งมันใช้คำเดียวกันแต่ว่าความหมายคนละอย่าง แล้วในประเทศไทยเราเอง เราใช้ดุลพินิจศาลเป็นศาลหลัก เราเขียนว่าสามารถเรียกค่าความเสียหายได้ แต่ไม่มีวิธีการคิดว่าค่าเสียหายมีกี่ประเภท ค่าเสียหายประเภทที่เกี่ยวกับความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ความเสียหายที่เกิดจากการเสียโอกาส ทนายความเขาก็พยายามจะเขียนเข้าไปทุกอย่างที่มันจะคาดการณ์ว่ามันมีความเสียหาย แต่ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เขียนค่าเสียไหมทดแทนเท่านั้น ถ้าหากเรียกค่าสินไหมทดแทนรวมกัน แล้วศาลเห็นว่าเยอะเกินไป ศาลเห็นว่าค่าสินไหมทดแทนเหมาะสม 1 ล้านบาท ก็ให้ใช้เท่านั้น แต่ถ้าพิจารณาในรูปแบบของประเทศอื่น ๆ จะมีการระบุไว้ในประมวลกฎหมายเลยว่าค่าเสียหายแยกกี่ประเภท ในความเสียหายแบบนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้กี่ประเภท มีการคิดคำนวณให้ด้วยว่าเอาอะไรมาคูณกับอะไร อาจจะเป็นเรื่องที่ลงเข้าไปในเนื้อหาของตัวกฎหมายว่า อาจจะต้องดูตัวอย่างและวิธีการคิดที่มีรูปธรรมเพื่อเป็นแนวทางให้กับศาล ไม่ต้องให้ศาลใช้ ยี่ต๊อกของศาล ทนายความก็ไม่ทราบหรอกว่ายี่ต๊อกของศาลมีอะไร ถ้าเราไม่มีเพื่อนเป็นผู้พิพากษา เพราะฉะนั้น หลักการพวกนี้ประชาชนควรจะรู้ได้เลยว่าตัวเองมีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายในแต่ละเรื่องอย่างไรบ้าง และมากน้อยแค่ไหนตามหลักการที่กำหนดไว้ ไม่ใช่ว่าต้องใช้ยี่ต๊อกของศาล รู้กันเองกลุ่มคนในนักกฎหมายที่เคยทำคดีนี้

พิธีกร : เป็นความคิดเห็นที่น่าสนใจ เราพยายามทำการสังคายนากฎหมายมาเกือบ 10 ปี ผมก็อยู่ในวงการนี้ ทำไมกฎหมายมันเพิ่มขึ้นตลอดเวลาก็ยังไม่เข้าใจว่าเราพยายามตัดมันจริงหรือเปล่า รวมถึงผลสะท้อนที่อุปนายกได้ชี้นำ ประเทศจีนผมไปทำงานวิจัยเขาก็พยายามรวมกฎหมายแพ่งของเขาอยู่ในฉบับเดียวกัน ของเรารวมอยู่แล้วแต่ว่าเอาไปแตกย่อย จนตอนนี้ไม่รู้จะรวมกันอย่างไร เป็นประเด็นที่น่าคิดนะครับ นอกจากนี้เรื่องค่าเสียหาย ค่าสินไหม ค่าชดเชย ตกลงใช้ความหมายนี้ก็ยังงอยู่แต่ละ พ.ร.บ. ขอขอบคุณครับ

ผศ.ดร.ชัยณรงค์ : ถ้าให้เลือกแก้กฎหมาย ผมมี 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ประเด็นที่หนึ่งก็คือ ผลของหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) ที่มันมีผลที่แตกต่างกันในกฎหมายแพ่งกับกฎหมายพาณิชย์ การที่เราบอกว่าประชาชนเท่ากัน มีสิทธิเท่ากัน ตกลงด้วยความเสมอภาคเท่ากัน พอไปอยู่โซนธุรกิจมันไม่เท่ากัน แม้กระทั่งระหว่างประชาชนด้วยกัน เราก็ไม่แน่ว่าจะฐานะเท่ากันหรือเปล่า เพราะว่าส่วนใหญ่ลักษณะของการทำสัญญาภายใต้กฎหมายแพ่ง มักจะมีฝั่งหนึ่งที่เหมือนต้องไปขอความช่วยเหลืออีกฝั่งไปขอซื้อ ขอเช่า ขอกู้ คำว่า “ไปขอ” แปลว่า รู้สึกว่าอยู่ภายใต้อีกฝ่ายหนึ่งอยู่แล้ว เพราะงั้นเขาก็มีสิทธิจะกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ภายใต้หลักเสรีภาพ ในการทำสัญญา

จึงมีประเด็นเรื่องของความไม่รู้ ว่าเขาสามารถกำหนดอะไรได้บ้าง ประกอบกับเรื่องของข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องของความสงบเรียบร้อยฯ หรือข้อกำหนดที่ตกลงเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่ ซึ่งไม่ปรากฏต่อท้ายอยู่ในมาตราที่ถูกตีความ จึงกลายเป็นว่าต้องเป็นนักกฎหมายเท่านั้นที่บอกว่า มาตรานี้สามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้นะ แล้วใครจะรู้ละครับ บางทีนักกฎหมายไม่แม่นในบางมาตรา ไม่ได้อัปเดต แต่ภาคเอกชนมีข้อมูลพวกนี้ รู้ว่าข้อกำหนดนี้สามารถตกลงเป็นอย่างอื่นได้ เขาก็นำข้อตกลงนี้มาใช้ตีความข้อกำหนดนี้ เพื่อนำมาใช้ทำให้ตัวเองได้รับประโยชน์ เพราะฉะนั้นหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เมื่อไปอยู่กับความสัมพันธ์ที่มีความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมักจะถูกกำหนดโดยอีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้ประชาชนต้องได้รับผลกระทบดังกล่าว

ผมจึงมีข้อเสนอว่าสัญญาที่เป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิตของคน เช่น บ้าน รถ อะไรสักอย่าง ที่เราบอกว่าเป็นแก่นของคนหนึ่งที่เกิดมาแล้วต้องเกี่ยวข้องกับสัญญาอะไรบ้างอย่าง เราอาจจำเป็นต้องควบคุมการใช้หลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่เสมอภาคพอสมควร อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 15 ปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยผิดนัดปรับลดลง ด้วยความเข้าใจว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากมันลดแล้ว แต่อัตราดอกเบี้ยสูงสุดยังอยู่ที่ร้อยละ 15 อยู่เหมือนเดิม ก็ยังเรียกได้สูงสุดเหมือนเดิมอยู่ดี แล้วถ้าเป็นธนาคารพาณิชย์ก็สามารถเรียกอัตราดอกเบี้ยไปไกลกว่านั้นได้อีก ถ้าในเมื่ออัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำลดลงแล้ว ดอกเบี้ยขั้นสูงก็ควรที่จะลดตาม อย่างน้อยภาระดอกเบี้ยควรน้อยลง เพราะบางคนก็ติดกับดักโครงสร้างหนี้ที่ปลดเองไม่ได้ เพราะว่ายังต้องจ่ายดอกเบี้ยอยู่ดี แม้ว่าสัญญาบางประเภทมีส่วนประกอบ (accessory) ที่ไม่ต้องคำนวณดอกเบี้ยผิดนัดทั้งเงินก้อน แต่ให้คำนวณเป็นงวด ๆ แสดงว่ามีสัญญาเรื่องเหล่านี้มาแล้ว ที่คำนึงถึงเรื่องภาระที่เกินความจำเป็น ถ้าเรื่องพวกนี้ทำได้ ก็ควรที่จะสามารถพิจารณาเรื่อง เสรีภาพในการทำสัญญาที่แยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายพาณิชย์ได้ไหม หรือพิจารณาเรื่องการควบคุมสัญญา

แม้ว่าจะมีสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ทำหน้าที่ควบคุมการทำสัญญาบางประเภทอยู่ แต่ก็ยังไม่ชัดเจน เราเคยเห็นสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคระบุว่า ข้อความในสัญญาใด ที่ประชาชนจะเสียหายเสียเปรียบควรทำให้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ผมว่าในทางปฏิบัติ ก็นักกฎหมายนี่แหละที่นำหลักการดังกล่าวมาอ้าง นักกฎหมายบางคนอาจอ้างว่าข้อตกลงได้ตกลงแตกต่างตามที่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดแล้ว จึงควรมีการกำหนดให้ชัดเจนเลยว่าข้อกำหนดที่ตกลงแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามที่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกำหนด ต้องดังต่อไปนี้เท่านั้น อย่าปล่อยให้การตีความความว่าแตกต่างอย่างไร เพราะผมลองไปเปิดดูสัญญาบัตรเครดิต ข้อความที่ตกลงแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สีจางมาก และตัวเล็กลง เราก็ไม่อยากอ่านตั้งแต่ต้นถูกไหมครับ เราก็พลิก ๆ ทุกอย่างเลยเซ็นตรงไหน ๆ มารู้อีกทีประชาชนพึ่งรู้ว่าโดนตรงนี้ด้วยเหรอ อันนี้ด้วยเหรอ ไม่อ่านหรอก มีค่าธรรมเนียม เก็บค่าธรรมเนียมอะไรเยอะแยะไปหมด ถูกไหมครับ ฉะนั้นพวกนี้มันเป็นสิ่งที่ประชาชนไม่รู้ จึงเป็นปัญหาประเด็นที่หนึ่งในความเห็นผมนะครับ เรื่อง เสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) ที่ควรแยกหลักการของกฎหมายแพ่งกับกฎหมายพาณิชย์ และควรควบคุมการทำสัญญา ที่สำคัญต่อประชาชนให้ชัดเจน

ประเด็นที่ 2 คณะนิติศาสตร์มักพูดถึง ความขัดแย้งระหว่างกฎหมายที่อยู่ในรูปแบบของตัวบท (Law in book) กับกฎหมายในทางปฏิบัติ (Law in action) วิทยากรก็ได้พูดถึงวิธีการที่จะทำให้กฎหมายที่อยู่ในรูปแบบของตัวบท (Law in book) กับกฎหมายในทางปฏิบัติ (Law in action) เท่ากันได้บ้าง เพื่อให้กฎหมายเกิดขึ้นจริงตามบทบัญญัติ (Law in actual) ทำให้เป็นจริงอย่างที่บอก ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราทำสัญญา หรือนิติกรรมที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยฯ เป็นโมฆะ ผู้ค้ำต้องกลับสู่ฐานะเดิม ผมเคยเจอทำสัญญากู้ยืมที่เป็นโมฆะ เงินที่กู้ไปหายไปหมดแล้ว ไม่มีทางกลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ เพราะได้เงินไปก็เอาไปใช้จนหมดแล้ว งั้นคุณต้องฟ้อง ชาวบ้านก็ถามว่าไหนบอกกลับคืนสู่ฐานะเดิม อันนี้ฉันยังต้องไปฟ้องอีกเหรอเนี่ย เพื่อจะไปเอาเงินไปยึดทรัพย์แล้วกว่าจะได้คืนสู่ฐานะเดิม คือเวลาไม่ได้แล้ว อันนี้คือสิ่งที่เกินกว่าความเข้าใจของชาวบ้านนึกออกไหมครับ หรือใน**มาตรา 213** ถ้าลูกหนี้ผิดนัดละเลยไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิทางศาลฟ้องลูกหนี้ที่ผิดนัดชำระหนี้ จึงเกิดคำถามว่าทำไมเจ้าหนี้ยังต้องไปฟ้องอีก คือเจ้าหนี้กลายเป็นเจ้าของเงินที่ยังมีภาระตามเอาเงินเราคืน เพราะงั้นมีหลายอย่างที่เกินกว่าความเข้าใจของชาวบ้าน เมื่ออ่านแล้วมันต้องมันยังมีอย่างอื่นต่อไปอีก ที่สุดท้ายแล้วไม่ใช่อย่างที่คิดไว้ ผมคิดว่าเป็น 2 ประเด็นที่ถ้าเราสามารถจัดการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้คู่สัญญามีฐานะที่เท่ากัน และให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถใช้บังคับได้อย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ ก็คงจะเป็นประโยชน์นะครับ

พิธีกร : ประเด็นที่พูดถึงก็เป็นเรื่องของเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ เรื่องการเกิดความเท่าเทียม ก็คิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง แล้วก็อีกส่วนหนึ่งกฎหมายในทางปฏิบัติ (Law in action) ที่เกิดปรากฏการณ์ทำให้ประชาชนเปลี่ยนค่อนข้างเยอะ ก็ต้องมาคุย

กันวงการแก้ไขประมวลกฎหมายมาตรานี้กัน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เสียเวลา ผมขออนุญาต ขยับไปอีกท่านนึงครับ ท่านรองคณบดีฝ่ายบริหาร จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ท่านอาจารย์กฤษฎา ใจแก้วทิ ครับ ถ้าวันนี้อาจารย์จะต้องแก้ ท่านอาจารย์อยากจะแก้มาตราไหน หรือบรรพใดดีครับอาจารย์

ผศ.กฤษฎา : ถ้าต้องแก้ ขอแก้บรรพหนึ่งเลยครับ แก้ในส่วนที่เป็นหลักการทั่วไปกันก่อนเลยนะครับ อย่างที่เกริ่นไปเมื่อสักครู่นี้ ก็คือในส่วนของหลักการทั่วไป ควรที่จะถูกปรับหรือแก้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะจะเห็นได้ว่าในบรรพอื่น ๆ ได้มีการดึงเอาคำต่าง ๆ ที่อยู่ในบรรพหนึ่งไปใช้ เช่น **มาตรา 137 มาตรา 138** ทรัพย์หมายความถึงอะไร ทรัพย์สินหมายความถึงอะไร แต่พอเวลาไปใช้ในบรรพสาม เอกเทศสัญญาทั่วไปใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” ทั้งนั้นเลย ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย ก็คือ **มาตรา 138** ทรัพย์สินให้หมายความรวมถึงวัตถุไม่มีรูปร่าง ดังนั้น ในทางปฏิบัติจริงในบรรพสาม นำนิยามทรัพย์สินในบรรพ 1 ไปใช้กับวัตถุที่มีรูปร่างเป็นหลักมากกว่า ดังนั้น ในส่วนของการกำหนดคำ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ หรือทรัพย์สิน อาจจะมีการปรับปรุงใหม่ (Revise) อีกรอบหนึ่ง จะตัดให้เหลืออยู่คำเดียวดีหรือไม่ ไม่อย่างงั้นก็จะเกิดปัญหาตามมา เช่น กระแสไฟฟ้า สรุปว่าเป็นทรัพย์หรือทรัพย์สิน ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ เป็นทรัพย์หรือทรัพย์สิน มันเกิดปัญหาในการตีความขึ้นมา และแน่นอนปัญหานี้ก็จะโยงมาสู่ชาวบ้าน ปัญหาหลักคือชาวบ้านเข้าใจไม่เหมือนกับนักกฎหมายแน่ ๆ หรือแม้กระทั่งในส่วนของสิ่งที่ผู้เยาว์สามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเอง ปรากฏว่าไปอยู่ใน พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฯ **มาตรา 20** ข้อมูลส่วนบุคคลที่ผู้เยาว์สามารถให้ความยินยอมได้ เกิดปัญหาขึ้นมาแล้วว่า กิจกรรมแบบใดบ้างที่ผู้เยาว์สามารถทำได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ถ้าในบรรพหนึ่งกำหนดขอบเขตไว้ชัดเจนเลยว่า กิจกรรมที่ผู้เยาว์สามารถทำได้เฉพาะตัว โดยไม่ต้องไปรอคำพิพากษาศาลฎีกาออกมา ทำอะไรได้บ้าง กำหนดขอบเขตไว้เลยครับ แค่นั้นก็พอ

อีกเรื่องหนึ่งที่อยากจะให้มีการปรับแก้ก็คือ ในเรื่องของเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) เราเปิดกว้างมากเกินไป มีสัญญาไม่ปรากฏชื่อ มันจะมีกี่สัญญา ซึ่งแน่นอนครับคนที่จะเอาไปเป็นประโยชน์ก็คือพวกนักกฎหมาย อย่างเรานี่แหละครับ ก็กฎหมายไม่ได้ห้ามเอาไว้ฉันก็ทำต่อไป หรือแม้กระทั่งอีกคำหนึ่งที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเลยก็คือ “การใดที่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย” “ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” ประชาชนก็จะคิดแล้วว่า อันนี้ไงก็ขัดศีลธรรมแล้ว หมั้นกับฉันแล้ว ไม่ยอม แต่งงาน แล้วไปหมั้นกับคนอื่น ถามว่าการไปหมั้นซ้อนกับคนอื่น ผิดกฎหมายไหม การหมั้นอันที่สองตกเป็นโมฆะ เหมือนสมรสซ้อนไหม ก็เกิดปัญหาขึ้นมาอีก ดังนั้นแล้วถ้าเป็นไปได้ ผมอยากจะปรับคำของกฎหมายให้ชาวบ้านเข้าใจมากยิ่งขึ้น และมีสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์ ทำไมต้องมีสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ มีไว้เพื่ออะไร เจตนารมณ์ของการมีสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ มีไว้เพื่ออะไรเหรอ หรือถ้าหากท่านต้องการควบคุมทรัพย์สินที่มันมีทะเบียนที่ทางราชการต้องการควบคุม ท่านก็เขียนกำหนดเอาไว้เลยเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ตรงนี้ครับจะทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นครับผม

สรุปสั้น ๆ ของผมก็คือแก้กฎหมาย โดยเฉพาะหลักการทั่วไป ให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าขอบเขตของกฎหมายจะใช้อะไรบ้าง แล้วเวลาไปทำสัญญาจะได้ดึงเอาตรงนี้เข้าไปใช้ได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้นครับผม

พิธีกร : ขอบคุณท่านอาจารย์มากครับ ก็ที่ผมสรุปคือ บรรพหนึ่งเรื่องทรัพย์ ทรัพย์สิน ก็เป็นประเด็นนะครับตกลงมันใช้คำว่าอะไรดี รวมถึงก็มีเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรมอันดีของประชาชน และเรื่องหมั้น ก็ผมคิดว่ามันเป็นประเด็นจริง ๆ นะครับซึ่งเราก็ไล่เรียงกันมันมีปัญหาค่อนข้างเยอะอยู่นะครับ

ท่านต่อมา ก็เป็นท่านอาจารย์อาวุโสของเราเช่นเดียวกัน ท่านอาจารย์ไพสิฐ พาณิชย์กุล ท่านอาจารย์ลองเสนอว่า ถ้าวันนี้อาจารย์เป็นนายกรัฐมนตรีแล้วกันครับ แล้วอาจารย์จะต้องเสนอให้แก้ จะมีให้แก้อะไรบ้างครับท่านอาจารย์

อาจารย์ไพสิฐ : คิดว่าประเด็นที่อยากจะเพิ่มเติมจากที่อาจารย์ชัยณรงค์พูด ก็คือเรื่องสัญญาภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) มันถูกควบคุมด้วยกฎหมายคุ้มครองบริโภค มีคณะกรรมการด้านสัญญาตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค แต่ว่ายังไม่ครอบคลุมถึงทั้งหมด เพราะว่าคณะกรรมการฯ จะควบคุมได้เฉพาะสัญญาที่ต้องทำในหนังสือ แต่ว่าสัญญาที่ไม่ได้ทำในหนังสือกรรมการชุดนี้ก็เข้าไปไม่ถึง เพราะฉะนั้น การจะทำให้เกิดการคุ้มครองตัวสิทธิของคู่สัญญาให้เกิดความเป็นธรรม กลไกที่ออกแบบไว้ตรงนี้อาจจะต้องไปปรับเพิ่มเติม

ประเด็นที่สองคือ เรื่องของระบบการจดทะเบียนทั้งหลายที่กำหนดอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมันเป็นการออกแบบเมื่อ 100 ปีที่แล้ว ที่คิดว่าทันสมัย ในการที่จะติดตามได้ว่ามีทรัพย์สินกี่ประเภท ในขณะที่ปัจจุบันระบบการใช้เทคโนโลยี ใช้ Blockchain เข้ามามันสะดวกมากกว่า แม้จะมีกฎหมายเอื้อให้มีการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ แต่ว่าเจ้าหน้าที่ก็ยังไม่ปรับ เพราะฉะนั้นเรื่องของระบบการจดทะเบียนก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งคือเรื่องแบบนิติกรรม ซึ่งไม่รู้จะมีขึ้นไปเพื่ออะไรบางอย่าง เพราะว่ามันไม่เป็นประโยชน์ อาจจะเป็นประโยชน์สำหรับการเป็นพยานอะไรก็แล้วแต่ การทบทวนเรื่องแบบของนิติกรรมทั้งหลาย จะเป็นส่วนสำคัญอย่างมาก แล้วก็จะนำไปสู่การพูดถึงเรื่องเนื้อหาของแบบที่จะให้ความเป็นธรรมได้ด้วย

นอกนั้นก็เป็นเรื่องของการซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ๆ ก็คือเรื่องระบบในการคุ้มครองบุคคลบางประเภทในบรรพหนึ่ง การคุ้มครองผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ปัจจุบันเรามีผู้สูงอายุจำนวนมาก ซึ่งผู้สูงอายุก็อาจจะอยู่ในมุมของไร้ความสามารถก็ได้ คนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ แต่ว่าถ้าเกิดไม่เข้าเกณฑ์นี้ ณ ปัจจุบัน แม้จะไม่ได้เป็นผู้สูงอายุ แต่ว่าเราอาจจะไร้ความสามารถทางเทคโนโลยีก็ได้ เพราะฉะนั้น การทำสัญญาในแพลตฟอร์มทั้งหลายเรากดยอมรับเข้าไป เข้าไปรีวิว ในระบบมันบังคับว่า

เราต้องติ๊กนู่น ติ๊กนั่น ติ๊กนี่ แล้วต่อมาเราจะแก้ แก้ไม่ได้แล้ว เราจะทำยังไงในการคุ้มครองการแสดงเจตนาในการทำสัญญาภายใต้แพลตฟอร์มลักษณะแบบนี้ ซึ่งตรงนี้ก็จะเป็นส่วนสำคัญที่ผมคิดว่าเรายังไม่มีนะครับ

อีกประเด็นหนึ่ง คือส่วนที่พูดกันมากตั้งแต่ตอนแรกว่าเรื่องของอัตราดอกเบี้ย จะทำยังไงให้เกิดระบบที่ผันแปรตามภาวะทางเศรษฐกิจ ดอกเบี้ยอาจจะไม่ต้องไปผูกอยู่กับอัตราคงที่ที่อัตราร้อยละ 7.5 เหมือนในอดีตที่ผ่านมา แต่ต้องมีกลไกบางอย่างที่มากำหนดในเรื่องของอัตราดอกเบี้ย ให้ผันแปรไปตามภาวะทางเศรษฐกิจ ซึ่งการจะทำแบบนี้ได้นั้น ผมคิดว่าต้องไปออกแบบตัวกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใหม่ อาจจะไม่แน่ใจว่าเราลองลืมเรื่องของการมีระบบประมวลไว้ไหม เพราะว่าการมีระบบประมวลมันผูกโยงเป็นขบวนใหญ่ แล้วก็จะแก้ทีว่าแบบยุ่งยากลำบาก แล้วก็ประสบปัญหาเดิม ๆ ก็คือว่า ต้องแยกส่วนที่จะแก้แค่ไล่เลขมาตราแล้วใส่ทับหนึ่งทับสองทับสามเข้าไป แค่นี้ก็ผิดวิสัยของการจะทำให้คนเข้าใจแล้ว เพราะฉะนั้นนี่คือสิ่งที่อยากจะเสนอในตอนนี้นะครับ

พิธีกร : ขอบคุณท่านอาจารย์ไพสิฐนะครับ ท่านอาจารย์ไพสิฐก็ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ Blockchain สัญญา แล้วก็ดูแบบนิติกรรม ซึ่งความไร้ความสามารถทางเทคโนโลยีที่ผมเพิ่งได้ยินเหมือนกันนะครับ แต่ว่ามันมีจริง ๆ นะครับ ผู้สูงอายุบางท่านถ้าคลิกเข้าไปในระบบแล้วมันคือการล็อกตามตัวสัญญาไปแล้วนะครับก็น่าจะเป็นประเด็น รวมถึงตัวดอกเบี้ยที่คงที่อยู่ที่ร้อยละ 7.5 ผมคิดว่าอาจจะต้องมีการปรับปรุง ทีนี้ครับ เนื่องจากมีทั้ง 5 ท่าน อยู่ในนี้แล้วนะครับ ก็ได้ให้ความคิดเห็นแล้ว มีท่านใดในเวทีนี้ อยากร่วมแลกเปลี่ยน มีไหมครับ

รองศาสตราจารย์ ดร.รักษิต สุทธิพงษ์ คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

รองศาสตราจารย์ ดร.รักษิต สุทธิพงษ์ : ผมมาร่วมแลกเปลี่ยนและก็รับฟัง เพราะผมคิดว่าเป็นเรื่องที่ดีที่เราพูดถึงความสำคัญของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วก็เมื่อสักครู่ผมดีใจที่หลายคนพูดถึงเรื่องของสถานะของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ หรือแม้แต่พระราชกำหนด หรือคำสั่งคณะปฏิวัติที่แก้ประมวลกฎหมาย ในทางปฏิบัติก็ยังเป็นที่ถกเถียงกันว่า อะไรคือกฎหมายแพ่ง อะไรคือกฎหมายพาณิชย์ ซึ่งบางเรื่องแยกกันขาดไม่ได้ แต่หลักคิดทางแพ่งกับหลักคิดทางพาณิชย์แยกกันชัดเจน หรือแม้แต่ระบบของศาล ศาลระบบต่างประเทศก็แยกกัน แต่ประเทศไทย ศาลไม่ได้แยกระบบนิติวิธีอย่างชัดเจน มีแค่ในส่วนที่เป็นเรื่องศาลทรัพย์สินทางปัญญา

ถ้าพูดถึงเรื่องแนวคิดหลักพื้นฐาน ถ้าเปรียบเทียบสถานะของกฎหมายแพ่งกับกฎหมายพาณิชย์ ณ ขณะนั้น กับ ณ ปัจจุบัน ในประเด็นนี้ ผมเห็นว่าเราแยกคุยกันชัดได้ ในส่วนที่เป็นกฎหมายแพ่งกับส่วนที่เนื้อหาที่เป็นกฎหมายพาณิชย์ หรือก้ำกึ่ง ก็จะเป็นในส่วนที่บรรพ 3 ควรที่ยอมรับว่ามันจำเป็นต้องมีกฎหมายในระดับเฉพาะออกมา เพราะเราคงไม่สามารถไปไล่แก้หรือไปแทรกเรื่องนั้นได้ จริง ๆ เราทำมาแล้ว ในเรื่อง

ของการสังคายนา โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นบรรพ 3 และแก้บ่อยด้วยในเรื่องหุ้นส่วน แก้โดยการยกเอาหลายเรื่องออกไปเลยครับ เช่น บริษัทมหาชน แล้วก็มีพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนออกมา เพราะไม่สามารถนำไปใส่ลงไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ เพราะมีหลายมาตรา และจะมีกฎหมายลำดับรองออกมาอีกเยอะมาก

ผมจึงเห็นว่าเราอาจจะต้องแยกวิธีการที่เรามองว่าการจัดการแก้ไขปัญหาอย่างไร ผมเห็นว่าถ้าคุณตกผลึกแล้วว่าโดยสภาพของกฎหมาย มันคงไม่สามารถไปแก้แบบพลิกฟ้าพลิกแผนดินได้ สิ่งแรกที่คุณต้องทำในโอกาสอันสำคัญนี้คือ มาตราใดเป็นหมันไปแล้วคุณจัดการ มาตราใดที่เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติ มาตราใดที่ไปเปิดช่องแล้วทำให้ศาลมีบทบาทในการสร้างกฎหมาย (Judge Made Law) ได้ ก็ควรจะไม่มี เพราะหลักของระบบกฎหมายของไทย คือประมวลกฎหมายเป็นหลัก ไม่ใช่ศาลไปสร้างหลักกฎหมายขึ้นมา เช่น สัญญาเช่าต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ที่ทำให้กลายเป็นเรื่องมันไม่ชัดเจนว่า แล้วตกลงไปหยิบเอาเรื่องเช่าอะไรมาใช้บ้าง หรือสัญญาอะไรที่ไม่มี หรือไม่สามารถแก้ลงไปได้ก็ต้องมีต่อ เช่น สัญญาลิสซิ่ง หรือสัญญาที่เป็นอยู่ชาวบ้านใช้เยอะเลย ทุกคนเห็นตรงกันเลยว่า คำกฎหมายไม่ได้เป็นของทุกคน แต่เป็นของนักกฎหมาย ส่วนที่มันมีปัญหา อย่างเช่น สัญญากู้ยืมเงินที่คิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ถ้าคิดเกิน ให้ลดลงมาเหลือร้อยละ 15 มาตรานี้ไม่ใช้แล้วนะครับ เพราะถ้าตกลงเกินกว่าร้อยละ 15 จะขัดต่อ พ.ร.บ.ห้ามเรียกเก็บดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 ก็กลายเป็นปัญหาว่า**มาตรา 654** ที่เขียนชัดว่าให้ลดลงมาเหลือร้อยละ 15 ไม่สามารถใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ ผมคิดว่าไล่แบบนี้จะเห็นเลยว่า ในโอกาสแบบนี้จะจัดการมาตราไหนได้บ้าง หรือมาตราใด ต้องการวางหลักไปเชื่อมโยงกับเรื่องอื่น เช่น ประกันภัย ที่เป็นกฎหมายพาณิชย์ สัญญาประกันภัยที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่น ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย ประกันภัยค้ำจุน อายุความกรณีผู้เอาประกันภัยปกปิดไม่เปิดเผยข้อความจริง ต้องใช้ผู้รับประกันมีสิทธิบอกล้างสัญญาประกันภัยภายใน 5 ปี นับแต่วันทำสัญญา แต่ในทางปฏิบัติมีคำสั่งนายทะเบียนที่กำหนดในกรมธรรม์และเป็นคำสั่งกำหนดให้มีระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่สัญญามีผลใช้บังคับ การที่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดระยะเวลาบอกล้างสัญญาประกันภัยถึง 5 ปีจึงไม่ได้ใช้แล้วในทางปฏิบัติ อย่างนี้เป็นต้น ก็อยากจะเสนอว่าถ้าเราเริ่ม ควรที่จะเจาะจงไปเลยว่ามาตราไหนใช้ไม่ได้แล้ว เราจะได้มักได้ผลด้วย ขอบคุณมากครับ

ท่านอุเทน สุขทั่วญาติ ประธานสภา จังหวัดแพร่

ท่านอุเทน : ผมสรุปประเด็นนิดเดียว ขอให้ผู้ร่าง ความคิดของผู้ร่าง ปัญหาทุกอย่างประเทศไทยเราแก้กันมานานมาก ถ้าเสนออันนี้ท่านอาจารย์คณบดีทุกอย่าง แก้ทุกเรื่อง แต่พอเป็นรวบรวมข้อเสนอแนะนี้ไปถึงรัฏฐาธิปัตย์ ถ้าเขาไม่เอาด้วยจบไหมครับ ผมเสนอนิดเดียวว่าให้พวกเรานี่แหละไปเป็นกรรมการร่าง ถ้าเสนอแล้วไม่ไปสู่ผู้ร่างโดยเฉพาะรัฐบาล ก็เป็นเพียงรายงานฉบับหนึ่ง ที่เมื่อทำเสร็จให้ทันปีงบประมาณเกือบตาย เพื่อเอาไปส่งให้รัฐบาล แล้ววิธีคิดผู้ร่างจบจากไหนมาครับ ส่วนใหญ่เขาจะจบมาจากอาจารย์บ้าง

นักวิชาการบ้าง จบจากต่างประเทศก็รับเอารับระบบประเทศนั้นเข้ามาเขียนในกฎหมาย ทุกยุคทุกสมัย รัฐธรรมนูญ ที่เป็นกฎบัตรสูงสุดต้องแก้กี่ฉบับ ปฏิวัติแปปเดียวจบ แล้วก็คณะกรรมการแบบนี้มีการให้ความเห็นแบบนี้ทุกเวที ตั้งแต่ภาคเหนือจนถึงภาคใต้

สุดท้ายผมเสนอที่ประชุมว่า ถ้าไม่นำเอาความเห็นประชาชนทุกคนที่นำมาใส่ในกฎหมาย ขอให้เขียนกฎหมายให้มีความผิด ผมเป็นนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดแพร่ เป็นทนายความ โดยเฉพาะกฎหมายทนายความมันจะมีการช่วยเหลือเยอะมาก รัฐบาลไม่ได้รวบรวมกฎหมายทีเดียว มีทั้งกรมคุ้มครองสิทธิ มีหน่วยงานช่วยเหลือประชาชน โยนให้อัยการอีกหนึ่งชุด โยนไปให้สถาบันการศึกษาอีกหนึ่งชุด ไปหาอัยการอีกแบบหนึ่ง กลายเป็นว่าประชาชนงง ไปหาอัยการอีกแบบ ไปหาคุ้มครองสิทธิอีกแบบหนึ่ง ทนายความอีกแบบ ถ้ารัฐบาลจะจริงใจในการช่วยเหลือประชาชนจะต้องรวบรวมให้อยู่ที่เดียวจบ แล้วก็สร้างสถาบันอะไรขึ้นมาให้อยู่ในที่เดียวที่คือกฎหมายที่จะแก้ และประเทศไทยของเราไม่ได้มาจากประชาชน สังเกตต่างประเทศมาจากประชาชนเป็นคนเริ่มต้น ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ อเมริกา การของปฏิวัติอะไรต่างๆ จะมาจากประชาชนเป็นคนเริ่มต้นและเป็นล้มล้าง แต่ของเรามาจากปฏิวัติส่วนใหญ่ นี่คือปัญหาใหญ่ของประเทศ ขอตรงนี้นำไปสู่ระดับประเทศที่ว่าขอให้แก้ไขที่ผู้กุมอำนาจ แนวคิดวิธีการคิดต่าง ๆ ขอบคุณมากครับ

กิจกรรมที่ 3 Keynote Speech

นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

คุณอุกฤษฏ์ : สวัสดีครับทุกท่าน ผมนาย อุกฤษฏ์ ศรพรหม จากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) เป็นองค์การมหาชน ตาม พ.ร.บ.องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 อยู่ในกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นองค์กรศึกษา วิจัย และพัฒนากระบวนการยุติธรรม เพื่อปฏิรูปกฎหมาย และมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย ในอีกสถานะหนึ่ง TIJ ทำหน้าที่เป็นองค์กรเครือข่ายขององค์การสหประชาชาติ เพื่อทำหน้าที่ในการสนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการแก่คณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice – CCPCJ) ซึ่ง TIJ ได้มีส่วนช่วยจัดทำแผนงานในหลายส่วน เช่น ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่ไม่ใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (UN Bangkok Rules) เรื่องหลักนิติธรรม หรือการขับเคลื่อนเรื่องสิทธิมนุษยชน

ในวันนี้ TIJ ได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในการทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขาธิการ เพื่อปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี การประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่ง TIJ ได้พยายามรวบรวมความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องในการพัฒนาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเราอาจจะปรับวิธีคิด จากเดิม การปรับปรุงกฎหมายมักมาจากมุมมองของคณะกรรมาธิการเท่านั้น โดยมีนักวิชาการ นักกฎหมายที่ได้รับแต่งตั้งเข้าไปในคณะกรรมาธิการดังกล่าว และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยอาศัยมุมมองของคณะกรรมาธิการเท่านั้น ในวันนี้ผมจึงต้องการชวนมองกฎหมายโดยอาศัยแนวคิดเรื่อง people - centered justice ซึ่งคือระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ที่เป็นแนวคิดใหม่ในการปรับปรุงกฎหมาย

ประเด็นแรก ระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางเป็นอย่างไร วิธีคิดที่เปลี่ยน คือ การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย จะไม่ได้มาจากแนวคิดของนักวิชาการเป็นหลักเท่านั้น แต่เป็นการนำเสียงของประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับบริการในกระบวนการยุติธรรม มาเป็นข้อมูลตั้งต้นสำหรับการทำความเข้าใจปัญหาแบบลงลึก และการขบคิดถึงแนวทางการออกแบบทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ตรงกับเสียงความต้องการของประชาชน โดยหากทุกท่านพิจารณากระบวนการยุติธรรมของไทย โดยจินตนาการว่าเป็นประชาชนธรรมดาคนหนึ่ง ในปัจจุบันมีอุปสรรคอย่างไร เช่น ภาษา ความเข้าใจของกฎหมาย หรือความห่างไกลในการเดินทางไปสถานที่ราชการ เป็นอุปสรรคในการเข้ารับบริการในกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า 2 ใน 3 ของประชากรทั่วโลก ไม่สามารถเข้าถึง “ความยุติธรรม” การเข้าไม่ถึงความยุติธรรม ไม่ได้หมายความว่า เข้าไม่ถึง “กระบวนการยุติธรรม” เพราะการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ก็อาจไม่ได้นำไปสู่การเข้าถึงความยุติธรรม

กล่าวคือ “กระบวนการยุติธรรม” ไม่ใช่ “ความยุติธรรม” เพราะในความเป็นจริง โดยเฉพาะในคดีอาญา หากลูกความเป็นฝ่ายผู้เสียหาย ผู้เสียหายอาจถูกกระทำซ้ำโดยตัวกระบวนการเสียเอง เช่น การสอบปากคำพยานซ้ำๆ ว่าถูกกระทำการอย่างไร โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นผู้หญิง ในความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศ ที่จะต้องตรวจร่างกาย และให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวน และศาลที่เป็นผู้ชาย ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการถูกกระทำซ้ำในกระบวนการ ทำให้กระบวนการจึงไม่ใช่ “ความยุติธรรม” ในตัวมันเอง

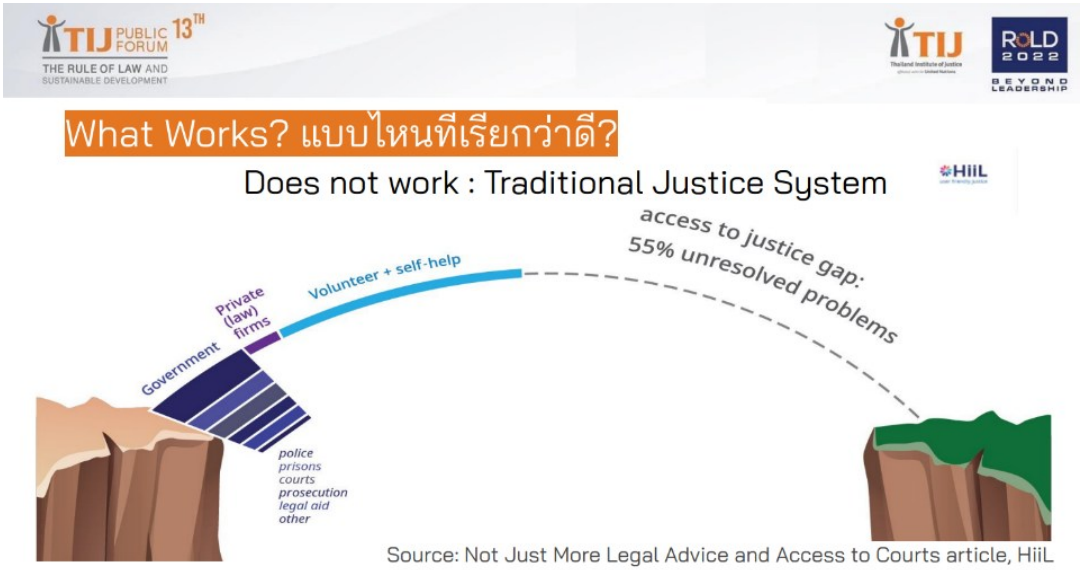
นอกจากนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นชุดเป้าหมายการพัฒนาระดับโลกหลังปี ค.ศ. 2015 จนถึงปี ค.ศ. 2030 ขององค์การสหประชาชาติ ปัจจุบันเราอยู่ที่ค.ศ. 2024 เหลืออีกแค่ 5 - 6 ปีเท่านั้นเอง แล้วก็จะมีสิ่งที่มาใหม่ ที่เรียกว่าเป็น The Post 2030 Development Agenda ซึ่งเป็นเป้าหมายหลังจากปี 2030 ว่าจะเปลี่ยนแปลงโลกอย่างไร โดยมีการประเมินว่า SDG ที่ทำมา 15 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 2015 ถึง 2030 ไม่ประสบความสำเร็จในข้อใดบ้าง โดยมีเป้าหมายที่เกี่ยวของคือ เป้าหมายที่ 16 ที่ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิผล และเป้าหมายที่ 17 ที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 2030 จึงจะมีการผลักดันให้ใช้วิธีคิดเรื่อง People - Centered justice ที่จะเปลี่ยนวิธีคิดขององค์กรภาครัฐ ซึ่งเป็นผู้จัดกระบวนการ จากเดิมที่นำองค์กรเป็นตัวตั้ง เอากระบวนการเป็นตัวตั้ง ปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาใช้วิธีคิดแบบเอาประชาชนเป็นตัวตั้งบ้าง ว่าสิ่งที่ประชาชนต้องการจริง ๆ แล้วคืออะไร แล้วประชาชนจะมีประสบการณ์อะไรบ้าง ในการเข้าสู่เส้นทางของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นสายไปจนถึงปลายสาย

อีกส่วนหนึ่ง คือทางองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ได้พยายามที่จะให้นิยามหรือคำจำกัดความ ว่าความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางหรือคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง สามารถเป็นอะไรได้บ้าง จริง ๆ แล้ว ก็มีหลายคำอยู่ในการศึกษาของเขา ไม่ว่าจะเป็นการนำตัวผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Client - center) การนำประชากรเป็นศูนย์กลาง (Citizen - center) ประชากร หรือคนชาติ ในทางกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ที่ก็จะถือเอาสัญชาติเป็นตัวตั้ง แต่ว่าจริง ๆ แล้ว นิยามตามความหมายดังกล่าวก็ยังไม่ครอบคลุม ก็เลยมาเลือกใช้คำว่า People - Centered Justice ที่ว่าไม่ว่าจะเป็นคนในชาติ หรือคนต่างชาติถ้าหากอยู่ในรัฐไทย ต้องได้รับบริการเฉกเช่นเดียวกัน แนวคิดนี้มาจากเรื่องของความเป็นพลเมืองโลก (Global citizenship) ซึ่งหมายความว่าปัจจุบันเราอาจจะไม่จำเป็นต้องแยกแล้วว่าบุคคลนี้เป็นชนชาติใด แต่ในฐานะที่เป็นประชากรของโลก เราถือตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับเดียวกันครับ ปัจจุบันเกือบทุกประเทศทั่วโลกที่เข้าเป็นภาคี ลงนามในตราสารสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ ก็ควรจะมีมาตรฐานสิทธิมนุษยชนเฉกเช่นเดียวกัน ความเป็นพลเมืองโลก (Global citizenship) จึงถูกนำมากำหนด เป็นกรอบความคิดในเรื่องของ People - Centered Justice เช่นเดียวกัน

ประเด็นต่อมา People - Centered Justice คืออะไร ลำดับแรกจะต้องระบุให้ได้ก่อนว่า people หรือประชาชน มีความต้องการอะไรในด้านกฎหมายและในด้านความยุติธรรมบ้าง ในด้านกฎหมายอาจจะหมายถึงตัวบทบัญญัติกฎหมาย ในบางกรณีอาจจะมีหลักกฎหมายปิดปาก ที่เราอ้างว่าเราไม่รู้กฎหมายไม่ได้ แต่ในความเป็นจริง การอ้างเหตุไม่รู้กฎหมาย อาจจะเป็นเรื่องในทางปฏิบัติว่า ประชาชนอาจไม่รู้จริง ๆ ว่าจะเกิดผลในทางกฎหมายเป็นอย่างไร เช่น ในทางกฎหมายแพ่ง มีเอกเทศสัญญาหลายรูปแบบมากที่ประชาชน ไม่เข้าใจผลทางกฎหมาย เช่น การซื้อผ่อน ทั้งการซื้อผ่อน iPhone การซื้อผ่อนรถยนต์ การซื้อผ่อนบ้าน แต่ทั้งสามสัญญาดังกล่าว ไม่ใช่สัญญาซื้อขาย มีแค่สัญญาซื้อผ่อน iPhone ที่เป็นสัญญาซื้อขาย แต่สัญญาอื่นเป็นสัญญาจำนอง หรือเป็นสัญญารูปแบบอื่น ๆ เพราะฉะนั้น การโอนกรรมสิทธิ์ก็ไม่เหมือนกัน ในทางปฏิบัติประชาชนก็มักจะถูกหลอก ลักษณะแบบนี้คือการทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงความยุติธรรม เพราะเขาไม่รู้กฎหมาย ประเด็นดังกล่าวก็จะเป็นเรื่องของความต้องการทางกฎหมาย (Legal needs)

ขณะที่ในฝั่งของตัวกระบวนการหรือความยุติธรรม (Justice) ก็เป็นอีกมุมหนึ่ง ที่อาจจะต้องพิจารณาว่าประชาชน อาจจะมีผู้ช่วยเป็นที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการจริง ๆ แล้ว จะต้องพิจารณาว่าอะไรที่ตัวกระบวนการ ยังไม่เอื้อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมที่แท้จริง ก็ต้องระบุให้ได้ว่า ประชาชนมีปัญหาอะไรในเรื่องของกฎหมาย (Legal) หรือเรื่องความยุติธรรม (Justice) นอกจากนี้จะต้องพยายามที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นธรรม (Fair outcome) ทั้งนี้ มีกรอบความคิดในเรื่องของ People - Centered Justice ของ OECD อยู่หลายด้านด้วยกันหากรัฐใดรัฐหนึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรม เป็น People - Centered Justice อย่างแท้จริง อย่างน้อยต้องมี 4 เสาหลักนี้ให้ครบทุกด้าน

เสาหลักแรก คือ การออกแบบ (design) ตัวกระบวนการที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง เสาหลักที่สองคือเรื่องของ การเสริมสร้างพลังของประชาชน (People empowerment) ที่เป็นคนที่ไม่มีอำนาจหรือมีอำนาจน้อยกว่า เช่น ในทางกฎหมายปกครอง มีการใช้กระบวนการในรูปแบบไต่สวน โดยนำวิธีการหลาย ๆ อย่างที่มาชดเชยอำนาจที่ไม่เท่ากันของคู่ความ การ empower หมายความถึง การเพิ่มหรือว่าเติมพลังให้กับประชาชน ถ้าหากประชาชนรู้สึกว่าพลังของเขาน้อยกว่าในส่วนไหน เราก็เสริมพลังให้กับเขา จึงเป็นที่มา ที่ทำให้เราเริ่มที่จะออกแบบ กระบวนการยุติธรรมที่จะทำให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ มีการศึกษาจากสถาบันทางยุโรป โดยมีรายงานว่าคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ถ้าเขามีผู้ช่วยอย่างน้อยจากกระบวนการภาครัฐ ส่วนแรกคือ รัฐบาล (Government) ที่เอื้อให้เขาได้รับความเป็นธรรม เขาก็จะได้รับความเป็นธรรมอยู่ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คือการได้รับความช่วยเหลือจาก ทนายความ หรือสำนักงานทนายความที่ปรึกษากฎหมาย (Law firms) นอกจากนี้แล้วก็คือการได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มอาสาสมัคร (Volunteer) ทนายอาสา ทนายขอแรง และสุดท้ายคือ การช่วยเหลือตัวเอง (Self-help) ก็คือ จะต้องช่วยเหลือตนเองต้องค้นหาความรู้ต่าง ๆ เช่น เข้าเว็บไซต์ศึกษาด้วยตนเองบางส่วน แต่แม้ว่าจะมีสิ่งเหล่านี้อยู่แล้ว แล้วก็ยังมีช่องว่าง (Gap) อยู่อีกถึง 50 เปอร์เซ็นต์ด้วยกัน หมายความว่านะครับ ประชาชนยังขาดตัวช่วยอีก 55 เปอร์เซ็นต์ที่จะทำให้เขาเข้าถึงความเป็นธรรมที่แท้จริงได้

จากข้อมูลข้างต้น จึงเป็นที่มาสำหรับการศึกษา โดยถอดโมเดลของยุโรป มาศึกษาในไทยบ้าง โดย TIJ ทำงานวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ว่า ในประชากรที่เราสำรวจ 2,026 คน มีความต้องการทางกฎหมาย (Legal needs) และความต้องการในเรื่องของการเข้าถึงความยุติธรรม (Justice needs) อะไรบ้าง เราเรียกมันว่าเป็นการสำรวจความต้องการทางกฎหมาย (Justice need survey) จากการสำรวจพบว่าประชาชนมีความต้องการทางกฎหมายที่เยอะมากและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางแพ่งและทางอาญา ในทางแพ่ง แค่เรื่องการจัดการทรัพย์สินหลังเสียชีวิต เรื่องมรดก เรื่องพินัยกรรม ก็เป็นเรื่องที่ปวดหัวสำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เรียนกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ต่าง เรื่องของการฉ้อโกง เรื่องของการละเมิด ล้วนแต่เป็นปัญหาที่ประชาชนระบุมาทั้งสิ้น ในส่วนของกระบวนการยุติธรรม ก็จะมีนะครับหลายส่วนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aids) เรื่องของต้นทุนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่อาจจะต้องมีค่าใช้จ่าย แค่การต้องลางานมาเพื่อให้ปากคำที่สถานีตำรวจ หรือว่าไปศาล ก็ทำให้เสียรายได้แล้ว ฉะนั้นเมื่อกระบวนการยุติธรรมมีต้นทุนสูง ก็อาจจะเป็นกระบวนการที่ไม่ได้เป็นธรรม จึงเป็นที่มาว่าทำไมเราถึงต้องมีส่วนที่มาแก้ปัญหาอีก 55 เปอร์เซ็นต์ที่ยังขาดอยู่สำหรับช่วยเหลือประชาชน

ถ้าหากเรามองว่าประชาชนเป็นตัวตั้ง 55 เปอร์เซ็นต์ที่ยังขาดอยู่นี้ เราต้องการสิ่งที่เรียกว่าเป็นตัวเปลี่ยนเกมส์ (Game changers) โดยอาจจะมาในรูปของนวัตกรรม (innovation) ต่าง ๆ หรืออาจจะอยู่ในรูปของเครื่องมือ หรือการทำทดลองนำร่องต่าง ๆ ที่สามารถที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสุดท้ายแล้วจะมีการพัฒนาต่อมาเป็น กลไกที่ภาครัฐสามารถที่จะนำมาดำเนินการได้ เช่น ในช่วงโควิด มีตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การปรับตัวของศาล ในเรื่องของคดีแพ่ง หลายส่วนมีการรับรองการส่งเอกสารที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์(e-filing) ทางอัยการก็มีการปรับตัว ทางทนายความก็มีการปรับตัว เพราะมีปัจจัยภายนอก ซึ่งคือสถานการณ์โควิด เข้ามากระทบ แม้ตอนนี้สถานการณ์โควิด อาจจะหมดไปแล้ว เราอาจจะลองกลับมาทบทวนในวาระที่ครบ 100 ปี การประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาษาที่อยู่ในตัวบทบัญญัติ แม้แต่นักกฎหมายบางกรณีอ่านแล้วยังต้องแปลไทยเป็นไทยอีกทีหนึ่ง ชาวบ้านทั่วไปอาจจะไม่เข้าใจบทบัญญัติกฎหมายเลยด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้น จึงถือว่าเป็นอีกหนึ่งส่วนที่เราจำเป็นต้องเข้าไปใช้มาตรการเหล่านี้ มาช่วยในการแก้ปัญหา

นอกจากนี้ทางองค์การสหประชาชาติ ก็มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ใน ค.ศ. 2023 เลขาธิการสหประชาชาติ ได้แถลงการณ์ถึงมุมมองใหม่ (New vision) ของเรื่องนิติธรรม (Rule of law) โดยที่นำเรื่องของการนำประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา โดยจะต้องมีการปกป้องสิทธิของทุกคน การสร้างความเชื่อมั่นทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงกระบวนยุติธรรมได้ แต่แถลงการณ์ดังกล่าวจะเป็นเพียงแค่แถลงการณ์ที่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย และจะไม่เกิดขึ้นจริง หากแต่ละรัฐไม่นำแนวคิดเหล่านี้เข้ามาปรับประยุกต์ใช้ ดังนั้นภาครัฐจะต้องให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าว TIJ ในฐานะที่เป็นสถาบันวิจัย สถาบันที่พัฒนากระบวนการ ก็พยายามขับเคลื่อนเรื่องนี้ โดยมีการออกแบบความยุติธรรม (Justice design) ร่วมกับสำนักงานศาลยุติธรรม เช่นการแก้ปัญหาในเรื่องของการส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ในช่วงสถานการณ์โควิด ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ TIJ อยู่เบื้องหลังในการช่วยขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าว เพราะฉะนั้นจึงเป็นตัวอย่างของสาเหตุที่จะต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง

การคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีความเชื่อมโยงกับหลักนิติธรรม ในทางนิติปรัชญาหลักนิติธรรม มันมีนิยามที่หลากหลาย ทั้งจากประเทศอังกฤษ หรือจากเยอรมัน ที่อาจจะพูดถึงเรื่องของนิติรัฐ สำหรับประเทศไทย ก็มีอาจารย์หลายท่านที่เขียนตำราในเรื่องนี้ไว้ แต่ว่านอกจากนิยามตามทฤษฎี มีนิยามที่เป็นกลาง ที่ใช้วัดได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ ดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) ที่องค์กร The World Justice Project (WJP) จากสหรัฐอเมริกาพยายามที่จะวัดว่า ประเทศหนึ่งมีหลักนิติธรรมมากน้อยเพียงใด โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 8 ปัจจัย (Factor) ด้วยกัน โดยกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) ซึ่งอยู่ในปัจจัยที่ 7 ถือเป็นหนึ่งในการวัดผลว่าประเทศประเทศนั้น จะมีกฎหมาย ที่มีความเป็นหลักนิติธรรมเพียงใด หมายความว่าเป็นกฎหมายที่ชัดเจน เป็นสาธารณะ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ หน่วยงานภาครัฐต้องรับผิดในการกระทำของตน มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญมาก

นอกจากนี้จะมีเรื่องของการจำกัดอำนาจรัฐ เรื่องของการเป็นรัฐบาลแบบเปิด (open government) ไม่มีการคอร์รัปชัน เรื่องของการเคารพสิทธิขั้นพื้นฐาน การบังคับใช้กฎหมาย เรื่องของความปลอดภัยสาธารณะ แล้วก็ความยุติธรรมทางอาญาและความยุติธรรมทางแพ่ง ซึ่งในแต่ละข้อจะมีปัจจัยย่อยลงไป ตัวอย่างเช่นการเป็นรัฐบาลแบบเปิด (open government) มีปัจจัยย่อย คือ การเปิดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม (civic participation) จะเห็นได้ว่าวิธีคิดของ The World Justice Project (WJP) พยายามที่จะให้มี การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ไม่ใช่แค่เฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) แต่ว่าแทบจะทุกปัจจัย จะมีบทบาทของประชาชนในการมาเป็นตัวกำหนดว่าสิ่งที่ประชาชนต้องการ หลักนิติธรรมที่เขาต้องการ กระบวนการยุติธรรมที่เขาต้องการคืออะไร ในฐานะเป็นคนรับบริการในเรื่องความยุติธรรม กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) หรือปัจจัยที่ 7 แทบจะทุกข้อเลย จะต้องพูดถึงประชาชน เช่น ปัจจัยที่ 7.1 ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการทางแพ่งได้ และเมื่อเข้าถึงแล้วก็ต้องใช้กระบวนการนั้นได้โดยที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายที่แพงด้วย

จะเห็นได้ว่าหลักนิติธรรมมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด กับเรื่องการนำประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) ในขณะที่ประเทศไทยถูกจัดใน World Justice Project เช่นเดียวกัน โดยดัชนีดังกล่าว มีคะแนนเต็ม 1 ประเทศไทยได้ 0.49 ถือว่าตก เพราะยังไม่ถึงครึ่ง โดยตั้งแต่ ค.ศ. 2015 ที่มีการเก็บเป็นต้นมา ประเทศไทยเคยได้คะแนนเกินครึ่ง โดยได้คะแนนสูงสุดคือ 0.52 โดยมักจะได้คะแนนอยู่ตรงกึ่งกลาง แต่ปีล่าสุด ปี 2023 ประเทศไทยได้คะแนนน้อยที่สุด แต่ว่าข้อมูลที่มีการทำรายงานออกมาในปีปัจจุบัน เป็นข้อมูลที่เก็บมาในปีก่อนหน้าหรือ 2 ปีก่อนหน้า เพราะฉะนั้นข้อมูลที่เผยแพร่ในปี 2023 WJP ได้เก็บในช่วงที่ประเทศไทยยังเป็นรัฐบาลทหารอยู่ ก็อาจจะมีตัวเลขที่บ่งชี้ได้ชัดเจน ไทยมีปัจจัยหนึ่งที่ได้คะแนนสูงมากเป็นประเทศหนึ่งของโลก คือปัจจัยเรื่อง ระเบียบและความมั่นคง (Order and Security) โดยได้

คะแนน 0.7 เต็ม 1 ก็คือ 70 กว่าเปอร์เซ็นต์ ประเทศไทยมีความปลอดภัย มีความมั่นคงเสถียรภาพของรัฐบาล เพราะเป็นรัฐบาลทหารอยู่ รองลงมาคือ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) ที่เราจะมาคุยกันในวันนี้

การได้คะแนน 0.49 ถือว่าไม่แย่มากในแรงก์ทั้งหมด สำหรับประเทศกำลังพัฒนา แต่ข้ออื่น ๆ ก็จะต่ำกว่านี้ทั้งหมด ทั้งนี้การพัฒนาหลักนิติธรรมก่อให้เกิดผลในหลายด้าน เช่น การส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชน รวมไปถึงพวกเราเองด้วย ไม่ว่าจะเป็นนักกฎหมายหรืออาชีพใดก็ตามแต่ เพราะเราก็เป็นประชาชนคนหนึ่ง ในมิติด้านเศรษฐกิจ จากสถิติจะเห็นได้ชัดเจนว่า กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วและมีหลักยุติธรรมในระดับที่สูง ตัวชี้วัดเศรษฐกิจหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มีรายได้ต่อหัวของประชากรที่สูงมาก ในขณะที่ด้านสันติภาพเช่นเดียวกันกลุ่มประเทศที่มีหลักนิติธรรมในคะแนนที่สูงก็จะมีสันติภาพสูงด้วยเช่นเดียวกัน ข้อขัดแย้งไม่ว่าจะเป็น ข้อพิพาททางแพ่งหรือทางอาญาก็จะลดน้อยลง แต่กลุ่มประเทศที่มีดัชนีชี้วัดหลักนิติธรรมที่ต่ำก็จะมีข้อพิพาทเหล่านี้สูง ในส่วนถัดมาในเรื่องของการศึกษากลุ่มประเทศที่มีคะแนนหลักยุติธรรมสูง ก็มักจะมีเป็นค่าเฉลี่ยของวุฒิการศึกษาของประชากรสูง แล้วก็ด้านสุดท้ายคือสุขภาวะหรือสาธารณสุขก็เช่นเดียวกัน กลุ่มประเทศที่มีหลักจริยธรรมสูง ระบบสาธารณสุขของก็จะดี

ทั้งนี้เราจะเห็นว่าประชาชนเกี่ยวโยงกับระบบกฎหมาย ความยุติธรรม และหลักนิติธรรม อย่างแยกจากกันไม่ได้ TIJ เองก็พยายามที่จะระบุให้ได้ว่าปัจจัยที่มีปัญหาอยู่ในประเทศไทย ที่ทำให้ประเทศไทยได้คะแนน 0.49 ในปีล่าสุดนั้นอยู่ที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) เป็นหลัก แต่ว่าคะแนนในข้ออื่นๆ ก็มีผลเหมือนกัน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice) ในส่วนของการบำบัดพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของเรือนจำ คือคะแนนที่ต่ำที่สุดในบรรดาปัจจัยทั้งหมดที่เราได้มา ทั้งนี้วิธีคิดอย่างหนึ่งที่อยากจะชวนทุกท่านคิดตามว่าในวันนี้ เราเชิญชวนทุกท่านแลกเปลี่ยนจากประสบการณ์ของท่าน ในมุมมองที่ท่านได้มีโอกาสใกล้ชิดกับประชาชน ใกล้ชิดกับนักศึกษา ใกล้ชิดกับลูกความที่มารับคำปรึกษาปัญหาที่เขาพบในการดำเนินงานหรือการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม อาจจะต้องแชร์ออกมา แล้วก็แลกเปลี่ยนกันในวันนี้ หลาย ๆ ท่านได้มีโอกาสทำในส่วนของ Google Forms ที่เราแชร์ไปแล้วเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น ก็จะเห็นว่าเราเอาปัญหาเป็นตัวตั้งก่อน เหมือนที่เราทำระเบียบวิธีการแก้ปัญหา (Methodology) โดยพิจารณาว่ากฎหมายมันมีปัญหาตรงไหน เราต้องไปหาปัญหาให้เจอก่อนที่จะกระโดดไปหาวิธีแก้ปัญหา (Solution) ถ้าเรายังไม่รู้ปัญหาที่แท้จริง เราจะหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้ไม่ถูกจุด

โดยมีคำถาม 3 ข้อนะครับ ที่เราถามบ่อย ๆ คำถามแรก ระบบยุติธรรมและระบบกฎหมายปัจจุบันนี้เปิดให้ประชาชนเข้าถึงได้มากน้อยเพียงใด เราเป็นนักกฎหมาย เราเข้าเว็บกฤษฎีกาจะเข้าไปหากฎหมายสักฉบับหนึ่งยังรู้สึกว่าเว็บไซต์ของกฤษฎีกาเองอาจจะไม่ได้เป็นมิตรต่อผู้ใช้งาน (User Friendly) มากขนาดนั้น ยิ่งปรับตัวเว็บไซต์ใหม่ด้วยก็อาจจะทำให้ประชาชนยิ่งเข้าถึงยาก ภาษากฎหมายเองนะครับเข้าถึงยากหรือไม่ ตัวกระบวนการเป็นอย่างไร คำถามที่สองคือ ระบบยุติธรรมเปิดให้มีการตรวจสอบโดยประชาชนได้มากน้อยแค่ไหน และคำถามสุดท้ายคือ ระบบยุติธรรมและระบบกฎหมายถูกใช้กับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคกัน

หรือไม่ จะเห็นว่าโดยเฉพาะคดีอาญา จะมีคดีที่เป็นแบบคดีเชิงนโยบาย อย่างเช่น คดียาเสพติด คดีประมวลกฎหมายอาญา **มาตรา 112** ที่มันยกเว้นหลักการบางหลักอย่าง เช่น การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocent) เป็นต้น เพราะฉะนั้น คำถามดังกล่าวอาจจะเป็นปัญหาที่เราต้องมาคุยกัน การแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าจะมีมาหลายครั้งแล้ว แต่ว่าในวาระครบรอบ 100 ปี อาจจะเป็นครั้งใหญ่ที่จะมีการเปลี่ยนวิธีคิดในการแก้กฎหมาย จากเดิมที่เราก็จะมีนักกฎหมายมาถกเถียงและพิจารณาว่ากฎหมายตรงไหนเป็นปัญหา ซึ่งคือ จากมุมมองทางทฤษฎีกฎหมาย ทางวิชาการกฎหมาย แต่ว่าสิ่งที่เราต้องการจะแก้ไขในปัจจุบันคือ การเสาะหาปัญหาที่ประชาชนประสบพบเจอ จากทนายความที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อมาพิจารณาก่อนว่าปัญหาอยู่ที่ตรงไหน กฎหมายไม่ทันสมัย ยังไม่ทันเรื่องของเศรษฐกิจดิจิทัล (digital economy) ต่าง ๆ สินทรัพย์ดิจิทัลต่าง ๆ คำว่า ทรัพย์สิน ปรับใช้กับสินทรัพย์ดิจิทัลหรือยัง เราจะมีวิธีการจัดการกับมันอย่างไร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่เรากำลังจะค้นหา ในเวทีวันนี้ก็เป็นอีกหนึ่งครั้งที่เราจะมาดูกันว่าการแก้ไขกฎหมาย โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย หรือแม้กระทั่งหลังตาย จากการจัดการทรัพย์สินหลังเสียชีวิต เราจะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะดูแลให้ประชาชนได้เข้าถึงกฎหมายได้มากขึ้น

สุดท้ายนี้ ในวาระการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครบรอบ 100 ปี เป็นวาระที่ค่อนข้างสำคัญ ประเทศไทยยังไม่ได้ร่างเองทั้งฉบับ ด้วยข้อจำกัดทางการเมืองในยุคเมื่อ 100 ปีที่แล้ว เราจำเป็นต้องลอกประมวลกฎหมายของหลายประเทศมาทั้งจาก ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น ซึ่งหลายหลายประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์มาก่อน ก็จะครบรอบหนึ่งร้อยปีก่อนเราไปเรียบร้อยแล้ว ในรอบหนึ่งร้อยปีของประเทศเหล่านี้ก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายไปเรียบร้อยแล้ว ทั้งญี่ปุ่น สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส มีการแก้ไขหลายเรื่องมาก สำหรับประเทศไทยก็มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาในการปรับตัวประมวลกฎหมายนี้ โดยที่คณะกรรมการแต่ละชุด ก็จะมีอนุกรรมการที่ศึกษาในแต่ละบรรพ คณะกรรมการก็จะประชุมกันตามวาระปกติ แต่สิ่งที่ทุกท่านได้มามีส่วนร่วมในวันนี้ คือการรับฟังความคิดเห็นในระดับภูมิภาค เพื่อสะท้อนกลับไปที่คณะกรรมการในวาระการประชุมของคณะกรรมการ เราจะเก็บข้อมูลเหล่านี้ทำเป็นรายงานเสนอเข้าคณะกรรมการ แล้วแต่ละภาคจนถึงครั้งสุดท้ายจะทำเป็นเวทีสาธารณะ (public forum) เพื่อสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของประชาชนว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีปัญหาอะไร เพื่อส่งกลับเข้าไปที่คณะกรรมการแล้วนำเสนอว่าเราควรจะแก้ไขอย่างไร

ดังนั้น ในวันนี้จึงถือว่าเป็นนิมิตหมายอันดี และต้องขอขอบพระคุณทุกท่านนะครับ ที่สละเวลาเข้ามาเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง และประสบการณ์ในการที่จะปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเชื่ออย่างแน่แท้ว่าข้อมูลที่ทุกท่านให้ในวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นผ่าน Google Forms ผ่านการเสวนา ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในช่วงท้าย จะได้ไปถึงมือของคณะกรรมการอย่างแน่นอน แต่ว่าจะสามารถแก้ไขได้จริงหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับขั้นตอนต่อไป แต่ว่าเชื่อว่าเป็นเอกสารสำคัญครั้งประวัติศาสตร์ของประเทศไทยอย่างแน่นอนว่าในรอบ 100 ปี ประเทศไทยจะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยที่มีการรับฟังความคิดเห็น

ของประชาชน เพื่อเอาประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ขอขอบคุณทุกท่านไว้ในโอกาสนี้ครับ ขอบคุณครับ

กิจกรรมที่ 4 World Café

แบ่งกลุ่มตามความสนใจ ชวนวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
2. จ้างทำของ
3. ครอบครัวและมรดก
4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ
5. ประกันภัย
6. จ้างแรงงาน
7. หุ้นส่วน บริษัท

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องของการเรียกค่าขาดประโยชน์จากการขายทรัพย์ที่เช่าซื้อ มีกรณีที่เรียกเกินราคาของทรัพย์ไปอย่างมาก

ผู้เข้าร่วม : มันไม่ได้เรียกเกินครับ แต่สมมติว่า รถคันนี้ซื้อขายกันตามสัญญาเช่าซื้อกัน 500,000 แล้วซื้อได้ 1 ปี ให้เอารถมาคืน รถคันนั้นถูกขายทอดตลาดไปในราคา 50,000 บาท มีส่วนต่างอีก 450,000 บาท คือทำไมต้องรับผิดชอบถึง 450,000 ครับ

ผู้เข้าร่วม : เรื่อง**มาตรา 456** ประมวลกฎหมายแพ่งค่ะ เท่าที่เคยไปเรียนแล้วทำวิทยานิพนธ์ส่งอาจารย์ที่เมืองนอก คือกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่จะใช้หลักเสรีภาพของแบบ (freedom of form) อย่างอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods: CISG) ก็กำหนดให้แบบของสัญญาจะอยู่ในรูปแบบใดก็ได้ ซึ่ง**มาตรา 456** เป็นกฎหมายที่ในสมัยของผู้ร่าง การซื้อขายยังไม่กว้างขวางเท่าไหร่ จึงถูกบังคับให้ออกแบบมาเพื่อใช้บังคับภายในประเทศ เพราะฉะนั้นเมื่อไทยไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญา CISG เราก็ต้องใช้**มาตรา 456** ในการซื้อขายระหว่างประเทศ ซึ่งกำหนดให้เราต้องมีแบบ มีรูปแบบในการซื้อขาย ซึ่งพอเป็นการซื้อขายที่มีระยะทางไกล จากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง ก็ค่อนข้างจะเป็นปัญหา

ผู้เข้าร่วม : ขอพูดถึงเรื่องการซื้อ E - book แต่จริง ๆ สัญญานี้คือการขอใช้บริการ คือเราพูดว่าซื้อ แต่เหมือนลักษณะการขอใช้ ไม่ได้เป็นการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ เป็นการขออนุญาตใช้สิทธิ เพราะฉะนั้น ถ้าสมมติ

ว่าเจ้าของ e - book ต้องการโอนหนังสือ e - book ให้คนอื่น ก็จะมีปัญหาว่าไม่สามารถโอนเป็นไฟล์ได้ เพราะว่าถูกล็อคเอาไว้ให้ใช้ได้เฉพาะบัญชี (Account) ของเรา จะเห็นได้ว่าเกิดการใช้สิทธิในรูปแบบนี้เยอะขึ้นมากในปัจจุบัน ภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา แต่ว่าในความเข้าใจของคนทั่วไปมักจะคิดว่า เราเป็นเจ้าของ e - book ดังกล่าว

ผู้เข้าร่วม : เนื่องจากว่าในตัวบรรพ 3 ใช้คำว่าทรัพย์สินเยอะ ก็จะมีปัญหาคือ ทรัพย์สินให้หมายความรวมถึงทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง ทำให้เกิดปัญหาว่าการซื้อขายทรัพย์ไม่มีรูปร่างจะเป็นอย่างไร เช่าทรัพย์ไม่มีรูปร่างได้หรือไม่ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาอาจไม่มีปัญหา แต่ปัจจุบันจะมีทรัพย์สินอื่นที่มันไม่มีรูปร่างขึ้นมาเพิ่มมากขึ้น

กระบวนกร : ก็คือปัจจุบันบรรพ 3 ในปัจจุบัน ไม่รองรับทรัพย์สินสมัยใหม่

ผู้เข้าร่วม : ใช่ค่ะ พวกทรัพย์สินดิจิทัลทั้งหลาย จะไม่รวมอยู่ในนิยามของคำว่า “ทรัพย์สิน”

ผู้เข้าร่วม : หรือจะต้องมีการตรากฎหมายเฉพาะ แต่ในทางปฏิบัติในเรื่องของสัญญาเช่าซื้อ เช่าทรัพย์ ขายฝาก ใช้กับทรัพย์ที่มีรูปร่างเป็นหลัก ไม่รวมถึงสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง เช่น NFT

.....

2. จ้างทำของ

กระบวนกร : ในแบบสอบถามส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน ว่าพอจ้างทำของเสร็จแล้วปรากฏว่าของไม่เป็นไปตามที่จ้างมา คุณภาพแย่กว่าที่จ้างไว้ แต่ก็ไม่มีมาตรการที่จะทำให้เขาต้องรับผิด อาจารย์คิดว่ายังไง

ผู้เข้าร่วม : บอกตามตรงเลยว่าพวกคดีพวกนี้ ในสัญญามักจะมีใบแสดงรายการวัสดุและค่าใช้จ่าย (Bill of Quantities: BOQ) อยู่แล้ว ซึ่งถ้าไม่ใช่คนที่สร้างบ้านก็คงไม่รู้ เพราะว่า BOQ จะเป็นตัวกำหนดว่าวัสดุที่จะใช้ สเปกอะไร แบบไหน ถ้าผู้รับจ้างระบุว่าสเปกกระเบื้อง 100 บาท วัสดุที่ใช้ก็ต้อง 100 บาท จะมีการแจ้งในแบบ ซึ่งโดยปกติในทางปฏิบัติจะกำหนดได้ว่าในสัญญาก่อสร้าง ต้องนำ BOQ ประกอบ เป็นภาคผนวกของแผนก่อสร้าง แต่ว่าคนทั่วไปก็ไม่ค่อยรู้ หรือกรณีช่างชาวบ้าน ผู้รับเหมาชาวบ้านที่อยากทำก็ทำไปเลย แต่ว่าโดยปกติเขาจะเขียนมาอยู่แล้วว่ามี BOQ บางกรณีก็มีสิ่งที่เรียกว่า action plan เลย ว่าใช้เวลากี่วัน ทำกี่วัน ช่วงไหนทำอะไร งานฐานราก งานโครงสร้าง ต้องทำอะไรเมื่อไหร่ ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงมักจะมี

action plan BOQ แล้วก็มีตัวสัญญาหลัก เพราะฉะนั้น ตัวสัญญาหลักก็จะระบุแค่ว่า ค่าจ้าง แล้วก็วิธีการเบิกงวดงาน

กรณีตัวอย่างที่ผมเจอ ถ้าเป็นฝ่ายผู้ว่าจ้าง ผมก็จะตกลงให้จ่ายเงินงวดท้าย ๆ ในจำนวนที่สูง ซึ่งก็จะจ่ายตามรอบงวดที่ตกลงกัน แต่หากกรณีเป็นผู้รับจ้าง ผู้รับจ้างก็ต้องบอกว่าเบิกเงินงวดแรก ๆ ในจำนวนที่สูงก่อน เพราะเราไม่รู้ว่ามันจะเป็นยังไง ดังนั้น ก็เพื่อความมั่นใจ ผู้รับจ้างก็เลยต้องการที่จะได้ค่าจ้าง ในจำนวนที่สูงไปตั้งแต่ตอนแรกเลย แต่บางกรณีผมก็เจอที่เป็นสัญญาแบบตามผลงาน คือเอาผลงานไปแลกกับค่าจ้างก็มีเขาเรียก “สัญญา Work done” คือ ต้องมีงานเสร็จก่อน แล้วจึงสามารถเบิกเงินค่าจ้างได้ เช่น เทปูนเสร็จ ถึงจะสามารถเบิกเงินได้ แต่กรณีนี้ตัวผู้รับจ้างมีความเสี่ยงแต่เขาก็ต้องการ เพราะว่าบางบริษัท เขาต้องการดูแลลูกน้อง เขาก็ต้องตกลงทำตามสัญญาดังกล่าว ที่เชียงใหม่ผมก็เห็นมาสองสามเจ้า เป็นสัญญาแบบเวิร์ค สัญญา Work done เพราะว่าผู้ว่าจ้างต้องการความมั่นใจมากขึ้น

ผู้เข้าร่วม : แต่สัญญาลักษณะดังกล่าว ก็เป็นรายละเอียดปลีกย่อยในสัญญาจ้างทำของหรือเปล่าครับ

ผู้เข้าร่วม : ใช่ ผมจึงเห็นว่าจะแยกสัญญาดังกล่าวออกมาให้มีความชัดเจนหรือไม่ก็ได้ แต่ถามว่าสัญญาดังกล่าวอยู่ในสัญญาจ้างทำของหรือเปล่า ผมเห็นว่าก็ยังอยู่ แต่เป็นรายละเอียดปลีกย่อย ถามว่าต้องไปเพิ่มมาตราที่เกี่ยวข้องมั้ย อันนี้แล้วแต่นะ แต่ถ้าเกิดถามว่าต้องการให้สัญญาก่อสร้างมีความชัดเจนไปเลยมั้ย ผมก็ไม่มีปัญหาที่จะแยกเรื่องสัญญาก่อสร้างออกมาเป็น พ.ร.บ.อีกฉบับเลยก็ได้

ผู้เข้าร่วม : แต่ถ้าอย่างที่อาจารย์พูด ก็มีประเด็นยิบย่อยนะ มันไม่ใช่แค่ไม่กี่มาตรา

ผู้เข้าร่วม : ผมบอกตามตรง เวลาเขียนสัญญาให้ผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้างก็ต้องมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน เพราะว่ามีเรื่องเงื่อนไข ระยะเวลาเข้ามาด้วย เช่นระยะเวลาตรวจรับงาน ใช้เวลาตรวจรับงาน 3 วัน 5 วัน 7 วัน เงินประกันต้องมีจำนวนเท่าไหร่ อย่างไร หรือแม้แต่พวกประกันผลงาน ถ้ารับประกันผลงาน ถ้าเกิดไม่ได้เขียนอะไรเลย ก็ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องปีเดียว นับแต่วันส่งมอบ แต่ถ้าเกิดว่าเป็นงานก่อสร้างของรัฐก็จะเห็นว่ามักจะมีการรับประกันผลงานโครงสร้าง 5 ปี นับแต่วันส่งมอบ รับประกันระบบการทำงาน 2 ปี ถ้าเกิดว่าเป็นสัญญาก่อสร้างของรัฐ ก็จะมีสัญญากำหนดรายละเอียดชัดเจน ถ้าให้แก้ผล ก็จะระบุว่า จะต้องแก้จุดใดหรือว่าจะให้ลงรายละเอียดปลีกย่อยก็ได้ แต่ถ้ากำหนดข้อตกลงกว้างเกินไป ในส่วนของคนปฏิบัติก็จะเป็นพวกทนายของแต่ละฝ่ายที่ต้องไปหาจุดที่ลงตัวกัน เพราะบางกรณีทำสัญญากันแล้ว เริ่มทำการงานที่จ้างแล้ว งานงวด 1 งวด 2 ไปเบิกเรียบร้อยแล้ว แต่ว่าสัญญายังไม่เกิดเลยเพราะยังทะเลาะกันเรื่องรายละเอียดสัญญาอยู่เลย

กระบวนกร : ขอสอบถามค่ะ อาจารย์มองว่าระยะเวลาในการประกันน่าจะมีปัญหาไหมคะ

ผู้เข้าร่วม : ระยะเวลาก็ขึ้นอยู่กับแต่ละกรณี เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าสามารถที่จะมีประกันผลงาน เพราะถ้าเกิดการประกันผลงานไม่ได้มีในสัญญาจ้างทำของด้วยซ้ำ หรือแม้แต่ไปอยู่ในวงการบันเทิงก็จะเป็นพวกวงดนตรี นักร้อง ก็จะเป็นสัญญาอีกรูปแบบหนึ่ง

ผู้เข้าร่วม : สัญญาจ้างทำของก็มีหลายลักษณะ ไม่ใช่แค่เป็นสัญญาก่อสร้าง แต่มีสัญญาจ้างแสดง หรือแม้แต่ค่าปรับ แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ แต่ทุกอย่างมีค่าปรับหมด เช่น สัญญาจ้างก่อสร้างบ้าน ที่มักคิดค่าปรับอัตราร้อยละ 0.01 แต่บางสัญญาอาจกำหนดค่าปรับเป็นอัตราร้อยละ 0.1 หรือบางสัญญาอาจกำหนดค่าปรับที่ร้อยละ 1 คือไม่มีเกณฑ์ค่าปรับที่แน่นอน ผมจึงเห็นว่าจะกำหนดเป็นรายละเอียดก็ยากอยู่นะ

ผู้เข้าร่วม : ยากครับ เพราะต้องขึ้นอยู่กับตอนที่ร่างสัญญาระหว่างผู้รับจ้างกับผู้จ้างเนี่ยนะ ว่าจะตกลงกันอย่างไร

ผู้เข้าร่วม : แต่ที่ผมเห็นด้วยเรื่องสัญญาจ้างก่อสร้างคือรายละเอียดของสัญญาก่อสร้าง ควรที่จะมีการเพิ่มมาตราที่เกี่ยวข้อง หรือจะแยกออกไปเป็น พ.ร.บ.ฉบับใหม่เลยก็ได้ เพราะสัญญาจ้างทำของในลักษณะที่เป็นงานก่อสร้าง ผมมองว่าเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เช่น จะก่อสร้างได้หรือไม่ ก็มีเกี่ยวข้องกับสเปกเหล็ก มีรายละเอียดยิบย่อยมากมาย แม้แต่ตอนตกลงกัน ตกลงทำตามแบบอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเริ่มทำการจ้าง ผู้ว่าจ้างก็อาจจะเรียกผู้รับจ้างให้แก้งานที่จ้าง ให้แตกต่างจากแบบที่ตกลงกัน ในช่วงระหว่างแก้งานที่จ้าง ก็จะเกิดค่าใช้จ่ายและจะเกิดช่วงเวลาที่จะต้องให้เวลาที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้

ผู้เข้าร่วม : พี่เสนอให้แก้ สมมติว่าเราสร้างบ้านอย่างนี้แล้วมันมีปัญหาว่าสัญญาจ้าง ที่ทำตามกฎหมายแต่ผู้รับจ้างคนที่ทำแบบก่อสร้างทิ้งงาน พี่เห็นว่าควรจะมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่จะเป็นหลักประกันว่าถ้าผู้รับจ้างทิ้งงานไป ผู้ว่าจ้างจะมีสิทธิอย่างไรบ้าง เช่น ให้รัฐเข้ามาดูแลหรือมาจัดการก่อน เพราะว่าส่วนมากผู้รับเหมาไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีเงินทองที่จะมาให้ยึด เป็นภาระของประชาชน เป็นภาระต่อผู้จ้าง

ผู้เข้าร่วม : ใช่ เพราะว่าบางคนเก็บเงินมาตลอดชีวิตมาสร้างบ้าน ซื้อที่ดินสร้างบ้านอยู่ แต่ผู้รับเหมาโกงไปหมดเลย คือลักษณะถ้าเป็นพวกผู้รับเหมาส่วนมากเหมือนว่าเขารู้ข้อกฎหมาย คนที่รับทำงานก็อาจจะทำไปสักงวด สองงวด หรือทำฐานขึ้นมา เพื่อหลีกเลี่ยงการฉ้อโกง หลีกเลี่ยงกฎหมายอาญา หลังจากนั้นก็ทำการที่จ้างไม่สำเร็จ เบิกเงินเกินงวดก็ไปฟ้องร้องกันเองระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง ภาระก็ตกอยู่กับผู้บริโภค

ผู้เข้าร่วม : ใช่ เราก็จะเสนอว่าให้แก้กฎหมาย อาจจะเป็นการทำสัญญาประกันภัย คล้ายกับการทำประกันสัญญา คือให้ผู้รับเหมาทำสัญญาตรงนี้ มันต้องบังคับจะดีกว่าไหม

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาอย่างนี้มีเยอะมาก เท่าที่เป็นทนายให้คำปรึกษาโรงพักหรือว่าศาล จะมีคนที่มาปรึกษาว่าสัญญาจ้าง จ้างทำของหรือสร้างบ้าน โดยส่วนมากจะเป็นสัญญาก่อสร้างบ้าน ผู้รับเหมาสร้างงานที่แล้วก็ทิ้งการงานที่จ้าง สมมติว่าผู้รับจ้างทำการงานที่จ้างไปได้ครึ่งนึงแต่เบิกเงินไปหมดแล้ว ปัญหานี้ควรที่จะต้องมีหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามาช่วยเหลือ แต่ก็ทำอะไรมากก็ไม่ได้ ภาระอยู่กับผู้ว่าจ้างอยู่ดี อาจจะออกกฎหมายที่สร้างสภาพบังคับมากกว่านี้ เพราะว่าส่วนมากประชาชนตรงนี้เขาเดือดร้อนเยอะ

ผู้เข้าร่วม : เยอะจริงเลย เขาสร้างคือหลีกเลี่ยงคดีอาญา ฉ้อโกงใช่มั้ย บางทีเห็นผู้รับเหมารับงานแล้วก็ไม่เสร็จสักงาน ประเด็นนี้เป็นปัญหาใหญ่ เพราะเขาหลีกเลี่ยงคดีฉ้อโกง และต้องการให้รับผิดทางแพ่ง ดิฉันจึงเห็นว่าควรที่จะแก้กฎหมายตรงนี้ เพราะในทางปฏิบัติหากฟ้องร้องคดีแพ่ง แล้วศาลวินิจฉัยให้ยึดทรัพย์เพื่อมาขายทอดตลาด แต่ปรากฏว่าเมื่อสืบทรัพย์ ผู้รับจ้างไม่มีทรัพย์สินใดให้ยึดได้เลย ดิฉันจึงเห็นว่าควรที่จะมีกฎหมายในลักษณะที่เป็นการประกันการทิ้งงาน เหมือนประกันการผ่อนชำระ ตอนทำสัญญาก่อสร้างให้ผู้ว่าจ้างซื้อประกันไว้ ประมาณนี้

ผู้เข้าร่วม : ผมเป็นทนาย มีประสบการณ์เกี่ยวกับสัญญาจ้างทำของ แล้วก็มีคดีเยอะแยะได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้รับจ้าง ส่วนใหญ่เป็นผู้รับเหมาทิ้งงาน ทำไม่สำเร็จ แล้วตอนที่เขามาขอรับจ้างทำการงานที่จ้าง เขาบอกว่าถ้าหากเขาไม่สำเร็จ จะคืนเงิน จะทำให้ดี วาดความหวังไว้ให้เรา สุดท้ายเขาก็ทำงานไม่สำเร็จ บางครั้งก็ทิ้งงาน ผมจึงต้องการให้เพิ่มมาตราที่เป็นบทลงโทษให้กับผู้รับเหมาที่ทิ้งงาน

ผู้เข้าร่วม : ถ้าเจอคดีลักษณะอย่างนี้ ส่วนใหญ่ผู้รับเหมาต้องมีเอกสารเกี่ยวกับผู้รับเหมาเหมือนกับผมเป็นทนายผมต้องมีใบอนุญาตเหมือนกัน เขาต้องมีใบอนุญาตพวกเจาะบาดาลก็เหมือนกัน เขาต้องมีใบอนุญาต ถ้าเขาทิ้งงาน เขาทำไม่สำเร็จเขาจะต้องถูกคาดโทษ พักใช้ เพิกถอน ถ้าไม่ทำให้เสร็จ ผมจึงต้องการให้มีบทลงโทษที่สามารถควบคุมเขาได้

กระบวนกร : เรื่องฟรีแลนซ์ที่จะถูกตีความเป็นสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างทำของจะไม่คุ้มครองคนที่เป็นไรเดอร์เท่าที่ควร ความจริงควรจะดึงเข้าไปอยู่กฎหมายจ้างแรงงานหรือเปล่า อาจารย์เห็นว่ายังไงคะ

ผู้เข้าร่วม : กลุ่มไรเดอร์ มีการพูดหลายรอบเรื่องสหภาพไรเดอร์ แต่ก็ยังไม่สำเร็จนะ การต่อรองของไรเดอร์กับบริษัทผู้ว่าจ้าง เช่น Grab หรือบริษัทอื่น ความจริงมีหลายเรื่องมากที่พวกเขาพยายามเรียกร้อง

กัน ทั้งเรื่องประกันภัย เวลาขับขี่แล้วเกิดอุบัติเหตุ ก็ยังต่อรองกันยังไม่สำเร็จ ผมเห็นว่าควรที่จะแยกกฎหมายออกมาเป็นอีกฉบับหนึ่ง ไม่ควรจะมาอยู่ในประมวลแพ่งและพาณิชย์

ผู้เข้าร่วม : ดิฉันใช้บริการไรเดอร์บ่อย แล้วก็เคยถามไรเดอร์เรื่องมอเตอร์ไซค์ที่ใช้ขับขี่ เขาบอกว่าเป็นมอเตอร์ไซค์ไฟฟ้า ที่เช่าผู้อื่นมา เพราะมอเตอร์ไซค์ของตนชำรุด บางทีน้ำมันหมดก็เติมไม่พอ เขาจึงตัดสินใจเช่ารถมอเตอร์ไซค์เพื่อความสะดวกดีกว่า เพราะทางบริษัทก็ไม่ได้ช่วยสนับสนุนไรเดอร์

กรณีดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่ ลูกค้าจ้างบริษัททำการงานที่จ้าง แต่บริษัทไปจ้างพนักงานให้มาเอาของอีกทีหนึ่ง สัญญาลักษณะนี้คือการทำสัญญาจ้างทำของซ้อน ทำให้ไรเดอร์ที่เป็นคนกลางที่จะต้องทำงานให้เรา เขาไม่มีคนสนับสนุน บริษัทก็จะอ้างว่า ถ้าคุณไม่ทำงานนี้ คุณก็จะไม่ได้เงิน จึงกลายเป็นว่าผู้ที่ประกอบอาชีพไรเดอร์เขาได้เงินจริง แต่ว่าไม่มีหลักประกันเรื่องทรัพย์สินหรือชีวิตของเขาเลย

ผู้เข้าร่วม : เห็นด้วยครับ ผมเคยสอบถามไรเดอร์ เขาเล่าว่าเขาออกมาจากบริษัทหนึ่งแล้ว เพราะบริษัทนั้นไม่มีสวัสดิการพนักงานให้เขาเลย ถ้าหากเขาประสบอุบัติเหตุระหว่างทำงาน บริษัทก็ไม่มีหลักประกันให้ไรเดอร์เลย เขาต้องออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด กลายเป็นว่าลูกค้าสั่งจ้างทำของ แต่ทำให้อีกคนหนึ่งเกิดอุบัติเหตุ จึงกลายเป็นอีกกฎหมายฉบับหนึ่ง ซึ่งผมมองว่าประเด็นนี้ผูกโยงกันมา และมีความซ้อนกันอยู่

ผู้เข้าร่วม : สัญญาเรื่องจ้างทำของถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเลี่ยงกฎหมายแรงงาน กฎหมายจ้างแรงงาน พวกงานนอกระบบ แทนที่จะต้องจ้างและรับผิดชอบเรื่องสวัสดิการ เรื่องความปลอดภัย เรื่องอะไรต่างๆ

ผู้เข้าร่วม : จริง ๆ เคยคุยว่าประเทศไทยมีการจ้างทำของแบบเชิงไสยศาสตร์แบบนี้ ถือว่าเราควรจะมีกฎหมายควบคุมไหมอะไรอย่างนี้ค่ะ เพราะว่ามีกรณีที่คนที่ไปจ้างทำของโดนข่มขืน โดนละเมิดสิทธิมนุษยชนกลายเป็นว่าเสียทรัพย์สินโดยใช่เหตุ แต่ว่าไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เลย

ผู้เข้าร่วม : เรื่องไรด์เดอร์ก็ยากอยู่นะ แต่ตอนนี้เหมือนมีการผลักดัน พ.ร.บ.ที่เกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ ไรเดอร์ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างแพลตฟอร์มกับไรเดอร์ก็จะไม่เกี่ยวข้องกัน ความสัมพันธ์ระหว่างแพลตฟอร์มกับคนจ้างผ่านแพลตฟอร์มเป็นสามช่วง ซึ่งถ้ามีปัญหาลูกค้าก็จะแจ้งต่อแพลตฟอร์มแล้วแพลตฟอร์มเข้าไปเคลียร์กับไรเดอร์คนนั้น

.....

3. ครอบครัวและมรดก

ผู้เข้าร่วม : เรื่องอำนาจปกครอง จากประสบการณ์ส่วนตัว แม่ปกครองบุตร บุตรเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ชาวบ้านเขาไม่ค่อยทราบ คือชาวบ้านไม่ค่อยจดทะเบียนสมรส ถ้าสมมติเป็นคนบนดอยหรือไม่ค่อยมีความรู้เรื่องกฎหมาย บางครอบครัวอาจแยกกันอยู่ และเกิดความไม่ยุติธรรม เช่นภรรยาทิ้งบุตร บิดาเลี้ยงบุตรตั้งแต่อายุหนึ่งเดือน บิดาเลี้ยงจนโตปรากฏว่า บุตรเกิดอุบัติเหตุอายุสิบสาม เมื่อไม่ได้จดทะเบียนสมรสทำให้บิดาไม่มีอำนาจปกครองบุตร บิดาจะร้องเป็นผู้เสียหาย ในฐานะผู้มีอำนาจจัดการแทนบุตรไม่ได้ เพราะว่ามารดาไม่ยินยอม มารดาก็เข้ามาสวมสิทธิ สวมสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้จากตัวผู้กระทำ

อีกกรณีเป็นมารดาต้องการเข้ามาสวมสิทธิร้องเป็นผู้เสียหายแทนบุตร แต่ถูกสังคมประณามมารดาจึง ต้องยอมคืนเช็คทั้งหมดให้บิดาซึ่งเลี้ยงดูบุตร ปัญหาแบบนี้เป็นปัญหาที่เราพบบ่อย เราเป็นทนายอาสา นั่งโรงพักด้วย มักจะเจอประเด็นที่ว่าชาวบ้านไม่ค่อยรู้เรื่องแล้วว่าไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ทำให้แล้วบิดาซึ่งเลี้ยงบุตรมาแต่ไม่มีอำนาจปกครอง

ผู้เข้าร่วม : อีกกรณีเป็นปู่ย่าเลี้ยงเด็กมา พอมีอุบัติเหตุขึ้นมา บิดาก็มาปรากฏตัวเพื่อรับมรดกของบุตร แล้วก็จะรับไปแทนที่จะให้ปู่ย่าที่ตั้งแต่เลี้ยงเขามาตั้งแต่เล็ก จากตอนแรกที่ทิ้งเขาไป

กระบวนกร : ควรจะให้สิทธิกับผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูตามเป็นจริง ในการได้ค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก ถูกไหมครับ

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องของการไม่ได้จดทะเบียนสมรส เป็นกฎหมายมันปิดปากพอสมควร

ผู้เข้าร่วม : แต่ในข้อเท็จจริงบางคดี มันก็ไม่มีความเป็นธรรม

ผู้เข้าร่วม : ในกรณีตัวอย่างข้างต้น ปู่ย่าเป็นผู้มีอำนาจปกครองเลี้ยงดู เพราะว่าปู่ย่าเป็นผู้ที่เลี้ยงดูเด็กมา แต่เขาไม่มีสิทธิรับมรดกของเด็กที่เลี้ยงดู เพราะว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้แบบนั้น กฎหมายบัญญัติเฉพาะผู้สืบสันดาน และทายาทตามลำดับที่กฎหมายกำหนด

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นนี้มีสาเหตุมาจากการที่ สังคมเปลี่ยนไปด้วย ปัจจุบันมารดาเลี้ยงเด็ก พ่อเลี้ยงเดี่ยวก็เยอะเลยเดี๋ยวนี้ เพราะฉะนั้น เรื่องอำนาจปกครองก็ต้องเป็นเรื่องสำคัญ หากไม่ได้จดทะเบียนสมรส บิดาจะมาร้องขอต่อศาลให้ได้รับอำนาจปกครอง ต้องได้รับความยินยอมจากมารดา ศาลจึงจะมีคำสั่งให้บิดามีอำนาจปกครอง แต่ในทางปฏิบัติส่วนมากมารดาจะไม่ค่อยให้ความยินยอม

ผู้เข้าร่วม : หลังจากประกาศใช้ พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมแล้ว ต้องตกลงกันว่าใครต้องหมั้นใครหรือไม่ เพราะตามกฎหมายฉบับเก่าคือชายต้องให้ของหมั้นแก่หญิง

ผู้เข้าร่วม : พินัยกรรมไม่สามารถบังคับใช้ได้จริง เมื่อได้รับที่ดินเป็นมรดก หากพิจารณาตามกฎหมาย ถ้าผู้ใดทำพินัยกรรมเมื่อเจ้ามรดกตาย ทรัพย์มรดกย่อมตกแก่ทายาทโดยทันที โดยหลักแล้วเมื่อได้รับพินัยกรรม ทายาทก็แสดงตัว นำพินัยกรรมแล้วก็ไปสำนักงานที่ดินเพื่อจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อ ก็ควรที่จะสามารถทำได้ แต่สำนักงานที่ดินมักจะสั่งให้ไปร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกก่อน แล้วนำคำสั่งศาลมายืนยัน เป็นการเพิ่มภาระอีก

นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ก็ไม่ให้เช่นเดียวกัน ประเด็นนี้เกี่ยวกับหลายเรื่อง ดังนั้นปัญหาก็คือในเรื่องของเรื่องมรดก การตกทอดมรดก มันควรเป็นการออกกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการที่ประชาชนจะสืบทอดมรดกต่อ มันไม่ควรมีกรณีดังกล่าว คือหน่วยงานรัฐควรแก้ไขเรื่องดังกล่าว รับมาแล้ว ถ้าเกิดเห็นว่าเป็นพินัยกรรมที่ถูกต้องตามแบบ จะดำเนินการได้เลยนะ ไม่ใช่ให้ประชาชนจะต้องดำเนินการกลับไปกลับมาอีก

กระบวนกร : กรณีธนาคารพาณิชย์ไม่ถามยอดเงินเลยนะคะ เพราะเขาขอผู้จัดการมรดกอย่างเดียวจึงจะดำเนินการให้เท่านั้น

ผู้เข้าร่วม : เพราะเจตนารมณ์ของพินัยกรรมถือว่าเอาเจตนาของคนตายเป็นใหญ่ ไม่เอาคำพิพากษา ไม่ถือเอาคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล จริง ๆ ต้องยึดตามพินัยกรรม ตามเจตนาคนตายเลย แต่ว่าแนวปฏิบัติไม่ได้

ผู้เข้าร่วม : คือที่ผมเข้าใจสำนักงานที่ดินก็คือ สำนักงานที่ดินกลัวว่าถ้าปฏิบัติอะไร แล้วจะเกิดปัญหาตามมา ก็เลยตัดปัญหา ด้วยการถือตามคำสั่งศาล

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องปัจจุบันไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ดังนั้นจึงเกิดปัญหาเรื่องของเด็กที่ไม่ได้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา ถ้าบิดาจะเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย พ่อแม่ต้องมาจดทะเบียนสมรสกัน หรือต้องไปฟ้องเพื่อรับรองบุตร ตรงนี้น่าจะมีการปรับปรุงเหมือนกัน ก็คือถ้าสามารถพิสูจน์ถึงการเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ก็น่าจะมอบสิทธิให้เขาเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายได้เลยทันที เช่น การใช้นามสกุล การยอมรับว่าเป็นพ่อ เพราะปัจจุบันไม่ค่อยจดทะเบียนสมรสกันค่อนข้างเยอะ แล้วก็จะเกิดปัญหาแบบนี้ตามมาเยอะ

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องของหนี้สินที่ตกทอดสู่ทายาท กลายเป็นว่าทายาทจะกลายเป็นจำเลย เพื่อรับผิดต่อเจ้าหนี้ของเจ้ามรดก มันควรมีกระบวนการอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งที่จัดการเรื่องของบรรดาทรัพย์สินของเจ้ามรดก ให้ให้เรียบร้อยก่อนแล้วค่อยตกทอด ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นว่าเมื่อได้รับหนี้สินตกทอดจากกองมรดก ทายาทก็ถูกเจ้าหนี้กองมรดกฟ้องร้องทันที ในมุมมองของผมมันเพิ่มความวุ่นวายเข้ามา

ผู้เข้าร่วม : พินัยกรรมในรูปแบบดิจิทัล น่าจะเปิดโอกาสให้ทำแบบดิจิทัลได้

ผู้เข้าร่วม : อัตราส่วนของการรับมรดกของทายาทที่ไม่ได้ช่วยดูแล เราเห็นในข่าวกันว่า ลูกทำงานหาเงินเลี้ยงชีพด้วยตนเอง โดยที่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ แต่เมื่อพ่อแม่แก่ตัวลง ก็เรียกร้องให้ลูกเลี้ยงดูตน ทั้งที่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตรเลย พ่อแม่ที่ไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร ไม่ควรที่จะได้รับมรดกของบุตร

ผู้เข้าร่วม : การรับรองบุตร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เยาว์ที่มีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ จะสามารถยื่นคำร้องขอให้รับเป็นบุตร โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ผมเห็นว่า ควรจะแก้ไขให้ผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี สามารถยื่นคำร้องขอให้รับเป็นบุตรด้วยตนเอง หรือได้รับความยินยอมจากบิดาหรือมารดา คนใดคนหนึ่งได้หรือไม่

ผู้เข้าร่วม : มีปัญหาว่า คนตายเป็นเจ้าของ Facebook แล้วมีผู้ติดตาม แล้วญาติอยากจะเอาข้อมูลไปใช้ บัญชี Facebook ถือเป็นทรัพย์มรดกหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นคือมันจะมีอยู่หลายอย่าง อันที่สองคือสิ่งที่มันอยู่ในบัญชีนั้น อาจจะเป็นภาพเป็น สิ่งที่มีลิขสิทธิ์ชนิดหนึ่ง

ผู้เข้าร่วม : แล้วไม่รู้กฎหมายเราไปถึงไหน ผมเห็นว่าบัญชี Facebook เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของเจ้าของอยู่แล้ว เป็นมรดกเสร็จแล้วไปจัดการ

ผู้เข้าร่วม : แต่โดยสภาพบางอย่างเป็นทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้ เช่น คลิปวิดีโอ

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาเรื่องนี้คือ กฎหมายไทยไม่ไปถึง เช่นสมมติว่าเราเล่นเกม แล้วสมมติว่าเราซื้อไอเทมในเกมไว้เยอะ แล้วมูลค่าไอเทมในเกมมันสูงมาก แต่เราไม่สามารถนำออกมาได้ แล้วจะทำยังไงกับมันต่อ เราสามารถปล่อยไอเทมนั้นให้อยู่กับบัญชีเดิม หรือว่าเราจะโอนให้คนอื่น หรือว่าถ้าสมมติว่าเราจะเอาไอเทมนั้นไปขายให้กับผู้เล่นคนอื่นจะได้ไหม ใครจะรับเป็นทายาท ทางแก้มันยังไม่มี

ผู้เข้าร่วม : ควรมีกฎหมายรองรับเรื่องทรัพย์มรดก ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัล

.....

4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ผู้เข้าร่วม : ถ้าสมมติว่าบริษัทเล็ก ๆ ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีแผนธุรกิจ เขาอยากไปกู้ยืมจากธนาคาร แล้วไม่มีเงิน ไม่มีรถ ไม่มีหลักประกัน มีอะไรไหมมาช่วยบริษัทเล็ก ๆ หรือไม่

ผู้เข้าร่วม : นโยบายที่ช่วยให้กู้ยืมได้ถึงแม้จะไม่มีหลักประกัน ผมก็ไม่ทราบว่ามีนโยบายอะไรหรือไม่ แต่ถ้ากฎหมาย ถ้าจะกู้ยืมสามารถมีหลักประกันได้ แต่ถ้าไม่มีหลักประกัน กรณีนี้ผมไม่แน่ใจว่าจะสามารถกู้ยืมได้หรือไม่ เพราะโดยหลักว่าเวลาจะกู้ยืม ธนาคารต้องการให้ผู้กู้มีผู้ค้ำประกัน หรือจำนอง จำนำ เพื่อเป็นหลักประกัน ถ้ามีแนวทางช่วยเหลือ คงอยู่ในรูปแบบนโยบายมากกว่า

ผู้เข้าร่วม : กรณีมีการกู้ยืมเงินทางไลน์ แล้วเราเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ขอเงิน 50,000 บาท โดยไม่ได้มีข้อความว่าจะคืน แต่ความจริงแล้วเป็นการกู้ยืมเงิน เพราะมีการพูดคุยต่อหน้าทั้งสองฝ่ายว่าลูกหนี้จะคืนเงินให้แก่เจ้าหนี้ จึงเกิดปัญหาว่าในทางปฏิบัติไม่สามารถฟ้องร้องได้ เพราะไม่มีข้อความที่ชัดเจน ในทำนองว่าลูกหนี้จะกู้ยืมเงินเจ้าหนี้ แต่มีตัวเงินและมีการโอนเงินให้แก่กันจริง ผมคิดว่าควรหาวิธีแก้ปัญหาตรงนี้ เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายในเรื่องนี้

ผู้เข้าร่วม : ศาลมองว่ากรณีนี้ยังไม่เข้าลักษณะกู้ยืม ควรแก้กฎหมายเป็นไม่ต้องใช้พยาน ไม่ต้องทำเป็นหนังสือก็ได้ จะง่ายกว่าหรือไม่

ผู้เข้าร่วม : ในกฎหมายจำนอง สามารถจำนองทรัพย์อื่น เช่น อสังหาริมทรัพย์ เครื่องจักรที่จดทะเบียน ตาม พ.ร.บ.จดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 ปรากฏว่าการจดทะเบียนเครื่องจักร กฎกระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้กำหนดประเภทของเครื่องจักรที่สามารถจำนองได้ แต่กฤษฎีกาก็ตีความว่าเฉพาะเครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่เครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอื่นที่ไม่ใช่อุตสาหกรรม เช่น เครื่องออกกำลังกาย เครื่องเอกซเรย์ เครื่องเลเซอร์ ไม่ถือว่าเป็นเครื่องจักร ทั้งที่สามารถที่จะไปใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมได้ จึงเป็นข้อจำกัดที่ควรจะเป็นเรื่องของการที่จะทำให้กิจการจะสามารถเอาทรัพย์สินไปเป็นหลักประกัน ซึ่งตามเจตนารมณ์ของกฎหมายน่าจะต้องการให้สามารถนำมาใช้จำนองได้ ผมจึงเสนอว่าต้องแก้กฎกระทรวงอุตสาหกรรม ว่าการจำนองเครื่องจักร ไม่ได้จำกัดเฉพาะเครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น เพราะปัจจุบัน กิจการที่ใช้เครื่องจักรไม่ได้ใช้แค่โรงงานเท่านั้น ประเด็นนี้คือสิ่งที่ทำให้ไม่เอื้อต่อระบบธุรกิจ

ผู้เข้าร่วม : คือปัญหาที่การตีความของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ตีความว่าเครื่องจักรต้องเป็นเครื่องจักรที่ติดอยู่กับสถานที่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น ซึ่งสถานประกอบการปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องอยู่ที่โรงงานอย่างเดียว อย่างเช่น เครื่องฉายเอกซเรย์ หรือในธุรกิจบริการ เครื่องออกกำลังกาย ควรจะเป็นทรัพย์สินที่จะสามารถไปเป็นหลักประกันของการกู้ยืมได้

ผู้เข้าร่วม : ก็คือการเป็นผู้ค้ำประกัน น่าจะมีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขว่า คนหนึ่งคนจะค้ำประกันได้ไม่เกินกว่ากี่เท่าของเงินได้ของตัวเอง ปัจจุบันการค้ำประกันทำกันง่ายเกินไป เพราะสามารถทำได้ง่าย แค่นำชื่อตนเองมาค้ำประกัน แต่ตอนโดนฟ้องร้องผู้ค้ำประกันต้องรับผิดหนัก และเวลาเกิดปัญหาผู้ค้ำประกัน ต้องจ่ายคืนให้กับเจ้าหนี้แทนลูกหนี้ไม่พอ ตัวเองต้องไปดำเนินการเรียกเอาคืนจากลูกหนี้อีก กลายเป็นภาระไปเรื่อย ๆ

ปัจจุบัน แม้จะมีการกำหนดวงเงิน แต่การกำหนดวงเงินควรจะต้องมีเงื่อนไขพิเศษเพิ่มเติมขึ้นมาก็คือ น่าจะต้องกำหนดว่าผู้ที่จะค้ำประกันได้ต้องมีการระบุรายได้ต่อเดือน ตรวจสอบความสามารถในการที่จะต้องจ่ายแทนคืนลูกหนี้ ถ้าผู้ค้ำประกันต้องการผ่อนคืน ต้องผ่อนคืนเดือนละเท่าไหร่ เพราะปกติจากคดีที่เจอคือ ผู้ค้ำประกันถูกฟ้องล้มละลายเยอะมาก ทั้งที่ตัวเองไม่ได้เกี่ยวข้องกับหนี้ของลูกหนี้เลย ดังนั้นจึงเห็นว่าน่าจะมีมาตรการป้องกันเพิ่มมากขึ้น

ผู้เข้าร่วม : ปัจจุบันการสัญญากู้ยืมที่มีผู้ค้ำประกัน กับสัญญากู้ยืมเงินทั่วไป มีอัตราดอกเบี้ยที่เท่ากัน ขณะที่ พ.ร.บ.ดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 สามารถที่จะคิดดอกเบี้ยมากกว่าที่กฎหมายกำหนด ผมจึงเกิดคำถามว่าทำไมถึงสามารถทำได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการเท่าเทียมกัน ในเรื่องของอัตราดอกเบี้ย ถ้าเป็นเรื่องของกู้ยืม ให้มีอัตราดอกเบี้ยที่เท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นของธนาคารที่เป็นสถาบันการเงินใด คือผมต้องการจะให้ธนาคารลดอัตราดอกเบี้ยลง เพราะปัจจุบัน ดอกเบี้ยแบบลอยตัว (Floating Rate) หรือ MRR (Minimum Retail Rate) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำสำหรับลูกค้าธนาคารชั้นดี หรือ MLR (Minimum Loan Rate) มีอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก

ดังนั้นจึงทำให้เกิดดอกเบี้ยกระจายและมีหลากหลายแบบ ถ้าจะทำให้เกิดความยุติธรรม ควรที่จะกำหนดว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดได้ไม่เกินเท่าไหร่ และการคิดอัตราดอกเบี้ย ควรที่จะสอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน ไม่ใช่เป็นอัตราดอกเบี้ยคงที่ แต่ควรที่จะจะต้องขึ้นลงได้ ตามสถานการณ์ธุรกิจ หรือสภาพเศรษฐกิจ

ผู้เข้าร่วม : ควรที่จะแบ่งหมวดหมู่ ระหว่างสัญญากู้ยืมเงินกับสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ให้ชัดเจนไปเลย ไม่ควรอยู่ในหมวดเดียวกัน เพราะชาวบ้านอ่านกฎหมายแล้วไม่เข้าใจว่าแตกต่างกันอย่างไร

ผู้เข้าร่วม : ปัจจุบันคำพิพากษาของศาล ได้กำหนดแบบฟอร์มของสัญญากู้ว่าจะต้องมีองค์ประกอบ 1234 ซึ่งจริง ๆ แล้วบทบัญญัติในเรื่องนี้ไม่ได้ระบุเอาไว้ เพียงแค่ว่าการกู้ยืมตั้งแต่ 2,000 บาทขึ้น ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จะไม่สามารถฟ้องร้องได้ แต่คำว่า “หลักฐานเป็นหนังสือ” กฎหมายไม่ได้ระบุว่าจะต้องอยู่ในลักษณะแบบใด อะไรก็ตามที่พิสูจน์เจตนาว่าจะเป็นการกู้ยืม ควรจะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานได้แล้ว แต่ศาลได้วางแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานว่า ต้องระบุว่ามีชื่อผู้ค้ำประกัน ระบุจำนวนเงิน แล้วก็ต้องมีการระบุว่าจะใช้คืนเมื่อไหร่ อย่างไร คือจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการกู้ยืมเงิน

ผู้เข้าร่วม : หรือใช้หลักฐานในการจ่ายเงิน เป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืม เพราะปัจจุบันสลิปการโอนเงิน ไม่เพียงพอต่อการเป็นหลักฐานว่ามีการกู้ยืมเงิน ไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องได้ แต่ว่าเป็นเรื่องการนำสืบพิสูจน์ว่าการกู้ยืมเงินมีการกู้ยืมเงินกันจริงหรือไม่ และกู้ยืมเงินกันจำนวนเท่าไหร่ มีการกำหนดชำระเงินเมื่อไร ผมจึงเห็นว่าควรที่จะมีแบบของสัญญากู้ยืมเงินตามกฎหมาย ถ้าไม่เป็นตามแบบฟ้องร้องกันไม่ได้ ทำให้ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม : สัญญากู้ยืม ค้ำประกัน จากเมื่อก่อนทำสัญญาค้ำประกัน 7 คน ต่อมาก็เปลี่ยนเป็น 3 คน คราวหน้าก็เปลี่ยนว่าไม่จำเป็นต้องมีผู้ค้ำประกันก็ได้ คือคนค้ำประกันไม่ได้อะไรกับหนี้ของลูกหนี้ บางกรณีผู้ค้ำประกันก็ถูกบังคับให้ทำสัญญา หรือถ้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ก็มักจะตกลงเป็นผู้ค้ำประกันให้กันเอง แทนที่จะให้เป็นภาระคนอื่นทำไมถึงให้เป็นภาระตัวเอง

ผมเคยเจอกรณีที่เป็นผู้ค้ำประกัน และถูกบังคับชำระหนี้จนเขาฆ่าตัวตาย เพราะหนี้ที่เขาไม่ได้สร้าง แต่ทำให้เขาถูกยึดทรัพย์สินทั้งหมดทั้งที่ไม่ได้ทำอะไร ผมเห็นว่าการค้ำประกันมีประโยชน์ที่เป็นการประกันความเสี่ยง ลูกหนี้ควรที่จะแบกรับความเสี่ยงในหนี้ของตนเอง จึงควรที่จะมีหลักประกันอย่างอื่นมากกว่าที่จะให้ผู้อื่นค้ำประกัน

ผู้เข้าร่วม : ก็คือหมายถึงว่า อาจจะไม่ใช้การค้ำประกันที่มันเสี่ยงกับผู้ค้ำประกัน แต่อาจจะไปหาวิธีอื่นที่ไม่เป็นภาระแก่ผู้ให้หลักประกันจนเกินไป

ผู้เข้าร่วม : ใช่ครับ อย่างน้อยถ้าลูกหนี้เป็นบิดามารดา หรือญาติที่สืบสายเลือดใกล้ชิด ผู้ค้ำประกันก็น่าจะสามารถไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้ แต่ถ้าเกิดลูกหนี้ไม่รู้จักหรือไม่สนิทกับผู้ค้ำประกัน หากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ไม่สามารถพบลูกหนี้ได้ ก็จะเดือดร้อนผู้ค้ำประกัน

ผู้เข้าร่วม : มีประเด็นเรื่องสัญญาก่อสร้าง มีกรณีที่ผู้ว่าจ้างต้องการให้ธนาคารออกหนังสือค้ำประกันโดยธนาคาร (Bank Guarantee) ให้แก่ผู้รับจ้าง เพื่อเป็นหลักประกันในการทำการงานที่จ้าง แต่ขณะเดียวกันผู้ว่าจ้างไม่มีหลักประกันการชำระค่าสร้าง หมายความว่าฝั่งผู้ว่าจ้างก่อสร้างไม่มีอะไรการันตีว่าเขาจะสร้างเงินเพียงพอต่อการชำระค่าก่อสร้าง

คือมุมหนึ่งเราอาจจะกลัวผู้รับจ้างทิ้งงาน แต่ในทางปฏิบัติก็จะมีทั้งสองฝั่ง ทั้งผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างที่ทิ้งงาน หมายถึงว่ากรณีผู้รับจ้างทิ้งงาน คือ รับเงินงวดสุดท้ายไปแล้วแต่ทำงานยังไม่เสร็จก็ทิ้งไซต์งานไปแล้ว หรือว่าฝั่งผู้ว่าจ้างเองไม่มีเงินจ่ายค่าจ้าง ก็ทำให้งบกระแสเงินสด (Cash flow) ในการทำสัญญาก่อสร้างมันไม่สามารถดำเนินไปได้ ตอนนี้ชมรมนักกฎหมายก่อสร้าง อนุญาโตตุลาการ THAC กำลังร่างแรกเสนอผ่านกระทรวง ยังไม่ได้เสนอเข้า พ.ร.บ.เพราะว่ายังอยู่ในช่วงทบทวนร่างกันอยู่

ผู้เข้าร่วม : การกู้ยืมเงินผ่านโซเชียลที่ต้องใช้แบบที่กฎหมายกำหนด เพราะสืบพยานยากมาก

ผู้เข้าร่วม : เพราะว่าบางครั้งการสนทนาผ่าน Messenger หรือ Line มักจะมีการยืมเงินโดยใช้คำหลีกเลี่ยง เช่น “รบกวนเอาเงินให้หน่อย” ทำให้ไม่สามารถตีความกฎหมายไปในทางที่กฎหมายกำหนดได้ ผมจึงเห็นว่าเราต้องมองแบบกว้าง ๆ ถ้าเราไม่มีพยานบุคคลให้เราสืบ เราใช้พยานอื่นที่ไม่ใช่บุคคลจะได้ง่าย ตัดปัญหาตรงนี้ไปเลย

.....

5. ประกันภัย

ผู้เข้าร่วม : น่าจะมีการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยไว้ใน พ.ร.บ.ฉบับเดียวกัน และรวมถึงรวบรวมประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

ผู้เข้าร่วม : ผมเคยเจอปัญหาทำประกันวินาศภัย แต่บริษัทประกันภัยไม่ยอมจ่ายค่าประกัน เพราะไม่เชื่อว่าผู้เอาประกันเป็นคนขับจริงหรือไม่ ทำให้ต้องไปดำเนินการแก้ไขที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ผมจึงเห็นว่าในกรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายค่าประกัน ควรจะมีมาตรการทางกฎหมายแก่บริษัทประกัน เพื่อควบคุมบริษัทประกันภัย

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาของการทำประกันรูปแบบใหม่ เช่นการทำประกันชีวิตผสมกับประกันวินาศภัยอยู่ในกรมธรรม์เดียวกัน ซึ่งมีอายุความที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาการตีความ

ผู้เข้าร่วม : สิทธิในการบอกล้างโมฆียะ กรณีผู้เอาประกันภัยปกปิดไม่เปิดเผยข้อความจริง ตาม **มาตรา 865** วรรค 2 ที่กำหนดให้ผู้รับประกันมีสิทธิบอกล้างสัญญาประกันภัยภายใน 5 ปีนับแต่วันทำสัญญา แต่ในทางปฏิบัติมีคำสั่งนายทะเบียนที่กำหนดในกรมธรรม์และคำสั่งนั้นกำหนดให้มีระยะเวลา 2 ปีนับแต่วันที่สัญญามีผลใช้บังคับ การที่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดระยะเวลาบอกล้างสัญญาประกันภัยถึง 5 ปี จึงไม่ได้ใช้แล้วในทางปฏิบัติ จึงควรยกเลิกมาตราดังกล่าว

ผู้เข้าร่วม :การจ่ายค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย ควรที่จะมีการควบคุมบริษัทที่ปฏิเสธการจ่ายหรือจ่ายล่าช้า

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาเรื่องเงินกองทุนวินาศภัยไม่เพียงพอ เช่น ในกรณีสถานการณ์โควิด ที่บริษัทประกันภัยไม่มีเงินเพียงพอจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัย แต่ประเด็นดังกล่าวไม่ได้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อยู่ในกฎหมายเฉพาะ

ผู้เข้าร่วม : มาตรา 868 ที่กำหนดให้สัญญาประกันภัยทะเล ให้บังคับตามกฎหมายทะเล ซึ่งในทางปฏิบัติมีปัญหาเรื่องการปรับใช้กฎหมาย ว่าจะต้องปรับใช้ตามกฎหมายเฉพาะ หรือกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะปัจจุบันมีประกันหลายประเภท ซึ่งปัจจุบันมีร่าง พ.ร.บ.ประกันภัยทะเล แต่ยังไม่ได้มีการประกาศใช้ ทำให้คู่สัญญาไม่รู้สิทธิหน้าที่ของตน

ผู้เข้าร่วม : คำสั่งของนายทะเบียนเป็นคำสั่งทางปกครอง มีผลเฉพาะกรณี แต่ในทางปฏิบัติกลายเป็นแบบของสัญญา ที่ผู้รับประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยตกลงที่จะปฏิบัติตามกรมธรรม์ ที่ไม่สามารถตกลง แตกต่างไปจากที่นายทะเบียนกำหนด เช่น การระงับข้อพิพาทด้วยอนุญาโตตุลาการ หากมีข้อพิพาทที่เกิดจากหรือเกี่ยวเนื่องจากสัญญาประกันภัย ระหว่างประชาชนผู้เอาประกันภัย หรือผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัยกับบริษัทประกันภัย ผู้เสียหายสามารถยื่นคำเสนอข้อพิพาทแก่อนุญาโตตุลาการ เรียกร้องให้บริษัทประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมักเกี่ยวข้องกับเรื่องละเมิด เพราะโดยหลักแล้วสัญญาประกันภัยจะบังคับตามกรมธรรม์ที่เป็นสัญญาประเภทหนึ่ง ดังนั้น เรื่องประกันภัยจึงเกี่ยวข้องกับการตีความกรรมธรรม์ประกันภัย

ผู้เข้าร่วม : การระงับของสัญญาประกันภัยฝ่ายเดียว มีปัญหาว่า ให้สิทธิผู้รับประกันภัย ในการปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ เช่นในสถานการณ์โควิด ที่บริษัทประกันภัยขอไม่จ่ายค่าสินไหม

ทดแทนได้หรือไม่ ขณะที่ผู้เอาประกันภัยสามารถบอกเลิกสัญญาได้ด้วยการไม่จ่ายเบี้ยประกัน ซึ่งประเด็นนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดไว้

ผู้เข้าร่วม : โรงงานควรที่จะมีประกันภัยของตนเองหรือไม่ ส่วนตัวเคยเจอกรณีที่โรงงานแพ้คดีเรื่องสิ่งแวดล้อม และศาลมีคำพิพากษาให้จ่ายค่าสินไหมทดแทน 10 กว่าล้าน โรงงานดังกล่าวจึงยื่นขอล้มละลาย ทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น โรงงานควรที่จะมีประกันภัยในกรณีที่เกิดเหตุละเมิดหรือกรณีที่ต้องรับผิดหรือไม่

.....

6. จ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 : มีปัญหาเรื่องความเหลื่อมกันของแพลตฟอร์ม เช่น แพลตฟอร์ม Grab ตกลงแล้วสัญญาระหว่างบริษัทกับไรเดอร์คือสัญญาจ้างแรงงานหรือไม่ ทำให้เกิดประเด็นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการจ้างแรงงานไปเยอะ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 : ในทางปฏิบัติไม่ได้ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ใช้ พ.ร.บ.เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน

ผมเห็นว่าอาจจะต้องรวบรวมกฎหมาย หรือยกเลิกเรื่องของสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และใช้แต่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เพราะสุดท้ายในทางปฏิบัติเราไม่ได้ปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ใช้ พ.ร.บ.เฉพาะ มากกว่า

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 : เห็นด้วยครับ เพราะปัจจุบันเราใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานมากกว่า นอกจากนี้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน จะมีรายละเอียดที่เยอะกว่า แล้วก็น่าจะครอบคลุมในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปแล้ว ฉะนั้น ถ้ายกเลิกในส่วนของบรรพนี้ไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็น่าจะดี อันนี้ในความเห็นนะครับ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 : ตอนนี้ปัญหาที่เจอบ่อย ๆ คือ จ้างแรงงาน กับจ้างทำของ ถูกนำมาตีความผสมปนกัน อาจจะต้องคุยกันว่า ตกลงว่าแล้วเราจะแยกความแตกต่างระหว่างทั้งสองสัญญา ถ้าหากทำสัญญากับภาครัฐ ส่วนใหญ่จะเป็นการทำสัญญาจ้างทำของ แต่ในความเป็นจริงคือ สัญญาจ้างแรงงาน เพราะฉะนั้นเขาจะไม่ถูกคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่สามารถปรับใช้ได้ เพราะถูกตีความว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 3 : คือส่วนใหญ่ภาครัฐจะใช้คำว่าสัญญาจ้างเหมาบริการ ซึ่งก็จะกลายเป็นสัญญาจ้างทำของ ทำให้ลูกจ้างภายใต้สัญญาไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามสัญญาจ้างแรงงาน เพราะฉะนั้นลูกจ้างจะโดนเอารัดเอาเปรียบในแง่ของการจ้างเหมาบริการ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 4 : เหมือนกับกรณีการบริหารพัสดุภาครัฐ ที่มีลักษณะเป็นสัญญาจ้างทำของ โดยหลักแล้วการคุ้มครองแรงงาน จะคุ้มครองที่ตัวแรงงาน แต่ว่าถ้าตามหลักกฎหมายแพ่ง เป็นเรื่องของความสมัครใจ และเรื่องความตกลง เพราะฉะนั้นความคุ้มครองบางอย่างที่ลูกจ้างสละไป ลูกจ้างจะได้สิทธิประโยชน์ไม่เหมือนที่เจตนาที่กฎหมายต้องการคุ้มครอง

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 : ผมเห็นว่าน่าจะมีอยู่ประมาณ 2 ประเด็น ประเด็นแรกถ้าเราปรับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ก็อาจจะมีปัญหาเรื่องเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ในเรื่องของนิยามคำว่า “สินจ้าง” กับ “ค่าจ้าง” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้คำว่าสินจ้าง ซึ่งสินจ้างมันครอบคลุมหมด แต่ถ้าเป็น พ.ร.บ.คุ้มครอบแรงงาน มันเฉพาะแค่ค่าจ้าง เงินเท่านั้น ดังนั้น ถ้าหากเราจะใช้เฉพาะแต่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน จะต้องมีการแก้ไข พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน โดยการเพิ่มนิยามคำว่า “ค่าจ้าง” ให้หมายความรวมถึงสวัสดิการอื่นนอกจากตัวเงิน

อีกประเด็นหนึ่งคือ คำว่า “ค่าชดเชย” “ค่าสินไหมทดแทน” และ “เงินอื่นที่นอกเหนือจากนั้น” ซึ่งคำเหล่านี้มีความหมายใกล้เคียงกัน แต่ไม่สามารถใช้คำเดียวได้ ต้องอาศัยการตีความ เช่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” แต่ถ้าเป็นพ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ใช้คำว่า “ค่าชดเชย” ซึ่งจริง ๆ ก็คือคำที่มีความหมายเดียวกัน ผมจึงเห็นว่าคำควรใช้คำเดียวกัน เพื่อที่จะไม่ต้องตีความ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 4 : กรณีมหาวิทยาลัยในกำกับ คือ ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายคุ้มครองแรงงาน จึงเกิดคำถามว่าจะต้องปรับใช้กฎหมายฉบับใด ผมเห็นว่าควรที่จะมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครอง เพราะสัญญาจ้างส่วนใหญ่ของรัฐมักจะเป็นสัญญาจ้างทำของกับสัญญาจ้างแรงงาน จึงเกิดคำถามว่ากรณีใดบ้างที่เป็นสัญญาจ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 : ประเด็นนี้คือ หน่วยงานที่ไม่อยู่ภายใต้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ถูกกำหนดว่าต้องมีมาตรฐานที่ไม่ต่ำกว่าที่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน กำหนด แต่หน่วยงานใดจะทำหน้าที่ตรวจสอบว่าลูกจ้างจะได้รับความคุ้มครองไม่ต่ำกว่าที่ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานกำหนด เพราะว่าจริง ๆ ตามหลักกฎหมายสัญญาการคุ้มครองลูกจ้างก็ขึ้นอยู่กับแต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร โดยเฉพาะองค์กรรัฐ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 : อีกประเด็นหนึ่งคือ ผมเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ พิจารณาแรงงานเป็นแค่แรงงาน แต่ว่าไม่มีการแบ่งประเภทแรงงาน เช่น แรงงานภาคเกษตร แรงงานภาคอุตสาหกรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการเขียนแบบรวมรวม ซึ่งในทางปฏิบัติ แรงงานแต่ละประเภท วิธีการจ้างก็ต่างกัน สิทธิสวัสดิการก็ต่างกัน สินเงินก็ต่างกัน ผมคิดว่าอันนี้ประเด็นปัญหาของแรงงานซึ่งเรามักจะพิจารณาแรงงานที่เป็น แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก แต่แท้จริงแล้วการจ้างแรงงานมีหลากหลายปัจจัยมาก ก็น่าจะเป็นประเด็นที่อาจจะต้องไปแก้ที่เยอะอยู่

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5 : กฎหมายจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งเป็นหัวใจของกฎหมายแรงงาน แต่ในทางปฏิบัติ กฎหมายที่เรามักใช้ในคดีแรงงาน คือ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน แต่ว่าถ้าการจ้างแรงงาน ที่ไม่ใช่การจ้างแรงงานที่เข้าระบบ เช่น การจ้างรายวันเพื่อไปตัดหญ้า เป็นเรื่องของหน่วยงานของนายจ้างที่กำลังมาควบคุมนายจ้าง การจ้างแรงงานกับการจ้างทำของก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 6 : มันควรจะมีคำนิยามหรือการตีความอะไรที่ชัดเจนหรือไม่ว่า สัญญาจ้างแรงงานกับจ้างทำของแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเพิ่มความชัดเจน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5 : ผมเห็นว่าประเด็นนี้ก็ชัดเจนอยู่แล้วนะ จ้างแรงงานก็คือบุคคล นายจ้างบุคคลตกลงกัน แล้วจ่ายค่าจ้าง จ้างทำของก็คือจ้างบุคคลหนึ่งให้ทำการที่จ้างโดยมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จของงาน ก็ชัดเจนอยู่แล้วนะผมว่า

กระบวนกรคนที่ 1 : แล้วเรื่องฟรีแลนซ์ล่ะคะ อาจารย์คิดว่า ควรจะมีอะไรคุ้มครองเขาได้ไหม เพราะว่าเขาอาจจะไม่ได้มีกฎหมายเฉพาะของมันในเรื่องนี้

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5 : อย่าง Grab ผมเห็นว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ เพราะมีคดีที่พนักงาน Grab ประสบอุบัติเหตุ นายจ้างต้องรับผิดไหม คดีดังกล่าวศาลวินิจฉัยว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ บริษัทไม่ต้องร่วมรับผิด เพราะในสัญญาระบุว่าจะรับงานเป็นงาน ๆ ไม่ใช่สัญญาจ้างแรงงาน

แต่เรื่องฟรีแลนซ์ ฟรีแลนซ์เป็นสัญญาจ้างเหมา สัญญาจ้างทำของ เช่น ผมจ้างบริษัทคุณไปจัดคอนเสิร์ตให้ผม แต่เอาเบียร์ผมไปขาย กรณีนี้เป็นฟรีแลนซ์ แต่ถามว่าถ้าเกิดมีการฆ่าคนในงาน บริษัทขายเบียร์ก็ไม่ต้องรับผิดเพราะคุณเหมาไปแล้ว หรือกรณีฟรีแลนซ์จ้างวาดภาพ ถ้าหากคนวาดคัดลอกผลงานของผู้อื่น ผมที่เป็นคนจ้างก็ไม่ต้องรับผิด แต่ว่าถ้าเป็นจ้างแรงงานผมก็ต้องร่วมรับผิด แต่ผมเห็นว่าจ้างแรงงานไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่าในทางปฏิบัติเรามักใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานเป็นหลัก เป็นกฎหมายแยกออกไป

ผู้เข้าร่วมคนที่ 7 : ปัญหาเรื่องไรเดอร์ ไม่ได้อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายแรงงาน แล้วก็เป็นงานที่เสี่ยงมากเพราะว่าการขับรถเนี่ย ถ้าไปไม่ตรงตามเป้าหมายไรเดอร์ก็โดนปรับ แต่ถ้ารีบไปเกิดอุบัติเหตุก็ไม่มีการคุ้มครองจากทางบริษัท ในทางกฎหมาย ผมก็เลยคิดว่าควรจะมีการคุ้มครองให้กับพวกไรเดอร์สักหน่อยหนึ่ง โดยให้มีสภาพเหมือนเป็นแรงงาน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 8 : พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ถูกประกาศใช้เพื่อคุ้มครองแรงงาน ไม่ได้คุ้มครองนายจ้าง แต่ว่าถ้าจะแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผมเห็นว่าควรแก้เรื่องที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 9 : งานรายวัน พนักงานลูกจ้างรายวัน ผมว่าเป็นปัญหาเยอะนะ เพราะเป็นลูกจ้าง ความเห็นผมจะเรียกลูกจ้างรายวัน รายเดือน รายชั่วโมง เขาก็เป็นลูกจ้าง ดังนั้น เขาก็ต้องมีสิทธิตามกฎหมายแรงงาน แต่ในทางปฏิบัติมักจะเจอปัญหา เช่นลูกจ้างรายวัน มีสิทธิลาป่วยหรือไม่ ถ้าเขาเป็นลูกจ้างเขาก็ต้องมีสิทธิลาป่วย ถ้าหากใช้ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ก็มีสิทธิลาป่วยอย่างน้อย 13 วัน ใน 1 ปี

ผู้เข้าร่วมคนที่ 9 : ปัญหาในการบังคับใช้ ซึ่งเกิดจากการที่ตัวบทบัญญัติไม่ชัดเจน ดังนั้น ควรที่จะต้องแก้กฎหมายให้ชัดเจน เพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับใช้ ในมุมมองของผม ผมว่างานครั้งนี้เป็นกระบวนการในการแก้กฎหมายเพื่ออุดช่องว่างการใช้และการตีความ เพราะในทางปฏิบัติมีการตีความของศาลที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาไม่ชัดเจน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 10 : กรณีสหกิจศึกษา หรือการจัดสหกิจศึกษา และการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work Integrated Education : CWIE) ซึ่งปัจจุบันบริษัทที่รับนักศึกษาเข้าทำงาน ไม่ถือว่าเป็นการจ้างแรงงาน ดังนั้น สวัสดิการต่าง ๆ นักศึกษาเหล่านี้ ที่กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พยายามส่งเสริม ก็จะเกิดปัญหา ที่นักศึกษาจะต้องรับผิดชอบเอง

ผมเห็นว่าควรให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พูดคุยกับกระทรวงแรงงาน ก็คือให้ถือว่านักศึกษาที่ไปสหกิจศึกษาหรือ CWIE ให้ถือว่าเป็นการจ้างแรงงาน

.....

7. หุ้นส่วนบริษัท

ผู้เข้าร่วม : กฎหมายกำหนดให้ กรรมการถ้าจะร่วมรับผิดแบบไม่จำกัดจำนวนก็ให้แถลงไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิก็ได้ แต่ประชาชนไม่เข้าใจว่าทำไมกรรมการจึงไม่ต้องรับผิด แต่ในทางปฏิบัติไม่มีกรรมการที่จะร่วมรับผิด

กรรมการอาจจะถูกฟ้องเรื่องล้มละลายร่วมกับบริษัท แต่โดยหลักแล้วบริษัทเป็นนิติบุคคล กรรมการไม่จำเป็นต้องร่วมรับผิด ทำให้เกิดปัญหาว่ากรรมการมักจะอ้างว่า ทำในนามนิติบุคคล

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาการอ้างทุนจดทะเบียน ทั้งที่ยังชำระค่าหุ้นไม่ครบถ้วน เช่น อ้างว่าทุนจดทะเบียนบริษัท 5 ล้านบาท ทำให้บุคคลภายนอกเชื่อว่ามั่นคง แต่ความจริงยังชำระค่าหุ้นไม่ครบถ้วน

กระบวนกร : ปัจจุบันคือถ้าบริษัทมีทุนจดทะเบียน 5 ล้านขึ้นไป พาณิชย์จังหวัดต้องตรวจสอบว่าทุนจดทะเบียนถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ เพียงแต่ว่าก็ยังมีช่องว่าง โดยเฉพาะบริษัทก่อสร้างที่มักจะระบุว่าบริษัทมีทุนจดทะเบียน 5 ล้านขึ้นไป เพื่อรับงานก่อสร้างหรือเข้าประมูลผลงาน

ผู้เข้าร่วม : ผมเห็นว่าควรบังคับให้มีการตรวจสอบ และแสดงทุนจดทะเบียนที่แท้จริง ไม่ว่าจะมีทุนจดทะเบียนกี่บาทก็ตาม เพราะต่อให้เป็นบริษัทขนาดเล็ก ทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ก็มักจะทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับชาวบ้าน และทำให้ชาวบ้านถูกหลอกได้ง่าย

กระบวนกร : หลอกง่ายมากค่ะ เคยเจอคดีเรื่องของการฉ้อโกง เพราะว่าบริษัทเสนอว่ามีทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท แต่ว่าในความจริงแทบไม่มีทุนในบัญชีเลย

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 : ประเด็นการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย สามารถแจ้งประชุมผู้ถือหุ้นทางออนไลน์ได้หรือไม่ ไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือหรือว่าประกาศหนังสือพิมพ์ ประกาศเรียกประชุมทางไปรษณีย์ หรือว่าต้องเป็นส่งเป็นอีเมลอิเล็กทรอนิกส์ ให้มีผลเหมือนกัน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 : ประเด็นที่หนึ่งประเด็นเกี่ยวกับการบริษัทร้าง บริษัทร้างมันใช้ระยะเวลาสองปี ผมคิดว่าระยะเวลาสั้นเกินไป อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ เพราะว่าเมื่อเราฟ้องหรือจะฟ้อง ต้องยื่นคำร้องขอให้ขอคืนร้างบริษัทก่อน

ประเด็นที่สองเกี่ยวกับการจดทะเบียนเลิกบริษัท ซึ่งถ้าหากว่ายังมีหนี้สินอยู่ แต่ปกติกรรมการบริษัทหรือหุ้นส่วนผู้จัดการจะเป็นผู้ชำระบัญชี แต่เขาก็ปิดบังนายทะเบียนให้จดทะเบียนเลิกบริษัท หรือว่าทำให้นายทะเบียนหลงเชื่อว่ามีการชำระบัญชีเสร็จสิ้น แต่จริง ๆไม่มีการชำระบัญชี จนให้นายทะเบียนจดทะเบียนเลิกบริษัท ทำให้เกิดปัญหาแก่เจ้าหนี้ เมื่อต้องฟ้องร้องบริษัท ผมจึงเห็นว่าต้องมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการที่ให้สำนักงานบัญชีที่เป็นผู้ส่งงบเพื่อพิจารณาบัญชี และผู้สอบบัญชี ต้องมีการชำระบัญชีเสร็จสิ้นจริง กว่าที่นายทะเบียนจะรับจดทะเบียนเลิกบริษัท

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 : ประเด็นเลิกบริษัท จริง ๆ เจตนาของบริษัทต้องการที่จะให้ปิดบังเรื่องหนี้ แล้วก็ไม่อยากให้มีความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการไม่ส่งบัญชีงบดุล สำนักงานบัญชีก็เลยแนะนำว่าจดทะเบียนเลิกบริษัท เพื่อที่จะไม่ต้องแจ้งหนี้และแสดงบัญชี

ผู้เข้าร่วมคนที่ 3 : ผมเห็นว่าควรแก้คำในบทบัญญัติด้วย ผมว่าภาษากฎหมายมีเสน่ห์นะ แล้วสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็แก้ตามกฎหมายเดิม ผมว่าเรามาแยกเป็นบรรพ เป็นหมวด แล้วก็มาพิจารณาว่าบทบัญญัติใดที่ล้าหลัง ผมว่าถ้อยคำในบทบัญญัติเป็นเสน่ห์ น่าจะคงอยู่ให้เป็นเสน่ห์ของกฎหมายเหมือนกับเป็นการวิวัฒนาการ

ผู้เข้าร่วมคนที่ 4 : ห้างหุ้นส่วนสามัญ ไม่ค่อยเป็นที่นิยมในปัจจุบัน เพราะไม่เป็นนิติบุคคล ไม่สามารถตรวจสอบได้ เอาจริง ๆ สอนหนังสือทุกวันนี้ ให้ความสำคัญกับห้างหุ้นส่วนสามัญกับสามัญนิติบุคคลน้อยมากแล้วก็จะบอกนักศึกษาว่าปัจจุบันนี้มักจะทำธุรกิจในรูปแบบห้างหุ้นส่วนจำกัด ถ้าโดยทั่วไปก็บริษัท เพราะฉะนั้น คุณเน้นสองเรื่องนี้เพื่อเอาไปใช้งาน

กระบวนกร : แต่ห้างหุ้นส่วนจำกัดมักจะมีประเด็นในทางคดี เช่น ธุรกิจกงสี และรวมถึงกรณีชาวบ้านต่างจังหวัดลงทุนทำธุรกิจด้วยกัน ในลักษณะห้างหุ้นส่วนสามัญ เพียงแต่ว่าชาวบ้านก็ไม่เข้าใจลักษณะขององค์กรธุรกิจ เพราะศัพท์ทางกฎหมายซับซ้อนเกินไป ปัจจุบันก็ยังคงมีห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5: เพราะว่ารูปแบบองค์กรที่กฎหมายกำหนด ไม่สอดคล้องกับประเภทของรูปแบบกิจการ เพราะฉะนั้นต้องมาปรับรูปแบบองค์กรทางธุรกิจ ในหลายประเทศก็มีกิจการของคนคนเดียวก็ได้

ผู้เข้าร่วมคนที่ 6 : ควรที่จะกำหนดว่าองค์กรธุรกิจทุกรูปแบบ ต้องมีการลงทะเบียน เพื่อให้ตรวจสอบได้ ไม่ว่าจะก่อตั้งโดยหนึ่งคน สองคน สามคน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 7 : อย่างน้อยประชาชนก็ควรตรวจสอบได้ว่าองค์กรธุรกิจนี้มีอยู่จริงหรือเปล่า ส่งงบบัญชีหรือไม่ มีทุนจดทะเบียนตามที่แจ้งหรือไม่

กระบวนกร : จริง ๆ กระทรวงพาณิชย์ควรมีบทบาทมาก ๆ ในการที่จะเข้ามาช่วยตรวจสอบตรงนี้ เพราะไม่อย่างนั้นมันคือผลักภาระมาให้ประชาชน

กระบวนกร : ส่วนตัวมองว่าดิจิทัลแพลตฟอร์ม (Digital Platform) ต้องถือว่าเป็นองค์กรธุรกิจที่ควรจะต้องกำหนดหน้าที่ใหม่ เพราะว่าต้องให้ทันกับยุคนี้ ไม่อย่างนั้นก็จะเป็นสัญญาไม่มีชื่อ เพราะผู้ซื้อเชื่อว่าดิจิทัลแพลตฟอร์มจะไปตรวจสอบให้ ถึงเลือกใช้บริการ แต่ปัจจุบันในแง่ความรับผิด เป็นเรื่องของผู้ซื้อผู้ขาย

ผู้เข้าร่วมคนที่ 7 : แต่ในทางปฏิบัติ ก็มีกลไกนอกเหนือจากกฎหมายที่คอยควบคุมอยู่ เพราะดิจิทัลแพลตฟอร์มต้องมีการแข่งขัน เพราะฉะนั้นก็จะให้บริการที่โน้มน้าวผู้ซื้อให้ใช้แพลตฟอร์มของตน เช่น ซื้อแล้วคืนเงิน มีการล็อคระบบเงินในแพลตฟอร์ม แต่ก็ยังสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้ซื้อ แพลตฟอร์มก็ต้องตรวจสอบร้านค้าให้แก่ผู้บริโภค

กระบวนกร : กรณีธุรกิจกงสี ในแง่องค์กรธุรกิจ แต่ละบ้านก็มีกงสีไม่เหมือนกัน ทำให้กลายเป็นองค์กรธุรกิจที่ไม่มีชื่อ ซึ่งขึ้นอยู่กับตระกูลนั้น นามสกุล ถ้าตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาก็จะตีความเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน แต่บางบ้านให้ลูกชายได้รับส่วนแบ่งคนเดียว สมาชิกคนอื่นก็จะเป็น Nominee

ผู้เข้าร่วม : ปัญหาเรื่องความรับผิดของกรรมการ ประชาชนทั่วไปไม่เข้าใจหลักการว่า กรรมการไม่ต้องร่วมรับผิดกับบริษัท เคยเจอกรณีที่ลูกความถามว่าทำไมไม่ฟ้องกรรมการด้วย

กระบวนกร : มีปัญหาเรื่อง Nominee ด้วยนะคะ มีกรณีนำบุคคลภายนอก มาเป็น Nominee ในหุ้น

ผู้เข้าร่วม : ผมมองว่าเป็นเรื่องการจัดการขององค์กร แต่ผมถามว่าจะให้กฎหมายมาควบคุมกันขนาดนั้นหรือเปล่า

.....

กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café

<u>ซื้อขาย</u>

เรื่องซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อต่างๆ สรุปได้เป็น 8 กลุ่มด้วยกัน

1) พูดถึงเรื่องของการปรับปรุงแก้ไขเรื่องของสัญญาเช่าซื้อ เช่าทรัพย์ โดยสัญญาเช่าซื้อ เรื่องแรก คือ เรื่องของการเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อเกินสมควร ไม่เป็นธรรม ควรจะมีการแก้ไข เรื่องที่สอง คือ การควบคุมเรื่องดอกเบี้ยเช่าซื้อ และเรื่องที่สาม คือ การขอแก้ไขเรื่องของการผิดนัดไม่ใช้เงินค่าเช่าซื้อจาก 2 งวด เป็น 3 งวด โดยให้มีหนังสือติดตามทวงถามที่ชัดเจน

2) เรื่องการแก้ปัญหาเรื่องการโอนลอยทรัพย์ที่มีทะเบียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการเลี่ยงภาษี และปัญหาต่าง ๆ ตามมา

3) เรื่องของการให้ทบทวนว่าอสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ควรจะต้องมีองค์ประกอบใดบ้าง

4) เรื่องของสัญญาต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ควรจะมีบทบัญญัติที่ชัดเจนมากขึ้น

5) เรื่องสัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง (Financial Lease) ซึ่งควรทำให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น

6) เรื่องทรัพย์สินสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการซื้อขาย NFT เรื่องของการคุ้มครองสัญญาเข้าใช้บริการ ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเมื่อทำสัญญาแล้ว ปรากฏว่าผู้ประกอบการปิดให้บริการ โดยที่ผู้บริโภคไม่รู้วิธีการเคลม หรือการเข้าถึงข้อมูล รวมถึงเรื่องของการซื้อขายหนังสือ การซื้อขายโอนสิทธิ์ในทรัพย์สินสมัยใหม่ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ยังไม่มีการให้ความชัดเจน

7) เรื่องของการขอแก้ไขหลักกฎหมายซื้อขาย จากเดิมที่ผู้ซื้อต้องพึงระวัง ปรับเป็นหลักที่ผู้ขายต้องแสดงราคาชัดเจน โดยการปรับบทบาทใหม่ รวมถึงแก้ไขเรื่องของการให้นำหลักกฎหมาย Lemon Law มาใช้ในการแก้ปัญหาเรื่องสัญญาซื้อขาย

8) สุดท้าย คือเรื่องการปรับปรุงระบบการจดทะเบียนตามมาตรา 456 เรื่องของสัญญาซื้อขาย เนื่องจากในกรณีที่เป็นการซื้อขายสินค้าต่างประเทศ ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างแบบของสัญญาซื้อขายที่จะใช้ในการจดทะเบียน

<u>จ้างทำของ</u>

ประเด็นของการจ้างทำของ ประเด็นหลักที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุด คือ กรณีผู้รับเหมาก่อสร้างที่ทิ้งงาน ว่าจะดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อย่างไร เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ผู้รับเหมาส่วนใหญ่เมื่อทำสัญญาจ้างทำของก่อสร้างแล้ว มักจะทำงานเพียงเล็กน้อยก่อนทิ้งงาน ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงให้ตนไม่ต้องรับผิดจากคดีอาญา ฐานฉ้อโกงสู่คดีแพ่ง โดยหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า ควรจะมีการกำหนดเรื่องการประกันสัญญาเอาไว้ให้มีความชัดเจนว่า ผู้รับเหมามีฐานะเป็นพนักงาน สามารถปรับค่าปรับจากประกันสัญญาได้ หรือ

เสนอเป็นบทลงโทษให้กับผู้รับเหมา โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้รับเหมาเป็นกลุ่มวิศวกรหรือกลุ่มที่เป็นสถาปนิกที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กรณีที่มีบริษัทขนาดใหญ่ที่ทิ้งงานจึงควรจะมีผลต่อใบประกอบวิชาชีพด้วย

นอกจากนี้มีการเสนอว่า กรณีสัญญารับเหมาก่อสร้าง ควรจะแยกกฎหมายออกไปเป็นกฎหมายเฉพาะ เพราะมีรายละเอียดของการก่อสร้างที่เป็นรายละเอียดทางวิศวกรรม และทางวิทยาศาสตร์ค่อนข้างเยอะ

อีกประเด็นหนึ่ง เรื่องของสัญญาจ้างทำของ ถูกทำให้เป็นข้อยกเว้นของสัญญาจ้างแรงงาน โดยการปรับเข้าสัญญาจ้างทำของ ทำให้ผู้ว่าจ้างไม่สนใจในกฎหมายแรงงาน เรื่องการดูแลสวัสดิการทั้งหลาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียเปรียบได้

ประเด็นสุดท้ายคือ การให้ปรับบรรพ 2 ที่ไม่เคยมีการแก้ไขมาก่อน เพราะผู้ที่ได้ประโยชน์คือเจ้าหนี้ ผู้ที่มีอำนาจในสังคมปัจจุบัน และสถาบันทางการเงินต่าง ๆ

<u>ครอบครัวและมรดก</u>

ข้อสรุปของกลุ่มครอบครัวและมรดก ได้ข้อสรุปในประเด็นที่ว่าควรที่จะขยายหลักกฎหมายในประมวลแพ่งและพาณิชย์ให้มีความละเอียดมากขึ้นกว่านี้ โดยประเด็นแรก คือเรื่องการทำพินัยกรรมดิจิทัล

ประเด็นที่ 2 เรื่องหลักเกณฑ์ในการรับมรดก ในกรณีที่บิดามารดาไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตรเลย

ประเด็นที่ 3 เรื่องความยินยอมในอำนาจการดูแลบุตร

ประเด็นที่ 4 เรื่องส่วนแบ่งมรดก โดยคำนึงตามการอุปการะเลี้ยงดู

ประเด็นที่ 5 เรื่องคำนิยามในกฎหมายสมรสเท่าเทียม จะเป็นคำนิยามที่เกี่ยวกับว่าควรที่จะใช้คำว่าบุพการีแทนบิดาและมารดา ซึ่งเป็นการที่จะได้ไม่ต้องแบ่งแยกเรื่องสภาพ

ประเด็นสุดท้าย กรณีที่เจ้ามรดกเขามีสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) อย่างเช่น ที่ดินในเว็บแซนด์บ็อกซ์ (Sandbox) ในกรณีที่เจ้ามรดกเสียชีวิต จะมีการแบ่งหรือว่าจะจัดสรรกองมรดกไว้อย่างไร ซึ่งปัจจุบันกฎหมายไทยยังไม่ได้มีระบุไว้

เสริมในประเด็นประเด็นกฎหมายครอบครัว ก็มีผู้เสนอความเห็นหลากหลายมาก กลุ่มที่ถูกนำเสนอเยอะที่สุด คือเรื่องสิทธิของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริง ตัวอย่างเช่น บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ซึ่งตามกฎหมายบุตรก็จะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดาเท่านั้น แต่คุณพ่อไม่ได้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงคือบิดาเลี้ยงดู หรือแม้แต่ในส่วนกรณีของปัจจุบันสังคมเจอในสภาพที่เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กก็จะอยู่ในความดูแลของญาติ ซึ่งในทางกฎหมายค่อนข้างจะเข้มงวดว่าญาติจะไม่ได้มีสิทธิใด ๆ ต่อเด็กคนนั้นเลย เช่น กรณีที่เด็กถูกทำละเมิด ญาติเองก็ดีหรือบิดาที่ไม่ได้ชอบด้วยกฎหมายก็จะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก อย่างนี้เป็นต้น ควรจะมีการขยายโดยการคำนึงถึงผู้ที่ดูแลตามความเป็นจริงในชีวิตด้วย

ในส่วนของประเด็นของกฎหมายมรดก มีผู้เสนอว่าควรจะมีการแบ่งมรดกโดยคำนึงถึงการดูแลตามความเป็นจริงในชีวิตด้วย นอกเหนือจากพิจารณาตามลำดับทายาทสายโลหิต

<u>กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ</u>

ในประเด็นเรื่องกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำมีหลายประเด็นมาก จึงขออนุญาตยกมาสักสองตัวอย่าง ประเด็นแรก เรื่องของหลักฐานของการกู้ยืม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 653** กำหนดให้การกู้ยืมที่เกินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม ในทางปฏิบัติเรื่องหลักฐานของการกู้ยืมถูกนำมาตีความอย่างเคร่งครัด เช่น มีการส่งข้อความในไลน์ว่า “ขอเงินหน่อย” แม้มีเจตนาขอกู้ยืมเงิน แต่ศาลก็อาจจะพิจารณาว่าไม่มีคำว่ากู้ยืม จึงไม่ตรงตามลักษณะของการเป็นหลักฐานการกู้ยืม ทำให้ใช้เป็นหลักฐานฟ้องบังคับคดีไม่ได้ จากที่มีการอภิปรายในวงสนทนาจึงต้องการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การตีความเรื่องหลักฐานให้เคร่งครัดน้อยลง หรือว่าไม่ต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเงิน เป็นองค์ประกอบของสัญญากู้ยืมเงิน

อีกประเด็น เรื่องการค้ำประกัน เป็นสัญญาที่ให้โทษกับผู้ค้ำประกันอย่างมาก จากที่มีการอภิปรายในวงสนทนา จึงเสนอว่าควรให้มีกำหนดเพดานการค้ำประกันของผู้ค้ำประกัน ว่าต้องสอดคล้องกับรายได้ หรือฐานะของผู้ค้ำประกัน โดยที่ผู้ค้ำประกันจะไม่ต้องรับภาระจนเกินไป

<u>ประกันภัย</u>

ประเด็นแรก เรื่องของหลักสุจริตอย่างยิ่ง ใน**มาตรา 865** ในเรื่องของการกำหนดหน้าที่ในการต้องเปิดเผยข้อความจริง หรือการแถลงข้อความเป็นอันเท็จ ซึ่งเดิม**มาตรา 865** กำหนดไว้ให้ใช้เป็นหน้าที่สำหรับผู้เอาประกันฝ่ายเดียว แต่ว่าที่พูดคุยกันเสนอว่าควรจะเป็นหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายคือ ทั้งผู้รับประกันและผู้เอาประกันภัย ในเรื่องของแจ้งเงื่อนไข ข้อยกเว้น หรือหน้าที่ในการต้องถามผู้เอาประกันถึงข้อมูลที่จะมีการเปิดเผยมากกว่าที่จะให้ตัวแทนนั่งกรอกข้อความ แล้วให้ผู้เอาประกันลงลายมือชื่อเพียงอย่างเดียว

ส่วนอีกประเด็นในเรื่องของสิทธิการบอกล้าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ **มาตรา 865** ผู้รับประกันภัยสามารถใช้สิทธิบอกล้างสัญญาประกันภัยภายในกำหนด 5 ปี นับแต่วันทำสัญญา แต่ว่าความเป็นจริงมีคำสั่งของนายทะเบียน กำหนดให้การบอกล้างลดมาเหลือแค่ 2 ปี ประเด็นนี้ก็เห็นว่าน่าจะต้องมีการตัดหรือแก้ไข มาตราดังกล่าว

อีกประเด็น เรื่องของประเภทของประกันภัย ในส่วนประกันภัยทางทะเล **มาตรา 868** เนื่องจากว่าบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้มีการใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล แต่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในเรื่องนี้โดยเฉพาะ ที่ผ่านมาศาลต้องตีความตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ หรือให้ใช้กฎหมายระหว่างประเทศ ก็คือประกันภัยทางทะเลฉบับประเทศอังกฤษ ทำให้ผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ไม่ทราบถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายตัวเองอย่างแน่นอน

ประเด็นต่อมา เรื่องของการควบคุมการจ่ายเงินของบริษัทประกัน เพราะในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ไม่ได้มีการกำหนดไว้โดยตรง แต่ว่ามีกฎหมายพิเศษ จึงต้องการที่จะให้มีการเพิ่มเติมในเรื่องของการจ่ายค่าสินไหมทดแทน ล่าช้าหรือปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทน ว่าจะมีกระบวนการควบคุมบริษัทเหล่านี้อย่างไรบ้าง

ประเด็นสุดท้าย เนื่องจากกฎหมายประกันภัยมีหลายฉบับและกระจายอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในระบบกฎหมาย จึงเห็นว่าจะนำมารวมไว้ในที่เดียวกันดีหรือไม่ ซึ่งอาจจะแยกออกไปเป็นกฎหมายพิเศษ ไม่ต้องอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<u>จ้างแรงงาน</u>

ปัจจุบัน สัญญาจ้างแรงงาน หรือว่าสัญญาจ้างทำของ ตอนนี้ถูกตีความผสมปนกัน เพราะว่าไม่ได้เป็นสัญญาแจ้งแรงงานที่แท้จริงตามบทบัญญัติ หรือสัญญาจ้างทำที่แท้จริงตามบทบัญญัติ ดังนั้น สัญญาหนึ่งฉบับก็อาจเป็นได้ทั้งสัญญาจ้างแรงงานและสัญญาจ้างทำของ ในกลุ่มจึงได้เสนอว่าในบรรพที่เกี่ยวข้องกับสัญญาจ้างแรงงาน ให้ยกเลิกไปแล้วใช้กฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เพราะปัจจุบันก็มีการใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานอยู่แล้ว

ประเด็นต่อมา คือปัจจุบันสัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ความสำคัญเรื่องของแรงงานทั่วไป ซึ่งคือ การจ้างแรงงานที่มีนายจ้าง ลูกจ้าง แต่ไม่มีการกล่าวถึงแรงงานเฉพาะกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นแรงงานภาคเกษตร แรงงานภาคบริการ หรือแม้กระทั่งแรงงานที่เป็นตามฤดูกาล หรือตอนนี้ปัจจุบันก็มีเรื่องของแรงงานรับงานทำที่บ้าน หรือฟรีแลนซ์ ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับสัญญาจ้างทำของด้วย จึงเสนอให้มีการให้ความสนใจแรงงานเฉพาะกลุ่มมากยิ่งขึ้น

ประเด็นสุดท้าย คือเรื่องของเป้าหมายการคุ้มครองแรงงานกับเรื่องของการใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ในบทบัญญัติที่คำต่าง ๆ ในบทบัญญัติใช้ไม่เหมือนกัน เช่น ในสัญญาแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นายจ้างจะต้องจ่าย “สินจ้าง” ให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งสินจ้าง สามารถเป็นอะไรก็ได้ แต่ถ้าเป็น พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน นายจ้างจะต้องจ่าย “ค่าจ้าง” ให้แก่ลูกจ้าง ซึ่งจะต้องเป็นเงินเท่านั้น

<u>หุ้นส่วนบริษัท</u>

ประเด็นแรก คือการเสนอเรื่องการกำหนดให้กรรมการร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน ตาม**มาตรา 1101** ของประมวลกฎหมายแพ่ง กำหนดให้กรรมการสามารถร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากกำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ แต่ในความเป็นจริงคือไม่มีบริษัทใดที่กำหนดให้กรรมการร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน ทุกบริษัทก็จะให้บริษัท ในฐานะนิติบุคคลต้องรับผิด แต่บางกรณีก็เป็นการโยนภาระไปที่บริษัท บางกรณีบริษัทก็ไม่มีทรัพย์สินใดให้บังคับชำระหนี้ได้เลย ทั้งเจ้าหนี้ ลูกค้าของบริษัทนั้นก็ไม่ได้รับความเป็นธรรม คำพิพากษาของศาลก็ไม่มีผลประการใด จึงมีการเสนอว่าควรจะต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้

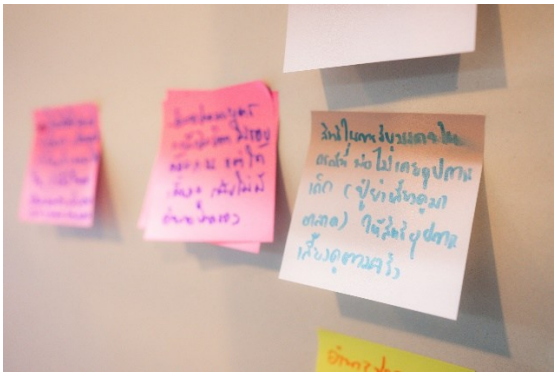
กรรมการไม่จำกัดความรับผิดร่วมด้วยกับบริษัท เช่นเดียวกับหุ้นส่วนผู้จัดการ ควรมีกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนที่จะต้องร่วมรับผิดไปกับบริษัทด้วย

ประเด็นที่สอง คือควรให้ทุกรูปแบบขององค์กรธุรกิจมีการจดทะเบียนเป็นหลักฐานไว้กับหน่วยงานราชการ เพราะปัจจุบันห้างหุ้นสามัญไม่จดทะเบียน ที่ในทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถตรวจสอบได้

ประเด็นที่สาม ในความเป็นจริง บริษัทอาจส่งชำระค่าหุ้นไม่เท่ากับทุนทะเบียน เพราะ **มาตรา 1105** ระบุว่าเงินส่งใช้ค่าหุ้นขั้นต่ำในการจดทะเบียน คือ 25 เปอร์เซ็นต์ แต่ในปฏิบัติบริษัทก็ประกาศว่ามีทุนจดทะเบียนครบถ้วน แล้วก็แสดงต่อทะเบียนพาณิชย์ว่าเป็นองค์กรที่ชำระเงินแล้ว แต่ทางกระทรวงพาณิชย์ ไม่ได้มีมาตรการในการตรวจสอบเกี่ยวกับหลักฐานในเรื่องทุนจดทะเบียนเลย จึงมีการเสนอว่าควรจะให้ทางนายทะเบียนกำหนดหน้าที่เรื่องนี้ให้ชัดเจนว่า ต้องเป็นเอกสารหลักฐานสำคัญหนึ่งในการที่จะจัดตั้งองค์กรรูปแบบบริษัทจำกัด

ภาพประกอบภายในงาน

รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคใต้

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)
สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วันที่ 18 มกราคม 2568
ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 4 โรงแรมแกรนด์ฟอร์จูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายชื่อผู้จัดทำรายงาน

1. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
2. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
3. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
4. ฐิติภูมิ วีระเจริญ	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

รายชื่อผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1. ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
3. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
4. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
5. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

วิทยากรเสวนา

1. มณีรัตน์ มหาชัยเจริญ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. สุรินทร์ มากชูชิต	รองอัยการจังหวัด สำนักอัยการจังหวัดเวียงสระ
3. ผศ.เพชร ขวัญใจสกุล	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
4. ผศ.กฤษฎา อภินวถาวรกุล	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
5. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
6. กนกพล นิกรเพสย์	ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วิทยากรกลุ่ม

1. ธนวรรณ ไชยวงศ์ กรรมการสำนักกิจการระหว่างประเทศ สภาทนายความแห่งประเทศไทย
2. ทวีพร คงแก้ว รองคณบดีสำนักวิชานิติศาสตร์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. พีระพัฒน์ ปลื้มใจ อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. Muhammad Yaseen High court lawyer from Pakistan, PhD Candidate Southwest University of Political Science and Law
5. ณัฐจิรา ไกรทอง อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
6. นิตยา ลิ่มเรืองกุล อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
7. ประดิภา สุวรรณรัตน์ อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
8. ผศ.ดร.วชิราภรณ์ พวงจินดา อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ และผู้ช่วยคณบดี ฝ่ายกิจการต่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
9. ดร.กรฐิมา พัฒนศิลป์ อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
10. ขวัญมณี มณีโชติ รักษาการผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
11. ติณณ์ลภัส ชูพันธ์ ใจวัน อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
12. ผศ.ศิวรุฒ ลายคราม หัวหน้าสถานวิจัย สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานจากสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

1. พุทธพร ชุมแก้ว ธราพรสกุลวงศ์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ฝ่ายวิชาการรับใช้สังคมและพัฒนาเชิงพื้นที่ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. พีรยา ห้องโสภา นักวิชาการ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
3. อารียา กลับเฒ่า นักวิชาการ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. โยษิตา ซ้ายขวัญ อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รายชื่อผู้ถอดเสียง

1. ขวัญชนก สงฆ์มีสุข
2. นริศรา โคตรโนนกอก
3. ธิติสุดา กองจันทร์

กำหนดการเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.3 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เขตพื้นที่ภาคใต้ ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 4 โรงแรมแกรนด์ฟอร์จูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 13 ธันวาคม 2567

13.00 - 13.30 น.	ลงทะเบียน ณ บริเวณด้านหน้าห้องประชุม 1 ชั้น 4 โรงแรมแกรนด์ฟอร์จูน
13.30 - 13.40 น.	กล่าวเปิดงาน โดย รองศาสตราจารย์นเรศร์ เกษะประกร รักษาการคณบดี สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
13.40 - 13.50 น.	กล่าวปาฐกถาต้อนรับ โดย คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
13.50 - 14.00 น.	กล่าวบรรยาย “การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในวาระครบ 100 ปี : ที่มาและความสำคัญกับความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” โดย นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)
14.00 - 15.10 น.	เวทีเสวนา “Looking back - Looking ahead ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ?” ตอนกฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ โดย • คุณมณีรัตน์ มหาชัยเจริญ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี • คุณสุรินทร์ มากชูชิต รองอัยการจังหวัดเวียงสระ สำนักงานอัยการจังหวัดเวียงสระ • ผศ.เพชร ขวัญใจสกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี • ผศ.กฤษฎา อภินวถาวรกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ • คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ • ดำเนินรายการ โดย อาจารย์กนกพล นิกรเพสย์ รักษาการแทนผู้ช่วยคณบดี กิจการต่างประเทศ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
15.10 - 15.20 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.20 - 16.30 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
16.30 - 17.00 น.	สรุปกิจกรรม
17.00 น.	ปิดการสัมมนา

.....

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร 1

บทที่ 1 7

บทนำ 7

1.1 หลักการและเหตุผล 7

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น 8

1.3 กระบวนการดำเนินงาน 8

บทที่ 2 10

ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 10

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น 10

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน 10

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms) 12

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 16

2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ 16

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย 16

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์ 21

2.2.2 จ้างทำของ 25

2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ 29

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน 29

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ 32

2.2.4 ประกันภัย 36

2.2.5 จ้างแรงงาน 43

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท 48

2.2.7 ครอบครัวและมรดก 54

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 59

บทที่ 3 61
บทสรุป 61
Appendix 62
กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech 62
กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A 64
กิจกรรมที่ 3 Keynote speech 82
กิจกรรมที่ 4 World Café 97
กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café 122
ภาพประกอบภายในงาน 127

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยได้อย่างตรงจุด และการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินโครงการนี้เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นโอกาสสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice)

ในการดำเนินโครงการนี้ มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากนักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคกลางเป็นแห่งแรก ตามด้วยมีกำหนดจัดกิจกรรมตามภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งได้ดำเนินการจัดกิจกรรมจากเขตพื้นที่ภาคเหนือมายังเขตพื้นที่ภาคใต้ ในงานเสวนาชื่อ “เวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ? ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.3 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคใต้” จึงมุ่งเน้นไปที่ ความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) เพื่อให้สอดคล้องกับยุคเศรษฐกิจดิจิทัลและบริบทสังคมร่วมสมัย เนื่องมาจาก ป.พ.พ. ประเทศไทย ยังคงใช้โครงสร้างเดิมที่มีมาตั้งแต่ 100 ปีก่อน ซึ่งแม้จะมีการปรับถ้อยคำให้ทันสมัยบ้าง แต่ยังขาดการปรับเปลี่ยนในเชิงหลักการ เพื่อรองรับปรากฏการณ์ใหม่ในยุคปัจจุบัน เมื่อกฎหมายไม่สามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติได้ อาจทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการตีความ และส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ตัวอย่างเช่น การคุ้มครองและการบริหาร การจัดการทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง ในยุคของเทคโนโลยีที่ระบบกฎหมายยังไม่ถูกบัญญัติหรือรองรับไว้อย่างชัดเจน ในกรอบกฎหมายเดิม อาทิ ข้อมูล (Data) คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Assets) บทบาทของ AI การค้าออนไลน์ และรูปแบบนิติกรรมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเกิดข้อขัดแย้งของกฎหมาย ในการปฏิบัติจริง และไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของยุคสมัย เช่น ในกรณีพินัยกรรมดิจิทัลและสิทธิของทายาท และเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและทางจริยธรรม

การสัมมนาเสนอแนวทางในการปฏิรูปกฎหมายแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. บทบัญญัติที่ควรตัดออก เช่น ถ้อยคำล้าสมัยและข้อกฎหมาย ที่ไม่ถูกใช้จริง
2. บทบัญญัติที่ควรเพิ่มเติม เช่น การค้าดิจิทัลและการใช้ทรัพย์สินดิจิทัล เป็นหลักประกัน
3. บทบัญญัติที่ควรปรับปรุงให้ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความเป็นธรรม

นอกจากนี้ ป.พ.พ. ยังมีข้อจำกัดในมิติของกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน เช่น อายุความเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สินที่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม เช่น **มาตรา 1375** ของ ป.พ.พ. ที่กำหนดให้ผู้เสียสิทธิ์ต้องฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่ถูกแย่งการครอบครอง ไม่ได้นับจากวันที่รู้ถึงการแย่งการครอบครอง ทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากหมดสิทธิทางกฎหมายไปโดยไม่รู้ตัว อีกทั้ง ป.พ.พ. ยังไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หลักเกณฑ์การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง บางครั้งขัดกับความยุติธรรม การเพิกเฉยแม้ด้วยเหตุสุดวิสัย กลับทำให้เสียสิทธิดังกล่าว เช่น กรณีเจ้าของที่ดินย้ายถิ่นฐานหรือรับราชการต่างพื้นที่ หากที่ดินนั้นไม่มีเอกสารสิทธิ ก็มีโอกาสถูกแย่งครอบครองโดยไม่สามารถฟ้องร้องได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ในการเสวนาครั้งนี้ ยังมีข้อเสนอสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า การยกระดับกระบวนการยุติธรรมไทยให้ทันสมัยควรมุ่งสู่ “ความยุติธรรมที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (People - Centered Justice) ซึ่งหมายถึงการออกแบบ ระบบกฎหมายและกลไกทางกฎหมาย โดยตั้งอยู่บนความต้องการและบริบทของประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่เพียงแค่การปรับถ้อยคำหรือเทคโนโลยี แต่ต้องเปลี่ยนวิธีคิดทั้งระบบ เช่น ลดอำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรม หันมาให้บริการประชาชน เสมือน “ลูกค้า” ที่สมควรได้รับความช่วยเหลือและคำแนะนำอย่างทั่วถึง โดยใช้แนวคิดใหม่อย่าง Design Thinking และ Futures Thinking ในการออกแบบบริการด้านกฎหมาย การรับฟังเสียงจากประชาชนอย่างเป็นระบบ จึงเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิรูป เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือสร้างความเป็นธรรม ไม่ใช่อุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรม

ดังนั้น การปฏิรูปกฎหมายควรเป็นไปอย่างครอบคลุม ทั้งในเชิงโครงสร้าง เนื้อหา และหลักการ เพื่อลดช่องว่างทางกฎหมาย และเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี พร้อมทั้งเป็นกลไกในการปกป้องสิทธิของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะ หากประเทศไทยมีเป้าหมายเข้าสู่การเป็นสมาชิก OECD ก็ต้องปรับกฎหมายให้ทันสมัย โปร่งใส และเป็นธรรมยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การจัดเวทีเสวนาเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ และการเช่าทรัพย์ ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ สัญญาซื้อขายมีปัญหาเรื่องบทบัญญัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ที่ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติรับรองในเรื่องดังกล่าว นำมาซึ่งปัญหาหลายประการ อาทิ ปัญหาการตีความ การเกิดคำเสนอ คำสนอง การโอนกรรมสิทธิ์ ทำให้ผู้บริโภคอาจได้รับการคุ้มครองที่ไม่ครอบคลุม ปัญหาเรื่องการส่งมอบสินค้าและความเสี่ยงของบริษัทขนส่ง ผู้เข้าร่วม เสนอให้มีการกำหนดความรับผิดแก่บริษัทขนส่ง กรณีสินค้าเกิดความเสียหายระหว่างการขนส่ง รวมถึงการเพิ่มระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมมีการอภิปราย เรื่องการกำหนด เรื่องแบบของสัญญาซื้อขาย ตาม**มาตรา 456** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ จำเป็นจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนหรือไม่ ผู้เข้าร่วมส่วนหนึ่งเห็นว่า สัญญาซื้อขายไม่จำเป็นต้องมีแบบ โดยเฉพาะสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ เนื่องจากกฎหมายต่างประเทศ ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องแบบของสัญญา ขณะที่ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่ายังจำเป็นที่จะต้องกำหนดแบบของสัญญาซื้อขาย เนื่องจากหากไม่กำหนดแบบ จะนำมาซึ่งปัญหาหลายประการ อาทิ การพิสูจน์หลักฐานการซื้อขายในชั้นสืบพยานหลักฐาน

ขณะที่ ประเด็นเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อมีปัญหาหลายประการ ทั้งในเรื่องของนิยามสัญญาเช่าซื้อที่ไม่มีความชัดเจน ในเรื่องระยะเวลาและเงื่อนไขการโอนกรรมสิทธิ์ เรื่องความรับผิดของผู้เช่าซื้อ กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อเกิดความเสียหาย หรือเรื่องการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ ที่**มาตรา 574** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไม่สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565 ที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัด 3 งวดติดกันผู้ให้เช่าซื้อจึงจะบอกเลิกสัญญาได้

2. จ้างทำของ

ประเด็นหลักที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน เพราะสัญญาจ้างทำของ มักเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงานหรือวัสดุที่ใช้ในการทำงาน แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เวทีเสวนาเสนอความคิดเห็นคือ ควรจะมีการกำหนดให้คู่สัญญา สามารถตกลงเงื่อนไขเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพก่อนส่งมอบงาน เพื่อป้องกันข้อพิพาทในภายหลัง และเพิ่มข้อกำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับประกันคุณภาพของวัสดุที่จัดหามาใช้งาน เช่น กำหนดระยะเวลารับประกัน หรือเงื่อนไขการเปลี่ยนวัสดุที่ไม่ได้คุณภาพ

อีกทั้ง มีการเสนอประเด็นเรื่องการเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าปรับในสัญญาจ้างทำของ เนื่องจากปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ทำให้ศาลนำ**มาตรา 383** เรื่องเบี้ยปรับในบรรพหนี้ มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้ศาลมีอำนาจในการปรับลดเบี้ยปรับลง อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้าง

นอกจากนี้ ในกิจกรรมดังกล่าวยังกล่าวถึงเรื่องร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาจ้างก่อสร้าง ที่มีการเสนอให้แยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากรายละเอียดของการก่อสร้างเป็นรายละเอียดทางวิศวกรรม และมีความซับซ้อนมากกว่าสัญญาจ้างทำของทั่วไป และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ เช่น การระงับข้อพิพาทด้วยทางเลือกอื่นในสัญญาจ้างก่อสร้าง ผู้เข้าร่วมงานบางส่วนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องแยกสัญญาจ้างก่อสร้าง ต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถปรับใช้กับเรื่องสัญญาจ้างก่อสร้างได้ เช่น สิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้างตาม**มาตรา 605** ที่สามารถปรับใช้กับ**มาตรา 391** ในบรรพหนี้ได้ ผู้เข้าร่วมงานเห็นว่า

หากแยกสัญญาจ้างก่อสร้างต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำให้เกิดการซ้ำซ้อนของกฎหมายและเป็นการเพิ่มกฎหมายโดยไม่จำเป็น

3. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ประเด็นเรื่องกู้ยืม ค้ำประกัน มีประเด็นที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ประเด็นเรื่องเงื่อนไขการกู้ยืมเงินที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้เกิดภาระเกินควรแก่ผู้กู้ ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้เพิ่มข้อบังคับที่ให้ผู้ให้กู้ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ผู้กู้ได้รับจากการชำระดอกเบี้ยเกินอัตราตามที่กฎหมายกำหนดใน**มาตรา 654** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมยังได้อภิปรายปัญหากรณีสัญญากู้ยืมเงินที่มีผู้ค้ำประกันหลายราย ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ระหว่างผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ทำให้เกิดปัญหากรณีที่มีผู้ค้ำประกันรายเดียวที่มีทรัพย์สินเพียงพอชำระหนี้ และผู้ค้ำประกันรายนั้นไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้ค้ำประกันรายอื่นได้ เนื่องจากผู้ค้ำประกันรายอื่นไม่มีทรัพย์สินเพียงพอบังคับชำระหนี้ ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้มีการเพิ่มหรือแก้ไขบทบัญญัติเรื่องความรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกัน เพื่อคุ้มครองผู้ค้ำประกันที่ถูกเจ้าหนี้บังคับชำระหนี้

ประเด็นเรื่องจำนำ จำนอง ประเด็นที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ประเด็นปัญหาการคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ เพราะบางกรณีลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น การขายทรัพย์จำนองในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้ปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม การขายทรัพย์จำนองต้องมีราคาขั้นต่ำที่ใกล้เคียงมูลค่าตลาด โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและได้รับการรับรอง และเพิ่มมาตรการป้องกันการขายทรัพย์สินในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง

4. ประกันภัย

ประเด็นเรื่องประกันภัย ที่ผู้เข้าร่วมเสนอแนะมากที่สุดคือ กระบวนการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ยุ่งยากและล่าช้า ผู้เข้าร่วมเคยประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์โดยทำประกันวินาศภัย แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน โดยอ้างว่าผู้เอาประกันภัยขับรถยนต์โดยประมาท จึงมีการเสนอให้กำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม อีกทั้ง มีประเด็นเรื่องการมีกฎหมายหลายฉบับ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและความขัดแย้ง โดยเฉพาะระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติประกันชีวิตและประกันวินาศภัย จึงมีการเสนอให้มีการรวบรวมกฎหมายไว้ในฉบับเดียวกัน

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากบริษัทประกันภัย เช่น ผู้เข้าร่วมเคยพบกรณีที่ผู้จะซื้อประกันภัยเป็นผู้ที่เคยได้รับการผ่าตัดแปลงเพศ ทำให้บริษัทประกันภัยปฏิเสธความคุ้มครอง หรือกรณีที่ผู้เยาว์ประสบอุบัติเหตุ แต่บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือยายที่เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนแก่บริษัท

ประกันภัยได้ เพราะไม่ใช่ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ จึงมีการเสนอให้เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับกรณีประกันภัย เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและผู้ปกครองของเด็ก ในกรณีที่ต้องได้รับเยียวยา

5. จ้างแรงงาน

ประเด็นเรื่องการจ้างแรงงาน ที่มีข้อเสนอแนะมากที่สุดคือ สัญญาจ้างงานชั่วคราวที่ลูกจ้างชั่วคราวมักไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร เช่น กรณีของไรเดอร์ (Riders) เป็นต้น ผู้เข้าร่วมได้เสนอแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลาย อาทิ การกำหนดให้ลูกจ้างชั่วคราวที่ถูกเลิกจ้างโดยไม่มีเหตุผลสมควร มีสิทธิได้รับค่าชดเชยเช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ หรือเพิ่มการคุ้มครองลูกจ้างชั่วคราว ให้ได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการที่การจ้างแรงงานมีกฎหมายหลายฉบับ จึงมีผู้เข้าร่วมเสนอให้รวมกฎหมายแรงงานทั้งหมดไว้ในกฎหมายฉบับเดียว แทนการใช้ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าไม่ควรยกเลิก ลักษณะ 6 จ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะเห็นว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายทั่วไป เปรียบเหมือนหลักประกันสุดท้ายในการปรับใช้กฎหมาย หากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดหลักเกณฑ์ที่ปรับใช้แก่กรณีได้ ก็ให้ปรับใช้ตามกฎหมายเฉพาะ แต่ไม่จำเป็นต้องยกเลิกบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

6. หุ้นส่วน บริษัท

ประเด็นที่มีผู้เข้าร่วมเสนอแนะมากที่สุด คือ เรื่องความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เนื่องจากข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริหารจัดการในบริษัทอาจไม่เพียงพอในการสร้างความโปร่งใส เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ของบริษัท บริษัทที่ประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย มักจะกำหนดวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ผู้เข้าร่วมเห็นว่าควรจะเพิ่มหลักเกณฑ์ ให้บริษัทกำหนดวัตถุประสงค์ของบริษัทอย่างชัดเจน เพื่อลดปัญหาการประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย และเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติบังคับให้บริษัท จะต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส

นอกจากนี้มีประเด็นเรื่องความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการบริษัท ซึ่งปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเพียงพอสำหรับกรรมการบริษัท ผู้เข้าร่วมเห็นว่าควรจะมีบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดของกรรมการบริษัทเพิ่มเติม เช่น กำหนดให้กรรมการบริษัทต้องรับผิดต่อไปอีก 2 ปี นับแต่วันที่ลาออก หรือห้ามกรรมการบริษัทเป็นกรรมการบริษัท หรือผู้ถือหุ้นในกิจการค้าขายแข่งกับบริษัทของตน

7. ครอบครัวและมรดก

ประเด็นเรื่องกฎหมายครอบครัวและมรดก ปัญหาที่มีผู้เสนอแนะมากที่สุดคือ ความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมายสมรส แม้ว่าจะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งทำให้มีความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมายไทยมากขึ้น แต่ยังมีประเด็นที่ต้องแก้ไขเพิ่ม โดยเฉพาะการแก้ไขคำในกฎหมายเฉพาะให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 เรื่องการได้สัญชาติตามสามีหรือภรรยาคนไทยของคู่สมรสต่างด้าว ซึ่งยังใช้คำว่า สามีภรรยา

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมยังเสนอประเด็นเรื่อง เหตุในการฟ้องหย่า ในกรณีที่คู่สมรสสมัครใจแยกกันอยู่เกินกว่า 3 ปี ผู้เข้าร่วมเคยประสบปัญหา กรณีที่คู่สมรสอยู่คนละจังหวัด และไม่ได้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน แต่ไม่มีเงินเพียงพอในการดำเนินการฟ้องหย่า จึงเสนอให้กรณีที่มีเหตุเข้าองค์ประกอบของการหย่า ให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีสิทธิร้องขอหย่าต่อหน้านายทะเบียน โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องต่อศาล

ในประเด็นเรื่องมรดก เวทีเสวนาเสนอประเด็นเรื่อง สิทธิในการได้รับมรดกของบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร หรือผู้อื่นที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก รวมถึงตัดสิทธิในการได้รับมรดกของทายาทโดยธรรม ที่ไม่มีเจตนาทอดทิ้ง และไม่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก และเสนอให้เพิ่มการไม่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก เป็นเหตุในการกำจัดสิทธิ มิให้ได้รับมรดกตาม**มาตรา 1606**

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย (Civil and Commercial Code) เป็นหนึ่งในเสาหลักของระบบกฎหมายไทยที่ถูกบังคับใช้มายาวนานกว่า 100 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 กฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางแพ่งและพาณิชย์ที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย การเช่าซื้อ กู้ยืม การค้ำประกัน ประกันภัย ครอบครัว มรดก และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชนและการดำเนินธุรกิจในประเทศ

ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและธุรกิจมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การทำธุรกรรมออนไลน์ การค้าระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพและเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กฎหมายเดิม ไม่สามารถรองรับได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ง่ายขึ้น ประชาชนมีความรู้และความคาดหวังต่อระบบยุติธรรมมากขึ้น พวกเขาต้องการกฎหมายที่เป็นธรรม ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ การปรับปรุงกฎหมายไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติให้ทันสมัย แต่ยังเป็นการเสริมสร้างระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาระบบกฎหมายที่เป็นธรรมและยั่งยืน

โครงการรวบรวมความคิดเห็น ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาส ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ทนายความ นักกฎหมาย ภาครัฐและเอกชน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย การมีส่วนร่วมนี้จะช่วยให้กฎหมายที่ปรับปรุงใหม่มีความครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และสะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โครงการนี้จัดขึ้นโดย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น

การดำเนินโครงการนี้มีหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายเป็นไปอย่างครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participatory Approach) ที่เน้นการรวมเสียงและมุมมอง จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย เพื่อให้กระบวนการปรับปรุงกฎหมาย มีความเป็นธรรมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการนี้ คือ เพื่อให้มั่นใจว่าการปรับปรุงกฎหมายจะมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมงานทั่วไป จะช่วยให้สามารถระบุประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายปัจจุบันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การใช้วิธีการหลายรูปแบบในการรวบรวมข้อมูล ยังช่วยเพิ่มความหลากหลายและความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ถูกแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์และในวันงาน

โครงการได้จัดทำการสำรวจความคิดเห็นผ่าน Google Forms ก่อนวันงาน และเปิดให้ทำแบบสอบถามในวันงานด้วย การสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพประเด็นปัญหาที่ผู้ใช้งานกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เผชิญอยู่ การสำรวจล่วงหน้าช่วยให้โครงการสามารถระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญล่วงหน้าได้ ขณะที่การสำรวจในวันงานช่วยตรวจสอบความสนใจและประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าร่วมมีในขณะนั้นสอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.2 การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การจัดเวทีเสวนาเพื่อใช้ในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ประกอบด้วย นักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ที่มีประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในระดับนโยบายและวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.3 กิจกรรม World Café เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงาน

นอกจากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โครงการยังได้ใช้กิจกรรม World Café เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กิจกรรมนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลจากผู้ที่ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดกลุ่มย่อยเพื่อพูดคุยลงรายละเอียดในหัวข้อเฉพาะ โดยมี

ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น ๆ ประจำกลุ่ม เพื่อช่วยแนะแนวทางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วม นำไปสู่การเห็นมุมมองทางการปฏิบัติที่หลากหลายและครอบคลุม

1.3.4 การบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล

ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการ ถูกบันทึกทั้งในรูปแบบ ภาพ เสียง และวิดีโอ เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างละเอียด โดยข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมผ่านกิจกรรม World Café จะถูกถอดความและจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

1.3.5 การสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะ

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ข้อมูลที่ได้จะถูกสังเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย ประเด็นปัญหาที่ระบุต่าง ๆ จะถูกจัดทำเป็นบทที่เน้นหัวข้อสำคัญ เช่น การซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ จ้างทำของ ครอบครัว และมรดก กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ประกันภัย จ้างแรงงาน และหุ้นส่วนบริษัท

1.3.6 การเผยแพร่และนำเสนอผลการศึกษา

สถาบันฯ จะนำรายงานผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่หน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพในเขตภูมิภาคต่าง ๆ ในการพิจารณาตรวจทานข้อมูล และจะนำรายงานที่ผ่านการพิจารณาตรวจทานจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำเสนอให้กับคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดประชุมและการเผยแพร่รายงานสรุป (Public Forum) ในเดือนกรกฎาคม 2568 เพื่อนำส่งข้อมูลที่ได้รับแก่คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นำไปพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายในวาระต่อไป

บทที่ 2
ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน

รายชื่อผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน

1.	คำนวณ โสมนิล	ประธานสภาทนายความจังหวัดนครศรีธรรมราช สภาทนายความจังหวัดนครศรีธรรมราช
2.	พันธวีร์ รัตนะ	กรรมการผู้จัดการสำนักงาน กฎหมาย นคร อินเตอร์ ลอว์ แอนด์ คอนซัลแทนท์ จำกัด
3.	ศุภชัย เมืองรักษ์	กรรมการผู้จัดการ สำนักงานกฎหมาย นคร อินเตอร์ ลอว์ฯ
4.	วันชัย พูลช่วย	กรรมการผู้จัดการ สำนักงานกฎหมาย นคร อินเตอร์ ลอว์ฯ
5.	กันตพงศ์ พิบูลย์	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดพังงา
6.	เกรียงศักดิ์ รอดพันธุ์ชู	ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดภูเก็ต ศาลจังหวัดภูเก็ต
7.	เอกรัฐ อินทรักษ์	รองประธานสภาทนายความจังหวัดทุ่งสง สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
8.	ศิราณี อินทร์ประเสริฐ	นิติกร สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดนครศรีธรรมราช
9.	ยุภาพร รัตนบุรี	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการพิเศษนิติกร สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัดนครศรีธรรมราช
10.	สิรวิชญ์ นวลศรี	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
11.	สุวนันท์ ผดุงกิจ	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
12.	ปุญญิศา ไพโรจน์	นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
13.	ปัณฑิตา ไพโรจน์	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
14.	อนันต์ คชาทอง	รองประธานทนายความจังหวัดนาทวี สภาทนายความจังหวัดนาทวี
15.	พิษณุรัตน์ รักหอม	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
16.	ปองคุณ บุญกล่อม	สภาทนายความจังหวัดนครศรีธรรมราช
17.	กชพร นิลรัตโนทัย	รองประธาน/กรรมการสภาทนายความจังหวัดหลังสวน สภาทนายความจังหวัดหลังสวน
18.	สุชาติ มีสมบัติ	กรรมการสภาทนายความภาค 8

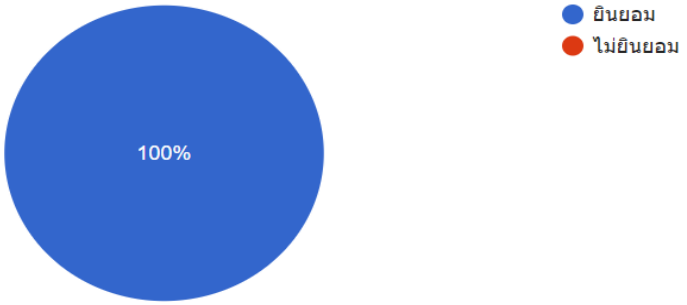
19. ปัญญาวุฒิ ชูพรหม	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช
20. ธิดารัตน์ หวันหมาน	ทนายความ สภาทนายความภาค 8
21. สุรศักดิ์ เกตุชาติ	ทนายความ สภาทนายความ
22. ขนิษฐา ช่วยชู	สภาทนายความภาค 8
23. ชาญ พิกุลหอม	ทนายความ สภาทนายความ จ.ทุ่งสง
24. สุทัศน์ หนูเดช	ประธานสภาทนายความจังหวัดปากพนัง สภาทนายความจังหวัดปากพนัง
25. พิศิษฐ์ ขำเกิด	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดปากพนัง
26. อภิญญา คงเดิม	ทนายความ สภาทนายความ
27. ทรงธรรม เมืองไทย	ทนายความ สภาทนายความ
28. บรรพต บัวลอย	กรรมการสภาทนายความจังหวัดหลังสวน สภาทนายความจังหวัดหลังสวน
29. ชัยกฤษณ์ สิทธิพราหมณ์	หัวหน้าสำนักงานทนายความ สภาทนายความ

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ (Google Forms)

1) การขอความยินยอมในการให้ข้อมูล

คำถาม

คณะทำงานจำเป็นต้องขอความยินยอมจากท่านในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นประกอบการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเท่านั้น

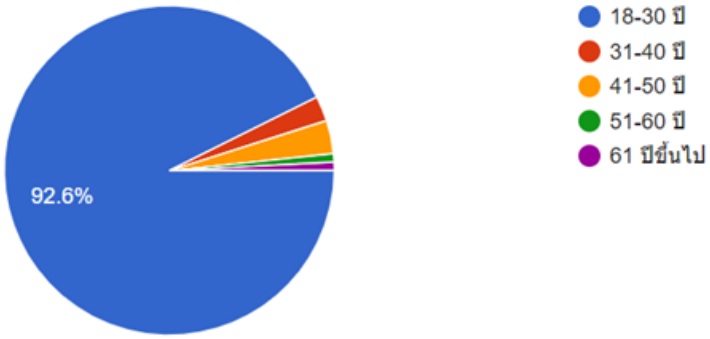

จำนวนผู้เข้าร่วมที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 122 คน ได้รับความยินยอมเต็ม 100% จากผู้เข้าร่วมในการใช้ข้อมูลสำหรับการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงความพร้อมและการเปิดใจให้ความเห็นของผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมาย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรด้านอายุ

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านอายุ : ท่านอยู่ในช่วงอายุใด

- กลุ่มอายุที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุดคือ 18 - 30 ปี คิดเป็น 92.6%
- กลุ่มอายุ 41 - 50 ปี อยู่ที่ 3.3%
- กลุ่มอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็น 2.5%
- กลุ่มอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็น 0.8%
- กลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็น 0.8%

3) การวิเคราะห์ระดับการศึกษา

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านการศึกษา : ท่านสำเร็จการศึกษาในระดับใด

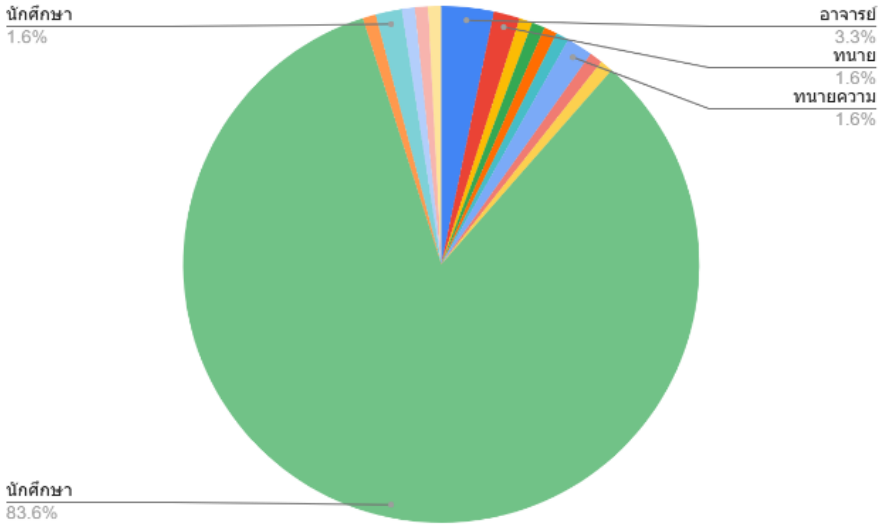

- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี คิดเป็น 79.5%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาโท คิดเป็น 14.8%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็น 5.7%

4) การวิเคราะห์ตำแหน่ง หรือ อาชีพ

คำถาม

โปรดระบุตำแหน่ง/อาชีพของท่าน

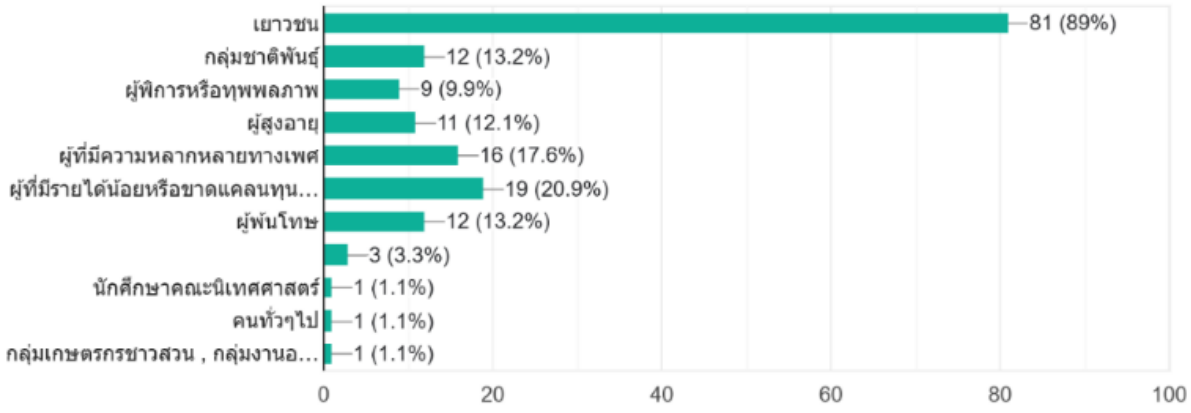
ผู้เข้าร่วมมีจำนวนตำแหน่ง/อาชีพทั้งหมด 5 รายการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

1. **นักศึกษา** 107 คน (87.7%)
2. **อาจารย์** 4 คน (3.3%)
3. **ทนายความ** 5 คน (4.1%)
4. **เจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมาย** 1 คน (0.8%)
5. **ไม่ระบุ** 5 คน (4.1%)

5) การวิเคราะห์กลุ่มผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

คำถาม

(ไม่บังคับตอบ) สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย มุ่งส่งเสริมความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) และการมีส่วนร่วมของทุกคน (Inclusivity) โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็น จากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายเชิงสังคมและวัฒนธรรม เช่น เยาวชน กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ที่มีรายได้น้อย ผู้พ้นโทษ ฯลฯ

ผู้เข้าร่วมแบบสำรวจสามารถแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. **เยาวชน** 82 คน (90.1%)
2. **กลุ่มชาติพันธุ์** 12 คน (13.2%)
3. **ผู้พิการหรือทุพพลภาพ** 9 คน (9.9%)
4. **ผู้สูงอายุ** 11 คน (12.1%)
5. **ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ** 16 คน (17.6%)
6. **ผู้ที่มีรายได้น้อย** 12 คน (13.2%)
7. **ผู้พ้นโทษ** 3 คน (3.3%)
8. **กลุ่มเกษตรกรชาวสวน กลุ่มงานอาจารย์** 1 คน (1.1%)

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

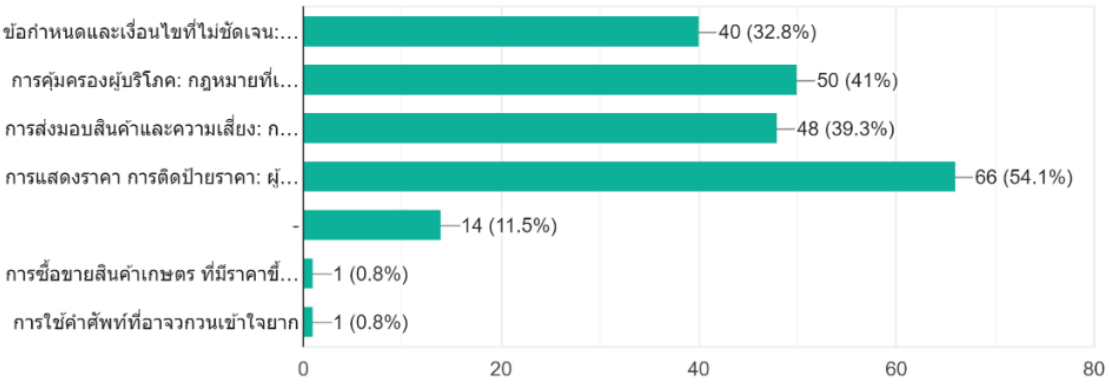
2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การแสดงราคา การติดป้ายราคา

- ผู้ขายจำนวนมากไม่แสดงราคาชัดเจน โดยเฉพาะการขายทางออนไลน์ มีผลต่อการทำคำเสนอและคำสนองไม่สมบูรณ์ เป็นภาระของผู้ซื้อ อีกทั้งการติดป้ายราคากำกับต้องอาศัยกฎหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ขายในประมวลกฎหมาย
- ปัจจุบันมีการค้าขายสินค้าที่หลากหลาย ทำให้มีการเลียนแบบสินค้า และราคาออกมามากมาย แต่ไม่มีคุณภาพ ตาม**มาตรา 24** พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 กำหนดให้คณะกรรมการว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) มีการเรียกตรวจสอบราคาสินค้าหรือบริการปีละ 1 ครั้ง ซึ่งระยะเวลาหนึ่งปี ราคาของต้นทุนการผลิตอาจจะสูงขึ้น ทำให้ผู้ผลิตอาจเปลี่ยนการใช้ของที่ไร้คุณภาพ และการผลิตที่อาจจะไม่ได้มาตรฐาน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
    - **มาตรา 487** การกำหนดราคาทรัพย์สินที่ขาย
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542**
    - **มาตรา 24** ระบุอำนาจของคณะกรรมการ ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ในการกำหนดสินค้าหรือบริการ เพื่อป้องกันการปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม โดยการกำหนดสินค้าหรือบริการควบคุมดังกล่าว จะมีอายุไม่เกินหนึ่งปี และต้องมีการพิจารณาทบทวนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจหรือข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไป
    - **มาตรา 28** ระบุอำนาจของคณะกรรมการ ว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ในการกำหนดให้ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ซื้อ เพื่อจำหน่ายหรือผู้นำเข้า เพื่อจำหน่ายสินค้าหรือบริการแสดงราคาสินค้าหรือบริการ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการแสดงราคาสินค้าหรือบริการ ให้ครอบคลุมสินค้าออนไลน์ และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนหากมีการละเมิด
- แก้ไข **มาตรา 24 พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542** เป็นการตรวจสอบทุก 6 เดือนของการผลิต ทั้งเรื่องราคา และรูปแบบของสินค้า คุณภาพที่ตั้งไว้ และควรเพิ่มอัตราโทษของบทลงโทษ ในการที่ไม่ระบุราคาหรือผลิตสินค้าปลอม
- แก้ไข **มาตรา 487** ราคาทรัพย์สินที่ขาย ที่ต้องกำหนดไว้ในสัญญา
- บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องการแสดงราคาที่ชัดเจน ให้เป็นหน้าที่ของผู้ขาย
- เพิ่มบทบัญญัติ เรื่องการซื้อขายทางออนไลน์ และเพิ่มบทลงโทษ สำหรับกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม เช่น การปิดกั้นการดำเนินธุรกิจชั่วคราว
- ควรมีการเพิ่มมาตราที่บังคับให้ผู้ขายไม่ว่าจะทางออนไลน์ หรือร้านค้าทั่วไป หรือร้านขายของในงานเทศกาลต่าง ๆ ติดป้ายราคาให้ชัดเจน เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ซื้อ

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม

- กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในเรื่องสัญญาซื้อขายอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ต้องอาศัยกฎหมายพิเศษ ควรรวบรวมไว้ในกฎหมายหลักฉบับเดียว
- การคุ้มครองการทำสัญญาเข้าใช้บริการในรูปแบบต่าง ๆ
- การไม่มีระบบการตรวจสอบประเภทของที่ดินในประเทศไทย ว่าในแต่ละพื้นที่เป็นที่ดินประเภทใด เช่นที่ดินมีโฉนด ที่ดิน นสก.3 ที่ดินของกรมอุทยาน เป็นต้น อันนำมาซึ่งปัญหาเรื่องการแย่งการครอบครองที่ดิน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - มาตรา 4 ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อาจถูกตีความให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควร
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ตรากฎหมายเฉพาะสำหรับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับและตีความข้อความในการซื้อขายออนไลน์อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการแสดงเงื่อนไขที่ชัดเจน
- จัดทำระบบตรวจสอบสถานะของที่ดิน ในรูปแบบที่คล้ายกับการตรวจสอบทะเบียนราษฎร์
- เพิ่มบทบัญญัติรองรับทรัพย์สินดิจิทัล เช่น สกุลเงินดิจิทัล NFTs และทรัพย์สินในรูปแบบออนไลน์

ประเด็นปัญหา 3 การส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง

- การกำหนดความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหายกับสินค้าในระหว่างการขนส่งอาจยังไม่ชัดเจน
- ปัจจุบันมีการซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น ซึ่งมีการเรียกเก็บเงินปลายทางโดยบริษัทขนส่ง อันนำมาซึ่งปัญหากรณีสินค้าชำรุดบกพร่อง ว่าบริษัทขนส่งหรือผู้ขายจะต้องรับผิด
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดเรื่องบรรจุภัณฑ์ของสินค้า (Packaging) ไว้โดยเฉพาะ
- ระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องไว้เพียง 1 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ขณะที่ในต่างประเทศไม่ได้กำหนดให้มีระยะเวลาฟ้องคดี

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 463** การส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งถือว่าสำเร็จ แต่ความเสี่ยงยังอยู่กับผู้ขาย จนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อ
    - **มาตรา 472** กำหนดความรับผิดของผู้ขายในเรื่องความรับผิด เพื่อชำรุดบกพร่อง
    - **มาตรา 473** ความรับผิด เพื่อชำรุดบกพร่องของสินค้า กรณีที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิด
    - **มาตรา 474** ระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งมอบสินค้า และความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง
- ควรมีแนวทางชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการความเสียหายระหว่างการขนส่ง เพื่อป้องกันข้อพิพาทระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- เพิ่มบทลงโทษให้เข้มงวดขึ้นกับผู้ขายที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหาย
- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้รับขนของ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในความเสียหาย หรือความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง
- เพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้ซื้อ ในกรณีที่ผู้ขายใช้บริษัทขนส่งที่ไม่มีมาตรฐาน
- เพิ่มบทบัญญัติ เรื่องหลักเกณฑ์ของบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ลงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- แก้ไข **มาตรา 474** ให้ไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง

ประเด็นปัญหา 4 ข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน

- หลายกรณีที่เงื่อนไขการซื้อขายไม่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- ในกรณีที่เป็นการซื้อขายสินค้าต่างประเทศ เกิดความแตกต่าง ระหว่างแบบของสัญญาซื้อขายที่จะใช้ในการจดทะเบียน ซึ่งมีอุปสรรคกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ที่ต้องการความยืดหยุ่นในการทำสัญญา ขณะที่ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องแก้ไข เรื่องแบบของสัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เพราะครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ควรจะกำหนดให้การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ให้ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงาน มิเช่นนั้นจะเกิดปัญหาตามมาหลายประการ
- การซื้อขายออนไลน์ควรจะมีกฎหมายรองรับ เพื่อที่จะมาคุ้มครองผู้ซื้อ รวมถึงปัญหาเรื่องการพิจารณาว่าคำเสนอคำสนองเกิดขึ้นเมื่อใด กรรมสิทธิ์โอนเมื่อใด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
    - **มาตรา 456** กำหนดแบบของการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ
    - **มาตรา 458** การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ **มาตรา 456** ให้เป็นสากลมากขึ้น โดยกำหนดให้การซื้อขายไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ หากเกิดข้อพิพาทมีเรื่องฟ้องร้องต่อกัน ก็ให้ไปนำสืบพยานบนชั้นศาล ขณะที่ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าไม่ควรแก้ไขมาตราดังกล่าว เพราะครบถ้วนสมบูรณ์อยู่แล้ว
- แก้ **มาตรา 456** เรื่องการวางประจำ ให้ถือว่าการยื่นตราสารเครดิต (Letter of Credit) เป็นการวางประจำ
- ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 สัญญาขายฝาก

- ปัญหาข้อพิพาทในทางปฏิบัติว่า การขายฝากเป็นนิติกรรมอำพรางสัญญากู้ยืมเงิน เนื่องจากเจตนาของคู่สัญญาประสงค์กู้ยืมเงิน และมีทรัพย์เป็นหลักประกันเท่านั้น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนของการทำสัญญา และหากการขายฝากถูกนำไปใช้โดยผิดวัตถุประสงค์เป็นสัญญากู้ยืมเงิน โดยมีหลักประกัน ทั้งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดเอกเทศสัญญาเฉพาะ เรื่อง “จำนำ” และ “จำนอง” ไว้โดยเฉพาะแล้ว เป็นสัญญาที่เอาเปรียบผู้ขายฝาก
- พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 **มาตรา 17** กำหนดให้ผู้รับซื้อฝากต้องแจ้งวันไถ่ถอน และจำนวนสินไถ่ถอนล่วงหน้า ก่อนครบกำหนดเวลาไถ่ไม่น้อยกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน โดยหนังสือจดหมาย ต้องมีลายมือชื่อตอบรับของผู้ขายฝากหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่พบคือ ผู้ขายฝาก จะไม่ลงลายมือชื่อตอบรับจดหมาย ทำให้บริษัทหรือผู้ที่รับซื้อขายฝากได้รับผลกระทบ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 491** ลักษณะของสัญญาขายฝาก

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562**
    - **มาตรา 17** กำหนดให้ผู้รับซื้อฝาก ต้องแจ้งวันไถ่ถอนและจำนวนสินไถ่ถอน ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน

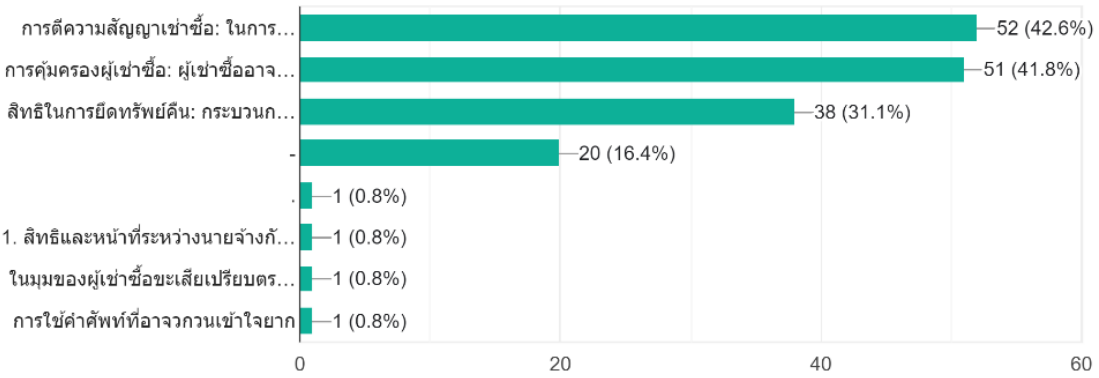
ข้อเสนอแนะ

- ยกเลิกเอกเทศสัญญาประเภทขายฝาก
- แก้ไข **มาตรา 17 พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562** ให้ไม่จำเป็นต้องมีการตอบรับของผู้ซื้อฝาก หากมีหลักฐานการส่งหนังสือก็ให้ถือว่าผู้ขายรับทราบกำหนดเวลาไถ่แล้ว

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การตีความสัญญาเช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในการทำสัญญา อาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากเจตนาของคู่สัญญา เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าทรัพย์ เช่น การตีความสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ความเข้าใจเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เช่าซื้อ
- สัญญาเช่าซื้อแบบลีซซิ่ง (leasing contract)
- สัญญาเช่าซื้อ ระบุข้อกำหนดของสัญญาเพียง 3 มาตรา คือ (1) นิยามของสัญญาเช่าซื้อ แบบสัญญาเช่าซื้อ (2) สิทธิบอกเลิกสัญญาโดยผู้เช่าซื้อ (3) สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าของเจ้าของทรัพย์สินผู้ให้เช่าซื้อ และการริบเงินที่ชำระมาก่อนหน้ากรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ใช้เงิน ย่อมก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนในการทำสัญญาเช่าซื้อ และไม่สอดคล้องกับลักษณะการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบัน
- ในสัญญาเช่าซื้อและรูปแบบการฟ้องคดี มักจะให้ผู้เช่าซื้อรับผิดในราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อ ส่วนที่ขาดหายไปจากการขายทอดตลาด โดยมีเจตนาให้ผู้เช่าซื้อรับผิดเต็มตามจำนวนวงเงินที่ขอสินเชื่อเช่าซื้อ อันขัดกับความประสงค์แท้จริงของเอกเทศสัญญาประเภทเช่าซื้อ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 572** ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาลีสซิ่ง ให้มีความชัดเจน
- สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ควรจะต้องมีกำหนดหน้าที่และความรับผิดที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างและเสรีภาพในการทำสัญญาที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบมากเกินไป
- กำหนดรูปแบบมาตรฐานของสัญญาเช่าซื้อที่ชัดเจน เช่น แบบฟอร์มที่กำหนดเงื่อนไขสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย
- เพิ่มการให้ความรู้แก่คู่สัญญา เกี่ยวกับลักษณะและผลของสัญญาเช่าซื้อ
- เพิ่มข้อความที่ชัดเจนเกี่ยวกับระยะเวลาและเงื่อนไขสำคัญ ที่นำไปสู่การโอนกรรมสิทธิ์
- กำหนดให้ต้องมีเอกสารแนบท้ายสัญญาที่ระบุราคาสินค้า และการคำนวณค่าใช้จ่ายทั้งหมดเพื่อความโปร่งใส

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เช่าซื้ออาจตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบหากผู้ให้เช่าซื้อกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม เช่น การยึดทรัพย์คืนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า การปรับปรุงกฎหมายควรคำนึงถึงการคุ้มครองผู้เช่าซื้ออย่างเป็นธรรม
- ระยะเวลาการผิดนัดไม่ใช้เงินค่าเช่าซื้อ
- ผู้ให้เช่าซื้อ กำหนดค่าเสียหายสูงเกินกว่าความเป็นจริงของราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อ ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้เช่าซื้อ รวมถึงการที่ผู้ให้เช่าซื้อเข้าครอบครองทรัพย์ที่เช่าซื้อ โดยวิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เช่าซื้อ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 574** กรณีผิดนัดไม่ใช้เงินหรือผิดสัญญาส่วนสำคัญของสัญญาเช่าซื้อ
- **ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีคืนทรัพย์ให้ชัดเจนและเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย
- แก้ไขเรื่องของการผิดนัดไม่ใช้เงินค่าเช่าซื้อ จาก 2 งวด เป็น 3 งวด ซึ่งสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัด 3 งวดติดกัน จึงจะยึดรถยนต์ได้ และต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อภายใน 30 วัน
- กำหนดกระบวนการบอกเลิกสัญญาให้ชัดเจน เช่น การแจ้งเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร และระยะเวลาผ่อนผัน
- เพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้เช่าซื้อ ในกรณีที่ได้ชำระเงินไปแล้วเป็นจำนวนมาก โดยอาจกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อคืนเงินส่วนที่เกินความเสียหาย
- กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหาย หรือค่าขาดประโยชน์ ในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดให้ชัดเจน
- แก้ไขในส่วนวิธีการเข้ายึดถือครอบครองทรัพย์ที่เช่าซื้อให้เหมาะสม และควรแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบโดยไม่ใช้วิธีการยึดที่รุนแรง

ประเด็นปัญหา 3 สิทธิในการยึดทรัพย์คืน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กระบวนการยึดทรัพย์คืนเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดอาจไม่สมเหตุสมผล เมื่อเจ้าของทรัพย์ได้ค่าเช่าซื้อระหว่างสัญญา และยึดทรัพย์คืนด้วยในภายหลัง จึงได้เปรียบมากกว่า
- การเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อเกินสมควร ไม่เป็นธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 573** วิธีการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- สิทธิในการยึดทรัพย์คืน จึงควรมีเงื่อนไขชัดเจนและมีความสมดุล ในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อและเจ้าของทรัพย์
- แก้ไขเรื่อง การเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อ
- เพิ่มข้อกำหนดที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดในกรณีที่ทรัพย์ที่เช่าซื้อเสียหาย เช่น ความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในฐานะผู้ครอบครอง

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 4 การเช่าอสังหาริมทรัพย์และประเด็นปัญหาทางกฎหมายอื่น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- หน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่า ยังไม่มีหลักเกณฑ์บางประการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 537** ลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สิน

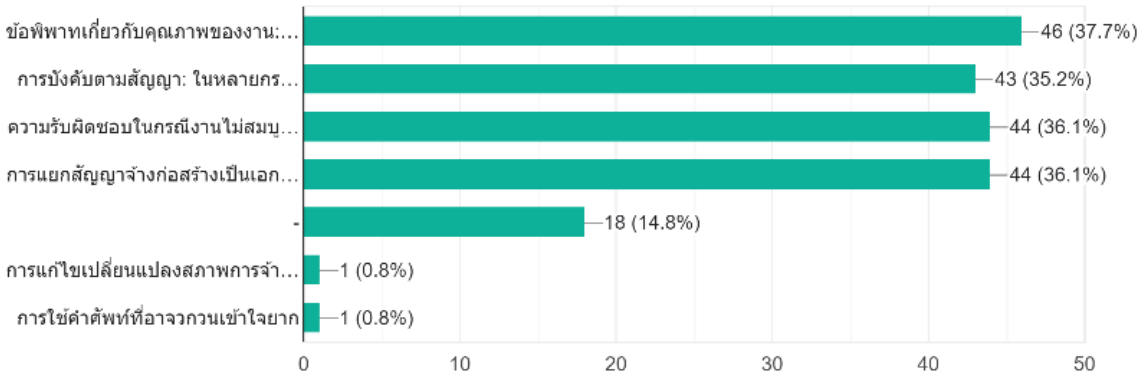
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มบทบัญญัติ เกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่ามากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- แก้ไขบทบัญญัติให้ทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่า ไม่เสียเปรียบต่อกันในสัญญาเช่าทรัพย์

2.2.2 จ้างทำของ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างทำของมักเกิดข้อพิพาท เกี่ยวกับคุณภาพของงานหรือวัสดุที่ใช้ในการทำงาน
- บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคุณภาพของงานยังไม่ชัดเจนแน่นอนในทางปฏิบัติ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุว่าผู้รับจ้างต้องทำงานให้สำเร็จตามสัญญา และให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คู่สัญญาตกลงกัน
    - **มาตรา 589** กำหนดหน้าที่ของผู้รับจ้าง ในการจัดหาสัมภาระที่มีคุณภาพที่ดี กรณีผู้รับจ้างตกลงเป็นผู้จัดหาสัมภาระ
    - **มาตรา 592** ระบุอำนาจของผู้ว่าจ้าง ในการตรวจตราการงานได้ตลอดระยะเวลาที่จ้าง
    - **มาตรา 600** ความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดหน้าที่ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง เกี่ยวกับมาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพของงานและวัสดุ
- ควรจะมีการกำหนดค่าจ้างแบบรายละเอียด เช่น ระบุคุณภาพวัสดุก่อสร้างอย่างละเอียดในสัญญา
- เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิขอการตรวจสอบคุณภาพวัสดุหรือผลงานได้ ก่อนและระหว่างการส่งมอบ
- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับงานในสัญญาจ้างทำของ เช่น ข้อกำหนดทางเทคนิค แบบแปลน หรือรายการวัสดุที่ต้องใช้งาน
- กำหนดให้คู่สัญญา สามารถตกลงเงื่อนไข เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพก่อนส่งมอบงาน เพื่อป้องกันข้อพิพาทในภายหลัง
- เพิ่มข้อกำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับประกันคุณภาพของวัสดุที่จัดหามาใช้งาน เช่น กำหนดระยะเวลารับประกันหรือเงื่อนไขการเปลี่ยนวัสดุที่ไม่ได้คุณภาพ
- กำหนดกรอบเวลาสำหรับผู้ว่าจ้างในการตรวจสอบคุณภาพและแจ้งข้อบกพร่อง

ประเด็นปัญหา 2 ความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์

ประเด็นปัญหา

- การกำหนดความรับผิดชอบ ในกรณีที่งานไม่สมบูรณ์ หรือมีข้อบกพร่องยังไม่ชัดเจนพอ
- กรณีที่ผู้รับเหมา ในฐานะผู้รับจ้างทิ้งงาน ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ว่าจ้าง

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** ระบุถึงความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง ในกรณีที่งานชำรุดบกพร่อง

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการทำการงานที่ว่าจ้างให้สมบูรณ์ และกลไกทางกฎหมาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดความรับผิดของผู้รับจ้างที่ชัดเจน
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับให้ชำระค่าเสียหาย กรณีที่ผู้รับจ้างทิ้งงาน โดยไม่ต้องให้ผู้ว่าจ้างพิสูจน์ความเสียหายทั้งหมดในทันที
- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับการประกันผลงานของผู้รับจ้าง
- กำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบ ในการแก้ไขข้อบกพร่องโดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือชดใช้ค่าเสียหายในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขได้

ประเด็นปัญหา 3 การแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างก่อสร้าง เป็นสัญญาจ้างทำของที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ รายละเอียดของการก่อสร้างเป็นรายละเอียดทางวิศวกรรม และทางวิทยาศาสตร์ และมีความซับซ้อนมากกว่าจ้างทำของทั่วไป
- การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ว่าจ้างก่อสร้างและผู้รับจ้างก่อสร้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ เช่น การวางหลักประกันการจ่ายค่าจ้าง การวางหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา การกำหนดเวลาการแก้ไขความชำรุดบกพร่อง การแบ่งลักษณะการแล้วเสร็จของงาน เป็นการแล้วเสร็จบางส่วน การแล้วเสร็จสมบูรณ์ เป็นต้น
- ผู้เข้าร่วมงานบางท่านเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องแยกสัญญาจ้างก่อสร้าง เป็นกฎหมายอีกฉบับ เนื่องจากเห็นว่า สามารถปรับใช้บทบัญญัติเรื่องจ้างทำของ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้อย่างครอบคลุมแล้ว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุมกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง และไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะของสัญญาก่อสร้าง
    - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดการบังคับให้เป็นไปตามสัญญา โดยใช้กลไกเฉพาะ เช่น ลักษณะและประเภทของค่าจ้าง การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร การตรวจสอบผลงานระหว่างกาล การรับผิดในความชำรุดบกพร่อง การทำประกันภัยงานก่อสร้าง
- เพิ่มกลไกระงับข้อพิพาททางเลือก ทั้งในรูปแบบอนุญาโตตุลาการและทางศาล
- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาก่อสร้างโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ผู้เข้าร่วมงานเห็นว่า **มาตรา 605** ที่กำหนดเรื่องสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างทำของ สามารถปรับใช้เรื่องการบอกเลิกสัญญาตาม **มาตรา 391** ในบรรพหนี้ได้อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องแยกสัญญาก่อสร้างเป็นกฎหมายอีกฉบับ

ประเด็นปัญหา 4 การบังคับตามสัญญา

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในหลายกรณี ผู้ว่าจ้างอาจไม่สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา โดยเฉพาะในสัญญาจ้างก่อสร้าง พบปัญหาผู้รับจ้างทิ้งงานเป็นจำนวนมาก
- ในคดีพิพาทส่วนมาก ผู้รับจ้างมักจะกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องชำระในงวดแรก จำนวนสูงมาก และภายหลังมีการทิ้งงาน ไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเบี้ยปรับในสัญญาจ้างทำของ ในทางปฏิบัติแนวคำพิพากษาศาลฎีกา กำหนดให้นำเรื่องเบี้ยปรับในบรรพหนี้มาปรับใช้ ทำให้ศาลมีดุลพินิจในการปรับลดเบี้ยปรับ ซึ่งในทางปฏิบัติศาลจะปรับลดเบี้ยปรับลงเป็นจำนวนมาก อันส่งผลกระทบต่อผู้ว่าจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 383** ให้อำนาจศาลมีดุลพินิจ ในการปรับลดเบี้ยปรับลงได้
    - **มาตรา 593** กรณีผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการ หรือทำการที่จ้างชักช้า
    - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิ ในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อกำหนดระยะเวลาการรับประกันคุณภาพงาน
- แก้ไขให้ **มาตรา 593** เป็นมาตราที่กำหนดให้บังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการขยายเวลากำหนดส่งมอบงาน โดยจะต้องมีแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน
- ควรจะมีการกำหนดเรื่องการประกันสัญญาเอาไว้ให้มีความชัดเจนว่า สามารถปรับค่าปรับจากประกันสัญญาได้
- เพิ่มกลไกการบังคับใช้สัญญา เช่น การกำหนดค่าปรับ ในกรณีที่ผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้า หรือการกำหนดให้ต้องมีหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา (Performance Bond)

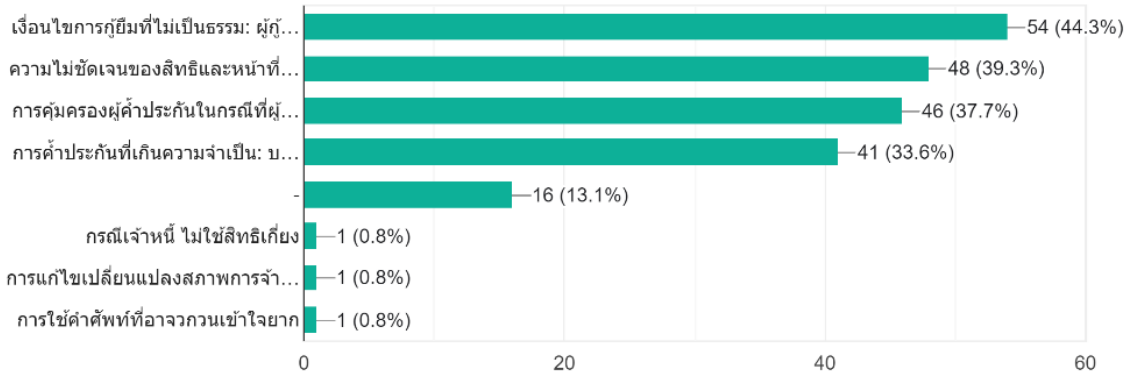
2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกัน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 เงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้กู้ถูกกำหนดเงื่อนไขเรื่อง อัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้เกิดภาระเกินสมควร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 653** กำหนดการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ยืม จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้
  - **มาตรา 654 - 655** กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมสูงสุดไม่เกิน 15% ต่อปี

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดเพดานดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมในทุกกรณี เพื่อป้องกันภาระเกินควร
- กำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญในสัญญา เช่น อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยชัดเจน ในรูปแบบที่ผู้กู้สามารถเข้าใจได้ง่าย
- กรณีที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ให้เงื่อนไขที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นโมฆะ
- กรณีผู้ให้กู้ กำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่ากำหนดตาม **มาตรา 654** ควรเพิ่มข้อบังคับ ที่ให้ผู้ให้กู้ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ในความเสียหายที่ผู้กู้ ได้รับจากการชำระดอกเบี้ยเกินอัตราดังกล่าว หรือกำหนดข้อบังคับที่จะทำให้ผู้ให้กู้ ไม่มีความคิดที่จะคิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีตั้งแต่ต้น

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน

ประเด็นปัญหา

- ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องรับผิด ทำให้ไม่สามารถประเมินภาระความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกันได้อย่างถูกต้อง
- หากผู้กู้ผิดนัดชำระ ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดเต็มจำนวนทันที
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติผล ในกรณีที่ผู้ค้ำประกันไม่สามารถใช้สิทธิเกี่ยงบัญญัติเพียงว่าให้เจ้าหนี้บังคับเอากับทรัพย์ของลูกหนี้ก่อนตาม **มาตรา 689** หรือเจ้าหนี้จะต้องบังคับเอาจากทรัพย์ที่เป็นประกันนั้นก่อนตาม **มาตรา 690** แต่ไม่ได้บัญญัติผลของกรณีที่ผู้ค้ำประกันไม่สามารถใช้สิทธิเกี่ยงเหล่านั้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** ระบุ เงื่อนไขและลักษณะเกี่ยวกับการค้ำประกัน
    - **มาตรา 681/1** เป็นมาตราที่เพิ่มเติมขึ้นมา เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูล และการแจ้งเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ค้ำประกัน
    - **มาตรา 689** กำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน
    - **มาตรา 690** กำหนดสิทธิเกี่ยงของผู้ค้ำประกัน ให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ซึ่งเป็นประกันก่อน

ข้อเสนอแนะ

- ให้ผู้ค้ำประกันได้รับข้อมูลความเสี่ยงอย่างครบถ้วน และโปร่งใส ก่อนลงนาม
- ควรมีหลักเกณฑ์การขอยกเลิกการเป็นผู้ค้ำประกัน
- ไม่ควรให้ทายาทต้องรับมรดกความ แทนผู้ค้ำประกัน
- ลดเงื่อนไขที่เกินสมควรในกรณีที่การค้ำประกัน ก่อให้เกิดความเสียหายหรือความเสี่ยงเกินควร
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับผลของกรณีที่ผู้ค้ำประกันไม่สามารถใช้สิทธิตาม**มาตรา 689 และ 690**

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้ค้ำประกันในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

ประเด็นปัญหา

- ผู้ค้ำประกันอาจถูกเรียกเก็บหนี้ทันที โดยไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้ต้องรับภาระโดยไม่คาดหมาย
- กรณีผู้ค้ำประกันหลายราย กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิด ระหว่างผู้ค้ำประกันในฐานะลูกหนี้ร่วม ทำให้มีปัญหา กรณีมีผู้ค้ำประกันรายเดียว ที่มีทรัพย์สินเพียงพอให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ และแม้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้ค้ำประกันรายอื่น ผู้ค้ำประกันรายอื่นก็ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอให้ชำระหนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 686** กำหนดให้เจ้าหนี้ ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผู้กู้ ผิดนัด มิฉะนั้นผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิด ภายหลังพ้นกำหนดเวลา 60 วัน
    - **มาตรา 681/1** กำหนดให้ในกรณีที่ผู้ค้ำประกันเป็นบุคคลธรรมดา ข้อตกลงที่กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดอย่างเดียวกับลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วม ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

ข้อเสนอแนะ

- หากไม่มีการบอกกล่าวภายในระยะเวลา 60 วัน ควรให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด นับแต่วันที่ตกลงทำสัญญา ให้รับผิดเฉพาะหนี้ของลูกหนี้
- ปรับปรุงกลไก เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ค้ำประกันในทางปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น
- กรณีผู้ค้ำประกันหลายราย ความรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกันด้วยกัน ไม่ควรรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม และอาจเพิ่มเงื่อนไขคล้ายกับ **มาตรา 681/1** ที่ห้ามมิให้กำหนดในข้อตกลง ให้ผู้ค้ำประกันอย่างลูกหนี้ร่วม
- ปรับปรุงข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการเอื้ออำนวยความสะดวก ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ที่ต้องติดตามบังคับคดีกับลูกหนี้ทุกกรณี เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับการเยียวยา และประหยัดค่าใช้จ่ายในการบังคับคดีให้ได้มากที่สุด

ประเด็นปัญหา 4 การค้ำประกันที่เกินความจำเป็น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บางกรณีมีการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันในปริมาณสูงเกินควร ทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระเกินความจำเป็น และขาดข้อจำกัดในการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680 และ 701** ระบุเกี่ยวกับการค้ำประกัน และการขอชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน

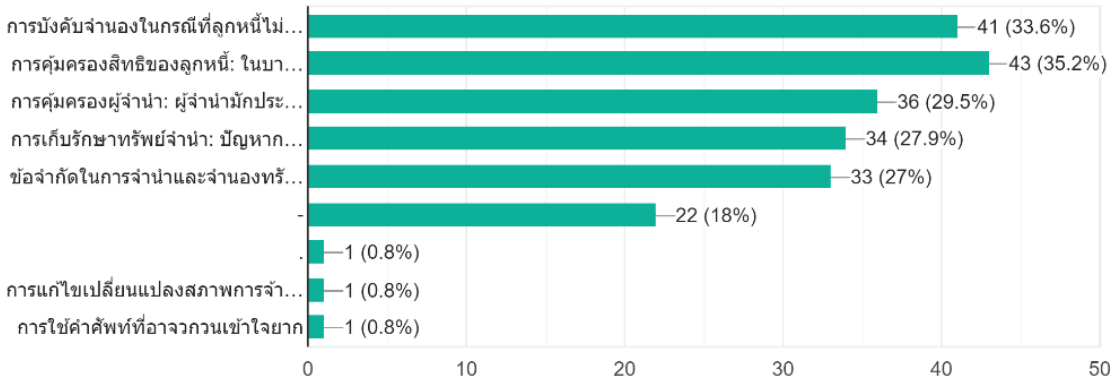
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานการค้ำประกันของผู้ค้ำประกันว่า ต้องสอดคล้องกับรายได้ของผู้ค้ำประกัน หรือให้ผู้ค้ำประกันสามารถจำกัดความรับผิดในส่วนของตนได้
- ปรับปรุงกฎหมายให้การค้ำประกันเป็นไปอย่างเป็นธรรม ไม่เกินความจำเป็น

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจำนองและสัญญาจำนำ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บางกรณีลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรม ในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น การขายทรัพย์จำนองในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 732** กำหนดให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์จำนอง เมื่อผู้จำนองไม่ชำระหนี้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม การขายทรัพย์จำนอง ต้องมีราคาขั้นต่ำที่ใกล้เคียงมูลค่าตลาด โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและได้รับการรับรอง
- เพิ่มมาตรการป้องกันการขายทรัพย์สินในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อปกป้องสิทธิของลูกหนี้

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กระบวนการบังคับจำนองใช้เวลานานและซับซ้อน ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้ทันท่วงที ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินลดลง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 728-735** กำหนดวิธีการบังคับจำนอง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ลดขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถบังคับจำนองได้โดยตรง หากมีข้อตกลงไว้ในสัญญา
- เพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการบังคับจำนอง เพื่อลดความล่าช้าและความเสียหาย ที่อาจเกิดจากการลดลงของมูลค่าทรัพย์สิน
- แก้ **มาตรา 728** ควรปรับเวลาในการทำหนังสือบอกกล่าวว่าแก่ลูกหนี้ ให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรไปยังลูกหนี้ให้เร็วกว่า 60 วัน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้จำนำ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้จำนำ มักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ย หรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม และบางครั้งถูกบังคับให้ขายทรัพย์ในราคาที่ต่ำเกินไป เพราะขาดเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครอง ผู้จำนำจากการเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม
- กฎหมายไม่มีกลไกคุ้มครองผู้จำนำอย่างเพียงพอจากการถูกเอาเปรียบ เช่น ไม่มีการคุ้มครองผู้จำนำในกรณีที่ผู้ให้กู้ละเมิดสิทธิหรือกระทำการที่ไม่เป็นธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 747** ระบุถึงลักษณะและเงื่อนไขการจำนำ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้ให้กู้
    - **มาตรา 748** กำหนดลักษณะของการจำนำและวิธีการโอนหลักประกัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองผู้จำนำ
- กำหนดให้การขายทรัพย์จำนำต้องสอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม
- เพิ่มกลไกให้ผู้จำนำสามารถร้องขอการตรวจสอบความเหมาะสมของราคาทรัพย์ที่ถูกขาย

ประเด็นปัญหา 4 การเก็บรักษาทรัพย์จำนำ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ทรัพย์จำนำ อาจเกิดความเสียหายหรือสูญหายได้ เนื่องจากผู้รับจำนำไม่จัดการดูแลทรัพย์จำนำ
- ขาดการกำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจนของผู้รับจำนำ ในกรณีที่ทรัพย์เกิดความเสียหาย
- ความไม่ชัดเจนของการคืนทรัพย์ที่จำนำ ที่ทำให้จำนำระงับ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 744** กำหนดเหตุที่ทำให้สัญญาจำนำระงับ
    - **มาตรา 747** กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้ผู้รับจำนำ
    - **มาตรา 749** กำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สำหรับผู้รับจำนำและผู้เก็บรักษาทรัพย์สินที่จำนำ หากเกิดความเสียหายหรือสูญหาย
- จัดให้มีมาตรการชดเชยความเสียหายแก่ผู้จำนำ ในกรณีที่ทรัพย์จำนำเสียหาย
- เพิ่มสิทธิให้ลูกหนี้สามารถขอเจรจาปรับโครงสร้างหนี้หรือขายทรัพย์ในราคาที่เหมาะสมได้ก่อน

ประเด็นปัญหา 5 ข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายปัจจุบันมีข้อจำกัดในการจำนำ และจำนองทรัพย์สินบางประเภท เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีเอกสารแสดงสิทธิ ทรัพย์อิงสิทธิ สินทรัพย์ดิจิทัล

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 703** กำหนดทรัพย์สินที่สามารถใช้ในการจำนอง ได้แก่ เรือมีระวาง ตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นใด ๆ ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้

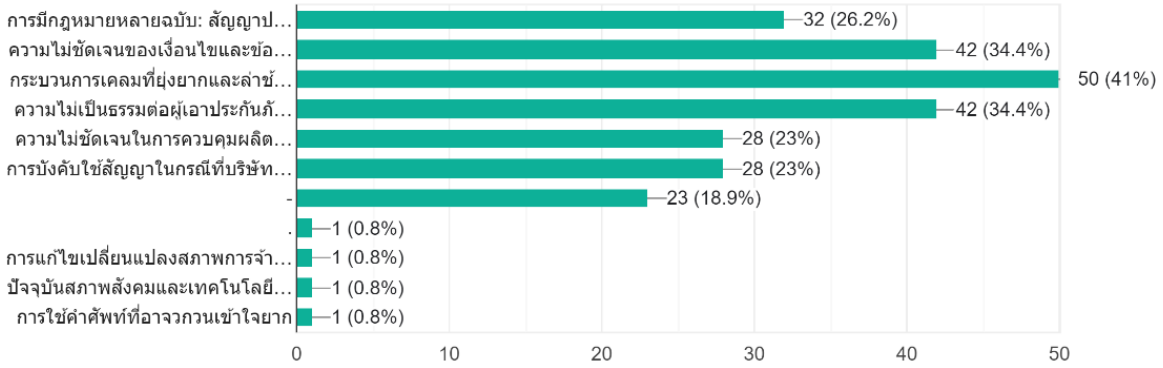
ข้อเสนอแนะ

- ควรกำหนดนิยามทรัพย์สินในการจำนำและจำนองใหม่ให้ชัดเจน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยอาจแบ่งแยกประเภททรัพย์สินแต่ละชนิด เพื่อให้การบังคับทรัพย์สินแต่ละชนิดสอดคล้องรูปแบบการใช้ทรัพย์สินชนิดนั้น ๆ
- ให้ลูกหนี้มีสิทธิรับรู้และเข้าร่วมในกระบวนการขายทอดตลาด เพื่อสร้างความโปร่งใส

2.2.4 ประกันภัย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 กระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การชดใช้สินไหมทดแทน มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ผู้เอาประกัน ไม่ได้รับค่าสินไหมตามเวลาที่ต้องการ
- ผู้เข้าร่วมเคยเจอปัญหาเกิดอุบัติเหตุ โดยทำประกันวินาศภัย แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพราะไม่เชื่อว่าผู้เอาประกันเป็นผู้ขับรถยนต์ หรืออ้างว่าผู้เอาประกันภัยประมาทร่วม
- ผู้เข้าร่วมเคยเจอปัญหา กรณีบริษัทประกันภัยปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน โดยอ้างว่าผู้เอาประกันภัยปกปิด ไม่แจ้งข้อความจริงตาม **มาตรา 865** ในประกันสุขภาพ แต่ว่าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ
- ในทางปฏิบัติ บริษัทประกันภัยอาจใช้ระยะเวลา ในการตรวจสอบและอนุมัติค่าสินไหมทดแทน ซึ่งอาจทำให้กระบวนการล่าช้าและซับซ้อน
- **มาตรา 877** ระบุหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน สำหรับการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหมทดแทน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865 วรรคแรก** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 877** ระบุเรื่องความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย
    - **มาตรา 881** กำหนดหน้าที่บอกกล่าวแก่ผู้รับประกันภัยของผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและกำหนดระยะเวลา ในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม เช่น ต้องดำเนินการภายใน 30 วัน หลังได้รับเอกสารครบถ้วน
- กำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องแจ้งสถานะการดำเนินการเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เอาประกันทราบความคืบหน้า
- ปรับปรุงระบบการเคลม ให้มีประสิทธิภาพ และลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น
- ในกรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธการจ่ายค่าประกัน ควรจะมีมาตรการทางกฎหมายแก่บริษัทประกัน เพื่อควบคุมบริษัทประกันภัย
- ปรับปรุงข้อกำหนด เกี่ยวกับเอกสาร และกระบวนการแจ้งเหตุ ให้สะดวกและเหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น การแจ้งผ่านระบบออนไลน์

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาประกันภัยมักมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจเงื่อนไข และถูกปฏิเสธการคุ้มครองโดยไม่รู้ล่วงหน้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
- ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้แถลงข้อมูลทุกอย่าง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเผชิญกับปัญหา เมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง เพราะในทางปฏิบัติ ผู้เอาประกันภัย เป็นประชาชนที่ไม่มีความรู้กฎหมายมากนัก จึงไม่ทราบว่าจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงตามสิทธิของตนที่พึงจะได้รับจากบริษัทประกันภัย การตีความ **มาตรา 865** ที่ระบุว่าผู้เอาประกันต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สำคัญ อาจนำไปสู่การยกเลิกสัญญาหรือการปฏิเสธการคุ้มครอง หากพบว่ามีการปกปิดหรือแถลงข้อมูลผิดพลาด
- ปัจจุบันมีคำสั่งของนายทะเบียน กำหนดให้ผู้รับประกันภัย สามารถใช้สิทธิบอกล้างภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้าง หรือ 2 ปี นับแต่วันทำสัญญา ซึ่งต่างจากที่ **มาตรา 865 วรรคสอง** กำหนด

- กรมธรรม์ประกันภัยมีรายละเอียดที่เยอะมาก และใช้ตัวหนังสือขนาดเล็ก ทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถทราบข้อมูลทุกอย่างในสัญญาได้อย่างครบถ้วน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865 วรรคแรก** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัย ในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 865 วรรคสอง** ระบุระยะเวลาในการใช้สิทธิบอกล้างโมฆียกรรมของผู้รับประกันภัย โดยกำหนดให้ใช้สิทธิบอกล้างภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้าง หรือภายใน 5 ปีนับแต่วันทำสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บริษัทประกันภัย ควรทำให้ข้อยกเว้นและเงื่อนไขในสัญญา มีความชัดเจน และเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน และต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันเข้าใจก่อนลงนาม เพื่อลดความเสี่ยงของความเข้าใจผิด
- ควรมีการควบคุมผู้ประกอบการประกันภัย ให้มีการระบุเงื่อนไขที่ชัดเจนลงในสัญญาประกันภัย และมิให้ใช้การกระทำดังกล่าวเอาเปรียบผู้บริโภค
- ปรับปรุง **มาตรา 865** ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรม ต่อผู้บริโภค โดยกำหนดแนวทาง การตีความที่ไม่เอื้อให้เกิดการยกเลิกสัญญา อย่างไม่เป็นธรรม เมื่อมีความผิดพลาดในการแถลงข้อมูลที่ไม่สำคัญ

ประเด็นปัญหา 3 ความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันถูกปฏิเสธการเคลมอย่างไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีการเพิ่มเบี้ยประกันโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีมาตราที่กำหนดความรับผิดแก่บริษัทประกันภัย กรณีจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า
- กรณีที่ผู้ปกครองของผู้เยาว์ เรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัย แต่ว่าผู้ปกครองนั้นเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือกรณีที่ผู้เยาว์อาศัยอยู่กับญาติหรือผู้อุปการะเลี้ยงดู ซึ่งทำให้กระบวนการในการที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายเหล่านี้ล่าช้า
- เกณฑ์ในการพิจารณาการเข้าทำประกันภัย มีกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็นเพศทางเลือก (LGBTQ+) ที่มีการไปผ่าตัดแปลงเปลี่ยนเพศแล้ว ไม่ได้รับประกันภัย

- ผู้เข้าร่วมประสบปัญหาที่ไม่สามารถทำประกันสุขภาพได้ เพราะว่าเคยได้รับการผ่าตัด ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าส่งผลกระทบต่อสุขภาพระยะยาวหรือไม่
- หากเกิดเหตุละเมิด บริษัทประกันภัย มักจะมีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ทันที และมีการคำนวณย้อนกลับไปยังช่วงเวลาเกิดเหตุ ด้วยการใช้วิธีการคำนวณตามประกาศแพทยสภา ซึ่งเป็นการวิจัยที่ใช้เกณฑ์วัดหรือคำนวณจากค่ามาตรฐานกลาง โดยไม่ได้คำนวณตามสภาพความเป็นจริงของร่างกายแต่ละบุคคล และไม่มีการระบุเงื่อนไข การคำนวณแอลกอฮอล์ย้อนหลัง ลงในสัญญาประกันภัย แต่กลับใช้วิธีดังกล่าว ปฏิเสธผู้เอาประกันภัย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861** อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย
    - **มาตรา 862** กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้รับประกันภัย” “ผู้เอาประกันภัย” และ “ผู้รับประโยชน์”

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและบทลงโทษ ต่อบริษัทที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม
- ให้บริษัทต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงเบี้ยประกัน หรือเงื่อนไขล่วงหน้า
- เพิ่มมาตราที่กำหนดความรับผิด เกี่ยวกับเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า หรือปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย
- เพิ่มหลักเกณฑ์ สำหรับกรณีประกันภัย เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก และผู้ปกครองของเด็กในกรณีที่ต้องได้รับเยียวยา
- ควรจะมีหลักเกณฑ์ควบคุมการพิจารณา ในการเข้าทำประกันภัยของบริษัทประกันภัย

ประเด็นปัญหา 4 การมีกฎหมายหลายฉบับ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติ
- ปัจจุบันกฎหมายอนุญาตให้มีการนำอนุญาโตตุลาการมาใช้ เพื่อยุติข้อพิพาท แต่ผู้เข้าร่วมเห็นว่ามีปัญหาเรื่องกระบวนการที่ซ้ำซ้อน
- บริษัทประกันภัยมีการอ้างคำสั่งนายทะเบียน หรือประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เพื่อยกเว้นหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบางกรณีพบว่าไม่มีประกาศของ คปภ. ที่เกี่ยวกับประเด็นพิพาท

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - มาตรา 942 :** กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ครอบคลุมทั้งการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย
- **พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงการออกใบอนุญาต การดำเนินงาน การควบคุมทางการเงิน และการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย
- **พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันภัยทางทะเลและขนส่ง
- **กฎหมายและระเบียบที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)**
    - ประกาศ คำสั่ง และแนวปฏิบัติ ที่ออกโดย คปภ. เพื่อกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจประกันภัย
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - กำหนดให้เจ้าของรถทุกคัน ต้องทำประกันภัยภาคบังคับ เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุทางรถยนต์
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - คุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - ใช้ในการพิจารณาความเป็นธรรมของข้อสัญญาประกันภัย ที่อาจมีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย
- **กฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องกับประกันภัย**
    - เช่น **ประมวลรัษฎากร** ซึ่งกำหนดภาระภาษีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัย และเบี้ยประกันภัย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประกันภัยไว้ในฉบับเดียว เพื่อให้มีความชัดเจนและปฏิบัติได้ง่าย โดยแยกบทบัญญัติที่เกี่ยวกับประเภทของสัญญา เช่น ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย หรือประกันภัยเฉพาะทาง
- ควรรวบรวม ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)
- ลดความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติ และกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ในเรื่องที่ซ้อนทับกัน

ประเด็นปัญหา 5 การบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันประสบปัญหาในการเรียกร้องสินไหมทดแทน เมื่อบริษัทประกันล้มละลาย
- กรณีที่โรงงานแพ้คดีเรื่องสิ่งแวดล้อม และศาลมีคำพิพากษาให้จ่ายค่าสินไหมทดแทน แต่โรงงานไม่มีทรัพย์สินเพียงพอชำระหนี้ และตกเป็นบุคคลล้มละลาย ทำให้ชาวบ้านไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 876** ระบุกรณีผู้รับประกันภัย ตกเป็นคนล้มละลาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้เอาประกันในกรณีที่บริษัทล้มละลาย เช่น กองทุนเยียวยาผู้เอาประกัน
- กำหนดให้มีการประกันความเสี่ยงของบริษัทประกัน เพื่อปกป้องสิทธิของผู้เอาประกัน

ประเด็นปัญหา 6 ความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ในการพิจารณาการเคลมประกัน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน
- ปัจจุบันสภาพสังคมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่กฎหมายประกันภัยอาจยังไม่ครอบคลุมและทันสมัยเพียงพอ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - 868** กำหนดเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทั่วไป

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ และประกันชีวิตที่เชื่อมโยงกับการลงทุน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 การรับช่วงสิทธิของผู้รับประกัน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ระยะเวลาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ไม่เท่ากัน ระหว่างสัญญาประกันภัยกับอายุความเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด กล่าวคือ กรณีที่ผู้รับประกันภัยรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัย จะต้องฟ้องร้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ทำการละเมิด ตาม**มาตรา 448** แต่กรณีที่ ผู้เอาประกันภัยฟ้องผู้รับประกันภัย เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะต้องฟ้องร้องภายใน 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้เอาประกันภัยมักจะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนล่าช้า ส่งผลต่อการรับช่วงสิทธิของผู้รับประกันภัย ทำให้บริษัทประกันภัย ไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 448** กำหนดอายุความการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน
    - **มาตรา 882** กำหนดให้การเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน มีอายุความฟ้องคดี 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย

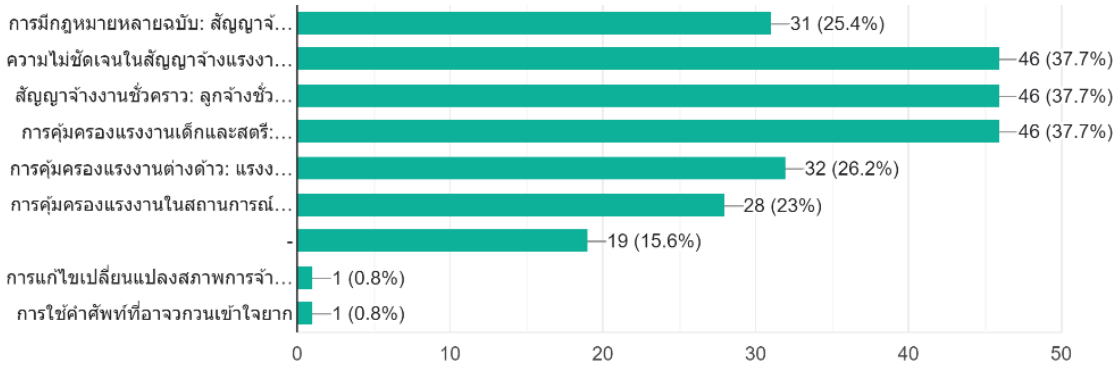
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้อายุความสำหรับการฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีที่มีการรับช่วงสิทธิจากผู้เอาประกันภัย ควรเริ่มนับจากวันที่ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทน
- กำหนดอายุความให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง โดยเริ่มนับหลังจากคำนวณความเสียหายเสร็จสิ้นหรือภายหลัง 1 ปี นับจากวันเกิดเหตุ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีเวลาเพียงพอในการพิจารณาค่าเสียหาย

2.2.5 จ้างแรงงาน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างแรงงานบางฉบับ ขาดความชัดเจน เช่น สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง เวลาทำงาน การลางาน การเลิกจ้าง และการชดเชย ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
- ประเด็นปัญหานิยามของ “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ยังไม่ครอบคลุม เช่น การตัดสิน โดยใช้เกณฑ์อำนาจบังคับบัญชา ส่งผลให้การจ้างงานบางประเภท ไม่อยู่ในนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น การจ้างงานชนิดไม่เต็มเวลา (Part-time)
- ปัญหาเรื่องไรเดอร์ (Riders) ที่ไม่ได้ถูกตีความให้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน จึงไม่มีความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน
- ในทางปฏิบัติ กฎหมายแรงงานไม่ได้ถูกบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
  - **มาตรา 5** กำหนดนิยามของ “ลูกจ้าง” และ “นายจ้าง” รวมถึงสัญญาจ้างแรงงาน

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม
- ปรับนิยาม “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ให้ครอบคลุมทุกกรณี และกำหนดเงื่อนไขข้อห้ามแข่งขันให้มีการชดเชยอย่างเหมาะสม
- แก้ไขกฎหมายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการเลิกจ้างและค่าชดเชย รวมถึงห้ามเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยผ่านการกำหนดช่วงทดลองงาน
- เพิ่มนิยามของ “ลูกจ้างชั่วคราว” ให้ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเภทการจ้างงาน เช่น การจ้างงานรายวัน การจ้างงานตามฤดูกาล หรือการจ้างงานโครงการ
- แก้ไขบทบัญญัติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างให้ครอบคลุมมากขึ้น และมีการรับผิดชอบ ในการเลิกจ้างที่เท่าเทียมและมีค่าชดเชย

ประเด็นปัญหา 2 สัญญาจ้างงานชั่วคราว

ประเด็นปัญหา

- ลูกจ้างชั่วคราว ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่าลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อนหรือการชดเชย
- นายจ้างบางรายใช้สัญญาชั่วคราว หรือช่วงทดลองงาน (119 วัน) เพื่อลดต้นทุนและเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยตามสิทธิเมื่อครบ 120 วัน
- ปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างลูกจ้างรายวัน ทำให้ไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการลางาน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 17** ระบุเรื่อง การเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม และสิทธิของลูกจ้างในการได้รับค่าชดเชย
    - **มาตรา 30 และ มาตรา 57** ระบุเรื่อง การลาพักร้อนและการลาป่วย
    - **มาตรา 118** กำหนดการจ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดสิทธิให้ลูกจ้างชั่วคราว ได้รับสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำในบางกรณี เช่น การลาพักร้อนหรือค่าชดเชยในกรณีเลิกจ้าง
- ปรับปรุงกฎหมายให้การใช้ช่วงทดลองงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และห้ามกำหนดระยะเวลา เพื่อเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชย
- กำหนดให้ลูกจ้างชั่วคราวที่ถูกเลิกจ้างโดยไม่มีเหตุผลสมควร มีสิทธิได้รับค่าชดเชย เช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ

- เพิ่มบทบัญญัติ ห้ามนายจ้างต่อสัญญาจ้างชั่วคราวอย่างต่อเนื่องเกินระยะเวลาที่กำหนด เช่น ไม่เกิน 2 ปี โดยไม่เปลี่ยนสถานะเป็นลูกจ้างประจำ
- กำหนดให้ลูกจ้างชั่วคราวที่มีการจ้างงานต่อเนื่องเกิน 6 เดือน มีสิทธิได้รับการลาพักร้อนและสิทธิสวัสดิการเช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี

ประเด็นปัญหา

- แรงงานเด็กและสตรี ประสบประเด็นปัญหาทำงานในสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย หรือไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น การลาคลอด
- ประเด็นปัญหาช่องว่างค่าจ้างระหว่างเพศ (Gender Pay Gap) และความไม่เท่าเทียมทางเพศในองค์กร

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541**
    - **มาตรา 39 และ 44** ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และกำหนดสิทธิการลาคลอด

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้กฎหมายให้แรงงานเด็กและสตรี ทำงานในสภาพแวดล้อมปลอดภัย และได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน
- เพิ่มบทบัญญัติที่ชัดเจน เกี่ยวกับการลาคลอด

ประเด็นปัญหา 4 การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

ประเด็นปัญหา

- แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ เช่นเดียวกับแรงงานไทย เช่น การไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
- ผู้เข้าร่วมเคยประสบปัญหาจ้างแรงงานต่างด้าว เพื่อสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย แต่พบว่าแรงงานต่างด้าวไม่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพ และไม่สามารถตรวจสอบประวัติได้ นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ หลายประการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551**
    - **มาตรา 13 - 15, 41 - 55** กำหนดหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนของแรงงานต่างด้าว และรายละเอียดของคณะกรรมการพิจารณาการทำงานของคนต่างด้าว

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้กฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เท่าเทียมกับแรงงานไทย และเพิ่มมาตรการตรวจสอบ เพื่อลดการละเมิดสิทธิ
- เพิ่มความชัดเจนในการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เช่น การปฏิรูปกฎหมายแรงงานให้คุ้มครองแรงงานต่างด้าวอย่างครบถ้วน โดยไม่จำกัดเฉพาะแรงงานไทย
- จัดทำระบบการขึ้นทะเบียนของแรงงานชาวต่างชาติทั่วประเทศไทย และเปิดให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและโปร่งใส

ประเด็นปัญหา 5 การมีกฎหมายหลายฉบับ

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายแรงงานกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและขัดแย้งในการปฏิบัติ
- ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่ายังควรมีกฎหมายแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายทั่วไปในการปรับใช้กฎหมาย เปรียบเหมือนหลักประกันสุดท้ายในการปรับใช้กฎหมาย หากมีกรณีที่ต้องตามกฎหมายเฉพาะ ก็ให้ปรับใช้ตามกฎหมายเฉพาะ ไม่จำเป็นที่จะต้องยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับการจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** กำหนดให้ปรับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

- ลดความซ้ำซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ โดยรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียว
- ยกเลิกมาตราที่ยังขัดแย้งหรือซ้ำซ้อน และปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล
- ยกเลิกหมวดที่เกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียวกัน

ประเด็นปัญหา 6 การคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ

ประเด็นปัญหา

- ในสถานการณ์พิเศษ เช่น การระบาดของ COVID-19 ลูกจ้างถูกเลิกจ้าง หรือถูกลดค่าจ้างโดยไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ
- การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้าง อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจและโควิด-19

<u>หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดเงื่อนไขการเลิกจ้าง และการจ่ายค่าชดเชย

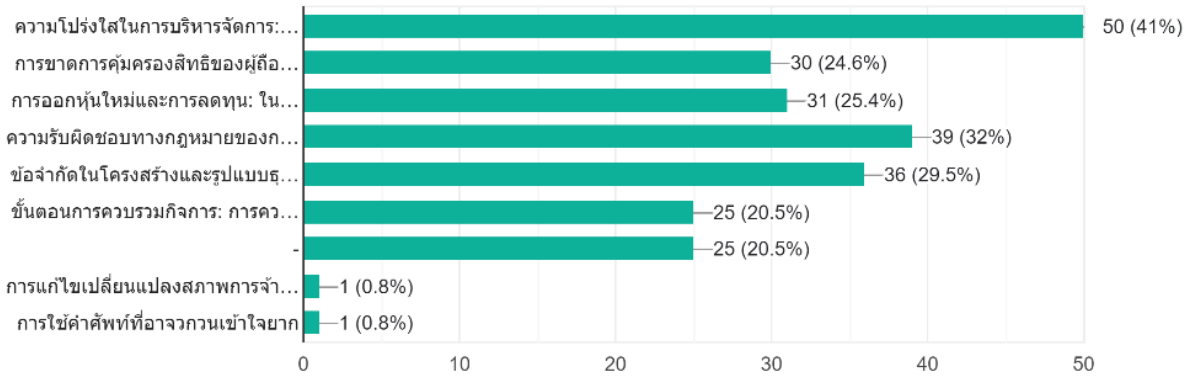
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ร่างกฎกระทรวงเพิ่มเติมในช่วงวิกฤติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม
- เพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองลูกจ้างในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใส และความเชื่อมั่นจากผู้ถือหุ้น
- ในทางปฏิบัติ มีกรณีที่คนไทยถูกชักชวนให้เป็นผู้ถือหุ้น โดยไม่ต้องจ่ายค่าหุ้น เพื่อให้ชาวต่างชาติซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเสียงข้างมาก เข้ามาถือครองที่ดินในประเทศไทย
- การแก้ไขบัญชีรายชื่อผู้ถือหุ้น สามารถทำได้ง่าย โดยที่ไม่ต้องได้รับการลงนามยินยอมจากผู้ถือหุ้น หรือมิต้องแสดงหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการจดทะเบียนแก้ไขรายชื่อผู้ถือหุ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อผู้ถือหุ้นได้โดยง่าย และผู้ถือหุ้นมักไม่รู้ว่าตนถูกถอดรายชื่อ
- บริษัทที่ประกอบธุรกิจผิดกฎหมายหรือธุรกิจสีเทา มักจะจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท โดยมีวัตถุประสงค์ของบริษัทที่จะจัดตั้งไม่ชัดเจน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1105** ระบุ เกี่ยวกับการออกหุ้นและการส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรก ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของมูลค่าหุ้นที่ตั้งไว้
  - **มาตรา 1171 – 1195** ระบุ เกี่ยวกับการประชุมใหญ่

- **พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542**
    - กำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงินขององค์กร เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดให้บริษัทต้องจัดทำรายงานทางการเงินที่โปร่งใส และเปิดเผยต่อผู้ถือหุ้นทุกคน
- บังคับให้บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส
- กำหนดให้มีผู้ตรวจสอบภายนอกที่เป็นอิสระ สำหรับบริษัทขนาดใหญ่
- บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญทางการเงิน และการดำเนินงานอย่างโปร่งใส โดยเฉพาะข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อราคาหุ้น หรือการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน เช่น งบการเงิน รายงานผลการดำเนินงาน และข้อมูลอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อสถานะการเงิน หรือธุรกิจของบริษัท
- กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งบริษัทให้ชัดเจน

ประเด็นปัญหา 2 ความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร

ประเด็นปัญหา

- ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษ และการเชื่อมโยงความรับผิด ระหว่างนิติบุคคลกับกรรมการที่กระทำผิด ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- ข้อซับซ้อนในการแยกความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ถือหุ้นและกรรมการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ
- **มาตรา 1101** กำหนดให้กรรมการ สามารถร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากกำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ แต่ในความเป็นจริงคือ ไม่มีบริษัทใดที่กำหนดให้กรรมการร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน
- **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560** ยังไม่ครอบคลุมในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้แทนนิติบุคคลมักไม่ต้องรับผิดร่วมกับนิติบุคคล

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1144 - 1195** ว่าด้วยการจัดการ การดำเนินงาน และความรับผิดของบริษัท และกรรมการ
    - **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น
    - **มาตรา 1101** ว่าด้วยความรับผิดของกรรมการบริษัทที่ต้องรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากมีการจดความรับผิดนั้นในหนังสือบริคณห์สนธิ

- **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560**

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดบทลงโทษเข้มงวด สำหรับกรรมการที่ละเมิดหน้าที่
- เสริมสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ
- กำหนดกลไกเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างกรรมการและนิติบุคคล เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- เพิ่มความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล
- ทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อแยกความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นและกรรมการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- สร้างแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเข้าใจง่าย เพื่อลดความสับสน
- กำหนดให้กรณีที่กรรมการลาออก ยังต้องรับผิดต่อไปอีก 2 ปี นับแต่วันลาออก
- กำหนดความรับผิดของกรรมการ กรณีดำเนินกิจการที่ค้าขายแข่งกับบริษัท

ประเด็นปัญหา 3 ข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ

ประเด็นปัญหา

- การกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ทำให้เกิดประเด็นปัญหาสำหรับธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว
- รูปแบบองค์กรธุรกิจปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับสภาพของกิจการ
- องค์กรธุรกิจที่ไม่มีการจดทะเบียน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ไม่สามารถตรวจสอบได้
- ผู้เข้าร่วมเห็นว่าหากจะปรับปรุงให้บริษัทมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียว จะต้องพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เช่น หลักเกณฑ์การประชุมผู้ถือหุ้น หรือองค์ประชุมของผู้ถือหุ้น ก็จะต้องแก้ไขด้วยเช่นกัน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
    - **มาตรา 1096** ว่าด้วยลักษณะของบริษัทจำกัด
    - **มาตรา 1097** บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป จะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อธุรกิจสตาร์ทอัพ และการประกอบการ แบบเจ้าของคนเดียว
- ลดความซับซ้อนในการจัดตั้งบริษัทและการดำเนินธุรกิจ

ประเด็นปัญหา 4 การออกหุ้นใหม่และการลดทุน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุน อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น เช่น การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุนอาจกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1226** ระบุเรื่องการดำเนินการลดทุน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการออกหุ้นใหม่และการลดทุน ตลอดจนอำนาจหน้าที่ของกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคล และผลของการประชุมผู้ถือหุ้น ที่เกี่ยวข้องกับการออกหุ้นใหม่ หรือการลดทุน
- วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจของกรรมการ ในการจัดการเรื่องหุ้น

ประเด็นปัญหา 5 การขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยถูกจำกัดสิทธิและขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1108 (1)** ว่าด้วยการทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ
    - **มาตรา 1176** ว่าด้วยสิทธิของผู้ถือหุ้นในการเข้าประชุมใหญ่

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูล และการคัดค้านการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม
- เสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่ม

ประเด็นปัญหา 6 ขั้นตอนการควบรวมกิจการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ขั้นตอนการควบรวมกิจการในปัจจุบัน มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อการขยายธุรกิจ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1238** และ **1239** การตัดสินใจควบรวม ต้องใช้มติพิเศษจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้าร่วม
    - **มาตรา 1240** บริษัทต้องแจ้ง และเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นคำคัดค้านภายใน 60 วัน เพื่อป้องกันปัญหาทางหนี้สิน
    - **มาตรา 1241-1243** เมื่อการควบรวมเสร็จสิ้น บริษัทใหม่ต้องไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดแนวทางที่ชัดเจน สำหรับธุรกิจที่ต้องการควบรวมกิจการ
- ลดความซับซ้อนของกระบวนการควบรวมกิจการ ให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น การลดระยะเวลาในการจดทะเบียน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 บทบัญญัติที่ล้าหลังและการมีกฎหมายหลายฉบับ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะห้างหุ้นส่วนบริษัทมีความล้าหลัง เช่น การให้ประกาศลงในหนังสือพิมพ์ ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
- กฎหมายห้างหุ้นส่วนบริษัท อยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติอื่น ๆ รวมทั้งประกาศ ระเบียบต่าง ๆ ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ทำให้ยากต่อการค้นหากฎหมาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1074** ระบุหลักเกณฑ์และวิธีการควบห้างหุ้นส่วน จะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์ อย่างน้อย 2 ครั้ง
    - **มาตรา 1204** ระบุวิธีบอกกล่าวการจ่ายเงินปันผล จะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์ อย่างน้อย 1 ครั้ง
- **พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535**

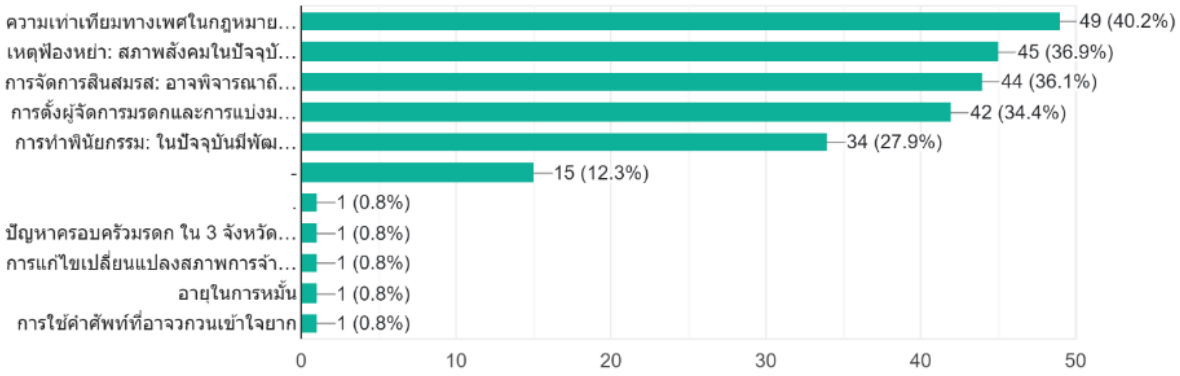
ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและกำหนดขั้นตอนที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ชัดเจนว่า การเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ต้องใช้มติของคณะกรรมการ หรือกรรมการคนเดียวสามารถดำเนินการได้
- สร้างแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่นขึ้นสำหรับการจัดการเรื่องเล็กน้อย โดยไม่ต้องเรียกประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง
- ควรนำหลักมาประมวลไว้ในประมวลกฎหมายฉบับเดียวกัน

2.2.7 ครอบครัวและมรดก

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวและมรดก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นที่ทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างกิจกรรมรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันแม้กำลังจะมีการประกาศใช้ **พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567** แก่บุคคลที่มีเพศเดียวกันแล้ว แต่มีประเด็นที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการและทางปฏิบัติ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การปกครองบุตร และการรับมรดก
- **พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508** ยังคงกำหนดการได้สัญชาติของคู่สามีภริยาชาวต่างด้าว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นคำว่า “คู่สมรส”

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **บรรพ 5** และ **บรรพ 6**
  - **มาตรา 1448** กำหนดให้การสมรส ต้องเกิดระหว่างชายและหญิง
- **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567**
- **พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508**
  - **มาตรา 9 และ 11** กำหนดหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยของคู่สมรสต่างด้าว

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บัญญัติสิทธิที่เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สิน และสิทธิในการดูแลบุตรให้เท่าเทียม
- แก้คำว่า “บิดามารดา” เป็น “บุพการี” เพื่อความเป็นกลางทางเพศสภาพ เพราะมีการประกาศใช้ **พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567** แล้ว
- แก้คำใน พ.ร.บ.เฉพาะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 2 เหตุฟ้องหย่า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่า ไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เช่น การที่คู่รักอยู่ร่วมกัน โดยไม่แสดงความผูกพัน หรือใช้ชีวิตแยกกัน แม้จะยังไม่หย่า
- ผู้เข้าร่วมมีปัญหากรณีคู่สมรสอยู่คนละจังหวัด และสมัครใจแยกกันอยู่เกินกว่า 3 ปี แต่ไม่มีเงินเพียงพอที่จะดำเนินการเรื่องฟ้องหย่า ทำให้เมื่อทำนิติกรรมใด ทรัพย์สินที่ได้มาก็ยังคงเป็นสินสมรสอยู่ หรือไม่สามารถจดทะเบียนสมรสใหม่ได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1516** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุเหตุฟ้องหย่าหลายประการ เช่น การไม่อุปการะเลี้ยงดู การประพฤติชั่ว
    - **มาตรา 1516 (4/2)** ระบุว่า คู่สมรสสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรสได้โดยปกติสุข ตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ขยายขอบเขตเหตุฟ้องหย่า ให้ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และบริบทต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน เช่น การไม่ปฏิบัติต่อกัน ในฐานะสามีภริยา หรือความรุนแรงทางจิตใจ
- ควรกำหนดให้ฝ่ายที่ต้องการหย่า สามารถยื่นคำขอหย่าฝ่ายเดียว โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องหย่า แต่ให้ดำเนินการยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน เพื่อยุติสิทธิทางครอบครัว

ประเด็นปัญหา 3 การจัดการสินสมรส

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- คู่สมรสบางคู่ ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาหลังสมรสเป็นสินสมรส แต่กฎหมายปัจจุบันไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ ทำให้เกิดข้อพิพาทในภายหลัง
- ปัจจุบันการทำ **สัญญาก่อนสมรส** มีข้อจำกัดในการกำหนดข้อตกลงล่วงหน้าที่ครอบคลุมเรื่องทรัพย์สิน และไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่าได้ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภริยาหลังการหย่า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1465 วรรคสอง** ระบุข้อจำกัดการทำสัญญาก่อนสมรส
    - **มาตรา 1474** ระบุว่าทรัพย์สินที่ได้มาหลังสมรส ถือเป็นสินสมรส
    - **มาตรา 1490** ระบุเรื่องหนี้ที่คู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกัน
    - **มาตรา 1533** ระบุเรื่องการแบ่งสินสมรส ภายหลังการหย่า

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับกฎหมายให้คู่สมรส สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งสินสมรส ได้ตามความประสงค์
- กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจน เกี่ยวกับขอบเขตของการตกลงในสัญญาก่อนสมรส
- กำหนดให้ทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังการสมรส หากเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดู ให้ทรัพย์สินนั้นเป็นสินส่วนตัว
- แก้ไข **มาตรา 1490** กำหนดให้คู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ในเรื่องการค้ำประกัน และถ้าเป็นหนี้ส่วนตัวโดยที่ตนก่อเอง คู่สมรสอีกฝ่ายไม่ควรรับผิดแทน

ประเด็นปัญหา 4 การตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- เกิดข้อพิพาท เมื่อทายาทไม่สามารถตกลงการแบ่งมรดกได้ เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ทายาทตามลำดับญาติ ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว
- ผู้จัดการมรดกปกปิด ไม่แจ้งว่ามีหลานที่สามารถรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมได้ ต่อมาผู้จัดการมรดก โอนทรัพย์มรดกเป็นของตัวเอง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** และ **1633** ระบุให้ทายาทในลำดับเดียวกัน มีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกัน
    - **มาตรา 1713** ระบุเรื่องการตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมาย เพื่อให้ทายาทสามารถแต่งตั้งผู้จัดการมรดกได้อย่างชัดเจน
- เพิ่มกลไกการไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันข้อพิพาทในกระบวนการแบ่งมรดก
- การแบ่งมรดกควรคำนึงถึงการอุปการะตามความเป็นจริงของทายาท
- ปรับปรุงกระบวนการร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก

ประเด็นปัญหา 5 การทำพินัยกรรม

ประเด็นปัญหา

- การทำพินัยกรรม ในปัจจุบันยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้บล็อกเชนในการยืนยันพินัยกรรม ทำให้การแสดงเจตนาล่วงหน้าไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ ทั้งที่เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถยืนยันเจตนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปัจจุบัน ไม่สามารถทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ เนื่องจาก **พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 มาตรา 3** กำหนดมิให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการทำธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1656** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมทั่วไป โดยกำหนดรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม
- **พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549**

ข้อเสนอแนะ

- แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมาย ให้รองรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล เช่น การใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือวิดีโอ รวมถึงเทคโนโลยีบล็อกเชน ในการยืนยันความถูกต้อง และความปลอดภัยของพินัยกรรม
- ควรให้สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 การแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร

ประเด็นปัญหา

- มีกรณีที่บิดามารดา ไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่กลับได้รับมรดกของบุตร ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรม

- กรณีญาติอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์แทนบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิได้รับมรดกจากผู้เยาว์

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1606** ระบุเหตุแห่งการถูกกำจัด มิให้ได้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร
    - **มาตรา 1629** ระบุว่าทายาทลำดับแรก คือ บิดา มารดา และผู้สืบสันดาน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มข้อยกเว้นในกฎหมายให้กรณีบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตร ไม่มีสิทธิได้รับมรดก
- พิจารณาให้สิทธิแก่ญาติที่เลี้ยงดูบุตรแทน
- เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับสิทธิในการรับมรดกของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก หรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เลี้ยงดูบุตรมาถึงเวลาที่บุตรตาย
- แก้ **มาตรา 1606** โดยเพิ่มเหตุเรื่องศีลธรรมอันดี จากการไม่เลี้ยงดู หากมีเจตนาทอดทิ้งเจ้ามรดก ไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดกเลย เป็นเหตุในการจำกัดมิให้ได้รับมรดกได้ตาม**มาตรา 1606**

ประเด็นปัญหา 7 สิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรส แต่ในความเป็นจริง บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นผู้เลี้ยงดูบุตร หรือกรณีที่เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กก็จะอยู่ในความดูแลของญาติ ซึ่งในทางกฎหมาย ญาติหรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่ได้มีสิทธิใด ๆ ต่อเด็กคนนั้นเลย เช่น กรณีที่เด็กถูกทำละเมิด ญาติหรือบิดาที่ไม่ได้ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1566** ระบุเงื่อนไขการใช้อำนาจปกครองบุตร

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย ให้รองรับการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียว อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปรับปรุงกฎหมายให้ ผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ มีสิทธิหรืออำนาจปกครองในผู้เยาว์มากขึ้น

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 1 การครอบครองปรปักษ์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การครอบครองปรปักษ์อสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ ที่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1382** กำหนดหลักเกณฑ์ เรื่อง การครอบครองปรปักษ์

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- การครองครองอสังหาริมทรัพย์ และสังหาริมทรัพย์ ไม่ว่าด้วยเจตนาใด เช่น โดยความสงบ เปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ บุคคลนั้นไม่มีสิทธิในการได้กรรมสิทธิ์

ประเด็นปัญหา 2 การใช้คำศัพท์ที่อาจวกวน เข้าใจยาก

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การใช้คำของบทบัญญัติบางมาตรา ใช้ถ้อยคำที่เข้าใจยาก ต้องอาศัยการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้รับการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ต้องการให้กฎหมายเป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับทุก ๆ คน ประชาชนทั่วไปก็สามารถเข้าใจ ในตัวบทกฎหมายได้โดยไม่ต้องอาศัยความชำนาญ ในการตีความตัวบทกฎหมาย
- แก้การใช้คำในตัวบทกฎหมาย ให้มีความเรียบง่าย และคงไว้ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ถูกต้องครบถ้วน

ประเด็นปัญหา 3 การใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีละเมิด

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การใช้สิทธิเรียกร้อง ในกรณีละเมิดยังไม่ครอบคลุมบางประเด็น เช่น กรณีละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล หรือเกิดความเสียหายจากเทคโนโลยี
- แนวทางการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ที่ยังไม่มีแนวทางที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจหรือกรณีที่มีมูลค่าสูง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **หมวด 1** ความรับผิดเพื่อละเมิด (**มาตรา 420 - 437**)
    - **มาตรา 438** ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เพื่อมูลละเมิด

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มบทบัญญัติให้ครอบคลุม กรณีละเมิดที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และความเสียหายจากเทคโนโลยี
- กำหนดค่าสินไหมทดแทนขั้นต่ำ หรือแนวทางการคำนวณค่าสินไหมทดแทน ในกรณีละเมิดโดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี หรือทรัพย์สินดิจิทัล

ประเด็นปัญหา 4 ระยะเวลาอายุความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ระยะเวลาในการฟ้องร้องคดีบางประเภทอาจไม่เหมาะสมกับลักษณะของคดี เช่น คดีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรือการกระทำผิดที่ยากต่อการตรวจพบ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **หมวด 2** การกำหนดอายุความ **(มาตรา 193/30 - 193/35)**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงระยะเวลาในการฟ้องร้องคดีบางประเภท ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน
- อนุญาตให้ขยายระยะเวลาฟ้องคดี ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร เช่น การปกปิดข้อมูล

ประเด็นปัญหา 5 ระบบการดำเนินงานที่ไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ระบบการทำงานในกระบวนการยุติธรรมล่าช้า และไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ยอมรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่อดิจิทัล ในฐานะหลักฐานทางกฎหมายอย่างชัดเจน
- ออกแนวทางปฏิบัติที่รองรับการทำธุรกรรม ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล
- พัฒนาระบบจดทะเบียนหลักประกัน ทางธุรกิจแบบออนไลน์
- ลดความซับซ้อนของขั้นตอนการอายัดทรัพย์สินลูกหนี้
- สนับสนุนให้มีการบังคับใช้คำพิพากษา ผ่านระบบดิจิทัลเพื่อลดระยะเวลาการดำเนินการ

บทที่ 3
บทสรุป

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเด็นปัญหาที่เคยถูกมองข้ามในอดีต กลายเป็นประเด็นสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน เช่น ปัญหาเรื่องบทบัญญัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าออนไลน์ที่ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติรับรองในเรื่องดังกล่าว นำมาซึ่งปัญหาหลายประการ อาทิ ปัญหาการตีความ การเกิดคำเสนอ คำสนอง การโอนกรรมสิทธิ์ ทำให้ผู้บริโภค อาจได้รับการคุ้มครองที่ไม่ครอบคลุม เป็นต้น การระบุประเด็นปัญหาอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และลดข้อขัดแย้ง ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านกฎหมายในระดับนโยบาย และผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้งานจริง เช่น ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จะช่วยให้มุมมองที่ได้ มีความครอบคลุมและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมผ่านรูปแบบ World Café และการสำรวจความคิดเห็น ผ่านแบบสอบถามระบบออนไลน์ ยังอำนวยความสะดวกให้โครงการ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จาก การเสนอเรื่องความรับผิดทางกฎหมายของกรรมการบริษัท ซึ่งปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดบทลงโทษ ที่ชัดเจนและเพียงพอสำหรับกรรมการบริษัท อันสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา เรื่องความรับผิดของกรรมการบริษัท ที่เป็นปัญหาในสังคมไทย ณ ปัจจุบัน

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น นอกจากจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ล้าสมัยแล้ว ยังถือเป็นการวางรากฐาน สำหรับระบบยุติธรรมบนหลักนิติธรรมและยั่งยืน ระบบกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาปรับปรุงให้ทันสมัย จะส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการทำธุรกรรม สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และลดช่องว่างที่เปลี่ยนไป ระหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายที่ทันสมัย ยังมีส่วนช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และผู้บริโภค ในการทำธุรกรรม ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและลดความขัดแย้ง

ดังนั้น การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับเป็นภารกิจสำคัญ ที่ต้องได้รับการดำเนินการอย่างรอบคอบ และครอบคลุม การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นหัวใจสำคัญ ที่จะทำให้การแก้ไขกฎหมายนี้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และลดความเหลื่อมล้ำ ในกระบวนการยุติธรรม การปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นการวางรากฐานในการสร้างสังคม ที่มีความโปร่งใส เท่าเทียมและเป็นธรรมในทุกมิติ

Appendix

กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech

รองศาสตราจารย์นเรศร์ เกษะประกร รักษาการคณบดี สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รศ.นเรศร์ : เรียนท่านคณบดีจากหลายสถาบันที่ได้พบในวันนี้ ท่านผู้บริหารสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ท่านนายกสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ วันนี้ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาเป็นประธานกล่าวเปิดงานในวันนี้ เป็นครั้งแรกที่ทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นรักษาการแทนคณบดีสำนักนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ วันนี้ก็ได้มีโอกาสพบเจอเครือข่ายทางวิชาการที่ภาคใต้ ซึ่งถือว่าเป็นเป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย สภาทนายความ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมากและสนับสนุนให้ทางสำนักวิชานิติศาสตร์ได้พยายามที่จะมีกิจกรรมต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ ไม่ใช่เฉพาะกิจกรรมนี้เท่านั้น รวมเป็นเครือข่ายทางวิชาการเป็นประชาคมทางวิชาการทางนิติศาสตร์ภาคใต้ของพวกเรา

วันนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ผมสอนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตั้งแต่ปี 2523 มีความรู้สึกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรา ซึ่งมีการประกาศใช้มาตั้งแต่ปี 2468 เพราะฉะนั้นปีนี้ 100 ปีพอดีนะครับ ปีนี้ 2568 เป็นปีที่ประกาศใช้บรรพ 1 บรรพ 2 ไม่ใช่เป็นฉบับแรก แต่เป็นฉบับที่สอง ฉบับแรกเป็นฉบับที่เขียนโดยที่ปรึกษาทางฝรั่งเศส แต่พอใช้ไปแล้วปีสองปีไม่เข้ากับบริบทของเมืองไทย จึงเป็นที่มาของฉบับปี 2568 ซึ่งก็จะมีทั้งแนวความคิดของเยอรมันอย่างที่พวกเราเรียนกันมา ทั้งญี่ปุ่นทั้งหลายประเทศ มาผสมกันเป็นบรรพหนึ่งบรรพสอง หลังจากนั้นก็ได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ

แน่นอนที่สุดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นเป็นกฎหมายสำคัญ ซึ่งพวกเราเรียนกันมาตั้งแต่ปีที่หนึ่ง เรียกกันว่ากฎหมายสี่มุมเมือง เป็นกฎหมายที่ถือว่าใครเรียนนิติศาสตร์ในประเทศไทยนั้นต้องทราบแน่นอนที่สุด ปีนี้ครบรอบหนึ่งร้อยปี แน่นอนว่าต้องมีจุดบกพร่อง ซึ่งในส่วนบกพร่องก็เป็นที่มาของการตั้งคำถามในการสัมมนาในวันนี้ว่า ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ มันไม่มีอะไรที่มันไร้ที่ติหรอกครับในโลกนี้ เพียงแต่ว่าเราจะรู้ว่ามันมีจุดไหนมีประเด็นไหน เป็นที่น่าสนใจ ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายบริษัท ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พูดถึงเรื่องของการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมผู้ถือหุ้น การลงคะแนนโดยเปิดเผยต้องใช้วิธีชูมือ ถ้าลงคะแนนลับถึงจะใช้วิธีการนับลงคะแนนด้วยวิธีนับคะแนนเสียงจากจำนวนหุ้น โดยจะใช้วิธีแบบไหนก็ได้แต่ขอให้เป็นลับ ซึ่งก็จะไปโยงถึงเรื่องของการนับคะแนนเสียงว่าถ้าเป็นการลงคะแนนโดยการชูมือ ก็ต้องนับคะแนนหนึ่งคนเท่ากับ 1 เสียง แต่ถ้าหากว่าเป็นการลงคะแนนลับ ถึงจะนับคะแนนเสียง 1 หุ้น เท่ากับ 1 คะแนน ผมเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทแห่งหนึ่ง สมมุติว่าผมถือหกสิบเปอร์เซ็นต์ ท่านทั้งหลายในห้องนี้ยี่สิบกว่าคนถือหุ้นสี่สิบเปอร์เซ็นต์ ถึงเวลาลงคะแนนเสียงในชั้นประชุมบริษัท ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญหรือ

วิสามัญ จะลงคะแนนเสียงเพื่ออนุมัติหรือไม่อนุมัติอะไรก็แล้วแต่ ผมถามว่าใครชนะ ถ้าลงคะแนนเสียงแบบเปิดเผย ผู้ถือหุ้นหกสิบหรือสี่สิบเปอร์เซ็นต์ ถือหุ้นสี่สิบเปอร์เซ็นต์ชนะ เพราะว่านับจำนวนคน ผมหนึ่งคน ถึงแม้จะมีหุ้นหกสิบเปอร์เซ็นต์ แต่ก็แพ้ เพราะนับที่จำนวนคน ไม่ใช่นับที่หุ้น ผมก็ต้องมานั่งถามตัวเองว่า ถ้างั้นจะถือหุ้นไปเพื่ออะไร เพราะฉะนั้นทางออกที่ผ่านมา ก็ใช้ข้อบังคับบริษัทเป็นตัวกำหนดว่าในการออกเสียงลงคะแนน ไม่ว่าจะลงคะแนนแบบเปิดเผย หรือลงคะแนนลับให้นับหุ้นหนึ่งหุ้นเท่ากับหนึ่งเสียง ซึ่งก็จะเป็นสอดคล้องกับ พ.ร.บ.บริษัทมหาชนซึ่งให้นับคะแนนเสียง 1 หุ้นเท่ากับ 1 เสียง อันนี้ก็เป็นตัวอย่างที่คิดว่าน่าจะต้องมีการปรับให้เข้ากับกฎหมายใหม่ ซึ่งก็ไม่ใช่กฎหมายใหม่ แต่เป็นกฎหมายตั้งแต่ปี 2535 เพียงแต่ว่าไม่ได้มีผู้หยิบยกเอาประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมาพูดถึงแล้วก็ทำกันเป็นเรื่องเป็นราว เรื่องนี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น

พอดีมีเวลาน้อย แล้ววันนี้มากล่าวเปิด ไม่ได้เป็นวิทยากร คราวหน้าถ้าไปขอนแก่น ก็อาจจะได้ไปพบกันในโอกาสข้างหน้า เพราะฉะนั้นวันนี้เราได้รับเกียรติจากท่านคณบดีจากหลายมหาวิทยาลัย ทั้งมหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี แล้วก็สถาบันเพื่อการยุติธรรม คุณอุกฤษฏ์ ศรพรหม ท่านอุปนายกจากสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในนามของสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ขอขอบคุณท่านทั้งหลาย แล้วเราก็ยินดีที่จะร่วมมือ ยินดีที่จะประสานงานทุกอย่าง เพื่อที่จะขับเคลื่อนวงการกฎหมายไทย ในส่วนที่เป็นเครือข่ายภาคใต้ให้ดีที่สุด เพราะนั้นก็ขออวยพรให้การจัดสัมมนาในวันนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้จัดทั้งสามเครือข่าย แล้วก็ท่านทั้งหลายที่มาร่วมสัมมนาในวันนี้ ตั้งใจที่จะได้รับอานิสงส์ ได้รับประโยชน์จากการสัมมนาในวันนี้ เพราะฉะนั้นก็ขออวยพรให้ท่านทั้งหลายได้แสดงความเห็นอย่างเต็มที่ หรือได้เก็บเกี่ยวข้อสังเกตต่าง ๆ เพื่อพัฒนาวงการกฎหมายไทย โดยเฉพาะในเรื่องของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สวัสดีครับ

พิธีกร : ขอขอบพระคุณอาจารย์นเรศร์นะคะ ในโอกาสต่อไปนี้ ขอเรียนเชิญคุณอุกฤษฏ์ ศรพรหม กล่าวบรรยายในส่วนของการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในวาระครบหนึ่งร้อยปี ที่มาและความสำคัญและความยุติธรรมที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง โอกาสนี้ขอเรียนเชิญค่ะ

.....

กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A

คุณมณีรัตน์ มหาชัยเจริญ	ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี
คุณสุรินทร์ มากชูชิต	รองอัยการจังหวัดเวียงสระ สำนักงานอัยการจังหวัดเวียงสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชร ขวัญใจสกุล	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา อภินวถาวรกุล	คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ดำเนินรายการโดย

อาจารย์กนกพล นิกรเพสย์	รักษาการแทนผู้ช่วยคณบดีกิจการต่างประเทศ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

<u>ช่วงเสวนา</u>

อาจารย์กนกพล : ขอบคุณคุณพุฒภรณ์ พิธีกรจากศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ด้วยนะครับ ช่วงนี้เป็นกิจกรรมที่สองเราจะมาจัดเวทีสนทนา เพื่อให้ท่านผู้เข้าร่วมทุกคนเห็นภาพว่า ในทางปฏิบัติ แต่ละสายงานแต่ละอาชีพมีมุมมองต่อ “Looking back - Looking ahead” ที่เรียกว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ล้าสมัยหรือว่าไร้ที่ติกันแน่ ซึ่งเราก็มีประเด็นมาจากทั้งสายอาจารย์และนักวิชาการ ซึ่งจะเริ่มที่ท่านแรก เป็นท่านคณบดีจากคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ ท่านมีสไลด์ขึ้นด้วยผมเห็นแล้วประเด็นน่าสนใจมาก ท่านพกประเด็นมาจากวิทยาเขตสงขลา แล้วก็นำประเด็นตรงนี้สู่นครศรีธรรมราชของเรา เพื่อให้ในภาคใต้ของเราได้ทราบประเด็นที่ท่านอาจารย์อยากจะนำเสนอ ซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับยุคเทคโนโลยีดิจิทัลแล้วก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจมาก ๆ ในโอกาสนี้ขอเรียนเชิญผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา อภินวถาวรกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอเรียนเชิญครับ

ผศ.กฤษฎา : สวัสดีทุกท่านครับ ผมผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤษฎา อภินวถาวรกุล เรียกอาจารย์แจ็กก็ได้นะครับ ก่อนหน้านี้ได้รับโจทย์ผมก็เรียนกับทางผู้จัดว่า ผมแตะต้องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์น้อยมาก ตั้งแต่จบมา เนื่องจากความเป็นนักวิชาการคืออยู่เฉพาะจุด ผมมีโอกาสได้บรรยายกฎหมาย ผมก็เรียกเหมือนเดิมว่ากฎหมายเมื่อ 100 ปีที่แล้ว หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต 100 ปีที่แล้วเป็นยังไง 100 ปีนี้ผมก็ว่าเป็นอย่างนั้น แต่เราจะ Looking ahead ได้อย่างไรเป็นโจทย์ของทางวิชาการที่ต้องขยับตัว เพราะทุกวันนี้เรารู้แล้วว่า ว่าสิ่งที่เราอยู่คือเราสอนสิ่งที่มันดั้งเดิม สิ่งที่เราสอนมันเก่ากว่าคัมภีร์เก้าอิม ในนิยายมังกรหยก เพราะหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวิวัฒนาการมากกว่า 1,000 ปี สืบเนื่องจากมหาวิทยาลัย

โบโลญญา (Bologna) ก็นำมาถ่ายทอดในเรื่องพวกนี้ จึงเป็นที่มาว่าสิ่งที่เรากำลังสอนเราเดินตาม สิ่งที่เกิดขึ้นมาประมาณหลายพันปี แล้วเราจะมองไปข้างหน้า (Looking ahead) กันอย่างไร

หลายคนมองเวลามองไปข้างหน้า (Looking ahead) หลายคนมักจะพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพปัจจุบัน แล้วก็พิจารณาแนวทางการแก้ปัญหา นั่นคือหนึ่งในแว่นของการมองไปข้างหน้า ส่วนตัวผมก็พยายามมองว่าการมองจากสภาพปัญหาในอดีต และก็มองแนวทางการแก้ปัญหาไปข้างหน้า ซึ่งผมคิดว่าเป็นหนึ่งในวิธีที่ถูกต้อง แต่จะเป็นการมองไปข้างหน้า (Looking ahead) ได้ครบวงจรหรือเปล่าผมไม่มั่นใจ ผมจึงต้องการนำเสนอมุมมองใหม่ ผมเห็นหลายอย่างที่เกิดประเด็นจึงต้องการนำมาเสนอในวันนี้

เรียนท่านผู้จัดตามตรง ก่อนหน้านี้ผมพยายามหาสมดุล (Balance) ว่ากฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ (Civil law) ควรจะมีลักษณะเป็นพลวัต หรือควรจะเป็นการแก้รายละเอียดของบทบัญญัติ ตามสถานการณ์ คำว่าพลวัตของผม หมายถึงกฎหมายมีวิญญาณ กฎหมายเติบโตด้วยตัวเอง เติบโตตามบริบทและสังคม กฎหมายควรจะวางหลักการและเติบโตทางสังคม มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไป มีมุมมองมีวิธีการคิดที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ตัวบทยังมีความเป็นแบบเดิม หรือมันมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางสังคมคือ ลงรายละเอียดในเรื่องนี้ว่าจะต้องจัดการอย่างไร ผมพยายามหาจุดตรงกลาง

ต้องเรียนท่านผู้เข้าร่วมทั้งหลาย ผมยังหาสมดุล (Balance) ในเรื่องนี้ไม่ได้ว่ากฎหมายควรที่จะอยู่ในรูปแบบใด แบบที่ท่านอุกฤษฏ์บรรยายว่าวิทยานิพนธ์ (Thesis) ร้อยละ 99.99 เปอร์เซ็นต์ของทางนิติศาสตร์จะเป็นในเรื่องของทางทฤษฎี ซึ่งส่วนตัวผมเห็นว่าก็เป็นเรื่องที่ดี แต่ควรที่จะชี้ให้เห็นว่าเมื่อเสนอทฤษฎี ที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดเดิม แล้วจะนำมาสู่ทางปฏิบัติอย่างไร ตัวผมก็ยังหาสมดุลระหว่างเรื่องทางวิชาการ (Academic) กับเรื่องในทางปฏิบัติ (Practice) ไม่ได้ คือให้ทฤษฎีสามารถนำไปปฏิบัติได้ ไม่ใช่ว่าเสนอแต่แนวคิดทฤษฎี สุดท้ายผู้ปฏิบัติอ่านแล้วก็ยังไม่เข้าใจ ระดับชั้นผู้พิพากษา อัยการอ่านวิทยานิพนธ์ของนักวิชาการ ยังไม่เข้าใจว่าท่านเขียนอะไร ท่านเสนออะไร ตอนนี้ผมผมคิดว่ามันเป็นความคิดที่ดีแล้ว และผมเห็นว่าคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ก็อาจจะต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ในการพัฒนาคนต่อไป

ผมขออนุญาตชวนคุยในประเด็นที่น่าสนใจ 2 ประเด็น โดยจะพูดถึงประเด็นในเรื่องในทางพาณิชย์ (Commercial) ที่ใช้ในการจัดการทางพาณิชย์ กับประเด็นหนึ่ง คือประเด็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ซึ่งสัมพันธ์กับโลกสมัยใหม่ และผมคิดว่าโลกสมัยใหม่จะมีทิศทางเป็นแบบนี้ ประเด็นแรก คือเรื่องของการจัดการทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Asset Management) ในวันนี้มีสินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Asset) หลายประเด็นมาก โดยเฉพาะในเรื่องของข้อมูล (Data) ที่ไม่สามารถจับต้องได้ ถ้าให้ลงรายละเอียดยิบย่อย ผมคิดว่าน่าจะต้องให้เวลาผมสักสิบชั่วโมง สินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Asset) ที่ผมพูดถึงคือทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง ยกตัวอย่างเช่น คริปโทเคอร์เรนซี (Cryptocurrency) สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) ทั้งหลาย รวมถึงข้อมูลทั้งหลาย พวกนี้มีลักษณะพิเศษเหมือนกันคือมีมูลค่า (Value) มีคุณค่า แต่มีความผันผวน และถ้าเปรียบเทียบกันในต่างประเทศ จะพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงของการเคลื่อนย้ายของทุน โดยเปลี่ยนจากการเคลื่อนย้ายทุนในลักษณะของวัตถุมีรูปร่างที่จับต้องได้ไปสู่ทุนที่ไม่มีรูปร่าง ยกตัวอย่างเช่น สโมสรฟุตบอล Manchester United มูลค่าของสโมสรไม่ได้อยู่ที่สนาม Old Trafford ไม่ได้อยู่ที่ตัวรองเท้า ตัวเสื้อ แต่มันอยู่ที่ Branding อยู่ในตัวที่เป็นตัวของสโมสร คือเครื่องหมายการค้า ที่มีมูลค่าสี่พันล้านห้าพันล้านปอนด์ ไม่จำเป็นต้องมีสนามก็ได้ ซื้อแบรนด์ Manchester United แล้วมาเตะที่สนามศุภชลาศัย คุณก็เข้าไปดู

สิ่งที่ผมต้องการจะสื่อคือ โลกกำลังจะเปลี่ยนไป และจะเปลี่ยนไปในทิศทางในลักษณะนี้ สิ่งที่มีรูปร่างนำไปสู่ไม่มีรูปร่าง สิ่งที่ไม่มีรูปร่างนำไปสู่การชนะการเลือกตั้งด้วย นำไปสู่ประเด็นว่าจะมีวิธีการจัดการปัญหานี้อย่างไร ผมเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับเรื่องนี้ วันนี้อาจจะดูเหมือนไกลตัว แต่ผมเชื่อว่าอีกห้าปี สิบปี สิบห้าปี เรื่องนี้จะเป็นเรื่องทั่วไป วันนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มักจะให้ความสำคัญกับอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ โดยสนใจเรื่องการจดทะเบียนทรัพย์สินต่าง ๆ โดยไม่พิจารณาถึงมูลค่าของทรัพย์สินนั้น เพราะเชื่อตามแนวคิดของ Adam Smith ว่า สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่มีค่า เพราะมีอยู่อย่างจำกัด แต่วันนี้โลกเปลี่ยนไปแล้ว เทคโนโลยีเกิดการหยุดชะงัก (Disruption) จนนำไปสู่เรื่องพวกนี้ โดยเฉพาะประเด็นที่ผมพยายามรวบรวมก็คือ เวลาในการโอนกรรมสิทธิ์ ว่าเวลาที่คู่สัญญาตกลงกัน จะถือว่ามีการโอนกรรมสิทธิ์เมื่อใด เช่น ผมซื้อ Bitcoin ให้อาจารย์หนึ่งเหรียญ แต่ในแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) เหล่านี้ยังไม่ได้ทำการโอน Bitcoin กัน ท่านอาจารย์โอเค เสนอสนองถูกต้องตรงกันสัญญาเกิดแต่มีประเด็นต้องพิจารณาว่ามูลค่าของ Bitcoin ควรจะต้องเป็นมูลค่า ณ เวลาที่ซื้อขาย หรือเป็นมูลค่า ณ เวลาที่โอนกรรมสิทธิ์

ประเด็นที่สองคือ หลักฐานในการโอนกรรมสิทธิ์ หลักฐานในการโอนกรรมสิทธิ์ ที่ไม่ใช่เรื่องหุ้น ซึ่งไม่มีแบบจำเป็นหรือไม่ที่สินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Asset) ต้องคำนึงถึงแบบ เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากในชั้นสืบพยาน เพราะสินทรัพย์พวกนี้มีมูลค่าสูง เช่น Bitcoin ถ้าซื้อในช่วงโควิดมีมูลค่าสี่แสนกว่าบาท ตอนนี้มูลค่านั้นเพิ่มขึ้นไปไกลแล้ว ประเด็นต่อมาเรื่องแบบพิธี หากเราพูดถึงแบบพิธี ย้อนกลับไปในสมัยโรมันคู่สัญญาโอนสินค้าในตลาด โอนโดยการส่งมอบ โอนทันที แต่สินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่างจะมีการโอนกันเมื่อใด หรือผมคิดว่าเป็นประเด็นที่ว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องกำหนดเรื่องพวกนี้ไว้ เช่น หลักฐานหนังสือจำเป็นหรือไม่กับการโอนกรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ที่ไม่มีรูปร่าง ถ้ามีการโอนกรรมสิทธ์จะโดนอย่างไร เพราะผมคิดว่าเรื่องพวกนี้จะเป็นเรื่องทั่วไป ยังไม่พูดถึงเรื่องที่ไกลตัวที่ผมอาจจะหลุดไปจากประเด็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผมจึงคิดว่ามันไม่ต้องพูด แต่ผมคิดว่าตัวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะต้องต้องพิจารณาเรื่องทั่วไป

ประเด็นที่สอง คือสิทธิในการตกทอดข้อมูลจากแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) ทั้งหลาย ทุกวันนี้ท่านถ่ายรูปหนึ่งรูปลง Facebook มันมีความทรงจำ ท่านเขียนบันทึกประจำวันปีที่ผ่านมา เราประสบความสำเร็จอะไร เราล้มเหลวอะไร ปีหน้าเราจะตั้งเป้าอย่างไร มันเป็นความทรงจำ ผมไม่พูดไปถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ ผมมองแค่มันมีมูลค่า (value) แต่มันไม่มีราคา (Price) คือมันมีคุณค่าแต่มันอาจจะยังไปไม่ถึงระดับที่สามารถตีราคาได้ แต่พวกนี้เป็นทรัพย์สิน ตามหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผมคิดว่าเป็นหลักที่ดีที่สุดในโลกและก็คงไม่เปลี่ยนไป ก็คือ **มาตรา 1599 1600** ไม่มีช่องว่างแห่งกรรมสิทธิ์ หลักการนี้ก็ใช้กันทั่วโลก คือทรัพย์สินเหล่านี้จะตกเป็นของทายาท แต่ด้วยความจำเป็นในกระบวนการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ ทำให้เจ้าของแพลตฟอร์ม (Platform) ต่าง ๆ ต้องจำกัดการเข้าถึงข้อมูลโดยมีการตั้งรหัสผ่าน (Password) เพื่อทำให้บุคคลอื่นไม่สามารถเข้าถึงได้

ที่ผมพูดถึง Facebook Instagram ท่านอาจจะยังไม่เห็นภาพว่ามันมีคุณค่าระดับไหน แต่ถ้าผมพูดถึง อีเมล ท่านจะรู้ว่ามีข้อมูลมหาศาลอยู่ในอีเมลเลยเฉพาะการทำธุรกิจ หรือแม้กระทั่ง Google Drive เรื่องพวกนี้จะจัดการอย่างไรในโลกแห่งอนาคต ผมชวนคิดครับว่าเราจะจัดการยังไง แล้วจะต้องจัดการโดยหาจุดสมดุลให้เจอด้วยระหว่างสิทธิในทรัพย์สิน กับสิทธิในความเป็นส่วนตัวของเจ้ามรดก เมื่อเข้าใครใช้ Facebook หรือใครใช้ Instagram หรือใครใช้อีเมล สมัครอะไรแปลก ๆ บ้างไหมครับ อัลกอริทึม (Algorithm) จะระบุว่าท่านสนใจอะไรเป็นพิเศษ ตรงนี้ทำให้ต้องหาจุดสมดุลให้เจอ ว่าข้อมูลใดที่จะตกทอดได้หรือไม่สามารถตกทอดได้

ผมชวนคิดว่าสิ่งที่อยู่ในข้อมูลเป็นมรดกทั้งหมดหรือไม่ ส่วนตัวผมพยายามตีความว่าข้อมูลใดที่เป็นการเฉพาะตัว ผมก็ตีความว่าเป็นข้อยกเว้น ตาม **มาตรา 1600** ตอนท้าย ว่าไม่เป็นทรัพย์มรดก เช่น ผมไปดูเว็บประหลาดขึ้นมาหนึ่งเว็บหรือดูเพจประหลาดขึ้นมาหนึ่งเพจ ผมก็ตีความว่าเป็นข้อมูลที่เป็นการเฉพาะตัว แต่ผมไม่แน่ใจว่าหลายคนจะมองแบบผมหรือไม่ และการจำแนกสิ่งเหล่านี้ จะมีกระบวนการจัดการอย่างไรกับเจ้าของแพลตฟอร์ม (Platform) ที่ต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นกับสังคม หรือหน้าที่ในการรับผิดในการส่งมอบข้อมูล สิ่งเหล่านี้ควรจะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการมรดกหรือควรจะเป็นหน้าที่ของบุคคลอื่น หน้าที่ของเจ้าของ Platform หรือในกรณีของข้อมูลที่มีลักษณะของการเฉพาะตัว ควรจะเป็นทรัพย์มรดกหรือไม่

ผมเห็นว่าประเด็นนี้เป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัว วันนี้เรายังมีคำถามเลยใช่ไหมครับ เรามีเพื่อนแล้วเพื่อนเราบอกไม่มี Facebook เรามักจะมีคำถามย้อนกลับว่าทำไมถึงไม่มี Facebook วันนี้โลกไปไกลถึงขนาดที่ว่าใครไม่มี Facebook ก็ติดต่อหาเพื่อนไม่ได้ แต่เด็กใน Gen Alpha ก็จะมีแพลตฟอร์ม (Platform) เยอะกว่านี้ ทุกอย่างจะเยอะกว่านี้ สมัยก่อนผมจำได้ว่าผมไปไหนผมต้องแบกโน้ตบุ๊ก (Notebook) ไป ทุกวันนี้ผมถือ Ipad ไปเครื่องเดียว แล้วก็มีเทคโนโลยี Cloud เป็นนวัตกรรม เมื่อก่อนช่วงก่อนโควิด ทุกคนต้องถอนเงินผ่านตู้เอทีเอ็ม ถ้าบัตรเอทีเอ็มหัก ก็ไม่สามารถถอนเงินได้ แต่ทุกวันนี้เพียงแค่พกโทรศัพท์มือถือเครื่องเดียวก็สามารถถอนเงินได้ เพราะทุกอย่างอยู่ในโทรศัพท์มือถือหมดแล้ว บัตรจอดรถยังอยู่ในมือถือ ทุกอย่างดำเนินการผ่านแอปพลิเคชัน (Application)

ประเด็นที่ผมคิดว่าข้อเรียกร้องของเยาวชนสมัยนี้ บางทีก็อาจจะขัดใจเรา แต่พอเรามานั่งนึกจริง ๆ มันก็มีประเด็น ยกตัวอย่างเช่น มรดกมารดาที่รับมรดกของลูก มารดาที่ไม่เคยเลี้ยงดูมารับมรดกของลูก แต่พ่อที่เลี้ยงดู แต่เป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ใครควรจะได้มรดก ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มารดาจะได้มรดกทั้งหมด แต่เกาหลีใต้มี Goo Hara Act (กฎหมายคูฮาร่า) ที่จะมีผลบังคับใช้ปี 2025 หรือในคดีอุทลุม ในคดีอาญาพ่อทำผิดกับลูก ห้ามฟ้องพ่อ ในปัจจุบัน คดีอุทลุมจะขัดต่อศีลธรรมอันดีงามหรือไม่

ประเด็นเรื่องสิทธิการตาย ปัจจุบันวิทยาศาสตร์มีการหยุดชะงักของเทคโนโลยี (Technology Disruption) มีการทำนายว่าอายุเฉลี่ยคนจะเพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ที่ผมนั่งอ่านงานวิจัย ในอนาคตคนจะมีอายุขัยเฉลี่ยที่ 90 - 100 ปี เมื่อสองปีที่แล้วมีการค้นพบสมุนไพรที่มีผลทำให้เซลล์มันหนุ่มขึ้น บางทีเราอาจจะมีชีวิตได้เป็นร้อยปี สิทธิการตายควรมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

ประเด็นสุดท้ายเรื่องของการรับผิดทางการละเมิดของเจ้าของเอไอ (AI) บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ส่วนตัวผมเห็นว่าล้าหลังมาก คือมีการพูดถึงความรับผิดของผู้ครอบครองยานพาหนะ ผู้ครอบครองเครื่องจักร แต่ยังไม่มีความรับผิดของผู้ครอบครองเอไอ (AI) ทุกวันนี้เอไอ (AI) แอบฟังผมอยู่ ผมก็ไม่รู้ว่าปิดไมค์แล้ว เอไอ (AI) จะเชื่อผมหรือไม่ บางทีเอไอ (AI) อาจจะแอบเปิดอยู่ก็ได้ ปัจจุบันเครื่องบินมีเทคโนโลยีที่ใช้เอไอ (AI) สมมติล้อเครื่องบินไม่กางเพราะเอไอ (AI) ก็จะเกิดความรับผิดทางละเมิดขึ้น และมีประเด็นปัญหาว่าผู้ใดจะต้องรับผิดในการละเมิดนี้ เจ้าของสายการบินหรือเจ้าของเอไอ (AI) ประเด็นนี้มีการถกเถียงกันมายาวนาน แต่ก็ยังไม่ได้ข้อสรุป นอกจากนี้ยังมีเรื่องของค่าเสียหายเชิงลงโทษ เรื่องค่าทดแทน ที่ปัจจุบันก็ยังไม่มีข้อสรุป

ผมคิดว่าเป็นโอกาสที่ดีในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องของการพูดคุยกันให้เป็นที่ยุติในประเด็นเหล่านี้ที่ผมมีการเสนอ ขอบคุณครับ

อาจารย์กนกพล : ลำดับต่อไปผมขออนุญาตเรียนเชิญท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชร ขวัญใจสกุล ท่านคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ขอเรียนเชิญครับ

ผศ.เพชร : ขอบคุณมากครับ ขอบคุณวิทยากร ผู้ร่วมจัดต่าง ๆ ที่ให้เกียรติ และก็สวัสดีผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่านครับ ดูหน้าตาแล้วเป็นทุกท่านเป็นนักกฎหมายที่มีความชำนาญในการใช้กฎหมายเยอะมาก ก็ขออนุญาตนำชวนคิด แล้วก็หยิบยกประเด็น ขออนุญาตนำเสนอทั้งสามประเด็น ประเด็นแรก เรื่องของแนวคิดทฤษฎีว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรามาจากรากฐานอะไร เรื่องที่สอง คือเรื่องโครงสร้างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเรื่องสุดท้ายจะพูดถึงบริบทสังคมไทย ตั้งแต่อดีตปัจจุบัน แล้วก็ในอนาคตที่เราคาดว่าเราจะมองเห็น

ผมได้รับโจทย์มาว่า 100 ปี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พควรปรับปรุงประเด็นใด ผมก็นั่งนึกอยู่ในใจว่าเราเกิดไม่ทันแล้วเราจะทำอย่างไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2468 โดยมีการเริ่มร่างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เราตัดสินใจว่าเราจะใช้กฎหมายระบบใหม่สำหรับประเทศไทย พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ซึ่งเป็นพระบิดากฎหมายไทย มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil law) ถ้าประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) ก็อาจจะแก้ไขปรับปรุงได้ไม่ทันการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายเอกชน เมื่อเป็นกฎหมายเอกชน จึงต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานที่คู่สัญญามีความเสมอภาค สัญญาต้องเป็นสัญญา หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา และเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งแนวความคิดทฤษฎีดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในสภาวะปัจจุบันหรือไม่

ในสภาวะปัจจุบัน เราอยู่ในสถานะที่เท่ากันหรือไม่ ในการซื้อของ ท่านคิดว่าท่านสามารถซื้อของได้โดยการเจรจาต่อรองเป็นไปตามที่ท่านคิดหรือไม่ หรือแม้กระทั่งท่านมีทรัพย์สิน ท่านอยากจะขายท่านคิดว่าท่านสามารถขายทรัพย์สินนั้นตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาหรือไม่ หลายท่านคงมีคำตอบในใจ หลายท่านก็พยายามที่จะบอกว่ามันไม่น่าจะใช่ ต้องยอมรับว่าผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าย่อมมีโอกาสได้เปรียบมากกว่าผู้ที่มีเศรษฐกิจน้อยกว่า เราก็เลยต้องมีกฎหมายเข้ามาช่วย มีกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เราต้องมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างว่าแม้กระทั่งเรามีทฤษฎีนี้ หลักการนี้ ก็ยังถูกเคลือบแคลง จึงเป็นหลักที่เราพึงระลึกเสมอ

เมื่อสักครู่ท่านอาจารย์อุกฤษฏ์พูดว่า ความยุติธรรมมีราคา เราจะขึ้นศาลเราต้องมีราคาด้วยเหรอ ทำไมความยุติธรรมของคนจน กับความยุติธรรมของคนรวยมันไม่เหมือนกัน ถ้าจะพิจารณาทางปรัชญาก็อาจจะยากเกินไป เอาเป็นว่าในคดีอาญา กำหนดว่าคู่ความไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขึ้นศาล จำเลยก็บริการฟรีไม่เสียเงินสักบาท แต่ถ้าเราจะไปฟ้องคดีแพ่งเริ่มมีค่าใช้จ่ายแล้ว สิ่งนี้เป็นตัวอย่างว่าความยุติธรรมเริ่มมีราคา นอกจากนี้หลักการมาศาลด้วยมือสะอาดคือความสุจริต ลูกความที่มาศาลต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริตใช่หรือไม่ ผมเห็นว่าไม่ว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายใด เราต้องยึดโยงแนวคิดทฤษฎีหลักพื้นฐานรากฐานของเรา รากเหง้าของเรา สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ

ประเด็นที่ 2 โครงสร้างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มี 6 บรรพ 1755 มาตรา ผมขออนุญาตหยิบยกตำราของครูบาอาจารย์ของพวกเรา ท่านอาจารย์คณิต ณ นคร ท่านพูดไว้น่าสนใจมากว่าประมวลกฎหมายแพ่งกับพาณิชย์มีทั้งหมดอยู่ 6 บรรพ มีประเด็นที่สำคัญสามเรื่องคือ

เรื่องแรกคือเรื่องคน มาตราแรกที่เราเรียนกันในรั้วมหาวิทยาลัยก็คือ **มาตรา 15** เราก็ท่องกันได้ขึ้นใจว่าสภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย แม้ว่าอยู่ในท้องก็จะมีสิทธิ์แต่ต่อไปก็อาจจะไม่คลอดจากท้องมารดาก็ได้ เราจะมีเรื่องของโคลนนิ่ง ก็จะมีเรื่องต่าง ๆ เข้ามา และมีปัญหาว่ากฎหมายจะยังใช้ได้อยู่หรือไม่ เป็นประเด็นสภาพบุคคลเริ่มตั้งแต่เรามีคน ว่าคนมันเริ่มต้นอย่างนี้ แล้วเราก็มีคนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ หลักพวกนี้ก็เป็นการคุ้มครอง แต่ผมมีประเด็นที่น่าสนใจก็คือคนพวกเหล่านี้

เช่นลูกหยิบโทรศัพท์สั่งของออนไลน์ เทคโนโลยีปัจจุบันไปไกลมาก ผู้หย่อนความสามารถมีความสามารถเพียงพอที่จะทำนิติกรรมเหล่านี้ได้หรือไม่

เมื่อก่อนเราก็ท่องกันมาว่าคนที่จะสมรสนั้นต้องเป็นชายหญิงอายุ 17 ปี ปัจจุบันนี้ท่องแบบนี้ใช้ไม่ได้ เมื่อก่อนเราบอกว่าสามีภรรยา ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นคำว่าคู่สมรสแล้ว คำพวกนี้จะเริ่มเปลี่ยน สังคมเริ่มเปลี่ยน ตอนนี้มหาวิทยาลัยก็มีปัญหาว่านักศึกษาน้อย เนื่องจากว่าสภาวะการเกิดน้อยกว่าผู้สูงวัย เราเข้าสู่สังคมสูงวัย คนที่เกิดใหม่ก็จะเริ่มน้อยลง

เรื่องที่สอง คือ เรื่องทรัพย์ เมื่อเรามีคน คนก็จะมีทรัพย์ เมื่อก่อนเราก็ท่องว่าทรัพย์มีอยู่ 2 ประเภท ทรัพย์ก็คือเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง เช่นเก้าอี้ดินสอปากกา และทรัพย์สินที่เป็นสิ่งที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและถือเอาได้ เรื่องนี้เป็นหลักพื้นฐาน ต่อมามีเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ที่เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นตัว ศาลก็ตัดสินว่าทรัพย์สินทางปัญญาก็เป็นทรัพย์สิน เมื่อเป็นทรัพย์สินก็เป็นมรดกสามารถตกทอดได้ โอนให้กันได้ ต่อไปมันอาจจะมีมากกว่านี้อีก เช่น ทรัพย์สินดิจิทัลที่มองไม่เห็นรูปร่าง เมื่อก่อนเรามีไฟล์ เราก็สามารถทำซ้ำกันได้เยอะ แต่จะมีทรัพย์สินรูปแบบใหม่ที่พวกเราก็จะตั้งคำถามว่าทรัพย์สินนี้มีกฎหมายใดที่จะเข้ามาคุ้มครองเข้ามาควบคุมหรือไม่ บริบทของนิยามคำว่าทรัพย์สินก็จะเปลี่ยนไป

หลังจากที่มีคน มีทรัพย์แล้ว ในโครงสร้างของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำอย่างไรให้คนกับทรัพย์มาเจอกัน กฎหมายที่ทำหน้าที่เชื่อมทั้งสองเรื่องนี้ก็คือ นิติกรรมสัญญา เช่น กรรมสิทธิ์เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แต่กฎหมายก็รับรองว่าสิ่งนี้คือกรรมสิทธิ์

ประเด็นสุดท้ายคือบริบทของสังคมไทย เมื่อร้อยปีที่แล้วประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกร กฎหมายก็ไม่มีอะไรสลับซับซ้อนมากมาย และหลังจากนั้นภายหลังการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันนี้ก็เริ่มมีความยุ่งยากมากขึ้น และสังคมในอนาคตก็จะเป็นโจทย์ที่ท้าทายของพวกเรา ผมเริ่มต้นจากเรื่องชำระหนี้ สมัยก่อนหากต้องการจะซื้ออะไรสักอย่าง เราเริ่มต้นจากแลกเปลี่ยนกัน หลังจากนั้นก็พัฒนาสื่อกลางว่าเอาวัตถุเอาสิ่งของอะไรขึ้นเป็นเนื้อเป็นทองเป็นวัตถุที่มีค่า เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน หลังจากนั้นเราก็พัฒนามาเป็นเงินพดเงินด้วง เหรียญกษาปณ์ ที่ทำให้เรามีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน สิ่งเหล่านี้กฎหมายยังสามารถควบคุมได้ หลังจากนั้นเราก็ต้องลงทุนเงินไปชำระหนี้ในจำนวนมาก ซึ่งอันตราย เราก็สร้างตั๋วเงิน สร้างเช็ค ปัจจุบันมีเช็คอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมา หลังจากนั้นนี้อาจจะมีกลไกกลาง ตอนนี้มีความพยายามทำให้ค่าธรรมเนียมหรือบทบาทธนาคารที่เป็นตัวกลางลดลง จะมีเงินดิจิทัล เราจะเห็นวงการนี้พัฒนาขึ้นอีกเยอะเลย เราจะมีการชำระหนี้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งในบริบทกฎหมายยังตามไม่ทัน

บริบทของสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนไป มีการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนถ่าย เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ณ วันที่เรานั่งกันอยู่ แม้ว่าท่านจะอยู่เฉยๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แม้ท่านไม่อยากเปลี่ยนแปลงโลกมันก็เปลี่ยน ในสมาร์ทโฟนที่ท่านใช้ นั่นคือการพัฒนาเทคโนโลยีที่สูงสุด เพื่อรอการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยียุคใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นแล้วคือเอไอ (AI) ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น แล้วปัญญาประดิษฐ์สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ นี่คือยุคของการเปลี่ยนแปลง ยังไม่พูดถึงหุ่นยนต์ หรือปัญญาประดิษฐ์ที่จะเป็นรูปร่าง แค่

ปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบของซอฟต์แวร์นี้ยังมีการเปลี่ยนผ่านมากมาย ผมก็ขอทิ้งเป็นประเด็นที่ชวนคิดนะครับ ขอบคุณนะครับ

อาจารย์กนกพล : ขอบพระคุณท่านคณบดีคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีนะครับ ท่านอาจารย์เพชร ขวัญใจสกุลนะครับ ในลำดับต่อไปขอเรียนเชิญอาจารย์ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช เพื่อฉายภาพให้ทุกคนที่ฟังอยู่เห็นภาพนี้มากยิ่งขึ้นครับ ขอเรียนเชิญครับ

คุณศรินทร : ต้องบอกว่างานครั้งนี้เป็นงานใหญ่ของประเทศไทย ที่ขับเคลื่อนโดยกระทรวงยุติธรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยเกิดจากการคัดลอกมาจากฝรั่งเศส และไม่ใช่ฝรั่งเศสประเทศเดียว มีญี่ปุ่นด้วย ซึ่งญี่ปุ่นก็คัดลอกแบบมาจากเยอรมันอีกทีหนึ่ง แต่ประเทศเหล่านี้ผ่านกระบวนการที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายไปหลายรอบ จนแทบจะไม่เห็นหน้าตาเดิมแล้ว แต่ประเทศไทยยังคงใช้ประมวลกฎหมายนี้มาร้อยปี แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ แต่ก็อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มากนัก มีการเปลี่ยนคำภาษา อย่างเช่นที่เราเห็นปัจจุบันก็คือ ประมวลกฎหมายบรรพที่ 5 บรรพที่ 6 เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การสมรสเท่าเทียม แต่ก็เป็นการแค่เปลี่ยนเรื่องของข้อความเท่านั้นเอง ใช้คำว่าบุคคล แทนสามี ภรรยา ตัดเรื่องของเพศออกไป แต่ว่าในเรื่องของหลักการ การบังคับใช้ยังเหมือนเดิมอยู่ สิ่งที่ทนายความพวกเราเรียนกันมาในระดับปริญญาตรี ยังสามารถใช้งานได้อยู่ค่อนข้างมาก

แต่ว่าในประเทศอื่น ๆ มีการปรับปรุงกันไปเยอะมากแล้ว ถ้าหากกลับมาย้อนมองดูพฤติการณ์ของการปรับปรุงกฎหมายในประเทศไทย จะเห็นว่ามีการออกกฎหมายในลำดับพระราชบัญญัติขึ้นมาเยอะมาก ทั้งที่เกี่ยวกับเรื่องของการทำสัญญาในระบบดิจิทัล หรือว่าเอไอ (AI) เองก็ตาม เรามีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ถูกลอกมาจาก กฎหมายที่ร่างขึ้นมาตามแบบของต่างชาติ คือมีกฎหมายแม่แบบ (Model law) แต่หากถามว่าบทบัญญัติที่เป็นหลักการของการเข้าทำสัญญาธุรกรรมต่าง ๆ ก็ยังคงอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่มีกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติออกมาเพื่อพูดถึงในกิจกรรมบางอย่างที่เป็นธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

เพราะฉะนั้นในกระบวนการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในประเทศไทย ส่วนตัวคิดว่าลำดับแรกจะต้องมีการจัดการเรื่องของข้อมูลก่อนว่า เรื่องใดควรจะถูกนำมารวบรวมเป็นเรื่องของทางแพ่ง ทางแพ่งคือเป็นเรื่องของบุคคล เป็นเรื่องของทรัพย์สิน เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว มรดก นิติกรรมสัญญา แต่เรื่องทางพาณิชย์ก็จะเป็นเรื่องทางการค้า จะเป็นเรื่องผูกพันกับสัญญา เราจะมีเรื่องเอกเทศสัญญา มีเรื่องของบริษัทจำกัด ในประเทศฝรั่งเศสมีการแยกเรื่องแพ่งกับเรื่องพาณิชย์ออกจากกันตั้งแต่แรก ไม่ได้นำมารวมกันอยู่ในประมวลกฎหมายเล่มเดียวกัน แต่ในประเทศญี่ปุ่นอาจจะยังมีการทำเป็น 5 เล่ม แต่เขาเรียกรวมกันเป็นแพ่งและพาณิชย์ ประเด็นนี้เป็นสิ่งหนึ่งที่ในคณะกรรมการจะต้องมีการตั้งเป้าหมายให้ชัดเจนก่อนว่ารูปแบบของประเทศไทยเราจะไปแบบไหน เราจะรื้อ จัดกลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวข้องระหว่างแพ่ง

ออกมาทั้งหมด รวบรวมพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำธุรกรรมนิติกรรมสัญญาทั้งหมด เรื่องที่เกี่ยวกับบุคคล ครอบครัว ทรัพย์สิน แยกออกมาทั้งหมดแล้วมาจัดการสังคายนาไหม เลขบทบัญญัติที่เราเคยท่องไว้จะยังจำใช้ได้อยู่หรือไม่ ประมวลกฎหมายมาตราโน้นมาตรานี้ คืออาจจะต้องตั้งเป้าหมายก่อนว่าการแก้ไขปรับปรุงจะไปไกลแค่ไหน เพราะว่าในแต่ละประเทศคำว่าแพ่งและพาณิชย์ ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีแค่ 6 บรรพ เป็นเรื่องครอบครัวมรดก การที่นำบรรพ ครอบครัว กับบรรพสัญญามารวบรวมอยู่ในประมวลแพ่งประมวลเดียวกัน อาจจะไม่มีความจำเป็นก็ได้

ปัจจุบันมีเรื่องของประกันภัย ที่มีสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ทำหน้าที่ออกกฎเกณฑ์หลักเกณฑ์ ประกาศ กำหนดคำสั่งนอกเหนือไปจากบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในประมวลแพ่ง ดังนั้นเมื่อเราใช้กฎหมาย เราศึกษาแค่ในประมวลแพ่งไม่เพียงพอแล้ว เมื่อเราต้องมีคดีขึ้นสู่ศาลเราต้องไปศึกษากฎหมายลำดับรองเหล่านี้ เรื่องของประกันภัยควรจะแยกออกไปจากเรื่องประมวลแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ กฎหมายแรงงานก็เหมือนกัน เรามีข้อความอยู่ในของประมวลแพ่งและพาณิชย์เพียงนิดเดียว แต่เรามีพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ในเรื่องของแรงงานแยกออกไปต่างหากแล้ว เรื่องเหล่านี้ยังควรปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ประเด็นนี้เป็นจุดแรกที่น่าจะต้องชวนคิดกันว่า เราอยากให้เป็นอย่างไรเพราะว่า ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ หนึ่งเลขมาตราที่เราเคยท่อง ก็จะใช้ไม่ได้แล้ว แต่ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ก็อาจจะไม่ได้มีการปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเห็นภาพที่ชัดเจนในการใช้งาน

การเรียนการสอนในมหาลัยต้องเปลี่ยนไปแน่นอน เพราะว่าทุกวันนี้บางมหาวิทยาลัย กำหนดให้บางวิชาเป็นวิชาเลือกทั้งที่เป็นวิชาสำคัญ ดิฉันเคยเจอบางมหาวิทยาลัยที่วิชาพยานหลักฐานเป็นวิชาเลือก ถ้าไม่เรียนพยานหลักฐานเป็นวิชาบังคับ เป็นตำรวจก็ลำบาก เป็นทนายก็ลำบาก เป็นผู้พิพากษาอัยการก็ลำบาก เพราะกฎหมายนี้คือการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล แต่กลับกลายเป็นวิชาเลือก เวลาที่เราแยกกฎหมายออกจากกันจะกระทบมาถึงเรื่องของวิชาการต่อไปด้วยในอนาคต เพราะปัจจุบันเราเรียนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เราพูดคำนี้เป็นหลักเลยโดยที่ไม่ได้เข้าไปพิจารณาในเรื่องของตัวข้อกฎหมาย หรือหลักวิชาการเองด้วยซ้ำ สิ่งนี้ก็เป็นประเด็น

นอกจากการที่เราจะต้องทำการสังคายนากฎหมาย โดยตั้งเป้าหมายว่ากฎหมายใดควรจะถูกมารวบรวมอยู่ในประมวลแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายใดควรจะถูกแยกออกไปเป็นเรื่องเฉพาะ แล้วก็สิ่งที่เราทำกันในวันนี้ คือเรื่องของประเด็นปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ในการนำกฎหมายไปใช้ในชั้นศาลก็ดี การตีความของกฎหมายก็ดี ถ้อยคำภาษาที่เขียนไว้บางคำเป็นคำที่โบราณ เพราะมีการคัดลอก มีการแปลจากภาษาญี่ปุ่นมาเป็นภาษาอังกฤษ และแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย คำบางคำเป็นคำที่ไม่ได้ใช้แล้วในปัจจุบัน แล้วก็เกิดปัญหาในการตีความ การตีความยุคหนึ่งผู้พิพากษาตีความอีกแบบหนึ่ง พอผ่านมาก็มีการตีความอีกแบบหนึ่ง เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย เพราะฉะนั้นถ้อยคำภาษาที่จะปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งควรจะเป็นคำที่มีความชัดเจน แล้วก็มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางธุรกิจได้

ปัจจุบันนี้ทางคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ต้องการให้ประเทศไทยเข้าเพิ่มเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD ซึ่งเป็นเรื่องของความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ เรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย การทำธุรกิจในประเทศไทย ไม่ใช่แค่ในแง่ของการขึ้นโรงขึ้นศาล ซึ่งก็จะกระทบว่าด้วยกฎหมายในประเทศไทย ชัดเจนหรือเอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจหรือไม่ การทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ มีความชัดเจนหรือไม่ การจดทะเบียนจำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ มีในรูปแบบใดที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการทำธุรกิจมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ต้องถูกมาคิดคำนึงรวมทั้งหมด

วันนี้เราจะได้เรื่องของการรวบรวมประเด็นปัญหาไปใช้ว่า ทุกท่านในฐานะที่เป็นผู้ใช้กฎหมาย การตีความปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเราเจอเรื่องอะไรบ้าง เพื่อที่เราจะได้กลับไปดูว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายแต่ละเรื่อง ควรจะคุ้มครองใครมากกว่าใคร แล้วควรจะมีการปรับเปลี่ยนการใช้ถ้อยคำ ภาษาในรูปแบบใดที่จะมีประสิทธิผล แล้วก็ไม่ให้เกิดความกำกวมในการตีความ วันนี้เราคิดว่าทั้งทาง TIJ เอง ทางมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และสภาทนายความเอง คาดหวังว่าในช่วงบ่ายที่เราจะได้คุยกันจะได้ความรู้จากพวกท่านที่จะแชร์เข้ามาเพื่อที่เราจะได้ไปร่วมกันปรับปรุง แล้วหลังจากที่เราสามารถรวบรวมประเด็นปัญหานี้ได้ ต้องกลับไปดูเรื่องของเป้าหมายในการใช้กฎหมายในแต่ละเรื่อง

อย่างประเทศญี่ปุ่นจะเห็นว่ามีการใช้กฎหมายล้มละลายมาอยู่ในเรื่องของแพ่งและพาณิชย์ด้วย แล้วก็กำลังจะมี พ.ร.บ.กฎหมายล้มละลายที่เข้าพิจารณาในคณะรัฐมนตรีด้วย ในที่ประชุมรัฐสภาถามว่าเป้าหมายของกฎหมายล้มละลายคืออะไรคะ เป็นเรื่องแพ่งและพาณิชย์เหมือนกัน ทำให้ลูกหนี้หนีหนี้หรือทำให้เจ้าหนี้ได้รับหนี้ เพราะฉะนั้นการเขียนกฎหมายต้องกลับมาดูวัตถุประสงค์ที่แท้จริงว่าต้องการคุ้มครองใคร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคสะดวกสบายต่อผู้บริโภคจริงหรือไม่ พวกเราทั้งหมดในที่ประชุมนี้ที่ใช้กฎหมายทุกวันสามารถมีส่วนร่วมในการให้ความเห็น ดิฉันเป็นทนายที่น่าจะมีประสบการณ์น้อยกว่าทุกท่านที่นั่งอยู่ในที่นี้ ก็ต้องบอกว่าเราไม่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยตัวคนเดียว ต้องใช้ความร่วมมือแล้วก็ความเชี่ยวชาญของแต่ละท่านมาช่วยในการที่รวบรวมความคิดเห็นในครั้งนี้ด้วย

นอกจากนี้สุดท้าย ประเทศไทยเราไม่ได้อยู่ประเทศเดียวในโลกแล้ว ตอนนี้เราอยากเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก เพราะฉะนั้นด้วยการขับเคลื่อนของรัฐบาล กฎหมายของเราก็จะถูกคิดควบคู่ไปกับกฎหมายแม่แบบที่ทั่วโลกยอมรับเพื่อการเป็นประเทศสมาชิก เพื่อที่เวลาไปทำสัญญาจะได้สะดวกขึ้น เพราะตอนนี้โลกไม่มีขอบเขตของประเทศที่ชัดเจน เราก้าวข้ามการทำธุรกิจข้ามประเทศ แม้กระทั่งกฎหมายครอบครัวเองก็มีการเปลี่ยนแปลง ต่อไปจะมีคนมาจดทะเบียนอยู่ในประเทศไทยเยอะมาก แต่พ.ร.บ.กฎหมายขัดกัน กลับมีเรื่องเพศอยู่ เช่นสัญชาติของหญิง สัญชาติของชาย เรื่องของเขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ต่าง ๆ จะมีเรื่องอีกเยอะมาก ที่มันจะเกิดจากการที่เราไม่มีขอบเขตของประเทศที่ชัดเจน เพราะฉะนั้นการขับเคลื่อนประมวลกฎหมายแพ่งในครั้งนี้ ก็เป็นงานช้างงานใหญ่ที่จะต้องใช้พละกำลังสมองความคิดอีกเยอะมาก ก็ฝากมาเป็นจุดประเด็นไอเดียเท่านี้ก่อน

อาจารย์กนกพล : ขอบคุณคุณศรินทรครับ ท่านอุปนายกฝ่ายต่างประเทศสภาทนายความ เรียกได้ว่ากลมกลืนแล้วก็จับใจมาก ลำดับถัดไปเป็นสุภาตสตรีอีกท่านหนึ่งจากสำนักงานศาลยุติธรรม ขอเรียนเชิญคุณมณีรัตน์ มหาชัยเจริญ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คุณมณีรัตน์ : สวัสดีท่านผู้เข้าร่วมนะคะ วันนี้มาเข้าร่วมเสวนาวิชาการในมุมมองที่ตัวดิฉันเป็นกลไกที่สำคัญในการบังคับใช้กฎหมายในฐานะที่เป็นผู้พิจารณาอรรถคดีต่าง ๆ ที่มาสู่ศาลซึ่งในส่วนของผู้เสวนาทั้ง 3 ท่านที่พูดมานั้นก็เห็นด้วย แต่มุมมองดิฉันจะพูดเรื่องปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้งานจริงของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า ล้าหลังหรือมันไร้ที่ติ ซึ่งอาจจะพูดว่าไร้ที่ติมันก็คงพูดได้ไม่เต็มปาก เพราะจะมีในบางบทบัญญัติมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ไม่ถูกนำมาใช้เลย หรือบางเรื่องก็ถูกเอามาใช้อยู่ อาจจะเป็นเพราะว่าสภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือสถานการณ์การดำรงชีวิตประจำวันของคนในสังคมทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไป การคมนาคม การติดต่อสื่อสารทำได้สะดวกขึ้น

ดังนั้นนิติสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนที่เกิดขึ้นนั้นเปลี่ยนแปลงไป คือจะมีความซับซ้อนขึ้น แต่ขณะเดียวตัวบทกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังคงล้าหลังอยู่หลายเรื่องเหมือนกัน ซึ่งตัวดิฉันเองก็เป็นผู้ใช้งานจริง ก็จะเห็นว่ามีบทบัญญัติมาตราที่ไม่เคยถูกนำมาใช้เลย มองว่าควรจะนำออกไปหรือไม่ แล้วก็จะมีบทบัญญัติบางมาตราที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องทันสมัยกับยุคสมัยปัจจุบันนี้หรือไม่ เพราะกฎหมายที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ทันสมัยไม่สามารถเอามาใช้ได้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ของคนในปัจจุบัน ก็เหมือนกับว่ากฎหมายนั้นไม่เป็นธรรมหรือเปล่า เพราะประชาชนเข้าไม่ถึง เนื่องจากใช้ไม่ได้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมเช่นนั้น ตรงนี้ส่วนตัวจึงมองว่าอาจจะต้องปรับเปลี่ยนบางบทบัญญัติมาตรา ที่อาจจะดีอยู่แล้วอาจจะต้องปรับแก้ไขให้มันทันสมัยมากขึ้น

ส่วนที่สอง บางเรื่องไม่มีอยู่ในกฎหมายแพ่งพาณิชย์แต่เป็นข้อเท็จจริงที่พึ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน เราควรจะนำมาบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ตรงนี้ก็ยังมีประเด็นที่อยากจะนำเสนอ ฉะนั้นในวันนี้จะพูดจะขอแบ่งเป็นหมวดหมู่เกี่ยวกับมุมมองการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกเป็น 3 หมวดหมู่คือ หมวดหมู่แรกคือ บทบัญญัติที่ควรจะตัดออกไป หมวดหมู่ที่สองคือ บทบัญญัติที่ควรจะเพิ่มเข้ามา และหมวดหมู่สุดท้าย บทบัญญัติที่ดีอยู่แล้วแต่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะบางเรื่องก็ยังเห็นว่าใช้ได้อยู่ ไม่ควรนำออกไปทั้งบทบัญญัติ แต่เราลองปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้นดีหรือไม่

ในส่วนของประเด็นแรก บทบัญญัติที่ควรจะตัดออกไป เพราะเราไม่เคยนำมาใช้เลย แม้กระทั่งทนายความหลายท่าน ๆ อย่างเช่น เรื่องเอกเทศสัญญา บรรพ 3 เรื่องของลักษณะ 1 ซื้อขาย หมวด 4 ซื้อขายเฉพาะบางอย่าง ส่วนที่ 2 ขายตามตัวอย่าง ขายตามคำพรรณนา ขายเผื่อชอบ ในทางปฏิบัติเมื่อพิจารณาตัวบทบัญญัติเรื่องนี้ เรานำมาใช้กันจริงหรือไม่ ประมวลกฎหมายก็คือขาวว่างเปล่า คำบรรยายก็แทบจะไม่ค่อยมี แล้วเกิดข้อพิพาทเรื่องการซื้อขายเอกชนทั่วไป ก็แทบจะไม่มีการนำบทบัญญัติในเรื่องมาใช้ เพราะว่าเวลาคู่สัญญาเอกชนเอกชนทำสัญญา มักจะมีการตกลงกันมาตั้งแต่ทีแรกแล้วว่าจะตกลงกันให้กำหนดสิทธิหน้าที่

ความรับผิดต่อกันอย่างไร ผู้ขายทำอย่างไรได้บ้าง ระหว่างสัญญาผู้ขายมีหน้าที่ทำอะไรได้บ้าง ผู้ซื้อจะต้องรับผิดอะไรบ้าง เป็นความตกลงร่วมกันอยู่แล้ว ฉะนั้นเนี่ยเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญา เขามักจะใช้บังคับตามข้อตกลงของเขา ฉะนั้นแทบจะไม่มีตอนไหนเลยที่จะหยิบยกบทบัญญัติของเรื่องนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ฉะนั้นบทบัญญัติใดที่เราไม่ได้ใช้ เรามาประชุมร่วมกันแล้วเราเอาออกดีหรือไม่ เพราะถ้าปล่อยให้ประมวลกฎหมายแพ่งหนาเตอะ โดยมีบทบัญญัติที่ไม่ได้ใช้ ก็จะเป็นกฎหมายที่ไม่อัพเดต

ในอีกมุมมองก็คือ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ควรเป็นกฎหมายที่ชาวบ้านทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เพราะแพ่งพาณิชย์เป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน และเป็นกฎหมายใกล้ตัวที่ทุกคนควรจะเข้าถึงได้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำตัวทุกคน อันนี้เป็นตัวอย่างแรกในมุมมองของดิฉันที่ไม่ควรจะต้องมีอยู่ แล้วก็เรื่องของบรรพ 3 ลักษณะ 8 รับขน เมื่อเปิดประมวลกฎหมายดูเราตกใจมาก เพราะว่าทางปฏิบัติผู้พิพากษาก็น้อยจะหยิบบทบัญญัติในเรื่องนี้มาใช้บังคับ ถ้าเข้าใจไม่ผิดความรับผิดในการรับผล น่าจะเกิดขึ้นกรณีการขนส่งระหว่างประเทศ และเข้าใจไม่ผิดน่าจะมีพระราชบัญญัติการขนส่งระหว่างประเทศ กฎหมายเฉพาะใช้บังคับอยู่แล้ว ฉะนั้นในเมื่อเรามีกฎหมายเฉพาะบังคับใช้อยู่แล้วเราเอาออกไหม หรืออาจจะแก้ไขเพิ่มเติมให้ทันยุคสมัยปัจจุบัน เพราะว่าปัจจุบันการขนส่งในประเทศไทย ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะรถไฟแล้วด้วย มีรถไฟฟ้า BTS MRT แล้วคนสามารถโดยสารทางเครื่องบินได้มากขึ้น เราน่าจะต้องบัญญัติสิทธิหน้าที่เกี่ยวกับการรับผิดขนส่งประเภทนี้ลงไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไหม

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 609 ยังใช้ถ้อยคำว่า “กรมรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม” ซึ่งปัจจุบันเป็นถ้อยคำล้าหลังแล้ว ยังมีการส่งไปรษณีย์ทางโทรเลขอยู่ในบัญญัติของมาตรานี้ ซึ่งโทรเลขเป็นเรื่องที่ยกเลิกกันไปนานแล้ว แล้วเราจะบัญญัติไปทำไม เราควรที่จะนำออกไปหรือไม่ อันนี้เป็นตัวอย่างที่ยกขึ้นมายังมีในเรื่องของลักษณะ 15 ตัวแทนหมวด 6 ตัวแทนค้าต่าง ตัวแทนค้าต่างคืออะไรถามว่าคนทั่วไปเข้าใจไหม ขนาดเราเป็นผู้ใช้กฎหมายเราต้องยังมานั่งศึกษารายละเอียดเลยว่าสิทธิหน้าที่รับผิดของตัวแทนค้าต่าง คืออะไร หากถามว่าในชีวิตประจำวันเราเข้าถึงเรื่องนี้มากน้อยแค่ไหน และตัวอย่างสุดท้ายของหมวดหมู่นี้ คือลักษณะที่ 21 ตั๋วเงิน หมวด 3 ตั๋วสัญญาใช้เงิน ถามว่าปัจจุบันมีการใช้ตั๋วสัญญาใช้เงินมากน้อยเพียงใด แทบจะไม่มีเลย ที่ออกเป็นประจำเป็นออกเช็ค เช็คยังต้องใช้อยู่ หรือแม้กระทั่งตั๋วแลกเงินก็เกิดขึ้นน้อยลงทุกที และในปัจจุบันแทบจะไม่เห็นการจ่ายเงินหรือการชำระเงินด้วยธนบัตรแล้ว ทุกวันนี้โอนเงินโดยทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ เราควรจะออกแล้ว ควรจะนำบทบัญญัติที่ทันสมัยเหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบันบัญญัติเข้ามาแทนตรงนี้เป็นตัวอย่างที่ดิฉันเห็นว่าควรจะเอาออกไป

ในส่วนหมวดหมู่ที่ 2 คือบทบัญญัติที่ควรจะเพิ่มเติมขึ้นมาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยกตัวอย่างง่ายๆ เลยเรื่องการซื้อขายสินค้าออนไลน์ เรานำเรื่องซื้อขายสินค้าเข้ามาบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดีหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิหน้าที่และความรับผิดของผู้ซื้อและผู้ขาย เพราะว่าปัจจุบันมีการติดต่อหลังซื้อสินค้าทางสื่อโซเชียลออนไลน์เยอะมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์ม LAZADA SHOPEE หรือจะเป็นสื่อโซเชียล Instagram Facebook หรือ TikTok ที่รูปแบบการติดต่อซื้อขายจะมีรูปแบบลักษณะ

พิเศษเฉพาะ จะมีเรื่องการติดต่อกันทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาเกี่ยวข้อง และในกรณีที่มีการติดต่อในการสั่งซื้อสินค้า LAZADA SHOPEE จะมีบางร้านที่ไม่ได้เป็นคนไทยแต่เป็นผู้จำหน่ายสินค้าที่อยู่ต่างประเทศ ซึ่งจะมีปัญหาขึ้นว่า ในกรณีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นในการซื้อขายสินค้าจากผู้จำหน่ายที่อยู่ต่างประเทศ ถ้ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นเราใช้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งได้มากน้อยเพียงใด กับบทบัญญัติที่มี ณ ปัจจุบัน เป็นสิ่งที่เห็นว่าควรจะนำเข้ามาหรือไม่ และในเมื่อปัจจุบันศาลแพ่งที่มีการเปิดแผนกคดีการซื้อขายออนไลน์ขึ้นมาแล้ว เราก็น่าจะอัพเดตกฎหมายในการซื้อขายออนไลน์เข้าไปประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ดีหรือไม่ เพราะว่าเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเยอะมากในปัจจุบันนี้

ประเด็นที่สองเรื่องของการนำรถยนต์ไปเป็นหลักประกัน ปัจจุบันรถยนต์เป็นทรัพย์สิน แต่ไม่เป็นอสังหาริมทรัพย์ เพราะเป็นสังหาริมทรัพย์ การนำรถยนต์ไปเป็นหลักประกันที่เห็นในปัจจุบัน จะมีการขอสินเชื่อรถยนต์ไปเป็นหลักประกัน แต่วิธีนำรถยนต์ไปเป็นหลักประกันที่เห็นในปัจจุบันข้อเท็จจริงคือนำคู่มือทะเบียนรถไปวางให้กับผู้ให้สินเชื่อ แต่ตัวรถยนต์ยังอยู่กับเจ้าของ ขณะที่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อเกิดข้อพิพาทกับผู้ให้สินเชื่อกับผู้ขอสินเชื่อที่เอารถยนต์ไปเป็นหลักประกัน บทบัญญัติใดที่จะนำมาใช้ได้กับเรื่องนี้โดยตรง ไม่ใช่บทบัญญัติเรื่องจำนำเพราะจำนำคือการส่งมอบทรัพย์สิน จะบอกว่าจำนองก็ไม่ใช่สักทีเดียว เพราะการจำนองตามมาตรา 702 คือการเอาทรัพย์สินไปตราไว้กับบุคคลอีกคนหนึ่งเพื่อไว้ชำระหนี้ รถยนต์ก็เป็นทรัพย์สินแต่ถามว่าคู่มือทะเบียนรถเป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์หรือไม่ ในเมื่อการจำนองจะเกิดต่อเมื่อเจ้าของทรัพย์สินเอารถยนต์ไปจำนอง คือต้องเป็นเจ้าของรถยนต์ที่แท้จริงถึงจะเอาไปจำนองได้ แต่ประเด็นนี้ก็เป็นปัญหาในทางวิชาการว่าสมุดคู่มือทะเบียนรถยนต์เป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์หรือไม่ แม้ว่าปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตราที่ 17/1 ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ แต่อย่าลืมว่ารถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์ ที่สามารถโอนได้โดยการส่งมอบ ที่จะเกิดปัญหาตามมาในการบังคับกับใคร เพราะในระหว่างจำนองอาจจะเกิดการจำหน่ายจ่ายโอนก็ได้ และรถยนต์เป็นทรัพย์ที่เสื่อมสภาพไปได้ง่าย ในระหว่างการจำนองนี้จะเป็นธรรมแก่คนที่ให้สินเชื่อเจ้าของหลักประกันหรือไม่ แล้วเวลาเกิดปัญหาฟ้องบังคับคดี กรณีที่ผู้ให้สินเชื่อมีเฉพาะคู่มือทะเบียนรถยนต์เขาจะบังคับกับรถยนต์คันนี้อย่างไร ตรงนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจน จะเอาจำนองมาใช้บังคับโดยทีเดียวก็ยังไม่ได้ค่ะ ถ้าจะให้จำนำก็ไม่ได้แน่นอน ตรงนี้ก็ยังเป็นปัญหาเลยคิดว่าน่าจะนำบทบัญญัติเรื่องนี้มาบัญญัติเพิ่มเติมในส่วนของเรื่องจำนองไหม เพื่อให้คนเข้าถึงและใช้บังคับได้ง่ายกรณีเกิดข้อพิพาทขึ้น

ประเด็นสุดท้ายในส่วนของเรื่องที่อยากให้เพิ่มเติมเข้ามากที่สุดคือเรื่องเช่าซื้อรถยนต์ เป็นสิทธิและหน้าที่ความรับผิดระหว่างผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์กับผู้เช่าซื้อรถยนต์ จะเห็นว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องของรถยนต์ไว้โดยเฉพาะเรื่องการเช่าซื้อรถยนต์ แต่จะมีบอกไว้กว้างอยู่ 3 มาตรา คือ **มาตรา 572 - 574 มาตรา 572** เป็นเรื่องบทนิยาม **มาตรา 573** เป็นของสิทธิในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อ และ**มาตรา 574** คือสิทธิในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ แต่ไม่มีบทบัญญัติใน

เรื่องของความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อระหว่างกัน ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นต่างคนจะต้องรับผิดแค่ไหนอย่างไร

กลายเป็นธุรกิจให้เช่าซื้ออยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 **มาตรา 35** ทวิที่ให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือว่าบริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา มีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้า หรือให้บริการเป็นธุรกิจที่ควบคุมได้ กลายเป็นว่าเขาตีความว่าการให้เช่าซื้อรถยนต์หรือจักรยานยนต์เป็นธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการ ซึ่งตรงนี้ในด้านวิชาการจะบอกว่าการเช่าซื้อเป็นการขายสินค้าหรือไม่ เพราะว่าการขายสินค้า กรรมสิทธิ์ต้องโอนทันที การให้เช่าซื้อรถยนต์เป็นการให้บริการหรือไม่ การเช่าซื้อรถยนต์คือการที่เจ้าของให้คำมั่นที่จะขายแต่เมื่อได้ชำระเงินเป็นเท่านั้นเท่านี้คราวเมื่อคุณชำระเงินครบแล้ว กรรมสิทธิ์รถยนต์จึงจะโอนไป เมื่อบัญญัติให้เช่าซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์มาอยู่ใน พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค

ต่อมามีการออกประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา ฉะนั้นข้อตกลงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้ประกาศนี้ กลายเป็นว่าการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดชำระค่าเช่าซื้อต้องเป็นกรณีที่ผิด 3 งวดติดต่อกันถึงจะบอกเลิกสัญญาได้ แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ **มาตรา 574** กลับบอกว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดแค่ 2 งวดติดต่อกันเท่านั้น ผู้ให้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกได้ และมีประเด็นต่อไปว่ารถยนต์ ถ้ายิ่งปล่อยให้อยู่กับผู้เช่าซื้อนานไป ก็ยิ่งเสื่อมลงโดยที่ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจก็มีความเสียหายในมูลค่าทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว ทำไมเราต้องรอให้ครบ 3 งวดติดต่อกัน ถึงจะบอกยกเลิกสัญญาได้ เราใช้อะไรมาเป็นเกณฑ์ในการวัดว่าเช่าซื้อรถยนต์จะต้องอยู่ภายใต้ประกาศนี้ แล้วถ้าเกิดผู้ให้เช่าซื้ออยากจะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้ 2 ติดต่อกันได้หรือไม่ ซึ่งส่วนตัวดิฉันคิดว่ามันควรสังคายนาใหม่ เพราะรถยนต์ปัจจุบันนี้แทบจะเป็นปัจจัยที่สำคัญของคนทุกคนในสังคม และการเช่าซื้อที่เห็นเป็นประจำคือเรื่องรถยนต์นั้นเอง ฉะนั้นเราก็ควรบัญญัติสิทธิหน้าที่ความรับผิดของการเช่าซื้อรถยนต์มาเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์หรือไม่ แทนที่จะมีแค่ 3 มาตรา ก็ควรจะบัญญัติเพิ่มเข้ามาให้มันเรียบร้อย สิ่งใดที่กระจายเป็นประกาศ ควรที่จะรวบรวมและจัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ให้คนทุกคนสามารถรู้ได้ว่า ถ้ามีเรื่องเกิดขึ้นแล้วเปิดดูแล้วมันเข้าใจได้เลย

อาจารย์กนกพล : สุดยอดเลยครับ ชัดเจนตรงไปตรงมา สุดท้ายเป็นรองอัยการจังหวัดเวียงสระครับ ขออนุญาตเรียนเชิญท่านสุดท้ายครับ อาจารย์สุรินทร์ มากชูชิต

คุณสุรินทร์ : สวัสดีครับวันนี้รู้สึกได้มีโอกาสมาร่วมเสวนากับทุกท่าน ในมุมมองของผมในฐานะอัยการผมได้มีโอกาสลงไปสัมผัสกับประชาชน ผมมองว่ากฎหมายควรจะต้องเป็นไปในทางที่ว่ายึดโยงกับ

ประชาชน ในฐานะพนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือททางกฎหมายแก่ประชาชน เมื่อเราได้ลงไปพูดคุยกับประชาชน หรือเข้ามาปรึกษาขอคำแนะนำทางกฎหมาย หรือสมัยที่อยู่สำนักงานการคุ้มครองสิทธิก็โอกาสในการออกไปจัดโครงการเผยแพร่ให้ความรู้กฎหมายแก่ประชาชน ก็เลยได้รับรีวิว จากประชาชนในหลาย ๆ คน ส่วนใหญ่ที่เข้ามาหาเราก็คือประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของบรรพ 4 กฎหมายทรัพย์สินในส่วนของกฎหมายลักษณะทรัพย์สินเรื่องใหญ่ที่มองเห็นเรื่องความเป็นธรรม เมื่อประชาชนมาปรึกษา ผมก็มีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษากฎหมาย สิ่งที่ผมตอบได้ไม่เต็มปากก็คือ กฎหมายเป็นธรรมหรือไม่ เพราะเรามีความข้อสงสัยประเด็นใหญ่ คือหลักการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง เราเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่ว่าจะในฐานะเจ้าของสิทธิครอบครอง หรือเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น วันดีคืนดีทรัพย์สินจากที่เป็นของเรา กลับกลายเป็นว่าต้องตกไปเป็นคนอื่น เนื่องจากว่าไม่สามารถใช้สิทธิทางกฎหมายฟ้องคดีเรียกคืนการครอบครองได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด 1 ปี เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1375** ก็ดี หรือระยะเวลาการครอบครองปรปักษ์ก็ดี ใน **มาตรา 1382 1383** หรือการได้ภาระจำยอมมาโดยอายุความก็ดีนะครับ ซึ่งตรงนี้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเอามาปรึกษาอัยการ เราก็ได้เห็นปัญหาส่วนใหญ่ก็มีปัญหากฎหมายที่ดินเยอะ

ผมมองว่ากฎหมายของเราควรจะต้องวิวัฒนาการให้เท่าทันกับสังคม ที่ใดมีสังคมที่นั่นมีกฎหมาย หลักเพื่อนบ้านที่ดีต้องถ้อยทีถ้อยอาศัย จากที่ว่าผมได้พบเจอมาเนี่ยกลับกลายเป็นไม่ใช้เป็นเช่นนั้น เพื่อนบ้านที่ดีกลับกลายเป็นว่าไปแย่งที่ดินของผู้อื่น ส่วนตัวที่ผมเจอจะเป็นแบบนี้ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดผมมองว่ามันอาจจะสั้นไป ประเด็นเรื่องการเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ อาจจะเป็นเทคนิคของกฎหมาย ที่บัญญัติเพื่อให้ประชาชนไม่ละเลยเพิกเฉยให้ใช้ประโยชน์ที่ดินทรัพย์สินของตนอย่างเต็มที่ ถ้าเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติแล้ว ที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์มีกันเยอะ มีการครอบครองทำประโยชน์แต่ก็ไม่ได้มีเอกสารโฉนดที่ดิน หรืออาจจะเป็นที่ดินมือเปล่าซะด้วยซ้ำ และมีการครอบครองทำประโยชน์ปลูกพืชผล

วันดีคืนดีเราไม่อยู่ เช่น อาจจะย้ายภูมิลำเนาไปต่างจังหวัดนะครับ หรือส่วนตัวผมเองในฐานะราชการก็มีโยกย้ายไปรับราชการที่อื่น เรามีทรัพย์สินที่ไม่มีโอกาสไม่มีเวลาไปดูแลอย่างทั่วถึง วันดีคืนดี ถ้าเป็นที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์แม้กระทั่งเพื่อนบ้านเข้าไปแย่งการครอบครอง เราก็รู้ตัวไม่ทันเลยระยะเวลาที่เรียกคืนการครอบครองโดยต้องฟ้องภายใน 1 ปีนับจากที่ถูกแย่งการครอบครอง ไม่ใช่นับแต่ที่เรารู้ อันนี้เป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ตาม**มาตรา 13375** หรือระยะเวลาการครอบครองปรปักษ์ ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์ 5 ปี หรืออสังหาริมทรัพย์ 10 ปีก็ดี ระยะเวลาตรงนี้ด้วยหลักการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน อำนาจของเจ้ากรรมสิทธิ์ มีสิทธิจัดการทุกอย่างเกี่ยวกับทรัพย์สินของเรา

การได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น เท่าที่ผมมองชาวบ้านจะไม่เข้าใจว่าการได้ที่ดินของผู้อื่น ต้องเป็นไปโดยการนิติกรรมสัญญา ซื้อขายแลกเปลี่ยนให้ หรือขายฝาก ไม่ใช่กลายเป็นที่ดินเป็นของเราเอง แต่ผู้อื่นจ้องฉกฉวยโอกาสจะมาแย่งกรรมสิทธิหรือสิทธิครอบครองความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินของเรา ซึ่งตรงนี้ก็ถือว่า

เป็นเรื่องหลักใหญ่ ส่วนตัวผมถ้ามีชาวบ้านมาปรึกษาในฐานะหนักงานอัยการ ก็ต้องบอกว่าเป็นไปตามกฎหมาย แต่ผมเห็นถึงสีหน้าตา แววตาของประชาชนที่เข้ามาปรึกษาชัดเจนถึงความรู้สึกไม่ยุติธรรม ผมมองว่าตรงนี้เป็นประเด็นหนึ่งที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนมากเกินไปหรือไม่

อาจารย์กนกพล : ขอบคุณอาจารย์สุรินทร์ครับ สุดท้ายท่านใดมีประเด็นเพิ่มเติมหรือเสริมจากอาจารย์สุรินทร์ ขอคนละ 1 ประเด็นสั้นๆ นะครับ

ผศ.กฤษฎา : ผมว่าแนวทางการแก้ปัญหาที่ถูกต้องคือการเอาปัญหาที่เกิดขึ้นที่หลาย ๆ ท่านนำเสนอกลับมาแก้ไข สิ่งที่เราต้องตระหนักก็คือพยากรณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นแน่ ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น แล้วหาทางปิดช่องว่างไปเลย อาจจะหนึ่งในทางที่เราอาจจะต้องช่วยกันนำเสนอว่าในชีวิตประจำที่เราต้องเจอแน่ ๆ เรายังหาทางแก้ไขมันอย่างไร แล้วแม้กระทั่งกฎหมายที่ใช้ปัจจุบันบางอย่าง ก็ต้องพิจารณาว่ามีความเหมาะสมถูกต้องเพียงใด อาจจะต้องมีการจดประเด็นขึ้นมาแล้วพูดคุยหาแนวทางการแก้ไข

ปัจจุบันองค์กรภาครัฐพยายามเป็นอิสระในเชิงธุรกิจ เรื่องการประกอบธุรกิจโดยการถือหุ้น (Holding Company) ที่มหาวิทยาลัยมักจะถูกทาบทามให้ทำ ประเด็นคือเมื่อไปร่วมทุนเป็นกิจการร่วมค้า (Joint Venture) กับบริษัทอื่น มีประเด็นต้องพิจารณาว่าจะมีความรับผิดที่จะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ ผมอาจจะต้องดูในเชิงรายละเอียด โดยเฉพาะท่านผู้บริหารทั้งหลายในกลุ่มองค์กรทางการศึกษา ก็จะต้องศึกษาเรื่องความรับผิดในเรื่องดังกล่าว

ผศ.เพชร : ขออนุญาตหยิบยกพระบรมราโชวาทของรัชกาลที่ 9 ว่ากฎหมายไม่ใช่ความยุติธรรม แต่ต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องนำไปสู่ความยุติธรรม เพราะฉะนั้นวันนี้เรามีโอกาสปรับปรุงกฎหมายให้เกิดความยุติธรรมให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง กฎหมายย่อมเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้เราต้องรักษาสมดุลของสังคมกับความยุติธรรมอย่างไร สิ่งนี้เป็นความท้าทายของพวกเรา ขอบคุณมากครับ

คุณศรินทร : ในส่วนของดิฉันอยากให้ทุกท่านที่มาร่วมงานในวันนี้แลกเปลี่ยนกันในช่วงบ่ายและช่วยกันติดตามดูการขับเคลื่อนของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยนะคะ เพราะจะเป็นจุดที่มีผลกระทบต่อการทำงานของพวกเรามากที่สุดและความเห็นของทุกท่านมีค่า อยากให้ทุกท่านเชื่อว่าวันนี้มา เราได้สร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และองค์กรแล้วพูดถึงการทำงานของพวกเราต่อไปด้วยค่ะ

คุณมณีรัตน์ : กฎหมายจะเกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคของความเท่าเทียมกันในสังคมมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่ที่ว่ากฎหมายที่จะไปใช้บังคับนั้นเหมาะสมกับสถานการณ์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแต่ละคนแต่ละที่ไหม แต่ละคนสามารถเข้าถึงการใช้บังคับกฎหมายได้มากน้อยเพียงไร เพราะว่าถ้ากฎหมายบัญญัติให้

คนทั่วไปเข้าไม่ถึง แน่นอนในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายก็ไม่สามารถที่จะใช้บทกฎหมายนั้นให้เกิดความเป็นธรรมกับคนในสังคมได้ ฉะนั้นก็การแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ทันกับยุคสมัยก็เห็นควรจะให้มันเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้มันเหมาะสมกับสภาพสังคมค่ะ

คุณสุรินทร์ : ในส่วนของผม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเราจะล้าสมัยหรือไร้ที่ติสมควรที่จะมีการแก้กฎหมายหรือไม่ เราต้องพิจารณาประเด็นความเป็นธรรมของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของประชาชนนะครับ ถ้าหากกฎหมายใดที่ใช้บังคับมา 100 ปี ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย เป็นคดีความมากมายทั้งทางคดีแพ่งและอาญา ก็เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ออกกฎหมายสมควรที่จะต้องพิจารณาแก้ไขต่อไปครับ ขอบคุณครับ

อาจารย์กนกพล : ขอบคุณทุกท่านครับ ก็จบในส่วนกิจกรรมที่ 2 เสวนา ผู้ทรงทั้ง 6 ท่าน ผู้จัดร่วมสำนักวิชานิติศาสตร์วลัยลักษณ์ แล้วก็ทาง TIJ และสภาทนายความก็ขอบคุณทุกท่านและเป็นเกียรติอย่างมากที่ได้ท่านผู้ร่วมในการเสวนา ขอบคุณทุกท่านที่ร่วมชมและติดตามจนจบ ขอบคุณครับ

กิจกรรมที่ 3 Keynote speech

นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

คุณอุกฤษฏ์ : สวัสดีครับทุกท่าน ผมนาย อุกฤษฏ์ ศรพรหม จากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) เป็นองค์การมหาชน ที่อยู่ในกำกับของกระทรวงยุติธรรม งานในช่วงแรก เราเริ่มต้นกับการพัฒนาเรือนจำและผู้ต้องขังหญิง ในเรื่องสิทธิมนุษยชน ภายใต้การนำของพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา หลังจากพัฒนาในเรื่องของเรือนจำมาตรฐาน เรือนจำหญิง สิทธิมนุษยชน เราก็ขยับขยายมาทำในเรื่องของหลักนิติธรรม ในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นทางแพ่งและทางอาญา

ในวันนี้เป็นโอกาสอันดีที่ครบหนึ่งร้อยปี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ TIJ ได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นเจ้าภาพในการที่จะขับเคลื่อนเรื่องของการรับฟังความเห็นประชาชน ซึ่งเป็นที่มาของโจทย์ก็คือเรื่องของการเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง หรือความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งอาจจะไม่ใช่เรื่องใหม่ เราก็พยายามที่จะพัฒนาเรื่องนี้มาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 2550 2560 บทบาทของภาคประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรากฎหมาย เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเยอะมากขึ้น

แต่ว่าในโอกาสของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รอบนี้ หลายครั้งเราจะพบว่าประมวลกฎหมายจะมีนักกฎหมายที่พูดคุยกัน นำประเด็นปัญหาทางกฎหมายมาแลกเปลี่ยนกัน แล้วก็พยายามที่จะหาวิธีการแก้ปัญหา โดยที่อาจจะหลงลืมไปว่าปัญหาที่แท้จริงอาจจะอยู่ที่ภาคประชาชน คนที่เขาต้องมาใช้กฎหมาย ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย แค่คำศัพท์ภาษากฎหมาย นักกฎหมายเองยังอ่านไม่ค่อยจะเข้าใจเลย เพราะว่าเป็นภาษาที่โบราณมาก เพราะฉะนั้นก็จะพบว่าการที่เรา นำประชาชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาในเรื่องของกฎหมายที่ล้าสมัย น่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การแก้กฎหมายมันสอดคล้องกับภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น ในวันนี้ผมจะบรรยายถึง 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก การคำนึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered ness)

ประเด็นสอง ความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice)

ประเด็นสาม การทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Revisiting the Civil and Commercial Code)

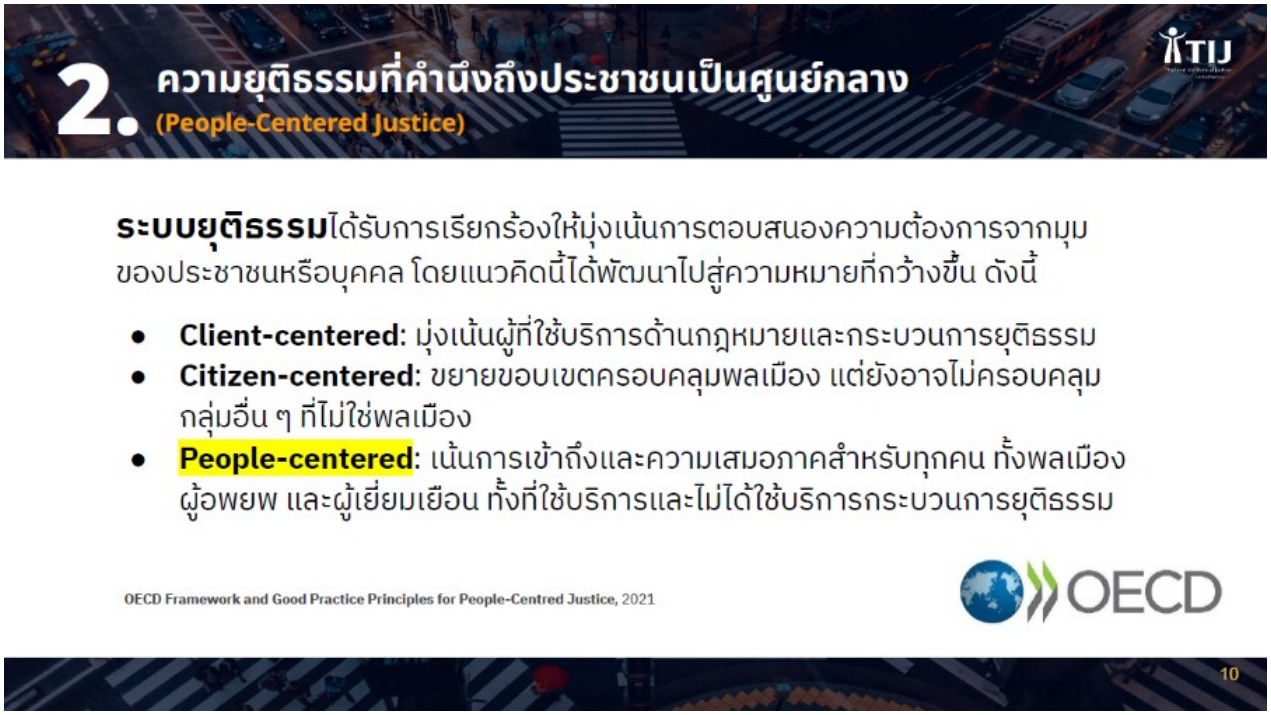
ประเด็นแรก ระบบยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางเป็นอย่างไร จากการสำรวจทั่วโลก ประชากรโลกมีอยู่ประมาณ 600 ล้านคน ซึ่ง 2 ใน 3 หรือก็คือ 400 ล้านคน ยังประสบปัญหาในเรื่องของการเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรม ในประเทศไทยก็เจอปัญหามากมาย เช่น เข้าถึงตัวกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่ได้รับความเป็นธรรมที่แท้จริง เรื่องของค่าใช้จ่าย เรื่องของการต้องลางาน เรื่องของผู้เสียหายที่ไม่สามารถที่จะได้รับการเยียวยา หรือว่าแม้กระทั่งถูกทำร้ายซ้ำโดยกระบวนการยุติธรรมเสียเอง ถูกเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมกล่าว Victim Blaming ก็คือ เป็นการทำให้ผู้เสียหายรู้สึกว่าตัวเองเป็นต้นตอ หรือเป็นต้นเหตุของความสูญเสียที่เกิดขึ้น ลักษณะแบบนี้ก็เป็นประเด็นที่ทำให้เราหยิบยกขึ้นมาพิจารณาว่ากระบวนการยุติธรรมบ้านเรามีปัญหาอะไรบ้าง ต่างประเทศเองก็เช่นเดียวกัน จากการสำรวจประชากร 253 ล้านคน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถเข้าถึงความเป็นธรรมได้ในหลาย ๆ แง่มุม ทั้งในกระบวนการทางแพ่ง เรื่องของที่ดิน สิทธิทำกิน สิทธิเก็บกิน สิทธิอาศัย ทรัพย์สิทธิ บุคคลสิทธิ แม้กระทั่งการเกิดที่เกิดโดยชอบด้วยกฎหมาย พ่อแม่มีสัญชาติไทย แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ยืนยันตัวตน เรามีปัญหาลักษณะแบบนี้อยู่จำนวนมาก ทำให้คนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ไม่สามารถที่จะไปฟ้องคดีได้ ทำให้เราพยายามที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้

นอกจากสถานะของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย หรือ TIJ ที่เป็นองค์การมหาชนในกระทรวงยุติธรรม เรายังมีสถานะหนึ่งคือเราเป็นองค์กรในกำกับของสหประชาชาติ TIJ ถ้าสังเกตโลโก้เราก็จะมี Affiliated with the United Nations อยู่ข้างล่าง เราเป็นองค์กรในเครือข่ายของสหประชาชาติ ในการ

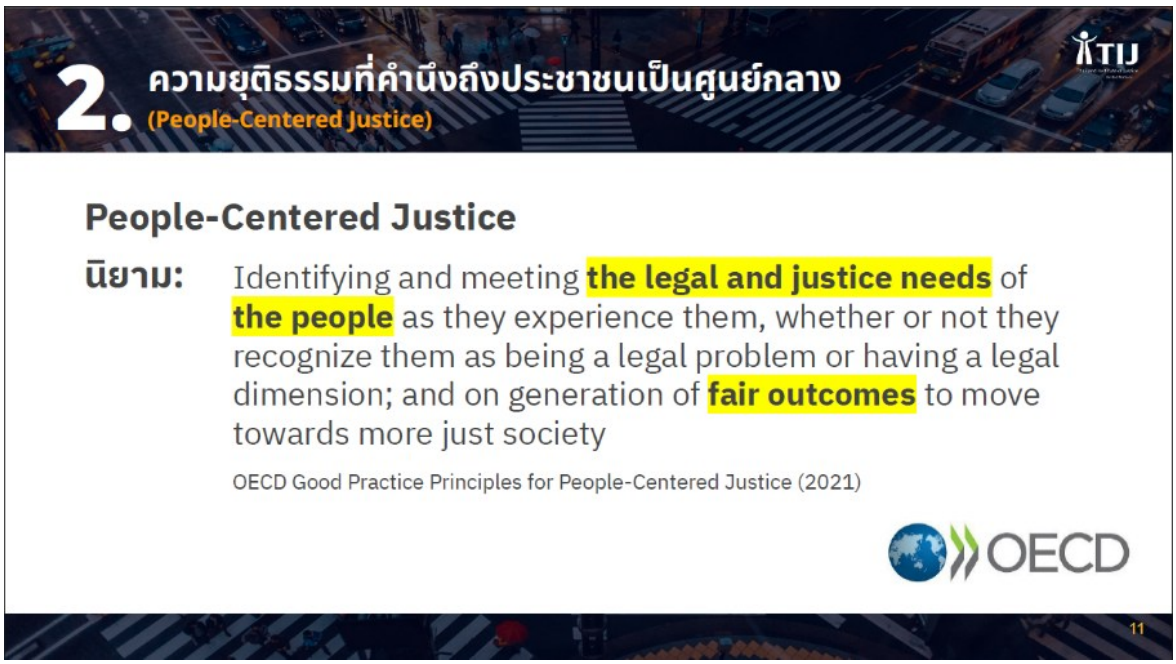
พัฒนาเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายที่ 16 และ 17 ซึ่งว่าด้วยเรื่องของหลักนิติธรรม เรื่องของกระบวนการยุติธรรมโดยตรง จะพบว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 เป็นต้นมาจนถึงปี 2030 SDGs เริ่มพัฒนาให้กระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ 16 และ 17 เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องปากท้องของประชาชน แก้ไขในเรื่องของการเข้าถึงความยุติธรรมได้ แล้วก็สิ่งที่สำคัญเลยก็คือ การพัฒนาหลักนิติธรรม

ทุกท่านอาจจะมีโอกาสได้ศึกษานิติปรัชญาในสมัยเรียนก็จะพบว่า หลักนิติธรรมเองไม่มีนิยามที่ชัดเจน ไม่มีกฎหมายฉบับไหนเขียนนิยามของหลักนิติธรรมไว้ แม้แต่รัฐธรรมนูญฉบับล่าสุดของประเทศไทย มีคำว่าหลักนิติธรรมแต่ไม่ได้มีการกำหนดนิยามอย่างชัดเจน แล้วก็จะมีแต่นิยามในทางวิชาการที่หลากหลายสำนักคิดต่าง ๆ ก็จะมีวิธีคิดให้ที่ไม่เหมือนกัน ทางอังกฤษก็มีความเห็นอย่างหนึ่ง ทางภาคพื้นยุโรปก็ว่าไว้อย่างหนึ่ง สหประชาชาติพยายามที่จะหาจุดร่วมของทุกสำนักความคิดในทางกฎหมาย เพื่อเอามาเป็น นิยามเชิงปฏิบัติ (Practical definition) ว่าจะพัฒนาหลักนิติธรรมในทางปฏิบัติได้อย่างไร หลังจาก ค.ศ. 2030 จะมี Summit of the Future ซึ่งเป็นการพยายามที่จะมองไปข้างหน้าว่ายุคสมัย (Generation) ถัดไป จะประสบพบเจอความไม่เป็นธรรมใดบ้าง แล้วก็กระบวนการยุติธรรม ก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของ Summit of the Future ที่พูดคุยกันที่นิวยอร์ก เมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา มีการนำกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาค NGOs นะครับ CSOs กลุ่มภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการที่จะพยายามที่จะระบุว่าปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นคืออะไร

ประเด็นที่สอง ในเรื่องของการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง คือต้องคำนึงว่าประชาชนเดือดร้อนอะไร ประชาชนประสบปัญหาอะไรในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ถ้าหากนำความยุติธรรมมาใส่ข้างหน้า กระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางก็เป็นส่วนขยาย มีหลากหลายคำมากที่ใช้ในแวดวงระหว่างประเทศนะครับ ไม่ว่าจะเป็น Client-centered, Citizen-Centered ในทางวิชาการเลือกใช้คำว่า People - Centered ซึ่งค่อนข้างที่จะครอบคลุม เพราะถ้ากล่าวถึงแค่ Citizen หมายความว่า คนที่เป็น Non-Citizen คนชาติอื่นที่เข้ามาอยู่ในไทย คนต่างชาติก็จะไม่ได้รับสิ่งนี้ คล้ายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งคือ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในโลกควรจะได้รับ คือหมอไม่สามารถปฏิเสธการรักษาลักษณะแบบนี้ได้ กระบวนการยุติธรรมก็เช่นเดียวกัน ถ้าประชาชนเดือดร้อนมา เราจะปฏิเสธไม่อำนวยความยุติธรรมให้เขาไม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้ถูกการันตีอยู่ใน ICCPR (International Covenant on Civil and Political Rights) **มาตรา 14** ที่กำหนดให้ทุกคนที่มีความเป็นมนุษย์สามารถที่จะเข้าถึงความยุติธรรมได้ เช่นเดียวกัน เวลาที่เราพูดถึงเรื่อง People - Centered มันขยายขอบเขตไป ไม่จำกัดเฉพาะคนที่เป็นสัญชาตินั้น ไม่จำกัดเฉพาะคนไทย แต่รวมถึงคนที่เดินทางมาสู่ประเทศไทย แล้วประสบเหตุอะไรบางอย่าง ที่ทำให้เขาไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็ควรจะเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้เช่นเดียวกัน ลักษณะแบบนี้เป็นตัวอย่างว่าเราเปลี่ยนวิธีคิด จากเดิม เราคุ้มครองเฉพาะคนชาติซึ่งไม่ผิดอะไร เป็นเรื่องของชาตินิยมในยุคหนึ่ง พอผ่านมาอีกยุคสมัยหนึ่ง เรามีความคิดใหม่ เรามีความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizen) มีความเป็นประชาคมโลก เป็นประชากรโลก ทุกคนที่อยู่ในโลก เช่นเดียวกัน คนไทยไปอยู่ประเทศอื่น เราก็จะได้รับสิทธิ์แบบเดียวกันในการ

เข้าถึงสาธารณสุข เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในอนาคตจะเป็นแบบนั้น จะไม่เหลือความเป็นประเทศใคร ประเทศมัน ดูแลกันเอง

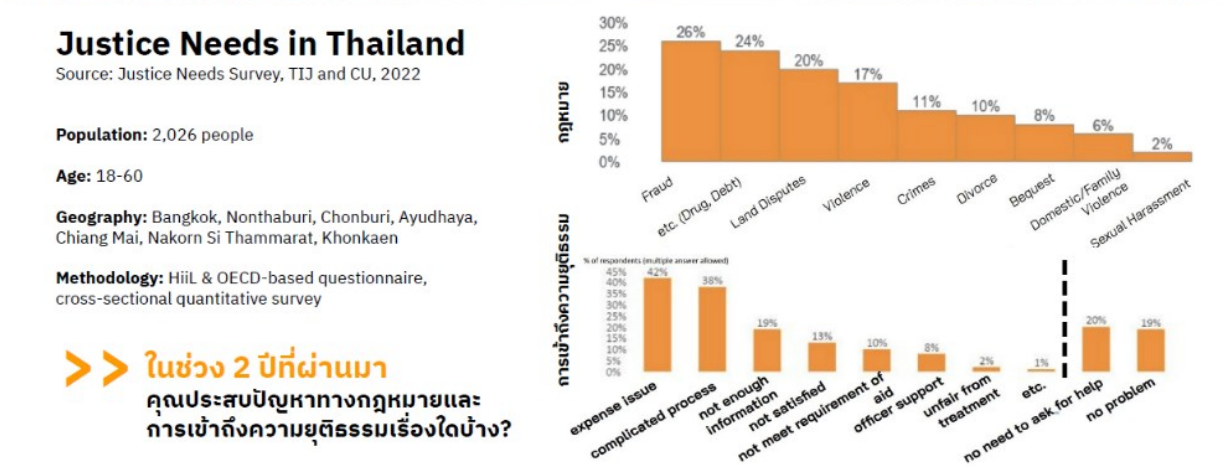
เรื่องของความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) มีนิยามเฉพาะของมันเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นของทางองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ได้พยายามที่จะให้นิยามหรือคำจำกัดความว่า ความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางหรือคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง สามารถเป็นอะไรได้บ้าง ซึ่งจะต้องมาพิจารณาเรื่องของ Legal and Justice Needs คือความต้องการในทางกฎหมายและความต้องการในเรื่องความยุติธรรม จะเห็นว่าเขาแยกคำว่า Justice ออกจาก Legal เพราะฉะนั้นกฎหมายไม่ได้เป็นธรรมอยู่ในตัวเอง กฎหมายที่ไม่เป็นธรรมก็มี เพราะกฎหมายเป็นคำสั่งของรัฏฐาธิปัตย์ ถ้ารัฏฐาธิปัตย์มาจากการยึดอำนาจ ก็เป็นกฎหมาย (Legal) ที่อาจจะไม่เป็นธรรม (Injustice) เพราะฉะนั้นต้องมีทั้ง Legal และมีทั้ง Justice คือต้องเป็นกฎหมายที่เป็นธรรมด้วย แล้วประชาชนเขามีความต้องการ (Needs) อะไรเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วสุดท้ายต้องมีการสร้างผลลัพธ์ที่มีความเป็นธรรม (Generate Fair outcomes) คือต่อให้จะรับฟังมาว่าประชาชนมีปัญหาอย่างไร ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงความเป็นธรรมอย่างไร แต่หากเราไม่สามารถที่จะสร้างผลลัพธ์ที่มีความเป็นธรรม (Generate Fair outcomes) สำหรับประชาชนได้ ก็อาจจะไม่เป็นกระบวนการยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชน ที่เป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

นอกจากนี้มีเรื่องของการใช้วิธีคิดแบบที่ไม่ใช่นักกฎหมาย เข้ามาออกแบบกระบวนการนี้ เราเรียกมันว่า Design Thinking, Futures Thinking เป็นวิธีคิดของนักออกแบบ คือปกติถ้าเราไปที่บริษัทเอกชน เรา

ไปที่หน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ เราอาจจะเห็นวิธีคิดที่แปลกใหม่ โดยการนำลูกค้าเป็นศูนย์กลาง หมายถึงว่าแบบลูกค้าคือพระเจ้า ถ้าเราเอาวิธีคิดแบบนี้กลับมาคิดว่ากระบวนการยุติธรรม เรามีประชาชนคือลูกค้า เราลดความเป็นรัฐ ลดการใช้อำนาจลงไป แต่มองว่านี่คือบริการที่อยากจะให้กับลูกค้าของเรา วิธีคิดก็จะเปลี่ยนไปหลาย ๆ ประเทศก็เปลี่ยนวิธีคิดเรื่องนี้ไปแล้ว อังกฤษเองก็ตั้งชื่อหน่วยงานใช้คำว่า Service มาต่อท้ายด้วยซ้ำ Correctional service ถ้าแปลเป็นภาษาไทยก็คือกรมราชทัณฑ์ แต่ว่าถ้าแปลให้ถูกตามศัพท์ก็คือ Correctional ก็คือการแก้ไข Service ก็คือบริการ รวมเป็นคำว่า “บริการแก้ไขพฤติกรรม” หรือ Prosecution service บริการฟ้องคดี Investigation service บริการสืบสวนสอบสวนลักษณะแบบนี้ ก็จะเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (Mindset) ของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐเองด้วย ที่ทำให้มองประชาชนเป็นผู้รับบริการ ตัวเขาเองเป็นผู้ให้บริการ ไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจเหนือ

นอกจากนี้ยังมีช่องว่างสำหรับคนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทุกท่านลองจินตนาการถึงตัวเองก็ได้ แม้ว่าเราจะมีความรู้ทางกฎหมายมาเป็นอย่างดี มีลูกศิษย์ลูกหามากมาย เราว่าความมาแล้วเป็นร้อยคดี แต่ถ้าตัวเราเองตกเป็นผู้เสียหายสักหนึ่งคดี เช่น สมมติเงินในบัญชีหายไป มีอยู่หนึ่งล้านโดน Scammers เราจะเริ่มต้นยังไงกับตัวเรา แค่นี้มันก็เป็นสิ่งบางอย่างที่เรารู้สึกว่า ถ้ามันเกิดขึ้นกับตัวเราเอง เราจะจัดการมันยังไง เพราะฉะนั้นไม่ต้องพูดถึงประชาชนทั่วไปที่ความรู้กฎหมายก็ไม่มี ความรู้ทางเทคโนโลยีก็อาจจะไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการว่า ขั้นตอนที่หนึ่งสองสามสี่เป็นอย่างไรก็อาจจะไม่มี เพราะฉะนั้นเราต้องมาช่วยเขา

ในงานวิจัยของทาง OECD ร่วมกับ HiiL พบว่าการที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วได้รับความเป็นธรรม มีหน่วยงานภาครัฐเป็นฐานจุดเริ่มต้น ฝั่งนี้คือเกาะที่แห้งแล้ง ฝั่งนี้คือเกาะที่มีต้นไม้ เขาจะข้ามจา กเกาะที่

แห้งแล้งมาสู่เกาะที่มีต้นไม้ก็คือความยุติธรรม โดยมีหน่วยงานภาครัฐ มีตำรวจ มีศาล มีอัยการ มีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal Aids) มีทนายความ มี Private law firm เข้ามาช่วย สีฟ้ามีอาสา (Volunteer) ต่าง ๆ แล้วก็การช่วยเหลือตนเอง (Self-help) แต่ก็ยังมาได้แค่ครึ่งทาง จากการสำรวจข้อมูลในภูมิภาคของยุโรป เขาสรุปมาได้ประมาณนี้ ซึ่งก็สามารถปรับใช้กับบ้านเราได้เหมือนกัน คือยังเหลืออีกตั้ง 55 เปอร์เซ็นต์ที่จะทำให้คนเหล่านี้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

จากข้อมูลข้างต้น จึงเป็นที่มาสำหรับการศึกษาโดยถอดโมเดลของยุโรป นำมาศึกษาในประเทศไทย โดย TIJ ทำงานวิจัยร่วมกับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ เรียกว่าเป็นการสำรวจความต้องการทางกฎหมาย (Justice need survey) พบว่าในประชากรที่เราสำรวจ 2,026 คน ยังมีความต้องการทางกฎหมาย (Legal needs) จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่เป็นเรื่องของการฉ้อโกง เรื่องของข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน เรื่องของความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางร่างกาย อาชญากรรมต่าง ๆ การหย่าร้าง มรดก อันนี้ก็เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งเยอะมากนะครับ นอกจากประเด็นทางกฎหมายแล้วก็ยังมีเรื่องของการเข้าถึงความยุติธรรม สิ่งที่เราสำรวจมาได้เราพบว่า เรื่องของการเข้าถึงความยุติธรรมที่เป็นอุปสรรคของกลุ่มคนสองพันกว่าคนที่เราสำรวจมา อันดับแรกคือ ค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่ควรจะแพง ไม่ควรจะต้องมีต้นทุนที่สูงมาก แต่จากการสำรวจมีต้นทุนที่ซ่อนอยู่มากมายจากการที่ประชาชนจะต้องมาศาลหนึ่งครั้ง เขาก็จะต้องลางานมา ถ้าทำงาน รายได้เป็นรายวันก็เสียรายได้ไปหนึ่งวันเต็ม หรือบางทีวันเดียวไม่จบก็ต้องหลายวัน มีภาระทางบ้านที่ต้องดูแลอีก เนื่องจากกระบวนการที่มันซับซ้อนยุ่งยาก สมมติว่าถ้าเงินในบัญชีผมหายไปหนึ่งล้าน จาก Scammers ผมจะไปที่ สน. ท้องที่ หรือผมจะไปที่ บก.กกต. หรือผมจะต้องไปหาใครอะไรอย่างนี้ แล้วตำรวจก็จะส่งผมไปส่งผมมา ไปขอหลักฐานจากธนาคารมาก่อน ธนาคารก็บอกว่าให้ไปนำใบแจ้งความมาก่อน แต่ตำรวจยังไม่รับแจ้งความ อะไรแบบนี้เป็นสิ่งที่ประชาชนเขาประสบพบเจอกันจริง

นอกจากนี้มีปัญหาเรื่องการมีข้อมูลที่ไม่เพียงพอในกระบวนการยุติธรรม บางทีแค่จะหาข้อมูลว่าฉันจะต้องใส่รองเท้าอะไรไปศาล แต่งตัวไปอย่างไร ไม่มีการระบุแนวทางปฏิบัติ (guidelines) ขณะที่หลายประเทศก็จะระบุแนวทางปฏิบัติ (guidelines) สำหรับประชาชนว่า ถ้าวันนี้มีนัดที่ศาล จะมีขั้นตอนที่หนึ่งสองสามสี่ต้องทำอะไรบ้าง ประชาชนก็จะรู้ล่วงหน้า เหมือนเวลาเราสั่ง Delivery อาหาร เราก็จะเห็นว่าร้านอาหารกำลังเตรียม คนขับกำลังไปรับ คนขับรับอาหารมาแล้ว คนขับกำลังมาที่บ้านเรา คนขับมาถึงบ้านเราแล้ว แล้วสุดท้ายเราก็ประเมินได้ด้วย ให้ห้าดาวสี่ดาวสามดาว หลาย ๆ ประเทศขยับไปถึงระดับนั้นแล้ว สำหรับกระบวนการยุติธรรม มีประเด็นอื่นอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เจ้าหน้าที่ล่วงละเมิด ก็เป็นปัญหาที่ประเทศไทยเองก็พบ

จากแผนภาพข้างต้น ถ้าจะทำให้ประชาชนข้ามจากฝั่งที่แห้งแล้ง มาสู่ฝั่งที่มีต้นไม้ ต้องการอีก 55 เปอร์เซ็นต์ที่หายไป คือ Game-Changers คือสิ่งที่เขาระบุมาคือต้องนำเรื่องการเข้าถึงความยุติธรรมโดยประชาชนเป็นศูนย์กลางเข้ามาช่วย (People - Centered Approach) คือต้องรู้ก่อนว่าประชาชนมีปัญหาอะไรเราไม่สามารถที่จะคิดไปเองได้ ผมพยายามที่จะนั่งดูหัวข้อวิทยานิพนธ์ของปริญญาเอก ปริญญาโท ใน

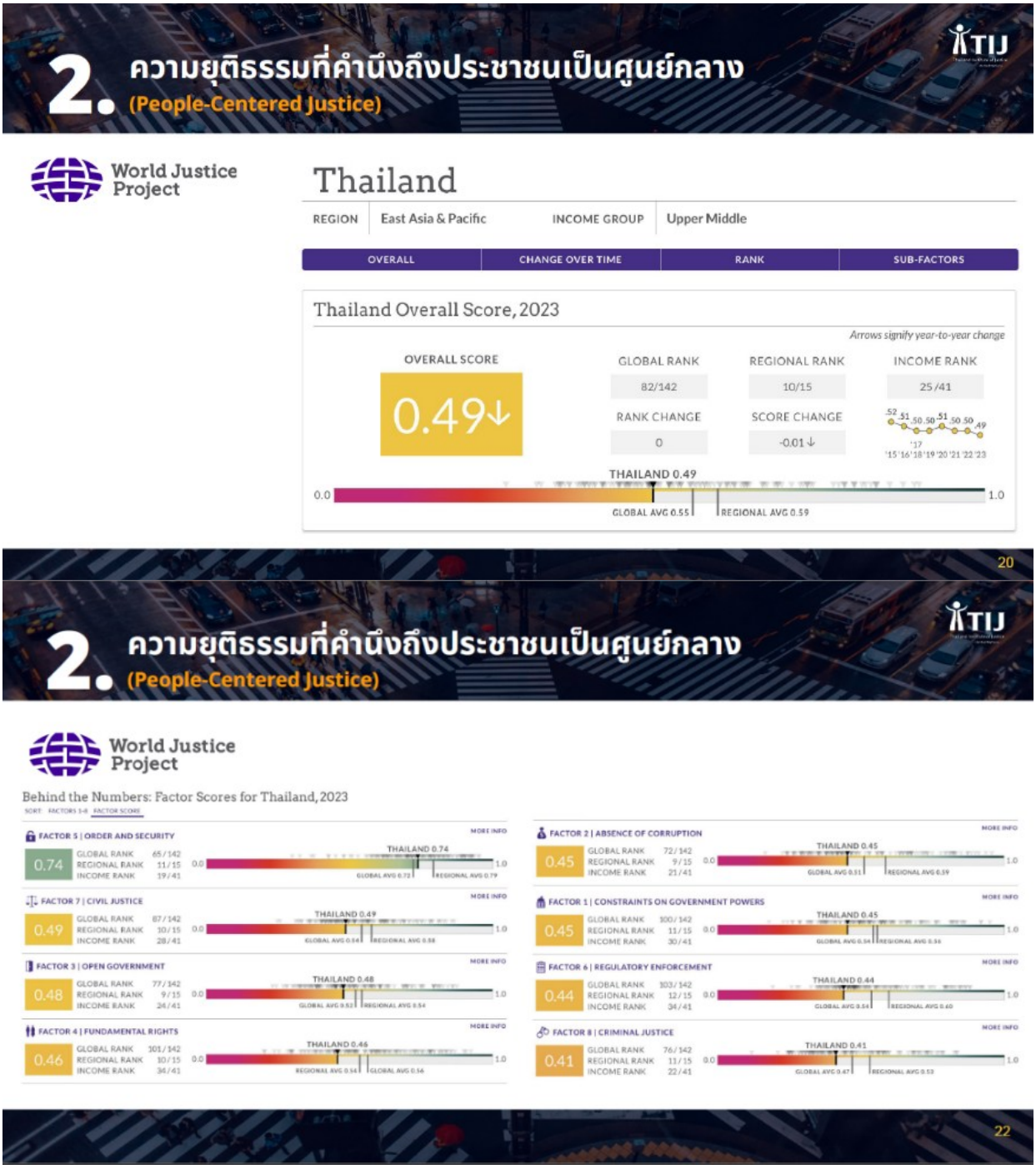
สาขากฎหมายของประเทศไทยทั้งหมด วิทยานิพนธ์ทั้งหลายเป็นปัญหาทางกฎหมายที่วิชาการมาก ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการงอกเงยทางวิชาการ แต่ว่าวิทยานิพนธ์ที่ช่วยประชาชนได้จริง สามารถนับเล่มที่สามารถนำมาปรับใช้กับประชาชนได้ เรื่องนี้ก็เป็นปัญหาที่จะต้องปรับมุมของวิชาการ กับมุมของปฏิบัติเข้าหากัน

แต่วันนี้แหละครับจะเป็นวันที่เราจะมารับฟังความเห็นจากทุก ๆ ท่าน แล้วก็ประสบการณ์กับทุกท่านที่ได้มีโอกาสทำงานกับประชาชน ที่ได้มีโอกาสทำคดีต่าง ๆ แล้วพบว่าเป็นปัญหา วันนี้สิ่งที่เราจัดขึ้นมาเราอาจจะยังไม่อยากได้วิธีแก้ปัญหาด้วยซ้ำ เราอยากรู้ปัญหาก่อนสามารถพูดมาได้เลยว่าปัญหามีหนึ่งสองสามสี่ ปัญหาที่เจอมาในชีวิตการทำงานคืออะไรบ้าง เอาปัญหามาสุมรวมกันแล้วเดี๋ยวจะมีทีมงานคอยสรุปให้เป็นรายงานออกมาว่าแผนภาพทั้งหมดของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ณ ปัจจุบัน พ.ศ. 2568 หลังจากใช้มาร้อยปีมันมีอะไรบ้าง ส่วนวิธีแก้ปัญหาเดี๋ยวเราค่อยคิดต่อนะครับ ปล่อยให้กฤษฎีกา ปล่อยให้กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีคณะกรรมการที่เขาจะไปดำเนินการต่อไปนะครับ

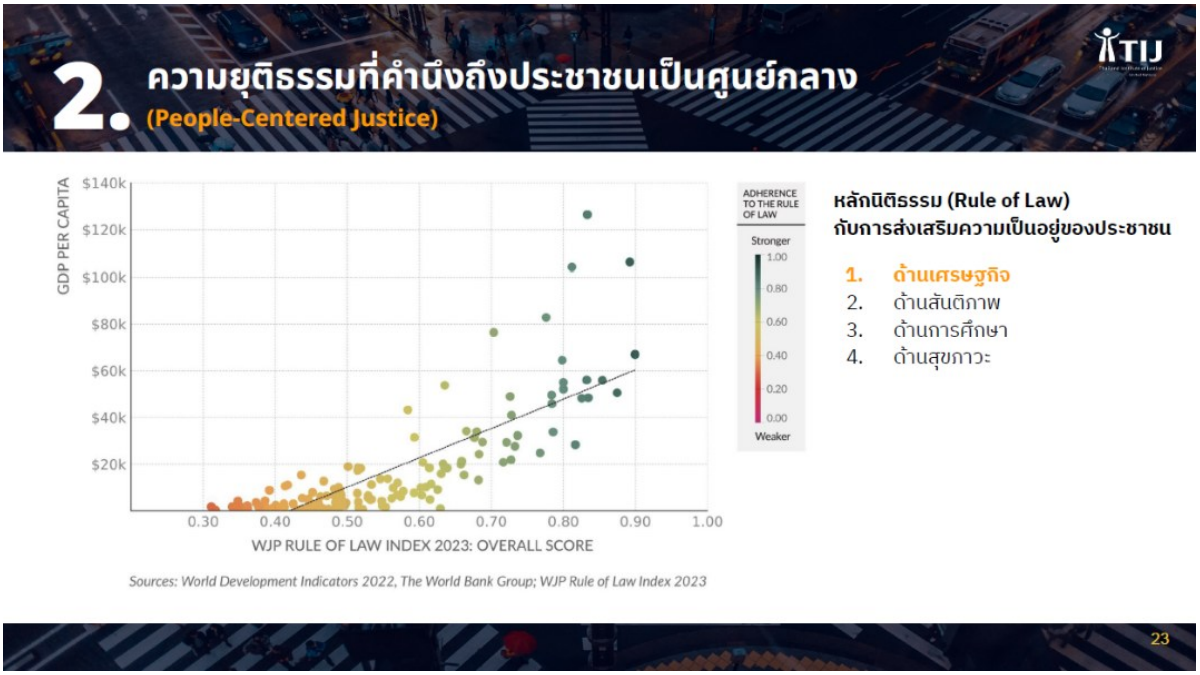
ประเด็นต่อเรื่องนิติธรรม (Rule of Law) นิติธรรมมีพัฒนาการมายาวนาน ไม่ว่าจะมีนิยามตามสำนักคิดใด ปัจจุบันมีนิยามเชิงปฏิบัติการ (Practical definition) ที่สหประชาชาติได้นิยามไว้ เพื่อที่จะแก้ในเรื่องของความไม่เป็นธรรม ถ้านำหลักนิติธรรมเข้ามาเป็นตัวตั้ง หากแปลอย่างง่าย นิติธรรมก็คือธรรมะ กับนิติก็คือกฎหมายที่เป็นธรรม จะทำยังไงให้กฎหมายเป็นธรรม มีสี่องค์ประกอบนี้ที่ World Justice Project ได้พูดถึงคือเรื่องของกฎหมายจะต้องสร้างความรับผิดชอบของทั้งผู้ออกกฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมาย ปัจจุบันเราแบ่งอำนาจอธิปไตยเป็นสามขา คือ นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ทั้งสามขานี้ก็ต้องสามารถที่จะคิดบัญชี

(Accountable) ได้ว่าคุณทำถูกคุณทำผิด ถ้าศาลพิพากษาผิด ศาลต้องรับผิดชอบต่อคำพิพากษาของตัวเองได้ด้วย หลายประเทศก็มีกฎหมายเรื่องนี้แล้ว องค์ประกอบต่อมา Just Law คือกฎหมายที่เป็นธรรม มีองค์ประกอบเรื่องรัฐบาลที่เปิด (Open Government) โปร่งใส ตรวจสอบได้ และองค์ประกอบสุดท้าย คือเป็นความยุติธรรมที่เข้าถึงได้ ไม่เลือกข้าง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Accessible and Impartial Justice) ซึ่งก็เป็นเรื่องเดียวกันกับเรื่อง People - Centered ก็คือทำอย่างไรให้คนเข้าถึงความเป็นธรรมได้ คือการเข้าถึงตัวกระบวนการยุติธรรมไม่ได้แปลว่าเข้าถึงความยุติธรรมในตัวเอง ต้องไปดูในเนื้อหาของมัน กระบวนการกับเนื้อหามันก็อาจจะแยกกัน

ประเด็นต่อมา นิยามเชิงปฏิบัติที่วัดได้จริงคืออะไร องค์กร The World Justice Project (WJP) ได้กำหนดปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดหลักนิติธรรม โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 8 ปัจจัย (Factor) เพื่อที่จะพิจารณาประเทศใดมีหลักนิติธรรมสูง มีหลักนิติธรรมน้อย โดยแต่ละปัจจัย (Factor) ก็จะมีปัจจัย (Factor) ย่อย ๆ ยกตัวอย่างเรื่องของการที่จะจำกัดอำนาจรัฐ มี 6 ปัจจัย (Factor) ย่อย เรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐาน มี 8 ปัจจัย (Factor) ย่อย แล้วก็มีเรื่องของการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (Civic participation) แทรกอยู่ในแต่ละปัจจัย (Factor) อย่างเรื่องการมีรัฐบาลเปิด (Open Government) ก็มีปัจจัยว่าประชาชนต้องมามีส่วนร่วมใน

รัฐบาลตรงไหนอย่างไรบ้าง เรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยเรื่องประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไรบ้าง แล้วปัจจัย (Factor) สำคัญอย่างหนึ่งที่เรา คุยกันวันนี้ ก็คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อยู่ในปัจจัย (Factor) ใหญ่คือ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil justice) ซึ่งครอบคลุมทั้งในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย ก็จะมี 7 ปัจจัย (Factor) ย่อย ซึ่งก็จะมีแต่ละองค์ประกอบที่จะนำมาคำนวณว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่เท่าไหร่ แล้วก็สุดท้ายก็จะเป็นปัจจัย (Factor) ด้านกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

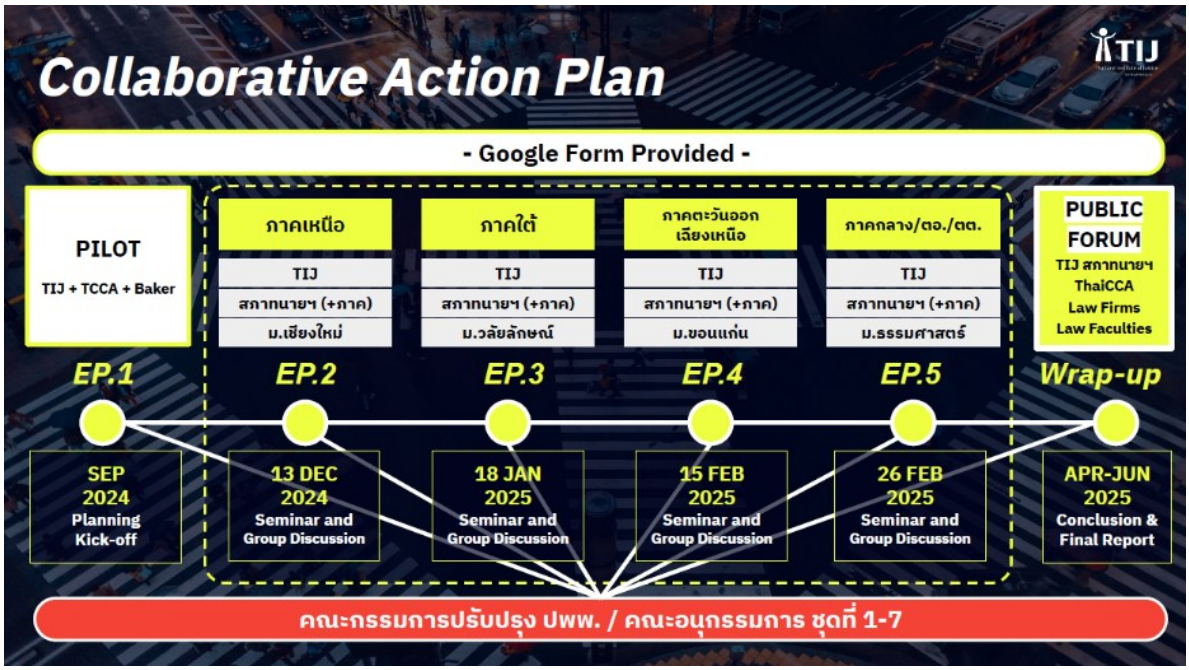
ในขณะที่ประเทศไทยถูกจัดใน world Justice project เช่นเดียวกัน โดยดัชนีดังกล่าว มีคะแนนเต็ม 1 ประเทศไทยได้ 0.49 ถือว่าตก เพราะยังไม่ถึงครึ่ง โดยตั้งแต่ ค.ศ. 2015 ที่มีการเก็บเป็นต้นมา ประเทศไทยเคยได้คะแนนเกินครึ่ง โดยได้คะแนนสูงสุดคือ 0.52 โดยมักจะได้คะแนนอยู่ตรงกึ่งกลาง แต่ปีล่าสุด ปี 2023 ประเทศไทยได้คะแนนน้อยที่สุด ปัจจัยที่มีคะแนนที่ต่ำที่สุด คือปัจจัยเรื่องกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และปัจจัยย่อยที่ได้คะแนนน้อยที่สุดในบรรดาปัจจัยย่อย 8 ปัจจัย คือปัจจัย 8.3 ที่เป็นเรื่องของกรมราชทัณฑ์ (Correctional Department) คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของอาชญากร เราได้คะแนนต่ำที่สุดในบรรดา 8 ปัจจัยย่อยทั้งหมด

แต่ว่าข้อมูลที่มีการทำรายงานออกมาในปีปัจจุบัน เป็นข้อมูลที่เก็บมาในปีก่อนหน้าหรือ 2 ปีก่อนหน้า เพราะฉะนั้นข้อมูลที่เผยแพร่ในปี 2023 WJP ได้เก็บในช่วงที่ประเทศไทยยังเป็นรัฐบาลทหารอยู่ ก็อาจจะมีตัวเลขที่บ่งชี้ได้ชัดเจน ไทยมีปัจจัยหนึ่งที่ได้คะแนนสูงมากเป็นประเทศหนึ่งของโลก คือปัจจัยเรื่อง ระเบียบและความมั่นคง (Order and Security) โดยได้คะแนน 0.7 เต็ม 1 ก็คือ 70 กว่าเปอร์เซ็นต์ ประเทศไทยมี

ความปลอดภัย มีความมั่นคงเสถียรภาพของรัฐบาลเพราะเป็นรัฐบาลทหารอยู่ รองลงมาคือ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) ที่เราจะมาคุยกันในวันนี้ ที่ถือว่าได้คะแนนเยอะมากคือ 0.49

เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างไร จากผลสำรวจจากทั่วโลกพบว่า ยิ่งหลักนิติธรรมดี เศรษฐกิจจะดี เป็นตัวแปรที่แปรตามกัน ยิ่งหลักนิติธรรมดีประเทศเหล่านั้นจะมีสันติภาพสูง จะไม่ค่อยมีสงครามกลางเมือง จะไม่ค่อยมีรัฐประหาร จะไม่ค่อยมีเรื่องของข้อขัดแย้งที่ยิงกันโดยตามอำเภอใจ (Arbitrarily) ถ้าหลักนิติธรรมดี ค่าเฉลี่ยของการศึกษาของประชากรในประเทศนั้นก็จะดีตามไปด้วย ส่วนใหญ่ประเทศที่มีคะแนนสูง ประชากรเกิน 90 เปอร์เซ็นต์ของประเทศจบปริญญาตรี สุดท้ายก็คือด้านสุขภาวะ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ประเทศใดที่หลักนิติธรรมดี ค่าเฉลี่ยของอายุประชากรจะสูง ค่าเฉลี่ยของระบบสาธารณสุขจะดีมาก แล้วก็เรื่องของโรคติดต่อร้ายแรง การป้องกันโรค ก็จะดีมาก เพราะฉะนั้นสุดท้ายก็จะเห็นว่า เราอาจจะต้องตั้งคำถามสักเล็กน้อยแล้วว่าแล้วประเทศไทยในปัจจุบัน ประชากร 70 กว่าล้านคนทุกวันนี้ เขามีโอกาสได้ส่งเสียงถึงสิ่งที่ตัวเองต้องการออกมาในกระบวนการยุติธรรมมากน้อยเพียงใด กระบวนการยุติธรรมเปิดช่องมากน้อยแค่ไหนที่จะให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาตรงนี้

สุดท้ายผมต้องการที่จะพูดถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า แม้ว่าจะมีการปรับปรุงครั้งสำคัญ แต่ก็เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะส่วน โดยหลักก็จะเป็นนักกฎหมายทำกันเอง มีคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นสำคัญ อาจจะมีสำนักงานศาล สภาทนาย บทบาทของกระทรวงยุติธรรม กรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ว่าก็เป็นการแก้ไขเพียงบางส่วน ท่อนใครท่อนมันตามความเชี่ยวชาญ ครั้งนี้น่าจะเป็นครั้งแรกในหนึ่งร้อยปีที่ประเทศไทยพิจารณาทุกบรรพพร้อม ๆ กัน พยายามเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย พ.ร.บ.ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัย กฎหมายเกี่ยวกับบริษัทมหาชนต่าง ๆ รวมไปถึงเรื่องของสมรสเท่าเทียมที่เพิ่งแก้กันไปเมื่อล่าสุดก็จะนำมาอยู่ในโครงสร้างนี้ด้วย แล้วเราก็มีคณะอนุกรรมการครบทุกบรรพที่จะมาพิจารณาศึกษาตรงนี้

สิ่งที่ทุกท่านกำลังจะทำในวันนี้ เราทำมาแล้วสองครั้ง ครั้งที่1 TIJ ร่วมกับทาง Baker & Mckenzie แล้วก็ Thai CCA โดยจัดขึ้นเมื่อเดือนกันยายน ครั้งที่ 2 จัดที่เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม คราวนี้ครั้งที่ 3 วันที่ 18 มกราคม เราอยู่ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมีเครือข่ายจากภาคใต้ทั้งหมดเข้ามาร่วม ในช่วงกุมภาพันธ์เราจะไปที่ขอนแก่น และอีกครั้งหนึ่งจะเกิดขึ้นที่ธรรมศาสตร์ ก็คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ข้อมูลทั้งหมดที่เรารวบรวมมาจะเข้าไปสู่คณะกรรมการทั้งเจ็ดชุดที่ตั้งขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม แล้วก็รับรองโดยนายกรัฐมนตรีเรียบร้อยแล้ว ตอนนี้เรากำลังเตรียมที่จะทำ Package นี้ให้เสร็จ เพื่อที่จะทำสรุปรายงาน (Final Report) แล้วก็จัด Public Forum ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามาทบทวนอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงประมาณเดือนกรกฎาคม ถึงสิงหาคม ที่กำลังจะมาถึง จึงเป็นที่มาที่อยากให้ทุกท่านใส่ปัญหาให้เต็มที่ เราพร้อมที่จะเก็บข้อมูลไปเพื่อให้ประชาชนของเราได้สะท้อนสิ่งที่เขาพบเจอในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งมามากที่สุด แต่ถ้าท่านใดจะกรุณามีข้อมูลที่เป็นแนวทางในการแก้ไขด้วย เช่น สมมติท่านอาจจะทำวิทยานิพนธ์มาเรื่องนี้ แล้วก็อยากจะชูปัญหานี้สำคัญมาก ๆ เช่น ต้องการจะแยกสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างออกมาจากสัญญาจ้างทำของ เพราะเป็นสัญญาเฉพาะที่มีลักษณะหลายอย่างที่สัญญาจ้างทำของปรับใช้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นสามารถที่จะนำเสนอในช่วงนี้ได้ ก็ผมขอสิ้นสุดการนำเสนอแต่เพียงเท่านี้ ขอบคุณครับ

พิธีกร : ขอขอบคุณคุณอุกฤษฏ์ ศรพรหมจาก TIJ เป็นอย่างยิ่งเลยนะคะ วันนี้อย่างที่คุณอุกฤษฏ์แจ้งไว้นะคะว่าวันนี้พร้อมที่จะรับประเด็นปัญหากลับไปเพื่อเป็นข้อมูลในขั้นตอนต่อไป ในลำดับต่อไป วันนี้เราก็ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่ง ท่านมาจากสภาทนายความ ท่านเป็นอุปนายกฝ่ายต่างประเทศและโฆษกกระทรวงยุติธรรมฝ่ายการเมือง ขอเสียงปรบมือต้อนรับคุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิชด้วยค่ะ

คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

คุณศรินทร : ขออนุญาตสวัสดีทุกท่านนะคะ ในวันนี้ก็มาในฐานะผู้แทนของสภาทนายความ เนื่องจากว่ากิจกรรมในวันนี้เป็นการร่วมมือกันระหว่าง 3 หน่วยงาน ทางสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย TIJ ทางสมาคมสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในการร่วมมือในครั้งนี้ เป้าหมายในการจัดงานในครั้งนี้คือเพื่อเป็นการรวบรวมความเห็นปัญหาในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมุมมองของภาคประชาชน ทนายความเองก็มีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ใช้กฎหมาย เข้าใจว่าในวันนี้เนี่ยผู้เข้าร่วมการสัมมนาในครั้งนี้ไม่ได้มีแค่ทนายความเท่านั้น ก็มีทั้ง อัยการ แล้วก็ผู้พิพากษา นักวิชาการ ถือว่าเป็นโอกาสที่ดี ก็หวังว่าวันในการจัดงานในวันนี้จะประสบความสำเร็จ แล้วก็สามารถที่จะรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการใช้กฎหมาย เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง พัฒนากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยร่วมกัน ก็ขอให้การจัดงานในวันนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้วยดีด้วยค่ะ

กิจกรรมที่ 4 World Café

แบ่งกลุ่มตามความสนใจ ชวนวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
2. จ้างทำของ
3. ครอบครัวและมรดก
4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ
5. ประกันภัย
6. จ้างแรงงาน
7. หุ้นส่วน บริษัท

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ผู้เข้าร่วม : ในประเด็นแรกครับ เรื่องแบบของสัญญาซื้อขายตาม **มาตรา 456** เรื่องการซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ที่มีมูลค่ากว่าสองหมื่นบาทขึ้นไป ต้องทำเป็นหนังสือ ผมเห็นว่า ค่อนข้างจะมีอุปสรรคกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ที่ต้องการความยืดหยุ่นในการทำสัญญา เพราะฉะนั้น ถ้าเกิดว่ามีการเปลี่ยนหรือว่าอาจจะแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในแนวทางของการที่การซื้อขายสินค้า ไม่ต้องทำเป็นหนังสือก็ได้ แล้วก็ถ้าเกิดมีเรื่องฟ้องร้องต่อกัน ให้ไปนำสืบพยานบนชั้นศาล เหมือนกับกฎหมายของสิงคโปร์

ประเด็นที่สอง ในเรื่องของบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้เขียน หรือกำหนดถึงบรรจุภัณฑ์ของสินค้าไว้โดยเฉพาะ ถ้าพิจารณากฎหมายใกล้เคียง คือพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ก็กำหนดให้เขียนถึงการบรรจุหีบห่อ ให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้น ถ้าหากบัญญัติเรื่องบรรจุภัณฑ์ ลงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ซื้อและผู้ขายมากขึ้น

ประเด็นที่สาม คือ ส่วนเรื่องของการรับประกันสินค้านะครับ น่าจะอยู่ใน**มาตรา 474** ที่มีการรับประกันในความรับผิด เพื่อชำรุดบกพร่องอยู่เพียง 1 ปี เพราะฉะนั้นถ้าเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศจะพบว่า ในต่างประเทศสินค้าบางชนิด มีการรับประกันตลอดชีวิตเลย

ผู้เข้าร่วม : อีกเรื่องหนึ่งตาม**มาตรา 456** เรื่องของการวางประจำหรือว่าการวางมัดจำ ถ้าเกิดว่าผู้ซื้อผู้ขายอยู่คนละประเทศ ในทางปฏิบัติจะมีการกำหนดให้ยื่นตราสารเครดิต (Letter of Credit) ผู้ซื้อจะต้องไปวางประจำกับธนาคาร เพื่อวางหลักทรัพย์เป็นประกัน เพราะฉะนั้นอยากให้การวางหลักทรัพย์นี้ ถือเป็นการวางประจำในสัญญาซื้อขายด้วย

ผู้เข้าร่วม : การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในเรื่องของการซื้อขาย มีประเด็นเรื่องซื้อขายออนไลน์ ถ้าหากมีการซื้อขายทั่วไปก็คงไม่มีปัญหา แต่บางกรณีแพลตฟอร์ม (Platform) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักพื้นฐานของนิติกรรม ว่านิติกรรมนี้เกิดขึ้นอย่างไร และการซื้อขายออนไลน์ ควรจะมีกฎหมายรองรับเพื่อที่จะมาคุ้มครอง หรือกรณีพิจารณาว่า คำเสนอคำสนองเกิดขึ้นเมื่อใด เมื่อก่อนเราบอก คำเสนอสนองถูกต้องตรงกัน สัญญาเกิด กรรมสิทธิ์โอน แต่กรณีดังกล่าวคือ การซื้อขายต่อหน้า แต่ปัจจุบันนี้ เปลี่ยนแปลงไปเยอะ การซื้อขายไม่ได้เห็นหน้ากัน

ปัญหาที่หนักกว่านั้นก็คือ ผู้เยาว์ เด็ก หรือผู้ที่ลูกหลาน สั่งของสินค้าออนไลน์ ก็จะมีปัญหาว่ากรณีดังกล่าว นิติกรรมเกิดขึ้นหรือไม่ การซื้อขายเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าหากลงรายละเอียด ก็คือ เขาก็เป็นผู้เยาว์ นิติกรรมนั้นย่อมเป็นโมฆียะ แต่ความยากในทางปฏิบัติก็คือการพิสูจน์ การบังคับใช้กฎหมาย หรือกรณีเงินในบัญชีที่ถูกโอนออกไปโดยที่เราไม่ได้ตั้งใจจะซื้อขาย แต่ถูกแอปพลิเคชันหักแล้ว ประเด็นนี้ก็มีปัญหา สรุปคือในเรื่องเทคโนโลยี กฎหมายที่ใช้ปัจจุบันเป็นบริบทแบบเดิม ๆ ไม่สามารถปรับใช้ได้

กระบวนกร : ประเด็นนี้ ควรจะแยกเป็นแบบกฎหมายเฉพาะ หรือว่าตราเป็นพระราชบัญญัติเฉพาะ

ผู้เข้าร่วม : ความจริงแล้วแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้นะ ถ้าเราแยกมาก ยิ่งมีกฎหมายมาก ยิ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพมาก กฎหมายยิ่งน้อย ยิ่งเป็นประโยชน์กับประชาชน แต่กฎหมายที่น้อยก็ควรครอบคลุม ก็ฝากไว้ประเด็นหนึ่ง ในกรณีที่ถ้ามีการซื้อขายออนไลน์ หากมีประเด็นอะไรเพิ่มเติม อาจจะแก้ไขเป็น ทับอะไรเพิ่มก็ได้ จะได้ไม่ต้องเสียมาตราเพิ่ม ลักษณะแบบนั้น เหมือนกับฟื้นฟูกิจการ ประมาณนั้น

ผู้เข้าร่วม : อันดับแรกที่ท่านวิทยากรบอกว่าจะยกเลิกบทบัญญัติ เรื่องการขายตามคำพรรณนา ดิฉันใช้บทบัญญัติเรื่องนี้อยู่ อย่ายกเลิก บทบัญญัติเรื่องรับขน ดิฉันก็ใช้อยู่ในทางปฏิบัติ ทุกอย่างที่ท่านพูดดิฉันยังใช้ แต่จะบอกว่า อาจจะแค่เพียงเพิ่มเรื่องประเด็น เหมือนที่ท่านบอก เรื่องประเด็นซื้อขายสินค้าออนไลน์ คือ เราไม่อยากให้กฎหมายต้องไปตรากฎหมายแยกพิเศษหลายตัว กฎหมายที่มีอยู่แล้ว ก็ให้คงอยู่อย่างเดิม เพราะว่าเป็นความพิเศษของผู้ร่างกฎหมาย ตั้งแต่สมัยก่อนแล้ว ว่าเขาคิดได้อย่างไรว่า โลกวันข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้น ซึ่งสิ่งที่ผู้ร่างออกมามันดีอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าเราไม่นำไปปรับใช้ หรือว่าเราไม่รู้วิธีคิดของเขา เราก็เลยปรับใช้ไม่ถูกก็เลยมองว่าสิ่งที่มีอยู่แล้วรักษาไว้ แต่อาจจะปรับแค่เพียงบางตัวให้เข้ากับยุคปัจจุบัน

ในเรื่องของเช่าทรัพย์ ถ้าพูดถึงในแง่ของฝั่งผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าก็จะมีความคิดว่า ‘ทำไมเราไม่สามารถที่จะเข้าไปยึดถือ ครอบครองทรัพย์สินของเราได้ทันที ต้องรอมาฟ้องขับไล่ ต้องมาทำอะไรพวกนี้ ซึ่งทำให้เราเสียเวลาอะไรมากขึ้น’ แต่ถ้าฝั่งในแง่ของผู้เช่า เขาก็บอกว่า ‘ก็ฉันไม่มีเงินจะจ่ายค่าเช่า ฉันก็อยากจะอยู่ต่อ’ จึงต้องหาจุดกึ่งกลางระหว่างผู้ให้เช่ากับฝั่งของผู้เช่า อาจจะต้องมารับฟังร่วมกันระหว่างผู้ให้เช่ากับฝั่งของผู้เช่า

ว่าจะหาทางออกจากตรงไหนร่วมกัน ทุกวันนี้ที่กฎหมายห้ามมัดจำล่วงหน้าเกินกว่าหลายเดือน ผู้ให้เช่าก็มองว่า หากเกิดความเสี่ยงจะแก้ไขอย่างไร เพราะว่าผู้เช่าบางคนเข้ามาแล้วก็ออก ก็ทำให้ผู้ให้เช่าเกิดความเสียหาย ส่วนตัวเห็นว่าให้แยกประเภทเลย ว่ากรณีเช่าระยะยาว หรือว่าเป็นเช่าของพวกหอพักนักศึกษา หากเป็นนักศึกษา ที่กำลังอยู่ในวัยนักศึกษา ก็ควรจะเช่าและสามารถยกเลิกสัญญาได้ แค่เพียงอาจจะวางมัดจำแค่เพียงเดือนเดียว แต่ถ้าเป็นการทำธุรกิจ ก็ให้มัดจำเป็นหนึ่งปี เพราะว่าเราจะรักษาแค่ชาวบ้าน โดยที่ไม่รักษานายทุนเลย มันก็ไม่ได้ มันต้องรักษาทั้งสองฝ่าย เพราะที่สังคมอยู่ได้ มันต้องมีทั้งนายทุนแล้วก็ทั้งชาวบ้านด้วย นั่นคือประเด็นแรก

ประเด็นที่สองในเรื่องของเช่าซื้อ เห็นด้วยกับทางความคิดของท่านวิทยากรว่า ถ้าหากให้เช่าซื้อแล้ว คือ ถ้าหากผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญา ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัดชำระค่างวดติดกัน 3 งวด แล้วถ้าเป็นอย่างนั้นแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อก็เสียหาย แต่คิดในแง่ของผู้เช่าซื้อเหมือนกันว่า ถ้าเขาอยากจะเช่าซื้อรถยนต์ แล้วเกิดจังหวะชีวิตที่มีปัญหาขึ้นมา แล้วถ้าเกิดว่า แค่สองเดือนแล้วเขาไม่สามารถชำระค่างวดได้ทัน แล้วที่เขาวางเงินดาวน์ก็เสียหาย จึงเป็นปัญหาสองแง่ว่า ตกลงจะต้องอยู่ฝั่งไหน สิ่งที่คิดก็คือว่าควรจะเป็นขั้นตอนในการปล่อยรถตั้งแต่แรกแล้วว่าก่อนที่จะให้เช่าซื้อ คุณต้องตรวจสอบหลักเกณฑ์ของผู้เช่าซื้อให้ดีก่อนว่า ผู้เช่าซื้อมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะเช่าซื้อหรือไม่ คิดว่าปัญหาเช่าซื้อที่เกิดขึ้นตอนนี้คือ รถยนต์ล้นตลาดแล้วก็คนก็ไม่มีความสามารถในการผ่อน เป็นเพราะว่าบริษัทให้เช่าเร่งปล่อยรถมากเกินไป ผู้ให้เช่าซื้อควรจะรู้แล้วว่าศักยภาพของผู้เช่าหรือควรที่จะแยกเป็นการเช่าซื้อรถยนต์ไปเลย ไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อทั่วไป ก็จะทำให้ชาวบ้านเขาปลอดภัยมากขึ้น คือนายทุนก็ปลอดภัย ชาวบ้านก็ปลอดภัย ได้ทั้งสองฝั่ง

ส่วนเรื่องซื้อขาย สัญญาขายฝาก ยกเลิกเลยก็ได้ คือในบรรดานายทุนเวลาเราแก้ปัญหา เราก็แก้ได้หลายวิธีอยู่แล้ว แต่ชาวบ้านน่ะเขาไม่มีทางเลือก คือถ้าหากนายทุนจะไม่ให้ผู้ขายฝากไปไถ่ ผู้ขายฝากก็ไถ่ไม่ได้อยู่ดี แต่ส่วนมากชาวบ้านก็ไม่มีความสามารถในการไถ่ทรัพย์คืน ส่วนตัวจึงเห็นว่า สัญญาขายฝากยกเลิกไปเลยก็ได้

แต่ว่าเรื่องจำนอง ส่วนตัวคิดว่าเป็นธรรมพอสมควรแล้ว มีทรัพย์มาเป็นหลักประกัน แต่อาจจะต้องไปแก้ไขในเรื่องของกระบวนการบังคับคดี อาจจะลดเงื่อนไขระยะเวลาในกระบวนการบังคับจำนองลงมา แต่อย่างน้อยก็ยังดีกว่า สัญญาขายฝากที่ไม่มีเวลาให้ชาวบ้านตัดสินใจเลย ซึ่งชาวบ้านเขาไม่รู้กฎหมาย ถึงแม้เราจะบอกว่าทุกวันนี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องของเงื่อนไขที่สำนักงานที่ดิน ก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้ ไม่มีประโยชน์

ผู้เข้าร่วม : ทุกวันนี้ต้องบอกว่านายทุนรวมถึงนักกฎหมาย นำกระบวนการขายฝากมาใช้ผิดประเภท ซึ่งทำให้เกิดปัญหา คือทุกวันนี้คนใช้สัญญาขายฝากในสิ่งที่ผิดเพี้ยนไปจากหลักกฎหมาย ไม่ได้ใช้ไปตามหลักกฎหมายจริง ๆ เพราะฉะนั้นแล้ว ก็คือว่าให้ยกเลิกกันไปเลย เพราะว่าชาวบ้านก็ตามไม่ทันกฎหมายหรอก กระบวนการนี้นายทุนฉลาดกว่า วิธีนี้นายทุนไม่ยอม นายทุนใช้ขายฝากหมด นายทุนไม่ใช้จำนอง

นายทุนนอกระบบจะใช้ขายฝาก ซึ่งชาวบ้านเสียหายมาก แล้วก็ถึงแม้ว่าจะมีการเขียนว่า การขายฝากที่เป็นการขายฝากเพื่อเกษตรกรรม ที่พึ่งแก้ไขล่าสุดก็ไม่ช่วยอะไร เพราะว่าผลสุดท้ายชาวบ้านเขาไม่มีเงิน เขาก็ต้องทำตามที่นายทุนต้องการ ส่วนตัวเห็นว่า นายทุนก็ให้ไปใช้กระบวนการจำนองเหมือนที่ธนาคารทำ อย่าใช้กระบวนการขายฝาก

เรื่องประเด็นขายออนไลน์ เพราะการขายออนไลน์ก็คือ ขายตามคำพรรณนา เพราะเราก็เชื่อว่าพรรณนา เราเชื่อว่าทรัพย์สินเป็นอย่างนี้ มี Review มาอย่างนี้ ก็คือขายตามคำพรรณนา เพียงแต่ว่า คนตัดสินอาจจะต้องไปปรับให้เข้ากัน ต้องมาปรับให้ตรง ต้องบอก คนใช้กฎหมายเองก็ควรที่จะรู้ว่า ตรงไหนต้องปรับมาใช้ตรงไหน การขายตามคำพรรณนาเป็นกฎหมายที่ดีอยู่แล้ว เหมือนเรื่องหมู่บ้านจัดสรร ก็คือ การขายตามพรรณนา พวกคดีผู้บริโภคทั้งหลายก็แตกออกมาจากการขายตามคำพรรณนา ไม่ต้องไปแยกอะไร ให้กลายเป็นกฎหมายหลายฉบับหรอก เพราะถ้าแยกกฎหมายหลายฉบับ พอถึงเวลาก็ไม่มีใครจำได้ว่า ต้องไปใช้กฎหมายใดบ้าง อยากที่จะให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายแม่บทไว้ เขียนหลักกฎหมายรวมไว้เหมือนที่เคยทำมาดีแล้ว แล้วก็อย่าพยายามไปแยกกฎหมายหลายฉบับ คนเรียนก็เรียนไม่ทัน ชาวบ้านก็ศึกษาไม่ทัน ให้เขามีหนังสือเล่มเดียว แล้วใช้ได้ทั่วประเทศน่าจะดีกว่า เพราะฉะนั้นเขียนหลักโดยภาพรวมไว้ ที่เหลือก็ให้เป็นดุลยพินิจในการตีความของผู้พิพากษา น่าจะดีกว่าน่าจะไม่ต้องซื้อหลายเล่ม

ผู้เข้าร่วม : สัญญาเช่าซื้อจะมีปัญหาก็คือ กรณีที่ผู้เช่าไม่สามารถชำระหนี้ได้ อย่างเช่นกรณีรถยนต์ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ผู้ให้เช่าซื้อ ก็ยึดรถไป แต่เมื่อยึดรถยนต์ไป บางทีรถที่เช่าซื้อก็มีอายุการใช้งานเยอะแล้ว แต่เวลาบริษัทที่ให้เช่าซื้อ เมื่อฟ้องผู้เช่าซื้อก็ฟ้องเต็มที่ โดยไม่ได้คิดเสื่อมสภาพ แล้วคิดตามราคาที่เช่าซื้อตอนแรก เพราะว่าสมมติว่าเช่าซื้อรถยนต์ในราคาห้าแสนบาท ผู้เช่าซื้อใช้แล้วสักสามปีเป็นรถมือสอง ใช้สักสามปีในราคาห้าแสน ผ่อนเหลือประมาณสักสามแสน เหลือเงินอีกสองแสนที่ยังไม่ได้ส่งใช้ค่างวด ต่อมาผู้เช่าซื้อผิดนัด ผู้ให้เช่าซื้อก็ยึดรถยนต์ไป พอยึดไปรถยนต์คันนั้นขายได้สองแสน แม้ว่าผู้เช่าซื้อจะส่งใช้ค่างวดไปสามแสนแล้ว แต่ผู้ให้เช่าซื้อ ก็ฟ้องให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินสามแสน นี่คือลักษณะแบบเอาเปรียบอย่างหนัก นอกจากนี้ยังฟ้องผู้ค้ำประกันอีกด้วย

ผู้เข้าร่วม : เรื่องซื้อขายที่ดิน ปัจจุบันนี้ คือการแสดงความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินตามกฎหมายแบ่งเป็นกรรมสิทธิ์กับสิทธิครอบครอง หากมีสิทธิครอบครอง ก็สามารถแย่งกันครอบครองก็ง่าย แต่ผู้มีสิทธิครอบครองต้องฟ้องคืนภายในหนึ่งปี ซึ่งพี่มองว่า ความเป็นเจ้าของที่ดินไม่ควรจะต้องยึดโยงกับเรื่องของเอกสาร กรมที่ดินควรจะมีความรับผิดชอบ โดยการทำสารบบที่ดินทั้งประเทศ ให้เป็นสารบบได้แล้ว ประเทศไทยมีเนื้อที่อยู่ห้าแสนกว่าตารางกิโลเมตร ในขณะที่มีคน 60 - 70 ล้าน เราสามารถทำระบบข้อมูลที่เกี่ยวกับประชากรได้ แต่ระบบที่ดินจำนวนห้าแสนสามหมื่นกว่าตารางกิโลเมตร ถูกแยกมาเป็นที่ดินอุทยานบ้าง ที่อนุรักษ์บ้าง ที่ดินที่เหลือก็เป็นของเอกชนครอบครอง เหลือประมาณสองแสนตารางกิโลเมตร

ถ้าหากทำระบบให้เป็นระบบเดียวกันได้หมด ก็จะทราบว่าจะแบ่งที่ดินกี่ประเภท แบ่งเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์บ้าง มีสิทธิครอบครองบ้าง และสิทธิครอบครองมีปัญหาเรื่องที่ดิน น.ส.3 โดยหลักการซื้อขายที่ดินต้องจดทะเบียน ตาม**มาตรา 456** ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน สัญญานั้นก็เป็นโมฆะ แต่ในกฎหมายทรัพย์ ทรัพย์ที่มีกรรมสิทธิ์มีเฉพาะโฉนดเท่านั้น โฉนด น.ส.3 มีเพียงสิทธิครอบครองที่รัฐเป็นผู้ออกใบโฉนด

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นซื้อขายที่พบเยอะที่สุดคือซื้อขายออนไลน์ สินค้าไม่ตรงปก รีวิวเกินเหตุ เจอมาเยอะมาก พี่ว่าทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบเหมือนกันหมดนะ อย่างเช่น บริษัทขนส่งก็ต้องรับผิดชอบ เช่น กรณีเก็บเงินปลายทาง ผู้ซื้อจะไม่รู้เลยว่าผู้ขายคือใคร เพราะผู้ซื้อจ่ายเงินให้กับบริษัทขนส่ง หากสินค้ามีปัญหา บริษัทขนส่งก็แจ้งว่าต้องไปแจ้งความ พี่อยากจะให้มีบทบัญญัติที่ พอผู้ซื้อแกะดูสินค้าเสร็จ สามารถจะโทรไปแจ้งบริษัทขนส่งได้ว่า กรณีนี้ไม่โอเค อย่าเพิ่งชำระเงินกับผู้ขายได้หรือไม่ น่าจะเพิ่มบทบัญญัติส่วนนี้ เพราะว่าปัจจุบันสามารถให้แกะสินค้าดูก่อนได้

ผู้เข้าร่วม : พี่ต้องการให้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการเคลมสินค้ากับบริษัทขนส่ง บริษัทขนส่งอาจจะมีระยะเวลาที่ให้ผู้ซื้อยืนยันสภาพของสินค้าว่าผู้ซื้อโอเคหรือไม่ แล้วบริษัทขนส่งค่อยไปชำระเงินแก่ผู้ขาย ถ้าหากผู้ซื้อไม่โอเค ผู้ซื้อสามารถขอข้อมูลบริษัทขนส่งได้ บริษัทขนส่งต้องให้ข้อมูลแก่ผู้ซื้อ ว่าสินค้ารับมาจากบริษัทใด ใครต้องรับผิดชอบแก่ผู้ซื้อ เพราะที่เจอบริษัทขนส่งไม่รับผิดชอบให้แก่ผู้ซื้อ โดยอ้างว่าทำหน้าที่เพียงแค่ขนส่งสินค้า ผู้ซื้อผู้ขายตกลงทำสัญญาซื้อขายกันเอาเอง เพราะว่าพอเราซื้อขายสินค้าไม่ตรงกับที่โฆษณา ผู้ขายก็บล็อกช่องทางติดต่อ เราติดต่อเราก็ติดต่อเขาไม่ได้

คือน่าจะระบุไว้หมดนะว่าถ้าจะซื้อขายออนไลน์ ควรมีองค์กรหรือหน่วยงานหนึ่ง ที่สามารถร้องเรียนได้ สามารถรับเรื่องได้ เช่นสมมติว่าซื้อสินค้าจากใน Facebook หากมีปัญหาสามารถแจ้งว่าซื้อสินค้าจากบัญชีนี้ ให้ตรวจสอบว่าผู้ขายคนนี้ขายสินค้าที่ไม่ถูกต้อง น่าจะมีหน่วยงานกลางที่ดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ

ผู้เข้าร่วม : ผมว่าสัญญาซื้อขายควรมีแบบครับ เพราะขนาดมีการกำหนดให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร ยังมีการฟ้องร้องกันมั่วไปหมด และไม่ควรจะจำกัดด้วยว่าต้องไม่เกินกี่บาท ต้องเกินกี่บาท ผมว่า**มาตรา 456** เขียนโอเคอยู่แล้ว และผมว่าบทบัญญัติก็ยังทันสมัยอยู่

กระบวนกร : ปัญหาที่มีการเสนอมาก็คือว่า จะมีปัญหาเรื่องที่แบบสัญญาซื้อขายของประเทศไทยกับแบบสัญญาของต่างประเทศอาจจะไม่ตรงกัน เช่น เรื่องของจำนวนเงินที่ต้องทำแบบสัญญา

ผู้เข้าร่วม : แล้วอย่างนี้เราจะต้องบัญญัติกฎหมายให้เหมือนกับต่างประเทศเหรอ ถึงจะดี สมมติว่าเราซื้อขายกับจีน เราก็ต้องทำสัญญาตามประเทศจีน ถ้าเราไปซื้อขายกับญี่ปุ่น เราก็ต้องทำสัญญาซื้อขาย

เหมือนญี่ปุ่น ผมว่าถ้าคิดแบบนี้ระบบกฎหมายก็จะเละเทะ ประเด็นนี้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายของเขาไม่ได้ เพราะว่าเช่นนั้นสัญญาซื้อขายก็จะไม่เกิด แต่ก็ต้องมีการคุยกันเพราะว่าสัญญา ก็คือบุคคลสองฝ่ายตกลงกัน ผมว่าเรื่องนี้คือรายละเอียดยิบย่อย ถ้าเป็นการค้าระหว่างประเทศก็จะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าเป็นสัญญาก็จะเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ผมว่าการซื้อขายออนไลน์ ไม่ใช่ประเด็นที่เราควรจะมาแก้ เพื่อทำให้กฎหมายเรากลายเป็นอะไรก็ไม่รู้ คือสมมติตอนนี้ เรากำลังนิยมเรื่องซื้อขายออนไลน์ แล้วพอถึงเวลาต่อมาไม่มีการซื้อขายออนไลน์แล้ว กฎหมายที่เราแก้ไว้จะต้องทำอย่างไร หากมีแพลตฟอร์มใหม่ขึ้นมาแล้วเราก็จะต้องแก้ตามแพลตฟอร์มใหม่อีกเหรอ ผมว่าบทบัญญัติเรื่องซื้อขายมีหลักของมันอยู่แล้ว

กระบวนกร : ก็คือเห็นว่าแบบส่วนของซื้อขาย บทบัญญัติกฎหมายชัดเจนอยู่แล้วในตัวมันเอง

ผู้เข้าร่วม : ใช่ เรื่องนี้ผมไม่แน่ใจว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์ ที่ตราเป็น พ.ร.บ. เฉพาะออกมา ซึ่งก็บัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว แต่สุดท้ายก็กลับมาอยู่ที่หลักตามกฎหมายแพ่ง ซึ่ง **มาตรา 456** ผมว่าบทบัญญัติ มันครบถ้วนด้วยตัวเองอยู่แล้วนะ

ขณะที่สัญญาลีสซิ่ง (Leasing) คือสัญญาที่ซ้อนกันอยู่ 2 ชนิด คือสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาจะซื้อจะขาย สัญญาเช่าซื้อแบบทั่วไป มีหลักว่าเมื่อเราผ่อนหมด ผู้ให้เช่าซื้อก็โอนกรรมสิทธิ์ให้เรา เรื่องการโอนทางทะเบียนก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งแยกต่างหาก ส่วนสัญญาเช่าซื้อแบบลีสซิ่ง (Leasing) คือสัญญาเช่าซื้อ กับสัญญาว่าผู้ให้เช่าซื้อจะขายให้ผู้เช่าซื้อในราคากี่บาท ผู้เช่าซื้อตกลงเช่ารถยนต์สามปี โดยจะจ่ายค่างวดให้เดือนละห้าหมื่นบาท เมื่อครบสามปีผู้ให้เช่าซื้อตกลงว่าจะขายให้ผู้เช่าซื้อ ถ้าผู้เช่าซื้อจะซื้อในราคาสามแสนบาท ซึ่งในทางปฏิบัติ บริษัทใหญ่จะใช้วิธีนี้ซื้อรถผู้บริหาร เพราะไม่ต้องไปขึ้นบัญชีว่าเป็นทรัพย์สินของนิติบุคคล ไม่ต้อง จ่ายค่าเช่าอย่างเดียว พอครบสามปีเขาก็ไปทำสัญญาเช่าใหม่ นำรถคันใหม่มาใช้ อันนี้คือสัญญาเช่าซื้อแบบลีสซิ่ง (Leasing) เหมือนกับเสนอราคาซื้อรถยนต์ครั้งสุดท้าย ถ้าหากผู้เช่าซื้อไม่ซื้อก็คืนรถไป แล้วค่อยไปทำสัญญาใหม่ สัญญาลักษณะนี้จะมีผลทางภาษี จะมีผลกับการทำบัญชีบริษัท เพราะว่าสัญญาลักษณะนี้ไม่ต้องเสียภาษี เขาเสียแค่ค่าเช่าแล้วก็เป็นค่าใช้จ่ายของนิติบุคคล ไม่ต้องมาทำบัญชีทรัพย์สินครับ

กระบวนกร : ก็คือให้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ถ้าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนของสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าไม่สามารถชำระหนี้ค แล้วก็มีการฟ้องเรียกให้ชำระหนี้ แต่ไม่ได้มีการหักค่าสึกหรอ อันนี้ผู้เสนอคือเขาตั้งข้อสังเกตเฉพาะทรัพย์ ที่เป็นมือสอง โดยเฉพาะรถมือสองค่ะ

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องควรเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการหักค่าเสื่อมสภาพของทรัพย์สิน ที่เช่าซื้อในสัญญาเช่าซื้อ ถ้าถามความเห็นผมในเรื่องนี้คือก็ต้องคิดในหลักที่ว่า รถที่เช่าซื้อมีค่าเสื่อมราคา ไม่จำเป็นต้อง

เป็นรถยนต์มือสองหรอก แค่เราซื้อรถยนต์มือหนึ่งก็มีค่าเสื่อมราคาแล้ว เพราะฉะนั้น หากมองในฐานะผู้เช่า คือค่าเสื่อมสภาพมันเกิดขึ้นอยู่แล้ว แล้วถ้าหากว่ามีการแก้ไขกฎหมายให้สามารถหักค่าเสื่อมสภาพได้ เพราะฉะนั้นแสดงว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่ผู้เช่าซื้อไม่อยากใช้แล้ว ผู้เช่าซื้อก็เพียงแต่นำรถที่ยืมมาคืน เงินค่าเช่าซื้อก็ไม่ต้องจ่ายแล้วเหรอ อย่างนี้ก็จะกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาล่าสุดเรื่องเช่าซื้อ เรื่องที่มีการแจ้งการขายทอดตลาดรถ คือผู้ให้เช่าซื้อไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบถึงวันที่ เวลา หรือสถานที่ในการขายทอดตลาด เพราะไม่ใช่สาระสำคัญ เหตุผลที่ผมฟังมาจากท่านหนึ่ง เขาบอกว่าเขากลัวเศรษฐกิจพัง เพราะว่าปัจจุบันเมื่อผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้เช่าซื้อจะนำรถไปคืนเลย

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องคุณสมบัติผู้เช่าซื้อ ในทางปฏิบัติมีการตรวจสอบกันอยู่แล้ว ปัญหานี้ไม่ได้อยู่ที่คุณสมบัติของผู้เช่าซื้อ แต่อยู่ที่วินัยทางการเงินของผู้เช่าซื้อ เพราะฉะนั้น ถ้าไปแก้กฎหมายให้แก้ไปตามข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนไปของผู้เช่าซื้อ ก็ไม่สามารถแก้ได้ตรงจุด ซึ่งส่วนตัวผมเห็นว่าไม่ควรเพิ่ม เพราะคุณสมบัติของผู้เช่าซื้อเป็นเรื่องการพิจารณาของไฟแนนซ์ และถ้าหากกำหนดคุณสมบัติของผู้เช่าซื้อ เช่นหนึ่งอายุต้องเกิน 25 ปี สองต้องมีเงินเดือนเหลือจากค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เดือนละไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 หรือ ไม่เกินร้อยละ 10 ของค่าเช่าในแต่ละเดือน ผมว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการจำกัดสิทธิของผู้เช่าซื้อ ว่าเขาจำเป็นจะต้องมีเงินเดือนเท่าไหร่จึงจะสามารถทำสัญญาเช่าซื้อได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องของผู้เช่าซื้อที่จะต้องสมัครใจในการที่จะต้องเข้าเสี่ยงภัยในการตกลงทำสัญญา

ผู้เข้าร่วม : ผมคิดว่าก่อนที่จะแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะต้องพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายด้วยว่า แก้ไขแล้วตรงกับเจตนารมณ์หรือเปล่า ควรแก้ไขให้ถ้อยคำในบทบัญญัตินั้นสามารถตีความได้ ในอนาคตก็ยังตีความได้อยู่ เพราะหลักกฎหมายแพ่งควรจะตีความแบบกว้าง สุดท้ายทุกคนก็จะไปดูสัญญา ไม่สามารถตีความแบบแคบได้เหมือนกฎหมายอาญา

ผู้เข้าร่วม : สัญญาขายฝากที่ดิน พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 **มาตรา 17** กำหนดให้ผู้รับซื้อฝากต้องแจ้งวันไถ่ถอนและจำนวนสินไถ่ถอนล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน และกำหนดระยะเวลาสัญญาขายฝากขั้นต่ำ ต้องไม่น้อยกว่า 1 ปี ดังนั้นก่อนครบกำหนดระยะเวลา 1 ปีผู้รับซื้อฝากต้องส่งจดหมายล่วงหน้า 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน

ปัญหาที่พบคือหนังสือจดหมายต้องมีการตอบรับต้องให้ผู้ขายฝากหรือคนที่เกี่ยวข้องเซ็นรับ แต่ปัญหาคือ ถ้าไม่มีการเซ็นหรือไม่มีการส่ง พอครบกำหนดระยะเวลา 1 ปี ต้องมีการส่งจดหมายต้องรออีก 6 เดือน ถึงจะขายก็จะเป็น 1 ปี 6 เดือน คิดเป็น 18 เดือน ทำให้ผู้ขายฝากหลายคนที่รู้เรื่องกฎหมายก็จะไม่เซ็นรับหนังสือจดหมาย เจ้าหน้าที่ดินก็ไม่กล้าทำอะไร ทำให้บริษัทหรือผู้ที่รับซื้อขายฝากก็ต้องรออีก 6 เดือน

ทำให้หลายกิจการก็จะเจอผลกระทบกันหมด จึงอยากเสนอให้ทำเหมือนกับการส่งหมายทั่วไปที่ไม่ต้องรับ ไม่ต้องเซ็นก็ได้ ก็ถือว่าเป็นส่งแล้ว แค่มีหลักฐานว่าส่งแล้ว มีวันที่เรียบร้อยแล้วจริง แค่นั้นก็พอแล้ว แต่ขายฝากไม่ใช่วิธีการนั้นต้องเอาหลักฐานมาเลย ขอหลักฐาน 3 อย่างคือ 1 ต้องมีสัญญา 2 ใบตอบรับที่เซ็นรับ 3 ต้องมีจดหมายขาดอย่างใดอย่างไม่ได้ ขายไม่ได้

.....

2. จ้างทำของ

ผู้เข้าร่วม : ผมว่าสัญญาก่อสร้างระหว่างเอกชนกับเอกชน ไม่ค่อยมีปัญหาหรอกครับ แต่จะมีปัญหาเรื่องสัญญาระหว่างเอกชนกับรัฐ ผมว่าสัญญาทางแพ่งระหว่างเอกชนกับเอกชน ปัญหาไม่ได้อยู่ที่บทบัญญัติ แต่อยู่ที่ข้อเท็จจริงที่เขาใส่ลงไปในสัญญา ซึ่งปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อเริ่มมีการผิดสัญญา ซึ่งถามผม ผมเห็นว่าก็ไม่ได้เป็นปัญหา

ผู้เข้าร่วม : ผมเห็นว่าการแก้ไขภาษาให้ง่ายเกินไป ต้องถามว่าง่ายสำหรับใคร คำบางคำ แม่ค้าพูดหมายความถึงความหมายนี้ ไปพูดกับอธิบดี อธิบดีก็จะคิดอีกแบบหนึ่ง ผมว่าไม่ควรแก้ให้เป็นเหมือนภาษาที่ใช้ปัจจุบัน เพราะว่าภาษาสามารถดิ้นได้ไง แต่ว่าหลักกฎหมาย ผมเห็นว่าไม่ควรที่จะดิ้นได้ หมายถึงลักษณะของภาษา แต่เรื่องการตีความ ย่อมสามารถตีความได้หลายแบบ เป็นคนละส่วนกัน

ไม่ใช่หมายถึงผมเห็นว่าไม่ควรแก้ไขเลย ส่วนตัวเห็นว่าควรมีการแก้ไข แต่ต้องแก้ไขให้อยู่ในหลักกฎหมาย ผมได้ยินบางท่านเสนอให้มีการรื้อใหม่ทั้งหมดหรือแบ่งบรรพใหม่ ผมเห็นว่าบทบัญญัติที่เขียนไว้แล้วไม่ได้ใช้ อย่างน้อยก็มีไว้เพื่อไม่ให้มีปัญหา เพราะหากนำบทบัญญัตินั้นออกไป ก็จะเกิดปัญหาเลย เพราะว่าไม่มีการเขียนไว้ ซึ่งหากไม่มีการบัญญัติไว้ก็จะต้องใช้กฎหมายจารีตประเพณี ใช้การเทียบเคียงบทบัญญัติกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง หรือใช้หลักกฎหมายทั่วไป ตาม**มาตรา 4** ไง แต่ในเมื่อมีบทบัญญัตินั้นอยู่แล้ว ทำไมจะต้องไปเทียบเคียง เหมือนเมื่อสักครู่ที่ท่านวิทยากรบรรยายว่ามีมาตราหนึ่งที่แกบอกว่า ‘ตั้งแต่ทำงานมามันไม่มีเลย’ ผมคิดว่ามีนะ แต่ท่านไม่พบเจอ เช่นเรื่องตั๋วสัญญาใช้เงิน ปัจจุบันในทางการค้าเขายังใช้อยู่ ผมเป็นที่ปรึกษาบริษัท บริษัทผมยังใช้อยู่เลย

ผู้เข้าร่วม : เนื่องจากว่าสัญญาจ้างทำของไม่ได้กำหนดแบบ เหมือนสัญญาจะซื้อจะขายอสังหาริมทรัพย์ที่กำหนดแบบไว้ เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นเรื่องระหว่างข้อตกลงระหว่างสองฝ่าย แล้วอีกฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา เราก็บอกว่าให้อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ซึ่งในสัญญาจ้างทำของ ก็เขียนไว้ใน**มาตรา 5** เมื่อยกเลิกสัญญา สัญญาไม่ได้เป็นโมฆะ ยกเลิกสัญญาต่างคนต่างกลับมาสู่ฐานะเดิม เสร็จแค่ไหนได้เงินแค่นั้น แต่ถามว่าก็ต้องไปดูในข้อสัญญาว่าใครเป็นคนผิด

ผู้เข้าร่วม : แต่ว่าสัญญาจ้างทำของ ก็คือ สัญญา สมมติหากนำเรื่องผิดสัญญามาใส่ในสัญญาจ้างทำของ เป็นบทเฉพาะ ก็จะกลายเป็นว่าจะมีบทบัญญัติ เรื่องผิดสัญญาที่ซ้ำกับเรื่องผิดสัญญาในผลแห่งสัญญา อยู่ในสัญญาจ้างทำของเหรอ ผมว่าจะทำให้บทบัญญัติเยอะเกินไป แล้วก็จะกลายเป็นว่ากฎหมายเรื่องเดียวกันขัดกันเอง แล้วจะเกิดปัญหาว่าจะต้องปรับใช้มาตราใด ผมว่าเราควรทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เล็ก แต่มีคุณภาพ

ซึ่งถามผมบทบัญญัติเรื่องสัญญาจ้างทำของที่มีอยู่ก็ยังใช้บังคับได้อยู่แล้ว และควรจะบัญญัติเพียงแต่หลัก แล้วส่วนที่เหลือก็ให้เป็นข้อตกลงระหว่างเอกชนสองฝ่าย เพราะฉะนั้นเมื่อไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ถ้าตกลงกันก็สามารถใช้ได้ เช่นกรณีที่พูดคุยกันว่ากรณีผู้รับเหมาทำงานที่จ้างเสร็จแล้ว แต่ผู้ว่าจ้างยังไม่จ่าย ก็ต้องกลับไปพิจารณาสัญญาว่าตกลงเราไว้ว่าอย่างไร ก็กำหนดสิทธิหน้าที่ไว้ในสัญญาให้ชัดเจนเลย

ผู้เข้าร่วม : แม้ว่า**มาตรา 605** จะกำหนดว่า ‘ถ้าการจ้างยังไม่แล้วเสร็จอยู่ตราบใด ผู้ว่าจ้างอาจบอกเลิกเมื่อเสียค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับจ้างเพื่อความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่การเลิกสัญญา’ ก็ต้องกลับไปใช้หลักสัญญาทั่วไปอยู่ดี ถ้าหากกำหนดบทบัญญัติโดยเฉพาะ บทบัญญัติก็จะซ้ำซ้อนกันอยู่ดี ถ้าสมมติว่าหากยกเลิกสัญญา ก็ไม่สามารถยกเลิกไม่ได้เพราะมันเป็นสัญญาหลัก คือจะบัญญัติเพิ่มให้ซ้ำกับมาตราเดิมไปทำไม

ผมไม่เข้าใจว่าผลจะต่างกันอย่างไร

กระบวนกร : ส่วนตัวไม่แน่ใจว่า เมื่อนำมาเปรียบเทียบกันแล้ว **มาตรา 605** กับ**มาตรา 391** แตกต่างกันอย่างไร อาจจะมีส่วนที่แตกต่างกัน

ผู้เข้าร่วม : สุดท้ายสัญญาจ้างทำของก็คือสัญญาของบุคคลสองฝ่ายที่ทำข้อตกลงร่วมกัน เพราะฉะนั้นไม่ควรจะแตกต่างกันในสาระสำคัญ แต่ว่าถ้าหากจะเพิ่มเป็นบทบัญญัติเฉพาะก็สามารถใส่ได้ แต่ว่าสุดท้ายก็ต้องกลับไปอยู่ที่สัญญา ถ้าเรากำหนดผลต่างกัน ก็จะเป็นการเปลี่ยนหลักสัญญาแล้วระบบกฎหมายก็จะเละ แค่ปัจจุบันนี้สัญญาที่เขียนไว้แน่นหนายังมีคดีถึงศาลฎีกาเลย

ที่วิทยากรเสนอให้ยกเลิกบางมาตราเพราะว่าไม่มีการปรับใช้ แต่ส่วนตัวเห็นว่าถ้ามีมาตราเหล่านี้ไว้ก็ดีถ้าหากไม่มีมาตรานั้น ก็จะเกิดปัญหาเพราะจากประสบการณ์ทำงาน การที่ลูกความมาหาเรา แล้วให้เราฟ้องร้องให้ บางครั้งก็เป็นการฟ้องที่รู้อยู่แล้วว่าแพ้ แต่ลูกความเราต้องการที่จะเจรจาที่ศาล เขารู้อยู่แล้วว่าศาลจะพิพากษายกฟ้องแน่นอน เราก็รู้ แต่เขาไม่มีวิธีการใดที่จะให้คู่ความอีกฝั่งหนึ่งมาคุยกับเขา ซึ่งการจะมีสิทธิฟ้องคดีแพ่ง ก็จะต้องมีการโต้แย้งสิทธิทางแพ่งใช่หรือไม่

ผู้เข้าร่วม : ผมเห็นว่าไม่ควรแยกสัญญาจ้างรับเหมาก่อสร้างกับสัญญาจ้างทำของ เพราะไม่เช่นนั้นกฎหมายก็จะมีสัญญาจ้างก่อสร้างบ้าน สัญญาการก่อสร้างตึกใหญ่

ผู้เข้าร่วม : แต่ประเด็นนี้เขามองในมุมที่เป็นเทคนิคพิเศษ เป็นเรื่องที่มีวิศวกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เขาก็เลยมองว่าต้องแยกไหม

ผู้เข้าร่วม : ไม่ จากประสบการณ์ไม่ว่าอย่างไรก็แล้วแต่ เวลาที่ตกลงทำสัญญา เราจะใช้บัญชีแสดงปริมาณวัสดุและราคา (Bill of Quantities : BOQ) แนบไปเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา เพราะฉะนั้น ถามว่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับทางเทคนิคหรือไม่ มันจะมีปัญหาได้อย่างไรก็ในเมื่อทั้งสองฝ่ายคุยกันจบแล้ว สมมติว่าเจ้าของบ้านกับบริษัทรับเหมา ตกลงทำสัญญากัน เจ้าของบ้านเขาก็มีสิทธิ์ที่จะไปจ้างบริษัทที่ปรึกษา เพื่อมาตรวจบ้าน เขามีสิทธิที่จะจ้างทนายเพื่อไปดูสัญญาให้เขา เขามีสิทธิที่จะจ้างวิศวกรมาดูแบบ ซึ่งก็จะมีคำถามกลับมาประเด็นที่ว่าจะเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายให้ประชาชนหรือไม่ ก็อย่างนั้นก็ไม่ต้องทำ ให้ประชาชนศึกษากันเองเหรอ ไม่อย่างนั้นโลกนี้จะมีนักกฎหมาย วิศวกร นักตรวจสอบบัญชีทำไม

เพราะฉะนั้นถ้าถามผม ถ้าหากว่าจะแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นกฎหมายเฉพาะ ก็จะต้องมีสัญญาจ้างทำถนน จ้างสร้างตึกเพิ่มเหรอ แล้วถ้าจั้นทนายก็ต้องจ้างแยกใหม่ สัญญาจ้างว่าความแยกต่างหากอีกเหรอ เพราะว่าทนายไม่ได้รับความเป็นธรรม เพราะอย่างที่บอกว่าสัญญาจ้างทำของ สาระสำคัญอยู่ที่การงานที่จ้าง เมื่อมีการจ้างแล้วก็จ้างเลยเป็นงาน ๆ ไม่ใช่จ้างแรงงานไง เพราะฉะนั้นสมมติถ้าจะแยกกฎหมายเป็นอีกฉบับก็จะกลายเป็นว่าจะมีรายละเอียดยิบย่อยเยอะมาก เพราะว่าทุกคนคิดว่าส่วนของตัวเองสำคัญหมด

จริง ๆ ที่สัญญามันสลับซับซ้อน สัญญาสลับซับซ้อนเพราะในเนื้อหาของสัญญา ไม่ได้พูดถึงหลักของการจ้างของ ผมว่าถ้ามันจะเพิ่ม ก็ควรจะเพิ่มหลัก ไม่ควรที่จะเพิ่มในรายละเอียด คือถ้าเพิ่มในรายละเอียด เช่น พูดถึงสัญญาก่อสร้างตึก ต่อไปเราไปคุยเรื่องถนน เสร็จแล้วเราก็จะเพิ่มว่าทำถนน เพราะว่าทำถนนก็ต้องเจาะเข้าไปด้วยว่าหลังจากตรวจว่ามันกี่ชั้น ซีเมนต์ที่ใส่ไปเยอะไปหรือไม่ ก้อนหินขนาดได้หรือไม่ ทีนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็จะไม่ใช่ตัวบท แต่จะกลายเป็นคำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะไม่ได้เป็นการชำระเพื่อให้กระชับ ทันสมัย แต่จะกลายเป็นหนังสืออ่านประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรจะเล็กลง ปรับใช้ได้มากขึ้น

ผู้เข้าร่วม : เรื่องเบี้ยปรับในสัญญาจ้างทำของ เพราะว่าสัญญาจ้างทำของไม่ได้กำหนดเรื่องเบี้ยปรับ แต่ในความเป็นจริง หากผู้รับจ้างส่งมอบงานล่าช้าจะมีเบี้ยปรับตามสัญญา แต่ศาลมักใช้ดุลพินิจตามมาตราปกติของบรรพหนี้มาลดตามที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งทำให้คุณค่าของข้อตกลงสัญญานั้นหายไป ซึ่งไม่ควรใช้เรื่องเบี้ยปรับล่าช้ากับสัญญาก่อสร้างเลย เพราะว่าในข้อเท็จจริงการก่อสร้างมักจะถูกล่าช้าและทิ้งงานแล้วมันมีปัญหา ศาลมักจะลดเบี้ยปรับตลอดเลย ลดเยอะด้วย สมมุติว่าสัญญากำหนดเบี้ยปรับไว้ร้อยละ 10

ของมูลค่าทั้งโครงการ เช่นโครงการก่อสร้างมูลค่า 100 ล้าน ก็คือเบี้ยปรับ 10 ล้าน เพราะว่าคู่สัญญาเขามองว่าล่าช้าเขาก็รับมอบทรัพย์สินช้า ก็กระทบต่อดอกเบี้ยเงินกู้ การขายงานของเขา แต่ศาลบอกว่าเป็นจำนวนที่มากเกินไป และพิพากษาให้ชำระเพียงแค่ 2.5 ล้าน ซึ่งไม่คุ้มกับการล่าช้า

.....

3. ครอบครัวและมรดก

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : เรื่องเหตุฟ้องหย่า ต้องการให้แก้ไข**มาตรา 1516 (4)** กรณีผู้ชายมีชู้ ถ้าทิ้งร้างไป 2 ปีแล้วอีกคนมีคู่สมรสหรือชีวิตใหม่แล้ว ก็ถือว่าให้ขาดจากการเป็นคู่สามีภรรยากันเลยก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องไปจดทะเบียนหย่า เพราะว่าประเด็นที่สำนักงานเจอคือ ผู้หญิงอาศัยที่จังหวัดชัยภูมิแต่งงานกับผู้ชายที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมา ฝ่ายชายนอกใจไปมีชู้ ฝ่ายหญิงรับไม่ได้เลยกลับบ้านไปที่ชัยภูมิทิ้งร้างกันมา 3 ปีแล้ว แต่ยังไม่ได้จดทะเบียนหย่ากัน เพราะว่าฝ่ายชายไม่ยินยอมที่จะจดด้วยและฝ่ายหญิงไม่มีเงินที่จะฟ้องหย่า ผมมองว่าในส่วนของการทิ้งร้างคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อไปมีคู่ชีวิตที่อยู่กินฉันสามีภรรยาแบบใหม่ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ตาม ผมมองว่าหากทิ้งร้างกันไป 3 ปี ไม่ต้องจดทะเบียนหย่าก็ได้ ให้ถือว่าการหย่านั้นสิ้นสุดโดยสภาพที่เป็นพฤตินัยของเหตุการณ์ไปเลย เหมือนกับว่าต่างฝ่ายต่างสมัครใจแยกกันอยู่แล้ว 3 ปีขึ้นไป เพราะหากจะจดทะเบียนหย่าที่ไหน จะต้องมาดำเนินการที่จังหวัดที่จดทะเบียนสมรส เช่นกรณีนี้เขามีภูมิลำเนาที่ชัยภูมิ แล้วสามีเขาก็ไม่สมัครใจที่จะหย่า ตอนนี้สามีก็มีภรรยาใหม่อีกคนหนึ่ง มันควรจะยุติได้โดยสภาพ โดยไม่จำเป็นต้องไปฟ้องหย่า

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : ส่วนใหญ่จะเจอประเด็นเรื่องบุตรคือ ฝ่ายชายไม่ยอมจดทะเบียนรับรองบุตร หลังจากที่แยกกันแล้ว ฝ่ายหญิงก็ต้องรับผิดชอบในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรคนเดียว ส่วนใหญ่จะมีความประสงค์ให้ฟ้องจดทะเบียนรับรองบุตร ค่าเลี้ยงดู

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : มรดกที่มีปัญหาตอนนี้มีหลายคดี ที่จะปรึกษาก็คือว่า คดีมรดกกรณีที่เจ้ามรดกคือผู้ตายเสียชีวิต แล้วมีทายาทหลายคน โดยทายาทที่รับมรดกก็เสียชีวิตตาม แต่มีหลานซึ่งเป็นผู้สืบสันดานของทายาทเจ้ามรดก มีปัญหาเรื่องการตามหาทายาทของเจ้ามรดกทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น ทายาทคนที่ 1 เสียชีวิตตามหลักหลานก็จะรับมรดกแทนที่ ต่อมาทายาทคนอื่นยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก ปรากฏว่าผู้จัดการมรดกปกปิดไม่แจ้งว่ามีหลานที่สามารถรับมรดกแทนที่ได้ หมายความว่ายื่นขอเป็นผู้จัดการมรดก และศาลมีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก ต่อมาผู้จัดการมรดกมีการโอนทรัพย์มรดกเป็นของตัวเอง ซึ่งส่วนตัวเห็นว่าเป็นปัญหาทั้งกระบวนการ

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ในประเด็นการรับมรดกทายาท **มาตรา 1629** กำหนดลำดับสิทธิในการรับมรดกของทายาทโดยธรรม แต่ในความเป็นจริงคือลูก ทายาทลำดับที่ 1 ไม่ได้เลี้ยงดูบิดาที่เป็นเจ้ามรดกเลย แล้วคนที่เลี้ยงดูคือหลาน คนที่ไม่มีสิทธิรับมรดก แต่พอเจ้ามรดกเสียชีวิต ลูกจะเข้ามาจัดการทรัพย์มรดกซึ่งบางทีมองว่าไม่ยุติธรรม ควรจะมีบทบัญญัติเพิ่มสิทธิในการรับมรดกให้แก่ผู้ดูแลเจ้ามรดกหรือไม่ คล้ายกับเรื่องผู้อนุบาลที่ผู้ดูแลเจ้ามรดกพอยื่นคำร้องต่อศาล ศาลก็จะยกคำร้องเพราะถือว่าเขาไม่ใช่ทายาท เพราะว่าที่มาปรึกษาก็จะมีประเด็นนี้เยอะ

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ก็มีว่าบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อุปการะเลี้ยงดูบุตรมาโดยตลอด ปรากฏว่าไม่มีสิทธิรับมรดกของลูก แต่มารดาที่ไม่เคยเลี้ยงดูบุตรเลย แต่ลูกพอตายแล้วมารดากลับได้ทุกอย่าง กรณีนี้ก็ไม่ยุติธรรม

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : ส่วนตัวล่าสุดเคยไปค่ายอาสาที่จังหวัดน่าน เจอประเด็นว่าชาวบ้านไม่ค่อยจดทะเบียนสมรสกัน เพราะชาวบ้านเขาอยู่บนเขา กว่าจะลงมาข้างล่างเขาก็เลยไม่ค่อยรู้เรื่องจดทะเบียนสมรสแล้วก็ไม่มีการเขียนพินัยกรรม พอไม่ได้จดทะเบียนสมรส คู่รักที่อยู่กินฉันสามีภรรยาก็ไม่ได้มีสิทธิรับมรดก ถ้าถามวิธีการแก้ไขปัญหา ส่วนตัวก็เห็นด้วยกับกฎหมายคูฮาราของประเทศเกาหลี ที่เสนอการให้สิทธิมรดกของคนที่อุปการะเลี้ยงดู และควรจะครอบคลุมของคนที่อยู่กินฉันสามีภรรยาด้วย

แต่ผมว่าประเด็นนี้ก็จะยากในชั้นสืบพยาน เพราะหากแบ่งทรัพย์มรดกตามลำดับกับสิทธิตามสายโลหิต ก็สามารถหาพยานหลักฐานได้ง่ายเพราะมีข้อมูลในทะเบียนราษฎร์ มีทะเบียนบ้านที่สามารถพิสูจน์ได้อยู่แล้ว แต่ก็รู้สึกว่าควรเพิ่มบทบัญญัติเรื่องนี้ไว้ อาจจะเพิ่มเป็นบทสันนิษฐานก็ได้

กระบวนกร : ก็ควรมีกฎหมายที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ เพราะเป็นปัญหาที่หลายคนก็เสนอเข้ามา อาจจะเป็นการเสนอก็ให้กว้างๆ เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับมรดกของผู้อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่

ผู้เข้าร่วมที่ 6 : กรณีเด็กที่เกิดมาแล้วอยู่กับปู่ย่าตายายเลี้ยงดู พ่อแม่ไม่เคยเลี้ยงดูเลย แต่กลายเป็นพ่อแม่ที่มีสิทธิได้รับมรดกของเด็ก น่าจะเพิ่มบทบัญญัติว่าปู่ย่าตายาย หรือญาติพี่น้องที่เลี้ยงดูให้ความอุปการะมีสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูตอบแทน หรือมรดกของคนที่เขาเลี้ยงดู แต่ไม่จำเป็นต้องไปตัดพ่อแม่ก็ได้ เพราะพ่อแม่ที่ให้กำเนิดมาก็อุ้มท้องตั้ง 9 เดือน ตัดเขาเลยก็ไม่ได้

กระบวนกร : แล้วประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องของการสมรส มีประเด็นใดที่เคยเจอในหน่วยงานไหมคะ เช่น การจัดการทรัพย์สิน หรือหนี้สิน

ผู้เข้าร่วมที่ 6 : ปัญหาเรื่องการจัดการสินสมรสก็มีปัญหาเยอะ การที่กฎหมายกำหนดให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่เกิดหลังจากสมรส ให้ถือเป็นสินสมรสหมด ส่วนตัวเห็นว่าก็ไม่ยุติธรรม แต่ว่าจะไปตัดสินสมรสทิ้งหมดก็ไม่ได้ ส่วนตัวเห็นว่าควรเพิ่มบทบัญญัติในการพิจารณาว่าเป็นสินสมรส โดยอาจมีข้อยกเว้นว่าเป็นสิ่งที่ทำมาหาได้ด้วยตนเอง คือต้องพิสูจน์ว่าคู่สมรสอีกฝ่ายไม่ทำอะไรเลย งานบ้านไม่ทำ ไม่ดูแลอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะปัจจุบันไม่ใช่สมัยโบราณที่ผู้หญิงแต่งงานต้องทำงานบ้าน ดูแลลูก ปัจจุบันผู้หญิงเขาเก่ง สามารถทำงานหาเงินได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้ชายส่วนมากก็ไม่ต้องการหาผู้หญิงสักคนมาเพื่อดูแลเขา

จากประสบการณ์เคยเจอกรณีที่สามีภรรยา อีกฝ่ายงานทำอยู่คนเดียว อีกฝ่ายหนึ่งเป็นอากาศไม่ทำอะไรเลย แต่เมื่อเขาจะหย่ากัน เราก็อธิบายเขาลำบาก เราต้องอธิบายว่าสินสมรสต้องแบ่งกันคนละครึ่งนับแต่วันที่จดทะเบียนสมรส ทรัพย์สินที่ได้ในระหว่างสมรส ก็เป็นสินสมรส ซึ่งบางทีเขาก็รับไม่ได้ เขาก็ไม่อยากจะแบ่ง ก็เป็นปัญหาที่ทำคดีต่าง ๆ แล้วเจอเยอะมาก

สัญญาก่อนสมรสเราต้องเข้าใจก่อนที่จะมาอยู่ด้วยกัน ความรักทำให้คนตาบอด คือ เรามองไม่เห็นข้อเสียของอีกฝ่ายหนึ่งไง ถ้าจะทำตอนนั้นคิดว่าน้อยคนจะทำ เพราะว่าไม่มีใครคิดว่าจะเกิดปัญหาเรื่องนี้ขึ้น แต่พอหลังจากอยู่ด้วยกันแล้วอยู่กินกันไประยะหนึ่งแล้ว ถึงจะเกิดปัญหาตรงนี้

ผู้เข้าร่วมที่ 7 : ประเด็นเรื่องความเสมอภาคทางเพศ ผมเป็นห่วงเรื่องเดียวคือ คำนิยามของการสมรสก็คือชายหญิงอยู่ร่วมกิน ร่วมประเวณี เพื่อที่จะสืบเผ่าพันธุ์ การที่เรายอมรับเพศเดียวกัน สมรส โอกาสที่เราจะขยายเผ่าพันธุ์หรือการที่มีการเกิดมนุษย์ชาติมันจะหดหายไปเป็นส่วนที่กังวล

ผู้เข้าร่วมที่ 8 : การรับมรดกทางอิเล็กทรอนิกส์ พินัยกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีสถานะทางกฎหมายรองรับอย่างไร ซึ่งแม้ว่าจะมี พ.ร.บ.ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ พ.ร.บ.ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ก็เป็นเรื่องนิติกรรมสัญญาอาจจะต้องลองดูว่าจะสามารถใช้กับเรื่องนี้ได้หรือไม่ หากใช้ได้ก็แก้ไข พ.ร.บ.ดังกล่าวโดยการเพิ่มคำนิยามคำว่า พินัยกรรมให้หมายรวมพินัยกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยก็จะครบ

ผู้เข้าร่วมที่ 9 : ปัจจุบันมี พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมที่ออกเป็นกฎหมายแล้ว แต่ว่า พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 9 น่าจะต้องแก้ไขด้วยเพราะเป็นเรื่องของหญิงต่างด้าวได้สัญชาติจากสามีคนไทย ถ้าแก้ได้ก็ฝากไปช่วยแก้ พ.ร.บ.สัญชาติด้วย เพราะกฎหมายผูกพันกันหมดเลย

.....

4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**มาตรา 686** ที่แก้ไขใหม่ กำหนดให้ผู้ให้กู้ต้องฟ้องผู้กู้ก่อน และจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกัน แต่ ณ ขณะนี้สถาบันการเงินได้ร่างระเบียบข้อตกลงว่าในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัด ให้สามารถฟ้องผู้ค้ำประกันได้ ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารหรือสหกรณ์ออมทรัพย์จากประสบการณ์จะฟ้องผู้ค้ำประกันก่อน แทนที่จะฟ้องผู้กู้ จึงเสนอให้แก้ไขกฎหมายให้บัญญัติให้ชัดเลยว่าให้ฟ้องผู้กู้ก่อนจึงจะสามารถฟ้องผู้ค้ำประกันได้

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : ส่วนใหญ่จากประสบการณ์ที่เจอผู้ค้ำประกันไม่เข้าใจลักษณะของการค้ำประกัน ส่วนตัวเคยเจอกรณีที่ผู้ค้ำประกันด้วยกันหลายคน แต่เจอทรัพย์ของผู้ค้ำประกันแค่คนเดียวที่มีทรัพย์สินพอบังคับชำระหนี้ได้ เขาจะไม่เข้าใจว่าทำไมไม่เอาทรัพย์จากผู้อื่นด้วย ทั้งที่เป็นผู้ค้ำประกันร่วมกัน แต่ตามหลักก็คือเจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้แก่ทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันคนใดคนหนึ่งก่อนก็ได้แล้วจึงไปไล่เบี้ย ที่เป็นปัญหาเพราะผู้ค้ำประกันจะไม่เข้าใจว่าทำไมไม่ได้รับความเป็นธรรม ทั้งที่เป็นผู้ค้ำประกันร่วมกัน

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : สมมติมีผู้ค้ำประกันในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู มีผู้ค้ำประกัน 4 คน ผู้กู้ 1 คน ผู้กู้ในฐานะลูกหนี้ลำดับที่ 1 ไม่จ่ายชำระหนี้ เพราะเกษียณไปแล้วสหกรณ์ตัดเงินเดือนจากเขาไม่ได้แล้ว ต่อมาเจ้าหนี้ตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันแล้วเจอผู้ค้ำประกันคนเดียวที่มีทรัพย์สินเพียงพอบังคับชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็จะบังคับขายบ้านที่เป็นทรัพย์สินของผู้ค้ำประกันคนนั้นคนเดียว ผู้ค้ำประกันจึงมาปรึกษาเพราะเขาไม่เข้าใจในส่วนของประเด็นนี้ที่พี่บอกว่าทำไมต้องมาบังคับชำระหนี้แก่เขาคนเดียว ประเด็นต่อมาคือ ภายหลังที่ถูกบังคับชำระหนี้ โดยการนำบ้านไปขายทอดตลาด ผู้ค้ำประกันเจ้าของทรัพย์สินก็เข้ามาสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้ มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ค้ำประกันคนอื่น แต่เขาไม่สามารถที่จะไล่เบี้ยจากคนอื่นได้ เพราะผู้ค้ำประกันคนอื่นไม่มีทรัพย์สินอยู่แล้ว กลายเป็นว่าเขาต้องรับสภาพหนี้เพียงคนเดียว มันไม่เป็นธรรมในสัดส่วนที่เขาควรจะได้รับหนี้ร่วม

ผมจึงมองว่ากรณีผู้ค้ำประกันหลายคนควรแบ่งการรับผิดให้ชัดเจน ให้รับผิดเฉพาะในส่วนของตัวเองที่ค้ำประกัน เพราะผมเห็นว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันที่ถูกบังคับชำระหนี้คนเดียว คือ ผู้ค้ำประกันหลายคนอาจจะยักย้ายขายทรัพย์สินไปก่อนที่หน้าที่จะบังคับฟ้องร้องคดีไปแล้ว กลายเป็นว่าผู้ค้ำประกันคนใดคนหนึ่งต้องรับภาระทั้งหมดนี้แต่เพียงผู้เดียว กลายเป็นว่าตัดในส่วนของความรับผิดชอบของลูกหนี้รายอื่น

กระบวนกร : หรือควรจะมีการเพิ่มกระบวนการเพิ่มเติมในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันควรจะมีหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : ก็เป็นความคิดที่ดีนะครับ คือมีหลักประกันที่เป็นทรัพย์ในการค้ำประกัน คือเพิ่มเติมในส่วนของผู้ที่จะค้ำประกันจะต้องมีหลักประกัน ในการค้ำประกันหนี้นั้นด้วย เช่น ถ้าผมจะไปค้ำประกันให้พี่ ผมต้องมีทุนทรัพย์ที่เป็นหลักประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ก็ต้องมีหลักที่ต้องแบ่งความรับผิดกับผู้ค้ำประกันคนอื่น ไม่ใช่คนใดคนหนึ่ง หากไม่มีทรัพย์เป็นหลักประกันในการค้ำประกัน ก็ไม่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้ค้ำประกัน

กระบวนกร : ถ้าเรามองอีกแง่หนึ่งเราควรจะแก้บทบัญญัติเรื่องนี้ให้เหมือนกับกรณีข้อตกลงที่ห้ามผู้ค้ำประกันรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ตามมาตรา 681/1 โดยนำหลักการเดียวกันนี้มาใช้กับกรณีผู้ค้ำประกันหลายคนได้หรือไม่ คิดว่าแนวทางนี้จะสามารถแก้ปัญหานี้หรือเปล่า อาจจะเป็นการระบุเลยว่า ผู้ค้ำประกันคนนี้รับผิดเท่านี้ รับผิดเป็นส่วน ๆ โดยตกลงค้ำประกันในเวลาพร้อมกัน เพราะการแก้ไขคุณสมบัติผู้ค้ำประกันอาจแก้ไขในส่วนที่เป็นกฎหมายลำดับรอง แต่ควรที่จะแก้ไขประเด็นนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : การรับผิดแบบลูกหนี้ร่วม ก็มีข้อดีที่เป็นคุณกับเจ้าหนี้ ที่จะสามารถบังคับชำระหนี้แก่ลูกหนี้รายใดรายหนึ่งได้ แต่ประเด็นนี้คือจะทำอย่างไรที่จะให้เป็นคุณกับเจ้าหนี้ และไม่เป็นโทษกับผู้ค้ำหลายรายด้วย ก็ยังเป็นประเด็นที่ต้องวิเคราะห์กันเพิ่มเติมว่าจะต้องมีกฎเกณฑ์อะไรเพิ่มมา

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : กรณีที่ยกตัวอย่างเป็นของการกู้ยืมเงินสหกรณ์ ไม่ใช่เป็นการกู้ยืมทั่วไป ซึ่งต้องการให้มีเอกสาร และผู้ค้ำประกันจะต้องตกลงพร้อมกัน ซึ่งไม่แน่ใจว่าจะต้องมีผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 4 คน หรือไม่ เพราะสัญญากู้ยืมทั่วไปเพราะเขามีสัญญาตกลงกันไว้ แต่ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเป็นสหกรณ์ข้าราชการ เช่น สหกรณ์ตำรวจ สหกรณ์ครู ทีข้าราชด้วยกันมักจะค้ำประกันกัน เพราะเกิดจากความไว้เนื้อเชื่อใจ

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ส่วนตัวคิดว่าอาจจะเป็นระเบียบหรือข้อตกลงของสหกรณ์ ที่ให้ผู้ค้ำประกันหลายรายรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม เพราะจะผลดีกับสหกรณ์ที่จะมั่นใจได้ว่าจะได้รับการชำระหนี้ครบถ้วน จากลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันคนใดคนหนึ่ง ซึ่งอาจไม่ได้พิจารณาว่าจะยุติธรรมกับผู้ค้ำประกันคนอื่นหรือไม่

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : แม้ว่าจะมีการไกล่เกลี่ยกันว่าผู้ค้ำประกันรายอื่นตกลงชำระหนี้ในส่วนตน แล้วนำข้อตกลงดังกล่าวไปยื่นต่อศาล ศาลก็ออกคำบังคับมาให้ แต่หากเขาไม่สามารถชำระหนี้ได้ตั้งแต่ต้น คำบังคับนั้นก็เป็นเพียงแค่กระดาษเปล่า

.....

5. ประกันภัย

ผู้เข้าร่วม 1 : ในส่วนตัวผมคิดว่าตอนนี้มีสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) แล้วก็มีอนุญาโตตุลาการขึ้นมา ศาลก็อนุญาตให้มีการนำอนุญาโตตุลาการมาใช้เพื่อยุติข้อพิพาท เรื่องนี้ก็ยังเป็นเรื่องที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ปัญหาคือ ผมคิดว่ากระบวนการซ้ำซ้อน น่าจะจัดกลุ่มเพิ่มเติมให้อยู่ในหมวดเดียวกันในส่วนของประกันภัยนะ เพราะเมื่อเกิดข้อพิพาท ผู้ให้ประกันภัยก็คือบริษัทประกันต่าง ๆ ก็จะอ้างกฎหมายลำดับรอง เช่น อ้างระเบียบ คำสั่ง กฎต่าง ๆ ซึ่งจะไม่กล่าวอ้างถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ตามคำสั่งของ คปภ. หรือคำสั่งของนายทะเบียน หรือสมาคมประกันภัยวินาศภัย ที่ผมคิดว่ามีผลกระทบต่อการวินิจฉัยของศาลด้วย บางทีศาลก็วินิจฉัยว่าระเบียบของสมาคมเป็นกฎหรือคำสั่งหรือไม่ ผมคิดว่าเป็นปัญหาเรื่องลำดับศักดิ์ของกฎหมาย

ปัญหาที่ผมเคยเจอคือมีการโต้เถียงกันว่าการที่บริษัทประกันภัยอ้างเรื่องกฎหรือระเบียบของสมาคมประกันภัย ระเบียบดังกล่าวใครเป็นผู้รับรอง บริษัทประกันภัยอ้างว่านายทะเบียนรับรอง แต่พอไปดูคำสั่งนายทะเบียนปรากฏว่าก็ไม่มีเรื่องนี้ ทำให้เกิดปัญหาว่าบริษัทประกันภัยตีความเข้าข้างตัวเอง ทำให้กระบวนการยุติธรรมบิดเบี้ยว ฉะนั้นผมเห็นว่าควรกำหนดให้ชัดเจนในเรื่องประกันภัย

ยกตัวอย่างคำสั่งนายทะเบียนที่ขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น กรณีเกิดอุบัติเหตุแล้วมีพิพาทว่าผู้เอาประกันตายในรูปแบบใด ตายก่อนหรือตายหลัง สมมติมีประกันภัยรถยนต์ อุบัติเหตุเกิดขึ้นจากรถยนต์ชนกัน แต่บริษัทประกันภัยชอบตีความอ้างคำสั่งนายทะเบียนพร้อมกับใบความเห็นแพทย์บ้างบอกว่าผู้เอาประกันภัยตายก่อนประสบอุบัติเหตุ โดยอ้างว่าก้านสมองหยุดทำงานก่อนอุบัติเหตุ ทำให้เมื่อมีคดีเกิดขึ้น ชาวบ้านก็ไม่สามารถต่อสู้คดีได้หรอก เพราะมีทั้งใบความเห็นแพทย์ ทั้งคำสั่งนายทะเบียน แล้วบางทีวงเงินประกันแค่ 500,000 แค่ 200,000 ชาวบ้านก็ไม่สู้ พอไม่สู้คดีกระบวนการยุติธรรมทุกอย่างก็ไปไม่ถึงก็จบแค่นั้น ทำให้ผลประโยชน์สุดท้ายในข้อกฎหมาย ก็เป็นประโยชน์กับนายทุน ชาวบ้านไม่ได้ประโยชน์

ผู้เข้าร่วม 2 : เรื่องอายุความในการฟ้องคดีประกันภัย ปกติอายุความละเมิดคือ 1 ปี นับตั้งแต่เริ่มทำละเมิด แต่อายุความที่บริษัทประกันภัยจะให้ผู้เอาประกันภัยเรียกค่าสินไหมทดแทน **มาตรา 882** กำหนดให้ต้องเรียกค่าสินไหมทดแทนภายในสองปี จึงเกิดประเด็นว่าถ้าลูกค้าผู้ถูกทำละเมิดเป็นฝ่ายถูก ลูกค้าก็คือผู้ซื้อกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งกฎหมายเรียกว่าผู้เอาประกันภัย แล้วไปเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิน 1 ปีไปแล้ว คือใกล้ครบกำหนด 2 ปี ค่อยไปเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน นั่นแปลว่า บริษัทประกันภัยผู้รับประกันภัยก็จะไปไล่เบี้ยกับตัวของผู้ทำละเมิดไม่ได้ เพราะว่าอายุความไล่เบี้ยเรื่องละเมิดก็แค่ 1 ปี ทำให้ประเด็นนี้มีช่องว่างของกฎหมายอยู่ กรณีถ้าลูกค้าเคลมช้า บริษัทประกันภัยซวย ก็คือไปไล่เบี้ยไม่ได้

ผู้เข้าร่วม 3 : เคยเจอกรณีบริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายเงินให้ เนื่องจากว่าในใบอุบัติเหตุมีการแจ้งเรื่องสุขภาพ แต่ว่าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ แต่ว่าในกรมธรรม์ประกันภัยนั้น มีให้กรอกว่าเคย

ป่วยด้วยโรคนี้หรือไม่ แล้วผู้เอาประกันภัยกรอกว่าไม่เคย แล้วศาลมองว่าอาจจะเป็นการปกปิดสาระสำคัญตาม **มาตรา 865** เพราะว่าข้อความพวกนี้ เป็นแบบฟอร์มมาจาก คปภ. ทั้งที่ความจริงแล้ว ในเรื่องป่วยหรือไม่ป่วยไม่ได้เกี่ยวกับประกันอุบัติเหตุ ต่อให้ผู้เอาประกันภัยปกปิด ก็ไม่ใช่สาระสำคัญ

ผู้เข้าร่วม 1 : เห็นด้วยครับ ประเด็นนี้มักเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันในเวลาขึ้นศาล ผมเห็นว่ามันคนละเรื่อง ประเด็นคือผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ไม่ใช่จากปัญหาสุขภาพ

ผู้เข้าร่วม 3 : ต่อให้ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อมูล ก็ไม่น่าจะเป็นสาระสำคัญของกรมธรรม์ แต่ว่าศาลอาจจะไปมองว่า เรื่องนี้อยู่ในข้อบังคับของนายทะเบียนที่เป็นฟอร์มที่ต้องกรอก แปลว่าเป็นสาระสำคัญ

ผู้เข้าร่วม 4 : ส่วนใหญ่จะเจอในโซเชียล ก็คือเรื่องการปฏิเสธไม่รับทำประกันภัยหรือเรียกเบี้ยประกันที่สูงเนื่องจากเพศสภาพของผู้เอาประกันภัย กรณีผู้เอาประกันภัยที่เคยเปลี่ยนแปลงเพศมาแล้ว หรือว่ากำลังรับฮอร์โมนเพศอยู่ พอบริษัทประกันภัยทราบข้อมูลก็จะไม่รับทำประกันหรือเรียกเบี้ยประกันสูง ๆ

ผู้เข้าร่วม 5 : ส่วนตัวมองเรื่องภาษาของกฎหมาย รู้สึกว่ากฎหมายในเรื่องของประกันภัยเป็นกฎหมายที่มีศัพท์เฉพาะ ที่เป็นเรื่องยากสำหรับประชาชนทั่วไปในการทำความเข้าใจ เช่นคำว่าผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย ประชาชนทั่วไปก็จะไม่เข้าใจว่าสรุปว่าเขาเป็นผู้รับหรือผู้เอาประกันภัยกันแน่

นอกจากนี้มีเรื่องการทำประกันภัยของโรงงาน ปัจจุบันมักมีประเด็นเรื่องที่โรงงานกระทบกับชุมชนเกี่ยวกับปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่นกรณีที่โรงงานถูกฟ้องคดีละเมิดหรือว่ามีคำสั่งให้ปิดโรงงาน แต่ว่าชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน เขาไม่ได้รับความเยียวยา เพราะว่าโรงงานเขายื่นขอเป็นคนล้มละลาย เลยคิดว่าถ้าเรามีประกันสำหรับโรงงาน เพื่อที่จะเอาเงินส่วนนั้นมาเยียวยาประชาชนก็น่าจะดี หมายถึงว่าโรงงานใดที่อาจจะมีแนวโน้มกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือว่าชุมชน ก็ควรจะมีกฎหมายกำหนดให้ให้ต้องทำประกัน เพื่อกรณีที่มีคำสั่งปิดโรงงาน แล้วบริษัทล้มละลาย ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนก็จะได้เยียวยาในส่วนของประกัน

อีกประเด็นที่น่าสนใจเรื่องประกันภัยทะเล ที่ว่าปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ เพราะว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 868** เขียนว่า ให้ไปใช้เรื่องกฎหมายทะเล แต่กฎหมายทะเลของประเทศไทยก็ยังไม่มีการประกาศใช้

ผู้เข้าร่วม 6 : ปัญหากรณีที่ค่าประกันภัยกรณีเกิดอุบัติเหตุ ตัวแทนประกันมักจะพยายามบ่ายเบี่ยงที่จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน ลักษณะของการบ่ายเบี่ยงคือ จะพยายามให้เป็นประมาทร่วม เพื่อไม่ให้สามารถเคลมประกันได้ เพื่อที่จะเอาเปรียบผู้เอาประกันภัย ดึงประเด็นข้อเท็จจริงให้เป็นทางอื่น

กรมธรรม์ประกันภัยก็อาจจะส่วนหนึ่งเราต้องดูรายละเอียดให้ดี แต่เวลาเราทำประกันส่วนใหญ่เราก็ไม่ได้อ่านนะ เพราะรายละเอียดเยอะมากแล้วตัวหนังสือก็ตัวเล็ก บางทีตัวแทนประกันก็กรอกให้เราแล้วเราทำหน้าที่เซ็นลายมือชื่ออย่างเดียว

ผู้เข้าร่วม 7 : คิดว่าน่าจะเป็นประเด็นเรื่องเกี่ยวกับผู้เสียหายเป็นหลัก เกี่ยวกับผู้มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ที่ผู้เสียหายเป็นเยาวชน คือบิดา เป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ได้จดทะเบียนสมรสทำให้ก็กลายเป็นปัญหาเรื่องการไม่มีอำนาจฟ้อง ก็เลยต้องใช้วิธีการคือร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายก่อน ผมคิดว่าเรื่องนี้น่าจะมีช่องให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ ณ ขณะนั้น สามารถมีสิทธิฟ้องได้

อีกกรณีหนึ่งที่ค่อนข้างซ้ำซ้อนคือ ผู้เยาว์ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ แต่เขาอยู่กับยายกลายเป็นไม่มีผู้มีอำนาจในการดำเนินการเรื่องเอกสาร หรืออีกกรณีหนึ่งเป็นกรณีที่แม่เป็นชาวต่างชาติ แต่เข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมาย เป็นชนกลุ่มน้อย บังเอิญว่าไปตั้งท้องแต่ก็ไม่ได้จดทะเบียนสมรสอีก แต่คดีนี้มีความง่ายอย่างหนึ่งก็คือว่า ในการที่เด็กเกิดที่เมืองไทยในสูติบัตรใช้ นางบี แต่พอได้บัตรรับรองคนเข้าเมือง แม่กลับใช้เป็นอีกชื่อหนึ่ง กลายเป็นว่าไม่มีความสัมพันธ์กันทางทะเบียน ประเด็นที่ต้องการเสนอในลักษณะของประกันภัย คือ การแก้เรื่องการเป็นผู้มีอำนาจดำเนินคดี หากพิสูจน์ได้ในเบื้องต้นว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เอาประกันภัยก็น่าจะสามารถที่จะไปดำเนินการแทนผู้เอาประกันภัย เพื่อให้เขาได้รับการเยียวยา อยากให้มีกฎหมายมาคุ้มครองในลักษณะเพิ่มเติมขึ้น

ผู้เข้าร่วม 8 : ประกาศของประกันภัยก็มีเยอะเหลือเกิน บางทีเป็นระเบียบ เป็นข้อบังคับของ คปภ. ที่ออกมาเยอะเกินไป ทำให้ประชาชนไม่ทราบ อยากให้มีการรวบรวมในเรื่องนี้ หรือว่าเพิ่มขึ้นมาในข้อกฎหมายหรือในประมวลกฎหมายเองก็ตาม หรือจะเปลี่ยนระเบียบต่าง ๆ เป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นำเรื่องที่ได้รับการยอมรับให้เป็นหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อจะได้ทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ขอบคุณครับ

ผู้เข้าร่วม 9 : การออกกฎหมายที่ไม่ให้ผู้ขายประกัน โทรเกินวันละ 1 สาย ให้มีสิทธิโทรคนละ 1 ครั้งต่อวัน โทรทุกวันเลยมันหลายบริษัท พอรู้ว่าเราจะหมดอายุเนี่ย การโทรมาเพื่อโฆษณาขายประกันให้บังคับใช้เหมือนกับการทวงหนี้เลย เพราะว่าประเด็นคือ ปัญหาเรื่องการโทรศัพท์ขาย คปภ.กำหนดไว้ให้สามารถทำได้

ผู้เข้าร่วม 10 : หนูไม่สามารถทำประกันสุขภาพได้ เพราะว่าเคยผ่าตัดมาตั้งแต่เด็กเลย ตั้งแต่อยู่ ป. 2 ซึ่งตอนนั้นก็ไม่ได้ทำประกันเพราะว่าใช้สิทธิราชการของพ่อแม่ หลังจากนั้นบริษัทประกันภัยก็ไม่รับ จากการ

ที่เคยผ่าตัดแล้วมีการต้องดมยาสลบ ทำให้กระดูกอวัยวะหายไปต่างจากคนอื่น ซึ่งพิสูจน์ไม่ได้ด้วยว่าจะส่งผลระยะยาวหรือไม่ บางทีบริษัทประกันภัยตั้งหลักเกณฑ์ไว้กว้างเกินไป ทั้งที่ยังไม่รู้ว่าเรายังไม่ได้เป็นอะไรเลยแบบนั้น

.....

6. จ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วม 1 : ตอนนี้เรื่องจ้างแรงงาน มีกฎหมายเฉพาะ ก็คือ กฎหมายแรงงาน เพียงแต่ว่าในส่วนของจ้างแรงงาน ก็อาจจะมีบางเรื่องเท่านั้น ที่อยู่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมายแรงงาน ข้อตกลงของกฎหมายจ้างแรงงาน แทบจะถูกตกลง ยกเว้นจากหลักทั่วไป ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปทั้งหมด คือ เราสามารถตกลงกันแตกต่างเป็นอย่างอื่น นอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดได้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นในส่วนของกฎหมายจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หน่วยงานที่ทำงานอยู่แทบจะใช้น้อยมาก

ผู้เข้าร่วม 1 : พี่มองว่าจริงๆ แล้ว สัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เหมือนกับเป็นด่านการันตีสุดท้าย ถ้าข้อเท็จจริงเข้ากับกฎหมายเฉพาะ ก็ปรับใช้ตามกฎหมายเฉพาะ หรือบางกรณี ก็อาจจะไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน แต่ถ้ามีข้อตกลงที่เป็นลักษณะเฉพาะ ก็ยังเป็นไปตามหลักศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา แต่เรื่องการจ้างแรงงานเป็นหลักประกันด่านสุดท้ายที่จะบอกว่า ถ้าไม่ได้มีข้อตกลงอะไรกันเป็นอย่างอื่น ก็จะปรับใช้ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างก็ต้องกลับมาใช้กฎหมายแรงงาน พี่ว่าเรื่องจ้างแรงงานก็ยังต้องคงอยู่ เพราะจริง ๆ กฎหมายแพ่งเกือบจะทั้งหมดและโดยเฉพาะในส่วนของเอกเทศสัญญา คือ หลักประกันด่านสุดท้ายของคู่สัญญา ที่จะพิจารณาว่าสามารถตกลงยกเว้น ได้หรือไม่

ผู้เข้าร่วม 2 : ส่วนตัวคิดว่ามีอยู่สองกรณี คือว่าจะคงไว้หรือจะยกเลิก หรือว่าแก้ไขปรับปรุง แต่ส่วนตัวคิดว่าคงไว้ก็ไม่ได้เสียหาย เหมือนกับถ้าเราไม่ใช้ก็วางไว้ตรงนั้น เป็นหลักประกันด่านสุดท้าย ไม่เสียหายเท่ากับยกเลิกใช่ไหม

กระบวนกร : กรณีสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา จะมีผลกระทบกับลูกจ้างและนายจ้าง ในส่วนของการจ้างแรงงาน ถ้าสมมติว่าผมเป็นนายจ้างแล้ว ผมไม่สามารถที่จะให้พี่ที่เป็นลูกจ้างไปทำงานได้ เพราะลูกจ้างติดโควิดอยู่บ้านสิบห้าวัน แต่ว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้กำหนดแนวทางว่าจะทำอย่างไร ซึ่งเรื่องนี้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ในเรื่องวันลา วันลาป่วย พี่คิดว่าเราควรจะเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หรือไม่ หรือเรื่องนี้อยู่ใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานก็ดีอยู่แล้ว

ผู้เข้าร่วม 1 : ใน พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ก็จะพูดถึงกรณีนายจ้างลูกจ้าง ที่อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน แต่ก็มีลูกจ้างบางประเภทที่ไม่ได้อยู่ภายใต้หลักกฎหมายแรงงาน ที่ต้องกลับมาใช้หลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่พี่มองว่าถ้าบัญญัติไว้เป็นหลักกว้างๆ ก็อาจจะได้นะ เป็นหลักแค่กว้าง ๆ ว่าในกรณีที่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุ ถ้าเป็นเหตุส่วนตัว ผลจะคืออะไร ถ้าเป็นเหตุที่เป็นลักษณะของเหตุสาธารณะ หรือเหตุภัยพิบัติ หรือเหตุอะไรที่เป็นที่ไม่ใช่เหตุส่วนตัว ผลทางกฎหมายควรเป็นอย่างไรหรือความสัมพันธ์ หรือว่าความรับผิดควรเป็นอย่างไรเนี่ย พี่ว่าก็จะทำให้ประมวลกฎหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และก็จะทำให้แรงงานส่วนหนึ่งไม่ถูกลอยแพ

ผู้เข้าร่วม 2 : ประเด็นที่เคยเจอคือ เรื่องของไรเดอร์ที่ว่า ปัจจุบันยังไม่มีการตีความชัดเจนว่าสัญญาจ้างไรเดอร์เป็นจ้างแรงงานหรือว่าจ้างทำของ ทำให้กลุ่มไรเดอร์ ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองจากบริษัท ก็จะเป็นปัญหาว่า เราควรที่จะเพิ่มนิยามของสัญญาจ้างแรงงานให้ครอบคลุมกลุ่มพวกนี้หรือไม่

นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องสัญญาจ้างแรงงาน ก็บัญญัติไว้เพียงแค่ประมาณ 12 มาตรา ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมทั้งหมด อีกทั้งยังมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานเพิ่มเติม เช่น พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน เลยคิดว่าถ้าหากเรายกเลิกลักษณะนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และนำไปรวมเป็นกฎหมายฉบับเดียวกันเลยจะดีกว่าหรือไม่ เพราะส่วนตัวมองว่าสัญญาจ้างแรงงานสามารถแยกออกไปได้เลย แล้วรวบรวมเป็นกฎหมายแรงงานดีกว่า

ผู้เข้าร่วม 3 : เมื่อก่อนพี่เป็น ผอ. มีกรณีครูผู้สอนต่างชาติ ซึ่งครูผู้สอนต่างชาติเวลาเข้ามาทำงานจะต้องมีใบประสบการณ์ ส่วนใหญ่พวกที่มีประสบการณ์จะมีปัญหาก็คือการเรียกเงินเดือนสูง ทำให้โรงเรียนที่มีงบประมาณน้อยไม่สามารถที่จะจ้างได้ ทำให้ใครเป็นต่างชาติ ก็จ้างมาสอนก็เพียงพอ ต่อมาเกิดกรณีปัญหากระทบกระทั่งระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนต่างชาติ พอมีกรณีการฟ้องร้อง ก็โดนข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาเรื่องหนึ่งคือไม่มีใบอนุญาตในการทำงาน สองคือไม่ทราบประวัติของคนเหล่านั้นที่มาสอน พี่เคยเสนอต่อเลขา สปท.กับกระทรวงศึกษาธิการให้สำรวจครูต่างชาติทั้งหมด ใครต้องการจะมาสอนภาษาต่างชาติ ให้ขึ้นทะเบียนไว้ เพื่อที่หน่วยงานของรัฐสามารถที่จะสืบเสาะได้ว่าคนนี้มีความรู้จริงหรือไม่จบปริญญาตรี มีใบประกอบวิชาชีพหรือไม่

ผู้เข้าร่วม 4 : เมื่อสักครู่ที่บนเวทีมีท่านวิทยากร เขาให้คำแนะนำมาว่าจริง ๆ แล้วกฎหมายแรงงานควรที่จะยังอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือว่าควรจะออกมาเป็นพระราชบัญญัติสำหรับดิฉันดิฉันคิดว่าสัญญาจ้างแรงงานก็ควรที่จะยังมีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วก็เพิ่มรายละเอียดโดยการออกเป็นพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ถ้าเอาออกไปเลยทั้งลักษณะ ส่วนตัวคิดว่าจะทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งจะไม่ครอบคลุม ไม่อย่างนั้นเราก็ต้องแก้ไขทั้งหมด

.....

7. หุ้นส่วนบริษัท

ผู้เข้าร่วม : ประเด็นเรื่องจำนวนและคุณสมบัติของผู้ถือหุ้น ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ปัจจุบันแม้ว่าจะมีผู้ถือหุ้นเพียงแค่ 2 คนก็สามารถก่อตั้งบริษัทได้ แต่ในมุมมองของตัวพี่เอง จำนวนสัดส่วนผู้ถือหุ้นอาจจะเปลี่ยนได้แล้ว

แล้วก็ไม่ต้องเพิ่มมาตราให้เยอะมาก เพราะไม่ต้องการให้ประมวลกฎหมายหนาเกินไป และการใช้ภาษาที่เข้าถึงยากต้องตีความ แม้กระทั่งนักกฎหมายก็ยังต้องตีความ

ผู้เข้าร่วม : จากการรวบรวมมาทั้งจากภาคประชาชน และในส่วนของทนายความเอง หุ้นส่วนบริษัทจะมีความรับผิดของนิติบุคคล ปัญหาคือความชัดเจนในส่วนของความรับผิดที่เกี่ยวกับละเมิดหรือการกระทำที่ก่อความเสียหาย แม้ว่าจะอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ก็ตาม หากมีการจงใจหรือเล็งเห็นได้การโยกย้ายทรัพย์รายได้ผลกำไร ก็ควรจะมีหลักเกณฑ์ที่เข้าไปควบคุมเพราะปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพบังคับ นิติบุคคลในทางปฏิบัติแทบจะทำอะไรไม่ได้ เพราะว่าทรัพย์สินที่ได้ไปก่อนหน้านั้นอยู่ในอำนาจของกรรมการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ ในเมื่อกรรมการไม่ต้องรับผิดเพราะอ้างว่าทำงานในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท ไม่มีสภาพที่จะบังคับเขาได้ พูดง่ายๆ กรรมการ มักรอดตัว โดยเฉพาะผู้แทนบริษัท เพราะความรับผิดไม่เหมือนอย่างหุ้นส่วนผู้จัดการที่รับผิดไม่จำกัด

นอกจากนี้หากพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดของในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 เหมือนจะไม่ค่อยครอบคลุม และมีการแก้ไขหลายส่วนแต่มักจะเป็นการแก้ไขกฎหมายเฉพาะ ซึ่งมักไม่มีกฎหมายที่นำมาปฏิบัติใช้ส่วนใหญ่ ทำให้ไม่สามารถก็ทำอะไรกับผู้แทนหรือกรรมการบริษัทไม่ได้เลย

กระบวนกร : เห็นด้วยหรือไม่กับเรื่องที่การก่อตั้งบริษัทง่ายขึ้นกว่าเดิม จากแรกเริ่ม คือ ต้องมีผู้ก่อการ 7 คน ลดลงมาเรื่อย ๆ ซึ่งง่ายมาก แต่กรณีการที่หุ้นส่วนผู้จัดการถูกผู้ชำระบัญชี ยื่นคำร้องขอให้หุ้นส่วนผู้จัดการล้มละลาย ตามห้าง แต่ในขณะที่บทบัญญัติเรื่องบริษัท ไม่มีในส่วนประเด็นนี้ ท่านคิดยังไงบ้างคะ

ผู้เข้าร่วม: คือผู้ก่อการ ปัจจุบัน 2 คนก็สามารถก่อตั้งได้แล้ว ไม่เหมือนในอดีตแต่ที่นี่พอเกิดขึ้น 2 คน บางทีเจตนาแท้จริงของการตั้งบริษัทไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายตราในเรื่องหุ้นส่วนบริษัท แต่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์บางประการเท่านั้น เช่น บางทีตั้งบริษัทเพื่อค้าอสังหาริมทรัพย์ แต่ความจริงคือการตั้งบริษัทเพื่อให้ต่างชาติเข้ามาซื้อที่ดินในประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นเยอะมาก

จากประสบการณ์ที่เคยเจอต่างชาติถือหุ้น 49% พอไปทำนิติกรรมพนักงานที่ดินก็เอะใจ ก็เลยประสานทางเรามา ทั้งนิติกรและนักกฎหมายเห็นตรงกันว่าเขาต้องการซื้ออสังหาริมทรัพย์ สังเกตได้จากเอกสารที่นำมาทำนิติกรรมจะไม่ครบถ้วน และดูไม่มีความรู้ใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการด้านบริษัท หรือการประกอบธุรกิจเลย เช่น ขอบวัตถุประสงค์มักจะมีข้อที่ระบุว่าดำเนินการประกอบการเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์เพื่ออยู่อาศัย พอไปดูรายชื่อผู้ถือหุ้นก็พบว่าเป็นชาวต่างชาติ รายงานการประชุมก็ไม่มี ผมก็สังเกตเห็นความผิดปกติแล้วแต่ก็ไม่อยากจี้เขาเยอะ ผมจึงถามเขาว่าเคยประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นหรือไม่ เคยจัดตั้งการประชุมสามัญหรือวิสามัญอะไรบ้างไหม ซึ่งเขาตอบว่าไม่เคยเลย แม้ว่าในทางปฏิบัติจะมีผู้ถือหุ้น 2 คนก็สามารถประชุมได้ แต่ประเด็นคือเขาไม่บอกวัตถุประสงค์ในการซื้อ พยายามที่จะอ้างว่าเป็นการซื้อที่ดินภายในกรอบวัตถุประสงค์กว้างๆ ตามที่ไปจดทะเบียนก่อตั้งบริษัท กับประเด็นเรื่องมูลค่าแฝงของการจดทะเบียนก่อตั้งบริษัทด้วย เพราะมีผลเยอะมากกับการคิดภาษี เมื่อมีการทำนิติกรรม มันกระทบหมดเลย

ผู้เข้าร่วม : ปัจจุบันมีช่องทางที่จัดตั้งบริษัทกันง่ายขึ้น ใครก็ทำได้นาย ก. ข. ดำ แดง โดยวัตถุประสงค์ไม่จำต้องแน่ชัด ตรงนี้ควรจะมีหลักเกณฑ์อะไรที่เข้ามาเป็นตัววางเงื่อนไขสักนิดก่อนไหม เช่น อาจจะต้อง มีการเพิ่มรายละเอียดของหนังสือบริคณห์สนธิก่อนที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า จะอนุมัติการจดทะเบียนก่อตั้งบริษัท โดยอาจแก้ระเบียบของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า แต่ถ้าหากนำมาแก้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย ก็ดี เพราะเป็นกฎหมายแม่บท

ผู้เข้าร่วม : อันนี้เห็นด้วยอย่างยิ่ง เหมือนที่วิทยากรหลายท่านพูด ถ้าภาษาของบทบัญญัติยิ่งง่ายยากต่อการตีความ หรือตีความไม่ได้เลย สิ่งนี้คือกฎหมายที่ดีที่สุด 1 มีน้อย 2 ตีความไม่ได้ เพราะพอตีความได้เราต่างต้องการตีความเข้าตัวเอง ผมก็เป็นผู้ได้ประโยชน์ ผมก็ตีความแบบผมสิ ผู้เสียประโยชน์เขาก็ต้องตีความแบบเขาว่าเขาเสีย เพราะฉะนั้นปัญหาของกฎหมายตอนนี้คือ การนำใช้ โดยเฉพาะการตีความและขยายความที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน ทนายความเองบางทีก็ยังเข้าใจกันผิด ที่จริง เราคือ ส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมร่วมกันค้นหาความจริงพิสูจน์ต่อศาล ศาลมีหน้าที่รับฟังข้อเท็จจริงทุกด้าน แล้วนำข้อกฎหมายมาปรับใช้ แต่ปัญหาคือข้อเท็จจริง ทนายความฝ่ายหนึ่งนำเสนอข้อเท็จจริงแบบหนึ่ง อีกฝ่ายก็อีกแบบหนึ่ง และตีความกันคนละอย่าง เพื่อจะชี้นำศาลให้เห็นตามที่ตนเองว่าหรือต่อสู้คดี เพราะฉะนั้นประเด็นคือ ศาลเห็นแล้วพร้อมจะเอาข้อกฎหมายมาใช้ ทั้ง ๆ ที่บางทีเห็นแล้วไม่ใช่ แต่โดยหน้าที่ทำได้แค่นั้น เพราะศาลมีหน้าที่ปรับบท ปัญหาก็ถอยกลับมาที่ชาวบ้านประชาชนรวมถึงทนายความเอง ซึ่งเป็นตัวแทนภาคเอกชน ในส่วนของทำหน้าที่ตัวแทนประชาชนทั่วไปอยู่แล้วตรงนี้ ซึ่งข้อเท็จจริงบางส่วนที่ได้มาทนาย ก็ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ย่อมไม่รู้ถึงเจตนาที่แท้จริงของลูกความตัวเอง

ผู้เข้าร่วม : บางอย่างมีเสรีภาพเกินไปก็ไม่ไหว ทุกคนก็มีกฎหมายด้วยตัวเอง ทุกคนก็สามารถออกกฎหมายได้ ผมเลยมองว่าในเมื่อเราไม่ได้เป็นปัจเจกบุคคลทั้งหมด แต่เราต่างเป็นสังคมร่วมต้องยอมรับในกติการ่วม เป็นอำนาจแท้จริงของการใช้กฎหมาย ภายใต้ความเป็นอยู่ของสังคมที่สงบสุข เพราะฉะนั้นอาจจะมีกฎหมายบางตัวที่ผมรับไม่ได้ แต่ถ้าคนหมู่มากรับได้ ผมก็ต้องยอมปฏิบัติตาม ถ้าผมอยู่ในสังคมนี้ กฎหมายที่ดีต้องเป็นกฎหมายที่ตอบโจทย์สังคม บางคนร้องหาความยุติธรรม ร้องขอความเท่าเทียม แต่ความจริง ความเท่าเทียมไม่ใช่ความยุติธรรม ความยุติธรรมต้องเป็นไปตามบริบท เพราะถ้าเท่าเทียมหมด ปัจจุบันคนรวยคนจนยังมีช่องว่างกันอยู่ กลับมาที่หุ้นส่วนบริษัทคุณเข้าหุ้นเพื่ออะไร เพื่อประโยชน์ส่วนตนทั้งนั้นเลย ส่วนใหญ่ หรือเพื่อแสวงหาผลกำไร บางคนจัดตั้งบริษัทขึ้นมาเพื่อทำธุรกิจสีเทา ซึ่งปัจจุบันเยอะมาก จัดตั้งขึ้นมา เพื่ออ้างใช้ประโยชน์อ้างอิงว่าตัวเองเป็นกรรมการ เป็นผู้จัดการ เพราะดูดี ดูโก้มีตราประทับ เพื่อหลอกในการขอสินเชื่อทำธุรกิจหรือนิติกรรมกับคนอื่น

กระบวนกร : แสดงว่าการที่ปัจจุบันบริษัทก่อตั้งง่ายขึ้นนั้น เป็นช่องทางของการละเมิด ทำธุรกิจในเชิงทุจริตด้วยใช่หรือไม่

ผู้เข้าร่วม : จริงๆ ขออนุญาตมองสองมุม อันดับแรก จากที่กล่าวข้างต้นเรื่องความรับผิดของกรรมการ ที่กรรมการส่วนใหญ่มักลอยตัวไม่ต้องรับผิดต่อบริษัท ทั้งที่กรรมการก็ได้ผลกำไรจากการประกอบการ คุณโอนคุณยักย้ายนู่นสารพัดเลย แต่สุดท้ายก็วกกลับมาที่การประกอบการอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ พอเกิดความรับผิดหรือเกิดอะไรขึ้นคุณก็ไม่ต้องรับผิด สุดท้ายผิดสัญญาสะสมกันมากขึ้นคุณจะไม่เอาบริษัทนี้แล้ว ก็ไปจดทะเบียนบริษัทใหม่ก็เริ่มแผนธุรกิจใหม่ แล้วก็ปล่อยให้บริษัทเดิมเป็นหนี้ สุดท้ายบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคล ที่ไม่มีสภาพตามความเป็นจริง ก็บังคับอะไรไม่ได้ ไปยึดเก้าอี้ไม่ได้ แต่ถ้ามีกฎหมายที่ส่งผลต่อความรับผิดเช่น การเงินที่ได้ไป สงวนไว้ 2 ปี เหมือนกรณีที่กรรมการลาออกยังตั้งรับผิดในผล 2 ปีนับแต่วันลาออก

ในอีกมุมหนึ่งกรรมการของบริษัทที่ไม่ควรรับผิดในผลละเมิดความเสียหายก็ควรมีเช่นกัน เช่น สมมติผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน มีเหตุเกิดอยู่ในโรงเรียนระหว่างครูกับเด็ก ครูเป็นลูกจ้าง นายจ้างต้องรับผิดละเมิด นายจ้างคือโรงเรียน นิติบุคคลไม่ใช่ผอ. ผอ.เป็นเพียงผู้บริหารตราบใดที่เขาไม่ได้ละเมิดโดยตรง ก็ไม่ต้องร่วมรับผิดโดยผลของกฎหมาย เว้นแต่เขาสั่งการณ์ให้เด็กคนนั้นวิ่งเลย ทั้งที่เด็กเป็นโรคหัวใจ กรณีนี้เขาก็ต้อวรับผิดโดยตรง ส่วนครูผู้ดูแลต้องร่วมรับผิดถ้าพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้ไม่ใช่ความระมัดระวังตามสมควรก็แสดงให้เห็นภาพความรับผิดของผู้บริหารหรือกรรมการ ถ้าเขาไม่ได้ละเมิดโดยตรงเขาก็ไม่ควรต้องรับผิด ผมจึงเห็นว่าเรื่องนี้มองได้สองมุมก็ควรมีกฎหมายบัญญัติให้ชัดไปเลย เช่น กรรมการไม่ต้องรับผิดในเหตุละเมิดเรื่องของลูกจ้าง เป็นแค่ไอเดียที่ฉุกคิดและเปรียบเทียบกับหุ้นส่วนบริษัทได้

กระบวนกร : ไม่แน่ใจว่าเคยทราบกันไหมว่าปี 57 มีไอเดียการร่าง พ.ร.บ.การจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียว เป็นร่างจนมาถึงตอนที่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็น 2 คน เพื่อยกเลิกหุ้นลม เพื่อสะท้อนความเป็นจริงให้เป็นบริษัท เพื่อให้ตัวระบบบางอย่าง เช่น 1 การมีผู้ก่อการ 2 การจดทะเบียนหนังสือ บริคณห์สนธิชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะว่าการมีระบบเข้าหุ้น การจดหนังสือก่อตั้งบริษัท ช่วยให้ประชาชนถูกหลอกมาลงทุนน้อยลง เพราะเมื่อเป็นบริษัทเหมือนถูกป้องกัน 2 ชั้น ที่ต้องได้รับการจดทะเบียนหนังสือบริคณห์สนธิก่อนที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า แล้วสุดท้ายจึงจะจดทะเบียนก่อตั้งบริษัทอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเห็นด้วยแต่เริ่มจะเห็นถึงการลดลงของการตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ โดยเฉพาะห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เพราะแทบจะเป็นแพลตฟอร์มที่ซ้ำกับบริษัทแล้ว แน่นอนว่าห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ยังคงมีอยู่เพราะตั้งง่าย แค่ช่วยกันขายของก็เกิดขึ้นได้ ส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัดก็ยังเกิดขึ้นได้บ้างบางครั้ง กับการมีกลุ่มสตาร์ทอัพ (Startup) ที่ต้องการบริหารจัดการเอง แต่ต้องการเงินลงทุน

ผู้เข้าร่วม : เมื่อสักครู่ที่มีการพูดถึงร่างการจัดตั้งบริษัทด้วยผู้ก่อการเพียง 1 คน ปัญหาของบริษัทจัดตั้งก่อการได้เพียงคนเดียวคือเวลาประชุมผู้ถือหุ้นคนเดียวจะประชุมอย่างไร ขัดกับกฎหมายที่ต้องมีประชุมใหญ่สามัญในการดำเนินกิจการ เพราะฉะนั้นต้องมีการชำระกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เราไม่ได้ชำระกันมาตั้งแต่แรก ในทางปฏิบัติเป็นประเด็นโต้แย้งกันมีคดีขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก ฝ่ายหนึ่งบอกลงคะแนนแบบเปิดเผย ฝ่ายหนึ่งบอกลงคะแนนแบบลับ ลงคะแนนแบบเปิดเผย ส่วนใหญ่ยกมือแสดงตน นับคะแนนเสียง 1 หัวต่อ 1 เสียง แต่ถ้าลงคะแนนเสียงแบบลับ นับคะแนนเสียงจากจำนวนหุ้น โดยสภาพผู้ถือหุ้นเยอะก็ชนะอยู่แล้วจะประชุมทำไม จึงเป็นประเด็นกลับมาว่าคุณจัดตั้งบริษัทคนเดียวได้สิ ถือหุ้น 100% ไปเลย แต่ก็จะถูกตั้งคำถามว่าจะประชุมบริษัทได้อย่างไร จะดำเนินกิจการอย่างไร

กระบวนกร : ซึ่งสุดท้ายเขาแก้ตัวบทบัญญัติแค่ส่วนของจำนวนคน ไม่ได้แก้ในส่วนรายละเอียดการประชุม

ผู้เข้าร่วม : ที่ผ่านมาประเทศไทยเราแก้ไขกฎหมายแค่เฉพาะเรื่องที่สนใจ เรื่องที่ประเด็นตอนนั้นไม่ได้สนใจเรื่องการแก้ไขกฎหมายอย่างเป็นระบบ เพราะฉะนั้นผมจึงเห็นด้วยกับโครงการนี้จริงๆ นะ เรามาคุยมาถกกันทุกภาคและรวบรวมไปนำไปสู่การแก้กฎหมายแบบจริงจังต่อไป ข้อมูลนี้ก็ยังสามารถนำไปใช้ได้จริง

กระบวนกร : อันนี้เป็นเหมือนจุดอ่อนของระบบซีวิลลอว์ (Civil law) พอเป็นระบบประมวลจะไปแตะมาตราหนึ่ง ก็จะกระทบต่อมาตราอื่น แล้วประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มันใหญ่มาก ใช้เวลาร่างก็นานที่สุด แก้นานที่สุด แล้วก็จะไปกระทบกับกฎหมายวิธีพิจารณาความด้วย

ผู้เข้าร่วม : พระราชบัญญัติ กฎกระทรวงก็มีเยอะมาก ผมคิดว่าควรจะเอามารวมมาตกผลึก รวมถึงหลักคำพิพากษาศาลฎีกา ให้เป็นหลักเดียวกันไปเลย ถ้าจะให้เห็นแบบง่ายๆ ผมว่านำพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง รวมถึงระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท เอาเรื่องนั้นมาจับเข้ามาใส่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย

อีกเรื่องการค้าแข่งกับห้าง กรรมการมักชอบเปิดบริษัทแข่งกับตัวบริษัท กรรมการคนอื่นก็รู้แต่ตอนแรกไม่เกิดปัญหาไม่เป็นไร แต่พอเกิดเรื่อง **มาตรา 1169** กำหนดว่าถ้ากรรมการไม่ฟ้องให้ผู้ถือหุ้นฟ้องได้ แต่โดยสภาพผู้ถือหุ้นก็คือกรรมการเป็นส่วนใหญ่ เขาก็จะไม่ฟ้องความเสียหาย และถ้าการกระทำนั้นก่อให้เกิดหนี้ต่อบุคคลภายนอก **มาตรา 1169** วรรคสองระบุให้เจ้าหนี้ฟ้องได้ แต่ถ้าไม่ก่อให้เกิดหนี้ต่อบุคคลภายนอก แต่มีบุคคลที่ได้รับความเสียหาย เขาก็ไม่มีช่องกฎหมายที่จะเข้ามาฟ้องกรรมการ

.....

กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café

ซื้อขาย

ประเด็นซื้อขาย เช่าทรัพย์ และเช่าซื้อ มีแบ่งเป็นสองกรณีด้วยกัน กรณีที่ 1 ผู้เสนอเห็นว่า ควรจะมีการแก้ไขที่ตัวบทบัญญัติ ส่วนอีกฝั่งหนึ่งก็มองว่า ในส่วนของการปรับปรุงกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรมีการปรับปรุงที่การใช้คำ เพื่อให้คำในบทบัญญัติสามารถปรับใช้ได้ในทุกสถานการณ์

จ้างทำของ

มีการเสนอผ่านกูเกิลฟอร์ม (Google Form) ว่า สัญญาจ้างทำของที่เป็นลักษณะของสัญญาจ้างสัญญาก่อสร้าง ไม่ควรกลับไปใช้ในลักษณะของการเลิกจ้าง แบบสัญญาจ้างทำของทั่วไป เพราะโดยปกติลักษณะของการจ้างก่อสร้าง จะมีการจ่ายเป็นงวด เช่น งวดที่ 1 เสร็จแล้วก็จ่าย งวดที่ 2 เสร็จแล้วจ่าย จึงอาจจะเกิดกรณีงวดที่ 4 ผู้รับจ้างหรือผู้ว่าจ้าง เกิดเลิกจ้างกันไป คือไม่มีการก่อสร้างต่อ แม้ตัวสัญญาจะมีการระบุว่าต้องมีกี่งวด แต่พอได้คุยกับทางท่านทนายผู้เข้าร่วม เขาเห็นว่าเราไม่ควรไปแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่แล้ว เพราะ**มาตรา 605** เรื่องการบอกเลิกสัญญาจ้างทำของ ก็ปรับใช้เรื่องการบอกเลิกสัญญาตาม**มาตรา 391** ที่ให้ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สถานะเดิม ดังนั้นจึงมีข้อถกเถียงว่าประเด็นนี้ ควรออกมาในรูปแบบของกฎหมายพิเศษหรือไม่ หรือว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตีความคุ้มครองเพียงพออยู่แล้ว

อีกเรื่องหนึ่งก็คือ เรื่องเบี้ยปรับการล่าช้าในการก่อสร้าง ปกติในตัวสัญญาจะมีการระบุว่า ถ้าสมมติก่อสร้างล่าช้าเขาจะปรับเท่าไหร่ แต่พอขึ้นไปสู่ศาล ศาลมักจะวินิจฉัยโดยการนำหลักเรื่องเบี้ยปรับมาใช้ตัดสินคดี คือลดเบี้ยปรับลง เช่น ในสัญญาระบุว่าหากส่งมอบงานล่าช้า ผู้รับเหมาจะต้องเสียเบี้ยปรับ 15 ล้านบาท แต่ศาลพิพากษาให้เหลือ 5 ล้านบาท ผู้เข้าร่วมเห็นว่ากรณีนี้ ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของสัญญาหายไป และกระทบต่อผู้ว่าจ้าง ควรมีการเพิ่มเติมเกี่ยวกับเบี้ยปรับ ในเรื่องของสัญญาจ้างทำของ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไว้โดยเฉพาะ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้ดุลพินิจในการปรับลดเบี้ยปรับตามหลักเรื่องหนี้

ครอบครัวและมรดก

เริ่มที่บรรพ 5 ครอบครัว ประเด็นเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศ ปัจจุบันเรามี พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมแล้ว แต่มีประเด็นในส่วนของ พ.ร.บ.สัญชาติ เรื่องการได้สัญชาติมาตามคู่สมรส ตามสามีภรรยา ซึ่งยังใช้ตามนิยามเดิม ที่ใช้คำว่า สามีภรรยาอยู่ ตาม**มาตรา 9** และ**มาตรา 11** ของ พ.ร.บ. เพราะฉะนั้น ถ้าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เปลี่ยนเป็นคู่สมรสแล้ว พ.ร.บ.สัญชาติ ก็ควรที่จะเปลี่ยนตามด้วย

ประเด็นเรื่องของการจัดการทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส ในส่วนที่เป็นสินสมรส มีผู้เข้าร่วมที่เสนอมาหลายท่าน ผู้เข้าร่วมเห็นว่า ประเทศไทยควรจะส่งเสริมหรือว่ากำหนดเป็นเงื่อนไข ในการสมรสไปเลยในการจัดทำสัญญาก่อนสมรส ถ้าหากเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ที่มีสัญญาก่อนสมรส ระบุว่าตัวเองมีสมบัติ

อะไร หรือว่าในอนาคตถัดไป การทำนิติกรรมจะให้ใครเป็นคนดูแล เพราะฉะนั้นสัญญาก่อนสมรสก็จะป้องกันในเรื่องของทรัพย์สินได้ส่วนหนึ่ง เพราะว่าผู้เข้าร่วมก็เสนอมุมมองว่า ในระหว่างสมรสแล้วทรัพย์สินที่ได้มาภายหลังการสมรส เป็นสินสมรสทั้งหมด แต่ถ้าหากเขาหาทรัพย์สินนั้นมาได้โดยน้ำพักน้ำแรง ของ และบางสิ่งบางอย่าง คู่สมรสไม่เคยช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูเลย ถ้าจะให้ทุกอย่างตกลง มาเป็นสินสมรสทั้งหมด ก็ไม่ควรหรือเปล่า

ประเด็นเรื่องเหตุฟ้องหย่าตาม**มาตรา 1516 (4/2)** เรื่องเหตุทิ้งร้าง โดยปกติหากคู่สมรสทิ้งร้างหรือสมัครใจแยกกันอยู่เกินกว่า 3 ปี กรณีนี้ผู้เสนอเห็นว่า ควรจะให้การหย่ามีผลทันทีเลย โดยที่ไม่ต้องจดทะเบียน เพราะว่าบางกรณี คู่สมรสอยู่คนละจังหวัดกัน ฝ่ายหนึ่งอยู่ภาคใต้ อีกฝ่ายอยู่ภาคเหนือ ไม่มีทางที่สองคนจะมาเจอกันแล้ว เพราะว่าสมัครใจแยกกันอยู่ แต่เวลาที่เขาจะไปทำนิติกรรมใดก็ยังคงเป็นสินสมรสอยู่ หรือไปจดทะเบียนใหม่ ก็ไม่ได้ เพราะว่าก็จะเป็นสมรสซ้อน อีกทั้งบางคน ก็ไม่มีเงินเพียงพอที่จะดำเนินการเรื่องฟ้องหย่าด้วย ถ้าสมัครใจทิ้งร้างแล้วเกินกว่า 3 ปี ควรที่จะมีการปรับให้เป็นการหย่า โดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ต้องมีการฟ้องหย่า โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สามารถไปร้องขอต่อนายทะเบียนจดทะเบียนหย่าได้เลย ให้ถือว่ามีเหตุแห่งการหย่า

ในส่วนบรรพ 6 เรื่องของมรดก เป็นส่วนในเรื่องของ**มาตรา 1629** ลำดับทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก ทางผู้ร่วมงานเสนอเหมือนกันเลยว่า ควรที่จะปรับเพิ่มหลักเกณฑ์ สำหรับสิทธิในการรับมรดกของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก โดยอาจเป็นใครก็ได้ อาจจะทายาทตามสายโลหิต หรือบิดาที่ไม่ชอบโดยกฎหมาย แต่เลี้ยงดูบุตรมาถึงเวลาที่บุตรตาย

ประเด็นถัดมาคือ เรื่องของการกำจัดสิทธิ มิให้ได้รับมรดกตาม**มาตรา 1606** ทางผู้เข้าร่วมเสนอแนะว่า ควรจะมีการเพิ่มเหตุเป็นเรื่องศีลธรรมอันดี จากการไม่เลี้ยงดู คือถ้าหากว่าไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดกเลยก็มีเหตุในการจำกัด มิให้ได้รับมรดกได้ ตาม**มาตรา 1606**

สุดท้ายเรื่องของการทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เพราะว่าผู้เข้าร่วมเห็นว่า บางครั้งพินัยกรรมแบบเอกสารทั่วไปให้ทนายมาร่าง ก็ยังสามารถทำได้ หรือกรณีพินัยกรรมด้วยวาจา จึงเสนอให้มีการปรับเพิ่มเรื่องของการยอมรับพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น บางท่านเสนอว่าขอให้ทำพินัยกรรมเป็นวิดีโอ หรือเป็นการอัดเสียงพินัยกรรม ที่อาจมีข้อควรระวังที่ต้องคำนึง เรื่องของการพิสูจน์ข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น หากจะมีการแก้ในประเด็นดังกล่าว

<u>กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ</u>

ประเด็นแรก คือ เรื่องของการค้ำประกัน มีผู้เข้าร่วมจากสหกรณ์ครูที่เจอปัญหาเรื่องค้ำประกันในเรื่องระเบียบที่สหกรณ์ครู ที่กำหนดให้จะต้องมีผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 4 คน แต่ตามหลักกฎหมายแพ่งผู้ค้ำประกันหลายคน ต้องรับผิดร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วม กรณีนี้เกิดประเด็นปัญหาว่าผู้ค้ำประกันร่วมซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วม มีเพียงผู้ค้ำประกันคนเดียวที่มีทรัพย์สินเพียงพอ ที่เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้ได้ อีก 3 คน

ที่เหลือไม่มีทรัพย์สินอะไร ทำให้เมื่อเจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ เอาจากผู้ค้ำประกันคนที่มีทรัพย์สิน โดยหลักแล้วผู้ค้ำประกันก็มี สามารถสวมสิทธิในการไล่เบี้ยจากผู้ค้ำประกันคนอื่นได้ แต่เมื่อผู้ค้ำประกันคนอื่นไม่มีทรัพย์สินก็ทำให้ไม่สามารถที่จะไล่เบี้ยเอาได้

ในประเด็นนี้ จึงมีการเสนอว่าควรจะแก้ไขกฎหมายในเรื่องค้ำประกัน ในรูปแบบที่ว่าจะไม่อนุญาตให้มีผู้ค้ำหลายคนดีหรือไม่ หรือจะแก้ไขว่า ระหว่างผู้ค้ำประกันด้วยกัน ไม่ให้รับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม หรือจะเพิ่มหลักเกณฑ์ของผู้ค้ำประกันหลายคน ในตัวสัญญากู้ยืมของสหกรณ์ออมทรัพย์ว่า ผู้ค้ำประกันจะต้องมีคุณสมบัติใดบ้าง มีทรัพย์สินอะไรบ้าง เพื่อที่จะลดความเสี่ยงให้ผู้ค้ำประกันถูกบังคับชำระหนี้คนเดียว

ประเด็นกรณีสัญญากู้ยืม ที่ผู้ให้กู้เป็นสถาบันการเงิน คือมีข้อตกลงบางอย่างที่ได้กำหนดข้อตกลงเพื่อที่จะเรียกชำระเงินจากผู้ค้ำประกัน ก่อนลูกหนี้ผู้กู้ ทำให้ผู้ค้ำประกัน ถูกฟ้องก่อนลูกหนี้

<u>ประกันภัย</u>

ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่แล้ว บริษัทประกันภัยมักตั้งธงปฏิเสธ ไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนไว้ก่อน ซึ่งเป็นเรื่องที่กฎหมาย จำเป็นต้องเข้ามาคุ้มครองตัวผู้เสียหาย เช่น การอ้างเรื่อง ผู้เอาประกันภัยประมาทร่วม หรือว่ามีการอ้างเรื่อง ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อเท็จจริงสาระสำคัญในบางกรณี เช่น เป็นกรณีประกันอุบัติเหตุ แต่ว่าในการตอบคำถามของกรมธรรม์ มีเรื่องสุขภาพที่ต้องตอบด้วย แล้วพอไม่ได้ตอบเรื่องสุขภาพ กลายเป็นว่า เป็นการปกปิดสาระสำคัญ ซึ่งศาลจะตีความลักษณะนี้ เพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) กำหนดคำถาม จึงกลายเป็นช่องที่ทำให้บริษัทประกันภัย นำมาเป็นข้ออ้างในการปฏิเสธสิทธิ ในการที่จะจ่ายค่าสินไหม

นอกจากนี้ มีผู้เข้าร่วมเสนอ กรณีที่ผู้ปกครองของเด็กเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัย แต่ว่าเขาเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือกรณีที่เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ แต่อยู่กับยาย หรือว่าอยู่กับคุณป้า ซึ่งทำให้กระบวนการในการที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายเหล่านี้ ล่าช้า จึงมีการเสนอให้เพิ่มหลักเกณฑ์พิเศษเฉพาะสำหรับกรณีประกันภัย เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก และผู้ปกครองของเด็กในกรณีที่ต้องได้รับเยียวยา

ต่อมาก็คือเรื่องของกฎหมายประกันภัย รายละเอียดบางเรื่องไม่ได้อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ว่าอยู่ในระเบียบของ คปภ. ซึ่งมีเยอะมาก แล้วก็ไม่ได้มีการรวบรวมไว้ หรือว่าไม่ได้เคยนำมาพิจารณาว่าเรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญ ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้มีการพิจารณานำหลักเกณฑ์เหล่านี้ มาใส่ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างชัดเจนไหมนะคะ เพราะว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องเยอะ รูปแบบเยอะ ประชาชนเข้าไม่ถึงเงื่อนไขเหล่านี้

และมีเรื่องของเกณฑ์ในการพิจารณาการเข้าทำประกันภัยว่า ควรให้เสรีภาพกับบริษัทรับประกันภัยมากน้อยเพียงใด เพราะมีกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็น LGBTQ ที่มีการไปผ่าตัดแปลงเพศ แล้วไม่ได้รับประกันภัย คือบริษัทประกันภัย สามารถกำหนดเกณฑ์การรับประกันภัยได้เองโดยชอบเลยหรือไม่ หรือว่าควรจะต้องควบคุมหรือไม่

ประเด็นสุดท้ายคือ เรื่องอายุความของประกันภัย ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ภาย 2 ปี แต่ว่าอายุความละเมิดมีระยะเวลาเพียง 1 ปี ทำให้บริษัทประกันภัยเสียหาย จากการที่ผู้เอาประกันภัยเรียกค่าสินไหมทดแทนล่าช้า

<u>จ้างแรงงาน</u>

ในส่วนของจ้างแรงงานประเด็นหลัก ๆ จะมีความเห็นที่แตกต่างกัน ก็คือบางท่านเห็นว่า ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะการจ้างแรงงาน ไปรวมในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 แต่ก็จะมีบางท่านบอกว่าควรที่จะแยกแบบนี้ดีแล้ว อันนี้ก็จะเป็นประเด็นหลักนะครับ แล้วก็จะมีอีกเรื่องหนึ่ง เป็นกรณีการจ้างชาวต่างชาติเข้ามาสอน ปรากฏว่าเมื่อตรวจสอบคุณวุฒิ พบว่าไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษากำหนด ซึ่งก็เกี่ยวข้องกับในส่วนของสัญญาจ้างแรงงาน เรื่องใบอนุญาตการทำงาน จึงเสนอว่าให้มีการสร้างระบบการขึ้นบัญชีครูต่างชาติทั่วประเทศ

<u>หุ้นส่วนบริษัท</u>

ประเด็นแรกคือ เรื่องการจัดตั้งบริษัทที่อาจง่ายเกินไป จากเดิมที่กำหนดให้มีผู้ก่อการตั้งแต่ 7 คน จนถึงปัจจุบัน ที่มีเพียงผู้ก่อการ 2 คน ก็สามารถก่อตั้งบริษัทได้ ซึ่งทำให้มีความใกล้เคียงระหว่างห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียนกับบริษัท แต่เรื่องที่แตกต่างกันมาก คือความแตกต่างระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการ กับกรรมการผู้จัดการ ซึ่งเห็นว่าแตกต่างในเรื่องของความรับผิด ถ้าเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการในกฎหมายล้มละลาย หุ้นส่วนผู้จัดการสามารถถูกยื่นคำร้องให้ล้มละลายไปตามห้าง ในขณะที่กรรมการบริษัท จะไม่ถูกยื่นคำร้องให้ล้มละลายตามบริษัทได้ เพราะกรรมการไม่ต้องรับผิดร่วมกับบริษัท หากกระทำการภายในขอบวัตถุประสงค์ ทำให้ปัจจุบันจึงมีการเลี่ยงที่จะจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วน แต่มาจดทะเบียนบริษัทเพราะง่ายกว่า และความรับผิดในฐานะที่เป็นกรรมการก็น้อยกว่า

ประเด็นที่สอง เรื่องนอมินีบริษัทต่างชาติ กรณีที่คนไทยถูกชักชวนให้มาถือหุ้น โดยไม่ต้องจ่ายค่าหุ้น เพื่อให้ต่างชาติ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเสียงข้างมาก เข้ามาถือครองที่ดินในประเทศไทย ซึ่งปัญหานี้มาจากนักกฎหมายที่มักจะให้คำปรึกษา ในลักษณะที่ให้ถือหุ้น ในสัดส่วน 49 - 51 เปอร์เซ็นต์ เพื่อที่จะก็ก่อตั้งเป็นบริษัทแล้ว แล้วก็ซื้อที่ดิน ทำให้เกิดปัญหาเรื่องธุรกิจสีเทาตามมา แต่ประเด็นนี้ในอีกมุมหนึ่งก็คือ เป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจสำหรับต่างชาติ ที่ตั้งใจมาซื้ออสังหาริมทรัพย์เพื่อทำธุรกิจอย่างแท้จริง จึงเสนอให้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ในการจัดตั้งบริษัทให้ชัดเจน เพราะหากมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ก็น่าจะช่วยลดปัญหาเรื่องธุรกิจสีเทาไปได้

ประเด็นต่อมาเรื่องของการค้าขายแข่งกับห้าง โดยกรรมการ กรณีที่กรรมการไปถือหุ้น หรือตั้งบริษัทแข่งเพิ่มขึ้น ในลักษณะค้าแข่งกับบริษัทเดิม จึงเกิดปัญหาว่าใครจะเป็นคนฟ้องกรรมการ เพราะโดยหลักกรรมการก็คงไม่ฟ้องตัวเอง ถ้าให้ผู้ถือหุ้นฟ้องส่วนใหญ่ผู้ถือหุ้นก็เป็นกรรมการ ก็มักที่จะเกรงใจกันเอง จึงเสนอ

ให้มีการสร้างสภาพบังคับหรือบทลงโทษที่ชัดเจน ในกรณีที่กรรมการถือหุ้นบริษัทในลักษณะของการค้าแข่ง โดยอาจนำบทบัญญัติเรื่องการห้ามค้าขายแข่งกับห้าง ในเรื่องของห้างหุ้นส่วนมาปรับใช้

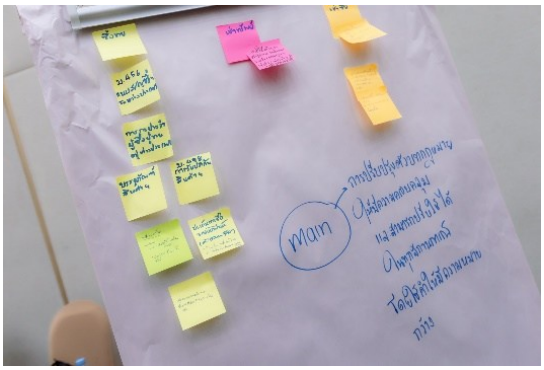
ภาพประกอบภายในงาน

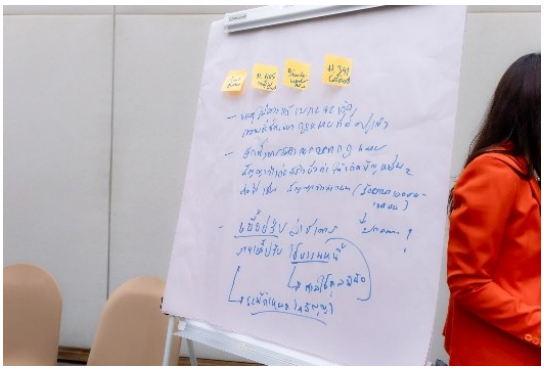

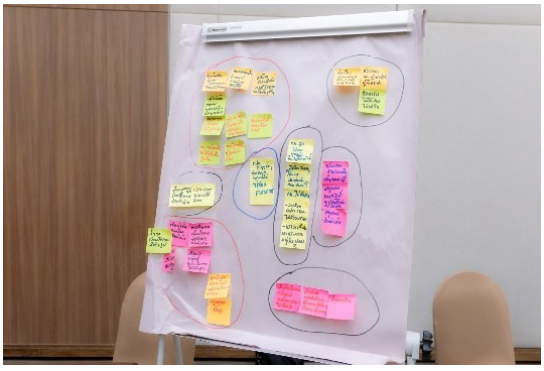

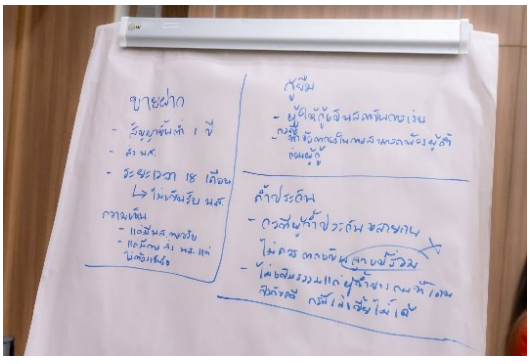

รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)
สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2568
ณ ห้องประชุม Glowfish ชั้น G อาคารขอนแก่นอินโนเวชั่นเซนเตอร์ จังหวัดขอนแก่น

รายชื่อผู้จัดทำรายงาน

1. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
2. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
3. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
4. ฐิติภูมิ วีระเจริญ	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

รายชื่อผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1. ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
3. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางอาญา
4. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
5. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

วิทยากรเสวนา

1. รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์	กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
3. แทนรัฐ คุณเงิน	หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้สถาบันกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. นรากร วรรณพงษ์	อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิทยากรกลุ่ม

1. กัญญารัตน์ โคตรภูเขียว	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมาธิการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ธนวรรณ ไชยวงศ์	สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
3. พิทักษ์ ไทยเจริญ	อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

4. ดร.สุชาติวัฒน์ ณัฏประเสริฐ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. ดร.รวดี สุทธิศาสตร์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. ดร.สกุนา ทิพย์รัตน์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1. พชร โนนทิง คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. จุฑารัตน์ มูลเทพ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. สุนันทา มัครมย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. จีราวรรณ ประดับการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. อดิศักดิ์ หารสุโพธิ์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. ปรียาภัสสร์ วิศาลธรรมกร ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์

รายชื่อผู้ถอดเสียง

1. ขวัญชนก สงฆ์มีสุข
2. นริศรา โคตรโนนกอก
3. ธิติสุดา กองจันทร์

กำหนดการเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.4 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ห้องประชุม Glowfish ชั้น G

อาคารขอนแก่นอินโนเวชั่นเซนเตอร์

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2568

13.00 - 13.30 น.	ลงทะเบียน ณ Glowfish ชั้น G อาคารขอนแก่นอินโนเวชั่นเซนเตอร์
13.30 - 13.40 น.	กล่าวเปิดงาน โดย อาจารย์แทนรัฐ คุณเงิน หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้สถาบันกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ผู้แทนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13.40 - 13.50 น.	กล่าวปาฐกถาต้อนรับ เรื่อง “บทบาทของสภาทนายความกับการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” โดยคุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
13.50 - 14.00 น.	กล่าวบรรยาย “การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในวาระครบ 100 ปี : ที่มาและความสำคัญกับความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” โดย นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)
14.00 - 15.10 น.	เวทีเสวนา “Looking back - Looking ahead ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ?” ตอนกฎหมายพาณิชย์และธุรกิจ โดย • รองศาสตราจารย์ ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์ กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ • คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ • อาจารย์แทนรัฐ คุณเงิน หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ สถาบันกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ • ดำเนินรายการ โดย อาจารย์นรากร วรรณพงษ์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15.10 - 15.20 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.20 - 16.30 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
16.30 - 17.00 น.	สรุปกิจกรรม
17.00 น.	ปิดการสัมมนา

.....

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร 1

บทที่ 1 8

บทนำ 8

1.1 หลักการและเหตุผล 8

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น 9

1.3 กระบวนการดำเนินงาน 9

บทที่ 2 11

ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 11

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น 11

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน 11

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms 14

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 18

2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ 18

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย 18

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์ 22

2.2.2 จ้างทำของ 26

2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ 31

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน 31

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ 35

2.2.4 ประกันภัย 39

2.2.5 จ้างแรงงาน 45

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท 50

2.2.7 ครอบครัวและมรดก 56

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 64

บทที่ 3 65
บทสรุป 65
Appendix 66
กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech 66
กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A 68
กิจกรรมที่ 3 Keynote speech 87
กิจกรรมที่ 4 World Café 97
กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café 137
ภาพประกอบภายในงาน 143

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยได้อย่างตรงจุด และการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินโครงการนี้ เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นโอกาสสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice)

ในการดำเนินโครงการนี้ มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากนักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคกลางเป็นแห่งแรก ตามด้วยมีกำหนดจัดกิจกรรมตามภูมิภาคต่าง ๆ จากเขตพื้นที่ภาคใต้ มาสู่เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในงานเสวนาชื่อ “เวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ? ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ครบ 100 ปี : EP.3 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

งานเสวนาครั้งนี้ มุ่งเน้นไปที่การพิจารณาถึงแนวโน้มการตรากฎหมายฉบับใหม่ แทนการปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เดิม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อน และความไม่สอดคล้องในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานมาตั้งแต่ 100 ปีก่อน แม้ประมวลกฎหมายฉบับนี้ จะครอบคลุมเรื่องนิติกรรมและสัญญาได้ในระดับหนึ่ง แต่กลับไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในบริบทปัจจุบันได้อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะธุรกรรมในโลกดิจิทัล เช่น ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ที่ยังขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ประเด็นสำคัญที่กฎหมายไทยยังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ควบคู่ไปกับอัตราการเกิดที่ลดลง ส่งผลให้เกิดความจำเป็นในการพึ่งพาแรงงานต่างชาติ (Skilled and Low-skilled Labour) มากขึ้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน ยังไม่รับรองแรงงานต่างชาติในสังคมอย่างชัดเจนและเหมาะสม ทั้งในด้านสิทธิมรดก สถานะทางกฎหมาย การรับรองสถานะของการหมั้น ที่ยังไม่ครอบคลุมถึงคู่รักเพศเดียวกัน และการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดข้อพิพาทเพิ่มขึ้นในอนาคต ตลอดจนวิถีการทำงานของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ (freelance) มากขึ้น กฎหมายยังไม่สามารถรองรับรูปแบบการทำงานใหม่ส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ขาดหลักประกันในด้านสิทธิแรงงานและสวัสดิการต่าง ๆ

ด้านระบบนิเวศทางธุรกิจของประเทศไทย ก็ยังไม่เอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start-up) และการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และกลไกทางการเงินใหม่ ๆ อย่างทรัสต์ (Trust) ซึ่งไม่มีบทบาทหรือสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางกฎหมายในการดำเนินกิจกรรมในภาคธุรกิจ นอกจากนี้ ป.พ.พ. ยังไม่ครอบคลุมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการประกอบธุรกิจ เช่น การซื้อขายคาร์บอนเครดิต หรือการใช้พลังงานหมุนเวียนที่ยังไม่มีตลาดกลาง หรือบทบัญญัติที่รองรับอย่างชัดเจน ข้อจำกัดทางกฎหมายในประเด็นอื่น ๆ ยังสะท้อนถึงความล้าสมัยของระบบกฎหมายไทยต่อบริบทของสังคมยุคใหม่ ตัวอย่างเช่น การใช้ดุลพินิจของศาล ในคดีการครอบครองปรปักษ์ยังมีความไม่แน่นอน โดยเฉพาะ ในกรณีที่ผู้ยึดถือทรัพย์สินมีเจตนาไม่สุจริต ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการปฏิรูประบบกฎหมายของประเทศไทย ให้มีความทันสมัย โปร่งใส ยุติธรรม และสอดคล้องกับบริบทระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ควรควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อให้สามารถเข้าใจและใช้สิทธิของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ถือเป็นกฎหมายสำคัญที่วางรากฐานของสังคมและเศรษฐกิจไทยมาตลอดระยะเวลากว่า 100 ปี นับตั้งแต่เริ่มประกาศใช้จนถึงปัจจุบัน กฎหมายฉบับนี้ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจ การเงิน ครอบครัว หรือสังคม อย่างไรก็ตาม ด้วยบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การก้าวสู่ยุคดิจิทัล และการเผชิญกับสถานการณ์ที่คาดไม่ถึง เช่น การระบาดของโรคโควิด-19 หรือวิกฤตเศรษฐกิจต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัด และปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้มากยิ่งขึ้น

ในบริบทของการปฏิรูปกฎหมายยุคใหม่ แนวคิด “ความยุติธรรมที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง” (People-Centered Justice) ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญ ในการออกแบบระบบยุติธรรมที่แท้จริง โดยเน้นให้ประชาชนทุกกลุ่ม สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นแรงงานต่างชาติ ผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ แนวคิดนี้ ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายต้องไม่ใช่เพียงเครื่องมือของรัฐ หากแต่เป็น “บริการสาธารณะ” ที่มุ่งสร้างผลลัพธ์ ที่เป็นธรรมอย่างแท้จริง แนวทางนี้ จึงเสนอให้ใช้วิธีคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และการสำรวจความต้องการจริงของประชาชน (Justice Needs) เข้ามาร่วมพัฒนา และปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้เกิดระบบกฎหมายที่ไม่เพียงทันสมัย แต่ยังมีมนุษยธรรม และตอบโจทย์ความเป็นธรรมในโลกยุคใหม่

นอกจากนี้ การจัดเวทีเสวนาเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ และการเช่าทรัพย์ ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ สัญญาซื้อขาย มีปัญหาเรื่องการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ที่ยังไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการพิสูจน์พยานหลักฐาน กรณีที่สินค้าไม่ตรงตามที่โฆษณาหรือว่าชำรุดบกพร่องในระหว่างขนส่ง

ขณะที่ประเด็นเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ เป็นประเด็นที่มีการอภิปรายมากที่สุดในเวทีเสวนา มีปัญหาหลายประการ ทั้งในเรื่องความรับผิดของผู้เช่าซื้อ กรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อเกิดความเสียหาย หรือเรื่องการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ ที่ปัจจุบันแนวคำพิพากษาศาลฎีกายังไม่มีความชัดเจนแน่นอน กล่าวคือ การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตาม**มาตรา 573** กรณีที่ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ภายหลังที่ตนผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ เป็นการบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย หรือการบอกเลิกสัญญาตามข้อตกลงในสัญญา ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติต่อการปรับใช้กฎหมายว่าทนายความจะต้องดำเนินการในแนวทางใด

ประเด็นสุดท้าย มีข้อเสนอแนะเรื่องการกำหนดค่าขาดราคาของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ภายหลังจากการนำทรัพย์ดังกล่าวขายทอดตลาด มีผู้เสนอว่า กรณีที่ผู้เช่าซื้อคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อก่อนผิดสัญญาเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกัน เมื่อผู้เช่าซื้อ แสดงเจตนาหรือแสดงเจตจำนงคืนทรัพย์ ไม่ควรถูกเรียกเก็บค่าขาดราคา รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นดอกเบี้ยผิดนัด หรือดอกเบี้ยผิดสัญญา รวมทั้งควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่าขาดราคา เพื่อไม่ให้ผู้ให้เช่าซื้อเรียกค่าขาดราคาเกินควรจนไม่เป็นธรรมต่อผู้เช่าซื้อ

2. จ้างทำของ

ประเด็นหลักที่มีการอภิปรายในเวทีเสวนาคือ ปัญหาเกี่ยวกับนิยามของสัญญาจ้างทำของ ที่มีเนื้อหากว้าง สามารถตีความให้รวมถึงการจ้างหลากหลายรูปแบบ เช่น จ้างก่อสร้าง จ้างหมอลำ ทำให้นิยามตามสัญญาจ้างทำของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจให้ความคุ้มครองได้ไม่ครอบคลุม สัญญาจ้างทำของที่สำคัญทุกสัญญา จึงมีการเสนอให้มีการแยกสัญญาจ้างทำของกับสัญญาก่อสร้าง เนื่องจากสัญญาก่อสร้าง มีลักษณะที่แตกต่างจากสัญญาจ้างทำของทั่วไป และมีกลไกการบังคับที่แตกต่างกัน โดยมีผู้เสนอความเห็น ให้เพิ่มกลไกการชำระค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างในสัญญาจ้างก่อสร้าง นอกเหนือจากการฟ้องร้องทางศาล เนื่องจากผู้รับจ้างก่อสร้างต้องการกระแสเงินสด เพื่อไปรับจ้างแก่ผู้ว่าจ้างรายอื่น การผิดนัดไม่ชำระค่าจ้างอาจกระทบต่องานอื่นของผู้รับจ้าง อีกทั้ง บางกรณีเงินค่าจ้าง อาจไม่คุ้มค่ากับการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายโดยสิทธิทางศาล

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมงานยังร่วมอภิปรายเกี่ยวกับกรณีผู้รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างช่วงจากบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ซึ่งถูกตีความว่าเป็นผู้ประกอบธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ทำให้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากคู่ความเป็นผู้ประกอบธุรกิจทั้งคู่ ซึ่งทำให้ไม่สามารถให้พนักงานคดีฟ้องแทนได้ อีกทั้ง ยังไม่เข้านิยามการเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งทำให้ไม่มีช่องทางที่จะบังคับเอาเงินจากผู้ว่าจ้างได้

ประเด็นเรื่องมาตรฐานของการกำหนดการเสร็จสมบูรณ์ของงาน กรณีที่ผู้ว่าจ้างรับมอบงานโดยไม่ได้ตรวจความเรียบร้อยของงาน เนื่องจากมีความไว้ใจในผู้ว่าจ้าง ปรากฏว่าการที่ว่าจ้างไม่ต้องตามประสงค์ของผู้ว่าจ้าง ผู้เข้าร่วมงานจึงเสนอให้มีการเพิ่มบทบัญญัติให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดในกรณีดังกล่าว

3. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ในส่วนของกู้ยืม มีประเด็นเรื่องอัตราดอกเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม เวทีเสวนาเสนอว่า ควรจะกำหนดเพดานของการกู้ยืมเงินในธุรกรรมแต่ละประเภทให้แตกต่างกัน เช่น การกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในครัวเรือน หรือการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบธุรกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม ควรกำหนดเพดานของการกู้ยืมเงิน และอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมเงินที่กำหนดในปัจจุบัน อัตราร้อยละ 15 อาจจะล้าสมัยแล้วควรที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงแก้ไข

ประเด็นเรื่องหลักฐานในการฟ้องร้องตาม**มาตรา 653** ที่กำหนดการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด ซึ่งปัจจุบันแม้ว่าในทางปฏิบัติจะสามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือกู้ยืมผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้ แต่ควรที่จะบัญญัติกฎหมายรับรองเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงแก้ไขบทบัญญัติให้ดีขึ้นและทันสมัยมากขึ้น ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน เพราะว่าหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด ปัจจุบันก็สามารถตีความได้กว้างขึ้น

ประเด็นเรื่องการค้ำประกัน มีผู้เสนอว่า ควรจะระบุในกฎหมายอย่างชัดแจ้งว่า ผู้ค้ำประกันจะผูกพันในหนี้ของลูกหนี้เป็นเงินจำนวนเท่าใด เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอน และเป็นธรรมกับผู้ค้ำประกัน รวมถึงควรจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน ที่จะต้องชี้แจงหรืออธิบายให้ผู้ค้ำประกันได้รับทราบถึงหน้าที่ความรับผิด ตลอดจนความเสี่ยงทั้งหลาย อันจะเกิดขึ้นในอนาคต ตามแนวคิดเรื่องความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ประเด็นสุดท้าย ข้อเสนอเกี่ยวกับจำนอง มีผู้เสนอให้มีวิธีการส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองแก่ลูกหนี้ทางอีเมล (E-mail) หรือกำหนดวิธีการส่งหนังสือบอกกล่าวรูปแบบอื่นใด ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน

4. ประกันภัย

ประเด็นแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการพิจารณา เรื่องของค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย การพิจารณาการจ่ายค่าสินไหมทดแทนที่ยาวนานเกินไป จะทำให้เกิดความเสียหาย หรือทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ล่าช้าเกินไป ควรที่จะมีการกำหนดกรอบระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน หรือว่ามีการพิจารณาให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

ประเด็นที่สอง คือ สัญญาประกันชีวิต ที่ไม่มีการระบุผู้รับประโยชน์ ควรที่ต้องมีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม แม้ว่าจะมีการตีความให้นำกฎหมายมรดกมาใช้โดยอนุโลม แต่ว่ามีผู้เสนอ ให้ควรมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ชัดเจน

ประเด็นที่สาม คือ เรื่องประกันอุบัติเหตุ มีผู้เสนอคดีที่พบกรณีผู้รับประโยชน์ คือ บุตรที่เกิดจากมารดาคนต่างด้าวที่เข้าประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย ซึ่งไม่สามารถระบุตัวตนมารดาได้ และมีบิดาเป็นคนสัญชาติไทย ต่อมาภายหลังบุตรเสียชีวิต บิดาของบุตรเป็นบิดาตามข้อเท็จจริง ไม่ใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อไม่ใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องในส่วนที่เป็นผลประโยชน์ตามสัญญาประกัน ทำให้ไม่มีผู้ใดรับประโยชน์จากสัญญาประกันภัยดังกล่าวได้ จึงมีการเสนอให้ กำหนดสิทธิเรียกร้องในสัญญาประกันภัยแก่บิดาที่ปรากฏตามข้อเท็จจริง

ประเด็นสุดท้าย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 865** ที่ห้ามมิให้ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อความอันเป็นสาระสำคัญ ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยมักใช้มาตราดังกล่าว เป็นหลักเกณฑ์ในการไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากสัญญาประกันภัย ขณะที่เมื่อทำสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัย มักแจ้งข้อมูลที่จำเป็นไม่ครบถ้วนให้แก่ผู้เอาประกันภัย และเมื่อเกิดข้อเท็จจริงดังกล่าวขึ้น ผู้รับประกันภัยก็จะอ้างว่าผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อเท็จจริงนั้น

5. จ้างแรงงาน

ประเด็นเรื่อง การตีความสัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของ ที่ปัจจุบันมีความคลุมเครือ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบอาชีพหลายอาชีพ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เช่น กลุ่มอาชีพอิสระ (Freelance) กลุ่มอาชีพตามสัญญาจ้างชั่วคราว (Part - time) รวมถึงผู้ประกอบอาชีพไรเดอร์ (Riders) ผู้เข้าร่วมตั้งคำถามถึงการตีความสัญญาจ้างแรงงานโดยอาศัย “อำนาจบังคับบัญชา” ซึ่งเป็นการตีความจากคำพิพากษาศาลฎีกาในอดีต จึงไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ที่การจ้างงานมีความหลากหลายมากขึ้น

ประเด็นเรื่องการที่การจ้างแรงงานมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ จึงมีผู้เข้าร่วมเสนอให้รวมกฎหมายแรงงานทั้งหมดไว้ในกฎหมายฉบับเดียว โดยจัดทำเป็นประมวลกฎหมายแรงงาน แทนการใช้ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแรงงาน เพื่อความชัดเจนและความง่ายต่อการปฏิบัติ

นอกจากนี้ มีการเสนอประเด็นเรื่องของการสละสิทธิ ไม่รับค่าชดเชยที่เป็นไปตามกฎหมาย โดยมีกรณีที่ลูกจ้างไม่รับค่าชดเชย จากการข่มขู่ของนายจ้างว่า หากไม่เซ็นตามสัญญาดังกล่าว ลูกจ้างก็จะไม่ได้รับเงินเดือน และหากมีการฟ้องร้องคดี ศาลมักจะวินิจฉัย โดยถือว่าลูกจ้างสละสิทธิไม่รับค่าชดเชยแล้ว

ประเด็นสุดท้ายคือ เรื่องของการคุ้มครองนายจ้าง กล่าวคือ นายจ้างที่จ่ายเบี้ยประกันสังคม แต่ไม่ได้รับสิทธิที่พึงจะได้รับจากการจ่ายเบี้ยประกันสังคม ก่อให้เกิดความเสียเปรียบแก่นายจ้าง

6. หุ้นส่วน บริษัท

ประเด็นของห้างหุ้นส่วน บริษัท มีประเด็นเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท ที่ไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนว่า การประชุมผู้ถือหุ้นหรือการประชุมอื่น ๆ ต้องดำเนินการประชุมในสถานที่เดียวกัน หรือสามารถ

ประชุมออนไลน์ได้ ประเด็นที่สอง คือ เรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทบุคคลธรรมดา 1 คน ให้สามารถจัดตั้งบริษัทได้ เพื่อความสะดวกในการก่อตั้งองค์กรธุรกิจ ประเด็นที่สาม กรณีเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัท มีผู้เสนอให้ชำระค่าหุ้นครั้งแรกร้อยละ 50 และวางหลักประกันเพื่อก่อตั้งบริษัท เพื่อเป็นหลักประกันความน่าเชื่อถือให้แก่เจ้าหนี้ของบริษัทและบุคคลภายนอก

ประเด็นเรื่อง หนังสือเชิญประชุม มีผู้เสนอให้สามารถส่งด้วยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ และมีผู้เสนอให้มีบทบัญญัติเรื่อง การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของการถือหุ้น ระหว่างบริษัทและบริษัท ซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ยังไม่ครอบคลุมในทางปฏิบัติ ประเด็นเรื่อง การเพิ่มหลักเกณฑ์ในการรวมสำนวน ในกรณีที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ไม่ได้ฟ้องเลิกห้างและชำระบัญชีก่อน ให้สามารถรวมคดีในระหว่างพิจารณา เพื่อความสะดวกในการดำเนินกระบวนพิจารณา ประเด็นสุดท้าย คือ ควรมีมาตรการบังคับใช้กฎหมาย สำหรับธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ที่แตกต่างจากองค์กรธุรกิจรูปแบบอื่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ในการทำงานได้

7. ครอบครัวและมรดก

เรื่องของครอบครัว ประเด็นแรกคือ เรื่องของการเรียกค่าทดแทนการฟ้องหย่า ด้วยเหตุที่คู่สมรสมีชู้หรือเป็นชู้ ในประเด็นที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายฟ้องร้อง ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา วางหลักไว้ว่าจะต้องมีการแสดงออกโดยเปิดเผยว่า ชู้มีความสัมพันธ์กับสามีของตนเอง จึงมีผู้เสนอว่า แม้เป็นความสัมพันธ์แบบลับ แต่หากสามารถไปสืบได้ถึงความสัมพันธ์ ก็ควรที่จะฟ้องฝ่ายชายได้ ประเด็นต่อมา เป็นเรื่องของเหตุแห่งการหย่า มีผู้เสนอว่า ระยะเวลา 3 ปี ของการที่แยกกันอยู่โดยสมัครใจนั้นนานเกินไป ควรที่จะแก้ไขเป็นหนึ่งปี

ประเด็นต่อมา การมีบุตรของบุคคลที่คู่สมรสเป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะคู่สมรสระหว่างผู้หญิงและผู้หญิง ที่ผู้เข้าร่วมตั้งข้อสงสัยว่า หากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งท้อง ผู้ใดที่จะเป็นบิดาของเด็ก ซึ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อสันนิษฐานของความเป็นบิดามารดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ยังไม่มีการกำหนดในปัจจุบัน

ประเด็นเรื่องสิทธิของบิดาตามสายโลหิต กับสิทธิของบุตรนอกกฎหมาย กรณีที่บิดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา แต่ว่าบิดานั้นได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรมาโดยตลอด ต่อมา บุตรอาจจะประสบอุบัติเหตุหรือถูกกระทำละเมิดจนถึงแก่ความตาย แต่บิดาตามสายโลหิตไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยใด ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่อาจจะไม่เป็นธรรม หรือกรณีของเด็กที่ไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา ก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าขาดไร้อุปการะ กรณีที่มีบุคคลกระทำละเมิดแก่บิดาตามสายโลหิตเช่นกัน แม้ว่าบุตรจะมีสิทธิในเรื่องของการรับมรดก แต่กลับไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ประเด็นเรื่องของการปฏิเสธการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ปัจจุบันมีข้อสันนิษฐานว่า บุตรที่เกิดจากหญิงที่หย่าร้างภายใน 310 วัน ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรของชายที่เพิ่งหย่าร้าง ซึ่งปัจจุบัน มีเทคโนโลยีที่สามารถยืนยันตัวบิดาได้ จึงมีผู้เสนอ ให้ใช้เทคโนโลยีช่วยในการพิสูจน์ความเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

อีกทั้ง**มาตรา 1544** กำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตร กรณีที่ผู้ขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดาของบุตร ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่เป็นธรรม เพราะมีกรณีที่พึ่งทราบถึงบิดาตามสายโลหิต ภายหลังจากจดทะเบียนรับรองบุตรเกินกว่า 10 ปี ทำให้บุตรที่เกิดจากบิดาตามสายโลหิต แต่มีบุคคลอื่นจดทะเบียนรับรองบุตรไม่ได้รับมรดกจากบิดาตามสายโลหิตปัจจุบัน จึงมีผู้เสนอว่า ควรแก้ไขให้สามารถฟ้องเพิกถอนการรับเด็กเป็นบุตรเวลาใดก็ได้ เพราะสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพิสูจน์ความเป็นบิดาได้ตลอดเวลา โดยที่ไม่จำเป็นต้องนำข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาใช้บังคับ

ประเด็นเรื่องของพินัยกรรมนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดรูปแบบพินัยกรรมไว้ค่อนข้างล้าสมัย จึงควรที่จะแก้ไขกฎหมายให้สามารถทำพินัยกรรมผ่านในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ลายเซ็นอิเล็กทรอกนิกส์ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ อีกทั้งประเด็นเรื่องอำนาจในการทำพินัยกรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการเสวนา คือมีผู้เสนอกล่าวว่า การที่ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้แก่บุคคลอื่น โดยไม่คำนึงว่าผู้ที่อยู่ภายใต้ปกครองของตน ที่ตนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบนั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรม แต่ก็มีผู้เห็นว่า เรื่องนี้ก็เป็นการใช้สิทธิในกรรมสิทธิ์ของผู้ทำพินัยกรรม ไม่ควรจำกัดอำนาจในการทำพินัยกรรม

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย (Civil and Commercial Code) เป็นหนึ่งในเสาหลักของระบบกฎหมายไทยที่ถูกบังคับใช้มายาวนานกว่า 100 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 กฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางแพ่งและพาณิชย์ที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย การเช่าซื้อ กู้ยืม การค้ำประกัน ประกันภัย ครอบครัว มรดก และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชน และการดำเนินธุรกิจในประเทศ

ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและธุรกิจมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การทำธุรกรรมออนไลน์ การค้าระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพและเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กฎหมายเดิม ไม่สามารถรองรับได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ง่ายขึ้น ประชาชนมีความรู้และความคาดหวังต่อระบบยุติธรรมมากขึ้น มีความต้องการสังคมที่บังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ การปรับปรุงกฎหมายไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติให้ทันสมัย แต่ยังเป็นการเสริมสร้างระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Justice) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาระบบกฎหมายที่เป็นธรรมและยั่งยืน

โครงการรวบรวมความคิดเห็น ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาส ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ทนายความ นักกฎหมาย ภาครัฐและเอกชน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย การมีส่วนร่วมนี้จะช่วยให้กฎหมายที่ปรับปรุงใหม่มีความครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และสะท้อนถึงประเด็นปัญหา ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โครงการนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่าง สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น

การดำเนินโครงการนี้มีหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายเป็นไปอย่างครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participatory Approach) ที่เน้นการรวมเสียงและมุมมอง จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย เพื่อให้กระบวนการปรับปรุงกฎหมาย มีความเป็นธรรมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการนี้ คือ เพื่อให้มั่นใจว่าการปรับปรุงกฎหมายจะมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมงานทั่วไป จะช่วยให้สามารถระบุประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายปัจจุบันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การใช้วิธีการหลายรูปแบบในการรวบรวมข้อมูล ยังช่วยเพิ่มความหลากหลายและความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ถูกแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์และในวันงาน

โครงการได้จัดทำการสำรวจความคิดเห็นผ่าน Google Forms ก่อนวันงานและเปิดให้ทำแบบสอบถามในวันงานด้วย การสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพประเด็นปัญหาที่ผู้ใช้งานกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เผชิญอยู่ การสำรวจล่วงหน้าช่วยให้โครงการสามารถระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญล่วงหน้าได้ ขณะที่การสำรวจในวันงานช่วยตรวจสอบความสนใจและประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าร่วมมีในขณะนั้น สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.2 การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การจัดเวทีเสวนา เพื่อใช้ในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ประกอบด้วย นักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ที่มีประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในระดับนโยบายและวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.3 กิจกรรม World Café เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงาน

นอกจากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โครงการยังได้ใช้กิจกรรม World Café เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กิจกรรมนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลจากผู้ที่ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดกลุ่มย่อย เพื่อพูดคุยลงรายละเอียดในหัวข้อเฉพาะ โดยมี

ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น ๆ ประจำกลุ่ม เพื่อช่วยแนะแนวทางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วม นำไปสู่การเห็นมุมมองทางการปฏิบัติที่หลากหลายและครอบคลุม

1.3.4 การบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล

ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการ ถูกบันทึกทั้งในรูปแบบ ภาพ เสียง และวิดีโอ เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างละเอียด โดยข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมผ่านกิจกรรม World Café จะถูกถอดความและจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

1.3.5 การสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะ

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ข้อมูลที่ได้จะถูกสังเคราะห์ เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย ประเด็นปัญหาที่ระบุต่าง ๆ จะถูกจัดทำเป็นบทที่เน้นหัวข้อสำคัญ เช่น การซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ จ้างทำของ ครอบครัว และมรดก กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ประกันภัย จ้างแรงงาน และหุ้นส่วนบริษัท

1.3.6 การเผยแพร่และนำเสนอผลการศึกษา

สถาบันฯ จะนำรายงาน ผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่หน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพในเขตภูมิภาคต่าง ๆ ในการพิจารณาตรวจทานข้อมูล และจะนำรายงานที่ผ่านการพิจารณาตรวจทานจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำเสนอให้กับคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดประชุมและการเผยแพร่รายงานสรุป (Public Forum) ในเดือนกรกฎาคม 2568 เพื่อนำส่งข้อมูลที่ได้รับแก่คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นำไปพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายในวาระต่อไป

บทที่ 2
ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน

รายชื่อผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน

1. กชกร ศรีสุวรรณ	รองประธานสภาทนายความจังหวัดบึงกาฬ สภาทนายความจังหวัดบึงกาฬ
2. กมลวรรณ คันฉ่อง	พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่น
3. กรพรรณ ดวงใจดี	นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น
4. กัมปนาถ ปัชชาพงษ์	นิติกร มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. กิตติชัย คนเพียร	รองประธานสภาจังหวัดมุกดาหาร สภาทนายความ
6. เกียรติธนพัฒน์ ศรีสุข	รับราชการทหาร ป3 พัน 13
7. คฑาวุฒิ ชาติมนตรี	พนักงานไต่สวน ระดับต้น สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์
8. ไฉน โพธิวงค์	กรรมการและเหรัญญิกสภาทนายความจังหวัดกาฬสินธุ์ สภาทนายความจังหวัดกาฬสินธุ์
9. ชุติ เจริญศักดิ์ขจร	นิติกร มหาวิทยาลัยขอนแก่น
10. เชิดพงศ์ นารี	นิติกรปฏิบัติการสำนักงานอัยการจังหวัดกาฬสินธุ์
11. ว่าที่พันตรี ณรงค์ ดาหาร	ประธานสภาทนายความจังหวัดมุกดาหาร สภาทนายความจังหวัดมุกดาหาร
12. ณัชชา มะเจี่ยว	นักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13. ณัฐพงศ์ สีเสมอ	นิติกร สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดขอนแก่น
14. ณัฐพล แก้วลา	ผู้ช่วยทนายความ สภาทนายความจังหวัดหนองคาย
15. ทิพวรรณ หล้าวงศ์	รองประธานสภาทนายความจังหวัดบึงกาฬ สภาทนายความจังหวัดบึงกาฬ
16. เทอดพงษ์ ศรีเชียงสา	เจ้าพนักงานคดีชำนาญการ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและ ช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี จังหวัดขอนแก่น
17. ธนานันท์ คชานันท์	ทนายความ สำนักงานกฎหมาย Intimate Lawyer
18. ธวัชชัย บุญยานันต์	พนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
19. ธัญทิพย์ ยศกฤตวิทย์สกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น

20. นที สุมาลัย	ทนายความ กฎหมายเสฐียรพงศ์
21. นวพล กล้าหาญ	ทนายความ สำนักงานทนายความนวพล กล้าหาญ
22. วุฒิพงศ์ เนติธีรัตน์	ประธานสภาทนายความจังหวัดเลย สภาทนายความจังหวัด
23. เนติกร มุสิกา	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดกาฬสินธุ์
24. บุษกร ปราบณศักดิ์ ไทยเสถียร	อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
25. ประกาส เนื่องแก้ว	ทนายความ สำนักงานกฎหมาย
26. ประสิทธิ์ บุญจวง	นิติกร ศาลแขวงขอนแก่น
27. พสิษฐ์ นันทราช	อาจารย์ สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ ม.ราชภัฏอุดรธานี
28. พัฒนะ ศรีใหญ่	ทนายความ สำนักงานทนาย
29. พิเชฐ คูหาทอง	กรรมการบริหารสภาทนายความภาค 4 สภาทนายความ
30. พิชชาวีร์ ไชยวัน	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
31. ภูบดินทร์ วรชินา	นิติกรปฏิบัติการสำนักงานอัยการคดีเยาวชน และครอบครัว จังหวัดขอนแก่น
32. ภูริพรรดิ์ นามสง่า	พนักงานคุ้มสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด อุดรธานี
33. ริฎวัน จีนา	นักศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
34. ว่าที่ ร.ต. หญิงศิริพร นะราธร	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น
35. วลงกรณ์ โสดาศรี	ทนายความหัวหน้าสำนักงาน Intimate lawyer เพื่อนแท้นักกฎหมาย สำนักงานกฎหมาย
36. วสันต์ พุฒิสันติกุล	ประธานสภาทนายความจังหวัดหนองคาย สภาทนายความจังหวัดหนองคาย
37. วัชรพล กุประดิษฐ์	ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น
38. ศาตรา นรปติ	กรรมการสภาทนายความขอนแก่น สภาทนายความขอนแก่น
39. สรธร ศรีวงษ์ชัย	ทนายความ สภาทนายความ
40. สุคนธ์ทิพย์ พรหมสิทธิ์	ประธานสภาทนายความจังหวัดหนองบัวลำภู สภาทนายความจังหวัดหนองบัวลำภู
41. สุพิชญ์นันท์ ศิริเลี้ยง	ทนายความ
42. สุภาวรรณ สุขใจ	พนักงานอัยการ สอจ.ขอนแก่น
43. เสกสรรค์ โสภาพุฒ	นิติกรปฏิบัติการศาลจังหวัดขอนแก่น

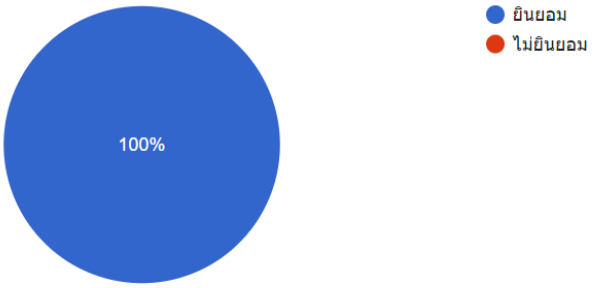
44. เสฐียรพงศ์ ล้อศิริรัตน์	ทนายความ
45. ยอดธง ดวงดี	ทนายความ รองประธานสภาทนายความจังหวัดสว่างแดนดิน
46. อรพรรณ สมนา	ทนายความ สำนักงานทนายความพีโอนีลอว์
47. อิทธิกร นาถะพินธุ	กรรมการบริษัท บริษัท กร ลอว์เฟิร์มแอนด์เอสเตท จำกัด

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms

1) การขอความยินยอมในการให้ข้อมูล

คำถาม

คณะทำงานจำเป็นต้องขอความยินยอมจากท่านในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นประกอบการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเท่านั้น

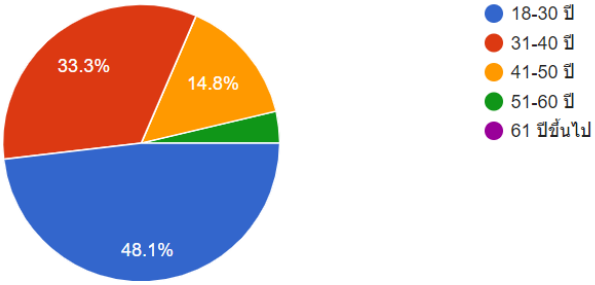

จำนวนผู้เข้าร่วมที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 27 คน ได้รับความยินยอมเต็ม 100% จากผู้เข้าร่วมในการใช้ข้อมูลสำหรับการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงความพร้อมและการเปิดใจให้ความเห็นของผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมาย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรด้านอายุ

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านอายุ : ท่านอยู่ในช่วงอายุใด

- กลุ่มอายุที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุดคือ 18-30 ปี คิดเป็น 48.1%
- กลุ่มอายุ 41 - 50 ปี อยู่ที่ 14.8%
- กลุ่มอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็น 33.3%
- กลุ่มอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็น 3.7%

3) การวิเคราะห์ระดับการศึกษา

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านการศึกษา : ท่านสำเร็จการศึกษาในระดับใด

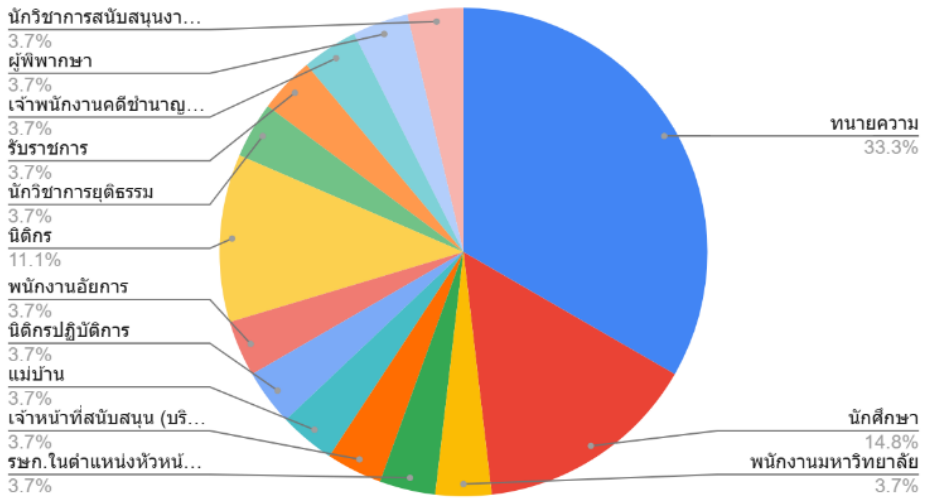

- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาโท คิดเป็น 63%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี มีจำนวนสูงสุด คิดเป็น 22.2%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็น 11.1%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็น 3.7%

4) การวิเคราะห์ตำแหน่ง หรือ อาชีพ

คำถาม

โปรดระบุตำแหน่ง/อาชีพของท่าน

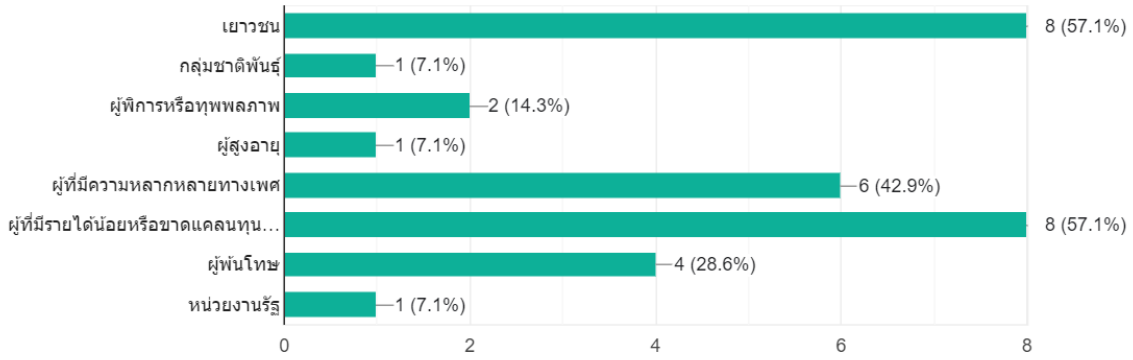
ผู้เข้าร่วมมีจำนวนตำแหน่ง/อาชีพทั้งหมด 8 รายการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

1. **ทนายความ** 9 คน (33.3%)
2. **นิติกร** 6 คน (22.2%)
3. **นักศึกษา** 4 คน (14.8%)
4. **นักวิชาการ** 4 คน (14.8%)
5. **แม่บ้าน** 1 คน (3.7%)
6. **ผู้พิพากษา** 1 คน (3.7%)
7. **พนักงานอัยการ** 1 คน (3.7%)
8. **พนักงานราชการ** 1 คน (3.7%)

5) การวิเคราะห์กลุ่มผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

คำถาม

(ไม่บังคับตอบ) สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย มุ่งส่งเสริมความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) และการมีส่วนร่วมของทุกคน (Inclusivity) โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายเชิงสังคมและวัฒนธรรม เช่น เยาวชน กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ที่มีรายได้น้อย ผู้พ้นโทษ ฯลฯ

ผู้เข้าร่วมแบบสำรวจสามารถแบ่งออกเป็น 8 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. **เยาวชน** 8 คน (57.1%)
2. **กลุ่มชาติพันธุ์** 1 คน (7.1%)
3. **ผู้พิการหรือทุพพลภาพ** 2 คน (14.3%)
4. **ผู้สูงอายุ** 1 คน (7.1%)
5. **ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ** 6 คน (42.9%)
6. **ผู้ที่มีรายได้น้อย** 8 คน (57.1%)
7. **ผู้พ้นโทษ** 4 คน (28.6%)
8. **หน่วยงานรัฐ** 1 คน (7.1%)

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

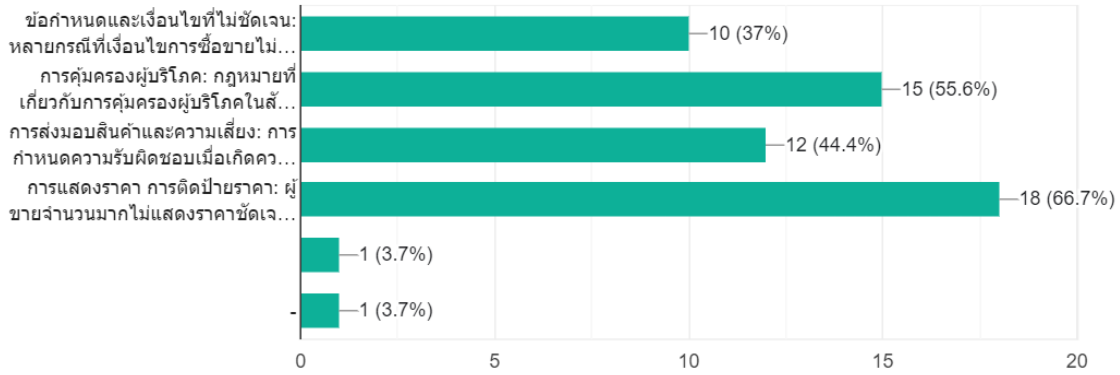
2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การแสดงราคา การติดป้ายราคา:

- ผู้ขายจำนวนมากไม่แสดงราคาชัดเจน โดยเฉพาะการขายทางออนไลน์ มีผลต่อการทำคำเสนอและคำสนองไม่สมบูรณ์ เป็นภาระของผู้ซื้อ อีกทั้งการติดป้ายราคากำกับต้องอาศัยกฎหมายเฉพาะ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ขายในประมวลกฎหมาย
- การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการไม่ติดป้ายราคาหรือติดป้ายราคาไม่ตรงกับสินค้า ยังคงไม่มีประสิทธิภาพ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
  - **มาตรา 487** การกำหนดราคาทรัพย์สินที่ขาย

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมาย ว่าด้วยการแสดงราคาสินค้าหรือบริการให้ครอบคลุมสินค้าออนไลน์ และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนหากมีการละเมิด
- แก้ไข **มาตรา 487** ราคาทรัพย์สินที่ขาย ที่ต้องกำหนดไว้ในสัญญา
- บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องการแสดงราคาที่ชัดเจน ให้เป็นหน้าที่ของผู้ขาย
- ควรมีการเพิ่มมาตราที่บังคับให้ผู้ขายไม่ว่าจะทางออนไลน์ หรือร้านค้าทั่วไป หรือร้านขายของในงานเทศกาลต่าง ๆ ติดป้ายราคาให้ชัดเจน เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ซื้อ

ประเด็นปัญหา 2 การส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง

- การกำหนดความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหายกับสินค้าในระหว่างการขนส่งอาจยังไม่ชัดเจน
- การกำหนดความรับผิดเรื่องชำรุดบกพร่อง ยังไม่คลอบคลุมถึงสถานการณ์ปัจจุบัน
- ระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องไว้เพียง 1 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 463** การส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งถือว่าสำเร็จ แต่ความเสี่ยงยังอยู่กับผู้ขายจนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อ
    - **มาตรา 472** กำหนดความรับผิดของผู้ขาย ในเรื่องความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่อง
    - **มาตรา 473** ความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องของสินค้า กรณีที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิด
    - **มาตรา 474** ระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าและความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง
- เพิ่มบทลงโทษให้เข้มงวดขึ้นกับผู้ขายที่ปฏิเสธความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหาย
- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้รับขนของ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในความเสียหรือความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง
- แก้ไข**มาตรา 474** ให้ไม่จำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่อง
- แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม

- กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในเรื่องสัญญาซื้อขายอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ต้องอาศัยกฎหมายพิเศษ ควรรวบรวมไว้ในกฎหมายหลักฉบับเดียว
- ขั้นตอนกระบวนการใช้สิทธิของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ไม่คุ้มครองผู้บริโภคมากเท่าที่ควร กล่าวคือ สคบ.ไม่ได้มีบทลงโทษที่จะไปจัดการกับผู้ประกอบการ มักจะมีการเรียกคู่กรณีมาไกล่เกลี่ย หากตกลงกันไม่ได้ก็ให้ประชาชนไปฟ้องร้องบังคับคดี แม้คดีผู้บริโภคจะได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมขึ้นศาล แต่ประชาชนก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเรื่องว่าจ้างทนายความและเสียเวลา

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - มาตรา 4 ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อาจถูกตีความให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควร
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ตรากฎหมายเฉพาะสำหรับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับและตีความข้อความในการซื้อขายออนไลน์อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการแสดงเงื่อนไขที่ชัดเจน
- ควรเพิ่มบทบัญญัติให้อำนาจหรือบทลงโทษ สำหรับ สคบ. กรณีหากตรวจสอบแล้วว่าผู้ประกอบธุรกิจกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติ ให้ สคบ. มีอำนาจฟ้องแทนผู้บริโภค หรือมีข้อบังคับให้ประชาชนไม่ต้องไปดำเนินการเอง

ประเด็นปัญหา 4 ข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน

- หลายกรณีที่เงื่อนไขการซื้อขายไม่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- ปัญหาพยานหลักฐานที่จะฟ้องร้องบังคับคดี ที่ประชาชนไม่สามารถนำพยานหลักฐานไปดำเนินคดีได้ เนื่องจากตรวจสอบยาก เมื่อเปิดกล่องมาสินค้าไม่ตรงกับที่โฆษณา หรือว่าสินค้าชำรุดบกพร่อง
- การซื้อขายออนไลน์ควรจะมีกฎหมายรองรับ เพื่อที่จะมาคุ้มครองผู้ซื้อ รวมถึงปัญหาเรื่องการพิจารณาว่าคำเสนอคำสนองเกิดขึ้นเมื่อใด กรรมสิทธิ์โอนเมื่อใด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
    - **มาตรา 458** การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคา และการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ควรเพิ่มบทบัญญัติ เรื่องที่เกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อสร้างความเป็นธรรม

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 สัญญาขายฝาก

- ในทางปฏิบัติคู่สัญญามีฐานะไม่เท่าเทียมกัน ประเด็นเรื่องจำนวนสินไถ่ที่น้อยกว่าราคาประเมินที่ดิน ซึ่งหากผู้ขายฝากไถ่ทรัพย์ที่ขายฝากคืนไม่ทันกำหนดเวลา จะทำให้ผู้ขายฝากเสียเปรียบ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 491** ลักษณะของสัญญาขายฝาก

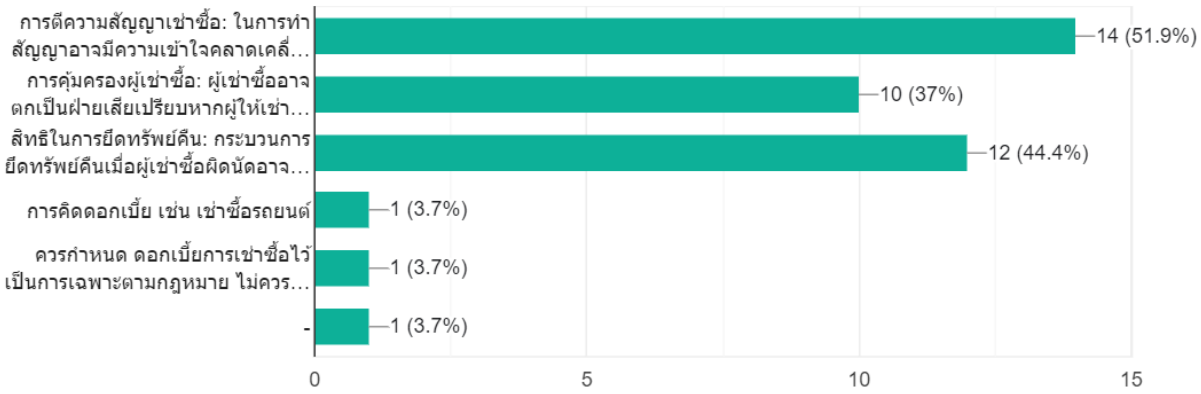
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ยกเลิกเอกเทศสัญญาประเภทขายฝาก
- ควรจะเพิ่มหลักเกณฑ์ให้สามารถได้เงินชดเชย หากผู้ขายฝากนำเงินมาไถ่ทรัพย์คืนไม่ทันกำหนดเวลา โดยอาจเปรียบเทียบกับราคาประเมินที่ดิน เพื่อความเป็นธรรมของผู้ขายฝาก

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การตีความสัญญาเช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในการทำสัญญาอาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากเจตนาของคู่สัญญา เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าทรัพย์ เช่น การตีความสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ความเข้าใจเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เช่าซื้อ
- ในสัญญาเช่าซื้อและรูปแบบการฟ้องคดี มักจะให้ผู้เช่าซื้อรับผิดในราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อส่วนที่ขาดหายไปจากการราคาขายทอดตลาด โดยมีเจตนาให้ผู้เช่าซื้อรับผิดเต็มตามจำนวนวงเงินที่ขอสินเชื่อเช่าซื้อ อันขัดกับความประสงค์แท้จริงของเอกเทศสัญญาประเภทเช่าซื้อ
- การกำหนดดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ที่ผู้ให้เช่าซื้อมักจะคิดดอกเบี้ยตามราคาเช่าซื้อที่ระบุในสัญญา แม้ว่าผู้เช่าซื้อจะนำรถยนต์มาคืนก่อนกำหนดระยะเวลาในสัญญาเช่าซื้อ
- กรณีผู้ค้ำประกันในสัญญาเช่าซื้อถูกแก้ไขสัญญาให้กลายเป็นผู้เช่าซื้อร่วม

<u>หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 572** ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ

ข้อเสนอแนะ

- สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ควรจะต้องมีกำหนดหน้าที่และความรับผิดที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างและเสรีภาพในการทำสัญญา ที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบมากเกินไป
- กำหนดรูปแบบมาตรฐานของสัญญาเช่าซื้อที่ชัดเจน เช่น แบบฟอร์มที่กำหนดเงื่อนไขสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย
- ควรคิดดอกเบี้ยตามยอดคงเหลือจริงของราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อตามสัญญา
- สัญญาเช่าซื้อไม่ควรที่จะต้องให้มีผู้ค้ำประกันเป็นหลักประกัน เพราะมีทรัพย์ที่เช่าซื้อเป็นหลักประกันแล้ว หรือหากมีผู้ค้ำประกันควรจะกำหนดสัดส่วนความรับผิดให้แก่ผู้ค้ำประกัน
- ให้โอกาสบอกเลิกสัญญา เมื่อทรัพย์ที่เช่าซื้อไม่ตอบสนองความต้องการของคู่สัญญา ภายในระยะเวลาที่กำหนดได้โดยไม่เสียค่าขาดประโยชน์

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อ

ประเด็นปัญหา

- ผู้เช่าซื้ออาจตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ หากผู้ให้เช่าซื้อกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม เช่น การยึดทรัพย์คืนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า การปรับปรุงกฎหมาย ควรคำนึงถึงการคุ้มครองผู้เช่าซื้ออย่างเป็นธรรม
- ระยะเวลาการผิดนัดไม่ใช่เงินค่าเช่าซื้อที่ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากรถที่ใช้ประกอบเกษตรกรรม เช่น รถเครื่องจักร รถแทรกเตอร์ ไม่ได้อยู่ในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565
- การที่ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อภายหลังที่ตนผิดนัดชำระค่าซื้อแล้ว แต่ยังอยู่ภายในระยะเวลาตามหนังสือบอกกล่าวของผู้ให้เช่าซื้อ เป็น**การบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 573** หรือไม่ และหากเป็นการบอกเลิกสัญญาตาม**มาตรา 573** คำพิพากษาศาลฎีกาก็ไม่มีความชัดเจน ไม่มีบรรทัดฐานในการตัดสินคดี ว่าจะเป็นการบอกเลิกสัญญาโดยปริยายตาม**มาตรา 391** หรือไม่

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 391** กรณีการบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย
    - **มาตรา 574** กรณีผิดนัดไม่ใช้เงินหรือผิดสัญญาส่วนสำคัญของสัญญาเช่าซื้อ
- **ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565**

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีคืนทรัพย์ให้ชัดเจนและเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย
- แก้ไขเรื่องของการผิดนัดไม่ใช้เงินค่าเช่าซื้อ จาก 2 งวดเป็น 3 งวด ซึ่งสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาฯ ที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องผิดนัด 3 งวดติดกัน จึงจะยึดรถยนต์ได้และต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อภายใน 30 วัน
- กำหนดกระบวนการบอกเลิกสัญญาให้ชัดเจน เช่น การแจ้งเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร และระยะเวลาผ่อนผัน
- เพิ่มบทบัญญัติลงโทษผู้ให้เช่าซื้อ เมื่อผู้เช่าซื้อนำรถไปคืน แล้วผู้ให้เช่าซื้อไม่รับคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ ไม่ว่าปฏิเสธโดยวิธีใดก็ตาม ให้ผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิด ในดอกเบี้ยค่าธรรมเนียมใด ๆ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้แสดงเจตจำนงเป็นหนังสือแล้วว่าจะคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ แต่ว่าผู้ให้เช่าซื้อปฏิเสธไม่รับคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ จนทำให้ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกัน
- กำหนดหลักเกณฑ์การเรียกค่าเสียหาย หรือค่าขาดประโยชน์ในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดให้ชัดเจน
- กำหนดผลของการบอกเลิกสัญญาตามสัญญาเช่าซื้อให้ชัดเจน
- ควรจะให้มีระบบไม่ต้องฟ้องผู้เช่าซื้อที่คืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ กรณีที่นำรถยนต์ไปคืนก่อนผิดสัญญาเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกัน

ประเด็นปัญหา 3 สิทธิในการยึดทรัพย์คืน

ประเด็นปัญหา

- กระบวนการยึดทรัพย์คืนเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดอาจไม่สมเหตุสมผล เมื่อเจ้าของทรัพย์ได้ค่าเช่าซื้อระหว่างสัญญาและยึดทรัพย์คืนด้วยในภายหลัง จึงได้เปรียบมากกว่า
- การเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อเกินสมควร เกินกว่าราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อ ทำให้ไม่เป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อ
- ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565 กำหนดหน้าที่ให้ผู้ให้เช่าซื้อที่จะต้องแจ้งวันเวลาการขายทอดตลาดทรัพย์ที่เช่าซื้อแก่ผู้เช่าซื้อ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีการแจ้งข้อมูลดังกล่าวแก่ผู้เช่าซื้อ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 573** วิธีการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ

ข้อเสนอแนะ

- สิทธิในการยึดทรัพย์คืนจึงควรมีเงื่อนไขชัดเจน และมีความสมดุลในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อและเจ้าของทรัพย์
- แก้ไขเรื่องการเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อ กรณีผู้เช่าซื้อคืนทรัพย์โดยชอบไม่ควรถูกฟ้องเรียกค่าขาดประโยชน์ และกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่าขาดประโยชน์
- เพิ่มข้อกำหนดที่ชัดเจน เกี่ยวกับความรับผิดในกรณีที่ทรัพย์ที่เช่าซื้อเสียหาย เช่น ความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในฐานะผู้ครอบครอง

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 4 การเช่าอสังหาริมทรัพย์และประเด็นปัญหาทางกฎหมายอื่น

ประเด็นปัญหา

- หน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่า ยังไม่มีหลักเกณฑ์บางประการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 537** ลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สิน

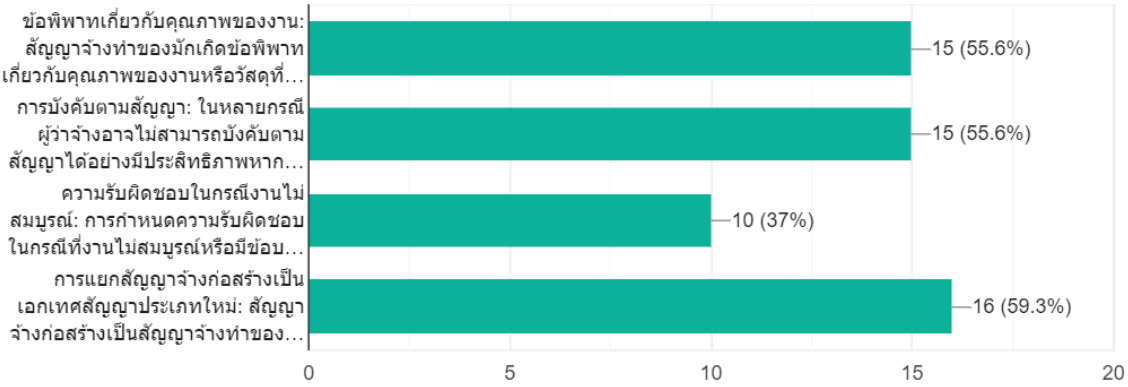
ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของผู้เช่ากับผู้ให้เช่ามากขึ้นกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- แก้ไขบทบัญญัติให้ทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่า ไม่เสียเปรียบต่อกันในสัญญาเช่าทรัพย์
- กำหนดเพดานค่าเช่าที่พักอาศัย หรือกำหนดการขึ้นราคาค่าเช่าต่อปี โดยควรกำหนดเปอร์เซ็นต์ และต้องแจ้งให้ผู้เช่าทราบล่วงหน้า

2.2.2 จ้างทำของ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การกำหนดความรับผิดชอบในกรณีที่งานไม่สมบูรณ์หรือมีข้อบกพร่องยังไม่ชัดเจนพอ
- กรณีที่ผู้รับเหมาในฐานะผู้รับจ้างทิ้งงาน ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ว่าจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** ระบุถึงความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในกรณีที่งานชำรุดบกพร่อง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการทำการงานที่ว่าจ้างให้สมบูรณ์ และกลไกทางกฎหมาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดความรับผิดของผู้รับจ้างที่ชัดเจน
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับให้ชำระค่าเสียหายกรณีที่ผู้รับจ้างทิ้งงาน โดยไม่ต้องให้ผู้ว่าจ้างพิสูจน์ความเสียหายทั้งหมดในทันที
- กำหนดให้ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบในการแก้ไขข้อบกพร่องโดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือชดใช้ค่าเสียหายในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขได้

ประเด็นปัญหา 2 ข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างทำของมักเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงานหรือวัสดุที่ใช้ในการทำงาน
- บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคุณภาพของงานยังไม่ชัดเจนแน่นอนในทางปฏิบัติ
- กรณีผู้ว่าจ้างไม่ยอมรับการส่งมอบงานของผู้รับจ้าง โดยให้ผู้รับจ้างแก้ไขงานไปเรื่อย ๆ เพื่อเลี่ยงที่จะจ่ายเงินว่าจ้าง
- กรณีผู้รับจ้างส่งมอบงานที่ไม่ต้องตามประสงค์ของผู้ว่าจ้าง แต่ผู้ว่าจ้างรับมอบงานโดยไม่อิดเอื้อน เพราะไว้ใจในผู้รับจ้าง ทำให้ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดเพื่อการที่ส่งมอบนั้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุว่าผู้รับจ้างต้องทำงานให้สำเร็จตามสัญญา และให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คู่สัญญาตกลงกัน
    - **มาตรา 592** ระบุอำนาจของผู้ว่าจ้างในการตรวจตราการงานได้ตลอดระยะเวลาที่จ้าง
    - **มาตรา 597** ระบุข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับจ้างกรณีการส่งมอบงานล่าช้า หากผู้ว่าจ้างรับมอบงานโดยไม่อิดเอื้อน
    - **มาตรา 600** ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้ว่าจ้าง มีสิทธิขอการตรวจสอบคุณภาพวัสดุหรือผลงานได้ก่อน และระหว่างการส่งมอบ
- กำหนดให้คู่สัญญาสามารถตกลงเงื่อนไข เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพก่อนส่งมอบงาน เพื่อป้องกันข้อพิพาทในภายหลัง
- เพิ่มข้อกำหนดให้ผู้รับจ้าง ต้องรับประกันคุณภาพของวัสดุที่จัดหามาใช้งาน เช่น กำหนดระยะเวลารับประกันหรือเงื่อนไขการเปลี่ยนวัสดุที่ไม่ได้คุณภาพ
- เพิ่มบทบัญญัติกำหนดกรอบเวลา สำหรับผู้ว่าจ้างในการตรวจสอบคุณภาพและแจ้งข้อบกพร่องภายหลังการรับมอบงาน

ประเด็นปัญหา 3 การแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างก่อสร้าง เป็นสัญญาจ้างทำของที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ รายละเอียดของการก่อสร้างเป็นรายละเอียดทางวิศวกรรม และทางวิทยาศาสตร์ และมีความซับซ้อนมากกว่าจ้างทำของทั่วไป
- การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างผู้ว่าจ้างก่อสร้างและผู้รับจ้างก่อสร้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ
- กรณีสัญญาจ้างก่อสร้าง หากผู้ว่าจ้างไม่ชำระเงินค่าจ้าง จะส่งผลกระทบต่องานอื่นของผู้รับจ้าง เนื่องจากผู้รับจ้างต้องการกระแสเงินสด เพื่อมารับจ้างในงานอื่นต่อ การผิดนัดไม่ชำระค่าจ้างที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง อาจเป็นการผิดนัดค่าจ้างส่วนหนึ่งของการก่อสร้าง เช่น ตอกเสาเข็ม วางท่อ ซึ่งหากบังคับใช้กลไกทางศาลอาจใช้ระยะเวลานานและไม่คุ้มค่ากับจำนวนเงินที่เรียกร้อง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุมกรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง และไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะของสัญญาก่อสร้าง
    - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาโดยใช้กลไกเฉพาะ เช่น ลักษณะและประเภทของค่าจ้าง การปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร การตรวจสอบผลงานระหว่างกาล การรับผิดในความชำรุดบกพร่อง การทำประกันภัยงานก่อสร้าง
- เพิ่มกลไกระงับข้อพิพาท ทั้งในรูปแบบอนุญาโตตุลาการและทางศาล
- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาก่อสร้างโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- เพิ่มแพลตฟอร์มตรวจสอบการจ่ายค่าจ้าง และให้ผู้ว่าจ้างชำระค่าจ้างล่วงหน้า โดยที่ผู้รับจ้างจะได้เงินเมื่อส่งมอบงานสำเร็จ และหากไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากผู้จ้างได้ ผู้รับจ้างก็สามารถได้รับเงินจากแพลตฟอร์มได้

ประเด็นปัญหา 4 การบังคับตามสัญญา

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในหลายกรณี ผู้ว่าจ้างอาจไม่สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา โดยเฉพาะในสัญญาจ้างก่อสร้าง พบปัญหาผู้รับจ้างทิ้งงานเป็นจำนวนมาก
- ในคดีพิพาทส่วนมาก ผู้รับจ้างมักจะกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องชำระในงวดแรก จำนวนสูงมาก และภายหลังมีการทิ้งงาน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 593** กรณีผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการหรือทำการที่จ้างชักช้า
    - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดระยะเวลาการรับประกันคุณภาพงาน
- แก้ไขให้**มาตรา 593** เป็นมาตราที่กำหนดให้บังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการขยายเวลากำหนดส่งมอบงาน โดยจะต้องมีแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน
- ควรจะมีการกำหนดเรื่องการประกันสัญญาเอาไว้ให้มีความชัดเจน เกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าปรับจากประกันสัญญาได้
- ควรจะต้องกำหนดบทลงโทษ สำหรับผู้ว่าจ้างกรณีที่ผิดนัดไม่ชำระค่าจ้าง โดยให้ชำระในอัตราที่มากกว่าจำนวนค่าจ้าง

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 5 นิยามของสัญญาจ้างทำของ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัญหาการตีความสัญญาจ้างทำของที่เกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภค กรณีผู้รับเหมาถูกจ้างโดยบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ผู้รับเหมาและบริษัทรับเหมาก่อสร้างจะถูกตีความว่า เป็นผู้ประกอบธุรกิจตามความหมายของคดีผู้บริโภคทั้งคู่ ทำให้ไม่เข้าลักษณะของคดีผู้บริโภค เป็นเหตุให้ผู้รับเหมาที่เป็นประชาชนธรรมดา ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
- สัญญาจ้างทำของ มีลักษณะความหมายที่กว้าง ซึ่งทำให้ตีความรวมถึงหลายอาชีพ เช่น สัญญาจ้างหมอลำ สัญญาจ้างก่อสร้างเล็กน้อย แต่การที่ไม่กำหนดเนื้อหาของจ้างทำของที่ชัดเจน ทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะให้ความคุ้มครอง ได้ไม่ครอบคลุมในทุกสัญญาจ้างทำของที่สำคัญ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุนิยามของสัญญาจ้างทำของไว้
    - **มาตรา 600** ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ
- **พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไขการตีความคำว่า ผู้ประกอบธุรกิจในคดีผู้บริโภค ให้คำนึงถึงสถานภาพของผู้ประกอบธุรกิจมากกว่าลักษณะการประกอบอาชีพของบุคคลดังกล่าว อาจแก้ไขให้เป็นดุลพินิจของพนักงานคดีผู้บริโภค
- กรณีที่เป็นการจ้างช่วงโดยบริษัท ควรกำหนดให้ผู้รับจ้างเป็นเฉพาะนิติบุคคลเท่านั้น แต่ถ้าเป็นกรณีของบุคคล ควรจะปรับให้ใช้ตามสัญญาจ้างแรงงานทั้งหมด

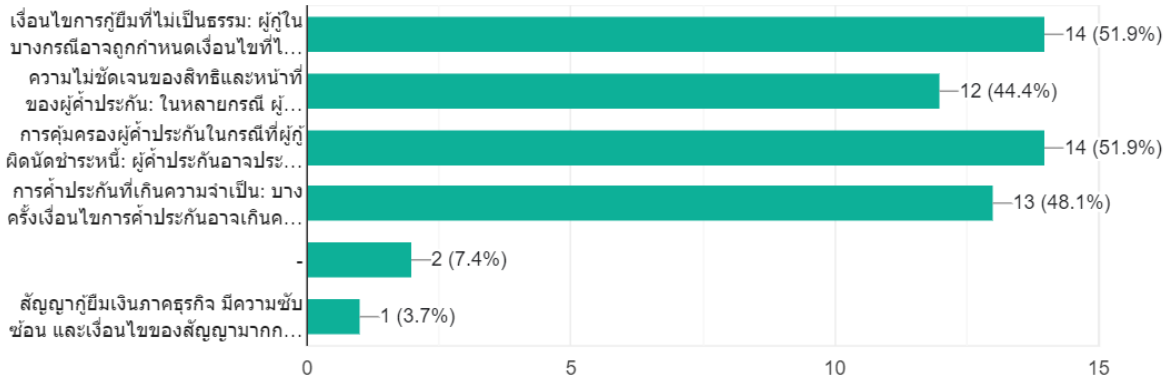
2.2.3 กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกัน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 เงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้กู้ต้องยอมรับข้อกำหนด หรือเงื่อนไขเรื่องอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้เกิดภาระเกินสมควร
- อัตราดอกเบี้ยที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การกำหนดอัตราดอกเบี้ย ในสัญญากู้ยืมเงินในอัตราเดียวกันล้าสมัยและก่อให้เกิดปัญหาในการประกอบธุรกิจ
- ไม่มีการรับรองหลักฐานเป็นหนังสือที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ในทางปฏิบัติมีการยอมรับให้สามารถใช้เป็นหลักฐานในการกู้ยืมได้ แต่ปัจจุบันไม่มีการใช้การแทงเพิกถอน
- กรณีคู่สัญญาเซ็นสัญญากู้ยืมนอกระบบ โดยจำนวนเงินที่ระบุในสัญญาก่อนเซ็นกับภายหลังจากที่เซ็นสัญญาไม่ตรงกัน บางกรณีเจ้าหนี้ได้กำหนดจำนวนดอกเบี้ย รวมเข้าไปกับจำนวนเงินต้นก่อให้เกิดปัญหาในการพิสูจน์พยานหลักฐานในชั้นศาล

- ปัญหาการตีความข้อความบันทึกการสนทนาผ่านแอปพลิเคชัน เป็นการตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินหรือไม่
- สัญญากู้ยืมเงินภาคธุรกิจมีความซับซ้อน และเงื่อนไขของสัญญามากกว่าการกู้ยืมเงินตามปกติ การกำหนดให้การกระจายความเสี่ยงหนี้เสีย NPL (Non-performing Loan) จะส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมากกว่าปัจจุบัน แต่ยังไม่มีการนำหลักกฎหมายเรื่องเงินกู้ร่วม (Syndicated Loan) มาพัฒนาในประเทศไทย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 653** กำหนดการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ยืมเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้
    - **มาตรา 654 - 655** กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมสูงสุดไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี
- **พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในทุกกรณีเพื่อป้องกันภาระเกินควร
- กำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญในสัญญา เช่น อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยชัดเจน ในรูปแบบที่ผู้กู้สามารถเข้าใจได้ง่าย
- กรณีที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยตามลักษณะของการประกอบธุรกิจ เช่น เพดานดอกเบี้ยของกู้ยืมเงินใช้ในครัวเรือน หรือการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบธุรกิจขนาดย่อม
- ควรจะกำหนดให้มีการบันทึกภาพไว้ระหว่างที่มีการทำสัญญา โดยอาจกำหนดให้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องคดีตาม**มาตรา 653**
- รับรองการทำสัญญากู้ยืมเงินและการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะระบุลักษณะของสัญญากู้ยืมเงิน
- เพิ่มหลักกฎหมายเรื่องเงินกู้ร่วม (Syndicated Loan) ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอ เกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องรับผิด ทำให้ไม่สามารถประเมินภาระความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกันได้อย่างถูกต้อง
- กฎหมายกำหนดให้สัญญาค้ำประกันหนี้ในอนาคต หรือหนี้มีเงื่อนไขเท่านั้น ที่จะต้องระบุจำนวนเงินที่จะค้ำประกัน แต่หากเป็นสัญญาค้ำประกันหนี้เฉพาะเจาะจง หรือหนี้ที่มีความชัดเจนแน่นอนแล้ว กฎหมายไม่บังคับให้ต้องระบุจำนวนเงินที่จะค้ำประกัน จึงส่งผลให้ปัจจุบัน ผู้ค้ำประกันต้องแบกรับภาระหนี้สินเกินกว่าศักยภาพการชำระหนี้ของตน เนื่องมาจากสัญญาค้ำประกันส่วนใหญ่ มักจะไม่กำหนดจำนวนเงินที่ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดในสัญญาค้ำประกัน แต่จะระบุเพียงให้ผู้ค้ำประกันรับผิด ในหนี้ตามที่ลูกหนี้ชั้นต้นได้ทำสัญญา หรือมีความผูกพันที่จะต้องชำระต่อเจ้าหนี้ไว้เท่านั้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** ระบุเงื่อนไขและลักษณะเกี่ยวกับการค้ำประกัน
    - **มาตรา 681 วรรคสาม** ระบุให้สัญญาค้ำประกันจะต้องระบุหนี้ที่ค้ำประกันให้ชัดเจน และผู้ค้ำประกันรับผิดเฉพาะหนี้ที่ระบุไว้
    - **มาตรา 681/1** เป็นมาตราที่เพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูล และการแจ้งเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ค้ำประกัน
    - **มาตรา 689** กำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน
    - **มาตรา 690** กำหนดสิทธิเกี่ยงของผู้ค้ำประกัน ให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์ ซึ่งเป็นประกันก่อน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ให้ผู้ค้ำประกันได้รับข้อมูลความเสี่ยงอย่างครบถ้วน และโปร่งใสก่อนลงนาม และกำหนดให้เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน มีหน้าที่ต้องแจ้งผู้ค้ำประกันถึงสิทธิและข้อมูลความเสี่ยงของหนี้ที่ผู้ค้ำประกันจะเข้าค้ำประกัน
- แก้**มาตรา 681** วรรคสาม เป็น “สัญญาค้ำประกันต้องระบุหนี้หรือสัญญาที่ค้ำประกัน **และจำนวนเงินที่ค้ำประกันไว้โดยชัดแจ้ง** ผู้ค้ำประกันย่อมรับผิดเฉพาะหนี้หรือสัญญา **และจำนวนเงินที่ค้ำประกันเท่านั้น”**
- ลูกหนี้ควรใช้สิทธิเกี่ยงได้ตลอดเวลา แม้เป็นช่วงเวลาบังคับคดี และควรคุ้มครองผู้ค้ำประกันมากกว่านี้ ศาลควรพิจารณาเลยโดยไม่ต้องให้ผู้ค้ำประกันมายกข้อต่อสู้

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้ค้ำประกันในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ค้ำประกันอาจถูกเรียกเก็บหนี้ทันที โดยไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้ต้องรับภาระโดยไม่คาดหมาย
- กรณีผู้ค้ำประกันหลายราย กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกัน ในฐานะลูกหนี้ร่วม ทำให้มีปัญหากรณีมีผู้ค้ำประกันรายเดียว ที่มีทรัพย์สินเพียงพอให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ และแม้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้ค้ำประกันรายอื่น ผู้ค้ำประกันรายอื่นก็ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอให้ชำระหนี้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 686** กำหนดให้เจ้าหนี้ ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด มิฉะนั้น ผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิดภายหลังพ้นกำหนดเวลา 60 วัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- หากไม่มีการบอกกล่าวภายในระยะเวลา 60 วัน ควรให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิด นับแต่วันที่ตกลงทำสัญญา ให้รับผิดเฉพาะหนี้ของลูกหนี้
- ปรับปรุงกลไกการค้ำประกัน เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ค้ำประกันในทางปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น
- กรณีผู้ค้ำประกันหลายราย ความรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกันด้วยกัน ไม่ควรรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม และอาจเพิ่มเงื่อนไขคล้ายกับ**มาตรา 681/1** ที่ห้ามมิให้กำหนดในข้อตกลง ให้ผู้ค้ำประกันอย่างลูกหนี้ร่วม
- ควรกำหนดให้มีการใช้สิทธิเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้ก่อนจนคดีถึงที่สุด และให้มีระยะเวลาการบังคับชำระหนี้จากผู้ค้ำประกันเมื่อผ่านไป 2 - 3 ปี แล้ว ไม่สามารถบังคับชำระหนี้ได้จากลูกหนี้ จึงควรเริ่มต้นเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามกฎหมาย

ประเด็นปัญหา 4 การค้ำประกันที่เกินความจำเป็น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บางกรณีมีการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันในปริมาณสูงเกินควร ทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระเกินความจำเป็น และขาดข้อจำกัดในการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เหมาะสม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680 และ 701** ระบุเกี่ยวกับการค้ำประกันและการขอชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน

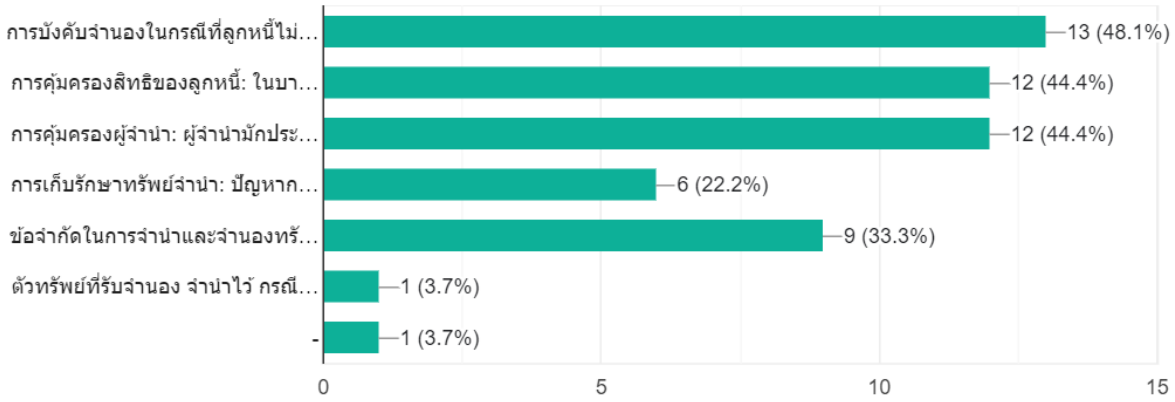
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานการค้ำประกันของผู้ค้ำประกันว่าต้องสอดคล้องกับรายได้ของผู้ค้ำประกัน

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจำนองและสัญญาจำนำ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บางกรณีลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรม ในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น การขายทรัพย์จำนองในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง
- มีผู้เข้าร่วมเสนอให้แก้ปัญหา**มาตรา 733** ที่มักมีการตกลงยกเว้น**มาตรา 733** เพื่อให้ผู้จำนองรับผิดเกินกว่าราคาทรัพย์สินที่จำนอง โดยแก้ไขข้อความในบทบัญญัติ ให้ลูกหนี้ยังต้องรับผิดในราคาทรัพย์สินที่จำนอง ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า หากยกเลิกหรือแก้ไข**มาตรา 733** จะทำให้มีผลเหมือนกับ**มาตรา 214** อีกทั้ง**มาตรา 733** ยังเป็นการคุ้มครองลูกหนี้มากกว่า เห็นว่าไม่ต้องแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 732** กำหนดให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์จำนองเมื่อผู้จำนองไม่ชำระหนี้
  - **มาตรา 733** กำหนดให้ผู้จำนองรับผิดไม่เกินกว่าราคาทรัพย์สินที่จำนอง

ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม การขายทรัพย์จำนองต้องมีราคาขั้นต่ำที่ใกล้เคียงมูลค่าตลาด โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและได้รับการรับรอง
- เพิ่มมาตรการป้องกันการขายทรัพย์สินในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อปกป้องสิทธิของลูกหนี้

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

ประเด็นปัญหา

- กระบวนการบังคับจำนองใช้เวลานานและซับซ้อน ทำให้เจ้าหนี้ ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้ทันท่วงที ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินลดลง
- การส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองตาม**มาตรา 728** ยังไม่สามารถส่งทางอีเมล (E-mail) ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 728 - 735** กำหนดวิธีการบังคับจำนอง

ข้อเสนอแนะ

- ลดขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถบังคับจำนองได้โดยตรง หากมีข้อตกลงไว้ในสัญญา
- เพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการบังคับจำนอง เพื่อลดความล่าช้าและความเสียหายที่อาจเกิดจากการลดลงของมูลค่าทรัพย์สิน
- ควรรับรองการหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองทางอีเมล (E-mail) เพื่อสอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้จำนำ

ประเด็นปัญหา

- ผู้จำนำมักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม และบางครั้งถูกบังคับให้ขายทรัพย์ในราคาที่ต่ำเกินไป เพราะขาดเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้จำนำจากการเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 747** ระบุถึงลักษณะและเงื่อนไขการจำนำ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้ให้กู้
    - **มาตรา 748** กำหนดลักษณะของการจำนำและวิธีการโอนหลักประกัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้จำนำ
- กำหนดให้การขายทรัพย์จำนำต้องสอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

ประเด็นปัญหา 4 การเก็บรักษาทรัพย์จำนำ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ทรัพย์จำนำอาจเกิดความเสียหายหรือสูญหายได้ เนื่องจากผู้รับจำนำไม่จัดการดูแลทรัพย์จำนำ
- ขาดการกำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจนของผู้รับจำนำในกรณีที่ทรัพย์เกิดความเสียหาย
- ความไม่ชัดเจนของการคืนทรัพย์ที่จำนำที่ทำให้จำนำระงับ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 744** กำหนดเหตุที่ทำให้สัญญาจำนำระงับ
    - **มาตรา 747** กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้ผู้รับจำนำ
    - **มาตรา 749** กำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน สำหรับผู้รับจำนำและผู้เก็บรักษาทรัพย์สินที่จำนำ หากเกิดความเสียหายหรือสูญหาย
- จัดให้มีมาตรการชดเชยความเสียหายแก่ผู้จำนำ ในกรณีที่ทรัพย์จำนำเสียหาย
- เพิ่มสิทธิให้ลูกหนี้ สามารถขอเจรจาปรับโครงสร้างหนี้หรือขายทรัพย์ในราคาที่เหมาะสมได้ก่อน

ประเด็นปัญหา 5 ข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายปัจจุบัน มีข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีเอกสารแสดงสิทธิ ทรัพย์อิงสิทธิ สินทรัพย์ดิจิทัล

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 703** กำหนดทรัพย์สินที่สามารถใช้ในการจำนอง ได้แก่ เรือมีระวาง ตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นใด ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ

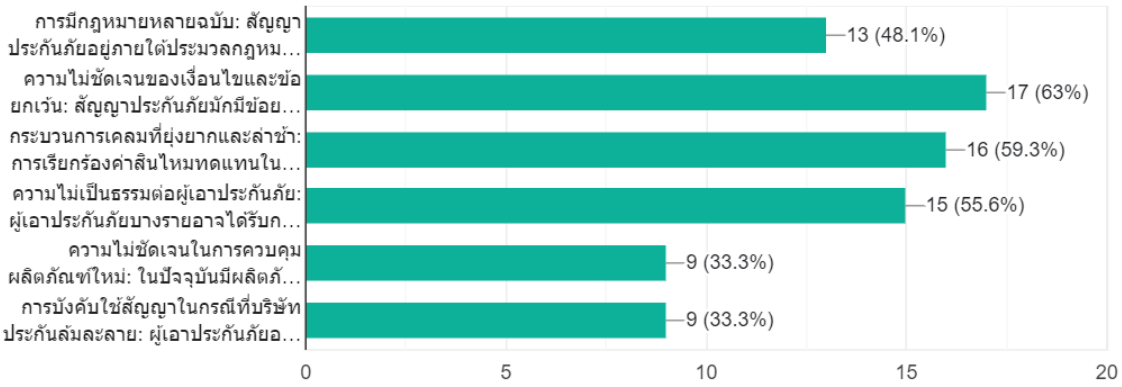
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรกำหนดนิยามทรัพย์สินในการจำนำ และจำนองใหม่ ให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยอาจแบ่งแยกประเภททรัพย์สินแต่ละชนิด เพื่อให้การบังคับทรัพย์สินแต่ละชนิดสอดคล้องรูปแบบการใช้ทรัพย์สินชนิดนั้น ๆ
- ให้ลูกหนี้มีสิทธิรับรู้และเข้าร่วมในกระบวนการขายทอดตลาดเพื่อสร้างความโปร่งใส

2.2.4 ประกันภัย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 กระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การชดใช้สินไหมทดแทน มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ผู้เอาประกันไม่ได้รับค่าสินไหมตามเวลาที่ต้องการ
- ในทางปฏิบัติ บริษัทประกันภัยใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบและอนุมัติค่าสินไหมทดแทนนาน ซึ่งทำให้กระบวนการล่าช้าและซับซ้อน
- กรณีที่คู่กรณีประมาทร่วมกัน ทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเป็นเหตุให้ ไม่สามารถฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญาได้ ต้องไปฟ้องคดีแพ่ง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันและผู้ประมาทร่วม เพื่อพิสูจน์ความประมาทว่า ฝ่ายใดประมาทมากน้อยกว่ากัน โดยไม่สามารถใช้ข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้
- **มาตรา 877** ระบุหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย แต่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหมทดแทน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865 วรรคแรก** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ ผู้เอาประกันภัย ในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัย ให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 877** ระบุเรื่องความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย
    - **มาตรา 881** กำหนดหน้าที่บอกกล่าวแก่ผู้รับประกันภัยของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจน และกำหนดระยะเวลา ในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม
- ปรับปรุงระบบการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ให้มีประสิทธิภาพและลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น
- ในกรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธ ไม่จ่ายค่าประกัน ควรจะมีมาตรการทางกฎหมายแก่บริษัทประกัน เพื่อควบคุมบริษัทประกันภัย
- ปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสาร และกระบวนการแจ้งเหตุ ให้สะดวกและเหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น การแจ้งผ่านระบบออนไลน์

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาประกันภัย มักมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจเงื่อนไข และถูกปฏิเสธการคุ้มครอง โดยไม่รู้ล่วงหน้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
- การกำหนดให้ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้แถลงข้อมูลทุกอย่าง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเผชิญกับปัญหาเมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง เพราะในทางปฏิบัติผู้เอาประกันภัย ไม่ทราบว่าจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงแค่ไหนเพียงใด และบางกรณีผู้เอาประกันภัยอาจถูกขู่จากผู้รับประกันภัย ให้บังคับซื้อประกันภัย การตีความ**มาตรา 865** ที่ระบุว่าผู้เอาประกันต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สำคัญ อาจนำไปสู่การยกเลิกสัญญา หรือการปฏิเสธการคุ้มครอง หากพบว่ามีการปกปิดหรือแถลงข้อมูลผิดพลาด
- ผู้เข้าร่วมเคยเจอปัญหา กรณีบริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทน กรณีผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุ โดยอ้างว่าผู้เอาประกันภัย ปกปิดไม่แจ้งข้อความจริงตาม**มาตรา 865** ในประกันสุขภาพ
- กรณีที่กรมธรรม์ไม่ได้ระบุผู้รับประโยชน์ในสัญญาประกันชีวิตที่ชัดเจน ทำให้มีการปรับใช้กฎหมายมรดกโดยอนุโลม ให้ทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับเงินจากประกันชีวิต อันก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์มรดก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865 วรรคแรก** ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัย ในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 865 วรรคสอง** ระบุระยะเวลาในการใช้สิทธิบอกล้างโมฆียกรรมของผู้รับประกันภัย โดยกำหนดให้ใช้สิทธิบอกล้างภายใน 1 เดือนนับ แต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูล อันจะบอกล้าง หรือภายใน 5 ปี นับแต่วันทำสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บริษัทประกันภัย ควรทำให้ข้อยกเว้นและเงื่อนไข ในสัญญามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน และต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันเข้าใจก่อนลงนาม เพื่อลดความเสี่ยงของความเข้าใจผิด
- ควรมีการควบคุมผู้ประกอบการประกันภัย ให้มีการระบุเงื่อนไขที่ชัดเจน ลงในสัญญาประกันภัย และมิให้ใช้การกระทำดังกล่าวเอาเปรียบผู้บริโภค
- ปรับปรุง**มาตรา 865** ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการบอกข้อเท็จจริง ที่ควรแจ้งให้มีความชัดเจน หากผู้เอาประกันไม่มีเจตนาปกปิดข้อมูลอันเป็นเท็จ ควรจะต้องได้รับการคุ้มครอง
- ควรจะมีบทบัญญัติให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องระบุผู้รับประโยชน์ ในสัญญาประกันชีวิตที่ชัดเจน

ประเด็นปัญหา 3 ความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันถูกปฏิเสธการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อย่างไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีการเพิ่มเบี้ยประกันโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า
- กรณีที่ผู้ปกครองของผู้เยาว์ เรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัย แต่ว่าเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งทำให้กระบวนการในการที่จะไปเรียกร้องค่าเสียหายเหล่านี้ล่าช้า
- ผู้เข้าร่วมเคยประสบปัญหา กรณีที่บุตรที่เกิดจากหญิงต่างด้าวที่เดินทางเข้าประเทศไทย โดยผิดกฎหมายคนเข้าเมือง ไม่สามารถระบุตัวตนได้ และมีชายสัญชาติไทยเป็นบิดาตามข้อเท็จจริง แต่ยังไม่ได้รับรองบุตรจึงไม่เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้บริษัทประกันภัยปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861** กำหนดนิยามของสัญญาประกันภัย
    - **มาตรา 862** กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้รับประกันภัย” “ผู้เอาประกันภัย” และ “ผู้รับประโยชน์”

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค และบทลงโทษต่อบริษัทที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม
- เพิ่มมาตราที่กำหนดความรับผิด เกี่ยวกับเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้าหรือปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย
- เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับกรณีประกันภัย เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็ก และผู้ปกครองของเด็กในกรณีที่ต้องได้รับการเยียวยา
- ควรจะมีหลักเกณฑ์ควบคุมการพิจารณา ในการเข้าทำประกันภัยของบริษัทประกันภัย

ประเด็นปัญหา 4 การมีกฎหมายหลายฉบับ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติ
- ปัจจุบัน กฎหมายอนุญาตให้มีการนำอนุญาโตตุลาการมาใช้เพื่อยุติข้อพิพาท แต่ผู้เข้าร่วมเห็นว่ามีปัญหาเรื่องกระบวนการที่ซ้ำซ้อน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - มาตรา 942 :** กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ครอบคลุมทั้งการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย
- **พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงการออกใบอนุญาต การดำเนินงาน การควบคุมทางการเงิน และการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย
- **พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันภัยทางทะเลและขนส่ง
- **กฎหมายและระเบียบที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)**
    - ประกาศ คำสั่ง และแนวปฏิบัติ ที่ออกโดย คปภ. เพื่อกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจประกันภัย

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - กำหนดให้เจ้าของรถทุกคัน ต้องทำประกันภัยภาคบังคับ เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุทางรถยนต์
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - คุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - พิจารณาความเป็นธรรมของข้อสัญญาประกันภัย ที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย
- **กฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องกับประกันภัย**
    - **ประมวลรัษฎากร** ซึ่งกำหนดภาระภาษี ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยและเบี้ยประกันภัย

ข้อเสนอแนะ

- ควรรวบรวม ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับ และส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)
- ลดความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติ และกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ในเรื่องที่ซ้อนทับกัน

ประเด็นปัญหา 5 การบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย

ประเด็นปัญหา

- ผู้เอาประกันประสบปัญหาในการเรียกร้องสินไหมทดแทนเมื่อบริษัทประกันล้มละลาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 876** ระบุกรณีผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลาย

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้เอาประกัน ในกรณีที่บริษัทล้มละลาย เช่น กองทุนเยียวยาผู้เอาประกัน
- กำหนดให้มีการประกันความเสี่ยงของบริษัทประกัน เพื่อปกป้องสิทธิของผู้เอาประกัน

ประเด็นปัญหา 6 ความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ในการพิจารณาการเคลมประกัน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน ปัจจุบันสภาพสังคมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่กฎหมายประกันภัยอาจยังไม่ครอบคลุมและทันสมัยเพียงพอ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - 868** กำหนดเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทั่วไป

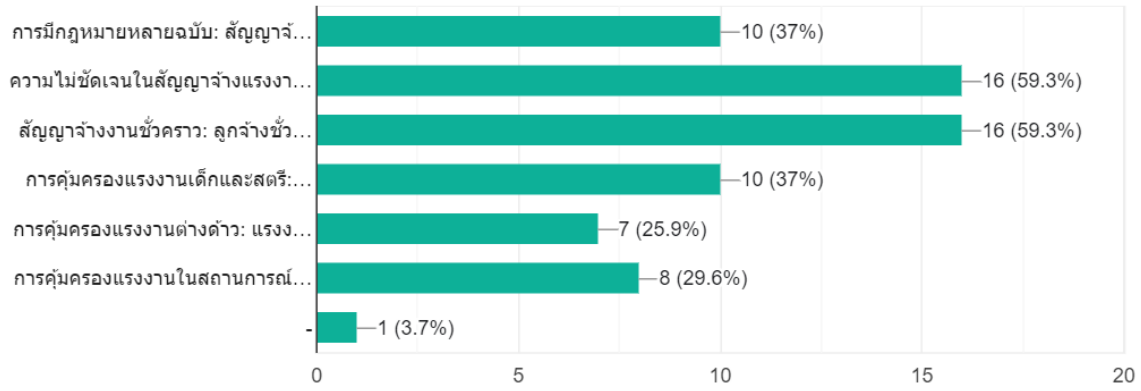
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ ประกันชีวิตที่เชื่อมโยงกับการลงทุน หรือประกันคุ้มครองสินเชื่อประเภทสินทรัพย์ดิจิทัล

2.2.5 จ้างแรงงาน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างแรงงานบางฉบับขาดความชัดเจน เช่น สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง เวลาทำงาน การลางาน การเลิกจ้างและการชดเชย ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
- ประเด็นปัญหานิยามของ “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ยังไม่ครอบคลุม เช่น การตัดสินโดยใช้เกณฑ์อำนาจบังคับบัญชา ส่งผลให้การจ้างงานบางประเภทไม่อยู่ในนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น ลูกจ้างชั่วคราว (Part - time) รวมถึงผู้ประกอบอาชีพอิสระ (Freelance) บุคคลในระหว่างทดลองงาน หรือเด็กฝึกงาน
- ปัญหาเรื่องไรเดอร์ (Riders) ที่ไม่ได้ถูกตีความให้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน จึงไม่มีความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน และทำให้ไม่มีสหภาพแรงงานของไรเดอร์ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวถูกเอาเปรียบโดยบริษัท
- การตีความสัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของ ยังมีความไม่ชัดเจน
- กรณีนายจ้างไม่ได้รับประโยชน์จากประกันสังคมมากเท่าที่ควร แม้ว่าจะได้จ่ายค่าเบี้ยประกันสังคมเช่นเดียวกับลูกจ้าง

- กรณีลูกจ้างถูกนายจ้างบังคับให้เซ็นสัญญาสละสิทธิในการรับค่าชดเชย ทำให้เมื่อมีการเลิกจ้าง ลูกจ้างไม่ได้รับเงินชดเชย เพราะถือว่าลูกจ้างไม่ติดใจที่จะเรียกร้องค่าชดเชยแล้ว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 5** กำหนดนิยามของ “ลูกจ้าง” และ “นายจ้าง” รวมถึงสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม
- แก้ไขนิยาม “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ให้ครอบคลุมทุกกรณี
- เพิ่มนิยามของ “ลูกจ้างชั่วคราว” ให้ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเภทการจ้างงาน
- แก้ไขบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองลูกจ้างให้ครอบคลุมมากขึ้น และมีการรับผิดชอบในการเลิกจ้างที่เท่าเทียมและมีค่าชดเชย
- แก้ไขนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน
- เพิ่มบทบัญญัติคุ้มครองนายจ้าง โดยเพิ่มสิทธิให้แก่นายจ้างที่จ่ายเบี้ยประกันสังคม เช่น การกู้ยืมเงินจากประกันสังคมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ กรณีที่ธุรกิจประสบปัญหาทางการเงิน

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานเด็กและสตรี ประสบประเด็นปัญหาทำงานในสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย หรือไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น การลาคลอด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541**
    - **มาตรา 39, 44** ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และกำหนดสิทธิการลาคลอด

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บังคับใช้กฎหมายให้แรงงานเด็กและสตรี ทำงานในสภาพแวดล้อมปลอดภัย และได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับแรงงานไทย เช่น การไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม
- ผู้เข้าร่วมประสบปัญหาเรื่องการที่คนไทยถูกหลอกลวงให้เป็นแรงงานต่างด้าวที่ประเทศเกาหลีใต้ โดยมีตัวแทนหลอกประชาชนให้จ่ายค่าดำเนินการคนละ 50,000 บาท

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551**
    - **มาตรา 13 - 15 , 41 - 55** กำหนดหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนของแรงงานต่างด้าว และรายละเอียดของคณะกรรมการพิจารณาการทำงานของคนต่างด้าว

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บังคับใช้กฎหมายแรงงานต่างด้าวให้เท่าเทียมกับแรงงานไทย และเพิ่มมาตรการตรวจสอบ เพื่อลดการละเมิดสิทธิ
- เพิ่มความชัดเจนในการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เช่น การปฏิรูปกฎหมายแรงงาน ให้คุ้มครองแรงงานต่างด้าวอย่างครบถ้วน โดยไม่จำกัดเฉพาะแรงงานไทย
- จัดทำระบบการขึ้นทะเบียนของแรงงานชาวต่างชาติทั่วประเทศไทย และเปิดให้ประชาชน สามารถตรวจสอบได้ เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบและโปร่งใส

ประเด็นปัญหา 4 สัญญาจ้างงานชั่วคราว

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ลูกจ้างชั่วคราว หรือบุคคลในระหว่างทดลองงาน หรือเด็กฝึกงาน ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่าลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อนหรือการชดเชย
- ปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างลูกจ้างรายวัน ทำให้ไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการลางาน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541**
    - **มาตรา 17** ระบุเรื่องการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม และสิทธิของลูกจ้างในการได้รับค่าชดเชย
    - **มาตรา 30** และ **มาตรา 57** ระบุเรื่องการลาพักร้อนและการลาป่วย
    - **มาตรา 118** กำหนดการจ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดสิทธิให้ลูกจ้างชั่วคราว ได้รับสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำในบางกรณี เช่น การลาพักร้อนหรือค่าชดเชยในกรณีเลิกจ้าง
- ปรับปรุงกฎหมายให้การใช้ช่วงทดลองงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และห้ามกำหนดระยะเวลา เพื่อเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชย
- กำหนดให้ลูกจ้างชั่วคราวที่ถูกเลิกจ้างโดยไม่มีเหตุผลสมควร มีสิทธิได้รับค่าชดเชย เช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ

ประเด็นปัญหา 5 การมีกฎหมายหลายฉบับ

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายแรงงานกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและขัดแย้งในการปฏิบัติ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** กำหนดให้ปรับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- **พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558**
- **พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518**

ข้อเสนอแนะ

- ลดความซ้ำซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ โดยรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียว
- ยกเลิกมาตราที่ยังขัดแย้งหรือซ้ำซ้อน และปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล
- ยกเลิกหมวดที่เกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียวกัน

ประเด็นปัญหา 6 การคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในสถานการณ์พิเศษ เช่น การระบาดของ COVID-19 ลูกจ้างถูกเลิกจ้าง หรือถูกลดค่าจ้างโดยไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ
- การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้าง อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจและโควิด-19

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดเงื่อนไขการเลิกจ้างและการจ่ายค่าชดเชย

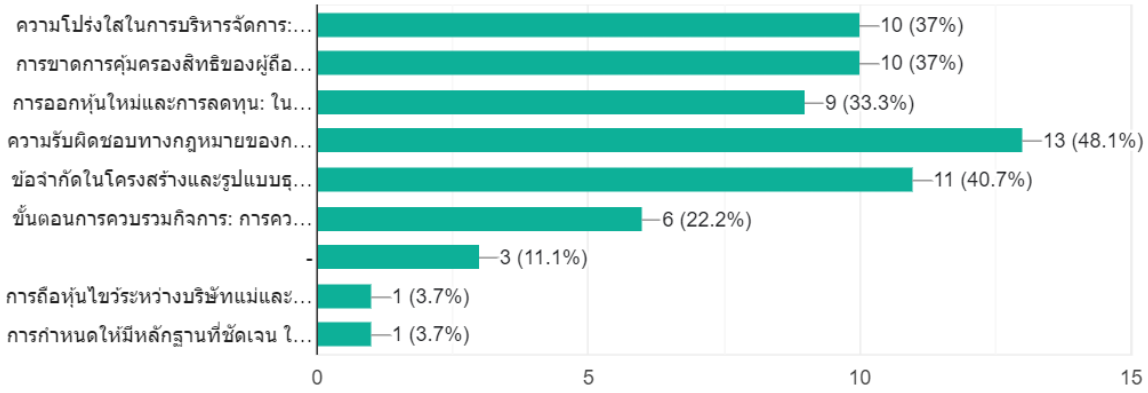
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ร่างกฎกระทรวงเพิ่มเติมในช่วงวิกฤติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม
- เพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองลูกจ้างในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากผู้ถือหุ้น
- ในทางปฏิบัติ มีกรณีที่คนไทยถูกชักชวนให้เป็นผู้ถือหุ้นโดยไม่ต้องจ่ายค่าหุ้น เพื่อให้ชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นเสียงข้างมาก เข้ามาถือครองที่ดินในประเทศไทย
- ปัจจุบันแม้จะสามารถประชุมผู้ถือหุ้นออนไลน์ได้แล้ว แต่ยังไม่มีการรับรองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ปัจจุบันการส่งหนังสือเชิญประชุมผู้ถือหุ้น ยังไม่สามารถส่งผ่านช่องทางอีเมล (E-mail) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
- การกำหนดให้ผู้ถือหุ้น ส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรกไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 เป็นจำนวนที่น้อยเกินไป รวมถึงไม่มีการกำหนดให้วางหลักประกัน เพื่อก่อตั้งบริษัท ทำให้เจ้าหนี้บริษัทไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้มีหลักประกันว่าบริษัทจะมีทุนจดทะเบียน ตามข้อมูลที่จดทะเบียนไว้
- ไม่มีการกำหนดให้แสดงหลักฐานที่ชัดเจนในการแสดงบัญชีงบดุล ทำให้มีปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของบัญชีงบดุล และทำให้บริษัทไม่มีความน่าเชื่อถือ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1105** ระบุเกี่ยวกับการออกหุ้น และการส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรก ต้องไม่น้อยกว่า 25% ของมูลค่าหุ้นที่ตั้งไว้
    - **มาตรา 1171 – 1195** ระบุเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
- **พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542**
    - กำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงินขององค์กร เพื่อป้องกันการทุจริต และเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน
- **พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้บริษัท ต้องจัดทำรายงานทางการเงินที่โปร่งใส และเปิดเผยต่อผู้ถือหุ้นทุกคน
- บังคับให้บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส
- บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญทางการเงิน และการดำเนินงานอย่างโปร่งใส โดยเฉพาะข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อราคาหุ้น หรือการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน เช่น งบการเงิน รายงานผลการดำเนินงาน และข้อมูลอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อสถานะการเงิน หรือธุรกิจของบริษัท
- รับรองการประชุมออนไลน์ของผู้ถือหุ้นและประชุมอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ควรให้มีการชำระค่าหุ้นไม่น้อยกว่า 50% หรือมีการวางหลักประกันเพื่อก่อตั้งบริษัทด้วย
- แก้ไขขั้นตอนการส่งหนังสือเชิญประชุม ให้สามารถส่งหนังสือทางอีเมล (e-mail) หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นได้
- การกำหนดให้มีหลักฐานที่ชัดเจนในการแสดงงบดุล มากกว่าการเสนอเพียงตัวเลข และรายการทางบัญชีจะทำให้มั่นใจได้ว่า บริษัทมีความน่าเชื่อถือ และทำให้การบังคับชำระหนี้เป็นไปโดยถูกต้องและจริงจังมากกว่าปัจจุบัน

ประเด็นปัญหา 2 ความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษ และการเชื่อมโยงความรับผิด ระหว่างนิติบุคคลกับกรรมการที่กระทำผิด ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- ข้อซับซ้อนในการแยกความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ถือหุ้นและกรรมการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ

- กรณีนิติบุคคลถือหุ้นในนิติบุคคลอื่น เช่น กรณีบริษัทแม่ถือหุ้นในบริษัทลูก นำมาซึ่งปัญหาเรื่องความขัดกันทางผลประโยชน์ (Conflict of Interest)
- **มาตรา 1101** กำหนดให้กรรมการสามารถร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากกำหนดไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ แต่ในทางปฏิบัติ ไม่มีบริษัทใดที่กำหนดให้กรรมการร่วมรับผิดไม่จำกัดจำนวน
- **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560** ยังไม่ครอบคลุมในทางปฏิบัติ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1144 - 1195** ว่าด้วยการจัดการ การดำเนินงาน และความรับผิดของบริษัท และกรรมการ
    - **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น
    - **มาตรา 1101** ว่าด้วยความรับผิดของกรรมการบริษัทที่ต้องรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากมีการจดความรับผิดนั้นในหนังสือบริคณห์สนธิ
- **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดบทลงโทษเข้มงวด สำหรับกรรมการที่ละเมิดหน้าที่
- เสริมสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ
- กำหนดกลไกเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างกรรมการและนิติบุคคล เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- เพิ่มความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล
- ทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อแยกความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น และกรรมการ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- สร้างแนวปฏิบัติที่โปร่งใสและเข้าใจง่าย เพื่อลดความสับสน
- กำหนดให้กรณีที่กรรมการลาออก ยังตั้งรับผิดต่อไปอีก 2 ปี นับแต่วันลาออก
- กำหนดความรับผิดของกรรมการ กรณีดำเนินกิจการที่ค้าขายแข่งกับบริษัท

ประเด็นปัญหา 3 ข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ทำให้เกิดประเด็นปัญหา สำหรับธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว
- รูปแบบองค์กรธุรกิจปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับสภาพของกิจการ เช่น ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start-up)
- องค์กรธุรกิจที่ไม่มีการจดทะเบียน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ไม่สามารถตรวจสอบได้
- ผู้เข้าร่วมประสบปัญหา กรณีที่หุ้นส่วนฟ้องเรียกเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ เพื่อเรียกร้องเงินส่วนที่ตนลงหุ้นคืน แต่ไม่มีการชำระบัญชีกันมาก่อน ทำให้ในทางปฏิบัติ ศาลจะพิพากษาย้อนสำนวนให้มีการชำระบัญชี ทำให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1096** ว่าด้วยลักษณะของบริษัทจำกัด
    - **มาตรา 1097** บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป จะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อธุรกิจสตาร์ทอัพ และการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิผล
- ลดความซับซ้อนในการจัดตั้งบริษัท และการดำเนินธุรกิจ
- เพิ่มกลไกให้สามารถยื่นคำฟ้อง ขอให้ชำระบัญชีรวมเข้ากับคดีที่ฟ้อง เพื่อเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ ในระหว่างพิจารณา เพื่อความสะดวกแก่หุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดการชำระบัญชี
- นำหลักการเจาะม่านนิติบุคคล (piercing corporate veil) มาใช้บังคับแต่บริษัทจำกัด อันหมายถึงหลักการที่ให้ผู้ถือหุ้น กรรมการ ร่วมรับผิดในหนี้ของบริษัท ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย

ประเด็นปัญหา 4 การออกหุ้นใหม่และการลดทุน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุน อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น เช่น การออกหุ้นใหม่หรือการลดทุน อาจกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้น
- การกำหนดให้โฆษณาการลดทุนลงในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่เป็นหลักเกณฑ์ที่ล้าสมัย เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยไม่นิยมการอ่านหนังสือพิมพ์ และมีสำนักข่าวออนไลน์เพิ่มมากขึ้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1226** ระบุเรื่องการดำเนินการลดทุน

ข้อเสนอแนะ

- ควรกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนเกี่ยวกับการออกหุ้นใหม่และการลดทุน ตลอดจนอำนาจหน้าที่ของกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคล และผลของการประชุมผู้ถือหุ้น ที่เกี่ยวข้องกับการออกหุ้นใหม่หรือการลดทุน
- วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจของกรรมการ ในการจัดการเรื่องหุ้น
- แก้ไขการประกาศโฆษณา ให้สามารถประกาศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

ประเด็นปัญหา 5 การขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย

ประเด็นปัญหา

- ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยถูกจำกัดสิทธิและขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1108 (1)** ว่าด้วยการทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ
  - **มาตรา 1176** ว่าด้วยสิทธิของผู้ถือหุ้นในการเข้าประชุมใหญ่

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูล และการคัดค้านการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม
- เสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่ม

ประเด็นปัญหา 6 ขั้นตอนการควบรวมกิจการ

ประเด็นปัญหา

- ขั้นตอนการควบรวมกิจการ ในปัจจุบันมีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อการขยายธุรกิจ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 1238 และ 1239** การตัดสินใจควบรวม ต้องใช้มติพิเศษจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้าร่วม
  - **มาตรา 1240** บริษัทต้องแจ้งและเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นคำคัดค้านภายใน 60 วัน เพื่อป้องกันปัญหาทางหนี้สิน
  - **มาตรา 1241 - 1243** เมื่อการควบรวมเสร็จสิ้น บริษัทใหม่ต้องไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับธุรกิจที่ต้องการควบรวมกิจการ
- ลดความซับซ้อนของกระบวนการควบรวมกิจการให้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เช่น การลดระยะเวลาในการจดทะเบียน

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 7 บทบัญญัติที่ล้าสมัย

ประเด็นปัญหา

- บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะห้างหุ้นส่วนบริษัทมีความล้าสมัย เช่น การให้ประกาศลงในหนังสือพิมพ์ ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1074** ระบุหลักเกณฑ์และวิธีการควบห้างหุ้นส่วน จะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 2 ครั้ง
    - **มาตรา 1204** ระบุวิธีบอกกล่าวการจ่ายเงินปันผล จะต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์อย่างน้อย 1 ครั้ง
- **พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535**

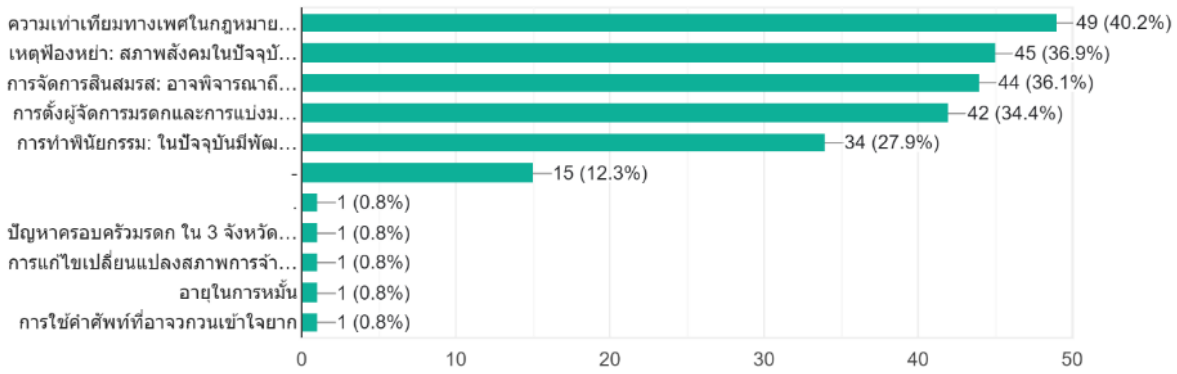
ข้อเสนอแนะ

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดขั้นตอนที่เหมาะสม เช่น กำหนดให้ชัดเจนว่าการเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น ต้องใช้มติของคณะกรรมการหรือกรรมการคนเดียว สามารถดำเนินการได้
- สร้างแนวปฏิบัติที่ยืดหยุ่นขึ้น สำหรับการจัดการเรื่องเล็กน้อย โดยไม่ต้องเรียกประชุมคณะกรรมการทุกครั้ง

2.2.7 ครอบครัวและมรดก

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวและมรดก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันแม้กำลังจะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม) แก่บุคคลที่มีเพศเดียวกันแล้ว แต่มีประเด็น ที่ยังเป็นที่ถกเถียงกัน ในทางวิชาการและทางปฏิบัติ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การปกครองบุตร และการรับมรดก
- การมีบุตรของบุคคลที่สมรสกันโดยเป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ คู่สมรสระหว่างผู้หญิงและผู้หญิง ผู้เข้าร่วมมีข้อสงสัย กรณีหากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งท้อง มีข้อสงสัยว่าใครที่จะเป็นบิดาของเด็ก
- การหมั้นของคู่หมั้นที่เป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ กรณีที่ทั้งสองฝ่ายให้ของหมั้นระหว่างกัน ปัจจุบันคู่หมั้นทั้งสองฝ่ายมักจะมีการแลกของหมั้นกัน จึงมีประเด็นว่า แล้วใครเป็นผู้หมั้นและใครเป็นผู้รับหมั้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **บรรพ 5** และ **บรรพ 6**
    - **มาตรา 1448** กำหนดให้การสมรสต้องเกิดระหว่างชายและหญิง
- **พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508**
    - **มาตรา 9** และ **11** กำหนดหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทยของคู่สมรสต่างด้าว
- **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567**
    - **มาตรา 1437** กำหนดให้การหมั้นจะสมบูรณ์ เมื่อฝ่ายผู้หมั้นได้ส่งมอบ หรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่ผู้รับหมั้น เพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับผู้รับหมั้นนั้น

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บัญญัติสิทธิที่เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สิน และสิทธิในการดูแลบุตรให้เท่าเทียม
- แก้คำว่า “บิดามารดา” เป็น “บุพการี” เพื่อความเป็นกลางทางเพศสภาพ เพราะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม) แล้ว
- แก้คำ ในพระราชบัญญัติเฉพาะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคำ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- เพิ่มข้อสันนิษฐานของความเป็นบิดามารดาของคู่สมรสที่จากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ประเด็นปัญหา 2 เหตุฟ้องหย่า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่าไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เช่น การที่คู่รักอยู่ร่วมกันโดยไม่แสดงความผูกพัน หรือใช้ชีวิตแยกกันแม้จะยังไม่หย่า
- ผู้เข้าร่วมมีความเห็นว่า เหตุฟ้องหย่ากรณีที่คู่สมรสสมัครใจแยกกันอยู่เกินกว่า 3 ปี ระยะเวลา 3 ปี เป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป
- การสมรสจากการฉ้อฉล ไม่เป็นเหตุฟ้องหย่า ทำให้มีกรณีที่หญิงสัญชาติไทย ถูกชายซึ่งเป็นคนต่างด้าวหลอกให้สมรส เพื่อหวังผลประโยชน์จากการมีสัญชาติไทย หากให้ผู้หญิงฟ้องหย่าด้วยตนเอง ก็ต้องใช้เงินจำนวนมากในการฟ้องร้อง เพราะต้องดำเนินการขอเอกสารของคู่สมรสคนต่างด้าวจากสถานทูตเจ้าของสัญชาติ
- กรณีที่คู่สมรสฝ่ายหญิงฟ้องร้อง ด้วยเหตุฟ้องหย่าตาม**มาตรา 1516 (1)** มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจะต้องมีการแสดงออกโดยเปิดเผยว่า ชู้มีความสัมพันธ์กับสามีของตนเองโดยเปิดเผย เพราะฉะนั้นจึงมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า หากเป็นกรณีความสัมพันธ์แบบไม่เปิดเผย ควรจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1516** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุเหตุฟ้องหย่าหลายประการ เช่น การไม่อุปการะเลี้ยงดู การประพฤติชั่ว
    - **มาตรา 1516 (1)** ระบุเหตุฟ้องหย่า กรณีที่คู่สมรสเป็นชู้หรือมีชู้
    - **มาตรา 1516 (4/2)** ระบุว่าคู่สมรสสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรส ได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ขยายขอบเขตเหตุฟ้องหย่า ให้ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และบริบทต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน เช่น การไม่ปฏิบัติต่อกันในฐานะสามีภริยา หรือความรุนแรงทางจิตใจ
- แก้ไข**มาตรา 1516 (4/2)** ให้คู่สมรสสมัครใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรสได้โดยปกติสุขตลอดมา**<u>เกิน 1 ปี</u>** หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลา**<u>เกิน 1 ปี</u>** ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- เพิ่มการสมรสจากการฉ้อฉลเป็นเหตุฟ้องหย่า
- แก้ไข**มาตรา 1516 (1)** โดยกำหนดว่า แม้สามีมีความสัมพันธ์กับชู้แบบลับ แต่หากสามารถนำสืบถึงความสัมพันธ์นั้นได้ ก็ควรที่จะเป็นเหตุฟ้องหย่าได้

ประเด็นปัญหา 3 การจัดการสินสมรส

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- คู่สมรสบางคู่ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาหลังสมรสเป็นสินสมรส แต่กฎหมายปัจจุบันไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ ทำให้เกิดข้อพิพาทในภายหลัง
- ปัจจุบันการทำ **สัญญาก่อนสมรส** มีข้อจำกัดในการกำหนดข้อตกลงล่วงหน้าที่ครอบคลุม เรื่องทรัพย์สิน และไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่าได้ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภริยาหลังการหย่า
- ผู้เข้าร่วมงานจำนวนหนึ่งเห็นว่า ควรแก้ไขสัญญาระหว่างสมรส ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างในเวลาใดที่เป็นคู่สมรสกันอยู่ก็ได้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่คู่สมรส ฝ่ายที่ไม่ได้ใช้สิทธิบอกล้าง แต่ผู้เข้าร่วมงานอีกจำนวนหนึ่งเห็นว่า เป็นเรื่องที่เป็นธรรมแล้ว เพราะเป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของคู่สมรส
- ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดการสินสมรสภายหลังการหย่า ทำให้ในทางปฏิบัติ มีกรณีที่ ณ ขณะหย่า คู่สมรสไม่มีปัญหาเรื่องการจัดการสินสมรส แต่ภายหลังการหย่า มีข้อพิพาทเกี่ยวกับสินสมรส และมีประเด็นว่าสินสมรส ได้ถูกโอนไปให้บุคคลภายนอกแล้ว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1465 วรรคสอง** ระบุข้อจำกัดการทำสัญญาก่อนสมรส
    - **มาตรา 1469** ระบุให้สามารถทำสัญญาระหว่างสมรสได้ โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเมื่อไหร่ก็ได้
    - **มาตรา 1474** ระบุว่าทรัพย์สินที่ได้มาหลังสมรสถือเป็นสินสมรส
    - **มาตรา 1533** ระบุเรื่องการแบ่งสินสมรสภายหลังการหย่า

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับกฎหมายให้คู่สมรส สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งสินสมรสได้ตามความประสงค์
- กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจน เกี่ยวกับขอบเขตของการตกลงในสัญญาก่อนสมรส และสัญญาระหว่างการสมรส
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดการสินสมรสภายหลังการหย่า

ประเด็นปัญหา 4 การตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดกในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- เกิดข้อพิพาท เมื่อทายาทไม่สามารถตกลงการแบ่งมรดกได้ เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ทายาทตามลำดับญาติ ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว และในทางปฏิบัติ เจ้ามรดกไม่มีการทำพินัยกรรมไว้ก่อนตาย
- การร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดก มีเงื่อนไขว่าต้องมีเหตุขัดข้องในการจัดการมรดก แต่ไม่ได้ระบุลักษณะของเหตุขัดข้องให้ครอบคลุมเต็มที่ ผู้เข้าร่วมเคยเจอกรณีที่พนักงานอัยการ มีคำร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก แต่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาต เนื่องจากไม่ได้รับความยินยอมจากทายาททุกคน ซึ่งทายาทอาจจะอยู่ต่างประเทศ หรือมีเพียงทายาทคนเดียวไม่ยินยอม จากบรรดาทายาททุกคน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** และ **1633** ระบุให้ทายาทในลำดับเดียวกัน มีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกัน
    - **มาตรา 1713** ระบุเรื่องการตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมาย เพื่อให้ทายาทสามารถแต่งตั้งผู้จัดการมรดกได้อย่างชัดเจน
- เพิ่มกลไกการไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันข้อพิพาทในกระบวนการแบ่งมรดก
- การแบ่งมรดก ควรคำนึงถึงการอุปการะตามความเป็นจริงของทายาท

- ปรับปรุงกระบวนการร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก
- แก้ไข**มาตรา 1713** ให้ระบุเหตุขัดข้องในการจัดการมรดกให้ชัดเจน ไม่ควรกำหนดนิยามกำกวม ซึ่งทำให้เกิดการตีความได้หลายแนวทาง

ประเด็นปัญหา 5 การทำพินัยกรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การทำพินัยกรรมในปัจจุบันยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้บล็อกเชน ในการยืนยันพินัยกรรม ทำให้การแสดงเจตนาล่วงหน้าไม่ทันสมัย และขาดประสิทธิภาพ ทั้งที่เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถยืนยันเจตนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปัจจุบัน ไม่สามารถทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ เนื่องจาก **พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549 มาตรา 3** กำหนดมิให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการทำธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก
- ปัจจุบันไม่มีข้อกำหนดเรื่องสิทธิในการยกทรัพย์มรดกแก่บุคคลใด ทำให้มีกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่บุคคลใดก็ได้ จึงมีกรณีที่บุตร คู่สมรส หรือบุคคลที่อยู่ในปกครองของผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้รับทรัพย์มรดกของผู้ตาย แต่มีผู้เข้าร่วมงานเห็นว่าเป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของคู่ผู้ทำพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมจะยกทรัพย์ให้บุคคลใดก็ได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1656** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมทั่วไป โดยกำหนดรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม
- **พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์ ที่ยกเว้นไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ.2549**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้รองรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล เช่น การใช้เครื่องบันทึกเสียง หรือวิดีโอ รวมถึงเทคโนโลยีบล็อกเชน ในการยืนยันความถูกต้อง และความปลอดภัยของพินัยกรรม
- ควรให้สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล
- ควรให้มีการทำพินัยกรรมในรูปแบบดิจิทัลได้ เพียงแต่จำเป็นต้องกำหนดวิธีการยืนยันตัวตนของบัญชีดิจิทัล เช่น ที่อยู่อีเมล กับหน่วยงานสำคัญ เป็นต้น หรือ การอนุญาตให้ใช้วิดีโอ ประกอบกับหลักฐานอื่น ในการยืนยันเจตนาของเจ้ามรดก

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 การแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- มีกรณีที่บิดามารดาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่กลับได้รับมรดกของบุตร ซึ่งขัดต่อหลักความยุติธรรม
- กรณีญาติอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ แทนบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิได้รับมรดกจากผู้เยาว์

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1606** ระบุเหตุแห่งการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร
    - **มาตรา 1629** ระบุว่าทายาทลำดับแรกคือบิดามารดาและผู้สืบสันดาน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มข้อยกเว้น ในกฎหมายให้กรณีบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตรไม่มีสิทธิได้รับมรดก
- พิจารณาให้สิทธิแก่ญาติที่เลี้ยงดูบุตรแทน
- เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับสิทธิ ในการรับมรดกของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก หรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่เลี้ยงดูบุตรมาถึงเวลาที่บุตรตาย
- แก้ **มาตรา 1606** โดยเพิ่มเหตุเรื่องศีลธรรมอันดี จากการไม่เลี้ยงดู หากมีเจตนาทอดทิ้งเจ้ามรดกไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดกเลย เป็นเหตุในการจำกัดมิให้ได้รับมรดกได้ตาม**มาตรา 1606**

ประเด็นปัญหา 7 สิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่ในความเป็นจริง บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร หรือกรณีที่เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กก็จะอยู่ในความดูแลของญาติ ซึ่งในทางกฎหมาย ญาติหรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่ได้มีสิทธิใด ๆ ต่อเด็กคนนั้นเลย เช่น กรณีที่เด็กถูกทำละเมิด ญาติหรือบิดาที่ไม่ได้ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1566** ระบุเงื่อนไขการใช้อำนาจปกครองบุตร

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวอย่างมีประสิทธิภาพ
- ปรับปรุงกฎหมายให้ ผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ มีสิทธิหรืออำนาจปกครองในผู้เยาว์มากขึ้น

ประเด็นปัญหา 8 สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันบุตรไม่สามารถฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้ จะต้องให้อัยการเป็นผู้ฟ้องร้อง ซึ่งสภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป มีกรณีที่บุพการีทำร้ายบุตร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1562** ห้ามมิให้บุตรฟ้องบุพการีของตน เป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไข**มาตรา 1562** โดยอาจจะใช้กระบวนการขออนุญาตจากศาล หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือแก้ไขให้สามารถฟ้องบุพการีได้เลย

ประเด็นปัญหา 9 การขอรับรองบุตรและการเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันมีข้อสันนิษฐานว่า บุตรที่เกิดจากหญิงที่หย่าร้างภายใน 310 วัน ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรของชายที่เพิ่งหย่าร้าง ซึ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่สามารถยืนยันตัวได้
- **มาตรา 1544** กำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตร กรณีที่ผู้ขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดาของบุตร ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ไม่เป็นธรรม เพราะมีกรณีที่เพิ่งทราบถึงบิดาตามสายโลหิต ภายหลังจากจดทะเบียนรับรองบุตรเกินกว่า 10 ปี ทำให้บุตรที่เกิดจากบิดาตามสายโลหิต แต่มีบุคคลอื่นจดทะเบียนรับรองบุตร ไม่ได้รับมรดกจากบิดาตามสายโลหิต
- พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจร้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถร้องขอให้ศาลสั่งให้รับรองบุตรได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1536** ระบุข้อสันนิษฐาน ให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชายที่เป็นคู่สมรส
    - **มาตรา 1544** ระบุระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตร กรณีที่ผู้ขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดาของบุตร โดยต้องฟ้องภายในสามเดือน นับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น และห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

ข้อเสนอแนะ

- แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานว่าเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากมีเทคโนโลยีที่สามารถพิสูจน์การเป็นบิดาตามสายโลหิตได้ง่ายและสะดวกขึ้น
- แก้ไข **มาตรา 1544** ให้สามารถฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตรในเวลาใดก็ได้
- เพิ่มบทบัญญัติ ให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถร้องขอให้ศาล สั่งให้รับเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 1 หลักการตีความสัญญาเพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายที่ไม่ได้ร่างสัญญา (Contra Proferentem Rule)

ประเด็นปัญหา

- ข้อกำหนดที่ไม่ชัดเจน อาจทำให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายตีความสัญญาแตกต่างกัน นำไปสู่ความเข้าใจผิดและข้อพิพาทในภายหลังการดำเนินงานตามสัญญาไปแล้ว

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 368** ระบุให้ “สัญญาต้องตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวน หรือตัวอักษร”

ข้อเสนอแนะ

- คู่สัญญาควรใช้ภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และหลีกเลี่ยงคำศัพท์ทางเทคนิค หรือภาษาที่กำกวม ควรระบุรายละเอียดที่สำคัญให้ครบถ้วน หากมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในสัญญา ควรบันทึกข้อตกลงเพิ่มเติมเป็นลายลักษณ์อักษรและแนบไว้ท้ายสัญญาเพื่อเป็นหลักฐานที่ชัดเจน

บทที่ 3
บทสรุป

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือเป็นสิ่งจำเป็นในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเด็นปัญหาที่เคยถูกมองข้ามในอดีตกลายเป็นประเด็นสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน เช่น ปัญหาเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย ปัจจุบัน แม้กำลังจะมีการประกาศใช้ พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม) แก่บุคคลที่มีเพศเดียวกันแล้ว แต่มีประเด็นที่ยังเป็นที่ถกเถียงกัน ในทางวิชาการและทางปฏิบัติ

การแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในระดับนโยบาย และผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้งานจริง เช่น ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จะช่วยให้มุมมองที่ได้มีความครอบคลุมและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมผ่านรูปแบบ World Café และการสำรวจความคิดเห็น ผ่านแบบสอบถามระบบออนไลน์ ยังอำนวยความสะดวกให้โครงการ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จาก การเสนอปัญหาเกี่ยวกับนิยามของสัญญาจ้างทำของ ซึ่งมีนิยามที่สามารถตีความให้รวมถึงการจ้างหลากหลายรูปแบบ เช่น จ้างก่อสร้าง จ้างหมอลำ ทำให้นิยามสัญญาจ้างทำของ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจให้ความคุ้มครองได้ไม่ครอบคลุมสัญญาจ้างทำของที่สำคัญ ทุกสัญญา และสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นปัญหากฎหมาย ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มักจะมีการทำสัญญาจ้างทำของ โดยว่าจ้างเป็นรายครั้ง มากกว่าการทำสัญญาจ้างแรงงาน

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น นอกจากจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ล้าสมัยแล้ว ยังถือเป็นการวางรากฐาน สำหรับระบบยุติธรรมบนหลักนิติธรรมและยั่งยืน ระบบกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาปรับปรุงให้ทันสมัย จะส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการทำธุรกรรม สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และลดช่องว่างที่เปลี่ยนไป ระหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายที่ทันสมัย ยังมีส่วนช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และผู้บริโภค ในการทำธุรกรรม ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและลดความขัดแย้ง

ดังนั้น การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับเป็นภารกิจสำคัญ ที่ต้องได้รับการดำเนินการอย่างรอบคอบและครอบคลุม การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะทำให้การแก้ไขกฎหมายนี้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และลดความเหลื่อมล้ำ ในกระบวนการยุติธรรม การปรับปรุงกฎหมาย ให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นการวางรากฐานในการสร้างสังคม ที่มีความโปร่งใส เท่าเทียม และเป็นธรรมในทุกมิติ

Appendix

กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech

อาจารย์แทนรัฐ คุณเงิน	หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้สถาบันกฎหมายเศรษฐกิจ และการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์

อาจารย์แทนรัฐ : เรียนท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ผมแทนรัฐ คุณเงิน ในนามของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) และสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ดำเนินการจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือว่าเป็นโอกาสดีที่เราได้มาพบกันในกิจกรรมนี้ ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อนำไปปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของประชาชนได้ การทบทวนและการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาระบบกฎหมายของประเทศอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภูมิภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม จึงต้องการความเห็นจากทุกภาคส่วนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมและมีความยุติธรรมสูงสุด

เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการนี้จะสามารถรวบรวมความเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกท่านเพื่อนำไปสู่การพัฒนากฎหมายที่ตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ขอขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมโครงการในวันนี้ และขอให้การประชุมของเราประสบผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ขอบคุณมากครับ

พิธีกร : ขอขอบพระคุณอาจารย์แทนรัฐ คุณเงิน ผู้อำนวยการศูนย์กฎหมายเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นค่ะ ถือว่าเป็นการต้อนรับในฐานะเจ้าบ้าน อย่างที่ทุกท่านได้รับทราบว่าความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรวิชาชีพ ตลอดจนสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนากฎหมายของประเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายให้มีความสอดคล้องและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน โอกาสนี้จึงขอเรียนเชิญ คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายการต่างประเทศสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของสภาทนายความกับการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ ขอเรียนเชิญค่ะ

คุณศรินทร : สวัสดีค่ะ ดิฉันศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายการต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ นอกจากบทบาทที่เป็นทนายความแล้ว ตอนนี้ก็จะมีบทบาทที่เป็นโฆษกกระทรวงยุติธรรม ฝ่ายการเมือง ในเรื่องของการที่เรามารวมตัวกัน เพื่อรวบรวมความเห็นในการแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์ เป็นเป้าหมายของกระทรวงยุติธรรม ในการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผ่านมาเราใช้มาหนึ่งร้อยปีแต่ประเทศที่เราไปคัดลอกมา มีการแก้ไขเปลี่ยนไปไม่รู้กี่สิบครั้ง แต่ประเทศไทยเรามีการแก้ไขประมาณสี่ถึงห้าครั้ง แต่เป็นการแก้ไขในรายละเอียดปลีกย่อย งานในวันนี้จะเป็นโครงการใหญ่ของกระทรวงยุติธรรมที่ต้องการที่จะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบันมากขึ้น

โดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงยุติธรรม ได้เข้ามาปรึกษากับทางสภาทนายความเกี่ยวกับโครงการในวันนี้ สภาทนายความฯ ในฐานะที่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เราทำงานอยู่ฝั่งตรงข้ามกับหน่วยงานของรัฐ หมายความว่าตำรวจ อัยการ และศาล ทำงานเพื่อรัฐเป็นสำคัญ จึงเป็นจุดที่ได้แนะนำทางสถาบันเพื่อการยุติธรรมในประเทศไทย ในการที่จะเข้ามาช่วยรวบรวมความเห็นภาคประชาชน เพราะว่าทนายความเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย และใกล้ชิดกับปัญหาตลอดเวลา เราเข้าไปดูเรื่องของบทบัญญัติของกฎหมาย ในการที่จะทำคำร้องคำขอ คำฟ้องต่าง ๆ เราเห็นประเด็นปัญหาจากบทบัญญัติกฎหมายที่เขียนไว้ เพราะฉะนั้นทนายความเรามีบทบาทสำคัญมากไม่สามารถที่จะลืมได้เลย

ในกระบวนการที่จะปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในครั้งนี้นั้น กระทรวงยุติธรรม มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทั้งหมด 7 ชุด การพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นจะแบ่งออกเป็นตามแต่ละบรรพ โดยบรรพสามจะมีการแบ่งคณะกรรมการออกเป็นสองชุด และมีคณะกรรมการชุดหนึ่งเป็นชุดที่เกี่ยวกับเรื่องของการเผยแพร่ รวบรวมประเด็นปัญหาการบังคับใช้กฎหมายหรือบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในประมวลแพ่งและพาณิชย์ งานในวันนี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการในแต่ละชุดนะคะ

โดยในวันนี้เรามีทนายความ อัยการ นักวิชาการ นักกฎหมายต่าง ๆ ที่จะมาร่วมกันให้ความเห็น ก็ขอให้ทุกท่านใช้โอกาสนี้ได้สามารถนำประสบการณ์ เสนอประเด็นปัญหาที่จะช่วยให้ประเทศไทยเรามีกฎหมายที่มีความก้าวหน้า และตรงกับบริบทของสังคมในปัจจุบันมากขึ้น ก็ขอให้การเสวนาในวันนี้ได้รับการรวบรวมความเห็นอย่างเป็นไปได้ด้วยดีค่ะ ขอบคุณค่ะ

.....

กิจกรรมที่ 2 Panel Discussion + Q&A

รองศาสตราจารย์ ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์	กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์
อาจารย์แทนรัฐ คุณเงิน	หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้สถาบันกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ดำเนินรายการโดย

อาจารย์นรากร วรรณพงษ์	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<u>ช่วงเสวนา</u>

อาจารย์นรากร : สวัสดีครับ ขอบคุณพิธีกรทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้งสองท่านเลย ผม นรากร วรรณพงษ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการในหัวข้อเสวนาที่ชื่อว่า ชวนมองกฎหมายไทยล้าสมัยหรือไร้ที่ติ ขอทุกท่านนำฤกษ์เข้าสู่การเสวนานี้ด้วย สวัสดีไปทางกรุงเทพมหานครด้วยครับ อาจารย์ครับ ท่านอาจารย์นิลุบล วันนี้ไม่ได้เดินทางมาด้วย แต่ว่าแน่นอนต้องให้ท่าน เพราะว่าท่านมีความเชี่ยวชาญมากอย่างที่พิธีกรทั้งสองท่านได้พูดไป แล้วก็วันนี้ได้รับเกียรติจากทางสภาทนายความด้วย จากคุณศรินทร แล้วอีกหนึ่งท่านก็คือ ท่านอาจารย์แทนรัฐ อาจารย์แทนของเรา

ขอเริ่มจากคุณศรินทร หลังจากที่ได้เดินทางไปทุกภูมิภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคใต้ และงานในวันนี้ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คุณศรินทรมีมุมมองเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างไรบ้างครับ

คุณศรินทร : จริง ๆ ก็เป็นความสงสัยส่วนตัวว่าการใช้กฎหมายในแต่ละพื้นที่ จะมีความแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน ในตอนแรกที่คุยกับคุณอุกฤษฏ์ ก็มีความสงสัยว่าหากจัดงานในแต่ละภูมิภาค จะมีความแตกต่างกันกับการจัดอยู่ในกรุงเทพหรือไม่ แต่โดยส่วนตัวเข้าใจว่าในแต่ละพื้นที่ แต่ละจังหวัดจะมีภาคธุรกิจหรือว่าความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไป เช่น กบินทร์บุรี ปราจีนบุรี เขาก็จะมีสนามบินตั้งอยู่ในจังหวัด ข้อพิพาทเขาจะแตกต่างกับในพื้นที่ ที่มีลักษณะที่เป็นเมืองท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นการที่เราตัดสินใจว่าเราจะจัดการรวบรวมความเห็นในแต่ละภูมิภาค เพราะว่าเราต้องการที่จะมีโอกาสเข้าใจการปรับใช้กฎหมาย ในแต่ละพื้นที่ที่มีประเด็นปัญหาที่แตกต่างกันไป ในเวทีเสวนาก็จะเป็นลักษณะของการพูด เพื่อเปิดประเด็นมากกว่า หมายความว่าอาจจะเป็นประเด็นข้อกฎหมายทั่วไป ที่ไม่ได้เจาะจงเฉพาะแต่ละพื้นที่ แต่ว่าตอนที่มีการทำการ

รวบรวมความเห็น จะได้ประเด็นที่มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จากการกำหนดประเด็นหัวข้อที่จะแบ่งออกเป็นกลุ่ม ในช่วงหลังจากพักเบรก

อาจารย์นรากร : แล้วมีเรื่องไหนไหมครับที่คิดว่าในมุมมองของคุณศรินทร ว่าควรจะปรับปรุงหรือประเด็นที่ควรจะเพิ่มเติมหรือไม่ครับ

คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช : ต้องกล่าวก่อนว่า กระบวนการในการผลิตกฎหมายของประเทศไทยเราชอบผลิตของใหม่มากกว่าแก้ของเก่า เรามีกฎหมายลำดับรองมากมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีสถานะเป็นพระราชบัญญัติ แต่ประมวลกฎหมายคือการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกัน มารวมไว้ในเล่มเดียวกันเท่านั้นเอง ในบางประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ได้รวมเรื่องล้มละลายอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่ง หรือประเทศฝรั่งเศส มีการแยกระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งกับพาณิชย์ออกจากกัน ประเทศไทยเราก็เคยมีการพูดคุยว่าจะแยกประมวลกฎหมายแพ่งกับพาณิชย์ออกจากกันหรือไม่ กฎหมายแพ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพบุคคล ความสัมพันธ์ของบุคคล การทำสัญญา แต่กฎหมายพานิชย์ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้า ทำธุรกิจ บริษัทหุ้นส่วนต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันอยู่ ในประเทศไทย เมื่อร้อยปีที่แล้วจึงรวมมาเป็น 6 บรรพ

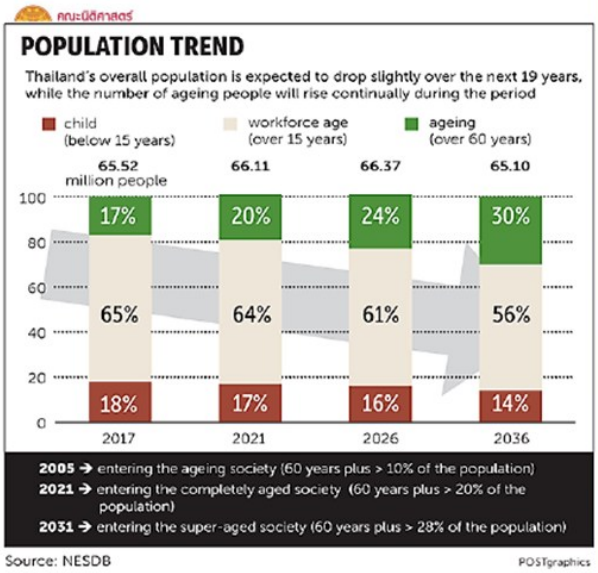
แต่ถ้าการแก้ไขครั้งนี้แก้ไขในเรื่องที่ยิ่งใหญ่เกินไป เรื่องที่เราเรียนทั้งหมด ถ้าจะล้างกันทั้งหมดก็คงจะไม่ไหว เพราะฉะนั้นสิ่งแรก เราอาจจะต้องกลับไปพิจารณาก่อนว่า มีกฎหมายในลำดับพระราชบัญญัติหรือกฎหมายในลำดับรองอื่น ที่ต้องการที่จะปรับปรุงทางตัวกฎหมายให้เป็นไปตามบริบท หรือว่าให้ก้าวทันในต่างประเทศหรือไม่ เช่น พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มีการพูดเรื่องของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีหลักการเรื่องของนิติกรรมสัญญาเขียนไว้อยู่แล้ว แต่เมื่อเป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ เรากลับต้องปรับใช้ พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันนี้การทำสัญญา แม้คู่สัญญาจะอยู่ที่กรุงเทพด้วยกัน บางกรณียังไม่มาเซ็นกันเลย ยังเซ็นชื่อผ่านไฟล์ PDF ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพราะพฤติกรรมคนเปลี่ยนไปหมดแล้ว การส่งจดหมายไม่ได้ส่งแบบระบบหนังสือทวงถามที่ยังต้องส่งจดหมายลงทะเบียนบ้านอยู่ ปัจจุบันนี้การส่งผ่านอีเมลก็มีผลแล้ว ทนายความเองก็นำบทสนทนาในอีเมล มาเป็นพยานหลักฐานในคดีเหมือนกัน เพราะฉะนั้นกฎหมายที่เขียนรูปแบบใด ที่มีลักษณะที่สร้างภาระให้กับประชาชนที่จะต้องมาเสียค่าส่งจดหมาย ก็อาจจะต้องเปลี่ยน

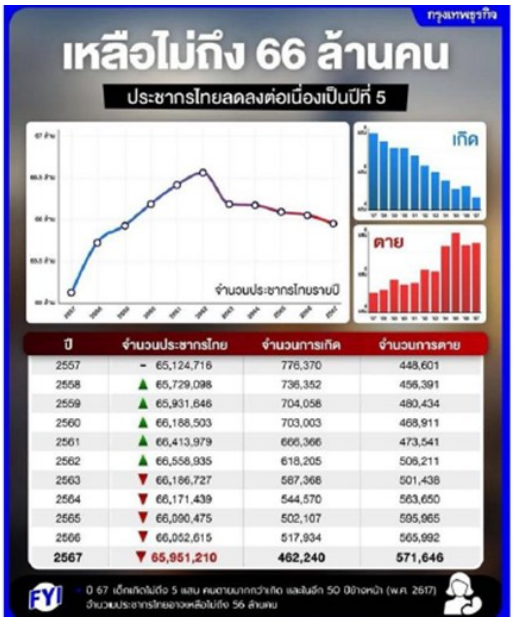
วันนี้ดิฉันขอพูดสองประเด็น เรื่องแรกเรื่องของบริบท ปัจจุบันนี้พฤติกรรมการดำเนินธุรกิจ หรือว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเปลี่ยนแปลงไป แต่กฎหมายเขียนไว้เป็นอุปสรรค หรือเขียนไว้เป็นภาระมากเกินไป ประเด็นที่อาจจะต้องมีการทบทวนอีกส่วนหนึ่ง คือการที่มีกฎหมายลำดับรองหรือกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นมาเพื่อจะให้บริบทประเทศไทยเป็นไปตามมาตรฐานสากล เช่น พ.ร.บ.ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เราก็นำต้นแบบมาจากประเทศอังกฤษ อาจจะต้องวิเคราะห์ว่ามีกฎหมายประเทศใดที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกัน เพื่อที่จะพิจารณาว่าเราควรจะต้องมาปรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้

สอดคล้อง หรือว่ายกเลิกกฎหมายลำดับรอง เพื่อทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงพอที่จะวางหลักเกณฑ์ในการทำนิติกรรม รวมไปถึงนิติกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย อาจจะต้องมีการยกเลิกกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติ แล้วตั้งหลักการขึ้นมาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อาจารย์นรากร : เบื้องต้นเราจะเห็นว่าการเปลี่ยนไปของยุคสมัย แต่กฎหมายเรายังไม่ได้พัฒนาตาม อันนี้เริ่มต้นเป็นมุมมองของสภาทนายความ กลับไปที่ทางกรุงเทพฯ ครับ ท่านอาจารย์นิลุบล สวัสดีท่านอาจารย์ด้วยครับ

อาจารย์นิลุบล : ระหว่างรอสไลด์ก็กราบขอบพระคุณทางมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาก ที่เชิญมาร่วมพูดวันนี้ แล้วก็กราบสวัสดีท่านอาจารย์แทนรัฐ ท่านศรินทร แล้วก็ คุณอุกฤษฏ์ ที่มีโอกาสได้มาร่วมเสวนาในเวทีเดียวกัน ก็ขออภัยอย่างสูงที่ไม่สามารถเข้าไปร่วมงานได้ จากที่ทางทีมได้แนะนำว่าดิฉันได้ทำหน้าที่เป็นกรรมการศึกษาและทบทวนปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ได้รับมอบหมายจากท่านรัฐมนตรี ท่านพันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง ให้มาดูเรื่อง บรรพสาม เอกเทศสัญญา

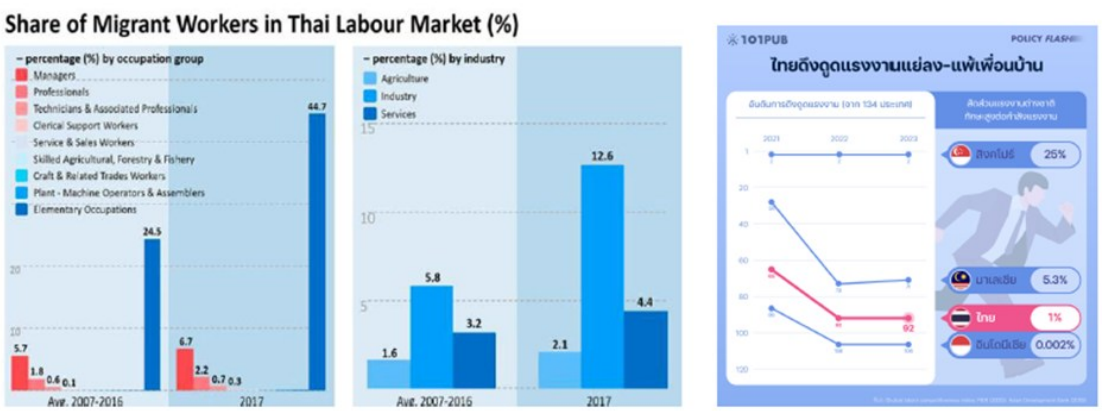

วันนี้มีประเด็นอยากจะมาพูดคุยกับทุกท่านในสามเรื่อง เรื่องแรกที่อยากจะพาไปดูข้อมูลที่นำมาฝากกันค่ะ เป็นข้อมูลประชากรโดยรวม ไม่ใช่แค่เฉพาะในเชิงพื้นที่ว่าเป็นพื้นที่ไหนในประเทศไทย แต่ว่าข้อมูลชัดเจนมากเลยว่า ตอนนี้ประเทศไทยไม่ได้อยู่ในช่วงของระยะเริ่มต้นของการเข้าสู่สังคมคนสูงวัย แต่เราเข้าสู่สังคมคนสูงวัยตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2021 ปีนี้ ก็ปี ค.ศ. 2025 แล้ว แปลว่าตอนนี้เรามีจำนวนคนเกิดตามไม่ทันกับคนที่เสียชีวิต แล้วการที่เรามีคนที่อายุมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็จะสัมพันธ์กันกับภูมิทัศน์ (Landscape) ทั้ง

ในแง่ของพื้นที่และก็ในแง่ของกฎหมาย ภูมิทัศน์ (Landscape) หนึ่งที่อยากจะนำเสนอ ก็คือจำนวนประชากรของเราที่ลดลง เมื่อประชากรน้อยลง แต่เรายังต้องผลิตสิ่งของนำมาขายและส่งออกอยู่มาก

ข้อมูลนี้มีที่มาจากสหประชาชาติ (United Nations) ระบุว่าตอนนี้มีชาวต่างชาติเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเยอะขึ้นกว่าเดิมมาก ถ้าหากว่าท่านลองเทียบตัวเลข ปี ค.ศ. 2018 แล้วก็ ปี ค.ศ. 2023 นี่เป็นสถิติที่ถูกเผยแพร่ใน ปี ค.ศ. 2024 จะเห็นได้ว่าเรามีจำนวนคนต่างชาติที่มาทำงานในประเทศไทยเยอะขึ้น เมื่อภูมิทัศน์ (Landscape) เป็นเช่นนี้ ถ้าพิจารณาจำนวน มีจำนวนคนต่างด้าว 5.3 ล้านคน ที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าประชากรในหลาย ๆ จังหวัดของประเทศไทยด้วยซ้ำ การที่มีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยอยู่ แล้วก็เกิดมากขึ้นเรื่อย ๆ ดิฉันจึงมีข้อสังเกตในแง่มุมกฎหมาย การที่เรากำหนดเรื่องสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ สมัยก่อนเราก็คำนึงแต่เรื่องคนไทยเป็นหลัก แต่ตอนนี้พอมีคนต่างชาติเข้ามามากยิ่งขึ้น แล้วเมื่อสักครู่นี้คุณอุกฤษฏ์ก็พูดถึงเรื่องของความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง คำว่าประชาชนในภูมิทัศน์ (Landscape) ของประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไป เราจะหมายถึงใครกันแน่ หมายถึงเฉพาะคนที่เป็นคนไทย หรือว่าคนที่เข้ามาอยู่ในบ้านเรามากยิ่งขึ้น ก็เป็นประเด็นหนึ่งที่คิดว่าเป็นความเปลี่ยนแปลง

4

ในแง่ของคน ความเปลี่ยนแปลงที่สองที่มาแล้ว คือเรื่องของการทำงานของคนต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าประเทศไทยค่อนข้างดึงดูดชาวต่างชาติ ที่ต้องเรียกว่าไม่ค่อยมีทักษะ (Skill) มาก ซึ่งจะมีผลมาก ๆ ต่อประเทศไทยในอนาคต เนื่องจากว่าแรงงานที่มีทักษะ (Skilled Labor) เลือกที่จะไปประเทศอื่น เช่น สิงคโปร์ หรือแม้กระทั่งมาเลเซีย เพราะเขาสามารถที่จะดึงดูดแรงงานที่มีทักษะ (Skilled worker) ได้มากกว่าประเทศไทย แปลว่า ในแง่ของการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เหมาะกับคน ไม่เฉพาะคนไทย มีข้อมูลมากมายว่าชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานจะช่วยในการสร้าง GDP ให้กับประเทศไทยได้มาก ดิฉันก็มีคำถามว่าตอนนี้การที่เราจะแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทย โดยเฉพาะในแง่ของการสมรส หรือ

ว่าเรื่องของมรดก ก็จะมีคำถามว่า เราคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับคนในกลุ่มนี้ที่มีความกว้างขึ้นมากน้อยแค่ไหน และแน่นอนว่าชาวต่างชาติที่เข้ามา เขาเริ่มสร้างครอบครัวที่นี่ มีเด็กที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเยอะขึ้นที่พ่อแม่เป็นชาวต่างชาติ ที่เป็นกลุ่มแรงงานต่างชาติ เราจะผสานพวกเขาเข้ามาในระบบกฎหมายของเราได้อย่างไรบ้าง

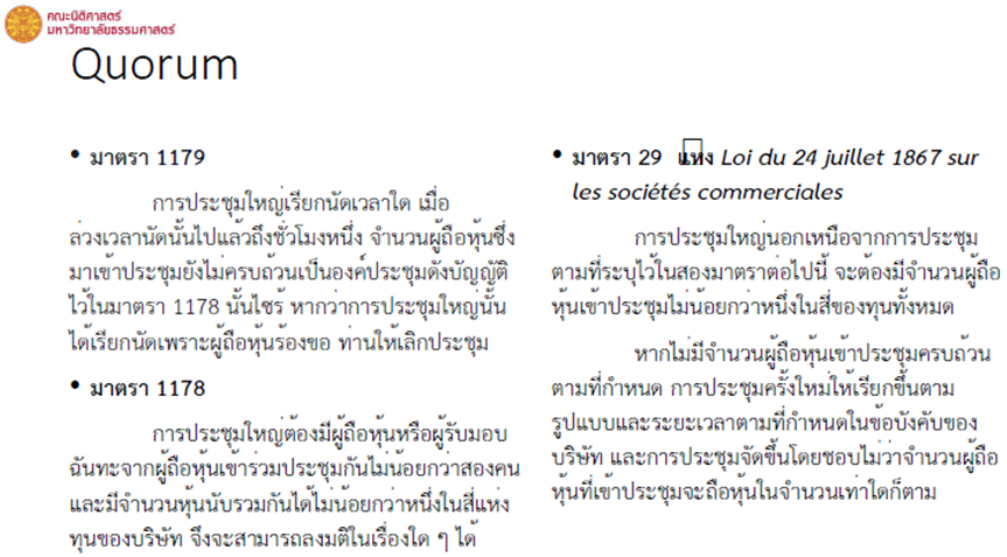
อีกภูมิทัศน์ (Landscape) หนึ่งที่อยากจะนำเสนอ โดยส่วนตัวก็จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันนี้การที่คนรุ่นใหม่เข้ามาทำงาน การที่เขาอยู่ที่ทำงานเดิมมากกว่าสามปี เป็นเรื่องที่ต้องบอกว่าหาได้ยาก ไม่ค่อยเกิดขึ้นแล้วการที่คนประกอบอาชีพอิสระมีมากขึ้น แปลว่าในมุมของการทำงานของคนในอนาคต ในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เราอาจจะมองได้ว่ากฎหมายแรงงานที่เรามองว่า เป็นการให้สิทธิประโยชน์กับผู้ประกอบอาชีพประจำ ยังจะเป็นจุดหลักสำคัญที่เรายังมองอยู่หรือเปล่า การที่เรามองว่าสัญญาจ้าง สัญญาจ้างทำของ ที่เราใช้กับกลุ่มฟรีแลนซ์ (Freelance) ต่าง ๆ ไม่ใช่แค่สัญญาจ้างทำของทั่วไป ที่ทำแล้วก็ส่งมอบแล้วก็จบ แต่มันคือชีวิตของคนเหมือนกัน ที่ว่าคือชีวิตที่เขาเลือกแล้วว่าเขาจะทำอาชีพอิสระ ถ้าหากว่าท่านได้ตามสถิติ ก็จะพบว่าคนไทยจำนวนมากเป็นอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ซึ่งก็เป็นอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้น และหากพิจารณาช่วงอายุของคนอายุ 21 - 30 ปี มีจำนวนคนที่ประกอบอาชีพอิสระ 58.8 เปอร์เซ็นต์ แปลว่าเกินครึ่งของคนกลุ่มที่อายุขนาดนี้ เขาชอบทำอาชีพอิสระมากกว่าการทำงานกับหน่วยงาน ก็เป็นภูมิทัศน์ (Landscape) หนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็อยากชวนท่านคิดว่า กฎหมายของบ้านเรา ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายจ้างแรงงาน หรือว่ากฎหมายจ้างทำของ กฎหมายแบบใดที่จะใช้กับคนกลุ่มนี้ ที่หมุนเวียนเปลี่ยนมุมมองในการมองการทำงานแล้วก็ชีวิต เรื่องนี้คือประเด็นที่หนึ่งคือเรื่องของคน

ประเด็นที่สองเรื่องของธุรกิจ ตอนที่เห็นข้อมูลนี้ ซึ่งพูดถึงความเปลี่ยนแปลงของแบรนด์ที่มีมูลค่าสูงที่สุด (Most Valuable Brands) ตอนปี ค.ศ. 2023 ทั้งระดับโลก และเปรียบเทียบกับข้อมูลของประเทศ

ไทย ตอนที่เห็นข้อมูลนี้ในครั้งแรก ส่วนตัวรู้สึกตกใจมาก ๆ เพราะหากพิจารณาภูมิทัศน์ (Landscape) ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ตอนนี้ไม่มีใครไม่มีเทคโนโลยี ไม่มีใครหนีเทคโนโลยีพ้น แต่ถ้าหากว่าท่านมองธุรกิจประเทศไทยที่มีมูลค่าสูง ธุรกิจเกือบทั้งหมดคือธุรกิจที่มีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมน้อยลง (Sunset business) หมดเลย ปตท. ยังต้องเปลี่ยนรูปแบบเป็นบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) หรือ OR ไปทำกิจการอื่น การขายน้ำมันการอยู่ในภาคส่วน (sector) เดิม ๆ ไม่ใช่ทางรอดของประเทศไทยอีกต่อไป แล้วถ้าหากว่าท่านดูถึงจำนวนคนสู่วัยในประเทศไทย คนไทยไม่ได้มีแรงทำงานเยอะเหมือนกับแต่ก่อน เราต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้น ภูมิทัศน์ (Landscape) ของการใช้เทคโนโลยีในบ้านเราจะเปลี่ยนไป และจะเปลี่ยนไปอย่างมากมายมหาศาล

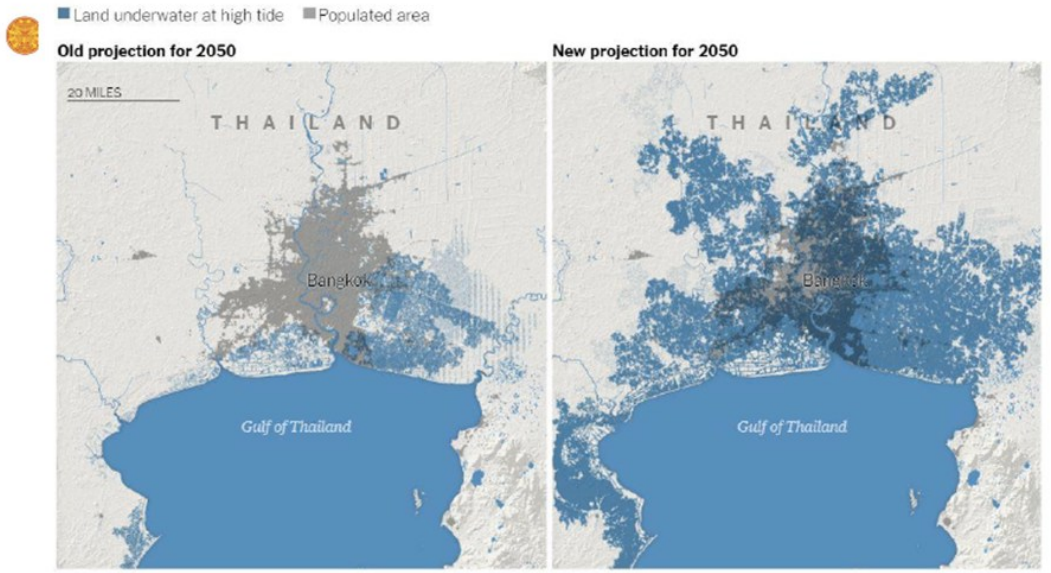
เมื่อช่วงต้นคุณอุกฤษฏ์พูดถึงธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ส่วนตัวก็มีคำถามว่าธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ของเราอยู่ในจุดที่พร้อมที่จะแข่งขันกับทุกประเทศที่เขาแข่งเรื่องธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) แล้วหรือยัง ส่วนตัวก็ตอนนี้ก็ไปทำงานเป็นอนุกรรมการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ก็พยายามแก้ไขกฎหมายอยู่ค่ะ แล้วเราก็จะได้พบว่ามีกฎหมายเกี่ยวข้องหลายตัวมาก ๆ ที่เป็นอุปสรรคในการทำธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ปัจจุบันธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ต้องการที่จะตั้งบริษัทในรูปแบบของทรัสต์มากยิ่งขึ้นแล้ว คำถามคือตั้งทรัสต์ ในไทยทำได้หรือไม่ เรามีทรัสต์ แต่ว่าเป็นทรัสต์ที่ค่อนข้างกำหนดข้อจำกัดมาก ๆ ไม่สามารถก่อตั้งทรัสต์ในการทั่วไป และถ้าหากว่าท่านดูตัวเลขนี้ ต้องบอกว่าเราอยู่หลังสิงคโปร์ ท่านอาจจะตกใจว่าอินโดนีเซียอยู่ก่อนหน้าสิงคโปร์ได้อย่างไร คือโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ของอินโดนีเซีย ต้องเรียกว่าเขาสร้างได้สุดยอดมาก เนื่องจากว่าอินโดนีเซียมีภูมิประเทศเป็นเกาะใช่ไหมคะ การที่เขาจะสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่เชื่อมเกาะ ที่มีอยู่ไม่รู้กี่ร้อยเกาะเข้าด้วยกัน มันเป็นไปได้อย่างไร แล้วจำนวนธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) ที่อินโดนีเซียต้องเรียกว่าเพิ่มขึ้นมากกว่าสิงคโปร์ ในช่วงหลาย ๆ ปีที่ผ่านมานี้ จะเห็นได้ว่าเราไม่จำเป็นต้องเป็นศูนย์กลางทางการเงิน (Financial Hub) หรือเป็นศูนย์กลางทางเทคโนโลยี (Technology Hub) เหมือนสิงคโปร์ อินโดนีเซีย ก็ไม่ใช่แต่ก็ยังสามารถทำได้ หรือฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ก็ยังทำได้ดีกว่าเมืองไทยในเรื่องธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) แปลว่าเรายังขาดอะไรหลาย ๆ อย่างที่จะสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ให้เหมาะกับประเทศไทย เรื่องธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) เป็นเรื่องที่ทุกคนให้ความสนใจกันหมด เพราะว่าธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) มีแนวคิดของการที่ว่าเหมือนกับทำน้อยได้มาก (Do less, Get more) เราเป็นคนที่มีอายุเยอะแล้วทำให้น้อยลง แต่ว่าให้ผลที่มากขึ้น แปลว่าการสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) เราต้องสร้างโดยคิดถึงคนไทยที่แก่ตัวลง คิดถึงองค์กรธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เราไม่สามารถคิดถึงบริษัทต่างชาติที่มาตั้งโรงงานผลิตได้อยู่แล้ว คนทำงานในโรงงานผลิตไม่ใช่คนไทยแล้วค่ะ เป็นชาวต่างชาติทั้งนั้นเลย

สไลด์นี้จะเป็นตัวอย่างที่สะท้อนจากที่ท่านศรินทรพูดเมื่อเช้านี้เลยว่า กฎหมายไทยค่อนข้างมีความล้าหลัง ทางซ้ายมือคือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นเรื่ององค์ประชุม เราได้ศึกษาว่ากฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประชุมที่กำหนดให้ต้องมีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าร่วมหนึ่งในสี่มาจากไหน ปรากฏว่ามีที่มาจากกฎหมายของฝรั่งเศส ตอนสมัยปี ค.ศ. 1867 ตอนนั้นที่ฝรั่งเศส ก็พูดเหมือนกันว่าต้องมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ เหมือนบ้านเราเป๊ะ แต่ว่าปัจจุบันนี้ปี ค.ศ. 2025 ฝรั่งเศสเขายกเลิก **มาตรา 29** ไปแล้ว เขาไม่มีแล้ว แต่ว่ากฎหมายของเรายังอยู่กับการมีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าร่วมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของทุน ต้องดูว่าจำนวนหุ้นครบหนึ่งในสี่แล้วหรือยัง ต้องรอหนึ่งชั่วโมง คือเรายังอยู่ในกรอบของประมวลแพ่งเมื่อร้อยปีที่แล้ว ถึงเวลาหรือยังที่ต้องคิดถึงโลกที่เปลี่ยนแปลงไป แม้กระทั่งประเทศที่เราไปเอากฎหมายเขา เขายังเปลี่ยนกันไม่รู้กี่รอบแล้ว แต่ว่าเรายังไม่ได้เปลี่ยนเลย ก็เป็นอีกตัวอย่างที่จะพามาให้ดู

เรื่องสุดท้ายในประเด็นที่สองคือเรื่องเทคโนโลยี ที่ตอนนี้ไม่พูดถึงไม่ได้คือ เรื่อง AI หรือ Artificial Intelligence เรื่อง AI ทำไมถึงมีแต่คนพูด ในแง่มูลค่าตามราคาตลาด (Market Cap) มูลค่าของ AI สูงขึ้นมาตลอด แล้วจะสูงพุ่งขึ้นอย่างไม่มีขีดจำกัด ต้องเรียกได้ว่าทุกวันนี้ ใครไม่ใช้ AI ไม่ใช้ GEN AI ไม่ใช้ Chat GPT ไม่ใช้ Gemini คือล้าหลัง (Outdated) นี่กล้าพูดอย่างนี้เลยว่าถ้าไม่ใช้ ท่านล้าหลัง (Outdated) แล้ว การไม่ใช้ AI ทำให้เราช้า แม้กระทั่งทุกวันนี้ แท็บที่เปิดใน Google Chrome ของส่วนตัวดิฉัน Email, Microsoft Teams เพราะมหาวิทยาลัยใช้ Teams อีกแท็บนึงก็คือ Gemini ช่วยในการทำทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือว่าเรื่องการทำงาน คำถามก็คือว่าตอนนี้กฎหมายของเรา เรามอง AI เป็นอะไรกันแน่ เมื่อสองสัปดาห์ที่แล้วนิตยสารมาคุยกันเลยว่า อาจารย์เราคิดภาษีบน AI ได้หรือไม่ คือต้องเริ่มจากคำถามว่า AI คืออะไรในบริบทของบ้านเรา เรามอง AI เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่ง แล้ว AI สามารถทำละเมิดได้หรือไม่ หรือ

ว่า AI เป็นเครื่องจักร มันคืออะไรในบริบทของบ้านเรา เลยอยากชวนคุยเหมือนกันว่า การคิดถึงบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไป AI เป็นสิ่งที่ไม่นึกถึงไม่ได้ และเรื่องนี้คือประเด็นที่สอง

https://www.thailand-business-news.com/environment/76864-rising-seas-will-erase-bangkok-by-2050 (2019)

ประเด็นสุดท้ายที่อยากจะนำเสนอในวันนี้เป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม สไลด์นี้เป็นการคาดการณ์ (Projection) ว่าน้ำจะท่วมกรุงเทพฯ เมื่อไหร่ จากข้อมูลก่อนหน้า ปี ค.ศ. 2050 กรุงเทพฯ ก็มีแนวโน้มว่าจะถูกน้ำท่วม ไม่รอดแน่ ๆ แล้วก็การคาดการณ์ครั้งใหม่ (New projection) ก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่ากรุงเทพฯ มีแนวโน้มจะถูกน้ำท่วมมากยิ่งขึ้น ส่วนตัวเพิ่งมีบ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ วันหนึ่งอาจจะขอมหาวิทยาลัยขอนแก่นว่าขอไปทำงานที่ มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ไหม เพราะว่าไม่มีที่อยู่แล้ว คำถามคือเรื่องสิ่งแวดล้อมพวกนี้ เราต้องคำนึงถึงมันมากน้อยเพียงใด ต้องบอกว่าเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำไมถึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นหมุดหมายของประเทศเราแล้ว เหมือนที่ท่านอุกฤษฏ์กล่าวก่อนหน้านี้ว่า เราเป็นส่วนหนึ่งของระบบ SDG แล้วเรื่องสิ่งแวดล้อม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เราเข้าไปอยู่ในระบบนี้ไปแล้ว ต้องเรียกว่านักกฎหมายปัจจุบันไม่สามารถขาดจากสิ่งแวดล้อมได้ แม้กระทั่งเรื่อง PM 2.5 ก็เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราไปแล้ว เรื่องสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ

https://www.nationthailand.com/pr-news/business/40003323 (2021)

อีกเทรนด์หนึ่งที่ต้องเข้ามาอยู่ในความรับรู้ของเรา คือเรื่องการเทรดคาร์บอน พอพูดถึงความรับรู้แล้วต้องเรียกว่ากฎหมายจะช้าไปหน่อย ภาคธุรกิจได้ขยับไปแล้ว ไปไกลมากแล้ว เป็นสิ่งที่ ปตท. คุณดิษทัตพูดเอาไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2021 ปีนี้ปี ค.ศ. 2025 ปตท. ขยับตัวตั้งแต่ปี ค.ศ.2021 แล้ว เขาบอกว่า “PTT is ready for carbon credit trading” ปตท. พร้อมกับการเทรดคาร์บอนแล้ว ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2021 ท่านคิดว่า ปตท. เตรียมตัวตั้งแต่ปีไหนถึงจะสามารถบอกได้ว่าเขาพร้อมกับการเทรดคาร์บอน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2021 พอถึงจุดนี้ก็มีคำถามว่าคาร์บอนเครดิต (Carbon credit) มีมูลค่าในตัวเองเหรอ ทำไมเขาถึงเทรดกัน ปัจจุบันคาร์บอนเครดิต (Carbon credit) มีมูลค่าอยู่ที่ประมาณ 25 เหรียญสหรัฐต่อหน่วย แล้วมีการคาดการณ์ว่าประมาณปี ค.ศ. 2035 หรืออีกสิบปีนับจากนี้ คาร์บอนเครดิต (Carbon credit) นี้จะมีมูลค่า (Value) ต่อหนึ่งหน่วยจะขึ้นไป ไม่ใช่แค่เท่าตัว (Double) แต่จะขึ้นไปประมาณ 80 ถึง 150 USD ต่อหนึ่งหน่วย นั่นแปลว่าเรากำลังพูดถึงสิ่งที่มีมูลค่า แล้วมันจะมีมูลค่ามากขึ้นไปเรื่อย ๆ ค่ะ

เมื่อประมาณสักสองสามปีที่แล้วมีคนพูดว่า “Data is a new oil.” เราบอกว่าสิ่งที่มูลค่าในยุคนั้นคือ ข้อมูล แต่ตอนนี้นอกจากข้อมูลแล้ว เรื่องสิ่งแวดล้อมในแง่คาร์บอนเครดิต (Carbon credit) ก็จะเป็น New oil เหมือนกัน ถ้าหากว่าท่านสามารถขุดคาร์บอนเครดิต (Carbon credit) ขึ้นมาได้ ท่านสามารถขายได้แล้วมันมีมูลค่าของตัวมันเอง คราวนี้กลับมาที่ประมวลแพ่งและพาณิชย์ของเรา คาร์บอนเครดิต (Carbon credit) คืออะไร เป็นทรัพย์สินหรือเป็นแค่สิทธิเรียกร้อง แล้วเรียกร้องกับใคร การเทรดคาร์บอนคืออะไรคะ คือการขายหรือการโอนกรรมสิทธิ์ คู่สัญญาในคาร์บอนเครดิต (Carbon credit) เป็นใคร แล้วมีตลาดหรือไม่ ปตท. ไปขาย Carbon credit ที่ฝั่งสหภาพยุโรป (European Union) ไปแล้ว ตลาดบ้านเรายังไม่มี ญี่ปุ่นมีตลาดแล้ว เกาหลีใต้มีตลาดแล้ว แต่ประเทศเรายังไม่มี เรายังไม่สามารถเริ่มต้นให้คำนิยามได้เลยว่าคาร์บอนเครดิต (Carbon credit) คืออะไร

ถ้าหากว่าท่านอยู่ในแวดวงของพลังงานทดแทน (Renewable Energy) ตอนนี้เรามีพลังงานทดแทน (Renewable Energy) ที่เป็นโรงงานผลิตไฟฟ้า (Power plant) เยอะมาก ๆ แล้วก็มีข้อพิพาทเกิดขึ้นในช่วงประมาณสักเดือนสองเดือนนี้ ถ้าหากว่าท่านผลิตไฟฟ้าโดยใช้พลังงานทดแทน Renewable Energy ท่านจะได้ ใบรับรอง (Certificate) ออกมา เราเรียกว่า REC : Renewable Energy Certificate แล้วปัจจุบันนี้ตัว ใบรับรอง (Certificate) ใบนี้ มีการซื้อขายกันแล้ว เขาขายกันแล้ว คำถามก็คือ มันคือการซื้อขายกันหรือไม่ มันแลกเปลี่ยนอะไร และมีคำถามว่า เมื่อสามารถแลกเปลี่ยนได้แล้ว เราเอาเป็นหลักประกันได้ไหม กฎหมายไทยเลือกหลักประกันตอบรับกับสินทรัพย์ใหม่ ๆ พวกนี้อย่างไรบ้าง คือท้ายที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในแง่สิ่งแวดล้อมในมุมไหนก็ตาม เราไม่สามารถหนีพ้นได้จริง ๆ

สุดท้ายนี้ เราอยู่ภายใต้โลกที่หมุนเปลี่ยนไป เราไม่สามารถหนี SDG Goals ได้ เป็นมุมที่เกิดขึ้นแล้วก็ต้องหมุนเวียนเปลี่ยนไป ก็เลยเป็นสิ่งที่อยากนำเสนอทุกท่านว่า นอกเหนือจากสิ่งที่เราเห็นในทุกวันนี้ โลกที่หมุนไปมีความกว้างขวางมากขึ้น มีมุมมองใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น การที่เราจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งใช้บังคับมาแล้วร้อยปี เพื่อสอดรับกับโลกที่หมุนไป แล้วก็จะหมุนต่อไปในอนาคต จะมี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกอย่างรวดเร็ว (Disruptions) เกิดขึ้นอีกมากมายมหาศาล การแก้ไขประมวลแพ่งของเรา จะไปทางไหนกันได้บ้าง ก็รอบแรกก็ประมาณนี้ก่อนค่ะ ขอบพระคุณค่ะ

อาจารย์นรากร : ได้ครับท่านอาจารย์ จะเห็นได้ว่าในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องในหลายเรื่องเลย ทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อม การเข้ามาของ AI แม้กระทั่งเรื่องของแรงงาน การทำงานของแรงงาน ลำดับต่อไปขอเรียนเชิญอาจารย์แทนรัฐ คุณเงิน ว่าอาจารย์มีประเด็นใดที่อยากนำเสนอบ้าง ขอเรียนเชิญครับ

อาจารย์แทนรัฐ : สวัสดีทุกท่าน ความจริงวันนี้ฟังทั้งสามท่านผู้ทรงคุณวุฒิก็พูดเลยว่า ผมอยากนำเสนอย้อนกลับไปเมื่อ 100 ปีที่แล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เริ่มประกาศใช้ในสมัยรัชกาลที่ 6 สมัยนั้นคล้ายยุคเริ่มอุตสาหกรรม คล้ายกับเป็นพื้นที่ว่างที่เราเริ่มสร้างสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นทุกประเทศใช้บนพื้นที่ฐานเดียวกันหมด แต่ละประเทศมีตัวแปรใกล้เคียง แต่โลกทุกวันนี้โลกมีแต่ความหลากหลาย (Diversity) ตัวแปรต่าง ๆ ไม่เหมือนเดิม ดังนั้นสิ่งที่ผมอยากจะทำงานด้วยนอกเนื้อหาทางกฎหมายแล้ว ผมอยากให้คำนึงถึงกรอบทางกฎหมาย (Legal framework) ผมมองว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก พูดให้เห็นภาพชัดขึ้นมา ก่อนที่จะออกแบบในรายละเอียดทางกฎหมาย สิ่งที่เสนอคือระบบของกฎหมายเราเป็นอย่างไร เรื่องของการใช้กฎหมายในลักษณะของนิติวิธีของเรา ต่อให้แก้กฎหมายไป แต่รูปแบบการใช้คงเดิม ด้วยอัตราเร่งโลกที่หมุนเร็วมาก เราก็ไม่สามารถหนีออกจากเรื่องการเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้เลย เราปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจุบันเรามีปัญหาเรื่องการตีความกฎหมาย ในมุมของผมการใช้กฎหมายมีสองตัวแปร คือ ประสิทธิภาพกับประสิทธิผล คำว่า

ประสิทธิภาพ คือการบังคับใช้กฎหมาย (legal enforcement) ได้สมบูรณ์ครบถ้วนตามกฎหมาย ส่วนประสิทธิผล คือผลลัพธ์ของการบังคับใช้กฎหมาย

วันนี้เรามีกรณีตัวอย่าง (Case Study) เต็มไปหมดที่บอกว่าถูกกฎหมาย แต่ประชาชนได้อะไร เช่น เคส กสทช.ที่รู้สึกว่าถูกกฎหมาย แต่สิ่งที่สังคมได้รับกลับคืนมาคืออะไร ผมขอยกในเคสประวัติศาสตร์นิดหนึ่ง ซึ่งท่านน่าจะรู้อยู่แล้วเรื่อง Donoghue v Stevenson ที่เจอหอยทากในเบียร์ ซึ่งผมนับถือผู้พิพากษาที่ตัดสินคดี ที่สามารถมีความกล้าหาญในการใช้กฎหมาย ในความเป็นจริงหลักกฎหมายในวันนั้น ยังไม่มีการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้นเมื่อคดีขึ้นสู่ชั้นศาล สิ่งที่ปรากฏก็คือมีแค่หลักเรื่องของคู่สัญญา ซึ่งปรากฏว่า Donoghue ไม่ใช่คู่สัญญาของ Stevenson คำถามคือ วันนั้นถ้า Lord Atkin ไม่ใช่สังคม ในการนำเพื่อสร้างหลักกฎหมายขึ้นมาสู้ไม่ได้เลย แต่ความกล้าหาญของ Lord Atkin นำมาสู่การสร้างหลักการใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ซึ่งเป็นทั้งหลักกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และหลักในเรื่องละเมิด ผมว่าเรื่องที่อยากทำงาน นอกจากเรื่องกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่จะเกิดขึ้น เป็นเรื่องของมุมมองของนักกฎหมายที่ต้องใช้กฎหมายในสังคมเป็นหลักด้วย ที่ผมมองว่าผู้ใช้กฎหมายก็สำคัญไม่แพ้กัน

อีกข้อเสนอส่วนตัวผม ผมเห็นพ้องกับที่วิทยากรท่านอื่นพูดในหลายเรื่อง เมื่อเช้าผมได้มีโอกาสไปประชุมกับท่านประธานหอการค้าจังหวัดขอนแก่นมา ท่านประธานฝากประเด็นเกี่ยวกับปัญหาในประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องหนึ่ง คือเขาทำธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์และผู้ลงทุนในธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start up) ต่าง ๆ พอเกิดการลงทุนเข้าไปสิ่งที่เกิดขึ้นคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นอุปสรรคในการลงทุนอย่างมาก กฎหมายไม่ใช่หัวใจในการสนับสนุนหรือทำให้เกิดการงอกงามทางเศรษฐกิจ ณ ปัจจุบัน พอผมถามนักกฎหมายปัจจุบันก็ทำไม่ได้เพราะขัดทางกฎหมาย หรือบางทีถ้าจะเจอนักกฎหมายที่หามุมมองที่พอไปได้ก็ยากเหลือเกิน ยกตัวอย่างกรณีธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start up) ที่เกิดขึ้นคือ การลงทุนธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start up) คือการลงทุนในธุรกิจที่สร้างขึ้นใหม่ ที่ลงทุนไปหลายครั้ง คือการทดลอง แต่บนพื้นฐานกฎหมายมีเรื่องที่เกี่ยวข้องเยอะมาก ทั้ง PDPA หลักกฎหมายบริษัทบางเรื่องไม่ได้อยู่ใน Sandbox ทางธุรกิจหรือมันไม่ใบ่พื้นที่ของการอนุบาลธุรกิจที่จะเติบโตได้ในอนาคต ดังนั้นวันนี้เริ่มธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start up) แล้วต้องรับมือกับ PDPA ค่าปรับต่าง ๆ ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start up) ก็ไม่สามารถเติบโตได้ ดังนั้นผมรู้สึกว่าเจ็บปวดกับเรื่องนี้มาก ไม่รู้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นอกจากแก้ไขบางสิ่งบางอย่างให้หายไป สามารถที่ปรับปรุงเพิ่มเติมบทบัญญัติให้สอดคล้องได้หรือไม่ ก็เป็นประเด็นที่ท่านประธานหอการค้าจังหวัดฝากมาเลยครับ ผมก็รู้สึกว่าเป็นข้อความที่ทรงคุณค่าอย่างหนึ่ง แสดงถึงผู้นำทางเศรษฐกิจของจังหวัดขอนแก่น

ส่วนประเด็นตัวผมเองมีในเรื่อง AI ความจริงในเรื่องสถานะเราตอบได้แล้วว่า AI ไม่ใช่บุคคล แต่ปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นว่ามีความรับผิดเกิดขึ้น แต่ยังต้องปรับใช้ตาม**มาตรา 420** ประกอบกับ พ.ร.บ.สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งไม่ใช่กฎหมายโดยตรง เรื่องบทนิยาม หรือบริบทต่าง ๆ ไม่ได้สอดคล้องว่าจะเยียวยาอย่างไร เพราะผลกระทบความเชื่อมโยงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ บางกรณีไม่ใช่ค่าเสียหายแบบรูปธรรม ค่าเสียหายเชิงลงโทษก็ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้นในเรื่องของ AI ถ้ามีการกำหนดให้ชัดเจน เรื่องนี้ผมไม่แน่ใจว่าจะ

เพิ่มเติมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้หรือเปล่า แต่ผมกำลังบอกว่าวันนี้ ผมดีใจที่เรากำลังจะมาวัดไซส์ตัดสูทกัน แต่ในอนาคตตัวเราขยายขึ้นเราก็ควรจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายจากการบังคับกฎหมาย

ดังนั้น ในเบื้องต้นหลาย ๆ ท่านพูดถึงบริบททางกฎหมายแล้ว ผมขอฝากเป็นประเด็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย

อาจารย์นรากร : ก็ขอบคุณมากครับ อาจารย์วัดไซส์ตัดสูท นี่คือยังไงครับ จะให้มันโตขึ้น อ้วนขึ้น แล้วมันอยู่ไม่ได้ ต้องทำยังไงครับ

อาจารย์แทนรัฐ : ที่ผมว่าเป็นการวัดไซส์ตัดสูท เพราะทุกวันนี้พื้นเพของสังคม การเติบโตของสังคมรุนแรงและเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เราไม่รู้หรอกวันนี้เราจะอ้วนขึ้นหรือผอมลง เราไม่รู้ว่าเราจะโตที่กล้ามหรือโตที่ท้อง แต่ความเร่งที่เกิดขึ้นจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน คำถามคือว่าถ้ากฎหมายชะงักกับกระบวนการแก้กฎหมายแบบเดิม ที่ต้องใช้ระยะเวลาและมีการรอ ผมก็ไม่แน่ใจว่าตรงนี้ว่ากฎหมายเป็นสิ่งหนุนเสริมหรือสนับสนุนเรื่องของธุรกิจได้อย่างเต็มที่หรือไม่ เพราะถ้าเราคิดเทียบเคียงบริบทภาคธุรกิจ เราต้องยอมรับว่าภาคธุรกิจคือภาคที่ก้าวหน้าที่สุดแล้วด้วยบริบท ดังนั้นในความเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นบทหลักที่นำไปสู่ การพัฒนากฎหมาย พ.ร.บ.ต่าง ๆ ผมว่านอกเหนือจากการแก้กฎหมาย เราก็ต้องพูดถึงวิธีในการแก้กฎหมายควรจะไหลลื่นหรือไม่ อย่างที่ทางคุณอุกฤษฎ์พูดว่า กระบวนการแก้ไขกฎหมายไหนจะเป็นกรรมาธิการชั้นต่าง ๆ ตุลาการ นิติบัญญัติ บริหาร นักวิชาการ เต็มไปหมดกว่าจะแก้เรื่องนั้นผ่านหรือไม่ผ่าน กว่านำไปสู่การประกาศใช้เพื่อให้ภาคธุรกิจเศรษฐกิจสามารถเดินได้ บางทีเราอาจตกขอบ อาจจะอยู่ที่ปลาย ๆ ในการแข่งขันธุรกิจ

อาจารย์นรากร : ตอนนั้นทุกคนอาจจะไม่เดินแล้ว มัวแต่แก้กฎหมายอยู่ ทุกคนนั่งใช้ปลายนิ้วในการทำงาน แต่กฎหมายยังไม่รองรับเลย

อาจารย์แทนรัฐ : ก็น่าเห็นใจว่าตอนนี้เราอยู่สภาวะการออกกฎหมายเยอะแยะไปหมด จนขยับอะไรไม่ได้เลย

อาจารย์นรากร : การเปลี่ยนแปลงของโลกเปลี่ยนไปเร็วมาก ตั้งแต่อีเมล AI เรื่องของโลกแม้กระทั่งมันช้าไปแล้วมันจะต้องตัดออกไหม หรือแยกไปเลยไหม ระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผศ.เพชร : ขอบคุณมากครับ ขอบคุณวิทยากร ผู้ร่วมจัดต่างๆที่ให้เกียรติและก็สวัสดีผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่านครับ ดูหน้าตาแล้วเป็นทุกท่านเป็นนักกฎหมายที่มีความชำนาญในการใช้กฎหมายเยอะมาก

ก็ขออนุญาตนำชวนคิด แล้วก็หยิบยกประเด็น ขออนุญาตนำเสนอทั้งสามประเด็น ประเด็นแรก เรื่องของแนวคิดทฤษฎีว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเรามาจากรากฐานอะไร เรื่องที่สอง คือเรื่องโครงสร้างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเรื่องสุดท้ายจะพูดถึงบริบทสังคมไทย ตั้งแต่อดีตปัจจุบันแล้วก็ในอนาคตที่เราคาดว่าเราจะมองเห็น

ผมได้รับโจทย์มาว่า 100 ปี ประมวลกฎหมายแพ่งและพานิชย์ควรปรับปรุงประเด็นใด ผมก็นั่งนึกอยู่ในใจว่าเราเกิดไม่ทันแล้วเราจะทำอย่างไร ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกาศใช้ เมื่อ พ.ศ. 2468 โดยมีการเริ่มร่างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เราตัดสินใจว่าเราจะใช้กฎหมายระบบใหม่สำหรับประเทศไทย พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ซึ่งเป็นพระบิดากฎหมายไทย มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (civil law) ถ้าประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (common law) ก็อาจจะแก้ไขปรับปรุงได้ไม่ทันการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายเอกชน เมื่อเป็นกฎหมายเอกชน จึงต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานที่คู่สัญญามีความเสมอภาค สัญญาต้องเป็นสัญญา หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา และเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งแนวความคิดทฤษฎีดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในสภาวะปัจจุบันหรือไม่

ในสภาวะปัจจุบัน เราอยู่ในสถานะที่เท่ากันหรือไม่ ในการซื้อของ ท่านคิดว่าท่านสามารถซื้อของได้โดยการเจรจาต่อรองเป็นไปตามที่ท่านคิดหรือไม่ หรือแม้กระทั่งท่านมีทรัพย์สิน ท่านอยากจะขาย ท่านคิดว่าท่านสามารถขายทรัพย์สินนั้นตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาหรือไม่ หลายท่านคงมีคำตอบในใจ หลายท่านก็พยายามที่จะบอกว่ามันไม่น่าจะใช่ ต้องยอมรับว่าผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าย่อมมีโอกาสได้เปรียบมากกว่าผู้ที่มีเศรษฐกิจน้อยกว่า เราก็เลยต้องมีกฎหมายเข้ามาช่วย มีกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เราต้องมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างว่าแม้กระทั่งเรามีทฤษฎีนี้ หลักการนี้ก็ยังถูกเคลือบแคลง จึงเป็นหลักที่เราพึงระลึกเสมอ

เมื่อสักครู่ท่านอาจารย์อุกฤษฏ์พูดว่า ความยุติธรรมมีราคา เราจะขึ้นศาล เราต้องมีราคาด้วยเหรอ ทำไมความยุติธรรมของคนจน กับความยุติธรรมของคนรวยมันไม่เหมือนกัน ถ้าจะพิจารณาทางปรัชญาก็อาจจะยากเกินไป เอาเป็นว่าในคดีอาญา กำหนดว่าคู่ความไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขึ้นศาล จำเลยก็บริการฟรีไม่เสียเงินสักบาท แต่ถ้าเราจะไปฟ้องคดีแพ่งเริ่มมีค่าใช้จ่ายแล้ว สิ่งนี้เป็นตัวอย่างว่าความยุติธรรมเริ่มมีราคา นอกจากนี้หลักการมาศาลด้วยมือสะอาดคือความสุจริต ลูกความที่มาศาลต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริตใช่หรือไม่ ผมเห็นว่าไม่ว่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาใด เราต้องยึดโยงแนวคิดทฤษฎีหลักพื้นฐานรากฐานของเรา รากเหง้าของเรา สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ

ประเด็นที่ 2 โครงสร้างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มี 6 บรรพ 1755 มาตรา ผมขออนุญาตหยิบยกตำราของครูบาอาจารย์ของพวกเรา ท่านอาจารย์คณิต ณ นคร ท่านพูดไว้น่าสนใจมากว่าประมวลกฎหมายแพ่งกับพาณิชย์มีทั้งหมดอยู่ 6 บรรพ มีประเด็นที่สำคัญสามเรื่องคือ

เรื่องแรกคือเรื่องคน มาตราแรกที่เราเรียนกันในรั้วมหาวิทยาลัยก็คือ **มาตรา 15** เราก็ท่องกันได้ขึ้นใจว่าสภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตาย แม้ว่าอยู่ในท้องก็จะมีสิทธิ์ แต่ต่อไปก็อาจจะไม่คลอดจากท้องมารดาก็ได้ เราจะมีเรื่องของโคลนนิ่ง ก็จะมีเรื่องต่าง ๆ เข้ามา และมีปัญหาว่ากฎหมายจะยังใช้ได้อยู่หรือไม่ เป็นประเด็นสภาพบุคคลเริ่มตั้งแต่เรามีคน ว่าคนมันเริ่มต้นอย่างนี้ แล้วเราก็มีคนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ หลักพวกนี้ก็เป็นการคุ้มครอง แต่ผมมีประเด็นที่น่าสนใจก็คือคนพวกเหล่านี้ เช่น ลูกหยิบโทรศัพท์สั่งของออนไลน์ เทคโนโลยีปัจจุบันไปไกลมาก ผู้หย่อนความสามารถมีความสามารถเพียงพอที่จะทำนิติกรรมเหล่านี้ได้หรือไม่

เมื่อก่อนเราก็ท่องกันมาว่าคนที่จะสมรสนั้นต้องเป็นชายหญิงอายุ 17 ปี ปัจจุบันนี้ท่องแบบนี้ใช้ไม่ได้ เมื่อก่อนเราบอกว่าสามีภรรยา ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นคำว่าคู่สมรสแล้ว คำพวกนี้จะเริ่มเปลี่ยน สังคมเริ่มเปลี่ยน ตอนนี้มหาวิทยาลัยก็มีปัญหาว่านักศึกษาน้อย เนื่องจากว่าสภาวะการเกิดน้อยกว่าผู้สูงวัย เราเข้าสู่สังคมสูงวัย คนที่เกิดใหม่ก็จะเริ่มน้อยลง

เรื่องที่สองคือเรื่องทรัพย์ เมื่อเรามีคน คนก็จะมีทรัพย์ เมื่อก่อนเราก็ท่องว่าทรัพย์มีอยู่ 2 ประเภท ทรัพย์ก็คือเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง เช่น เก้าอี้ดินสอปากกา และทรัพย์สินที่เป็นสิ่งที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและถือเอาได้ เรื่องนี้เป็นหลักพื้นฐาน ต่อมามีเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ที่เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น ตัวศาลก็ตัดสินว่าทรัพย์สินทางปัญญาก็เป็นทรัพย์สิน เมื่อเป็นทรัพย์สินก็เป็นมรดกสามารถตกทอดได้ โอนให้กันได้ ต่อไปมันอาจจะมีมากกว่านี้อีก เช่น ทรัพย์สินดิจิทัลที่มองไม่เห็นรูปร่าง เมื่อก่อนเรามีไฟล์เราก็สามารถทำซ้ำกันได้เยอะ แต่จะมีทรัพย์สินรูปแบบใหม่ที่พวกเราก็จะตั้งคำถามว่าทรัพย์สินนี้มีกฎหมายใดที่จะเข้ามาคุ้มครองเข้ามาควบคุมหรือไม่ บริบทของนิยามคำว่าทรัพย์สินก็จะเปลี่ยนไป

หลังจากที่มีคน มีทรัพย์แล้ว ในโครงสร้างของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะทำอย่างไรให้คนกับทรัพย์มาเจอกัน กฎหมายที่ทำหน้าที่เชื่อมทั้งสองเรื่องนี้ก็คือ นิติกรรมสัญญา เช่นกรรมสิทธิ์เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แต่กฎหมายก็รับรองว่าสิ่งนี้คือกรรมสิทธิ์

ประเด็นสุดท้ายคือบริบทของสังคมไทย เมื่อร้อยปีที่แล้วประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกร กฎหมายก็ไม่มีอะไรสลับซับซ้อนมากมาย และหลังจากนั้นภายหลังการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันนี้ก็เริ่มมีความยุ่งยากมากขึ้น และสังคมในอนาคตก็จะเป็นโจทย์ที่ท้าทายของพวกเรา ผมเริ่มต้นจากเรื่องชำระหนี้ สมัยก่อนหากต้องการจะซื้ออะไรสักอย่าง เราเริ่มต้นจากแลกเปลี่ยนกัน หลังจากนั้นก็พัฒนาสื่อกลางว่า เอาวัตถุเอาสิ่งของอะไร ขึ้นเป็นเนื้อ เป็นทอง เป็นวัตถุที่มีค่า เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน หลังจากนั้นเราก็พัฒนามาเป็นเงินพดเงินด้วง เหรียญกษาปณ์ ที่ทำให้เรามีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน สิ่งเหล่านี้กฎหมายยังสามารถควบคุมได้ หลังจากนั้นเราก็ต้องลงทุนเงินไปชำระหนี้ในจำนวนมาก ซึ่งอันตรายเราก็สร้างตั๋วเงิน สร้างเช็ค ปัจจุบันมีเช็คอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมา หลังจากนั้นนี้อาจจะมีกลไกลกลาง ตอนนี้มีความพยายามทำให้ค่าธรรมเนียมหรือบทบาทธนาคารที่เป็นตัวกลางลดลง จะมีเงินดิจิทัล เราจะเห็นวงการนี้พัฒนาขึ้นอีกเยอะเลย เราจะมีการชำระหนี้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งในบริบทกฎหมายยังตามไม่ทัน

บริบทของสังคมไทยเริ่มเปลี่ยนไป มีการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนถ่าย เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ณ วันที่เรานั่งกันอยู่ แม้ว่าท่านจะอยู่เฉยๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แม้ท่านไม่อยากเปลี่ยนแปลงโลกมันก็เปลี่ยน ในสมาร์ทโฟนที่ท่านใช้ นั่นคือการพัฒนาเทคโนโลยีที่สูงสุด เพื่อรอการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยียุคใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นแล้วคือเอไอ (AI) ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น แล้วปัญญาประดิษฐ์สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ นี่คือยุคของการเปลี่ยนแปลง ยังไม่พูดถึงหุ่นยนต์ หรือปัญญาประดิษฐ์ที่จะเป็นรูปร่าง แค่ปัญญาประดิษฐ์ในรูปแบบของซอฟต์แวร์นี้ยังมีการเปลี่ยนผ่านมากมาย ผมก็ขอทิ้งเป็นประเด็นที่ชวนคิดนะครับ ขอบคุณนะครับ

อาจารย์นรากร : ขอบคุณอาจารย์แทนคุณมากครับ ในส่วนของธุรกิจ คุณศรินทรมีประเด็นอะไรที่อยากจะสรุปเพิ่มเติมไหมครับ

คุณศรินทร : ก่อนหน้านี้เราพูดคุยกันในภาพกว้างของประเทศ จริง ๆ อยากจะถามพี่ ๆ ทนายที่อยู่ในห้องนี้ มีอดีตประธานจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดเลย แล้วก็จังหวัดหนองบัวลำภูอยู่ด้วย แล้วก็มีพี่ทนายหลายท่านอยู่ด้วย มีจังหวัดหนองคายด้วย ที่มาในวันนี้ ว่าปกติคดีที่ทำเป็นส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในพื้นที่ เป็นคดีประเภทใด

สุคนธ์ทิพย์ พรหมสิทธิ์ ประธานสภาทนายความจังหวัดหนองบัวลำภู

คุณสุคนธ์ทิพย์ : ดิฉันสุคนธ์ทิพย์ พรหมสิทธิ์ ประธานสภาทนายความจังหวัดหนองบัวลำภู ขอเรียนท่านวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน พอดีเป็นคนในพื้นที่ สิ่งที่ท่านพูดคุยมาสักครู่คือ การปฏิบัติกับคนที่วางหลักกฎหมายเอาไว้ ซึ่งจริง ๆ แล้วเราเจอทุกครั้งทุกคดี ลักวิ่งชิงปล้นและกู้ยืม หรือว่าแพ่งพาณิชย์อะไรต่าง ๆ ที่เป็นข้อกฎหมาย คือประชาชนจะอ้างความไม่รู้ข้อกฎหมาย ดังนั้นจริง ๆ แล้วประชาชน ก็คือผู้ที่ไม่รู้ข้อกฎหมายแล้วกระทำความผิด ซึ่งเร็ว ๆ นี้ มีชาวบ้านหมู่บ้านหนึ่ง เป็นตำบลหนึ่งที่มีคนที่รู้ข้อกฎหมายและไปประชาสัมพันธ์ว่า ใครประกอบอาชีพเกษตรกร จะพาไปเดินเรื่อง นำเงินมาใช้ในวิชาชีพเกษตรกร ทำไร่ทำนา ก็จะเกณฑ์หมู่บ้านหรือว่าเกณฑ์คนในหมู่บ้านนี้ไปลงทะเบียน แล้วก็พาไปออกรถ ซึ่งการออกรถนั้นก็คือไปที่อู่ ไปที่เต็นท์รถมือสอง ซึ่งอาจจะมีการโทรกันเอาไว้ อันนี้เราไม่ทราบ

แต่ทีนี้ประชาชนทุกคนหลงเชื่อว่าจะได้เงินสามหมื่น มาใช้ในการทำเกษตรกรรม เขาก็จะนำใบสมาชิกเกษตรกร แล้วก็มีผู้ใหญ่บ้านรับรอง ต่อมา ทำนิติกรรมสัญญา ซึ่งเป็นการเช่าซื้อรถ การเช่าซื้อรถหมู่บ้านหนึ่งก็จะประมาณ 30 คัน แล้วก็มีผู้ค้ำประกันด้วย แต่ไม่ได้รถยนต์ แต่ไปทำสัญญา จะได้เงินสามหมื่นบาทกลับบ้าน พร้อมถ่ายรถ ถ่ายรูปรถแล้วมอบกุญแจ ต่อมาชาวบ้านประมาณสามถึงสี่เดือน ก็จะมีการถูกดำเนินคดี คือฟ้องร้อง ก่อนอื่นก็จะมีหนังสือบอกกล่าว พอมีหนังสือบอกกล่าว ก็จะมีคณะหนึ่งลงไปบอกว่า ถ้า

ได้รับหนังสือบอกกล่าวแล้ว ก็ไม่ต้องไปแจ้งความดำเนินคดี ต่อมาก็จะมีการถูกฟ้องร้อง พอถูกฟ้องร้อง ประชาชนก็ไปที่ยุติธรรมจังหวัด พอยุติธรรมจังหวัดพิจารณาผ่านคณะอนุกรรมการ คือมีส่วนได้รับเงินสามหมื่นบาท ชาวบ้านจะไม่ใช่ผู้เสียหาย ตำบลใกล้เคียงมีชาวบ้านไปทำสัญญาเช่าซื้อรถดังกล่าวประมาณสามสิบคัน สามสิบคันรถไม่ได้รถยนต์ และสามสิบสัญญาบวกกับผู้ค้ำประกัน ก็ประมาณเป็นหกสิบคน ที่ได้ความเดือดร้อน ดังนั้น เมื่อไม่ได้เป็นผู้เสียหายในคดีด้วยความไม่รู้ของชาวบ้าน และด้วยความคณะอนุกรรมการที่วินิจฉัยว่าไม่ใช่ผู้เสียหาย ก็ผลักดันไปที่สภาทนายความของเราในจังหวัด แล้วก็ให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น เราแนะนำให้ไปแจ้งความดำเนินคดี แล้วจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ ก็คือปัญหาที่เราถกกันอยู่ค่ะ ว่าผู้วางข้อกฎหมายและผู้ปฏิบัติประสบปัญหาใดบ้าง ดังนั้นประชาชนคือไม่รู้ข้อกฎหมาย ไม่มีความรู้ในด้านนี้ เราจะนำปัญหานี้ไปสู่การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ ดิฉันเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง อันนี้จากสภาทนายความจังหวัดหนองบัวลำภู ขอบคุณค่ะ

อาจารย์นรากร : โอเคครับ ขอบพระคุณมากครับ

อาจารย์ศรินทร : ด้านจังหวัดมุกดาหารอยากจะพูดอะไรไหมคะ เมื่อสักครู่เราพูดกันในทางพาณิชย์ค่อนข้างเยอะ จริง ๆ ดิฉันว่าส่วนหนึ่งเรื่องของครอบครัวมรดก น่าจะเป็นปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลแพ่ง เชิญท่านประธานจังหวัดมุกดาหารค่ะ

ประธานสภาทนายความจังหวัดมุกดาหาร : ขออนุญาต ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน จากมุกดาหารครับ ก็ในมุมมองของผมจากที่ใช้กฎหมายมาก็มีทั้งความล้าหลังมาหนักมาก ล้าหลังในกฎหมายที่บางเรื่อง ที่ท่านอาจารย์ได้เล่า ผมเห็นด้วยทั้งเรื่อง AI การเซ็นต์ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตอนนี้ในศาลยอมรับ แต่ราชการส่วนหนึ่งไม่ยอมรับ เช่น ศาลบอกว่าให้พิมพ์ใบหนังสือรับรอง ใบคำพิพากษาอิเล็กทรอนิกส์ พอไปสำนักงานที่ดินบอกไม่รับ ต้องให้ศาลรับรอง ก็เกิดปัญหาการทำงานที่ไม่สอดรับกัน ทำให้เกิดความสับสนในการทำงาน หน่วยงานหนึ่งให้ใช้ได้ แต่หน่วยงานหนึ่งไม่รับ เรื่องนี้เป็นตัวอย่างว่ากฎหมายที่ใช้มา ในบางเรื่องยังไม่สอดรับกัน ในมุมของผมคือจะต้องแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมดเลย ถึงจะสอดรับกัน เราไปแก้ทีละมาตรา อย่างนี้ก็ไปไม่เป็นเหมือนกัน ขอบคุณครับ

อาจารย์นรากร : เป็นทั้งความคิดเห็นและก็เป็น Case ด้วยว่า แต่ละจังหวัดเจออะไรมาบ้าง

ประธานสภาทนายความจังหวัดเลย : สวัสดีครับ ผมประธานสภาทนายความจังหวัดเลย ผมอยากจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายปัจจุบัน ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่ากฎหมายบ้านเมือง กฎหมายธรรมชาติ เหล่านี้เองเป็นพื้นฐาน ในยุคปัจจุบันล่าสุดคือ ยุคของสมรส กฎหมายปัจจุบันโดนเฉพาะในเรื่องของ

การหมั้น วัตถุประสงค์คือ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำการจดทะเบียนสมรส ฝ่ายนั้นผิดสัญญาหมั้น แต่กฎหมายที่ใช้ยังไม่มีการแก้ไข กฎหมายเดิมคือ ฝ่ายชายหมั้นให้ฝ่ายหญิง ถ้าเกิดฝ่ายไหนผิดสัญญา ของหมั้นตกแก่ฝ่ายหญิง ทีนี้ ชายกับชายแต่งงาน ก็เป็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม แม้ว่าในปัจจุบัน คู่รักก็จะไปจดทะเบียนสมรสเลย แต่ด้วยวัฒนธรรม ด้วยประวัติศาสตร์ ด้วยจริยธรรมประเพณี ต้องมีการหมั้นก่อน แต่เมื่อผู้ออกกฎหมายมาชายแต่งชายสมรสกับชายได้ หญิงสมรสกับหญิงได้

แต่เราไม่พูดถึงเรื่องการหมั้นเลย เพราะว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ระบุส่วนการหมั้นไว้ชัดเจนว่า ชายหมั้นหญิง สินสอดทองหมั้นตกเป็นของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง แล้วถ้าเกิดมีการหมั้นเกิดขึ้นมา จะใช้บทไหน จะใช้ตัวไหนเข้ามาแก้ สมมติว่าอนาคตต่อไปอีก 2 ปีข้างหน้า อีก 2 เดือนข้างหน้ามีการหมั้นเกิดขึ้น ชายหมั้นชาย ปรากฏว่ามาตรานี้ใช้ไม่ได้ เกิดอยู่ดี ๆ ไม่ทำการสมรสแล้วเราจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ เรื่องนี้ก็จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกันต่อไป

สำหรับในพื้นที่จังหวัดเลยส่วนมากก็จะเป็นคดีอาญา ส่วนใหญ่เกี่ยวกับคดียาเสพติด แต่สำหรับคดีแพ่ง ก็คือ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่ดิน ปัญหาที่เกิดขึ้นผมมองว่าการพิจารณาคดีอาญากับแพ่ง มีความแตกต่างกัน หลักในเรื่องของการพิจารณาคดีอาญามองเรื่องเจตนา แต่หลักการพิจารณาคดีแพ่ง มองเรื่องความสุจริต เรื่องของหลักสุจริตหรือหลักการพิจารณาคดีต้องใช้ด้วยความแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น มีมาตราหนึ่งที่ผมเห็นว่ายังขัดแย้งกับหลักสุจริตอยู่ คือ หลักในเรื่องการครอบครอง ปัจจุบันมีปัญหาที่สุด คือ การแย่งการครอบครอง เข้าไปโดยไม่สุจริต ไม่สุจริตแต่แรก เมื่อมีความไม่สุจริตแต่แรก กฎหมายก็น่าจะไม่คุ้มครองใช่ไหมครับ เช่น กรณีการครอบครองปรปักษ์ อยู่ดี ๆ ก็เข้าไปเอาของผู้อื่น สมมติผมย้ายมาจากสุราษฎร์ มาอยู่จังหวัดเลย ก็มาอยู่ในที่ดินของชาวบ้าน มันมีคดีที่เกิดขึ้นจริง ก็ทำการปลูกต้นยางรอบที่ดิน โดยชาวบ้านเข้ามาก็ขู่บังคับเอา อยู่ดี ๆ ไปยื่นคำร้องต่อศาลว่า มีการครอบครองแล้ว อันนี้คือที่ดิน ไม่ใช่โฉนด ก็ได้สิทธิครอบครอง พอสืบพยานเสร็จ สมมติว่าชาวบ้านข้างเคียง มาเบิกความว่า ครอบครองที่ดินมากกว่า 1 ปี พอไปขึ้นชั้นศาลเสร็จ เขาก็ได้สิทธิการครอบครอง อันนี้คือควรเพิ่มเติมในเรื่องของผู้ครอบครองที่ดินโดยสุจริต “ต้องสุจริต” คือต้องบริสุทธิ์โดยความชอบธรรมที่แท้จริง ไม่ใช่ไปแย่งเขามา อันนี้ผมมองว่าขัดหลักการพิจารณาคดีแพ่ง เรียนปัญหาให้เพียงเท่านี้ครับ ขอบคุณมากครับ

อาจารย์นรากร : ท่านอาจารย์นิลุบล สุดท้ายแล้วอาจารย์ครับมีอะไรจะฝากไหมครับ มีสิ่งที่ต้องแก้ปัญหาเยอะแยะมากมายเลยครับอาจารย์ เชิญเลยครับ

อาจารย์นิลุบล : ก็รับโจทย์มาเพราะว่าเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่จัดทำด้วยค่ะ จากที่รับฟังมาคือชอบสิ่งที่ท่านประธานสภาทนายความจังหวัดเลยพูดถึงเรื่องวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่เรียกว่า ตอนแก้ไขกฎหมายเราพยายามคิดถึงว่าเราจะทำอย่างไรให้เท่าทันกับต่างประเทศ เท่าทันกับความโกลาหลของโลก แต่อีกอันหนึ่ง

ที่ส่วนตัวเรียกว่าเพิกเฉย (Ignore) หรือลืมไป บางครั้งก็คือวัฒนธรรมบ้านเราเป็นอย่างไรกันแน่ แล้วจะเอาวัฒนธรรมเข้าไปใส่ได้อย่างไรบ้าง

แล้วก็นึกถึงที่ท่านศรินทรเมื่อสักครู่นี้ พูดเรื่องธรรมนูญครอบครัวเหมือนกัน คือในครอบครัวใหญ่ ๆ เขาระบุในธรรมนูญครอบครัวเลยว่า คนที่แต่งงานเข้าไม่มีสิทธิ์ได้หุ้นบริษัทเขานะ คือ แต่งงานเข้าคือเข้า ก็คือเป็นเรื่องส่วนตัวเท่านั้น เธอไม่มีสิทธิ์เข้ามาได้หุ้นในบริษัทที่เขาตั้งขึ้นมา ก็มีคำถามเหมือนกันว่าสัญญาลักษณะนี้ ขัดกับลักษณะของการที่ว่า แต่งงานแล้วก็คือส่วนหนึ่งของครอบครัว แต่ว่าเราพยายามไปทำสัญญาให้บอกว่า เธอเป็นครอบครัวในเชิงหนึ่ง แต่ในเชิงเรื่องธุรกิจเรื่องเงินทอง เธอก้าวเข้ามาไม่ได้ ก็มีความน่าคิดเหมือนกันว่า แล้วเวลาที่เราจะร่างกฎหมายขึ้นมา จะวางสมดุลอย่างไร ระหว่างความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมแล้วก็วัฒนธรรม และยิ่งด้วยว่าวัฒนธรรมของแต่ละชาติ แต่ละที่ ก็ไม่เหมือนกันอีก ก็เป็นโจทย์ที่นึกถึง

แล้วก็อีกเรื่องหนึ่งที่ชอบมาก ๆ ที่ท่านอาจารย์แทนรัฐพูด ก็คือ ชอบลักษณะที่ท่านพยายามอธิบายว่า ต้องคิดถึงผลของการบังคับใช้กฎหมาย คือถ้าพูดถึงเรื่องเสื้อผ้า ก็มันก็เป็นผ้ายืดนิด ๆ คงไม่ใช่ผ้าลินิน ที่ตัดแล้วดูดี แต่พอดีตัว เข้าตัวทรงแบบอิตาเลียนมาเลย ต้องมีความแบบยืดนิด ๆ เพื่อให้สามารถทำได้ แต่ก็มีความยากเข้าไปอีกมุมหนึ่งว่า ในแง่ของคนที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแล (Regulator) เขาอาจจะมองว่า เขาเป็นคนถือไม้เรียว การถือไม้เรียวและตี ถือไม้เรียวและตีขนาดไหน ต้องแกว่งไม้เรียว ยาวไหม ไม้เรียวยาวขนาดไหน แกว่งไม้เรียวบ่อยขนาดไหน จะตีขนาดไหน ตีแค่มือ หรือว่าตีที่ตัว มันสัมพันธ์กับเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย (Enforcement) อย่างที่อาจารย์แทนรัฐพูดเหมือนกัน พอวันนี้รู้สึกแบบว่าเป็นการแบบเปิดโลกของเราเหมือนกัน แล้วฟังในมุมหลาย ๆ มุม แล้วก็ขออนุญาตกลับมาคิดกลับมาตกตะกอน เวลาที่จะไปดูว่าจะแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์อย่างไร ก็ขอบพระคุณมาก ๆ ค่ะ

อาจารย์นรากร : ขอบพระคุณมากครับ ท่านกรรมการมาเองเลย เดี๋ยวกรรมการจะนำความเห็นจากทุกภาคส่วน รวมไปถึงความเห็นของทุกท่านที่จะเข้าแต่ละบูธกลับไปพิจารณา เรียนเชิญอาจารย์แทนรัฐครับ

อาจารย์แทนรัฐ : จากที่ฟังพี่ ๆ ทนาย หรือว่านักวิชาการ ผมอยากจะพูดเรื่องความเดือดร้อนในการแยกประมวลแพ่งออกจากกฎหมายพาณิชย์ แนวคิดนี้ไม่ใช่แนวคิดใหม่เลย ผมได้ยินตั้งแต่เรียนหนังสือ การที่จะแยกประมวลกฎหมายแพ่งออกจากกฎหมายพาณิชย์ หนึ่งวิธีการคิดของกฎหมายแพ่ง เราต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม แต่กฎหมายพาณิชย์เราต้องแสวงหาความก้าวหน้าทางธุรกิจ ดังนั้นวิธีการตรากฎหมายหลาย ๆ อย่างนั้น มีเบื้องหลังที่อาจจะไม่เหมือนกัน แต่อาจจะต้องสอดคล้องกัน ดังนั้นผมจึงมองว่า เรื่องนี้เป็นความยากในความง่ายที่ไม่รู้ต้องตีโจทย์ยังไง ให้เกิดความชัดเจน

ประเด็นที่สองผมมีประเด็นในใจเรื่องที่บุคคลธรรมดาที่ต้องเป็นคู่ความกับ นิติบุคลลที่มีศักยภาพทั้งเรื่องคนและทรัพย์สิน ผมมองว่าต่อให้กฎหมายมองว่าเท่าเทียม แต่โลกความเป็นจริงไม่ใช่ ด้วยศักยภาพ

ทนายความ ความรู้สิ่งเหล่านี้ แม้จะมีหลักเรื่องคุ้มครองผู้บริโภคบ้าง หรือหลักข้อสัญญาที่ไม่เป็น หลายครั้งคนตาดำ ๆ ต้องไปเป็นคู่ความกับบริษัทขนาดร้อยล้าน ผมว่าก็พูดยาก ในมุมแสวงหาความยุติธรรม ก็ตัวผมเองก็ฝากประเด็นนี้ไว้ครับ เพราะคาดหวังว่าจะมีการขึ้นศาลบนพื้นฐานความเท่าเทียม ขอบคุณครับ

.....

กิจกรรมที่ 3 Keynote speech

นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

คุณอุกฤษฏ์ : สวัสดีท่านผู้เกียรติทุกท่าน ท่านผู้แทนนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ท่านนายกสภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ และท่านผู้เข้าร่วมทุกท่าน ผมในนามของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย จะมาบรรยายเกี่ยวกับภาพรวม และจุดประสงค์ของการรับฟังความคิดเห็นในวันนี้ เพื่อผลการรับฟังความเห็น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง อยากให้เสียงจากทุกท่าน ที่ได้พบเจอจากทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่สะท้อนไปถึงคณะกรรมการที่รู้กฎหมาย อันเป็นสิ่งที่ TIJ มีความมุ่งหวังเป็นอย่างมาก และเป็นครั้งแรกที่พยายามเปลี่ยนแปลงประมวลกฎหมายแล้วมีการรับฟังความเห็นคิดแบบนี้ ก่อนที่จะให้นักวิชาการ นักกฎหมายเข้ามานั่งถกแถลงกัน แล้วนำร่างกฎหมายมารับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งปกติกระบวนการร่างกฎหมายจะเป็นแบบนั้น

แต่ในครั้งนี้เรามารับฟังปัญหาก่อนเพื่อดูสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานจริง ว่าประชาชนประสบปัญหาอะไรบ้าง กฎหมายยังเป็นอุปสรรคอะไรบ้าง ในวันนี้ผมอาจจะมีเรื่องที่จะมาแลกเปลี่ยนกับทุกท่าน เล็กน้อย เรื่องของ People centered Justice การอำนวยความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง เมื่อได้ยินคำนี้แล้วอาจจะต้องกลับมาทบทวนบทบาทของภาครัฐ ว่าจริง ๆ แล้วกระบวนการยุติธรรมที่เราคุ้นเคย คือการใช้อำนาจที่กฎหมายให้มา แต่หากย้อนลึกไปกว่านั้น อำนาจที่มานั้นมันมาจากประชาชนเหมือนกัน เราแบ่งโครงสร้างของอำนาจอธิปไตยเป็น 3 อำนาจ อำนาจบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ แน่นอนประชาชนให้อำนาจมา รัฐได้รับภาษีจากประชาชน วิธีคิดในเรื่องก็เลยเปลี่ยนไป ในโลกปัจจุบันมีการคำนึงถึงประชาชนมากขึ้น ซึ่งวันนี้มีประเด็นที่ต้องการพูด 3 ประเด็น

ประเด็นแรก ระบบยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางเป็นอย่างไร เวลาที่ประชาชนเขาเข้ามาปรึกษาหารือเราเวลาที่เขาต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทุกคนมีปัญหา ถ้าไม่มีปัญหาเขาจะมาหาเราใช่ไหมครับ ในใจลึก ๆ แล้ว เราก็ไม่ได้อยากให้เขามีปัญหาหรอก แต่ว่าสุดท้ายเมื่อเกิดปัญหาอะไรสักอย่างในชีวิต เขาต้องการผู้ช่วย ต้องการคนส่งเสริมสนับสนุนในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะประเด็นในทางกฎหมายที่เขาไม่มีความรู้ เราคือที่พึ่งของประชาชน มีการศึกษามาจาก Justice for all report ปี 2015 พบว่า 2 ใน 3 ของประชากรโลกยังไม่เข้าถึงความยุติธรรม 4.5 พันล้านคนในโลก ยังไม่ได้คุ้มครองตามกฎหมายที่เหมาะสม ซึ่งเป็นสิ่งที่สหประชาชาติให้ความสำคัญมาก จึงเป็นที่มาของการกำหนด SDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน หนึ่งในนั้นคือเป้าหมายที่ 16 Peace Justice and Strong Institution ซึ่งพูดถึงเรื่องของความยุติธรรมโดยตรงเลย ในขณะเดียวกันสันติภาพเกิดขึ้นไม่ได้ หากปราศจากความยุติธรรม หลายประเทศที่อาจจะมีปัญหาที่รุนแรงมากกว่าประเทศไทย มีสงครามการเมือง ประชากรที่อยู่ในยูเครน ฉนวนกาซา มีความรุนแรงในหลาย ๆ ด้านที่เขาประสบพบเจอ ของประเทศไทยเอง ก็ถือว่าเป็นประเทศที่โชคดีที่เราไม่มีสงครามในยุคปัจจุบัน แต่สงครามเศรษฐกิจ การแข่งขันในเรื่องธุรกิจ ก็เป็นประเด็นนึงที่กฎหมายแพ่งเข้าไปเกี่ยวข้องเช่นเดียวกัน หลาย ๆ อาจจะได้แลกเปลี่ยนในเรื่องของอุปสรรคทางกฎหมายที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางธุรกิจ

เช่นเรื่อง ธุรกิจสตาร์ทอัพ เมื่อสักครู่ผมได้พูดคุยกับท่านอาจารย์แทน เห็นว่ามีหลายประเด็นที่ไม่ส่งเสริมธุรกิจ หลายด้านยังติดกับเรื่องกระบวนการ มีเงื่อนไขรุงรังมาก ทำให้บริษัทขนาดเล็กไม่สามารถเติบโตได้ เพราะฉะนั้นปัญหาทางธุรกิจก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องความยุติธรรม (Justice) นอกจากนี้มีเรื่องของความยุติธรรมในตัวบุคคล ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ เป็นปัญหาเรื่องความยุติธรรมเช่นเดียวกัน ซึ่ง SDGs ได้ประกาศใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 2015 - 2030 ตอนนี้เราอยู่ในปี 2025 แล้วใกล้จะหมดวาระแล้ว และหลังปี 2030 โลกก็คิดไปไกลกว่านั้นแล้วว่าหลังปี 2030 ปัญหาที่ยังมีอยู่จะแก้ปัญหานั้นอย่างไร ผมได้มีโอกาสศึกษาและพูดคุยกับผู้แทนต่างชาติ เพราะ TIJ ทำงานใกล้ชิดกับสหประชาชาติ เพราะเราเป็นเครือข่ายขององค์กรสหประชาชาติที่มีอยู่ทั่วโลก TIJ ตั้งอยู่ประเทศไทย ก็มีอำนาจหน้าที่ในเอเชียด้วย เวลาที่มีการหารือ การประชุมสหประชาชาติในวาระต่าง ๆ เราก็จะได้มีโอกาสไปร่วมงานด้วย สิ่งที่นักนโยบายคิดก็อาจจะไม่ได้มาจากความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง

TIJ เลยจำเป็นต้องจัดงานลักษณะแบบนี้ คือการมาลงพื้นที่ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นโครงการเดียวกันนี้ เราได้ไปร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ภาคเหนือ ที่ภาคใต้ เราได้ไปมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชเรียบร้อยแล้ว สำหรับภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเราจัดที่ TIJ ที่ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่จะจัดในช่วงปลายเดือนนี้ ประเด็นปัญหานี้เป็นสิ่งที่เราพยายามที่จะบอกว่าการกำหนดนโยบายในภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกระบวนการยุติธรรม ไม่สามารถคิดเองเออเองได้อีกต่อไป ไม่สามารถปล่อยให้อยู่ในมือของนักกฎหมายเพียงอย่างเดียว เพราะเรามีการครุ่นคิดในทางวิชาการเยอะมาก มีวิทยานิพนธ์ในด้านกฎหมาย ทั้งในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก มากมาย แต่มีกี่เล่มที่เอามาใช้ได้จริง เอามาแก้ปัญหาประชาชนได้จริง ๆ ผมไม่ได้บอกว่า การทำวิทยานิพนธ์ หรือการทำค้นคว้าวิจัยในทางกฎหมายที่เป็นภาควิชาการนั้นผิด ไม่ผิดครับ เพราะเป็นการต่อยอด

และขยายกรอบความรู้ไปไกลมาก แล้วก็ลึกมาก ยิ่งปริญญาเอกยิ่งลึก แต่ส่วนนั้น ต้องอาศัยอีกส่วนหนึ่งคือความเข้าใจ ให้เมืองไทยเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้กฎหมายบังคับใช้ได้จริงด้วย

อีกส่วนหนึ่งคือ กฎหมายสามารถแก้ปัญหาประชาชนได้จริงหรือไม่ ผมเคยลงพื้นที่ในหลายพื้นที่ จะพบว่ามีเรื่องของการซื้อขาย ที่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจสัญญา แล้วโดนหลอกเยอะมาก สัญญาซื้อขายกับซื้อผ่อนโทรศัพท์ iPhone ผ่อน 10 เดือน ก็เข้าใจว่าเป็นสัญญาซื้อขาย แต่พอซื้อขายรถยนต์ผ่อน 4 ปีเขาก็เข้าใจว่าเป็นสัญญาซื้อขาย แต่จริง ๆ คือ สัญญาเช่าซื้อ ผ่อนบ้าน คอนโด ที่ดิน ก็ผ่อนเหมือนกัน ประชาชนก็เข้าใจว่าเป็นสัญญาซื้อขาย แต่คือสัญญาจำนอง อย่างนี้เป็นต้น หรือเรื่องการกู้ยืม การค้ำประกัน การบังคับหนี้ต่าง ๆ กรณีลูกหนี้ร่วมมีปัญหาทั้งสิ้นเลย เพราะชาวบ้านไม่เข้าใจว่ากฎหมายต้องการอะไร มีผลกับเขาอย่างไร สิทธิหน้าที่ในสัญญาแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างไร จึงเป็นที่มาว่า การทำให้ชาวบ้านเข้าถึงเรื่องการพัฒนาสันติภาพความมั่นคง และประชากรรุ่นใหม่ที่เป็น Generation ถัดไป ปีนี้เป็นปีแรก ที่เรามี Generation Beta เกิดขึ้นแล้ว Generation เหล่านี้แหละที่เขาจะมาแทนที่เราในรุ่นถัดไป ทรัพยากรต่าง ๆ ที่เรากำลังจะใช้ไปในปี 2025 นี้ อีก 25 ถัดไป ปี 2050 เด็กเหล่านี้จะโตมาที่ต้องใช้ทรัพยากรเหล่านี้ต่อ เขาจะมีเสียง ความต้องการทรัพยากรเพียงพอที่จะใช้ใน Generation ถัดไปหรือไม่ นั้นคือสิ่งที่เป็นภาพใหญ่ของเรื่องการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

ประเด็นต่อมาเรื่องของความยุติธรรม มีหน่วยงานหนึ่งชื่อ OECD เป็นองค์กรสำคัญ ที่พูดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ผลวิจัยพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ ไม่สามารถเติบโตได้ในประเทศกำลังพัฒนา หากประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ OECD คิด แล้วเราก็มาสะท้อนถึงความเป็นจริงว่าเป็นจริงตามงานวิจัยหรือไม่ ซึ่งเมื่อทบทวนสถานการณ์ในประเทศก็พบว่างานวิจัยนี้เป็นจริง ถ้าประชาชน

ยังคงมีความต้องการที่จะเข้าถึงความเป็นธรรม ลำพังการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ไม่ได้ยืนยันเลยว่าประชาชนเข้าถึงความเป็นธรรมแบบที่เป็นธรรมจริง ๆ ก็คือเข้าถึงกระบวนการแล้วอาจจะโดนกระบวนการทำร้ายซ้ำ เช่น คดีอาญาผู้หญิงถูกทำร้าย ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ต่อมามีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ชาย สอบปากคำ บันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้หญิงต้องประสบพบเจอผ่านการถามอธิบายซ้ำ ๆ ว่าตัวเองประสบเหตุอะไรมา ตำรวจคนนั้นบอกว่าไปตรวจร่างกายก่อนค่อยกลับมาแจ้งความอีกที เพราะยังไม่มีใบรับรองแพทย์ ผู้เสียหายคนนั้นก็ต้องไปหาหมอ เล่าเหตุการณ์ให้หมอฟังว่าโดนอะไรซ้ำเติม ตรวจร่างกายเสร็จได้ใบรับรองแพทย์ ก็ต้องกลับมาที่สน.อาจจะเป็นตำรวจผู้ชายคนเดิมพูดในเชิงกล่าวโทษเหยื่อ (Victim Blaming) ว่าแต่งตัวแบบนั้นก็สมควรแล้ว เป็นผู้หญิงไม่รู้จักอยู่บ้านตอนกลางคืน คำพูดลักษณะนี้คือการทำให้เสียหายซ้ำโดยกระบวนการยุติธรรม

ในทางแพ่งมีปัญหาเรื่องกระบวนการที่ซับซ้อน กระบวนการที่เข้าถึงได้ยาก กระบวนการที่มีต้นทุนประชาชนต้องลางาน ขาดงาน เสียรายได้ ไปศาล ไปหาทนาย เก็บพยานหลักฐานของตัวเองที่ไม่มีบ้าง ใช้ได้ใช้ไม่ได้บ้าง ข้อความในไลน์ทำสัญญากัน สัญญาเกิดแล้วแต่ถูกลบแชท บางคนหนักกว่านั้นโดน Scamming เงินในบัญชีหายไปหลักแสนหลักล้าน ประชาชนชาวบ้านไม่สามารถเข้ากระบวนการยุติธรรมได้ เราต้องการศึกษา ศึกษาเลยว่า แล้วความต้องการทางกฎหมาย (Legal need) กับความต้องการความยุติธรรม (Justice need) แยกจากกัน OECD มองว่ากฎหมายไม่ใช่ความยุติธรรมในตัวเอง กฎหมายอาจจะไม่เป็นธรรมก็ได้ ถ้ากฎหมายไม่เป็นธรรม ความยุติธรรมก็ไม่เกิดอยู่ดี เพราะฉะนั้นเขาแยกกันแล้วศึกษามาว่า ถ้าหากจะทำให้กระบวนการทั้งหมดเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง จะต้องเปลี่ยนวิธีคิดของเราก่อน จากเดิมรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจ ต้องเปลี่ยนเป็นผู้ให้บริการ เหมือนเวลาที่เราไปร้านอาหาร หรือโรงแรม สิ่งเหล่านี้คือการบริการทั้งสิ้นเลย แล้วการบริการเหล่านี้เราพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เราสามารถเขียนรีวิวได้ ให้ห้าดาวสี่ดาวได้ เราถ่ายรูปลงโซเชียลได้ว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัวไม่น่ารักกับเราได้ สำหรับกระบวนการยุติธรรมชาวบ้านทำแบบนี้กับเราได้ไหม กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยเปิดกว้างพอหรือยัง ที่จะทำให้ชาวบ้านรู้สึกกล้าที่จะใช้สิทธิ์ของตัวเอง ในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงความยุติธรรม แม้ว่าจะถูกรับรองในอนุสัญญาระหว่างประเทศ หรือรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรืออาญาก็พูดไว้ว่าประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการ แต่หลายครั้งวิธีการปฏิบัติของเราก็เป็นอุปสรรคในตัวมันเอง เช่น ประเทศอังกฤษ ตั้งชื่อหน่วยงานจากเดิมที่เป็นอย่างในไทย กรมราชทัณฑ์ดูยิ่งใหญ่มาก ซึ่งที่อังกฤษเปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็น “Correction service” นำเอาคำว่า “service” มาต่อท้าย Correction คือการแก้ปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม “service” แปลเป็นไทยให้ตรงตัวเลยก็จะแปลว่า บริการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือสำนักงานอัยการก็เปลี่ยนเป็น “Prosecute service” หน้าที่ของอัยการคือ ฟ้องคดี (Prosecute) Prosecute service คือบริการฟ้องคดี เมื่อเปลี่ยนแนวคิดของผู้ปฏิบัติงาน ก็จะทำให้ประชาชนรู้สึกเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่คือผู้บริการ ตัวเจ้าหน้าก็ต้องรู้ว่าตัวเองคือคนให้บริการประชาชน ที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงความเป็นธรรมได้

เรื่องงานบริการไปแล้ว เรื่องโครงสร้าง (Infrastructure) ก็สำคัญ ถ้าประธานศาลฎีกา ท่านอัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม นายกสภาทนายเปลี่ยนแนวคิดการทำงาน โดยคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางกันทั้งหมด แต่รัฐสภาไม่เห็นด้วย แม้ว่าการบังคับใช้กฎหมายของฝ่ายบริหาร การใช้อำนาจตุลาการของศาลจะเปลี่ยนแนวคิด แต่อำนาจนิติบัญญัติไม่เห็นด้วย ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแนวคิดในการทำงานได้ เพราะฉะนั้นเราก็ต้องแก้ไขทั้งระบบ สุดท้ายเป็นสิ่งที่เราต้องทำงานกับประชาชน มีประชาชนที่ไม่เข้าใจ ไม่มีความรู้ ขาดความเข้าใจเรื่องกฎหมายความยุติธรรม เราต้องเพิ่มอำนาจ (empower) ให้ประชาชน เราต้องเสริมพลังให้กับเขา มีโครงการ ไม่ว่าจะเป็นความช่วยเหลือทางกฎหมาย (Legal aid) ทนายอาสา ทนายขอแรงของศาล ของสภาทนายความ ศูนย์ให้คำปรึกษาต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ก็เกิดขึ้นได้ดีขึ้น สุดท้ายคือต้องมีเรื่องของการตรวจสอบได้ มีตัวชี้วัดให้เป็นสิ่งที่สามารถจะเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่ในระบบปฏิบัติงานแบบบริการ โดยบางประเทศมีเงินเดือนที่สูงขึ้น มีโบนัสให้ หน่วยงานภาครัฐสามารถจ่ายโบนัสให้ได้ในบางประเทศ เพราะงานภาครัฐ บางหน่วยงานสามารถสร้างรายได้ โดยไม่ได้ใช้เงินงบประมาณจากภาษีของประชาชน

เรื่องนี้ก็เป็นภาพใหญ่ที่อยากจะเล่าให้ฟังเร็ว ๆ ว่าการเข้าถึงความยุติธรรมมีช่องว่างระหว่างคนที่เดือดร้อน กับฝั่งที่ประชาชนอยากจะข้ามไปเพื่อให้ตัวเองเข้าถึงความเป็นธรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่ช่วยเหลือประชาชน ประกอบด้วย ส่วนแรกคือภาครัฐ ถ้าภาครัฐแข็งแรง ก้าวแรกของประชาชน ก็จะก้าวไปสู่ความเป็นธรรมได้ดี ถัดมาก็จะมีที่ที่ปรึกษากฎหมาย ทนายความจากภาคเอกชนต่าง ๆ หน่วยงานที่เป็นส่งเสริมเรื่องของสิทธิต่าง ๆ การช่วยเหลือตนเอง แต่ก็ยังไปไม่ถึงความเป็นธรรมอยู่ดี ยังมีอีก 55% ที่เป็นปัญหาที่ประชาชนยังเข้าไม่ถึงความเป็นธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นในต่างประเทศเราก็เอามาศึกษา

ในประเทศไทยบ้างว่า มีช่องว่างอยู่หรือไม่ TIJ ก็ศึกษาอยู่ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ค้นพบว่ามีช่องว่างของความยุติธรรมอยู่จริง และเยอะมาก ทั้งแพ่งและทางอาญา ช่องว่างด้านกฎหมาย และช่องว่างด้านการเข้าถึงความยุติธรรม เรื่องการฉ้อโกง เรื่องยาเสพติด เรื่องคดีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ความรุนแรงในกระบวนการยุติธรรม และนอกจากนี้เรื่องของอาชญากรรม หย่าร้าง มรดก ความรุนแรงในครอบครัว สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาทางกฎหมายที่ประชาชนบอกว่าเขาไม่เข้าใจและมีปัญหามาก

ประการที่สอง เรื่องของความเข้าถึงความยุติธรรม ต้นทุนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับชาวบ้านทั่วไป อาจจะสูงมาก คนที่รายได้ขั้นต่ำ ไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ เพราะรายได้เขาไม่เพียงพอเขาเลือกที่จะไม่ฟ้องดีกว่า ไม่เข้าสู่กระบวนการดีกว่า สุดท้ายมันกลับมากระทบเขาเอง เพราะรายได้เขาหายไป เขามีครอบครัวที่ต้องดูแล เขาเลือกที่จะปล่อยไป

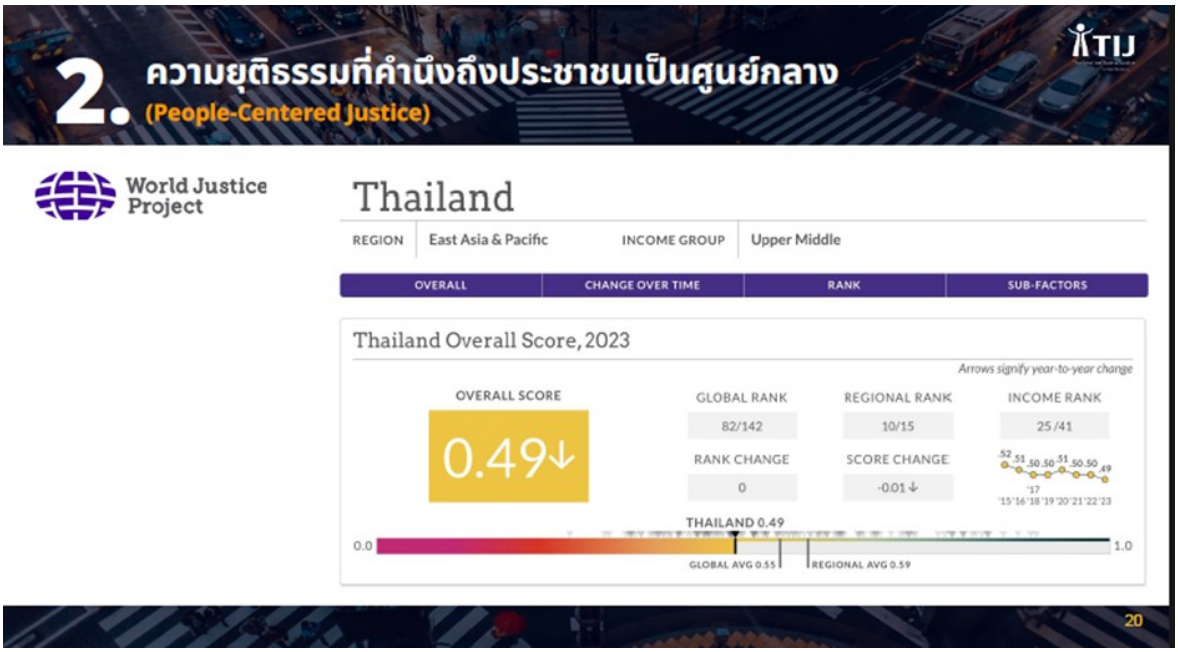
อีกส่วนหนึ่งคือ เรื่องกระบวนการยุติธรรมซับซ้อน (Complicated process) เข้าใจยาก ไม่รู้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร เช่น การที่เราสั่งอาหารผ่านแกร็บ หรือจองตั๋วเครื่องบินก็ตาม มันมีขั้นตอนตามแอปพลิเคชัน แต่ว่ากระบวนการยุติธรรม ชาวบ้านไม่รู้เลยว่า ขั้นตอนที่ 1 คืออะไร เราเป็นนักกฎหมายเราก็พอรู้กระบวนการ แต่ถ้าวันหนึ่งเราตกเป็นผู้เสียหายขึ้นมา เช่น ตัวผมเป็นนักกฎหมาย เรียนกฎหมายมาจนจบปริญญาเอก ผมยังไม่แน่ใจเลยว่าถ้าเงินในบัญชีหายไปสักห้าแสนหรือหนึ่งล้าน ผมต้องเริ่มที่ไหน จะไป สน. ข้างบ้านผมหรือไปกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโลยี (บก.ปอท.) เพื่อแจ้งเป็นคดีธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ หรือผมจะต้องไปหาทนายที่ไหนมาช่วยผมหรือไม่ เพราะผมไม่ถนัดในกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมเทคโนโลยี เราต้องทำอะไรต้องเก็บข้อมูลอะไรบ้าง เราต้องไปธนาคารไหมเพื่อขออายัดบัญชี อาจจะโดนจับได้แล้วยังไงต่อ เพื่อไปแจ้งความให้ตำรวจเชื่อว่าเงินหายไปจริง ๆ แล้วเงินไปที่ไหนต่อ ธนาคารจะให้ความร่วมมือกับเราหรือไม่ถ้าไปธนาคารก่อน หรือเราต้อง สน. ก่อนเพื่อเอาใบแจ้งความก่อนค่อยไปธนาคาร เรื่องนี้ขนาดเราเป็นนักกฎหมายยังไม่แน่ใจเลยเพราะว่ากระบวนการที่ซับซ้อน (Complicated process) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม

ในส่วนถัดมาเป็นเรื่องของข้อมูลที่ไม่ได้มีการเผยแพร่มากพอ ผมเห็นเว็บไซต์หลายหน่วย พยายามที่จะทำให้ประชาชนเข้าถึง เข้าใจกฎหมายมากขึ้น มีอินโฟกราฟิก (Infographic) สภาทนายก็มีศูนย์ให้บริการเรื่องคำปรึกษา มีการนำองค์กรความรู้ งานวิจัย ข้อมูลต่าง ๆ นำมาย่อยง่ายและเผยแพร่ให้ประชาชนเข้าใจ แต่จากการสำรวจพบว่า 69% ที่ข้อมูลยังไม่สามารถเข้าถึงได้ ความไม่พึงพอใจเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ การปฏิบัติไม่เป็นธรรม หรือการเลือกปฏิบัติ จะได้เห็นเลยว่าประชาชนยังมีปัญหาอีกเยอะมาก ที่เป็นปัญหาในด้านความยุติธรรมและปัญหาในด้านกฎหมาย

สิ่งที่จะมาช่วยเพิ่มเติมอีก 55% อันดับแรกต้องมีนวัตกรรมใหม่ เทคโนโลยีจะช่วยเปลี่ยนวิธีการเข้าถึงความเป็นธรรมได้เยอะมาก เช่น ในช่วงโควิด ศาลอาญา ศาลแพ่ง ปรับในเรื่องของการรับคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ สำนักงานอัยการร่วมกับศาลสืบพยานทางเจอภาพ แม้จะเป็นคดีอาญาก็สามารถทำได้ นวัตกรรม (Innovation) ต่าง ๆ ก็ช่วยได้ มาตรฐานระหว่างประเทศ ที่เดิมใน

จำกัดอยู่ในวงเล็ก ๆ คลิกนิกกฎหมายในคณะ หรือบริการที่สภาทนายเคยจัดในวงเล็ก มีลักษณะเป็นการบริการเชิงรับ (Passive) หมายความว่าให้ชาวบ้านเข้ามาปรึกษา ก็มีการปรับให้มีการบริการเชิงรุก (Active) มากขึ้น โดยการออกไปหาชาวบ้าน สำนักงานอัยการสูงสุด มีสำนักอัยการคุ้มครองสิทธิและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายไปให้ความรู้ชาวบ้านให้คำปรึกษา หรือไกล่เกลี่ยคดีพิพาทในท้องที่ เรื่องนี้ก็เป็นแนวทางที่ขยับมาเพื่อส่งเสริมว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างไร โดยนำความเดือดร้อนของประชาชนเป็นฐานในการคิด เพื่อพัฒนางานบริการของเราให้ประชาชนได้เข้าถึงมากยิ่งขึ้น

หลักนิติธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่ถูกพูดถึงในวิชานิติปรัชญา ว่านิยามคืออะไร ความหมายคืออะไร คุยกันได้ตั้งแต่สมัยกรีซ โรมัน ยุคกลาง ยุคใหม่ จนมาถึงปัจจุบัน เถียงกันไม่จบ จนมีองค์กรหนึ่งชื่อ World Justice Project ได้กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถทำงานได้ โดยนิติธรรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ประการแรกคือความรับผิดชอบ (Accountability) ในที่นี้คือ สามารถคิดบัญชีได้ ถูกก็ถูก ผิดก็ผิด บวกลบคูณหารได้ หน่วยงานภาครัฐ รวมถึงภาคเอกชนเอง ก็ต้องมีความรับผิดต่อกฎหมาย ประการต่อมาคือ กฎหมายที่เป็นธรรม (Just law) ประการที่สามคือ รัฐบาลที่เปิด (Open government) คือ รัฐบาลต้องโปร่งใส และองค์ประกอบสุดท้ายคือ เป็นความยุติธรรมที่เข้าถึงได้ ไม่เลือกข้าง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Accessible and Impartial Justice)

มีการแบ่งการพิจารณาหลักนิติธรรมเป็น 8 ปัจจัย (Factor) ความยุติธรรมในกรอบของ Rule of Law หรือหลักนิติธรรม เช่นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งในปัจจัยข้อ 3.3 ประชาชนต้องตรวจสอบรัฐบาลได้ เรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐาน แล้วก็มีปัจจัยที่สำคัญคือ กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง อาจจะมีบางมุมที่ได้ถกเถียงกันในช่วงบ่ายต่อด้วย ผมคิดว่า เราอาจจะต้องมาลองดูสิว่าปัญหาที่เกิดขึ้นของประเทศเรา

มันสอดคล้องกับสิ่งที่ World Justice Project กำหนดไว้บ้างหรือไม่ จากรายงานพบว่าประเทศไทยคะแนนเต็ม 1 เราได้คะแนนที่ 0.49 แปลว่าตกการวัดผลในเรื่องของหลักนิติธรรม 0.49 ปัจจัยที่น้อยที่สุดคือ ความยุติธรรมทางอาญา คะแนนต่ำที่สุดอยู่ที่ปัจจัยที่ 8.3 เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้กระทำผิด กรมราชทัณฑ์รับไปเต็ม ๆ ซึ่งเป็นภารกิจงานของ TIJ ด้วย แต่ปัจจัยที่ได้คะแนนดีที่สุดคือ 0.74 เรื่องของความมั่นคง บังเอิญปีที่เก็บข้อมูล เป็นปีที่รัฐบาลที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ก็เลยมีความมั่นคงสูงนิดนึง ในส่วนที่รองลงมาคือ 0.49 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ถามว่าดีไหมก็ดีแต่ก็ตกอยู่ไม่ถึง 0.5 เรื่องนี้สัมพันธ์กับเรื่องอะไรบ้าง เรื่องเศรษฐกิจ ประเทศที่มีเศรษฐกิจดี กลุ่มยุโรปหรือเอเชียที่พัฒนาแล้วอย่างสิงคโปร์อยู่ในกลุ่มทั้งหมด เศรษฐกิจจะดีถ้าหลักนิติธรรม (Rule of Law) สูง ด้านสันติภาพเช่นเดียวกันกลุ่มประเทศกลุ่มเดิมเลยประเทศนั้นจะสงบมีสันติภาพ ถ้าหลักนิติธรรม (Rule of Law) สูง ด้านการศึกษาค่าเฉลี่ยประชากรที่จบปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอกสูง ถ้าหลักนิติธรรม (Rule of Law) สูง เพราะไม่มีปัญหาในเรื่องของโครงสร้างสังคม เรื่องสุขภาวะ ประชากรมีอายุยืน โรคระบาดน้อย ระบบสาธารณสุขดี หากมีหลักนิติธรรม (Rule of Law) สูง

หากนำเสียงของประชาชนว่าคำนึงถึง คำนึงอย่างไร ก็ต้องดูว่าเรามีการฟังประชาชนมากน้อยแค่ไหน ส่วนใหญ่เราจะเน้นการใช้อำนาจ วันนี้จะให้ทุกท่านมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนตามบูธต่าง ๆ หากไม่สะดวกใช้ QR Code ที่ทางบอร์ดแปะไว้สแกน ไปพิมพ์ว่าอะไรที่เป็นปัญหา เมื่อสักครู่ท่านอุปนายกสภาทนายฯ ได้เกริ่นว่า กระทรวงยุติธรรมเล็งเห็นความสำคัญในวาระครบรอบ 100 ปี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเราไม่ได้มีการปรับปรุงเลย มีแต่การปรับปรุงเล็กน้อย และปรับปรุงเฉพาะในบรรพนั้น ๆ แต่ตามเจตนารมณ์ของการทำให้กฎหมายเป็นประมวลกฎหมายขึ้นมา มีความเชื่อมโยงและร้อยเรียงกัน มีเรื่องของหลักทั่วไปแล้วค่อยมากฎหมายพิเศษ กฎหมายเฉพาะ มีเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานซ่อนอยู่ในประมวลกฎหมาย สิทธิตามสัญญา สิทธิตามกฎหมายขยับไร่เรียงกันมา เรื่องของการจัดการทรัพย์สินระหว่างตัวเองคนเดียวกับระหว่างสมรส จนกระทั่งไปหลังจากเสียชีวิตไปแล้วพินัยกรรม ปัจจุบันพินัยกรรมมีอยู่ 5 แบบ แต่ยังไม่มีพินัยกรรมแบบอิเล็กทรอนิกส์ ยังไม่มีเรื่องของสัญญาก่อนสมรส เอกเทศสัญญา บางเรื่องแทบจะไม่ได้ใช้แล้ว หรือว่าหลักการบางอย่างเปลี่ยนไปหมดแล้ว ก็ยังคงเป็นกฎหมายเดิมอยู่ หรือเอกเทศสัญญาใหม่ ๆ ที่ควรจะเกิดขึ้นได้แล้ว เช่น สัญญาก่อสร้าง ปัจจุบันยังใช้เรื่องสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างก่อสร้างมีอีกเยอะมาก สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างหลังจากไปฟังหลายเวทีที่ชาวบ้านสะท้อนมา มีข้อเสนอแนะในการแก้กฎหมายต่าง ๆ มากมาย

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาว่ากระทรวงยุติธรรม ได้พยายามจัดให้มีคณะกรรมการในการศึกษา แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และเป็นที่มาของการประชุมในวันนี้ด้วย ผมขอขอบคุณทุกท่าน ที่สละเวลามาร่วมงานในวันนี้ ที่ใกล้จะมาถึงครั้งสุดท้ายแล้ว ผมก็เรียนให้ทุกท่านทราบว่าทั้งหมดทั้งมวลนี้ ที่เราไปรับฟังความเห็นของทุกท่าน ทั้งที่เชียงใหม่ นครศรีธรรมราช ขอนแก่น หรือที่ภาคกลาง ตะวันตก รวมกันทั้งหมด จะมีการจัดทำรายงานเวียนให้กับคณาจารย์ที่เป็นพาร์ทเนอร์ของเรามี มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ช่วยกันทบทวนอีกสักครั้ง ก่อนที่จะส่งเข้ามาที่คณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายทั้งหมด แล้วสุดท้ายคณะกรรมการฯ จะทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) เสนอต่อคณะรัฐมนตรีต่อไป ซึ่ง

ในขั้นตอนนี้ก็จะเกินกว่าที่ TIJ จะทำอะไรได้แล้ว คณะรัฐมนตรีจะผลักดันต่อ เพื่อเข้าสภาหรือไม่ เป็นเรื่องใหญ่มากจริง ๆ

แต่ผมขอยืนยันตรงนี้ว่าความเห็นของทุกท่านที่จะแสดงออกมาในวันนี้จะไปถึงคณะกรรมการชุดนี้อย่างแน่นอน ความเห็นของทุกท่านจะอยู่ในรายงานทั้ง แล้วครั้งสุดท้ายอาจเป็นช่วงมิถุนายน เราอาจจะจัดงานครั้งใหญ่อีกครั้ง เพื่อนำรายงานจากทุกครั้งที่จัดทำเรียบร้อยแล้ว เผยแพร่ต่อสาธารณะ อาจจะเรียนเชิญทุกท่านอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ความเห็นหรือทบทวนเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่เราจะปิดจบลง เพื่อส่งผลการสำรวจเก็บข้อมูล สภาพปัญหาการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตลอด 100 ปีที่ผ่านมา ให้ไปอยู่ในมือผู้ที่มีอำนาจที่จะแก้ไข วันนี้ก็ขอสรุปจบเท่านี้ ขอบคุณครับ

กิจกรรมที่ 4 World Café

แบ่งกลุ่มตามความสนใจ ชวนวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
2. จ้างทำของ
3. ครอบครัวและมรดก
4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ
5. ประกันภัย
6. จ้างแรงงาน
7. หุ้นส่วน บริษัท

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

กระบวนการ : มีอะไรอยากจะให้แก้ไหมคะ

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : กรณีบริษัทให้เช่าซื้อรถยนต์บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก่อนกำหนดระยะเวลา ทั้งที่หนังสือสัญญาก็เขียนไว้ชัดเจนให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ผิดนัดชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว แต่ยังไม่ครบ 30 วัน ผู้ให้เช่าซื้อก็เรียกคืนรถยนต์ที่เป็นทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อคืน สรุปได้ว่าเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน ในทางปฏิบัติมีแนวทางต่อสู้กัน 2 แนวทางคือ แนวทางแรก ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถเรียกค่าขาดราคาได้ เพราะยังอยู่ในระยะเวลาที่กำหนด แม้ผู้เช่าซื้อจะคืนรถยนต์ไปแล้วก็ตาม ซึ่งเรามองว่าสัญญาเขียนไว้ว่า ให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ผิดนัดชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิปฏิเสธ ไม่ชำระค่าขาดราคาได้ ไม่รู้ว่ามุมนี้จะมองประโยชน์ฝ่ายบริษัท หรือฝ่ายผู้เช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อ มีปัญหาเยอะ

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : ประเด็นสัญญาขายฝาก แม้ว่ากฎหมายจะมองคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของเสรีภาพ ในการแสดงเจตนา แต่ในทางปฏิบัติ คู่สัญญามีฐานะไม่เท่าเทียมกัน ผมเห็นว่าประเด็นเรื่องจำนวนสินไถ่ สมมติว่าทำสัญญาขายฝากที่ดิน หนึ่งแสนบาท แต่ราคาที่ดินประเมินได้เก้าแสน ในส่วนของการที่ผู้ขายฝากไถ่ทรัพย์ คืนไม่ทันกำหนดเวลา ควรจะเพิ่มหลักเกณฑ์ ให้สามารถได้เงินชดเชยได้หรือไม่ คล้าย ๆ กับการซื้อขายทั่วไป เพราะกรณีสัญญาขายฝากที่มีการซื้อขายที่ดินราคาต่ำ เพื่อให้มีโอกาสขายฝากที่ดินและมีโอกาสไถ่ทรัพย์สินคืนได้ แต่หากผู้ขายฝากนำเงินมาไถ่ทรัพย์คืนไม่ทันกำหนดเวลา ก็ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ให้สามารถได้เงินชดเชย โดยอาจเปรียบเทียบกับราคาประเมินที่ดินก็ได้ เพื่อความเป็นธรรมของผู้ขายฝาก

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : เช่น กำหนดเงินชดเชย 10 เปอร์เซ็นต์ หลังจากหักราคาทุกอย่าง เช่น จำนวนสินไถ่กำหนดไว้ ดอกเบี้ย ค่าเสียเวลาของผู้รับซื้อฝาก ถ้ารวมแล้วยังไม่ถึงราคาประเมิน ก็ควรมีเงินชดเชยให้แก่ผู้ขายฝาก เพื่อความชัดเจนหน่อยไหม สัญญาขายฝากเป็นที่พูดถึงนานแล้ว ถึงขนาดจะขอให้ยกเลิกส่วนหนึ่งสัญญาขายฝาก คือการเข้าถึงเงินทุนที่ง่ายกว่าการจำนอง

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : บางคนก็บอกว่าผู้เช่าซื้อมีสิทธิที่จะคืนรถ เป็นการยกเลิกสัญญาของฝ่ายผู้เช่าซื้อ ทางผู้ให้เช่าซื้อนั้น ก็บอกเลิกสัญญาเหมือนกัน โดยให้เวลา 30 วัน ให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ผิดนัด ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อคืนรถยนต์ภายในระยะเวลา 30 วันดังกล่าว ก็เป็นกรณีที่ต่างฝ่ายต่างใช้สิทธิไหม แต่คำพิพากษาศาลฎีกาบอกว่า ฝั่งผู้เช่าซื้อก็ไม่สามารถชำระหนี้แล้ว ถือไม่ได้ว่าเป็นการบอกเลิกสัญญาตาม**มาตรา 573** เรามองว่า ทำไมต้องตีเข้าข้างบริษัทผู้ให้เช่าซื้อว่า เราต้องจ่ายค่าขาดราคาให้ผู้ให้เช่าซื้ออยู่ และหากมองย้อนขึ้นไปอีกสัญญาเช่าซื้อ เป็นเรื่องระหว่างสิทธิของคู่สัญญาไหม ก็สัญญาเขียนไว้ชัดเจนแล้วว่า ให้ชำระค่าเช่าซื้อภายใน 30 วัน บริษัทต้องบอกในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัด 3 งวดติดต่อกัน ในเมื่อยังไม่พ้นระยะเวลา 30 วัน ตามหนังสือบอกกล่าว ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน โดยไม่ต้องดูที่ข้อสัญญา ซึ่งมีประเด็นที่ต้องตีความว่าเป็นการยกเลิกสัญญาโดยปริยายของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย หรือเป็นการเลิกสัญญาตามสัญญาข้อนั้น ๆ

ถ้าเป็นการเลิกสัญญาโดยปริยาย ฝ่ายผู้เช่าซื้อก็ไม่ต้องรับผิดชอบค่าขาดราคา ศาลมองว่าเลิกสัญญาโดยผลของสัญญาเช่าซื้อ ทำให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าขาดราคา ซึ่งเรื่องนี้แนวคำพิพากษาศาลฎีกายังไม่นิ่ง เราจึงมองว่าควรแก้ไขให้มีความชัดเจน

นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 574** กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญา กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ใช้เงิน 2 งวดติดต่อกัน แต่ในการเช่าซื้อรถยนต์ มีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565 ที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญา กรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกัน ซึ่งส่วนตัวมองว่าไม่มีปัญหาอะไร จะมองว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 572** เป็นหลักทั่วไปก็ได้ แต่มีปัญหาเรื่องการตีความ การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อมากกว่า ว่าศาลจะยึดแนวทางการตีความการบอกเลิกสัญญาในแนวใด เพราะปัจจุบันยังไม่มีความชัดเจน เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่คู่สัญญา

เพราะถ้ามองว่าเป็นการเลิกสัญญากันโดยปริยาย ก็จะเป็นไปตาม**มาตรา 391** เรื่องการเลิกสัญญาโดยปริยาย ให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ซึ่งส่วนตัวมองว่าก็เป็นธรรมสำหรับผู้บริโภค แต่ศาลจะตีความไม่เข้าข้างผู้บริโภคซะแล้ว มันเป็นปัญหาที่กระทบกับราษฎรอย่างเรานี่แหละ ประชาชนเราไม่ใช่นิติบุคคล เป็นบุคคลธรรมดา และมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ตามมา

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : รถที่ใช้ประกอบเกษตรกรรม เช่น รถเครื่องจักร รถอ้อย รถแทรกเตอร์ ก็ไม่ได้อยู่ในประกาศคณะกรรมการ ว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : ตอนนี้มีคดีเช่าซื้อเยอะครับ เช่าซื้อรถแล้วก็มีเรื่องการคืนรถ การเลิกสัญญาโดยปริยาย เนื่องจากผู้เช่าซื้อไม่สามารถผ่อนชำระค่าเช่าซื้อก็ติดต่อให้นำรถไปคืน พอนำรถไปคืน ผู้ให้เช่าซื้อก็นำไปขายทอดตลาดแล้ว บางครั้งแจ้งสถานที่ วันเวลาขายบ้างไม่แจ้งบ้าง แม้จะมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565 คุ้มครองสัญญาเช่าซื้อ แต่ก็ไม่ปฏิบัติตามบางทีผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่ได้แจ้งวันขายทอดตลาด

แล้วอีกประเด็นคือ ผู้ค้ำประกัน ที่ยังต้องรับผิดเหมือนกับเป็นลูกหนี้ร่วม บางเรื่องเหมือนลูกหนี้ร่วมเลย ทั้งที่กฎหมายแก้ไขแล้วว่าไม่ใช่ลูกหนี้ร่วม บางครั้งเหมือนไม่ใช่ลูกหนี้ แต่เวลาไปยึดทรัพย์ก็ไปยึดผู้ค้ำเหมือนเดิม ยึดเท่ากับจำนวนหนี้ของลูกหนี้เลย ก็เหมือนลูกหนี้ร่วม ทั้ง ๆ ที่กฎหมายระบุห้ามเป็นลูกหนี้ร่วม

สำหรับผมในมุมมองเรื่องการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ผมเห็นว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นเรื่องสัญญาเช่าทรัพย์กับสัญญาซื้อขาย เมื่อผู้เช่าซื้อไม่สามารถชำระค่าเช่าซื้อได้ เขาก็มีสิทธิคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ ก็น่าจะเป็นการบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่ผิดสัญญา 3 งวดติดต่อกัน การที่คุณจะไปคืน ผมคิดว่าควรจะให้มีระบบไม่ต้องฟ้องผู้เช่าซื้อที่คืนรถยนต์ กรณีที่เขานำรถไปคืนก่อนผิดสัญญาเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกัน คือเหมือนกับว่าเขาคืน เขาก็ถูกฟ้องอยู่

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : เพิ่มบทลงโทษ เมื่อผู้เช่าซื้อนำรถไปคืนแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อไม่รับคืนรถยนต์ ไม่ว่าปฏิเสธโดยวิธีใดก็ตาม ให้กฎหมายบัญญัติเลยว่า ผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดในดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมใด ๆ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อ ได้แสดงเจตจำนงเป็นหนังสือแล้วว่า จะคืนรถ แต่ว่าเขาจะปฏิเสธไม่รับคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ จนทำให้ผิดนัด 3 งวดติดต่อกัน เพราะยังไม่มีข้อกฎหมายที่ให้ประโยชน์แก่ผู้เช่าซื้อมาก อยากให้บัญญัติไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลยว่า ถ้าผู้เช่าซื้อได้แสดงเจตจำนง หรือว่าวางทรัพย์แล้ว ถือว่าผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้ผิดนัดแล้ว และไม่มีสิทธิจะบังคับชำระหนี้กับผู้เช่าซื้อได้เลย

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : อีกเรื่องหนึ่ง บางทีในสัญญาเช่าซื้อจะมีเงื่อนไขสัญญากำหนดไว้ว่า หากขายทรัพย์ที่เช่าซื้อแล้วไม่เพียงพอ ก็ยังสามารถฟ้องได้อยู่ ในค่าขาดประโยชน์ ซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่แน่นอนในประเด็นนี้ คำพิพากษาศาลฎีกาบางฎีกาก็เห็นด้วย บางฎีกาก็ไม่เห็นด้วยว่า แม้จะระบุไว้ในสัญญา แต่ก็เป็นการเลิกโดยปริยายแล้ว ไม่สามารถฟ้องในค่าขาดประโยชน์ส่วนต่างได้ ส่วนตัวผมเห็นว่าผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถฟ้องในส่วนของค่าขาดประโยชน์ได้ กรณีที่ผู้เช่าซื้อคืนรถโดยชอบก่อนผิดสัญญาเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกัน

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ประเด็นเรื่องนำทรัพย์ที่เช่าซื้อออกประเมิน เมื่อผู้เช่าซื้อนำรถยนต์ไปคืนผู้ให้เช่าซื้อลำดับแรก บริษัทจะนำรถดังกล่าวไปประมูลขายก่อน แล้วพอมีหนี้ส่วนต่างจากการประมูล เขาก็จะฟ้องบังคับอีกครั้งหนึ่งเพื่อเรียกค่าขาดราคา

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : ซึ่งบริษัทผู้ให้เช่าซื้ออิงจากราคารถยนต์ที่คูณดอกเบี้ยแล้วคูณจำนวนปี ซึ่งตามจริงแล้ว ราคารถยนต์ต้องกลับไปคิดที่ราคารถที่แท้จริง แต่ประเด็นนี้บริษัทจะคูณด้วยดอกเบี้ยหารด้วยจำนวนปี

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ทำให้เป็นหนี้ 2 ก้อน แล้วไม่มีความชัดเจนแน่นอนของคำพิพากษา บางคดีเราไม่ผิด แพ้บ้างชนะบ้าง ซึ่งไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน ส่วนตัวมองว่าหากขายทรัพย์แล้วยังขาดราคาอยู่ ก็ไม่สามารถฟ้องได้ ประการที่ 1 และถ้าจะเกิดความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายควรจะกำหนดเปอร์เซ็นต์ของการขายขาดราคาไม่ใช่เรียกค่าขาดราคาจนไปถึงราคาในอนาคต เช่นสมมติว่าเราเช่าซื้อ คิดดอกเบี้ยไปจนถึง 7 ปี ที่ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระไว้แล้ว เราซื้อรถ 7 แสน แต่ราคาในสัญญาเช่าซื้อรวมดอกเบี้ยอาจอยู่ที่ 1.2 ล้าน เราใช้แค่ 1 ปี รถยนต์สึกหรอ เมื่อคืนรถแล้วบริษัทเอารถไปประเมินเพื่อมาเก็บส่วนต่าง หากขายทอดตลาดที่ราคา 1.5 ล้าน ผู้ให้เช่าซื้อจึงนำราคา 1.5 ล้านตั้ง ลบด้วยส่วนต่างที่ขาดจากสัญญาเช่าซื้อ 5 แสน ทำให้ราคาที่ต้องชำระเกินกว่าที่กำหนด คือทำให้มีหนี้ 1 ล้านบาท แล้วเราต้องใช้วิธีเอาข้อกฎหมายมาสู้เป็นประเด็นไปว่า ทำอย่างไรเราถึงจะไม่ต้องชดใช้ค่าขาดราคา กลายเป็นว่าการต่อสู้เราแพ้บ้างชนะบ้าง บางคดีศาลยกฟ้องบ้าง บางคดีให้เราชนะบ้าง แล้วแต่ข้อต่อสู้ที่เป็นประเด็นแตกต่างกันออกไป

สรุปคือ ส่วนตัวขอเสนอ 2 ประเด็นก็คือ การขายขาดราคาถ้าเกิดสภาพทรัพย์ที่ได้ไปตรวจสอบแล้วอยู่ในสภาพที่เหมาะสมใช้งานได้ การขาดราคาจากสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดหรือไม่ กับถ้าหากทรัพย์ที่เช่าซื้อชำรุดบกพร่องตอนที่เขาเอาไปขายขาดราคานั้น จะคำนวณสัดส่วนจากปีที่เราเอามาใช้ หรือคำนวณจากระยะเวลาที่เช่าซื้อ ตามสัญญาเช่าซื้อ เพราะเวลาแก้กฎหมายเราก็ไม่เข้าข้างผู้เช่าซื้อผู้บริโภคอย่างเดียว เพราะต้องคำนึงถึงผู้ขายหรือผู้ที่ให้เช่าซื้อด้วย ควรจะแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องเอาเปรียบเกินไป ไม่ต้องแบกรับเกินไป

ประเด็นที่ 2 คือ ผู้ค้ำประกัน เพราะส่วนใหญ่ที่ถูกบังคับชำระหนี้ก็เป็นผู้ค้ำประกันของผู้เช่าซื้อ เพราะฉะนั้นส่วนตัวมองว่าการผลักภาระให้ผู้ค้ำประกัน กรณีสัญญาเช่าซื้อเมื่อขณะที่ทำสัญญา มีรถยนต์เป็นหลักประกันอยู่แล้ว ทำไมต้องมีผู้ค้ำประกันเป็นหลักประกันการซื้อรถอีก ส่วนตัวมองว่า การเช่าซื้อไม่ควรที่จะต้องใช้ผู้ค้ำประกันอีก ถ้ามีควรจะกำหนดสัดส่วนให้ผู้ค้ำประกันในการชดใช้ไว้ ว่าผู้ค้ำประกันสามารถรับผิดได้ในวงเงินเท่าไร กำหนดมาเลย โดยอย่านำความรับผิดของผู้ค้ำประกันมาเป็นหลักเกณฑ์ว่า ถ้าคุณไม่ค้ำประกันเต็ม ฉันจะไม่ปล่อยสินเชื่อให้ ซึ่งจะทำให้ผู้ค้ำประกันมีความจำเป็นต้องค้ำประกันเต็มวงเงิน ก็เหมือนกับเป็นหนี้ร่วม และกฎหมายห้ามมิให้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ค้ำประกันรับผิดแบบลูกหนี้ร่วม แต่ในทาง

ปฏิบัติผู้ค้ำประกันก็ยังต้องรับผิด แบบลูกหนี้ร่วม โดยการนำตัวผู้ค้ำประกัน ไปเป็นผู้เช่าซื้อร่วม เพื่อหลบกฎหมายที่เราแก้ไขแล้ว เป็นอีกประเด็นที่กฎหมายยังไปไม่ถึง

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : อีกประเด็นหนึ่งที่กฎหมายยังไปไม่ถึง เวลาสืบทรัพย์ทรัพย์สินของลูกหนี้ แม้ว่ากฎหมายกำหนดให้ต้องสืบหาทรัพย์ของลูกหนี้จนเต็มกำลัง แต่บางครั้งเจ้าหนี้ก็ไม่ได้ปฏิบัติในสิ่งนั้น ก็คือปล่อยให้ผู้ค้ำประกัน ไปยื่นคำร้องต่อศาลด้วยตัวเอง เพราะฉะนั้น ควรจะมีบทลงโทษว่า ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้แสวงหาหรือสืบทรัพย์อย่างแท้จริงอย่างเต็มที่ และเลือกที่จะบังคับชำระหนี้กับผู้ค้ำก่อน ถือว่าคุณใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ควรจะมีบทลงโทษตรงจุดนี้ด้วย

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : กฎหมายค้ำประกันที่แก้ไขใหม่ ระบุว่าถ้าหากไม่แจ้งผู้ค้ำประกันภายในกำหนดเวลา 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด จะทำให้ผู้ค้ำประกันหลุดจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน แต่ ชาวบ้านเข้าใจว่าพอมีการแก้กฎหมายขึ้นมาตัวเองในฐานะผู้ค้ำประกันจะหลุดจากความรับผิดทั้งหมด แต่ความจริงผู้ค้ำประกันไม่ได้หลุดจากความรับผิด แต่หลุดแค่ดอกเบี้ยที่จะเกิดหลังจากที่ฟ้องแล้วเท่านั้น ดอกเบี้ยและยอดเงินก่อนหน้านั้นผู้ค้ำก็ยังต้องผูกพันอยู่ ก็เป็นความรู้สึกว่าแก้เหมือนยังไม่แก้ ยังเอื้อประโยชน์ต่อเจ้าหนี้อยู่ดี ซึ่งอย่างที่บอกพอแจ้งไปว่าในส่วนของผู้ค้ำประกันควรจะกำหนดสัดส่วนไปเลยว่าจะค้ำประกันในวงเงินเท่าไร ถ้าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ถ้าคุณชำระเงินที่ค้ำประกันแล้ว จะได้กันตัวเองออกมาโดยที่ผู้ค้ำประกันไม่ต้องถูกฟ้องร้องหรือยึดทรัพย์บังคับคดี ควรมีบทบัญญัติกำหนดให้ชัดเจนในส่วนนี้ ไม่ควรจะให้มีช่องว่างทางกฎหมาย ที่จะให้เจ้าหนี้ไปเรียกให้ผู้ค้ำประกันรับผิดเต็มจำนวน

ควรจะต้องมีกฎหมายมาบังคับ ถ้าเกิดว่าเจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้ใช้ช่องว่างทางกฎหมาย ให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดก่อนลูกหนี้ เขาจะต้องมีบทลงโทษเพื่อจะให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ไม่ตั้งมาเป็นเงื่อนไข เพื่อจะได้ยุติธรรมทั้งสองฝ่ายว่า ลูกหนี้กู้เท่านี้ ผู้ค้ำประกันรับผิดในวงเงินเท่านี้ เพราะว่าสัญญาเช่าซื้อมีทรัพย์ให้ยึดอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องนำคนมาค้ำประกันเต็มจำนวนหนี้ จะได้เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย หากมีทรัพย์เป็นหลักประกันอยู่แล้ว คนค้ำก็กำหนดไปเลยว่าถ้าลูกหนี้ผิดนัดชำระก็รับผิดชอบเท่าไร ถ้ารับผิดชอบเสร็จแล้วก็จบไปเลย ไม่ต้องมารับผิดชอบในส่วนที่จะโดนฟ้อง หรือโดนบังคับคดีแล้ว

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : อีกประเด็นที่เป็นปัญหา คือเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค สมมติเราถูกเอารัดเอาเปรียบด้านสินค้าที่ไม่ได้รับคุณภาพ หรือซื้อมาแล้วไม่ตรงตามความเป็นจริงแล้วไม่คุ้มค่าคุ้มราคา พอมันเกิดปัญหาขึ้น ทุกคนจะมุ่งไปที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) แต่เรามองว่ามันไม่ได้เกิดประโยชน์มาก สคบ.ไม่ได้มีบทลงโทษที่จะไปจัดการให้ สุดท้ายแล้ว สคบ.เรียกมาไกล่เกลี่ยแล้ว หากตกลงกันไม่ได้ สคบ.บอกไปฟ้องสิ ประชาชนไปฟ้อง พอฟ้องเสร็จเธอก็ฟ้องด้วยวาจาสิจะได้ไม่ต้องเสียเงิน พอไปฟ้องด้วยวาจาเสร็จร่างอะไรไปเรื่องขึ้นสู่ศาล แต่ปรากฏฝั่งนั้นสู้ ฝั่งประชาชนที่ฟ้องด้วยวาจาก็ต้องมีทนาย สุดท้าย

เขาก็ต้องหาทนาย หายังไง พอเป็นคดีแพ่งคุณก็ต้องจ้าง พอกระบวนการทางศาล ประชาชนก็ไม่รู้ว่าต้องดำเนินการอย่างไร ปัญหาก็ต้องวนกลับมา ก็เลยมองว่าเราจะมีสคบ.ทำไม ไกล่เกลี่ยหน่วยงานไหน ก็ไกล่เกลี่ยได้ ยุติธรรมก็ไกล่ได้ ยิ่งยุติธรรมมี พ.ร.บ.ไกล่เกลี่ยแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีสคบ.

เพราะฉะนั้น ถ้ามี สคบ.คุณควรจะเพิ่มข้อกฎหมายหรือบทลงโทษ ใน สคบ.ว่า ถ้าเกิดตรวจสอบแล้ว สคบ.ตั้งกรรมการตรวจสอบแล้วว่าผิดจริง ๆ รถไม่ได้มาตรฐานจริง ๆ ของสคบ. สคบ.อาจจะต้องฟ้องแทนหรือไม่ หรือมีข้อบังคับอย่างไร ให้ประชาชนไม่ต้องไปจัดการเอง กว่าจะนัดไกล่เกลี่ย เสียเวลาไกล่เกลี่ยอีก มันไม่ได้อำนวยความสะดวกเลย เป็นการทำงานที่กระบวนการซ้ำซ้อน สุดท้ายก็จะวนอยู่แบบนี้ ประชาชนไม่มีความเชื่อมั่นเลย พอบอกไป สคบ.ประชาชนส่ายหัว ไม่มีความเชื่อมั่นเลย อย่างยุติธรรมเอง ก็จะยังไงเมื่อไกล่เกลี่ยแล้วไม่ได้ สุดท้ายเราก็ต้องจ้างทนายให้ประชาชน เพราะว่ายุติธรรมมีกองทุนยุติธรรม

เรื่องการเรียกค่าขาดราคาในสัญญาเช่าซื้อ ก็ไม่มีความชัดเจนแน่นอน แม้มีพฤติการณ์เดียวกันบางคดีเรียกได้ บางคดีเรียกไม่ได้ ควรจะมีการวางกฎหมายไปเลยว่าเรียกได้เท่าไหร่ เรียกได้ในกรณีใด เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอน

.....

2. จ้างทำของ

กระบวนกร : สั่งแกร็บ เป็นจ้างทำของหรือไม่คะ

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : เป็นประเด็นที่เราต้องคิดกัน สัญญาที่อยู่บนแพลตฟอร์ม ควรจะเป็นสัญญาพิเศษหรือไม่ เพื่อดึงแพลตฟอร์มนั้นมารับผิดชอบ ในฐานะคู่สัญญาที่สำคัญ ไม่ใช่ว่าไปแยกสัญญา แล้วแยกคิดคนละกรณี

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : คิดว่าน่าจะมีกฎหมายที่ให้มีการบังคับคดีเรื่องของก่อสร้าง ที่ช่วยให้เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค หมายถึงว่าเป็นแพลตฟอร์มเวลาที่ใครจะมาจ้างก่อสร้าง เราจะมีการโอนเงินเข้าไปในแพลตฟอร์ม ถ้าเกิดสามารถสร้างเสร็จแล้วก็บังคับเอาเงินจากแพลตฟอร์มนั้นไปได้ แต่ถ้าเกิดผู้รับจ้างทำไม่เรียบร้อย ก็ให้แพลตฟอร์มตรวจสอบ เพราะว่ามีหลายครั้งที่ผู้รับจ้าง ไปจ้างทำของแล้วแต่ไม่สามารถเรียกเก็บเงิน จากผู้จ้างได้ ถ้าเกิดไม่มีการนำเงินมาวาง หรือไม่มีกฎหมายที่ให้นำเงินมาวาง จะต้องนำคดีไปขึ้นสู่ศาลอย่างเดียวเท่านั้นที่เขาจะได้รับเงินค่าจ้าง จึงคิดว่าควรมีแพลตฟอร์ม เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับเขา

ส่วนใหญ่คดีที่เจอคือ การผิดนัดไม่ชำระค่าจ้างที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง ไม่ใช่ค่าจ้างสำหรับสร้างบ้านทั้งหลัง แต่เป็นส่วนหนึ่งการก่อสร้าง เช่น ตอกเสาเข็ม วางท่อ อาจจะเป็นงานที่เล็กน้อย แต่ต้องเข้าใจว่าสภาพสังคมของคนอีสาน เขาไม่ได้เป็นคนรวย ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ต้องสู้ชีวิต ต้องใช้แรงในการทำงาน พอเขาทำเสร็จแล้วเขาถูกเบี้ยวค่าจ้าง เขาก็ไม่รู้จะไปต้องไปทำอย่างไร ก็จะเจอไปฟ้องคดีเสียเงินไปประกอบ

อาชีพอีก ถ้าเกิดมีแพลตฟอร์มหรือหน่วยที่จะช่วยเหลือเขาให้มีการจ้างงานที่การวางเงินกัน ให้เขามารับเงิน เขาจะได้รับเงินโดยที่ไม่ต้องขึ้นศาล

กระบวนกร : คดีน่าสนใจมาก เพราะว่าเข้าใจ คล้าย ๆ เรื่องซื้อขายออนไลน์ มันเป็นเรื่องเล็กแต่ว่าต้องให้ไปฟ้องคดี ค่อนข้างเสียเวลา และเสียเงินมากกว่าเงินค่าจ้างที่ไม่ได้รับ

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : อาจจะทำเป็นแพลตฟอร์มคล้าย Shopee ที่ให้คนจ้างจ่ายค่าจ้างให้ก่อน พอทำเสร็จแล้วแพลตฟอร์มก็โอนเงินให้ผู้รับจ้าง ถ้าผู้รับจ้างทำไม่ดีก็คืนเงินภายใน 30 วัน ไม่รู้เรื่องนี้จะสามารถอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้หรือเปล่า

กระบวนกร : ก็เป็นประเด็นที่เขาต้องไปคิดต่อ ว่าจะยังไงให้เรื่องปัญหาการผิดนัดชำระเงิน ที่เป็นการจ้างทำของเล็ก ๆ มีการบังคับใช้ที่ถูกต้องมากกว่าเดิม

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : ยิ่งสังคมตอนนี้ที่มีอาชีพอิสระเยอะ การผิดสัญญาเรื่องการว่าจ้างก็จะเยอะขึ้นด้วย ถ้าจะให้มองว่าถ้าผิดสัญญา จะต้องให้ไปที่ศาลอย่างเดียว คุณจะต้องทำยังไง ต้องมีท่านผู้พิพากษากี่ท่าน จะต้องจ้างทนายกี่คน จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเท่าไรบ้างในการบังคับชำระหนี้ ซึ่งเป็นค่าจ้างเท่านั้นเอง หรือว่าคุณกำหนดกฎหมายที่ว่าถ้าจ้างทำของ ต้องมีการวางเงิน 60 - 70% ถึงจะมีการจ้าง ควรจะต้องมีกฎหมายลักษณะนี้หรือไม่ หรือว่าจะมีบทลงโทษหรือไม่ เป็นบทกำหนดโทษเหมือนคุ้มครองผู้บริโภค ที่ให้ชำระกี่เท่าถ้าหากผิดนัด ไม่ชำระค่าจ้าง อันนี้เป็นมุมมองส่วนตัวเนอะ เพราะคนเดือดร้อนเยอะ

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : ส่วนตัวเจอเรื่องคดีที่คาบเกี่ยวกับคดีผู้บริโภคกับคดีมโนสาเร่ ที่เจอก็คือ เป็นกรณีที่เขาคิดว่าถูกจ้างแรงงาน แต่พอไปสอบข้อเท็จจริงเป็นสัญญาจ้างทำของ แต่ว่าทำเสร็จแล้วนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง ในส่วนของการจ้างทำของ อาจจะกำหนดเพิ่มในกรณีของคู่สัญญา ผู้รับจ้างกำหนดให้เป็นเฉพาะนิติบุคคลได้หรือไม่ แต่ถ้าเป็นกรณีของบุคคลน่าจะใช้กรณีของเป็นสัญญาจ้างแรงงานทั้งหมด เพื่อที่จะสามารถบังคับได้ในกรณีนี้ เพราะในส่วนของความเท่าเทียมกันของคู่สัญญา ผู้รับจ้างไม่มีทุนที่ไปจ้างทนาย บางทีค่าจ้างก็จำนวนน้อยที่ไม่รู้จะไปฟ้องยังไง ฟ้องคดีแพ่งก็ไม่รู้จะบังคับคดีได้หรือไม่ ค่าทนายเท่าไร ค่าธรรมเนียมศาล แต่ถ้าเป็นจ้างแรงงาน ก็จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องสวัสดิการแรงงาน และสามารถบังคับทางอาญาได้ด้วย

เหมือนว่าไปรับจ้างทาสี เราเข้าใจว่าเขาจ้างแรงงาน แต่ความจริงเป็นสัญญาจ้างเหมา สมมติว่าทาสีทั้งตึก เช่นผู้ว่าจ้างสัญญาว่าจะให้ค่าจ้างห้าหมื่นแต่พอทำการที่จ้างเสร็จ กลับไม่จ่าย ค่าจ้างทนายก็หมดแล้วห้าหมื่นใช่ไหมครับ ทนายมีใครเอาสองพัน ไม่มีใช่ไหมครับ ค่าทนาย 3 - 5 หมื่นบาทขึ้น แล้วจ้างทนายก็หมดแล้วไปฟ้องกลับ เขาจ่ายห้าหมื่นบวกดอกเบี้ยอีกไม่กี่บาท แล้วใครได้เงินนั้น ทนายได้

สัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาที่ขอบเขตการบังคับใช้กว้างมาก มีหลายสัญญาที่ประชาชนไม่คิดว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ แต่ความจริงเข้าลักษณะของการจ้างทำของ ถ้าหากว่าแก้ข้อกำหนดระหว่างคู่สัญญาหรือกำหนดให้ผู้รับจ้างควรจะเป็นองค์กร นิติบุคคล เป็นหุ้นส่วนหรือบริษัท ก็น่าจะช่วยคุ้มครองผู้รับจ้างได้มากขึ้น

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : กรณีผู้รับเหมาทิ้งงาน จะไปเกี่ยวกับคดีผู้บริโภคไหม ซึ่งในคดีผู้บริโภคจะมีเจ้าพนักงานบังคับคดีฟ้องร้องให้ แต่จะต้องมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค ถึงจะเข้าลักษณะคดีผู้บริโภค เช่น สร้างบ้านอาศัยแล้วเกิดบ้านชำรุด เจ้าพนักงานคดีสามารถทำได้ โดยที่ผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องจ้างทนายฟ้องร้องเอง ศาลสามารถใช้วิธีไต่สวน เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคได้ แต่ว่ากรณีที่ว่าฝ่ายหนึ่งเป็นผู้จ้างที่มาจ้างชาวบ้านที่เป็นผู้รับเหมา ต่อมาไม่จ่ายเงินเขา เขารับสร้างฉาบพื้นอะไรอย่างนี้ กฎหมายผู้บริโภคบอกว่าไม่เป็นคดีผู้บริโภคเพราะต่างฝ่ายต่างเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งความเป็นจริงผู้รับเหมาเป็นชาวบ้านจริง ๆ กฎหมายไม่คุ้มครองเขาแล้วจะให้เขาไปหาทนาย เป็นผู้ประกอบการจริงอยู่แต่เขาก็เป็นคนยากจน กรณีนี้เป็นช่องว่างของคดีผู้บริโภคกับกฎหมายแพ่ง ซึ่งไม่ได้คุ้มครองประชาชนที่ควรจะเชื่อมโยงไปเกี่ยวข้อง แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ มีหลายคดีที่มีคนมาปรึกษาว่า ไปรับจ้างไปสร้างห้องน้ำ แต่ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายเงิน ศาลบอกว่าต้องไปจ้างทนาย เพราะว่าไม่เข้าข่ายคดีผู้บริโภค เพราะเป็นผู้ประกอบการ

เรื่องนี้เป็นปัญหาของประชาชนจริง ๆ ทำให้เขาก็ต้องกลับไปหาทนาย เพราะว่าการฟ้องสัญญาจ้างทำของ ไม่สามารถที่จะไปฟ้องร้องด้วยวาจาแบบคดีมโนสาเร่ได้ จริง ๆ มีอีกแนวทางคือ ให้เจ้าพนักงานศาล หรือนิติกรจดคำบันทึกคำฟ้องมโนสาเร่ตามคดีมโนสาเร่ ตามวิธีพิจารณาความแพ่งเกี่ยวกับคดีมโนสาเร่ได้ แต่ในทางปฏิบัติมันไม่ใช่การกู้ยืม ที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ชาวบ้านจะนำข้อเท็จจริงใดไปให้ศาลจดบันทึก ว่ามีการทำสัญญากันจริง เพราะว่าสัญญาจ้างทำของ ไม่ใช่ว่ามีสัญญากู้ มันต้องมีเจ้าพนักงานคดีในการที่จะดูแลเขา ว่าไปเอารูปภาพมานะ ไปเอาแชทไลน์อย่างนี้ครับ ตรงนี้น่าเสนอผ่านการแก้ประมวลแพ่งและพาณิชย์ แล้วก็ไปเชื่อมโยงกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ และกฎหมายอื่นได้

ชาวบ้านลำบากเรื่องนี้เยอะนะ เพราะว่าคุณไปปฏิเสธการเป็นคดีผู้บริโภค โดยมองว่าคู่สัญญาต่างฝ่ายต่างเป็นผู้บริโภค ซึ่งเขาอาจเป็นผู้ประกอบการ หากมองในมุมทางกฎหมาย แต่แม่ใหญ่นั้น แม่ใหญ่นี่รับจ้างทำบ้านรับเหมา ก็ไปบอกเขาว่าต่างฝ่ายต่างมีสถานะเท่าเทียมกัน คุณต่อสู้เขาได้กับผู้รับเหมา วิธีคิดแบบนี้ไม่ถูกต้อง เพราะเขาคือชาวบ้าน เพียงแต่เขาประกอบอาชีพนั้นอยู่ ไม่ใช่กรณีจ้างผู้รับเหมาที่เป็นนิติบุคคลมาสร้างห้องส้วม ห้องส้วมร้าว เข้าเป็นคดีผู้บริโภค แต่พอชาวบ้านที่รับจ้างไปทำการที่จ้าง และต่อมาผู้ว่าจ้างผิดนัดไม่ชำระค่าจ้าง กลับไม่เข้าลักษณะคดีผู้บริโภค

กระบวนกร : ก็คือกรณีผู้ว่าจ้างเป็นชาวบ้าน และผู้รับจ้างเป็นชนชั้นแรงงานทำงานให้ ไม่เข้าลักษณะคดีผู้บริโภค

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : นอกจากนี้มีประเด็นเรื่องการจ้างหมอลำ ลูกจ้างของแดนเซอร์ไม่ได้เงินจากนายจ้าง แต่เขาก็มองว่าคุณก็มีอาชีพแดนเซอร์ ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบการอย่างหนึ่ง ทีมแดนเซอร์ก็มองว่าผู้ประกอบการ ไม่ได้เป็นสัญญาจ้างแรงงาน เพราะได้รับจ้างเป็นงาน ๆ ไม่ได้อยู่กับหมอลำเป็นประจำ พอเขาไม่ได้รับเงิน ทำให้ต้องฟ้องร้องตามศาล ถ้าหากมีเจ้าพนักงานคดีผู้บริโภคมาช่วย ก็คงจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ การตีความคำว่าผู้ประกอบการในคดีผู้บริโภค จึงควรคำนึงถึงสถานภาพของเขา มากกว่าลักษณะการประกอบอาชีพของเขา อาจแก้ไขให้เป็นดุลพินิจของพนักงานคดีผู้บริโภค เพราะเป็นปัญหาที่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายต้องการคุ้มครอง

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : เรามองเห็นว่ามันมีช่องทางที่จะช่วยแก้ไขจุดบอดตรงนี้ เช่น ให้เจ้าพนักงานคดีสามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้หรือไม่ หรือยื่นคำร้องวินิจฉัย หรือยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลวินิจฉัยรับเป็นคดีผู้บริโภคได้หรือไม่ ถ้าเป็นความเห็นเจ้าพนักงานคดีโดยตรง อาจจะวินิจฉัยแล้ว มีความเห็นไม่เห็นชอบ อาจจะมีช่องทางให้โต้แย้งคำสั่งนั้นกับศาลว่า ให้มีอำนาจคดีนี้ เป็นผู้บริโภคได้ หรือบัญญัติเป็นบทเฉพาะกาล ก็แล้วแต่ จะไปออกแบบกฎหมายว่าจะกำหนดไว้ตรงหมวดไหน อาจจะกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : ส่วนใหญ่ปัญหาที่เจอเป็นกรณีผู้ว่าจ้างผิดนัดไม่ชำระ ส่วนมากช่างเฟอร์นิเจอร์ตามบ้าน เขาก็เป็นคนทำมาหากินธรรมดา ช่างฉาบปูน จ้างทาสี เมื่อเจ้าพนักงานสัมภาษณ์ว่าคุณก็มีอาชีพนี้เป็นประจำ ไปจ้างทนาย จบเลย อย่างที่มีคนนำเสนอให้มีการวางเงินบางส่วนก็ดีนะ แต่โดยสภาพการจ้างงานเขาอยากได้งานเลย แต่ถ้าอย่างน้อยไม่ต้องให้เขาเสียค่าจ้างทนาย วิธีการบังคับคดีเจ้าหน้าที่ก็พอแนะนำให้ได้ อยู่แต่การร่างฟ้องต้องใช้ความรู้วิชาชีพ อาจจะตัดการทำมาหากินทนายบ้างแต่ก็ไม่เยอะหรอก เงินแค่นี้จะให้เขาจ้างทนายก็ยังไงอยู่

ผู้เข้าร่วมที่ 6 : ส่วนตัวคิดว่าประเด็นนี้ สามารถไปร้องผู้ตรวจแรงงานได้หรือไม่ คือแนะนำลูกความเสมอ เวลาเขามาปรึกษากรณีลักษณะนี้ แต่ต้องเป็นกรณีที่เป็นสัญญาจ้างแรงงาน ความแตกต่างระหว่างสัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของ มีจุดตัดที่ว่าผู้ว่าจ้างเขามีอำนาจเป็นบังคับบัญชาหรือไม่ ถ้าหากมีอำนาจบังคับบัญชา มีอำนาจตัดเงินเดือน ก็เป็นสัญญาจ้างแรงงาน

คดีที่เจอจะเป็นลักษณะผู้รับเหมาย่อย แล้วมีลูกจ้าง มีทีม แล้วผู้รับเหมาไม่ชำระเงินให้ลูกทีม ผู้ว่าจ้างเขาจ่ายเงินมาให้ผู้รับเหมาแล้ว เสร็จแล้ว แต่ช่างฉาบช่างปูนก็ไม่ได้เงิน พอไม่ได้เงิน ก็ให้เขาไปร้องที่ผู้ตรวจแรงงานขอนแก่น อยู่ตรงศาลากลาง ผู้รับเหมาก็มา เพราะว่าเป็นคดีอาญา อย่างนี้ได้ผล ถ้าหากเป็นสัญญาจ้างแรงงาน กฎหมายจะคุ้มครองเยอะกว่า

อีกอย่างนึง รูปแบบเหมือนจ้างแรงงาน ปัจจุบันการจ้างงานมันเปลี่ยนไป บางทีไม่เจอกัน จ้างทางออนไลน์ แบ่งเป็นชิ้นงาน 3 - 4 ชิ้น แล้วมารวมกันอีกทีหนึ่ง ก็มีประเด็นต้องพิจารณาว่า เป็นจ้างทำของ หรือเป็นจ้างแรงงานกันแน่ ถ้ากำหนดนิยามให้ชัดเจน ก็ดี เพราะเขตอำนาจศาลที่รับผิดชอบ ก็แตกต่างกัน ถ้ายื่นฟ้องผิดศาล ก็เสียเวลา ถ้าศาลแรงงานบอกว่า ไม่ใช่คดีนี้ ต้องเป็นสัญญาจ้างทำของ ต้องไปยื่นคำฟ้องที่ศาลยุติธรรม เกิดความไม่แน่นอน ชาวบ้านก็ไม่รู้ต้องทำยังไง แล้วคำพิพากษาฎีกาที่มี ก็เก่าแล้ว ถ้าเกิดเป็นจ้างแรงงานกฎหมายคุ้มครองเยอะกว่า มีทั้งเรื่องจ้างไม่เป็นธรรม ฟ้องศาลแรงงาน ศาลแรงงานก็เอื้อกว่า เพราะเป็นระบบไต่สวน ก็อยากให้มันชัดเจนตรงนี้

ผู้เข้าร่วมที่ 7 : ส่วนใหญ่จะเจอเป็นเคสที่จ้างทำของรีโนเวทบ้าน สัญญาจ้างผู้รับเหมาเจ็ดหมื่น ผู้รับเหมาสัญญาว่าจะทำได้เสร็จสุดท้ายภายหลังทำไม่ได้ ไม่เป็นตามแบบ มีการแก้ แก้เรื่อย ๆ แก้บ่อยก็เลย เหมือนกับเราให้เขามาทำแก้แล้ว ไม่ได้แก้ไขภายในกำหนด ทำให้เราก็เลยต้องไปจ้างคนอื่น ซึ่งจ้างคนอื่นเสียค่าจ้างหนึ่งแสนบาท ก็เป็นปัญหาเหมือนกับเป็นช่องว่างของกฎหมาย ที่ทำให้เราต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม

กระบวนกร : คือว่ามาตรฐานงานขึ้นอยู่กับใคร ใครเป็นคนกำหนด

ผู้เข้าร่วมที่ 7 : ใช่ค่ะ เพราะไม่งั้นก็จะมีความไม่พอใจสักที ในงานของผู้ว่าจ้าง เพื่อเลี่ยงที่จะไม่จ่าย แล้วบางทีก็ข้อสัญญา กำหนดว่า เป็นการถ้าเกิดเรารับมอบงานโดยไม่อิดเอื้อน เราไม่ว่างเข้าไปตรวจ ไว้ใจช่าง คิดว่าไม่น่าจะมีปัญหา สุดท้ายเราโอเคตกลง แล้วกลับมาดูทีหลัง มีตำหนินี่ สุดท้ายก็เรียกให้รับผิดไม่ได้ เพราะก็ถือว่าเรารับมอบงานโดยไม่อิดเอื้อนไปแล้ว

กระบวนกร : มีความเห็นอะไรกับการต้องแยกสัญญาไหมคะ เพราะสัญญาจ้างทำของ มีเนื้อหาที่กว้าง ๆ มาก ควรให้แยกสัญญาไหม เช่น สัญญาก่อสร้าง แยกออกมาเลย จ้างทำของ รวมทุกอย่างเลย ขึ้นรถแท็กซี่ ก็ใช่

ผู้เข้าร่วมที่ 8 : ก็คือเหมือนทำเป็นกฎหมายเฉพาะ ก็ควรมีนะคะ ควรแยก เพราะสัญญาจ้างทำของค่อนข้างกว้าง พอกว้างก็ไม่ได้ลงเนื้อหาทางกฎหมายที่ละเอียด คำพิพากษาศาลฎีกาที่ออกมา ปัญหาที่ออกมาก็น้อย ซ้ำ ๆ เดิม ๆ ไม่ค่อยฉีก แต่ว่าความจริงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นเยอะกว่านั้น ส่วนใหญ่ก็จบที่ศาลชั้นต้น คู่ความไกล่เกลี่ยกันได้ แต่ไม่มีบรรทัดฐานว่า สิ่งใดคือมาตรฐาน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องก่อสร้าง

.....

3. ครอบครัวและมรดก

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : เรื่องเหตุฟ้องหย่า น่าจะเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจปกครองบุตรไหมคะ

ผู้เข้าร่วม 2 : น่าจะสัมพันธ์กันหมดเลย เป็นประเด็นสภาพทางสังคมปัจจุบัน จริงๆ แล้ว เหตุฟ้องหย่าที่จริงก็เป็นเป็นปัญหาต้น ๆ ของจังหวัดหนองบัวลำภู ด้วยที่นำคดีขึ้นสู่ศาล เพราะว่าส่วนมากแล้วครอบครัวที่อยู่ด้วยกัน คือ พ่อแม่จะไม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่จดทะเบียนสมรสกัน ทีนี้ก็จะแยกกันไปทำงาน ต่อมาก็จะไปพบคนใหม่ อย่างนี้ ก็จะมีการฟ้องหย่ากัน เหตุฟ้องหย่าส่วนมากที่มาถึงทนาย ก็จะเป็นการจงใจทิ้งร้างเกินหนึ่งปี ตามข้อกฎหมายเลย แล้วมีประเด็นตามมา ก็คือ ถ้ามีบุตร บุตรก็จะเป็นปัญหาของการทำคดีเหมือนกัน เพราะว่าจะมีการแย่งอำนาจปกครองในบุตรกัน ส่วนมากก็มีการฟ้องร้องกันในประเด็นนี้ ซึ่งก็เป็นปัญหาว่า บุตร บางครั้งอยากอยู่กับแม่ แต่แม่ไม่มีความพร้อม พ่อมีความพร้อมกว่า ก็จะโยงไปถึงว่า การคดีฟ้องหย่าเป็นคดีในศาลครอบครัว จะมีผู้พิพากษาสมทบเข้ามาร่วมด้วย ก็จะมีการไกล่เกลี่ยเบื้องต้น ในทางปฏิบัติจะไม่ค่อยได้รับความเป็นธรรม เพราะว่าบางครั้งเด็กเต็มใจจะอยู่กับแม่ แต่ศาลสั่งให้อำนาจปกครองตกเป็นของบิดา หรือบางคนก็อยากอยู่กับพ่อ แต่อำนาจปกครองตกแก่แม่ เพื่อความเหมาะสมอย่างนี้ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาว่าบุตรที่จะสมควรที่อยู่กับใคร บางครั้งก็ไม่จริงเสมอไป บางครั้งแม่รักมาก แต่ลูกไม่ได้อยู่ด้วยก็มี

ผู้เข้าร่วม 3 : เรื่องจัดการมรดกก็จะมีเยอะอยู่ ในหนองบัวลำภู แต่ว่าส่วนมากแล้ว ชาวบ้านไม่รู้ว่าก่อนที่จะเสียชีวิต ก็ไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ อย่างนี้ เพราะเมื่อเสียชีวิตเสร็จแล้ว ทายาทก็จะมีการเดินทางไปที่ดิน โดยที่ว่าไม่ทราบว่ามีการร้องขอจัดการมรดกหรือไม่ ทางเจ้าพนักงานที่ดินก็จะแนะนำมาหาทนายความ หรือไม่ ถ้าไม่มีเงินจ้างทนายความ ก็จะไปหาที่สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ ก็มี ซึ่งเป็นปัญหาในจังหวัดหนองบัวลำภู ในการจัดการมรดก เพราะชาวบ้านไม่รู้กฎหมาย เมื่อไม่มีการทำพินัยกรรม ก็จะมีปัญหาเรื่องลำดับทายาท ก็มีการร้องขอจัดการมรดก ถ้าสมมติว่าใครไม่มีค่าใช้จ่าย ไม่มีเงิน เราก็จะแนะนำไปที่ยุติธรรมจังหวัด

ประเด็นที่อยากให้ปรับปรุง คือ กรณีบิดามารดา ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ทำไมลูกจะต้องเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของแม่อย่างเดียว เมื่อบุตรเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดาแต่เพียงผู้เดียว ฝ่ายหญิงก็จะไปอ้างว่า พ่อกับแม่ ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ขอให้ตนมีอำนาจปกครองบุตร เกิดเป็นปัญหาของสังคม ให้มีการฆ่ากันเลย ฝ่ายหญิงก็จะว่าลูกเป็นของตัวเองคนเดียว ฝ่ายชายก็เป็นลูกที่ทำให้เกิดมา ก็จะมีการฟ้องร้องกัน จึงอยากเสนอให้แก้ว่า ถึงพ่อกับแม่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่อยากให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของทั้งสองคน ในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสมรสเท่าเทียมแล้ว เรื่องนี้ยิ่งกว่าสมรสเท่าเทียมอีก เพราะพ่อเป็นพ่อที่ให้กำเนิดเขามา ทำไมเขาถึงไม่ได้เป็นพ่อโดยชอบด้วยกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม 4 : ผมว่าน่าจะเพิ่มแบบการทำพินัยกรรมให้เป็นระบบดิจิทัล อาจจะไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อก็ได้ แค่คุณเอากล้องวีดีโอมาตั้ง แล้วก็พูด วันเดือนปีที่ทำ แล้วก็พูดรายละเอียดว่า จะมอบทรัพย์มรดกให้ใครแค่นี้ ก็น่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานที่ศาลได้ ไม่จำเป็นที่จะต้องทำตามแบบ ที่จะต้องมีการลงลายมือชื่อ ถ้าเกิดเป็นที่พยายามเขียนเองทั้งฉบับ ต้องเขียนเองทั้งฉบับ อย่างนี้ บางคนเป็นผู้สูงอายุเขาจะไปเขียนอย่างไร แล้วเขาจะไปหาพยานบุคคลมาที่ไหนให้ครบ 2 คน ถ้าเกิดว่าเขามีมือถือเครื่องเดียว เขาก็อาจจะอัดวิดีโอแล้วก็พูดได้ ก็น่าจะใช้ได้นะครับ

ผู้เข้าร่วม 5 : เห็นด้วยกับประเด็นนี้ แต่ขอเสริมว่าหากใช้วิธีอัดคลิปวิดีโอแล้ว ควรจะมีแพทย์หรือพยานบุคคลอยู่ในนั้นด้วย เพื่อป้องกันการถูกบังคับ หรือท่องบท เพื่อที่จะได้เกิดความเป็นธรรม โดยที่ไม่ต้องพิสูจน์พยานหลักฐานอีกว่า การพูดครั้งนั้นเป็นการพูดที่เกิดจากการถูกบังคับขู่เข็ญหรือเปล่า ก็ควรที่จะมีพยานที่น่าเชื่อถือเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานที่เกี่ยวกับทางการแพทย์ ในการที่จะเข้าร่วมหรือว่าอยู่ด้วยแล้วหรือว่ารับรองความมีสติสัมปชัญญะ

กระบวนกร : เห็นด้วยนะคะประเด็นนี้ เพราะว่าทุกวันนี้มีเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเยอะแยะมากมายแล้ว ทำไมจะต้องไปทำพินัยกรรมตาม**มาตรา 1656** น่าจะเปลี่ยนแปลงได้แล้ว

ผู้เข้าร่วม 6 : ประเด็นเรื่องเพิ่มอำนาจของอัยการ ในเรื่องการยื่นคำร้องขอรับรองบุตรด้วย อัยการจะมีอำนาจในเรื่องของร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ร้องขอให้คนสาบสูญ คนไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ ตั้งผู้ปกครองแล้ว แต่พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจร้องขอให้ศาลรับรองบุตร เพราะว่าถ้าอัยการไม่เป็นผู้ที่มีสิทธิร้องขอรับรองบุตร พอประชาชนมาปรึกษาที่สำนักงานอัยการคุ้มครองเสร็จแล้ว กลายเป็นว่าเรื่องนี้ต้องเป็นทนายความอาสา หรือเขาต้องไปหาทนายความอาสาดำเนินการ

กระบวนกร : ประเด็นเรื่องของ**มาตรา 1629** เรื่องลำดับของทายาท ที่บิดามารดาตามสายโลหิตเป็นทายาทลำดับที่ 2 เป็นผู้มีสิทธิรับมรดก ที่เขาพูดกันเป็นประเด็นทั่วโลก เรื่องของบิดามารดาที่ไม่เคยดูแลเลี้ยงบุตรเลย แต่ว่ามีสิทธิในการรับมรดก คิดเห็นอย่างไรกับประเด็นนี้คะ ว่าควรจะมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขให้มีอะไรหลักเกณฑ์มากกว่านี้หรือไม่ หรือใช้หลักเกณฑ์เดิมตามปัจจุบันก็ได้ อย่างเกาหลีใต้ออกกฎหมายใหม่ที่จะกำหนดสัดส่วนการได้รับมรดกของบิดามารดา หรือบางประเทศก็จะมีข้อกำหนดว่าทายาทอันดับ 2 มีสิทธิรับมรดก แต่จะต้องเป็นคนที่เลี้ยงดู หรือดูแลเด็กที่ตาย

ผู้เข้าร่วม 7 : ประเด็นนี้ก็น่าจะต้องปรับปรุง ในเรื่องของการให้สิทธิได้รับมรดกแก่ผู้เลี้ยงดู ตามความเป็นจริง อำนาจในสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาก็น่าจะมีการเพิ่มเติม อย่างน้อยกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมเข้าไป

ผู้เข้าร่วม 8 : ประเด็นเกี่ยวกับการฟ้องคดีอุทลุม ปัจจุบันนี้คือบุตรห้ามฟ้อง ถ้าจะฟ้องก็ต้องให้อัยการเป็นคนยื่นฟ้อง ผมว่าสังคมก็เปลี่ยนไปแล้ว พ่อแม่บางที นอกจากจะไม่เลี้ยงดูแล้ว ยังมีการกระทำซ้ำเติมบุตรด้วย แล้วกฎหมายก็เปิดโอกาสว่าไม่ให้ฟ้องผู้เป็นบุพการี ผมก็ว่าเป็นเรื่องที่สมควรที่จะต้องปรับเปลี่ยน อาจจะใช้ระบบขออนุญาตศาลหรือไม่ หรือว่าขออนุญาตองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือแก้ไขให้ฟ้องได้ไปเลย นอกจากจะให้อัยการมีอำนาจฟ้องแล้วก็สามารถฟ้องเองได้ ก็ควรที่จะแก้ไขหรืออาจจะยกเลิกมาตรานี้ไปเลย

กระบวนกร : มีประเด็นเรื่องของการจัดการสินสมรส คิดว่ามีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการสินสมรส เดิมทีมันจะมีเรื่องของการจัดการสินสมรส นอกจากทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็จะมีสัญญาก่อนสมรส สัญญาระหว่างสมรสที่กฎหมายรองรับอยู่ สมมติว่าเราต้องการให้ทรัพย์สินที่เราจะได้ต่อไปในอนาคต หรือมีอยู่เป็นของตัวเองคนเดียว หรือเป็นของฝ่ายใด ก็สามารถที่จะทำได้อยู่แล้ว แต่ว่าถ้าเราไม่ทำ ถึงจะเป็นไปตามกฎหมาย หรือในระหว่างสมรส ถ้าเราจะทำสัญญากันขึ้นมาใหม่ ช่วงนั้นอยากจะทำสัญญาแล้วก็ยังทำได้เพียงแต่ว่า ข้อเสียอย่างหนึ่งก็คือว่าคู่สมรสทำได้ แต่ยกเลิกเมื่อไหร่ก็ได้ การที่ให้ทำสัญญาระหว่างสมรสได้ แต่ว่าให้ยกเลิกได้ตามความพึงพอใจของใครก็ตาม ถือว่ายุติธรรมอยู่หรือไม่ อันนี้คือแค่เปิดประเด็นนะคะ

ผู้เข้าร่วม 7 : จะคล้ายกับการทำพินัยกรรม ที่ว่าคือผู้ทำพินัยกรรม ทำไว้เผื่อตาย นึกจะเปลี่ยนเมื่อไหร่ ก็เปลี่ยนได้ สามารถเปลี่ยนได้ตลอดเวลา

กระบวนกร : แต่ว่าพินัยกรรมอาจจะเป็นเรื่องของเจตนาฝ่ายเดียวที่เรามีสิทธิที่จะทำอะไรกับทรัพย์สินของเราก็ได้ แต่ว่าในเรื่องของสัญญาระหว่างสมรสเป็นเรื่องของคู่สัญญา ซึ่งก็เป็นประเด็นหนึ่งที่สมมติว่า สามีแจ้งให้ภรรยาไปแล้ว แต่ว่าวันหลังมาขอคืนโดยที่ไม่มีเหตุประพฤติเนรคุณอะไรเลย ถ้าเป็นเรื่องของสัญญาระหว่างสมรสก็จะเป็นแก้ยาก ควรที่จะมีเงื่อนไขเรื่องนี้หรือไม่

ผู้เข้าร่วม 8 : ก็ควรมีเพิ่มขึ้น ในอีกประเด็นหนึ่งก็คือเรื่องของอำนาจในการทำพินัยกรรม อำนาจในการทำพินัยกรรมตาม**มาตรา 1646** ก็คือสามารถที่จะทำพินัยกรรมทุกอย่างยกให้ใครก็ได้ โดยที่ไม่จำกัดเลยว่า ให้ลูก ให้พ่อ ให้แม่ ซึ่งบางประเทศจะกำหนดเรื่องของสัดส่วนในทรัพย์มรดก หรือบางประเทศจะกำหนดไว้เลยว่า คุณต้องให้ใครบ้าง ซึ่งคุณไม่มีสิทธิไปให้ นาย ก, นาย ข, นาย ง การที่บ้านเราไม่มีกำหนดเช่นนั้น

เพราะว่า เราเคารพเรื่องหลักของกรรมสิทธิ์ เมื่อเราเคารพเรื่องหลักของกรรมสิทธิ์ ทำให้เราสามารถยกให้ใครก็ได้ แต่จะส่งผลตามมา เช่น เรามีคนที่อยู่ในความปกครองของเรา มีลูกอยู่ที่ยังเป็นเด็กอยู่ แต่เราไปหลงผู้หญิงสักคนหนึ่ง หลงผู้ชายสักคนหนึ่ง เราเขียนพินัยกรรมทุกบาททุกสตางค์ยกให้คนนั้นหมด ซึ่งก็จะทำให้เด็กที่อยู่ในความปกครองของเราไม่ได้ทรัพย์มรดกเลย แล้วก็ฟ้องไม่ได้ด้วย เพราะว่า คือ เจตนาของเจ้ามรดก เพราะว่าก็มีหลายประเทศที่แก้ไขกฎหมายเรื่องนี้เหมือนกัน แม้กระทั่ง ลาวเอง เขาก็แก้ไขโดยกำหนดสัดส่วนเรื่องของสิทธิที่จะทำพินัยกรรม ว่ายกให้คนอื่นได้กี่เปอร์เซ็นต์ แล้วก็ต้องยกให้ใครบ้าง

ผู้เข้าร่วม 9 : ส่วนตัวในประเด็นนี้ยังมองว่าควรยึดหลักกรรมสิทธิ์ เพราะว่าจะมีเคสที่เกิดขึ้นลักษณะนี้ นาน ๆ ครั้ง เพราะว่าการยกทรัพย์มรดก เป็นเรื่องของกรรมสิทธิ์ เจ้ามรดกทำมาหากินมา เขาก็มีสิทธิที่จะยกให้ใครก็ได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น อาจจะไปขัดกับหลักกฎหมายครอบครัว เพราะในหลักกฎหมายครอบครัวนั้น กฎหมายเขียนว่า คุณมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร ถ้าตราบใดที่คุณยังมีบุตรอยู่ในปกครองที่อยู่ในวัยเด็กที่คุณต้องดูแล แม้คุณตายไป คุณมีสมบัติร้อยล้าน พันล้าน คุณไม่ให้เขาเลย ก็ไม่ยุติธรรม

ผู้เข้าร่วม 10 : ผมว่าเรื่องผมจะเสนอไปเรื่องมรดก ก็คือเรื่อง**มาตรา 1713** การร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดก ที่ว่าต้องมีเหตุขัดข้อง แต่มาตรานี้ ไม่ได้ระบุให้ครอบคลุมเต็มที่ เช่น พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก ก็จะต้องให้ทายาททุกคนเซ็นยินยอมถึงจะจัดการให้ แต่เมื่อถึงศาล ศาลก็จะไม่ทำให้ เพราะว่าศาลบอกว่าทายาทไม่ยินยอมทุกคน ก็เลยเกิดปัญหา บางทีทายาทอยู่ที่ต่างประเทศบ้าง ทายาทไม่ยินยอมบ้าง อย่างเช่น มีทายาท 3 คน มีทายาทที่ยินยอม 2 คน ศาลก็ไม่ให้แบบนี้ ทั้งที่ก็เป็นเหตุขัดข้องเหมือนกัน ผมจึงเห็นว่า น่าจะบัญญัติให้ชัดเจนเลยว่า เหตุขัดข้องก็คือรวมถึงกรณีทายาทไม่ยินยอมด้วย แล้วเขามีประกาศให้ชัดเจน ประกาศออกทางอิเล็กทรอนิกส์ ปิดหมายเรียบร้อยแล้ว ใครไม่มาคัดค้านก็น่าจะถือว่าเห็นชอบ

ที่เป็นปัญหาคือ ศาลไม่ให้เลย เพราะทายาทไม่มา หรือมาไม่ครบ ศาลก็ถือเป็นบรรทัดฐาน ในอดีตศาลเคยวินิจฉัยว่าเป็นเหตุขัดข้องเหมือนกัน แต่ปัจจุบันศาลวินิจฉัยว่า หากทายาทไม่ยินยอม จะเกิดการฟ้องร้องภายหลัง แต่โดยลักษณะของการตั้งผู้จัดการมรดก สามารถที่จะเพิกถอนตอนไหนก็ได้ ผมจึงเลยมองว่า **มาตรา 1713** ควรระบุให้ชัดเจนแล้วว่า เหตุขัดข้องมีประการใดบ้าง ไม่ใช่ว่ากำหนดนิยามกำกวม แค่ว่ามีเหตุแค่ขัดข้อง ซึ่งทำให้ตีความได้หลายแบบ เช่น มีคดีฟ้องร้องที่ศาล ผมก็ว่ากรณีที่ทายาทไม่ยินยอมก็เป็นกรณีมีเหตุขัดข้องเหมือนกันนะ แต่ศาลก็บอกว่าไม่ได้ เพราะว่าทายาทเขายินยอมไม่ครบทุกคน เพราะฉะนั้นก็เกิดการเสียสิทธิมากมายกับชาวบ้าน ซึ่งเขาไม่สามารถจัดการมรดกได้ ตอนยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกสามารถยื่นหนังสือให้ความยินยอมอิเล็กทรอนิกส์ได้ครับ แต่ว่าพอไปถึงศาล ศาลขอเบิกทายาทตัวจริงก็ไม่ยอมรับตามเงื่อนไข ผมก็มองว่า**มาตรา 1713** ก็ควรที่จะบัญญัติให้ชัดเจนมากขึ้น

อีกเรื่องหนึ่งก็คือเรื่องของเขตแห่งการบัญญัติเหตุฟ้องหย่าตาม**มาตรา 1516** กรณีจงใจทิ้งร้าง 3 ปี ผมว่านานเกินไปสำหรับคนที่จะฟ้องหย่า ต้องรอ 3 ปีถึงจะฟ้องได้แบบนี้ ผมว่าน่าจะลดลงมาเหลือสัก 1 ปี เหมือนสมัครใจแยกกันอยู่ ผมก็มองเหมือนกันว่าต้องรอนานเหมือนกัน เพราะว่า 3 ปี ก็กักขังอยู่เหมือนกัน

ผู้เข้าร่วม 11 : กรณีคนต่างประเทศเข้ามา เพื่อหวังประโยชน์จากการจดทะเบียนสมรสจากคู่สมรสสัญชาติไทย เพื่อจะใช้สิทธิตามกฎหมายไทย แต่ว่าพอไปฟ้องหย่าก็ต้องใช้เงินจำนวนมากในการไปฟ้อง ชาวบ้านก็คือไม่มีเงิน การฉ้อฉลการสมรส ก็น่าจะเป็นเหตุฟ้องหย่าเหตุหนึ่งได้ แต่ว่าเมื่อไปปรึกษานักกฎหมาย เขาก็จะบอกว่า เป็นเหตุไม่ได้สมัครใจสมรสให้ไปฟ้อง ให้การสมรสเป็นโมฆะ แต่ว่าในความเป็นจริงแล้ว พิสูจน์ได้ยาก ก็คือคุณยินยอม ตอนจดทะเบียนสมรสไปแล้ว ตรงนี้ก็มีปัญหาเกิดขึ้น

กระบวนกร : ประเด็นความเท่าเทียม คือกฎหมายพูดถึงในเรื่องของการสมรสเท่าเทียม ก็คือให้ชายหญิง ชายชายสมรสกันได้ ส่วนการหมั้นคู่รักเพศเดียวกันก็สามารถหมั้นได้เหมือนกัน ไม่ใช่ว่าไม่ได้ เพราะว่ากฎหมายก็แก้เหมือนกัน แก้อายุ 18 แล้วก็แก้ว่าเป็นผู้ใด ก็คือแก้เป็นผู้หมั้นกับผู้รับหมั้นแล้ว ดังนั้นก็ไม่ได้บังคับว่าจะต้องเป็นชายหญิงเท่านั้น จะเป็นหญิงหญิง ชายชายก็ได้ แต่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นก็คือประเด็นว่าใครคือผู้หมั้น ใครคือผู้รับหมั้น เพราะสามารถเป็นได้ทั้งสองฝ่ายสมมติว่า ใครให้ทรัพย์สิน คนนั้นอาจจะถือว่าเป็นคู่หมั้น แต่ถ้ากรณีที่ทั้งสองฝ่ายให้กันเอง เพราะปัจจุบันคู่หมั้นทั้งสองฝ่ายมักจะแลกของหมั้นกัน เพราะฉะนั้นก็จะเกิดประเด็นว่าแล้วใครเป็นผู้หมั้น ใครเป็นผู้รับหมั้น ก็อาจจะเป็นปัญหาต่อไปของการบังคับใช้กฎหมายใหม่

แล้วก็เรื่องเรื่องกฎหมายใหม่ที่เข้ามาใช้ก็คือเรื่องของการมีบุตร เดิมที กฎหมายสันนิษฐานว่าเด็กเกิดมากับหญิงคนไหน แล้วเป็นคู่สมรสของใคร คนนั้นคือบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร ประเด็นว่าหญิงกับหญิงสมรสกัน ถ้าหญิงกับหญิงสมรสกันแล้วหญิงคนหนึ่งท้อง เด็กคนนี้เป็นลูกใคร โดยข้อสันนิษฐานกฎหมายก็คือต้องเป็นลูกของหญิงผู้นี้ ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้ขัดโดยสิ้นเชิง ก็จะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติต่อไปที่จะเกิดปัญหาจากเรื่องของกฎหมายการสมรสเท่าเทียม ซึ่งอนาคตมันก็คงจะเห็นประเด็นนี้

ผู้เข้าร่วม 12 : เรื่องการบุตรของ LGBT ที่เป็นผู้หญิง ถ้าเป็นผู้ชายกับผู้ชาย ก็ไม่มีปัญหานี้เกิดขึ้น เพราะว่ามันไม่ท้อง แต่ถ้าเป็นผู้หญิงกับผู้หญิงท้องแน่นอน ถ้าท้องแล้วใครล่ะเป็นพ่อ

ถ้าโดยข้อสันนิษฐานกฎหมายคือเธอเป็นพ่อแน่นอน แล้วเธอผู้นั้นอาจจะเป็นใครก็ไม่รู้ ก็คือปัญหาที่จะตามมา

ผู้เข้าร่วม 13 : เรื่องบิดาที่เลี้ยงดูตามความเป็นจริง พอลูกหรือพ่อประสบอุบัติเหตุ ไม่สามารถเรียกค่าอุปการะได้ ตรงจุดนี้ กฎหมายควรจะปรับเปลี่ยน หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเข้ามาหรือไม่ หรือปรับเปลี่ยน

ในส่วนของการละเมิด ในส่วนของผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีที่เคยเจอพ่อแม่เขาเลี้ยงมาตั้งแต่เด็ก ทุกคนก็รู้หมด นามสกุลพ่อให้ใช้ทุกอย่างก็รู้ ลูกเขา เขาเลี้ยงมาจนจบปริญญาตรี ลูกเขาประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต แล้วคนที่ทำละเมิดไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้เขาเลยเหรอ เป็นประเด็นที่ขัดกับความเป็นธรรมมาก

ส่วนตัวที่เจอล่าสุดอาทิตย์ก่อน มีผู้เข้ามาปรึกษาที่สำนักงานอัยการ เป็นกรณีพ่อโดนรถชนเสียชีวิต พ่อกับแม่เลิกกันตั้งแต่เด็ก ตอนบุตรอายุได้ 13 ปี แม่ก็คือติดต่อไม่ได้เลย บุตรอยู่กับบิดาตลอด แล้วพ่อโดนรถชนเสียชีวิต กลายเป็นว่าบุตรเรียกอะไรไม่ได้ เช่นค่าอุปการะเลี้ยงดู ทั้ง ๆ ที่พ่อดูแลมาตั้งแต่เกิด แต่แม่คือติดต่อไม่ได้ ตั้งแต่เกิด

ผู้เข้าร่วม 14 : เรื่องสินสมรส จะมีปัญหามากอยู่เรื่องว่า ถ้าเขาไม่ได้จัดการหลังจากเขาสมรสกันแล้ว หรือหย่ากันแล้วไม่ได้จัดการสินสมรส ก็มีการฟ้องร้องกันเยอะเรื่องนี้ว่าเมื่อยังไม่จัดการก็ยังเป็นสินสมรสอยู่ ถ้าเขาไม่ได้ระบุนะ ถ้าสินสมรสอายุความ 10 ปี การจัดการสินสมรสต้องเสร็จภายใน 10 ปี การจัดการทรัพย์สิน เพราะฉะนั้นก็อยากให้ชัดเจนไปเลยว่าในกรณีที่ไม่จัดการสินสมรส จะดำเนินการอย่างไร อีกคนหนึ่งก็เอาไปขาย อีกคนหนึ่งก็มาฟ้อง หมายความว่าต้องการให้แก้ไขเรื่องนี้ให้ชัดเจนว่าในกรณีที่ไม่ได้แบ่งสินสมรสกัน จะให้ดำเนินการอย่างไร หรือให้อายุความเท่าใด ผมเห็นว่าควรจะเขียนแบบว่าถ้าไม่จัดการสินสมรส แล้วทรัพย์อยู่กับใคร ถ้าไม่จัดการสินสมรสภายใน 5 ปี ก็ให้ตกเป็นคนที่มีชื่ออยู่ หรือที่ผู้ที่ครอบครองไป เหมือนกับการกรณีการจัดการทรัพย์มรดก

กระบวนกร : โดยปกติกฎหมายเขียนว่ากรณีที่ต้องหย่าตาม**มาตรา 1523** หรือ **มาตรา 1522** ก็ต้องแบ่งสินสมรสกันคนละครึ่ง แต่ว่ากฎหมายไม่ได้กำหนดเวลาว่า ต้องแบ่งสินสมรสให้เสร็จภายในเมื่อไหร่ พอไม่ได้กำหนดเวลา บางครั้งคู่สมรสก็ไม่ดำเนินการจัดการสินสมรส แต่พอฝ่ายหนึ่งเปลี่ยนความคิด ต้องการแบ่งสินสมรส อีกฝ่ายก็อ้างว่าให้ไปฟ้องคดี และเกิดปัญหากรณีที่ทรัพย์สินถูกโอนไปให้คนอื่นแล้ว คนอื่นก็เลยรับเคราะห์ไปด้วย

ผู้เข้าร่วม 14 : อยากทราบว่าเรื่องการหย่าของกฎหมายต่างประเทศ จะต้องทำการฟ้องเท่านั้นเพื่อจัดการสินสมราให้จบใช่มั้ยคะ เช่น เกาหลีใต้ที่เวลาจะหย่า จะไม่ได้มาจูงมือกันไปหย่าเท่านั้น เขาจะต้องมีทนายทั้งสองฝ่ายมา แล้วก็ไปตกลงจัดการสินสมรสกันเลย ส่วนตัวเห็นว่าควรแก้ไขให้บังคับต้องจัดการสินสมรสภายหลังการหย่าทันที ไม่ควรที่จะไปจัดการสินสมรสภายหลัง ซึ่งจะกระทบต่อบุคคลภายนอกผู้รับโอนทรัพย์สินโดยสุจริต

กระบวนกร : กฎหมายหย่าของบางประเทศไม่มีระบบการหย่าโดยความยินยอม ต้องให้ศาลสั่งเท่านั้น แต่ว่าบางประเทศที่หย่าโดยความยินยอมก็มีกรณีที่กำหนดให้ทำจัดการสินสมรสกันตอนนั้นเลย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็น่าจะแก้ประมาณอย่างนี้หรือไม่ เพื่อให้ยืดหยุ่น เพราะในทางปฏิบัติ แม้กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ แต่ว่าถ้าคู่สมรสที่มีทรัพย์สินเยอะๆ ก็จะจัดการตอนนั้นเลยเพราะส่วนใหญ่นายทะเบียน ก็จะถามอยู่แล้วว่าคุณมีอะไรบ้าง จัดการในตอนนั้น ส่วนใหญ่เขาก็ถามตั้งแต่ตอนนั้น แต่พอหย่าไปแล้ว หย่าแล้วไม่แบ่งสินสมรสแล้ว สุดท้ายก็คือแบ่งกันไม่ได้ แล้วก็ต้องมาฟ้องอีกครั้งหนึ่ง

ผู้เข้าร่วม 15 : ประเด็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และบุตร คือ ในเรื่องนี้ที่ผมเจอปัญหา เช่น บุตรที่เกิดจากหญิงที่ทำการหย่าร้าง 310 วัน ให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรของชายที่เพิ่งหย่าร้าง ซึ่งกฎหมายนั้นเกิดมาเมื่อเป็นร้อยปีแล้ว คือทุกวันนี้มีเทคโนโลยีที่สามารถยืนยันตัวได้ พวกนี้ผมขออนุญาตเรียกว่าเป็นกฎหมายปิดปากทั้งหมด หรือแม้กระทั่งการฟ้องเพิกถอนเกี่ยวกับเรื่อง การรับรองการเป็นบุตร มีปัญหาเรื่องระยะเวลา คือมันไม่มีช่องกฎหมายที่ทำให้เกิดช่องตรงนี้เลย ผมเจอเคสปัญหา เคสหนึ่ง ชาวเวียดนามอพยพมาอยู่ที่ไทย ชาวเวียดนามมาทำมาหากินที่ไทย ปรากฏว่ามีบุตรเกิดที่ไทย แต่คนเวียดนามนั้น ไม่อยากจดทะเบียนรับรองบุตร ให้เป็นคนสัญชาติเวียดนาม เชื้อชาติเวียดนาม แต่จริง ๆ บุตรได้สัญชาติไทย โดยหลักดินแดนอยู่แล้ว ใช่ไหมครับ แต่เขาไปอาศัยญาติที่ได้สัญชาติไทย แล้วไปจดเป็นรับรองเป็นบุตร ออกมารับรองบุตร ให้เป็นบุตร ให้มีสิทธิเข้าถึงการศึกษา เข้าถึงการรักษาพยาบาล คือ พ่อแม่ของเด็กเป็นคนเวียดนามทั้งสองคน แต่สมมติเขานำน้องสาวตัวเองที่เข้ามาก่อน แล้วได้สัญชาติไทยไปแล้ว มาจดทะเบียนรับรองบุตร ตอนที่บุตรเกิดหรือในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ไม่มีปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นมาทันที ตอนที่คนที่รับรองบุตรเสียชีวิต หรือบุตรเสียชีวิตก่อนคนที่รับรอง ซึ่งหลักมรดกตกทอดแก่ทายาทเป็นเส้นตรงใช่ไหมครับ บุตรที่เสียชีวิต มีมรดก คนที่รับรองบุตรก็อยากได้ ทั้งที่ไม่เคยมีส่วนได้เสียเลย แต่ผู้ที่ทำการเลี้ยงดูจริง ๆ คือพ่อแม่ชาวเวียดนาม ซึ่งได้สัญชาติไทยภายหลังจากที่เด็กเกิด

ปัญหาก็คือว่าพอเกิดปัญหาขึ้นจริง ใครที่จะมีสิทธิรับมรดกนี้ ถ้าตามกฎหมาย ก็บอกว่าตามเอกสารทางปกครองใช่ไหมครับ กรณีนี้ก็ต้องฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตร บางกรณีโดนเรื่องอายุความปิดปากตามกฎหมายอีก

ผู้เข้าร่วม 16 : เรื่องที่ผมเจอล่าสุดเลย แต่งงานครอบครัว แต่งงานกันใหญ่โตในจังหวัดขอนแก่น แต่งงานกันได้สามเดือนไม่จดทะเบียนสมรส แต่สาเหตุที่แต่งงานกันฝ่ายหญิงอ้างว่าท้องกับฝ่ายชาย หลังจากนั้น ไม่มีการอยู่กินด้วยกันเลย หลังจากแต่งงานกับฝ่ายชาย แอบไปคลอดลูกไม่ยอมรับรอง ฝ่ายหญิงไม่ยอมรับรองฝ่ายชายให้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร แต่ฝ่ายหญิงอ้างว่าเป็นบุตรของฝ่ายชายนะ จึงมีประเด็นปัญหาเกิดขึ้นมาทันทีว่าฝ่ายชายต้องการรู้ว่าบุตรคนนั้นเป็นบุตรของใคร แต่ไม่มีกฎหมายตรงนี้ให้อำนาจฝ่ายชายในการดำเนินคดีในการขอตรวจ DNA ได้เลย เพราะคุณไม่ได้รับรองเป็นบุตร และคุณไม่ได้จด

ทะเบียนสมรส ถ้าคุณจดทะเบียนสมรสคุณจะต้องได้ข้อสันนิษฐานกฎหมายว่า เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ในทางกฎหมายสิ่งที่แก้ไขได้คือว่าต้องขอรับรองบุตร ฝ่ายชายต้องเป็นคนขอรับรองบุตร หากฝ่ายหญิงบอกว่ายอมให้รับรองบุตรก็ได้ แต่ความเป็นจริงบุตรนั้นไม่ใช่บุตรของฝ่ายชาย ปัญหาก็เกิดขึ้นมาอีกเพราะคุณแต่งงานจดทะเบียนโดยอ้างว่าท้อง แต่คุณไม่เคยอยู่กินด้วยกันมาก่อน ลูกคนนี้เกิดกับใคร

กระบวนกร : วัตถุประสงค์ของกฎหมายครอบครัว สิ่งสำคัญที่สุดคือ การคุ้มครองเด็ก เพราะฉะนั้นพอคุณคุ้มครองเด็ก บางอย่างคลุมเครือก็ไม่เป็นไร กฎหมายมองว่าคุณเลี้ยงดูมาถึงสิบปีแล้ว คุณหมดสิทธิที่จะไปร้องขอ แม้คุณจะสงสัยว่าหน้าตาไม่เหมือนฉัน คุณไม่ใช่ลูกฉัน คุณก็หมดสิทธิที่จะไปร้องขอว่าคุณไม่ใช่พ่อแล้ว

ผู้เข้าร่วม 16 : กรณีบิดาเป็นทหารผ่านศึกเสียชีวิต มีเงินมรดกเป็นบำเหน็จตกทอดทหารผ่านศึก ที่เจอลักษณะนี้ คือ บิดาที่เสียชีวิตไปรับรองบุตรของน้องสาวตัวเองขึ้นมา ซึ่งมีมาตราที่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียจะฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตรได้ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่จดทะเบียนรับรองบุตร หรือไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันที่เด็กเกิด กลับกลายว่าเด็กคนนี้พอจดทะเบียนรับรองบุตร เพื่อให้มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาล หรือสิทธิอื่น ๆ ปัจจุบันเขาไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ แต่วันดีคืนดี คุณพ่อเสียชีวิตแล้ว ปรากฏว่าเขาจะมารับมรดกของพ่อ

ผู้เข้าร่วม 17 : ผมว่าประเด็นนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยด้วยที่สามารถมองได้หลายมุม แต่ว่าเรื่องของการพิสูจน์ความเป็นพ่อเป็นเรื่องกฎหมายปิดปาก เรื่องอายุความ เรื่องการกระทำของพ่อ ที่สมัยก่อนมีการพิสูจน์กันได้ยาก แต่ทุกวันนี้มีเรื่องนี้มีเทคโนโลยีที่สามารถตรวจดีเอ็นเอได้

ผู้เข้าร่วม 18 : กฎหมายปิดปากใช้เทคโนโลยีดีที่สุด กฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องขอปฏิเสธการพิสูจน์และบิดา ควรมีเรื่องของการอนุญาตให้ใช้เทคโนโลยีเข้าไปช่วยระบุให้ชัดเจน

.....

4. กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : ผมขอยื่นเป็นหนังสือเลยแล้วกันนะครับ เกี่ยวกับแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 681** วรรค 3

กระบวนกร : พูดเพิ่มเติม สักนิดหนึ่งไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 1 : สำหรับผม คฑาวุฒิ ชาติมนตรี ตำแหน่งพนักงานไต่สวนจากสำนักงาน ป.ป.ช. (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ) จังหวัดกาฬสินธุ์นะครับ วันนี้ก็อยากจะมาขอแสดงความคิดเห็นว่าควรที่จะมีการทบทวนหรือแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เกี่ยวกับการค้ำประกันหรือไม่อย่างไร

ในส่วนตัวของผม ต้องการอยากจะให้แก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 681** วรรค 3 เนื่องจากปัจจุบันนี้**มาตรา 681** วรรค 2 จะระบุไว้แต่เพียงว่า ในการค้ำประกันหนี้ในอนาคตแบบหนี้มีเงื่อนไขที่อาจบังคับให้เป็นผลได้จริง ให้ระบุจำนวนเงินสูงสุดที่ค้ำประกัน แต่ถ้าหากว่าเป็นหนี้ที่มีการกำหนดแน่นอนแล้ว กฎหมายไม่ได้มีการบังคับ เหมือนกับหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข ว่าจะต้องมีการระบุจำนวนเงินสูงสุดที่มีการค้ำประกันไว้ อย่างที่ได้บัญญัติเอาไว้ใน**มาตรา 681** วรรค 3 ปัจจุบันที่ระบุว่า ในสัญญาค้ำประกัน ให้มีการระบุหนี้ หรือสัญญาที่ค้ำประกัน แล้วให้ผู้ค้ำประกันรับผิดเฉพาะหนี้ หรือสัญญาที่ค้ำประกันเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการบังคับให้ระบุในสัญญาค้ำประกันว่า ให้ระบุจำนวนเงินที่มีการค้ำประกันด้วย

ฉะนั้นในทางปฏิบัติมันจะมีการทำสัญญาค้ำประกันจำนวนมากที่ให้ผู้ค้ำประกันรับผิด ในหนี้ประธานที่ลูกหนี้ได้ทำไว้เต็มจำนวน ซึ่งไม่เปิดโอกาสให้ผู้ค้ำประกัน เลือกรับผิดเฉพาะที่ตัวเองมีศักยภาพในการชำระหนี้ ยกตัวอย่างเช่น นายเอ ไปกู้ยืมเงินจากธนาคารหนึ่งล้านบาท โดยธนาคารบังคับให้มีผู้ค้ำประกัน นายบี จึงไปทำการค้ำประกันโดยสัญญาระบุว่า “นายบี เป็นผู้ค้ำประกันหนี้ ที่นายเอ ทำกับธนาคาร ในหนี้จำนวนหนึ่งล้านบาท” แต่ไม่สามารถเปิดโอกาสให้ระบุว่าขอรับผิดจำนวนห้าแสนบาทได้ ดังนั้นจะเกิดปัญหาทางปฏิบัติดังนี้ ก็คือเมื่อ นายเอ ซึ่งเป็นลูกหนี้ชั้นต้นผิดนัดชำระหนี้ ธนาคารก็จะมีการมาเรียกร้องเอากับผู้ค้ำประกัน โดยให้รับผิดในหนี้จำนวน 1 ล้านบาท พร้อมกับดอกเบี้ย และก็ค่าเสียหายอื่น ๆ ตามลำดับใช่ไหมครับ ซึ่งหากเป็นอย่างนี้แล้ว นายบี ในฐานะผู้ค้ำประกันก็จะเกิดปัญหาในการไม่มีเงินพอมาชำระหนี้ เพราะว่าในทางปฏิบัติแล้วผู้ค้ำประกันหลาย ๆ คนเอง เขาก็มักจะมีปัญหาเวลาที่ลูกหนี้เขาผิดนัด โดยตัวเองจำเป็นจะต้องไปรับผิดชอบในหนี้ที่ตัวเองไม่มีความพร้อมที่จะชำระ พอมีการไล่เบี้ยหรือมีการเรียกร้องขึ้นมา ตนเองก็ขาดสภาพคล่อง จึงจำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบ แล้วพอไปยืมเงินนอกระบบ ก็จะเกิดปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัว แล้วก็ปัญหาเศรษฐกิจในเชิงภาพรวมตามมา

และแน่นอนว่าการกู้ยืมเงินนอกระบบ ก็คือการทำสัญญากู้ยืมเงินโดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ฉะนั้นหากมีการระบุให้สัญญาค้ำประกันทุกฉบับและทุกกรณีต้องมีการระบุจำนวนเงินที่ค้ำประกันไว้ ก็จะเป็นการลดปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบ ปัญหาสังคมเศรษฐกิจก็จะลดลงเช่นเดียวกัน ฉะนั้นหากคำนึงถึงข้อดีตรงนี้แล้ว มาเทียบกับข้อเสียที่ว่า การระบุจำนวนเงินในสัญญาค้ำประกันอาจจะทำให้เป็นภาระต่อลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ที่ต้องไปหาผู้ค้ำประกันหลายคน เพื่อค้ำประกันในหนี้ฉบับหนึ่งเพิ่ม แต่หากเทียบแล้ว เมื่อมีการระบุจำนวนเงิน จะทำให้ปัญหาในการกู้ยืมเงินนอกระบบลดลง ปัญหาสังคม และ

ปัญหาครอบครัวก็ลดลง เมื่อเทียบสัดส่วนระหว่างข้อดีและข้อเสียนี้แล้ว ผมเชื่อว่าประชาชนและประเทศชาติจะได้ประโยชน์มากยิ่งกว่า ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจน ผมเลยทำเป็นลายลักษณ์อักษรในความเห็น

กระบวนกร : จะได้ไม่หลุดประเด็นนะครับ คือก็จะต้องระบุไปชัดเจน ใน**มาตรา 681** วรรค 3

ผู้เข้าร่วม 1 : จากเดิมระบุอย่างนี้แล้วมีแบบใหม่

กระบวนกร : ผมตั้งประเด็นหารือได้ไหม โดยปกติการลงลายมือชื่อในฐานะที่เป็นผู้ค้ำประกัน เขาก็ไม่ค่อยจะอ่านกัน เพราะว่าก็ไม่ค่อยมีความรู้ ปกติก็ผู้ค้ำประกันมักจะมาเซ็นกันด้วยความคุ้นชิน เช่น เป็นญาติกัน เป็นเพื่อนสนิทกัน หรือขอให้มาช่วยแบบนี้ ควรจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายเจ้าหนี้หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินที่จะต้องชี้แจงหรือว่าอธิบายเรื่องความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้ผู้ค้ำประกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หรือว่าความรับผิดของตัวเองที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตแบบนี้ อันนี้ผมชวนหารือนะ ปกติก็ไม่น่าจะมีหน้าที่มาพูด แต่ว่าผมหารือว่าเห็นยังไง พอดีตรงนี้มันน่าจะเกี่ยวเนื่องกัน

ผู้เข้าร่วม 1 : ครับ ตามข้อหารือของท่านอาจารย์พิทักษ์นะครับ ผมก็เห็นด้วยที่ควรที่จะกำหนดภาระหน้าที่ ให้กับทางเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน ขอย้ำว่าต้องเป็นสถาบันการเงิน ถึงจะต้องมีหน้าที่ในการอธิบายถึงความเสี่ยงให้กับผู้ที่จะมาเป็นผู้ค้ำประกัน เพราะว่าผู้ค้ำประกันไม่ใช่ลูกหนี้ชั้นต้น แต่เป็นบุคคลภายนอกที่ยอมมาผูกพันตัวเอง เพื่อชำระหนี้ให้กับลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้

ฉะนั้นการให้หลักประกันของเขาจึงต้องมีมากกว่าการที่ลูกหนี้ชั้นต้นมาทำสัญญากับตัวเอง ดังนั้นผมจึงเห็นด้วยที่จะระบุเอาไว้ในมาตราใดมาตราหนึ่งว่า ให้เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน มีหน้าที่ที่ต้องอธิบายเกี่ยวกับบทบัญญัติ หรือความเสี่ยงของผู้ค้ำประกันให้ผู้ค้ำประกันทราบ และต้องมีการลงนามเป็นลายลักษณ์อักษร

กระบวนกร 1 : ยิ่งถ้ารู้อย่างนี้ประกอบกับจำนวนเงินที่ชัดเจน แน่นอนที่เราเสนอ ผมว่าถ้าแก้ไขกฎหมายเรื่องนี้น่าจะดีมากขึ้น

ผู้เข้าร่วม 1 : แต่ธนาคารหรือสถาบันการเงินก็อาจจะสู้ได้ว่า ก่อนเซ็นผู้ค้ำประกันต้องอ่านแนวคำพิพากษาก็เป็นอย่างนั้นน่ะ คุณเซ็นเท่ากับว่าคุณอ่านแล้ว เว้นแต่มีพฤติการณ์อื่นว่ามีการถูกหลอกลวง

กระบวนกร : บางทีเราเป็นนักกฎหมายเอง เราก็อ่านบางข้อไม่ค่อยเข้าใจเหมือนกันนะ อันนี้ต้องยอมรับโดยตรง สำหรับชาวบ้านหรือว่าคนที่ไม่ได้เรียนกฎหมาย ผมว่าอ่านสองบรรทัดก็น่าจะปวดหัว แต่ว่าถ้าเกิดมีการพูดคุย ผู้เข้าร่วมเห็นว่าอย่างไร แต่ว่าประเด็นดีเลยครับ

กระบวนกร : เมื่อกี้เขาคุยกันเรื่องค้ำประกันว่า เขาจะเสนอ**มาตรา 681** วรรค 3 คือต้องระบุจำนวนเงิน ว่าจะค้ำประกันในวงเงินเท่าไหร่ ซึ่งเขียนชัดเจนในกฎหมายเลย สองคือ ผมก็หารือเพิ่มเติมว่าอย่างนี้ในกรณีเป็นเรื่องค้ำประกัน ควรจะกำหนดในกฎหมายให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายเจ้าหนี้หรือไม่ โดยเฉพาะสถาบันการเงินว่า ให้อธิบายถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก่อนที่จะลงนาม อันนี้ผมก็ถามประเด็นถัดไปว่าด้วยความที่ว่าการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา มีโทษทางอาญา ใน พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ในทางปฏิบัติบางทีก็จะใช้ตรงนี้เป็นเครื่องมือในการบีบบังคับฝ่ายเจ้าหนี้ ผมอยากจะขอความเห็นกรณีนี้มีความเห็นยังไงสมมติกรณีเข้าอาญาเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

ผู้เข้าร่วม 3 : ณ ตอนนี้ ถ้าสภาพความเป็นจริง เรื่องของดอกเบี้ยที่เกินอัตรา จะมาในรูปแบบของเบี้ยปรับ คือจะแฝงมาในภาพที่เป็นเบี้ยปรับก่อน พอเข้ามาในลักษณะเบี้ยปรับ กฎหมายก็เปิดช่องไว้ว่า ให้ศาลพิจารณาปรับลดได้ตามความเหมาะสม ทำให้กลายเป็นว่าไม่ได้เป็นการเรียกดอกเบี้ยโดยตรง คือดอกเบี้ยที่แฝงอยู่ ก็จะกลายเป็นว่าภาระหน้าที่จะมาตกอยู่ที่ศาลว่า ศาลคิดว่าเบี้ยปรับแพงไปหรือเปล่า

แล้วก็ประเด็นที่ว่า ถ้าจะกำหนดบังคับในกฎหมายไว้เลยว่า ให้กำหนดว่า ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดเท่าไหร่ในมูลหนี้นี้ เป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะตอนนี้เป็นทางเลือกเฉย ๆ ว่าคือกฎหมายบัญญัติไว้ แค่ว่าให้เป็นทางเลือกว่า ผู้ค้ำประกันจะเสนอตนเข้ารับผิดเท่าไหร่ คือถ้าเราจะปรับปรุงไปอีกขั้นหนึ่งว่า ให้กำหนดไปเลย บังคับเลยว่าต้องกำหนดว่าผู้ค้ำประกันต้องรับผิดเท่านี้ หรือจะทำเป็นโครงสร้างว่า ให้รับผิดไม่เกิน 2 ใน 3 ส่วน ของจำนวนหนี้ ก็ได้

ผู้เข้าร่วม 1 : ขออนุญาตเพิ่มเติมเลยครับ การที่ผมเสนอให้มีการระบุจำนวนเงิน ที่มีการค้ำประกันไว้ใน**มาตรา 681** วรรค 3 ก็เป็นการสอดรับแล้วก็สอดคล้องกับหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป ก็คือหลักความสมัครใจในการทำสัญญาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เพราะว่าผู้ค้ำประกันตน ตัวเองไปผูกพันชำระหนี้ของคนอื่น คนที่จะมีสิทธิและมีโอกาสในการเลือกรับผิด เฉพาะวงเงินที่ตัวเองมีศักยภาพในการชำระหนี้ ไม่ใช่เป็นการบังคับ ด้วยอำนาจที่เหนือกว่าของตัวเจ้าหนี้ หรือแล้วแต่บริบททางสังคมอะไรก็แล้วแต่ ทำให้ผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบในหนี้ของคนอื่นที่ตนไม่ได้ก่อขึ้น เกินกว่าศักยภาพของตัวเอง

ผู้เข้าร่วม 3 : ต้องมีอำนาจต่อรอง คือตอนนี้เวลาแบบว่าเราไปกู้เงิน ผู้กู้ ผู้ค้ำประกันก็จะเป็นแบบว่าจับมือกันไป สมมติสามคน ผู้กู้ ผู้ค้ำประกันก็จะมีการกู้วนเวียนกัน อยู่ในสามคนนั้นเลยทำให้เกิดภาวะที่ว่าเสียเปรียบ ถ้าเพิ่มตรงนี้เป็นเงื่อนไขว่ากำหนดไปเลยว่าคนนี้รับผิดเท่าไหร่ ก็จะเป็นประโยชน์ขึ้นครับ

ผู้เข้าร่วม 1 : เพราะขนาดในสัญญาจำนอง ยังกำหนดเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและคดี **มาตรา 708** ที่ต้องระบุวงเงินที่มีการจำนอง ทำไมค้ำประกันถึงไม่ระบุเหมือนกันล่ะ แต่ไประบุเฉพาะหนี้ในอนาคตหรือหนี้มีเงื่อนไข ก็จึงอยากให้กำหนดทุกกรณี

ผู้เข้าร่วม 3 : คือต้องมีหลักประกันให้ดี เหมือนจำนองบ้างก็จะเป็นประโยชน์ โดยพื้นฐานคือจำนอง ถ้าจำนองแล้ว จำนองได้เท่าไหร่ หนี้มันก็หนี้ หมดสิ้นไปเท่านั้น

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ครับ ซึ่งการจำนองก็คือต้องเป็นทรัพย์สินของตัวเองถึงจะจำนองได้ ซึ่งการจำนองหนี้ของตัวเอง กฎหมายยังบังคับให้ระบุวงเงินเลย แต่การค้ำประกันคือการที่ตัวเองไม่ได้ก่อหนี้ตั้งแต่แรก แต่ไปผูกพันโอนชำระหนี้ให้บุคคลอื่น ดังนั้นจึงควรมีหลักประกันความเป็นธรรมให้กับผู้ค้ำประกันมากยิ่งกว่าการจำนองด้วยซ้ำไป ทั้งนี้เป็นตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา หรือ Freedom of Contract

ผู้เข้าร่วม 4 : พี่อยากเพิ่มว่า เมื่อถูกบังคับชำระหนี้ หรือผิดนัดแล้ว ควรจะให้สิทธิลูกหนี้ ที่เป็นคนค้ำประกัน มีสิทธิปลดหนี้เฉพาะส่วนของตัวเอง สมมติว่า ค้ำประกันอยู่เก้าคน แล้ววงเงินมีหนึ่งล้านสองแสน แบบนี้ไม่ใช่ว่าผู้ค้ำประกันจะต้องไปชำระหนี้ทั้งหมดหนึ่งล้านสองแสน หรือพี่ถูกยึดทรัพย์คนเดียว ในหนี้ทั้งหนึ่งล้านสองแสน ผู้ค้ำประกันควรจะใช้สิทธิในส่วนของตน นำหนี้ที่ต้องรับผิดมาหารเลย จากผู้ค้ำประกันทั้งหกคนแบบนี้ ผู้ค้ำประกันควรมีสิทธิที่จะไปรับผิดเฉพาะส่วนที่ตนต้องรับผิด แล้วก็ไม่ต้องรับผิดในหนี้อื่นอีก พี่ว่ามันควรจะกำหนดให้เขาจำกัดความรับผิดของคนอื่นได้ กรณีที่เราไม่อยากผูกพันไปกับผู้ค้ำประกันคนอื่น

กระบวนกร 1 : ก็คือไม่สมควรที่จะเป็นลูกหนี้ร่วม

ผู้เข้าร่วม 4 : ประการที่หนึ่ง พอเราจะชำระหนี้ เราต้องถูกฟ้องใช่ไหมคะ เพราะลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ เราต้องถูกฟ้อง เมื่อผู้ค้ำประกันยอมที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้ว แต่ขอสัดส่วนของผู้ค้ำประกันคนนั้น เพื่อจะหลุดออกมาแบบนี้ ควรจะให้สิทธิได้เลยโดยไม่ต้องมาทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ปรับโครงสร้างหนี้ หรือหนังสือร้องขอบริษัทอนุมัติอะไรแบบนี้ แล้วก็พอเห็นทรัพย์ว่าเราค้ำประกันจำนวนที่เยอะ ธนาคารก็ไม่อนุมัติเราแบบนี้ พี่ก็เลยมองว่าการค้ำประกันจริง ๆ อยากให้ยกเลิกออกไปเลย แต่ว่าถ้ายกเลิกไม่ได้ ก็ต้องมีการคุ้มครองผู้ค้ำประกันบ้าง เพราะคนเขาไม่มีความรู้ถูก อันนี้ประเด็นของพี่นะ

กระบวนกร 1 : อาจจะต้องหาสมดุลระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ เพราะว่าเจ้าหนี้ก็คงอาจจะต้องอยากมีหลักประกันอะไรอย่างนี้

ผู้เข้าร่วม 1 : แล้วก็ขออนุญาตขอเสริม ข้อหารือของทางท่านอาจารย์พิทักษ์ด้วยครับ ที่บอกว่าอยากจะให้เพิ่มภาระหน้าที่ของเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินให้มีการแจ้งถึงสิทธิ รวมถึงความเสี่ยงของผู้ค้ำประกัน ก่อนที่จะมีการลงนามเป็นสัญญาค้ำประกัน อยากจะให้เพิ่มบทบัญญัติไว้ในมาตราหนึ่ง หรืออาจจะไปแฝงไว้ใน**มาตรา 681/1** ก็ได้ว่า ตามข้อตกลงใด ที่กำหนดเอาไว้แตกต่างจากมาตราดังกล่าว ให้ตกเป็นโมฆะ เพราะว่าเขาจะอาศัย**มาตรา 151** ในการกำหนดไว้แตกต่าง โดยที่ไม่ตกเป็นโมฆะ

กระบวนกร 1 : เป็นข้อเสนอที่ดีมาก เพราะว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ใช่กฎหมายเกี่ยวด้วยความสงบ เพราะฉะนั้นตกลงยกเว้นได้หลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา ดี ๆ ครับ ถ้ามีบทลงโทษ (Sanction) ก็จะกลายเป็นว่า วัตถุประสงค์ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ก็เป็นโมฆะ

ผู้เข้าร่วม 4 : ผมเสนอประเด็นเรื่อง พ.ร.บ.หลักประกันทางธุรกิจ กับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ น่าจะกำหนดนิยามแยกกันให้ชัดเจน ที่ผ่านมา มีกรณีบริษัทที่เอาสัญญาทางแพ่งกู้ยืมปกติเอาไปขู่ชาวบ้าน เอาไปฟ้องในส่วนของ พ.ร.บ.หลักประกันทางธุรกิจ ซึ่งพ.ร.บ.ดังกล่าวนั้นมีความผิดฐานอาญา จึงขอเสนอว่าควรจะนิยามให้ชัดเจน หากผิดสัญญาทางแพ่งก็ควรจะไปบังคับทางแพ่ง

ผู้เข้าร่วม 5 : สำหรับผม ผมรู้สึกว่าจะมีมาตราหนึ่งที่เกี่ยวกับการบังคับจำนอง ก็คือ**มาตรา 733** ที่ผมรู้สึกว่ามาตรฐาน (Standard) ของกฎหมายจะแปลก ๆ นิดนึงสำหรับผม ก็คือกฎหมาย**มาตรา 733** ที่บอกว่า ถ้าตัดสินใจบังคับจำนองหรือทรัพย์จำนองหลุด ถ้าไม่ได้ทำข้อตกลงยกเว้นไว้ ก็คือจะทำให้ไม่สามารถที่จะบังคับชำระหนี้ จากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ที่ไม่ใช่ทรัพย์สินที่จำนองไว้ ผมรู้สึกว่ามาตรฐาน (Standard) ควรจะเป็นในทางกลับกัน ก็คือถ้าไม่ได้ทำข้อตกลง ก็คือสามารถที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ได้ แต่ถ้าจะทำข้อตกลง ก็จะเป็นข้อตกลงที่ยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิด จากการที่บังคับจำนองแล้ว ได้ทรัพย์สินไม่พอกับหนี้ที่ค้างชำระไว้ครับ ผมมองว่าเป็นอย่างนั้น

เพราะว่าอย่างคนที่มีความรู้ในเรื่องของกฎหมายเรื่องนี้ เขาจะรู้ว่าควรทำข้อตกลงยกเว้นไว้ แต่ถ้าชาวบ้านที่ไม่ได้รู้เรื่องข้อกฎหมายนี้ไว้แล้วไม่ได้ทำข้อตกลงยกเว้นไว้ แต่พอสุดท้ายอุตส่าห์ได้ทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันจำนองมาทั้งที พอจะบังคับจำนอง ทรัพย์สินนั้นมันราคาถูกกว่าหนี้ที่ติดไว้ สุดท้ายก็ถ้าอยากได้ราคาเต็ม ก็จะบังคับจำนองไม่ได้ อะไรประมาณนี้ครับ

ผู้เข้าร่วม 6 : อันนี้ขออนุญาตเสนอความเห็นว่า ปกติแล้วในทางปฏิบัติ ก็จะทำสัญญายกเว้น **มาตรา 733** ไว้อยู่แล้ว ก็เลยพูดง่าย ๆ น่าจะเป็นหมันในทางปฏิบัติครับ มาตรานี้

ผู้เข้าร่วม 5 : ผมมองว่า ควรเขียนข้อกฎหมาย ในทางกลับกันก็คือ ถ้าบังคับจำนองหรือจำนองหลุด ไม่ครบตามนี้ที่ติดไว้ ควรเป็นเรื่องที่สามารถบังคับจากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ได้ แล้วถ้าจะทำข้อตกลงยกเว้น ค่อยไปทำข้อยกเว้น ให้ไม่สามารถที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้

ผู้เข้าร่วม 6 : แสดงว่า จะให้มันเป็นหลักเดียวกันกับ**มาตรา 213** ใช่ไหมครับ ที่ว่าสามารถบังคับได้ทุกอย่างจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ใช่ไหมครับ ซึ่งเราจะใช้หลักการเดียวกันในการบังคับชำระ จากทรัพย์จำนอง ให้เหมือนกับบังคับชำระจากหนี้ทั่วไปของลูกหนี้ชั้นต้นใช่ไหมครับ ตาม**มาตรา 214** ก็คือบังคับได้ทุกอย่างจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ใช่ไหมครับ จะเปลี่ยนหลักการให้มาใช้หลักการเดียวกัน

ผู้เข้าร่วม 3 : อย่างนี้ควรจะจัดหมวดหมู่ ไปที่มาตราไหนดี

ผู้เข้าร่วม 5 : ยกเลิกไปเลย จะได้ใช้มาตราเดิมที่เป็นมาตราพื้นฐาน ที่ผู้เข้าร่วม 6 กล่าวถึง

ผู้เข้าร่วม 6 : ก็คือยกเลิก**มาตรา 733** แล้วไป แล้วไปใช้แค่ **มาตรา 214** อย่างเดียวเลยหรอ อันนี้ขอร่วมแสดงความคิดเห็นครับ ถ้าสมมติผมเป็นชาวบ้าน กลับกันผมเป็นชาวบ้าน แล้วเอาทรัพย์สินตัวเองไปจำนอง หนี้กู้ยืมเงินธนาคารของตัวเอง การมี**มาตรา 733** ไว้ จะเป็นการคุ้มครองผมในฐานะชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้จำนองมากกว่าหรือเปล่า เพราะว่าถ้าผมเป็นชาวบ้านกู้ยืมเงินหนึ่งล้าน มีที่ดินหนึ่งแปลงเอามาเป็นทรัพย์จำนอง ถ้าสมมติว่ายังคงมี**มาตรา 733** เอาไว้ เวลาที่ธนาคารเขาจะไปบังคับยึดทรัพย์จำนองไปขายทอดตลาด ถ้าเกิดว่าไม่พอ ก็เป็นประโยชน์ต่อตัวผมในฐานะชาวบ้านหรือไม่ ที่ไม่จำเป็นต้องถูกยึดทรัพย์รายอื่น จากการกู้ยืมเงินกับธนาคาร ซึ่งเป็นเจ้าหนี้สถาบันการเงิน เพราะว่าโดยส่วนมากแล้ว การทำสัญญาจำนอง มักจะทำสัญญาจำนองกับทางเจ้าหนี้ ที่เป็นสถาบันการเงินใช่ไหมครับ มันน้อยรายที่จะเป็นเจ้าหนี้ แต่ก็มีอยู่ใช่ไหม

ผมก็เลยมองว่ามันอาจจะสามารถมีข้อโต้แย้งกลับไปหรือเปล่า ในแง่ที่ว่า**มาตรา 733** ตกลงแล้วมันจะเป็นคุณ หรือจะเป็นโทษของชาวบ้านมากกว่า อันนี้เป็นคำถามแลกเปลี่ยนเฉย ๆ เพราะว่าสุดท้ายแล้วการมี **มาตรา 733** ไว้ ก็ยังสามารถยกเลิกได้ ด้วยการระบุให้ยกเว้น**มาตรา 733** สุดท้ายก็นำกลับไปใช้หลัก **มาตรา 214** อยู่ดี ประมาณนี้

ผู้เข้าร่วม 1 : อาจารย์พิทักษ์ครับ ข้อเสนอของผม ที่ระบุไว้เพียงว่า ให้แก้ไข**มาตรา 681** วรรค 3 โดยที่ไม่มีการระบุไว้ว่าให้ ข้อตกลงที่กำหนดไว้ต่าง ๆ เป็นโมฆะ เนื่องจากว่า**มาตรา 681** วรรค 3 มันกำหนดไว้

ใน **มาตรา 685/1** อยู่แล้วว่า กรณีฝ่าฝืน**มาตรา 681** วรรค 3 ให้ตกเป็นโมฆะ ฉะนั้นการแก้**มาตรา 681** วรรค 3 ก็ถือว่ามีผลตกเป็นโมฆะด้วยครับผม **มาตรา 685/1** ก็เพียงพอแล้วครับผม โดยอัตโนมัติอยู่แล้วประมาณนี้ครับ

ผู้เข้าร่วม 7 : เป็นเรื่องของกู้ยืมครับ ส่วนมากนายทุนจะให้เซ็นสัญญากู้ไว้ แล้วก็ไปกรอกตัวเลขทีหลัง ปัญหาที่ผมประสบการณ์เจอก็คือ ผมเป็นทนายความฝั่งผู้กู้ยืมเงิน ก็ประสบปัญหาด้วยตัวเอง แต่ว่าศาลมักจะมองว่า ถ้าไม่เป็นความจริงเราจะเซ็นทำไม โดยปกตินายทุนเขาจะให้เราเซ็นไว้ แล้วก็ไปเติมตัวเลขทีหลัง

ผู้เข้าร่วม 8 : เพราะผู้ให้กู้ยืมเงิน ต้องการคิดดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งตอนเซ็นสัญญาผู้ให้กู้ไม่ได้ระบุจำนวนดอกเบี้ยไว้ แล้วพอเราเซ็นสัญญา เขาจะบวกดอกเบี้ยกับเงินต้น แล้วก็บอกว่าดอกเบี้ยร้อยละ 15 อันนี้ทางผู้เข้าร่วม 7 เขาก็สู้คดีมา

กระบวนกร 1 : แล้วในทางนำสืบ ว่าอย่างไรครับ

ผู้เข้าร่วม 7 : ในทางนำสืบ ศาลชั้นต้นของผมยกฟ้อง เหตุเกิดที่ศาลจังหวัดมหาสารคาม แต่ว่าปัญหาคือ มันต้องเป็นภาระการพิสูจน์ของผู้กู้ ผมก็ต้องเอาลายมือผู้กู้ไปตรวจกับพิสูจน์หลักฐาน ยุ่งยากมาก แล้วก็ต้องเสียเงิน ไม่ต่ำกว่าหมื่นถึงสองหมื่น ตรวจลายมือว่าเป็นลายมือชื่อของผู้กู้หรือเปล่า ซึ่งผู้ให้กู้เขาก็ต่อสู้ว่า ไม่ใช่เป็นลายมือชื่อของผู้ให้กู้ เพราะพิสูจน์กันจนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาว่า ยกฟ้อง ก็คือ ฝั่งผู้ให้กู้ ชนะคดี ศาลไม่เชื่อสัญญา คดีนี้สืบแก้แล้วก็คือพิสูจน์ลายมือ เพราะว่าผู้ให้กู้เป็นคนเขียนตัวเลข เป็นตัวเลข แล้วก็วันที่อะไร เขาแก้ไขหมด ปัญหาตรงนี้ก็ยังเจอบ่อยครับ ส่วนมากนายทุนจะให้เซ็นเอกสารไว้ก่อน เซ็นลายมือชื่อผู้กู้ แล้วก็ไปกรอกตัวเลขเอา คือบางกรณี คือชาวบ้านเขาไม่มีเงินไปต่อสู้คดี ก็สืบฝ่ายเดียว ยึดที่ดิน ยึดอะไรไป

กระบวนกร 1 : อันนี้เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นชีวิตจริงเลย คำถามคือว่า ถ้าเราจะแก้ไขเพิ่มเติม ให้มันเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นบทบัญญัติ มันควรจะอยู่ในหมวดหมู่ใด หรือว่ามีข้อความทำนองใดมีบทลงโทษ (Sanction) อะไรยังไง ประมาณนี้ครับ พอจะแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 7 : ผมว่าถ้าในความคิดผมคือ ส่วนมากในทุน นายทุนที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน โดยเฉพาะหนี้นอกระบบ เพราะว่าค่อนข้างที่จะมีกรณีคิดดอกเบี้ยเกินที่กฎหมายกำหนด ก็อยากให้มีบทโทษอย่างเรื่อง พ.ร.บ.เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ผมเห็นด้วยเพิ่มให้มีโทษจำคุก จำคุกไม่เกิน 2 ปีก็ว่าไป แต่ว่าก็อยากให้แก้กฎหมายเรื่องของนายทุน กรณีสถาบันการเงิน ผมเข้าใจอยู่ คือชาวบ้านก็ต้องมีเงื่อนไขเยอะ เวลาไปกู้ชาวบ้านก็กู้ผ่านยาก ส่วนตัวก็อยากให้แก้กฎหมายเรื่องของนายทุนมากขึ้น อาจจะเพิ่มโทษทางอาญา

กระบวนกร 1 : ผมขออนุญาตหารือ เรื่องนี้อาจจะไม่มีผิดมีถูก ประเด็นนี้เราก็จะพูดในมุมคุ้มครองลูกหนี้ แต่ถ้าสมมติว่ามีลูกหนี้ที่ไม่สุจริต แล้วใช้มาตรการทางอาญาในการบีบบังคับเจ้าหนี้ อย่างนี้ท่านเห็นว่าเป็นปัญหาไหม

ผู้เข้าร่วม 8 : มีปัญหา แต่ผมมองว่าน่าจะเกิดขึ้นน้อยกว่า เพราะการเข้าถึงแหล่งเงิน ถ้าเทียบกับชาวบ้าน ชาวบ้านเข้าถึงธนาคารยากมาก ชาวบ้านไม่มี Non-Bank ไม่มี Credit Union ที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งเงินได้ เพราะฉะนั้น วันที่ไปทำสัญญาต่อหน้านายทุน เราใช้คำว่านายทุนก็แล้วกัน เขาให้เซ็นอะไรก็ยอม เพราะต้องการเงิน หักหน้าซองผมก็เคยเจอ เอาสามล้านหักไว้หกแสน ก็เกิดขึ้นที่ชุมแพ นี่ผมก็กำลังจะฟ้องณ ตรงนั้นน่ะถูกเอาเปรียบเราก็ต้องยอม เพราะว่าแน่นอน เราไม่มีทางเลือกอื่น ที่จะเข้าถึงธนาคารแห่งประเทศไทยได้ เราก็เป็นชาวบ้าน

ผู้เข้าร่วม 9 : ถ้าอย่างนั้นควรจะกำหนดให้มีการบันทึกภาพไว้ระหว่างที่มีการทำสัญญา กำหนดไว้ในกฎหมายครับ ระบุไว้ในมาตราใดมาตราหนึ่งของประมวลแพ่งและพาณิชย์ หรือออกกฎหมายพิเศษออกมาก็ได้ เพื่อควบคุมปัญหาแบบนี้

ผู้เข้าร่วม 7 : เพราะขนาด พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ยังบังคับใช้ตำรวจได้เลยว่าต้องถ่ายคลิป กรณีนี้ขณะทำสัญญา ก็ควรมีการบันทึกวีดีโอหรือบันทึกภาพ

ผู้เข้าร่วม 8 : จริง ๆ ตอนนี้ผมบอกลูกความเลยนะ ตอนทำสัญญาให้ถ่ายภาพไว้ เพราะตอนนั้นมันยังดีกันอยู่ เขาก็ยอมให้ถ่าย เหมือนเราถ่ายกันอย่างนี้แหละ แต่ตอนที่มันเป็นปัญหานั่นแหละมันจะได้นำมาใช้

ผู้เข้าร่วม 9 : ผมว่ามันก็จะสอดรับกับหลักกฎหมายพยานหลักฐานด้วยว่า ความจริงย่อมมีหนึ่งเดียว ฉะนั้นเราอย่าไปโต้เถียงเรื่องเอกสาร โต้เถียงต่อความจริงเลยระหว่างทำสัญญา ต้องบังคับว่าให้มีการถ่ายคลิปวีดีโอ และเพื่อใช้ในการยื่นเวลามีการฟ้องร้องบังคับคดี

กระบวนกร 1 : ผมหารืออีกนิดนึง เวลากู้อาจจะจำแนกเป็นกู้นอกระบบกับกู้ในระบบ ควรจะกำหนดเพดานของอัตราดอกเบี้ย จำแนกเป็นวัตถุประสงค์ในการกู้หรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น กู้ยืมเงินไปใช้ในครัวเรือนควรจะอัตราดอกเบี้ยประมาณเท่าไหร่ กู้ยืมเงินสำหรับประกอบธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมควรจะอัตราดอกเบี้ยเท่าไหร่ ควรจะเป็นแบบนี้ไหม

ผู้เข้าร่วม 8 : เห็นด้วยครับ ผมเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยสิบห้าเปอร์เซ็นต์ควรจะแก้ไขได้แล้ว เพราะถามกันตรง ๆ ไม่มีใครเอาเงินไปให้ แล้วได้ดอกเบี้ยเดือนละบาทหรอก หนึ่งร้อยบาทก็ได้บาทนึง ในความเป็นจริงไม่มีแล้ว เหมือนอาจารย์บอกว่าควรจะจำแนกเป็นประเภท กู้ยืมในเชิงพาณิชย์ กู้ยืมในครัวเรือน อัตราดอกเบี้ยน่าจะมีอัตราที่ปรับเปลี่ยนไป

ผู้เข้าร่วม 10 : ขออนุญาตครับ ขอเสริมประเด็นเรื่องปัญหาหลักฐานในการกู้ยืมเงิน ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายแพ่งคดี**มาตรา 653** ว่าการกู้ยืมเงินเกินกว่าสองพันบาท ถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ ให้เปลี่ยนเป็นคำว่าหากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อก็ต้องรับผิด และภาพถ่ายหรือคลิปวิดีโอขณะมีการทำสัญญาเป็นสำคัญให้ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ ให้ระบุไว้ใน**มาตรา 653** วรรค 1 เลย ก็จะมีการแก้ปัญหาในตัวเองด้วยการแก้แค่ครั้งเดียว ก็คือบันทึกทั้งคลิปวิดีโอและทำสัญญาไปในเดียวกัน ถ้าหากว่าไม่ทำสองอย่างนี้ ก็ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

กระบวนกร 1 : เมื่อกล่าวถึง**มาตรา 653** วรรค 1 ทุกวันนี้เป็นโลกใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่กฎหมายบอกให้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด การลงลายมือชื่อเป็นลายลักษณ์อักษรควรจะเป็นไปตามสภาพการณ์ หรือสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่ อาจจะเขียนหลักกฎหมายให้มันสอดคล้องเพราะว่าทุกวันนี้เกิดจากการตีความของศาล ซึ่งก็ถูกต้องเป็นธรรม เช่นการแทงเพิกถอนที่ไม่มีในปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วม 8 : ตอนนี้ที่ผมเจอก็คือว่าเขาจะเปลี่ยนจากจำนองไปเป็นซื้อขายไปเลย เพื่อจะหลบจำนอง หลบขายฝาก แล้วก็มีคำมั่นกันกับนายทุนว่า เดี๋ยวมีเงินเมื่อไหร่สองปีมาเอาไป สัญญามีแค่นี้ อย่างที่ผมบอก คือว่า ณ วันที่เราไปเอาเงิน ให้ทำอะไรก็ทำ หักหน้าซองก็ยอม เพราะว่าเราอยากได้เงิน เราเข้าไม่ถึงแหล่งเงินอื่น กลายเป็นว่าจำนองกับขายฝากทำไว้ดี ที่แก้ไขปี พ.ศ. 2558 เขียนไว้ดีว่าให้ใช้เงินจำนวนเท่านี้ แต่ว่าพอใช้จริง เขาก็หลบไปเป็นขายไปเลย ขายขาดไปเลย เพราะว่าผมสู้คดีกับนายทุนบ่อย เดี๋ยวนี้เขาไม่ทำขายฝากจำนอง เขาหลบไปเป็นขายขาดไปเลย แต่มีคำมั่นกัน คำมั่นที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรว่า เดี๋ยวลื้อมีเงินลื้อมาเอาน่ะสองปี อย่างงี้เป็นต้น ใช่ไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 11 : มีประเด็นเรื่องจำนอง การบอกกล่าวบังคับจำนอง ต้องมีหนังสือมอบอำนาจด้วยไหมคะ เพราะว่าเราฟ้องคดีไป เขาบอกว่าการบอกกล่าวจำนองไม่ชอบ เพราะว่าไม่มีหนังสือมอบอำนาจจากผู้รับจำนอง มีสู้คดีแบบนี้ด้วยนะคะ แล้วมันต้องยังไงคะ

ผู้เข้าร่วม 12 : พี่ ณรงค์ ดาหาร นะครับ ประธานสภาทนายความ จังหวัดมุกดาหาร เรื่องสัญญากู้ยืมเน้นเรื่องสัญญามากเกินไป กู้ยืมที่ว่าเกินกว่าสองพันบาทต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ถ้ามีหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์มาก็ อิเล็กทรอนิกส์นั้นก็ย้ำไปอีกว่าต้องมีลักษณะว่าเหมือนไปกู้ยืมกันจริง มีการโอนเงิน ถ้าจะคุ้มครองชาวบ้านจริง ๆ ก็ที่บอกว่าอิเล็กทรอนิกส์น่ะ มันก็เหมือนสัญญานั่นแหละ คุณต้องคุยกันว่าจะกู้ยืมกัน ทีนี้ชาวบ้านก็เสียเปรียบ บางทีไม่ได้กู้ ไม่ได้พูดไว้ในแชทมากมาย ได้พูดอยู่แต่เนื้อหายังฟังไม่ได้ว่ากู้ยืม ในเมื่อกฎหมายบอกว่าคุณต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็ควรจะกำหนดให้ข้อความในแชท มีฐานะเป็นเนื้อหาของสัญญา

ผู้เข้าร่วม 12 : ควรจะมีหลักเกณฑ์ที่คุ้มครองผู้ค้ำประกันมากกว่านี้ เพราะการไปค้ำประกันก็เหมือนกับไปตายแทนลูกหนี้ เพราะผู้ค้ำประกันต้องนำทรัพย์ของตนไปเป็นหลักประกันเพื่อชำระหนี้ของลูกหนี้

อย่างบังคับคดีของศาล การบังคับคดีของศาลยังมีการผ่อนปรน ให้มีการสามารถประนีประนอมกับเจ้าหนี้เพื่อผ่อนชำระหนี้ได้

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ไหมครับ ค้ำประกันเป็นบุคคลภายนอกไปค้ำประกันหนี้ให้คนอื่น เวลามีการบังคับชำระหนี้ กลับใช้หลักมาตรา 214 แต่ผู้จำนอง จำนองหนี้ตัวเอง กลับไปใช้ 733 ได้ กลับกลายเป็นว่า ทางเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเลือกที่จะบังคับตามหนี้จำนองหนี้ประธานหนี้สามัญ

.....

5. ประกันภัย

กระบวนกร : มีอะไรจะเสนอเกี่ยวกับประเด็นประกันภัยที่มีความเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กว้างเกินไป ไม่มีความชัดเจน อะไรอย่างนี้เป็นต้น หมายถึงว่าเวลาท่านดำเนินคดีเกี่ยวกับเรื่องของประกันภัย หรือประกันวินาศภัย แล้วเมื่อพูดถึงมาตรานี้จะเกิดปัญหาขึ้นมา ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรที่จะแก้ไขจุดไหน อย่างนี้เป็นต้น

ผู้เข้าร่วม 1 : ส่วนตัวเจอปัญหา เวลาเอาไปใช้ว่าบริษัทประกันภัยจ่ายช้า ทำให้ชาวบ้านได้รับการเยียวยาช้ามาก

ผู้เข้าร่วม 2 : ในส่วนกฎหมายมันไม่ค่อยมีปัญหา แต่จะมีปัญหาในการปฏิบัติมากกว่า ส่วนมากบริษัทประกันจะบอกว่าให้ศาลพิพากษาก่อน เมื่อได้คำพิพากษาถึงจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนประกันภัย

ผู้เข้าร่วม 1 : นอกจากนั้นหากแพ้คดี ก็จะอุทธรณ์ต่อไปอีกเพื่อจะยื้อเวลาจ่ายค่าสินไหมทดแทน ทั้งที่ไม่มีสิทธิจะชนะคดี ทำให้ชาวบ้านก็ได้รับเงินล่าช้า

ผู้เข้าร่วม 3 : เจอปัญหาเกี่ยวกับประกันชีวิต ที่กฎหมายกำหนดให้ไม่ใช่มรดก แต่ว่ามีปัญหาที่ว่าผู้ตายไม่ได้ระบุผู้รับประโยชน์ไว้ แต่เขาเสียชีวิต แล้วก็มีภรรยาที่จดทะเบียนสมรส มีลูก มีทายาทเยอะแยะเลย คือว่ากรมธรรม์ไม่ได้ระบุผู้รับผลประโยชน์ ควรจะมีการระบุให้ชัดเจน

กระบวนกร : หมายถึงว่า กรณีไม่มีการระบุไว้ว่าบุคคลใดเป็นผู้รับประโยชน์ ให้ตกแก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมาย ใช่ไหม

ผู้เข้าร่วม 3 : ควรไปแก้ให้ชัดเจนว่า ถ้าในกรณีซึ่งไม่ระบุผู้รับผลประโยชน์ไว้ ทายาทโดยธรรมควรจะระบุคู่สมรส คู่สมรสที่จดทะเบียน หรือไม่ก็คู่สมรสที่อยู่กินฉันสามีภรรยาก็ได้ จะเป็นธรรม ไม่ต้องมาฟ้องทุกวันนี้ต้องไปเจรจากันที่ คปภ. (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย) ทุกที

ผู้เข้าร่วม 4 : ส่วนตัวเคยเจอกรณีแม่เป็นบุคคลต่างด้าว ไม่มีเอกสารแสดงสิทธิใด ๆ มีบุตรที่เกิดจากชายไทย เวลาจะยื่นขอรับค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัยไม่จ่ายให้ เขาต้องบอกว่าต้องมีคำสั่งศาลว่า ผู้ตายเป็นบุตรโดยชอบของบิดาก่อน คือเป็นกรณีที่ผู้ชายสัญชาติไทยแต่งงานกับหญิงสัญชาติลาวซึ่งไม่เป็นผู้เข้าเมืองมาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีเอกสารอะไรเลย ไม่ได้รับรองบุตร เกิดบุตรขึ้นมา ต่อมาบุตรโดนรถคู่กรณีชนตาย มีประกันชั้น 1 ประกันจะจ่ายให้ต่อเมื่อ เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ต่อมาเมื่อไปยื่นคำร้องให้ศาลสั่ง ศาลบอกว่าไม่สามารถจะสั่งให้ได้ เนื่องจากผู้ตายไม่มีสภาพบุคคล บริษัทประกันอยากต้องการทราบว่าผู้ตายเป็นบุตรโดยชอบของผู้ร้อง เพื่อขอรับค่าสินไหมทดแทน เพราะแม่เขาเป็นคนต่างด้าวไม่มีเอกสารอะไรเลย เป็นคนลาวที่เข้ามาโดยผิดกฎหมาย ไม่มีเอกสารใดที่ยืนยันว่าคนนี้เป็นมารดาของผู้ตาย แต่เขาก็อาศัยอยู่ด้วยกัน มีตัวตนอยู่ แต่ว่าไม่มีเอกสารสิทธิ ซึ่งบุตรเกิดในประเทศไทยมีสูติบัตร

ผู้เข้าร่วม 4 : กรณีนี้พ่อยื่นขอรับค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทประกันภัย ซึ่งทำให้ลูกเขาตาย บริษัทประกันภัยบอกว่าต้องไปเอาคำสั่งศาลมาว่าคุณเป็นบิดาโดยชอบของเด็ก เมื่อไปยื่นคำร้องศาลสั่งให้ไม่ได้ เนื่องจากเด็กไม่มีสภาพบุคคลแล้ว เพราะเด็กตายไปแล้ว ซึ่งเขามีลูก 3 คน แต่ศาลรับรองให้กับบุตร 2 คนที่ยังมีชีวิตให้พ่อเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย แม่เขาไม่มีสัญชาติไทย เป็นคนต่างด้าวเพราะว่าไม่มีเอกสาร

อะไรเลยที่จะยืนยันว่าเป็นมารดาของบุตร แต่ในใบสูติบัตรก็ระบุอยู่นะว่าเป็นบุตรของนางนี้ สัญชาติลาว แต่แม่ไม่มีเอกสารที่จะมาแสดงตัวเองเลยว่าคือผู้หญิงตามสูติบัตร

กระบวนกร : ก็คือประกันอุบัติเหตุ แต่ว่าก็เป็นในส่วนของบริษัทประกันภัยกลางใช่ไหมคะ

ผู้เข้าร่วม 4 : เราเป็นผู้เสียหาย รถยนต์เขามีประกันชั้น 1 เขาขับมาชนเด็กที่เล่นอยู่ เขาพร้อมที่จะจ่าย แล้วเราจะทำยังไง

ผู้เข้าร่วม 1 : ก็เป็นปัญหาไว้ว่าจะทำยังไง เพราะไม่มีผู้รับประโยชน์ด้วยเหตุที่แบบว่าลูกก็ตาย แม่ก็ไม่มีเอกสารแสดงสิทธิ พ่อก็ไม่สามารถรับรองว่าเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายได้

ผู้เข้าร่วม 4 : กรณีนี้ควรจะแก้ตรงนี้ไว้ว่า ถ้าปรากฏทางทะเบียนว่าบุคคลนี้เป็นบิดา ก็ควรจะจ่ายให้ตามใบสูติบัตร หรือตามใบทะเบียนบ้าน แล้วแต่กรณี

ผู้เข้าร่วม 3 : ยังมีอีกปัญหาหนึ่งเป็นเรื่องของทะเบียน น่าจะเป็นเรื่องของสถานทูต สถานทูตลาว กงสุลลาว ว่าเขาอ้างว่าเป็นคนที่นั่นใช่ไหมล่ะ ให้กงสุลลาวมาพิสูจน์ว่าเขาเป็นคนลาวจริงไหมอย่างนี้ค่ะ

ผู้เข้าร่วม 3 : เรื่องประมาทร่วมเจอเยอะเลย กรณีต่างฝ่ายต่างประมาท ทีนี้ฝ่ายที่รถชนเสียชีวิต แล้วฝ่ายที่ทำประกันเป็นคนที่ไม่เสียชีวิตก็ถือเป็นจำเลยในคดีอาญา แต่ก็ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย เพราะประมาทร่วม แต่อัยการฟ้องตาม**มาตรา 44/1** ไม่ได้ ต้องไปฟ้องบริษัทประกัน ต้องฟ้องแพ่งแก่บริษัทประกันภัย แยกเป็นอีกคดี เพื่อพิสูจน์ว่าใครประมาทมากน้อยกว่ากัน ซึ่งไม่เข้าใจว่าทำไมถึงไม่ใช้ข้อเท็จจริงในคดีอาญาด้วย พอมาฟ้องใหม่แยกเป็นอีกคดี ทำให้ต้องเสียค่าธรรมเนียม เสียค่าขึ้นศาล

กระบวนกร : ก็จะเป็นเรื่องประมาทร่วมทำให้ผู้ทำประกันภัยไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย เมื่อไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ก็ทำให้ไม่สามารถฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาได้ ตามมาตรา 44/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา

ผู้เข้าร่วม 5 : ปัญหาที่ผมเจอบ่อยในเรื่องการบอกกล่าวความจริง **มาตรา 865** คือปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เวลาเราไปทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคาร จะเป็นสัญญาที่เป็นลักษณะสภาพบังคับ ให้ทำกับสัญญากู้เงินกู้ตรงนั้น ประกันวงเงินหรือประกันความเสี่ยง คือว่าง่าย ๆ คือสมมติว่าคุณจะไปกู้เงิน คุณต้องซื้อประกันพ่วงด้วย ประกันชีวิต หรือประกันวินาศภัยด้วยซ้ำ คือสถาบันการเงิน หรือพวกนายทุนพวกนี้ เขาจะมีลักษณะ

เชิงบังคับ ถ้าคุณไม่ซื้อประกันพวกนี้ คุณจะไม่ได้วงเงิน กู้ไม่ได้ แล้วสุดท้ายคือจะโดนปิดปากด้วยลักษณะที่ว่าเราเป็นโรคอะไรก็ช่าง แต่เราต้องซื้อประกัน เคยเจอปัญหากับตัวเองตรงที่ว่าเคยฟ้องคดีแบบนี้ เคยไปกับสถาบันการเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

กระบวนกร : แล้วกรณีนี้ เข้าเงื่อนไขในการประกันภัยได้เหรอ

ผู้เข้าร่วม 5 : คือสมมติว่าผมเป็นโรคเบาหวาน ผมเป็นโรคความดันโลหิตสูง แต่ผมต้องการใช้บริการสินเชื่อตรงนี้ แล้วตัวแทนของบริษัทนั้น เขาบอกว่าจะกรอกข้อมูลให้ แล้วนำมาให้คุณเซ็น เหมือนให้เซ็นอย่างเดียว กรณีนี้จะเป็นเหมือนข้อสัญญาไม่เป็นธรรมด้วยอย่างหนึ่ง ตรงที่ว่าคุณเซ็นไปแล้ว แต่ปรากฏว่าคนนั้นเกิดเสียชีวิตด้วยสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่ใช่โรคที่ระบุ สุดท้ายบริษัทประกันมาปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนด้วยเหตุตาม**มาตรา 865** ผมเข้าใจเรื่องเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายตามมาตรานี้ว่า คือการที่ผู้เอาประกันภัยต้องบอกความจริง ต้องบริสุทธิ์ใจ ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้รับประกันภัยที่จะต้องซักถาม

กระบวนกร : แต่ว่าก็แปลก ก็คือว่า เขาไม่ได้เสียชีวิตจากโรคเบาหวาน เพราะเป็นเหตุอย่างอื่น ไม่ควรที่จะเอามาใช้เป็นเหตุในการปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทน เพราะว่าเราบอกความจริงในส่วนของโรคนี้ แต่เวลาเขาอาจจะตีความเช่น เขาไม่ได้เป็นโรคเบาหวานก็จริง แต่ปรากฏว่าภาวะของโรคเบาหวานที่คุณไม่บอกนั้น ก่อให้เกิดเส้นเลือดตีบตัน ก็จะตีความไปอย่างนี้ เพื่อที่จะให้มันเกี่ยวข้องกับสิ่งที่คุณบอกมา แล้วก็ไม่จ่ายประกัน

ผู้เข้าร่วม 5 : แนวคำพิพากษาศาลฎีกาออกมาตามแนวนี้ทั้งหมดเลยว่าต่อให้คุณเสียชีวิตด้วยเหตุอื่น แต่คุณไม่บอกข้อความอันเป็นความจริง คุณก็ถือว่าเป็นไม่สุจริตชน แล้วบริษัทประกันภัย ก็สามารถที่จะปฏิเสธได้ คือตอนนี้บริษัทประกันอาศัยช่องนี้ ในการปฏิเสธการจ่ายเบี้ยประกันค่อนข้างจะเยอะมาก

ผมเชื่อแหละว่าเรื่องหลักประกัน เราลอกกฎหมายอื่นมา แต่ว่าทางความเป็นจริงโลกเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราอาจจะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมของบ้านเราได้ในเรื่องพวกนี้ ปัญหาเรื่องนี้เกิดขึ้นต้องดูเงื่อนไขหลาย ๆ อย่าง คือคนส่วนใหญ่บ้านเราแทบจะไม่เดินไปขอทำประกัน เดี๋ยวนี้การทำประกันจะพ่วงมากับสินเชื่อ เช่นประกันภัยรถยนต์ ประกันอะไรต่าง ๆ

ผู้เข้าร่วม 6 : ถ้าสมมติว่าปัจจุบันเขามีสินทรัพย์ดิจิทัล ถ้าเกิดว่าบริษัทประกันภัยจะออกแบบกฎหมายให้คุ้มครองสินทรัพย์ดิจิทัลด้วย อย่างเช่นว่าบิตคอยน์ สมมติว่าเรามีบิตคอยน์ ถ้าเกิดว่าเราทำประกันไปว่าถ้าวันหนึ่งบิตคอยน์จะหายไป ควรจะกำหนดให้กฎหมายมีมาตราที่ให้ความคุ้มครองทรัพย์สินที่เป็นดิจิทัลด้วย นอกจากทรัพย์สินธรรมดา

6. จ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วม 1 : กำลังคิดว่าเราควรแยกเป็นประมวลกฎหมายแรงงานไปเลย เพราะถ้ามีถึงขั้นสาม พ.ร.บ.ขนาดนั้นแล้ว ก็ทำเป็นประมวลกฎหมายแรงงานไปเลย รวมไว้กันเป็นอันเดียวที่จะได้จบเลย

กฎหมายแรงงานที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีเพียงประมาณ 10 กว่ามาตรา ในนั้นก็อาจจะไม่ครอบคลุมด้วย ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังไม่ชัดเจน ก็ควรจะมีเพิ่มในตัวกฎหมายแรงงาน หรือควรจัดระเบียบให้ชัดเจน

กระบวนกร : ปัจจุบันมีการจ้างงานหลายอย่างเลย ที่มีประเด็นต้องตีความเกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงานใช่ไหม ไม่ว่าจะเป็นสัญญาจ้างชั่วคราว (Part-time) พวกอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer)

ผู้เข้าร่วม 2 : เดี๋ยวนี้รูปแบบการจ้างงานเปลี่ยนแปลงไป บางครั้งงานที่จ้างก็แบ่งออกไปหลาย ๆ ส่วน ทำให้มีปัญหาเรื่องการตีความเกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงาน บางครั้งผมวินิจฉัยเรื่องการจ้างงานว่าเป็นจ้างแรงงานหรือเป็นสัญญาจ้างทำของได้ยาก เวลาจะฟ้องศาลยุติธรรมหรือจะเป็นศาลแรงงาน เพราะว่าคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจ้างแรงงานก็เก่า คืออาจจะไม่จำเป็นต้องมีสัญญาก็จริง แต่ว่าสัญญาจ้างแรงงาน ดูเรื่องอำนาจบังคับบัญชา ใช่ไหม จุดตัดของจ้างแรงงานกับจ้างทำของ บางทีมันก้ำกึ่งเลย เพราะอำนาจบังคับบัญชาก้ำกึ่งมาก แล้วคำพิพากษาศาลฎีกาก็ยังเป็นฎีกาหลักปีหลายสิบปีที่แล้ว ซึ่งระบบการทำงานนั้นแตกต่างกับการทำงานในปัจจุบัน

กระบวนกร : ก็คือปัญหาว่า นิยามของสัญญาจ้างแรงงานกับจ้างทำของ ยังมีความคลุมเครืออยู่

ผู้เข้าร่วม 2 : ใช่ครับ เวลาที่จะฟ้องต้องค้นเยอะมาก ว่ามีอำนาจบังคับบัญชาจริงหรือไม่ แล้วก็ต้องสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน เพราะถ้าเกิดไปมีคำพิพากษาศาลฎีกากลับว่าไม่เป็นคดีแรงงาน ควรจะย้อนสำนวนกลับมาที่ศาลแพ่งเสียเวลากันอีกแล้ว ลูกความก็จะเดือดร้อน

ผู้เข้าร่วม 3 : ปัจจุบันกฎหมายที่คุ้มครองพนักงานจ้างชั่วคราว (Part-time) ยังมีความไม่ชัดเจน มีช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้พนักงานจ้างชั่วคราว (Part-time) เสียเปรียบ ควรจะมีการกำหนดให้ชัดเจน

ผู้เข้าร่วม 4 : เห็นด้วยครับ เพราะถ้าหากเป็นสัญญาจ้างแรงงาน จะมีกฎหมายเข้ามาดูแลลูกจ้างเยอะ แต่ถ้าเกิดเป็นจ้างทำของ จะถูกตัดสิทธิอะไรทุกอย่างออกหมดเลย รวมทั้งประกันสังคมด้วย ผมว่าให้กำหนดให้ชัดเจนไปเลย ว่ากรณีนี้ เป็นสัญญาจ้างแรงงานหรือขยายการตีความอำนาจบังคับบัญชา เพราะกรณีสัญญาจ้างชั่วคราว (Part-time) ถามว่ามีอำนาจบังคับบัญชาหรือไม่ บางทีก็อาจจะไม่มีนะ เช่นสั่งงานเสร็จ เรา

เอาผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นสาระสำคัญใช่ไหม เขาไม่ต้องเข้างานด้วยซ้ำ เมื่อกฎหมายแรงงานไม่คุ้มครองเขา หากนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง หรือเขาเจ็บป่วยในระหว่างทำงาน เขาก็จะไม่ได้รับการคุ้มครอง

ผู้เข้าร่วม 5 : กรณีการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว จะมีพวกแรงงานเมียนมา เขาจะมีหัวหน้ากลุ่ม แล้วเวลาเขาเจ็บป่วย เข้าใจว่ามีประกันสังคมที่ให้ความคุ้มครองอยู่นะครับ

ทีนี้จะมีกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติ จะมีในเรื่องสัญชาติบุตรของคนต่างด้าว นอกจากนี้ มีปัญหาการทะเลาะวิวาท สมมติว่าเราจะฟ้องร้องเขา เราจะฟ้องนายจ้างได้ไหม แล้วเขาเป็นจำเลยที่สองหรือเปล่า เพราะบางทีเขารับจ้างต่อมาอีกที พอเสร็จงานนี้เขาก็ออกไป คือทำแค่งานเดียวแล้วจบ แล้วกฎหมายเราจะเข้าไปคุ้มครองคนต่างด้าวเท่ากับคนไทยหรือไม่ โดยหลักสัญชาติจะมีพรบคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ แล้วแรงงานต่างด้าว จะมีสหภาพแรงงานได้เหมือนของเราหรือเปล่าอะไรอย่างนี้ครับ

ผู้เข้าร่วม 6 : คือจังหวัดหนองบัวลำภู จะมีเรื่องปัญหา พ.ร.บ.จัดหางาน เช่น จะมีโพสต์ในเฟซบุ๊ก (Facebook) ประกาศจัดหางานว่าสามารถที่จะส่งคนไปเกาหลีได้ แต่ขอให้มาพบแล้วก็มีการค่าใช้จ่ายเบื้องต้น ห้าหมื่นบาท รวมกันหลาย ๆ คน ทีนี้ตัวแทนก็บอกว่าประมาณอีกสามเดือนจะได้เดินทางไป แต่ว่าชาวบ้านไม่รู้ว่าได้ดำเนินการผ่านกรมแรงงานหรือไม่ แต่ก็เอาเงินไปชำระ แล้วต่อมาก็ไม่ได้เดินทาง

ผู้เข้าร่วม 7 : ปัญหานี้คือความยากของคนที่ไม่รู้กฎหมายในการตรวจสอบการจ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วม 6 : ประเด็นต่อมาก็คือจะมีตัวแทนที่หลอกไปหลาย ๆ คน ในหลายจังหวัด โดยให้เสียค่าใช้จ่ายคนละห้าหมื่นบาท เมื่อผู้เสียหายมาปรึกษาทนายความ ทนายความมีความคิดเห็นว่าที่เขาบอกว่าเก็บยอด ห้าหมื่นบาทนี้หมายถึงว่า เขาอาจจะมองไปว่าประชาชนไม่รู้ข้อกฎหมาย คงไม่นำคดีมาฟ้อง จำนวนเงินก็น้อย แต่การเสียเงินคนละห้าหมื่นบาททั่วประเทศ ก็จะเป็นเงินจำนวนมาก เรื่องนี้ก็เป็นปัญหา

กระบวนกร : ก่อนหน้าประเทศไทยประสบวิกฤตโควิด อยากทราบว่าในช่วงโควิด มีการคุ้มครองดูแลแรงงานต่างด้าวหรือไม่ เห็นว่าอย่างไรบ้างครับ

ผู้เข้าร่วม 7 : โควิดนี่ รู้สึกว่าตอนนั้น นายจ้างจะกักตัวแรงงานต่างด้าวเลย เขาจะไม่ให้เอาออกมา แต่ว่าไม่รู้ว่านายจ้างจ่ายค่าชดเชยเหมือนอย่างที่คนไทยควรจะได้รับหรือเปล่า แต่ผมสังเกตได้ว่า ตอนนี้นายจ้างไม่จ้างคนไทยเลย มีแต่คนพม่ากับคนเขมร มีแต่คนสัญชาติอื่น เหมือนกับว่า ถ้าจ้างแรงงานชาวต่างชาติ นายจ้างสามารถควบคุมได้ แล้วลูกจ้างไม่หนีงาน น่าจะเป็นอย่างนั้นลักษณะนี้ แต่ว่าไม่รู้ว่านายจ้างใช้กฎหมายแรงงานเท่ากับคนไทยหรือไม่

ผู้เข้าร่วม 8 : กรณีเลิกจ้างแรงงาน แล้วนายจ้างเขาจะให้เซ็นสัญญาจ้างว่าไม่ติดใจเรียกร้องอะไรอีก รับเงินแค่นี้แล้วก็จบ ถ้าไม่ยอมเซ็นก็จะไม่ได้รับการจ้าง สุดท้ายลูกจ้างถูกไล่ออก แต่ได้รับเงินชดเชยแค่นิดเดียว ก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องได้ เพราะว่าได้ไปเซ็นหนังสือเหมือนกัน เซ็นหนังสือยอมรับแล้วว่าไม่ติดใจที่จะเรียกร้อง สิทธิที่ควรที่จะได้ก็ไม่ได้เพราะว่าลูกจ้างไปเซ็นสละสิทธินั้นแล้ว ปัญหานี้เจอเยอะมาก แล้วก็คือสู้ไม่ได้เลย ถามว่าเลิกจ้างไม่เป็นธรรมใช่ไหม ใช่ แต่คุณไปเซ็นสละสิทธิแล้ว ก็เรียกร้องไม่ได้ โดยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักในเรื่องนี้เลย

ผู้เข้าร่วม 9 : กรณีประกันสังคมไม่เคยแก้สักที คือผมเองก็เป็นนายจ้างคนหนึ่ง จ่ายค่าเบี้ยประกันสังคมให้ลูกจ้าง ให้เงินสมทบให้ลูกจ้าง เดือนหนึ่งก็ไม่ใช่น้อย ๆ แต่พอเกิดอะไรขึ้น เราไม่มีสิทธิอะไรเลย ทั้งที่เราจ่ายเท่าลูกจ้าง เราจ่ายห้าร้อยบาทต่อคน รัฐก็จ่ายห้าร้อยบาท ลูกจ้างก็หักไปห้าร้อยบาท รวมเป็นจำนวนหนึ่งพันห้าร้อย แต่พอสิทธิที่จะเกิดกับประกันสังคม ลูกจ้างได้ร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ไม่ว่าจะว่างงานอะไรก็แล้วแต่ เจ็บ เป็นตายอะไรได้หมด แต่นายจ้าง วันไหนที่ฉันไม่มีเงินสักบาท ธุรกิจฉันจะดำเนินการไม่ได้ รัฐไม่มีอะไรมาช่วยเลย ทั้งที่ฉันจ่ายค่าประกันสังคมเดือน เป็นแสนนะ จ่ายเงินเป็นแสน แต่ฉันไม่ได้อะไรเลย กับสิ่งที่แสนหนึ่งที่ฉันจ่ายไป อย่างน้อยก็คุ้มครองนายจ้างบ้าง เช่น ให้นายจ้างกู้เงินจากประกันสังคมได้ ไม่มีดอกเบี้ย กรณีที่ธุรกิจจะไม่สามารถดำเนินการได้ เพื่อฟื้นฟูกิจการ มีคนพูดมานาน แต่ไม่มีใครจะแก้เรื่องนี้

นายจ้างตาย กองทุนเงินทดแทนก็ไม่มาช่วย ทั้งที่นายจ้างจ่ายคนเดียวเลยนะ กองทุน แต่พอนายจ้างตายไม่ได้สักบาท แต่ลูกจ้างเกิดอุบัติเหตุ ลูกจ้างกลับได้รับการคุ้มครอง นายจ้างไม่ได้สิทธิใด ๆ เลย

ผู้เข้าร่วม 10 : ผมมองว่ามีปัญหาเกี่ยวกับฟรีแลนซ์ที่ยังไม่มีกฎหมายคุ้มครอง เช่น ผู้ประกอบอาชีพ Grab หรือผู้เขียนโปรแกรม เพราะหากพิจารณาว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ กฎหมายจ้างทำของก็อาจจะไม่ครอบคลุมถึงวิชาชีพพวกนี้ ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ไม่มีความสำเร็จของงานที่ชัดเจน งานที่ทำมีลักษณะต่อเนื่องไม่ได้เสร็จในคราวเดียว ทำให้มีลักษณะเป็นกึ่งสัญญาจ้างแรงงานกับจ้างทำของ เพราะเป็นงานบริการต่อเนื่อง เช่น สมมติเราเขียนโปรแกรมนี้มา โปรแกรมที่สร้างต้องอัพเดตอยู่ตลอดเวลา เราก็ต้องมาอัพเดตเรื่อย ๆ ลักษณะนี้จะเป็นสัญญาจ้างแรงงานหรือเป็นสัญญาเจ้าทำของ ก็อยากให้เขียนให้ชัดเจนว่าจะเป็นอย่างไร

ผู้เข้าร่วม 11 : เรื่องประเด็น ถ้าเกี่ยวกับเรื่องอาชีพนี้ ถ้าเป็นสัญญาจ้างแรงงาน คือ นายจ้างต้องรับผิด ในผลของการกระทำละเมิดด้วยใช่ไหมครับ ทีนี้ถ้าเกิดว่าเป็นกรณีที่ก้ำกึ่งระหว่างจ้างแรงงานจ้างทำของอย่าง Grab ถ้าตีความจริง ๆ ผมว่า Grab ไม่ใช่การจ้างแรงงาน เพราะว่าเขาเรียกตัวเองว่าเป็นพาร์ตเนอร์กับบริษัท บริษัท Grab ไม่มีหน้าที่ไปควบคุมการทำงาน เข้าออกเช้าเย็นของไรเดอร์ แต่ถ้าเกิดว่าไรเดอร์ขับรถไปชนคนข้ามถนน ถามว่าบริษัท Grab Thailand จะต้องรับผิดด้วยไหม ใช่ไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 10 : แล้วก็เรื่องสิทธิประโยชน์ของพวก Grab พวกฟรีแลนซ์ ที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

ผู้เข้าร่วม 11: ชดเชยแรงงานไม่มีเลย แรงงานสัมพันธ์ไม่มี สภาพแรงงานไม่มี เป็นการเอาเปรียบกลุ่มคนพวกนี้ คือจริง ๆ การจ้างแรงงานทุกวันนี้ด้วยลักษณะอาชีพที่แตกต่างจากสภาพสังคมในอดีต คือแต่ก่อน ในมุมมองสังคมบ้านเราก็จะเป็นสังคมใช้แรงงานกับสังคมราชการไปเลย แต่ปัจจุบันมีลักษณะการทำงานที่เป็นอาชีพอิสระมากขึ้น ถ้ามุมมองผมควรจะเพิ่มบทบัญญัติมาตราเกี่ยวกับงานที่การประกอบธุรกิจที่เป็นอาชีพอิสระขึ้นมาในเอกเทศสัญญาไปเลยอย่างนี้ครับผม

ผู้เข้าร่วม 12 : ประเด็นเรื่องสัญญาจ้างชั่วคราว (Part-time) น่าจะให้มาเป็นสัญญาจ้างแรงงาน เพราะถ้าตีความว่าเป็นสัญญาจ้างทำของ ผมมองว่าน่าจะเฉพาะกรณีผู้รับจ้างที่เป็นนิติบุคคลมากกว่า เช่น บริษัท หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งถ้ามีการผิดสัญญาจะสามารถที่จะบังคับอะไรได้ แต่ว่าในประเด็นนี้ ถ้าตีความว่าสัญญาจ้างชั่วคราว (Part-time) เป็นสัญญาจ้างทำของ ถ้าไม่มีการจ่ายค่าจ้าง ต้องฟ้องคดีทางแพ่งอย่างเดียว ถ้าเป็นสัญญาจ้างแรงงานจะมีการคุ้มครอง กรณีนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างเป็นคดีอาญาด้วย ก็จะมีช่องทางที่จะสามารถที่จะบังคับโดยอ้อม

กระบวนกร : ขอบคุณนะครับ

.....

7. หุ้นส่วนบริษัท

ผู้เข้าร่วม 1 : ผมมีประเด็นเรื่องการจัดประชุมพวกผู้ถือหุ้นอะไรต่าง ๆ คือ ถ้ากฎหมายไม่ได้ระบุชัดเจนว่า การประชุมจะต้องเป็นรูปแบบไหน เพราะทุกวันนี้ การประชุมสามารถประชุมแบบ conference ได้ แต่มีประเด็นว่าจะสามารถนับว่าเป็นการประชุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือเปล่า ก็คือพวกผู้ถือหุ้นหรือว่ากรรมการไปทำธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน

ผู้เข้าร่วม 2 : เรื่องปัญหาในเรื่องของกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท ส่วนใหญ่ที่เขาจะมาฟ้องร้อง จะเป็นการฟ้องเพิกถอนมติที่ประชุม การเพิกถอนมติที่ประชุม ก็ต้องเริ่มจากการประชุม โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ต้องมีการบอกกล่าวเชิญประชุม ให้บอกกล่าวเหมือนเป็นจดหมาย ไม่น้อยกว่า 7 วัน แล้วการประชุม ไม่ได้ระบุว่า ผู้ถือหุ้นต้องเข้าบริษัทหรือเปล่า ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย เช่น สมมติว่าบริษัทมีผู้ถือหุ้นหนึ่งหมื่นคน บริษัทมีผู้ถือหุ้นเยอะมาก ผู้ถือหุ้นจำนวนมากไม่

สามารถเข้าประชุมได้ทั้งหมดนะครับ การประชุมผ่านทางจอภาพหรือทาง conference จะถือว่าเป็นการผูกพันตามมติที่ประชุมของบริษัทหรือเปล่า

ผู้เข้าร่วม 3 : ใช่ครับ ที่เห็นด้วยอีกประเด็นหนึ่งคือ เรื่องของนิติบุคคลไปถือหุ้นในนิติบุคคลอื่น จะเป็นการซับซ้อนในเรื่องการบริหารหรือเปล่า จะเป็นเรื่องผลประโยชน์ขัดกัน (conflict of interest) หรือไม่

นอกจากนี้การส่งหนังสือเชิญประชุมทางอีเมลได้หรือไม่ เพราะว่าบริษัทมหาชนจำกัด เขาก็ใช้วิธีส่งทางอีเมลกันแล้ว เหมือนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ก็มีการวางแนวให้แล้วว่า ส่งจดหมายเชิญประชุมทางอีเมลหรือจัดประชุมทาง conference ถือเป็นการประชุมที่ชอบด้วยข้อบังคับของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) แต่ยังไม่มีการกำหนดไว้ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กระบวนกร : แล้วประเด็นประกาศโฆษณา ปัจจุบันบริษัทก็ต้องประกาศโฆษณา จึงอยากทราบว่าตอนนี้เราใช้วิธีแบบไหน หรือเราสามารถใช้ประกาศประกาศโฆษณาแบบออนไลน์ได้หรือไม่

ผู้เข้าร่วม 4 : ใช่ครับ เรื่องนี้ก็เป็นปัญหาเพราะส่วนใหญ่การประกาศโฆษณา ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์หรืออะไรที่เป็นกลุ่มลักษณะเฉพาะ คือทุกวันนี้ไม่มีใครอ่านหนังสือพิมพ์แล้ว เหมือนกรณีประกาศโฆษณาในกฎหมายล้มละลายเหมือนกัน คือไม่มีใครที่จะมาทราบในเรื่องพวกนี้แล้ว การประกาศลักษณะการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อออนไลน์จะดีกว่า ทุกวันนี้ศาลก็เริ่มประกาศทางอิเล็กทรอนิกส์กัน แต่ในเรื่องของบริษัทตอนนี้แนวปฏิบัติที่ทำกันคือ เรายังประกาศต้องไปจ้างวารสารอยู่ใช่ไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 3 : ใช่ครับ ประเด็นนี้ก็น่าสนใจ ในเมื่ออุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์กำลังจะตาย การประกาศดังกล่าวเป็นแค่ความชอบกฎหมายด้วยเฉย ๆ แต่ไม่รู้ว่าจะเป็นความชอบธรรมหรือไม่ เพราะว่าปัจจุบันคนก็ไม่ได้เข้าถึงการประกาศในหนังสือพิมพ์เลย เพราะวัตถุประสงค์การประกาศโฆษณาคือ ประการแรกคือเป็นแบบกับ ประเด็นที่สอง คือสามารถที่จะให้คนได้รับรู้ได้ ประเด็นนี้ก็น่าสนใจ

ผู้เข้าร่วม 4 : มีประเด็นที่แก้ไขล่าสุด จากผู้ประกอบการจาก 3 คน เป็น 2 คน ถ้าเกิดว่าแก้ให้เหลือสัก 1 คน จะเป็นอย่างไร จะเกิดความคล่องตัวในการตั้งบริษัทขึ้นหรือไม่ เพราะว่าผู้ก่อการก็ไม่ได้รับผิดชอบอยู่แล้ว ก็แค่ตั้งขึ้นมาก่อน ส่วนผู้ถือหุ้นหรือกรรมการก็ค่อยจดเปลี่ยนแปลงแก้ไขทีหลังก็ได้

กระบวนกร : แล้วเห็นยังไงกับการที่เวลาตั้งบริษัท ต้องมีทุนจดทะเบียนกี่เปอร์เซ็นต์นะ 25 แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงทุนจดทะเบียน คิดว่ามีความจำเป็นที่จะต้องแสดงทุนจดทะเบียนหรือไม่ เพราะว่าถ้าพูดในมุม

ของเศรษฐกิจ หากมีการกำหนดให้บริษัทต้องแสดงทุนจดทะเบียนก็จะแสดงว่าบริษัทมีความมั่นคงทางการเงินจริง และสามารถมองว่าเป็นความน่าเชื่อถือของบริษัทได้ คิดเห็นอย่างไรกับประเด็นนี้ครับ

ผู้เข้าร่วม 2 : ความเป็นจริงในทุกวันนี้ การก่อตั้งบริษัท ไม่มีใครนำเงินที่ลงหุ้นมาแสดงกันจริง ๆ ส่วนตัวผมมองว่าทุกวันนี้การจดทะเบียนก่อตั้งบริษัท เป็นเหมือนการจดทะเบียนในเอกสารที่แสดงว่า คุณถือหุ้นเท่าไหร่ บริษัทนี้รับผิดเท่าไหร่ แต่ความเป็นจริงไม่ได้มีหลักประกันได้เลยว่าจะมีทุนจดทะเบียนตามข้อมูลที่จดทะเบียนไว้ สมมติบุคคลภายนอกที่ต้องการเรียกร้องความรับผิดกับบริษัท กรรมการหรือผู้ถือหุ้นก็ลอยตัว เพราะว่าไม่มีการลงทุนกันจริง ๆ แสดงว่าบริษัทก็ไม่ได้น่าเชื่อถือ คือทุนจดทะเบียนหนึ่งล้านบาท แต่คุณไปทำกิจการสิบล้านบาท แต่สุดท้าย บริษัทก็รับผิดแค่หนึ่งล้านบาท เท่าจำนวนที่จดทะเบียน พอเกิดความเสียหายที่บริษัทหนึ่งล้านบาทนี่ ก็จ่ายจริงแค่ห้าพัน ค่าจดบริษัทเฉย ๆ คือคุณสามารถตั้งบริษัททุนจดทะเบียนหนึ่งล้านบาท ด้วยเงินแค่ห้าพันบาท

ผู้เข้าร่วม 3 : ส่วนตัวผมมองว่า ควรจะกำหนดให้บริษัทมีทุนจดทะเบียนอย่างน้อย 50 เปอร์เซ็นต์ของเงินที่จะลงทุน ไม่จำเป็นต้องเต็มก็ได้และต้องแสดงทุนจดทะเบียนได้ เพื่อเป็นหลักประกันว่า อย่างน้อยบริษัทคุณไปไม่รอด มีลูกหนี้ ลูกหนี้ก็สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินของบริษัทได้

ผู้เข้าร่วม 5 : ทุก ๆ วันนี้กับที่ทางสำนักงานรับจดทะเบียนบริษัท ผมก็เลยถามลูกความว่าจุดประสงค์ของการจดทะเบียนบริษัทคืออะไร ส่วนใหญ่เขาตอบว่า เพื่อลดความเสี่ยง สมมติทุนจดบริษัทหนึ่งล้านบาท แต่คุณไปขายห้าล้านบาท บริษัทก็รับผิดแค่ล้านเดียว ผู้ถือหุ้นก็ลอยตัวไม่ต้องรับผิด ผู้ถือหุ้นก็รับผิดในส่วนหุ้นที่ลง แค่นั้นเอง ซึ่งต้องไปดูทรัพย์สินของบริษัท ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีใครนำบริษัทมาถือทรัพย์สินอยู่แล้ว มีแค่บัญชีธนาคารของบริษัทแค่นั้นเอง ทำให้เกิดปัญหาต่อมาคือเรื่องการบังคับคดี ใครจะไปหาบัญชีของบริษัทนั้นเจอ

กระบวนกร : ผมก็รู้สึกว่าการฟ้องทางแพ่งบริษัท คนฟ้องแทบไม่ได้อะไรเลย

ผู้เข้าร่วม 6 : ผมเคยเจอเคสที่ว่าเจ้าของบริษัทตัวจริงไม่ได้ไปจดทะเบียนเอง ไม่ได้เป็นกรรมการบริษัทเอง เขาให้นอมินีเป็นคนจดทะเบียนแทน ซึ่งนอมินีมีบ้านเป็นเพิงหลังเล็ก ๆ ซึ่งใครมองก็รู้ว่าไม่ใช่เจ้าของบริษัทหรอก บริษัทระดับร้อยล้านจะเป็นเจ้าของบริษัทได้ไง ผมคิดว่าน่าจะมีกฎหมายว่า ถ้าคุณเป็นกรรมการบริษัท คุณต้องเข้าไปทำกิจการของบริษัทจริงๆ ไม่ใช่แค่เป็นนอมินี น่าจะมีมาตรการป้องกันตรงนี้ด้วย

ผู้เข้าร่วม 5 : ปัญหาเรื่องนี้มี พ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ที่อาจจะคุมตรงนี้อาจจะไม่ชัดเจน แม้มีการกำหนดเรื่องโทษอาญา ในเรื่องการไม่ลงหุ้น

ในเรื่องการจดทะเบียนบริษัท คุณควรจะมีหลักประกันอะไรก็ได้ที่คุณไปวางกับพาณิชย์จังหวัด เช่น โฉนดที่ดิน หรือทรัพย์สินใดก็ได้ เพราะในปัจจุบันจดทะเบียนบริษัทง่ายขึ้นมาก คุณไปปรึกษาสำนักงานกฎหมาย สำนักงานบัญชี ทีหนึ่งคุณจ่ายเงินห้าพันหรือหนึ่งหมื่นบาท จ่ายค่าธรรมเนียม รวมค่าธรรมเนียมมา คุณได้ใบจดทะเบียนออกมาแล้ว คุณก็มีบริษัทหนึ่งบริษัท คุณเป็นเจ้าของบริษัทได้โดยง่ายเลย ทั้งที่หลักทรัพย์ของคุณในการตั้งบริษัท บุคคลภายนอกไม่รู้ว่ามีทรัพย์สินจริงหรือเปล่า คุณบอกว่าจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทด้วยทุนจดทะเบียน 10 ล้านบาท แต่ 10 ล้านบาทนั้น อยู่ตรงไหน นี่คือปัญหา แล้วเรื่องนี้ ข้อกฎหมายก็ไม่ได้เขียนชัดเจนว่า คุณจะต้องนำทรัพย์มาใดมาเป็นหลักประกัน กฎหมายควรจะกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนกว่านี้

ผู้เข้าร่วม 5 : สรุปแล้ว ประเด็นแรกเรื่องการประชุมออนไลน์ ควรจะนำเรื่อง พ.ร.บ.ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ด้วย เช่น การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของมติที่ประชุม การลงในรายงานการประชุม จะถือว่ามีผลผูกพันทางกฎหมาย เพื่อที่จะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันในศาลได้ว่ามีการประชุมกันจริง เพราะทุกวันนี้ที่สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือการประชุมบริษัท ไม่มีใครรู้ว่ามีการประชุมกันจริงหรือไม่ เป็นข้อมูลที่สร้างขึ้นมาเองหรือเปล่า แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดชัดเจนว่าให้มีการประชุมโดยอาศัยมติเสียงข้างมากหรือมติพิเศษ แต่มีประเด็นว่าการประชุมเกิดขึ้นจริงหรือเป็นเพียงแค่การทำรายงานการประชุมขึ้นมา

ประเด็นที่สองของเราในเรื่องหลักประกันของการจัดตั้งบริษัท การกำหนดจำนวนผู้ก่อการในการตั้งบริษัทให้น้อยลงกว่านี้อีก แต่ว่าให้เพิ่มหลักประกันในการจดบริษัทเพิ่มขึ้นมา การเปลี่ยนวิธีการประกาศโดยโฆษณา การห้ามนิติบุคคลถือหุ้นของบริษัทอื่น เช่น กรณีบริษัทไปถือหุ้นกับบริษัทอื่น ควรจะมีมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของบริษัทที่จะไปถือหุ้นกับบริษัทอื่น

นอกจากนี้กฎหมายของหุ้นส่วนบริษัทนั้นล้าหลังมาก หลายเรื่องมีการแก้ไขเมื่อ 50 - 60 ปีแล้ว ที่มีการแก้ไขครั้งใหญ่ล่าสุด ที่เหลือแก้ไขก็เป็นการแก้ไขเล็กน้อยตามบรรพ แก้ไขบรรทัดเดียว ในเรื่องเอาของประกาศประธานศาลฎีกาหรือกฎกระทรวงเข้ามาเกี่ยวข้องแค่นั้นเอง ซึ่งทุกวันนี้เหมือนที่พูดฟังจากวันนี้ เรื่องธุรกิจสตาร์ทอัพมีปัญหา คุณจะทำสตาร์ทอัพ คุณจะเอาเงินไหน ไปตั้งเป็นบริษัทที่จะเติบโตได้ เพราะโดนบล็อกในเรื่องนี้ ไม่มีการคาบเกี่ยวระหว่างบุคคลธรรมดากับนิติบุคคล ไม่มีจุดตรงกลางที่จะสนับสนุนตัวสตาร์ทอัพตรงนี้ได้ ธุรกิจนี้มันโตขึ้นยากในบ้านเรา

กระบวนกร : คิดเห็นอย่างไรกับการที่มีคนเสนอให้ก่อตั้งบริษัท โดยผู้ก่อการเพียงคนเดียว

ผู้เข้าร่วม 6 : จริงๆ ต้องยอมรับก่อนว่า การมีหุ้นส่วนบริษัท เป็นการก้าวกระโดดครั้งใหญ่ของมนุษย์ ก็คือว่าการที่เราตั้งรับความคิดว่าจะต้องมีบุคคลคนหนึ่งขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีตัวตนในทางกฎหมาย ดังนั้น การตั้งบริษัทโดยมีผู้ก่อการหนึ่งคน ถามว่าเห็นด้วยหรือไม่ก็เห็นด้วย แต่ควรมีมาตรการ การป้องกันให้เกิดความปลอดภัยกับเจ้าหนี้ก็สำคัญ หรือผู้ถือหุ้น ที่มีชำระค่าหุ้นได้น้อยกว่าห้าสิบเปอร์เซ็นต์ ก็จะเป็นข้อถัดมา ที่เขาระวังไว้

กระบวนกร : มีประเด็นเรื่องของกรรมการบริษัท ประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรับผิดของกรรมการที่ควรจะเพิ่มไหมหรือว่าปัจจุบันก็โอเคอยู่แล้ว

ผู้เข้าร่วม 7 : ณ ตอนนี้พี่ยังรู้สึกว่ายังเป็นแบบนี้ไปก่อนได้ ยังไม่ได้รู้สึกว่าจะต้องเปลี่ยนอะไรเท่าไหร่ เพราะว่ากรรมการก็ทำหน้าที่เป็นผู้แทนนิติบุคคล ไม่ใช่นิติบุคคลเลย ส่วนตัวพี่ก็ยังมองว่ายังเหมือนเดิมได้อยู่นะ เพียงแต่ว่าควรจะแก้ไขให้การดำเนินการคล่องตัวมากขึ้น เรื่องการประชุมเรื่องอะไรต่าง ๆ

ผู้เข้าร่วม 8 : เคยเจอกรณีไม่มีการฟ้องเลิกห้าง เพื่อชำระบัญชี แต่ฟ้องให้หุ้นส่วนต้องรับผิดเพื่อเรียกเงินคืน คือ โดยหลักแล้วจะต้องมีการฟ้อง เลิกให้ชำระบัญชีก่อน ไม่ใช่จะไปฟ้องเรียกเงิน แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านไม่รู้กฎหมาย เขาก็มาฟ้องให้ห้างหุ้นส่วนชำระเงินคืน โดยที่ไม่ได้ฟ้องให้เลิกห้างชำระบัญชี ในทางปฏิบัติศาลจะให้ย้อนสำนวน แล้วจึงมาใช้สิทธิต่อ โดยไม่หมดอายุความ ศาลจะเขียนไว้ในคำพิพากษาเลยว่าไม่ตัดอายุความ แต่ก็คือย้อนสำนวน คำว่าย้อนสำนวน ก็คือ มีคำพิพากษาออกมาแล้ว ศาลอาจจะยกในเรื่องนั้นโดยไม่ตัดสิทธิ โดยไม่ตัดสินโจทก์มาฟ้องใหม่ ไม่เป็นฟ้องซ้ำ จะเป็นลักษณะนั้น อันนี้เป็นวิธีการแก้ปัญหาในปัจจุบันนะครับ ซึ่งถ้าจะให้ชำระบัญชี ก็ควรจะบังคับเป็นเงื่อนไขไปเลยก็ได้ว่า ในเมื่อจะฟ้องแล้วก็ให้รวมคดี การชำระบัญชีเข้าไปในขั้นตอนการฟ้องนั้นไปด้วยเลยก็ได้ แต่เรื่องนี้ก็จะเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย

ผู้เข้าร่วม 9 : ใช่ครับต้องควบคู่กัน ปัญหานี้เกิดเยอะขึ้นเรื่อย ๆ เพราะทุกวันนี้คนทำธุรกิจออนไลน์เพื่อนทำด้วยกันอย่างนี้ ก็ไม่ใช่โกงหรอก คือธุรกิจขาดทุน คนหนึ่งลงหุ้นด้วยแรง คนหนึ่งลงหุ้นด้วยเงิน พอเกิดปัญหาว่าจะฟ้องร้องกัน โดยจำนวนเงินก็ไม่เยอะมาก ทำให้ไม่อยากจ้างทนายความ เรียกว่าบทบัญญัติกฎหมายนี้ ประชาชนทั่วไปก็จะไม่ค่อยทราบ เพราะเป็นกฎหมายเฉพาะด้านสำหรับผู้ที่ทำธุรกิจ

ผู้เข้าร่วม 9 : คือถ้ามีปัญหาเรื่องการชำระบัญชี ก็ควรจะกำหนดเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีไปเลยว่า ให้มีการตรวจการชำระบัญชี บังคับให้โจทก์ชำระบัญชี ในคดีเดียวกันไปเลย เพราะมีหลายคดีที่ส่วนใหญ่จะเป็น เช่น กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ พอถึงเวลาเกิดปัญหา ก็จะเกิดปัญหาดังกล่าว

ศาลก็จะวินิจฉัยว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นหุ้นส่วนสามัญที่ไม่ได้จดทะเบียน เมื่อเลิกกันไปแล้วยังไม่ได้ชำระบัญชี ก็ให้ไปชำระบัญชีเสียก่อน คดีฟ้องกันมา 5 ปี ก็ต้องเริ่มใหม่หมด โจทก์ก็หมดกำลังใจในการดำเนินคดี

.....

กิจกรรมที่ 5 บทสรุปของ World Café

ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ในประเด็นซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ มีหลากหลายประเด็นที่น่าสนใจ และเสนอให้มีการปรับแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เริ่มจากเรื่องประเด็นซื้อขายก่อน ปัจจุบันการซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นการซื้อขายออนไลน์ ก็มีหลายท่านให้ความเห็น ปัญหาพยานหลักฐานที่จะฟ้องร้องบังคับคดีที่ประชาชนไม่สามารถนำพยานหลักฐานไปดำเนินคดีได้ เนื่องจากตรวจสอบยาก เมื่อเปิดกล่องมา สินค้าไม่ตรงกับที่โฆษณาหรือว่าชำรุดบกพร่อง มีข้อเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อสร้างความเป็นธรรม

ต่อมาเรื่องของเช่าทรัพย์ มีประเด็นเรื่องการกำหนดค่าเช่าที่พักอาศัย ในการขึ้นค่าเช่าต่อปี ควรที่จะกำหนดเปอร์เซ็นต์ และต้องแจ้งผู้เช่าให้ทราบล่วงหน้าด้วย

ประเด็นเช่าซื้อเป็นประเด็นปัญหาที่เจอเยอะที่สุด หลายท่านให้ความเห็นประเด็นแรก เรื่องการบอกเลิกสัญญาที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ทำให้ผู้เช่าซื้อไม่ได้รับความเป็นธรรม ประเด็นที่มีปัญหาเยอะที่สุด มีมาให้ข้อเสนอแนะ สะท้อนถึงปัญหา คือกรณีการเช่าซื้อรถยนต์ ที่นอกจากจะมีปัญหาเรื่องการตีความของศาล การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อในประเด็นเรื่องของค่าขาดราคา ซึ่งบางศาลให้คืน บางศาลก็ไม่ให้คืน ทำให้ไม่มีบรรทัดฐานที่ชัดเจน ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ ทนายความก็ไม่รู้ต้องยึดบรรทัดฐานไหน หรือจะต้องต่อสู้ในประเด็นไหนถึงจะชนะ นอกจากนั้นมีประเด็นเรื่องของการบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย มีเรื่องการขายทอดตลาดที่ไม่เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565

นอกจากนั้น มีข้อเสนอแนะว่า ถ้าหากมีปัญหาเรื่องของการคืนทรัพย์ที่เช่าซื้อ ไม่ควรฟ้องผู้เช่าซื้อที่คืนรถก่อนผิดสัญญา 3 งวด ติดต่อกัน เมื่อแสดงเจตนาหรือแสดงเจตจำนงคืนทรัพย์ไม่ควรถูกเรียกเก็บไม่ว่าจะเป็นดอกเบี้ยผิดนัด หรือดอกเบี้ยผิดสัญญา กรณีคืนทรัพย์โดยชอบไม่ควรถูกฟ้องเรียกค่าขาดประโยชน์ด้วย เป็นประเด็นที่สะท้อนเยอะมากเลย แล้วก็ประเด็นกรณีเรียกเก็บค่าติดตาม หรือค่าขาดประโยชน์มากเกินสมควร บางทีผู้ให้เช่าซื้อก็คำนวณเกินราคาที่ทรัพย์เช่าซื้อมาเลย ซึ่งไม่เป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อ

ประเด็นสุดท้าย มีข้อเสนอแนะเรื่องของขั้นตอนกระบวนการใช้สิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ที่ว่าขั้นตอนกระบวนการใช้สิทธิไม่คุ้มครองผู้บริโภค และประเด็นเรื่องการฟ้องร้องซึ่งมีอายุความที่สั้นเกินไป กล่าวคือมีอายุความฟ้องร้องคดีเพียง 1 ปี จึงมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มระยะเวลาอายุความ เพื่อที่จะได้ดำเนินคดีต่อ แล้วมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มบทบัญญัติให้อำนาจลงโทษแก่ สคบ. คือให้ สคบ.สามารถฟ้องแทนประชาชนได้ หรือควรจะมีบทลงโทษในกรณีนี้

<u>จ้างทำของ</u>

สัญญาจ้างทำของมีเนื้อหาที่กว้างมาก สามารถตีความให้รวมถึงการจ้างหลากหลายมาก เช่น จ้างก่อสร้าง ฟังดูเหมือนมีแค่การจ้างสร้างบ้าน แต่มีงานเล็ก ๆ ประกอบด้วย เช่น จ้างงานฉาบ ปูน ซ่อมห้องน้ำเล็ก ๆ น้อย ๆ ใช้แรงงานค่าจ้างประมาณหลักหมื่นบาท ปัญหาคือว่า ผู้รับจ้างที่เป็นผู้ประกอบอาชีพรับเหมา ทำอาชีพเป็นช่าง หากมีคดีฟ้องร้องต่อศาลก็หมดเงิน ไม่สามารถที่จะจ้างทนายได้ และไม่เข้านิยามที่ไปถูกคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งทำให้ไม่สามารถให้พนักงานคดีฟ้องแทนได้ หรือไม่เข้านิยามการเป็นลูกจ้าง ซึ่งทำให้เขาไม่มีช่องทางที่จะบังคับเอาเงินจากผู้ว่าจ้างได้เลย

อีกประเด็นคือเรื่องมาตรฐานของการกำหนดการเสร็จสมบูรณ์ของงาน เพราะถ้าถึงเวลาผู้ว่าจ้างบอกอันนี้ก็ไม่ดี ไม่เรียบร้อย ต้องแก้ตรงนี้ตรงนั้น สุดท้ายไม่จ่ายค่าจ้าง คำถามคือ แล้วใครจะเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน เพราว่าอาจจะเกิดช่องว่างให้ผู้ว่าจ้างปฏิเสธการจ่ายค้าจ้างตามอำเภอใจ

ประเด็นสุดท้ายคือ การแก้กฎหมายจ้างทำของกว้างเกินไป ซึ่งรวมอาชีพเยอะมาก เช่น สัญญาจ้างหมอลำ ก็สัญญาจ้างทำของ จ้างขึ้นรถ ก็จ้างทำของ แต่ว่าการที่ไม่กำหนดเนื้อหาของจ้างทำของ ทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะให้ความคุ้มครองได้ไม่ครอบคลุมสัญญาจ้างทำของที่สำคัญทุกสัญญา

<u>ครอบครัวและมรดก</u>

เรื่องของครอบครัว ลำดับแรกก็คือ เรื่องของค่าเรียกค่าทดแทนชู้ เหมือนการฟ้องชู้ตาม **มาตรา 1523** ซึ่งก่อนหน้านี้เพิ่งมีเกณฑ์ของศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่ากฎหมายไม่เป็นกลาง ไม่เป็นธรรม หรือเรียกว่า ไม่สามารถที่จะเรียกได้ทั้งสอง ประเด็นนั้นก็จบไปแล้วเมื่อมีกฎหมายใหม่ แต่ประเด็นที่ยังคงเหลืออยู่ก็มองว่าทำไมกรณีที่ผู้หญิงไปฟ้องจะต้องบอกว่าต้องมีการแสดงออกโดยเปิดเผยว่ามีความสัมพันธ์กับสามีของตัวเอง เพราะฉะนั้น จึงมีผู้เสนอว่าต่อให้เป็นความสัมพันธ์แบบลับ แต่หากสามารถไปสืบได้ ก็ควรที่จะฟ้องได้ คือ ฝ่ายชายจะไปแอบทำอะไรที่ไหน ก็ขอให้ฟ้องได้ อาจจะไม่ถูกใจผู้ชายนะคะ

ประเด็นต่อมาเรื่องของเหตุการณ์หย่า มีผู้เสนอว่าจำนวน 3 ปี ของการที่แยกกันอยู่โดยสมัครใจนั้นนานเกินไปนะคะ ควรที่จะแก้ไขเป็นปีเดียวก็พอ แล้วก็มีเสริมกรณีที่ว่า มีเหตุหนึ่งที่บอกว่าอยู่ด้วยกันก็จริง แต่ว่าไม่มีความสัมพันธ์ในทางชู้สาวต่อกัน ก็น่าจะเพิ่มเข้าไปเป็นเหตุฟ้องหย่าได้

ประเด็นต่อมาการมีบุตรตามกฎหมายใหม่ คือ การมีบุตรของ LGBT หรือกลุ่มที่สมรสกันโดยเป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ คู่สมรสระหว่างผู้หญิงและผู้หญิง ที่ทุกวันนี้สามารถที่จะให้ทำการสมรสกันได้แล้ว ประเด็นก็คือว่า ถ้าเขาสมรสกันแล้วมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งท้อง จึงมีข้อสงสัยว่าใครที่จะเป็นพ่อของเด็ก ซึ่งประเด็นนี้น่าจะเกี่ยวข้องกับข้อสันนิษฐานของความเป็นบิดามารดา ควรที่จะเพิ่มเติมเรื่องนี้เข้าไปด้วย

ต่อมาเรื่องของสิทธิของบิดาตามสายโลหิต กับสิทธิของบุตรนอกกฎหมาย กรณีที่บิดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา เขาเป็นเพียงบิดาตามข้อเท็จจริง ไม่ใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ว่าเขาเลี้ยงดูบุตรมาโดยตลอด ต่อมาบุตรอาจจะประสบอุบัติเหตุหรือถูกกระทำละเมิดจนถึงตาย แต่เขาไม่มีสิทธิที่จะได้รับ

ค่าชดเชยใด ๆ เลย ซึ่งเป็นประเด็นที่อาจจะไม่เป็นธรรม ควรที่จะแก้ในส่วนของบรรพ 5 หรือว่าแก้ในส่วนของละเมิดก็ได้ หรือแม้กระทั่ง กรณีในส่วนของเด็กที่ไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดา ก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกค่าขาดไร้อุปการะ กรณีที่มีบุคคลกระทำละเมิดแก่บิดาเช่นกัน แม้ว่าเขาจะมีสิทธิในเรื่องของการรับมรดก แต่ว่าในเรื่องของสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กลับไม่มี

ประเด็นเรื่องของการปฏิเสธการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย คือปัจจุบัน พ่อถูกต้องด้วยข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า ถ้าคุณเป็นบิดามารดาหรือหย่ากันแล้ว หรือว่าเลิกกันภายใน 310 วัน แล้วหญิงผู้นั้นคลอดบุตร คุณจะถูกสันนิษฐานว่าคุณเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แม้จะมีกฎหมายเปิดช่องทางให้ว่าข้อสันนิษฐานข้อนี้เป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด มีช่องทางอยู่ว่าคุณสามารถที่จะฟ้องขอปฏิเสธการเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่สิ่งที่ปิดปากเขาก็คือขั้นตอนต่าง ๆ ในกฎหมาย เช่น ถ้าเขาเป็นคนไปแจ้งเกิด ก็ปิดปากไม่ให้ฟ้อง หรือแม้กระทั่งระยะเวลาก็คืออายุความ คือ ฟ้องได้ภายในไม่เกิน 10 ปี นับจากวันที่เด็กเกิดหรือภายใน 1 ปีนับจากวันที่ตัวเองรู้ เพราะฉะนั้นถ้าเขาไม่รู้ตอนที่ลูกเขาอายุ 12 13 ปี เขาก็ไม่มีสิทธิที่จะฟ้องปฏิเสธความเป็นบิดา ซึ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่เข้ามาช่วยพิสูจน์ได้เยอะมาก คุณควรจะฟ้องตอนไหนก็ได้ เพราะสามารถพิสูจน์ยืนยันความเป็นบิดาได้ตลอดเวลา โดยที่ไม่จำเป็นต้องนำข้อสันนิษฐานเหล่านี้มาใช้บังคับ

อีกประเด็นหนึ่งที่เกี่ยวกับการเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู เนื่องจากกฎหมายกำหนดว่า บิดามารดามีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดู บุตรเองก็มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาในยามแก่เฒ่า แต่ประเด็นก็คือว่ามีบิดามารดาหลายคนที่ไม่เคยเลี้ยงลูกตัวเองเลย ไม่เคยดูแลเลย เกิดมาก็ทิ้งไว้กับคนอื่น แต่พอผ่านมาลูกได้ดีลูกมีเงินทองก็กลับมาฟ้องเรียกร้องค่าอุปการะเลยทีเดียว ก็สืบเนื่องไปถึงเรื่องของการรับมรดก ด้วยเช่นกัน ในประเด็นนี้ เราก็เลยเสนอแก้ไขว่าในส่วนของการรับมรดกที่บอกว่าบิดามารดานั้น เป็นทายาทโดยชอบธรรมอันดับที่สอง ควรที่จะมีเงื่อนไขกำหนดการมีสิทธิได้รับมรดกของบิดามารดาที่ไม่เคยเลี้ยงลูกเลย ซึ่งเรามองว่าไม่เป็นธรรม ซึ่งหลาย ๆ ประเทศก็มีการแก้ไข แล้วก็เปลี่ยนแปลงโดยการสร้างเงื่อนไขเรื่องนี้เข้าไปด้วย ดังนั้นใน**มาตรา 1629** ก็น่าจะมีการเพิ่มเติมเข้าไป

มีอีกประเด็นหนึ่งเรื่องของการสมรส มีผู้เสนอบอกว่าจะมีกรณีตกลงกัน เพื่อหวังสิทธิอะไรบางอย่าง อย่างเช่น ชาวต่างชาติเข้ามาสมรสกับคนสัญชาติไทย เพื่อให้ได้สิทธิต่าง ๆ แต่สุดท้ายแล้วก็ไม่เคยอยู่กินกัน ถ้าผู้หญิงไทย ที่อาจจะไม่ได้มีรายได้อะไรมากมาย อยากจะออกจากพันธนาการตรงนั้นก็ทำได้ยาก แล้วก็ไม่มีเงินเพียงพอที่จะไปจ้างทนายความ เพราะว่าบางครั้งเมื่อเกี่ยวข้องคนต่างชาติ ก็ต้องแปลเอกสาร ต้องส่งเอกสารไปสถานทูตอะไรต่างๆ นานา ซึ่งยุ่งยาก ก็ควรที่จะมีกฎหมายกำหนด ให้เป็นหนึ่งในเหตุหย่าได้ด้วย เป็นการฟ้องหย่ากันทั่วไปในกฎหมายไทย

เรื่องสุดท้ายก็คือเรื่องของพินัยกรรม ที่ควรที่จะแก้ไขอย่างเร่งด่วน ก็คือเรื่องของการทำพินัยกรรมแบบเดิม ๆ ที่กำหนดแบบไว้ ซึ่งโบราณและล้าหลัง ไม่มีเรื่องของการทำพินัยกรรมผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ลายเซ็นอิเล็กทรอกนิกส์ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ดังนั้นก็ควรที่จะแก้ไขกฎหมายในส่วนของการเขียนพินัยกรรมอีกทั้งอำนาจในการทำพินัยกรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย คือมีผู้เสนอว่า ผู้ทำ

พินัยกรรมเป็นเจ้าของ มีสิทธิในกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของตัวเอง ก็มักจะเขียนพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้ใครก็ได้ ซึ่งลืมคำนึงไปว่าคนที่อยู่ภายใต้ปกครองของตัวเอง ที่ตนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบกลับไม่ได้รับทรัพย์สินใด ๆ เลย ซึ่งไม่เป็นธรรม แต่ก็มีผู้เห็นว่าเรื่องนี้ก็เป็นการใช้สิทธิในกรรมสิทธิ์ของผู้ทำพินัยกรรม อีกประเด็นคือ การร้องขอให้รับรองบุตร ไม่มีอำนาจของอัยการ ทำให้อัยการไม่สามารถร้องขอให้ศาลสั่งให้รับรองบุตรได้ จึงมีการเสนอให้เพิ่มสิ่งนี้เข้าไปด้วย

<u>กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ</u>

ในส่วนของกู้ยืม มีประเด็นเรื่องอัตราเบี้ยที่ไม่เป็นธรรม ก็จะมีการเสนอกันในทำนองว่า เรื่องจำนวนดอกเบี้ยควรจะกำหนดเพดานของการกู้ยืมเงินในแต่ละประเภทให้แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น กู้ยืมเงินใช้ในครัวเรือน อาจจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นเหมือนเป็นตัวอย่างไว้ เช่น ร้อยละหก หรือร้อยละเจ็ด อย่างนี้เป็นต้น หรือกู้ยืมเงินเพื่อประกอบธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม กำหนดเพดานของการกู้ยืมเงินไปเลย แล้วก็ในปัจจุบันที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมเงินร้อยละสิบห้า อาจจะล้าสมัยแล้ว ก็อาจจะยกเลิกไป

ประเด็นเรื่องใน**มาตรา 653** ที่กำหนดว่าจะต้องมีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ บางกรณีก็จะเป็นการกู้ยืมผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ แม้ว่าในทางปฏิบัติ ศาลจะวินิจฉัยให้สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ แต่ว่าในทางลายลักษณ์อักษร อาจจะแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วก็ทันสมัยมากขึ้น ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน เพราะว่าหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิด ในยุคสมัยนี้คงจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว

อีกส่วนหนึ่งก็คือ ส่วนของผู้ค้ำประกัน ก็มีผู้เสนอว่า ผู้ค้ำประกันควรจะระบุไปในกฎหมายอย่างชัดแจ้ง ว่าจะผูกพันเป็นเงินจำนวนเท่าใด ก็จะได้แน่นอนชัดเจน เป็นธรรมกับผู้ค้ำประกัน อีกประเด็นหนึ่ง ควรจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นสถาบันการเงินในระบบ ว่าจะต้องชี้แจงหรืออธิบายให้ผู้ค้ำประกันได้รับทราบถึงหน้าที่ความรับผิด แล้วก็ความเสี่ยงทั้งหลาย อันจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งโดยปกติแม้กระทั่งเราเป็นนักกฎหมายเองไปเซ็นต์ บางทีก็ยังอ่านไม่รู้เรื่องในบางวรรคบางตอนก็มี เพราะฉะนั้นถ้าจะนำประชาชนเป็นศูนย์กลาง ก็ควรจะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ ในการอธิบายถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น เรื่องนี้ก็ระบุชัดเจนในกฎหมายไปเลย เพราะฉะนั้นในสถาบันการเงินต่าง ๆ จะได้มีแผนกหรือว่าเจ้าหน้าที่ในการมาดูแลตรงนี้โดยเฉพาะ เชื่อว่าหลายท่านอาจจะเป็นผู้ประสบภัยด้วย อย่างนี้เป็นต้น

ประเด็นสุดท้ายข้อเสนอเกี่ยวกับจำนอง ในเรื่องลูกหนี้จำนอง ก็ควรจะให้ลูกหนี้จำนองทุกคนมีอีเมล (E-mail) เพราะเวลาส่งหนังสือบอกกล่าวอะไรต่าง ๆ จะได้ส่งอีเมล (E-mail) ได้ด้วย แต่ถ้าเป็นความเห็นเพิ่มเติม คิดว่าควรจะกำหนดเป็นทางเลือกหรือไม่ก็กำหนดให้ทำทั้งสองทาง หนึ่งทางไปรษณีย์สองทางอีเมล (E-mail) หรือวิธีการอื่นใด ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ประกันภัย

ในส่วนแรกก็จะพูดถึงในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการพิจารณาเรื่องของค่าสินไหมทดแทน ว่าควรจะมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนอย่างไร การพิจารณาการจ่ายค่าสินไหมทดแทนที่ยาวนานเกินไป ก็จะทำให้เกิดความเสียหาย หรือว่าสิ่งที่ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ล่าช้าเกินไป ควรที่จะมีการกำหนดกรอบระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน หรือว่ามีการพิจารณาให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อที่จะได้รับความยุติธรรม

ในส่วนประเด็นที่สอง เรื่องของสัญญาประกันชีวิต ที่ไม่มีการระบุผู้รับประโยชน์ ควรที่ต้องมีการระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม แต่ตามจริงแล้วกฎหมายก็ให้นำในส่วนของกฎหมายมรดกมาใช้โดยอนุโลม แต่ว่าก็ควรที่จะพูดถึงในส่วนของทายาทโดยธรรม แล้วก็ในส่วนของคู่สมรสด้วย คราวนี้ในส่วนที่เป็นปัญหา ก็คือในส่วนของคู่สมรส ที่เขาปฏิบัติงานแล้วบางครั้งคู่สมรสไม่ได้รับเงินค่าสินไหมทดแทน

ในส่วนที่สาม คือ เรื่องประกันอุบัติเหตุ เนื่องจากว่ามีผู้เสนอคดีที่เจอ กรณีเป็นบุตรที่เกิดจากคนต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย และมารดาไม่สามารถระบุตัวตนได้ เพราะว่าเป็นคนต่างด้าว ปรากฏว่าบุตรเขาเสียชีวิต บิดาเป็นบิดาตามข้อเท็จจริง ไม่ใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อไม่ใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็จึงไม่มีสิทธิรับในส่วนที่เป็นผลประโยชน์ทางด้านสัญญาประกัน ทำให้ไม่มีใครรับประโยชน์จากสัญญาประกันภัยดังกล่าวได้เลย ดังนี้ก็เลยมองว่าควรที่จะให้ในสิทธิของบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แล้วก็บิดาที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงด้วย ก็เลยเป็นประเด็นขึ้นมา

ประเด็นถัดมาก็คือ ในส่วนของเรื่องของประมาทร่วม ก็คือตามข้อเท็จจริง ก็คือต่างฝ่ายต่างประมาท ปรากฏว่าฝ่ายที่ทำประกันอุบัติเหตุไม่ได้เสียชีวิต ฝ่ายที่เสียชีวิตเป็นฝ่ายที่ไม่ได้ทำประกัน แต่เมื่อทั้งฝ่าย ที่เสียชีวิตหรือไม่เสียชีวิต ก็แสดงว่าในส่วนนี้ประมาทร่วม ดังนั้นจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย เมื่อไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย ก็เลยมาใช้สิทธิในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาตาม**มาตรา 44/1** แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้ แต่จะต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ แล้วก็มีในประเด็นก็คือว่าศาลจะไม่ได้รับฟังข้อเท็จจริง ในส่วนของทางอาญา เลยมองว่าในเมื่อเป็นเรื่องเดียวกันก็ควรที่จะได้รับฟังคดีในส่วนของอาญาด้วย

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญและเจอกันมาก ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 865** ซึ่งเวลาทำประกันก็จะอ้าง**มาตรา 865** ขึ้นมาตลอดในเรื่องของหลักสุจริตอย่างยิ่ง เพราะว่าก็ต้องบอกข้อเท็จจริง เราก็จะเห็นได้ว่าประกันก็จะบอกว่าไม่ต้องตรวจสุขภาพ แต่พอเกิดข้อเท็จจริงนี้ขึ้นมา ก็อ้างแล้วเพราะคุณไม่บอกข้อเท็จจริงนั้น หรือในกรณีที่เราไปกู้ยืมเงินอะไรต่าง ๆ ที่จะพ่วงสัญญาประกันมาด้วย เช่น ถ้ากู้ยืมเงินจำนวนห้าแสนบาทขึ้นไป จะต้องทำประกันชีวิต ซึ่งแม้เราจะแจ้งว่ามีโรคประจำตัว ตัวแทนประกันก็จะบอกว่าไม่เป็นไร ทำได้ แต่พอจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนจริง บริษัทประกันภัยกลับไม่จ่าย โดยอ้างว่าผิดต่อ**มาตรา 865**

สุดท้ายปัจจุบันมีการประกันเกี่ยวกับเรื่องของทรัพย์สิน แต่ยังไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของทรัพย์สินดิจิทัล เช่น ในเรื่องของคริปโทเคอร์เรนซี แล้วก็บิตคอยน์ อย่างนี้เป็นต้น

<u>จ้างแรงงาน</u>

ในส่วนกฎหมายจ้างแรงงาน มีการบอกว่าควรจะแยกเป็นประมวลกฎหมายแรงงานแยกไปเลยหรือไม่ หรือควรจะรวมมาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างแรงงานที่มีอยู่ในปัจจุบันก็มีอยู่น้อย

ประเด็นจ้างแรงงานและจ้างทำของต้องการความชัดเจนเพิ่มขึ้น นิยามสัญญาว่าสัญญาใด คือการจ้างทำของ สัญญาใดคือสัญญาจ้างแรงงาน ก็ยังมีความคลุมเครืออยู่

ในประเด็นของแรงงานต่างด้าว ต้องการความชัดเจนว่าจะดูแลแรงงานกลุ่มนี้มากน้อยเพียงใด จะดูแลให้ได้รับความคุ้มครองเท่าคนไทยเลยหรือไม่ หรือมันมีส่วนใดที่ต้องจัดการเพิ่มเติม

ในส่วนเรื่องของการสละสิทธิไม่รับค่าชดเชยที่เป็นไปตามกฎหมาย โดยมีกรณีที่ลูกจ้างไม่รับค่าชดเชยจากการถูกขู่ของนายจ้าง ว่าถ้าไม่เซ็นตามที่นายจ้างกล่าว คุณก็ไม่ได้รับเงิน เมื่อไปฟ้องศาล ศาลก็บอกว่าเลิกจ้างไม่เป็นธรรมจริง แต่ลูกจ้างได้สละสิทธิไม่รับค่าชดเชยแล้ว เรื่องนี้ก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ควรจะมีการจัดการอย่างไร

เรื่องของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพไม่เต็มเวลาตามสัญญาจ้างชั่วคราว (Part-time) เพราะว่าปัจจุบันนี้ก็มีช่องโหว่ทางกฎหมายเรื่องของการจ้างมากขึ้น ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอาชีพอิสระ และกลุ่มผู้ประกอบอาชีพไม่เต็มเวลาตามสัญญาจ้างชั่วคราว (Part-time)

สุดท้ายมีเรื่องของการคุ้มครองนายจ้าง กล่าวคือ นายจ้างก็จ่ายเบี้ยประกันสังคมไปจำนวนมากแล้วจะจัดการกับนายจ้างอย่างไร ก็จะมีความเสียเปรียบของนายจ้าง จ่ายเงินค่าประกันสังคมเป็นหลักล้านแต่ถึงเวลากลับดูแลแต่ลูกจ้าง

<u>หุ้นส่วนบริษัท</u>

ประเด็นของห้างหุ้นส่วนบริษัท มีประเด็นเรื่องการประชุมบริษัท ไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนว่าการประชุมผู้ถือหุ้นหรือการประชุมอื่น ๆ ต้องดำเนินการประชุมออนไซต์ หรือออนไลน์ ประเด็นที่สอง คือเรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทบุคคลธรรมดา 1 คน ให้สามารถจัดตั้งบริษัทได้ ประเด็นที่สาม เป็นกรณีการจัดตั้งบริษัทให้ชำระหุ้น 50% และวางหลักประกันเพื่อก่อตั้งบริษัท เพื่อเป็นสารตั้งต้นความน่าเชื่อถือ ประเด็นที่สี่เป็นเรื่องของบังคับโฆษณา

ประเด็นต่อมา คือ เรื่องหนังสือประชุม เสนอให้ส่งด้วยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ประเด็นการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของการถือหุ้นระหว่างบริษัทและบริษัท ประเด็นถัดมา คือ เพิ่มหลักเกณฑ์ในการรวมสำนวนในกรณีที่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ไม่ได้ฟ้องเลิกจ้างและชำระบัญชีก่อน สุดท้ายควรมาตรการบังคับใช้กฎหมายสำหรับธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start-up) เพื่อให้เกิดไอเดียใหม่ ๆ ในการทำงานได้

ภาพประกอบภายในงาน

รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นประกอบการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)
สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และ Baker McKenzie

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568
ณ ห้องประชุม Conference Hall 1 – 3 ชั้น 2
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

รายชื่อผู้จัดทำรายงาน

1. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา
2. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
3. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
4. ฐิติภูมิ วีระเจริญ	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

รายชื่อผู้ร่วมจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

1. ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
3. อุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา
4. อรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
5. อรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

วิทยากรเสวนา

1. พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สภาความมั่นคงแห่งชาติ
2. ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รักษาการผู้อำนวยการ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
3. ดร.วิเชียร ชุบไธสง	นายกสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
4. Professor Masami Okino	Professor of law, Faculty of law University of Tokyo
5. ศรินทร เลืองวัฒนะวณิช	อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
6. เพียงพนอ บุญกล่ำ	รองกรรมการผู้จัดการใหญ่ สำนักที่ปรึกษากฎหมาย ปตท.
7. สงคราม สกุลพราหมณ์	อุปนายกฝ่ายบริหาร สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
8. สุเมธ ออศิริวิกรณ์	Partner, Baker McKenzie
9. รศ.ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์	กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10. รศ.ดร.มุนินทร์ พงศาปาน กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยากรกลุ่ม

1. ดวงกมล อ่ำแก้ว Partner, Baker McKenzie
2. สรวิศ วงศ์บุญสิน Senior Associate, Baker McKenzie
3. กฤษฎิภัทร ศรีหนองโคตร Senior Associate, Baker McKenzie
4. กนกพรรณ ภูวรัตนกุล Lawyer, Baker McKenzie
5. วศิน เลิศวไลพงศ์ Lawyer, Baker McKenzie
6. ณวรุตม์ หอสิมะสถาพร Lawyer, Baker McKenzie
7. สิทธิเดช จุฑากาญจน์ Lawyer, Baker McKenzie

ผู้ประสานงาน

1. ปรียาภัสสร์ วิศาลธรรมกร ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
2. นิภา บุญจันทร์ ฝ่ายบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายชื่อผู้ถอดเสียง

1. ขวัญชนก สงฆ์มีสุข
2. นริศรา โคตรโนนกอก
3. ธิติสุดา กองจันทร์

กำหนดการเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.5 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ณ ห้องประชุม Conference Hall 1 - 3 ชั้น 2 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568

10.00 - 10.30 น.	ลงทะเบียน ณ ห้องประชุม Conference Hall 1 – 3 ชั้น 2 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
10.30 - 10.40 น.	กล่าวต้อนรับและปาฐกถา “การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในวาระครบรอบ 100 ปี : ที่มาและความสำคัญกับความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” โดย คุณอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา
10.40 - 10.50 น.	กล่าวปาฐกถาต้อนรับเรื่อง “บทบาทของสภาทนายความกับการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” โดย คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
10.50 - 12.00 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 - 13.30 น.	ลงทะเบียน ณ ห้องประชุม Conference Hall 1 – 3 ชั้น 2 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
13.30 - 13.40 น.	กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมงาน โดย ดร.อณุวรรณ วงศ์พิเชษฐ์ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
13.40 - 14.10 น.	กล่าวเปิดงานและแสดงปาฐกถาพิเศษ “อดีต ปัจจุบัน และอนาคต : บทบาทของกระทรวงยุติธรรมกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อพลวัตของสังคมไทย โดย พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
14.10 - 14.30 น.	ปาฐกถาพิเศษ “บทบาทของสภาทนายความกับทิศทางการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” โดย ดร.วิเชียร ชุบไธสง นายกสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
14.30 - 15.30 น.	การบรรยายพิเศษ “ประสบการณ์การปฏิรูปกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในประเทศญี่ปุ่น” โดย Professor Masami Okino ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว กรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประเทศญี่ปุ่น
15.30 - 15.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง

15.45 - 17.00 น. เวทีเสวนาหัวข้อ “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ” โดย

- คุณเพียงพนอ บุญกล่ำ รองกรรมการผู้จัดการใหญ่
  สำนักที่ปรึกษากฎหมาย ปตท.
- คุณสงคราม สกุลพราหมณ์ อุปนายกฝ่ายบริหาร
  สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- คุณสุเมธ ออศิริวิกรณ์ Partner, Baker McKenzie
- ดำเนินการเสวนาโดย รองศาสตราจารย์ ดร. นิลุบล เลิศนุวัฒน์ กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
  และอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

17.00 น. สรุปกิจกรรมและปิดการสัมมนา

.....

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร 1

บทที่ 1 บทนำ 8

1.1 หลักการและเหตุผล 8

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น 9

1.3 กระบวนการดำเนินงาน 9

บทที่ 2 11

ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 11

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น 11

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน 11

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms 13

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 17

2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ 17

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย 17

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์ 20

2.2.2 จ้างทำของ 24

2.2.3 หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ 29

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน 29

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ 33

2.2.4 ประกันภัย 37

2.2.5 จ้างแรงงาน 44

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท 50

2.2.7 ครอบครัวและมรดก 56

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 63

บทที่ 3 65

บทสรุป 65
Appendix 66
กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech 66
กิจกรรมที่ 2 World Café 80
กิจกรรมที่ 3 บทสรุปของ World Café 117
กิจกรรมที่ 4 ปาฐกถาพิเศษ 123
กิจกรรมที่ 5 การบรรยายพิเศษ 134
กิจกรรมที่ 6 Panel Discussion + Q&A 153
ภาพประกอบภายในงาน 167

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมายที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยได้อย่างตรงจุด และการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม การดำเนินโครงการนี้ เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี แห่งการบังคับใช้ประมวลกฎหมายดังกล่าว ถือเป็นโอกาสสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice)

ในการดำเนินโครงการนี้ มีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จากนักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ในแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ในพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคกลางเป็นแห่งแรก ตามด้วยมีกำหนดจัดกิจกรรมตามภูมิภาคต่าง ๆ เริ่มที่เขตพื้นที่ภาคเหนือ จนไปถึงภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ซึ่งในงานเสวนาชื่อ “เวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น LOOKING BACK - LOOKING AHEAD ชวนมองกฎหมายไทย ล้าสมัยหรือไร้ที่ติ? ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบ 100 ปี : EP.5 ตอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เขตพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก” จึงมุ่งเน้นไปที่ การประชุมอภิปรายและปาฐกถาพิเศษเนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี ของการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุงกฎหมาย ให้ทันต่อยุคสมัย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ สามารถบังคับใช้ได้จริง และตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต โดยเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) ในกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาที่พบเจอจริงในชีวิตประจำวัน

จากการเสวนาในหัวข้อ “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ” ได้มีการหยิบยกปัญหาสำคัญหลายประการขึ้นมาอภิปรายอย่างลึกซึ้ง เช่น ปัญหาการยึดติดกับรูปแบบมากกว่าเนื้อหา (Form over Substance) ซึ่งเห็นได้ชัดจากกฎหมายที่ไม่ยืดหยุ่นและล้าสมัย อาทิ การกำหนดจำนวนผู้เริ่มก่อการในการตั้งบริษัทที่ยังไม่สอดรับกับธุรกิจสมัยใหม่ รวมถึงปัญหาการตีความตัวบทกฎหมายที่ขัดกับเจตนารมณ์ ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย และสร้างต้นทุนให้กับผู้ประกอบธุรกิจอย่างมาก นอกจากนี้ นักลงทุนต่างประเทศยังมองเห็นความไม่แน่นอนและข้อจำกัดของกฎหมายไทย เป็นอุปสรรคสำคัญในการลงทุน ทำให้ภาคธุรกิจจำเป็นต้องหันไปพึ่งพากระบวนการอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ แทนที่จะใช้ระบบยุติธรรมภายในประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายไทยที่ยังขาดความชัดเจนและแน่นอน ซึ่งปัญหานี้ถือเป็นต้นทุนที่สำคัญมากในการประกอบธุรกิจ

ในขณะเดียวกัน จากประสบการณ์จากการปฏิรูปกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น ที่ศาสตราจารย์ Masami Okino นำเสนอ ได้ให้แนวคิดสำคัญที่น่าศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย อาทิ การสร้างความโปร่งใส (Transparency) ในการเขียนกฎหมาย ให้สอดคล้องกับคำพิพากษาของศาล (Case Law) การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย (Modernization) และการทำให้กฎหมายสอดคล้องกับมาตรฐานสากล (Harmonization) ซึ่งจะช่วยลดความไม่แน่นอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

การอภิปรายยังได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง เช่น การปรับปรุงกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท ให้มีความยืดหยุ่นรองรับธุรกิจสมัยใหม่ การรองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ตั๋วเงินอิเล็กทรอนิกส์ และการปรับปรุงบทบัญญัติที่ล้าสมัย เช่น วิธีการส่งหนังสือหรือเอกสารทางกฎหมาย ให้เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนกระดาษ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจเช่นนี้ การดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงไม่ควรเป็นเพียงการแก้ไขในลักษณะเฉพาะกิจ แต่ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuous Improvement) โดยเน้นการบัญญัติหลักการสำคัญไว้ในตัวบทกฎหมายหลัก (Principle-based Legislation) และให้รายละเอียดเฉพาะเจาะจงผ่านกฎหมายลำดับรอง ซึ่งสามารถปรับปรุงได้ง่ายและรวดเร็วกว่า เพื่อให้กฎหมายสามารถตอบสนองต่อพลวัตของสังคมและเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง

การประชุมครั้งนี้จึงถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการเริ่มต้นกระบวนการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยอย่างจริงจัง โดยมุ่งหวังว่า การดำเนินการครั้งนี้จะช่วยลดต้นทุนทางสังคมที่เกิดจากความไม่แน่นอนของกฎหมาย ส่งเสริมความมั่นใจในการลงทุน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การจัดเวทีเสวนาเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนวทางการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ประเด็นเรื่องสัญญาซื้อขาย ผู้เข้าร่วมเห็นว่า ปัจจุบันมีการซื้อขายรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้มีลักษณะตามที่กำหนด ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง กล่าวคือ มีลักษณะเป็นการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งต้องส่งสินค้าผ่านระบบขนส่ง โดยมีการชำระเงินปลายทาง หรือชำระเงินล่วงหน้าก่อนได้รับสินค้า ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการส่งมอบสินค้า ที่ปัจจุบันยังไม่มีบัญญัติ ที่กำหนดหน้าที่และความรับผิด สำหรับบริษัทขนส่งในสัญญาซื้อขายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื้อขายออนไลน์ รวมทั้งไม่มีการประกันความรับผิด เกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าในระหว่างการขนส่ง ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าและความเสี่ยงในการระหว่างการขนส่ง

ปัญหาเรื่องสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดไว้อยู่เพียงสามมาตรา ทำให้มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องสัญญาเช่าซื้อน้อย ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อที่ไม่ทำตามแบบ มีผลเป็นโมฆะ แต่ไม่มีการบัญญัติถึงการเรียกค่าขาดประโยชน์ ในระหว่างการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ รวมถึง ควรมีการเพิ่มการระงับข้อพิพาทวิธีอื่น ที่ไม่ใช่การระงับข้อพิพาทโดยศาลในสัญญาเช่าซื้อ

ประเด็นเรื่องเช่าทรัพย์ มีปัญหาเรื่องระยะเวลาในการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ผู้เข้าร่วมเห็นว่าระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ 30 ปี เป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป รวมถึงมีผู้เข้าร่วมงานเสนอให้แก้ไขเงื่อนไขการฟ้องร้องให้บังคับคดีกรณีสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 3 ปี ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญาที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญ โดยผู้เข้าร่วมงาน เสนอให้เพิ่มกำหนดเวลาเช่าของสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาเช่าต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดาให้ชัดเจน

2. จ้างทำของ

ประเด็นที่ผู้เข้าร่วมงานเสนอมากที่สุด คือ เรื่องสัญญาจ้างก่อสร้างที่มีความซับซ้อน มูลค่าสูง และมีคู่สัญญาหลายฝ่าย จึงเสนอให้ สัญญาก่อสร้าง แยกต่างหากจากสัญญาจ้างทำของ เพื่อกำหนดความรับผิดชอบ รวมถึงค่าปรับ กรณีส่งมอบงานล่าช้า หรือการให้ผู้รับจ้างวางหลักประกัน ซึ่งน่าจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาการทิ้งงาน เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะบัญญัติไว้ไม่เพียงพอ ซึ่งเวทีเสวนาเสนอความคิดเห็นว่า ควรแยกสัญญาจ้างก่อสร้างต่างหากจาก ป.พ.พ. รวมถึงกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ และมีผู้เข้าร่วมเสนอให้สัญญาก่อสร้างควรกำหนดแบบของสัญญา เพื่อจะช่วยการนำสืบพยานหลักฐานต่อไปในอนาคต

ประเด็นเรื่อง อายุความ เรื่องความชำรุดบกพร่องของสัญญาจ้างทำของใน ป.พ.พ ที่กำหนดไว้เพียง 1 ปี นับแต่วันที่การชำรุดบกพร่องได้ปรากฏขึ้น แต่ว่าการว่าจ้างบางประเภท อาจจะเห็นถึงความชำรุดบกพร่องก็เมื่อล่วงพ้นระยะเวลา 1 ปี ตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว เวทีเสวนา จึงมีการเสนอให้ขยายระยะเวลาอายุความเรื่องความชำรุดบกพร่องของสัญญาจ้างทำของ ใน ป.พ.พ.

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมงานเสนอกรณีปัญหาว่า สัญญาว่าจ้างก่อสร้างกำหนดเบี้ยปรับไว้ แต่ถูกศาลปรับลดเบี้ยปรับตามหลักทั่วไป จึงมีการเสนอให้กำหนดเบี้ยปรับไว้เป็นการเฉพาะในสัญญาก่อสร้าง โดยมีการคำนวณเบี้ยปรับชัดเจนแน่นอน และสามารถปรับได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ ซึ่งน่าจะสามารถช่วยให้เกิดการทิ้งงานน้อยลงได้

ประเด็นสุดท้าย เรื่องบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาจ้างทำของ ยังไม่มีการคุ้มครองผู้รับจ้างช่วงที่ชัดเจน ทำให้ผู้รับจ้างช่วง อาจถูกผู้รับจ้างหลักชะลอการชำระค่าจ้าง จนกว่าผู้รับจ้างจะได้รับเงินค่าจ้างจากผู้ว่าจ้าง

3. หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

สัญญากู้ยืม มีประเด็นเรื่อง มีปัญหาในการตีความ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บังคับใช้มายาวนาน ทำให้อาจจะไม่เหมาะกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของอัตราดอกเบี้ย มีปัญหาว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ห้ามคิดดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินเกินร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยคงที่ ซึ่งถูกกำหนดไว้เป็นเวลานาน ควรจะแก้ไขอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ให้เหมาะสมกับทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ ในสภาพสังคมปัจจุบัน

นอกจากนี้ มีปัญหาเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้น ทำให้ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้เสร็จสิ้น เมื่อนำเงินมาผ่อนชำระหนี้ เงินดังกล่าวก็ถูกหักชำระในส่วนของดอกเบี้ยก่อน เป็นเหตุให้จำนวนเงินต้นไม่ลดลง ผู้เข้าร่วมจึงเสนอวิธีการชำระหนี้ โดยการกำหนดให้ชำระหนี้เงินต้นก่อน เพื่อแก้ไขปัญหาการคิดดอกเบี้ยทบต้น

ในเรื่องค้ำประกันมีประเด็นเรื่องการส่งหนังสือบอกกล่าวเมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวให้แก่ผู้ค้ำประกัน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดระยะเวลาว่า ต้องส่งไม่เกิน 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด จึงต้องพิจารณาว่าระยะเวลา 60 วัน สั้นเกินไปหรือไม่ เพราะบางครั้งคู่สัญญาอาจจะยังไม่ทราบว่าเกิดเหตุผิดนัด อีกทั้ง มีปัญหาเรื่องการตีความเหตุผิดนัดว่า ควรจะเป็นเหตุผิดนัดเรื่องใดเป็นพิเศษหรือไม่ เช่น ผิดนัดหนี้เงินเท่านั้น เพราะในทางปฏิบัติ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดเรื่องอื่น ๆ ที่ผิดสัญญาก็ถือว่าจำเป็นที่จะต้องส่งคำบอกกล่าวให้ชำระหนี้ ผู้เข้าร่วมงานจึงเสนอให้ขยายระยะเวลาการส่งหนังสือบอกกล่าวหรือกำหนดเหตุแห่งการผิดนัดของลูกหนี้ไว้ชัดเจน

ในเรื่องจำนองและจำนำ มีประเด็นเรื่องทรัพย์สินบางประเภท ที่โดยสภาพอาจจะไม่สามารถส่งมอบทรัพย์เพื่อบังคับจำนองหรือจำนำได้ เช่น การจำนองทะเบียนรถยนต์ หรือการจำนำทรัพย์สินดิจิทัลที่ไม่สามารถบังคับจำนองในทางปฏิบัติได้ จึงมีการเสนอให้แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่สามารถจำนองหรือจำนำได้

4. ประกันภัย

ประเด็นแรก คือ ถ้อยคำในบทบัญญัติ เรื่องสัญญาประกันภัย มีภาษาที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ยาก รวมทั้งมีเนื้อหาสาระที่กระจัดกระจายตามกฎหมายหลายฉบับ ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้แก้ไขถ้อยคำในบทบัญญัติ และรวบรวมหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนในการใช้บังคับกฎหมาย

ประเด็นที่สอง คือ เรื่องการแถลงข้อเท็จจริงที่ไม่ครบถ้วนหรือแถลงเท็จ ตาม**มาตรา 865** ในทางปฏิบัติเป็นปัญหาค่อนข้างมากเนื่องจากกฎหมายบัญญัติเพียงหลักการกว้าง ๆ จึงทำให้สืบทราบได้ยากว่าความประสงค์ของคู่สัญญาในเรื่องการแถลงข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ คือ ข้อเท็จจริงในลักษณะใดบ้างที่อาจทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายไม่เข้าทำสัญญา หรือเรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น

นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องกระบวนการเสนอขายประกัน กรณีที่ผู้เอาประกัน แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับโรคของตนแก่ผู้รับประกันแล้ว แต่ผู้รับประกันแจ้งแก่ผู้เอาประกันว่า สามารถทำสัญญาได้ เมื่อเกิดการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน บริษัทประกันภัยแจ้งว่า ผู้เอาประกันเป็นโรคก่อนทำสัญญาประกัน ทำให้กรมธรรม์เป็นโมฆียะ ซึ่งอาจจะถูกบอกล้างได้

เรื่องกระบวนการเรียกค่าสินไหมทดแทน ค่าเสียหาย ค่าชดใช้ ค่าชดเชยจากการเสียชีวิต หลายกรณีที่การเรียกร้องเอาค่าประกันภัยเป็นเรื่องที่ยาก และเมื่อผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องจากบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัยมักจะมีข้ออ้าง ในการที่จะไม่จ่ายค่าประกันภัยให้เต็มจำนวนตามวงเงินที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย จึงเสนอให้มีการกำหนดให้ครอบคลุมชัดเจนมากขึ้น เพื่อคุ้มครองผู้เอาประกันในการเรียกร้องค่าเสียหาย

กรณีที่สัญญาประกันภัยกำหนดไม่ชัดเจน ทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์ เช่น การใส่ดอกจันและการใช้ตัวอักษรขนาดเล็กมากเกินไป ผู้เข้าร่วมงานจึงเสนอว่า ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้เน้นข้อความที่สำคัญในหนังสือกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อคุ้มครองผู้เอาประกันภัย

ประเด็นสุดท้าย มีการเสนอให้บังคับเจ้าของรถยนต์ทุกคัน ต้องทำประกันรถยนต์ เพิ่มเติมจาก พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 โดยเฉพาะรถยนต์สาธารณะหรือรถบรรทุก เนื่องจากในกรณีที่มีผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดของเจ้าของรถยนต์ ผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองที่มากกว่า ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535

5. จ้างแรงงาน

ประเด็นที่หนึ่ง มีผู้เสนอให้ยกเลิกบทบัญญัติ เรื่องสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะมีปัญหาเรื่องของบทบัญญัติที่ล้าสมัย และไม่สอดคล้องกับกฎหมายแรงงานใน พ.ร.บ.อื่น ๆ โดยจัดทำเป็นประมวลกฎหมายแรงงานแยกต่างหาก แต่มีผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่า ควรที่จะยังคงเรื่องสัญญาจ้างแรงงานไว้ เพื่อเป็นหลักการทั่วไป ในกรณีที่ไม่มีข้อเท็จจริงที่สามารถปรับใช้กับกฎหมายเฉพาะได้ รวมทั้งเพิ่มหลักการที่สำคัญประการอื่นในบทบัญญัติเรื่องสัญญาจ้างแรงงาน เช่น นิยามของสัญญาจ้างแรงงานแต่ละประเภท

นอกจากนี้ มีประเด็นกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระ เช่น ฟรีแลนซ์ (Freelance) ไรเดอร์ (Riders) ผู้ประกอบกิจการบริการขนส่ง (Delivery Service) ประสบปัญหาในเรื่องการไม่ได้รับความคุ้มครองหรือสวัสดิการ รวมถึงความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับค่าจ้างและสัญญาจ้าง ซึ่งในปัจจุบัน อาจมีข้อถกเถียงในทางกฎหมาย ว่าจะปรับใช้สัญญาจ้างทำของกับสัญญาจ้างแรงงานกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว จึงมีข้อเสนอให้พิจารณาปรับปรุงนิยามและเงื่อนไขของสัญญาจ้างที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเหล่านี้

ผู้เข้าร่วมยังให้ความเห็นว่า ไม่ควรคุ้มครองแต่เพียงลูกจ้างในสัญญาจ้างแรงงาน แต่ต้องคุ้มครองฝั่งของนายจ้างด้วย เช่น การจัดให้มีกองทุนที่คุ้มครองนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างประสบปัญหาขาดสภาพคล่อง

ทางการเงิน การเพิ่มสิทธิในประกันสังคมให้แก่นายจ้างที่เป็นผู้เสียค่าประกันสังคมด้วยเช่นกัน รวมถึงการเพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองแรงงานต่างด้าวมากขึ้น เนื่องจาก มีผู้เข้าร่วมที่เป็นนายจ้างของแรงงานต่างด้าวที่มีใบอนุญาตการประกอบอาชีพในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิจากประกันสังคม ทำให้นายจ้างจะต้องออกค่าใช้จ่ายเรื่องสวัสดิการของแรงงานต่างด้าวด้วยตนเอง

ดังนั้น หากมีประมวลกฎหมายแรงงานแยกออกมาเป็นการเฉพาะ ก็สามารถทำให้มีรายละเอียดที่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นได้

6. หุ้นส่วน บริษัท

ประเด็นเรื่องวัตถุประสงค์ของบริษัท ในทางปฏิบัติ บริษัทบางแห่งกำหนดวัตถุประสงค์ที่กว้างมากเกินไป ทำให้ยากต่อการพิจารณาว่า บริษัทกระทำการใดนอกขอบวัตถุประสงค์หรือไม่ จึงมีการเสนอว่ามีบทบัญญัติกำหนดให้บริษัทกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องคุณสมบัติของความเป็นกรรมการหรือว่าความเป็นผู้ถือหุ้น ผู้เข้าร่วมเสนอว่าควรมีการจัดทำบัญชีดำ (Black list) สำหรับกรรมการหรือผู้ถือหุ้นที่ต้องคำพิพากษาในคดีฉ้อโกง ผู้ที่เคยปั่นหุ้น หรือบุคคลอื่นที่มีประวัติการกระทำผิดกฎหมายร้ายแรง

ประเด็นเรื่องหลักประกันให้แก่คู่สัญญาของบริษัท มีผู้เข้าร่วมเห็นว่า กรณีที่บริษัทต้องรับผิดต่อคู่สัญญา กรรมการบริษัทไม่ได้ร่วมรับผิดด้วย เว้นแต่กรรมการบริษัท มีส่วนในการบริหารผิดพลาดหรือออกคำสั่งที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญา อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติว่า บริษัทจะต้องมีการวางหลักประกัน หรือต้องมีเงินทุนสำรองไว้ในบริษัทในลักษณะใด จึงเสนอว่าควรมีการพิจารณาให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของกรรมการ ทุนสำรอง และการวางหลักประกันที่ชัดเจนมากขึ้น

ประเด็นเรื่องบริษัทร้าง ซึ่งถูกถอนชื่อออกจากทะเบียนตาม**มาตรา 1273/1** หากเจ้าหนี้ ผู้เสียหายจากการทิ้งร้าง จะเรียกให้บริษัทกลับมาชำระบัญชีตาม**มาตรา 1273/4** จะต้องร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้บริษัทกลับคืนสู่ทะเบียน ซึ่งต้นทุนในการร้องขอให้ศาลมีคำสั่งและให้มีการประชุมผู้ถือหุ้น เพื่อชำระบัญชีอาจสูงกว่ามูลค่าความเสียหาย และเป็นภาระแก่เจ้าหนี้เกินสมควร นอกจากนี้ ขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ยังไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น การส่งไปรษณีย์ตอบรับ เพื่อสอบถามการดำเนินงานของบริษัท การลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ เพื่อขีดชื่อบริษัทออกจากทะเบียน เป็นต้น

7. ครอบครัวและมรดก

ประเด็นการฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตร เช่น บิดา ไม่เชื่อว่าเด็กเป็นบุตรของตนเอง มารดา เชื่อว่าเด็กถูกสลับตัวในโรงพยาบาล ฯลฯ และประเด็นการจดทะเบียนรับรองบุตร ในปัจจุบัน มีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่สามารถพิสูจน์ความเกี่ยวโยงทางสายเลือดได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เช่น เอกสารการตรวจ DNA หรือเอกสารการพิสูจน์อัตลักษณ์ทางชีวภาพ (Biometrics) จึงมีข้อเสนอว่า การจดทะเบียนรับรองบุตร

หรือการไม่รับเด็กเป็นบุตร สามารถใช้เอกสารทางการแพทย์ดังกล่าว เป็นหลักฐานทางทะเบียนได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องร้องขอต่อศาล นอกจากนี้ อาจยกเว้นบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบางกรณีที่มีเอกสารทางการแพทย์ดังกล่าว

ประเด็นการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก ในปัจจุบันมีกฎหมายอิสลามที่ใช้บังคับในบางสังคม ที่มีหลักความเชื่อหรือข้อตกลงกันในสังคมที่แตกต่างไปจากสังคมส่วนใหญ่ เช่น การกำหนดให้ผู้ชาย ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในครอบครัวเป็นผู้มีอำนาจจัดการมรดกของคนในครอบครัว หรือการมอบอำนาจการจัดการมรดกให้แก่ผู้นำชุมชนมุสลิมในท้องถิ่นนั้น ๆ ในกรณีที่ครอบครัวไม่มีผู้สืบทายาทที่เป็นผู้ชาย มักทำให้เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งมรดกที่ไม่เป็นธรรม จึงมีข้อเสนอว่า ให้อ้างอิงหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

นอกจากนี้ ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายอิสลาม ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 ซึ่งยกเว้นการใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก อาจล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ในพื้นที่นอกเขตจังหวัดดังกล่าว อาจไม่ได้รับสิทธิและประโยชน์ตาม จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้ครอบคลุมผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ประการต่อมา สัดส่วนการได้รับมรดกของทายาทโดยธรรม ในกรณีที่ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่ทายาทโดยธรรมไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้ามรดก และไม่เคยเลี้ยงดูเจ้ามรดก แต่มีสิทธิได้รับมรดกทั้งหมดหรือมากกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด หรือในกรณีที่บิดามารดาทอดทิ้งบุตร ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่เมื่อบุตรเสียชีวิต บิดามารดาก็ได้รับส่วนแบ่งมรดกของบุตร ตามที่กฎหมายกำหนด จึงมีผู้เสนอว่า ควรพิจารณาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การรับมรดกของทายาทโดยธรรม ให้มีเงื่อนไขในการยกเว้นการได้รับมรดก หากผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้ามรดกมีหลักฐานเพียงพอ หรือสามารถพิสูจน์ได้ว่า เจตนาที่แท้จริงของเจ้ามรดกต้องการให้ผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมีสิทธิได้รับมรดกมากกว่า แม้ไม่ได้ทำพินัยกรรม

ประเด็นการทำพินัยกรรม แบบของพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสามารถยืนยันหรือพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของพินัยกรรมได้ จึงเสนอว่า ควรจะมีแบบของพินัยกรรมเพิ่มเติม เช่น พินัยกรรมดิจิทัลหรืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ทำให้เกิดความสะดวกกับประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติทายาทที่ไม่พอใจในจำนวนมรดกที่ได้รับ อาจซื้อพยาน โดยให้พยานเบิกความเท็จ ว่าไม่เคยรับรู้เรื่องการทำพินัยกรรม หรือไม่ได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้ทำพินัยกรรม หรือพินัยกรรมเป็นของปลอม เป็นเหตุให้พินัยกรรมเป็นโมฆะ การพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของพินัยกรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจึงอาจช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย (Civil and Commercial Code) เป็นหนึ่งในเสาหลักของระบบกฎหมายไทยที่ถูกบังคับใช้มายาวนานกว่า 100 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 กฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางแพ่งและพาณิชย์ที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย การเช่าซื้อ กู้ยืม การค้ำประกัน ประกันภัย ครอบครัว มรดก และอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชน และการดำเนินธุรกิจในประเทศ

ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ได้ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและธุรกิจมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น การทำธุรกรรมออนไลน์ การค้าระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของสตาร์ทอัพและเศรษฐกิจแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กฎหมายเดิม อาจไม่สามารถรองรับได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ การเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ง่ายขึ้น ประชาชนมีความรู้และความคาดหวังต่อระบบยุติธรรมมากขึ้น พวกเขาต้องการกฎหมายที่เป็นธรรม ทันสมัย และสามารถตอบสนองต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ การทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ การปรับปรุงกฎหมายไม่เพียงแต่เป็นการแก้ไขบทบัญญัติให้ทันสมัย แต่ยังเป็นการเสริมสร้างระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญ ในการพัฒนาระบบกฎหมายที่เป็นธรรมและยั่งยืน

โครงการรวบรวมความคิดเห็น ในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาส ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ทนายความ นักกฎหมาย ภาครัฐและเอกชน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชนทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย การมีส่วนร่วมนี้ จะช่วยให้กฎหมายที่ปรับปรุงใหม่มีความครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และสะท้อนถึงประเด็นปัญหา ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน โครงการนี้จัดขึ้นโดย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และบริษัท Baker McKenzie

1.2 ระเบียบวิธีการเก็บข้อมูลและรับฟังความคิดเห็น

การดำเนินโครงการนี้มีหลักการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายเป็นไปอย่างครอบคลุมและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participatory Approach) ที่เน้นการรวมเสียงและมุมมอง จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย เพื่อให้กระบวนการปรับปรุงกฎหมาย มีความเป็นธรรมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการนี้ คือ เพื่อให้มั่นใจว่าการปรับปรุงกฎหมายจะมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมงานทั่วไป จะช่วยให้สามารถระบุประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของกฎหมายปัจจุบันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ การใช้วิธีการหลายรูปแบบในการรวบรวมข้อมูล ยังช่วยเพิ่มความหลากหลายและความครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน

1.3 กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการรวบรวมความคิดเห็นในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ถูกแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 การสำรวจความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามออนไลน์และในวันงาน

โครงการได้จัดทำการสำรวจความคิดเห็นผ่าน Google Forms ก่อนวันงานและเปิดให้ทำแบบสอบถามในวันงานด้วย การสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับสภาพประเด็นปัญหาที่ผู้ใช้งานกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เผชิญอยู่ การสำรวจล่วงหน้าช่วยให้โครงการสามารถระบุประเด็นปัญหาที่สำคัญล่วงหน้าได้ ขณะที่การสำรวจในวันงานช่วยตรวจสอบความสนใจและประเด็นปัญหาที่ผู้เข้าร่วมมีในขณะนั้น สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.2 การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

การจัดเวทีเสวนา เพื่อใช้ในการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ประกอบด้วย นักวิชาการ ทนายความ และนักกฎหมาย ที่มีประสบการณ์และความรู้เฉพาะทาง มีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในระดับนโยบายและวิชาการ ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวโน้มและความต้องการในปัจจุบัน

1.3.3 กิจกรรม World Café เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมงาน

นอกจากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โครงการยังได้ใช้กิจกรรม World Café เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมงานทั่วไป ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ในการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กิจกรรมนี้ช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลจากผู้ที่ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ทำให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยการจัดกลุ่มย่อย เพื่อพูดคุยลงรายละเอียดในหัวข้อเฉพาะ โดยมี

ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อนั้น ๆ ประจำกลุ่ม เพื่อช่วยแนะแนวทางและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้เข้าร่วม นำไปสู่การเห็นมุมมองทางการปฏิบัติที่หลากหลายและครอบคลุม

1.3.4 การบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล

ทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการ ถูกบันทึกทั้งในรูปแบบ ภาพ เสียง และวิดีโอ เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างละเอียด โดยข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และผู้เข้าร่วมผ่านกิจกรรม World Café จะถูกถอดความและจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

1.3.5 การสังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะ

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ข้อมูลที่ได้จะถูกสังเคราะห์ เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมาย ประเด็นปัญหาที่ระบุต่าง ๆ จะถูกจัดทำเป็นบทที่เน้นหัวข้อสำคัญ เช่น การซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ จ้างทำของ ครอบครัว และมรดก หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ ประกันภัย จ้างแรงงาน และหุ้นส่วนบริษัท

1.3.6 การเผยแพร่และนำเสนอผลการศึกษา

สถาบันฯ จะนำรายงาน ผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่หน่วยงานภาคีเครือข่าย ที่ร่วมเป็นเจ้าภาพในเขตภูมิภาคต่าง ๆ ในการพิจารณาตรวจทานข้อมูล และจะนำรายงานที่ผ่านการพิจารณาตรวจทานจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำเสนอให้กับคณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดประชุมและการเผยแพร่รายงานสรุป (Public Forum) ในเดือนกรกฎาคม 2568 เพื่อนำส่งข้อมูลที่ได้รับแก่คณะกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นำไปพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายในวาระต่อไป

บทที่ 2
ประเด็นปัญหาสำคัญที่ระบุและการจัดหมวดหมู่ พร้อมแนวปฏิบัติ และตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น

ในภาพรวมของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็น ในช่วงเช้าของวันงาน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 42 คน โดยแบ่งเป็นผู้เข้าร่วม ณ สถานที่จริง จำนวน 28 ท่าน และผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามทาง Google Forms จำนวน 18 ท่าน โดยในช่วงบ่าย ได้มีการจัดบรรยายพิเศษและกิจกรรมเสวนาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะ พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจในประเด็นสำคัญต่าง ๆ อาทิ บทบาทของกระทรวงยุติธรรม การปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมถึงประสบการณ์การปฏิรูปกฎหมายในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานได้รับความรู้และแนวทางปฏิบัติที่ทันสมัยและครอบคลุมทุกมิติของประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ผู้เข้าร่วมงาน

รายชื่อผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน

1.	กานต์สุดา เอื้ออมรรัตน์	Senior Associate, Baker McKenzie
2.	เอกรินทร์ เท่งเจียว	Lawyer, Baker McKenzie
3.	ชนนิกานต์ กิจโอภาส	Lawyer, Baker McKenzie
4.	ประภัสร์ แสงดา	ทนายความ สภาทนายความ
5.	ณรงค์ พานอุป	ฝ่ายวิชาการและประชาสัมพันธ์ สภาทนายความจังหวัดนนทบุรี
6.	ศิริศักดิ์ อมาตยกุล	ประธานสภาทนายความจังหวัดนนทบุรี สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
7.	เพ็ญวิสา ถนอมมั่น	รองประธานสภาทนายความจังหวัดนครปฐม สภาทนายความจังหวัดนครปฐม
8.	วราภรณ์ วิธวาศิริ	เลขาประธานสภาทนายความจังหวัดนครปฐม สภาทนายความจังหวัดนครปฐม
9.	วาท หาญกลับ	ทนายความ หัวหน้าสำนักงาน
10.	ธีร์ธวัช ศรีชัยเวชย์	ทนายความ สภาทนายความ
11.	พีรศักดิ์ ศณิตผาติสกุล	ทนายความ
12.	ภิรัช ปภาภิวัฒไชย	Law Partner, The Ritz Law & Assets Law Firm
13.	สุริยา สถาวรสมิต	ประธานสภาทนายความจังหวัดสมุทรสาคร สภาทนายความจังหวัดสมุทรสาคร

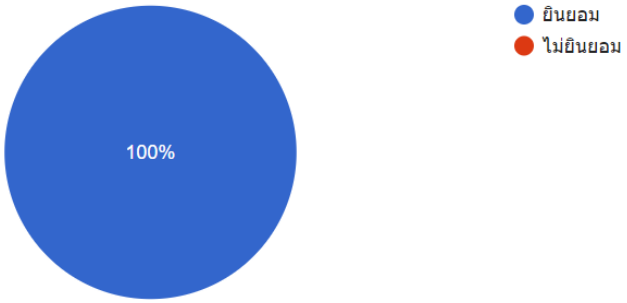
14. พีรศักดิ์ ศณิตผาติสกุล	ทนายความ
15. ชำนาญ เหมะรัชตะ	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดนนทบุรี
16. สุรศักดิ์ อัตตะสานะ	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดนนทบุรี
17. จิรภัทร ธีรประภานุกุล	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดธัญบุรี
18. ทรงนิติ มีวงษ์	ทนายความ
19. คงยุทธ สงชุมแสง	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดนนทบุรี
20. จิรภัทร ธีรประภานุกุล	ทนายความ สภาทนายความจังหวัดธัญบุรี
21. วรินทร สกุลปทุมทอง	ทนายความ ตัวแทนสภาทนายความธัญบุรี
22. ณัฐพล โสภิญสวัสดิ์รัตน์	ผจก. บริษัท อกริ โพรเซสซิ่ง อินดัสทรี
23. อัชชกร โสภิญสวัสดิ์รัตน์	ผจก. บริษัท ไทยรสทิพย์ จำกัด
24. บุญชาติ กู้เกียรติสกุล	ที่ปรึกษากฎหมาย
25. พงศ์พจน์ ธรรมากุลวิชช์	ตัวแทนกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (ปอศ.)
26. เถลิงเกียรติ เกษพยัคฆ์	ผู้ช่วยนักวิจัย การศึกษา
27. ปรีชา ทิพพาบญ	ทนายความ ผอ.ปรีชา ทิพพาบุญ ทนายความ
28. วิริยะ ก้องศิริวงศ์	ผู้ช่วยเลขานุการ คณะอนุกรรมการศึกษาปรับปรุง ป.พ.พ.บรรพ 1 และ 2

2.1.2 ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามผ่านระบบ Google Forms

1) การขอความยินยอมในการให้ข้อมูล

คำถาม

คณะทำงานจำเป็นต้องขอความยินยอมจากท่านในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นประกอบการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้ในกรอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวเท่านั้น

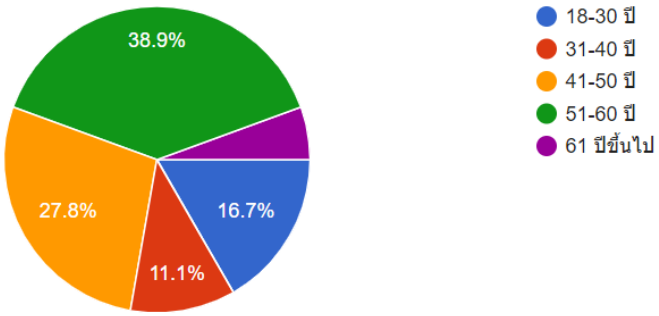

จำนวนผู้เข้าร่วมที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 18 คน ได้รับความยินยอมเต็ม 100% จากผู้เข้าร่วมในการใช้ข้อมูลสำหรับการศึกษาเพื่อปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งแสดงถึงความพร้อมและการเปิดใจให้ความเห็นของผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมาย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรด้านอายุ

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านอายุ : ท่านอยู่ในช่วงอายุใด

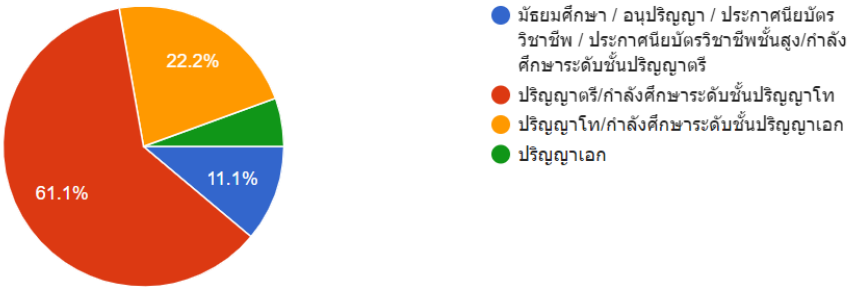

- กลุ่มอายุที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุดคือ 51 - 60 ปี คิดเป็น 38.9%
- กลุ่มอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็น 27.8%
- กลุ่มอายุ 18 - 30 ปี คิดเป็น 16.7%
- กลุ่มอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็น 11.1%
- กลุ่มอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็น 5.6%

3) การวิเคราะห์ระดับการศึกษา

คำถาม

ข้อมูลประชากรด้านการศึกษา : ท่านสำเร็จการศึกษาในระดับใด

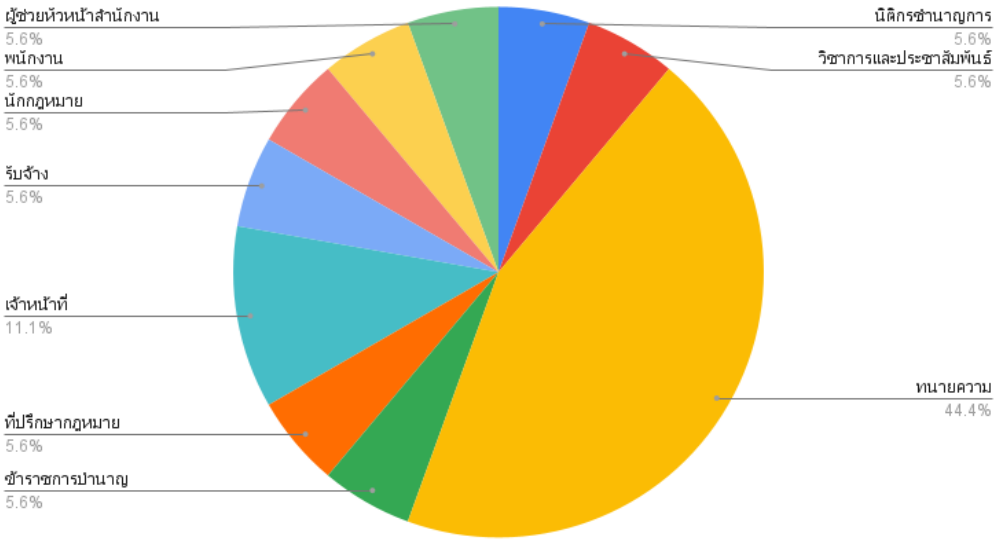

- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาโท คิดเป็น 61.1%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็น 22.2%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อนุปริญญา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือกำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี มีจำนวนสูงสุด คิดเป็น 11.1%
- ผู้เข้าร่วมที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็น 5.6%

4) การวิเคราะห์ตำแหน่ง หรือ อาชีพ

คำถาม

โปรดระบุตำแหน่ง/อาชีพของท่าน

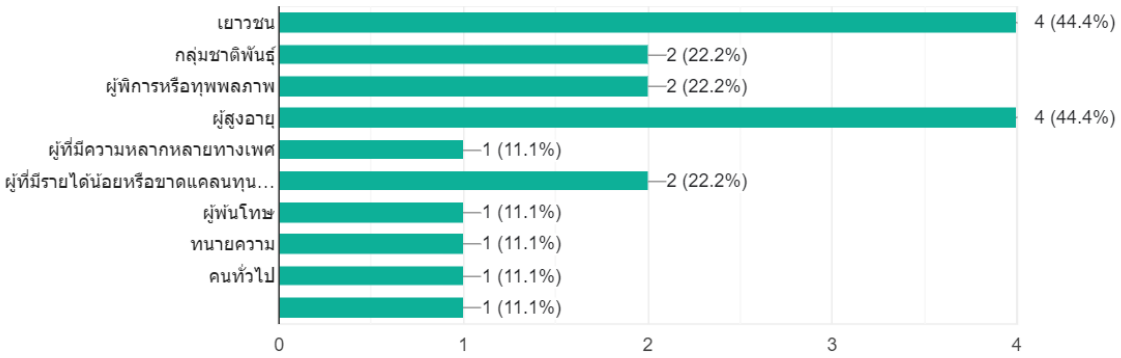
ผู้เข้าร่วมมีจำนวนตำแหน่ง/อาชีพทั้งหมด 10 รายการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

1. **ทนายความ** 8 คน (44.4%)
2. **เจ้าหน้าที่** 2 คน (11.1%)
3. **นิติกรชำนาญการ** 1 คน (5.6%)
4. **วิชาการและประชาสัมพันธ์** 1 คน (5.6%)
5. **ข้าราชการบำนาญ** 1 คน (5.6%)
6. **ที่ปรึกษากฎหมาย** 1 คน (5.6%)
7. **รับจ้าง** 1 คน (5.6%)
8. **นักกฎหมาย** 1 คน (5.6%)
9. **พนักงาน** 1 คน (5.6%)
10. **ผู้ช่วยหัวหน้าสำนักงาน** จำนวน 1 คน (5.6%)

5) การวิเคราะห์กลุ่มผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น

คำถาม

(ไม่บังคับตอบ) สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย มุ่งส่งเสริมความยุติธรรมที่คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Justice) และการมีส่วนร่วมของทุกคน (Inclusivity) โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็น จากกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายเชิงสังคมและวัฒนธรรม เช่น เยาวชน กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ที่มีรายได้น้อย ผู้พ้นโทษ ฯลฯ

ผู้เข้าร่วมแบบสำรวจสามารถแบ่งออกเป็น 9 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. **เยาวชน** 4 คน (44.4%)
2. **กลุ่มชาติพันธุ์** 2 คน (22.2%)
3. **ผู้พิการหรือทุพพลภาพ** 2 คน (22.2%)
4. **ผู้สูงอายุ** 4 คน (44.4%)
5. **ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ** 1 คน (11.1%)
6. **ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือขาดแคลนทุนทรัพย์** 2 คน (22.2%)
7. **ผู้พ้นโทษ** 1 คน (11.1%)
8. **ทนายความ** 1 คน (11.1%)
9. **บุคคลทั่วไป** 1 คน (11.1%)

2.2 ระบุประเด็นปัญหาสำคัญและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

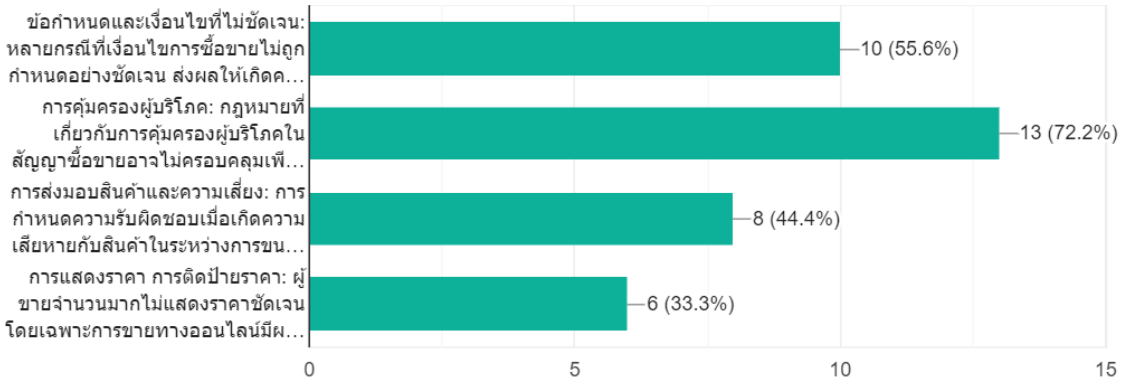
2.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

2.2.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขาย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การแสดงราคา การติดป้ายราคา

- ผู้ขายจำนวนมากไม่แสดงราคาชัดเจน โดยเฉพาะการขายทางออนไลน์ มีผลต่อการทำคำเสนอและคำสนองไม่สมบูรณ์ เป็นภาระของผู้ซื้อ อีกทั้งการติดป้ายราคากำกับต้องอาศัยกฎหมายเฉพาะซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแยกต่างหากจากประมวลกฎหมาย ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ขายในประมวลกฎหมาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
  - **มาตรา 487** การกำหนดราคาทรัพย์สินที่ขาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมาย ว่าด้วยการแสดงราคาสินค้าหรือบริการให้ครอบคลุมสินค้าออนไลน์ และกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจน หากมีการละเมิด
- แก้ไข **มาตรา 487** ราคาทรัพย์สินที่ขาย ที่ต้องกำหนดไว้ในสัญญา

ประเด็นปัญหา 2 การส่งมอบสินค้าและการจัดการความเสี่ยง

- การกำหนดความรับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหายกับสินค้าในระหว่างการขนส่งอาจยังไม่ชัดเจน
- การกำหนดความรับผิดเรื่องชำรุดบกพร่อง ยังไม่ครอบคลุมถึงสถาณการณ์ปัจจุบัน
- กรณีซื้อขายสินค้าโดยกำหนดให้ชำระเงินปลายทาง และผู้ซื้อไม่ชำระราคา
- ไม่มีการกำหนดความรับผิดของบริษัทขนส่งที่ชัดเจน รวมทั้งผู้เข้าร่วมพบ กรณีที่บริษัทรับประกันราคาสินค้าต่ำกว่าราคาสินค้าที่แท้จริง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 463** การส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งถือว่าสำเร็จ แต่ความเสี่ยงยังอยู่กับผู้ขาย จนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้ซื้อ
    - **มาตรา 472** กำหนดความรับผิดของผู้ขาย ในเรื่องความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่อง
    - **มาตรา 473** ความรับผิดเพื่อชำรุดบกพร่องของสินค้า กรณีที่ผู้ขายไม่ต้องรับผิด
    - **มาตรา 474** ระยะเวลาฟ้องคดีในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งมอบสินค้า และความเสี่ยงในระหว่างการขนส่ง
- ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับผู้รับขนของ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในความเสียหรือความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง
- เพิ่มบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ และความรับผิดของบริษัทขนส่งที่ชัดเจน
- แก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้บริโภคที่ไม่ครอบคลุม

- กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในเรื่องสัญญาซื้อขาย อาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ผู้บริโภค ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในกรณีของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ต้องอาศัยกฎหมายพิเศษ ควรรวบรวมไว้ในกฎหมายหลักฉบับเดียว
- ผู้เข้าร่วมพบกรณีที่ไม่สามารถเรียกให้ชำระเงินแก่ผู้ซื้อได้ เนื่องจากผู้ซื้อเป็นผู้ประกอบการร้านค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนพาณิชย์กับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - **มาตรา 4** ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม อาจถูกตีความให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควร
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ตรากฎหมายเฉพาะสำหรับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค
- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับและตีความข้อความ ในการซื้อขายออนไลน์อย่างเหมาะสม และกำหนดให้มีการแสดงเงื่อนไขที่ชัดเจน
- ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ร้านค้าจดทะเบียนในระบบของรัฐบาล เพื่อการเรียกชำระหนี้และภาษีที่ชัดเจน

ประเด็นปัญหา 4 ข้อกำหนดและเงื่อนไขที่ไม่ชัดเจน

- หลายกรณีที่เงื่อนไขการซื้อขายไม่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
- การซื้อขายออนไลน์ควรจะมีกฎหมายรองรับ เพื่อที่จะมาคุ้มครองผู้ซื้อ รวมถึงปัญหาเรื่องการพิจารณาว่าคำเสนอคำสนองเกิดขึ้นเมื่อใด กรรมสิทธิ์โอนเมื่อใด
- ไม่มีการกำหนดเรื่องการซื้อขายทรัพย์สินดิจิทัลที่ชัดเจน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 453** ลักษณะของสัญญาซื้อขาย
    - **มาตรา 458** การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขาย

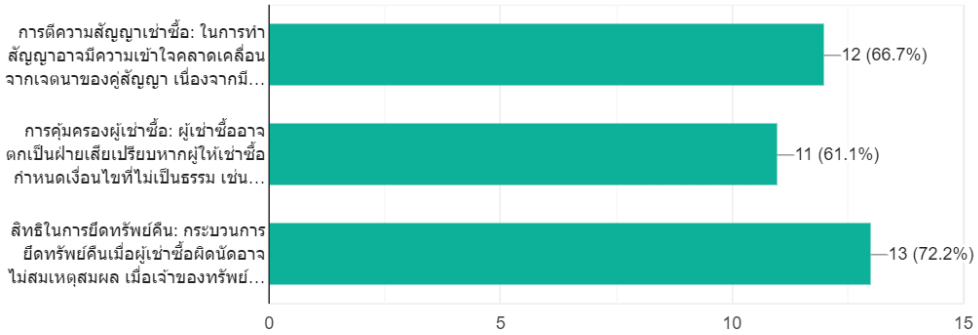
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตราที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ การชำระราคาและการส่งมอบสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- ควรเพิ่มบทบัญญัติเรื่องที่เกี่ยวกับการซื้อขายออนไลน์ เพื่อสร้างความเป็นธรรม
- เพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการซื้อขายทรัพย์สินดิจิทัล

2.2.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าซื้อและเช่าทรัพย์

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การตีความสัญญาเช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในการทำสัญญาอาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากเจตนาของคู่สัญญา เนื่องจากมีลักษณะใกล้เคียงกับสัญญาซื้อขายและสัญญาเช่าทรัพย์ เช่น การตีความสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ความเข้าใจเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เช่าซื้อ
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้สัญญาเช่าซื้อที่ไม่ทำตามแบบ มีผลเป็นโมฆะ แต่ไม่บัญญัติถึงผลกรณีที่มีการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปแล้วระยะเวลาหนึ่ง ทำให้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าขาดประโยชน์แก่โจทก์

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 572** ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ควรจะต้องมีกำหนดหน้าที่และความรับผิดที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างและเสรีภาพในการทำสัญญาที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบมากเกินไป
- กำหนดรูปแบบมาตรฐานของสัญญาเช่าซื้อที่ชัดเจน เช่น แบบของนิติกรรม ที่กำหนดเงื่อนไขสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย
- กำหนดผลของกรณีที่สัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะ แต่มีการใช้ประโยชน์ในทรัพย์ที่เช่าซื้อไปแล้ว

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เช่าซื้ออาจตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ หากผู้ให้เช่าซื้อกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม เช่น การยึดทรัพย์คืนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า การปรับปรุงกฎหมาย ควรคำนึงถึงการคุ้มครองผู้เช่าซื้ออย่างเป็นธรรม
- ระยะเวลาการผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อที่ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากรถที่ใช้ประกอบเกษตรกรรม เช่น รถเครื่องจักร รถแทรกเตอร์ ไม่ได้อยู่ในประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565
- สำหรับผู้เช่าซื้อ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อสุจริต ซึ่งไม่สามารถชำระค่าเช่าซื้อได้ภายในกำหนดเวลา เนื่องจากประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้ไม่ได้รับการคุ้มครอง แม้จะชำระค่าเช่าซื้อใกล้ครบสัญญา ในขณะเดียวกันก็ควรให้ความเป็นธรรมกับผู้ให้เช่าซื้อเช่นเดียวกัน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 391** กรณีการบอกเลิกสัญญาโดยปริยาย
    - **มาตรา 574** กรณีผิดนัดไม่ชำระเงินหรือผิดสัญญาส่วนสำคัญของสัญญาเช่าซื้อ
- **ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2565**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีคืนทรัพย์ให้ชัดเจนและเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่าย
- กำหนดกระบวนการบอกเลิกสัญญาให้ชัดเจน เช่น การแจ้งเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร และระยะเวลาผ่อนผัน
- กำหนดผลของการบอกเลิกสัญญาตามสัญญาเช่าซื้อให้ชัดเจน
- เพิ่มระบบที่ทำให้ยุติข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ นอกเหนือจากการระงับข้อพิพาทโดยศาล
- เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อที่สุจริต แต่ขาดสภาพคล่องกะทันหันทำให้ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ

ประเด็นปัญหา 3 สิทธิในการยึดทรัพย์คืน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กระบวนการยึดทรัพย์คืนเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัด อาจไม่สมเหตุสมผล เมื่อเจ้าของทรัพย์ ได้ค่าเช่าซื้อระหว่างสัญญา และยึดทรัพย์คืนด้วยในภายหลังจึงได้เปรียบมากกว่า
- การเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อเกินสมควร เกินกว่าราคาทรัพย์ที่เช่าซื้อ ทำให้ไม่เป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 573** วิธีการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- สิทธิในการยึดทรัพย์คืนจึงควรมีเงื่อนไขชัดเจน และมีความเท่าเทียม และเป็นธรรมในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อและเจ้าของทรัพย์
- แก้ไขเรื่องการเรียกค่าขาดประโยชน์จากทรัพย์ที่เช่าซื้อ กรณีผู้เช่าซื้อคืนทรัพย์โดยชอบ ไม่ควรถูกฟ้องเรียกค่าขาดประโยชน์ และกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณค่าขาดประโยชน์

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 4 การเช่าอสังหาริมทรัพย์และประเด็นปัญหาทางกฎหมายอื่น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 540** กำหนดให้การเช่าอสังหาริมทรัพย์ สามารถทำสัญญาได้ไม่เกิน 30 ปีต่อครั้ง แม้ว่าสามารถต่อสัญญาได้ แต่การต่อสัญญาก็ยังต้องไม่เกิน 30 ปีต่อครั้ง เช่นกัน ข้อกำหนดนี้ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในเชิงพาณิชย์และการลงทุน เนื่องจากระยะเวลาการเช่าที่กำหนดไว้นั้นถือว่าสั้นเกินไป โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าระยะเวลา 30 ปี ถือเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานเพียงพอสำหรับการเช่าอสังหาริมทรัพย์ในบริบทปัจจุบัน
- ผู้เช่าทรัพย์มักหลีกเลี่ยงการทำสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 3 ปี ทำให้เกิดปัญหาในการฟ้องร้องบังคับคดี ซึ่งผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป
- ความไม่ชัดเจนของสัญญาเช่า ต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ซึ่งปัจจุบันเป็นเพียงแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ยังไม่มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 537** ลักษณะของสัญญาเช่าทรัพย์สิน
    - **มาตรา 538** กำหนดให้การเช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า 3 ปี จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญ
    - **มาตรา 540** กำหนดให้การเช่าอสังหาริมทรัพย์สามารถทำได้ไม่เกิน 30 ปี

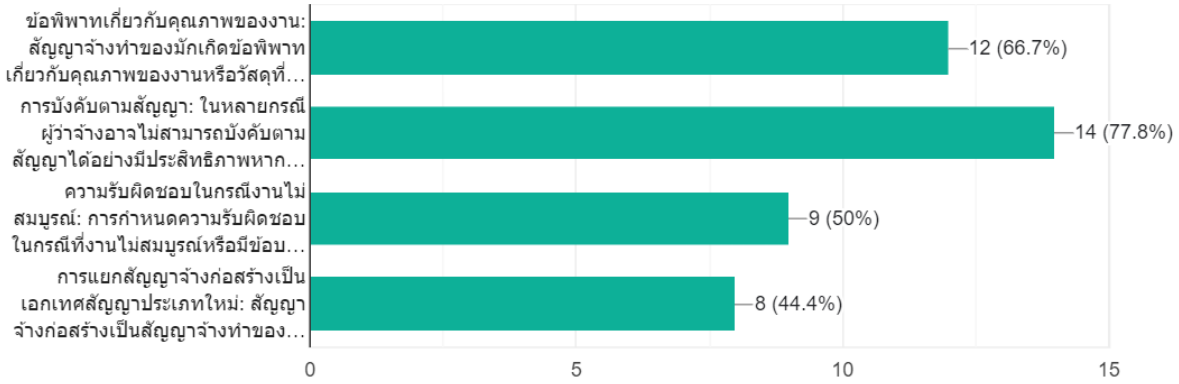
ข้อเสนอแนะ

- แก้ไขบทบัญญัติให้ทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่า ไม่เสียเปรียบต่อกันในสัญญาเช่าทรัพย์
- ขยายระยะเวลาในการเช่าอสังหาริมทรัพย์ให้เกินกว่า 30 ปี รวมถึงขยายระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ให้ใช้สำหรับสัญญาที่มีกำหนดเวลาเช่าเกินกว่า 3 ปี
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาเช่าต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา เช่น ควรมีบทบัญญัติกำหนดนิยามและหลักเกณฑ์ของสัญญาเช่า ที่มีลักษณะต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา คือ สัญญาเช่าที่ภาระหรือผลประโยชน์ตอบแทนของคู่สัญญา แตกต่างไปจากการเช่าทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ คือ ผู้เช่าไม่ได้จ่ายแค่ค่าเช่าตามปกติ หรือ ผู้ให้เช่าไม่ได้ให้แค่สิทธิครอบครองใช้ทรัพย์ แต่มีเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ทำให้การตอบแทนสูงกว่าสัญญาเช่าธรรมดา รวมถึง ผลทางกฎหมายของเงื่อนไขตอบแทนพิเศษ การกำหนดหน้าที่รับผิด ค่าใช้จ่าย การส่งมอบทรัพย์ หรือสิ่งปลูกสร้าง และกลไกการระงับข้อพิพาท

2.2.2 จ้างทำของ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความรับผิดชอบในกรณีงานไม่สมบูรณ์

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การกำหนดความรับผิดชอบ ในกรณีที่งานไม่สมบูรณ์หรือมีข้อบกพร่องยังไม่ชัดเจนพอ
- กรณีที่ผู้รับเหมาในฐานะผู้รับจ้างทิ้งงาน ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ว่าจ้าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 600** ระบุถึงความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในกรณีที่งานชำรุดบกพร่อง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มมาตราที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการทำการงานที่ว่าจ้างให้สมบูรณ์ และกลไกทางกฎหมายเพื่อสนับสนุนให้เกิดความรับผิดของผู้รับจ้างที่ชัดเจน
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดของผู้รับจ้างที่ทิ้งงานเป็นการเฉพาะ
- พิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้รับจ้างที่ทิ้งงาน หรือผิดกฎหมาย โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะยิ่งกว่าการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ประเด็นปัญหา 2 ข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างทำของมักเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับคุณภาพของงานหรือวัสดุที่ใช้ในการทำงาน
- บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของงาน ยังขาดความชัดเจนและแน่นอนในการนำไปปฏิบัติจริง
- ในกรณีที่ผู้รับจ้างส่งมอบงานที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ว่าจ้าง แต่ผู้ว่าจ้างรับมอบงานโดยไม่มีการแสดงความไม่พอใจ เนื่องจากความไว้วางใจในผู้รับจ้าง ส่งผลให้ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบต่อความบกพร่องของงานที่ส่งมอบนั้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 587** ระบุว่าผู้รับจ้างต้องทำงานให้สำเร็จตามสัญญา และให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คู่สัญญาตกลงกัน
  - **มาตรา 592** ระบุอำนาจของผู้ว่าจ้างในการตรวจตราการงานได้ตลอดระยะเวลาที่จ้าง
  - **มาตรา 597** ระบุข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับจ้างกรณีการส่งมอบงานล่าช้า หากผู้ว่าจ้างรับมอบงานโดยไม่อิดเอื้อน
  - **มาตรา 600** ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดหน้าที่ ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง เกี่ยวกับมาตรฐานในการตรวจสอบคุณภาพของงานและวัสดุ
- เพิ่มบทบัญญัติกำหนดกรอบเวลา สำหรับผู้ว่าจ้างในการตรวจสอบคุณภาพ และแจ้งข้อบกพร่องภายหลังการรับมอบงาน
- ขยายระยะเวลาของอายุความ ในความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง

ประเด็นปัญหา 3 การแยกสัญญาจ้างก่อสร้างเป็นเอกเทศสัญญาประเภทใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างก่อสร้าง เป็นสัญญาจ้างทำของที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ รายละเอียดของการก่อสร้างเป็นรายละเอียดทางวิศวกรรมและทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความซับซ้อนมากกว่าจ้างทำของทั่วไป
- การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ระหว่างผู้ว่าจ้างก่อสร้างและผู้รับจ้างก่อสร้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และต้องมีกลไกบังคับเฉพาะ เช่น อายุความความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องอาจจะสั้นเกินไปเพราะปัจจุบันการก่อสร้างใช้เวลานาน

- ในกรณีสัญญาจ้างก่อสร้าง หากผู้ว่าจ้างไม่ชำระเงินค่าจ้าง จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของผู้รับจ้าง เนื่องจากผู้รับจ้างจำเป็นต้องมีสภาพคล่องทางการเงิน เพื่อใช้ในการก่อสร้างงานที่กำลังดำเนินการอยู่ หรือการรับงานใหม่ การผิดนัดชำระค่าจ้างในส่วนของงานก่อสร้าง อาจถือเป็นการผิดสัญญาบางส่วน ซึ่งการใช้กลไกทางศาลเพื่อบังคับใช้สิทธิ อาจใช้เวลานานและไม่คุ้มค่ากับจำนวนเงินที่เรียกร้อง
- ผู้เข้าร่วมเสนอปัญหา กรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาจ้างก่อสร้างแล้ว มีการจ้างผู้รับจ้างอื่นมาทำการก่อสร้างต่อ ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 315/2567 วินิจฉัยให้ผู้ว่าจ้าง ไม่สามารถเรียกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเป็นค่าเสียหายจากผู้รับจ้างคนเดิมได้ ทำให้เกิดการตีความว่า ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างหมายถึง ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างทั้งหมด หรือค่าใช้จ่ายเฉพาะในแต่ละงวดงานที่จ้าง
- ประเด็นเรื่องเบี้ยปรับในสัญญาก่อสร้างที่ไม่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้ในทางปฏิบัติ ศาลมักใช้หลักทั่วไปในการปรับลดเบี้ยปรับ ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ว่าจ้าง เพราะไม่ได้รับเบี้ยปรับตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ซึ่งศาลมักมีวินิจฉัยกำหนดเบี้ยปรับน้อยกว่าความเสียหายที่ผู้ว่าจ้างได้รับ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุลักษณะของสัญญาจ้างทำของ แต่ยังไม่ครอบคลุม กรณีที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการรับเหมาก่อสร้าง และไม่ครอบคลุมรายละเอียดเฉพาะของสัญญาก่อสร้าง
    - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรกำหนดมาตรการบังคับให้เป็นไปตามสัญญา โดยใช้กลไกเฉพาะ เช่น การกำหนดลักษณะและประเภทของค่าจ้าง การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย เช่น กฎหมายควบคุมอาคาร การตรวจสอบผลงานระหว่างดำเนินการ การรับผิดชอบต่อความชำรุดบกพร่อง และการทำประกันภัยงานก่อสร้าง
- เพิ่มกลไกการบริหารสัญญาไว้ในบทบัญญัติ และมีทางเลือกในการระงับข้อพิพาท การเจรจาไกล่เกลี่ย การใช้การวินิจฉัยโดยผู้เชี่ยวชาญ การใช้คณะกรรมการหลีกเลี่ยงข้อพิพาท และการใช้อนุญาโตตุลาการ
- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาก่อสร้างโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- เพิ่มแพลตฟอร์มตรวจสอบการจ่ายค่าจ้าง และให้ผู้ว่าจ้างชำระค่าจ้างล่วงหน้า โดยที่ผู้รับจ้างจะได้เงิน เมื่อส่งมอบงานสำเร็จ และหากไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากผู้จ้างได้ ผู้รับจ้างก็สามารถได้รับเงินจากแพลตฟอร์มได้
- เพิ่มบทบัญญัติเรื่องเบี้ยปรับในสัญญาจ้างก่อสร้างโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้ศาลไม่สามารถใช้ดุลพินิจปรับลดได้ หรือจะปรับลดให้ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่กำหนดของมูลค่าของงานไม่ได้

ประเด็นปัญหา 4 การบังคับตามสัญญา

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในหลายกรณี ผู้ว่าจ้างอาจไม่สามารถบังคับตามสัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามสัญญา โดยเฉพาะในสัญญาจ้างก่อสร้าง พบปัญหาผู้รับจ้างทิ้งงานเป็นจำนวนมาก
- ในคดีพิพาทส่วนมาก ผู้รับจ้างมักจะกำหนดจำนวนเงินที่จะต้องชำระในงวดแรก จำนวนสูงมาก และภายหลังเกิดการทิ้งงาน
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติเรื่องการจ้างช่วงโดยละเอียด ทำให้เกิดปัญหาการตีความว่าสัญญาจ้างทำของรูปแบบใดที่สามารถจ้างช่วงได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 593** กรณีผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการหรือทำการที่จ้างชักช้า
    - **มาตรา 605** กำหนดสิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ว่าจ้าง
    - **มาตรา 607** กำหนดให้สิทธิผู้รับจ้างในการว่าจ้างช่วงได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดระยะเวลาการรับประกันคุณภาพงาน
- แก้ไขให้**มาตรา 593** เป็นมาตราที่กำหนดให้บังคับใช้อย่างเคร่งครัด และการขยายเวลากำหนดส่งมอบงาน โดยจะต้องมีแบบและขั้นตอนที่ชัดเจน
- ควรจะต้องกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ว่าจ้างกรณีที่ผิดนัดชำระ
- แก้ไข**มาตรา 607** ให้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจ้างช่วงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 5 นิยามของสัญญาจ้างทำของ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัญหาการตีความสัญญาจ้างทำของที่เกี่ยวข้องกับคดีผู้บริโภค พบว่าในกรณีที่ผู้รับเหมาถูกจ้างโดยบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ทั้งผู้รับเหมาและบริษัทรับเหมาก่อสร้างจะถูกตีความว่าเป็นผู้ประกอบธุรกิจตามความหมายของคดีผู้บริโภคทั้งคู่ ส่งผลให้กรณีดังกล่าวไม่เข้าข่ายลักษณะของคดีผู้บริโภค และทำให้ผู้รับเหมาซึ่งเป็นประชาชนธรรมดาไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
- สัญญาจ้างทำของมีความหมายที่กว้าง ครอบคลุมหลายลักษณะงาน เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาว่าจ้างทนายความ หรือสัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่ได้กำหนดเนื้อหาที่ชัดเจนสำหรับสัญญาจ้างทำของ ส่งผลให้การคุ้มครองตามกฎหมายอาจไม่ครอบคลุมทุกประเภทของสัญญาจ้างทำของ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 587** ระบุนิยามของสัญญาจ้างทำของไว้
    - **มาตรา 600** ความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้รับจ้างทำของ
- **พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไขการตีความคำว่า ผู้ประกอบธุรกิจในคดีผู้บริโภค ให้คำนึงถึงสถานภาพของผู้ประกอบธุรกิจมากกว่าลักษณะการประกอบอาชีพของบุคคลดังกล่าว อาจแก้ไขให้เป็นดุลพินิจของพนักงานคดีผู้บริโภค
- สัญญาว่าจ้างทนายความควรแยกเป็นการเฉพาะเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

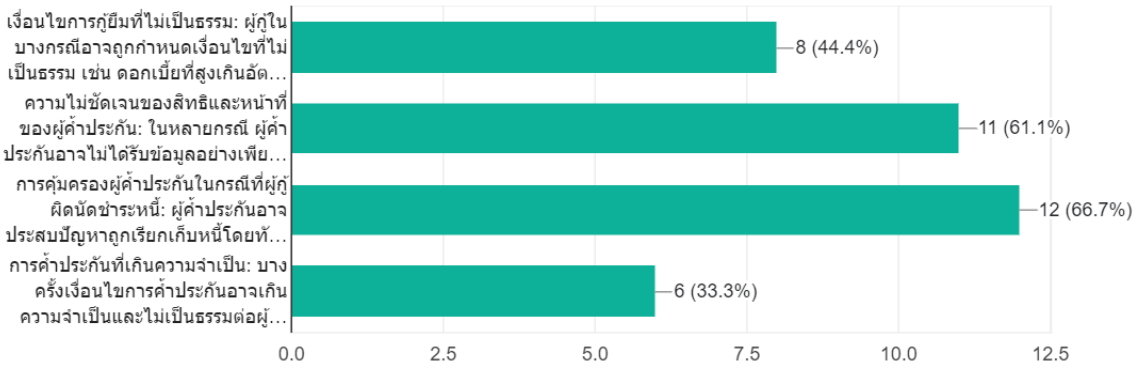
2.2.3 หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ พบว่ามีประเด็นปัญหาหลักอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถจัดลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้

2.2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการกู้ยืมและค้ำประกัน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกัน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 เงื่อนไขการกู้ยืมที่ไม่เป็นธรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้กู้ถูกกำหนดเงื่อนไขเรื่องอัตราดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งทำให้เกิดภาระเกินสมควร
- อัตราดอกเบี้ยที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การกำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินในอัตราเดียวกัน ล้าหลังและก่อให้เกิดปัญหาในการประกอบธุรกิจ
- กรณีคู่สัญญาเซ็นสัญญากู้ยืมนอกระบบ โดยจำนวนเงินที่ระบุในสัญญาก่อนเซ็นกับภายหลังจากที่เซ็นสัญญาไม่ตรงกัน บางกรณีเจ้าหนี้ได้กำหนดจำนวนดอกเบี้ยรวมเข้าไปกับจำนวนเงินต้น ก่อให้เกิดปัญหาในการพิสูจน์พยานหลักฐานในชั้นศาล
- แม้จะมี พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 แต่ผู้กู้ยังจำเป็นต้องทำการกู้นอกระบบ เพราะไม่มีช่องทางในการกู้ยืมที่ดีกว่านี้ เพราะผู้กู้บางรายก็ไม่สามารถกู้ยืมเงินกับสถาบันการเงินได้
- ปัญหาเรื่องการคิดดอกเบี้ยทบต้นของเจ้าหนี้ ทั้งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินและเจ้าหนี้ตามสัญญากู้ยืมนอกระบบ ทำให้ผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้เสร็จสิ้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 653** กำหนดการกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของผู้ยืมเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้
    - **มาตรา 654 - 655** กำหนดอัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมสูงสุดไม่เกิน 15% ต่อปี
- **พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมในทุกกรณีเพื่อป้องกันภาระเกินสมควร
- กำหนดให้ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลสำคัญในสัญญา เช่น อัตราดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยชัดเจนในรูปแบบที่ผู้กู้สามารถเข้าใจได้ง่าย
- กำหนดอัตราดอกเบี้ยตามลักษณะของการประกอบธุรกิจ เช่น เพดานดอกเบี้ยของกู้ยืมเงินใช้ในครัวเรือน หรือการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบธุรกิจขนาดย่อม
- กำหนดวิธีการชำระหนี้ โดยเริ่มจากการหักเงินต้นให้เสร็จสิ้นก่อน แล้วจึงชำระดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองผู้ค้ำประกันในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัดชำระหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ค้ำประกันอาจถูกเรียกเก็บหนี้ทันทีโดยไม่มีเวลาเตรียมตัว ทำให้ต้องรับภาระหนี้สินโดยไม่คาดหมาย
- กรณีผู้ค้ำประกันหลายราย กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกันในฐานะลูกหนี้ร่วม ทำให้มีปัญหากรณีมีผู้ค้ำประกันรายเดียวที่มีทรัพย์สินเพียงพอให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ และแม้สิทธิไล่เบี้ยจากผู้ค้ำประกันรายอื่น ผู้ค้ำประกันรายอื่นก็ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอให้ชำระหนี้
- ระยะเวลา 60 วันสำหรับการส่งหนังสือบอกกล่าวถือว่าสั้นเกินไป ทำให้ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้ต้องรีบแจ้งผู้ค้ำประกันทันทีเมื่อพบว่าลูกหนี้มีแนวโน้มผิดนัด ซึ่งบางกรณีลูกหนี้อาจยังไม่ถึงขั้นไม่ชำระหนี้จริง เช่น อาจเป็นเพียงการลืมส่งเอกสารตามสัญญาหรือไม่ส่งงบการเงิน ส่งผลให้ผู้ค้ำประกันได้รับผลกระทบและเสียประโยชน์โดยไม่จำเป็น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 686** กำหนดให้เจ้าหนี้ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผู้กู้ผิดนัด มิฉะนั้นผู้ค้ำประกันจะหลุดพ้นจากความรับผิด ภายหลังพ้นกำหนดเวลา 60 วัน

ข้อเสนอแนะ

- ควรจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไข ในการขยายระยะเวลาการส่งหนังสือบอกกล่าว อาจขยายเวลาในการบอกกล่าวให้มากกว่า 60 วัน ผู้ค้ำประกันควรหลุดพ้นจากความรับผิด นับแต่วันที่ตกลงทำสัญญา และให้รับผิดเฉพาะหนี้ของลูกหนี้
- ควรพิจารณานำพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ควรเพิ่มบทบัญญัติ ให้การส่งหนังสือบอกกล่าวแก่ผู้ค้ำประกัน สามารถดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ เช่น ทางอีเมลได้
- ปรับปรุงกลไกการค้ำประกันเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ค้ำประกันในทางปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหา 3 การค้ำประกันที่เกินความจำเป็น

ประเด็นปัญหา

- ในบางกรณี มีการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันในปริมาณที่สูงเกินสมควร ส่งผลให้ผู้ค้ำประกันต้องรับภาระมากเกินความจำเป็น และยังขาดข้อจำกัดที่เหมาะสมในการกำหนดปริมาณหลักทรัพย์ค้ำประกันที่สามารถเรียกได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680 และ 701** ระบุเกี่ยวกับการค้ำประกันและการขอชำระหนี้ของผู้ค้ำประกัน

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดเพดานการค้ำประกันของผู้ค้ำประกันว่าต้องสอดคล้องกับรายได้ของผู้ค้ำประกัน

ประเด็นปัญหา 4 ความไม่ชัดเจนของสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน

ประเด็นปัญหา

- ผู้ค้ำประกันไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอ เกี่ยวกับความเสี่ยงที่ต้องรับผิด ทำให้ไม่สามารถประเมินภาระความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการค้ำประกันได้อย่างถูกต้อง
- ผู้เข้าร่วมบางรายเคยพบกรณีที่ผู้ค้ำประกันในสัญญาเงินกู้เป็นผู้ได้รับเงินกู้จริง ขณะที่ผู้กู้ในสัญญาเป็นเพียงผู้ลงนามในสัญญาเท่านั้น ซึ่งหากเกิดการผิดนัดชำระหนี้ ผู้กู้ในสัญญาจะต้องรับผิดชอบ ทั้งที่ไม่ได้รับเงินกู้จริง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 680** ระบุเงื่อนไขและลักษณะเกี่ยวกับการค้ำประกัน
    - **มาตรา 681 วรรคสาม** ระบุให้สัญญาค้ำประกันจะต้องระบุหนี้ที่ค้ำประกันให้ชัดเจน และผู้ค้ำประกันรับผิดเฉพาะหนี้ที่ระบุไว้
    - **มาตรา 681/1** เป็นมาตราที่เพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ค้ำประกัน แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงการให้ข้อมูลและการแจ้งเตือนที่เพียงพอแก่ผู้ค้ำประกัน
    - **มาตรา 689** กำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน

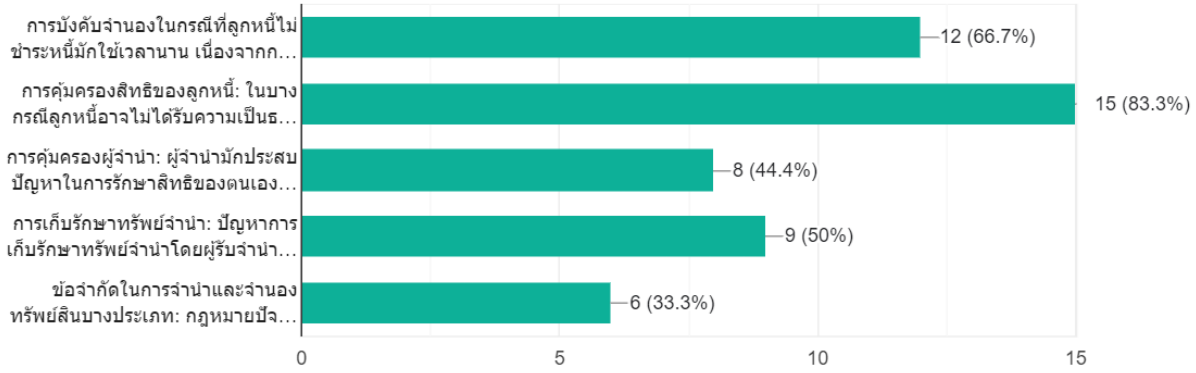
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ให้ผู้ค้ำประกันได้รับข้อมูลความเสี่ยงอย่างครบถ้วนและโปร่งใสก่อนลงนาม และกำหนดให้เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน มีหน้าที่ต้องแจ้งผู้ค้ำประกันถึงสิทธิและข้อมูลความเสี่ยงของหนี้ที่ผู้ค้ำประกันจะเข้าค้ำประกัน
- ควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ์ผู้ค้ำประกันและผู้ถูกค้ำประกัน โดยเอาบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้รับประกันภัยและผู้ให้ประกันภัยมาใช้เทียบเคียง

2.2.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำนอง จำนำ

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจำนองและสัญญาจำนำ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- บางกรณีลูกหนี้อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการบังคับจำนอง เช่น การขายทรัพย์จำนองในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง
- ผู้เข้าร่วมเสนอความเห็นในกรณีที่การยึดหนี้จำนองถูกใช้เป็นเครื่องมือกลั่นแกล้ง เช่น กรณีลูกหนี้เป็นหนี้บัตรเครดิตเพียงหลักหมื่นบาท แต่เจ้าหนี้กลับจำนองและยึดบ้านมูลค่าประมาณ 5 ล้านบาท โดยอ้างว่าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินอื่น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 732** กำหนดให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์จำนองเมื่อผู้จำนองไม่ชำระหนี้
  - **มาตรา 733** กำหนดให้ผู้จำนองรับผิดไม่เกินกว่าราคาทรัพย์สินที่จำนอง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงให้มีการประเมินราคาทรัพย์จำนองอย่างเป็นธรรม การขายทรัพย์จำนอง ต้องมีราคาขั้นต่ำที่ใกล้เคียงมูลค่าตลาด โดยใช้ผู้ประเมินราคาที่เป็นกลางและได้รับการรับรอง
- เพิ่มมาตรการป้องกันการขายทรัพย์สินในราคาที่ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อปกป้องสิทธิของลูกหนี้

ประเด็นปัญหา 2 การบังคับจำนองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

ประเด็นปัญหา

- กระบวนการบังคับจำนองใช้เวลานานและซับซ้อน ทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับใช้สิทธิได้ทันท่วงที ส่งผลให้มูลค่าทรัพย์สินลดลง
- การส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองตาม**มาตรา 728** ยังไม่สามารถส่งทางอีเมล (E-mail) ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 728 - 735** กำหนดวิธีการบังคับจำนอง

ข้อเสนอแนะ

- ลดขั้นตอนกระบวนการทางศาล โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้สามารถบังคับจำนองได้โดยตรง หากมีข้อตกลงไว้ในสัญญา
- เพิ่มความยืดหยุ่นในกระบวนการบังคับจำนอง เพื่อลดความล่าช้าและความเสียหายที่อาจเกิดจากการลดลงของมูลค่าทรัพย์สิน
- ปรับปรุงกระบวนการการส่งหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนอง ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองผู้จำนำ

ประเด็นปัญหา

- ผู้จำนำมักถูกเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียม ในอัตราที่ไม่เป็นธรรม และบางครั้งถูกบังคับให้ขายทรัพย์สินในราคาต่ำกว่าความเป็นจริง เนื่องจากขาดข้อกำหนดที่ชัดเจนในการคุ้มครองผู้จำนำจากการเรียกเก็บดอกเบี้ยหรือค่าธรรมเนียมที่ไม่เป็นธรรมดังกล่าว
- การตีความ**มาตรา 764** เรื่องการส่งหนังสือบอกกล่าว “ภายในเวลาอันควร” มีปัญหาต้องตีความว่าเวลาอันควร คือเวลาใด เนื่องจากศาลมักวินิจฉัยเวลาไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 747** ระบุถึงลักษณะและเงื่อนไขการจำนำ รวมถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้จำนำและผู้ให้กู้
    - **มาตรา 748** กำหนดลักษณะของการจำนำและวิธีการโอนหลักประกัน
    - **มาตรา 764** กำหนดวิธีการบังคับจำนำ ซึ่งผู้รับจำนำมีหน้าที่ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ชำระหนี้และอุปกรณ์ภายในเวลาอันควร

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดเพดานดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้จำนำ
- กำหนดให้การขายทรัพย์จำนำต้องสอดคล้องกับมูลค่าตลาดจริง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม
- แก้ไข**มาตรา 764** โดยระบุระยะเวลาการส่งหนังสือบอกกล่าวให้ชัดเจน

ประเด็นปัญหา 4 การเก็บรักษาทรัพย์จำนำ

ประเด็นปัญหา

- ประชาชนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับ หน้าที่และความรับผิดของผู้รับจำนำ ในการดูแลทรัพย์จำนำ
- เมื่อทรัพย์จำนำ เสียหายหรือสูญหาย มักไม่ทราบว่า มีสิทธิเรียกร้องความรับผิดได้เพียงใด
- การขาดข้อมูลที่เข้าใจง่าย ทำให้ผู้จำนำเสียเปรียบในการเรียกร้องสิทธิ
- ขั้นตอนการไถ่ถอน/คืนทรัพย์ และการระงับจำนำ ในทางปฏิบัติอาจไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนและข้อโต้แย้ง

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
  - **มาตรา 747** กำหนดให้ต้องส่งมอบทรัพย์ให้ผู้รับจำนำเพื่อประกันหนี้
  - **มาตรา 749** กำหนดให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ได้
  - **มาตรา 759** ผู้รับจำนำต้องเก็บรักษาทรัพย์สินจำนำอย่างเหมาะสม โดยใช้ความระมัดระวังในการสงวนทรัพย์สินจำนำในระดับของวิญญูชนสงวนรักษาทรัพย์สินของตน

ข้อเสนอแนะ

- ให้จัดทำคำอธิบายและแนวทางเผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับหน้าที่ในการเก็บรักษาทรัพย์จำนำของผู้รับจำนำ และขอบเขตความรับผิด ในกรณีที่ทรัพย์จำนำเกิดความเสียหายหรือสูญหายอันเนื่องมาจากการดูแลรักษาที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยหน้าที่ของผู้รับจำนำ ในการสงวนรักษาทรัพย์จำนำด้วยความระมัดระวังตามสมควร
- ให้กำหนดแนวปฏิบัติหรือมาตรฐานขั้นต่ำในการบริหารจัดการทรัพย์จำนำ ให้มีความชัดเจนและตรวจสอบได้โดยครอบคลุม อย่างน้อยการรับมอบทรัพย์ การตรวจสภาพ และบันทึกรายการทรัพย์ การจัดเก็บรักษา และการคืนทรัพย์ รวมถึงกรณีที่คู่สัญญา ตกลงให้บุคคลภายนอกเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์จำนำ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ให้เน้นย้ำสิทธิและขั้นตอน ก่อนการบังคับจำนำหรือการขายทอดตลาดทรัพย์จำนำ โดยกำหนดให้มีการบอกกล่าวเป็นหนังสือ และการแจ้งรายละเอียด วัน เวลา และสถานที่ขายทอดตลาดอย่างชัดแจ้ง พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีกลไกหรือช่องทางที่เหมาะสมเพื่อให้ลูกหนี้/ผู้จำนำ มีโอกาสชำระหนี้หรือไถ่

ถอนทรัพย์จำนำก่อนการขายทอดตลาด อันจะช่วยลดข้อพิพาทและคุ้มครองสิทธิของคู่สัญญาอย่างเป็นธรรม

ประเด็นปัญหา 5 ข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายปัจจุบันมีข้อจำกัดในการจำนำและจำนองทรัพย์สินบางประเภท เช่น ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีเอกสารแสดงสิทธิ ทรัพย์อิงสิทธิ สินทรัพย์ดิจิทัล
- การจำนำทะเบียนรถยนต์ที่ไม่สามารถบังคับจำนำได้ในทางปฏิบัติ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 703** กำหนดทรัพย์สินที่สามารถใช้ในการจำนอง ได้แก่ เรือ มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นใด ๆ ซึ่งกฎหมายหากบัญญัติไว้ให้จดทะเบียนเฉพาะการ
    - **มาตรา 960** ทรัพย์ที่จำนองต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของลูกหนี้ หรือบุคคลอื่นซึ่งยินยอมให้จำนองได้ และต้องมีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย
- **พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522**

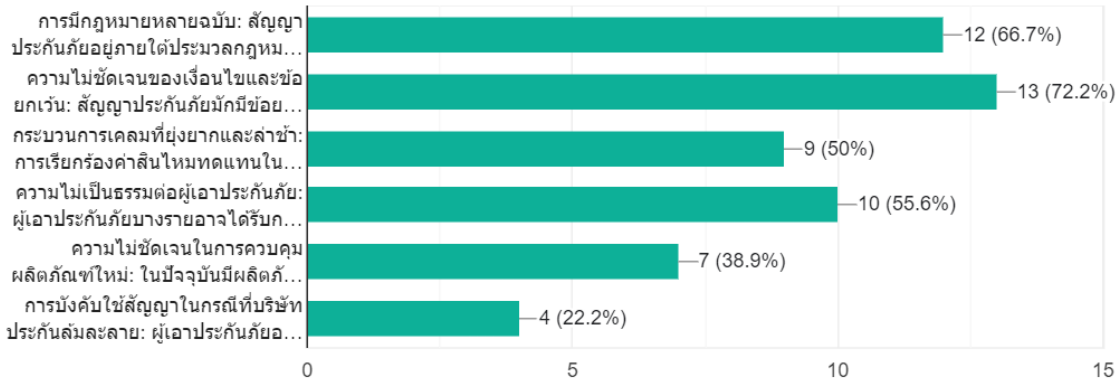
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรกำหนดนิยามทรัพย์สินในการจำนำและจำนองใหม่ให้ชัดเจน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยอาจแบ่งแยกประเภททรัพย์สินแต่ละชนิด เพื่อให้การบังคับทรัพย์สินแต่ละชนิดสอดคล้องรูปแบบการใช้ทรัพย์สินชนิดนั้น ๆ

2.2.4 ประกันภัย

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 กระบวนการชดใช้ที่ยุ่งยากและล่าช้า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การชดใช้สินไหมทดแทน มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ผู้เอาประกันไม่ได้รับค่าสินไหมตามเวลาที่ต้องการ
- ในทางปฏิบัติ ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องเอาค่าประกันภัยยาก และเมื่อผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องจากบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัยมักจะมีข้ออ้าง ในการที่จะไม่จ่ายค่าประกันภัยให้เต็มจำนวนตามวงเงินที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย เช่น อ้างว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนร่วมในการทำละเมิด
- ผู้เข้าร่วมเคยพบกรณีที่ผู้เอาประกันภัย มีหลักฐานพิสูจน์ชัดเจนว่า มีการขาดรายได้ที่ชัดเจนแน่นอน แต่ว่าบริษัทประกันภัยพยายามที่จะหาข้ออ้าง หรือว่าข้อต่อสู้ในการที่จะจ่ายค่าประกันภัยน้อยลง โดยอ้างว่าเป็นการขาดรายได้นั้น ก็ถือว่าเป็นวันลางานของผู้เอาประกันภัย
- กรณีที่ผู้เอาประกันภัย ประสงค์จะเปลี่ยนบริษัทประกันภัย วิธีแก้ไขในทางปฏิบัติขณะนี้คือ ผู้เอาประกันภัยต้องเจรจากับบริษัทประกันภัยใหม่ เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในสัญญาได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและยุ่งยาก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865** วรรคแรก ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 877** ระบุเรื่องความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย
    - **มาตรา 881** กำหนดหน้าที่บอกกล่าวแก่ผู้รับประกันภัยของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้มีขั้นตอนที่ชัดเจน และกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาและจ่ายค่าสินไหม
- ปรับปรุงระบบการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ให้มีประสิทธิภาพและลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น
- ในกรณีที่มีพยานหลักฐานชัดเจน แต่บริษัทประกันภัยปฏิเสธการจ่ายค่าประกัน ควรกำหนดมาตรการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมและลงโทษบริษัทประกันภัยอย่างเหมาะสม
- ปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับเอกสาร และกระบวนการแจ้งเหตุ ให้สะดวกและเหมาะสมกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น การแจ้งผ่านระบบออนไลน์
- พัฒนากระบวนการพิสูจน์ความเสียหาย เพื่อเรียกร้องประกันภัยที่ชัดเจนมากขึ้น
- ควรเพิ่มบทบัญญัติ กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยสามารถเปลี่ยนตัวผู้รับประกันภัยได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย และอำนวยความสะดวกให้ผู้รับประกันภัย สามารถดำเนินการได้ง่ายมากขึ้น

ประเด็นปัญหา 2 ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไขและข้อยกเว้น

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาประกันภัยมักมีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เอาประกันไม่เข้าใจเงื่อนไข และถูกปฏิเสธการคุ้มครองโดยไม่รู้ล่วงหน้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
- การกำหนดให้ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้แถลงข้อมูลทุกอย่าง ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเผชิญกับปัญหาเมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง เพราะในทางปฏิบัติ ผู้เอาประกันภัยไม่ทราบว่าจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงแค่ไหนเพียงใด ในบางกรณี ผู้เอาประกันภัยอาจถูกชักชวนให้ซื้อประกันภัย โดยไม่ได้รับข้อมูลครบถ้วน การตีความ**มาตรา 865** ซึ่งระบุว่าผู้เอาประกันภัยต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สำคัญ อาจนำไปสู่การยกเลิกสัญญา หรือการปฏิเสธการคุ้มครอง หากพบว่ามีการปกปิด หรือแถลงข้อมูลผิดพลาด

- กรณีที่สัญญาประกันภัย กำหนดรายละเอียดในกรมธรรม์ไม่ชัดเจน ทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์จากการที่ผู้รับประกันภัยกำหนดไม่ชัดเจน
- การเวนคืนประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยชำระค่าประกันภัยครบถ้วนแล้ว แต่ต้องการขอคืนเงินบางส่วน พบว่าสัญญาประกันภัยบางฉบับ กำหนดให้ไม่สามารถเรียกคืนเงินได้ ขณะที่บางสัญญาอนุญาตให้เรียกคืนได้ แต่กระบวนการใช้เวลานาน นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่บริษัทประกันภัยจ่ายเงินล่าช้า หรือใช้เวลาดำเนินการนานถึง 10 ปี ซึ่งสภาพเศรษฐกิจและมูลค่าเงินในสัญญา อาจเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย
- ผู้เข้าร่วมเคยพบกรณีที่ว่า ผู้ประกันภัยมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน การละเมิดจากสัญญาประกันภัยได้ตามสัญญา แต่บริษัทประกันภัยได้เจรจาประนีประนอมยอมความ ด้วยเหตุจากความไม่รู้ในข้อสัญญาประกันภัย ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับเงินจำนวนที่น้อยกว่าที่ระบุในสัญญา

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 865** วรรคแรก ระบุกรณีสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ โดยกำหนดหน้าที่ผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะจูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น
    - **มาตรา 865** วรรคสอง ระบุระยะเวลาในการใช้สิทธิบอกล้างโมฆียกรรมของผู้รับประกันภัย โดยกำหนดให้ใช้สิทธิบอกล้างภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูล อันจะบอกล้าง หรือภายใน 5 ปี นับแต่วันทำสัญญา

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บริษัทประกันภัย ควรทำให้ข้อยกเว้นและเงื่อนไขในสัญญามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน และต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันเข้าใจก่อนลงนาม เพื่อลดความเสี่ยงของความเข้าใจผิด
- ควรมีการควบคุมผู้ประกอบการประกันภัย ให้มีการระบุเงื่อนไขที่ชัดเจนลงในสัญญาประกันภัย และมิให้ใช้การกระทำดังกล่าวเอาเปรียบผู้บริโภค
- ปรับปรุง**มาตรา 865** ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีความชัดเจนและเป็นธรรมต่อผู้บริโภค จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการบอกข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้มีความชัดเจน หากผู้เอาประกันไม่มีเจตนาปกปิดข้อมูลอันเป็นเท็จ ควรจะต้องได้รับการคุ้มครอง
- ควรกำหนดให้มีการเน้นข้อความในส่วนที่สำคัญของกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อเพิ่มความชัดเจนและคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ
- อาจจะต้องพิจารณานำกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ประกาศของ คปภ. เข้ามารวบรวมไว้มาใช้หรือนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกันภัยที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ออกมาเป็นกฎหมายเฉพาะ

ประเด็นปัญหา 3 ความไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันถูกปฏิเสธการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอย่างไม่มีเหตุผลเพียงพอ หรือมีการเพิ่มเบี้ยประกันโดยไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า
- กรณีที่ผู้ปกครองของผู้เยาว์เรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทประกันภัย แต่ผู้ปกครองดังกล่าวเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายล่าช้าและเกิดความซับซ้อน
- ผู้เยาว์ตามกฎหมายไทย ยังไม่มีสิทธิเต็มที่ในการทำสัญญาเอง เพราะถือว่าเป็นผู้มีความสามารถในการทำสัญญาไม่สมบูรณ์ (อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด) ทำให้สัญญาที่ผู้เยาว์ทำ อาจต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองหรือผู้แทนตามกฎหมาย จึงจะถือว่าสัญญานั้นมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ถ้าผู้เยาว์ทำสัญญาประกันภัยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือไม่ได้รับอนุญาตจากศาล อาจทำให้สัญญานั้นตกเป็นโมฆะ หรืออาจถูกเพิกถอนได้ในภายหลัง โดยผู้ปกครองสามารถเรียกร้องให้ศาลยกเลิกสัญญาได้
- กรณีที่บริษัทประกันภัยหลอกลวงผู้บริโภคเพื่อขายประกันภัย แม้ว่าไม่สามารถเรียกประกันภัยได้จริงตามที่ตกลงในสัญญา
- กรณีที่รถยนต์ไม่ได้ทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ ส่งผลให้ผู้เสียชีวิตจากการกระทำละเมิดได้รับการคุ้มครองน้อยกว่าที่ควรเป็น หากมีการทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ และเกิดเหตุการณ์เสียชีวิต ผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองประมาณ 500,000 บาท แต่หากไม่มีการทำประกันภัย หรือทำประกันภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 ผู้เสียชีวิตจะได้รับการคุ้มครองในวงเงินที่ต่ำกว่า

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861** อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย
    - **มาตรา 862** กำหนดความหมายของคำว่า “ผู้รับประกันภัย” “ผู้เอาประกันภัย” และ “ผู้รับประโยชน์”
- **พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535**

ข้อเสนอแนะ

- เพิ่มมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและบทลงโทษต่อบริษัทที่ปฏิบัติไม่เป็นธรรม
- เพิ่มมาตราที่กำหนดความรับผิด เกี่ยวกับเรื่องการจ่ายค่าสินไหมทดแทนล่าช้า หรือปฏิเสธไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนของบริษัทประกันภัย
- ควรพิจารณากำหนดกลไกที่ช่วยให้ผู้ปกครองที่ดูแลผู้เยาว์จริง สามารถบริหารจัดการและดูแลผลประโยชน์ในกรมธรรม์ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่ยุ่งยากหรือซับซ้อน เช่น การยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอเป็นผู้ปกครองตามกฎหมาย
- ควรมีกฎหมายหรือระเบียบที่ชัดเจน ในการอนุญาตให้ผู้เยาว์สามารถทำสัญญาประกันภัยได้ เช่น ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือได้รับอนุญาตจากศาล เพื่อป้องกันปัญหาสัญญาไม่สมบูรณ์และข้อพิพาทในอนาคต
- ควรส่งเสริมให้บริษัทประกันภัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้คำแนะนำที่ชัดเจนแก่ผู้ทำประกันเกี่ยวกับสิทธิและข้อจำกัดของการทำประกันภัยโดยผู้เยาว์ และการระบุผู้รับผลประโยชน์ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- ควรจะมีหลักเกณฑ์ควบคุมการพิจารณา ในการเข้าทำประกันภัยของบริษัทประกันภัย
- ควรเพิ่มความเข้มงวดด้วยการบูรณาการข้อมูลระหว่างระบบขนส่ง ระบบจราจร และระบบทางด่วน เพื่อให้สามารถตรวจจับและติดตามเจ้าของรถยนต์ที่ยังไม่ได้ทำประกันภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้ง กำหนดกระบวนการบังคับใช้กฎหมายประกันภัยรถยนต์ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 โดยกำหนดให้รถยนต์ทุกคัน โดยเฉพาะรถบรรทุกและรถขนส่งสาธารณะ ต้องทำสัญญาประกันภัยอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งวางหลักเกณฑ์ในการบังคับใช้กรณีฝ่าฝืนอย่างชัดเจน โดยสามารถระบุเจ้าของทะเบียนรถยนต์ได้อย่างแม่นยำผ่านการเชื่อมโยงระบบตรวจจับอัตโนมัติที่ครอบคลุมทั้งระบบทางด่วน M-Flow และระบบจัดเก็บค่าผ่านทางอื่น ๆ ซึ่งหากพบว่าเจ้าของรถยนต์ยังไม่ได้ทำประกันภัยดังกล่าว จะมีอำนาจในการเรียกเก็บค่าปรับได้ทันที

ประเด็นปัญหา 4 การมีกฎหมายหลายฉบับ

ประเด็นปัญหา

- กฎหมายประกันภัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและยากต่อการปฏิบัติ
- ถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัติเรื่องสัญญาประกันภัยมีความล้าสมัย ทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ยาก และผู้เข้าร่วมเห็นว่า บทบัญญัติเรื่องประกันภัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บางเรื่องก็ขาดเนื้อหาที่สำคัญหลายประการที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่าง ๆ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - มาตรา 942 :** กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ครอบคลุมทั้งการประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย
- **พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงการออกใบอนุญาต การดำเนินงาน การควบคุมทางการเงิน และการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย
- **พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - ควบคุมและกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย เช่น ประกันภัยรถยนต์ ประกันอัคคีภัย ประกันภัยทางทะเลและขนส่ง
- **กฎหมายและระเบียบที่ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)**
    - ประกาศ คำสั่ง และแนวปฏิบัติที่ออกโดย คปภ. เพื่อกำกับดูแลและควบคุมธุรกิจประกันภัย
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - กำหนดให้เจ้าของรถทุกคันต้องทำประกันภัยภาคบังคับ เพื่อคุ้มครองผู้ประสบภัยจากอุบัติเหตุทางรถยนต์
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม**
    - คุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**
    - ใช้ในการพิจารณาความเป็นธรรมของข้อสัญญาประกันภัยที่อาจมีลักษณะไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย
- **กฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องกับประกันภัย**
    - **ประมวลรัษฎากร** ซึ่งกำหนดภาระภาษีที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยและเบี้ยประกันภัย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรรวบรวมประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)
- ลดความซ้ำซ้อนของบทบัญญัติและกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในเรื่องที่ซ้อนทับกัน
- ควรมีการกำหนดเนื้อหาให้ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งนำข้อบังคับข้อกำหนดของ คปภ.ที่ชัดเจนแน่นอนมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนของการใช้กฎหมาย

ประเด็นปัญหา 5 การบังคับใช้สัญญาในกรณีที่บริษัทประกันล้มละลาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้เอาประกันประสบปัญหาในการเรียกร้องสินไหมทดแทนเมื่อบริษัทประกันล้มละลาย

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 876** ระบุกรณีผู้รับประกันภัยตกเป็นคนล้มละลาย

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มกลไกคุ้มครองผู้เอาประกัน ในกรณีที่บริษัทล้มละลาย เช่น กองทุนเยียวยาผู้เอาประกัน
- กำหนดให้มีการประกันความเสี่ยงของบริษัทประกันเพื่อปกป้องสิทธิของผู้เอาประกัน

ประเด็นปัญหา 6 ความไม่ชัดเจนในการควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยจากการถูกโจมตีทางไซเบอร์ (Cyber Attack) หรือประกันสุขภาพที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการพิจารณาการเคลมประกัน ยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน
- ปัจจุบันสภาพสังคมและเทคโนโลยีมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่กฎหมายประกันภัย อาจยังไม่ครอบคลุมและทันสมัยเพียงพอ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 861 - 868** กำหนดเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยทั่วไป

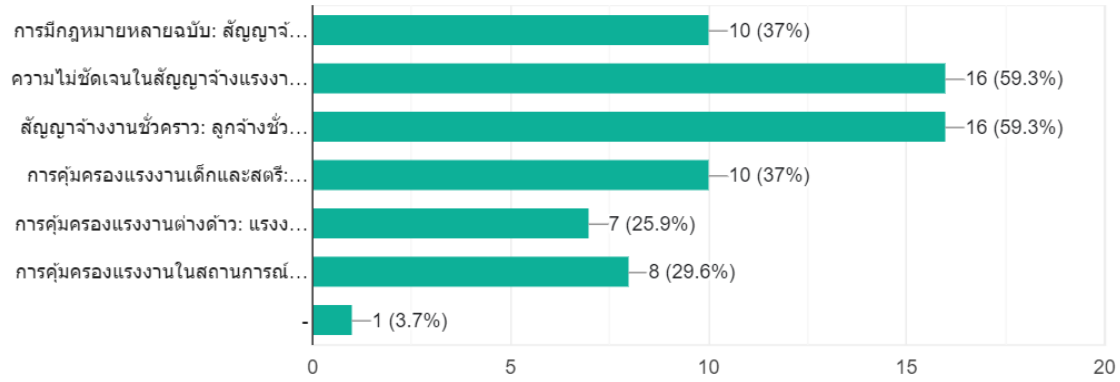
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น ประกันภัยทางไซเบอร์ ประกันชีวิตที่เชื่อมโยงกับการลงทุน หรือประกันคุ้มครองสินเชื่อประเภทสินทรัพย์ดิจิทัล

2.2.5 จ้างแรงงาน

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาจ้างแรงงาน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความไม่ชัดเจนในสัญญาจ้างแรงงาน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- สัญญาจ้างแรงงานบางฉบับขาดความชัดเจน เช่น สิทธิและหน้าที่ของลูกจ้าง เวลาทำงาน การลางาน การเลิกจ้างและการชดเชย ทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
- ประเด็นปัญหานิยามของ “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ยังไม่ครอบคลุม เช่น การตัดสินโดยใช้เกณฑ์อำนาจบังคับบัญชา ส่งผลให้การจ้างงานบางประเภทไม่อยู่ในนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน เช่น ลูกจ้างชั่วคราว (Part-time) รวมถึงผู้ประกอบอาชีพอิสระ (Freelance)
- ปัญหาเรื่องไรเดอร์ (Rider) ที่ไม่ได้ถูกตีความให้อยู่ภายใต้กฎหมายแรงงาน จึงไม่มีความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน
- การตีความสัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของ ยังมีความไม่ชัดเจน
- ปัญหาเรื่องการนายจ้างไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย พนักงานที่มักไม่ได้สิทธิในการลาตามกฎหมาย หากมีการลาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชา อาจถูกตัดสิทธิในการเพิ่มเงินเดือน หรือการเลื่อนขั้น หรืออาจโดนข้อหาการขาดงาน ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานฯ

- ปัจจุบันมีแอปพลิเคชันสำหรับหางานของกลุ่มอาชีพอิสระ (Freelance) ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางติดต่อระหว่างผู้จ้างกับผู้รับจ้าง ซึ่งกฎหมายยังไม่สามารถใช้บังคับได้ เพราะเป็นเรื่องที่กฎหมายยังคุ้มครองไปไม่ถึง
- ผู้เข้าร่วมบางราย เคยพบกรณีที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชยจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม แต่ลูกจ้างยินยอมประนีประนอมกับนายจ้างโดยรับเงินจำนวนต่ำกว่าที่ควรได้รับ เพื่อให้ได้เงินอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความเดือดร้อนทางการเงิน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 575** กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างแรงงาน
- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 5** กำหนดนิยามของ “ลูกจ้าง” และ “นายจ้าง” รวมถึงสัญญาจ้างแรงงาน
- **พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518**
    - กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการรวมกลุ่ม การเจรจาต่อรองของแรงงาน และสหภาพแรงงาน
- **พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543** (แก้ไขเพิ่มเติม)
    - กำหนดกรอบ แรงงานสัมพันธ์ในรัฐวิสาหกิจ เช่น การยื่นข้อเรียกร้องและการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับสภาพการจ้าง การจัดตั้งสหภาพ/สหพันธ์แรงงานของรัฐวิสาหกิจ
- **พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533**
    - กำหนดสิทธิและประโยชน์ของลูกจ้างที่ได้รับประกันสังคม รวมถึงการส่งเงินสมทบจากนายจ้างและลูกจ้าง
- **พระราชบัญญัติการจัดการข้อพิพาทแรงงาน พ.ศ. 2518**
    - ระเบียบการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
- **พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ฉบับอื่น ๆ** และกฎหมายลักษณะงานเฉพาะ เช่น กฎหมายแรงงานในภาคเกษตรกรรม ภาคประมง ฯลฯ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในสัญญาจ้าง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม
- แก้ไขนิยาม “นายจ้าง” และ “ลูกจ้าง” ให้ครอบคลุมทุกกรณี
- เพิ่มนิยามของ “ลูกจ้างชั่วคราว” ให้ชัดเจนและครอบคลุมทุกประเภทการจ้างงาน
- ควรแก้ไขบทบัญญัติเพื่อขยายการคุ้มครองลูกจ้างให้ครอบคลุมมากขึ้น พร้อมทั้งกำหนดให้มีความรับผิดชอบในการเลิกจ้างอย่างเท่าเทียม และกำหนดค่าชดเชยที่เหมาะสม

- แก้ไขนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน
- ควรกำหนดมาตรการและบทลงโทษที่ชัดเจนแก่นายจ้างในกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้งเสริมสร้างการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้าง และสนับสนุนให้สหภาพแรงงานมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะต่อรองกับนายจ้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ควรมีการกำหนดให้นายจ้างกำหนดข้อบังคับแรงงานให้ชัดเจน

ประเด็นปัญหา 2 การคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานเด็กและสตรีประสบประเด็นปัญหาทำงานในสภาพแวดล้อมไม่ปลอดภัย หรือไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมาย เช่น การลาคลอด

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 39, 44** ห้ามจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และกำหนดสิทธิการลาคลอด

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บังคับใช้กฎหมาย ให้แรงงานเด็กและสตรีทำงานในสภาพแวดล้อมปลอดภัย และได้รับสิทธิตามกฎหมายอย่างครบถ้วน

ประเด็นปัญหา 3 การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับแรงงานไทย เช่น การไม่ได้รับค่าแรงขั้นต่ำ หรือการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม แม้จะเป็นแรงงานต่างด้าวที่ดำเนินการตามกระบวนการทางกฎหมายครบถ้วนก็ตาม
- นายจ้างที่ต้องจัดหาสวัสดิการให้แรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนเป็นการเฉพาะ ทั้งที่ควรเป็นสวัสดิการที่ควรจะต้องได้รับการคุ้มครองตามประกันสังคม เช่น ประกันสุขภาพ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติแรงงานต่างด้าว พ.ศ. 2551**
- **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551**
    - **มาตรา 13 - 15 , 41 - 55** กำหนดหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนของแรงงานต่างด้าว และรายละเอียดของคณะกรรมการพิจารณาการทำงานของคนต่างด้าว

ข้อเสนอแนะ

- บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวคุ้มครองสิทธิพื้นฐานให้สอดคล้องกับมาตรฐานของ ILO และเพิ่มมาตรการตรวจสอบเพื่อลดการละเมิดสิทธิ
- เพิ่มความชัดเจนในการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เช่น การปฏิรูปกฎหมายแรงงานให้คุ้มครองแรงงานต่างด้าวอย่างครบถ้วน โดยไม่จำกัดเฉพาะแรงงานไทย

ประเด็นปัญหา 4 สัญญาจ้างงานชั่วคราว

ประเด็นปัญหา

- ลูกจ้างชั่วคราวไม่ได้รับสิทธิประโยชน์เทียบเท่าลูกจ้างประจำ เช่น สิทธิลาพักร้อน หรือสิทธิในการได้รับค่าชดเชยเมื่อเลิกจ้าง
- ปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนของสัญญาจ้างลูกจ้างรายวัน สัญญาจ้างเหมาบริการ ทำให้ลูกจ้างไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการลางาน การถูกหักค่าจ้างแบบไม่เป็นธรรม
- ผู้เข้าร่วมเห็นว่า ในหลายบริษัทมีแนวปฏิบัติในการทำสัญญาทดลองงาน เพื่อให้มีบุคลากรทำงานอย่างต่อเนื่องโดยไม่จ้างงานถาวร ตัวอย่างเช่น ในวงการสื่อบันเทิง ผู้ประกอบการมักใช้วิธีนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชย เนื่องจากลักษณะการทำงานที่มักเป็นงานแบบโครงการ และบางกรณีอาจไม่จำเป็นต้องอยู่จนจบโครงการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 17** ระบุเรื่องการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม และสิทธิของลูกจ้างในการได้รับค่าชดเชย
    - **มาตรา 30** และ **มาตรา 57** ระบุเรื่องการลาพักร้อนและการลาป่วย
    - **มาตรา 118** กำหนดการจ่ายค่าชดเชยกรณีเลิกจ้าง

ข้อเสนอแนะ

- กำหนดสิทธิให้ลูกจ้างชั่วคราวได้รับสิทธิเหมือนลูกจ้างประจำในบางกรณี เช่น การลาพักร้อน หรือค่าชดเชยในกรณีเลิกจ้าง
- กำหนดให้ลูกจ้างชั่วคราว ลูกจ้างจ้างเหมาบริการ ที่ถูกเลิกจ้างโดยไม่มีเหตุผลสมควร มีสิทธิได้รับค่าชดเชยเช่นเดียวกับลูกจ้างประจำ
- ปรับปรุงกฎหมายให้การใช้ช่วงทดลองงานเป็นไปอย่างเป็นธรรม และห้ามกำหนดระยะเวลาเพื่อเลี่ยงการจ่ายค่าชดเชยแก่ลูกจ้าง

ประเด็นปัญหา 5 การมีกฎหมายหลายฉบับ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายแรงงานกระจายอยู่ในหลายฉบับ ทำให้เกิดความซับซ้อนและขัดแย้งในการปฏิบัติ
- ปัจจุบันสิทธิหน้าที่สัญญาจ้างแรงงานถูกกำหนดให้อยู่ในกฎหมายอื่นหมดแล้ว สัญญาจ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะไม่มีความสำคัญแล้ว แต่มีผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่ายังจำเป็นต้องมีสัญญาจ้างแรงงานเพื่อคงหลักการสำคัญของเรื่องสัญญาจ้างแรงงานไว้ และหากยกเลิกสัญญาจ้างแรงงานใน ป.พ.พ. พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ซึ่งมีมาตราให้อำนาจรัฐมนตรีในการออกกฎหมายลำดับรอง จึงอาจจะเกิดกรณีที่กิจการที่ไม่ต้องปรับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ไม่มีกฎหมายที่จะปรับใช้แก่กรณีโดยตรง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 14** กำหนดให้ปรับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานกำหนดไว้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- **พระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558**
- **พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ลดความซ้ำซ้อนระหว่างกฎหมายหลายฉบับ โดยรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียว
- ยกเลิกมาตราที่ยังขัดแย้งหรือซ้ำซ้อน และปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล
- ยกเลิกหมวดที่เกี่ยวกับสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในฉบับเดียวกัน
- ควรกำหนดนิยามที่เป็นคุณสมบัติหรือนิยามกลุ่มผู้ใช้แรงงานแต่ละประเภท ให้ชัดเจนอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 6 การคุ้มครองแรงงานในภาวะวิกฤติ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ในสถานการณ์พิเศษ เช่น การระบาดของ COVID-19 ลูกจ้างถูกเลิกจ้าง หรือถูกลดค่าจ้างโดยไม่มีการคุ้มครองที่เพียงพอ
- การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้าง อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ COVID-19

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541**
    - **มาตรา 118** กำหนดเงื่อนไขการเลิกจ้างและการจ่ายค่าชดเชย

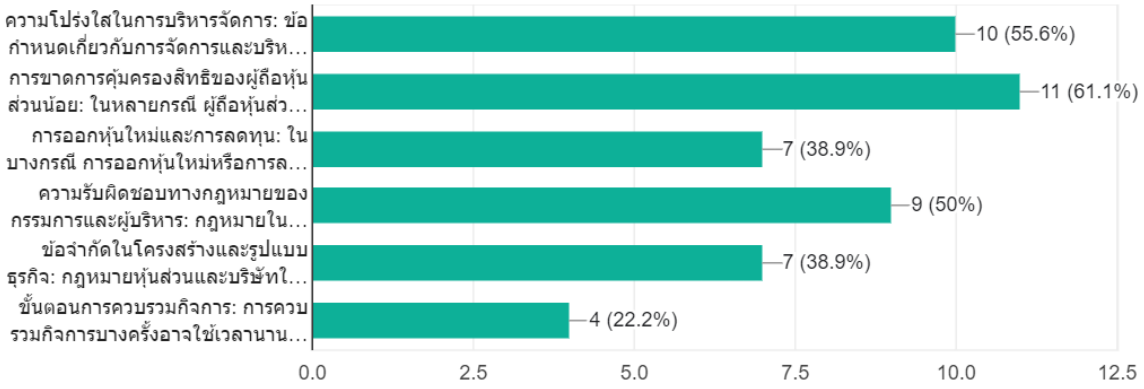
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ร่างกฎกระทรวงเพิ่มเติมในช่วงวิกฤติ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างจากการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม
- เพิ่มบทบัญญัติที่คุ้มครองทั้งนายจ้างและลูกจ้างในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2.2.6 หุ้นส่วนบริษัท

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากผู้ถือหุ้น
- ปัจจุบันการส่งหนังสือเชิญประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายยังกำหนดให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (listed company) ซึ่งมีผู้ถือหุ้นจำนวนมาก ก็มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ เช่น ค่าส่งหนังสือเชิญประชุม ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรมหาศาล นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นอาจไม่ได้รับเอกสารทางไปรษณีย์ เนื่องจากเปลี่ยนแปลงที่อยู่แต่ไม่ได้แจ้ง ในขณะที่ปัจจุบันสามารถใช้ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ประหยัดต้นทุนมากกว่า และลดการใช้กระดาษ
- กรณีที่บริษัทที่มีจำนวนหนี้มากกว่าทุนจดทะเบียนบริษัท ทำให้เมื่อมีการฟ้องร้องบังคับคดีเจ้าหนี้บริษัทไม่สามารถรับชำระหนี้ได้ เพราะไม่มีหลักประกันในการชำระหนี้ เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้บริษัท

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1105** ระบุเกี่ยวกับการออกหุ้นและการส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรก ต้องไม่น้อยกว่า 25% ของมูลค่าหุ้นที่ตั้งไว้
    - **มาตรา 1171 – 1195** ระบุเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
- **พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542**
    - กำหนดมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน รวมถึงการกำกับดูแลธุรกรรมทางการเงินขององค์กร เพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน
- **พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดให้บริษัทต้องจัดทำรายงานทางการเงินที่โปร่งใส และเปิดเผยต่อผู้ถือหุ้นทุกคน
- บังคับให้บริษัทต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส
- บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ จะต้องเปิดเผยข้อมูลสำคัญทางการเงิน และการดำเนินงานอย่างโปร่งใส โดยเฉพาะข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อราคาหุ้น หรือการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน เช่น งบการเงิน รายงานผลการดำเนินงาน และข้อมูลอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อสถานะการเงินหรือธุรกิจของบริษัท
- รับรองการประชุมออนไลน์ของผู้ถือหุ้น และประชุมอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- แก้ไขขั้นตอนการส่งหนังสือเชิญประชุม ให้สามารถส่งหนังสือทางอีเมล (e-mail) หรือทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นได้ เช่น ให้ผู้ถือหุ้นลงทะเบียนอีเมลของตนเองว่าจะขอรับเอกสารผ่านทางอีเมล และถือว่าเป็นการตอบรับหนังสือเชิญประชุม
- ควรที่จะมีการกันเงินทุนสำรองของบริษัท เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับบริษัท เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ของบริษัท

ประเด็นปัญหา 2 ความรับผิดชอบทางกฎหมายของกรรมการและผู้บริหาร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษ และการเชื่อมโยงความรับผิด ระหว่างนิติบุคคลกับกรรมการที่กระทำผิด ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- ความซับซ้อนในการแยกความรับผิดชอบระหว่างผู้บริหาร กรรมการ และผู้ถือหุ้นที่เข้าครอบงำกิจการ ทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ
- ผู้เข้าร่วมบางท่านเห็นว่า กรณีที่กรรมการไม่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัว ในการกระทำของบริษัทเป็นหลักการที่ไม่เป็นธรรม เพราะทำให้บุคคลธรรมดาไม่ต้องรับผิดในหนี้ของนิติบุคคล ซึ่งตนมีส่วน

ร่วมในการตัดสินใจ และอาจเปิดช่องให้กรรมการที่กระทำการไปนอกขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท หรือกระทำการไปโดยไม่สุจริต อาจไม่ต้องร่วมรับผิด แต่ผู้เข้าร่วมบางส่วนเห็นว่าหลักการดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งบริษัท ซึ่งหากยกเลิกหลักการดังกล่าวจะทำให้มีผู้จัดตั้งบริษัทน้อยลง

- ปัจจุบันหลายบริษัทมักกำหนดวัตถุประสงค์ของบริษัทอย่างกว้าง ทำให้การตีความการกระทำที่นอกเหนือขอบวัตถุประสงค์ของบริษัททำได้ยาก

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1144 - 1195** ว่าด้วยการจัดการ การดำเนินงาน และความรับผิดของบริษัทและกรรมการ
    - **มาตรา 1172** ว่าด้วยการเรียกประชุมวิสามัญของผู้ถือหุ้น
    - **มาตรา 1101** ว่าด้วยความรับผิดของกรรมการบริษัทที่ต้องรับผิดไม่จำกัดจำนวน หากมีการจดความรับผิดนั้นในหนังสือบริคณห์สนธิ

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและกำหนดบทลงโทษเข้มงวด สำหรับกรรมการที่ละเมิดหน้าที่
- เสริมสร้างกลไกตรวจสอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระ
- กำหนดกลไกเชื่อมโยงความรับผิดระหว่างกรรมการและนิติบุคคล เพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงความรับผิด
- ทบทวนบทบาทและปรับปรุงกฎหมาย เพื่อแยกความรับผิดชอบของผู้บริหาร กรรมการ และผู้ถือหุ้นที่เข้าครอบงำกิจการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- เสนอให้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วย “การไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคล (Piercing/Lifting the Corporate Veil)” ให้ใช้บังคับแก่บริษัทจำกัด เพื่อเป็นข้อยกเว้นต่อหลักความรับผิดจำกัดของผู้ถือหุ้น โดยให้ศาลมีอำนาจ กำหนดให้ผู้ถือหุ้น กรรมการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของบริษัท ร่วมรับผิดในหนี้หรือความรับผิดของบริษัท เมื่อปรากฏพฤติการณ์ว่าได้อาศัยสภาพนิติบุคคลเป็นเครื่องมือในการกระทำโดยไม่สุจริต ฉ้อฉล หลอกลวง หรือหลีกเลี่ยงความรับผิด อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้/ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
- จำกัดวัตถุประสงค์บริษัท โดยควรกำหนดให้ระบุได้เฉพาะธุรกิจ หรือกิจการที่บริษัทมีเจตนาจะทำ
- กำหนดคุณสมบัติกรรมการ เช่น บุคคลที่มีประวัติในคดีฉ้อโกงหรือปั่นหุ้น ห้ามเป็นกรรมการ

ประเด็นปัญหา 3 ข้อจำกัดในโครงสร้างและรูปแบบธุรกิจ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การกำหนดให้ ต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 2 คน ทำให้เกิดประเด็นปัญหาสำหรับธุรกิจที่มีเจ้าของคนเดียว
- กฎหมายเกี่ยวกับหุ้นส่วนและบริษัท ยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบองค์กรธุรกิจปัจจุบัน เช่น ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start-up)
- องค์กรธุรกิจที่ไม่มีการจดทะเบียน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ไม่สามารถตรวจสอบได้
- ผู้เข้าร่วมประสบปัญหา กรณีที่บริษัทร้างและถูกขีดชื่อออกจากทะเบียน กระบวนการนำบริษัทกลับคืนสู่สภาพเดิม เสียค่าใช้จ่าย เสียเวลา ในทางปฏิบัติจะต้องมีการประชุมผู้ถือหุ้น เพื่อยื่นคำร้องต่อศาล ซึ่งมักไม่มีการประชุมผู้ถือหุ้นเกิดขึ้นเพราะบริษัทร้างไปนานแล้ว

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
    - **มาตรา 1096** ว่าด้วยลักษณะของบริษัทจำกัด
    - **มาตรา 1097** บุคคลใด ๆ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป จะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อธุรกิจสตาร์ทอัพ และการประกอบการแบบเจ้าของคนเดียว เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิผล
- ลดความซับซ้อนในการจัดตั้งบริษัทและการดำเนินธุรกิจ
- เพิ่มกลไกให้สามารถยื่นคำฟ้อง ขอให้ชำระบัญชีรวมเข้ากับคดีที่ฟ้อง เพื่อเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญในระหว่างพิจารณา เพื่อความสะดวกแก่หุ้นส่วนที่ไม่ได้จัดการชำระบัญชี
- แก้ไขกระบวนการนำบริษัทกลับคืนสู่สภาพเดิมให้ง่ายขึ้น และลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

ประเด็นปัญหา 4 การออกหุ้นใหม่และการลดทุน

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การออกหุ้นใหม่ (เพิ่มทุน) หรือการลดทุนของบริษัท อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้น โดยเฉพาะในประเด็นสัดส่วนการถือหุ้น อำนาจออกเสียง และสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหุ้น
- การกำหนดให้โฆษณาความประสงค์จะลดทุนลงในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่ เป็นหลักเกณฑ์ที่ล้าสมัย เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยไม่นิยมการอ่านหนังสือพิมพ์ และมีสื่อหรือสำนักข่าวออนไลน์เพิ่มมากขึ้น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1220** กำหนดให้บริษัทจำกัดอาจเพิ่มทุนโดยการออกหุ้นใหม่ได้ โดยต้องได้รับมติพิเศษของที่ประชุมผู้ถือหุ้น
    - **มาตรา 1222** กำหนดหลักการเสนอขายหุ้นที่ออกใหม่แก่ผู้ถือหุ้นเดิม ตามสัดส่วน (สิทธิซื้อหุ้นก่อน) และการบอกกล่าวพร้อมกำหนดระยะเวลาให้ตอบรับ
    - **มาตรา 1224** กำหนดให้การลดทุนจะต้องได้รับมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่
    - **มาตรา 1226** กำหนดให้ต้องโฆษณาความประสงค์จะลดทุนในหนังสือพิมพ์ท้องที่อย่างน้อย 1 คราว และต้องมีหนังสือบอกกล่าว ไปยังบรรดาผู้ซึ่งบริษัทรู้ว่าเป็นเจ้าหนี้ของบริษัท โดยคัดค้านได้ภายใน 30 วัน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ควรกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจน เกี่ยวกับการออกหุ้นใหม่และการลดทุน ตลอดจนอำนาจหน้าที่ของกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคล และผลของมติหรือการประชุมผู้ถือหุ้นที่เกี่ยวข้องกับการออกหุ้นใหม่หรือการลดทุน เพื่อคุ้มครองสิทธิและความเป็นธรรมของผู้ถือหุ้น
- แก้ไขหลักเกณฑ์การประกาศโฆษณาให้สามารถประกาศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ (เช่น เว็บไซต์ของบริษัทหรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ตรวจสอบได้) เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติการณ์ปัจจุบันและให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าถึงข้อมูลได้ทั่วถึงมากขึ้น

ประเด็นปัญหา 5 การขาดการคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ผู้ถือหุ้นส่วนน้อยถูกจำกัดสิทธิและขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ ทำให้ไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนได้

<u>หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1108 (1)** ว่าด้วยการทำความตกลงตั้งข้อบังคับต่าง ๆ
    - **มาตรา 1176** ว่าด้วยสิทธิของผู้ถือหุ้นในการเข้าประชุมใหญ่

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดกลไกการเข้าถึงข้อมูลและการคัดค้านการตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม
- เสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ถือหุ้นทุกกลุ่ม
- เพิ่มบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อย

ประเด็นปัญหา 6 ขั้นตอนการควบรวมกิจการ

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ขั้นตอนการควบรวมกิจการในปัจจุบัน มีความซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลกระทบต่อการขยายธุรกิจ

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1238, 1239** การตัดสินใจควบรวมต้องใช้มติพิเศษจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เข้าร่วม
    - **มาตรา 1240** บริษัทต้องแจ้งและเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ยื่นคำคัดค้านภายใน 60 วัน เพื่อป้องกันปัญหาทางหนี้สิน
    - **มาตรา 1241 - 1243** เมื่อการควบรวมเสร็จสิ้น บริษัทใหม่ต้องไปจดทะเบียนภายใน 14 วัน

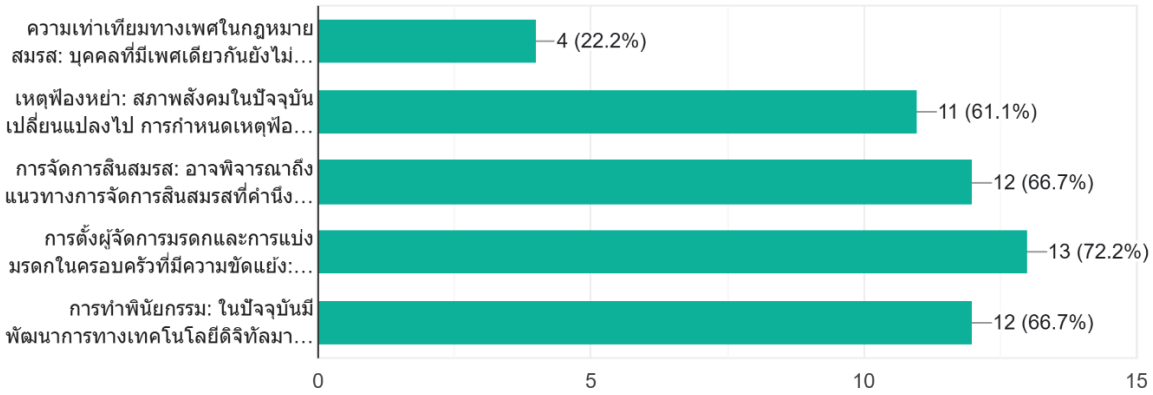
<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- กำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับธุรกิจที่ต้องการควบรวมกิจการ
- ลดความซับซ้อนของกระบวนการควบรวมกิจการให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เช่น การลดระยะเวลาในการจดทะเบียน

2.2.7 ครอบครัวและมรดก

คำถาม

ประเด็นปัญหา : จากประสบการณ์ในการทำงาน ท่านพบว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับการใช้กฎหมายครอบครัวและมรดก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ) หากมีประเด็นอื่น ๆ โปรดระบุพอสังเขป

แผนภูมิข้างต้นแสดงข้อมูลจาก Google Forms เท่านั้น ประเด็นทั้งหมดที่มีการอภิปรายระหว่างการรับฟังความคิดเห็น สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา 1 ความเท่าเทียมทางเพศในกฎหมาย

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ปัจจุบันมีการประกาศใช้ **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (สมรสเท่าเทียม)** แก่บุคคลที่มีเพศเดียวกันแล้ว แต่มีประเด็นที่ยังเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการและทางปฏิบัติ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน การปกครองบุตร และการรับมรดก
- การมีบุตรของคู่สมรสเพศเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คู่สมรสระหว่างผู้หญิงและผู้หญิง ผู้เข้าร่วมบางท่านมีข้อสงสัย กรณีหากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตั้งครรภ์ จะเกิดข้อสงสัยว่าใครที่จะเป็นบิดาของเด็ก เนื่องจากมีบทสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1546** วางหลักไว้ว่า เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **บรรพ 5 และ บรรพ 6**
    - **มาตรา 1546** เด็กเกิดจากหญิงที่มิได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น
    - **มาตรา 1598/29** การรับบุตรบุญธรรม ไม่ก่อให้เกิดสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม ในฐานะทายาทโดยธรรมเพราะเหตุการณ์รับบุตรบุญธรรมนั้น

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- บัญญัติสิทธิที่เกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินและสิทธิในการดูแลบุตรให้เท่าเทียม
- แก้คำว่า “บิดามารดา” เป็น “บุพการี” เพื่อความเป็นกลางทางเพศสภาพ เพราะมีการประกาศใช้ **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 (สมรสเท่าเทียม)** แล้ว
- แก้ถ้อยคำในพระราชบัญญัติเฉพาะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- เพิ่มบทสันนิษฐานของความเป็นบุพการี ของคู่สมรสที่จากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ประเด็นปัญหา 2 เหตุฟ้องหย่า

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กฎหมายเกี่ยวกับเหตุฟ้องหย่า ไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน เช่น การที่สามีภริยา แยกกันอยู่ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 1 ปี จึงจะเป็นเหตุฟ้องหย่า อาจเป็นระยะเวลาที่นานเกินสมควร
- กรณีที่คู่สมรสฝ่ายหญิงฟ้องร้องด้วยเหตุฟ้องหย่าตาม**มาตรา 1516 (1)** มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจะต้องมีการแสดงออกโดยเปิดเผยว่า ชู้มีความสัมพันธ์กับสามีของตนเอง เพราะฉะนั้นจึงมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าหากเป็นกรณีความสัมพันธ์แบบไม่เปิดเผยกับชู้ ควรจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1516** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ระบุเหตุฟ้องหย่าหลายประการ เช่น การไม่อุปการะเลี้ยงดู การประพฤติชั่ว
    - **มาตรา 1516 (1)** ระบุเหตุฟ้องหย่ากรณีที่คู่สมรสเป็นชู้หรือมีชู้

ข้อเสนอแนะ

- ขยายขอบเขตเหตุฟ้องหย่าให้ครอบคลุมลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และบริบทต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบัน เช่น การไม่ปฏิบัติต่อกันในฐานะคู่สมรส หรือการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สมรส
- แก้ไข**มาตรา 1516 (1)** โดยกำหนดว่าหากคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับชู้ หากสามารถนำสืบถึงความสัมพันธ์นั้นได้ ก็ควรที่จะเป็นเหตุฟ้องหย่าได้

ประเด็นปัญหา 3 การจัดการสินสมรส

ประเด็นปัญหา

- คู่สมรสบางคู่ไม่ต้องการให้ทรัพย์สินทุกอย่างที่ได้มาหลังสมรสเป็นสินสมรส แต่กฎหมายปัจจุบันไม่ยืดหยุ่นเพียงพอ ทำให้เกิดข้อพิพาทในภายหลัง
- ปัจจุบันการทำ **สัญญาก่อนสมรส** มีข้อจำกัดในการกำหนดข้อตกลงล่วงหน้า ที่ครอบคลุมเรื่องทรัพย์สิน และไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินหลังหย่าได้ ทำให้เกิดข้อพิพาทระหว่างสามีภริยาหลังการหย่า

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1465** ระบุข้อจำกัดการทำสัญญาก่อนสมรส
    - **มาตรา 1469** ระบุให้สามารถทำสัญญาระหว่างสมรสได้ โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้าง เมื่อไหร่ก็ได้
    - **มาตรา 1474** ระบุว่าทรัพย์สินที่ได้มาหลังสมรสถือเป็นสินสมรส
    - **มาตรา 1533** ระบุเรื่องการแบ่งสินสมรสภายหลังการหย่า

ข้อเสนอแนะ

- ปรับกฎหมายให้คู่สมรส สามารถตกลงเกี่ยวกับการการจัดการทรัพย์สิน ที่ได้มาระหว่างสมรส ได้ตามความประสงค์
- กำหนดแนวปฏิบัติให้ชัดเจน เกี่ยวกับขอบเขตของการตกลงในสัญญาก่อนสมรส และสัญญาระหว่างการสมรส
- เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดการสินสมรสภายหลังการหย่า

ประเด็นปัญหา 4 การตั้งผู้จัดการมรดกและการแบ่งมรดก ในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- เกิดข้อพิพาท เมื่อทายาทไม่สามารถตกลงการแบ่งมรดกได้ และเจ้ามรดก ไม่มีการทำพินัยกรรมไว้ก่อนตาย เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิแก่ทายาทโดยธรรมตามลำดับ ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัว
- การร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดก มีเงื่อนไขว่า ต้องมีเหตุขัดข้องในการจัดการมรดก แต่ไม่ได้ระบุลักษณะของเหตุขัดข้องให้ครอบคลุมเต็มที่ ในทางปฏิบัติกรณีที่มีคำร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก จะต้องได้รับความยินยอมจากทายาททุกคน ซึ่งกรณีที่ทายาทอยู่ต่างประเทศ จะต้องมีโนตารีพับลิก (Notary Public) รับรองเอกสารของทายาทดังกล่าว
- สิทธิในการได้รับมรดกของคู่สมรส ในกรณีที่ทรัพย์มรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม ลำดับชั้นที่ห่างหรือไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเจ้ามรดก ผู้เข้าร่วมบางท่านเห็นว่า ไม่เป็นธรรมแก่คู่สมรสของเจ้ามรดก โดยเฉพาะการที่คู่สมรสต้องแบ่งสินสมรส ซึ่งเป็นทรัพย์สินซึ่งทำมาหาได้ร่วมกันระหว่างสมรส เช่น ก. สมรส ข. ไม่มีบุตรด้วยกัน บิดาและมารดาของ ก. ได้เสียชีวิตไปแล้ว อีกทั้ง ก. ไม่มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ต่อมา ก. เสียชีวิต ซึ่งมรดกครึ่งหนึ่งของ ก. จะตกแก่ ข. คู่สมรสเพียงครึ่งเดียว อีกครึ่งหนึ่ง ตกแก่ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 4 ของ ก. คือพี่หรือน้องต่างบิดาหรือมารดา ซึ่งอาจขาดการติดต่อหรือไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันหรือมีข้อพิพาทระหว่างกันติดต่อมาเป็นระยะเวลานาน จึงอาจไม่เป็นธรรมต่อ ข. ที่ดูแลและทำมาหาได้ร่วมกับ ก.
- กรณีที่บุตรบุญธรรมที่ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูผู้รับบุตรธรรม มีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมและทำให้ผู้ดูแลผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิได้รับมรดก ตามหลักญาติสนิทตัดญาติห่าง

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1629** และ **1633** ระบุให้ทายาทในลำดับเดียวกันมีสิทธิได้รับมรดกเท่าเทียมกัน
    - **มาตรา 1627** บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วและบุตรบุญธรรมนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย
    - **มาตรา 1635** ระบุสิทธิในการรับมรดกของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่
    - **มาตรา 1713** ระบุเรื่องการตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมาย เพื่อให้ทายาทสามารถแต่งตั้งผู้จัดการมรดกได้อย่างชัดเจน
- เพิ่มกลไกการไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันข้อพิพาทในกระบวนการแบ่งมรดก
- เพิ่มข้อยกเว้นใน**มาตรา 1629** โดยการแบ่งมรดก ควรคำนึงถึงการอุปการะเจ้ามรดกและความใกล้ชิดตามความเป็นจริงมากกว่าตามลำดับทายาทที่กฎหมายกำหนด

- ปรับปรุงกระบวนการร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก
- แก้ไข**มาตรา 1713** ให้ระบุเหตุขัดข้องในการจัดการมรดกให้ชัดเจน ไม่ควรกำหนดนิยามกำกวม ซึ่งทำให้เกิดการตีความได้หลายแนวทาง
- แก้ไขให้ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสินสมรสที่ทำมาหาได้ร่วมกันระหว่างสามีภรรยา ตกเป็นมรดกของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่

ประเด็นปัญหา 5 การทำพินัยกรรม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- การทำพินัยกรรมในปัจจุบันยังไม่รองรับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้บล็อกเชน (Blockchain) ในการยืนยันพินัยกรรม ทำให้การแสดงเจตนาล่วงหน้าไม่ทันสมัยและขาดประสิทธิภาพ ทั้งที่เทคโนโลยีปัจจุบันสามารถยืนยันเจตนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปัจจุบัน ไม่สามารถทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ เนื่องจาก **พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นมิให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549** มาตรา 3 กำหนดมิให้นำบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับการทำธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก
- ในทางปฏิบัติ ทายาทที่ไม่พอใจในจำนวนมรดกที่ได้รับ อาจซื้อพยาน โดยให้พยานเบิกความเท็จว่าไม่เคยรับรู้เรื่องการทำพินัยกรรม หรือไม่ได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้ทำพินัยกรรม หรือพินัยกรรมเป็นของปลอม เป็นเหตุให้พินัยกรรมเป็นโมฆะ การพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของพินัยกรรมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลจึงอาจช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1656** ระบุเรื่องการทำพินัยกรรมทั่วไป โดยกำหนดรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตาม
- **พระราชกฤษฎีกากำหนดประเภทธุรกรรมทางแพ่งและพาณิชย์ที่ยกเว้นไม่ให้นำกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับ พ.ศ. 2549.**
    - **มาตรา 3 (2)** มิให้นำบทบัญญัติตามกฎหมาย ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มาใช้บังคับแก่ธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้รองรับการทำพินัยกรรมดิจิทัล เช่น การใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือวิดีโอ รวมถึงเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น บล็อกเชน (Blockchain) ในการยืนยันความถูกต้องและความปลอดภัยของพินัยกรรม

- ควรให้สามารถใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการทำพินัยกรรมดิจิทัล
- ควรให้มีการทำพินัยกรรมในรูปแบบดิจิทัลได้ เพียงแต่จำเป็นต้องกำหนดวิธีการยืนยันตัวตนของบัญชีดิจิทัล เช่น ที่อยู่อีเมล กับหน่วยงานสำคัญ เป็นต้น หรือการอนุญาตให้ใช้วิดีโอ ประกอบกับหลักฐานอื่นในการยืนยันเจตนาของเจ้ามรดก

ประเด็นปัญหาเพิ่มเติมที่ได้รับการอภิปรายระหว่างการเสวนา

ประเด็นปัญหา 6 การแบ่งมรดกกรณีผู้ปกครองไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- มีกรณีที่บิดามารดาไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่ได้รับมรดกของบุตร ซึ่งอาจไม่เป็นธรรมต่อทายาทคนอื่น
- กรณีญาติอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์แทนบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิได้รับมรดกจากผู้เยาว์

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1606** ระบุเหตุแห่งการถูกกำจัด มิให้ได้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร
    - **มาตรา 1629** ระบุว่าทายาทลำดับแรก คือ บิดา มารดา และผู้สืบสันดาน

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- เพิ่มข้อยกเว้นในกฎหมาย ให้กรณีบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตรไม่มีสิทธิได้รับมรดก
- พิจารณาให้สิทธิแก่ญาติที่เลี้ยงดูบุตรแทน
- เพิ่มหลักเกณฑ์สำหรับสิทธิในการรับมรดกของผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดก หรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่เลี้ยงดูบุตรมาถึงเวลาที่บุตรเสียชีวิต

ประเด็นปัญหา 7 สิทธิของผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ตามความเป็นจริง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- กรณีบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แต่ในความเป็นจริง บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร หรือกรณีที่เด็กถูกทอดทิ้งและอยู่ในความดูแลของญาติ ซึ่งในทางกฎหมาย ญาติหรือบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะไม่ได้มีสิทธิใด ๆ ต่อเด็กคนนั้นเลย เช่น กรณีที่เด็กถูกทำละเมิด ญาติหรือบิดาที่ไม่ได้ชอบด้วยกฎหมายจะไม่มีอำนาจปกครองบุตร ไม่มีอำนาจจัดการแทน และไม่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลภายนอก
- สิทธิของบุตรกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ โดยไม่มีการรวบรวมไว้ ทำให้ประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิของตน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1566** ระบุเงื่อนไขการใช้อำนาจปกครองบุตร
    - **มาตรา 1569** ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตร ในกรณีที่บุตรถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ผู้ใช้อำนาจปกครองย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์
    - **มาตรา 1571** อำนาจปกครองนั้น รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วย และให้จัดการทรัพย์สินนั้นด้วยความระมัดระวังเช่นวิญญูชนจะพึงกระทำ
- **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**
    - **มาตรา 5 (1)** ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล เป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เยาว์และผู้ไร้ความสามารถ แต่เฉพาะในความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการใช้อำนาจปกครองบุตรฝ่ายเดียวและอำนาจจัดการแทน อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปรับปรุงกฎหมายให้ ผู้อุปการะเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของผู้เยาว์ มีสิทธิหรืออำนาจปกครองในผู้เยาว์มากขึ้น

ประเด็นปัญหา 8 ปัญหาการใช้บังคับกฎหมายครอบครัวกับกฎหมายอิสลาม

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ประเด็นการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก ในปัจจุบัน มีกฎหมายอิสลามที่ใช้บังคับในบางสังคม ที่มีหลักความเชื่อ หรือข้อตกลงกันในสังคมที่แตกต่างไปจากสังคมส่วนใหญ่ เช่น การกำหนดให้ผู้ชาย ซึ่งมีอำนาจสูงสุดในครอบครัว เป็นผู้มีอำนาจจัดการมรดกของคนในครอบครัว หรือการมอบอำนาจการจัดการมรดกให้แก่ผู้นำชุมชนมุสลิมในท้องถิ่นนั้น ๆ ในกรณีที่ครอบครัว ไม่มีผู้สืบทายาทที่เป็นผู้ชาย มักทำให้เกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับการแบ่งมรดกที่ไม่เป็นธรรม เช่น หากบิดาเสียชีวิต ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายจะเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการมรดก ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงมีข้อเสนอว่า ให้อ้างอิงหลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม
- นอกจากนี้ ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายอิสลาม ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489 ซึ่งยกเว้นการใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกี่ยวกับครอบครัวและมรดก อาจล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่นอก

เขตจังหวัดดังกล่าว อาจไม่ได้รับสิทธิและประโยชน์ตาม จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้ครอบคลุมผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่อื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก**
- **พระราชบัญญัติว่าด้วยกฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. 2489**

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- ผู้เข้าร่วมเห็นว่าควรใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก แล้วใช้กฎหมายอิสลามเป็นมาตรการทางเลือก ในเรื่องที่ควรกระทำตามที่ศาสนาบังคับ เว้นแต่มีพินัยกรรม หรือมีเอกสารรับรองที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการมรดกของผู้ตาย ให้บังคับตามเอกสารดังกล่าว

ประเด็นปัญหา 9 การฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตร

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ประเด็นการฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตร เช่น บิดาไม่เชื่อว่าเด็กเป็นบุตรของตนเอง มารดาเชื่อว่าเด็กถูกสลับตัวในโรงพยาบาล ฯลฯ และประเด็นการจดทะเบียนรับรองบุตร ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่สามารถพิสูจน์ความเกี่ยวโยงทางสายเลือดได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เช่น เอกสารการตรวจ DNA หรือเอกสารการพิสูจน์อัตลักษณ์ทางชีวภาพ (Biometrics)

<u>กฎหมายที่เกี่ยวข้อง</u>

- **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**
    - **มาตรา 1552** ระบุระยะเวลาในการฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตร ต้องฟ้องภายในหนึ่งปี นับแต่วันรู้ถึงการเกิดของเด็ก แต่ห้ามมิให้ฟ้อง เมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันเกิดของเด็ก

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- แก้ไข **มาตรา 1552** จึงมีข้อเสนอว่า การจดทะเบียนรับรองบุตรหรือการไม่รับเด็กเป็นบุตร สามารถใช้เอกสารทางการแพทย์ดังกล่าวเป็นหลักฐานทางทะเบียนได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องร้องขอต่อศาล นอกจากนี้ อาจยกเว้นบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความ ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบางกรณีที่มีเอกสารทางการแพทย์ดังกล่าว

2.2.8 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายอื่น ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเด็นปัญหา 1 การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

<u>ประเด็นปัญหา</u>

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงไม่สามารถพิจารณาเพียงแค่จากปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

- การแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ควรที่จะศึกษากฎหมายในแต่ละประเทศ ว่าปัจจุบันแต่ละประเทศพัฒนากฎหมายไปมากน้อยเพียงใด และมีประเด็นใดที่น่าสนใจที่ควรจะบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

บทที่ 3
บทสรุป

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นสิ่งจำเป็นในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเด็นปัญหาที่เคยถูกมองข้ามในอดีตกลายเป็นประเด็นสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายปัจจุบัน เช่น ระยะเวลาในการเช่าอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งปัจจุบันระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ 30 ปี อาจเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ไม่สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน เป็นต้น การระบุประเด็นปัญหาอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในระดับนโยบาย และผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้งานจริง เช่น ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค จะช่วยให้มุมมองที่ได้มีความครอบคลุมและรอบด้านมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมผ่านรูปแบบ World Café และการสำรวจความคิดเห็น ผ่านแบบสอบถามระบบออนไลน์ ยังอำนวยความสะดวกให้โครงการ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก ที่สะท้อนถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน เช่น อัตราดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการบังคับใช้ยาวนาน ทำให้อัตราดอกเบี้ยดังกล่าว อาจจะไม่เหมาะกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ควรจะแก้ไขอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น นอกจากจะเป็นการแก้ไขบทบัญญัติที่ล้าสมัยแล้ว ยังถือเป็นการวางรากฐาน สำหรับระบบยุติธรรมบนหลักนิติธรรมและยั่งยืน ระบบกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาปรับปรุงให้ทันสมัย จะส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการทำธุรกรรม สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และลดช่องว่างที่เปลี่ยนไป ระหว่างกฎหมายกับสังคม กฎหมายที่ทันสมัย ยังมีส่วนช่วยสร้างความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ให้บริการ และผู้บริโภค ในการทำธุรกรรม ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและลดความขัดแย้ง

ดังนั้น การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นับเป็นภารกิจสำคัญ ที่ต้องได้รับการดำเนินการอย่างรอบคอบและครอบคลุม การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขกฎหมายนี้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และลดความเหลื่อมล้ำ ในกระบวนการยุติธรรม การปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นการวางรากฐานในการสร้างสังคมที่มีความโปร่งใส เท่าเทียม และเป็นธรรมในทุกมิติ

Appendix

กิจกรรมที่ 1 Welcome Speech

นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นางสาวศรินทร เลืองวัฒนวณิช	อุปนายกฝ่ายการต่างประเทศ สภาทนายความฯ

ปาฐกถานำ “การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในวาระครบรอบ 100 ปี : ที่มาและความสำคัญกับความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” โดย นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลัก นิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา

คุณอุกฤษฏ์ : ในช่วงเช้าจะเป็นการรับฟังความคิดเห็น เราได้รับเกียรติจากบริษัท Baker McKenzie ที่ยกทีมมาอย่างยิ่งใหญ่ร่วมกัน ในการพิจารณารับฟังความคิดเห็นจากทุกท่าน ขอขอบพระคุณ ทางสภาทนายความ หุ้นส่วนสำคัญของเรา ที่ประชาสัมพันธ์ และทนายจากจังหวัดต่าง ๆ โดยที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก มาเข้าร่วมในการรับฟังความคิดเห็นวันนี้ และมีอีกส่วน ที่ให้ความคิดเห็นมาล่วงหน้าในกูเกิลฟอร์ม (Google Forms) และยังมีเจ้าหน้าที่จากยุติธรรมทางจังหวัด ที่ให้ความเห็นด้วย ตอนนี้เรามีเครือข่ายกฎหมายที่ให้ความเห็นมาเบื้องต้น ก่อนที่จะมีการรับฟังความคิดเห็นทั่วประเทศ เพื่อจัดทำรายงาน

ผมขออนุญาตเล่าให้ฟัง ถึงที่มาที่ไปของการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในครั้งนี้ รวมถึงสิ่งที่เราจะทำและขับเคลื่อนต่อไป มีอะไรบ้าง ในส่วนแรกเรื่องของประเด็นการครบรอบ 100 ปี การประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นฐานในการปรับปรุงกฎหมาย TIJ เรากำลังขับเคลื่อนสิ่งที่เรียกว่า People Center justice หรือกระบวนการยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เราคำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน สภาพปัญหาที่เจอจากการใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิ่งที่อยากจะพูดใน 3 ประเด็น ประกอบไปด้วย เรื่องของการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง ในนิยามของคำนี้ หมายถึงอะไร นิยามของสหประชาชาติ หมายถึงอะไร สิ่งที่ประเทศไทยกำลังขับเคลื่อน เรากำลังขับเคลื่อนอะไร ประเด็นต่อมา เป็นเรื่องของความยุติธรรม ถ้าพิจารณาในกรอบความยุติธรรม อาจจะเป็นความยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง จะกรอบคิดอย่างไร และประเด็นสุดท้ายคือ ความเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งประกาศใช้มาแล้ว 100 ปี นับแต่ พ.ศ. 2468 จนถึงปัจจุบัน

ในส่วนแรก เรื่องการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง จากการศึกษาพบว่า ประชากรโลกหลายร้อยล้านคน มี 2 ใน 3 ที่เข้าไม่ถึงความยุติธรรม ลำพังการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การไปถึงตำรวจ ทนาย ผู้พิพากษา อาจจะไม่ได้หมายความว่า เขาได้รับความเป็นธรรม เพราะ “กระบวนการยุติธรรม (Justice procedure)” กับ “ความเป็นธรรม (Justice)” มีความหมายที่แตกต่างกัน ประชาชนที่เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แต่ถูกละเมิดโดยกระบวนการยุติธรรมเสียเอง ก็เกิดขึ้นเยอะมากในชีวิตประจำวัน เราเรียกสิ่งนี้ว่า การถูกกระทำซ้ำโดยระบบกระบวนการยุติธรรมเสียเอง (Secondary Victimization) มี 4.5 พันล้านคน ยังไม่สามารถที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในกระบวนต่าง ๆ เรายังเห็นการถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรายังเห็นการที่เขาไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน อันนี้เป็นข้อมูลระดับ Global

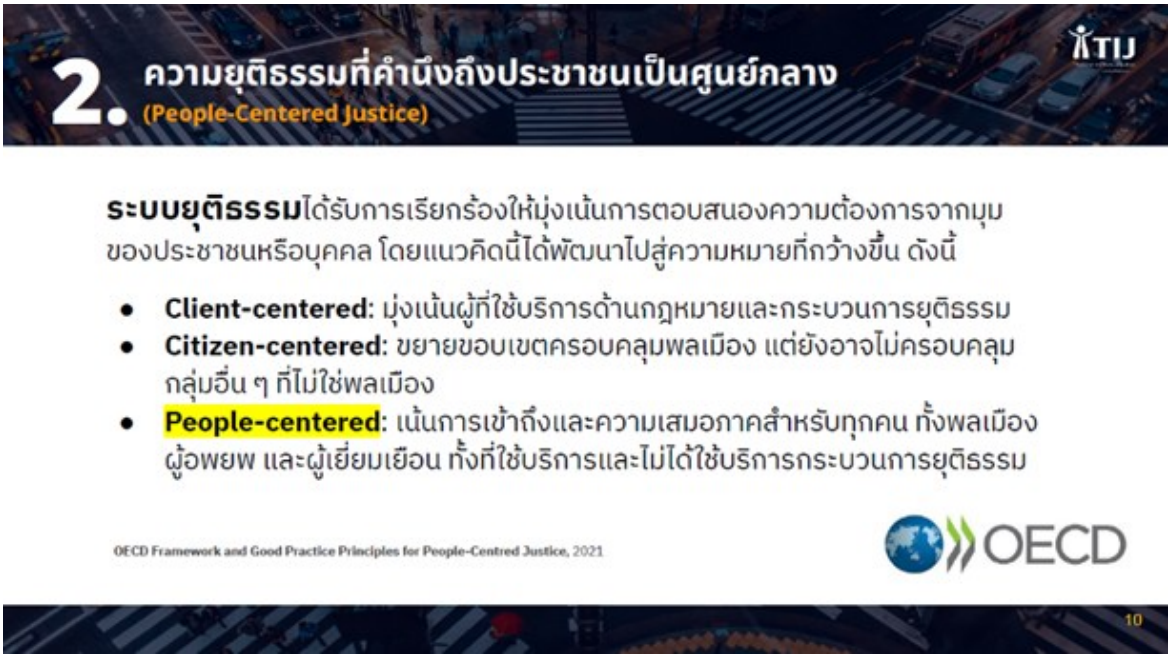

ในประเทศไทยเอง ก็จะเห็นตามข่าวเยอะมาก เรื่องของการถูกละเมิด โดยเจ้าหน้าที่ในภาครัฐ มีประชากร 253 ล้านคน ที่ใช้ชีวิตอยู่ในสภาพที่ไม่เป็นธรรมอย่างรุนแรง คือ อยู่ในสภาพที่มีการละเมิดใช้ความรุนแรง ใช้สารเสพติด สภาพชุมชนแออัด สิ่งเหล่านี้ ก็ไม่เอื้อต่อการทำให้เกิดความยุติธรรม หรือความเท่าเทียมตามสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน สิ่งที่สหประชาชาติกำลังขับเคลื่อน ตอนนี้จนถึงโค้งสุดท้าย ก็คือ Sustainable Development agenda หรือเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปี ค.ศ. 2015 ถึง 2030 ตอนนี้เราอยู่ในปี 2025 เหลืออีก 5 ปี เท่านั้นเอง คือมี 17 เป้าหมาย (Goals) ที่สหประชาชาติกำลังขับเคลื่อนอย่างเข้มข้น แล้วก็มีรายงานออกมาทุกปีเราจะพบว่ามีหลาย ๆ เป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายที่ 16 เรื่องของสันติภาพความยุติธรรมและสถาบันทางสังคม ที่มีความเข้มแข็งก็คือ ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับ (ranking) ต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก เรื่องความเป็นส่วนตัว (privacy) ความโปร่งใส คอร์รัปชัน หลักความนิติธรรม (rule of law) ประเทศไทยยังตกอันดับไปเยอะมาก ครึ่งหนึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์

จะเห็นว่าประชาชนยังไม่เข้าถึงความยุติธรรม เพราะปัญหาเชิงโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมเยอะมาก และบทบัญญัติกฎหมายเอง ก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่เป็นอุปสรรค ทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงความยุติธรรม พอมาถึงโค้งสุดท้ายของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน สหประชาชาติก็คิดแล้วว่า หลังจากนี้เขาจะทำอะไรต่อ ซึ่งคือ Summit of the Future หรือการประชุมสุดยอดแห่งอนาคต เมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา มีความพยายามที่จะรวบรวมคนเจนเนอเรชั่นใหม่ ๆ ทั้ง Gen Z Alpha Beta โดยมีการประชุม เรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะทำอย่างไรได้บ้าง มีการพูดถึง ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องของทรัพยากร เรื่องของการลงทุนกับเจนเนอเรชั่นใหม่ ๆ แต่ประเด็นที่สำคัญก็คือ เรื่องของธรรมาภิบาลโลก คือหมายความว่า ไม่ใช่แค่เรื่องของแต่ละประเทศจะจัดการกับปัญหาความยุติธรรมอย่างไร แต่ความเป็น Global Citizen หรือประชากรโลกจะสลายกำแพง สัญชาติของความเป็นประชากรของแต่ละรัฐ ที่ถูกคาดการณ์โดย OECD ของ

สหประชาชาติที่มองว่าประชาชนในแต่ละรัฐ มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเป็นประชากรโลก เริ่มตั้งแต่ การมีตราสารสิทธิมนุษยชน ที่คุ้มครองสิทธิแก่มนุษย์ทุกคนในโลก ให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันตามสัญญากติการะหว่างประเทศ แต่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนบางประเด็นที่มีการพัฒนาจนเสมือนไม่มีพรมแดนระหว่างกัน เช่น เรื่องเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจนทำลายกำแพงของความเป็นรัฐ การทำธุรกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจ การขับเคลื่อนในภาคธุรกิจสลายกำแพงระหว่างรัฐไปเยอะมากจากการพัฒนาในเรื่องเทคโนโลยี

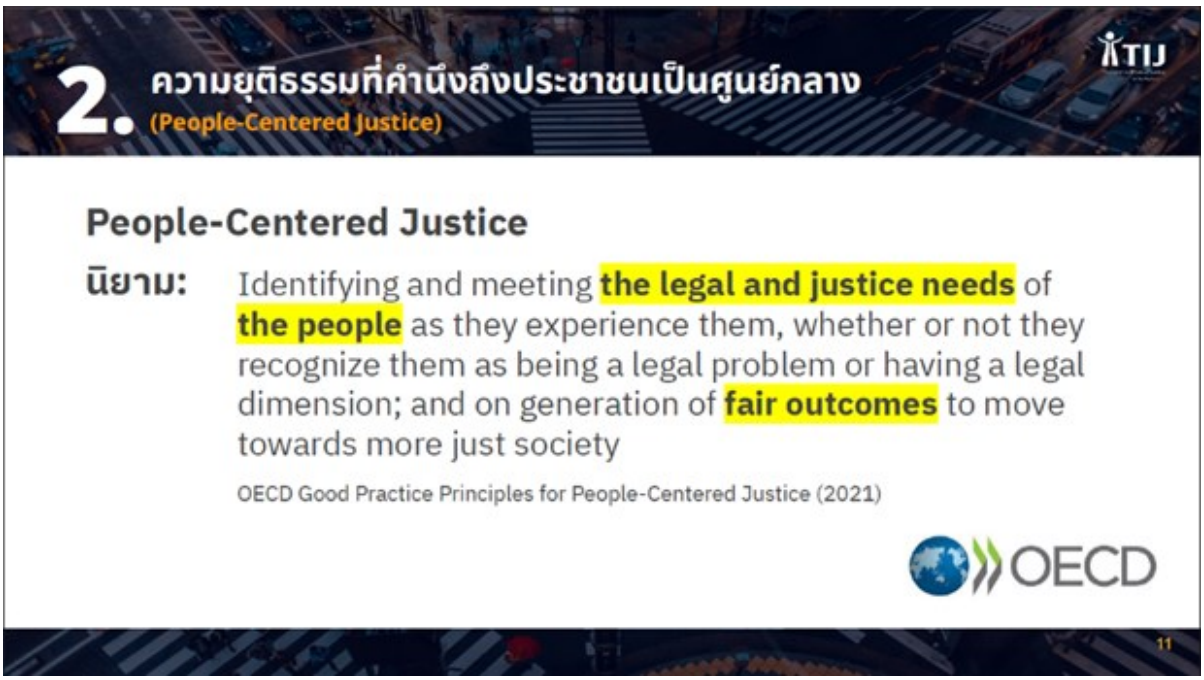
สิ่งเหล่านี้ทำให้สหประชาชาติให้ความสำคัญกับเรื่อง ธรรมาภิบาลโลก โดยพยายามที่จะมองว่ากฎหมาย ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครองนั้นเชื่อมโยงกัน ประชากรโลกจะมีความเป็นประชากรที่เป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน ได้รับสิทธิได้รับการบริหารจัดการต่าง ๆ ในระบบเดียวกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือทัศนวิสัย (vision) แต่การลงมือทำ (action) จะเกิดขึ้นจริงได้หรือไม่นั้นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ประเด็นต่อมา หากพิจารณาในรายละเอียดต่อมา โดยอาศัยกรอบความคิดในเรื่องของความยุติธรรม OECD ได้พยายามที่จะค้นหานิยามของความยุติธรรมที่จะนำ people หรือประชาชนเป็นศูนย์กลางจะคำนึงถึงอะไรบ้าง โดยมีการพยายามใช้หลายคำนิยาม ไม่ว่าจะเป็น Client - centered โดยมองว่า ระบบความยุติธรรมเป็นงานบริการ (service) ซึ่งหลายประเทศเริ่มปรับแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ สก็อตแลนด์ มีการเปลี่ยนชื่อองค์กร จากหน่วยงานเป็นการบริการ เช่น Prosecution Service ถ้าแปลให้ตรงตัวก็คือคนให้บริการฟ้องคดี หรือ Collection Service บริการจับกุมปรับปรุงพฤติกรรม หรือว่า Investigation Service บริการสืบสวนสอบสวน พอมีคำว่าบริการเข้ามา ความคิด (Mindset) ของข้าราชการ ก็จะเปลี่ยนเป็นการมีความคิด (Mindset) ของคนให้บริการ เราจะคำนึงถึงประสบการณ์ในการใช้บริการ (user experience) ว่าประชาชนได้รับประสบการณ์ที่ดีหรือเปล่า จากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม พอเปลี่ยนความคิด

(Mindset) ในเรื่องนี้หลาย ๆ ประเทศก็ประสบความสำเร็จ ในการที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ทำงานที่เป็นงานบริการมากขึ้น แม้ว่าจะอยู่ในกรอบของกระบวนการยุติธรรม

แต่การใช้คำว่า Client - centered ก็อาจแคบไป เพราะเป็นการบริหารจัดการของภาครัฐไม่สามารถที่จะใช้วิธีคิดแบบเอกชน เพื่อให้บริการประชาชนได้ทั้งหมด ขณะที่คำว่า citizen center ก็มีข้อจำกัด เรื่องว่าจะต้องเป็นพลเมือง (citizen) ของรัฐนั้นเท่านั้น แต่พอเราจะเป็นพลเมืองโลก (global citizen) ก็อาจจะมีข้อจำกัดว่า ประชากรที่ไม่ใช่คนชาติของชาตินั้น ๆ จะได้รับความคุ้มครองหรือไม่ อย่างเช่น นักท่องเที่ยวที่มาอยู่ชั่วคราว แรงงานข้ามชาติ ก็อาจจะไม่ได้รับบริการเช่นเดียวกันกับคนชาติ จึงนำมาสู่การใช้คำที่กว้างกว่า people center ก็คือผู้คน OECD จึงเลือกใช้คำว่า “People - Centered justice” เป็นกรอบคิดหลัก

โดย OECD เสนอว่าการที่เราจะจัดกระบวนการยุติธรรมให้เป็น people - center คำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลางได้จริง ๆ มี 2 องค์ประกอบหลักด้วยกัน คือ ความต้องการในทางกฎหมาย (legal need) กับความต้องการในความยุติธรรม (justice need) จะเห็นว่าเขาแยกกฎหมาย (legal) ออกจากความยุติธรรม (justice) วิธีคิดของ OECD อาจจะไม่ใช่แนวคิด ตามที่เราเรียนในวิชานิติปรัชญา โดย OECD มองว่า ตัวกฎหมายเองไม่ได้มีความเป็นธรรมด้วยตัวเอง หากกฎหมายมีปัญหาเราก็ต้องแก้กฎหมาย ความเป็นธรรมเอง ก็อาจจะไม่ได้เป็นความเป็นธรรมที่ครอบจักรวาลที่ทุกคนต้องได้รับเหมือนกัน แต่เกิดขึ้นกับคนเป็นกลุ่มที่อาจมีความเปราะบาง ซึ่งต้องได้รับความเป็นธรรมเป็นพิเศษ ดังนั้น ความต้องการในทางกฎหมาย (legal need) กับความต้องการในความยุติธรรม (justice need) จึงสำคัญในกรอบความคิดของ OECD

ลำดับต่อมา เราต้องก่อให้เกิดผลลัพธ์ (generate outcome) คือ ไม่ใช่แค่ให้คำนิยามของความยุติธรรมว่าประชากรมีความต้องการกฎหมายในด้านใด และความต้องการยุติธรรมในด้านใด แต่ต้องสามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ เพื่อสนองความต้องการเหล่านั้นให้เกิดขึ้นจริงได้ด้วย โดย OECD ได้แยกออกมาเป็น 4 สาระสำคัญ ส่วนสำคัญอันแรกก็คือ การออกแบบ (Design) เราไม่ค่อยได้ฝึก ในเชิงการออกแบบกระบวนการยุติธรรม นักกฎหมายค่อนข้างที่จะให้ความสำคัญกับตัวบทบัญญัติกฎหมายคดี หรือกับลูกความ แต่กระบวนการยุติธรรม คือสิ่งที่จะเราอาจจะต้องมาออกแบบกันใหม่ ทาง Stamford ได้ใช้เรื่องของการคิดและออกแบบ เรื่องกระบวนการยุติธรรมที่ควรจะเป็นในการศึกษา ว่าความต้องการในด้านกฎหมายและในด้านความยุติธรรมของประชาชนคืออะไร แล้วพยายามที่จะออกแบบกระบวนการ ควรจะเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

นอกจากนี้จะต้องมีองค์ประกอบเรื่องรัฐบาลที่ดีด้วย กระบวนการที่จะทำให้การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมอยู่ในร่องในรอย อยู่ในความเป็นธรรม ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ก็เป็นอีกส่วนสำคัญ เรื่องของคนที่เข้ามาอยู่ในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ถ้าหากทุกท่านได้มีประสบการณ์ ที่บางครั้งก็รู้สึกว่าลูกความที่มาปรึกษาเป็นเรื่องที่เราก็อยากจะช่วยเหลือ แต่ว่าไม่ใช่เรื่องง่าย ไม่ว่าจะเป็น คดีแพ่ง คดีทางธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นคดีอาญา ผู้เสียหายที่เข้าคดีอาญามีความซับซ้อนในเชิงบาดแผล (trauma) ที่เกิดขึ้นกับตัวเขาแล้ว เราไม่รู้จะช่วยยังไง แล้วเจ้าหน้าที่ ที่ต้องฟังข้อเท็จจริงซ้ำ ๆ ดูข้อมูลซ้ำ เป็นภาพลามกอนาจาร เด็กที่ถูกข่มขืน ที่ต้องพยายามหาร่องรอยแกะต้นตอของมันอยู่ที่ไหน ก็เกิดภาวะจิตใจที่หดหู่ และเสื่อมถอย ขาดกำลังใจในการทำงาน people empowerment จึงไม่ได้หมายถึงการที่เราต้อง empower หรือเสริมพลัง หรือผู้เสียหายในคดีนั้น เจ้าหน้าที่ก็ต้องการการเสริมพลัง (empower) เช่นเดียวกัน นักกฎหมายเองก็ต้องการ การเสริมพลัง (empower) ทุกคนที่อยู่ในกระบวนการจึงต้องได้รับการเสริมพลัง (empower) และสุดท้าย เรื่องของการตรวจสอบได้ (Accountability) อะไรที่ว่าดีก็ต้องมีรางวัล อะไรที่ว่าแย่ ก็ต้องมีการแก้ไข ต้องตรวจสอบได้ ลักษณะแบบนี้ ถ้าเอามาใช้กับกระบวนการยุติธรรม ก็เป็นแนวคิดใหม่ ๆ ที่เรื่องของ OECD พยายามจะวางกรอบความคิด กรณีที่หากประเทศไหนอยากขับเคลื่อน หรือเปลี่ยนวิธีคิดในการออกแบบกระบวนการยุติธรรม ให้สอดคล้องกับการคำนึงถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง (people center) ก็จะอยู่ภายใต้ 4 เสาหลักนี้

นอกจากนี้ มีอีกหนึ่งองค์กรที่นำกรอบความคิดนี้ไปศึกษาต่อ ก็คือ Hill ที่ศึกษาเรื่อง ช่องว่างทางความยุติธรรม ที่เข้าไปศึกษาว่าช่องว่างทางความยุติธรรม (justice gap) มีอะไรบ้าง การเข้าถึงความเป็นธรรม (access to justice) คือกรณีที่ประชาชนต้องการเข้าถึงความเป็นธรรม หากอยากจะข้ามมา ฝั่งที่มีความเป็นธรรมมากขึ้น หน่วยงานที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยเหลือเขาคือ รัฐบาล (government) ก็คือ แถบสีน้ำเงิน อันดับที่ 2 ถัดมาก็คือ ที่ปรึกษากฎหมาย (law firm) รวมถึงทนายความ ก็คือทุกท่านที่อยู่ตรงนี้ อีกทั้งยังรวมถึงอาสาสมัคร (volunteer) ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มของประชาคมที่เข้ามาช่วย แล้วประชาชนก็ต้องช่วยเหลือตัวเองด้วย แต่ทุกหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น ก็ยังไม่ได้ทำให้ประชาชนไปถึงอีกฝั่งได้ โดยเขาบอกว่ายังขาดอีก 55 เปอร์เซ็นต์ที่จะทำให้ประชากรโลก 2 ใน 3 จะเข้าถึงความเป็นธรรมได้

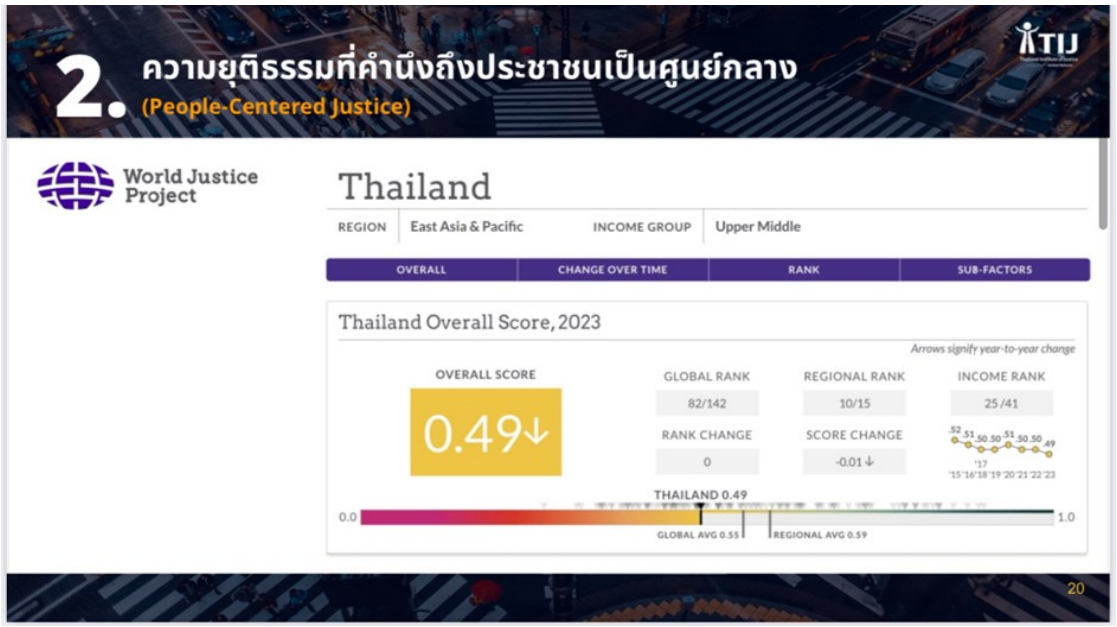
หากพิจารณาในบริบทประเทศไทย TIJ ได้ทำการศึกษา โดยถอดโมเดลของยุโรป โดยทำงานวิจัยร่วมกับคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ เรียกว่า เป็นการสำรวจความต้องการทางความยุติธรรม (Justice need survey) พบว่าในประชากรที่เราสำรวจ 2,026 คน ยังมีความต้องการทางกฎหมาย (Legal needs) และความต้องการทางความยุติธรรม (Justice need) จำนวนมาก อันดับแรก เรื่องการฉ้อโกง เป็นปัญหาใหญ่ ที่ประชากรไม่มีความรู้ว่าจะแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างไร กฎหมายคืออะไร นอกจากนี้ ยังมีเรื่องของการคอร์รัปชัน การฉ้อโกง การเข้าถึงกฎหมาย เป็นเรื่องที่ไกลตัวเขามาก เรื่องของยาเสพติด ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน ความรุนแรง อาชญากรรม เป็นประเด็นทางกฎหมายที่เขาไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ที่จะให้ความช่วยเหลือ ไม่รู้ว่ามีใครที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือเขาบ้าง

อีกทั้ง การเข้าถึงความยุติธรรม เขาบอกว่า กระบวนการยุติธรรมนั้นมีราคาแพง ลำพังแค่รายได้ที่ต้องใช้จ่ายในแต่ละวัน ซึ่งบางคนอาจจะมีรายได้ เป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน หากเขาต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสักครั้ง ต้องเสียรายได้ มีต้นทุนในการเดินทางแฝงอยู่ ต้องขาดรายได้ ต้องเดินทาง ต้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ยังมีเรื่องกระบวนการที่ซับซ้อน ไม่ง่ายเหมือนกับการที่สั่งออเดอร์อาหารเดลิเวอรี ที่เรารู้ร้านอาหารกำลังเตรียมอยู่ ไรเดอร์กำลังไปเอาอาหาร ไรเดอร์ขับออกมาแล้วนะ ถึงหน้าบ้านแล้ว เขาอยากได้อะไรแบบนั้นกับกระบวนการยุติธรรม อย่างน้อยก็รู้ว่ากระบวนการต่อไปคืออะไร ตัวผมเอง ผมพอจะมีความรู้กฎหมายอยู่บ้าง แต่ถ้าเกิดเหตุการณ์กับตัวเอง ผมถูกสแกมเมอร์ (Scammer) นำเงินออกจากบัญชีไป 500,000 บาท อันดับแรกที่ผมต้องทำ คืออะไร ผมจะไปที่ สน.แถวบ้านผม หรือไปที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) หรือผมต้องไปธนาคารก่อน หรือไปแจ้งความ เพื่อขออายัดบัญชีในเรื่องของเส้นทางการเงิน หรือว่าต้องไปที่ไหนก่อน แค่นี้ผมก็คิดกับตัวเองว่าต้องทำอะไร และลำดับต่อไป ต้องไปเตรียมทุกอย่างให้ตำรวจสืบหาพยานหลักฐาน ที่พบสิ่งเหล่านี้ ขนาดผมเป็นคนมีความรู้ด้านกฎหมาย ยังรู้สึกว่ามีความซับซ้อนอยู่เหมือนกัน แต่ถ้าเป็นชาวบ้านธรรมดา ก็ยิ่งหนักไปอีก

ในส่วนถัดมา เรื่องขององค์ความรู้ความเข้าใจ เรื่องของความพึงพอใจในกระบวนการ กระบวนการยุติธรรม เป็นหนึ่งกระบวนการที่ไม่มีใครพอใจได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่ว่าเขาจะถูกตัดสินให้ชนะ หรือแพ้คดี เขาก็อาจจะไม่พอใจในผลของคำพิพากษา หรือเราเป็นทนาย เราก็ทำเต็มที่แล้ว แต่ว่าแพ้คดี ลูกความก็อาจจะไม่พอใจ

กล่าวโดยสรุปคือ ว่าในสไลด์เมื่อสักครู่นี้ หากเราจะทำให้ประชากรสามารถจะเข้าถึงความยุติธรรมได้มากขึ้น เรามีสิ่งที่ต้องเพิ่มเติมคือ ตัวเปลี่ยนเกมส์ (Game Changer) คือ มีนวัตกรรม (innovation) มีการบริการ (service) เพิ่มเข้ามา เพื่อช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ ซึ่งประเด็นนี้ เราได้ทำงานกับศาลยุติธรรมเยอะพอสมควร เกี่ยวกับเรื่องการออกแบบระบบศาล ให้เป็นมิตรกับประชาชนมากขึ้น เมื่อก่อนเวลาไปขึ้นศาล แล้วขึ้นบันไดประมาณ 30 ขั้น กว่าจะเดินขึ้นไปถึง คนที่เป็นคนแก่ คนพิการ กว่าจะไปศาลก็ลำบาก ศาลก็ต้องมีการแก้การทำลิฟต์สำหรับคนพิการหรือคนแก่ หรือแบบฟอร์มศาล ต้องมีการแก้ไขที่มีความยุ่งยากเอกสาร

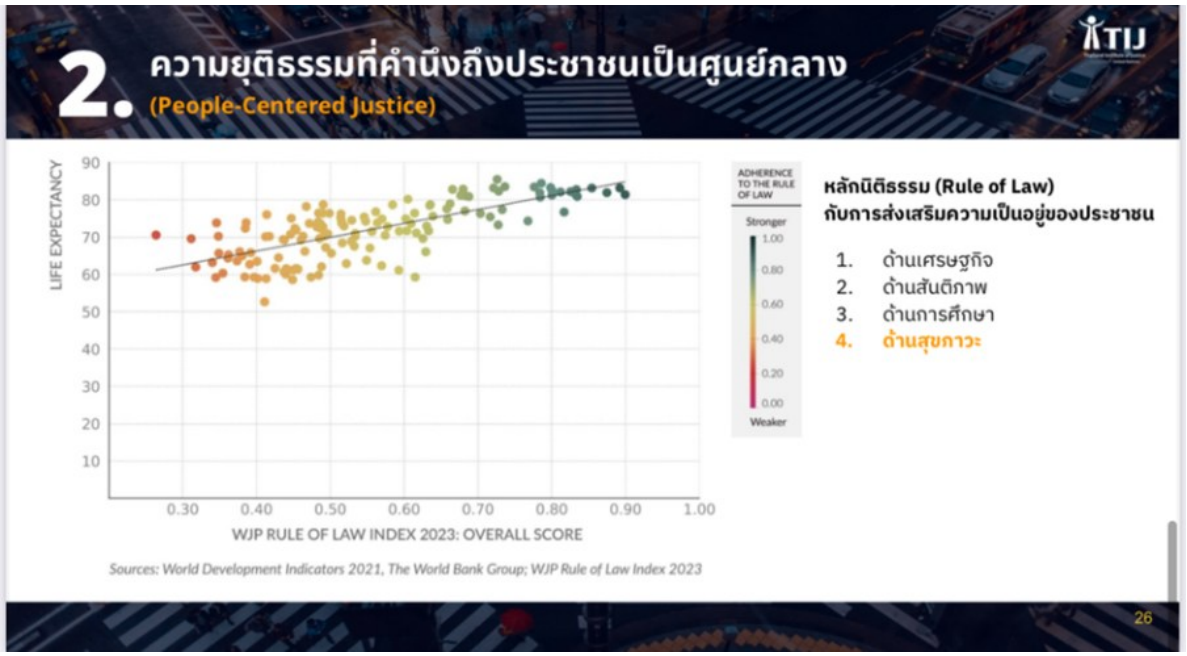
ต่าง ๆ ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ประเด็นนี้ก็เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายโดยตรง แต่เป็นการทำให้สภาพแวดล้อมที่ดี ก็เป็นเรื่องที่ทำได้ก่อนทำได้เร็วกว่า

เรื่องของหลักนิติธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมาก ๆ ถ้าจะทำให้เกิดความยุติธรรมที่ประชาชนเป็นศูนย์กลางให้ได้ หลักนิติธรรมเป็นคำที่แสลงหูนักกฎหมายเหมือนกัน เพราะมีหลายสำนักคิดที่เสนอนิยามทางกฎหมายที่แตกต่างกัน แต่ถ้าเรามัวแต่ติดกับดักเรื่องการหานิยามทางกฎหมายที่จะตรงกันได้ ก็เป็นเรื่องยากที่จะทำงานต่อไปได้ องค์กร World Justice Project จึงนำเสนอนิยามเชิงปฏิบัติการของหลักนิติธรรม นิยามทางวิชาการเป็นอย่างไรพักไว้ก่อน แต่ถ้าหากจะดำเนินงานตามหลักนิติธรรมควรจะมี 8 ปัจจัย (factor) ด้วยกัน และกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญมาก ๆ ก็คือกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (Civil Justice) เป็นสิ่งที่ประชาชนกระทบโดยตรง เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่เริ่มมีสภาพบุคคลไปจนกระทั่งการจัดการมรดก กระบวนการทางแพ่งถือว่าเป็นปัจจัย (factor) สำคัญ แล้วผลการสำรวจของ World Justice Project ประเทศไทยได้คะแนน 0.49 จากคะแนนเต็ม 1.0 ซึ่งต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนด และเราตกมาหลายปีมาก

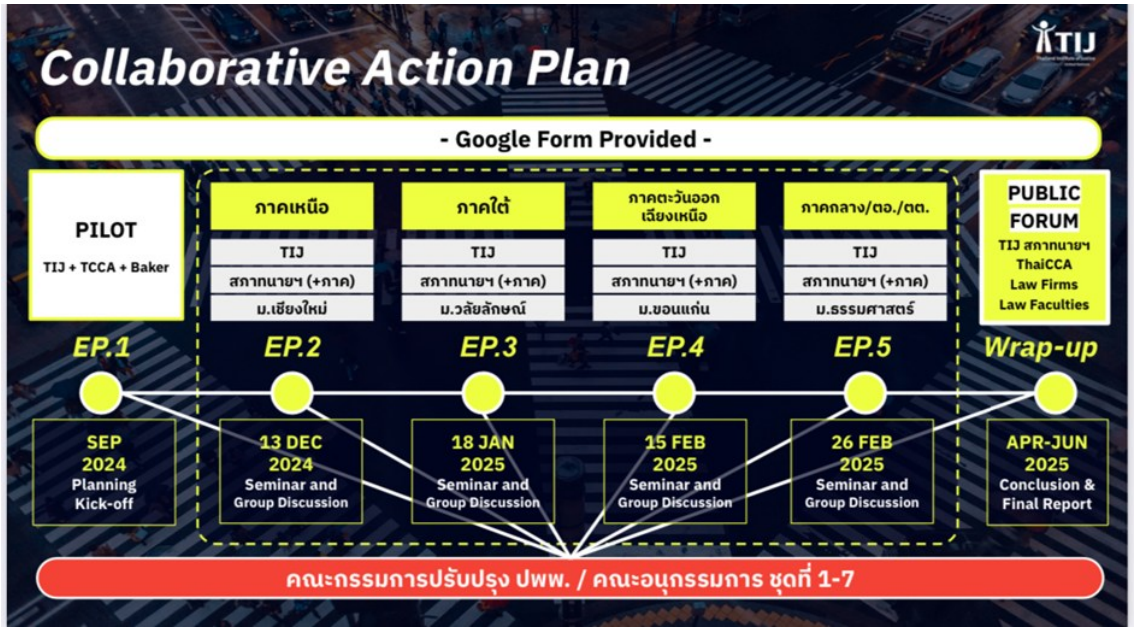

ข้อมูลที่เผยแพร่ในปี 2023 WJP ได้เก็บในช่วงที่ประเทศไทยยังเป็นรัฐบาลทหารอยู่ ก็อาจจะมีตัวเลขที่บ่งชี้ได้ชัดเจน ไทยมีปัจจัยหนึ่งที่ได้คะแนนสูงมากเป็นประเทศหนึ่งของโลก คือปัจจัยเรื่อง ระเบียบและความมั่นคง (Order and Security) โดยได้คะแนน 0.7 เต็ม 1 ต้องรอดูว่าปีถัดไปจะเป็นอย่างไร ปัจจัยที่ได้คะแนนน้อยที่สุดและเป็นภารกิจของ TIJ คือหัวข้อ 8.3 เรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของอาชญากร

จะเห็นว่าจริง ๆ แล้ว ถ้าหลักนิติธรรมดีขึ้น หลาย ๆ ประเด็นทางสังคมก็จะดีขึ้นตามเช่นกัน มีการคำนวณว่าประเทศที่มีหลักนิติธรรมสูง จะมีความเป็นอยู่สูง เศรษฐกิจสูง รายได้เฉลี่ย รายได้อัตราค่าจ้าง

ขั้นต่ำสูง ประเทศที่มีหลักนิติธรรมสูงก็จะมีสันติภาพมากกว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศน้อย ความรุนแรงน้อย ความขัดแย้งในประเทศน้อย ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นก็จะมีข้อพิพาททางแพ่งทางอาญาน้อย เรื่องของการศึกษาค่าเฉลี่ยของประชากรที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท ปริญญาเอกสูงกว่า จำนวนประชากรที่จบปริญญาตรีสูงกว่าประชากรที่อยู่นอกระบบการศึกษา หรือออกจากโรงเรียนในช่วงวัยมัธยมก็จะต่ำกว่า แล้วก็สุขภาวะทางด้านสาธารณสุข ประชากรก็จะมีอายุยืนกว่า จะมีความเสี่ยงต่อโรคระบาดน้อยกว่า ก็เป็นค่าที่มีการศึกษามา ประเทศไทยก็จะอยู่ต่ำหน่อย

ประเด็นต่อมา เรื่องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการแก้ไขปรับปรุงมาตลอด แต่ไม่ได้เป็นการแก้ไขครั้งใหญ่ เหมือนวาระครบรอบ 100 ปี การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ผ่านมาเป็นการปรับแก้ในส่วนที่อยากจะแก้เป็นเรื่อง ๆ มีความพยายามที่จะออกกฎหมายพิเศษเป็นพระราชบัญญัติต่างๆมากมาย ทั้งที่จริง ๆ แล้วหลายเรื่องควรจะอยู่ในประมวลกฎหมายเดียวกัน เช่น กฎหมายแรงงาน มีสัญญาจ้างแรงงานอยู่ในบรรพ 3 แต่ยังมีกฎหมายลูกอีกเยอะ หรือประกันภัยก็อยู่ในบรรพ 3 แต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระกันภัยอยู่ในประกาศ คปภ.เยอะมาก เรื่องความไม่ทันสมัยของเรื่องดิจิทัลก็อยู่ในสิ่งที่เราตราใน พ.ร.บ.ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พ.ร.บ.สินทรัพย์ดิจิทัล ต่าง ๆ มากมาย แต่จุดประสงค์แรกเริ่มของการจัดทำประมวลกฎหมายคือการรวบรวมกฎหมายต่าง ๆ ที่ควรจะเป็นเรื่องราวเดียวกันอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกัน แต่ปรากฏว่าเวลาผ่านไป 100 ปี ก็ไม่ได้เป็นแบบนั้น

จึงเป็นที่มาของคณะกรรมาธิการซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม โดยมีคณะกรรมการย่อย 7 อนุกรรมการที่ศึกษาประมวลกฎหมายแยก ไปตามบรรพต่าง ๆ โดยบรรพ 3 มี 2 คณะอนุกรรมการ เพราะมีเรื่องของธุรกิจ และมีอนุกรรมการเกี่ยวกับบรรพ 5 บรรพ 6 ครอบครัวมรดก และคณะอนุกรรมการชุดสุดท้าย

ก็จะเป็นการศึกษาเรื่องของกฎหมายอื่น ๆ และการเผยแพร่ข้อมูล สิ่งที่เราทำในวันนี้อยู่ใน ep.5 เรามีการทำครั้งแรกร่วมกับบริษัท Baker McKenzie และ Thai CCA จัดครั้งที่หนึ่งเมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา ครั้งที่ 2 จะที่เชียงใหม่ ครั้งที่ 3 จัดที่วลัยลักษณ์ และครั้งที่ 4 จัดที่ขอนแก่น เพื่อรับฟังความคิดเห็นและใช้กูเกิลฟอร์ม (Google Forms) มีการทำในพื้นที่ลักษณะเดียวกันกับที่จัดขึ้นในวันนี้ ครั้งที่ 5 ก็คือวันนี้เราได้รับเกียรติกับสภาทนายความ บริษัท Baker McKenzie แล้วก็เครือข่ายนักกฎหมายที่จะมาให้ความเห็น รวมทั้งทางธรรมศาสตร์ก็จะมามีส่วนร่วมด้วยในช่วงบ่าย และครั้งสุดท้ายก็อาจจะเป็นช่วง มิถุนายนหรือกรกฎาคม ก็จะพยายามรวบรวมความเห็นทั้งหมด เพื่อส่งรายงานทั้งหมดเข้าไปให้คณะกรรมการแต่ละชุด แต่การศึกษาที่เราทำ เราเปลี่ยนวิธีคิดจากเดิม จากที่เท้าความมาเรื่อง people - center เป็นสาเหตุว่าทำไมต้องรับฟังความคิดเห็นก่อน ปกติการร่างกฎหมายจะออกมาจากกฤษฎีกาหรือกระทรวงต่าง ๆ แล้วจึงมีเปิดให้มีการรับฟังความเห็นตอนที่มีร่างเสร็จแล้ว แล้วก็ส่งเข้าสภาแล้วค่อยตั้งกรรมาธิการ แต่ครั้งนี้ เราเปลี่ยนวิธีคิดเราเริ่มจากรับฟังความคิดเห็นก่อนว่าปัญหาอยู่ตรงไหน อยากจะแก้ไขเรื่องอะไร แล้วเราค่อยนำปัญหาเหล่านี้ไปให้นักกฎหมายสุมหัว ถ้าจะแก้ให้เป็น people-center justice อย่างที่ต้องการจริง ๆ เราจะแก้มันอย่างไร โดยไม่ได้เอาหลักวิชาการมาเป็นตัวตั้งก่อน ก็เลยเป็นการเปลี่ยนวิธีคิดในเรื่องของการแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในวันนี้ได้ทราบว่าสิ่งที่เรามีความตั้งใจมาก ๆ เลยทั้งความร่วมมือจากสภาทนายความ Baker McKenzie และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มารับฟังข้อเสนอในวันนี้ อยากจะให้ทุกท่านร่วมแลกเปลี่ยนในบูธต่าง ๆ ทั้ง 7 บูธ ซึ่งแบ่งตามหัวข้อตามปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของกฎหมายมีเรื่องอะไรบ้างที่สำคัญ แต่ถ้ามีเรื่องประเด็นนอกเหนือจากนี้ก็สามารถให้ความเห็นเพิ่มเติมได้ฝากไว้ที่บูธได้เลย วิธีการให้ความเห็นก็อาจจะมีการเล่าได้ เรามีทีม note taker พร้อมอัดเสียง เราอาจจะเขียนเป็นโพสอิทลงไปได้แล้วอีกอย่างหนึ่งคือกรอกความเห็นในกูเกิลฟอร์ม (Google Forms) สุดท้ายในนามของสถาบันเพื่อการยุติธรรม ผมขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้เกียรติสละเวลามาร่วมกับเรา ไม่ว่าจะเป็นสภาทนายความ Baker McKenzie และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขอบคุณนะครับ

ปาฐกถา “บทบาทของทนายความกับทิศทางการปฏิรูปกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” โดย คุณศรินทร เลืองวัฒนะวณิช อุปนายกฝ่ายต่างประเทศ สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

คุณศรินทร : สวัสดีคณะกรรมการจัดงานในวันนี้ และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน รวมทั้งทนายความรวมทั้งประธานสภาทนายความจังหวัด ทุกท่านที่ให้เกียรติมาร่วมงานในวันนี้ ก็ต้องบอกว่า จุดเริ่มต้นของงานนี้ เป็นการขับเคลื่อนของกระทรวงการยุติธรรม ที่ต้องการจัดให้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดิฉันได้พูดคุยกับท่านอุกฤษฏ์ และหลายท่าน ที่เป็นผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรม เรามีความตั้งใจที่จะขับเคลื่อนการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ โดยการที่จะมุ่งเน้นเรื่อง ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขกฎหมาย สภาทนายความเองด้วย บทบาทที่เราทำงานใกล้ชิดกับประชาชน ในกระบวนการทางกฎหมาย เรามีตำรวจ

อัยการ ผู้พิพากษา เป็นคนของรัฐ ตำรวจ อัยการทำงานเพื่อรัฐ แต่คนที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน คือ ทนายความ เราเป็นทั้งผู้ใช้ ผู้ตีความ และเป็นผู้ที่ถูกผลกระทบต่อการตีความของกฎหมายโดยตรง

ในการจัดงานครั้งนี้ เพื่อรวบรวมความเห็นและประเด็นปัญหา ในการใช้กฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ได้พูดคุยกับทางทีมงานคณะกรรมการต่าง ๆ ก็บอกว่าถ้าจะไปรวบรวมกับประชาชนเลย น่าจะเป็นการยาก ถ้าพูดในเรื่องของข้อกฎหมาย การตีความ ประชาชนจะพูดในเรื่องของความยุติธรรม จะไม่ได้ประเด็นข้อกฎหมาย ก็จะเป็นที่ว่าสภาทนายความ จึงร่วมจับมือกับสถาบันยุติธรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งก็เป็นองค์กรมหาชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ขับเคลื่อนเรื่องของการรวบรวมประเด็นปัญหาตรงนี้

ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามที่ชื่องานในวันนี้ เราใช้บังคับมา 100 ปีแล้ว การแก้ไขในแต่ละครั้ง เป็นการแก้ไขที่ไม่ได้พูดถึงปัญหา หรือว่าหลักการในภาพรวมถึงบริบทในประเทศที่เปลี่ยนไป แต่ล่าสุด กฎหมายครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องของการสมรสเท่าเทียม เราไม่ได้เข้าไปดูในเรื่องของเนื้อหาหลักการ เราพูดถึงภาพรวมว่าต้องการที่จะเปิดการให้เพศที่มีความหลากหลาย สามารถมีสิทธิเท่าเทียมกับชายและหญิง แต่ยังมีประเด็นอีกจำนวนมาก ที่อยู่ในประมวลกฎหมายที่เป็นปัญหา ยกตัวอย่าง เช่น เรื่องของการเป็นผู้พิทักษ์หรือผู้อนุบาล กฎหมายกำหนดเรื่องของผู้ที่มีสิทธิเป็นผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาลได้ จะต้องเป็นทายาทสายตรงเท่านั้น หมายความว่า เป็นบิดามารดาเป็นผู้สืบสันดาน แต่ถ้าไม่มีบิดามารดา ผู้สืบสันดาน ลุงป้าน้าอาพี่น้องไม่สามารถเป็นได้

จึงเป็นสาเหตุที่อยากให้ท่านทนายความ นักกฎหมาย ที่มารวมตัวกันในวันนี้ จากการที่ท่านเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้กฎหมายโดยตรง ข้อจำกัดของกฎหมายใดที่เขียนไว้แล้ว ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน ของตัวคนที่เขามีสิทธิที่จะใช้สิทธิหน้าที่ของเขาได้ อยากให้ทุกท่านช่วยกันทบทวน รวบรวมประเด็นเหล่านี้ เพราะว่าทนายความแต่ละท่าน มีโอกาส มีประสบการณ์ ที่ได้ทำงานไม่เท่ากันหรอกค่ะ บางท่านทำเรื่องของคดีธนาคาร เป็นผู้เชี่ยวชาญเลย ก็จะเห็นช่องว่างประเด็นปัญหาการตีความต่าง ๆ เกี่ยวกับคดีธนาคาร บางท่านทำคดีครอบครัวมรดก เราก็จะมีโอกาสได้ใกล้ชิดเฉพาะประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีมรดก เพราะฉะนั้น วันนี้เราต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ของผู้ใช้กฎหมายทนายความ มาช่วยกันร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้

การแก้ไขกฎหมายในครั้งนี้ เป็นงานใหญ่อย่างที่ท่านอุกฤษฏ์ได้เสนอไปแล้ว ว่ามีการตั้งคณะกรรมการทั้งหมด 7 คณะ ซึ่งสภาทนายความเอง ก็เป็นผู้แทนที่เข้าไปอยู่รวมตัวอยู่แล้ว แต่ว่าจะมีสถาบันเพื่อการยุติธรรมเป็นฝ่ายเลขา ในการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งในการทำงานต่อไปในอนาคต สภาทนายความของเราเองนอก เหนือจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เราได้รับการร้องขอให้เข้าร่วมเป็นตัวแทนผู้แทนคณะกรรมการอนุกรรมการ ในการร่างกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายหลายฉบับ อย่างเช่น กรณีประเทศไทย ต้องการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาต่างประเทศ ปัจจุบันนี้ เราไม่ได้อยู่คนเดียว เราอยู่ในร่มรวมกันกับเพื่อนร่วมโลก ประเทศไทยก็ต้องการที่จะเป็นสมาคมโลก ประเทศไทยก็ต้องการที่จะยอมรับกฎหมู่ที่

มีสมาชิกร่วมโลกยอมรับร่วมกัน อย่างเช่น เรื่องของ UNCITRAL ที่เป็นเรื่องของการออกหลักเกณฑ์กฎหมายที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการค้าขายระหว่างประเทศ หรือว่า Hague Convention ที่จะเป็นเรื่องของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เช่น พ.ร.บ.กฎหมายขัดกัน ที่ประเทศเรามีในปัจจุบันก็มาจากการพัฒนาตาม Hague Convention ซึ่งเป็นกฎหมู่ของการอยู่ร่วมกันในโลก ที่มีหลายรัฐสมาชิกเข้าร่วม

ปัจจุบัน กฎหมายไทยมีการพัฒนากฎหมายเหล่านี้ ซึ่งเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เห็นได้ชัดเลยก็คือ พระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ พระราชบัญญัติว่าด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรามีเรื่องของหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การทำนิติกรรมสัญญา คำเสนอคำสนองถูกต้อง มีการส่งเอกสารทางจดหมายลงทะเบียนต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันโลกเปลี่ยนไปหมดแล้ว เพราะฉะนั้นบทบาทของสภาทนายความที่ผ่านมา เราอยู่ในกระบวนการเหล่านี้ตลอด แต่ว่าเป็นการขับเคลื่อนที่ต่างคนต่างทำ การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะเป็นการรวบรวมหลาย ๆ เรื่อง มารวมกันมาอยู่ในเล่มเดียว เพราะเขาแก้ทีหนึ่ง เราก็ซื้อเล่มใหม่ ทนายความมีค่าใช้จ่ายเรื่องประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทุกปี ปี 2 ปี ก็เปลี่ยนใหม่ ไม่งั้นท่านที่กำลังทำคดีหรือว่าให้คำปรึกษา โดยที่ไม่ได้อ้างอิงถึงกฎหมายปัจจุบัน เพราะฉะนั้นครั้งนี้ถ้าเรารวบรวมได้มากที่สุด แล้วก็เป็นปัจจุบัน พูดถึงบริบทประเทศไทย และบริบทโลกได้มากที่สุด ก็จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของพวกเราเอง เพราะฉะนั้นวันนี้ขอให้ทุกท่านที่มารวมตัวกันในวันนี้ ใช้โอกาสและเวทีนี้อย่างเต็มที่ ในการแบ่งปันความรู้ แนวความคิดเห็นของท่านในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในวันนี้ ขอบคุณค่ะ

.....

กิจกรรมที่ 2 World Café

แบ่งกลุ่มตามความสนใจ ชวนวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไข

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์
2. จ้างทำของ
3. ครอบครัวและมรดก
4. หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ
5. ประกันภัย
6. จ้างแรงงาน
7. หุ้นส่วน บริษัท

1. ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

กระบวนกร : มีอะไรอยากจะให้แก้ไหมคะ

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : ปกติผมจะค้าขายอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่จะมีปัญหาคือเรื่องเครดิต คือเวลาเราจ่ายเงินซื้อสินค้าบางที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นเงินสด บางที่ชำระเงินเป็นเช็ค ช่วงหลังร้านค้ามักให้ชำระเงินเป็นเงินโอน จึงมีปัญหาคือมีการเรียกให้ชำระหนี้กับผู้ประกอบการ อีกเรื่องคือเรื่องโอนปลายทาง คือตอนนี้มีอยู่สองเคสครับผม กรณีใหญ่ ๆ ก็คือจะเป็นเรื่องปลายทาง ซึ่งไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการ

กระบวนกร : คือว่าเราส่งสินค้าไปถึงผู้ซื้อแล้ว แต่เราไปเก็บเงินปลายทาง พอเก็บเงินปลายทางบางกรณีลูกค้าก็ไม่ชำระเงินบ้าง หรือไม่ทำตามสัญญาบ้าง

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ครับ หรือบางทีบริษัทขนส่งที่ประเทศไทย ยังไม่แข็งแกร่งพอทางด้านกฎหมาย มีกรณีที่ส่งสินค้าไว้ข้างร้านบ้าง แล้วสินค้าหาย แล้วในแอปพลิเคชันขึ้นว่า เราในฐานะผู้ขายไม่ได้ส่งสินค้ากลายเป็นเราผิดแล้วเราต้องรับผิดชอบ เพราะบริษัทขนส่งบอกว่า ได้จัดส่งแล้ว คือกฎหมายก็ยังไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครอง เรื่องขนส่ง ได้อย่างครอบคลุม

กระบวนกร : เพราะฉะนั้นสิ่งที่ต้องการเสนอ ก็คือ มาตรการที่จะช่วยผู้ประกอบการ ที่ว่าจะมีการประกัน หรือว่าเราจะมีเรื่องมาตรการที่จะคุ้มครองบริษัทว่า การที่เราทำหน้าที่ของเราแล้ว แต่ว่าหน้าที่ที่เหลือไม่ใช่ความผิดของเรา กฎหมายจะช่วยอะไรได้หรือไม่

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ครับแล้ว ไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการ ตรงที่ว่าบริษัทขนส่งหลายที่ เดี๋ยวนี้มักจะรับประกันสินค้าที่ราคา 500 ถึง 1,000 แต่บางทีสินค้าราคา ไม่เกินหรือราคามากกว่านั้น อย่างเช่น กระเป๋าเราขายกระเป๋าใบละ 500 ใบละ 2,000 ใบละ 3,000 บาท แต่บริษัทขนส่งรับประกันแค่ 2,000 บาท ซึ่งผมว่ากฎหมายต้องไปแก้ไขในเรื่องนี้ด้วย

กระบวนกร : ก็คือเรื่องความรับผิดที่เป็นปัญหา เพราะกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เก่า ทำให้บางเรื่องอย่างเช่น ความเสียหายจากเวลาเราไปพักโรงแรม ก็รับผิดนิดเดียว แต่ว่าความเสียหายเยอะกว่านั้น

ผู้เข้าร่วม 2 : ขออนุญาตถาม เรื่องนี้เป็นขายออนไลน์หรือออฟไลน์

ผู้เข้าร่วม 1 : ผมขายสินค้าออฟไลน์เป็นส่วนใหญ่ครับ แต่ก็มีการขายสินค้าออนไลน์ด้วย ทางช้อปปี้ (Shopee) ลาซาด้า (Lazada) แต่เราก็ต้องยอมรับเงื่อนไขตรงนั้นได้ แต่ถ้าเรื่องขนส่ง ผ่านทางแพลตฟอร์มส่วนตัวไม่มีปัญหา แต่ถ้าเราเป็นคนเจรจาโดยตรง จากร้านค้าหรือว่าเป็นลูกค้าทั่วไปที่สั่งซื้อสินค้าจากร้าน ก็จะมีปัญหาเพราะว่า การขนส่งเป็นปัญหาใหญ่ของการซื้อขายมากครับ ในประเทศไทยตอนนี้

กระบวนกร : แต่ว่าเราเป็นคนติดต่อบริษัทขนส่งเองใช่ไหม

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ครับ ผมก็เปลี่ยนบริษัทขนส่งไปเรื่อย อย่างเอกชน ก็มีชอปปี้ (Shopee) เคอรี่ (Kerry) แฟรช (Flash) สมัยก่อนก็มี J&T แล้วผมก็ใช้มาเรื่อย ๆ โดยดูจากบริษัทที่จะคุ้มครองเรา แล้วก็คุ้มครองลูกค้าด้วย บริษัทแฟลช (Flash) มีปัญหาเรื่องของสินค้าแตกข้างใน รับผิดชอบสูงสุดแค่ 2,000 แต่ว่าสินค้าเราราคามากกว่านั้น ทำให้เราเหมือนถูกเอาเปรียบ คือเราส่งสินค้า เราก็ส่งมอบที่ร้านค้าทุกที่อยู่แล้ว แต่ว่าพอสินค้าไปถึง ของแตก บริษัทขนส่งก็รับผิดแค่ 2,000 เหมือนกับบริษัทบัญญัติกฎหมายเองเลย แต่มูลค่าที่แท้จริงราคาเกินกว่านั้น แล้วเราก็ต้องไปซื้ออะไรเพิ่ม ซึ่งกลายเป็นเราต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่ม

กระบวนกร : เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ไม่ใช่หมวดซื้อขายอย่างเดียวนะ คือ เกี่ยวกับหมวดสัญญาจ้างทำของด้วย คือเวลาเราไปจ้างบริษัทขนส่ง ก็เป็นสัญญาจ้างทำของด้วย เพราะฉะนั้นเรื่องความรับผิดควรจะกำหนดความรับผิดให้เยอะขึ้น เพื่อเปลี่ยนไปตามสภาพของเศรษฐกิจ ประเด็นที่สองก็คือ มาตรการอื่นที่จะมารองรับความช่วยเหลือจากผู้ประกอบการว่า ถ้าเกิดเขาทำหน้าที่ของเขาแล้ว ควรจะต้องมีมาตรการรองรับไม่ใช่ว่าสุดท้ายผู้ประกอบการก็รับผิดอยู่คนเดียว อันนี้เป็นประเด็นใหม่ ยังไม่เคยได้ยินประเด็นนี้เลย

ผู้เข้าร่วม 2 : อันนี้เป็นประเด็นจากผู้ประกอบการอย่างแท้จริง เพราะว่าก็เป็นเรื่องของ หน้าที่ผู้ซื้อตอนจ่ายตอนชำระเงิน หน้าที่คนขายสิ้นสุดเมื่อไหร่

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ ๆ จริงครับ อันนี้คือประเด็นเลย หน้าที่ผู้ขายจบเมื่อไหร่ คือผมก็ส่งมอบสินค้าแล้วนะ ถ้าตามสัญญาจริง โดยบริษัทขนส่งเป็นบุคคลที่สามที่ดูแลต่อ แต่ในประเทศไทยยังไม่คุ้มครอง เรื่องหน้าที่ของบุคคลที่สาม คือกฎหมายคุ้มครองไม่สุดทาง คุ้มครองเป็นท่อน ๆ

กระบวนกร : มีอย่างอื่นอีกไหมคะ ที่อยากจะฝากไว้

ผู้เข้าร่วม 1 : ประเด็นอื่น ก็คือ เรื่องพวกบิลเครดิตในประเทศครับ คือบางทีเราไปซื้อของขายของแล้วเกิดการฟ้องร้อง คือ บางทีผู้ขายไปทวงหนี้ไม่ได้ แต่ผมพบกรณีนี้น้อย แต่บางทีอยากให้คุ้มครองเรื่องยกตัวอย่างเช่น ประเทศจีน ร้านค้าใด ๆ ก็ตามที่เขาเปิดซื้อขาย เขาต้องลงทะเบียน (register) กับรัฐบาล เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปไม่ได้เลยที่ร้านค้าผิดนัดไม่ชำระหนี้ แต่ประเทศไทยมักจะมีร้านค้านอกระบบเป็นล้าน ซึ่งหากคุ้มครองเรื่องนี้ อย่างน้อยรัฐบาลก็ได้คือภาษีที่เพิ่มขึ้น หากให้ร้านค้าเข้าสู่ระบบให้หมด แล้วจึงจะเกิดการซื้อขาย

กระบวนกร : ก็คือการนำคนนอกระบบทั้งหมด เช่น ผู้ประกอบการ ซัพพลายเออร์ (supplier) ควรจะอยู่ในระบบให้หมดจะได้รู้ว่าเป็นใครมาจากไหน

ผู้เข้าร่วม 1 : ใช่ครับ อย่างบางร้านยังไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเลย หจก.หรืออะไรก็ดี แล้วบางทีเราไปทวงหนี้ก็ยาก เพราะไม่มีข้อมูลในเรื่องของการจดทะเบียน ถ้าบริษัทก็ยังสามารถดูทุนจดทะเบียนได้ นี่คืออีกปัญหาหนึ่ง คือบางทีเราไปติดต่อกับร้านพวกนี้บางทีเราก็เสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระหนี้ ผมมีเรื่องเท่านี้ครับ

ผู้เข้าร่วม 3 : ถ้าตอนทำงานก็จะมีเรื่องเช่าซื้อนิดหน่อย เมื่อก่อนผมอยู่ไฟแนนซ์

ผู้เข้าร่วม 4 : เช่าซื้อจะมีปัญหาเรื่องสัญญา 572 เมื่อสัญญาเป็นโมฆะ ผู้เช่าซื้อก็จ่ายไปครึ่งหนึ่งแล้ว แล้วพอสัญญาเป็นโมฆะ ก็ต้องกลับคืนกลับสภาพเดิม แล้วผู้เช่าซื้อที่ใช้รถของผู้ให้เช่าซื้อไปแล้ว ก็จะมีค่าใช้จ่ายตรงนั้น

กระบวนกร : ถูกครับ เพราะว่าเหตุผลของกฎหมายว่าทำไมต้องเป็นโมฆะ เราก็ไม่ได้เคยเรียนว่าทำไมต้องเป็นโมฆะ

ผู้เข้าร่วม 4 : ผมว่าถ้าเป็นโมฆะ ในฐานะที่เป็นไฟแนนซ์ ก็น่าจะมีอะไรที่คุ้มครองผู้ให้เช่าซื้อ แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาสมัยใหม่ก็วินิจฉัยว่าเป็นค่าเช่า คุณใช้รถ ต่อไปคุณก็ต้องตีเป็นค่าเช่าไป ถือว่าคุณได้ใช้ประโยชน์แล้ว ผู้เช่าซื้อก็ต้องจ่ายเป็นค่าเช่าไป อันนี้เป็นแนวคำพิพากษาศาลฎีกาปี 2567

กระบวนกร : นี่แหละคือปัญหาของกฎหมายเรา คือ กฎหมายร่างมานานแล้ว วิธีการใช้ก็เปลี่ยนไป ศาลก็พิพากษาตามแนวบรรทัดฐานเดิมมาเรื่อย ๆ

ผู้เข้าร่วม 5 : อีกข้อหนึ่งของสัญญาเช่าซื้อผมว่านักกฎหมายยังไม่เข้าใจ เพราะกฎหมายให้นำเรื่องสัญญาซื้อขายกับสัญญาเช่าทรัพย์มาปรับใช้ด้วย แล้วประชาชนทั่วไปจะเข้าใจได้อย่างไร

ผู้เข้าร่วม 4 : โดยเฉพาะเรื่องการลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายเนี่ยสำคัญเลย ผมเคยสู้คดียกฟ้องมาก่อน คือเมื่อบริษัทมอบอำนาจให้ลูกน้อง หรือพนักงานไปลงชื่อ ในสัญญาเช่าซื้อ แต่พอลงชื่อสัญญาแล้ว ไม่มีหนังสือมอบอำนาจ ที่ให้มีอำนาจในการลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อ ก็เป็นเรื่องที่ทนายตกม้าตายกัน ก็คือ ผู้ทำการแทนนิติบุคคลไม่มีอำนาจ คือขั้นตอนทุกอย่างทำถูกต้องหมด แต่ว่าเมื่อไปขึ้นศาลแล้วเนี่ย ทนายความ ก็ไม่เอาหนังสือมอบอำนาจเข้าไป จนสืบพยานเสร็จ แม้มีการมอบอำนาจจริง แต่ศาลช่วยไม่ได้แล้วเพราะไม่ได้อยู่ในสำนวน ผมก็สู้คดีมาจนยกฟ้องมาหลายคดีเหมือนกัน เราทำงานตรงนี้เราก็เห็นช่องทาง อาจจะไม่ค่อยดีเท่าไหร่ แต่ก็เป็นเรื่องทางเทคนิค ผมจะใช้เวลาแค่นัดเดียว ถ้าคุณไม่มีหนังสือมอบอำนาจ นัดหน้าผมแถลงต่อศาลเลย

ผู้เข้าร่วม 4 : ผมก็มองเห็นว่าเมื่อสัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะ โดยหลักก็ต้องกลับคืนสู่สภาพเดิม แต่ในมุมมองบริษัทไฟแนนซ์ คุณเอารถผมไปใช้ คุณก็ต้องจ่ายราคาค่าเช่าด้วยไหม แล้วเรื่องนี้ผมเคยฟ้องแย้งคืนนะ เมื่อสัญญาเป็นโมฆะ คุณก็ต้องคืนค่าเช่าซื้อที่จ่ายไปแล้ว สามแสนนะ คุณต้องคืนมาสิสัญญาโมฆะ แต่ปัจจุบันก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับใหม่ ที่ให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อด้วย ถึงแม้สัญญาจะเป็นโมฆะแต่คุณได้ประโยชน์ คุณก็ต้องจ่ายค่าเช่าไป

ผู้เข้าร่วม 5 : แต่จริง ๆ ก็น่าจะแก้เรื่องนี้ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไปด้วย

ผู้เข้าร่วม 4 : ตรงนี้ถ้าเป็นกฎหมายเช่าซื้อเพิ่มได้อีกนิดนึงตรง**มาตรา 572** วรรค 2 เพิ่มรายละเอียดนิดหนึ่งว่าถ้าสัญญาเป็นโมฆะแล้ว มีการใช้ประโยชน์ผู้ที่ได้ประโยชน์ ก็จ่ายเป็นค่าเช่าไป ไม่ต้องเอามาคืน ซึ่งก็อาจมีส่วนต่าง สมมติว่าค่าเช่าซื้อสองหมื่น จ่ายค่าเช่าไปแล้วหนึ่งหมื่นบาท ถ้าหมื่นนึงก็ต้องคืนหรือไม่

ผู้เข้าร่วม 5 : อันนี้ยังไม่เคยเจอ เรื่องการเช่าเนี่ย ภาคประชาชนเขาก็หลบกฎหมายใช่ไหม ที่มักจะทำสัญญาเช่า 1 ปี 2 ปี 3 ปี หรือสัญญาเช่า 3 ปี 3 ปี 3 ปี เขาจะทำกันอย่างนี้กันส่วนมาก ผมเจอลูกความผมทำสัญญาเช่า 3 ปี 3 ปี 3 ปี 3 ปี รวมแล้วเป็น 12 ปี โดยที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งระยะเวลาเช่าก็นับต่อไปเรื่อย ๆ พอมีปัญหาฟ้องร้องกันระหว่างทางก็ลำบาก เช่น สัญญาฉบับที่สี่จะมีการฟ้องร้อง ก็ไม่มีอำนาจฟ้องเพราะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็เกิดปัญหา

กระบวนกร : เรื่องเช่านี่มีความเห็นมาหลายรอบแล้วค่ะ ว่าทั้งระยะเวลาเช่า 3 ปีเนี่ย เวลาเราเช่าหลายฉบับ เหมือนที่พี่บอก การต่อสัญญาเช่าเรื่อย ๆ คือคำมั่นหรือไม่ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ไม่ได้บัญญัติไว้ เป็นแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแทน แล้วก็มีคนให้คอมเมนต์เรื่องว่า ระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์สามสิบปีนั้น สั้นเกินไปหรือเปล่า เพราะปัจจุบันเวลาสามสิบปีนั้นสั้นมาก ช่วงอายุคนหนึ่งเราอาจจะอยู่ถึงสามสิบปี ก็อาจไม่พอไม่รู้ว่าจะแก้หรือเปล่า ก็มีข่าวจะแก้เรื่องนี้ ตั้งแต่สมัยก่อน ตอนนี้ก็มีเรื่องคาสิโนจะแก้หรือไม่ ก็ยังไม่รู้ นี่ก็เป็นประเด็นเหมือนกัน เผื่อมีอะไรอยากจะให้ความเห็นด้วยว่า มีตัวอื่นที่อยากจะให้ความเห็นเพิ่มเติม แก้ไขหรือเปล่า

ผู้เข้าร่วม 6 : ในฐานะคนทำงาน หนูว่า 30 ปีนั้น สั้นไป แต่ว่าอย่างนี้ บ้านเรามีทั้งกรรมสิทธิ์และสิทธิการเช่าก็เลยสั้น แต่ว่าสิทธิการเช่าบ้านในประเทศอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกับเราก็คือ 50 ปี หรือ 99 ปี ก็ไม่รู้ว่ากฎหมายเราต้องกลับมาพิจารณาหรือเปล่า สามสิบปี ถามว่าเยอะหรือไม่ ก็เยอะ แต่ถามว่ามันสามารถขยับได้หรือไม่ ก็ขยับได้ แต่เราอาจจะไม่จำเป็นต้องแบบ เพิ่มเป็นร้อย หรือเพิ่มเป็นเก้าสิบปี สมมติบางคนบอกว่าสามสิบปี ลูกหลานก็ต้องมาจ่ายด้วย บางคนเขาก็มองว่า ก็ควรจะจบแค่นี้ นี่ก็เป็นมุมมองบางคนก็บอกว่า ไม่แก้

ผู้เข้าร่วม 7 : อย่างเช่าออฟฟิศ ส่วนใหญ่ไม่มีใครเช่าแค่ 3 ปี เพราะแค่ค่าตกแต่งก็เป็นล้านแล้วกว่าจะถอนทุนคืน ไม่มีหรอก 3 ปี

ผู้เข้าร่วม 8 : ส่วนราชการที่เช่าเป็นปี ราคาค่าเช่าสูงมาก กระทรวงยุติธรรมก็โดนที่เป็นข่าวอยู่

กระบวนกร : เรื่องเช่านี่ละเอียดอ่อนมาก เหมือนเรื่องแก้กฎหมายให้ต่างด้าวมาถือบัตรเลย จริง ๆ เรามัวแต่ไปให้ความสำคัญที่ระยะเวลาเช่า 30 ปี แต่จริง ๆ ระยะการเช่า 3 ปี ที่ไม่ต้องจดทะเบียน ก็ควรจะขยายนะ อย่างก่อสร้างเนี่ย 3 ปี ไม่พอ มันต้อง 4 ปี 5 ปี

ผู้เข้าร่วม 8 : ขยับสัก 10 ปี เช่น ในกรณีให้ 10 ปีได้ กรณีนี้ให้ 5 ปี ต้องแยกย่อยตามลักษณะสัญญา เมื่อก่อนสร้าง สามสี่ชั้น เดี๋ยวนี้ใช้เวลาสร้างสามสิบ สี่สิบปี ทีนี้คนชอบเลี่ยงภาษีไง เลยกลายเป็นสัญญาเช่าครั้งละ 3 ปี

ผู้เข้าร่วม 9 : ผมว่าสัญญาเช่า 10 ปี ก็พอสมเหตุสมผล แต่ระยะเวลาการเช่า 5 - 6 ปี คือจะไม่มีใครจดทะเบียน บางคนขอก่อสร้างห้าปีถึงหกปี ต้องมาทำสองสัญญา ต้องมาทำสามบวกสอง สามบวกสามปี ก็เวลาเขาบอกว่าเรา จะมั่นใจได้ยังไงว่าจะได้ 6 ปี ประเด็นเรื่องคำมั่น ก็ไม่มีหลักการเขียนไว้ชัดเจน เป็นแค่แนวคำพิพากษา ต้องตีความสัญญาเช่าทรัพย์ก็ยังเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไข แล้วเวลามีปัญหา ก็มีอะไร สัญญาเช่าต่างตอบแทนพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดาอีก ก็เป็นประเด็นที่ต้องตีความ

กระบวนกร : ใช่ พอเป็นสัญญาเช่าต่างตอบแทนพิเศษ บอกไม่ต้องจดทะเบียน กลายเป็นข้อยกเว้นเฉยเลย ต้องให้ศาลตีความ มีประเด็นอะไรไหมคะ

ผู้เข้าร่วม 10 : ส่วนใหญ่ประเด็นสัญญาเช่าซื้อ ก็จะเป็นพวกรถยนต์ หรือว่ารถจักรยานยนต์ ว่ากฎหมายกำหนดให้ผู้ที่เช่าซื้อผิดนัดชำระหนี้ ต้องผิดนัดสามงวดติดต่อกัน ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมีสิทธิเลิกสัญญาแล้วก็ขอให้คืนทรัพย์ คือถ้าผู้เช่าซื้อมีเจตนาสุจริต ไม่ได้เอาไปขายหรือไปทำอย่างอื่นโดยไม่ชอบ คือเขาอาจจะเกิดจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจขณะนั้น ที่ทำให้ไม่มีเงินพอชำระ เขาส่งมาหลายงวด เช่น ต้องส่งค่าเช่าซื้อ 48 งวด ส่งไปสัก 24 งวด เหลืองวดท้าย ๆ ก็ไม่เป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อ ถึงแม้จะส่งคืน เขาก็ไม่ได้ในส่วนที่ชำระคืน ก็น่าจะมีวิธีการที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อที่สุจริต อาจจะต้องยืดหยุ่นเพื่อยืนยันว่า ถ้าสมมติผู้เช่าซื้อผ่อนใกล้จะหมดแล้ว ก็อาจจะลดไปหน่อย หรือว่ายืดเวลาการใช้ค่าเช่าซื้อมากขึ้น นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยก็ค่อนข้างสูงพอเป็นเรื่องเช่าซื้อ แต่ต้องเข้าใจว่า ผู้ให้เช่าซื้อเขาก็มีความเสี่ยงเยอะ แต่ว่าอย่างน้อยก็ต้องหาวิธีการที่จะลดน้อยลง ก็น่าจะเป็นประมาณนี้

ผู้เข้าร่วม 11 : ถ้าเกิดคนเช่าซื้อสินค้าอื่นมีอะไรที่ สคบ.จะคุ้มครองผู้บริโภคได้บ้าง แล้วก็คำพิพากษาศาลฎีกาก็ช่วยได้ เช่น ถ้าผิดสัญญา ให้ริบค่างวดที่ส่ง ศาลก็จะลดตรงนี้ให้ได้

ผู้เข้าร่วม 10 : แต่คนทั่วไปก็ไม่ได้อยากจะขึ้นศาลเนอะ ถ้าสามารถจบได้ก่อนขึ้นศาลก็ดี เพราะต้องเสียเงินเสียเวลา ควรปรับตั้งแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ชัดเจนคล่องตัวขึ้น ไม่ต้องไปเสียเวลาขึ้นศาล

ผู้เข้าร่วม 11 : สัญญาเช่าซื้อ ในขณะที่ร่างกฎหมาย อาจจะไม่ได้มีสินค้าพวกรถยนต์ รถจักรยานยนต์ อย่างที่คนเขามาเช่าซื้อกันขนาดนี้ไง แต่เมื่อเวลาผ่านมาเป็นร้อยปี ตอนนี้บางคนมีการเช่าซื้อรถจักรยานยนต์ ซึ่งอาจจะใช้ในการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน หรือทรัพย์สินที่สำคัญ ประมวลกฎหมายก็อาจจะต้องปรับให้ทันยุคสมัยมากขึ้น

ผู้เข้าร่วม 12 : สัญญาซื้อขาย ถ้ายกตัวอย่างอย่างพวกซื้อสินค้าออนไลน์ ถ้าผู้ซื้อ ผู้บริโภค สั่งซื้อสินค้าที่ลูกค้าสั่งมา ปรากฏว่าสินค้าที่ได้มาไม่ตรงปก หรือว่าไม่มีคุณภาพ ก็เป็นปัญหานะ บางคนก็เห็นว่าราคาเล็กน้อยก็ไม่อยากไปสนใจ ก็ทิ้งไป แต่ก็มีเยอะประเภทนี้ที่สร้างปัญหามากขึ้น ก็น่าจะมีวิธีการที่จะสามารถที่จะขอเงินคืนได้ง่ายขึ้น ถึงแม้ว่าเราจะมี สคบ.อะไรดูแลอยู่ แต่มันก็ต้องใช้เวลา ควรมีการตกลงกันก่อนว่าสินค้านี้ทางผู้ขายก็ต้องระบุให้ชัดเจน เช่น ผลิตจากวัสดุอะไรบ้าง ถ้ามีระยะเวลารับประกันสินค้าที่เพิ่มขึ้นก็น่าจะดี

ผู้เข้าร่วม 13 : ตอนนี้ทางแพลตฟอร์มที่เหมือนเป็นตัวกลางซื้อขายออนไลน์ เขาก็จะมีช่องทางให้เลือกรับประกัน เรื่องนี้ผู้บริโภคก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม แต่จริง ๆ ก็ควรจะคุ้มครองในส่วนนี้นะ ไม่ต้องให้มาผู้บริโภคต้องมาเสียเงินค่าประกันเพิ่ม เพราะส่วนใหญ่คนก็ไม่ค่อยจะเลือกหรอก ก็เสี่ยงเอา ยิ่งถ้ารู้ว่าสินค้าไม่ใช่สินค้าที่แตกหักง่าย หรือไม่ใช่เครื่องใช้ไฟฟ้าที่เสี่ยงว่าจะพังง่าย ส่วนใหญ่คนไม่ค่อยเลือก แต่ว่าอย่างน้อยก็น่าจะครอบคลุม หรือมีใบรับประกันคุ้มครองผู้ซื้อ

กระบวนกร : ขอบคุณมากครับ

.....

2. จ้างทำของ

กระบวนกร : สวัสดีครับ มีข้อเสนออะไรเกี่ยวกับจ้างทำของไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 1 : จ้างทำของก็คือจริง ๆ ก็มีหลายส่วน ถ้าเกิดว่าในส่วนของผู้ประกอบการ เอกชนด้วยกันเองที่จะมีปัญหาเยอะ ก็คือสัญญาการก่อสร้าง แต่ในนั้นก็มีสัญญาพวกสัญญาไม่มีชื่อ ที่อาจจะโต้เถียงกันได้ว่าเป็นสัญญาจ้างทำของหรือเปล่า หรือเป็นสัญญาการบริการ ก็จะเป็นประเด็นนี้

ผู้เข้าร่วม 2 : ใช่ ก็มีเรื่องหนึ่งก็คือ เรื่องที่ว่าสัญญาจ้างทำของบางประเภท ที่มีลักษณะคล้ายกับจ้างแรงงานมาก ๆ

ผู้เข้าร่วม 1 : พี่ว่าจ้างทำของ เหมือนเป็นบทกวาดกองที่ว่านึกอะไรไม่ออก ก็ตีความให้เป็นจ้างทำของ แล้วก็บอกว่าไม่มีผลอะไรอีกแล้ว ตัวอย่างง่าย ๆ เลย เหมือนที่พี่เคยโดนถามตอนสัมภาษณ์ว่า สมมติถ้าเกิดว่าเราไปซื้อข้าวราดแกง เป็นสัญญาซื้อขาย หรือสัญญาจ้างงาน ซึ่งส่วนตัวเห็นว่าสัญญาจ้างทำของ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีขอบเขตนิยามไม่ชัดเจน ตกลงสัญญาอะไรบ้างที่เป็นสัญญาจ้างทำของ แต่ถ้าเกิดว่าเราจะคุยกันในรายละเอียด โดยพิจารณาเรื่องที่เป็นปัญหาจริง ๆ พี่คิดว่าตอนนี้จะมีปัญหาเรื่องสัญญาก่อสร้างค่อนข้างเยอะ เพราะถ้าเป็นสัญญาอื่น ไม่ว่าจะเป็นพวกสัญญาบริการ ไรเดอร์ต่าง ๆ พวกนี้ ไม่ค่อยมีปัญหาในทางปฏิบัติจริง ๆ แต่ในทางสัญญาก่อสร้างเนี่ย ตัวบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องมีน้อยมากในจ้างทำของ แต่รายละเอียดจริง ๆ ของสัญญานั้นเยอะมาก เพราะฉะนั้นเวลาลงไปปฏิบัติจริง จึงเกิดปัญหาและมีปัญหายิบย่อยเยอะ

ประเด็นที่เคยเจอ ที่เคยคุยกันส่วนใหญ่ก็จะวนเวียนอยู่ในสัญญาจ้างก่อสร้าง ว่าการอิดเอื้อน อะไรคืออิดเอื้อน อายุความอาจจะสั้นเกินไปเพราะปัจจุบัน การก่อสร้างก็ใช้เวลานาน แน่นอนโครงการเล็ก ๆ ก็ยังมีอยู่บ้างที่เป็นเหมือนบ้านเดี่ยวของตัวเอง แต่ก็จะมีโครงการใหญ่ ๆ ที่จะมีปัญหาต่าง ๆ กว่าจะคลี่คลายลงได้บางที่อายุความก็ขาดไปหมดแล้ว

ผู้เข้าร่วม 3 : มีประเด็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะเรื่องการก่อสร้าง ควรจะแยกออกมาจากการจ้างทำของ จ้างทำของก็ให้จัดการกับเรื่องที่เป็นการจ้างทำของจริง อย่างเรื่องที่เราคุยกัน แต่พอเป็นผลงานการก่อสร้างที่มันมีรายละเอียดมากขึ้น ก็ควรจะแยกออกมา คล้ายกับเรื่องแรงงาน ที่อาจจะมีเรื่องของการจ้างแรงงานอยู่แค่นิดเดียวเท่านั้น แต่ว่าจริง ๆ แล้วในเนื้อหาของสัญญานั้น ต้องการรายละเอียดที่มากกว่านั้น ต้องการการดูแล กระบวนการการคิด ในการสร้างผลงานมากกว่านั้น ก็ควรที่จะแยกออกมาเป็น พ.ร.บ.อีกฉบับหนึ่ง อีกกฎหมายหนึ่งไปเลยดีกว่า

จ้างทำของที่เจอปัญหาส่วนใหญ่ จะเป็นการใช้สิทธิในการบอกเลิกสัญญา อย่างคำพิพากษาศาลฎีกาล่าสุดที่ออกมาใหม่ ไม่แน่ใจเห็นกันไหม คำพิพากษาศาลฎีกา ปี 2567 คือ ก่อนหน้านี้พอเราเลิกสัญญาไปแล้วเราจะจ้างคนอื่นมาทำการก่อสร้างต่อ จะมีค่าส่วนต่างในการก่อสร้าง เราก็เรียกค่าส่วนต่างเป็นค่าเสียหายได้ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับใหม่ เขาตัดสินว่าเมื่อขอเลิกสัญญาไปแล้ว เป็นการบอกเลิกสัญญา โดยปริยายตาม**มาตรา 391** งานที่ได้ทำกันไปก็ต้องจ่ายค่างานให้กับผู้รับเหมา แต่ว่าที่ผู้ว่าจ้างคนอื่นมาก่อสร้าง ผู้ว่าจ้างก็ได้งานจากเงินที่ตนได้จากผู้รับเหมารายใหม่ จะไปเอาเงินที่ผู้ว่าจ้างจ่ายไป มาเป็นค่าเสียหาย เพื่อหักกับค่าก่อสร้างที่ผู้ว่าจ้างต้องจ่ายผู้รับเหมาคนเดิมไม่ได้

ถ้าจำไม่ผิดน่าจะเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 315/2567 ตอนที่อ่านฎีกานี้ รอบแรก ก็อาจจะมีประเด็นว่าเป็นฎีกากลับหลักหรือไม่ แต่ว่าในคำพิพากษานี้ ก็ยังไม่ได้ตัดสินลงรายละเอียดว่า ค่าก่อสร้างที่ผู้ว่าจ้าง ไปจ้างผู้รับจ้างคนใหม่มา เป็นค่าก่อสร้างที่แพงขึ้นหรือเปล่า ในมุมหนึ่งก็อาจจะมองได้ว่า ฎีกานี้เขาไม่ได้ตัดสินกลับหลัก แค่บอกแค่ว่าเงินที่ไปจ้างคนอื่น เอามาหักกับค่าจ้างที่ต้องจ่ายผู้รับจ้างคนเดิมไม่ได้ มาเรียกกับ

ผู้รับเหมาคนเดิมไม่ได้ ซึ่งอันนี้ผมเห็นด้วย เพราะว่ายกตัวอย่างเช่น เราแบ่งงานก่อสร้างมาเป็น 5 งวด ผู้รับเหมาเดิมทำไปแล้ว 4 งวด แต่พองวดสุดท้าย ปรากฏว่าผู้รับเหมารายเดิมไม่ทำการก่อสร้างให้แล้วเสร็จ ผู้ว่าจ้าง จึงไปจ้างคนอื่นมาทำแทน ซึ่งก็ถูกแล้ว ที่ผู้ว่าจ้างจะไปเรียกเงินจากผู้รับเหมาคนเดิมไม่ได้ เพราะก็เป็นค่างานก่อสร้างที่ผู้ว่าจ้างต้องจ่ายมาให้ผู้รับเหมาคนใหม่ แล้วตัวเองก็ได้เงิน

แต่ประเด็นคือ ถ้าหากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่า ค่าก่อสร้างเป็นทั้งหมด 3,000 บาท แล้วผู้ว่าจ้างต้องเสีย 2,000 บาท ที่เป็นค่าก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นมาจากการไปจ้างผู้รับเหมาคนใหม่ แล้วผู้ว่าจ้างจะมาเรียกตรงนี้ เป็นส่วนของค่าเสียหายได้หรือเปล่า ถ้าคำพิพากษาศาลฎีกาแนวเดิม บอกมาตลอดว่า ส่วนต่างตรงนี้เป็นค่าเสียหาย แต่ถ้าตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ถ้าเราไปอ่านในรายละเอียดตามคำพิพากษาศาลฎีกา ฉบับย่อยาว คำพิพากษาดังกล่าวอาจจะไม่ได้ลงรายละเอียด ขนาดที่ว่าทำให้เราเข้าใจได้ว่าค่าจ้างที่ผู้ว่าจ้างต้องเสียเพิ่มเติมจากการจ้างผู้รับจ้างรายใหม่ 2,000 บาท ผู้ว่าจ้างได้เรียกร้องมาด้วยหรือไม่ เพราะผู้ว่าจ้างเขาเรียกค่าสินไหมทดแทนรวมกัน เขาบอกว่าการที่ผู้ว่าจ้าง เลิกสัญญาจ้างทำของไปแล้ว ผู้ว่าจ้างก็ไม่มีสิทธิไปเรียกเอาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากการว่าจ้างผู้รับเหมาคนใหม่ มาหักกับค่าจ้างของผู้รับเหมาคนเดิม และเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้รับเหมาคนเดิมได้ คำพิพากษาใช้คำแบบนี้ ก็เลยเกิดประเด็นที่ว่า คำว่า “และไม่สามารถเรียกค่าเสียหายจากผู้รับเหมาคนเดิมได้” หมายความว่า เราฟรีซค่าจ้างก้อนใหญ่ทั้งก้อน หรือแค่ค่าจ้างที่เราไปจ้างผู้รับเหมารายใหม่จำนวน สองพันบาทนั้น ยังเรียกได้อยู่ เพราะว่าคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผลของการเลิกสัญญาต้องเป็นไปตาม**มาตรา 391** ซึ่งถ้าตาม**มาตรา 391** วรรค 4 ก็กำหนดว่า ไม่ตัดสิทธิการเรียกค่าเสียหายจากการเลิกสัญญา ในมุมหนึ่ง ตัวบทบัญญัติกฎหมายเองก็อาจจะมีปัญหาด้วย ที่อาจจะบัญญัติไว้อย่างไม่ครอบคลุม บัญญัติไว้แบบกว้าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติ ก็เกิดข้อเท็จจริงที่ไม่ตรง ตามบทบัญญัติโดยตรงที่ทำให้เกิดการตีความมากขึ้น

ผู้เข้าร่วม 4 : เราก็มองจากประสบการณ์ของเราเอง สัญญาจ้างก่อสร้างกับสัญญาจ้างทำของ ก็เห็นว่าควรจะแยกจากกัน อย่างเช่น สัญญาจ้างทำของบางลักษณะที่ชัดเจนแล้ว ว่าในธุรกิจทำกันแบบนี้ชัดเจน เช่น สัญญาจ้างก่อสร้างควรแยกไปเลย จ้างทำของก็คงไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้นะ แต่ว่าที่เป็นสัญญาจ้างก่อสร้าง ก็ควรแยกไปเลย เช่น จะมีเรื่องการให้มัดจำอย่างไร หรือหน้าที่ของผู้รับเหมา อันหนึ่งที่อยากชวนคุยก็คือ เรื่องจ้างช่วง คือตอนนี้เรามีสัญญาย่อย (sub-contract) เยอะมาก แล้วมีทรัพย์ค่อนข้างเยอะเลย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่ได้พูดเรื่องจ้างช่วง ก็คิดว่าน่าจะเป็นประเด็นเหมือนกัน เพราะว่าการเอางานไปจ้างช่วงต่อ ยังไม่มีบัญญัติชัดเจน อย่างเช่าช่วง ยังกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช่ไหม แต่การจ้างช่วง ไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความรับผิดก็ไม่ควรจะเท่ากันโดยเฉพาะสัญญาโครงการใหญ่ ๆ ต้องมีการจ้างช่วง เพราะทำคนเดียวไม่ไหว สัญญาจ้างช่วงจ้างทำของ แบบจ้างช่วง ควรจะมีนิยามหรือว่าควรจะมีบทบัญญัติแยกหรือเปล่า

ผู้เข้าร่วม 5 : ปัญหาพวกเรื่องก่อสร้าง พอลงรายละเอียดนั้นเยอะมาก สุดท้ายแล้วปัญหายึดโยงกับทุก ๆ เรื่องเลย ทั้งปัญหาข้อกฎหมาย ปัญหาข้อเท็จจริงในการก่อสร้าง แล้วก็ปัญหาจากการติดต่อ ทางที่เคยคุยกัน ก็อาจจะมีความเห็นว่าในเรื่องของจ้างก่อสร้าง เป็นส่วนของการรับจ้างทำของ ควรแยกออกมาเป็นเรื่องของจ้างก่อสร้างให้ชัดเลย แล้วก็บทบัญญัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับสัญญาด้านก่อสร้าง การประเมินเรื่องความรับผิด

ผู้เข้าร่วม 6 : ตอนนี้ถ้าจะแก้กฎหมายเป็นจ้างก่อสร้างโดยเฉพาะ ถ้าจะเอามาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องใช้เวลา

ผู้เข้าร่วม 5 : ใช่ครับต้องใช้เวลาแก้ไขเท่าไหร่ จะกำหนดให้การแทรกหมวด ก็คงไม่ได้ คงเป็นหมวดทับเหมือนใน พ.ร.บ.หรือยาวมาก จะยาวไปถึง ก็อาจจะออกมาเป็น พ.ร.บ.ใหม่ เกี่ยวกับ พ.ร.บ.สัญญาจ้างก่อสร้างโดยเฉพาะ อีกประเด็นหนึ่งที่มีการถกเถียงกัน ก็อาจจะเป็นเรื่องอายุความ เพราะว่า อายุความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มี 2 ความรับผิด ความรับผิดอย่างแรก คือ ความรับผิดเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องที่กำหนดให้มีอายุ 1 ปี นับแต่วันส่งมอบ หรืออายุ 5 ปี นับแต่วันส่งมอบ หากเป็นกรณีสิ่งปลูกสร้างกับพื้นดิน แต่พอเกิดมาแล้ว ต้องฟ้องภายใน 1 ปี นับจากวันที่ความชำรุดบกพร่องปรากฏขึ้นมา ในทางปฏิบัติ ก็อาจจะเกิดปัญหาได้ แน่นอนโครงการบ้านเดี่ยว หลังเดียวอันนี้ คงไม่มีปัญหา เพราะถ้าเกิดปัญหา เราก็เรียกกันตามระยะเวลาปกติ แต่ถ้าเกิดโครงการใหญ่ เป็นโครงการที่แบ่งเป็นช่วง ๆ มีการส่งมอบกันเป็นเฟสไป ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเฟสหนึ่งเราส่งมอบไปแล้ว แต่ว่าใช้ไปแล้วยังไม่เกิดปัญหาอะไรเลย พ้นระยะเวลาความรับผิด พอเฟส 2 แล้วเกิดความเสียหายขึ้นมา แบบนี้จะถือว่าอายุความเพียงพอหรือเปล่า 1 ปี กับ 5 ปี ที่อยู่ในระยะเวลาความรับผิด

ผู้เข้าร่วม 5 : อีกประเด็นคือ เรื่องอายุความ ถ้าหากผู้รับเหมาทิ้งงานแล้ว อายุความที่เราจะฟ้องจะเป็นยังไงดี หรือพอบอกเลิกสัญญาใช้อายุความ 10 ปี ได้หรือเปล่า อายุความอาจจะเป็นเรื่องที่ต้องชั่งน้ำหนักกัน

ผู้เข้าร่วม 6 : ในรายละเอียดของสัญญาจ้างก่อสร้าง แน่นอน อาจจะมีไม่มาก ไม่ละเอียด ไม่เพียงพอที่จะควบคุมดูแลปัญหาที่เกิดขึ้น ในทางปฏิบัติ ข้อเท็จจริงก็เกิดปัญหาเยอะ เพราะว่า แม้จะมีสัญญาด้านก่อสร้างที่เขียนรายละเอียดมาแล้ว แต่การตีความ ความเข้าใจสัญญาด้านก่อสร้าง ในทางมุมของผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้าง ก็อาจจะแตกต่างกัน

ผู้เข้าร่วม 7 : ใช่ มันต้องเขียนให้ชัดเจน ผู้ว่าจ้าง ควรจะต้องมีรูปแบบที่จะไปบังคับกันได้

ผู้เข้าร่วม 6 : ประเด็นสุดท้าย คือ การตีความของศาล ก็อาจจะทำให้เกิดการถกเถียงขึ้นได้ว่า แล้วตกลงสัญญาจ้างก่อสร้าง ควรจะตีความแบบไหน อย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เพิ่งออกมา เกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหาย ในการเสียหาย จากค่างานที่ไปจ้างคนอื่นมาทำงานให้แล้ว ตกลงจะเรียกค่าจ้างได้หรือไม่ ก็เป็นประเด็นปัญหา อย่างที่ท่านเมื่อกี้แนะนำว่า สัญญาจ้างก่อสร้างควรจะมีแบบแยกออกมาเลยหรือไม่ ในมุมหนึ่ง การมีแบบแยกออกมา ก็อาจจะทำให้รายละเอียดของสัญญาที่ชัดเจน เราก็ได้รับการควบคุม อาจจะเป็นสัญญาประเภทควบคุมอื่น ๆ ที่ผู้รับเหมา ที่จะมาทำสัญญาด้านก่อสร้างต้องทำตามแบบที่กำหนด แต่ในมุมหนึ่งอาจจะเกิดปัญหาทางปฏิบัติ แปลว่าจะต้องมีผู้รับเหมาทุกคนต้องมาลงทะเบียน แล้วใครจะเป็นผู้รับเหมา ก็ต้องปฏิบัติตามแบบของสัญญานั้น เพราะว่าถ้าเกิดว่าผู้รับเหมาไม่ปฏิบัติตามแบบของสัญญา แล้วมีการแก้แบบของสัญญาขึ้นมาใหม่ ความรับผิดของผู้รับเหมาคนนั้นคืออะไร

ผู้เข้าร่วม 7 : ประเด็นก็อาจจะมีไม่เยอะเท่าไร มีประเด็นเรื่องนิยามระหว่างสัญญาจ้างทำของกับสัญญาจ้างแรงงาน เช่น เป็นลูกจ้าง แทบจะเป็นจ้างแรงงาน แต่เหมือนสุดท้ายถูกผลักให้มาเป็นจ้างทำของ เพราะนายจ้างไม่อยากจ่ายเงินเดือน แต่ว่าด้วยความอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ เขาไม่สามารถที่จะไปมีลักษณะของผู้ว่าจ้างในสัญญาจ้างทำของได้ แล้วก็ไม่เข้านิยามผู้ประกอบการอีก

ผู้เข้าร่วม 8 : ประเด็นเรื่องเบี้ยปรับในสัญญาก่อสร้างใช้ไม่ได้จริง เพราะศาลปรับใช้ตามหลักกฎหมายทั่วไป ศาลสามารถปรับลดได้ ควรจะมีการกำหนดเบี้ยปรับเฉพาะของสัญญาจ้างทำของ เพื่อคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของเบี้ยปรับ ซึ่งอาจจะมาเชื่อมโยงกับการวางหลักประกัน ที่ให้ผู้ว่าจ้างสามารถยึดเงินได้ทันที

ผมเคยทำคดีที่ผู้รับเหมามาเป็นผู้ว่าจ้างเป็นฝ่ายชนะ เพราะว่าผู้รับจ้างทำงานล่าช้าจริง แต่กลายเป็นว่า ผู้ว่าจ้างก็ต้องจ่ายเงินอยู่ดี เพราะว่าค่าเบี้ยปรับน้อย เพราะศาลสามารถปรับลดได้ ในความจริงแทบจะเป็นเงินไม่ได้มาก เลยจากการที่เราต้องการคำว่าเบี้ยปรับ เพื่อกำหนดบทลงโทษ ควรจะมีวิธีคิดเฉพาะไปเลย คำนวณออกมาเลย อย่างเช่นว่า กำหนดเบี้ยปรับจำนวนเท่านี้ เทียบกับมูลค่าของค่างาน แล้วก็กำหนดไปเลยว่าใช้ดุลพินิจปรับลดไม่ได้ หรือไม่ต่ำกว่า x เปอร์เซ็นต์ของค่างาน ผู้ว่าจ้างจะได้คาดการณ์ได้ว่าสามารถเรียกเบี้ยปรับได้เท่าไหร่ และทำให้ผู้รับจ้างกลัวที่จะต้องจ่ายเบี้ยปรับ

ผู้เข้าร่วม 9 : แต่จริง ๆ เรื่องที่เกี่ยวกับตัวเลข ไม่ว่าจะเรื่องสัญญา ประเภทไหนก็ตาม ถ้าอยู่ในกฎหมาย อาจจะทำให้คนที่ตีความแล้วตัดสินคดีกล้าที่จะอ้างอิง เพื่ออาจจะมีหลักในการอธิบายได้ว่า ที่ไม่เป็นไปตามแนวที่ตัดสิน เพราะกฎหมายกำหนดไว้ เพราะเรื่องนี้ก็คือการให้หลักประกันทางกฎหมาย เพราะว่าถ้าบอกว่าเป็นดุลพินิจศาล เราเชื่อเหรอว่าศาลตัดสินตามสภาวะเศรษฐกิจเงินเฟ้อ หรือตัดสินตามแนวคิดตัวเลข จะถูกอ้างอิงกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา การที่กำหนดให้เป็นตัวบทกฎหมาย อาจจะเป็นที่พึ่งอะไร

บางอย่างที่ทำให้เป็นที่ยอมรับว่าคำนวณแบบนี้ได้จริง เพราะไม่งั้นถ้าเป็นดุลพินิจ สมมติเราบอกว่าค่าเสียหาย 5 แสนเป็นธรรม ใน 10 ปีที่แล้ว แต่เรารู้ว่าในภาวะปัจจุบันมันไม่เป็นธรรม ผมถามว่าคำตอบของศาลท่านจะหาทางออกเรื่องนี้ยังไง

แต่ผมว่าจะแก้ได้เปราะแรกตรงที่ว่า ถ้าแยกเรื่องก่อสร้างไว้ก่อน แล้วบอกว่าเรื่องนี้ใช้เฉพาะเรื่องก่อสร้าง เคยคุยทนายด้วยกัน ก็มีความคิดเห็นตรงกันว่า อยากให้แยกสัญญาจ้างก่อสร้างออกไปจากสัญญาจ้างทำของ เป็นสัญญาเอกเทศสัญญาพิเศษ จากความซับซ้อนของสัญญาก็ควรจะต้องแยก

.....

3. ครอบครัวและมรดก

กระบวนกร : สวัสดีครับ มีอะไรอยากแชร์ เขียนได้เลยนะครับ พูดก็ได้ครับ

ผู้เข้าร่วม : ฟ้องชู้จะหมดไปแล้วเหรอคะ

กระบวนกร : ไม่น่าจะหมดไปนะครับ แต่ว่าจะมีแค่ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัจจุบันที่แก้เรื่องเหตุฟ้องหย่า ให้เป็นเหตุเท่ากัน เพราะว่า แต่เดิมจะมีกรณีที่หาว่าฝ่ายชายเป็นชู้ หรือมีชู้ ต้องถึงขนาดว่าเหมือนคบหาเป็นเชิงชู้สาวโดยเปิดเผย แต่ว่าฝ่ายหญิงแค่ไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่น ก็เป็นเหตุฟ้องหย่าได้เลยไม่เกิดความเป็นธรรม แต่ปัจจุบันนี้มีการแก้ไข แก้ว่า พอคู่สมรสถ้ามีเหตุเรื่องคบชู้ ก็จะเป็นเหตุเดียวกัน

ผู้เข้าร่วม 1 : เพราะช่วงปัจจุบันนี้เยอะมาก ส่วนใหญ่ทุกคนก็จะมีประชาชนมาปรึกษาว่า ถ้าข้อเท็จจริงเท่านี้ จะฟ้องชู้ได้ไหม มีเรื่องนี้แหละ กับเรื่องมรดกที่ค่อนข้างจะเยอะ ของเราส่วนใหญ่ ลูกความเขาจะรวบรวมหลักฐานของเขามาแล้วค่ะ

ผู้เข้าร่วม 2 : ปัจจุบันเทคโนโลยีพัฒนาขึ้น ทำให้คู่สมรส สามารถเก็บพยานหลักฐานได้ง่ายขึ้น ถ้าสมัยก่อนอาจจะยาก

ผู้เข้าร่วม 1 : เรื่องการแบ่งทรัพย์มรดกระหว่างทายาทโดยธรรม อย่างเราเป็นนักกฎหมาย เราก็จะรู้อยู่แล้วใช่ไหมคะ แต่ส่วนใหญ่ประชาชนจะไม่เข้าใจ ก็คืออย่างเช่นว่า ถ้าไม่มีบุตรด้วยกัน คู่สมรสจะได้มรดกไปคนเดียวหรือไม่ ทุกคนจะเข้าใจว่า คู่สมรสจะได้รับมรดกคนเดียวหมดเลยนะคะ โดยที่ไม่ต้องไปแบ่งทายาทลำดับต่อไป กรณีที่มีคู่สมรสแล้ว ก็ไม่มีทายาท ไม่มีบุตร แล้วก็บิดามารดา เสียชีวิตไปแล้ว ส่วนใหญ่คู่สมรสเขาก็จะเข้าใจว่าเขาจะได้คนเดียวแหละ ซึ่งในความเป็นจริง ต้องแบ่งพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับถัดลงไปค่ะ

กระบวนกร : ก็คือง่าย ๆ เหมือนกับว่า ทรัพย์มรดกไปตกทอดกับทายาทชั้นห่าง ซึ่งที่จริงอาจจะไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันแล้ว ในบริบทครอบครัวปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วม 1 : อย่างกรณี สมมติว่ามีคู่สมรส แล้วก็ไม่มีบุตรด้วยกัน พ่อแม่ก็เสียชีวิตไปแล้ว ฝ่ายชายซึ่งอยู่บ้านของผู้หญิง ถูกพี่น้องฝ่ายหญิง ไล่ออกจากบ้านไปเลย ว่าคุณมาแต่ตัว คุณไม่ควรจะได้เลย ปรากฏว่าฝ่ายชายก็ยอมออก แต่พอถึงเวลา ที่ฝ่ายพี่น้องร่วมบิดามารดา เข้าไปยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ศาลให้ส่งสำเนาให้กับทางคู่สมรสที่เป็นผู้ชาย แล้วก็เขาก็ถึงได้รู้ว่า เขาก็มีสิทธิได้รับทรัพย์มรดกครึ่งหนึ่งเลย แต่พี่น้องคิดว่า เขาไม่มีสิทธิได้ เขาไม่ควรจะต้องได้

ในมุมกลับกัน บางกรณีก็คือคู่สมรส ก็คิดว่าก็จะเข้าใจว่าฉันได้คนเดียว พี่น้องไม่เกี่ยว เรื่องนี้ก็เป็นปัญหาที่ชาวบ้านไม่เข้าใจ อันนี้จะไปแก้ปัญหายังไง

กระบวนกร : ถ้าอย่างนั้น ในมุมพี่เอง เอาความคิดพี่เลยนะ ไม่เอากฎหมาย พี่คิดว่าสัดส่วนของการตกทอดมรดกให้กับทายาท กรณีที่ทั้งพ่อแม่ ทั้งบุตร ก็ไม่มี มีคู่สมรสอยู่ แต่ว่าต้องไปตกกับ อาจจะขนาดพี่น้องร่วมบิดามารดาหรืออาจจะไปไกลขนาดลุงป้าน้าอา คุณพี่คิดว่าสัดส่วนของกฎหมายปัจจุบันควรเปลี่ยนไปไหม

ผู้เข้าร่วม 1 : พี่คิดว่าถ้าเป็นทรัพย์สินที่เขาหามาได้ร่วมกันระหว่างสามีภรรยา พี่น้องก็ไม่ควรมายุ่งนะ เว้นแต่ว่าเป็นสินส่วนตัว เขาอาจจะอยากได้ของเขาส่วนหนึ่ง เช่น ทรัพย์สินที่พ่อแม่ยกให้ ซึ่งพี่น้องก็ควรจะได้รับทรัพย์มรดก เพราะว่าถ้าหากว่านำสินส่วนตัวไปให้กับคู่สมรส เขาอาจจะขายไปหรืออาจจะอยากได้ของเขา เรื่องนี้สินส่วนตัวอาจจะต้องควรจะแบ่งเขาบ้างก็ได้ แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันระหว่างสามีภรรยา ก็น่าจะเป็นของคู่สมรส ในความคิดพี่นะ

ผู้เข้าร่วม 3 : ถ้าเป็นสินสมรสอะไรไม่ได้ ก็เป็นเรื่องหุ้นส่วนไป ก็อยู่ร่วมกันมาพิสูจน์กันไป แล้วอีกเรื่องหนึ่งเรื่องครอบครัว เพราะตอนนี้มีสมรสเท่าเทียม ซึ่งจะไปโยงกับบรรพ 1 เรื่องภูมิลำเนา **มาตรา 43** เขาบอกว่าสามีภรรยา เรื่องเกี่ยวกับภูมิลำเนา ขอให้แก้คำว่าสามีภรรยาให้ไปเป็นคู่สมรส เพราะเขาไปแก้แต่กฎหมายครอบครัว แต่เกี่ยวกับเรื่องภูมิลำเนา ยังไม่ได้แก้ คำว่า สามีภรรยา แต่หญิงสมรสกับหญิง ชายสมรสกับชาย ใครเป็นสามี ใครเป็นภรรยา น่าจะแก้เป็นคู่สมรส เพราะจะโยงไปเกี่ยวกับรับบุตรบุญธรรมแน่ เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว หญิงกับหญิงอยู่ด้วยกัน อยากจะมีบุตร ก็คงต้องไปรับบุตรบุญธรรม ก็จะต้องทดลองเลี้ยงเด็กเพื่อที่ให้สถานพินิจเขารายงานไปยังศาล ชายกับชาย อย่างนี้ เพราะเร็ว ๆ นี้ ผมกำลังจะพาทนายความเข้าไปดูงานสถานพินิจ 2 รุ่น เพราะจะโยงกันว่า ให้ทนายความ จะได้ใกล้ชิดประชาชน แนะนำประชาชนให้ถูก

ผมเคยไปทำคดีบุตรบุญธรรม สมมติว่าฝ่ายหญิงอยู่กับฝ่ายชาย ไม่มีบุตร แต่ฝ่ายชาย มีหลานเยอะ แล้วก็ให้ฝ่ายหญิงไปรับหลานตัวเองมาเป็นบุตรบุญธรรม สามคน แก่เฒ่าแล้ว บุตรบุญธรรมก็ไม่เลี้ยงดู แต่บุตรบุญธรรม ก็ต่างคนต่างทำงาน เวลาฝ่ายสามีตาย พวกบุตรบุญธรรมโผล่ทุกคนเลย แต่ตอนเขาอยู่ ไม่เคยมาเลี้ยงดู หลาน ๆ ของฝ่ายหญิงก็เลี้ยงตัวยายมาตลอด แต่ถึงเวลาแล้วมาขอแสดงตัว จนตั้งอายุตั้ง 50 กว่าแล้ว ตอน 20 - 30 ทำงาน ไม่เคยเข้ามาเลี้ยงดูอะไรเลย ก็กลายเป็นมรดกไปตกกับบุตรบุญธรรมหมด หลานหมดสิทธิ เพราะถูกตัดไม่ให้รับมรดกตามหลักสายโลหิต เพราะบุตรบุญธรรม มีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

ผู้เข้าร่วม 1 : สมมติว่า อย่างพ่อแม่เขาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน แล้วก็พ่อก็ทิ้งไป แม่เลี้ยงเด็กมาตั้งแต่ตอนเล็ก ๆ เลย เสร็จแล้วพอพ่อเขาหนีไป แม่ก็เลี้ยงอยู่คนเดียว ต่อมาแม่เสียชีวิต อย่างนี้ ตายายเขาก็เลี้ยงต่อ คราวนี้ ตายายจะไปเอาหลานเป็นบุตรบุญธรรม จะยกขึ้นมาเป็นชั้นลูกเลย ขั้นตอนค่อนข้างจะยากแล้วเยอะเหมือนกัน เขาอยากเลี้ยงเป็นลูกเลย

ผู้เข้าร่วม 3 : ได้ แต่ทีนี้ ถ้าพ่อแม่ตาย ตายายต้องขอใช้อำนาจปกครอง เพราะมันต้องรายงานสถานพินิจว่า เด็กอยู่กับปู่ย่าตายายได้เปล่า แล้วถ้าจะรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ต้องขออำนาจศาล ขอรับเป็นเด็กบุญธรรม เพราะไม่มีพ่อแม่ที่จะยินยอมแล้ว ต้องใช้คำสั่งศาล เพื่อที่จะเป็นทายาทชั้นบุตรไป

ตอนนี้เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว เรื่องการรับรองบุตร เพราะผู้หญิงผู้ชายไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันเยอะ ในการใช้สิทธิเรื่องของครอบครัว ก็ไม่พูดถึง เพราะแต่ละฝ่ายไม่รู้สิทธิของตัวเอง ในเมื่อบิดาตาย กรณีไม่จดทะเบียน เด็ก ไม่ว่าจะอายุเกิน 15 ปี แล้วหรืออายุ 40 - 50 ปี บางทีต้องไปใช้สิทธิของบิดาที่เสียชีวิต เพราะพ่อแม่ไม่ได้จดทะเบียน ต้องไปขอร้องรับรองบุตร เพื่อจะใช้สิทธิตกเบิก ไม่ว่าราชการ หรือสิทธิประกันสังคม ภายในสองปี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ น่าจะโยงให้ชาวบ้านเขาเห็นนิดหนึ่ง ไม่ใช่เกี่ยวกับประกันสังคมอย่างเดียว

กระบวนกร : เรียกว่าตอนนี้อะไรที่เกี่ยวกับสิทธิของบุตร กระจายอยู่หลายในกฎหมายหลายฉบับ โดยไม่มีการรวบรวมไว้ ทำให้ประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิของตน

ผู้เข้าร่วม 3 : ใช่ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บอก มีแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่รับรู้ เช่น สิทธิของบุตร ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ควรจะต้องแจ้งสิทธิให้เขารู้ ซึ่งในกฎหมายน่าจะแก้ บอกว่ามีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญตกทอดจากบิดา หรือเงินประกันสังคมของบิดา ทุกคนจะได้รู้ เพราะบางคนไม่รู้ เช่น ประกันสังคม ต้องไปขอรับภายใน 2 ปี แล้วถ้าเลยจากนั้น ไม่ได้

ผู้เข้าร่วม 1 : บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต้องมีการไปร้องขอต่อศาล ให้ศาลสั่งว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายก่อน

ผู้เข้าร่วม 3 : เพราะบางที ลูกกับแม่อยู่ด้วยกัน แต่พ่อไปอยู่ที่อื่น แต่ตอนนี้พ่อเสียชีวิตแล้ว แม่ไม่มีสิทธิได้รับอยู่แล้ว แต่ลูกก็ต้องเอาเกี่ยวกับใบเกิดไปร้องศาล ให้มีคำสั่งว่า เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ถึงจะไปใช้สิทธิ เพราะว่าผมเห็นมาเยอะแล้ว น่าจะมีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หน่อย

ผู้เข้าร่วม 3 : แล้วบางทีพ่อไม่ส่งลูกเรียน พ่อรับราชการ พ่อเสียชีวิตแต่ยังไม่ได้รับรองบุตร แต่ไปออกนอกหน้าว่าเป็นบุตร ยังไงก็จะต้องทำให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายก่อน ถึงจะใช้สิทธิบำเหน็จบำนาญของพ่อได้ เพราะแม่ไม่มีสิทธิอยู่แล้ว แล้วการใช้อำนาจปกครองบุตรอีก ก็มีปัญหากันเยอะนะครับ

ผู้เข้าร่วม 1 : เรื่องการเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย น่าจะเอาตามสายเลือดเนอะ สิทธิที่จะเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดู น่าจะเอาตามความเป็นจริง ตามสายเลือด เพราะว่าจริง ๆ เป็นลูกของเขา แต่ว่าถ้าไม่ได้จดทะเบียนสมรส ไม่มีการจดทะเบียนรับรองบุตร ไปเรียกไม่ได้ไง ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร น่าจะแก้ไปว่าเอาตามความเป็นจริง สายเลือดจริง ไม่จำเป็นต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ผู้เข้าร่วม 4 : แล้วก็มีอีกเรื่องหนึ่ง เรื่องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม **มาตรา 44/1** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา กรณีที่ว่าเด็กถูกละเมิด ถ้าสมมติ บิดาจะมาขอรับต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีสิทธิจะมาขอรับค่าสินไหมทดแทน ก็ต้องให้แม่ที่ชอบด้วยกฎหมายมาร้องตรงนี้ ซึ่งจะต้องโยงเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว ว่ากรณีมารับค่าสินไหมทดแทน กรณีที่ถูกกระทำละเมิดทางอาญา ก็ควรแก้ไขให้เป็นบิดาตามสายโลหิต

กระบวนกร : เพราะฉะนั้น เรื่องนี้จะเกี่ยวโยงกับเรื่องการทำให้บิดากับเด็ก เป็นบิดากับบุตร โดยชอบด้วยกฎหมายกัน ซึ่งถ้าในกระบวนการปัจจุบัน พี่คิดว่าปัญหาการร้องขอ หรือฟ้องให้เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย มีปัญหาอะไรไหมในกระบวนการปัจจุบัน

ผู้เข้าร่วม 2 : มีปัญหาตรงที่ว่า จะต้องเรียกมารดามายินยอม คือถ้ากรณีไม่จดทะเบียนสมรส แม่เป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว แต่บางทีแม่ไม่ได้เลี้ยงเลย พ่อเลี้ยงมาตั้งแต่เด็ก แต่เด็กไปถูกกระทำละเมิด ซึ่งบางครั้งไม่สามารถตามมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายได้

กระบวนกร : พูดง่าย ๆ ว่าถ้าแก้ก็คือ ถ้าเกิดสมมติไม่ต้องไปผ่านกระบวนการร้องขอต่อศาล น่าจะเป็นประโยชน์กว่า

ผู้เข้าร่วม 4 : จริง ๆ หนูเจอเคสนี้นะพี่ **มาตรา 44/1** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา สามีภรรยาไม่ได้จดทะเบียน สามีไม่ถึงกับเสียชีวิต แต่ว่าเป็นผู้ป่วยติดเตียง ไม่สามารถเซ็นหนังสือมอบอำนาจได้เลย แล้วก็คือพ่อแม่ไม่มี ลูกไม่มีด้วยกัน แล้วเวลาไปยื่น 44/1 ฝั่งภรรยาไปทำแทนไม่ได้

ผู้เข้าร่วม 3 : มีคนมาร้องขอให้ทนายความอาสาช่วยเหลือ กรณีศาลมีคำพิพากษาได้มีคำสั่งมาแล้วว่า ให้คนนี้เป็นผู้อนุบาลของคนนี้ ตอนร้องเป็นผู้อนุบาล มีเงินอยู่ในสหกรณ์อยู่ ก็ไปขอเป็นผู้อนุบาลในเงินสหกรณ์ แต่เพิ่งทราบว่า มีเงินอยู่ในบัญชี ที่เป็นธนบัตรที่จะไปขอใช้ถอนมา เพื่อที่จะมาเลี้ยงดูผู้ถูกอนุบาล แต่ทางธนาคารบอกว่าไม่ได้ ไม่ได้มีระบุไว้ในคำสั่ง เขาเลยต้องมาร้องใหม่ ก็คือ ร้องเป็นผู้อนุบาลแล้วแหละ แต่ระบุแค่ในทรัพย์บางคนที่รู้ แล้วตอนหลังมารู้ว่า มีทรัพย์อื่นอยู่ที่จะเบิกมาใช้จ่ายผู้อนุบาล จะเข้ามาร้องอีกทีหนึ่งในทรัพย์ที่พบ ที่จริงก็น่าจะมีคำสั่งคล้ายคดีมรดก ตั้งใครเป็นผู้จัดการมรดก ให้มีอำนาจติดตามทรัพย์มรดกอื่น ๆ ต่อไป ผู้อนุบาลตรงนี้ก็มีนัยยะให้ศาลออกแนว แต่ขึ้นอยู่ที่ดุลพินิจ เพราะบางทีผู้ถูกอนุบาล แล้วจำอะไรไม่ได้แล้วว่าทรัพย์ตัวเองมีที่ไหนบ้าง แล้วผู้อนุบาลไปค้นเจอ คนที่ตกเป็นผู้ไร้ความสามารถแล้ว

ผู้เข้าร่วม 4 : เรื่อง Notary public อีก สมมติว่าทายาทอยู่ต่างประเทศอย่างนี้ ศาลต้องให้ Notary public รับรองกรณีที่ทายาทอยู่ต่างประเทศ เป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากมาก

ผู้เข้าร่วม 5 : เรื่องอายุความ ของการขอเป็นบุตร ที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดา ต้องขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะ เรื่องนี้ผมคิดว่าน่าจะไม่มีกำหนดอายุความ เพราะว่าเป็นสิทธิของบุคคล เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ทำไมจะต้องบังคับว่า หลังจากบรรลุภาวะแล้วต้องทำภายใน 1 ปี ร้องขอภายใน 1 ปี ครับ

ผู้เข้าร่วม 6 : เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ เวลาพยานของพินัยกรรม ต้องเซ็นต่อหน้าพยาน แต่ว่าบางที พอผู้ที่ทำพินัยกรรมเสียชีวิตไปแล้วมีทายาท มีการซื้อตัวพยานว่าเซ็นต่อหน้าหรือเปล่า เพราะถ้าไม่เซ็นต่อหน้า พินัยกรรมก็ตกไปเป็นโมฆะ ซึ่งบางทีก็ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ตายครับ ตรงนี้ในทางปฏิบัติ ทายาทมีการ คนนี้ได้น้อย คนนี้ได้มาก ก็มีการซื้อขายพยานว่า ไม่ได้เซ็นต่อหน้าทำให้เกิดโมฆะ คือเวลาที่ทำพินัยกรรมพยานเซ็นจริง แต่ว่า มีทายาทคนที่ได้รับพินัยกรรมน้อย ไปซื้อตัวพยาน ให้พยานขึ้นมาเบิกความเลย ผมไม่เคยรับรู้ ผมไม่ได้เซ็นต่อหน้า เขาเซ็นทิ้งไว้แล้ว ตรงนี้ก็จะเป็นประเด็นในทางปฏิบัติ ทำให้ไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ทำพินัยกรรม

ผู้เข้าร่วม 7 : ตอนที่เราไปขอนแก่น เขามีการยกประเด็นว่า มีสมรสเท่าเทียมแล้ว คนที่เป็นทายาทจะคิดยังไงโดยเฉพาะสมรสเท่าเทียม อย่างเช่น หญิงกับหญิง แต่งกันเรียบร้อยแล้ว แต่หญิงดันไปท้องกับชาย บุตรที่เกิดมาจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของใคร ก็เป็นประเด็นที่ไม่มีใครนึกถึง เพราะว่าเรามี LGBTQ+ แต่ว่ามันควรจะต้องแบบ ถ้าเรา Looking Ahead เราควรจะต้องมีอะไรรับรองในส่วนนี้ หรือถ้าสมมติตอนที่เขาเกิดมาหญิงหญิง เกิดมาชายชาย แล้วก็มีลูกนอกสมรส แต่ไม่ได้เลี้ยงดู แล้วพอเวลาคนมันเกิดอุบัติเหตุขึ้นมา เขาจะมีสิทธิตามชอบหรือไม่ ในการได้รับมรดก

จริง ๆ เราอยากเพิ่มอีกอันนึงด้วย ของครอบครัวและมรดก คือ เราเองเป็นมุสลิม แล้วกฎหมายของมุสลิม เขาจะบอกว่าผู้ชายที่อยู่ในครอบครัว หรือถ้าสมมติว่าพ่อเราเป็นอะไรไป คนที่มีอำนาจในการจัดการมรดก เขาจะยกให้ผู้ชายที่มีอำนาจสูงสุดในครอบครัว ก็คือคุณลุง ซึ่งเป็นหลักที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมายไทย แล้วก็มีข้อถกเถียงกันในแวดวงมุสลิมเอง แล้วก็ในแวดวงของกฎหมายไทยเอง ว่าเราอยู่ในประเทศไทย เราจะยึดกฎหมายไทย เป็นหลักไหม แล้วกฎหมายมุสลิมควรจะเข้ามายุ่งเกี่ยวในส่วนไหนได้บ้าง อะไรแบบนี้

กระบวนกร : ของพี่นี่ คือ มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดด้วยไหมครับ

ผู้เข้าร่วม 7 : ไม่ค่ะ เราเป็นคนกรุงเทพฯ เราเป็นคนนนท์แต่เกิด เพียงแต่ว่ากฎหมายมุสลิมเอง มันมีแบบนี้ก็คือ เขาเรียกว่า Mores หรือว่า ผู้มีอำนาจในการจัดการมรดกต้องเป็นเพศชาย

กระบวนกร : ซึ่งในทางปฏิบัติจริง ๆ เราก็จะทำตามหลักศาสนาเราเนอะ

ผู้เข้าร่วม 7 : ใช่ แต่ว่าสิ่งที่ทางบ้านเราทำ ก็คือ ทำพินัยกรรม แต่ถ้ามีปัญหาจริง ๆ กับคุณพ่อ เราจะเอาพินัยกรรมกับกฎหมายมุสลิมมาปรับใช้คู่กันอย่างไร เพื่อที่จะแบบไม่ให้เกิดข้อพิพาทระหว่างครอบครัวขึ้นอะไรแบบนี้ จริง ๆ มีเคสแบบนี้ แต่ว่าไม่เคยขึ้นศาลกัน ก็คือจะจบกันในกันในชุมชน คือคนที่ถูกเอาเปรียบก็จะโดนหายไปเลย อย่างเช่น แม่หม้ายที่เป็นมุสลิม ซึ่งญาติเราหลายคนที่เป็นแม่หม้าย ก็คือน่าสงสารมาก บางทีเขาเป็นแม่หม้ายและลูกสี่ แล้วตอนนั้นเด็ก ๆ กำลังเรียนอยู่ คือมรดกที่ควรจะเป็นของคุณพ่อเขา หรือแฟน สามีเขา สรุปแล้ว เขาไม่ได้มรดกอะไรเลย แล้วเขาก็ต้องเลี้ยงตัวเองมา ทั้งที่จริง ๆ แล้วทรัพย์สินที่เขาควรมี หรือทรัพย์สินที่เขาควรได้ ไม่ต้องลำบากเลยด้วย แต่เขาไม่ได้อะไรเลยสักแดงเดียว เนื่องจากว่าลูกชายที่เป็นพี่น้องของสามีเขา เป็นคนดูแลทรัพย์สินเป็นหลัก แล้วเขาก็มีอำนาจจัดการว่าจะให้ หรือไม่ให้ ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่แบบว่า เป็นความขัดแย้งทางครอบครัวและมรดกของศาสนาที่กฎหมายมุสลิมยังมีอยู่ แต่ไม่เคยถูกยกขึ้นมาในกฎหมายหลัก

กระบวนกร : แล้วในความเห็นพี่คือ ควรจะใช้ตามกฎหมายหลัก หรือว่าควรจะมีช่องให้ว่า ถ้าเกิดทั้งคู่สมรส ทั้งครอบครัวเป็นมุสลิม อาจจะมีไปใช้กฎหมายเรื่องนี้เฉพาะหรือว่าควรจะเป็นยังไงดี

ผู้เข้าร่วม 7 : ถ้ามองในมุมของเรา เรามองว่า เราควรใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วใช้กฎหมายมุสลิมเป็นเสริม ในสิ่งที่ควรกระทำตามที่ศาสนาบังคับ แต่ว่า ไม่ได้หมายความว่าคุณจะทำได้เต็มที่ เพราะว่า ถ้าสมมติว่าเรามีคำยืนยัน หรือว่ามีพินัยกรรม หรือมีเอกสารรับรองที่ชัดเจนเรียบร้อยแล้ว เราสามารถนำมาใช้ได้ เพราะว่าเราอยู่ในประเทศที่มีกฎหมายอยู่แล้ว เราไม่ใช่อยู่ในประเทศที่ใช้กฎหมาย 2 ระบบ เราก็เลยมองว่าสิ่งที่บ้านเราทำก็คือ หนึ่งคือจัดทำหนังสือมอบอำนาจ หรือมอบฉันทะ หรือพินัยกรรม สองคือการให้คุณพ่อ ซึ่งพิจารณาว่าควรจะใส่ชื่อใครในมรดก หรือว่าในทรัพย์สินในส่วนนั้น จัดการไปก่อนเลย เป็นการป้องกันว่า ทรัพย์สินนี้ไม่ใช่ของคุณพ่อแล้ว เป็นสิ่งที่เราป้องกันตัวเอง แต่ไม่ได้หมายความว่ากฎหมายจะครอบคลุมถึงตรงนี้

กระบวนกร : แสดงว่าในทางปฏิบัติจริง ๆ ถ้าครอบครัวไหนทำพินัยกรรม ปัญหานี้จะไม่เกิดหรอก เพราะมันก็ตามพินัยกรรมแล้ว ปัญหาจะเกิดกับกรณีที่คนไม่ทันได้ทำพินัยกรรมไว้ เพราะสังคมมุสลิมเขาก็ต้องให้ผู้ชายที่มีอำนาจตัดสินใจสูงสุดเป็นผู้รับผิดชอบ แต่ที่จริงกฎหมายเราไม่ได้กำหนดไว้ ก็อาจจะเกิดความขัดแย้งขึ้นว่าจะถือตามกฎหมายฉบับใด ก็เลยเกิดเป็นข้อพิพาทกันในครอบครัวขึ้นมา

ผู้เข้าร่วม 7 : อีกเรื่องที่ประสบด้วยตนเอง แล้วก็เป็นพยานด้วย ก็คือก่อนหน้านั้น บ้านเราไม่มีโฉนดที่ดิน เพราะในสมัยที่คุณทวดท่านอยู่ คุณทวดท่านให้คุณย่าคนเล็กเป็นผู้จัดการ คุณย่าคนเล็กเป็นผู้หญิง แต่ว่าที่คุณทวดท่านอนุญาต เนื่องจากคุณย่าคนเล็กเป็นท่านเดียวที่เรียนหนังสือ ณ ตอนนั้น ดังนั้นแล้วการแบ่งมรดก ในสมัยก่อนจะเป็นการให้แบบปากเปล่าว่าจะให้คนนี้ แต่พอเอาเข้าจริง ๆ แล้วพอหลาย ๆ ท่านเริ่มเสียไปอย่างนี้ การแบ่งมรดกเป็นไปตามอำเภอใจของคุณย่าคนเล็ก แล้วกว่าบ้านเราจะได้โฉนด ก็คือต้องรอจนกระทั่งท่านปลงว่า ท่านก็จะไม่อยู่แล้ว กลายเป็นว่าการให้โฉนดเป็นบุญคุณเข้าไปอีก กลายเป็นว่าครอบครัวและมรดก สิ่งที่เราควรได้บ้านที่เราอยู่เกินสิบปี กลายเป็นว่าเป็นบุญคุณที่เขายกให้ ทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เราควรจะได้ตั้งแต่แรก แต่ว่าเราไม่เคยเห็นโฉนด เขาไม่เคยตัดแบ่งอะไรให้เราเลย หรือไม่ ก็โฉนดบางที่ ที่ท่านนำไปขายโดยที่ไม่แจ้งเรา แล้วก็กลายเป็นว่าก็แบ่งสัดส่วนตามอำเภอใจ ท่านอยากให้ใครส่วนนั้นมาก ท่านก็ได้มาก อย่างบ้านเราสี่คนอย่างนี้ แบ่งกันแล้วได้ประมาณคนละสี่พัน แต่คนอื่นได้เป็นแสนเป็นอะไรอย่างนี้ ก็เลยรู้สึกว่า มันเป็นการให้โดยความเสน่หา จากการที่การศึกษาในอดีตไม่ทั่วถึง เลยทำให้การแบ่งมรดกไม่เท่าเทียม

กระบวนกร : ขอบคุณครับ

.....

4. หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : กู้ยืมโดยส่วนมากได้เงินไม่ตรงกับสัญญากู้ยืม ส่วนมาก ชาวบ้านเขาได้เงินไม่ตรง เช่น สมมติว่าตกลงกู้เงินสามหมื่นบาท แต่สัญญาเขียนห้าหมื่น

ผู้เข้าร่วม 2 : เรื่องค้ำประกัน ควรที่จะไล่เบี้ยลูกหนี้ซึ่งเป็นคนกู้ก่อน ถ้าไล่เบี้ยไม่ได้จึงเรียกให้ผู้ค้ำประกันให้รับผิด ทำให้มีกรณีที่ผู้ค้ำประกันฆ่าตัวตายเยอะมาก เพราะต้องมารับผิดแทนลูกหนี้

กระบวนกร : มีปัญหากับดอกเบี้ยไหมครับ เป็นอย่างไรครับ

ผู้เข้าร่วม 1 : มีสิ ผู้ให้กู้ มักเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด

ผู้เข้าร่วม 3 : พูดถึงเรื่องดอกเบี้ยเงินกู้ ปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้กำหนดดอกเบี้ยไม่เกิน 15% ซึ่งสูงเกินไปหรือไม่ เพราะว่าดอกเบี้ยผิดนัดกฎหมายลดลงมาแล้ว แต่พอดอกเบี้ยเงินกู้ก็ตกลงไม่เกิน 15 ใช่ไหม ถ้าเป็นสมัยก่อนมันก็อาจจะโอเคใช่ไหมครับ แต่ในภาวะเศรษฐกิจของทุกวันนี้ดอกเบี้ยเงินกู้ที่กำหนดจะสูงเกินไปหรือไม่ เพราะว่าดอกเบี้ยผิดนัดกฎหมายแก้ไขให้ลดลงแล้ว เหลือเต็มที่ไม่เกิน 5% แต่มีประเด็นว่าถ้าหากว่าคุณตกลงเกินกว่า 15% ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้ดอกเบี้ยโมฆะทั้งหมด

ซึ่งประเด็นนี้ก็น่าสับสน เพราะว่าถ้าเกิดตกลงดอกเบี้ยผิดนัดเกินกว่า 15% ก็ให้ปรับลดลงมา ศาลตัดสินบอกว่าให้โมฆะทั้งหมดเลย ในส่วนของดอกเบี้ยเงินกู้ แต่ดอกเบี้ยผิดนัด ยังสามารถบังคับได้ ดอกเบี้ยผิดนัดไม่เคยตกเป็นโมฆะ ก็อย่างว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องตัวเลข เพราะสมัยก่อนดอกเบี้ยผิดนัดคืออัตรา 7.5% ก็รู้สึกน้อยเกินไปหรือเปล่า แต่ทุกวันนี้ก็ปรับลดลงไปอีก ใช่ไหม มันอยู่ที่ภาวะเงินเฟ้อ

ก็คือกฎหมายไม่ได้ปรับทั้งหมด ไม่ได้ปรับไปพร้อมเพรียงกัน ก็อย่างที่เราพูดว่ามันแบบปรับเป็นจุด ๆ

ผู้เข้าร่วม 4 : ประเด็นเรื่องกฎหมายที่กระจัดกระจาย ทำให้ต้องใช้กฎหมายหลายฉบับ ถ้าเป็นไปได้ก็ควรที่รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน กฎหมายที่แยกออกไป บางเรื่องรวมกันได้ไหม

ผู้เข้าร่วม 5 : เพราะจริง ๆ เรื่องการกำหนดอัตราดอกเบี้ย ก็อาจจะมีเรื่องอาญาด้วยใช่ไหมล่ะ ตาม พ.ร.บ.ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราฯ ซึ่งกฎหมายต้องการกำหนดบทลงโทษ (Sanctions) ก็คืออาจจะคนละเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ก็มีปัญหาว่าถ้าเป็นคู่กรณีจะไม่รู้จะฟ้องอะไรกันได้หรือเปล่า เวลาเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา สมมติว่าคนให้กู้กับคนกู้ตกลงใครคือผู้เสียหาย สมมติว่าคนกู้เสียหายที่บอกว่า ถูกเจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา แต่คุณยินยอมเพราะถ้าเกิดคุณไม่ยอม เขาก็จะไม่ให้กู้ แต่ว่าพอไม่อยากจะจ่ายคืนแล้ว ก็ไป

หาเรื่องเจ้าหนี้ บอกว่าเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา แต่ก็เป็นความจริง แล้วก็คนที่เป็นคนให้กู้ ก็เรียกกันเต็มที่แล้วก็เรียกดอกเบี้ยทบต้น ผ่อนไปตั้งนานแล้ว เงินต้นยังอยู่เหมือนเดิมเลยนะ ควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์การตัดชำระหนี้หรือไม่ เช่น เมื่อลูกหนี้ชำระหนี้ ให้เป็นการชำระหนี้ที่เงินต้นก่อน เพื่อให้เงินต้นหมดไปก่อน

กระบวนกร : เพราะกฎหมายไม่ได้เขียนเรื่องนี้เอาไว้ เช่น หากเรากู้เงินกับธนาคาร ก็จะมักจะเขียนว่าในสัญญาให้จ่ายค่าธรรมเนียมก่อน จ่ายดอกเบี้ยก่อน เหลือเท่าไหร่ถึงจะไปตัดเงินต้น เงินต้นก็เลยไม่เคยลดเลย

ผู้เข้าร่วม 6 : เพราะตัวเองก็ประสบปัญหาเรื่องนี้เหมือนกัน ก็ส่งผ่อนชำระธนาคาร พอดูจริง ๆ ทำไมส่งไปเจ็ดพันบาท เงินต้นลดลงแค่สามพันกว่าบาทที่เหลือเป็นดอกเบี้ย แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้ เพราะว่าถ้าเราไม่กู้ ธนาคารก็ไม่ปล่อย เราก็ไม่ได้บ้าน ไม่รู้จะเลี่ยงไปทางไหน ถ้าเรามีเงินสดก็ไม่มีปัญหา

ผู้เข้าร่วม 5 : แน่นอน เพราะเขาเป็นคนกำหนด เราก็ไม่ได้เงินเขาแน่ อาจจะต้องมีองค์กรที่กำกับดูแลเรื่องนี้

ผู้เข้าร่วม 5 : แล้วการตัดสินของศาลไทย ถ้าเกิดคู่ความไม่สู้ในประเด็นนี้ก็เสร็จเลย ศาลก็ไม่มีอำนาจวินิจฉัย จำเลยมักจะยอมรับผลของสัญญาไปตามนั้น บางกรณีจำเลยไม่ไปศาลเลยด้วยซ้ำ เหมือนว่าจำเลยต้องมาศาลต้องมาสู้ ต้องจ้างทนาย แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่าจะชนะคดีหรือไม่

แต่เรื่องค้ำประกัน ทุกวันนี้แม้มีการคุ้มครองผู้ค้ำประกันเยอะขึ้น มีการแก้เรื่องระยะเวลาบอกกล่าว 60 วัน แต่ระยะเวลาดังกล่าวสั้นไปหรือไม่ คือถ้าลูกหนี้ผิดนัดต้องรีบแจ้งผู้ค้ำประกันเลย ควรจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการขยายระยะเวลาการส่งหนังสือบอกกล่าวหรือไม่

กระบวนกร 2 : ใช่ วันนี้เราก็คุยกัน เรื่องว่าจะต้องส่งหนังสือบอกกล่าว สมมติเกิดเหตุผิดนัดเล็ก ๆ น้อย ๆ คือไม่ได้ถึงขนาดว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ แต่ว่าเป็นเหตุผิดนัด เช่น ผู้กู้ลืมส่งเอกสารตามสัญญาแบบนี้ ไม่ส่งงบการเงิน ก็ถือว่าลูกหนี้ผิดเลยหรือไม่ กลายเป็นว่าลูกหนี้ก็ผิดนัด ต้องรีบส่งแจ้งผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน ทั้ง ๆที่เจ้าหนี้เองยังไม่ได้จะบังคับชำระหนี้ แต่ก็ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปก่อน

ผู้เข้าร่วม 7 : เขาก็กลัวมีปัญหาก็ต้องส่งก่อนไง ก็ต้องส่งก่อน 60 วัน ไม่งั้นเดี๋ยวก็ต่อสู้มาก็เป็นปัญหาอีก เหมือนกับคล้าย ๆ กับทุกวันนี้แก้กฎหมายก็คือให้ผู้ค้ำประกันนี่ก็คือเป็นผู้ค้ำประกันจริง ๆ ไม่อยากให้เป็นลูกหนี้ร่วม ต้องจัดการกับลูกหนี้ชั้นต้นก่อน แต่ลูกหนี้ชั้นต้นส่วนใหญ่ก็มักจะผิดนัดชำระหนี้ รีบไปหาผู้

ค้ำประกันเลยครับ ก็เลยเป็นประเด็นว่าเฉพาะผู้ค้ำประกันส่วนใหญ่ คือมันไม่ได้อะไร แล้วจะบอกไปไล่เบี้ย อันนี้พูดตรง ๆ นะ

ผมถามจริง ทุกวันนี้มีกรณีที่ผู้ค้ำประกันไปไล่เบี้ยเอากับลูกหนี้ชั้นต้นได้ ผมไม่รู้จริง ๆ เพราะถ้าเกิดผู้ค้ำประกันไล่เบี้ยลูกหนี้ได้ ลูกหนี้จ่ายเงินมาตั้งนานแล้วครับ จ่ายเจ้าหนี้ไปตั้งนานแล้ว คือกฎหมายกำหนดว่าต้องให้ไล่เบี้ย เพราะไม่นั้นกลายเป็นผู้ค้ำประกันตกลงเป็นหนี้เหมือนกัน แต่ในทางปฏิบัติ ลูกหนี้ไม่เคยจ่ายแทน เรียกว่า เป็นภาระกับผู้ค้ำประกัน ก็เลยคุ้มครองว่า ต้อง 60 วัน ใช่ไหมว่าต้องรีบแจ้ง

กระบวนกร 1 : กับอีกอย่างหนึ่งเขากลัวว่าไม่ยอมแจ้งแล้วก็ปล่อยให้ดอกเบี้ยมันไปเรื่อย ๆ สามปีห้าปี เงินจากล้าน ก็เป็นห้าล้าน

ผู้เข้าร่วม 5 : งั้นก็ท่านก็น่าจะเขียนกฎหมายว่า ขาดอายุความเลยดีกว่า ถ้าไม่ฟ้องก็ไม่ได้ เอาแบบละเมิดเลยไหมอายุความ 1 ปี คือจริง ๆ หนึ่งปีถือว่านานเลย แต่จะมีปัญหาเรื่องการหาหลักฐาน

ผู้เข้าร่วม 5 : ประเด็นเรื่องประชาชนไม่รู้กฎหมาย บางทีเคยเจอกรณีที่ให้ผู้ค้ำประกันได้รับเงินกู้ แต่ให้ผู้กู้ เป็นคนเซ็นสัญญา แล้วผู้ค้ำประกันบอกว่าเดี๋ยวจะจ่ายเอง

ผู้เข้าร่วม 6 : คล้าย ๆ เช่าซื้อรถที่บอกว่าคนเช่าซื้อจริง ๆ ไม่ได้ต้องการรถ แต่คนค้ำประกันต้องการรถ ก็ให้คนนี้เป็นคนกู้ ซึ่งผู้ค้ำประกันอาจจะไม่มีเครดิต ไม่น่าเชื่อถือ นี่เพิ่งเจอมาเมื่ออาทิตย์ที่แล้วเองที่ศาลจังหวัด ส่วนใหญ่มักเป็นกรณีคนในครอบครัวค้ำประกันให้กันเอง โดยมักจะยืมชื่อกัน คนที่จะยืมเงินคือผู้ค้ำประกัน แต่ให้คนในครอบครัวลงชื่อเป็นผู้กู้ไป พอถึงเวลาผ่อนไม่ไหว คนที่มีชื่อในสัญญาก็ต้องรับผิด

กระบวนกร 2 : แล้วมีปัญหาแบบว่าการกำหนดวงเงินสูงสุดค้ำประกันอะไรบ้างไหม หลังจากที่กฎหมายใหม่ออกมา พวกรายละเอียดหนี้ที่ค้ำประกัน

ผู้เข้าร่วม 6 : ที่ผมจะไม่ค่อยมีนะ ก็คือก็บังคับตามวงเงินที่กำหนดในสัญญาเลย รวมดอกเบี้ยด้วย แต่มีเรื่องการทำสัญญากู้ยืมเงินไม่ถูกต้องตามที่ตกลงกัน บางกรณีก็ให้เซ็นลอยไว้เลย เซ็นแต่ชื่อแล้วเดี๋ยวเขาไปกรอกจำนวนเงินเอง หรือบางกรณีเขาก็ทำถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดแต่เว้นจำนวนเงิน เขาใส่ตัวเลขไป ส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเงินนอกระบบ ถ้าในระบบไม่ได้ทำรูปแบบนี้ เพราะในระบบเขาก็กำไรอยู่แล้วในระบบ เพราะธนาคารก็เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าพวกเรากู้อยู่แล้ว ธนาคารมีพระราชบัญญัติการเงินที่ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตให้คิดดอกเบี้ยตามที่ธนาคารกำหนดได้

ผู้เข้าร่วม 5 : แต่ปัญหาพวกนี้ก็เกิดจากการที่นักกฎหมายไปช่วยพวกกลุ่มคนเหล่านี้ เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วบางที ณ วันนี้ ปัญหาในประมวลแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องการเอารัดเอาเปรียบของคู่สัญญา แต่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิเจ้าหนี้ เพราะเรื่องเอารัดเอาเปรียบมันเป็นเรื่องตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

กระบวนกร 2 : แล้วมีกฎหมายตัวไหนที่อยากปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้นไหมคะ

ผู้เข้าร่วม 5 : คือตอนนี้ คือเท่าที่ดู หลายเรื่องอิงกับกฎหมายอื่น คือ ณ วันนี้ก็คือเราแบบเขียนในเชิงหลักการ คือหลักการก็ลักษณะอย่างนี้ แต่ว่าแต่ก็อย่างที่บอกว่าเรา เรายังไม่ได้เห็นตัวอย่างของต่างประเทศที่เขามีการปรับเปลี่ยนแก้ไขในบริบทของพวกนี้ เพราะของเราก็ปีนี้ก็ประกาศใช้ครบ 100 ปี

ผู้เข้าร่วม 5 : แล้วทุกวันนี้เรื่องที่ว่าคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย ตามกฎหมายนี่มันก็คือต้องอย่างน้อย 1 ปีเลยใช่ไหม ถึงจะคิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ถ้าเกิดต่ำกว่านั้นกฎหมายก็ยังไม่ยอม

กระบวนกร 1 : ใช่ แต่ว่าถ้าเป็นธนาคารพาณิชย์ ที่อยู่ในการกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทยทำไม่ได้ เพราะว่าธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดว่าธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ภายใต้ควบคุม ห้ามคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ย คือภาษาที่ใช้อยู่ในตัวกฎของธนาคารแห่งประเทศไทย มีความไม่ค่อยชัดเจนเท่าไหร่ ทาง Baker McKenzie เอง ก็เคยส่งคำปรึกษาเข้าไป ว่าถ้อยคำแบบนี้แปลว่าซ้อนไม่ได้เลยเหรอ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เองยังบอกว่าถ้าหนึ่งปี สามารถกำหนดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยได้

ผู้เข้าร่วม 5 : จำนำที่ตอนนี้ก็มีกฎหมายพิเศษมาอยู่แล้ว คือ พ.ร.บ.โรงรับจำนำฯ โดยที่โรงรับจำนำอะไรต่าง ๆ หลักการไม่รู้ว่าอิงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไงบ้างหรือไม่ รู้สึกว่ามีแก้กฎหมายแล้วก็มันเอาอสังหาฯ อะไรมาให้จำนำได้ เคยคุ้น ๆ ไหม คือเพราะจำนำปกติต้องเป็นสังหาฯ อย่างเดียวไหม ต้องเป็นทรัพย์ที่ซื้อได้ใช่ไหม

กระบวนกร : พูดถึงการจำนำทะเบียนรถยนต์หรือเปล่า ที่กำหนดให้สามารถนำทะเบียนรถยนต์มาจำนำได้ แต่ปัจจุบันยังไม่มีระเบียบเพิ่มเติมออกมา ทำให้ในทางปฏิบัติ ไม่มีใครนำทะเบียนรถยนต์มาจำนำ เพราะมีปัญหาว่าไม่มีการส่งมอบรถยนต์ แต่เป็นการส่งมอบทะเบียนรถยนต์

ผู้เข้าร่วม 5 : เพราะว่าเดี๋ยวนี้ขยายขอบเขตขอบทรัพย์ ใช่ไหม เพราะว่าทรัพย์ปกติจำนำต้องส่งมอบ ไม่เข้าหลักเกณฑ์ว่าเป็นสังหาริมทรัพย์หรือที่ลักษณะคล้าย ๆ คือถ้ามีทะเบียน มีคุณสมบัติของบางอย่างต่อไปก็อาจจะมีทะเบียน

ผู้เข้าร่วม 8 : ในทางปฏิบัติ มักมีคำถามว่า เมื่อผู้รับจำนำจะบังคับจำนำ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 764** ต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ภายใน ‘เวลาอันควร’ นั้นควรกำหนดกี่วัน ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมาย มิได้กำหนดจำนวนวันตายตัว จึงต้องพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งคดี และในบางกรณีอาจอาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นแนวทาง ทำให้ระยะเวลาที่ถือว่า ‘อันควร’ อาจแตกต่างกันได้ จึงมีข้อเสนอให้พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อความแน่นอนและลดข้อพิพาท

ผู้เข้าร่วม 6 : แต่ละเคสก็อาจจะไม่เหมือนกันไง ก็เลยไม่อยากกำหนดเวลาลงไป ก็เลยกำหนดให้เป็นดุลพินิจ เดี๋ยวจะไปบังคับเกินไป

ผู้เข้าร่วม 9 : ค้ำประกันเดี๋ยวนี้ก็มีสิทธิดีขึ้นหน่อย เมื่อก่อนนี้ถ้าไม่แจ้งผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันก็โดนเรียกให้ต้องรับผิดแทนลูกหนี้ทันที เดี๋ยวนี้ยังมีช่องให้ผู้ค้ำประกันต่อสู้ จำนอง ถ้าไม่ชำระหนี้จำนองมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ 5 ปี แต่ที่นี้จำนอง พวกสถาบันการเงิน ถ้ากรณีเป็นลูกหนี้ปกติ แล้วถูกไปยึดทรัพย์สินที่ติดจำนองไว้ ก็จะเกี่ยวกับเรื่องการบังคับคดีแล้วก็ลูกหนี้สามัญไปยึดทรัพย์สินจากลูกหนี้ที่ติดจำนอง บางทีก็ยึดก็ขายได้ยังไง เจ้าหนี้จำนองมาได้ ถ้ากรณีจ่ายไม่พอ ถ้าเงินเกินเจ้าหนี้สามัญก็มีสิทธิได้รับชำระหนี้ แต่คราวเนี้ยบางทีเป็นการยึดหนี้จำนองเพื่อกลั่นแกล้งกัน เช่น เป็นหนี้บัตรเครดิตหมื่นกว่าบาท แล้วไปยึดบ้านหลังห้าล้านแล้วบอกลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินอื่น กฎหมายน่าจะแก้ด้วยนะ

.....

5. ประกันภัย

ผู้เข้าร่วม 1 : ประเด็นแรกเรื่องของการคุ้มครองผู้บริโภคที่ควรมีการกำหนดให้ต้องเน้นข้อความที่สำคัญในหนังสือกรมธรรม์ประกันภัย ในกรณีที่สัญญาประกันภัยกำหนดไม่ชัดเจนแล้ว ทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์จากการที่ผู้รับประกันภัยกำหนดไม่ชัดเจน จึงเสนอให้มีการเน้นข้อความ จุดที่สำคัญของตัวกรมธรรม์ประกันภัยเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ประเด็นต่อมาคือการกำหนดหลักเกณฑ์ การพิสูจน์พยานหลักฐานเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายให้ง่ายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในทางปฏิบัติที่ผู้เข้าร่วมพบเจอ มีการเรียกร้องเอาค่าประกันภัยยาก และเมื่อผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องจากบริษัทประกันภัย บริษัทประกันภัยมักจะมีข้ออ้าง ในการที่จะไม่จ่ายค่า

ประกันภัยให้เต็มจำนวน ตามวงเงินที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย จึงเสนอให้มีการกำหนดให้ครอบคลุมชัดเจนมากขึ้น เพื่อพิสูจน์ในการเรียกร้องค่าเสียหายของประกันภัย

ประเด็นที่ต่อมา มีการเสนอให้มีการเสนอกรณีที่บริษัทประกันภัยหลอกลวงผู้บริโภค เพื่อขายประกันภัย เนื่องจากว่าไม่สามารถเรียกประกันภัยได้จริง ในทางปฏิบัติ บริษัทมักจะหลอกผู้บริโภคให้สัญญาประกันภัย แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์จริงแล้ว ไม่สามารถประกันภัยได้ตามที่ตกลงซื้อขาย

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : กำหนดให้เสนอให้มีการกำหนดกระบวนการบังคับการทำประกันภัย พ.ร.บ.รถยนต์ โดยกำหนดให้รถยนต์ทุกคัน โดยเฉพาะรถบรรทุก หรือขนส่งสาธารณะ จะต้องมีการมีกระบวนการบังคับ ให้ทำสัญญาประกันภัย เพราะว่าในทางปฏิบัติแล้วหากมีการทำสัญญาประกันภัยรถยนต์ และมีการเสียชีวิตเกิดขึ้นผู้เสียหายจะได้รับการคุ้มครองประมาณ 500,000 บาท แต่หากไม่มีการทำประกันภัย หรือการทำ พ.ร.บ.รถยนต์แล้ว ผู้เสียชีวิตจะได้รับการคุ้มครองที่น้อยกว่า ดังนั้นจึงเสนอให้มีการกำหนดกระบวนการบังคับการประกันภัย พ.ร.บ.รถยนต์

ผู้เข้าร่วมคนที่ 3 : ขอเสนอเพิ่มเติม ในเรื่องของหลักเกณฑ์ กรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนไม่ดำเนินการทำประกันภัยรถยนต์ โดยเปรียบเทียบกับการปรับของ M-Flow ที่ว่าหากมีการฝ่าฝืนแล้ว จะมีปรับเกินกว่า 10 เท่าของค่าปรับที่ต้องชำระ และสามารถรู้ตัวเจ้าของทะเบียนรถยนต์ได้อย่างชัดเจน จึงเสนอให้มีการมีกระบวนการกำหนดการบังคับการทำประกันภัย พ.ร.บ.รถยนต์เหมือนกับการ M-Flow ก็คือที่จะกำหนดให้ว่า หากมีการฝ่าฝืนแล้วจะสามารถระบุเจ้าของทะเบียนรถยนต์ได้อย่างชัดเจน หากพบว่าเจ้าของยังไม่ได้ทำประกันรถยนต์ พ.ร.บ.ประกันภัยรถยนต์ไว้ ก็มีอำนาจในการเรียกค่าปรับแก่เจ้าของรถยนต์ เพราะว่าในทางปฏิบัติมีปัญหาอย่างมาก เนื่องจากผู้เสียหายซึ่งเกิดจากการทำละเมิด กรณีรถยนต์ที่ไม่ได้ทำประกันภัย ผู้เสียหายไม่ได้รับการคุ้มครองจากตัวประกันภัยรถยนต์ ตามเท่าที่ควรตามที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ประเด็นเพิ่มเสนอเรื่องการตีความมาตราประกันภัยในส่วนของ**มาตรา 865** การปิดบังข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ในกรณีที่ที่ตัวแทนผู้ขายประกันภัย ก็ไม่ได้กรอกข้อมูลให้ตรงตามข้อมูลของผู้เอาประกันภัย ทำให้เมื่อคดีอยู่ในชั้นพิจารณาคดีศาล มักจะพิพากษาให้ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อเท็จจริงตาม**มาตรา 865** ซึ่งปัญหาในทางปฏิบัติที่ว่าใน**มาตรา 865** มักจะเป็นดุลยพินิจของศาล และบริษัทประกันภัยมักมีทนายความบริษัทประกันภัย ที่มักจะยกมาตรานี้เป็นข้อต่อสู้ หรือว่าเป็นทนายความที่เก่งมากกว่าทนายความของชาวบ้าน ก็คือชาวบ้านเขาก็จะเสียเปรียบ ในเรื่องของการที่เขาไม่สามารถจ้างทนายความหรือไม่มีเงินจ้างทนายความ แล้วเขาจะต้องไปต่อสู้กับทนายความบริษัทประกันภัย ที่เชี่ยวชาญเรื่องนี้มากกว่าทำให้เสียประโยชน์ จึงเสนอให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตีความสัญญาประกันภัยโดยเฉพาะ**มาตรา 865** ให้ชัดเจนมากขึ้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจน้อยลง แล้วก็คุ้มครองตัวผู้เอาประกันภัยมากกว่าเดิม เพราะก็มีบางกรณี

ที่ว่าผู้เอาประกันภัย ไม่ได้ปกปิดข้อความอันเป็นสาระสำคัญ แต่ตัวบริษัทประกันภัย จงใจที่จะกรอกข้อมูลไม่ตรงตามความเป็นจริง ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย

นอกจากนี้มีการเสนอกรณีที่ว่า ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เยาว์ โดยบิดามารดาได้ทำประกันภัยให้ แต่ปัญหาที่ว่าผู้รับประโยชน์ในสัญญาประกันภัยของผู้เยาว์ ไม่ใช่บิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย คือผู้เยาว์ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่โดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาเรื่องการติดต่อผู้รับประโยชน์ไม่ได้ หรือว่ามีกรณีบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งไม่ได้เลี้ยงดูตัวผู้เยาว์เข้ามาเป็นผู้ได้รับเอาประโยชน์แทน แทนตัวบุคคลที่เป็นผู้ปกครองหรือว่าลุง ป้า น้า อา ที่เลี้ยงดูบุตร ทำให้เกิดปัญหาทางปฏิบัติที่ว่า ลุง ป้า น้า อา ก็ต้องไปขอให้ศาลตั้งเป็นผู้ปกครองของเด็ก ทำให้เกิดกระบวนการที่ล่าช้าและยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : เสนอเรื่องการกระบวนการพิสูจน์ความเสียหาย เพื่อเรียกร้องเอาประกันภัยให้กระบวนการพิสูจน์ความเสียหายที่ชัดเจนและง่ายมากขึ้นคล้าย ๆ ให้กับผู้เสนอคนที่หนึ่งก็คือ ตัวกระบวนการพิสูจน์ความเสียหายในปัจจุบันเนี่ย ส่วนใหญ่จะกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัย ในการพิสูจน์ความเสียหาย หรือว่าตัวบริษัทประกันภัย มักจะหาข้ออ้างให้พวกประกันภัยมีส่วนร่วมในการทำละเมิด เพื่อที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทน เพื่อจ่ายค่าประกันภัยที่น้อยลง จึงมีการเสนอให้ มีกระบวนการพิสูจน์ความเสียหาย เพื่อเรียกร้องประกันภัยที่ชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการเสนอเรื่อง ปัญหาเรื่องการเคลมประกันภัย ที่สืบเนื่องมาจากกระบวนการพิสูจน์ความเสียหายที่เรียกร้องประกันภัยได้ยาก ทำให้มีปัญหาด้วยการเคลมประกันภัย ในการเรียกร้องความเสียหายก็จะทำให้เรียกร้องได้ยากขึ้นตามไปด้วย เพราะว่าบริษัทประกันภัย มักจะมีขั้นตอนกระบวนการที่ยุ่งยากล่าช้า และทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์

ผู้เข้าร่วมที่ 6 : ก็เสนอว่า ในการที่กฎหมายประกันภัยมีหลายฉบับ เช่น มีประกาศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) กำหนดรายละเอียดแยกไป ต่างไปจากประมวลกหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเสนอว่าควรมีการกำหนดเนื้อหาให้ชัดเจนมากขึ้นในประมวลกฎหมายแพ่งรวมทั้งนำข้อบังคับข้อกำหนดใน คปภ.ที่ชัดเจนแน่นอน นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอนของการใช้กฎหมาย

แล้วก็มีการเสนอเรื่องการเวนคืนประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยจะจ่ายค่าประกันภัยครบถ้วนแล้ว แต่ต้องการเรียกคืนประกันภัย บางสัญญาประกันภัยกำหนดให้ไม่สามารถเรียกคืนได้ บางสัญญาประกันภัย กำหนดให้เรียกคืนได้แต่ใช้ระยะเวลานาน ซึ่งมีบางกรณีบริษัทประกันภัยจ่ายเงินล่าช้า หรือบางเคสที่ผู้เข้าร่วมเจอคือมีใช้เวลาเป็น 10 ปี ซึ่งค่าเงินต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว แม้ว่าจะมีกำหนดไว้ในสัญญาแต่ว่าก็เป็นความเสียหายกับผู้เอาประกันภัย

นอกจากนี้มีการเสนอ ให้มีการปรับปรุงภาษาในบทบัญญัติ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น เนื่องจากภาษาและในตัวบทบัญญัติสัญญาประกันภัย มีความโบราณ และผู้เข้าร่วมเห็นว่า ในบทบัญญัติเรื่องประกันภัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บางเรื่องก็ขาดประเด็นต่าง ๆ ไปก็อยากให้เพิ่มประเด็นอื่น ๆ เพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งด้วย อาจจะนำเนื้อหามาจาก พ.ร.บ.หรือว่าประกาศ คปภ.ให้มีความชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมเล่าประสบการณ์ที่เคยเจอ กรณีที่ทำสัญญาประกันภัยแล้วเกิดอุบัติเหตุ แต่พอมีประกันอุบัติเหตุแล้ว ในประเด็นเรื่องของการพิสูจน์ความเสียหาย เพื่อเรียกร้องเอาประกันภัย คือผู้เอาประกันภัย มีหลักฐานพิสูจน์ชัดเจนว่ามีการขาดรายได้ที่ชัดเจนแน่นอน แต่ว่าบริษัทประกันภัยก็พยายามที่จะหาข้ออ้าง หรือว่าข้อต่อสู้ในการที่จะจ่ายค่าประกันภัยน้อยลง โดยอ้างว่าเป็นการที่ขาดรายได้นั้น ก็ถือว่าเป็นวันลางานของผู้เอาประกันภัย ซึ่งไม่เป็นธรรม เพราะว่าตัวผู้เอาประกันภัยก็สูญเสียรายได้จริง และก็ขาดวันลางานตามกฎหมาย ทั้งที่จะสามารถไปใช้เวลานั้น ไปทำไปเป็นการลาจริง ๆ หรือว่าทำกิจกรรมอย่างอื่นประกันภัยต้องการได้ ซึ่งก็เป็นปัญหาเรื่องกระบวนการพิสูจน์ความเสียหาย เพื่อผู้รับประกันภัย

ผู้เข้าร่วมเสนอประเด็นปัญหาเพิ่มเติมจากเคสที่เจอก็คือ ผู้เข้าร่วมเคยเจอกรณีที่ว่าผู้ประกันภัยจริง ๆ แล้ว มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนการละเมิด และได้ทำประกันภัยแล้ว แต่ต่อมา บริษัทประกันภัยก็มีการเจรจาประนีประนอมยอมความ โดยจ่ายเงินค่าทำศพให้ 120,000 ซึ่งตามสัญญาประกันภัย มีสิทธิได้ต่อสัญญาค่าประกันภัย 300,000 แต่ด้วยความที่ชาวบ้านไม่รู้เรื่องต่อข้อสัญญาประกันภัย ทำให้ชาวบ้านตกลงทำประนีประนอมยอมความ ทำให้บริษัทประกันภัยก็จ่ายเงินไป 120,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ไม่เท่ากับตัวสัญญาประกันภัย จึงเสนอให้มีการกำหนดเนื้อหาของสัญญา ระยะสัญญา ให้มีความชัดเจน ให้มีการกำหนดให้เขียนถ้อยคำในกรมธรรม์ให้สามารถเข้าใจเนื้อหาของสัญญา ได้ชัดเจนแน่นอนมากขึ้น

แล้วก็มีประเด็นเรื่องว่า ควรที่จะเปลี่ยนตัวผู้รับประกันได้ เพราะว่าตอนนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนตัวผู้รับประกันภัยได้ โดยเฉพาะ ในกรณีเรื่องของ กรณีที่ผู้เอาประกันภัยต้องการที่จะเปลี่ยนตัวบริษัทประกันภัย ซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติ ณ ตอนนี้ก็คือ เราต้องไปเจรจากับตัวบริษัทประกันภัยใหม่ ให้สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในสัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยุ่งยาก จึงมีการเสนอให้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยสามารถเปลี่ยนตัวผู้รับประกันภัยได้ เพื่อเป็นการที่คุ้มครองผู้เอาประกันภัย และทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถดำเนินการได้ง่ายมากขึ้น

.....

6. จ้างแรงงาน

กระบวนกร : คิดว่า พ.ร.บ.แรงงาน ควรรวมเข้าไปกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย หรือควรแยกกันดี

ผู้เข้าร่วมที่ 1 : ยังสองจิตสองใจอยู่นิดหนึ่ง แต่จริง ๆ ขอบเขตของ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ก็ยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะในแง่องค์กรที่ปรับใช้ที่มีข้อยกเว้น เช่น หน่วยงานบางหน่วยงาน หรือรัฐวิสาหกิจที่กำหนดข้อยกเว้น ปัญหาคือว่าถ้าเรารวมเป็นกฎหมายคุ้มครองแรงงานฉบับเดียว จะไปแก้ปัญหาตรงนั้นอย่างไร ก็ต้องไปแก้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงานนั้นอยู่ดี

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : จ้างแรงงานปัจจุบันเป็นสัญญาที่ถูกคุ้มครองโดยกฎหมายอื่น เป็นหลักมากกว่าปรากฏอยู่ใน ป.พ.พ. ซึ่งกำหนดไว้แค่เรื่องบอกกล่าวยกเลิกสัญญาที่ต้องชดเชย การบอกกล่าวล่วงหน้า บรรพ 3 เอกทัศสัญญา เมื่อก่อนมีขึ้น เพื่อสัญญาพิเศษที่มีความสำคัญ ก็เลยเอามาบัญญัติไว้ เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ในสัญญา ในเวลานี้สิทธิหน้าที่สัญญาจ้างแรงงาน ถูกกำหนดให้อยู่ในกฎหมายอื่นหมดแล้ว จ้างแรงงานในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจจะไม่มีความสำคัญอยู่ในนี้ อีกต่อไป อีกหรือเปล่า

กระบวนกร : สมมติว่ายังมีเรื่องสัญญาจ้างแรงงานใน ป.พ.พ. อยู่ คิดว่ามีประเด็นอะไรที่ต้องแก้มาตราไหนที่มีปัญหา

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : จากที่ไปฟังในภาคอื่นมาด้วย มีปัญหาเรื่อง การตีความสัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของ ว่าต่างกันตรงไหน อำนาจบังคับบัญชาก็มีประเด็นในทางกฎหมายเหมือนกัน ว่าบางทีไม่ใช่เรื่องของอำนาจบังคับบัญชา อย่างชาวบ้านที่เขาเป็นแรงงาน แล้วไปรับจ้างเป็นช่างปูน รับเสร็จเป็นงานละ 5,000 - 10,000 เสร็จแล้ว ไม่สามารถทวงเงินจากนายจ้างได้ เพราะสุดท้ายเป็นจ้างทำของ เพราะไม่มีอำนาจบังคับบัญชาในความหมายนั้น ก็เป็นปัญหาว่าคนรากหญ้าที่รับจ้างรูปแบบนี้ จะทำอย่างไร มีคนเสนอว่าให้แก้นิยามเข้าไปแรงงาน ในแง่ของสถานะทางเศรษฐกิจ คือผู้รับจ้างมีสถานะที่แทบจะเป็นแรงงาน ไม่มีอำนาจต่อรอง

เรื่องนี้ค่อนข้างเป็นประเด็นสำคัญเหมือนกัน เพราะว่าเราพูดถึงประเภทคู่สัญญา ว่าใครจะเข้าสัญญานั้น เรื่องนี้กลายเป็นช่องโหว่เล็ก ๆ ที่ไม่รู้ว่าจะตีความสัญญาดังกล่าวอย่างไร สัญญาจ้างแรงงานก็ไม่คุ้มครอง พ.ร.บ.บริโภคก็ไม่คุ้มครอง เพราะว่าใน พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภค ถ้าผู้รับจ้างทำของเป็นช่าง ก็มีการตีความว่าเป็นผู้ประกอบการ

กระบวนกร : มีประเด็นที่อยู่ในกูเกิ้ลฟอร์ม (Google Form) นอกจากบุคคลบางประเภทผู้รับเหมาบางประเภท ก็จะมีกลุ่มสตรี กลุ่มเด็ก คิดว่ามีประเด็นไหม ถ้าพูดถึงก็จะพูดถึงเรื่องสิทธิสตรี สิทธิเด็ก

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : เข้าใจค่ะ เรื่องนี้จะไปอยู่ในกฎหมายอื่น ไม่ได้รวมไว้ในกฎหมายอันใดอันหนึ่ง เวลาบังคับใช้กฎหมายก็ต้องไปตามหาว่าเข้านิยามอะไร คุ้มครองโดยกฎหมายอะไร ถ้าถามความเห็นคือ ถ้ายังต้อง

คงหมวดจ้างแรงงานไว้อยู่ใน ป.พ.พ.ก็ควรกำหนดนิยามที่เป็นคุณสมบัติหรือนิยามกลุ่มผู้ใช้แรงงานแต่ละประเภท ให้ชัดเจนอยู่ใน ป.พ.พ.ด้วย อย่างที่บอกการใช้กฎหมายกระจัดกระจาย ประมวลกฎหมายมีขึ้นเพื่อรวมทุกอย่างไว้ ก็ควรจะเอามากำหนดด้วยเหมือนกัน

กระบวนกร : มีประเด็นเรื่องของการไม่ชัดเจน สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาจ้าง นิยาม สัญญาจ้างชั่วคราว สัญญาจ้างฝึกงาน เคยเจอประเด็นไหมคะ

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : สัญญาจ้างชั่วคราวไม่เคย แต่เคยเจอกรณี จ้างแรงงานที่วัดจากผลงาน ซึ่งแยกไม่ออกว่า การวัดที่ผลงานกับสัญญาจ้างทำของ ต่างกันอย่างไร ส่วนเรื่องสัญญาจ้างชั่วคราว เข้าใจว่าไม่ได้กำหนดไว้เลย ซึ่งเป็นช่องว่างเหมือนกัน จริง ๆ มีหลายบริษัทที่มักจะจ้างทดลองงาน เพื่อให้มีบุคลากรในการทำงานไปเรื่อย ๆ โดยที่ไม่ได้จ้างงาน อย่างเช่น ผู้ประกอบการ สื่อ วงการบันเทิงจะใช้วิธีนี้ ในการจ่ายค่าชดเชย ก็เป็นช่องว่างจริง ๆ ในแง่นี้ เขาก็คิดว่ามีค่าใช้จ่ายเลยใช้ช่องว่างตรงนี้ ส่วนใหญ่เกิดกับสัญญาประเภทนี้ด้วย พวกกองละคร

กระบวนกร : ทำไมต้องเป็นธุรกิจกองละคร เป็นธรรมเนียม หรือว่าอะไร

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : อาจจะเป็นเพราะออแกไนซ์ หรือกลุ่มกองละครพวกนี้ ด้วยรูปแบบการทำงานที่มักจบเป็นงาน ๆ บางกรณี อาจจะไม่จำเป็นต้องอยู่จบโปรเจค เลยสามารถทำการเปลี่ยนคนได้ หาคนใหม่มาแทนได้ ถ้าจบทางนิเทศก็สามารถมาทำงานได้ได้อยู่แล้ว

กระบวนกร : ตัวลูกจ้างก็อาจจะคุ้นระบบนี้ด้วยหรือเปล่า ได้ยินเขาทำแบบนี้ ก็ไม่เป็นไร

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : อีกสาเหตุ คือ ประชาชนไม่รู้ว่ากฎหมายกำหนดว่าอะไร เขารู้แต่ว่าวงการนี้ทำเรื่องนี้เป็นปกติ ถ้าเราไปเรียกร้องทำอะไร ก็ไม่มีงานทำ เพราะสังคมในวงการมันแคบ อันนี้ค่อนข้างเห็นด้วย

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : ความจริงอาจจะไม่ได้มีแค่ด้านนั้น เคยแบบไปรับจ้างพวกแปลเอกสาร ก็รับเป็นงาน ๆ ไม่รับแบบคนนี้เป็นนักแปลประจำยาว พอจบงานก็ต้องหางานใหม่

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : อันนี้ก็เป็นปัญหาเรื่องฟรีแลนซ์ ที่ว่าจะไปอยู่ในสัญญาจ้างรูปแบบใด และก็ไม่ได้รับการคุ้มครอง เพราะก้ำกึ่ง กลายเป็นจ้างทำของมากกว่าแล้ว อะไรที่ไม่มีเรื่องอำนาจบังคับบัญชา ก็ถูกตีความให้เป็นสัญญาจ้างทำของหมดเลย ฟรีแลนซ์กลายเป็นเหมือนกลุ่มอาชีพ ที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง

กระบวนกร : สัญญา TIJ เป็นอย่างไรครับ

ผู้เข้าร่วมที่ 3 : ก็มีทั้งลูกจ้างแล้วก็พนักงานประจำด้วย ส่วนตัวเป็นพนักงานประจำ ลูกจ้างอาจจะมีสวัสดิการบางอย่างที่น้อยลงกว่าพนักงานประจำอยู่แล้ว

กระบวนกร : ที่สภาทนายความ มีทีมที่เน้นเรื่องแรงงานไหม

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : จริง ๆ ก็ไม่มีทีมที่รับผิดชอบเรื่องแรงงานเฉพาะ เข้าใจว่าเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนไปเลยก้อนใหญ่ ก็มีบางคนที่เข้ามาปรึกษา แต่ว่าไม่ได้ดูแลเป็นหลัก เพราะว่ามีหัวข้อใหญ่สำคัญเยอะ อย่างเช่น คนหาย ตอนนี้อยู่ในส่วนอุปนายกฝ่ายต่างประเทศ แล้วก็ได้ฟังสรุปของแต่ภาค บางประเด็นก็เห็นด้วยว่าเป็นปัญหานะ โดยเฉพาะเรื่องนิยาม หลายอาชีพก็ได้รับผลกระทบ ว่าต้องจะตีความเป็นสัญญาจ้างทำของ หรือสัญญาจ้างแรงงาน หรือควรมีแรงงานที่จะได้รับความคุ้มครองพิเศษไหม อย่างเช่น เด็ก หรือสตรี

เคยไปรับฟังปัญหาที่ขอนแก่น ปัญหาใหญ่ก็คือ เรื่องผู้รับจ้างเป็นช่างทำงานที่แลกกับเงินทุกวัน ๆ ปรากฏว่า เขาไม่ได้เงิน เงินแค่ 3,000 – 4,000 ก็ไม่ได้ฟ้อง จะเดินไปหาพนักงานคดี ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะเขาตีความว่าไม่ใช่ลูกจ้าง ไม่ใช่ผู้บริโภคไม่เข้านิยามใด ๆ

มีขนาดที่ว่าควรจะมีการคุ้มครองกลุ่มคนดังกล่าวโดยให้เอาเงินมากองไว้ก่อน เหมือนมีแอปพลิเคชันเป็นตัวกลาง เมื่อคุณสั่งงานจะถูกหักเงินไปบริยายอยู่แล้ว ช่วยให้ผู้รับจ้างโอกาสถูกเบี้ยวน้อยลง

กระบวนกร : ก็อาจจะเป็นตัวช่วยแต่ไม่ได้แก้ปัญหาที่ตัวระบบ ปัจจุบันจะมีแอปพลิเคชันที่เป็นตัวกลาง เช่น Fast work หรือเปล่า

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ใช่ เข้าใจว่ามีแนวโน้มที่น่าจะหักค่าธรรมเนียมลดลง เพราะก็ต้องมีส่วนต่างให้กับทางแอปพลิเคชันแหละ ไม่งั้นก็คงไม่สามารถจะประกอบธุรกิจได้

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : ที่มีประเด็นเรื่องคู่สัญญา ที่เป็นแอปพลิเคชันไม่เคยอยู่ในระบบ การกำหนดสิทธิหน้าที่ของเขาคืออะไร ไม่รู้เลยอย่างเช่น แกรป (Grab) คนขับที่เป็นไรเดอร์ เป็นการรับจ้างทำของ หรืออะไร แต่ด้วยสภาวะคนขี่มอไซสถานะ คือ แรงงานชัด ๆ เลย ทำงานเพื่อแลกเงิน แต่ไม่ได้รับการคุ้มครอง ส่วนคนกลางก็ทำตัวเป็นคนกลางจริง ๆ กฎหมายไม่สามารถใช้บังคับได้ เพราะเป็นเรื่องใหม่ กฎหมายยังคุ้มครองไปไม่ถึง ก็เข้าใจได้ เรื่องนี้มีความเห็นว่าต้องควบคุมคนกลาง เพื่อให้เป็นคู่สัญญาที่อยู่ในระบบของกฎหมายด้วย

กระบวนกร : เรื่องนี้มีสองมุมคือ ถ้าเราขยายขอบเขตนิยามสัญญาจ้างแรงงาน เพราะว่าขอบเขตของสัญญาจ้างแรงงาน เรื่องอำนาจบังคับบัญชาปัจจุบัน ถูกกำหนดโดยคำพิพากษาศาลฎีกาทุกยุคทุกสมัย คำพิพากษาล่าสุด ก็เอาอำนาจบังคับบัญชาเป็นหลัก ผลสำเร็จของงานเป็นเรื่องรอง ถ้าเกิดเราจะแก้ไขนิยามของสัญญาจ้างแรงงาน คือจะมีนิยามอีกตัว เรื่องจ้างทำของ ส่วนตัวก็ยังปวดหัวอยู่ ว่าถ้าขยับประเด็นที่เราคุยว่าขยายขอบเขตของสัญญาจ้างแรงงานให้กว้างขึ้น ก็จะไปกระทบกับนิยามของสัญญาจ้างทำของ ก็ต้องขึ้นอยู่กับว่าเราจะแบ่งอะไร เป็นสัญญาจ้างทำของ เพราะเรากำลังจะนำขอบเขตของสัญญาจ้างทำของบางส่วน มาอยู่ในความหมายของสัญญาจ้างแรงงาน

ผู้เข้าร่วมที่ 2 : เพราะว่าสัญญาจ้างทำของ อะไรที่ไม่เข้านิยามสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งจริง ๆ ส่วนตัวเห็นว่า เป็นนิยามที่กว้างเกินไป แล้วสัญญาจ้างทำของถูกใช้บังคับ ตั้งแต่สัญญาก่อสร้างมูลค่าพันล้าน ไปจนถึงการว่าจ้างงานเล็ก ๆ น้อย ๆ รวมไปถึงคนขับแกรป ก็น่าคิดว่าต้องมาคุยกันจริง ๆ จ้างทำของ กับจ้างแรงงานก็ต้องสัดส่วนดี ๆ ว่าจะคุ้มครองให้อยู่ในสัญญารูปแบบใด เพราะสัญญาจ้างทำของ ไม่ได้ให้คุ้มครอง เรื่องของผู้รับจ้างอยู่แล้ว มักจะเป็นการคุ้มครองในเชิงคุ้มครองผู้บริโภคไป

ผู้เข้าร่วมที่ 4 : ที่ต่างประเทศ น่าจะมีกฎหมายแอปพลิเคชัน ความจริงเราเอามาใช้กับไทยก็น่าจะได้

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : ผมเป็นผู้ประกอบการส่วนตัว รู้สึกว่าไม่ค่อยยุติธรรม การเข้าถึงในเรื่องสวัสดิการของแรงงานต่างด้าว เราต้องไปหาสวัสดิการแยกให้เขาเอง เช่น ประกันสุขภาพอะไรต่าง ๆ ซึ่งควรจะต้องได้รับการคุ้มครองตามประกันสังคม อยากให้เข้าไปแก้เรื่องนี้ เพราะเขาทำงานใช้ชีวิตอยู่ในไทย เขาควรต้องมีสิทธิรักษาสุขภาพ

กระบวนกร : เขามีบัตรประชาชนไหม หรือยังไม่เข้าถึง

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : ยังไม่เข้าถึง พวกประกันสังคมก็ไม่ได้ คือเราต้องไปซื้อให้เขาเองพ่วงไป 500 - 600 บาท แม้ได้บัตรชมพู เราก็ต้องสนับสนุนทั้งหมดเลย

กระบวนกร : ถึงแม้จะเข้าเมือง มาอย่างถูกต้อง ก็ยังไม่เข้าสู่ระบบ ไม่ได้รับสิทธิ เพราะสิทธิพวกบัตรทองต้องยื่นบัตรประชาชน อาจจะไม่ได้รองรับ ก็เลยเป็นภาระของผู้ประกอบการ ในการที่จะต้องสนับสนุนค่าใช้จ่ายตรงนี้

ผู้เข้าร่วมที่ 5 : อย่างต่างประเทศ แรงงานที่อาศัยอยู่ในประเทศ เกินกว่า 10 ปี ก็จะได้รับการลงทะเบียน ประเทศไทยควรจะต้องได้ ต้องมีระบบรองรับ บางทีเป็นเรื่องมนุษยธรรม บางทีเขาเจ็บป่วย เราก็ต้องให้การช่วยเหลือ

ผู้เข้าร่วมที่ 6 : จ้างแรงงานมันมีกองทุนของแรงงานใช่ไหม ที่จริงรัฐบาลน่าจะให้กองทุนของนายจ้างด้วย นายจ้างประสบปัญหาเศรษฐกิจ คุณต้องสภาพคล่องทางการเงินเพื่อมาหล่อเลี้ยงลูกจ้าง ไม่งั้นนายจ้างตาย ก็มีกองทุนตอนที่เขาประกอบธุรกิจดีอยู่ ก็น่าจะกันส่วนให้เขากองทุนของนายจ้าง เพราะลูกจ้างนายจ้างต้องสนับสนุนใช่ไหม ประกันสังคมเอย แต่เวลานายจ้างเจ๊ง รัฐบาลไม่ช่วย แต่นายจ้างดี รัฐบาลเอาภาษี น่าให้เสมอภาคกันแล้วราชการเป็นส่วนกลาง ถ้านายจ้างประกอบธุรกิจ ลูกจ้างก็จะได้มีสวัสดิการที่ดี กิจการที่ดี ไม่ใช่ว่าเขาผลิตได้เท่าไร คุณไม่เคยให้เขาลงกองทุนเลย อย่างน้อยกำไรกี่เปอร์เซ็นต์ ต้องลงในกองทุนนายจ้าง ขนาดผู้พิพากษาสมบท ยังมีฝั่งนายจ้างลูกจ้างเลย แล้วลูกจ้างจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เสี่ยง แต่ถ้านายจ้างประสบปัญหาสภาวะ เขาต้องกู้เงินกองทุนมาสนับสนุนลูกจ้าง

ต้องแก้กฎหมายนายจ้างลูกจ้าง อย่าไปดูแต่ลูกจ้างอย่างเดียว ถ้านายจ้างอยู่ไม่ได้ ลูกจ้างก็เจ๊ง แต่ถ้านายจ้างอยู่ได้ ลูกจ้างก็ทำงานต่อ ให้ช่วยแก้ปัญหานายจ้างลูกจ้างเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย พอดีผมมีประชาชนปรึกษาผมเยอะเลย

ผู้เข้าร่วมที่ 7 : จริง ๆ มีหลายประเด็นเหมือนกัน ก็จะมีเรื่องนิยามที่ตรงกัน แล้วก็จะมีแก้ไขถ้อยคำอยู่ประมาณ 6 - 7 มาตรา พยายามไปนั่งดูกฎหมายต่างประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน ก็สงสัยเหมือนกันอย่างฝรั่งเศส ที่เขารวมสัญญาจ้างแรงงานไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง อันนี้คิดเองนะ เขาอาจจะคิดว่า มีบางเนื้อหาที่ยังไม่ครอบคลุมในกฎหมายเฉพาะ จึงบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งด้วย อันนี้คิดเอง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเรานำเรื่องสัญญาจ้างแรงงานออกจาก ป.พ.พ. แล้ว เหลือ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ซึ่งจะมีมาตราให้อำนาจรัฐมนตรีในการออกกฎหมายคุ้มครอง จึงอาจจะเกิดกรณีที่กิจการที่ไม่ต้องปรับใช้ พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน ประเด็นคือว่า ถ้าเรายกประมวลแพ่งทั้งหมด จะนำกฎหมายใดมาปรับใช้

ผู้เข้าร่วมที่ 8 : ลูกจ้างในองค์กร ก็มีโอกาสกลายเป็นนายจ้างได้ ปัญหาที่ตอบมาคือ ลูกจ้างทั้งนั้นเลยที่ตั้งไว้ให้ตอบ เอาจริง ๆ ในแง่ของลูกจ้าง ก็มีกฎหมายครอบคลุมอยู่แล้ว กฎหมายคุ้มครองแรงงานต่าง ๆ และการคุ้มครองจากองค์กร ก็เน้นคุ้มครองลูกจ้างเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างต่างด้าว ลูกจ้างคนไทย พอในมุมนายจ้าง มาจากความสัมพันธ์ที่นายจ้างคนมาทำงาน แล้วก็มาประกอบการทำรายได้ให้ นายจ้างก็ตอบแทนด้วยการดูแลเหมือนเป็นพี่เป็นน้อง มีการเลี้ยงดูอย่างดี แต่ไม่มีข้อบังคับที่ชัดเจน ต่อมามีปัญหาการจ่ายค่าจ้างไม่ตรงตามกำหนด ต่อมามีปัญหากัน ลูกจ้างไปกรมคุ้มครองแรงงาน มาเรียกร้องก็เกิดปัญหากันว่า ในอนาคตต่อไปข้างหน้า ข้อกฎหมายควรจะนำเสนอให้มีการคุ้มครองนายจ้าง กำหนดว่าไม่ว่าจะประกอบกิจการใด มี

ลูกจ้างกี่คน ต้องมีการกำหนดข้อบังคับให้ชัดเจน นำเสนอบทบังคับให้ชัดเจน แต่ตอนนี้กฎหมายช่วยเหลือลูกจ้างเป็นหลัก เรื่องเงินชดเชย ค่าแรง

ผู้เข้าร่วมที่ 8 : บางครั้งเราไปศาล เป็นทนายความลูกจ้าง เราก็บอกว่าข้อบังคับการทำงาน ก็คือแบบนี้ แต่ศาลมักจะตอบว่า ข้อบังคับนี้ ได้ไปจดแจ้งกรมคุ้มครองแรงงานหรือไม่ ศาลไปมุ่งตรงนั้นว่า ข้อบังคับต้องประกาศให้ชัดด้วย บางครั้งเจอลูกจ้างหัวหมอ ผิดเต็มประตูเลย แต่ยืมมือศาล ศาลก็บอกไม่เป็นไร เขาไม่มีสิทธิก็จริง ให้ค่ารถเขากลับบ้าน ลูกจ้างไปบอกต่อทุกคนจะได้ค่ารถกลับบ้านหมดเลย นายจ้างก็จะปวดหัวกับการกระทำเหล่านี้

ผู้เข้าร่วมที่ 9 : ลักษณะการประกอบธุรกิจของคนไทย ยังเป็นระบบครอบครัวส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องกฎหมายแรงงาน คือก็คิดว่าเป็นการจ้างจ่ายเงิน ก็จบแล้ว แต่เหมือนจะมีความเป็นกงสี ไม่คิดว่าต้องมีการมีสัญญาที่ชัดเจน หรือเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

กระบวนกร : กฎหมายก็ไม่ได้บอกว่า สัญญาจ้างแรงงาน ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้เข้าร่วมที่ 10 : บางทีมาหาทนายสัญญาจ้าง ไม่มี พอไปถึงศาลก็ให้การปากเปล่าใช่ไหม ส่วนใหญ่ที่มีคดี มาถึงมือเราก็เป็นคดีที่ศาลแล้ว ส่วนใหญ่นายจ้าง ก็มักจะจ้างน้อยที่สุด จ่ายเงินช้าที่สุด แต่ว่าศาล ก็มีการสั่งให้ต้องวางเงิน ซึ่งเป็นเรื่องที่ ก็ดี เพียงแต่ว่า แม้กระทั่งหน่วยงานยุติธรรมเองก็บีบลูกจ้าง ให้ไกล่เกลี่ยกันให้จบ นายจ้างก็ยินยอมจ่าย เพราะเป็นเงินที่น้อยกว่าที่เขาควรจ่าย ซึ่งลูกจ้างก็ยินยอม เพราะไม่อยากเสียเวลา ซึ่งในมุมทนายความคิดว่าถ้าสู้คดี ลูกจ้างก็มีโอกาสชนะสูง ซึ่งเงินที่จะได้เยอะกว่าอยู่แล้ว

กระบวนกร : ก็คือ เรื่องค่าชดเชยเลิกจ้างไม่เป็นธรรม ซึ่งเหมือนยอมรับเงินจำนวนน้อยกว่าสิ่งควรจะได้ เพื่อต้องการให้จบเรื่องให้เร็วที่สุด

ผู้เข้าร่วมที่ 9 : ใช่ เพื่อจะได้เอาเงินออกมาใช้เร็ว เพราะมีความเดือดร้อนที่ต้องใช้เงิน เลยโดนบีบเล็กเหลือแค่นี้ อย่างฟ้องเรียกร้องเงิน 750,000 คุยไปคุยมาเหลือ 250,000 จึงมีความคิดว่าถ้าคุณอดทนอีกหน่อยก็จะได้อีกห้าแสนบาท แต่เสียเวลาเขาในการเดินทางไปศาล

.....

7. หุ้นส่วนบริษัท

ผู้เข้าร่วม 1 : จริง ๆ พี่เป็นตำรวจ ก็ไม่ได้ถนัดเรื่องทางแพ่งหรอก แต่ก็มีความสนใจปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง พ.ร.บ.ประกอบธุรกิจ ในเรื่องที่เกี่ยวกับบริษัท ไม่ค่อยมีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของผู้ถือหุ้น

กระบวนกร : จากที่มีการรับฟังความคิดเห็น ในสามสี่ครั้งที่ผ่านมาครับ ก็มีหลายมุมมอง อย่างครั้งแรก เรารับฟังจากผู้ประกอบธุรกิจ เพราะว่าเรื่องหุ้นส่วนบริษัท ถ้าจะนำประชาชนเป็นศูนย์กลาง ก็ต้องเป็นคนที่อยู่ในวงการธุรกิจ ถึงจะมีโอกาสได้ใช้ตัวนี้ อย่างเช่น ประเด็นที่ปัจจุบันผู้ถือหุ้นขั้นต่ำของบริษัท จะต้องมี 2 คน ซึ่งก็เลยมีคำถามว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่จะเอาเหลือผู้ถือหุ้นคนเดียว เพราะว่าจริง ๆ แล้ว คนที่อยากจะเริ่มทำธุรกิจก็อยากจะเปิดบริษัท เพื่อเข้าสู่ระบบภาษีเงินได้นิติบุคคล จะได้มีการหักรายจ่ายที่ถูกต้องนะครับ แต่ว่าเมื่อกฎหมายบังคับว่า จะต้องมีผู้ถือหุ้น 2 คน สุดท้ายก็กลายเป็นว่าคนหนึ่งถือหุ้น 99.99% อีกคนหนึ่งถือ 1 หุ้น แล้วเมื่อบริษัทเจริญเติบโต ก็อาจจะมีการทะเลาะกัน มีอะไรแบบนี้ ซึ่งทางภาคธุรกิจ ก็เห็นว่าเรื่องบริษัทต้องมีสองคน ก็เป็นประเด็นที่อยากให้แก้ไข เป็นหนึ่งในประเด็นที่มีการเสนอเข้าไปว่า พิจารณาให้แก้ไขดีหรือไม่ เพราะว่าหากเปรียบเทียบกับของกฎหมายต่างประเทศ อย่างสิงคโปร์ ฮ่องกง ก็ไม่ได้บังคับเรื่องผู้ถือหุ้นขั้น

ผู้เข้าร่วม 1 : แต่ว่าเท่าที่ดู ก็ควรที่จะแก้หมด เรื่องที่เป็นประเด็นปัญหา ก็ควรที่จะมีการแก้ไขในกฎหมาย เรื่องการคุ้มครองผู้ถือหุ้นส่วนน้อย น่าจะทำให้เกิดความหวาดกลัวมากขึ้น แล้วตรงกับสภาพความเป็นจริง พอเราเห็นว่าบริบทของโลกเปลี่ยนไปเราก็หาความจำเป็นต่อไปไม่ได้ว่า บทบัญญัตินี้มีไว้เพื่อคุ้มครองใคร คุ้มครองอะไรก็เลยกลายเป็นว่าเป็นขั้นตอนที่ไม่จำเป็นที่เป็นภาระกับผู้ประกอบธุรกิจ

ยกตัวอย่างเช่น การเรียกประชุมผู้ถือหุ้นที่ต้องมีการประกาศลงหนังสือพิมพ์ ซึ่งปัจจุบันก็ไม่มีใครอ่านหนังสือพิมพ์แล้ว แต่ว่าพอเรื่องที่ยังต้องมี เช่น การส่งไปรษณีย์ลงทะเบียน ซึ่งถามว่าพอเป็นบริษัทอาจจะไม่ใช่เรื่องของหุ้นส่วนบริษัทตาม ป.พ.พ. โดยตรง เพราะว่ามีผู้ถือหุ้น 5 คน 7 คน ค่าลงทะเบียนก็ไม่กี่บาท แต่พอเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (listed company) ซึ่งมีผู้ถือหุ้นเป็นล้าน ก็มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ต้องเสียค่าส่งจดหมายเป็นล้านเหมือนกัน จะเป็นไปได้ไหมที่ให้ผู้ถือหุ้นลงทะเบียนอีเมลของตนเองว่าต่อไปจะขอรับเอกสารผ่านทางอีเมลนี้ ถือว่าเป็นการตอบรับ ซึ่งพอมองหลายมุมนะครับ หนึ่ง ช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ช่วยลดสิ้นเปลืองทรัพยากรกระดาษ ก็เป็นอีกหนึ่งในประเด็นที่ควรได้รับการติดตาม

ผู้เข้าร่วม 2 : แต่ก็อาจจะเป็นช่องว่าง แล้วถ้าสมมติว่า เขาอ้างว่ามีคนอื่นแอบใช้อีเมล เขาอะไรอย่างนี้ ก็ต้องหาวิธีการป้องกัน

ผู้เข้าร่วม 1 : ก็อาจจะต้องเป็นกำหนดให้ส่งไปรษณีย์ลงทะเบียนเหมือนเดิม แต่ว่าอาจจะเปิดโอกาสให้เป็นทางเลือกของผู้ถือหุ้นว่าถ้าอยากจะรับเป็นอีเมล ก็สามารถรับแทนไปรษณีย์ได้เลย แต่อย่างน้อยก็คือ ต้องมีการยืนยันอะไรบางอย่าง โดยผู้ถือหุ้นบ้าง ว่าจะขอรับในรูปแบบนี้ เพื่อทำให้การดำเนินการไม่มีความล่าช้า

ผู้เข้าร่วม 3 : กรณีบริษัทร้าง กรณีที่บริษัทไม่ส่งงบดุล แล้วก็พอนายทะเบียนเตือนให้ส่งบัญชีงบดุล บริษัทก็ไม่ส่ง นายทะเบียนจึงขีดชื่อบริษัทออก แล้วพอตอนหลัง ทางรัฐบาลกำหนดให้รัฐวิสาหกิจมาถือหุ้นในบริษัทที่ประกอบธุรกิจค้าไม้ เพราะว่าตอนนั้น รัฐบาลจะให้บริษัทแต่ละจังหวัดเข้าไปขออนุญาตในการค้าไม้ในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ต่อมารัฐบาลประกาศปิดป่าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกคนที่เกี่ยวข้องก็แยกย้ายกัน ก็เลยเกิดเป็นบริษัทร้าง พอเป็นบริษัทร้างปุ๊บ ในส่วนของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเขาเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ด้วยแล้ว ตอนนั้นก็มีการลงเงินลงทุนไป พอกลายเป็นว่ารัฐวิสาหกิจไปถือหุ้นอยู่กับบริษัท แล้วทางกระทรวงการคลัง ก็มาบอกว่าแล้วทำไมไม่เลิกบริษัท คือการเลิกบริษัทจะต้องมีการประชุมผู้ถือหุ้น ขั้นตอนอะไรวุ่นวาย ซึ่งพอบริษัทไม่มีรายได้ จะไปเรียกประชุมก็ไม่มีใครอยากมาประชุม บริษัทนี้จึงเลิกไม่ได้ ส่วนตัวจึงคิดว่า น่าจะหาวิธีแก้ไขว่าถ้าบริษัทร้างมากี่ปี ควรจะกำหนดให้มีการเลิกบริษัทอย่างถูกต้อง เช่น อาจจะต้องดูต่อให้สุดว่า พอถูกร้างแล้วก็ถูกขีดชื่อสุดท้ายควรจะมีมาตรการที่นำไปสู่การสิ้นสุดว่าทำให้บริษัทตายไปเหมือนกันเลิกบริษัท

คือทางเราเป็นเป็นเหมือนหน่วยงานราชการ แล้วทางกระทรวงการคลัง ก็เหมือนมารักษาผลประโยชน์ว่า คุณไปลงหุ้นกับบริษัทไว้ ต้องไปเอาเงินคืน แต่จะไปเอาเงินได้ยังไง ในเมื่อบริษัทมันร้างไปแล้ว ก็จะเรียกประชุมผู้ถือหุ้นอะไรก็ไม่มีใครมา มีแต่ค่าใช้จ่ายที่ต้องดำเนินการ ผมก็เลยคิดว่าน่าจะหาวิธีแก้ไขเรื่องนี้ว่า ถ้าบริษัทร้างมากี่ปีแล้ว ควรจะสามารถเลิกบริษัทได้เลย โดยไม่ต้องไปฟ้องศาล แล้วกรณีบริษัทร้างจริง ๆ เยอะมากนะ

กระบวนกร : คือจริง ๆ ก็มีวิธีการอยู่ คือการขอให้บริษัทร้าง เพื่อกลับคืนสู่ทะเบียน แล้วก็จัดการเลิกบริษัท แต่ว่าขั้นตอนการดำเนินการที่เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายด้วย

งั้นอาจจะขอเป็นแนวทางเพิ่มเติมนะครับ จะได้ให้นำความเห็นให้ทางคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายพิจารณา ในกรณีที่บริษัทร้าง แล้วเราบอกว่าพอบริษัทร้างไปสักระยะหนึ่ง ควรจะให้บริษัทนี้ตายไปได้เอง ไม่ต้องไปลำบากเรื่องการเลิกบริษัท แต่อาจจะต้องช่วยกันคิดต่อนิดหนึ่งว่า แล้วหนี้สินกับทรัพย์สินของบริษัท ควรจะต้องตกเป็นของใคร

ผู้เข้าร่วม 3 : คือกรณีที่เคยเจอ คิดว่าต้องไปถามกระทรวงการคลังไหม คือจะมีหลักฐานอยู่ที่ว่าเราเป็นผู้ไปร่วมหุ้นกับบริษัทดังกล่าว พอบริษัทถูกขีดชื่อออกกลายเป็นบริษัทร้าง กระทรวงการคลัง ก็มาบังคับเราว่าคุณยังมีหุ้นอยู่ คุณจะต้องทำการเลิกบริษัทให้ถูกต้อง เราก็บอกว่าบริษัทร้างแล้ว ไม่มีเงินอะไร เหมือนจะให้

เราไปเสียเงินดำเนินการ ซึ่งก็ทำได้ยาก แล้วถ้าจะไปฟ้องศาล ศาลก็อาจจะไม่ให้กลับมาด้วย เพราะการไปร้องขอให้บริษัทกลับมา ก็ต้องมีเหตุผลว่ากลับมาดำเนินธุรกิจเพราะอะไร ผมมองว่าก็กลายเป็นเรื่องไปรกศาลอีก ทำให้ศาลเสียเวลา แทนที่ศาลจะนำเวลาไปทำคดีให้กับประชาชน ต้องมาวุ่นวายเรื่องนี้อีก

ผู้เข้าร่วม 5 : เรื่องหุ้นส่วน ไม่ค่อยมีปัญหาหรอก จะมีปัญหาเรื่องบริษัทมากกว่า เรื่องทฤษฎีเจาะม่านนิติบุคคล ก็น่าสนใจนะ ที่ว่าเวลาเราตั้งบริษัท เพื่อจะกันตัวคนออกจากนิติบุคคล แล้วสุดท้ายแล้ว เมื่อบริษัทถูกฟ้อง คนที่เป็นกรรมการก็จะไม่ได้ถูกดำเนินคดีไปด้วย หรือว่าเวลาศาลมีคำพิพากษา ก็มักจะยกฟ้องให้คนที่เป็นกรรมการ จึงมีการเสนอให้ใช้ทฤษฎีเจาะม่านนิติบุคคล เพื่อให้กรรมการบริษัทร่วมรับผิดกับบริษัท

กระบวนกร : เรื่องนี้อาจจะต้องขอถาม เพราะว่าในทางปฏิบัติคำฟ้องที่ผมเห็นมา ก็ส่วนใหญ่แล้วเมื่อเราฟ้องบริษัท เราก็ฟ้องทั้งบริษัทและกรรมการ แต่ว่าปัญหาในทางปฏิบัติคืออะไร

ผู้เข้าร่วม 5 : ใช่ก็คือเราฟ้องกรรมการ เพื่อให้กรรมการได้เข้ามาได้พูดคุย แล้วก็อาศัยศาลเป็นเครื่องมือในการเจรจาไกล่เกลี่ยมากกว่า แต่สุดท้ายแล้วถ้าเกิดถึงขนาดต้องต่อสู้คดีกันจริง ๆ ศาลก็มักจะยกฟ้องในส่วนนี้ เพราะความเป็นบุคคลกับนิติบุคคลแยกเด็ดขาดจากกันอยู่แล้ว แล้วก็ยิ่งถ้าเป็นการฟ้องในมูลหนี้ที่เกิดจากนิติบุคคล ผูกพันนิติบุคคลเท่านั้น โดยที่ไม่มีกรรมการหรือบุคคลในองค์กรของนิติบุคคลมาร่วมรับผิดด้วย ส่วนตัวก็คิดว่ากฎหมายยังขาดในส่วนนี้ไป

ผู้เข้าร่วม 6 : คือตามความเข้าใจของผม การแยกความรับผิดบุคคลธรรมดากับนิติบุคคล เป็นหนึ่งในเหตุผลที่มีการตั้งบริษัท ส่วนทฤษฎีเจาะม่านนิติบุคคล ตามความเข้าใจของผมก็คือ การบอกว่าถ้านิติบุคคลทำอะไร ที่อยู่นอกวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ก็จะไม่ผูกพันนิติบุคคล หรือว่าผูกพันคนที่ทำ ซึ่งทางปฏิบัติสาเหตุที่ไม่ค่อยเจอกรณีตามทฤษฎีดังกล่าว เพราะว่าปัจจุบันนิติบุคคลนำวัตถุประสงค์แทบทุกอย่างในโลก ไปจดทะเบียนเป็นวัตถุประสงค์ ซึ่งก็ทำให้ในประเทศไทยไม่ค่อยเห็น และในต่างประเทศ ก็ไม่ค่อยเห็นว่าอะไรที่เป็นเรื่องที่พอจะเจาะทะลุม่านได้ หรือว่าอย่างต่างประเทศ ที่พอเห็น ก็ไม่ได้เจาะไปที่ผู้แทน แต่ว่าจะเจาะไปที่บริษัทที่ถือหุ้น (Holding Company) ซึ่งเคสที่พอจะมี ก็น้อยมาก ก็ต้องเป็นกรณีที่พิเศษจริง ๆ ว่าบริษัทจัดทำมา เพื่อหลอกลวงชาวบ้าน เพราะไม่งั้นมันก็จะกลายเป็นว่า ทำให้สาเหตุของความมีอยู่ของบริษัท มันจะมีไปทำไม ถ้าตั้งไปแล้ว ความรับผิดก็ไม่ได้แบ่งแยก

ผู้เข้าร่วม 5 : ใช่ ประเด็นนี้ ส่วนตัวก็เน้นไปเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ของบริษัท ไม่ใช่กำหนดวัตถุประสงค์ครอบจักรวาล เพื่อทำให้คู่สัญญารู้ว่า บริษัทเจตนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร แล้วทำให้เรารู้ว่า

ถ้าเขาทำอะไรที่นอกขอบวัตถุประสงค์ ก็สามารถที่จะดำเนินคดีกับคนเหล่านั้นได้ทันที แต่ถ้าเกิดว่ากำหนดวัตถุประสงค์ครอบจักรวาล บริษัทก็มักจะนำวัตถุประสงค์เหล่านี้เป็นข้ออ้าง

กระบวนกร : เพราะฉะนั้นหมายความว่าประเด็นที่เรื่องที่ต้องเสนอให้พิจารณาก็คือวัตถุประสงค์ของบริษัทควรจะมีความชัดเจน เพื่อกำหนดให้เห็นว่าบริษัททำอะไรบ้าง ไม่ใช่ทำได้ทุกอย่าง

ผู้เข้าร่วม 7 : บริษัทน่าจะมีหลักประกันเกี่ยวกับทรัพย์สิน สมมติว่าคุณจดบริษัทหนึ่งล้าน แต่เวลามาซื้อขายกับชาวบ้านสามล้านบาท พอถึงเวลาเราฟ้องเราทำอะไรไม่ได้เลย ควรที่จะมีหลักประกันสำหรับบริษัทเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ของบริษัท

กระบวนกร : แล้วหลักประกันควรจะเป็นอะไร อยู่ที่ไหน

ผู้เข้าร่วม 7 : อาจจะเป็นทรัพย์หรือให้สถาบันการเงินค้ำประกัน เหมือนเวลาก่อสร้าง ยังขอให้ธนาคารออกหนังสือค้ำประกัน (Letter of Guarantee: LG) เลย

ผู้เข้าร่วม 5 : เปรียบเทียบกับเวลาธนาคารจะทำธุรกรรมอะไร ธนาคารแห่งประเทศไทย ก็กำหนดให้ต้องมีการสำรองค่าใช้จ่ายไว้เท่าไหร่ ถ้าทำธุรกรรมนั้นเสร็จเรียบร้อย ก็ไม่มีหนี้ค้างชำระ ก็เรียกเงินนั้นกลับมา ไม่ต้องไปเป็นเงินสำรอง ส่วนตัวเลยคิดว่า ธุรกิจนิติบุคคลก็ควรจะเป็นแบบนี้เหมือนกันนะ คือนิติบุคคล ก็ต้องมีอย่างน้อยก็ทุนจดทะเบียน 1 ล้าน ก็ต้องมีเงินกันเอาไว้สัก 3 แสน ให้เห็นเป็นตัวเงินหรือเป็นทรัพย์สิน ทุกวันนี้เราจะไปยึดทรัพย์แบบ ไม่ได้เลย เราไปเอาเก้าอี้กับโต๊ะเท่านั้นนะ

กระบวนกร : ซึ่งเรื่องนี้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีสิ่งที่เรียกว่า ทุนสำรองตามกฎหมายอยู่ อันนี้คือคิดว่าเป็นส่วนที่เกี่ยวพัน หรือว่าควรจะแก้ไขส่วนนี้ให้แน่นขึ้นนะครับ เพราะว่าจริง ๆ แล้วทุนสำรองตามกฎหมาย ต้องอธิบายว่า เวลาผู้ถือหุ้นลงทุนมาในบริษัท สมมติว่าลงทุนมาหนึ่งล้านบาท บริษัทก็นำไปใช้จ่ายในการประกอบธุรกิจของตนเอง ซึ่งสามารถใช้จ่ายได้ทั้งหนึ่งล้านหมดเลย จะไปกู้มาอีกหนึ่งล้านก็ทำได้ ซึ่งไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดเงินทุนสำรองว่าต้องเป็นเงินหรือทรัพย์ใด กฎหมายกำหนดเพียงแต่ว่าหากบริษัทจะจ่ายเงินปันผล ต้องมีเงินทุนสำรองบางส่วน สมมติบริษัททำมาหาได้มีกำไรขึ้นมา สมมติว่าทุนจดทะเบียนหนึ่งล้านบาท มีกำไรขึ้นมาสองแสน จะจ่ายปันผลสองแสนไม่ได้นะ ต้องกันทุนสำรองไปเรื่อย ๆ จนกว่าทุนสำรองจะถึงสิบเปอร์เซ็นต์ของทุนจดทะเบียน แต่ว่าไม่มีใครรู้ว่าทุนสำรองเนี้ยต้องเป็นอะไร ก็คือคิดว่าควรจะมีการแก้ประเด็นนี้ใช่ไหมครับ

แต่ขอชวนคิดต่อว่า ถ้ากำหนดว่าบริษัทจะต้องมีเงินคงเหลือในทุนจดทะเบียน แล้วบริษัทในประเทศไทยก็มีเป็นล้านบริษัท ก็แปลว่า ก็จะมีเงินกองเล็ก หรือกองน้อยที่ต้องอยู่เฉย ๆ เนี่ย จะเป็นความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจหรือเปล่า

ผู้เข้าร่วม 6 : ใช่ แต่จริง ๆ คำถามนี้ก็อาจจะมองในมุมของการประกอบธุรกิจ แต่ถ้ามองเรื่องความมั่นคงของบริษัท บริษัทก็ควรจะมีเงินที่เป็นหลักประกันไง บางทีบริษัทเอาเงินไปลงหมดเลย เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน เขาก็เรียกร้องหลักประกันอยู่แล้ว โดยอาจจะให้กรรมการมาค้ำประกัน หรือนำทรัพย์จำนอง แต่ถ้าเกิดเป็นเจ้าหนี้ทั่วไปที่ไม่มีโอกาสทำแบบนั้น ก็ควรจะมีบทบัญญัติที่คุ้มครองเจ้าหนี้ประเภทนี้ เป็นเรื่องที่ค่อนข้างสำคัญนะในมุมของเรา

.....

กิจกรรมที่ 3 บทสรุปของ World Café

ซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์

ผู้เข้าร่วมให้ความเห็นว่า ปัจจุบันการซื้อขายมีรูปแบบใหม่ ที่แตกต่างจากที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ เช่น การซื้อขายสินค้าออนไลน์ ซึ่งมีการส่งมอบสินค้าผ่านระบบขนส่ง และมีการชำระเงินปลายทาง หรือก่อนการรับสินค้า กฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมหรือรองรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น ความเสียหายหรือความรับผิดระหว่างการขนส่ง จึงมีข้อเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดของบริษัทขนส่งในกระบวนการซื้อขายออนไลน์ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ความเสี่ยงระหว่างการขนส่งสินค้า

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมได้เสนอให้พิจารณาทบทวนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายในอดีต เช่น การซื้อขายช้าง ม้า วัว ควาย ซึ่งแม้ว่ากฎหมายปัจจุบันยังคงมีผลใช้บังคับ แต่กลับยังไม่ครอบคลุมถึงรูปแบบทรัพย์สินใหม่ ๆ โดยเฉพาะทรัพย์สินดิจิทัล ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่มีการใช้งานแพร่หลายในชีวิตประจำวัน แต่กฎหมายยังไม่รองรับอย่างชัดเจน จึงควรมีการปรับปรุงบทบัญญัติเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและเศรษฐกิจยุคใหม่

ในส่วนของสัญญาเช่าซื้อ ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติเพียง 3 มาตรา ซึ่งไม่เพียงพอรองรับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ เช่น การที่สัญญาเช่าซื้อ ที่ไม่เป็นไปตามแบบถือเป็นโมฆะ โดยไม่มีบทบัญญัติว่า ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกค่าขาดประโยชน์ได้หรือไม่ อีกทั้ง ยังไม่มีกลไกระงับข้อพิพาทนอกระบบศาล ซึ่งการมีบทบัญญัติเพิ่มเติม จะช่วยให้สามารถใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยุติธรรมยิ่งขึ้น

สำหรับการเช่าทรัพย์ ผู้เข้าร่วมเสนอว่า ระยะเวลาการเช่าอสังหาริมทรัพย์ที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น เช่าไม่เกิน 30 ปี หรือกรณีที่ต้องมีหนังสือสัญญาเมื่อเกิน 3 ปี ควรมีการพิจารณาทบทวนให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน รวมถึงการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาเช่า ต่างตอบแทนที่มีลักษณะพิเศษจากสัญญาเช่าทั่วไป โดยเน้นให้สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น

จ้างทำของ

ประเด็นหลักที่ผู้เข้าร่วมเสนอคือความซับซ้อนของสัญญาจ้างก่อสร้าง ซึ่งมีมูลค่าสูงและมีหลายฝ่ายเกี่ยวข้อง จึงควรแยกออกจากสัญญาจ้างทำของทั่วไป พร้อมกำหนดหน้าที่ ความรับผิด ค่าปรับกรณีส่งมอบงานล่าช้า รวมถึงการวางหลักประกันของผู้รับจ้าง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาการทิ้งงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับสัญญา

มีข้อเสนอ ให้ขยายระยะเวลาอายุความ เกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของงานที่จ้างทำ ซึ่งปัจจุบันจำกัดไว้เพียงหนึ่งปี เนื่องจากบางกรณี อาจพบความบกพร่องหลังพ้นระยะเวลาดังกล่าวไปแล้ว

ในประเด็นเรื่องเบี้ยปรับ ผู้เข้าร่วมเสนอให้กำหนดอัตราเบี้ยปรับ ในสัญญาก่อสร้างไว้อย่างชัดเจนแน่นอน และให้นำไปใช้ตามจำนวนที่กำหนดจริง เพื่อลดการพิจารณาปรับลดจากศาล

นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอให้แยกนิยามของสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาว่าจ้างล่วงหน้าให้ชัดเจน รวมถึงข้อเสนอให้มีบทบัญญัติเฉพาะ สำหรับสัญญาว่าจ้างทนายความ เพื่อคุ้มครองทั้งทนายความและผู้บริโภค

ในส่วนของการจ้างช่วง ยังไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองที่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น การล่าช้าในการจ่ายค่าจ้างแก่ผู้รับจ้างช่วง อีกทั้งยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับการตีความว่าในลักษณะใดของงานจ้างที่สามารถอนุญาตให้มีการจ้างช่วงได้ หรือในลักษณะใดที่ไม่สามารถจ้างช่วงได้ ซึ่งควรมีการบัญญัติให้ชัดเจนเพื่อความแน่นอนในทางกฎหมาย

<u>ครอบครัวและมรดก</u>

ในเรื่องมรดก ผู้เข้าร่วมเสนอให้พิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์การรับมรดกของทายาทโดยธรรม โดยเฉพาะกรณีที่ทายาทไม่เคยมีความสัมพันธ์หรือเลี้ยงดูเจ้ามรดก แต่กลับได้รับมรดกมากกว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด อีกทั้งควรมีหลักเกณฑ์ ให้สามารถหักล้างสิทธิของทายาทโดยธรรมได้ หากมีหลักฐานแสดงเจตนาที่แท้จริงของเจ้ามรดก

ในส่วนของพินัยกรรม ผู้เข้าร่วมเห็นว่า ปัญหาในทางปฏิบัติมีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น แบบของพินัยกรรมในปัจจุบันยังคงใช้รูปแบบที่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและมีพยานสองคน ซึ่งก่อให้เกิดข้อพิพาทได้ง่าย โดยเฉพาะในกรณีที่ทายาทบางคน ที่ได้รับมรดกน้อยกว่าพยายามซื้อพยาน เพื่อให้เบิกความเท็จ เช่น อ้างว่าไม่ได้ลงลายมือชื่อหรือไม่ได้อยู่ต่อหน้าผู้ทำพินัยกรรม

ดังนั้น จึงมีข้อเสนอให้ปรับปรุงรูปแบบของพินัยกรรมให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น การจัดทำพินัยกรรมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถยืนยันตัวตนได้อย่างถูกต้อง และลดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางเอกสาร อีกทั้งยังเสนอให้ใช้เทคโนโลยีร่วมในการพิสูจน์ความชอบด้วยกฎหมายของพินัยกรรม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการใช้บังคับ

สำหรับเรื่องครอบครัว ผู้เข้าร่วมเสนอว่า กระบวนการรับรองบุตรยังมีปัญหาในเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัด ที่ไม่มีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายอย่างแพร่หลาย ทำให้เมื่อเกิดกรณีบุตรหรือบิดาเสียชีวิต ญาติจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการผ่านศาล แม้ว่าจะสามารถพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางสายเลือดได้ชัดเจน ผ่านเทคโนโลยี เช่น การตรวจ DNA จึงควรพิจารณาให้สามารถใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นข้อยุติได้ โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการผ่านศาลในทุกกรณี

ในเรื่องของอายุความในการฟ้องให้บิดา เป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือฟ้องให้เด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้หนึ่งปี หรือสิบปีแล้วแต่กรณี ผู้เข้าร่วมเสนอว่าควรมีการทบทวน

ระยะเวลาดังกล่าวใหม่ เนื่องจากในปัจจุบัน สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงเหล่านี้ได้ง่าย และรวดเร็วขึ้นด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในสังคมบางพื้นที่ เช่น จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก ผู้เข้าร่วมเสนอให้ทบทวนการใช้กฎหมายเฉพาะให้ครอบคลุมผู้นับถือศาสนาอิสลามในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศอย่างเท่าเทียมกัน

<u>หนี้ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ</u>

ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นว่า บทบัญญัติในประเด็นนี้มีความล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืม ที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่เกิน 15% ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่กำหนดมาเป็นเวลานาน จึงควรพิจารณาทบทวนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบัน ทั้งในมุมมองของเจ้าหนี้และลูกหนี้

อีกทั้งยังมีข้อเสนอให้แก้ไขวิธีการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น โดยเสนอให้การชำระหนี้ควรเริ่มจากเงินต้นก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ตกอยู่ในภาวะชำระหนี้ไม่หมด

ในประเด็นของการค้ำประกัน ผู้เข้าร่วมเสนอว่าระยะเวลา 60 วันในการส่งหนังสือบอกกล่าวเมื่อเกิดเหตุผิดนัดของลูกหนี้อาจสั้นเกินไป อีกทั้งควรกำหนดให้ชัดเจนว่าลักษณะของเหตุผิดนัดที่ต้องมีการแจ้งผู้ค้ำประกันควรเป็นเรื่องใด เช่น เฉพาะหนี้เงิน หรือรวมถึงการผิดสัญญาในรูปแบบอื่นด้วย

เกี่ยวกับทรัพย์สินที่สามารถจำนองหรือจำนำได้ ยังมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติ เช่น การจำนองทะเบียนรถยนต์ หรือทรัพย์สินดิจิทัล ซึ่งยังไม่สามารถบังคับจำนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรศึกษาหลักเกณฑ์จากต่างประเทศและปรับปรุงบทบัญญัติให้รองรับทรัพย์สินสมัยใหม่

<u>ประกันภัย</u>

ผู้เข้าร่วมเสนอว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย ยังมีภาษาที่ยากแก่การทำความเข้าใจของประชาชนทั่วไป อีกทั้งเนื้อหากระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ จึงมีข้อเสนอให้ปรับปรุงถ้อยคำและรวมบทบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีความชัดเจนและครอบคลุม

ในส่วนของ**มาตรา 865** ที่ว่าด้วยการแถลงข้อเท็จจริง ที่ไม่ครบถ้วนหรือแถลงเท็จ ผู้เข้าร่วมให้ความเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นหลักการกว้าง ๆ ทำให้ยากต่อการตีความว่า “ข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญ” นั้นหมายถึงอะไร จึงควรมีการกำหนดรายการข้อเท็จจริงที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญไว้โดยชัดเจน

มีข้อเสนอเกี่ยวกับกระบวนการเสนอขายประกันว่า ในทางปฏิบัติมักมีปัญหา เมื่อผู้เอาประกันได้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพแก่บริษัทประกันภัย แต่เจ้าหน้าที่ขายกลับบอกว่าไม่มีปัญหา ต่อมาเมื่อเกิดเหตุ

เรียกร้องค่าสินไหมทดแทน บริษัทประกันภัยกลับอ้างว่า เป็นโรคมาก่อน ทำให้กรมธรรม์เป็นโมฆียะ จึงเสนอให้มีกลไกคุ้มครองผู้บริโภคในลักษณะนี้ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อีกทั้ง มีข้อเสนอให้พิจารณาปรับปรุงขั้นตอนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในกรณีเสียชีวิตหรือได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ โดยเสนอให้มีกระบวนการที่ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งปรับระยะเวลาอายุความ ให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ เช่น กรณีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากประกันชีวิตที่แม้ประมวลกฎหมายกำหนดไว้ 5 ปี แต่ในทางปฏิบัติมักถูกตีความเหลือเพียง 2 ปี ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ในประเด็นกรมธรรม์ที่ใช้ในทางธุรกิจ เช่น กรมธรรม์คุ้มครองเครดิตสินเชื่อ มีข้อเสนอให้กำหนดลักษณะและองค์ประกอบของสัญญาประกันภัย ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในการตีความ เนื่องจากเคยมีกรณีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ากรมธรรม์ดังกล่าว ไม่ถือว่าเป็นสัญญาประกันภัย ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะถือเป็นนิติกรรม ไม่ใช่นิติเหตุ จึงไม่สามารถนำบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความของสัญญาประกันภัย มาใช้บังคับได้ ดังนั้น เพื่อความแน่นอนทางกฎหมายและการคุ้มครองคู่สัญญา จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ระบุเงื่อนไขของสัญญาประกันภัย ในลักษณะธุรกิจให้ชัดเจน

<u>จ้างแรงงาน</u>

มีข้อเสนอให้พิจารณายกเลิกบทบัญญัติ เรื่องสัญญาจ้างแรงงาน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และจัดทำเป็นประมวลกฎหมายแรงงานแยกต่างหาก เนื่องจากบทบัญญัติปัจจุบันล้าสมัย และไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานฯ อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมบางรายเห็นว่า ยังคงควรมีบทบัญญัติพื้นฐานไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อเป็นหลักการทั่วไปเมื่อไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายเฉพาะ

อีกประเด็นสำคัญคือ ความไม่ชัดเจนของนิยามสัญญาจ้างแรงงาน โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแรงงานยุคใหม่ เช่น ฟรีแลนซ์ ไรเดอร์ หรือแรงงาน ในแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายแรงงานในปัจจุบัน จึงเสนอให้มีการทบทวนและกำหนดนิยาม ให้ครอบคลุมแรงงานหลากหลายประเภท รวมถึงสัญญาจ้างทำของและจ้างแรงงาน ให้มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมยังเสนอให้มีมาตรการคุ้มครองนายจ้างควบคู่กับลูกจ้าง เช่น จัดตั้งกองทุนประกันสังคมหรือเงินทดแทน สำหรับนายจ้างในกรณีที่ประสบปัญหาทางการเงิน และเสนอให้มีสิทธิประโยชน์ในประกันสังคม สำหรับนายจ้างผู้สมทบเงินเข้ากองทุน เช่นเดียวกับลูกจ้าง

มีข้อเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลุ่มแรงงานเฉพาะ เช่น แรงงานหญิง เยาวชน และแรงงานต่างด้าว ว่าควรได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในระบบแรงงานอย่างทั่วถึง

<u>หุ้นส่วนบริษัท</u>

ประเด็นสำคัญประการแรก คือ เรื่องวัตถุประสงค์ของบริษัท ผู้เข้าร่วมเสนอว่าในทางปฏิบัติบริษัทบางแห่งกำหนดวัตถุประสงค์ไว้กว้างเกินไป จนเกินความจำเป็น ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบว่าการกระทำใดของบริษัท อยู่นอกเหนือวัตถุประสงค์ที่ได้จดทะเบียนไว้หรือไม่ ดังนั้น จึงควรมีบทบัญญัติที่กำหนดให้บริษัท ต้องระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ง่าย และป้องกันการกระทำที่อาจเกินขอบเขตอำนาจของบริษัท

ในเรื่องคุณสมบัติของกรรมการและผู้ถือหุ้น ผู้เข้าร่วมเสนอว่า ควรมีระบบการตรวจสอบประวัติ เช่น การจัดทำบัญชีดำ (Blacklist) สำหรับบุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาในคดีฉ้อโกง เคยปั่นหุ้น หรือมีพฤติการณ์ทุจริต ในลักษณะที่อาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ และความปลอดภัยของกิจการ เพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลเหล่านี้ เข้ามาดำรงตำแหน่งกรรมการหรือถือหุ้นในบริษัท

อีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับความสนใจ คือ ความรับผิดและหลักประกันต่อคู่สัญญาของบริษัท เนื่องจากในทางปฏิบัติ หากเกิดข้อพิพาท คู่สัญญาไม่สามารถบังคับให้กรรมการร่วมรับผิดได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า กรรมการกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือโดยทุจริต อีกทั้งยังไม่มีบทบัญญัติ ที่กำหนดให้บริษัทต้องวางหลักประกัน หรือมีทุนสำรองในลักษณะที่แน่นอน จึงมีข้อเสนอให้บัญญัติเรื่องความรับผิดของกรรมการ และการจัดสรรทุนสำรอง ที่มีลักษณะเป็นหลักประกันที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้หรือคู่สัญญาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ต่อมาในเรื่องของการมีหลักประกันให้กับบุคคลที่จะเป็นคู่สัญญาของบริษัท มีผู้เข้าร่วมที่เป็นทนายความให้ความเห็นว่า ในกรณีที่บริษัทเป็นคู่ความในคดีแล้วคู่สัญญาเป็นฝ่ายชนะคดี กรรมการของบริษัทไม่ต้องร่วมรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า มีการกระทำโดยทุจริตหรือประมาทอย่างร้ายแรง อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติใดที่บังคับให้บริษัทต้องวางหลักประกันไว้ล่วงหน้า หรือเก็บรักษาทุนไว้ในลักษณะที่แน่นอน แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับทุนสำรองที่ห้ามจ่ายเงินปันผล หากมีทุนสำรองไม่ถึงร้อยละ 10 ของทุนจดทะเบียน แต่ในทางปฏิบัติ ยังสามารถนำทุนสำรองดังกล่าว ไปใช้จ่ายเป็นรายจ่ายของบริษัทได้อย่างกว้างขวาง ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้พิจารณากำหนดให้มีหลักเกณฑ์ชัดเจนว่า ทุนสำรองส่วนหนึ่งควรต้องเก็บรักษาไว้ในรูปของเงินสดหรือหลักทรัพย์ ที่สามารถใช้เป็นหลักประกันต่อเจ้าหนี้ได้ เพื่อเพิ่มความมั่นคงและความเชื่อมั่นให้แก่คู่สัญญาของบริษัท

สำหรับปัญหาบริษัทร้าง ผู้เข้าร่วมเสนอว่า กรณีที่บริษัทถูกขีดชื่อออกจากทะเบียนตาม **มาตรา 1273/1** แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากเจ้าหนี้ต้องการให้บริษัทกลับมาชำระบัญชี จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลตาม**มาตรา 1273/4** ซึ่งมักมีขั้นตอนที่ยุ่งยาก และมีต้นทุนสูงกว่ามูลค่าหนี้ ทำให้ไม่จูงใจให้ดำเนินการ จึงเสนอให้ปรับปรุงกลไก ให้สามารถฟื้นฟูบริษัทและดำเนินการชำระบัญชีได้ง่ายขึ้น เช่น ให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นผู้รับคำร้องโดยตรง หรือกำหนดขั้นตอนการแจ้งเตือน ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการโฆษณาในหนังสือพิมพ์

อีกประเด็นหนึ่ง คือ เรื่องจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดไว้ที่สองคน ปัจจุบันเริ่มมีข้อเสนอว่า ควรเปิดทางให้สามารถจัดตั้งบริษัทโดยมีผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวได้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยที่ดำเนินกิจการคนเดียวและต้องการสถานะนิติบุคคล

กิจกรรมที่ 4 ปาฐกถาพิเศษ

ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ดร.วิเชียร ชุบไธสง นายกสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ดร.อณูวรรณ : เรียนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ศาสตราจารย์ Masami Okino ศาสตราจารย์ Hisashi Harata ท่านนายกสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ รองศาสตราจารย์มุนินทร์ พงศาปาน คุณสุเมธ ออศิริวิกรณ์ และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

ดิฉันรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้ต้อนรับทุกท่าน สู่งานอภิปรายและรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี ของการประกาศใช้ สถาบันเพื่อการยุติธรรม หรือ TIJ เราขอขอบพระคุณทุกท่าน เพราะว่างานครั้งนี้ เป็นงานที่มีความพิเศษกับเรามาก เพราะว่าหน่วยงานผู้จัดทุกท่านในที่นี้ ได้เป็นผู้ที่นำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาให้กับ TIJ และทางทีมงานของเราด้วย ไม่ว่าจะเป็นสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แล้วก็ทางบริษัท Baker McKenzie จำกัด สำหรับในวันนี้ เรามีโอกาสได้ใช้ที่เป็นโอกาสในการเกี่ยวกับเรื่องบทบาทใน TIJ แล้วก็เรื่องการปรับปรุงกฎหมายในครั้งนี้ เพราะหนึ่งในภารกิจสำคัญของสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย คือการส่งเสริมให้หลักนิติธรรมในสังคมและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย เป็นกระบวนการยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง หรือว่า People - Centered justice เพราะฉะนั้น การปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้มีความทันสมัย จึงเป็นกรอบการทำงานที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับภารกิจของเราโดยตรง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้เป็นเพียงแต่เป็นกติกาพื้นฐานสำคัญ ที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและธุรกิจเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับชีวิตของประชาชนในแทบทุกมิติ ตั้งแต่เกิดจนตาย ทำหน้าที่กำหนดสถานะของบุคคล ตลอดจนสิทธิ หน้าที่ ความสามารถของบุคคล รวมไปถึงสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่จะเอื้อให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ในโลกยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เราจึงเห็นได้ถึงความท้าทายหลายประการ การเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัล ก็เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้กฎหมายที่มีในปัจจุบัน อาจจะไม่สามารถรองรับความต้องการใหม่ ๆ หรือบริบทใหม่ ๆ ในทางธุรกิจได้อย่างทันท่วงที เช่น ไม่สามารถสนับสนุนการเติบโตของธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start-up) หรือยังไม่สามารถคุ้มครองประชาชน โดยเฉพาะ กลุ่มผู้ที่รายได้น้อย ให้ปลอดภัยต่อการถูกหลอก ทั้งในชีวิตจริง หรือโลกออนไลน์ เพราะฉะนั้น TIJ เชื่อว่าการร่วมมือการมีส่วนร่วมของคนในสังคมเป็นกลไกสำคัญ ในการรับมือกับปัญหาความท้าทายที่มีความซับซ้อน การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายบริบทของโลกยุคปัจจุบัน ที่มีความซับซ้อน มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องมากมาย อยู่ในลักษณะเดียวกันเลย ที่ทำให้เราอาจจะไม่สามารถผลักดันให้ประสบความสำเร็จได้ โดยอาศัยการทำงานของภาครัฐเพียงลำพัง แต่ต้อง

อาศัยความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนทั้งภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

ดิฉันจึงรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ TIJ มีโอกาสร่วมงานกับเครือข่ายนักวิชาการ ที่มีความเชี่ยวชาญแล้วก็มีความสามารถอย่างรอบด้าน มีทั้งสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ และมีบทบาทสำคัญในการช่วยสะท้อนปัญหา และความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการในความยุติธรรม แล้วก็บริษัท Baker McKenzie ซึ่งมีประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาแก่องค์กรธุรกิจ ซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญของการใช้กฎหมาย ในภาคธุรกิจได้เป็นอย่างดี

ที่ผ่านมา TIJ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกันทั่วประเทศ เพื่อสะท้อนถึงสภาพปัญหาการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเราได้ทำไปแล้วครบทั้ง 4 ภูมิภาค เริ่มตั้งแต่ในส่วนของภาคเหนือในเดือนธันวาคม ทาง TIJ กับสภาทนายความ ได้มีโอกาสร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดให้เกิดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นในภาคเหนือ ส่วนเดือนมกราคม ได้มีโอกาสไปที่ภาคใต้ ร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ กับทางมหาวิทยาลัยขอนแก่น และวันนี้ ในช่วงเช้าทำงานร่วมกันกับทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รับฟังความคิดเห็นในส่วนของภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตกได้เสร็จสิ้นกันไป

ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เราได้รับจากเวทีวันนี้ ทำให้เราเห็นปัญหาที่มีความหลากหลาย เช่น ทางกฎหมายที่ยังไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจดิจิทัล ส่งผลให้ธุรกิจสตาร์ทอัพ และธุรกิจนวัตกรรมใหม่ ๆ ประสบปัญหาในการดำเนินงานโดยเฉพาะเรื่องการดำรงทุน และการจัดตั้งนิติบุคคล ความไม่เป็นธรรมที่ประชาชนจำนวนไม่น้อยยังเผชิญอยู่ เมื่อต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ำประกัน การจำนอง จำนำ ประกอบกับจากปัจจัยอื่น ๆ อย่างเช่น การขาดความรู้ทางกฎหมาย หรือความไม่ทราบถึงสิทธิหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม และถูกเอาเปรียบได้ง่าย หรือแม้แต่การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ในนิติกรรมบางอย่าง ก็ยังมีข้อจำกัดบางอย่าง เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายยอมรับ เช่น การทำพินัยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเรามีความจำเป็นว่าต้องปรับกฎหมาย ให้มีความก้าวทันต่อพัฒนาการทางเทคโนโลยีอีกมาก

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา เราเชื่อมั่นว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็น ก็เป็นประโยชน์ที่จะรวบรวมข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากทุกภูมิภาคอย่างรอบด้าน และสิ่งนี้ทาง TIJ ก็ตั้งใจจะทำเป็นรายงานสรุปเพื่อสะท้อนปัญหา ความต้องการของประชาชน ผ่านมุมมองของนักกฎหมายและผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ และเราหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลและข้อเสนอแนะเหล่านี้ จะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ ทำให้การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับประเทศไทยเป็นไปอย่างเท่าทัน และสอดรับกับบริบทที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงนำความเดือดร้อนของประชาชนมาเป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง

สุดท้ายนี้ ดิฉันขอขอบคุณทุกท่านอีกครั้งหนึ่ง ที่ให้เกียรติมาร่วมงาน และหวังว่าการเสวนาในช่วงบ่ายนี้ จะเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ รวมถึงการยกระดับนำไปสู่การพัฒนากฎหมายที่เป็นธรรม และสามารถตอบโจทย์ต่ออนาคตประเทศไทย ขอต้อนรับทุกท่านอย่างเป็นทางการ ขอบคุณค่ะ

<u>ปาฐกถาพิเศษ “อดีต ปัจจุบัน และอนาคต : บทบาทของกระทรวงยุติธรรมกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต่อพลวัตของสังคมไทย”</u>

โดย พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง: เรียนท่านคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน โดยเฉพาะศาสตราจารย์ Masami Okino ที่กรุณาให้เกียรติมาในการเสวนาในครั้งนี้ ผมพันตำรวจเอกทวี สอดส่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในฐานะที่เป็นประธานกรรมการศึกษาและทบทวนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เนื่องในโอกาสร้อยปีในการบังคับใช้ประมวลกฎหมาย ผมรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้มาร่วมงานวันนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มีบทบัญญัติครอบคลุม 6 บรรพ ได้แก่ บรรพที่ 1 ว่าด้วยบทบัญญัติทั่วไป ซึ่งในบทบัญญัติที่วางหลักนิติธรรมไว้ ก็คือ **มาตรา 5** ที่ระบุว่า ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต ซึ่งคือหลักสุจริต ที่เป็นเป้าประสงค์สูงสุดของหลักนิติธรรม ส่วนในบรรพ 2 ว่าด้วยเรื่องหนี้ วันนี้ประเทศไทยอยู่ในขั้นวิกฤต ทั้งหนี้สาธารณะ และหนี้ครัวเรือน โดยเฉพาะหนี้ครัวเรือน ผมได้เป็นประธานคณะกรรมาธิการแก้ไขกฎหมายล้มละลาย ซึ่งในครั้งนี้ ในเรื่องการฟื้นฟูกิจการ สำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งเราใช้มาตั้งแต่ปี 2559 แต่กฎหมายที่ประกาศใช้ก็ไม่สามารถบังคับใช้จริง เนื่องจากว่า เราออกกฎหมายให้การฟื้นฟูกิจการสำหรับลูกหนี้ ที่อยู่ในสภาพที่ไม่มีโอกาสที่จะดำเนินการได้แล้ว ปัจจุบันเรามีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) อยู่ประมาณ 3.2 ล้านราย เป็นบุคคลธรรมดา 2 ล้านกว่าราย ซึ่งถือว่าเป็นเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญ และประสบปัญหาที่จะต้องมีการฟื้นฟูกิจการ เพราะมิฉะนั้นก็จะต้องล้มละลาย และวางหลักสำคัญ เรื่องการฟื้นฟูกิจการของบุคคลธรรมดา ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน แล้วพอเข้าไปประชุม ทางผู้อำนวยการเครดิตบูโรที่เป็นคณะกรรมการด้วย ท่านบอกว่าเรามีหนี้สาธารณะอยู่ประมาณ 100 กว่าเปอร์เซ็นต์ สำหรับหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระบบ รวมกับหนี้นอกระบบมีประมาณ 19 ล้านล้านบาท ซึ่งเป็นหนี้ที่รวมอยู่ทั้งหมด แต่เมื่อพิจารณาหนี้ที่อยู่ชั้นบังคับคดี ณ ปัจจุบันหนี้ที่มีคำพิพากษาแล้วมีประมาณ 19 ล้านล้านบาท หนี้ทั้งสองอย่างรวมกัน 2 อย่างร้อยกว่าเปอร์เซ็นต์ เป็นสิ่งที่แสดงว่าข้อมูลทางสังคมของเราแม้จะดี แต่ไม่ได้เทียบกับข้อมูลทางทะเบียน

ซึ่งในครั้งนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติ จะครบรอบในการจัดทำสำมะโนประชากร และที่อยู่อาศัย ซึ่ง 10 ปีจะทำหนึ่งครั้ง แต่ที่ผ่านมาเกิดวิกฤติโควิด ก็ไม่ได้จัดเก็บข้อมูล ทางกระทรวงยุติธรรม จึงขอให้สำนักงานสถิติ แห่งชาติ ออกไปสำรวจสำมะโน และที่อยู่อาศัยครั้งนี้ เพื่ออยากให้จัดเก็บข้อมูล เรื่องหลักนิติธรรมรวมถึง

เรื่องหนี้ของประชากรด้วย เพราะว่านักวิชาการ หรือนักปฏิบัติ ควรที่จะนำมาเป็นข้อมูลของสำนักสถิติแห่งชาติเป็นฐานข้อมูล ผมยกตัวอย่าง กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรในข้อมูลทะเบียนราษฎรมีประมาณ 5 ล้าน แต่ข้อมูลสำมะโนและที่อยู่อาศัย มีประชากรทั้งหมดประมาณ 10 ล้าน

และสิ่งที่ปรากฏได้ชัดมากที่สุดคือ ในกรณีกระทรวงยุติธรรมจัดมหกรรมแก้หนี้ สร้างความเป็นธรรม ในจังหวัดต่าง ๆ ยกตัวอย่าง เช่น นครราชสีมา มีคนเป็นหนี้ กยศ. มากกว่าแสนคน ปรากฏว่าหนี้ของ กยศ. จำนวนหมื่นกว่าล้านบาท แต่เมื่อมีการจัดการแก้หนี้ กลับมีผู้มาแก้หนี้ กยศ. มีจำนวนผู้เข้าร่วมเพียงสี่ถึงห้าพันราย ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มากไปกว่าจังหวัดยะลา ที่มีผู้เป็นหนี้ กยศ. ประมาณหมื่นคน เพราะคนอพยพมาทำงานพื้นที่อุตสาหกรรมในกรุงเทพ จะเห็นได้จากเทศกาลปีใหม่ หรือเทศกาลสงกรานต์ จะมี 7 วันอันตราย เพื่อลดการเสียชีวิต ทั้งที่มีอัตรากฎหมาย เรื่องการป้องการถนนจราจรดีที่สุด แต่ประเทศไทยมีการเสียชีวิตมากที่สุด คือ การเสียชีวิตไม่ได้เกิดจากการท่องเที่ยว แต่เกิดจากแรงงานกลับไปบ้าน ช่วงเดินทางหรือช่วงฉลองในช่วงเทศกาล ในบรรพเรื่องหนี้ มีปัญหามากและมีความสำคัญ

ส่วนบรรพที่ 3 เรื่องเอกเทศสัญญา บรรพ 4 เรื่องทรัพย์สิน บรรพ 5 เรื่องครอบครัว และบรรพ 6 เรื่องมรดก ซึ่งถือได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่เอกชน ที่มากที่สุดของกฎหมายไทย และครอบคลุมถึงหน้าที่ ในชีวิตประจำวันของบุคคล ตั้งแต่คลอดและอยู่รอดเป็นทารก จนถึงสิ้นสุดการตาย ไม่ว่าสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ อาทิ บุคคลสิทธิ สิทธิตามสัญญา สิทธิทางทรัพย์สิน สิทธิทางครอบครัว ครอบคลุมไปถึงสิทธิหลังบุคคลถึงแก่ความตาย เช่น หลักมรดกตกทอดแก่ทายาท นอกจากนี้ ยังมีการวางรากฐานทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานสัญญาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ กู้ยืม ค้ำประกัน จำนำ จำนอง จ้างแรงงาน จ้างทำของ ตัวการตัวแทน หุ้นส่วนบริษัท และอื่น ๆ อีกมากมาย จึงเป็นการรวบรวมเรื่อง ที่มีความสำคัญของเอกชน ในการประกอบธุรกิจตั้งแต่ระดับเล็ก ระดับระหว่างบุคคลไปถึงธุรกิจขนาดใหญ่

ซึ่งในส่วนนี้เอง มีปัญหาเรื่องกฎหมายที่เข้ามาแก้ปัญหา เรื่องแพ่ง แต่ก็ไม่ค่อยได้ใช้ เช่น สัญญาเช่าซื้อรถยนต์ กรรมสิทธิ์จะอยู่กับเจ้าของรถยนต์ ผู้ให้เช่าซื้อ จนกว่าผู้เช่าซื้อ ส่งค่าเช่าซื้อครบงวด ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดติดต่อกัน 3 งวด ผู้ให้เช่าซื้อ ก็สามารถยึดรถยนต์คืน เพื่อนำรถยนต์ไปขาย เราได้มีการออกกฎหมาย พ.ร.บ.รถยนต์ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องเช่าซื้อ โดยการให้จำนองรถยนต์ได้ตาม พ.ร.บ.รถยนต์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบันกฎหมายยังไม่ได้ใช้ เพราะเรากำหนดว่าให้อธิบดีกรมการขนส่ง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไข ดังนั้น เช่าซื้อปัจจุบันมีรถที่ถูกยึดเกือบล้านคัน แล้วรถที่ยึดไปบางครั้ง ไปขายได้ราคาไม่พอค่าเช่าซื้อ ก็มีกลุ่มหนึ่งที่ไปฟ้องเรียกค่าเช่าซื้อเพิ่ม แต่น้อยคนที่จะฟ้องร้องคดีถึงศาล ส่วนใหญ่จะยอมประนีประนอม ประเด็นนี้ในสัมมนาครั้งนี้ น่าจะมีข้อมูลที่หลากหลายมากกว่านี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ในปัจจุบันได้ประกาศใช้บรรพที่ 1 และ 2 ได้ชำระใหม่ วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2467 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 ตามปฏิทินฉบับเก่า ถ้าปฏิทินใหม่ พ.ศ. 2469 ก็จะประกาศใช้ครบ 100 ปี ซึ่งการใช้บังคับมาถึง 100 ปีดังกล่าว กระทรวงยุติธรรมจึง

เห็นความสำคัญที่จะศึกษา เพื่อปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในหลายบทบัญญัติ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสม และเป็นพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปของคนไทย จึงนำไปสู่ความร่วมมือของผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันนี้ที่มีผู้เชี่ยวชาญหลากหลาย สถาบันวิชาการ และผู้ดำรงวิชาชีพทางกฎหมายร่วมกัน มีส่วนในการศึกษาและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในครั้งนี้

ถ้าพูดถึงกระทรวงยุติธรรมกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือว่าเป็นพลวัตในสังคมไทย อาจจะกล่าวได้ว่า ทั้งสองสิ่งเกิดจากการปฏิรูปกฎหมายตามนโยบายของรัชกาลที่ 5 ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ คือ กระทรวงยุติธรรม และประมวกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีหมุดหมายแห่งการพัฒนากฎหมายไทย ให้ทันสมัยเทียบกับ นานาอารยประเทศ ก่อให้เกิดพลวัตในสังคมไทย จากวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีกฎหมายจารีตประเพณี นำมาสู่สังคม และชีวิตที่มีกฎหมายเข้ามารับรองสิทธิความสัมพันธ์ ระหว่างเอกชนและเอกชน อย่างเป็นระบบ อันเป็นรากฐานสำคัญของการเดินไปข้างหน้าของสังคมและเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังมีผลสำคัญที่ใช้ในการแก้ปัญหา สิทธิสภาพนอกเหนืออาณาเขตของไทย

ในส่วนของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือได้ว่ากำเนิดภายใต้กระทรวงยุติธรรม ก็คือ กรมร่างกฎหมายในขณะนั้น ก่อนที่กรมร่างกฎหมาย จะถูกยกสถานะเป็น คณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการร่างและปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ให้แก่รัฐบาลปัจจุบัน ดังนั้นหากจะพูดความเกี่ยวข้องเชิงประวัติศาสตร์ อาจนับได้ว่ากระทรวงยุติธรรม เป็นบ้านหลังแรกของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตอนที่กำเนิดขึ้นมาก็ไม่ผิด ในอดีตกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานหลัก ที่เกี่ยวกับระบบกฎหมายของประเทศ และมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระทรวงยุติธรรม ในการบังคับใช้กฎหมายหลากหลายหน่วย ซึ่งล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ในอดีตก็ถือว่าเป็นหน่วยงานที่คู่กับกระทรวงยุติธรรม ตั้งแต่ก่อตั้งกระทรวงขึ้น ก่อนที่จะเป็นอิสระ ในฐานะหน่วยงานที่ใช้อำนาจตุลาการตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่ ปี 2540 เป็นต้นมา และองค์กรอัยการในอดีตนั้น จุดเริ่มต้น ก็จากกรมฟ้องและรับเรื่องราว ก่อนที่จะจัดตั้งเป็นกรมอัยการ ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ในปี พ.ศ. 2436 และได้โอนไปขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย ใน พ.ศ. 2465 ก่อนที่จะยกสถานะ เป็นสำนักงานอัยการสูงสุด ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ในปี 2534 และเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญจวบจนปัจจุบัน

แม้หน่วยงานหลายหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จะไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม แต่กระทรวงยุติธรรมเอง ก็ยังคงทำหน้าที่รวบรวมหน่วยงานต่าง ๆ เพราะกระทรวงยุติธรรม ต้องรับผิดชอบพระราชบัญญัติ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นองค์กรการบริหารงานยุติธรรม ที่อยู่ในหลายองค์กร ความรับผิดชอบที่แตกแยกแตกต่างกัน จึงมีกฎหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นระบบ

ในส่วนของกระทรวงยุติธรรมปัจจุบันและกฎหมายแพ่ง ปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากจุดเริ่มต้นที่มีการประกาศจัดตั้งกระทรวงสมัยรัชกาลที่ 5 จากเดิมที่กระทรวงยุติธรรมถูกจัดขึ้น เพื่อรวบรวมสารที่กระจัดกระจายตามกระทรวงต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในกระทรวงยุติธรรม และกำหนดวิธี

พิจารณาขึ้นใหม่ ก่อนจะถูกเปลี่ยนแปลงมีอำนาจทางธุรการเกี่ยวกับศาล ในปี พ.ศ. 2484 ด้วยผลของพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2484 และมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ถึงปัจจุบันที่ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม บทบาทของกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน จึงเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยปัจจุบันกระทรวงยุติธรรม ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับธุรการของศาล แต่ได้เปลี่ยนไปสู่ภารกิจ ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม เบื้องต้น คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ การบริหารงานยุติธรรม การเสริมสร้างและการอำนวยความยุติธรรม โดยเฉพาะงานส่วนใหญ่ เป็นงานหลังศาลมีคำพิพากษา ได้แก่ กรมบังคับคดี กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ กรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก็จะกล่าวได้ว่า วันนี้งานหลังคำพิพากษาของศาล จะอยู่กับกระทรวงยุติธรรม น่าจะเป็นแห่งเดียวก็ว่าได้

โดยที่กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับวิชาชีพอีกด้วย ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือได้ว่าเป็นกฎหมายหลัก ที่ได้กล่าวไว้ตอนต้น ที่ได้บังคับใช้มา 100 ปีแล้ว จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง ในส่วนใหญ่นั้นเป็นการแก้ไขเฉพาะ เรื่องปรับมาตราให้สอดคล้องกับความเป็นธรรมของประชาชน และพลวัตของสังคม เช่น การปรับปรุงเรื่อง สิทธิของกฎหมายครอบครัว การคุ้มครองสิทธิ และการลดภาระผู้ค้ำประกันและจำนอง การแก้บทบัญญัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนและการประชุม เป็นต้น แต่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครั้งใหญ่ ๆ นั้น อาจมีเพียง 2 ครั้ง ก็คือ การชำระประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพที่ 1 และบรรพที่ 2 ขึ้นใหม่ ในปี 2468 เพื่อแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2466 ที่ยังได้มีการบังคับใช้ และครั้งที่ 2 มีการแก้ไขเพิ่มเติม คือพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 24 หรือกฎหมายสมรสเท่าเทียม ที่ในปัจจุบัน บุคคลไม่ว่าจะประเทศใด สามารถที่จะสมรสกันได้ภายใต้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และสิทธิหน้าที่ของคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย อันถือเป็นหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เกี่ยวกับแนวคิดด้วยการสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนของกฎหมายครอบครัว และมรดก ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากฉบับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ยังมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทุกบรรพจำนวนมากทั้ง บททั่วไป หนี้ ทรัพย์สิน เอกเทศสัญญา ครอบครัวมรดก ที่สมควรที่จะหยิบยกขึ้นมาศึกษา พิจารณา ทบทวนและแก้ไขให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของทรัพย์สินในเอกเทศสัญญา ซึ่งในปัจจุบัน มีทรัพย์สินรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น โดยการเกิดขึ้นของมนุษย์ และถูกใช้อย่างแพร่หลายในระดับโลก ไม่ว่าจะเป็น คริปโทเคอร์เรนซี NFT หรือคาร์บอนเครดิต ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญของโลก และในสังคมในปัจจุบัน ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้ การมีพระราชบัญญัติพิเศษ เพื่อใช้รองรับ มิอาจเป็นการแก้ปัญหาระยะยาวได้ เนื่องจากทรัพย์สินรูปแบบใหม่ ๆ มีผลกระทบถึงแนวคิดพื้นฐาน หรือนิยามและความเข้าใจของประชาชนในการตีความหมายของทรัพย์สิน ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องแนวคิดเรื่องความเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่าง ๆ ปัจจุบันมิได้วิเคราะห์เรื่องกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์

เหมือนในอดีต หรือในส่วนของนิยามต่าง ๆ ความบทบัญญัติของเอกเทศสัญญา ที่วงการธุรกิจและการค้า ได้พัฒนามาตลอดร้อยปี แนวคิดเอกเทศสัญญาที่ได้บัญญัติเมื่อร้อยปีก่อน บางบทบัญญัติปัจจุบันอาจไม่รองรับสัญญาในปัจจุบัน และไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในแนวทางปฏิบัติปัจจุบันได้

จึงถึงเวลาที่จะมีการปรับปรุง ให้มีการสอดคล้องกับแนวปฏิบัติทางการค้า ให้เป็นปัจจุบันมากขึ้น และปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง ได้แก่ คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนบริษัทและองค์กรทางธุรกิจ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจในการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพที่ 3 ลักษณะที่ 22 เรื่องห้างหุ้นส่วนและบริษัท พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ พ.ศ. 2499 และกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรธุรกิจอื่น ๆ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดีในบทบัญญัติอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังไม่มีหน่วยงานใด เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการศึกษาและปรับปรุง ในส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยตรง กระทรวงยุติธรรม ในฐานะหน่วยงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการยุติธรรมที่เสริมสร้างความยุติธรรม จึงเห็นสมควรในการศึกษาทบทวน ปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีความกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับปัจจุบัน และให้สอดคล้องกับพลวัตของโลก ทำให้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจไทย ได้รับการพัฒนาที่ทัดเทียมและสอดคล้องกับหลักกฎหมายแพ่งที่เป็นสากล นอกจากนี้การประกาศใช้และการปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน ไม่เคยมีการศึกษาปรับปรุงบทบัญญัติภาพรวมทั้ง 6 บรรพ ในเวลาเดียวกันมาก่อน

ดังนั้น จึงถือเป็นวาระที่สำคัญที่เราจะได้มีการศึกษาแก้ไขอย่างเป็นระบบ สิ่งที่เป็นปัญหาและมีการพูดกันตลอด และผมต้องการจะหยิบยกมาพูดถึง ก็คือการทำสัญญาที่ระบุให้ยกเว้น **มาตรา 733** ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ในส่วนที่ขาดไป จากการบังคับขายทอดตลาดกับทรัพย์ที่จำนอง และหากเงินยังขาดจำนวนเท่าไหร่ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินนั้น จึงอยากจะถึงเวลาที่มีการศึกษาแก้ไข เพราะว่า**มาตรา 733** ที่เคยบัญญัติว่า ถ้าเอาทรัพย์จำนองหลุดและราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สิน ซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่า จำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใด ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดในเงินนั้น ซึ่งกฎหมายมาตรานี้ ในทางปฏิบัติจริงไม่สามารถปฏิบัติได้ เพราะเราได้ทำสัญญา เพื่อยกเว้นมาโดยตลอด

ในท้ายสุดนี้ ผมก็ขออนุญาตกล่าวถึงอนาคตของกระทรวงยุติธรรม และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในอนาคต ที่จะได้เห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกระทรวงยุติธรรม มีความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ เชิงกิจกรรมทางเศรษฐกิจมาตลอด จนถึงปัจจุบัน การประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งกว่าร้อยปี จะส่งผลในการถูกวางหลักการ ถูกตีความจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งได้รับการยอมรับในสังคม และในวงการวิชาชีพกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายที่ถูกศึกษา อธิบาย อภิปราย และเสนอให้

ปรับปรุงงานวิจัย หรือตำราของผู้ทรงคุณวุฒิ สาขานิติศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในอนาคต ให้มีพลวัต ตามสิ่งที่กระทรวงยุติธรรมอยากเห็น ซึ่งหากเราพิจารณา และสถานการณ์โลกนั้นหลากหลายประเทศ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บังคับมายาวนาน ย่อมมีความจำเป็นต้องปรับปรุงขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นเมื่อ ค.ศ.2017 และมีผลบังคับใช้เมื่อ ค.ศ. 2020 หรือ พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมา ภายหลังจากที่ญี่ปุ่น ได้ใช้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งมา 120 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1898 หรือประเทศอาร์เจนตินา ที่มีการยกร่างกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้นใหม่เป็นต้น

ซึ่งในอนาคตอันใกล้ การปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ย่อมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในส่วนหนึ่งอาจจะต้องหยิบยกกฎหมาย ที่ได้รับการพัฒนาโดยองค์กรผู้ใช้ ผู้ตีความกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ที่ได้รับการยอมรับ มาปรับปรุงหรือบัญญัติ เป็นบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะทำให้ประชาชน สามารถเข้าถึงหลักการกฎหมายที่หลากหลายประการที่ยังไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร และจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งของประชาชนในทางแพ่ง และลดอุปสรรค ในการเข้าถึงกฎหมายแพ่งของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงการมีกฎหมายที่ชัดเจน เป็นการสร้างความมั่นคงแน่นอน ในหลักนิติธรรมให้แก่ประชาชนอีกทางหนึ่งด้วย

ท้ายนี้ ในนามของกระทรวงยุติธรรม ขอขอบคุณไปยัง คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ แขกผู้มีเกียรติทุกท่าน ซึ่งกระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาปรับปรุงกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในครั้งนี้ จะเป็นหนึ่งในจุดหมายสำคัญอย่างยิ่งของกฎหมายไทย กระทรวงยุติธรรม ในฐานะผู้รับผิดชอบ และเป็นพันธกิจหลักที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างกระบวนการยุติธรรม ขอเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และสังคมไทยให้ได้รับความยุติธรรม พร้อมส่งเสริมสนับสนุนสังคมไทย กฎหมายไทย ในการรับมือกับพลวัตของโลก ขอขอบคุณทุกท่านนะครับ

<u>ปาฐกถาพิเศษ “บทบาทของสภาทนายความกับทิศทางการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”</u>
โดย ดร.วิเชียร ชุบไธสง นายกสภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ดร.วิเชียร ชุบไธสง: กราบเรียนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และท่านผู้มีเกียรติที่รัก และเคารพทุกท่านครับ ก่อนอื่นขอขอบคุณทาง TIJ ที่ให้สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง ในการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในครั้งนี้ ตามที่ท่านรัฐมนตรีได้นำเรียนไปแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างเป็นระบบ เพราะว่าที่ผ่านมาต่างคนต่างนำเสนอ แก้ไป แก้มา ก็ดูไม่เป็นระบบ สักเท่าไหร่ พอมีปัญหาตรงไหนก็แก้ตรงนั้น บางทีแก้เสร็จไปกระทบกับอีกส่วนหนึ่ง ก็ต้องกลับมาแก้ใหม่ ซึ่งผมมองว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่เป็นระบบ

ดังนั้นแล้ว ในวันนี้ก็เป็นโอกาสที่ดี ที่ผมในฐานะที่เป็นผู้อยู่ฝ่ายปฏิบัติ เราจะสัมผัสการใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทุกวัน โดยผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเป็นผู้สะท้อนปัญหาต่าง ๆ มายังสภาทนายความฯ ทุกเรื่อง ผมก็เก็บรวบรวมข้อมูลมาตั้งแต่ท่านรัฐมนตรี ได้มีดำริในการที่จะจัดทำเพื่อแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผมเองก็ได้มีการตั้งคณะทำงานขึ้นมาศึกษาล่วงหน้า ตอนนี้เราก็พยายามที่จะรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยกระทรวงยุติธรรม ก็ได้ตั้งคณะทำงานในแต่ละชุดขึ้นมา ทราบว่า ทุกชุดจะมีตัวแทนจากสภาทนายความ เพื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะนำเสนอ ข้อคิดความเห็นต่าง ๆ เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง เป็นไปตามปัจจุบันที่ควรจะเป็น

ในบริบทว่าบทบาทของสภาทนายความฯ ก็สืบเนื่อง มาตั้งแต่ที่ผมเรียนไปแล้ว ว่าเราอยู่ใกล้ชิดกับภาคประชาชนมากที่สุด ในเรื่องกฎหมาย ถ้าท่านย้อนไปดูข้อมูลในเชิงสถิติของสำนักงานศาลยุติธรรม ปี พ.ศ. 2561 เฉพาะคดีที่ขึ้น สู่ศาลยุติธรรมในปี 2561 ทั้งแพ่ง ทั้งอาญา ประมาณหนึ่งล้านแปดแสนกว่าคดี และเป็นคดีแพ่ง เสียประมาณหนึ่งล้านสามแสนคดี ที่เหลือเป็นคดีอาญา ในส่วนคดีแพ่ง 90% เป็นเรื่องที่ทนายความ เข้าไปเป็นทนายความของโจทก์ ในขณะเดียวกัน ฝ่ายจำเลยทนายความ ก็ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในคดีอาญาส่วนใหญ่ประมาณ 80% พนักงานอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดี ส่วนที่เหลือ ทนายความจะเป็นผู้ฟ้องคดี ในการแก้ต่าง ก็เป็นเรื่องของผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ จะเห็นว่าทุกคดี ล้วนแต่มาจากบทบัญญัติของกฎหมาย และในคดีแพ่งส่วนใหญ่ ก็มาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ภาพสะท้อนที่ผมจะนำเรียนในการสนทนา ในการปฏิบัติงานพิเศษในวันนี้ นั่นก็คือเรื่องแรก เริ่มจากการจัดการมรดก ก็เป็นปัญหามาโดยตลอด เนื่องจากบริบทในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเข้าไปเป็นทนายความของทายาท หรือผู้มีส่วนได้เสียที่ผ่านมาจะมีอยู่ 2 ส่วน ที่เข้ามาทำคือ ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ และอีกส่วนหนึ่ง ที่เป็นของทางท่านพนักงานอัยการ ประเด็นปัญหา ตามที่ผมได้รับฟังจากทั่วประเทศ คือพนักงานอัยการ ก็พยายามที่จะประชาสัมพันธ์ เพื่อรับทำคดีมรดก ซึ่งในมุมมองของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ก็เห็นว่าจำเป็นหรือเปล่าที่ทางพนักงานอัยการจะลงไปทำคดีร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก จะเป็นไปได้หรือ ที่พนักงานอัยการจะไปอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนในคดีอาญา แต่เมื่อไปพิจารณากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 1713** ได้เขียนเอาไว้ลักษณะทำนองว่าทายาท หรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการมีอำนาจในการที่จะมีสิทธิในการที่จะร้องขอจัดการมรดก พอมีกฎหมายตรงนี้ ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทางพนักงานอัยการ อาศัยช่องทางตามกฎหมายฉบับนี้ เข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้ร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ซึ่งจากที่ผมนำเรียนมาว่า ท่านพนักงานอัยการจำเป็นต้องลงมาทำจัดการคดีมรดกหรือไม่ หรือควรอำนวยความยุติธรรมประชาชนในคดีอาญาในฐานะที่ท่านเป็นทนายแผ่นดิน อันนี้ก็เป็นเรื่องที่ต้องฝากพิจารณาในการที่จะนำไปสู่การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา1713** หรือไม่ โดยให้พนักงานอัยการทำหน้าที่ในการร้องขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกเฉพาะมรดกที่จะตกเป็นของแผ่นดิน เรื่องนี้ก็สุดแล้วแต่คณะกรรมการจะพิจารณา

ประการถัดมามีสิ่งหนึ่งที่ตัวผมเองประสบโดยตรง ทนายความโดยทั่วไปก็ประสบปัญหานี้โดยตรง ก็คือเรื่องการขายฝาก การขายฝากเมื่อปี พ.ศ. 2558 ผมเองได้มีโอกาสนำไปร่วมประชุมกับคณะกรรมการที่เรียกชื่อว่า คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ผมได้นำเสนอว่ากฎหมายขายฝากมันคือการขายขาด แต่มีเงื่อนเวลาในการที่จะไปซื้อคืน ในทางปฏิบัติ ผมในฐานะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ สัมผัสกับชาวไร่และชาวนา คนยากจน มาตลอดชีวิต เห็นน้ำตาของชาวไร่และชาวนา กรณีที่ถูกนายทุน โดยเฉพาะนายทุนนอกระบบ บังคับให้มีการขายฝากที่ดินเวลาไปกู้หนี้ยืมสิน และชาวบ้านโดยทั่วไป ชาวไร่ ชาวนา เขาไม่รู้กฎหมาย ในนาทีนั้นเป็นนาทีที่เขาต้องการเงิน เขาไม่สนใจเรื่องนิติกรรมสัญญา เขาเซ็นชื่ออย่างเดียว บางรายมีเงินเพียงพอที่จะไถ่ถอนที่ดินคืน แต่ถูกนายทุนผู้ซื้อฝากใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้กำหนดระยะเวลาในการไถ่ถอนที่ดิน ทำให้เลยกำหนดระยะเวลาไถ่ถอน สุดท้ายแทนที่จะไถ่ถอนที่ดินได้ตามราคาที่ขายฝาก ก็ต้องเสียเงินมากขึ้น ต้องไปเป็นหนี้กู้ยืมเพิ่มขึ้น

หลังจากที่ผมเสนอปัญหาดังกล่าว ที่ประชุมก็ยังไม่มีการยกเลิกสัญญาขายฝาก แต่ได้มีการแก้ไขเรื่องสัญญาขายฝากตามที่ใช้บังคับในปัจจุบัน แม้จะมีปัญหาน้อยลง แต่มีจำนวนมากเลยที่เป็นปัญหา ไม่ว่าจะเป็นการรับซื้อฝากโดยบวกดอกเบี้ย ในอัตราที่สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดเข้าไปในสัญญาขายฝาก รับเงินเพียงบางส่วน แต่ตัวเลขในสัญญาขายฝากต่างกันเกิดขึ้นก็มี นี่คือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของบ้าน และเกิดขึ้นกับคนที่ด้อยโอกาส ในการที่จะเข้าถึงแหล่งทุนจากสถาบันการเงิน ถ้าเราไม่หามาตรการ ในการที่จะใช้กฎหมายบังคับให้คุ้มครอง คนที่รับซื้อฝากได้ดี กว่าที่เป็นอยู่ มันสมควรที่ถึงเวลาในการที่จะแก้ไขปัญหาสัญญาขายฝาก โดยการยกเลิกหรือยัง หรือถ้าไม่สามารถที่จะทำการยกเลิกได้ ควรจะมีมาตรการ เพราะเป็นกฎหมายที่เห็นอยู่แล้วว่า ปัญหาคืออะไร เอาปัญหาตรงนั้นมาเป็นเรื่องที่ต้องแก้กฎหมายให้รัดกุม ให้ไม่มีช่องทาง ในการที่จะไปเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ขายฝาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องให้ทนายความเข้าไปมีส่วนรู้ส่วนเห็นในการทำสัญญาขายฝาก โดยให้ทนายความลงลายมือชื่อรับรอง นี่ก็เป็นอีกช่องทาง แล้วก็เจ้าพนักงานที่ดิน ต้องทำการตรวจสอบอย่างละเอียด ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการขายฝากหรือไม่ เพราะชาวบ้านไม่รู้ว่าสัญญาขายฝากคืออะไร

ประการต่อมา เรื่องของการจำนองที่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่นายทุนที่ปล่อยเงินกู้นอกระบบ ก็มักบวกดอกเบี้ยที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดเข้าไป ควรจะมีการยกร่างแก้ไขที่เป็นประโยชน์สูงสุดกับผู้จำนองหรือไม่ อีกประการหนึ่ง คือ เรื่องค้ำประกัน โดยที่เจ้าหนี้ไม่ได้สนใจว่าผู้ค้ำประกันจะมีการค้ำประกันกี่ราย เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์หลาย ๆ ที่มีการหมุนเวียนกันค้ำประกัน เป็นงูกินหาง ทำให้ในท้ายที่สุดไม่มีสหกรณ์ออมทรัพย์ที่สามารถชำระหนี้ได้ ทำให้สหกรณ์ฯหลายที่ย่อมมีอันเป็นไป ต้องเลิก ต้องหยุดประกอบกิจการ มันมีสิ่งหนึ่งเหนือจากกฎหมาย เป็นช่องทางในการที่จะตั้งใจให้สหกรณ์ออมทรัพย์ ล้มละลาย ก็ถึงเวลาที่คณะกรรมการ จะทำการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างเป็นระบบ

อีกประการหนึ่ง คือ เรื่องการกู้เงิน การกู้เงินในระบบ ผมคิดว่าไม่มีปัญหา เพราะมีธนาคารแห่งประเทศไทยกำกับดูแล แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ การกู้ยืมเงินนอกระบบ การกู้ยืมเงินนอกระบบ ผู้ให้กู้ไม่สนใจ

วิธีการที่จะทำตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง นิติกรรมสัญญา ส่วนใหญ่ก็จะให้ผู้กู้ลงลายมือชื่อไว้อย่างเดียว ถ้าผิดนัดเมื่อใด การทวงถามหนี้ก็ไม่ทำตามกฎหมาย แต่ทำทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้เงินคืนมา ยกตัวอย่างเช่น เมื่อปีที่แล้ว คุณยายอยู่ที่อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้กู้ยืมเงินนอกระบบ 2 พันบาท โดยอาศัยอยู่กับหลาน 2 คน ดอกเบี้ย 20% ต่อเดือน แล้วตกลงจะผ่อนวันละ 300 บาท โดยคุณยายหาของป่ามาขายตลาดตอนเช้า ปรากฏว่าคุณยายป่วย ไม่สามารถมาหาของป่ามาขายได้ พวกนักเลงทวงหนี้หมวกกันน็อก มาทวงหนี้ที่บ้านคุณยาย และบุกเข้าไปบ้านคุณยาย แล้วยกเอาข้าวของ ของคุณยาย แล้วข่มขู่ ผมคิดว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ตาม พ.ร.บ.ทวงถามหนี้ฯ ผมได้ทราบข่าว จึงเชิญคุณยายมาที่สภาทนายความฯ สุดท้ายเมื่อเป็นข่าว เจ้าหน้าที่ตำรวจก็เรียกกลุ่มผู้กู้นอกระบบมาไกล่เกลี่ย แต่ผมคิดว่าคุณยายน่าจะกลัว และไม่ยอมไกล่เกลี่ย นี่คือสังคมไทย ที่คนด้อยโอกาสถูกกดทับมาโดยตลอด

ผมคิดว่าประเด็นดังกล่าว ควรจะมีมาตรการที่ต้องแก้กฎหมาย ที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้กู้ โดยเฉพาะผู้กู้นอกระบบ อีกประการหนึ่ง คือ เรื่องการเช่าซื้อ ซึ่งท่านรัฐมนตรี ได้มีการกล่าวถึงแล้ว ก็เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไข อีกประการหนึ่งก็คือ การซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การซื้อทรัพย์ที่ติดจำนอง เมื่อขายทอดตลาดขายทรัพย์ ในราคาหลักหมื่น แต่ทรัพย์ที่ขายทอดตลาด มูลค่าที่แท้จริงอาจเป็นหลักล้าน ก็จะมีบุคคลกลุ่มหนึ่ง ไปซื้อทรัพย์ติดจำนอง จากการขายทอดตลาด และเข้าไปจัดการผู้ที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็น การให้เช่าตามสัญญาเช่าที่กำหนด ถ้าไม่เช่า ก็จะขับไล่ให้ออกไปจากทรัพย์ดังกล่าว กว่าที่ประชาชนจะไปทำนิติกรรมสัญญากับสถาบันการเงิน บางกรณีใช้เวลาหลายเดือน หรือเป็นปี สุดท้ายพอสมประโยชน์ก็หนีไปแล้ว ปล่อยให้ธนาคารยึดทรัพย์

ประเด็นเหล่านี้ คือ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมของประเทศไทย โดยเฉพาะสังคมที่ด้อยโอกาส ในการที่จะเข้าถึงแหล่งเงินจากสถาบันการเงิน ด้อยโอกาสในการที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม จากพฤติการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ ผมมองว่าถึงเวลาแล้ว ที่พวกเราจะมาระดมความคิดในการที่จะดำเนินการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องในโอกาสที่จะครบ 100 ปี เพื่ออำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน ขอบคุณครับ สวัสดีครับ

กิจกรรมที่ 5 การบรรยายพิเศษ

<u>การบรรยายพิเศษ “ประสบการณ์การปฏิรูปกฎหมายแพ่งในประเทศญี่ปุ่น”</u>

โดย ศาสตราจารย์ Masami Okino ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว และกรรมการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่ง ประเทศญี่ปุ่น

ศาสตราจารย์ Masami Okino: Good Afternoon Thank you very much for the introduction and First of all, I would like to congratulations on the centennial of Thai Civil and Commercial Code. It’s my honor and pleasure to speak in this occasion in front of distinguished lawyers and distinguished guests. I would like to gratitude to TIJ and Baker Mackenzie for giving me such a warming welcoming. Today I’ll discuss on the reform of The Japanese Civil Code or JCC With Special Focus on the Law of Contracts & Obligations.

สวัสดียามบ่ายทุกท่าน ดิฉันขอขอบคุณสำหรับการแนะนำตัว และในลำดับแรก ดิฉันขอกล่าวแสดงความยินดีในวาระครบรอบ 100 ปี ของการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ดิฉันรู้สึกเป็นเกียรติและยินดีอย่างยิ่ง ที่ได้มาพูดในโอกาสนี้ ต่อหน้านักกฎหมายและผู้เข้าร่วมงานผู้ทรงเกียรติ ดิฉันขอขอบคุณ TIJ และบริษัท Baker McKenzie สำหรับการต้อนรับอย่างอบอุ่น ในวันนี้ดิฉันจะกล่าวถึงการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น หรือ JCC โดยมุ่งเน้นเรื่องกฎหมายสัญญาและหนี้เป็นพิเศษ

This reform took revise in 2017 and took effect on 1 April 2020 representing the largest reform of the JCC over the 120 years since the enactment of the JCC. I’ll present cover the Historical Background, the Legislative Process in General, the Legislative Process of the 2017 Revision of the JCC, the key aims of the Revision and Specific Issues and Follow-ups.

การปฏิรูปในครั้งนี้ ได้รับการแก้ไขใน ค.ศ. 2017 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่1 เมษายน ค.ศ. 2020 ซึ่งเป็นการปฏิรูปครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ 120 ปี นับแต่การประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ในวันนี้ดิฉันจะนำเสนอครอบคลุมถึงเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมา กระบวนการออกกฎหมายในกรณีทั่วไป กระบวนการออกกฎหมายของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น เมื่อ ค.ศ. 2017 วัตถุประสงค์หลักของการแก้ไข ประเด็นพิเศษ และเรื่องที่ต้องติดตามผล

History of the JCC, the JCC is first enacted in the late C.19 following the Meiji restoration. The establishment of the modern legal system was the urgent need of Japan at that time driven by the need to modernization and the negotiate unequal treaty with the foreign countries. The JCC is draft based on the comparative law research which influenced by French, Germany and other countries legal system.

ประเด็นแรก เรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นถูกประกาศใช้เมื่อปลายศตรวรรษที่ 19 ในสมัยของการฟื้นฟูเมจิ ซึ่งเป็นการก่อตั้งระบบกฎหมายสมัยใหม่ที่เป็นเรื่องที่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับญี่ปุ่น ณ ขณะนั้นที่ถูกขับเคลื่อนจากความต้องการที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและการเจรจาต่อรอง เกี่ยวกับสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับประเทศต่างชาติ ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นถูกร่าง จากการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ ที่ได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายฝรั่งเศส เยอรมนี และระบบกฎหมายของประเทศอื่น

The JCC is covered in 5 books. Book 1 is general principle, book 2 is Rights in rem, book 3 is claim or obligation, book 4 is Family and book 5 is Succession. The Book 1-3 acknowledge as personal-related law in contrast to Book 4-5 family-related law. Book 1-3 was promulgated in 1896. The last 2 books (4-5) of the JCC in 1898 (Law No 9 of 1898). And all 5 books were enacted together on 16 July 1898.

ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นประกอบไปด้วย 5 บรรพ ได้แก่ บรรพที่ 1 หลักการทั่วไป บรรพที่ 2 ทรัพยสิทธิ บรรพที่ 3 หนี้ บรรพ 4 ครอบครัว และบรรพ 5 มรดก บรรพที่ 1 ถึง บรรพที่ 3 ถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ขณะที่บรรพที่ 4 และ 5 ถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว บรรพที่ 1 ถึง บรรพที่ 3 ได้รับการประกาศใช้ เมื่อ ค.ศ. 1896 และบรรพที่ 4 และ 5 ได้รับการประกาศใช้ใน ค.ศ. 1898 (พระราชบัญญัติหมายเลข 9 ปี 1898) และทั้ง 5 บรรพ มีผลบังคับใช้พร้อมกันใน วันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1898

It has been 120 years since the enactment of JCC. During this time, in 1947 the last 2 books of JCC rewritten following the World War II to conform to the new constitution. This is inter alia, aimed to abolish the social ex-system under the old law, which is consider contradict to the constitution, and also to establish the modernize authority. On the other hand books 1-3, including the law of obligation and provisions relating to contract remain largely unchanged for over centuries. As Japan able to socially and economically changes, The JCC still remain untouched. Therefore, to address the issues the court develop case law and specific legislations falling outside the strict books.

ตลอดระยะเวลา 120 ปี แห่งการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการแก้ไขครั้งใหญ่เมื่อ ค.ศ.1947 บรรพที่ 4 และบรรพที่ 5 ได้ถูกบัญญัติใหม่ จากผลของสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นอกจากนี้ยังมีเป้าหมาย เพื่อล้มเลิกระบบชนชั้นทางสังคมแบบเก่าภายใต้กฎหมายเดิม ซึ่งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังเป็นการก่อตั้งโครงสร้างอำนาจทางกฎหมาย ให้มีความทันสมัยมากขึ้น ในทางกลับกันบรรพที่ 1 ถึงบรรพที่ 3 ซึ่งรวมถึงกฎหมายเรื่องหนี้และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสัญญา ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขมากนัก แม้ว่าญี่ปุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

อย่างมาก ตลอดระยะเวลากว่าศตวรรษ ดังนั้นเพื่อที่จะนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ศาลจึงต้องพัฒนากฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) และการออกกฎหมายเฉพาะ ที่อยู่นอกเหนือจากประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นที่เคร่งครัด

However, these caused transparency problems as many legal rules that not include in JCC itself. This approach of case law and special legislations was also limited that it can't address all the various issues aligned with the social and economic changes. These transparency problems and the limitations of the case law development with these methods were one of the reasons to reform of the JCC itself on obligations and contracts.

อย่างไรก็ตามการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาเรื่องความโปร่งใส เนื่องจากหลักการทางกฎหมายมากมาย ที่ไม่ได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น การเกิดขึ้นของแนวคำพิพากษาของศาล (case law) และการออกกฎหมายเฉพาะก็มีข้อจำกัด เนื่องจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขทุกปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ปัญหาเรื่องความโปร่งใสและข้อจำกัดของการพัฒนาแนวคำพิพากษาของศาลด้วยวิธีดังกล่าว จึงเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้เกิดการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ในเรื่องว่าด้วยหนี้และสัญญา

Now let turn to the legislative process in Japan, the national Diet is a legislative branch of Japan, and the Bills can be presented to the Diet by the members of either house or by the cabinet. Many bills are presented by the cabinet for example during the 189th sessions of the Diet in 2015, it is year that reform JCC has been presented, 46 bills are presented by the Lower House members, 26 bills are presented by the Upper House members and 75 bills are presented by the Cabinet. Therefore, A bills from the cabinet generally has higher pass rate.

ประเด็นต่อมา เรื่องของกระบวนการออกกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น รัฐสภาแห่งชาติ เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติของญี่ปุ่น และการเสนอร่างกฎหมาย สามารถเสนอได้จากรัฐสภา ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกจากทั้งสองสภา หรือจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีร่างกฎหมายหลายฉบับที่ถูกเสนอโดยคณะรัฐมนตรี ยกตัวอย่างเช่น ในการประชุมสภาครั้งที่ 189 ของรัฐสภาเมื่อ ค.ศ. 2015 ซึ่งเป็นปีที่การปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นถูกเสนอ มีร่างกฎหมาย 46 ฉบับ ที่ถูกเสนอโดยสมาชิกสภาล่าง ร่างกฎหมาย 26 ฉบับ ที่ถูกเสนอโดยสมาชิกสภาสูง และมีร่างกฎหมายถึง 75 ฉบับ ที่ถูกเสนอโดยคณะรัฐมนตรี ดังนั้น โดยหลักแล้วร่างกฎหมายที่ถูกเสนอ โดยคณะรัฐมนตรีจะมีอัตราการได้รับความเห็นชอบสูงที่สุด

For the cabinet to present a bill, what's happening inside the government. The Ministry of Justice is in charge of Civil code and other fundamental laws. MOJ prepares the bill to revise the JCC for the approval and decision of the Cabinet. The Minister of Justice

issues a consultation request to its advisory body, the Legislative Council to the Minister of Justice (LC) and the LC delivers the Outline of the revision to the Minister of Justice. The officers of the MJ concurrently work on the drafting of the bill according to the possible Outline of the revision. In case of the JCC, the officers of the Civil Bureau are mostly judges of lower courts who are seconded to the MJ by the Supreme Court.

การที่คณะรัฐมนตรีจะเสนอร่างกฎหมายใด จะต้องมีกระบวนการใดบ้างจากรัฐบาล โดยรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่ง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ลำดับแรกรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมจะเตรียมร่างกฎหมาย เรื่องการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง เพื่อเสนอให้พิจารณาและอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี โดยรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม จะขอรับคำปรึกษาจากที่ปรึกษากฎหมายของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยที่ปรึกษากฎหมายของกระทรวงยุติธรรม จะเป็นผู้จัดทำเค้าโครงร่างแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง ให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะมีข้าราชการจากกระทรวงยุติธรรมที่รับผิดชอบเรื่องการจัดทำร่างกฎหมาย ให้เป็นไปตามเค้าโครงของร่างกฎหมายดังกล่าว ในกรณีของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ข้าราชการส่วนใหญ่ที่รับผิดชอบคือ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ที่ถูกกำหนดให้ทำงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม โดยศาลฎีกา

Therefore, the substantive revision would have been done in the legislative council to submit to the MOJ. The LC is consisting of 2 parts, one is general assembly, and the other is subcommittee which established ad hoc basis with focus on particular issues, and subcommittee are required to prepare and report to the general meeting the draft outlines of revision or establishment of the subject law(s).

ดังนั้น การแก้ไขเนื้อหาสาระของกฎหมายจะเสร็จสิ้น เมื่อที่ปรึกษากฎหมายยื่นร่างกฎหมายต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยที่ปรึกษากฎหมายประกอบไปด้วย 2 ส่วน ส่วนหนึ่งคือ ที่ประชุมใหญ่ และอีกส่วนหนึ่งคือ คณะอนุกรรมการที่จะถูกแต่งตั้งเฉพาะกิจ เพื่อรับผิดชอบเฉพาะประเด็นที่กำหนด และคณะอนุกรรมการจะต้องจัดเตรียมและรายงานผล ต่อที่ประชุมทั่วไปเกี่ยวกับข้อเสนอหรือการแก้ไขเค้าโครงของร่างกฎหมาย

Next is the reform process of the law in 2017 revision of the JCC. The reform related obligations. Starting from 2006 MOJ initiated preparatory work on a revision of the JCC's provisions, focusing on contracts and other issues related to the law of obligations. The process proceeds in several key spaces. In 2009, the Minister of Justice launched an inquiry with the LC to submit an outline of such a revision – Consultation no.88 – and the Subcommittee on the Civil Code (Obligation-related provisions) was set up - the start of the official process of the reform. In 2015, after 5 years of the revisions, the Subcommittee

submitted a draft outline of the revision to the General Assembly. the General Assembly approved and submitted the outline to the Minister of Justice.

ลำดับต่อไปคือ กระบวนการออกกฎหมายของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น เมื่อ ค.ศ. 2017 การปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหนี้ เริ่มจากเมื่อ ค.ศ. 2006 ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เริ่มที่จะเตรียมการแก้ไข บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวข้องกับสัญญา และเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหนี้ กระบวนการแก้ไขมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ เมื่อ ค.ศ. 2009 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้ร้องขอให้คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมาย จัดทำแนวทางการแก้ไขกฎหมาย ตามคำปรึกษาที่ 88 และจัดตั้งคณะอนุกรรมการว่าด้วยกฎหมายแพ่ง ในบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องหนี้ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการปฏิรูปอย่างเป็นทางการ และใน ค.ศ. 2015 หลังจาก 5 ปีของการพิจารณาแก้ไข คณะอนุกรรมการได้ส่งร่างเค้าโครงการแก้ไขกฎหมาย (Draft Outline of the Revision) ให้ที่ประชุมใหญ่ (General Assembly) ให้ความเห็นชอบ และส่งเค้าโครงดังกล่าว ให้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

A bill to revise the Civil Code (obligation-related provisions) was approved by the Cabinet and submitted to the Diet at the end of March 2015. However, The Diet was unable to start its examination of the bill until the autumn of 2016 due to the political situation and a backlog of other bills with priority status. In 2017 the Diet eventually passed the bill on 26 May 2017 after discussion in two consecutive sessions, without any changes in substance. It was promulgated on 2 June 2017, as Law No 44 of 2017, and came into effect on 1 April 2020.

คณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติร่างกฎหมาย และเสนอเข้าสู่รัฐสภา ในช่วงปลายเดือนมีนาคม ค.ศ. 2015 อย่างไรก็ตาม รัฐสภาไม่สามารถเริ่มพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวได้ จนกระทั่งในช่วงฤดูใบไม้ร่วงของ ค.ศ. 2016 เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองและมีร่างกฎหมายอื่นที่มีความสำคัญมากกว่าต้องพิจารณา ใน ค.ศ. 2017 รัฐสภาก็ได้ให้ความเห็นชอบร่างกฎหมาย เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 ภายหลังจากได้มีการพิจารณา 2 วาระติดต่อกัน โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระสำคัญ และมีการประกาศใช้ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 2017 ในฐานะที่เป็นกฎหมายลำดับที่ 44 ของปี 2017 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 2020

Next is how the revisions has been done, the reform process involved extensive discussion among legal experts, judges, lawyers, academics, business organizations, government officers, labor union, consumer groups and other stakeholders. The revision for the Members of the Subcommittee on the Civil Law lasted for 5 years with 99 meetings and 2 public comments procedure. In details Members of the Subcommittee on the Civil Law representative by Japan Bar Association, the Courts, Business Organizations, Bankers Association, Labor Unions, Consumer Organizations. As well as the scholars include professors

of civil law, civil procedure law, commercial law, labor law. And, Officials from related governmental ministries and agencies.

ประเด็นต่อไปคือ เรื่องกระบวนการแก้ไขกฎหมาย กระบวนการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มีการปรึกษาหารืออย่างกว้างขวาง อันประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ผู้พิพากษา ทนายความ นักวิชาการ องค์กรธุรกิจ ข้าราชการ สหภาพแรงงาน กลุ่มผู้บริโภค และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ กระบวนการแก้ไขของคณะอนุกรรมการ ว่าด้วยกฎหมายแพ่ง (Subcommittee on the Civil Law) ใช้เวลาทั้งสิ้น 5 ปี มีการจัดประชุม 99 ครั้ง และเปิดรับความคิดเห็นจากสาธารณะ 2 รอบ หากกล่าวโดยละเอียด สมาชิกของคณะอนุกรรมการว่าด้วยกฎหมายแพ่ง ประกอบไปด้วยเนติบัณฑิตญี่ปุ่น ฝ่ายตุลาการ องค์กรธุรกิจ สมาคมธนาคารญี่ปุ่น สหภาพแรงงาน องค์กรผู้บริโภค นักวิชาการ ซึ่งรวมถึงศาสตราจารย์ด้านกฎหมายแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายพาณิชย์ กฎหมายแรงงาน และเจ้าหน้าที่จากกระทรวง และหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง

The method of determination in the Subcommittee is primarily based on consensus agreement. It's usually in case of private laws, unanimous decision. Though voting is available and there are voting members and non-voting (relatively young) members. But it is typical that if a consensus is not achieved, the item/issue drops accordingly.

กระบวนการตัดสินใจของคณะอนุกรรมการว่าด้วยกฎหมายแพ่ง (Subcommittee on the Civil Law) ใช้วิธีการพิจารณาบนพื้นฐานของ "ฉันทามติ" เป็นหลัก กรณีกฎหมายเอกชน โดยทั่วไป มติเอกฉันท์เป็นแนวทางหลักในการตัดสินใจ แม้ว่าจะมีระบบการลงคะแนนเสียง แต่ไม่ค่อยถูกนำมาใช้ โดยระบบการลงคะแนนเสียงมีสมาชิกที่มีสิทธิออกเสียง (Voting Members) และสมาชิกที่ไม่มีสิทธิออกเสียง (Non-Voting Members) ซึ่งมักเป็นสมาชิกอายุน้อยหรือมีประสบการณ์น้อยกว่า แต่โดยทั่วไปแล้วหากไม่สามารถบรรลุฉันทามติได้ ประเด็นดังกล่าวจะถูกยกเลิกและไม่นำมาพิจารณาต่อ

The deliberations by the Subcommittee (2009-2015) are conducted in 3 stages. The 1st stage (2009-11) is focused on the Identification of possible issues for revision. Interim report in April 2011 for public comments. 2nd stage (2011-13) involved the deliberations on the possible issues. Interim proposals for the outline of the revision in February 2013 for public comments. The 3rd stage (2013-15) is dedicated to preparation for the draft outline. Tentative proposals for the outline in August 2014 (other than the reserved issue of standard form contract). The draft outline of the revision in February 2015 and presented to the GA.

กระบวนการพิจารณาของคณะอนุกรรมการซึ่งในดำเนินการในช่วง ค.ศ. 2009 – 2015 แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะแรก ในช่วง ค.ศ. 2009 - 2011 จะมุ่งเน้นในเรื่อง การค้นหาประเด็นที่จำเป็นต้องมีการแก้ไข และมีการจัดทำรายงานเบื้องต้น สำหรับเปิดให้รับฟังความคิดเห็นสาธารณะ เมื่อเมษายน ค.ศ.2011

ระยะที่ 2 ในช่วง ค.ศ.2011 – 2013 เป็นระยะที่พิจารณาประเด็นที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ไข และมีข้อเสนอเบื้องต้น สำหรับเค้าโครงร่างแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.2013 สำหรับการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ และในระยะที่ 3 ในช่วง ค.ศ. 2013 – 2015 เป็นระยะที่มีการเตรียมจัดทำเค้าโครงร่างแก้ไขกฎหมาย โดยมีข้อเสนอชั่วคราว สำหรับเค้าโครงเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2014 ยกเว้นประเด็นเรื่องสัญญามาตรฐาน (standard form contract) ที่ถูกพิจารณาภายหลัง โดยเค้าโครงร่างแก้ไขกฎหมายจัดทำเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 และคณะอนุกรรมการได้เสนอร่างนี้ ต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อพิจารณาต่อไป

These 3 stages of the deliberations by the Subcommittee (2009-2015) 1st stage: Interim report in April 2011 for public comments. This report includes more than 500 items during 3 months PC with the opinions from 116 organization and 253 individuals.

ทั้ง 3 ระยะของกระบวนการพิจารณาของคณะอนุกรรมการ ในระยะแรก การจัดทำรายงานเบื้องต้นเมื่อเมษายน ค.ศ. 2011 ซึ่งมีการเปิดให้รับฟังความคิดเห็นสาธารณะเป็นเวลา 3 เดือน รายงานดังกล่าวประกอบไปด้วยมากกว่า 500 ประเด็น โดยได้รับความคิดเห็นจาก 116 องค์กร และ 253 บุคคลทั่วไป

2nd stage: Interim proposals for the outline of the revision in February 2013 for public comments this stage cover 260 items, which is half of the first stage. During 3 months of PC, there are opinions from 193 organizations, 469 individuals.

ในระยะที่สอง ข้อเสนอเบื้องต้น สำหรับเค้าโครงร่างแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่ง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.2013 ซึ่งมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเป็นเวลา 3 เดือน ข้อเสนอดังกล่าว ประกอบไปด้วยมากกว่า 260 ประเด็นที่ต้องแก้ไข โดยได้รับความคิดเห็นจาก 193 องค์กร และ 469 บุคคลทั่วไป

3rd stage: tentative proposals for the outline in August 2014 (other than the reserved issue of standard form contract) draft outline of the revision in February 2015 consists approximately 200 items before presenting it to the GA.

ในระยะที่ 3 ข้อเสนอชั่วคราวสำหรับเค้าโครง เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2014 ยกเว้นประเด็นเรื่องสัญญามาตรฐาน (standard form contract) และเค้าโครงร่างแก้ไขกฎหมาย ที่จัดทำเสร็จในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 ประกอบไปด้วยประมาณ 200 ประเด็น ที่ต้องแก้ไขก่อนที่จะถูกเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

The deliberations by the Subcommittee (2009-2015) including total 99 meetings. 18 meetings by 3 working groups set in the 3rd stage of the deliberations. Each meeting was 5 - hour long (from 13:00 - 18:00 with extension).

ในกระบวนการพิจารณาของคณะอนุกรรมการ ตั้งแต่ ค.ศ. 2009 - 2015 มีการประชุมทั้งหมด 99 ครั้ง โดยการประชุม 18 ครั้ง ที่มีการแบ่งอนุกรรมการออกเป็น 3 กลุ่ม ในช่วงระยะที่ 3 ของกระบวนการ

พิจารณา และแต่ละการประชุมมีระยะเวลาประชุมประมาณ 5 ชั่วโมง ตั้งแต่ 13:00 - 18:00 และอาจมีการต่อระยะเวลา

Background and aims of the reform of the JCC, rules related to contracts and obligations (2017). What is the cause and aim of the reform? Consultation no. 88 by the Minister of Justice to its LC requesting to present outline for the reform of provisions of the law of obligations of the JCC, with particular emphasis on the provisions governing contracts, which are most relevant to the daily lives and economic activities of the people. The reform is in view of the necessity to respond to the social and economic changes that had taken place since the enactment of the Civil Code in order to make the law easier for the public to understand.

ประเด็นถัดมาคือ เรื่องพื้นหลังและวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น กฎที่เกี่ยวกับสัญญาและหนี้ คำปรึกษาที่ 88 ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้รับจากที่ปรึกษากฎหมายได้เสนอเค้าโครงร่างแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับกฎหมายหนี้ ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น โดยมุ่งเน้นไปที่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับสัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชน การปฏิรูปดังกล่าว มีความจำเป็นที่จะตอบสนองต่อสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป นับแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น เพื่อที่จะทำให้ประมวลกฎหมายแพ่ง เป็นกฎหมายที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย

The reform of JCC in 2017 has 3 primary 3 objectives to achieve Transparency, Modernization, and Harmonization. Transparency is the key aspect of the revision process over more than hundreds of years so many case laws and established doctrines developed. Many rules not specifically stated in the JCC for example mistake art. 95 of JCC stipulated that there is a mistake in the important elements of a legal act, the declaration of intent shall be void.

การปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งเมื่อ ค.ศ.2017 มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ อันประกอบด้วย ความโปร่งใส (Transparency) การปรับให้ทันสมัย (Modernization) และการทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Harmonization) ความโปร่งใสคือมุมมองสำคัญ ในกระบวนการแก้ไขกฎหมาย เป็นระยะเวลายาวนานกว่าร้อยปีที่มีกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) และก่อตั้งหลักการใหม่ ซึ่งมีหลายหลักเกณฑ์ที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ในประมวลกฎหมายแพ่ง เช่น **มาตรา 95** แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ว่าด้วยการสำคัญผิด (Mistake) ที่บัญญัติว่า “หากมีการสำคัญในองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของนิติกรรม การแสดงเจตนานั้นให้ถือเป็นโมฆะ”

The courts distinguished between a miscomprehension of representation and a miscomprehension of motive and held that the provision was related to a miscomprehension of representation and not to a miscomprehension of motive. However, if the motive was

expressed and became the content of the declaration of intent, then the legal act was void under a ‘miscomprehension of an important element’**.** This is the case law. However, it is not clear from the wording in article 95.

แต่ในความเป็นจริง ศาลได้พัฒนาหลักกฎหมายเพิ่มเติม โดยตีความการสำคัญผิด โดยแยกแยะระหว่างการสำคัญผิดในการแสดงเจตนา หรือการสำคัญผิดจากมูลเหตุจูงใจ และมาตราดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการสำคัญผิด ในการแสดงเจตนา ไม่ใช่การสำคัญผิดจากมูลเหตุจูงใจ อย่างไรก็ตาม ถ้ามูลเหตุจูงใจได้ถูกแสดงออกมา และเป็นการแสดงเจตนาตามมูลเหตุจูงใจนั้น นิติกรรมดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ ในฐานะที่เป็นการสำคัญผิด ในองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) แต่ไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ใน**มาตรา 95**

There is also the question that to whom the JCC is (addressee) It is for the legal experts or for ordinary people not limited to legal experts. Consultation no. 88 states that one of its objectives is to make the Code easy to understand for the general public. The Civil Code is the fundamental law of society and the law that is closest to people’s lives. It is not considered appropriate for the Civil Code to be understood by the people only by legal experts.

นอกจากนี้ยังมีประเด็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ถูกบัญญัติสำหรับนักกฎหมาย หรือสำหรับบุคคลทั่วไป โดยไม่จำกัดเพียงแค่นักกฎหมาย คำปรึกษาที่ 88 ระบุว่า หนึ่งในวัตถุประสงค์ของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น คือการทำให้บุคคลทั่วไป สามารถเข้าใจประมวลกฎหมายได้ง่าย เพราะว่าประมวลกฎหมายแพ่ง เป็นกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสังคม และเป็นกฎหมายที่ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของประชาชน ดังนั้น ในการแก้ไขดังกล่าว จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้ประมวลกฎหมายแพ่งเป็นกฎหมายที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ใช่เป็นกฎหมายที่มีเพียงแต่นักกฎหมายที่เข้าใจเท่านั้น

The rules of the Civil Code are not only rules for court cases, but also for people’s behavior. They must therefore be easy to understand, easy to refer to and highly predictable for the ordinary people, for internal and external users.

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่ง ไม่ได้มีไว้ใช้เฉพาะสำหรับคดีในศาลเท่านั้น แต่ยังเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดพฤติกรรมของประชาชนด้วย ดังนั้นประมวลกฎหมาย จึงต้องเข้าใจได้ง่าย ง่ายต่อการอ้างอิงและวิญญูชนสามารถคาดหมายได้ รวมถึงสำหรับผู้ใช้กฎหมายทั้งภายใน และภายนอกประเทศ

Another change of the society should be mentioned that is Society based on law or legalized society. The aim of legalized society is to create a society based on predetermined, fair and transparent rules, for fair competition. For this to happen, the rules must be well written in the code. As Slogan: “The rules should be written in the rulebook (for

players)" Therefore, the transparency highly requested and designed. The guiding the scholars with the idea that the rules should be written in the rulebook (for players).

อีกหนึ่งความเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่ควรถูกกล่าวถึงคือ สังคมที่อยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย หรือสังคมที่ปกครองโดยกฎหมาย เป้าหมายของสังคมที่ปกครองโดยกฎหมาย คือการสร้างสังคมที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ที่สามารถคาดหมายได้ล่วงหน้า เป็นธรรมและโปร่งใส เพื่อการแข่งขันที่เป็นธรรม การจะทำให้เป้าหมายนี้เกิดขึ้นจริง กฎเกณฑ์จะต้องถูกบัญญัติไว้ชัดเจน ในประมวลกฎหมาย ดังคำกล่าวที่ว่า "กฎควรถูกกำหนดไว้ในหนังสือกฎ (Rulebook) สำหรับผู้เล่น" ดังนั้นความโปร่งใส จึงเป็นสิ่งที่ถูกเรียกร้องอย่างมาก และถูกออกแบบให้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย โดยแนวคิดนี้ เป็นแนวทางที่นักวิชาการใช้ในการพัฒนากฎหมายเพื่อให้กฎต่าง ๆ ถูกเขียนไว้อย่างชัดเจน ในหนังสือกฎระเบียบ (Rulebook) สำหรับทุกคน

Second aim is the Modernization. Modernization need to adjust according to the social changes and economic developments many rules become outdated ex. Prescription. There is need to adjust according to social and business demand ex. protection of individual guarantor. Additionally, it is also lack of rules on the new types of transactions ex. Service contracts, financial lease, long-term contract, standard terms. The court may need to respond to the contemporary philosophy (concepts and ideas) ex. considerations of inequalities social and economic.

วัตถุประสงค์ที่สอง เรื่องการปรับให้ทันสมัย (Modernization) ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่ง ให้มีความทันสมัย เพราะสังคมที่เปลี่ยนไป และเศรษฐกิจที่พัฒนาขึ้น หลายกฎเกณฑ์เริ่มล้าสมัย และไม่ตอบสนองต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น เรื่องอายุความที่ไม่ทันต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป หรือการคุ้มครองผู้ค้ำประกันรายบุคคล นอกจากนี้ยังมีช่องว่างของกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมธุรกรรมรูปแบบใหม่ เช่น สัญญาบริการ (Service Contracts) สัญญาการเช่าแบบลีสซิ่ง (Financial Lease) สัญญาระยะยาว (Long-term Contracts) ข้อตกลงตามเงื่อนไขมาตรฐาน (Standard Terms) ซึ่งศาลยังจำเป็นต้องตอบสนองต่อแนวคิดทางปรัชญาและแนวคิดทางกฎหมายสมัยใหม่ เช่น การคำนึงถึงความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้กฎหมายสะท้อนความเป็นธรรม ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

The third aim is Harmonization or input from comparative law research. The wording of consultation no. 88 did not make this clear. However, academics have keen concerns about revisions in other jurisdictions, international instruments (e.g., CISG, UNIDROIT), and local harmonization works (DCFR, European Principles of Contract Law). Preparatory scholarly works responding to MOJ's (2006) announcement, with input from comparative law research, were referred to in the deliberations in the LC Subcommittee. This includes proposals by 3 groups

of academics, with different scopes, based on comparative law research, one on prescription, one on contracts and obligations, and one on all 3 books of the JCC. Therefore, the Harmonization is the third aim of the background of the JCC reform align contract law with the international instruments.

วัตถุประสงค์ที่สามคือ การทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Harmonization) หรือการศึกษาจากกฎหมายเปรียบเทียบ วัตถุประสงค์ดังกล่าว ไม่ได้ถูกระบุไว้ชัดเจนในคำปรึกษาที่ 88 อย่างไรก็ดี นักวิชาการได้ให้ความสำคัญแก่การคำนึงถึงการแก้ไขกฎหมาย ให้สอดคล้องกับเขตอำนาจศาลอื่น หรือตราสารระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ (CISG) หรือหลักการของ UNIDROIT เกี่ยวกับสัญญาการค้าระหว่างประเทศ และการทำให้กฎหมายเป็นมาตรฐานเดียวกัน ในระดับท้องถิ่น เช่น กรอบงานกฎหมายสัญญาทั่วไปของยุโรป (DCFR – Draft Common Frame of Reference) หลักการสัญญาของยุโรป (European Principles of Contract Law) การศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ ได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการพิจารณาปฏิรูปกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น ตั้งแต่ ค.ศ. 2006 และกลายเป็นประเด็นสำคัญในการอภิปรายในคณะอนุกรรมการ การทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Harmonization) ยังรวมถึงข้อเสนอจากกลุ่มนักวิชาการ 3 กลุ่ม ซึ่งทำการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ โดยมีขอบเขตที่แตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มที่ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับอายุความ กลุ่มที่ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาและหนี้ และกลุ่มที่ศึกษากฎหมายทั้ง 3 บรรพ ของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ดังนั้นการทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Harmonization) จึงเป็นวัตถุประสงค์ที่สามของการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ใน ค.ศ. 2017 เพื่อให้กฎหมายสัญญาของญี่ปุ่น สอดคล้องกับตราสารกฎหมายระหว่างประเทศ และมาตรฐานสากล เช่น CISG และหลักการของ UNIDROIT

Next is the Specific issues, the 2017 revision introduces the significant changes in various aspects of the contracts and obligation law, including 40 subjects & 200 items in the final outline of the revision, approved and presented to the Minister of Justice by the LC. In general, there are several categories of items. The first one is Stipulating case law rules and established doctrines into JCC. This announces transparency by codifying the rule that has been developed from the case law and establishing a doctrine over the years to ensure that these rules are clearly stated in JCC and accessible for everyone, not only for expert lawyers.

ประเด็นต่อไปคือ เรื่องประเด็นพิเศษ ในการปฏิรูป ค.ศ.2017 ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ในหลายแง่มุมของกฎหมายสัญญาและหนี้ ซึ่งรวมถึง 40 ประเด็นหลัก และ 200 ประเด็นย่อย ในเค้าโครงร่างสุดท้ายของการแก้ไข และได้รับการอนุมัติจากคณะอนุกรรมการ ก่อนเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยทั่วไปแล้ว มีหลายหมวดหมู่ของประเด็นที่ต้องแก้ไข ประการแรกคือ การบัญญัติกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) และหลักการต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายแพ่ง เพื่อ

แสดงถึงความโปร่งใสของการประมวลกฎเกณฑ์ ที่ถูกพัฒนาจากกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) และก่อตั้งหลักการที่ใช้มายาวนาน เพื่อกฎเกณฑ์ที่เคยมี เฉพาะในคดีจะถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และทุกคนสามารถเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักกฎหมาย

Second Updating the provisions according to the change in social or business situations. Modernization involved updated rule for the current social and business demand for example enhance the protection of the individual guarantor and new types of torts such as sabotage.

ประการที่สอง เรื่องการปรับปรุงกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการทางสังคมและธุรกิจในปัจจุบัน การปรับให้ทันสมัย ยังรวมถึงการปรับปรุงกฎเกณฑ์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของธุรกิจในปัจจุบัน เช่น การเพิ่มความคุ้มครองสำหรับผู้ค้ำประกันรายบุคคล และบัญญัติความรับผิดทางละเมิดใหม่ เช่น การก่อวินาศกรรม (Sabotage)

The third one is filling the lacunas. Modernization also included filling the gap in the law with no specific rules. These ensure that JCC remains comprehensive and develop to contemporary for the legal need. There are also several items which may involve unique approach that harmonization involved. On the other hand, there are subjects and items dropped during the deliberations. You could see that in the beginning there are 500 items and it dropped to 200 items at the GA process.

ประการที่สาม การทำให้กฎหมายทันสมัย (Modernization) ยังหมายถึง การเติมเต็มช่องว่างทางกฎหมาย (Lacunas) ที่กฎหมายเดิม ไม่มีข้อกำหนดเฉพาะเจาะจง ซึ่งช่วยให้ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นยังคงครอบคลุมและพัฒนา ให้สอดคล้องกับความต้องการทางกฎหมายในยุคปัจจุบัน ซึ่งยังมีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน (harmonization) และในทางกลับกัน ก็มีประเด็นที่หล่นหายไปในระหว่างกระบวนการพิจารณา จะเห็นได้จากการที่ในระยะแรกมีมากกว่า 500 ประเด็น และไม่ได้รับการพิจารณาจนเหลือเพียง 200 ประเด็น ที่ยื่นต่อชั้นของที่ประชุมใหญ่

Next is Specific Issues Stipulating case law rules and established doctrines into JCC for instance Mental Capacity It is a well-established case law rule: If the person making a juridical act did not have mental capacity when manifesting the relevant intention, the juridical act is void. This rule is in approach.

ประการถัดมาของประเด็นพิเศษที่บัญญัติกฎหมาย ที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) และก่อตั้งหลักการในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ยกตัวอย่างเช่น ความสามารถด้านจิตใจ (Mental Capacity) ซึ่งเป็นหลักการจากกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) ที่ได้รับการยอมรับ

ซึ่งกำหนดว่า หากบุคคลทำนิติกรรม โดยปราศจากความสามารถด้านจิตใจ ในขณะที่แสดงเจตนา เพื่อทำการทางนิติกรรม นิติกรรมนั้นจะเป็นโมฆะ

Another example is leases there has been numbers of case law for leases rules for instance Lessee's Obligation of Restoration: The lessee has an obligation to restore the leased thing when the lease is terminated for any damage caused during the lease. But this is not extending to any wear of the thing caused by the ordinary manner of using and making profit from it nor any aging degradation of the thing. The duty does not arise when the damage was caused due to grounds not attributable to the lessee. These case laws are developed by the court and now there are in the JCC.

ตัวอย่างอีกประการคือ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสัญญาเช่า (Leases) ซึ่งมีกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) หลายคดีที่วางหลัก เรื่องสัญญาเช่า เช่น หน้าที่ของผู้เช่าในการคืนทรัพย์สินที่เช่า เมื่อสัญญาเช่าสิ้นสุดลง ผู้เช่ามีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สิน ในสภาพที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม หน้าที่นี้ไม่รวมถึงความเสื่อมสภาพของทรัพย์สิน จากการใช้งานปกติ หรือความเสื่อมสภาพ อันเกิดจากอายุการใช้งาน นอกจากนี้ ผู้เช่าไม่ต้องรับผิดชอบ หากความเสียหายเกิดขึ้นจากเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือไม่ใช่ความผิดของผู้เช่า หลักการเหล่านี้ถูกใช้มาอย่างต่อเนื่องโดยศาล และปัจจุบันได้รับการบัญญัติลงในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น อย่างเป็นทางการ

Another example is detailed rules of security deposit definition return of the deposit, amount of the return and mechanism of the deduction in case of lawful assignment of lease by the lessee, in case of the transfer of the title in the leased thing, and in case of the non-performance by the lessee. These case laws are also developed by the court and now there are in the JCC.

ตัวอย่างอีกประการคือ การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับเงินประกัน (Security Deposit) เพิ่มเติม โดยกำหนดคำจำกัดความของเงินประกัน การคืนเงินประกัน จำนวนเงินที่สามารถคืนได้ และกลไกการหักเงินประกัน ในกรณีที่มีการโอนสิทธิการเช่า โดยชอบด้วยกฎหมายโดยผู้เช่า กรณีมีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่า และกรณีที่ผู้เช่าไม่ปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งในอดีตเป็นประเด็นที่ถูกกำหนด โดยแนวคำพิพากษาของศาล แต่ไม่ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ปัจจุบันหลักเกณฑ์เหล่านี้ ได้รับการบัญญัติลงในประมวลกฎหมายแพ่งแล้ว

Another example is the Assignment of future claims (yet to arise) declare the assignability of future claims declare the publicity can be achieved in the same method of assignment of the existing claims clarify the mechanism the assignee by operation of law acquires the claim when it arises. However, there is no provision as to the boundary of such

assignment (left to the general principle of the public policy) nor effect in case of insolvency of the assignor.

ตัวอย่างอีกประการคือ การโอนสิทธิเรียกร้องในอนาคต (ที่ยังไม่เกิดขึ้น) ซึ่งกำหนดให้สามารถโอนสิทธิเรียกร้องในอนาคตได้ หรือการกำหนดว่าสามารถโฆษณาสู่สาธารณะได้ ด้วยวิธีเดียวกับการโอนสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่เดิม และกำหนดกลไกที่ผู้รับโอน จะได้รับสิทธิเรียกร้องโดยอัตโนมัติ เมื่อสิทธิเรียกร้องนั้นเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับขอบเขตของการโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าว โดยปล่อยให้เป็นไปตามหลักทั่วไปของนโยบายสาธารณะ และไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผลของการโอนสิทธิเรียกร้อง ในกรณีที่ผู้โอนล้มละลาย

Second category is Updating the provisions according to the change in social or business situations. For Example, Extinctive prescription abolish the complicated short-term (1-3 years) extinctive prescriptions which differ according to occupation (ex. doctor, lawyer...) and simplify the period of the prescriptions renumeration of doctor-3 years; lawyer-2 years what about certified accountant? wholesaler, retailer (sale)-2 years; carrier (transportation)-1 year.

These are unnecessary complicated prescriptions, so the JCC abolish the complicated prescription and replace with one general prescription with 10 years from the time the right is exercisable. However, when the obligor comes to know its right is excisable the prescription will be 5 years. And we also abolish commercial extinctive prescription

หมวดที่สองคือ การปรับปรุงบทบัญญัติตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือสถานการณ์ทางธุรกิจ ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอายุความการบังคับสิทธิ โดยได้มีการยกเลิกอายุความระยะสั้นกล่าวคืออายุความ 1 - 3 ปี จากเดิมที่มีความซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามอาชีพ เช่น แพทย์ ทนายความ ฯลฯ เพื่อทำให้สามารถบังคับใช้อายุความง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น ระยะเวลาเรียกร้องค่าตอบแทนของแพทย์ มีอายุความ 3 ปี ทนายความ 2 ปี ขณะที่นักบัญชีรับอนุญาต ไม่มีการกำหนดอายุความไว้ ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก มีอายุความรับผิด 2 ปี ผู้ให้บริการขนส่ง 1 ปี ซึ่งเป็นระบบอายุความที่มีความซับซ้อน โดยไม่จำเป็น

ดังนั้นประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นจึงได้ยกเลิกอายุความที่ซับซ้อนเหล่านี้ และกำหนดอายุความทั่วไปเป็น 10 ปี นับจากเวลาที่สิทธิสามารถใช้บังคับได้ อย่างไรก็ตาม หากลูกหนี้รับรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกร้องที่สามารถใช้บังคับได้ อายุความจะลดลงเหลือ 5 ปี นอกจากนี้ ยังได้ยกเลิกอายุความในทางพาณิชย์ด้วย

Second is the Statutory interest rate, In the past it was fixed rate of annual 5 % and in case of commercial claims 6 % there is gross disparity from the market [w/ very low interest rate] so the rule is change to variable interest rate according to the market situations starting

with 3%, reexamined every 3 years. And we also abolishing commercial rate and unifying the statutory rate.

ประการที่สอง อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย ในอดีตได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยคงที่ จำนวน 5% ต่อปี และในกรณีของหนี้ทางพาณิชย์ มีอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ 6% ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างอย่างมาก เมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ยในตลาด ที่ต่ำมาก ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น จึงเปลี่ยนไปใช้ระบบอัตราดอกเบี้ยแบบผันแปรตามสภาวะตลาด โดยเริ่มต้นที่ 3% และมีการทบทวนทุก ๆ 3 ปี นอกจากนี้ยังได้มีการยกเลิกอัตราดอกเบี้ยทางพาณิชย์ และรวมอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

Third is Assignment of claims. Anti-assignment clause was treated in case law as having in-rem effect, i.e. makes the assignment void unless the assignee does not know the clause without gross negligence. The treatment comes to be an obstacle to utilize the claims for financing or credit enhancement. So now the case law has been changed by the revision, Anti-assignment clause does not make the assignment void. It only gives defense to the obligor of the claim to refuse performance to the assignee and perform to the assignor, to assure the benefit of the obligor to fix the person to whom the obligor performs, thus reducing extra cost and error.

ประการที่สามคือ การโอนสิทธิเรียกร้อง จากเดิมข้อกำหนดห้ามโอนสิทธิ (Anti-assignment clause) ถูกตีความตามแนวคำพิพากษาว่า มีผลในเชิงทรัพยสิทธิ กล่าวคือ หากมีข้อกำหนดห้ามโอนสิทธิเรียกร้อง และผู้โอนฝ่าฝืนข้อกำหนดนั้น การโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวตกเป็นโมฆะ เว้นแต่ผู้รับโอนสิทธิ จะไม่ทราบถึงข้อกำหนดดังกล่าว โดยปราศจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

อย่างไรก็ตาม การตีความนี้กลายเป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิ เรียกร้องเป็นหลักประกันทางการเงิน หรือเพื่อเพิ่มเครดิต ดังนั้นในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งครั้งนี้ ข้อกำหนดห้ามโอนสิทธิเรียกร้อง จะไม่ทำให้การโอนสิทธิเรียกร้องเป็นโมฆะอีกต่อไป แต่จะให้สิทธิแก่ลูกหนี้ของสิทธิเรียกร้อง ในการปฏิเสธการชำระหนี้แก่ผู้รับโอน และสามารถชำระแก่ผู้โอนเดิม ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของตนแทนได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของลูกหนี้ ให้สามารถกำหนดแน่ชัดว่า ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้ใด ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น

Another example is the Protection of individual guarantor. Loan practices used to rely on the individual guarantor available professional guarantor heavy and unexpected burdens on the individuals. Now the law requisite of maximum amount in any type of revolving guarantee. In case of business-related obligations required notarized document to declare the intent to guarantee, prior to the conclusion of the guaranteed contract. The principal obligor’s duty to disclose its assets, incomes, existing obligations, other collaterals

etc. to the guarantor to be -- failure gives the guarantor the rescission right if the oblige knew or could have known the failure.

ตัวอย่างอีกประการคือ การคุ้มครองผู้ค้ำประกันรายบุคคล ในอดีต การปล่อยสินเชื่อ มักพึ่งพาผู้ค้ำประกันรายบุคคล และส่งผลให้ผู้ค้ำประกัน ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปต้องรับภาระที่หนักเกินควร และไม่สามารถคาดหมายได้

กฎหมายฉบับใหม่ จึงได้กำหนดให้ต้องระบุจำนวนหนี้สูงสุด ในกรณีการค้ำประกันแบบวงเงินหมุนเวียนทุกประเภท นอกจากนี้หากเป็นหนี้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ต้องมีเอกสารที่ได้รับการรับรองโดยเจ้าพนักงาน (notarized document) ซึ่งแสดงเจตนาค้ำประกันก่อนการทำสัญญาค้ำประกัน

นอกจากนี้ ลูกหนี้ชั้นต้น มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน รายได้ หนี้สินที่มีอยู่ และหลักประกันอื่น ๆ ให้แก่ผู้ค้ำประกัน หากลูกหนี้หลักไม่ปฏิบัติตาม และเจ้าหนี้รู้ หรือควรรู้ ถึงการไม่เปิดเผยข้อมูล ผู้ค้ำประกันมีสิทธิเลิกสัญญาค้ำประกันได้

Next is Filling lacunas & unique way. I would like to start with the standard terms of contract. This is the most disputed issue. Thus, there is no strong support from the business to stipulate rules on the standard terms of contract, rather objections. While academics thought that there is No assurance of the effectiveness of the terms. The business thought that the Practice well established, no need for extra “regulations”.

ลำดับต่อไปคือ การเติมเต็มช่องว่างทางกฎหมาย (Filling lacunas) และแนวทางที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งดิฉันขอเริ่มจาก เงื่อนไขมาตรฐานของสัญญา (Standard Terms of Contract) ซึ่งเป็นประเด็นที่มีข้อโต้แย้งมากที่สุด เนื่องจากไม่มีการสนับสนุนอย่างเข้มแข็งจากภาคธุรกิจ ในการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขมาตรฐานของสัญญา กลับมีแต่เสียงคัดค้าน ขณะที่ฝ่ายนักวิชาการมองว่า ไม่มีหลักประกันถึงประสิทธิภาพของเงื่อนไขดังกล่าว ในทางกลับกัน ภาคธุรกิจเชื่อว่าแนวปฏิบัตินี้ ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพิ่มเติม

So, there is the different opinions between academics and businesses, and also among businesses. There is support from new business, such as e-commerce platformer and in the last stage there is a support from traditional business, such as insurance and banking industry, if with provisions of unilateral modifications. So, there is a new provision, but the standard terms of contract can observe rules stipulated in many jurisdictions and international instruments [rather in similar ways] rather unique provisions on the disclosure of terms and on the unilateral modification.

ดังนั้น จึงเกิดความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างฝ่ายนักวิชาการและภาคธุรกิจ รวมถึงความเห็นที่แตกต่างกันภายในภาคธุรกิจเอง กล่าวคือ ธุรกิจใหม่ เช่น แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ สนับสนุนการกำหนด

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขมาตรฐานของสัญญา ขณะที่ในช่วงท้ายของกระบวนการธุรกิจแบบดั้งเดิม เช่น อุตสาหกรรมประกันภัยและธนาคาร ก็ให้การสนับสนุนหากมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการแก้ไขเงื่อนไขโดยฝ่ายเดียว

ดังนั้นประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น จึงมีบทบัญญัติใหม่เกี่ยวกับเงื่อนไขมาตรฐานของสัญญา ซึ่งสะท้อนถึงกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ในเขตอำนาจศาลต่าง ๆ และตราสารระหว่างประเทศ ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในเรื่อง การเปิดเผยเงื่อนไขของสัญญาและการแก้ไขเงื่อนไขโดยฝ่ายเดียว

Lastly, I would like to say about the proposals left undone, because no consensus (or compromise) reached ex. profit-exploitation or excessive benefit taking (void), consumer contracts, interpretation of contracts, change of circumstances, consideration of disparities in application of general principles (good faith etc.), service contracts, financial leases, long-term transactions that is the new type of transactions ... and so on, and so on ...

ประการสุดท้ายนี้ ดิฉันขอกล่าวถึง ข้อเสนอที่ไม่ได้รับการดำเนินการต่อ เนื่องจากไม่สามารถบรรลุฉันทามติ หรือข้อตกลงประนีประนอมได้ เช่น กรณีการแสวงหาผลกำไรเกินควร หรือการได้ประโยชน์มากเกินไปจนไม่เป็นธรรม (ให้สัญญาเป็นโมฆะ) สัญญาผู้บริโภค การตีความสัญญา การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การพิจารณาความไม่เท่าเทียมกันในการใช้หลักการทั่วไป (เช่น หลักสุจริต) สัญญาการให้บริการ สัญญาเช่าลีสซิ่ง (financial leases) ธุรกรรมระยะยาว ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกรรมใหม่ เป็นต้น

Finally, I would like to talk about the follow-ups. Many items left for further development of interpretation of the JCC and case laws. Some are taken up in the following legislative work

ประเด็นสุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกล่าวถึงกระบวนการติดตามผล (follow-ups) หลายประเด็นถูกปล่อยให้เป็นไปตามการพัฒนา จากแนวทางการตีความประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น และจากกฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาล (case law) และบางประเด็นได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณา ในกระบวนการออกกฎหมายในลำดับถัดไป

ex.1 Revision of Consumer Contract Act and disclosure of the standard terms. It was dropped in 2017's revision. However, In 2022, the Consumer Contract Act was revised and it was stipulated that the business must endeavor to give necessary information to the consumers to exercise the right to demand the disclosure of the details of the standard terms, when soliciting consumers to enter into a consumer contract. This is the supplementary for the new provision in the JCC.

ตัวอย่างแรก การแก้ไขพระราชบัญญัติสัญญาผู้บริโภค และการเปิดเผยเงื่อนไขมาตรฐาน แม้ประเด็นนี้จะไม่ได้รับการแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งเมื่อ ค.ศ. 2017 แต่ใน ค.ศ. 2022 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสัญญาผู้บริโภค ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องพยายามให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้บริโภค เพื่อให้

สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้เปิดเผยรายละเอียดของเงื่อนไขมาตรฐานได้ ในกรณีที่มีการชักชวนให้ผู้บริโภคทำสัญญาผู้บริโภค การแก้ไขดังกล่าวถือเป็นมาตรการเสริม สำหรับบทบัญญัติใหม่ในประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น

ex.2 Ongoing revision of secured transactions and the effect of future assignment of claims for security purpose in case of assignor's insolvency. Range of effective assignment of future claims in case of the insolvency of the assignor. Secured transactions law reform is ongoing by involving assignment of claims including receivables for security purposes. One of the issues is the effect of the security assignment of future claims in case of the assignor's insolvency.

ตัวอย่างที่ 2 : การแก้ไขกฎหมายธุรกรรมที่มีหลักประกัน และผลของการโอนสิทธิเรียกร้องในอนาคต เพื่อวัตถุประสงค์ในการค้ำประกัน ในกรณีที่ผู้โอนล้มละลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขอบเขตของการโอนสิทธิเรียกร้องในอนาคต ที่มีผลบังคับใช้ในกรณีที่ผู้โอนล้มละลาย ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของการปฏิรูปกฎหมายธุรกรรมที่มีหลักประกันที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ การปฏิรูปนี้เกี่ยวข้องกับการโอนสิทธิเรียกร้อง รวมถึงการได้รับชำระหนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการค้ำประกัน หนึ่งในประเด็นที่พิจารณา คือ ผลของการโอนสิทธิเรียกร้องในอนาคต เพื่อค้ำประกัน เมื่อผู้โอนเข้าสู่ภาวะล้มละลาย

The interim draft proposals (outline) were publicized in January 2023, for public comments. The 4 alternatives are shown in the interim draft proposals. The subcommittee completed in January 2025 and submitted the draft outline to the general assembly of LC which approved the outline and submitted it to the Minister of Justice. It is expected that a bill of a special act will be presented to the Diet soon.

โดยมีการเผยแพร่ร่างข้อเสนอเบื้องต้น (ร่างเค้าโครง) เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2023 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณะ ซึ่งมีทางเลือก 4 แนวทางในร่างข้อเสนอดังกล่าว ต่อมาคณะอนุกรรมการได้ดำเนินการเสร็จสิ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 2025 และส่งร่างเค้าโครงการแก้ไขกฎหมาย ไปยังที่ประชุมใหญ่ของที่ปรึกษากฎหมาย ซึ่งได้ให้ความเห็นชอบ และส่งต่อร่างดังกล่าว ไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม คาดว่า ร่างกฎหมายฉบับพิเศษเกี่ยวกับเรื่องนี้จะถูกนำเสนอต่อรัฐสภา ในเร็ว ๆ นี้

As for the Civil Code, torts and property rights remain. Regarding property rights, amendments have already been made in 2021 in the wake of the 'owners unknown land' issue, and in particular, the provisions on property rights have been amended. Major amendments to the Inheritance Act took place in 2018, and there are also sequential amendments to family law. So, the future work is continuing.

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่ง บทบัญญัติในส่วนของละเมิดและทรัพย์สินยังคงเดิม ในส่วนของทรัพยสิทธิ มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปแล้วใน ค.ศ. 2021 อันเป็นผลมาจากปัญหา “ที่ดินที่ไม่ทราบเจ้าของ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สิน นอกจากนี้ ยังมีการแก้ไขกฎหมายมรดกครั้งใหญ่ ใน ค.ศ. 2018 และกฎหมายครอบครัว ก็กำลังได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ดังนั้น งานปฏิรูป จึงยังคงดำเนินต่อไปในอนาคต

I would like to completely remark. The reform of the JCC represents the modernization of the private law system by codifying established case law, updating the alternative provisions, and harmonizing legal principles with international treaties. Additionally, the transparency and fairness revisions. The new rules are expected to provide greater legal certainty and accessibility to businesses, consumers, and legal experts. That is the end of my presentation. Thank you for your kind attention.

สุดท้ายนี้ดิฉันขอสรุปเพิ่มเติมอีกครั้ง การปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น แสดงให้เห็นถึงการทำให้ระบบกฎหมายเอกชนทันสมัย ผ่านการประมวลกฎหมายที่เกิดจากแนวคำพิพากษาของศาล (case law) การปรับปรุงบทบัญญัติให้ทันสมัย และการทำให้หลักการทางกฎหมายเป็นมาตรฐานเดียวกันกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศ นอกเหนือจากนี้ยังเป็นการปฏิรูปที่โปร่งใสและเป็นธรรม กฎเกณฑ์ใหม่ได้รับความคาดหมายว่าจะก่อให้เกิดความมั่นคงแน่นอนทางกฎหมาย และทำให้ภาคธุรกิจ ผู้บริโภค และนักกฎหมายสามารถเข้าใจได้ ดิฉันขอจบการนำเสนอแต่เพียงเท่านี้ ขอบคุณสำหรับการรับฟังค่ะ

.....

กิจกรรมที่ 6 Panel Discussion + Q&A

คุณเพียงพนอ บุญกล่ำ	รองกรรมการผู้จัดการใหญ่สำนักที่ปรึกษากฎหมาย ปตท.
คุณสงคราม สกุลพราหมณ์	อุปนายกฝ่ายบริหาร สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
คุณสุเมธ ออศิริวิกรณ์	ทนายความหุ้นส่วนและกรรมการ บริษัท Baker McKenzie

ดำเนินรายการโดย

รองศาสตราจารย์ ดร.นิลุบล เลิศนุวัฒน์	กรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<u>ช่วงเสวนา เรื่อง “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ”</u>

รศ. ดร.นิลุบล: กราบสวัสดีท่านวิทยากรทั้งสามท่านนะคะ และสวัสดีท่านผู้เข้าร่วมการเสวนาวันนี้ทุกท่านค่ะ วันนี้ในช่วงบ่าย เป็นการเสวนาที่เรียกได้ว่า ดิฉันในฐานะผู้ดำเนินรายการเอง ก็รอคอยที่จะฟังมาก ๆ เหมือนกัน หัวข้อในวันนี้เป็นเรื่องของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กับอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ ซึ่งก็ได้วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาก ๆ ทั้งสามท่านมาร่วมเวทีในการเสวนา ในวันนี้ด้วยค่ะ

รูปแบบในการเสวนาในวันนี้ เป็นรูปแบบของการถามตอบ ด้วยว่า ทางทีมเตรียมคำถามประมาณสัก 5 - 6 คำถาม จะสอบถามท่านวิทยากร ก็ในแต่ละคำถาม จะขอถามท่านวิทยากรสักสองท่าน แต่ถ้าหากว่าอีกท่านหนึ่ง ประสงค์ที่จะให้ข้อมูลเพิ่มเติม ก็สามารถเรียนเชิญได้ เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา ขออนุญาตเริ่มเลย

ในวันนี้ค่ะ โครงการที่เราพูดกันทั้งหมด เป็นเรื่องของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงอยากจะขอสอบถามท่านวิทยากรว่า ในมุมมองของท่าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีการแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งก็ไม่ได้แก้บ่อยมาก ความจริงก็แก้ได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ละท่านคิดว่าการแก้ไขแต่ละครั้งก่อให้เกิดประโยชน์ หรือส่งผลกระทบในทางธุรกิจอย่างไรบ้าง ในรอบแรกขอเรียนเชิญ คุณเพียงพนอ ก่อนค่ะ

คุณเพียงพนอ : ขอสวัสดีทุกท่านนะคะ ก่อนอื่นก็ต้องขอว่า เป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มา เรียกว่าแชร์ประสบการณ์ แล้วก็สำหรับตัวเอง เนื่องจากว่าเคยอยู่ Law firm มายาวนาน 30 กว่าปี แล้วก็มาอยู่ที่ ปตท. ได้ประมาณสักเจ็ดปี เกือบอีกเก้าเดือน เพราะฉะนั้นจริง ๆ ก็ต้องบอกว่า มุมมองจากอดีตกับปัจจุบัน ก็แตกต่างกันไปเยอะ เมื่อวันจันทร์ ก็พึ่งครบสองวาระ สำหรับการเป็นประธานสหกรณ์ออมทรัพย์ ก็ได้มีอีกมุมมองหนึ่งเหมือนกัน เพราะว่าสมาชิกหนึ่งหมื่นหกพันคน เรื่องที่เราเกี่ยวข้องก็จะเป็นอีกแบบหนึ่ง เลย จะต้องขอเกริ่นว่า วันนี้ขออนุญาตกล่าวถึงสองเรื่อง หนึ่งก็คือ ให้ความเห็นในนามส่วนตัวเลย ไม่เกี่ยวกับ

องค์กรที่สังกัด ต้องขอ Disclaim ไว้ก่อน ข้อที่สอง ก็คือว่าต้องเกริ่นด้วยคำว่า ด้วยความเคารพ เพราะว่าต่อไปนี้จะเป็นความเห็นที่คิดว่า อยากจะให้นำไปพิจารณา แล้วก็ลองดูว่าเราจะทำอะไรกับเรื่องนี้ได้

จากหัวข้อเลยแล้วกันนะคะ Looking back แล้วก็ Looking ahead คือถามว่าที่ผ่านมา ที่มีการแก้ไข ได้มีอะไรที่เป็นนัยสำคัญหรือเปล่า ขออนุญาตกลับไปว่า เราค่อนข้างจะติดอยู่กับรูปแบบ มากกว่าเนื้อหาคือ Form over substance และนั่น เป็นปัญหาที่เรากำลังจ่ายต้นทุนในเวลานี้ ก็คือเรากำลัง Pay the price หลายคนอาจจะได้ยินว่า ตอนนี้ดูเหมือนว่าประเทศไทยเรา กำลังก้าวสู่การเป็นรัฐล้มเหลว (Failed state) ไม่ได้เกินจริงค่ะ เราดูจากทุก ๆ เรื่อง เพราะฉะนั้น ถามที่บอกว่าเป็นการติดอยู่กับรูปแบบมากกว่าเนื้อหา (Form over substance) เช่นอะไรบ้าง ขอยกตัวอย่างเลยแล้วกัน ซึ่งคิดว่าอันนี้ทุกคนอาจจะคุ้นเคยกับเรื่องนี้ดี เรื่องกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท เราเปลี่ยนจากผู้เริ่มก่อการ 7 คน เป็น 3 คน เป็น 2 คน ถามว่าจริง ๆ ช่วยอะไรได้บ้าง ก็ลดจำนวนคน ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Start-up) จากที่ Hot จนตอนนี้ฝ่อไปแล้ว เรายังไม่ได้แก้กฎหมาย ถูกไหมคะ เพราะฉะนั้น เรื่องนี้คือตัวอย่างที่เรียกว่าชัดเจน แล้วก็ความล่าช้า ไม่ใช่แค่เรื่องความไม่ยุติธรรมอย่างเดียว แต่ว่ายังส่งผลกระทบกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

เพราะฉะนั้นถามว่า ถ้าเราใช้หลักง่าย ๆ เลย ว่ากฎหมายหุ้นส่วนบริษัทนี้ ก็คือหนึ่งในบรรพ 3 เอกเทศสัญญา แปลว่าจริง ๆ แล้ว คือข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา ระหว่างผู้ถือหุ้น ถามว่าทำไมถึงจะแตกต่างไปจากสิ่งที่เราเขียน เมื่อร้อยปีไม่ได้ล่ะ มันต้องต่างได้สิ ทำไมเราคิดกันนานจังเรื่องนี้ ทำไมถึงไม่สามารถมีหุ้นที่เราแบ่งได้เป็น Class หลายประเภท อันนี้คือแค่ตัวอย่างว่า ปัญหานี้กระทบยังไงบ้าง

แต่เรื่องที่จะชมก็มีนะคะ เดี๋ยวก็คิดว่ามาตำหนิอย่างเดียว เรื่องที่จะชม ก็คือ เราก็มีเรื่องที่เรียกว่าแก้ไขแล้ว น่าจะถือว่าก้าวหน้ามาก ๆ เช่น เรื่องของการสมรสเท่าเทียม อันนี้คือสิ่งที่บอกว่า บางเรื่องมันก็คือเข้าแนวในเรื่องของ ESG (Environment, Social, และ Governance) เลย ก็เป็นความทันสมัย แล้วก็น่าจะเป็นมิติใหม่อันดี สิ่งที่ยังไม่ได้เห็น แล้วก็คิดว่าก็คงอยากจะฝากคณะทำงานดู ในเรื่องของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จริง ๆ ก่อนอื่นต้องชมว่า ผ่านมา 100 ปีแล้ว ถ้าจะถามว่าในจำนวนกฎหมายที่เขียนได้ดี ประมวลแพ่งและพาณิชย์ คือตัวอย่าง เราไม่ค่อยมีปัญหากับตัวบทของประมวลแพ่งสักเท่าไหร่ส่วนตัว มีปัญหากับกฎหมายที่เขียนในช่วงหลัง ๆ เพราะว่า พอยิ่งละเอียดมากเท่าไหร่ ยิ่งเกิดปัญหามากเท่านั้น ในข้อที่หนึ่ง

ข้อที่สองก็คือ คงต้องฝากอาจารย์นิติศาสตร์ค่ะ ถ้าถามบอกว่าเรามีมาตราที่ต้องแก้เยอะแยะนะคะ นาน ๆ จะได้หยิบประมวลมาแบบนี้ คือ ปกติเราก็จะใช้แล้วก็ Google แล้วก็ Check ง่าย ๆ แต่พอหยิบขึ้นมาถาม บอกว่าถ้าแก้มาตราไหนไม่ได้เลย ฝากอาจารย์แก้มาตราเดียวก็ได้ค่ะ เรื่องการตีความค่ะ คือเราถกเถียงกันเรื่องนี้เยอะมาก ๆ ว่าเราต้องเริ่มจากตัวอักษรก่อนใช่ไหม ถ้าตัวอักษรตีความได้แล้ว ไม่ต้องไปดูเจตนารมณ์มันไม่ใช่นะคะ และนั่นคือปัญหาของ ถ้าเราไปดูคำพิพากษาโดยเฉพาะ ในคำพิพากษาศาลใหม่ ๆ นี้ เรางงค่ะว่าคนใช้กฎหมายหรือว่าหน่วยงานองค์กรอิสระใช้กฎหมาย โดยไม่มีที่มาที่ไปได้ยังไง ในเมื่อวัตถุประสงค์ของกฎหมาย มันต้องมีความสำคัญ ทำไม ป.ป.ช. ถึงกำหนดว่า เราต้องยื่นบัญชีทรัพย์สิน เพราะมีวัตถุประสงค์มา

จากเรื่องต่อต้านการทุจริตถูกไหมคะ เพราะฉะนั้น เขาก็ ที่มาก็คือว่า ถ้าคุณอธิบายไม่ได้ว่าทรัพย์สินมันงอกเงยมายังไง อันนี้ก็มีปัญหาละ ไม่ใช่เป็นการตรวจแบบ เราจะต้องทำบัญชีทรัพย์สินให้มันครบถ้วน ทุกบาททุกสตางค์ แล้วก็ในที่สุด ก็กลายเป็นว่า ทำไมดัชนีความรับผิดชอบทางการเมืองขององค์กร (Corporate Political Responsibility - CPR Index) เราไม่ได้เพิ่มขึ้นเลย เราก็คะแนนตกลงเรื่อย ๆ จนเป็นอันดับที่ 100 แล้ว

เพราะฉะนั้น ก็คือว่า ถ้าถามว่า Looking back ประมวลแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้แย่มาก แต่แน่นอนว่า มีสิ่งที่เราจำเป็นจะต้องมีการอัพเดตตามสภาพการณ์หลายอย่างที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของดิจิทัล กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลก็ดี หรือว่าเรื่องที่บริบทเปลี่ยน คริปโทเคอร์เรนซี อะไรต่าง ๆ ที่ทำให้เราจำเป็นจะต้องแก้ไข ส่วนตัวก็เชื่อว่า ทุกวิกฤตมันจะทำให้เกิดการปรับตัว แล้วก็การแก้ไขที่ดี ถ้าเรายอมรับว่า มันคือวิกฤต หรือว่ายอมรับว่า นั่นคือปัญหา การเปลี่ยนแปลงครั้งแรกในวงการกฎหมาย หรือว่า Law firm เกิดขึ้นหลังเหตุการณ์ต้มยำกุ้ง ทุกคนเดือดร้อนหมดเลย แล้วก็กฎหมายที่เรามี เราก็ไม่มีเรื่องฟื้นฟูกิจการ ตอนนั้นก็อยู่ Law firm แล้ว เราก็บอกว่าคุณต้องหยุดจ่ายเงิน เพราะว่า คุณปล่อยเลือดไหลทั้งตัวไม่ได้ แล้วก็มีหุ้นกู้ที่ออกไป มีข้อตกลงว่า คุณเป็นเจ้าหนี้ที่ยินยอมที่จะรับชำระหนี้ หลังจากเจ้าหนี้อื่น กฎหมายก็ไม่ได้เขียน ในที่สุด เราก็บอกว่า เราก็ดูว่ากฎหมายต่างประเทศ เขาใช้หลักการอะไร นี่ก็คือหลักการสัญญาปกติ กฎหมายไม่ได้ต้องเขียนทุกเรื่อง และไม่จำเป็นต้องเขียนทุกเรื่อง ถ้าเราเข้าใจว่า เจตนารมย์ในการเขียนเรื่องนี้ คืออะไร เบื้องต้นก็คิดว่าประมาณนี้ จริง ๆ พอเริ่มหยิบประมวลขึ้นมา ก็ไล่มาตราได้เลย ว่าควรจะแก้ที่ไหนค่ะ

รศ. ดร.นิลุบล : ขอบพระคุณค่ะ คุณสงครามคะ ในมุมเดียวกันว่าประมวลแพ่งก็ถูกใช้มา 100 ปีแล้วนะคะ มีจุดไหน ที่รู้สึกว่า เป็นจุดที่มีการแก้ไขแล้วส่งผลกระทบ หรือเป็นประโยชน์ ในการประกอบกิจการในส่วนไหนบ้างคะ

คุณสงคราม : สวัสดีทุกท่านนะครับ ในมุมมองแบบที่คุณเพียงพนอ ได้กล่าวไปแล้ว ผมก็เห็นด้วยนะครับ ทีนี้ ในมุมมองมา ว่าการแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นประโยชน์หรือกระทบต่อภาคธุรกิจอย่างไรบ้าง ในฐานะที่ผมเป็นทนายมานาน แล้วก็ผมเป็นทนายรุ่นเก่า คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ซึ่งทุกอย่างก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ตามการทำงาน บางครั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ทำให้ต้องตรากฎหมายขึ้นมา เช่น ยุคที่เศรษฐกิจเราแย่มากในตอนนั้น ก็ต้องแก้ไขกฎหมาย และเพิ่มพระราชบัญญัติบางอย่างขึ้นมา เช่น สัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์ เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม สามารถนำอสังหาริมทรัพย์ไปจำนองได้ ซึ่งเศรษฐกิจก็แย่ หรือในช่วงโควิด ก็ทำให้เกิดมีการ Work from home ซึ่งสมัยก่อนไม่มี ไปทำงาน ก็ต้องไปที่สถานที่ทำงาน ตอนนี้เราบอกว่าอยู่ที่บ้าน เราก็สามารถทำงานอยู่ที่บ้าน ทำงานได้ ก็เพราะอะไร เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เราต้องปรับให้ทันสมัยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

ถามว่าการปรับให้ทันสมัย มีประโยชน์หรือไม่ เช่น การฟ้องร้องด้วยระบบ e-Filing มีประโยชน์มาก แทนที่เราจะต้องไปเชียงใหม่ เราก็อยู่ที่กรุงเทพฯ ก็สามารถฟ้องได้ และไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง

ต้องไปค้างคืน ไปยื่นฟ้อง ไปสืบพยาน หรือไปที่นัดไต่สวนที่ศาล ซึ่งเรื่องนี้ ก็ทำให้เป็นประโยชน์แล้วตอนนี้ สมัยใหม่ก็สามารถที่จะสืบพยานออนไลน์ เช่น คดีที่ไม่มีข้อยุ่งยาก ก็เปิดโอกาสให้ที่สำนักงาน มีห้อง มีอะไรให้พร้อม แล้วก็สามารถที่จะสืบพยานออนไลน์ โดยไม่ต้องเสียเวลาไปศาลเลย เรื่องนี้ก็เป็นประโยชน์

ทนายรุ่นใหม่ ก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคเหมือนกัน ข้อสำคัญก็คือว่า การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ดิจิทัลมีความสำคัญ ในการที่เราสมควรจะต้องปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยี มิฉะนั้น เราก็ล้าสมัย ไม่สามารถไปใช้งานได้ อย่างที่สภาทนายความไม่ให้รับเงินสด เหมือนกับที่กระทรวงยุติธรรม เมื่อลงไปห้องอาหาร ถ้าคุณมีเงินสด แต่ไม่มีมือถือไปทานอาหาร ไม่ได้ เพราะเขาบอกว่า ไม่รับเงินสด ต้องสแกนคิวอาร์โค้ดที่สภาทนายทนายความบางท่านก็จะบอกว่า ผมไม่มี ผมใช้ไม่เป็น เรื่องนี้ก็เป็นปัญหาที่จะเกิดขึ้น เขาบอกว่า เป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพ เรื่องนี้ก็ระยะยาวจะขัดแย้งกัน

พูดถึงว่า การแก้ไขที่เป็นประโยชน์ อย่างเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่แก้ไข เมื่อฉบับที่ 21 เมื่อปี พ.ศ. 2558 ก็ทำให้คุ้มครองผู้บริโภคด้วย แล้วก็ชัดเจนขึ้น แต่การแก้ไขกฎหมายบางเรื่อง แก้ไขไปแล้ว แล้วก็ยังมีปัญหา เช่น สัญญาค้ำประกัน เราควรจะเป็นให้แบบสากลหรือไม่ หรือของเราจำกัดนู่น จำกัดนี่ ซึ่งเจตนาสัญญาค้ำประกัน นักศึกษาหรือนักกฎหมาย คงจะทราบดีแล้วว่า เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันก็ต้องรับผิดชอบเป็นลำดับ การแก้ไขว่าไม่ให้ผู้ค้ำประกันไปตกลง อย่างลูกหนี้ร่วม คล้าย ๆ สถาบันการเงินสามารถที่จะต่อรองได้กับหนี้ ถ้าคุณจะกู้ คุณเป็นผู้ค้ำประกัน ก็ยอมรับตรงนี้ ข้อต่อสู้ก็จะทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดกับ อย่างหนี้ร่วม ผิดกฎหมายใหม่ ใช้บังคับไม่ได้ เรื่องนี้ก็เป็นประโยชน์

แต่ว่าบางครั้งเรื่องนี้ ก็ไปเพิ่มภาระให้ผู้ประกอบธุรกิจ เช่น การจะฟ้องผู้ค้ำประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดนัด จะต้องบอกกล่าวผู้ค้ำประกันให้ทราบภายใน 60 วัน นับแต่วันผิดนัด แทนที่สมัยก่อน สามารถฟ้องร้องไปได้เลย เพราะพวกผู้ค้ำประกันก็รับทราบอยู่แล้วว่า ตัวเองจะต้องรับผิด ในเมื่อลูกหนี้ ไม่ชำระหนี้ ก็จะต้องรับผิด แต่มีเงื่อนไขว่า จะต้องบอกกล่าวผู้ค้ำประกันให้รับทราบก่อน 60 วัน ถ้าไม่งั้น ก็ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยหลังจาก 60 วัน เรื่องนี้ก็คือเพิ่มภาระ แทนที่จะต้องไปดำเนินคดีลูกหนี้ เมื่อมีหนังสือส่งทวงถามกับทนายความไป ก็ต้องไปเริ่มต้น บอกกล่าวผู้ค้ำประกัน

เรื่องกู้จำนองก็เหมือนกัน การจะบังคับจำนอง ก็ต้องมีหนังสือบอกกล่าวแจ้งลูกหนี้ หรือก็ต้องมีหนังสือแจ้งผู้จำนองภายใน 15 วัน เรื่องนี้ก็เป็นการเพิ่มภาระ ซึ่งด้านธุรกิจ ถือว่าเพิ่มต้นทุนของการลงทุนหลาย ๆ อย่าง ที่ภาคธุรกิจ รวมทั้งอย่างเช่น ธนาคาร ก็มีธุรกิจด้านการเงิน ด้านการค้ำประกัน หรือออกหนังสือค้ำประกัน (Standby Letter of Credit) ต่าง ๆ ซึ่งทางกฎหมายไทยไม่ได้พูดถึง พูดเพียงแต่ว่า ผู้ค้ำประกันต้องรับผิด แต่หนังสือค้ำประกัน (Standby L/C) ถ้าเราใช้กฎของ UCP600 ซึ่งเป็นกฎประเภทหนึ่ง ที่กำหนดว่าธนาคาร ผู้เปิดเครดิตไม่มีภาระผูกพัน ในการต้องชำระเงินให้แก่ผู้ขาย และสามารถปฏิเสธที่จะจ่ายเงิน ให้แก่ผู้ขาย หากเอกสารที่ผู้ขายจัดทำ และนำส่งมาเรียกเก็บนั้น ไม่ถูกต้องครบถ้วนตามเงื่อนไข แต่เราไม่รู้ บางครั้งผู้ที่จะต้องจ่าย ก็ต้องมาร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว โดยที่ยังไม่ฟ้อง ที่จะเป็นเรื่องที่จะต้องไปใช้อนุญาโตตุลาการที่สิงคโปร์ ปรากฏว่า ก็ยังไม่ได้ยื่นหนังสือค้ำประกัน ก็มาห้ามธนาคารให้จ่าย

ธนาคารก็ต้องไปร้อง ขอให้ศาลยกเลิกคำสั่งคุ้มครอง เพราะว่าอธิบายให้ศาลว่า กรณีเช่นนี้ ถ้าธนาคารไม่จ่ายต่างชาติทั่วโลก เขาอาจจะไม่รับหนังสือค้ำประกัน (Standby L/C) ของประเทศไทย ซึ่งเรื่องนี้ เป็นเรื่องธุรกิจโดยเฉพาะ เป็นเรื่องที่มีปัญหาว่า ทางศาลเข้าใจหลักการนี้หรือเปล่า อย่าไปโทษทนาย ทนายเขาต้องทำตามหน้าที่ ไปยื่นศาล ก็ไต่สวนไป แล้วกว่าไปยื่นคำร้อง ต้องขอเพิกถอนโดยมีเหตุอันควร เป็นเรื่องที่ต้องเพิกถอนก็ต้องว่ากันไป เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องภาคธุรกิจเบื้องต้น คิดว่าไว้แค่นี้ก่อน

รศ. ดร.นิลุบล : ขอบพระคุณค่ะ คุณเพียงพนอ พูดถึงต้มยำกุ้ง ตอนนั้น ปี ค.ศ. 1997 เกิดขึ้น พักนึงแล้วนะคะ ถ้าหากว่า ในประเด็นแรกที่ได้รับจากท่านวิทยากร ก็จะเห็นได้ว่า การแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีทางที่แก้ไข แล้วจะถูกใจกับทุกภาคส่วน ก็มีใครที่ได้รับผลกระทบมากน้อยต่างกันออกไป แล้วก็ประโยชน์ ก็จะมีให้กับบางกลุ่มบางส่วน แต่ความยากที่สุดก็คือ การทำอย่างไรให้มันประสานประโยชน์ให้ได้มากที่สุด

และอันที่ยากถัดออกไป เหมือนที่ท่านเพียงพนอ พูดสักครู่นี้คือว่า บางทีกฎหมายเขียนละเอียดเกินไปก็ไม่ใช่ว่าจะดีสักทีเดียว พอเริ่มเห็นภาพ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแล้ว ขอถามคุณสุเมธ ต่อเนื่องไปว่า จากนี้มองว่าทิศทางของการประกอบธุรกิจจะเป็นไปในทิศทางลักษณะใด มีการเปลี่ยนแปลงโดยฉับพลัน (Disruption) เกิดขึ้นมากมาย และประมวลแพ่งและพาณิชย์สอดคล้องไปกับสิ่งที่มันจะเกิดขึ้น ใช่ไหมคะ

คุณสุเมธ : ครับผม ก็สวัสดีนะครับ ผมอาจจะขอให้มุมมองในแง่ของการที่ว่าเราเป็นที่ปรึกษากฎหมายกับนักลงทุนเสียส่วนใหญ่ ภาคธุรกิจ อย่างที่ทุกท่านทราบก็มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด เพียงแต่ว่า ผมว่าช่วงหลัง ๆ เรารู้สึกว่ามันเปลี่ยนแปลงเร็วมากยิ่งขึ้น เพราะว่า เรามีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้นมาก เรามีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็น Gemini หรืออะไรก็ตาม ที่ผมว่าน้อง ๆ ทุกคนก็ได้รู้จักแล้วก็ใช้งาน เอามาช่วยในการทำงาน ในการใช้ชีวิตประจำวันของเรา พอมีสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น ความรู้สึกที่เรารู้สึกว่าโลกเปลี่ยนแปลงไปเร็ว จึงถึงรู้สึกได้เร็วขึ้น จริง ๆ ที่ผ่านมาในอดีตก็เปลี่ยนแปลงตลอด แต่ว่าเราอาจจะไม่ค่อยรู้สึกมาก เพราะว่ามันกำลังเปลี่ยนแปลงแบบรวดเร็ว กฎหมายนี้ ก็พยายามเปลี่ยนแปลงตาม

รวมถึงทุกท่านก็น่าจะคุ้นเคยแล้วว่า ปัจจุบันเรามีทรัพย์สินใหม่ ๆ เกิดขึ้นมา สินทรัพย์ (Asset) ใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นบิตคอยน์นะครับ หรือจะเป็น NFT หรือเป็นพวกคาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) ต่าง ๆ อะไรอย่างนี้ ที่พอมันเกิดขึ้นมาปุ๊บ สิ่งที่ทางนักกฎหมายส่วนใหญ่ พอเราเห็นเทรนด์ มันมาแล้ว เราต้องคิดก่อนเลยว่า แล้วมันนำมาปรับใช้กับกฎหมายยังไง ในบริบทของกฎหมายไทย ตอนที่พวกสิ่งเหล่านี้เข้ามาแรก ๆ ก็ต้องมาดูว่า แล้วมันตีความว่าเป็นอะไร อสังหาริมทรัพย์ ไม่ใช่แน่นอน เป็นสังหาริมทรัพย์ เป็นทรัพย์ เป็นทรัพย์สิน แล้วไปบังคับใช้ยังไงต่อในงานธุรกิจ จะซื้อขายทำกันภายใต้กฎหมายฉบับใด ซึ่งพอตอนที่มีของเหล่านี้ขึ้นมา ยังไม่มีกฎหมายมารองรับโดยเฉพาะอยู่แล้ว ก็ต้องกลับไปดูกฎหมายแม่บท ประมวลแพ่งและพาณิชย์ของเรา กลับไปดูว่า ถ้าเราจำนำนี้ คาร์บอนเครดิต (Carbon Credit) จำนำได้หรือไม่ เพราะว่าจำนำ

ต้องมีการส่งมอบ แล้วส่งมอบยังไง เป็นต้น ซึ่งพอเราไม่มีกฎหมายมากำกับโดยเฉพาะ แล้วกลับไปดูประมวลแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ที่ถูกกำกับเอาไว้ค่อนข้างเป็นตัวบทชัดเจนแบบนี้ ก็ต้องมาตีความอีกว่า ทำอย่างไรให้ไปต่อได้ในภาคธุรกิจ พอไปตีความแล้ว เราก็ต้องทดสอบนิดนึงว่า พอเกิดเรื่องคดีขึ้นมา แล้วทางผู้พิพากษา หรือหน่วยงานที่กำลังมอง เห็นไปทางเดียวกับที่ภาคธุรกิจมองหรือเปล่า เรื่องนี้ก็จะเป็นปัญหาที่เราเจอกันบ่อย ๆ นะครับ

รวมถึงพฤติการณ์ที่ผ่านมาของการทำธุรกิจ ผมคิดว่าประมวลแพ่งและพาณิชย์ เรามีมานาน มีมานานมากอย่างที่ทุกคนทราบ เมื่อกี้ที่ท่านอาจารย์ก็มีการพูดถึงของประมวลกฎหมายแพ่งของทางญี่ปุ่นเหมือนกัน ก็เพราะว่าอย่างเช่น พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไป การใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้ว ก็แตกต่างจากตอนที่กฎหมายเขียนมา อย่างตัวอย่างเรื่องของเช่า ตัวอย่างนี้เป็นตัวอย่างคลาสสิกเลย คือ ผู้เช่า เมื่อหมดสัญญาเช่า ก็ควรจะต้องออกจากพื้นที่เช่า ใช่ไหมครับ แต่ประมวลกฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้มีพูดถึงว่า แล้วถ้าเกิดผู้เช่าไม่ออก จากทรัพย์ที่เช่าทำอย่างไร กลายเป็นว่าพอผู้เช่า ไม่ออก ผู้ให้เช่าจะไปขอคืนพื้นที่เช่า มีปัญหาในการตีความ เนื่องจากว่าคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ให้เช่า ถึงเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น มีสิทธิตามสัญญาเช่าทุกอย่างที่จะไปเอาพื้นที่เช่าคืน แต่เข้าไปในทรัพย์ที่เช่าไม่ได้ เพราะว่าเป็นการบุกรุก เมื่อเข้าไปแล้วทำให้เกิดการเสียหายทรัพย์สินอีก เป็นการเสียทรัพย์อีก ถ้าให้ไปฟ้องคดีเอา ขับไล่ก็ใช้เวลานานพอสมควร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ก็เลยเป็นปัญหาว่า ถึงเวลาที่จะต้องกลับมาพิจารณาหรือเปล่าว่า การที่ถูกบริบทของแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่มากำกับและมีการตีความเช่นนี้เรื่อย ๆ จะต้องกลับมาแก้กฎหมายหรือไม่ เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับสิ่งที่เป็นไปในบริบทของสังคม และในการตีความของศาลด้วย

รศ. ดร.นิลุบล : ค่ะ ขออนุญาตไปที่คุณเพียงพะนอ อีกรอบหนึ่งนะคะ คือด้วยว่าคุณเพียงพะนอวันนี้มาเป็นการส่วนตัว แต่ก็เรียกได้ว่ายังอยู่ที่ ปตท. เลยอยากสอบถามประเด็นนิดนึงค่ะ ว่าในประสบการณ์ทิศทางของโลกจะเปลี่ยนไปทางไหนคะ แล้วก็ ป.พ.พ. ของเรา ก้าวพอจะทันไหมคะ

คุณเพียงพนอ : ต้องบอกว่าโลกก็เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ แม้กระทั่งในนาทีที่เราอยู่บนเวที เราก็ได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างอเมริกากับยุโรป ช่วงโควิดเราก็ได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องเรียนว่า เราก็ปรับตัวค่อนข้างช้าประเด็นในตอนนั้น ทุกคนก็จะบอกว่า เกิดเหตุการณ์แบบนี้ เข้าข่ายเหตุสุดวิสัยไหม เข้าข่าย Force Majeure ไหม กว่ากรมบัญชีกลางจะออกหลักเกณฑ์มา บริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ล้มละลายไปหลายบริษัท คือความไม่ชัดเจน ก็คือต้นทุน ซึ่งจริง ๆ แล้ว จะว่าไปเราก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้น การปรับปรุงหรือว่าแก้ไขกฎหมายในความเห็นส่วนตัว คิดว่ามันคือการเดินทาง (Journey) ค่ะ มันไม่ใช่จุดหมายปลายทาง (Destination)

เอาเป็นว่าวันนี้ ความขัดแย้งในระหว่างประเทศ ถาม บอกว่ามีการประกาศปรับขึ้นภาษีศุลกากรกระทบอะไร แน่นอน ต้นทุนในสัญญาที่เราตกลงกันไว้ เราคำนวณกันไว้อีกแบบหนึ่ง เหมือนกับตอนประเทศไทย จะใช้กฎหมายเรื่อง VAT หรือภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งกฎหมายภาษีต้องเป็นความลับมาก ไม่ใช่เรื่องที่จะ

ประกาศกันได้ล่วงหน้า แต่ว่าในที่สุด เราก็ต้องมาบอกว่า ต้นทุนที่มันเพิ่มขึ้น เราจะจัดการยังไง คือ เราจะเจอเหตุการณ์ที่คาดเดาไม่ได้ เป็นการระงับสัญญา เนื่องจากเหตุสุดวิสัย (Frustration) มากขึ้นไปเรื่อย ๆ จบโควิดก็ไม่ได้แปลว่า อนาคตจะไม่มีโรคระบาดอื่นแล้ว ก็แม้กระทั่งในสัญญา ที่เราเขียนเหตุการณ์ ที่เราบอกว่าเรื่องนี้คือ เหตุสุดวิสัย นี่คือเหตุการณ์ที่จะกระทบ แล้วก็ทำให้เราต้องกลับมาพูดคุยกัน ราคาน้ำมันที่เราตกลงกันไว้เมื่อห้าสิบปีที่แล้ว ปัจจุบัน ไม่มีอีกแล้วสูตรนั้น เพราะสถาบันนั้นล่มสลาย

เรื่องนี้คือตัวอย่างที่บอกว่า ไม่มีทาง ที่จะมีกฎหมายหรือข้อสัญญาไหน ที่เขียนได้ครอบคลุมทุกอย่าง มันจึงต้องกลับมาที่หลักการว่า ลักษณะของสัญญาประเภทนี้ เราจะนำหลักเรื่องอะไรมาปรับใช้ และถ้าไม่มี ก็ต้องไปยืมกฎหมายใกล้เคียง หรืออาจจะเป็นกฎหมายประเทศอื่น ที่ยกตัวอย่างว่า ตอนต้มยำกุ้ง ค.ศ.1997 เราไม่มีกฎหมายเรื่องฟื้นฟูกิจการ เราก็ไปดูว่า ในโลกนี้เขามีอะไรบ้าง ตัวอย่างก็คือ เขามีหมวด (Chapter) 11 เราก็บอกว่า มันต้องใช้กฎหมายฉบับนี้แหละ นี่คือใกล้เคียงที่สุด แล้วก็จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ เพราะฉะนั้น ในบริบทของโลกที่เปลี่ยนแล้ว ก็เดาไม่ได้ สำหรับการเขียนกฎหมายโดยหน่วยงานที่มีอำนาจจริง ๆ ก็ต้องบอกว่าเข้าใจคำว่า ประชาชนเป็นศูนย์กลาง แต่ทุกอย่างมีต้นทุน มีค่าใช้จ่าย มีผลประโยชน์ (Benefit) เพราะฉะนั้น การรักษาสมดุลของประโยชน์ แล้วก็ดูว่า ข้อดี ข้อเสีย ของเรื่องนี้ ใครกระทบบ้าง คือถ้าสมมติว่าเราให้ประโยชน์ด้านหนึ่ง รับรองว่ามันจะคือต้นทุนสำหรับอีกด้านหนึ่ง

เพราะฉะนั้น ตอบคำถามอาจารย์นิลุบลว่า สิ่งที่มันกำลังเกิดขึ้นในประเทศไทย ทุกวงการเลย วงการการศึกษา โรงเรียนอินเตอร์ขยายมากขึ้น โรงเรียนรัฐ หรือโรงเรียนเอกชนปิดตัวลง เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นเลยว่า คือไม่ใช่บอกว่าอัตราการเกิดเราน้อยลง เพราะโรงเรียนอินเตอร์ขยายมากขึ้นอีก จนบางโรงเรียน เขาบอกว่าเขาขยายสาขาไม่ไหวแล้ว เขาก็เป็นห่วงเรื่องคุณภาพ เด็กที่ไปเรียนต่อต่างประเทศ ก็เยอะขึ้น เพราะว่าคุณภาพการศึกษา เรื่องนี้คือต้นทุนที่เราจ่าย ต้นทุนในเรื่องกฎหมายค่ะ

ตอนนี้ ปตท. ส่วนตัวสัญญาใหญ่ ๆ ชอบอะไร ชอบอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) และไม่ใช่อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) ในประเทศไทยด้วย แต่นี่ก็คืออะไร นี่คือการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตแบบหนึ่ง เราไม่เลือกกฎหมายไทยด้วย ถ้าเราเลือกกฎหมายประเทศอื่นได้ เราไม่เลือกสถาบันในประเทศไทยด้วย วันไหนที่บอกว่า ต้องกลับมาขึ้นศาล หรือว่าเข้าอนุญาโตตุลาการสำหรับสัญญาใหญ่ ๆ ข้อพิพาทขนาดใหญ่ เราก็เครียด เครียดเพราะอะไร เพราะว่าความไม่แน่นอน เราคาดเดาไม่ได้ Predict ไม่ได้ และประสบการณ์เราก็คือ ไม่ว่าจะเป็นศาลอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court: ICC) ไม่ว่าจะเป็นสิงคโปร์ เราคาดเดาได้ ไม่ได้สำคัญ เรื่องแพ้ชนะ แต่ว่าน่าจะเป็นแบบนี้แหละ แล้วก็สำหรับเรา ถ้าข้อเรียกร้องสองพันล้าน เราจ่ายเจ็ดร้อยล้าน ทั้ง ๆ ที่ในใจ หรือว่าเราทำการบ้านข้างหลัง เราก็บอกน่าจะไม่ต่ำกว่าพันล้าน เรื่องนี้ก็ถือว่าเราชนะแล้ว ไม่ได้แปลว่าเราจะต้องชนะในทุกคดี

เพราะฉะนั้นคือ ความแน่นอนของกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย ถามว่าคุณภาพแบบนี้จะมายังไง เรื่องนี้ก็ต้องมากับความโปร่งใส เท่านั้น คือจะออกกฎหมายใด อันนี้ก็เป็นข้อแนะนำของคณะทำงานจริง ๆ ถ้า Law Firm ออกความคิดเห็นทางกฎหมาย (Legal Opinion) และไปอยู่ในส่วนของ Qualified

Opinion แปลว่าเป็นข้อสงวน มีความไม่แน่นอนกฎหมายเขียนแบบนี้ ศาลเคยตัดสินไว้อย่างนี้ แต่เราคิดว่าไม่น่าจะใช้ ถ้ายกตัวอย่าง ก็คือว่า การตั้งตัวแทนกฎหมาย บอกว่าจะยกเลิกเพิกถอนเมื่อไหร่ก็ได้ ถามบอกเลย สัญญากู้หมื่นล้าน ถ้าลูกหนี้มอบหมายให้เจ้าหนี้ สามารถไปใช้สิทธิ์ ในเรื่องของการโอนสิทธิเรียกร้อง แล้วก็เซ็นไว้ บอกว่าวันรุ่งขึ้นยกเลิก นี่คืออะไร นี่คือต้นทุน ถ้าบอกว่า เรื่องกฎหมายค้ำประกัน ต่อไปนี้ต้องรอให้ฟ้องลูกหนี้ให้จบก่อน ต้นทุนที่เกิดขึ้น ก็คือผู้ค้ำประกัน ก็คงจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินไปเรียบร้อย

คือไม่ได้บอกว่า เราจะไม่สนใจ โดยเฉพาะ เรามีความเหลื่อมล้ำ แต่ว่าการเขียนกฎหมาย แล้วก็บอกว่า เราใช้มาตรวัดแบบเดียวกัน มันจะทำให้เกิดปัญหา ถ้าย้อนกลับไปในเรื่อง ธุรกิจสตาร์ทอัพ (Startup) นิดนึง ว่าทำไมกฎหมายถึงจะต้องกังวล ถ้าเขาจะมีนักลงทุนใหม่ ทำไมเพิ่มทุน แล้วต้องขายให้คนเดิมเท่านั้น ไม่เห็นจะมีปัญหาอะไรเลย และยิ่งเราควบคุมเท่าไหร่ นวัตกรรม (Innovation) หรือว่าความคิดสร้างสรรค์ เรายิ่งหายไปเท่านั้น เราต้องการดึงดูดอะไร เราต้องการส่งเสริมเรื่องใด และจริง ๆ ก็คือ แค่กฎหมายที่มี สามารถบังคับใช้ให้เกิดขึ้นได้ นอกเหนือจากความแน่นอนของกฎหมายแล้ว การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งวิธีเดียว ที่ตอนนี้ที่คิดออกก็คือ ถ้ามีคำพิพากษาฎีกา ก็ช่วยเปิดให้ AI ช่วยสรุปให้ ช่วยทำงาน คุณภาพจะดีขึ้น แต่ถ้าเราไม่กล้าบอก หรือว่าไม่อยากบอก ถือเป็นความลับอะไรที่เป็นความลับ ไม่สามารถคาดหมายได้ (Unpredictable) ก็ไม่รู้ว่าคุณคิดยังไง คือคุณภาพจะดีได้ เมื่อเราน้อมรับนิดนึงกับสิ่งใหม่ ๆ ว่าก็ไม่เป็นไร ถ้าเราถูกวิพากษ์วิจารณ์ครั้งหน้าเราก็จะได้มีความระมัดระวังมากขึ้น ก็ขออนุญาตในเบื้องต้นว่าอย่างนี้ ว่าเหตุการณ์ข้างหน้าคาดเดาไม่ได้เลย ว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ซึ่งยังไม่จบด้วย ว่าจะมีอะไร เรื่องนี้ยังเรียกว่าเรื่องพื้นฐาน ก็รอบนี้ประมาณนี้ค่ะ

รศ. ดร.นิลุบล: ขอบพระคุณมากค่ะ ก็ในสภาพสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่มีใครสามารถรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แล้วก็ความเปลี่ยนแปลงนั้น จะเกิดขึ้นอีกหลายครั้ง ในช่วงชีวิตของเรา อย่างที่คุณสุเมธพูดเมื่อสักครู่นี้ว่า ท้ายสุดเราต้องกลับมาดูว่ากฎหมายของเรา เอาไปอะไรไปใช้ยังไงได้บ้าง ในแต่ละส่วนแต่ละเรื่อง คุณเพียงพะนอ ก็ย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า การปรับใช้กฎหมายคือ ถ้าหากเรารู้ว่าหลักการคืออะไร ถ้าหลักการเราตรงกันแล้ว ก็จะสามารถไปต่อข้างหน้าได้อย่างเห็นภาพมากยิ่งขึ้น

คุณเพียงพนอ : ขออนุญาตเสริมนิดเดียวนะคะ เมื่อสักครู่ถามว่า ปตท. เตรียมตัวอย่างไร จริง ๆ เนื่องจากว่า ธุรกิจเราทำทั่วโลก เราก็จะเจอนักลงทุนต่างชาติตลอดเวลา ถ้าเขาเสนอว่าใช้กฎหมายอังกฤษ ใช้กฎหมายสิงคโปร์ ใช้กฎหมายนิวยอร์ก ใช้ขึ้นศาลที่ต่างประเทศ ไปอนุญาโตตุลาการ เราไม่ปฏิเสธเลยค่ะเรื่องนี้ ก็คือเป็นเรื่องที่เราก็เป็นอย่างนี้มานาน

แต่ว่า เหมือนกับเรื่องการศึกษา ว่ามีความเหลื่อมล้ำ ถูกไหม คนที่สามารถเข้าถึงได้ ก็ให้ลูกเรียนโรงเรียนอินเตอร์ ให้ลูกเรียนโปรแกรม EP ให้ลูกไปต่างประเทศ ปตท. ซึ่งเป็นขนาดบริษัทขนาดใหญ่ เราก็เข้าถึงได้ แต่คนที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ มีจำนวนที่เยอะกว่า คือเรื่องนี้ก็จะเป็นปัญหา แล้วก็อ้อม ๆ ก็คือว่า เรื่อง

นี้ ก็คือการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ถูกไหมคะ คือถ้าเราบอกว่าเราอยู่ในประเทศ แล้วเรามีความไม่มั่นใจกฎหมาย เราก็ไม่เคลียร์ แล้วพอกฎหมายไม่เขียน ก็กลายเป็นปัญหาในการตีความอีก เราก็รู้สึกว่า ไปกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) เลย ใช้กฎหมายที่ออกโดยคำพิพากษาของศาล (Case Law) อะไรพวกนี้มันอาจจะช่วยเราให้ชีวิตเราง่ายขึ้นค่ะ

รศ. ดร.นิลุบล : ขอบพระคุณค่ะ คุณสงครามคะ ขออนุญาตขยายประเด็นตรงนี้ก่อนได้ไหมคะว่าจากที่เป็นทนายมา ขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2512 ก็นานมาก ๆ แล้วนะคะ ในมุมมองที่มีต่อการปรับใช้กฎหมายในบ้านเรา คือท้ายสุด ปัญหาของการปรับใช้กฎหมายเป็นเรื่องของตัวบทกฎหมายที่ไม่ชัดเจน หรือเป็นเรื่องกฎหมายเราไม่มี หรือเป็นเรื่องว่าคนใช้กฎหมายขาดความเข้าใจกันแน่คะ

คุณสงคราม : คือเรื่องใช้กฎหมาย กฎหมายของประเทศไทยบางเรื่องก็ไม่ชัดเจน ทำให้ศาลสังเกตเห็นได้ว่าศาลจะมองไม่เหมือนกันทั้ง ๆ ที่กฎหมายมาตราเดียวกัน ผมยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างกรณีเช่นเรื่องดอกเบี้ย สถาบันการเงินก็มีการกำหนดให้มีดอกเบี้ยผิดนัดใช่ไหม ถ้าปกติ MLR (Minimum Loan Rate) หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี ระบบหรืออะไรก็ตามแต่ ถ้าผิดนัดผิดวิสัย เขาจะบวกขึ้นไป ธนาคารแห่งประเทศก็ออกมาบอกว่า ดอกเบี้ยผิดนัด ให้คิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกิน 3 เปอร์เซ็นต์ แต่ศาลไปบอกว่านี่ไม่ใช่ดอกเบี้ย แต่เป็นเบี้ยปรับ ซึ่งครั้งหนึ่ง ผมเคยเข้าไปเกี่ยวข้องกับการร่างธุรกิจสถาบันทางการเงิน ผมบอกว่าก็เขียนให้ชัดเลยว่า นี่เป็นดอกเบี้ย ไม่ใช่เบี้ยปรับ เพราะว่าแต่ศาล ก็ยังมองว่า พอเป็นเบี้ยปรับ ศาลบอกว่าจะกำหนดเท่าไหร่ก็ได้ แต่จะไม่ให้เลยไม่ได้ อาจจะ 0.1 ก็ได้ 0.25 ก็ได้ คือที่จริงที่เราบอกว่า เป็นเบี้ยปรับ เพราะว่าเป็นการทำให้ผู้ใช้ธุรกิจสถาบันทางการเงินมีวินัยมากขึ้น คือถ้าคุณผิดนัด คุณย่อมมีโอกาสส่งเบี้ยปรับ แต่ถ้าคุณกลับมาแก้ไขได้ เบี้ยปรับผมก็จะหายไป ซึ่งธนาคารเองกำลังมองว่านี่ไม่ใช่ดอกเบี้ย แต่ทางธุรกิจสถาบันทางการเงิน หรือธนาคารแห่งประเทศไทย เห็นว่าเป็นดอกเบี้ยผิดนัด เรื่องนี้ก็คือการเขียนกฎหมายที่ยังไม่ชัด

ที่นี้อย่างบางครั้งกฎหมายเราล้าสมัย 100 ปีมาแล้ว ผมยกตัวอย่างเช่น ตั๋วเงิน ตั๋วเงินเห็นได้ชัดเลยว่าตั๋วสัญญาใช้เงิน ตั๋วแลกเงิน มีคู่ฉบับ มีการต้องไปยื่นคำขอ ให้รับรองอะไรอย่างนี้ ซึ่งไม่มีใครทำในปัจจุบันนี้ ปัจจุบันก็ออกเป็นตั๋วแลกเงิน แล้วก็ตั๋วสัญญาใช้เงิน แล้วก็เช็ค ปรากฏว่าอายุความในเรื่องตั๋วเงินไม่เท่ากันอย่างเช็ค ก็อายุความในทางแพ่ง ก็อีกอย่าง ส่วนเรื่องตั๋วเงิน ก็ควรจะกำหนดว่าเรื่องใดไม่ใช้ ล้าสมัยแล้วก็ยกเลิก แล้วก็เอาระบบใหม่ เช่น ระบบดิจิทัล พวกอะไร พวกนี้ ใช้งานจำเป็นหรือไม่ ที่จะต้องเป็นกระดาษ เพราะว่าต่างประเทศใช้ระบบดิจิทัล ซึ่งกฎหมายพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ออกมานานแล้ว แต่ไม่มีช่องทางให้ได้ใช้เท่าไหร่ เรื่องนี้ก็คือส่วนหนึ่งที่เราบอกว่า กฎหมายไม่ชัดเจน เมื่อกฎหมายไม่ชัดเจนจะทำให้ศาลพิพากษาต่างกันไป เราก็ต้องดูว่าศาลฎีกา คำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งไม่ใช่กฎหมาย จะเป็นบรรทัดฐานของผู้พิพากษาที่เป็นแนวปฏิบัติ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ถ้ากฎหมายชัดเจนแล้วก็คงจะไม่มีปัญหา

หรือเรื่องจำนอง จำนำ ค้ำประกัน ก็ควรจะกำหนดให้ชัดว่า อย่างที่ผมได้พูดไปแล้ว การจำนอง ทำไมจำนำไม่ต้องฟ้องศาล จำนองต้องฟ้องศาล ซึ่งถ้าจำนองเราเขียนให้ชัดเจนว่า ผู้บังคับจำนองสามารถบังคับจำนองได้ เมื่อเวลาที่กำหนดเหมือนกับ พ.ร.บ.หลักประกันทางธุรกิจ ก็ไม่ต้องฟ้องศาลใช่ไหม ทำไมจำนองต้องฟ้องศาล มันก็เหมือนกัน อันนี้ก็คือ เราควรจะแก้กฎหมาย แล้วก็แก้ไขให้สอดคล้องกับหลักสากลทุกประเทศเหมือนกัน อันนี้ก็เรามีแบบที่คุณเพียงพะนอได้บอกว่า เราอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องติดต่อกับประเทศอื่น อย่างสถาบันการเงิน ก็ต้องมีสาขาต่างประเทศ ต้องมีลูกค้าที่ใช้จากต่างประเทศ เพราะฉะนั้นเราก็ต้องปรับปรุงกฎหมายเรา ให้ใช้ได้แบบสากล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าไม่แยกประมวลแพ่ง กับประมวลพาณิชย์ แยกออกจากกัน ใช่ไหมครับ ซึ่งนักวิชาการได้ไปคิดมานานแล้ว ว่าจะแยก

รศ. ดร.นิลุบล : พอได้ยินทั้งสองวิทยากรทางขวามือสุดพูดถึงในมุมมองต่าง ๆ แล้ว ก็ไปพูดถึงในเรื่องของนักลงทุนที่เป็นต่างประเทศ ก็เลยอยากจะขอสอบถามคุณสุเมธค่ะ ในฐานะที่ทำงานเกี่ยวข้องกับต่างประเทศค่อนข้างเยอะ อยากจะสอบถามว่าในมุมมอง หรือสายตาของนักลงทุนต่างประเทศ เขามองกฎหมายไทย โดยเฉพาะประมวลแพ่งอย่างไรบ้าง มีส่วนไหนที่เขารู้สึกว่าเป็นอุปสรรค ในการประกอบธุรกิจกับเขาบ้างไหมคะ

คุณสุเมธ : คือถามว่า ถึงขนาดเป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ เพราะกฎหมายไทย แล้วไม่มาลงทุนเลย อันนี้พูดตามตรง ก็ยังไม่เคยเจอว่าเป็นเพราะเหตุนั้น แต่คำถามที่เป็นคำถามบ่อย ๆ ก็คือถามว่าทำไมถึงต้องมีแบบนี้ ทำไมถึงต้องกำหนดแบบนี้ อย่างที่พี่เพียงพะนอพูดถึง เรื่องจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำ ทำไมตั้งแต่สมัยผมเรียนกฎหมาย 7 คนก่อน ก่อนจะลดมาเหลือ 3 คน แล้วก็มา 2 คน ก็ยังถามอยู่ว่าทำไมต้อง 2 คน ทำไม 1 คนเหมือนประเทศอื่นไม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้ เราก็ต้องพยายาม พอเราให้เหตุผลเขาไป เขาก็ฟังแล้วก็อาจจะแบบ ตั้งคำถามอยู่ดี เป็นต้น คือจะมีสิ่งอะไรที่เขาถามมากกว่า หรืออย่างในเรื่อง บริษัทจำกัด ที่ไม่สามารถที่จะแปลงหนี้เป็นทุนได้ แต่พวกนี้คือเขาบอกว่าทำไม มันก็เป็นเงินของเขา เพราะเขาเป็นผู้ถือหุ้น ที่กู้เงินเข้ามาบริษัท เขาอยากเปลี่ยนให้นำมาเป็นทุนแทน เป็นหุ้นแทน อันนี้เราก็ต้องแนะนำว่า ทำไม่ได้ ต้องใส่เงินเข้ามาใหม่ ซึ่งก็เหมือนกับว่า ก็ไม่ได้ตอบโจทย์การลงทุนของเขาขนาดนั้น มันก็ต้องหาวิธีการทำกันต่อไปเพื่อที่จะให้ธุรกิจของเขาดำเนินต่อไปได้

มีหลาย ๆ เรื่องที่มันเหมือนกับว่าพอเราอธิบายแล้ว กฎหมายไทยกำหนด ห้ามอย่างนี้ไว้ ก็อธิบายเขาไป ซึ่งเราก็ต้องพยายามหาทางออกให้กับเขาว่า อาจจะทำอย่างนี้แทน เป็นวิธีอื่นแทน หรือยังหุ้นบุริมสิทธิที่ออกแล้ว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เลย อันนี้ผมก็ไม่แน่ใจว่าทำไมถึงต้องห้ามเปลี่ยนแปลงเลย คือจะเปลี่ยนทีก็ต้องลดทุนตัดหุ้นทิ้งอย่างเดียว เรื่องนี้ก็เป็นคำถามตลอดมา ว่าทำไมอะไรอย่างนี้ ซึ่งบางทีเวลาเราให้คำอธิบายนักลงทุนตรงนี้ เขาก็เหมือนกับ มันก็ไม่ค่อยเคลียร์ในมุมเขา แต่เขาก็เข้าใจว่าเรื่องนี้เป็นกฎหมาย แต่

คือเขาก็เคารพกฎหมายบ้านเรา เขาก็โอเค เรื่องกฎหมายไทยเป็นอย่างนี้เขาก็เข้าใจ เขาก็พยายามปรับโครงสร้างกับการทำงานต่อไป ให้สอดคล้องกับกฎหมาย

รศ. ดร.นิลุบล : พอพูดถึงเรื่องผู้ถือหุ้น 1 คน 2 คน 3 คน 7 คน เรารุ่นเดียวกัน เราก็เรียนรุ่น 7 คนเหมือนกันค่ะ ในมุมนักกฎหมาย ฝั่งคอมมอนลอว์ เขาบอกว่า การตั้งบริษัทไม่ใช่สัญญา คือ ไม่ใช่ว่ามันคือสัญญาที่ต้องมีสองคนอะไรอย่างนี้ค่ะ แต่พอเราอยู่ในเรื่องสัญญาพื้นฐาน (Basic Contract) เป็นเรื่องสัญญา ก็เลยมีการอธิบาย ในอีกแบบหนึ่งของเรา

ถ้าเช่นนั้น ด้วยเวลาที่งวดลงมาแล้ว ในรอบสุดท้ายค่ะ จะขออนุญาตให้วิทยากรทั้งสามท่าน เรียงเลยนะคะ คุณเพียงพนอ คุณสงคราม แล้วก็คุณสุเมธ ให้ช่วยเล่าถึงปัญหาที่อยากจะหยิบยกในชั้นนี้ แล้วก็มีข้อแนะนำ มีข้อนำเสนอในการแก้ไขประมวลแพ่งและพาณิชย์ในส่วนใดบ้างค่ะ เรียนเชิญได้เลยค่ะ คุณเพียงพนอเชิญค่ะ

คุณเพียงพนอ : ก็อย่างที่บอกค่ะว่า คิดว่าเรื่องการแก้กฎหมายเป็นเรื่องการเดินทาง (Journey) และก็ขอชมอีกทีว่า ประมวลแพ่งและพาณิชย์ของเราเขียนไว้ดี เพราะฉะนั้นจริง ๆ แล้ว ส่วนใหญ่นอกจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ในภาพรวมเรายังใช้ได้ แต่สถานการณ์ที่เปลี่ยนไปแล้วก็ทำให้กฎหมายเดิม ก็ไม่เหมาะกับบริบท ตัวอย่างเช่น กลับมาเรื่องการส่งหนังสือ ไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หนังสือนัดประชุม ก็ยังจะต้องเป็นหนังสือ ซึ่งบางเรื่องในยุคสมัยนี้เราไม่ใช้แล้ว ไปลงประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ เป็นตัวอย่าง

ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนไปนอกเหนือจากเรื่องของสมรสเท่าเทียม เราเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aging society) เพราะฉะนั้นกฎหมายเราที่บอกว่า ห้ามการตั้งทรัสต์มันก็เริ่มสร้างปัญหา แล้วก็จริง ๆ ข้อดี ก็เป็นข้อดีว่า เวลาที่เราทำงานกับนักกฎหมายต่างประเทศหรือว่าธุรกิจต่างประเทศ เราจะได้แนวคิดใหม่ ๆ อยู่เรื่อย ๆ สมัยอยู่ Law Firm ก็จำได้ว่าตัวเองเคยโดนนักกฎหมายอเมริกันเขาโต้แย้ง เพราะว่าเขาจะใช้ทรัสต์ในการถือหุ้น ซึ่งนักกฎหมายไทยทุกคนจะบอกว่า เราตั้งทรัสต์ไม่ได้ เขาบอกกลับไปคิดก่อน เพราะว่าไม่ได้มาตั้งทรัสต์ ตามกฎหมายไทย ซึ่งไป ๆ มา ๆ เราก็ตรวจสอบว่าทำได้จริง ๆ

คำถามต่อมาก็คือเลิกบริษัท การคืนทุน มันไม่ต้องเป็นไปตามสัดส่วนได้หรือไม่ ก็เขาจะตกลงกันแบบนี้ คือมันมีหลาย ๆ ประเด็น รวมทั้งสิ่งที่มันเกิดขึ้นในความเป็นจริง ซึ่งก็คิดว่า ถ้าให้ข้อแนะนำนอกเหนือจากคุยกับ Law Firm คุยกับทนายความ คุยกับนักกฎหมายว่า เวลาที่เขาเจรจา แล้วเรื่องไหนที่กลายเป็นต้นทุน ต้นทุนคือความไม่แน่นอน บางเรื่องเราออกความเห็นไปเขาก็ถอยเลย เพราะว่าความไม่แน่นอนแบบนี้ เขารับไม่ได้ ดีกรีในบางเรื่องสูงมากว่า นี่คือกลายเป็นความเสี่ยงในเชิงกฎหมาย

ข้อที่ 2 ก็คือว่า สำหรับในบางเรื่องที่คิดว่าสร้างปัญหา คือในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย (Enforce) ในชีวิตจริง ที่ทำไม่ได้ เพราะว่าในยุคสมัยของการเขียนประมวลแพ่งและพาณิชย์กับยุคสมัยนี้แตกต่างกันแล้ว ตัวอย่างเช่น การตั้งผู้สอบบัญชี แล้วตัวผู้สอบบัญชีก็ต้องไปปรากฏตัวอยู่ในการประชุมสามัญประจำปี จริง ๆ ทุกวันนี้ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เขาก็ใช้บริษัทตรวจสอบบัญชี (Accounting

firm) เพราะฉะนั้น คำว่าผู้สอบบัญชี ในความหมายของเราก็คือ เราไม่ได้จ่ายค่าสอบบัญชีให้ตัวบุคคล แต่เมื่อเขียนว่าคนนี้ต้องไป ซึ่งเขาบอกว่าวันนี้เขามีประชุมอีกที่หนึ่ง ซึ่งมีเรื่องสำคัญ เพราะฉะนั้น เขาเป็นคนเซ็นงบ เขาก็กำหนดไม่ได้ว่าบริษัทจะจัดประชุมในช่วงเวลาเดียวกัน ต่อให้เขาบินจากแจ้งวัฒนะ ไปจตุจักร เขาก็ทำไม่ได้ ซึ่งประเด็นแบบนี้ค่ะ บางเรื่องก็สร้างปัญหาในการตีความ

หรือที่เป็นปัญหาที่เกี่ยวเนื่องและเกี่ยวข้อง อาจจะไม่ได้จากประมวลแพ่งและพาณิชย์โดยตรง แต่ว่าไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่ใช้ในการทำธุรกิจ เช่น พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจคนต่างด้าว ถ้าไปถามกระทรวงพาณิชย์ เขาก็จะบอกว่า การให้กู้ยืมคือบริการ ซึ่งเราก็จะตกใจไปนิดนึงว่า เป็นบริการยังไง แล้วก็ต้องมาขออนุญาตการยื่นกู้ยืม คือ บริษัทแม่ ให้บริษัทลูกกู้ยืม ซึ่งอย่างนี้นักลงทุนต่างชาติก็จะไม่เข้าใจเท่าไหร่ว่า ทำไมบริบทมันเป็นอย่างนั้น

กฎหมายจำนอง ต้องใส่มูลค่าวงเงินจำนองเป็นเงินไทย จริง ๆ ประสบการณ์ตรงเลย จากตอนยุคสมัยต้มยำกุ้ง มีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศ แล้วตอนนั้นค่าหนึ่งบาทผันผวนมาก มีการลดค่าเงินบาทจากยี่สิบห้าบาท ในวันที่เราเซ็นสัญญาคือห้าสิบบาท และคือค่าเงินมีการไหลไปเรื่อย ๆ เลยนะ พอเราใส่เงินจำนอง คำถามเจ้าหนี้ต่างชาติก็คือ รู้ได้ยังไงว่าห้าสิบบาทวันนี้จะไม่กลายเป็นเจ็ดสิบบาทในวันข้างหน้า ซึ่งคำถามก็คือว่าแล้วเราไปเขียนอย่างอื่นว่ามันก็แล้วแต่ว่าจะปรับขึ้นไป ศาลในเวลานั้นจะคิดยังไง ซึ่งศาลอาจจะมองอีกมุมหนึ่งก็ได้

หรือในบางเรื่องที่เป็นเรื่องของการตีความ ก็กลับมาที่เรื่องต้นทุน ที่ต้องจ่ายอีกที เรื่องง่าย ๆ คือเรื่องไม่ง่ายค่ะ เพราะว่าในที่สุด เรื่องนั้นอาจจะเป็นต้นทุนของพวกเรา จริง ๆ มีต้นทุนที่เกิดขึ้นแล้ว ถ้าจำเรื่องเจอ จ่าย จบ ประกันโควิดได้ ในที่สุด ทำให้บริษัทประกันล้มไปหลายบริษัท สองก็คือว่า นอกจากบริษัทล้มแล้วเหมือนหนังอเมริกันเลย ชนะคดี แต่ว่าไม่ได้เงินอะไรเลย เพราะว่าเขาล้มละลายไปแล้ว แล้วก็กลายเป็นภาระของกองทุนประกันอีกต่างหาก คำถามคือ การที่ศาลบอกว่า คำสั่งของหน่วยงานที่กำกับดูแล (Regulator) ชอบแล้วนั้น ชั่งน้ำหนัก (Weight) จากอะไร อาจจะบอกว่าเรื่องนี้เป็นเพื่อประชาชนก็ได้ ซึ่งจริง ๆ สำหรับเราก็คือ ถ้าเราวิเคราะห์แล้วก็ให้สมดุลดี ๆ เราไม่ควรจะเปิดโอกาส ให้มีการพนันคนที่ยังไม่ได้เป็นโควิด จริง ๆ ก็คือ ตอนนั้นบริษัทก็แย่แล้ว โควิดก็เป็นสถานการณ์ ที่ไม่ได้คิดว่าจะเกิดเหตุการณ์แบบนี้

เพราะฉะนั้นนอกจากตัวกฎหมาย ซึ่งมีความล้าสมัยในบางเรื่อง ควรจะต้องปรับ อายุความในบางเรื่องก็อาจจะสั้นไปนิดหนึ่ง หรือว่าการทำสัญญาบางอย่าง ถ้าเราบอกว่าต้องการจะตอบโจทย์ธุรกิจ ก็ควรจะมีความแน่นอน สัญญาเช่าบวกด้วยข้อกำหนดแล้วโอนสิทธิเรียกร้องได้หรือไม่ได้ แล้วก็คำพิพากษาที่แตกต่าง พวกนี้คือต้นทุนทั้งหมด สิ่งที่ประเทศต้องจ่าย จริง ๆ ไม่ใช่เฉพาะบริษัทใด บริษัทหนึ่ง เราไม่ต้องพูดถึงนักลงทุนต่างชาติด้วยซ้ำไป เราก็แค่พูดถึงบริษัทในประเทศไทย ความไม่แน่นอนแบบนี้ทำให้เป็นต้นทุน

สองก็คือว่า ความไม่แน่นอน ทำให้บางรายบางคนสามารถหาช่องว่างของกฎหมายได้ และก็เป็นต้นทุนกลับมาอีกแบบหนึ่ง จริง ๆ ใช้กฎหมายที่มีอยู่ในเรื่องของนอมินี ถ้าจะใช้ก็ใช้ได้ แต่ทำไมมันถึงใช้ไม่ได้ เพราะกลับมาที่เรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย ถ้ามันมีความชัดเจน ต้นทุนนี้ก็จะเบาบางขึ้น ขอบคุณค่ะ

รศ. ดร.นิลุบล : คุณสงครามเชิญค่ะ

คุณสงคราม : การแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ควรแก้เพราะเราใช้มานานแล้ว ทีนี้การแก้เราต้องปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันนี้ และเราคาดว่า ต่อไปในยุคนี้แล้ว ถ้าเรายึดแต่ของเก่า ๆ ก็อาจจะล้าสมัย เพราะฉะนั้นเหมือนที่คุณสุเมธพูดเมื่อสักครู่ ว่ามีต่างชาติมาลงทุนในเมืองไทย ปัญหาก็คืออะไร เท่าที่ผมเคยประสบมาก็คือ หนึ่ง เขาบอกต้องติดต่อหลายหน่วยงาน ทำให้เขาต้องเสียเวลามากแทนที่จะติดต่อเพียงหน่วยงานเดียว สอง ระบบแรงงานไม่แน่นอน แล้วก็เรื่องการเมือง ทุกอย่างมันทำให้ต้นทุนอย่างที่คุณเพียงพนอบอก สูงขึ้น

เมื่อต้นทุนสูงขึ้น มันก็ผลักภาระไปที่ไหนที่ผู้บริโภค เหมือนกับอย่างกฎหมายที่บอกว่า หุ้นส่วนสามัญ ห้ามประกอบธุรกิจค้าขายแข่งกับห้าง ผมว่าเรื่องนี้ควรจะยกเลิกได้ ที่จริงเขาเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด สามัญจำกัด เขาไปประกอบธุรกิจ ก็ทำให้ผู้บริโภคเลือกได้ ไม่ควรไปจำกัด เพราะฉะนั้นเรื่องนี้กฎหมายที่ล้าสมัย ก็ควรมีการแก้ไขแล้วก็ทำให้โปร่งใส แล้วก็ให้ทันยุคทันสมัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้มานานแล้ว แบบที่ผมได้เรียนไปแล้ว เรื่องการค้ำประกันก็ดี การจำนองก็ดี เรื่องของเงินก็ตาม รวมทั้งตอนนี้ที่ทันสมัยก็คือ สมรสเท่าเทียม ซึ่งสมรสเท่าเทียมบางประเทศก็ยัง อเมริกายังไม่ยอมเลยครับ ประเทศไทยนี่รู้สึกว่าเป็นผู้นำในอาเซียน เพราะฉะนั้นการแก้กฎหมาย บางครั้งผมว่าแก้ตามคำเรียกร้องหรือจากผู้มีประโยชน์ง่าย ๆ บางครั้งก็เป็นนักการเมืองที่จะมาแก้เพื่อประโยชน์ของตัวเอง ผมไปเป็นกรรมการข้อมูลสถิติที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ก็มีหลายครั้งที่นักการเมืองจะขอแก้ไขข้อมูลให้เก็บข้อมูลแค่ปีเดียว ผมบอกว่าปีเดียวไม่มีประโยชน์ เพราะว่าสถาบันการเงิน เขาต้องตรวจสอบประวัติย้อนหลังในกี่ปีล่ะ ถ้าปีเดียวก็ถอยหลังเข้าคลองใช่ไหมครับ เรื่องนี้ก็เหมือนกัน ว่ากฎหมายที่เราจะแก้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องแก้ไขด้วยความรอบคอบแล้วก็ให้ทันสมัยในยุคดิจิทัล ขอบคุณมากครับ

รศ. ดร.นิลุบล : คุณสุเมธ เรียนเชิญค่ะ

คุณสุเมธ : ผมคิดว่าทุกท่านในที่นี้ น่าจะเห็นพ้องต้องกันว่า มันถึงเวลาที่เราควรต้องกลับมาปรับปรุงตัวกฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์ของเรา ที่ใช้มานาน ซึ่งจริง ๆ วันนี้เมื่อสักครู่ ผมก็เดินไปดูตามบอร์ดต่าง ๆ ก็มีคอมเมนต์ที่เป็นประโยชน์เยอะแยะมากมาย ว่าแต่ละเรื่อง แต่ละราว ควรจะปรับปรุงตรงไหนบ้าง ทีนี้ถ้าเราได้มีการปรับปรุงขึ้นมาจริง ๆ ว่าที่ทุกท่านพูดไป ถ้าเราคอยแก้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละครั้งแต่ละคราว ซึ่งยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วมาก ๆ ก็จะต้องมีการแก้บ่อย ๆ ซึ่งจากประสบการณ์ของพวกเราเอง ในการแก้ประมวลแพ่งและพาณิชย์ เป็นอะไรที่ลำบากยากเย็นมาก ใช้เวลานานกว่าจะมีการ

แก้ ทั้ง ๆ ที่การกำหนดกฎหมายฉบับใหม่ ไม่ได้นานขนาดนั้น ถ้าสังเกตเรามีกฎหมายใหม่จำนวนค่อนข้างมาก ในระยะเวลาไม่กี่ปี ที่ผ่านมา เรามี พ.ร.บ.ต่าง ๆ ฉบับใหม่ขึ้นมา เพื่อที่จะรองรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ในภาคธุรกิจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เขาก็จะพยายามออกกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นมาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งใช้เวลาไม่นาน

แต่การแก้ประมวลแพ่งและพาณิชย์ เป็นอะไรที่ใช้เวลานานพอสมควรกว่าจะทำได้สำเร็จ เลยไม่แน่ใจว่าในการปรับปรุงครั้งนี้ อาจจะต้องพิจารณาวิธีการแก้ไขด้วยหรือเปล่า ว่าควรจะแก้รูปแบบให้เป็นลักษณะเป็นการบัญญัติหลักการ (Principle based) หรือไม่ การใช้ถ้อยคำ (Wording) ไม่ได้เป็นการบังคับตายตัวเกินไป แต่เป็นการบัญญัติหลักการ (Principle based) ต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ในแต่ละเรื่องราว หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการดูแล สามารถที่จะคอยออกกฎหมายลำดับรองต่าง ๆ มา เพื่อให้ทันสถานการณ์ ณ ตอนนั้น ๆ ได้ เรื่องนี้อาจจะช่วยให้กฎหมายของเราไม่ได้ล้าสมัยตลอดเวลา มีความทันสมัยตลอดเวลา และก็อาจจะทำให้เราไม่ต้องมาจัดอีก 100 ปี เพื่อมาปรับปรุงแก้อีกทีหนึ่งเป็นต้นนะครับ

รศ. ดร.นิลุบล : ก็จากที่รับฟังวิทยากรกันทั้งสามท่าน ในวันนี้ ก็ได้มุมมองหลาย ๆ มุมมองมาก ๆ ขออนุญาตแชร์อีกสักมุมหนึ่ง เมื่อสักกลางเดือนที่แล้วค่ะ ได้มีโอกาสฟังทาง TIJ บรรยายเรื่องหนึ่ง แล้วก็รู้สึกว่า มีคำหนึ่งที่คุณอุกฤษฏ์พูดแล้วรู้สึกว่า มันใช่เลย คือบอกว่าความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ คือเรื่องเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่สำคัญมาก แล้วก็เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก และถ้าหากว่าเราคิดถึงมุมต่าง ๆ คิดถึงมุมเดียวกับคุณเพียงพนอ ที่หลาย ๆ ครั้ง เรื่องของความจำเป็น ในการต้องคำนึงถึงภาคส่วนตลาดที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงโลกที่เปลี่ยนแปลงไป แล้วก็พอเราเป็นคนพุทธ เราก็ชินกับการที่เราพูดว่า ความแน่นอนคือความไม่แน่นอน แต่ว่าในการประกอบธุรกิจความไม่แน่นอน มันคือต้นทุนที่สำคัญมาก ๆ ก็มีคำถามว่า เราจะทำยังไงให้การแก้กฎหมายมาช่วยลดต้นทุนอันนี้ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่ทำได้

คุณสงคราม ซึ่งอยู่ในวงการนี้มาเป็นระยะเวลานานมาก ก็ยืนยันว่าถึงเวลาแล้วที่ต้องแก้ไขกฎหมาย ให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนเรื่องก็จะแก้ยังไง ก็ขออนุญาตชอบที่คุณสุเมธพูดเมื่อสักครู่นี้ว่าจริง ๆ บางที เราอาจจะไม่ต้องแก้ตัวแม่ ให้ลงละเอียดมากมายขนาดนั้นก็ได้ ตัวกฎหมายแม่ อาจจะเป็นเกณฑ์ แล้วก็เอามาลงในตัวที่เป็นกฎหมายระดับรอง ก็น่าจะทำให้มันตอบรับกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้เร็วขึ้น ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งค่ะ ก็วันนี้ ขออนุญาตขอขอบพระคุณท่านวิทยากรทั้งสามท่านมาก ๆ คุณเพียงพะนอบุญกล่ำ คุณสงคราม สกุลพราหมณ์ และท่านสุดท้ายนะคะ คุณสุเมธ ออศิริวิกรณ์ ขออนุญาตปิดการเสวนาเพียงเท่านี้นะคะ ขอบพระคุณทุกท่านที่มาร่วมในงานวันนี้ค่ะ สวัสดีค่ะ

.....

ภาพประกอบภายในงาน

รายงานฉบับนี้ได้รับการพัฒนาและจัดทำเป็นหนังสือเผยแพร่แล้ว ภายใต้ชื่อ
โลกเปลี่ยนไป กฎหมายไทยต้องปรับตัว ตอน กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หนังสือเล่มนี้รวบรวมบทเรียนจากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นักกฎหมาย และผู้ปฏิบัติงานจากทั่วประเทศ เพื่อสะท้อนปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้เท่าทันสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีร่วมสมัย เนื้อหาครอบคลุมประเด็นใกล้ตัวประชาชน ตั้งแต่การซื้อขาย เช่าซื้อ หนี้สิน การจ้างงาน ธุรกิจรูปแบบใหม่ ครอบครัว และมรดก พร้อมชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างตัวบทกฎหมายกับประสบการณ์จริงของผู้คน เพื่อให้กฎหมายสะท้อนชีวิตจริงเข้าถึงได้ และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางมากยิ่งขึ้น

สามารถอ่านและดาวน์โหลดหนังสือฉบับเต็มได้โดยสแกน QR Code ตามภาพ
หรือเข้าชมได้ที่เว็บไซต์ https://www.tijthailand.org/publication/detail/civil-and-commercial-code-in-the-present-world-th

